Қазақстан республикасы
Білім және ғылым министрлігінің
«Рудный индустриялықинституты»
ШЖҚ РМК

РГП на ПХВ «Рудненский
индустриальный институт»
Министерства образования и науки
Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған
халықаралық жастар ғылыми – тәжірибелік конференциясының

БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

Рудный қ., 2016 жыл 30 қараша

«Ұлы Дала – Мәңгілік ел жастарының әлеуеті»: даму қағидалары және болашағы»

«Молодежный потенциал «Великой Степи – Мәңгілік ел»: принципы и перспективы развития»

СБОРНИК ДОКЛАДОВ

Международной молодежной научно-практической конференции, посвященной
25-летию Независимости Республики Казахстан

г. Рудный, 30 ноября 2016 года

УДК329 (574) (082)
ББК 66.75 (5 Каз)
М75

Главный редактор – доктор технических наук, профессор А.Б. Найзабеков

Редакционная коллегия: Ж.Т. Алпысбаев, С.Л. Кузьмин, А.Б. Хабдуллин, О.Ю. Кадникова, Л.Д. Габдуллина, О.М. Денашева.

М 75 Молодежный потенциал «Великой Степи – Мәңгілік ел»: принципы и перспективы развития / А.Б.Найзабеков. - Рудный: Рудненский индустриальный институт, 2016.- 1167с.

ISBN978-601-7554-49-1

В сборнике докладов представлены материалы Международной молодежной научно-практической конференции, посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан, проводимой 30 ноября 2016 года Рудненским индустриальным институтом.

В сборнике публикуются доклады по актуальным проблемам развития современного Казахстана.

УДК 329 (574) (082)
ББК 66.75 (5 Каз)

ISBN978-601-7554-49-1 © Рудненский индустриальный институт, 2016

СОДЕРЖАНИЕ

Рекомендации конференции 2
Пленарное заседание 3

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

АНТИЯДЕРНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НУРСУЛТАНА НАЗАРБАЕВА КАК СТРАТЕГИИ ГЛОБАЛЬНОЙ И РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ИНТЕГРАЦИИ
Туйганов М.С. 4

ҚАЗАҚ ЕЛІ – МӘҢГІЛІК ЕЛ
Әділхан.Ә.Ә. 6

ҰЛТЖАНДЫ ЖАСТАР «МӘҢГІЛІК ЕЛ» БОЛАШАҒЫ
Әбілдә Х.М. 10

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА
Трусова П. 13

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

АНТИЯДЕРНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НУРСУЛТАНА НАЗАРБАЕВА КАК СТРАТЕГИИ ГЛОБАЛЬНОЙ И РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ИНТЕГРАЦИИ

Туйганов М.С.
Костанайская академия Министерства внутренних дел Республики Казахстан имени Шракбека Кабылбаева, г. Костанай
E-mail: myrzabek.1980@mail.ru

Из истории известно, что активная интеграция государств детерминируется, прежде всего, возникновением какой-либо проблемы, угрожающей регионам или человечеству в целом. Одной из таких проблем в XX веке стала проблема ядерной войны. Апокалипсис от идеи теологической давно перешел проблему антропологическую.

После обретения независимости у нашей страны было немало шансов стать серьезным членом «ядерного клуба». Ведь «на территории Казахстана в

1991 году находилось 1216 ядерных боеголовок. Для сравнения, Великобритания в 1995 году имела до 296 ядерных боеголовок, а Франция – 512». Анализируя экономические возможности региона, эксперты подчеркивали, что новая геополитическая ситуация открывает для арабских стран перспективы использования Казахстана в качестве нового рынка для сбыта товаров, а наличие сырья и богатых природных ресурсов делают страну весьма выгодной сферой для инвестиций. Имеется и другой немаловажный фактор, на который обоснованно ссылается узбекский исследователь З. Мунавваров: «Существование в регионе «мусульманского ядерного государства» - Казахстана и нахождение на его территории крупнейшего в мире космодрома, может стать хорошей основой для развития космоса, телекоммуникаций и других проектов со странами Ближнего Востока, а также сыграть важную морально-политическую роль в укреплении связей между Центральной Азией и ее южными соседями» [Цит. по 1, с. 32-33]. Речь идет о предлагавшемся сценарии смещения внешнеполитического вектора Казахстана на «Восток», включении его в орбиту процесса динамичной исламизации, и, как правило, превращение в ведомое государство со стороны ведущих исламских государств. Несмотря на это варианты были весьма заманчивые и открывали для нашей страны определенные экономические возможности и давали реальные политические дивиденды для прямого или косвенного участия в решении геополитических вопросов региона и мира.

Но наш Президент принял беспрецедентное решение о закрытии Семипалатинского ядерного полигона и отказа от ядерного оружия, которое было трудно осознать особенно в условиях еще сохранявшихся трендов холодной войны. Именно с этого момента начинается новая страница в нашей истории – превращение Казахстана в одного из лидеров мирового антиядерного движения, лидера новой идеи мирной интеграции и, в основателя и генератора идеи о мироустройстве в XXI веке - G-GLOBAL.

Надо понимать, что принятие решения в отношении ядерного потенциала и милитаристских ядерных программ было связано, прежде всего, с последствиями от ядерных испытаний для казахстанцев, для нашей природы. Нурсултан Назарбаев вспоминает, как стоял на точке Чаган у кратера «атомного озера», которое возникло на Семипалатинском ядерном полигоне в 1965 году в результате термоядерного взрыва. Черное зеркало воды и безжизненные глыбы вывернутой наизнанку земли были почти фантастическим пейзажем. Тогда, говорит Президент, ко мне особенно отчетливо пришло осознание хрупкости нашего мира. В XX веке весь мир мог стать таким же «вывернутым» кратером [2, с. 89].

Нурсултан Назарбаев как грамотный и дальновидный политик акт закрытия ядерного полигона максимально использует в своей внутренней и внешней политике. Мы решили выделить несколько наиболее важных направлений, где через актуализацию данного исторического события решаются другие не менее важные вопросы, связанные с будущим Казахстана и человечества в XXI веке:

- во-первых, для всех казахстанцев это был исторический акт осознания своей исключительной суверенности, силы и мудрости, уверенности в настоящем и будущем [2, с. 91]. В этом ключе, мы рассматриваем данное событие как мощный фактор интеграции казахстанского общества и его национальной самоидентификации. Мощный импульс этим процессам положило движение «Невада-Семипалатинск». Движение, возглавлявшееся Олжасом Сулейменовым, ставило целью прекращение всех ядерных испытаний и закрытие полигонов. Однако, полигон Невада до сих пор не закрыт, и на нем по сей день продолжаются подземные испытания бомб не достигающих критической массы;

- во-вторых, это решение, принятое в контексте региональных и глобальных решений призвано выполнять функцию гаранта мира, согласия, безопасности в нашей многонациональной стране;

- в-третьих, Казахстан раз и навсегда решил, что сила и мощь нашего нового государства не в демонстрации ядерных мускулов, а в их неприменении и полном отказе от них [2, с. 91]. Это цивилизационное решение стало одним из новейших трендов современности и с каждым годом усиливается его значение для всего мира. Это кардинальный поворот в способах мышления, трансформирующий функциональные характеристики геополитической системы;

- в-четвертых, по словам Президента, Лидера Нации ядерную безопасность он рассматривает «как триединое целое: 1) военнополитический аспект проблемы - это защита человечества от ядерного оружия; 2) противодействие потенциальному ядерному терроризму; 3) безопасность атомной энергетики [2, с. 96]. То есть здесь решение о закрытии ядерного полигона и отказа от ядерного оружия выступает в качестве «хаба» региональной и международной интеграции вокруг комплекса глобальных проблем;

- в-пятых, политический прагматизм Н. Назарбаева: он укоренен в конкретном практическом применении исторического события для продвижения имиджа нашего государства как мощного организатора антиядерного движения. Этот факт дает Казахстану возможность совершать политические интеракции, и оказывать влияние на принятие глобальных и региональных решений удовлетворяя собственные интересы. Президент в книге G-GLOBAL пишет следующее: «Наш народ испытал на себе все последствия гонки ядерных вооружений. Потому мы имеем моральное право призывать человечество к настойчивой работе по избавлению мира от опасности ядерного самоуничтожения» [2, с. 89]. Структурно-функциональный анализ показывает, что антиядерное движение является одним из самых важных элементов современной геополитической системы. Однако методы этого движения также как и последствия могут быть разными. К примеру, недавние санкции ЕС и США против ядерных программ Ирана. Санкции есть не что иное как метод к достижению ядерного разоружения, но эффективность всего процесса вокруг

иранской ядерной программы не оценивается экспертами положительно, если не сказать отрицательно.

Инициативы Нурсултана Назарбаева в этом плане более реалистичны и с точки зрения политической рациональности наиболее эффективны, неагрессивны и гуманны. Все они являются составной частью инициативы G-GLOBAL, основанной на пяти принципах: «эволюция и отказ от революционных изменений в политике», «справедливость, равенство, консенсус», «глобальная толерантность и доверие», «глобальная транспарентность», «конструктивная многополярность».

Таким образом, Казахстан в глобальных и региональных процессах не просто имеет свое лицо, высказывая свое мнение, или соглашаясь с чьим-то. Казахстан единственная в мире страна принявшая бесповоротное решение отказа от ядерного оружия создавая при этом новую глобальную картину мировой политики. И в этой картине мы завоевали огромный авторитет и уважение, которые помогут нам более решительно развиваться в новом тысячелетии.

Список литературы:

1. Вильковски Д. Арабо-исламские организации в современном Казахстане: внешнее влияние на исламское возрождение. Монография. – Астана – Алматы: ИМЭП при Фонде Первого Президента, 2014. – 192 с.;

2. Н. Назарбаев G-GLOBAL - мир XXI века. — Астана: Деловой Мир Астана, 2013. — 196 с.

ҚАЗАҚ ЕЛІ – МӘҢГІЛІК ЕЛ

Әділхан.Ә.Ә.
«Әулиекөл ауданы Әкімдігінің білім бөлімінің
Әулиекөл бастауыш мектебі» ММ.
Әулиекөл селосы
Қазақстан Республикасы
E-mail:adilzhan.adilkhan@mail.ru

Бүгінгі Қазақстан ғасырлар тоғысында еркіндікті аңсаған ата-баба арманы жүзеге асып , егемендікке ие болған, арайлап атқан елдіктің ақ таңы бар, қабырғасы қатайған, пікіріне халықаралық қауымдастық өкілдері құлақ асатын беделді мемлекет. Мұндай бақытқа әрине, оңайлықпен жеткен жоқпыз. Бұл үшін қаншама еңбек етіліп, тер төгілді. Дархан даланы ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен, алғыр ақылмен, берік тақыммен қорғап, сақтап қалған ата-бабаларымыздың ұлы күрестерінің арқасында бүгінде әлемді мойындатқан мемлекет болып отырмыз. Егер тереңінен үңілсек,бүгінгі аға буынның ертеңгі арқасүйері – жастар.Жастар саясатты – аясы ауқымды,мағынасы мәнді ұғым. Сайып келгенде жастардың бойындағы белсенділік,бастамашылдық – өсуіміздің,өркеңдеуіміздің нақты бағдарламасы іспетті.Жастық - ол ізденістің бастауы, осы жаста ғана адам өзінің күшіне сеніп, тауды да қопарып

тастайтындай болып көрінеді, барлық істе - спортта, саясатта, бизнесте болсын көшбасшылық танытады.Кез келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады. XXI ғасыр бүгінгі ұрпаққа, яғни біздерге бұйырған бақыт деп ойлаймын. Осы бақытты басымыздан тайдырмау өз қолымызда. Өйткені адам өз тағдырының иесі. Алдыңғы толқын аға буынның орнын басар, ізін жалғастырар артында өсіп келе жатқан жастар екені даусыз. Еліміздің ендігі дамуы мен өркендеуі, келешегі жастарға тікелей байланысты.Білімді, бәсекеге барынша қабілетті, сонымен қатар дені сау яғни салауатты өмір салтын ұстану жастардың өмірлік ұстанымы болуы керек.Жалпы қазіргі қазақ жастарының елшілік қоғамдық-саяси үдерістерден қалыспай,қордаланған проблемалардың түйіншегін тарқатуда өзіндік ой-пікірлерін білдіріп отыруы жастардың фунукционалдық сауаттылығының дәлелі дер едім. Дегенмен кейде жастарды отрақ идеяға ұйытып,ұлт мүддесін ұлықтау жолында жұмылған жұдырық қылатын ауызбершілік,тоқтамды талқы жетпей жатқандай көрінеді. Сондықтан бүгінгідей жастардың ғылыми – практикалық конфереciясын ұйымдастырушыларға алғысымды білдіргім келеді.

Ащы да болса шындық, қазіргі уақытта кейбір жастар ұйымы билік және оппозиция аттыкереғар ұғымдарға көңіл бөлетіндері жасырын емес.

Осындай ойлардан арылып, Мәңгілік ел болудың жолдарын қарастырып, дамудың себептерін іздестіруде осындай конференциялардың маңызы зор деп есептеймін.

Елбасының «Қазақстан жолы — 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы жариялаған болатын. «Мәңгілік ел» ұлттық идеясының мақсаты – дамыған елдердің қатарына кіру екендігін баршамыз жақсы білеміз әрі қолдаймыз. Алдағы уақытта осы мақсатты жүзеге асыру үшін тиімді реформалармен жұмыс істеу көзделуде. Осы реформаларды жүзеге асырушы топтың бірі – біз, жастар.

Жоғарда айтып кеткенімдей, жастар — бұл мемлекеттің негізгі тірегі бола отырып, болашақта ел басқаратын ұрпақ өкілдері.Жас ұрпақтың табысты дамуы мен қалыптасуының маңызды шарты сапалы білім беру болып табылады. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап білім беру, денсаулық, кәсіби және жеке бәсекеге қабілеттілік, жастарды әлеуметтендіру мәселелері ҚР

Президентінің жолдауларында көрініс тауып келеді. Сонымен қатар үкіметіміз ауыл тіршілігіне де көп көңіл бөлінуде. Бұл саясатты ауыл тұрғындары жаңсылықтың нышаны деп қабылдап отыр.«Ауыл» партиясының мүшесі, белгілі жазушы, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Әлібек Асқаров бір сөзінде: «Қазақтың түп тамыры ауылда**,** Қазақстанның тәуелсіздігін баянды ету, халқымыздың дәстүрлі құндылықтарын дамыту, біздің басты мақсатымыз болып табылмақ», – деген сөзі көңілімізге қонымды дүние.

Бүгінде халықтың негізі қалада тұрғанымен,Қазақстанды ауылсыз елестету мүмкін емес.Экономикадағы оң өзгерістер ең алдымен ауылдықтардың әлеуметтік жағдайынан,тұрмыс күйінен көрініс табуы тиіс.

Мемлекеттің қазынасына мол табыс түсіріп жатқан ауыл шаруашылығының өнімдері әрқашан маңызды.

Биылғы жылы отанымыздың қамбасына мол астық құйылып отыр, соның ішінде Қостанай обылысының да қосып жатқан үлесі мол. Бұл біз үшін зор қуаныш. Әлемді жайлап отырған дағдарыс уақыттында астықтың мол шығуы ел экономикасының көтерілуіне, еліміздің бұдан да көркеюіне септігін тигізетіні сөзсіз. Сонымен қатар қазақ халқының ежелден табыс көзі болып табылатын мал өнімдеріауылда өндіріледі.Қазақ малының еті сапалы емес деп кім айтады? Олай болса,өз еліміз өзімізден шығатын өнімдерін толық қамтамасыз етілсе, ауыл жастарына бизнестерін ашуға жасалынып жатқан жағдайболашақтажалғасын тапса деген ойымды айтқым келеді.

Бүгінгі таңда өскелең ұрпақтың жүрегіне отансүйгіштік сезімді ұялатып, санасына мемлекетіміздің болашағы мен дамуы жолында ел бірлігін көзінің қаршағындай сақтауды өмірлік ұсынымы ретінде қалыптастыру ұстаздар қауымының аса маңызды міндеті болып отыр.

Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаев: «Қазір бой жарыстыратын заман емес, ой жарыстыратын заман, өзге елмен тереземізді теңестіретін – білім», - деп білімді ұрпаққа сенім артып отыр. Қазіргі уақыт талабы жаңаша дүниелік көзқарас тұрғысынан жаңаша ойлап, шешім қабылдай алатын, креативті ойлау қабілеті дамыған тұлғаны, өз елі мен жерінің, туған тілінің жанашырын дайындауды міндеттеп отыр.

Бұл міндет жаңа уақыт талаптарына төтеп бере алатын, кәсіби білікті, бәсекеге барынша қабілетті, ұлтжанды азамат тәрбиелеу ісінің өзектілігін алға тартады.

Мен білімді, тәрбиелі ұрпақ тәрбиелеуде Отанымның аманатын арқалап жүрген, Мәңгілік елдің даму жолында өзіндік үлесімді қосуды мақсат еткен жас маманмын. Әулиекөл ауданы, Әулиекөл бастауыш мектебінде ағылшын тілінен сабақ беремін. «Әр заманның өз адамы» деген қағидаға терең үңілетін болсақ, әр заманның адамы келер ұрпағынан ұялмау үшін, кешегі күнді құрметтеп, ертеңгі күн нәтижелі болуы үшін, бүгін табысты еңбек етуі керек. Қазақстандық білімнің кешегі күнін алатын болсақ қазақтың ағартушылық тарихында және ұлттық мектебінің қалыптасуында терең із қалдырған Ыбырай Алтынсариннің сол кездің өзінде жастардың оқыған адам болғандағы мақсаты өз халқының бір керегіне жарау, оны "тастан сарай салдырып, айшылық алыс жерлерден көзіңді ашып-жұмғанша, жылдам хабар алғызатын" елдердің қатарына жеткізу деп білді.

Сол кездің өзінде келешекке сенімі мол Ыбырай атамыз өмір көркі, болашақтың иесі – жастар деп, келер ұрпағына сенім артқан. Ағылшын тілінен сабақ беретін оқушыларым бастауыш сынып болса да оқушылардың талпынысы мен құлшынысына, ағылшын тілін үйренем деген ынталарына қарап, болашақта аға буынның арқа сүйер ізбасарлары өсіп келеді деген оймен Тәуелсіз Қазақстанның – мәңгілік ел боларына сенімім арта түседі.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың:- Қазақстандықтарды «бір мақсат,бір мүдде,бір болашақ» аясына біріктірген «Мәңгілік ел» ұлттық идеясын жүзеге

асыру жолында уақытпен санаспай,нәтижелі еңбек ету біздің қасиетті де абыройлы борышымыз,- деген ұлағатты сөзін жастар ұран деп қабылдауы керек. Мәңгілік ел идеясы – қазақтың талай уақыттан бері көкейінде жүрген ойы еді. Бұл идеяны ұлтты ұйытып, биік белестерге жетелейтін ұлы іс деп бағалаймын. Ал ана тіліміз, сол Мәңгілік елдің тіліне айналып отыр. Қай кездегі ұрпақтың да арманы осы еді.

«Мәңгілік Ел» қозғалысының негізгі мақсаты Қазақстан жастарының бірігуі мен жастардың бойында жоғары руханият, азаматтық көзқарас, әлеуметтік жауапкершілікті, қазақстандық қоғамның игілігіне еңбек етуге дайындықты, жаңа қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және жастардың бірігуіне бағытталған. Ол жастардың тұлғалық мәдениетін қалыптастыру, салауатты өмір салтын насихаттау, интеллектуалдық әлуетті дамыту, жастардың жоғары мемлекеттік органдарда әлеуметтік, мәдени және экономикалық мүдделерін білдіру әрі қорғау болып табылады.

Сондай – ақ Қазақстан жастар одағының негізгі міндеттері – әр түрлі білім беру бағдарламалары арқылы жастардың бастамаларын қолдау және жүзеге асыру, жастардың отаншылдық сезімін күшейту, жастарға экологиялық тәрбие беру. Тәуелсіз Қазақстан жастарының ел ертеңіне сеніммен қарап, рухы жоғары, тұрмысы байқуатты, болашағы баянды, Мәңгілік Ұлы Мұраттардың жолында Мәңгілік Елдің іргетасын қалау.Олай болса, қуатты Қазақстанның Мәңгілік ғұмырлы ұрпағының Мәңгілік болашағын жасаужастардың, яғни біздің қолымызда. Қазақ елінің әлемдік кеңістікте өз жолын таңдауы — әрбір қазақтың емін-еркін өмір сүруінің кепілі. Ол, сөзсіз, «ұрпақ қамы» деген ұғыммен үндеседі. Ел болу, мемлекет құру — сонау түркі заманынан бермен қарай желісі үзілмей келе жатқан ұлттық арман, аңсаған биігіміз.Қазақстанның экономикалық дамуы, этносаралық қатынастардың әлемдік қауымдастық тарапынан мойындалуы, ең алдымен қашанда бірлік пен татулық мәселесіне ерекше мән беріп, оны тірліктің тұтқасы, өмірдің өзегі ретінде бағалай білетін қазақ ұлтының еншісінде екендігі анық. Ата – бабадан қалған кеңбайтақ қазақ жерінің иесі де, келешегі де қазақ баласы. Оның мәдениетін, өнерін, білімін, салты мен дәстүрін, дінін жоғалтпай келер ұрпаққа жеткізетін де өз ұлтымыздың баласы. Соның дәлелі бүгінде мемлекет құраушы, елдің, жердің иесі ретінде қазақ халқы өзге ұлттар мен ұлыстарға бірліктің үлгісін көрсетіп келеді десек артық емес. Осы тұста көп ұлтты Қазақстанды мекендейтін барлық ұлттар мен этностардың мүдделерін, құқықтарын бір арнаға түйістіруді көздеген Елбасымыздың көрегендігін айта кеткім келеді. «Бірлігі күшті ел озады, бірлігі жоқ ел тозады» деген ата- бабамыздан қалған асыл сөздің сырын жүрегмімен ұғынған Президентіміз ел бірлігін, татулығын сақтауда сындарлы саясат жүргізіп отыр.

Соның бірі «Үштілділік» саясаты. Қазіргі жастар қай ұлт бослын үштілді қатар меңгеруде.Өйткені үштілді меңгеру – жарқын болашақтың кепілі.Елбасының «Өмір бойы білім алу» деген сөзі әрбір қазақстандық жастардың жеке кредосына айналуы тиіс. Өзгерістерге толы, жаһандану үдерісінің тереңдеуі етек алған заманда еліміздің жастары тарихи оқиғалардың алдыңғы қатарында

көрінуге міндетті. Қазіргі заман жастардан рухани және тән күштерін белсендетуді, білімді, инновациялық ойлауды, табиғат пен адамға адамгершілік тұрғысынан қарауды, төзімділікті, жоғарғы рухты талап етеді.Сонда ғана Елбасымыз ұсынған, ежелгі қазақ жерінде өмір сүрген бабаларымызға арман болған «Мәңгілік Ел» ұлттық идеяны жүзеге асыруға жол ашылады.
Қазақ халқының біртуар ұлдарының бірі Мағжан Жұмабаев:
В храбрую как лев,
Сильную как тигр.
С мощными крыльями как у орла,
Я верю в молодежь.
A brave as a lion,
A strong as a tiger.
With powerful wings as an eagle,
I believe in youth.
Арыстандай айбатты,
Жолбарыстай қайратты.
Қырандай күшті қанаты,
Мен жастарға сенемін, - деп кеткен. Олай болса, Жастарды Мәңілік Елімзге қызымет етуге, ата – баба сенімін ақтауға,ел бірлігін сақтауға шақырамын. Еліміздің өсіп өнуіне, өркендеуіне өзіндік үлесімізді қосайық, әр ғимараттың ірге тасын бірге қалайық дегім келеді. Біз бірге болсақ, іргеміз берік болмақ. Мәңгілік елдің болашағы біздің қолда, олай болса, Жастар Алға!.

Әдебиеттер тізімі:

1.Егемен Қазақстан 2015-2016 жылғы нөмірлері 56 және 57.
Салауатты өмір газеті 2016 жылғы.
2.Мағжан Жұмабаев өлең жинағы3.Қазақстан 2050 стратегиясы

ҰЛТЖАНДЫ ЖАСТАР «МӘҢГІЛІК ЕЛ» БОЛАШАҒЫ

Әбілдә Х.М.
Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті, Қарағанды қ.,
Қазақстан Республикасы
Xamit_kvn96@mail.ru

«Мәңгілік ел» идеясының ұлтжанды мәдени астарын талдауда ерекше назар аударатын мәселе - ол ұлттық тәрбие. Тәрбие тал бесіктен басталады десек, ұлттық тәрбие отбасынан бастау алуы керек. Отбасылық тәрбие мәдениетті тұлғаларды қалыптастыруды басты мақсат ретінде ұстануы керек. Бұл жолда үлкенді құрметтеу мен ата-ананы сыйлауды ар, намыс, ұят сынды құндылықтарды жастар санасына сіңдіруді басты идиологиялық ұстанымға айналдырудың маңызы зор. Қазақ болашағы тектілік пен кісілікті, бірлік пен татулықты, білім мен адамгершілікті ұштастыру негізінде жүруі тиіс. Отбасы

мемлекет пен қоғам алдындағы жауапкершілігін сезінуі қажет. Отбасы болашақ жастарды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелей отырып олардың санасына патриоттық сезім ұялатуы тиіс[1].

«Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асыратын және оны одан әрі дамытатын бүгінгі жастар екені белгілі. Жастар осы ұлттық идеяны жүзеге асыру үшін өз отанын сүйетін ұлтжанды, патриот болулары керек. Патриотизм біздің қазақстандық жастар үшін этностарды бөлшектейтін, жіктейтін бір-біріне қарсы қоятын күш емес, керісінше біріктіретін күш ретінде қалыптасуы қажет. Ел мәртебесі оның асқақтығы мен биіктігі, тұтастығы мен мызғымастығы тек әділеттілік пен өзара ынтымақтастық және сыйластық негізінде қол жеткізуі керек. Қысқасы бүгінгі қазақстандық жастарды осы аталған позитивті бағытта тәрбиелеудің маңызы зор. Ел болу мәселесі ұлтты сақтау жерді туған атамекенді қорғау мәселесі қазақ халқы үшін қашанда тарихи даму тұрғысынан маңызды болып келе жатқаны белгілі. Сонымен бірге «Мәңгілік ел» ұлттық идеясының басты негізгі іргетасы бірлік екенін ұмытпағанымыз абзал. Бірлік – Ол елдің рухани бірлігі халықтың тілдік, ділдік, ақпараттық кеңістікке деген бірлігі. Қазақстандықтардың әлеуметтік мәдени, рухани бірегейлігін дамыту ұлттық идиологияны дамытудың басты факторы болуы тиіс. Біздіңше, «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы Қазақстан өз тәуелсіздігін жариялаған күннен бері жүзеге асырып келеді. Ол қазақ халқының тарихи санасын қалыптастырып дамытуға бағытталған. Осындай бір алғашқы қадамдардың қатарына «Қазақстан Республикасының мемлекеттік шекара туралы» заңын жатқызуға болады. Мұны «Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асырудағы басты нық қадам деп қабылдауымыз керек. «Мәңгілік ел» идеясын келесі тұғыры негізі – елбасы үнемі айтып келе жатқан елдің ішкі тұрақтылығы, халықтардың өзара достығы мен татулығы, бір-біріне деген сыйластық қарым-қатынасы. Этнос және дін аралық келісім мен татулық, Қазақстандамуының басты тұғыры. Тек тату бірлігі жарасқан ел ғана алға қойған мақсат-мұраттарына жете алады. Сондықтан ел ішіндегі татулық пен тұрақтылық «Мәңгілік ел» жолындағы басты ұстаным болып қала бермекші[2].

«Мәңгілік ел» - Жастар ұлтжандылығын жүзеге асыру белгілі бір құндылықтар жүйесіне негізделетіні белгілі. Сол құндылықтардың ішіндегі ең бастысы – қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде нығайту, қазақ жастарының үш тілде еркін сөйлеуіне жағдай жасау. Мемлекеттік тіл «Мәңгілік ел» идеясының негізгі өзегі. Мемлекет билігінің құдіреттілігі мен күштілігі қазақ тілінде сөйлеуімен өлшенеді. Мемлекет қай тілде сөйлесе сол тілдің құдіреті қашан да үстем болады. Сонымен бірге, тіл, билік үлкен саясат. Тіл - «Мәңгілік ел» идеясының басты негізі. Ана тіліңді құрметтеу – ұлттық намысты ояту мен жаңғыртудың көзі. «Қазақ елінің ұлттық идеясы – Мәңгілік ел». ҚР Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан халқына кезекті Жолдауында «Мәңгілік ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы екенін барлығымыз білеміз. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын тәуелсіз мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы бақуатты, түтіні түзу шыққан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын

бақытты ел болу еді. Біз бұл арамандарды ақиқатқа айналдырдық. Қазақстан мәңгілік, ғұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше қазақ елінің ұлттық идеясы - Мәңгілік ел», - деді Президент. Н.Назарбаев өз тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік ел бола алатынымызды атап өтті.

«Мен Мәңгілік ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары, Қазақстан 2050 стратегиясының түпқазығы етіп алдым. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі оны ұстап тұру аса қиын екенін барлығымыз білеміз. Бұл әлем кеңістігінде ғұмыр кешкен талай халықтың басынан кешкен тарихи шындығы. Өзара алауыздық пен жан-жақа тартқан берекесіздік талай елдің тағдырын құрдымға жібергенін де білеміз. Тіршілік тезіне түтеп бере алмай, жер бетінен ұлт ретіненен жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағлымынан сабақ ала білуіміз керек. Байлығымыз да бақытымыз да болған мәңгілік тәуелсіздігімізді көздің қарашағындай сақтай білуіміз керек. «Қазақстан 2050» мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, сүйікті халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбәр ісіміз берекелі болсын. Дамуымыз жедел келешегіміз кемел болсын. Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, жасай берсін елдігіміз мәңгілік!», - деп аяқтады Жолдауын Мемлекет басшысы[3].

Президент сөзінің астарынан ұққан соңғы пайымымыз тарихты насихаттау арқылы мемлкеттік дәстүрді бірде-бірте ұлттық илиологияға айналып келе жатқандығы. Демек, «Мәңгілік ел» идеясы ұлттық мемлекеттік идеяның негізі, іргетасы десек те болады. Ең бастысы бұл идея елдің өткеніне ғана қатысты емес болашағына қызмет ететін идея. Біз жай көптіңбірі болатын мемлекет емес, озық ықпалды мемлекет құруымызға ұмтылуымыз қажет. Себебі, қазіргі заманды тек белсенді, қуатты мемлекет қана өміршең қатерлерге төтеп бере алады. Осыдан бірнеше жыл бұрын Қазақстан дамыған елу елдің, енді отыз елдің қатарына ену қажеттігі жөніндегі Елбасының сөздері бұл тек жай ұран сөздер емес, ұлтты, халықты тек алға, бәсекеге қабілетті болуға тартқан стратегия. Сондықтан, тәуелсіздігіміздің 25 жылдығы қазақстанның жаңа сапаға көтерілуінің кезекті маңызды межесі болып отыр!.

Жалпы, патриотизмді ұлттың тілі, діні мен ділімен тығыз байланысып, астасып жатқан ұғым деп қарастырған дұрыс болар. Дәл бүгінгі шақта көтеріліп отырған маңызды мәселелер қатарында жастарды патриоттық сезімге баулып, өсіру өзекті саналады. Қазақстанның кез келген азаматын отансүйгіштік, патриоттық рухта тәрбиелеудің орны бұрын да бөлекше болған, бүгін де маңызын жойған емес. Кез келген елдің дамуы саналы азаматтар қатарының көбеюімен де байланысты. Себебі болашақ – қазақ жастарының қолында. Ал осы жолда тайсалмай, елім үшін деп ерінбей еңбек ететін болсақ, өз үлесімізді қосарымыз анық. Келешекте ел тізгінін қолға алатын жастардың барынша білімді, жан-жақты, білікті болуы қаншалықты маңызды болса, олардың Отанына деген сүйіспеншілігінің мол болуы басты қажеттілік болса керек. Өйткені, елін, жерін сүймеген азамат Отанына адал қызмет ете алатыны күмән тудырады. Ұлтының патриоты болған адам ана тіліне бей-жай қарай алмайды.

Ал өз тілінде де, өзге тілдерде де еркін сөйлейтін маман қай кезде де еліне пайда келтіре алатыны анық. Қазіргі тәуелсіздік жағдайында патриоттыққа баулу – айырықша маңызға ие мәселелердің бірі болып отырғаны да сондықтан.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Бас редактор: Е. Сыдықов. «MANGI EL»халықаралық тарихи журналы, - Алматы, «Pride print», 09.2013 – 108 бет.
2. Асыл Әбіше «Мәңгілік ел идеясы»- Алматы, «Жібек жолы», 2010 – 232 бет.
3. BNews.KzҚазақстанның басты жаңалықтары.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА

Трусова Полина
ГУ «Школа-гимназия №3 отдела образования акимата города Костаная»
город Костанай
Республика Казахстан
E-mail: malenko.alena@bk.ru

Проблема экстремизма стала актуальной в наши дни. В казахстанской прессе регулярно появляются сообщения о предотвращении деятельности эмиссаров экстремистских организаций, изъятии листовок, брошюр, видеофильмов, содержащих призывы к установлению халифата и свержению действующей власти.

Экстремизм- это всегда насилие или угроза его применения, фанатизм, одержимость в отстаивании собственных принципов, неспособность к компромиссам. Экстремизм часто объединяется с терроризмом.

Терроризм представляет собой деятельность, направленную на достижение политических целей с помощью особо жестоких, устрашающих форм и методов насилия. Он широко применялся в истории политической борьбы, проходившей под религиозными знаменами, приобретая подчас характер геноцида.

Нередко экстремизм стал обращаться к террору как средству достижения своих целей в последние десятилетия. Многочисленные факты такого рода мы наблюдали в Чечне, Узбекистане, бывшей Югославии, Северной Ирландии, на Ближнем Востоке и в других регионах мира. На совести террористов нападение на школу в осетинском Беслане, захват театра в Москве, взрывы домов.

С экстремизмом должны бороться и общество, и государство. Государство должно устранить экономические и политические условия, способствующие возникновению радикальных идей и решительно пресекать противозаконную деятельность экстремистов. Общество должно противопоставить радикальным

призывам гуманистические идеи гражданского мира, межэтнического согласия и религиозной толерантности.

Для преодоления экстремизма могут применяться самые различные формы борьбы: и политические, и социологические, и психологические, и силовые, и информационные. Против бесчеловечной идеологии экстремизма должны совместно выступать политические и общественные деятели, религиозные и молодежные лидеры, авторитетные представители интеллигенции.

В Послании Президента Республики Казахстан - «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» в числе приоритетных задач определено противодействие всем формам и проявлениям радикализма, экстремизма и терроризма.

При этом особое внимание уделено необходимости усиления профилактики религиозного экстремизма в обществе, прежде всего, в молодежной среде, а также формирования у населения религиозного сознания, соответствующего традициям и культурным ценностям светского государства - Республики Казахстан, где царят межконфессиональный мир и согласие, уважаются и соблюдаются права как верующих, так и граждан, придерживающихся атеистических взглядов.

Указом президента Казахстана Нурсултана Назарбаева утверждена государственная программа по противодействию религиозному экстремизму и терроризму на 2013–2017 годы. Данная Программа является нормативно-организационной основой решения актуальных задач и имеющихся проблем в сфере противодействия религиозному экстремизму и терроризму.

Главной формой профилактики религиозного экстремизма и терроризма, направленной на формирование в обществе толерантного религиозного сознания, не приемлющего идеи экстремизма и терроризма, и воспитание иммунитета к радикальной идеологии является разъяснительная работа среди населения, организация и проведение совместных общественно- значимых и досуговых мероприятий при активном участии представителей религиозных и этнокультурных объединений. Реализация данной задачи является основным направлением деятельности местных исполнительных органов власти по исполнению Государственной программы. Сегодня молодежь все больше вовлекается в различные культы, неформальные молодежные объединения, субкультурные движения, зачастую экстремистского толка. Поэтому формированию духовно – нравственных ценностей, приобщению к добру, красоте, привитию эстетического вкуса в воспитании молодого поколения должна отводиться особая роль.

Социальная опасность экстремизма заключается в том, что ее идеология является типичной формой заблуждения, обмана и самообмана. Здесь происходит подмена истинных общечеловеческих ценностей с целью широкого использования людей в политических и других социальных играх.

Причины роста экстремизма в современном обществе в значительной степени связаны со снижением уровня морального сознания молодежи. Обнищание нравственных и духовных ценностей — благодатная почва для

зарождения новых молодежных экстремистских объединений. В немалой степени этому способствуют также агрессия, грубость, насилие, жестокость, хулиганство, преступность на религиозной, национальной либо политической почве.

Противостояние всему этому — задача не только правоохранительных органов, но и образовательных заведений всех уровней, государственных структур, призванных обеспечивать интеллектуальное и нравственное развитие личности, гарантировать демократические права, снижать риски, вызванные социальными потрясениями и политическими реформами.

Список литературы:

1. Авдеев Ю.И. Религиозный терроризм: особенности формирования, современная роль, характерные черты: Терроризм и религия / Авдеев Ю.И., Кудрявцев В.Н., сост. Брятова Л.В. – М.: Наука, 2005.

2. Акаев А. Ситуация в регионе: О проблеме религиозного экстремизма в Центральной Азии. / Акаев А. – Независимая газета, 7 июля. 1999.

3. Акинер Ш. Экстремизм: глобальный феномен: Религиозный экстремизм в Центральной Азии. Материалы международной научной конф. (Душанбе, 25 апреля 2002). / Акинер Ш. – Душанбе: Деваштич, 2002.

4. Источники : dinvko.gov.kz shemonaiha.vko.gov.kz meta.kz pravstat.prokuror.kz adilet.zan.kz

СЕКЦИЯ 1

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ. 15

ДОСТИЖЕНИЯ КАЗАХСТАНА В СПОРТЕ ЗА 25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ
Жартаева А.М. 44
Руководитель - Парисеева С.Н.

КАЗАХСТАН НА СТЫКЕ НОВЫХ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕФОРМ.
Алтынбаева Д.Е. 48

МЕНІҢ ҚАЗАҚСТАНЫМ - МЕНІҢ БОЛАШАҒЫМ
Байкенова А.Б. 51

ӘЛИХАН БӨКЕЙХАНОВ – БҮКІЛ ӘЛЕМГЕ ТАНЫМАЛ ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛЫ ПЕРЗЕНТІ
Қаланбекова А.Н. 56

ҚАЗАҚСТАННЫҢ КЕМЕЛ БОЛАШАҒЫ – ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА
Ешназарова Л. А. 62

ЖАҺАНША ДОСМҰХАМЕДОВ - ҚАЗАҚТЫҢ БЕЛГІЛІ ЗАҢГЕРІ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ.
Өтеева Т.М. 66

ҚАЙРАТ РЫСҚҰЛБЕКОВ –ХАЛЫҚ ҚАҺАРМАНЫ
Усербаева.Э.Т. 71

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ КӨЗІМЕН.
Бекмуратова А.А. 77

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ
Фидченко Е.С. 82

КАЗАХСТАН СЕГОДНЯ…
Рубан В.А. 86

БУДУЩЕЕ МОЛОДЕЖИ – СОВРЕМЕННОСТЬ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ
Симаков С. Д. 90

К ВОПРОСУ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
Грицков В.П. 93

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
Ксёнз В.А.
Руководитель - Парисеева С.Н. 97

ЕДИНСТВО ФИЗИЧЕСКОЙ И УМСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
Ланчев П.В.
Руководитель - Парисеева С.Н. 101

ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІ- ҰЛТ ТАҒДЫРЫ.
Абуова А.А 105

КЕНДІРЛІ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТУРИСТІК МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ДАМУЫ
Сатқанбаева Қ. Е. 108

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАРҚЫН БОЛАШАҒЫ- ЖАСТАР ҚОЛЫНДА
Аубакирова Т.У. 112

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СПОРТА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ В НЕЗАВИСИМОМ КАЗАХСТАНЕ
Бабич А.Ю. 114
Руководитель - Парисеева С.Н.

СПОРТ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
Турлубекова А.С.
Руководитель -Турымбетова Т.А. 116

БУДУЩЕЕ СТРАНЫ - ЗДОРОВАЯ, ЗРЕЛАЯ И БЛАГОПОЛУЧНАЯ НАЦИЯ
Эйсфельд Е. О. 118
Руководитель - Парисеева С.Н.
СТАНОВЛЕНИЕ ЛЫЖНОГО СПОРТА В КАЗАХСТАНЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ 123
Мальцева А.С.
KAZAKHSTAN AS A MEMBER OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES
Базикенова А. Е 127

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМОЙ ОБРАЗОВАНИЯ РК
Баранова Н.А., Балкин Р.И. 129

25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Балатабай А.Б.
Руководитель - Катаргина Е.А. 134

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СПОРТА В КАЗАХСТАНЕ
Виноградов А.Э.
Руководитель - Парисеева С.Н 136

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ КОММУНИКАЦИЯМИ В ГОСУДАРСТВЕННЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ
Баранова Н.А., Войтко А.А. 140

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕУРОПАДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ПЕН ҚАУІПСІЗДІК ҰЙЫМЫНДАҒЫ ОРНЫ
Ғабдолла Н.С 145

КАЗАХСТАН: ИСТОРИЯ ДВАДЦАТИ ПЯТИ ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ. ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО
Грудина В. В.,Хисамутдинов Р. М. 148

«МОЛОДЕЖНЫЙ КАДРОВЫЙ РЕЗЕРВ» КАК РЕСПУБЛИКАНСКАЯ БАЗА ДАННЫХ.
Даниалова А.Д. 152

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕМДІК ӨРКЕНИЕТТЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ
Джумалиева Л.Т. 155

ТӘУЕЛСІЗДІК - АЗАТ ЕЛДІҢ ДАСТАНЫ
Ертай Қ. Е.
Жетекшісі - Оташева С.Қ. 160

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПОВЕДЕНИЕ КАК ПРЕДМЕТ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА
Кайырбек М. 165

СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ ТУРИЗМА В НЕЗАВИСИМОМ КАЗАХСТАНЕ
Кала Н.С. 170

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУ ҚАРҚЫНЫ
Кәмпит Е. С.
Жетекшісі - Мырзагалиева А. Б. 175

АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ
Қожантай Ұ.М. 180

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК САУДА ҰЙЫМЫ ШЕҢБЕРІНДЕГІ ДАМУ МҮМКІНДІКТЕРІ
А.Маутқан, Ж. Жарылқасын 184

ТӘУЕЛСІЗДІК ЕҢ БИІК ТҰҒЫРЫМ
Мұхамедина А. 188

К ВОПРОСУ О СТРАТЕГИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СРЕДЫ
Баранова Н.А., Нуржанов Е.А. 191

ЕЛ БОЛАШАҒЫ-ЖАЛЫНДЫ ЖАСТАР
Рамазан О. 195

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ
Садуева А.Б. 198

25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – СИМВОЛ СТАБИЛЬНОСТИ И ДАЛЬНЕЙШЕГО ПРОЦВЕТАНИЯ
Скворцов А. А. 201

«ДУХОВНО - НРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ КАК ОСНОВА ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»
Стадник К.В. 206

«ЖАСОТАН» -НЕ БУДУЩЕЕ, А НАСТОЯЩЕЕ. НАСТОЯЩАЯ ПЕРЕДАВАЯ МОЛОДЕЖЬ ВЕЧНОГО ГОСУДАРСТВА.
Сулейменова А.Е. 209

ЖАСТАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ
Сұлтанхан Б. 212

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУ ТАРИХЫНАН
Ташболова М. 217

МОЯ РОДИНА - КАЗАХСТАН
Хабибуллина Д.Н. 220

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАК ФАКТОР СОЗДАНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ И КОН-КУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА
Ханапина А.Е. 223

КОНЦЕПЦИЯ СОВРЕМЕННОГО МЕНЕДЖМЕНТА
Эбель В.А. 225

СЕКЦИЯ 2

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА-ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА. 231

ЖАСТАРДЫҢ ЖАҢАШЫРЫ-ЕЛБАСЫ Н. Ә. НАЗАРБАЕВ
Бузаева А.Б.
Жетекші – Абденова Г. Ж. 231

МОЛОДЕЖЬ – БУДУЩЕЕ СТРАНЫ
Андамасова Н.И.
Руководитель – Мухамеджанов М.А. 235

ЖАЛЫНДАҒАН ЖАСТАР – ЕЛ БОЛАШАҒЫ
Жумабек А.А. 238

Н.Ә.НАЗАРБАЕВ – ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ НЕГІЗІН ҚАЛЫПТАСТЫРҒАН ТҰЛҒА
Аралбаева Р.Б. 242

РОЛЬ ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Беккер В.В 244

ЖАҢА ҚАЗАҚСТАНДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЕЛБАСЫНЫҢ РӨЛІ
Серік Ә. А. 253

Н.А.НАЗАРБАЕВ-ЛИДЕР НАЦИИ
Шаталова А.Ю. 255

ҰЛТ КӨШБАСШЫСЫНЫҢ ЖАС ҰРПАҚТЫ ҚОЛДАУ МАҚСАТЫНДАҒЫ ЖОБАЛАРЫ – ҚАЗАҚСТАНДЫ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ
Міркемел А.М. 258

САЛТЫН БІЛГЕН ХАЛЫҚТЫҢ ДАҢҚЫН ӘЛЕМ ТАНИДЫ
Сайфуддинова Г.А. 262

«ЕЛБАСЫМЫЗ НҰРСҰЛТАН ӘБІШҰЛЫ НАЗАРБАЕВТЫҢ ЖАСТАРДЫҢ ЖАРҚЫН БОЛАШАҒЫНДАҒЫ МАҢЫЗДЫ РӨЛІ»
Ахметова С.Т. 267

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА-ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Ибраимов Д.М. 272

ЕЛІ ҮШІН ЖАРАТЫЛҒАН ДАРА ТҰЛҒА
Шыманов Ж.Ж. 275

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА - ЛИДЕР НАЦИИ Н.А.НАЗАРБАЕВА ДЛЯ ОБЕСПЕЧИВАНИЯ КАЗАХСТАНСКИХ МОЛОДЕЖЬ НА ЯРКОЕ БУДУЩЕЕ
Өткелбай Қ. Б. 281

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА
Федосеев А.И. 285

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА – ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Егер К.В.
Руководитель - Парисеева С.Н. 287

ПРЕЗИДЕНТСТВО Н.А.НАЗАРБАЕВА–КАК ПРИМЕР ТРУДОЛЮБИЯ И УПОРСТВА
Бабич А.Ю. 291

РОЛЬ НУРСУЛТАНА НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Нурмагамбетов Б.С. 295

ЖАСТАРДЫҢ ЖАҢАШЫРЫ-ЕЛБАСЫ Н.Ә.НАЗАРБАЕВ
Бузаева А.Б. 298

ЕЛБАСЫНЫҢ ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫ АРАСЫНДАҒЫ РӨЛІ
Абдикеров Н. Е. 301

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА- ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Михайлова А.А. 305

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ: БАСТАУЛАРЫ МЕН ТАРИХИ САБАҚТАСТЫҒЫ
Қалшабек Б.Н. 308

ВКЛАД ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – ЛИДЕРА НАЦИИ Н. А. НАЗАРБАЕВА В РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ
Абишева К.А. 311

Н. А. НАЗАРБАЕВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Ахметчина Т.А., Такенова Н. К. 316

ПОЛИТИКА ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА В КОНТЕКСТЕ ВОСПИТАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ
Балжанова С.Б., Балжанова А.М. 320

С ЛИДЕРОМ НАЦИИ В СВЕТЛОЕ БУДУЩЕЕ
Белозерская Е.А. 324

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
Дерябина А.В. 327

«РОЛЬ ЛИДЕРА НАЦИИ И ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА Н.А.НАЗАРБАЕВА НА БУДУЩЕЕ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА»
Ергалиева Ш.Е. 330

ҰЛЫ ДАЛА – МӘҢГІЛІК ЕЛ ҰРПАҒЫНЫҢ ҰЛАҒАТТЫ ПАРЫЗЫ
Жетесова Ж.А. 334

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА – ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А.НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Каюмназарова Ж. С., Кушеева Н. К. 337

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА - ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА
Климусова Д.Ж. 342

БІЗДІҢ БОЛАШАҒЫМЫЗ – ЖАСТАР
Маматқадыр Г. М. 349

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖОЛЫ – КҮРЕСКЕ ТОЛЫ ЖОЛ
Маматқадыр Г. М.
Жетекші - Ерманова С. Б. 353

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА В УЗУНКОЛЬСКОМ РАЙОНЕ
Нестеренко Е.В., Ярочкина Е.В. 357

ЕВРАЗИЙСКИЕ ИНИЦИАТИВЫ ЛИДЕРА НАЦИИ – ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА
Рабазанов Н.А. 361

ЕЛІНІҢ ҚАМЫН ЖЕГЕН ЕЛБАСЫ
Самратова Г. А. 362

МОЯ СТРАНА – МОЙ ПРЕЗИДЕНТ
Уалиханова Д.Н. 367

Н.Ә.НАЗАРБАЕВТЫҢ ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМДІ ҰРПАҚ ДАЯРЛАУ ЖОЛЫНДАҒЫ САЯСАТЫ
Искаков Қ.А. 370

СЕКЦИЯ 3

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» 374

ҰЛТЖАНДЫ ЖАСТАР «МӘҢГІЛІК ЕЛ» БОЛАШАҒЫ
Әбілдә Х.М.
Жетекші – Омарова Н.М. 374

КӨК ТУДЫҢ ЖЕЛБІРЕГЕНІ - МӘҢГІЛІК ЕЛ МҰРАТЫ МЕН ТҮП ҚАЗЫҒЫ»
Ермекбаев Н.Е.
Жетекші – Молдабеков Е.Б. 376

МӘҢГІЛІК ЕЛ- ЕЛ ТІРЕГІ
Шерәлі Н.
Жетекші - Смағұлова Г.Қ. 383

О РАБОТЕ, НАПРАВЛЕННОЙ НА РЕАЛИЗАЦИЮ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»
В РУДНЕНСКОМ ИНДУСТРИАЛЬНОМ ИНСТИТУТЕ
Алпысбаев Ж. Т. 386

ҰЛЫ ДАЛА ТАРИХЫ
Оспанғали Ә.Қ. 394

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ИДЕЯ РЕТІНДЕГІ МАҢЫЗЫ
Жетписбаева Ж.Ж.
Жетекші- Ғ.Ә.Жұмасұлтанова 399

«МӘҢГІЛІК ЕЛ-ЖАРҚЫН БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ»
Нурушева М. 404

«МЕН ӨЗ ЕЛІМНІҢ ГҮЛДЕНУІ ҮШІН НЕ ІСТЕЙ АЛАМЫН»
Садыкова.Б.С.
Тұрсынбек.А.
Камалатдинова.М. 407

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
Дерябина А.В. 410
Руководитель - Парисеева С.Н.

ВЛИЯНИЕ СПОРТА НА ЧЕЛОВЕКА
Женисов А. А.
Руководитель - Парисеева С.Н. 413

СТУДЕНЧЕСКИЙ СПОРТ В КАЗАХСТАНЕ
Козырев С.В.
Руководитель - Парисеева С.Н. 416

РАЗВИТИЕ СПОРТА СРЕДИ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ
Лыкова В.С. 419
Руководитель - Парисеева С.Н.

25 - ЛЕТИЕ НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАНА - КАК ПОЛОЖИТЕЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ СПОРТА В ВУЗАХ
Ушекенов О.С. 425
Руководитель - Парисеева С.Н.

КӨНЕ ТҮРКІ ЖАЗУЫ ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ БИІНІҢ ТІЛІМЕН. (ДРЕВНЯЯ ТЮРСКАЯ ПИСЬМЕННОСТЬ ЯЗЫКОМ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСКОГО ТАНЦА) 429
Нурмухамбетова А.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ». 432
Абасов Э.

БОЛАШАҚ ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА
Бердібек А. Р. 434

БІРЛІГІ ЖАРАСҚАН«ҚАЗАҚ ЕЛ»
Кенжебекова Т. Е. 436

ҮЛКЕН МЕМЛЕКЕТ – ҮЛКЕН ОТБАСЫ
Молдакулова А. А. 440

ТОЛЕРАНТНОСТЬ
КАК РЕШАЮЩИЙ ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ МИРА, СТАБИЛЬНОСТИ И ПРОГРЕССА В КАЗАХСТАНЕ 443
Айсина Г.С

МӘҢГІЛІК ЕЛ ИДЕЯСЫ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ
Бейсенғалиева Ж.Ғ. 446

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - ИДЕЯСЫНЫҢ ТАРИХИ БАСТАУЛАРЫ
Екібаев Р.Ж. 450

МӘҢГІЛІК ЕЛ ИДЕЯСЫ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ
Әділбек С.Ә. 453

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - БАБАЛАР АСЫЛ АРМАНЫ
Жақсылықова Г.Т. 457

НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» КАК ВЕКТОР РАЗВИТИЯ МНОГОЭТНИЧНОГО НАРОДА КАЗАХСТАНА
Жахина С.Б. 462

ҚАЗАҚ ЕЛІ ЖӘНЕ ОРТА АЗИЯ ӨРКЕНИЕТІ
Зимина А. 465

БІР МАҚСАТ, БІР МҮДДЕ, БІР БОЛАШАҚ
Қалжан А.О. 468

СТРАТЕГИЯ КАЗАХСТАН-2050
Копжасар Ж.Н. 472

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ТАТУЛЫҒЫ – «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ КЕПІЛІ
Құдайбергенова А. 475

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - МЫЗҒЫМАС ИДЕЯЛЫҚ ТҰҒЫРЫМЫЗ
Қалшабек Б.Н. 478

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ – ЖАСТАР КӨЗІМЕН
Молдашева Г.Ә. 482

ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ И ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЁЖИ
НичубайЕ.В., 485

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - ЖАРҚЫН БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ
Нургалиева Г. А. 491

МӘҢГІЛІК ЕЛ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ.
Раисова М.К. 494

МӘҢГІЛІК ЕЛ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ
Сапарова А.А. 498

СВЕТСКОСТЬ И ОСНОВЫ РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ КАК СТРУКТУРНЫЙ КОМПОНЕНТ ОБЩЕСТВОВЕДЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ 500
Семенюта Л.И.

КАЗАХСТАНЦЫ – ЕДИНАЯ НАЦИЯ БУДУЩЕГО
Талгатбеков Р.Ж. 504

ОБНОВЛЕНИЕ СТРУКТУРЫ ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ : ОРИЕНТАЦИЯ НА БУДУЩЕЕ 506
Терновая О.В.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ – ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ" 509
Тілектес Ұ.Т.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» 513
Фаллер К.С.

СЕКЦИЯ 4

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ И ИННОВАЦИЙ. 518

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БАЙҒАНИН АУДАНЫ ЖЕМ ӨЗЕНІНДЕГІ САЗАН БАЛЫҒЫН ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫ
Шарипова А.А. 518
Жетекші – Сағындық Ә.А.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ 527
Рахметова А.А., Касымова Д.Е.

ПОРИЗАЦИЯ СТЕКЛОМАССЫ В ПРИСУТСТВИИ ДОБАВОК
Бабич А.Ю.
Руководитель - Мирюк О.А. 530

ПРОЕКТИРОВАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОГО НАНОСПУТНИКА СТАНДАРТА «CUBESAT»НА БАЗЕ ЕВРАЗИЙСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Л. Н. ГУМИЛЕВА 535
Лашук М. Ю., Сериков Н. С.

БІЛІМ БЕРУДЕ СМАРТ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІН ҚОЛДАНУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ
Қасым А.Х., Жамалова С. А. 540

БІЛІМ БЕРУДЕГІ МУЛТИМЕДИАНЫ ПАЙДАЛАНУ ҚОЛАЙЛЫЛЫҒЫ
Халила Қ.Ә., Жамалова С.А. 544

ИННОВАЦИОННАЯ МЕТАЛЛУРГИЯ КАЗАХСТАНА
Акужин С.С. 547

ИННОВАЦИЯ ЦВЕТНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСТАНА
Балгинбай Н.М., Рахманов М.И., Толебаев Н.М 552

РАЗВИТИЕ ЧЕРНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСТАНА
Бутикенов А.Ж., Варварюк А.А 557

ГИДРОМЕТАЛЛУРГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПЕРЕРАБОТКИ НИЗКОСОРТНЫХ РУД И ТЕХНОГЕННЫХ ОТХОДОВ ОБОГАТИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА 560
Жумагалиев Д.Р.,Суржко С.В.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБОРУДОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ САРБАЙСКОГОКАРЬЕРА
Мыльникова И. В., Бауэр Е. С. 564

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
СыдыковаА.Н., СаграеваА.А., 567

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО – ЭССЕНЦИАЛЬНЫЙ ВЕКТОР ИННОВАЦИОННОЙ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН 573
Шаймерденова Г.А.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ГОРНОТЕХНИЧЕСКОЙ РЕКУЛЬТИВАЦИЙ 578
Акбузов Т.Ж., Азатаев А.А.

ПЕРЕРАБОТКА ОТХОДОВ ШВЕЙНО-ТРИКОТАЖНОГО ПРОИЗВОДСТВА 583
Серикбай А.К.

ЗНАЧЕНИЕ ХАРАКТЕРА МОТИВАЦИИ ДЛЯФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНЫХ УСТАНОВОК ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫБОРА 588
Агишева А.А., Дузимова А.М., Балмасов Д.Т.

СИСТЕМА ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ СПОСОБНОСТИ ВЫБОРА СФЕРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 594
Агишева А.А., Дузимова А.М., Жантикенова К.К.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЦЕЛИ СУЩЕСТВОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ 599
Агишева А.А., Бермагамбетова Н.А., Балмасов Д.Т.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНОГО ОБРАЗА ДЕЙСТВИЙ ЛИЧНОСТИ 604
Агишева А.А., Бермагамбетова Н.А., Жантикенова К.К.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ МОТИВАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА ЛИЧНОСТИ ДЛЯ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ УСПЕШНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫБОРА 610
Дузимова А.М.,Бермагамбетова Н.А., Агишева А.А.

ВОПРОСЫ ИНДУСТРИАЛЬНО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
Ахметчина Т. А., Сертаева Н. С. 615

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 618
Байзакова С.С., Асқар С.Е.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ QR-КОДА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ
Булатов С.Е., Базарбаева С.М. 621

ПРИМЕНЕНИЕ БЕЗОТХОДНЫХ И МАЛООТХОДНЫХ ТЕХНОЛОГИИ В КАЗАХСТАНЕ
Валеева Р. Р., Шмидт В.А. 624

ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ ОБЛИГАЦИИ
Гареева Т.И.
Руководитель - Касимова Д.Ф. 628

ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В ЭКОНОМИКУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Гафарова Е.Р.
Руководитель - Касимова Д.Ф 632

ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПОСЛЕ ВВЕДЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ САНКЦИЙ
Гилмутдинова Н.Н., Курбанаева Л.Х. 635

ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ОТ РИСКОВ
Гилмутдинова Н.Н., Касимова Д.Ф. 639

«УМНЫЙ ДОМ» - ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КАЧЕСТВА ЖИЛИЩА
Дементьева А.О., Смирнова С.В. 647

«ГРАНИ ТВОРЧЕСТВА» ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА НА УРОВНЕ XXI ВЕКА» В СВЕТЕ ПОСЛАНИЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А.НАЗАРБАЕВА» 647
Епишина А.Е.

ДЫНЯ – НОВАЯ МАСЛИЧНАЯ КУЛЬТУРА В КАЗАХСТАНЕ
Есбергенова Б.Т., Бугубаева Г.О. 654

СТРАТЕГИЯ КАЗАХСТАН-2050
Копжасар Ж.Н.
Руководитель - Шушаева Д.Б. 659

ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЧНЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Кузьмин С.С., Шмидт В.А. 662

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
Мамедова М.И. 667

КОНСТРУКТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ИСПЫТАНИЕ НЕПНЕВМАТИЧЕСКОЙ ШИНЫ
МухаметкуловА.А., Герасин Н.В., Зобков Ю.А. 671

МАРКШЕЙДЕРЛІК ЖҰМЫСТАҒЫ ҚАМТАМАССЫЗДАНДЫРУ
Мирамбекұлы Н. 676

ФИЗИКА ПӘНІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ
Мукиат Сұңғыла, Қожахмет М.С. 680

РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ В ПРЕДДВЕРИИ МЕЖДУНАРОДНОЙ ВЫСТАВКИ «ЭКСПО-2017»
Нурахметова Г.С. 685

ЭКОНОМИКАДАҒЫ ЖАҺАНДАНУ ДӘРЕЖЕСІНІҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ
НурмухамбетовД.К. 690
Жетекші - Ахметжанова Б.Қ.

ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ И ПЕРЕХОДА К ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ
Олжабаева Д.С. 694
Руководитель - Ахметжанова Б.К.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ 12 ЖЫЛДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНЕ КӨШУ ЖАҒДАЙЫНА БЕЙІМДЕЛЕ АЛМАУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ
Омарова Г.Р., Куспанова А.С. 698

ҮЛКЕН АДРОНДЫ КОЛЛАЙДЕР АНЫҚТАЙТЫН МӘСЕЛЕЛЕР
Сатыпалды А.М. 702

СЫРҒА ТОЛЫ СЫҒАНАҚ
Смағұлова А.Қ. 705

НЕДРА ВЕЛИКОЙ СТЕПИ
Порозов А.С., Мандырбаев Е.Б. 710

ОБОСНОВАНИЕ ВЫБОРА ВЫЕМОЧНО-ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСА ПРИ ОТКРЫТОЙ РАЗРАБОТКЕ МЕСТОРОЖДЕНИЯ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ 715
Ахметов Д.Н., Рахимов З.Р.

ВЫБОР ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ГОРНЫХ РАБОТ ПРИ РАЗРАБОТКЕ ЛИМАННОГО МЕСТОРОЖДЕНИЯ МЕДНО-ЦИНКОВЫХ РУД 720
Халдов Д.А., Рахимов З.Р.

САМОСВАЛЫ БУДУЩЕГО
Тишик М.А., Мальцева А.С. 722

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АДАМИ КАПИТАЛДЫ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ 726
Айкупешева Д.М

КОНСТРУКЦИИ ФУНДАМЕНТОВ В ВЫТРАМБОВАННЫХ КОТЛОВАНАХ 731
Шамов В.В.

СЕКЦИЯ 5

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭНЕРГЕТИКИ: ОЖИДАЕМЫЙ ОПЫТ АСТАНЫ – МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЫСТАВКА «ЕХРО-2017». 736

ПОДГОТОВКА ТЕХНИЧЕСКИХ КАДРОВ НА ОСНОВЕ ИЗУЧЕНИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ
Закария А. 736
Жетекші - Хабдуллина З.К.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ «ЭНЕРГИИ БУДУЩЕГО», КАК РЕШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАДАЧ СОВРЕМЕННОСТИ 739
Иргибаева А.А.
Руководитель - Жантогулова Г.К.

ЕХРО ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨРМЕДЕГІ ЕЛОРДА КЕЛБЕТІ
Нұғыманова А. 745
Жетекші - Бірманова Қ.И.

ЭКСПО – БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ
Бақытжан Қ. А.
Жетекшісі: Мырзагалиева А. Б. 748

ЭЛЕКТРЭНЕРГЕТИКАСЫ – ҚАЗАҚСТАН ЭКОНИМКАСЫНЫҢ НЕГІЗІ ЖЕТЕКШІ САЛАСЫ
Сабденов Н.
Жетекші - Кардиева Ф.Т. 751

ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКА-ВЧЕРА, СЕГОДНЯ И ЗАВТРА
Бекен Э., Пернебаева А.
Руководитель - Хабдуллин А.Б. 755

ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ
Аманова О.М. 757

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫ «ЕХРО-2017» ЖОЛЫНДА
Жарылкасынов С. Ж. 761

СОВРЕМЕННЫЕ ПРИНЦИПЫ ПОДГОТОВКИКАДРОВ «ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ»
Жансейіт А.
Руководитель -Хабдуллина З.К. 764

«ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКА-ПРОФЕССИЯ БУДУЮЩЕГО»
Ибраев С.
Руководитель -Хабдуллина З.К. 767

ЖОҒАРЫ БІЛІМ – БОЛАШАҚ КЕПІЛІ
Мақтабай А.
Жетекші – Хабдуллина З.К. 770

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЭНЕРГИИ БУДУЩЕГО В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИКИ РК
Махсұтхан А.С.
Жетекші -Хабдуллин А.Б. 771

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОИЗВОДСТВА И ПРИМЕНЕНИЕ ДИЭЛЕКТРИКОВ
Курманбаева А.Т, Турлубекова
Руководитель - Неберекутина Н.С. 773

ИННОВАЦИИ В ПРОВОДНИКОВОЙ ПРОДУКЦИИ
Жаксылыков А.
Руководитель - Неберекутина Н.С. 776

НАДЕЖНОСТЬ НИЗКОВОЛЬТНЫХ КОММУТАЦИОННЫХ АППАРАТОВ
Ясырин Е.
Руководитель - Неберекутина Н.С. 780

ИННОВАЦИИ УЛИЧНОГО ОСВЕЩЕНИЯ
Пахомеев Н.
Руководитель- Демина В.А. 784

ЭФФЕКТИВНОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ
Мукумов А.А.
Руководитель - Есжанова А.У. 791

СИСТЕМА АВТОМАТИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМ ПРОЦЕССОМ ПРОИЗВОДСТВА ГОРЯЧЕБРИКЕТИРОВАННОГО ЖЕЛЕЗА
Грехнев А.
Руководитель – Шинкеевич Т.А. 796

ИЗ ИСТОРИИ СОЗДАНИЯ EXPO: ОТ «ТУМАННОГО АЛЬБИОНА» К СОВРЕМЕННОЙ АСТАНЕ
Полевая О.Н., Мастьянова Е.Н. 803

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ КАЗАХСТАНА В ПРЕДВЕРИИ EXPO 2017
Яковлев Д.С. 806

ЭКСПО - 2017 КӨРМЕСІНЕН КҮТІЛМЕК ТӘЖІРИБЕ
Айтуғанова Н.Н. 809

«ЭКСПО-2017»- Қазақстанның болашағы
Ергазина Э.Қ. 814

«ЭНЕРГИЯ БУДУЩЕГО» – БУДУЩЕЕ НЕЗАВИСИМОГО СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА
Исмагамбет А.Е., Ловцова Д.П. 816

ЭКСПО-2017 КӨРМЕСІНІҢ БІЗГЕ БЕРЕРІ КОП.
Қабыланов Б. Ж. 823

МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЫСТАВКА EXPO-2017: РЕАЛЬНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА 825
Максут А.Р.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРИОРИТЕТОВ РАЗВИТИЯ НАУКИ И ТЕХНИКИ В СФЕРЕ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ 830
Морозов А. А., Березенская Е.Л.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ – ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ" 834
Тілектес Ұ.Т.

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫ МЕН ТМД ЕЛДЕРІНДЕГІ АЛҒАШҚЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨРМЕ
Шаукен Ж. 837

СЕКЦИЯ 6

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА. 841

ПРОБЛЕМА СУИЦИДА СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН 841
Мукумов А.А.
руководитель – Ломакович В.А.

ЭКСТРЕМИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС БОЙЫНША ЗАҢДАҒЫ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕР
Қабай М.Ә. 847
Жетекшісі- М. Лұқпанов

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМГЕ ҚАРСЫ ӘРЕКЕТ ЕТУДЕГІ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ
Садуақасов И.Б. 850
Жетекші - Смағұлова А.С.

КРИЗИС ИДЕНТИЧНОСТИ КАК УСЛОВИЕ РАДИКАЛИЗАЦИИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ 855
Туйганов М.С.

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОПЕРАТИВНЫХ АППАРАТОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ 859
Найзабекова А.
Руководитель- Жундубаев И.Б.

ТЕРРОРИЗМ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ. ПРИЧИНЫ И СПОСОБЫ БОРЬБЫ
Ануарбеков А. С. 861

ҚАРАҢҒЫ ТҮНЕККЕ БАСТАР ЖОЛ...
Қошмаханова А. Ж.
Жетекшісі: Сейтказиева А. Ж. 865

УГРОЗЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Маликова А. С. 868
Руководитель- Жундубаев И.Б.

ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМНІҢ ТАРАЛУЫНА СЕБЕП БОЛАТЫН АЛҒЫШАРТТАР
Таңатова Ж.К. 870
Жетекші - Ы.Б. Жундубаев

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ АТҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС. 874
Малик А.А.

ТЕРРОРИЗМ ӘЛЕМДІК ҮРЕЙ
Жантемирова Г.Ш. 877

ЭКСТРЕМИЗМ ЖӘНЕ ТЕРРОРИЗМСІЗ БОЛАШАҚҚА НЫҚ ҚАДАМ!
Кәрім Т.С. Қуандық А.Н.
Жетекші - Хамитова Қ.К. 881

ЖАСТАР ТӘРБИЕСІ-ЖАСТАРДЫҢ ТАҒДЫРЫ, ҰЛТ ТАҒДЫРЫ
Мурзабалинова С.С.
Жетекші- Абишева Г.К. 885

АЗАТ БАСТЫ АЗАПҚА САЛМАЙЫҚ
Ахметова А.
Жетекші- Бейсекеева Р.Ф. 890

ТӘУЕЛСІЗ ЕЛДІҢ ТЫНЫШТЫҒЫ КЕРЕК МАҒАН
Тұңғышбаев К. Ә.
Жетекші – Сақтағанова И.Ә. 895

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА
Алимгазинова А.М. 899

ВОСПИТАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ И МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ У ПОДРОСТКОВ – ВАЖНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ
Туребекова А.К.
Руководитель- Ахмедиярова А.Б. 903

ИСЛАМ – БЕЙБІТШІЛІКТІҢ КЕПІЛІ
Жақияев Қ.Б
Жетекші - Адаев О.Ш. 906

СУЩНОСТЬ И ПРИНЦИПЫ МОЛОДЕЖНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ
Шевченко Л.Я., Назарова С.В. 912

МОЛОДЕЖНАЯ СРЕДА КАЗАХСТАНА КАК УЯЗВИМАЯ ГРУППАДЛЯВОВЛЕЧЕНИЯ В ЭКСТРЕМИСТСКИЕ И ТЕРРОРИСТИЧЕСКИЕ ГРУППИРОВКИ
Кадир А.М. 917

ӘДЕБИЕТ ПЕН ТАРИХ – ЖАСТАРДЫ ДҰРЫС БАҒЫТТАУДАҒЫ НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ
Шамитдинов А. М. 920

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ КӨЗІМЕН
Асан А.С., Турымбетова Т.А. 922

ПРОФИЛАКТИКА ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА СРЕДИ МОЛОДЕЖИ
Тоқтамысов С.А. 928

БІЛІМДІ ЖАС – БОЛАШАҚ КЕПІЛІ: ЕЛБАСЫ САЛҒАН САРА ЖОЛ
Асқар Ә.
Жетекшісі: Сейтказиева А. Ж. 932

ДОСТИЖЕНИЯ КАЗАХСТАНА В СПОРТЕ ЗА 25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ
Жартаева А.М., Парисеева С.Н. 935

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
Ксёнз В.А., Парисеева С.Н. 939

ДОСТИЖЕНИЯ В СПОРТЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАНА
Курманбаева А.Т., Турымбетова Т.А. 942

К ВОПРОСУ О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ЭКСТРЕМИЗМУ И ТЕРРОРИЗМУ В КАЗАХСТАНЕ
Лоренц Д.В. 946

СПОРТ И ЕГО РОЛЬ В ЖИЗНИ ОБЩЕСТВА
Тулебаев Ч. С., Парисеева С.Н 950

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
Хрипкова Д.И., Турымбетова Т.А. 953

СОВРЕМЕННЫЙ КАЗАХСТАН КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА
Чакун В.П., Парисеева С.Н. 957

ӘЛЕМДІК ДІНИ ЭКСТРЕМИСТІК ҰЙЫМДАРДЫҢ МАҚСАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРҒА КЕРІ ӘСЕРІ 960
Муйнанова А.К.

КЕМЕЛ ЕЛДІҢ ЕРТЕҢІ – ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА
Ажибаева З. Ж. 966

МЫ ПРОТИВ ТЕРРОРИЗМА
Аргинбаева З.Т. 971

ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА КЕЗДЕСЕТІН ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР
Ахметжанова Д.К. 974

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ ДІНИ ЖАТ АҒЫМДАРДЫ НАСИХАТТАУШЫ ТОПТАРДАН ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН САҚТАУ 978
Ахметжанова Д.К.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ МОЛОДЕЖИ ОТ ПРОЯВЛЕНИЙ ПРОПАГАНДЫ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМАВ СОЦИАЛЬНЫХ 984

СЕТЯХ
Байгентов Б.Б.

МОЛОДЕЖЬ И РЕЛИГИЯ
Бухметова А. А. 986

«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА»
Гончаренко В.И. 990

ӘСІРЕДІНШІЛДІК – ҚАУІПТІ ҚҰБЫЛЫС РЕТІНДЕ
Кабиева А.Б. 994

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМ ҚЫЛМЫСТАРЫНЫҢ ДЕТЕРМИНАТТАЛУЫ
Қасымбек Е.М. 999

ТЕРРОРИЗМ - ГЛОБАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОСТИ
Колыханова Ю.С.,
Ловцова Д.П. 1003

ЕЛ БОЛАМ ДЕСЕҢ БЕСІГІҢДІ ТҮЗЕ...
Кучерова Қ. П. 1007

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА
Леоненко Ю.Д. 1012

РЕЛИГИОЗНОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЕ КОСТАНАЙСКОГО СТРОИТЕЛЬНОГО КОЛЛЕДЖА
Мусина Л.М. 1015

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА.
Онученко Л. 1020

ФОРМИРОВАНИЕ РЕЛИГИОЗНОЙ КУЛЬТУРЫ
ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ ОБРАЗОВАНИЯ.
Петренко Е.А. 1023

ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМНІҢ АЛДЫН АЛУ - ЖАСТАРДЫ ДІНИ САУАТТЫЛЫҚҚА ШАҚЫРУ ЖӘНЕ ЕГЕМЕН ЕЛІМІЗДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ
Сапарбай А. 1026

Жетекші - Өтешова А.Қ.

ПОТЕНЦИАЛ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА КОЛЛЕДЖА И СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ РЕЛИГИОЗНОЙ КУЛЬТУРЫ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ С УЧЕТОМ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ 1030
Султанова Р.Т.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА. 1034
Хорешкова А.В.

СЕКЦИЯ 7

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАЗАХСТАН ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ 1038

АҚПАРАТ АҒЫМЫНЫҢ АТҚАРАР ҚАЙНАР КӨЗІ ҰРПАҚ ҰТЫМЫ
Дарханова Н. К.
Жетекші – Айткужин М.Ж 1038

ВЗГЛЯД МОЛОДЕЖИ НА РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КАЗАХСТАНЕ
Кузнецова Е.С. 1043
Руководитель – Забордина И.В.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСІ
Шнетова А.
Жетекші – Жүсіпова Ә.Б. 1046

ЮРИДИЧЕСКАЯ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ДОГОВОРА
Медетова С.И. 1051
Разуваева М.В.

БІЛІМ БЕРУДЕ АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ ТУРАЛЫ
Омарова А. Т. 1055
Жетекші - Есжанова А. У.

РАЗВИТИЕ СПОРТА ВЫСШИХ ДОСТИЖЕНИЙ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ РК
Парисеев Д.В., Парисеева С.Н. 1058

НЕЗАВИСИМЫЙ КАЗАХСТАН В СПОРТЕ
Скермонтов С.Р., Парисеева С.Н. 1064

СПОРТ И МОЛОДЕЖНЫЕ СУБКУЛЬТУРЫ
Чечин С.А., Парисеева С.Н. 1066

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ
Ахатова Ж. Е., Айтбай Ж. 1069

БІЛІМ БЕРУДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ - КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
Алиева Г.С. 1074

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ
Амиров М. С., Жумабаева С. Б., Қыдырбекова С. А. 1079

ХХІ ҒАСЫР – АҚПАРАТТАНДЫРУ ҒАСЫРЫ
Ғалымбек А. Қ. 1082

БІЛІМ БЕРУ БАРЫСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ –КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ
Ахатова Ж. Е., Ергешбай Г. И-4 курс студенті 1087

АҚПАРТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ БАРЫСЫНДА ҚОЛДАНУ
Алиева Г.С., Ермахан З. 1090

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ
Жолмаганбетов А.К. 1094

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ МЫРЫШ ОКСИДІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ
Жумабаева С.Б., Соқабаева Ә.Ш. 1098

ПРИМЕНЕНИЕ НОВЕЙШИХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗРАБОТКЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОЛЛЕДЖА
Задорожнюк В. В. 1101

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ – БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ БІРІ
Шонгалова К. С., Исатай Қ. О. 1103

ИНТЕРАКТИВНЫЕ КАРТЫ ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСТАНА КАК ОТОБРАЖЕНИЕ ИСТОРИИ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ ОТ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА К РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН 1108

Кеклис А.В.

ПОНЯТИЕ БАНКОВСКОЙ, НАЛОГОВОЙ И КОММЕРЧЕСКОЙ ТАЙНЫ, СПОСОБЫ ИХ ЗАЩИТЫ
Махамбетова А. Т. 1113

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ
Шонгалова К. С., Мимандос Ж. А. 1117

DISTANCE LEARNINGIN COLLEGE:
PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION
Mukhamedrakhimov E. B. 1121

XXI ҒАСЫР –АҚПАРАТТАНДЫРУ ҒАСЫРЫ
Мұхамедияр З.И. 1125

ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ОҚЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
Нүркенова Ә.Д., Нүркеова Г.Д**.** 1128

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР – ТҰЛҒАНЫҢ ӘЛЕУМЕТТЕНУІ МЕН ТӘРБИЕ ҚҰРАЛЫ
Ахатова Ж. Е., Нурсеит Л. 1132

ЕЛ БОЛАШАҒЫ-ЖАЛЫНДЫ ЖАСТАР
Рамазан О. 1136

МОЛОДЕЖЬ КАК ОСНОВНОЙ СУБЪЕКТ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАЗАХСТАНА
Сейчанова Д.Г. 1138

РАЗРАБОТКА ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ ПРЕДМЕТНОЙ ОБЛАСТИ «БАЗА ЗНАНИЙ О ПАМЯТНИКАХ И ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЯХ КАЗАХСТАНА»
Султанова Н.Т., Кеклис А.В. 1144

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ДАМУ БАҒЫТЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ БЕС ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ РЕФОРМАНЫҢ НЕГІЗІ
Хамит А.Ж., Досмагулова Қ.Қ. 1147

Қазақстан жастары - жарқын болашақ бастауы
Шолпанбаева Ғ.Ә., Ловцова Д.П. 1150

ИНФОРМАТИКА САБАҒЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ
Шонгалова К. С. 1155

АҚПАРАТТЫ ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАР КӨЗІМЕН
Алиева Г. С., Шыныбек А. 1160

РЕКОМЕНДАЦИИ

Международной молодежной научно-практической конференции «Молодежный потенциал «Великой Степи – Мәңгілік ел»: принципы и перспективы развития», посвященной 25 -летию Независимости Республики Казахстан

30 ноября 2016 года на базе Рудненского индустриального института прошла Международная молодежная научно-практическая конференция «Молодежный потенциал «Великой Степи – Мәңгілік ел»: принципы и перспективы развития», посвященная 25-летию Независимости Республики Казахстан.

Цель конференции - обсуждение результатов исследований молодых ученых по вопросам теоретических и практических проблем развития современного казахстанского общества по принципам национальной идеи «Мәңгілік ел», установление и развитие научных контактов молодых ученых, магистрантов, студентов и учащихся образовательных учреждений и научных организаций Республики Казахстан, стран ближнего и дальнего зарубежья, воспитание у молодого поколения чувства патриотизма, любви к Родине, гордости за историческое прошлое, настоящее и светлое будущее Казахстана, формирование активной жизненной позиции, укрепление духа и морально-нравственных ценностей.

Участники конференции предложили:

1. Продолжить регулярный обмен мнениями по проблемам и перспективам развития экономики Республики Казахстан.
2. Продолжить работу по исследованию проблем и перспектив развития различных отраслей промышленности Республики Казахстан.
3. Продолжить исследование проблем культуры, образования, духовной сферы и межэтнических отношений.
4. Признать организацию и проведение Международной молодежной научно-практической конференции «Молодежный потенциал «Великой Степи – Мәңгілік ел»: принципы и перспективы развития», посвященной 25 -летию Независимости Республики Казахстан , успешной.
5. Опубликовать сборник докладов по материалам очных и заочных выступлений.

СЕКЦИЯ 1
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ.

ДОСТИЖЕНИЯ КАЗАХСТАНА В СПОРТЕ ЗА 25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ

Жартаева А.М., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:alina1000000@mail.ru

За 25 лет развития Казахстан вошел в число 50 самых конкурентоспособных стран мира, досрочно реализовав Стратегию-2030, начал осуществление Пяти институциональных реформ и Плана нации. За эти годы страна превратилась в одно из ключевых государств Евразии, чье мнение имеет солидный вес в мировой политике.

Сегодня у Казахстана большой авторитет на международной арене, страна является членом 70 международных организаций. За период становления молодой республики в десятки раз выросли доходы граждан, увеличилась продолжительность жизни населения до 72 лет, повысился уровень рождаемости. Объем ВРП на душу населения возрос более чем в 40 раз, во столько же увеличился объем инвестиций в основной капитал.

В промышленной отрасли рост наблюдается в 1 000 раз! Только за последние пять лет в рамках программы индустриального развития в стране заработало 950 новых предприятий, тем самым создано 250 тыс. новых рабочих мест. Все эти достижения – огромный труд каждого казахстанца.

Современный спорт – это полноценная бизнес-индустрия, которая активно использует маркетинговые и рекламные возможности спорта.

Инвестиции в спортивные объекты, инфраструктуру, в развитие спортивных клубов, продвижение, развитие и реализация спортивных товаров и услуг на рынке Казахстана, таковы признаки происходящего в стране “спортивного ренессанса” при сотрудничестве социально ответственного бизнеса и государства.

В условиях современного экономического кризиса и глобальной трансформации экономических и иных основ мирового устройства, спорт остается ценностью и достижением всего человечества, объединяющим людей всех рас, наций, религий и цивилизаций. Значение спорта в Казахстане.

Казахстан – молодая, независимая страна, активно развивающая спорт и пропагандирующая спортивные ценности в Казахстане и мире.

Спорт – источник социального оптимизма и здоровья, который повышает социальную активность и помогает людям преодолеть трудности в условиях мирового экономического кризиса.

Спорт – эффективная форма воспитания молодежи, приобщения к здоровому образу жизни, формирования гражданской ответственности.

Спорт – эффективный инструмент толерантности и национального согласия. Развитие спорта – фактор действенного объединения людей всего казахстанского общества. Спорт противостоит разделению людей по национальным, социальным, религиозным признакам.

Спорт – маркетинговая платформа для стратегической, целенаправленной деятельности общества в привлечении бизнеса к созданию современной спортивной инфраструктуры и условий, которые способствуют достижению высоких результатов на международной арене.

Значение спорта в современном мире

Спортивные достижения – один из значимых критериев международного признания уровня развития общества и престижа страны в современном мире.

Проведение 7-х зимних Азиатских игр в городах Астана и Алматы подтверждает: приоритеты государственной политики Республики Казахстан по устойчивому развитию казахстанского спорта и его инфраструктуры приверженность идеалам олимпийского движения в мире [1].

Роль спорта в современном Казахстане

Развитие массового спорта – залог укрепления и сохранения здоровья нации

Возрастает интерес и внимание к развитию спорта со стороны казахстанского бизнеса (бокс, велоспорт, теннис, футбол, хоккей и др.).

Большой общественный резонанс вызывает выступления казахстанских спортсменов на олимпиадах и мировых первенствах. Достижения казахстанских спортсменов на международных соревнованиях – важный стимул консолидации казахстанского общества, патриотического подъема и воспитания молодежи. Спортивная отрасль – динамично развивающаяся и высокотехнологичная – стимулирует инновационное развитие экономики.

Спорт – мощный воспитательный инструмент социальной политики, физического развития детей и молодежи.

Гордость Независимого Казахстана

За двадцать пять лет независимости казахстанские спортсмены на олимпиадах завоевали 10 золотых, 18 серебряных и 15 бронзовых наград. Последние игры в Пекине стали ещё одной яркой страницей в истории отечественного спорта.

Даже сколько времени спустя после Пекинских игр наши олимпийцы не растеряли ни ярких эмоций, ни праздничного настроения. Их до сих пор встречают как самых дорогих гостей с оркестром, цветами, подарками. В истории казахстанского спорта они оставили свой неповторимый росчерк, выиграв на играх в Пекине 13 медалей: две золотые, четыре серебряные и семь бронзовых наград. [1]

Первую золотую медаль на Олимпийских играх в 1994 году Казахстану принес Владимир Смирнов.

Последняя медаль была завоёвана целой плеядой наших соотечественников в Лондоне. 5 золотых медалей. Поэтому за годы независимости спорт активно развивался.

Достижения 2016 года.

Недавно прошедшие олимпийский игры в Рио-де-Жанейро принесли Казахстану 3 золотых, 5 серебряных и 9 бронзовых медалей. Казахстан в четвертый раз подряд выиграл "золото" на Олимпиаде в весе до 69 килограммов. В 2004 году в Афинах (Греция) олимпийским чемпионом в этом весе стал казахстанский боксер БахтиярАртаев. В 2008-м в Пекине (Китай) выиграл БакытСарсекбаев, в 2012-м - в Лондоне (Великобритания) "золото" Казахстану принес СерикСапиев.

Также стоит отметить, что Елеусинов принес Казахстану третью золотую медаль на нынешней Олимпиаде и первую - в боксе. Ранее олимпийскими чемпионами Рио стали тяжелоатлет Нижат Рахимов и Дмитрий Баландин, одержавший сенсационную победу в плавании. "Серебро" в копилку Казахстана принесли штангистка ЖазираЖаппаркул, дзюдоист ЕлдосСметов и боксер Василий Левит, а бронзовые медали на счету ГалбадрахОтгонцэцэг (дзюдо), Фархада Харки (тяжелая атлетика), Карины Горичевой (тяжелая атлетика), Ольги Рыпаковой (легкая атлетика) и Александра Зайчикова (тяжелая атлетика).

На самом деле этот список можно было бы продолжать и вспомнить больше десятка ярких событий в мире нашего спорта.

Сегодня наша страна, город Алматы выдвигает свою кандидатуру на проведение Зимней Олимпиады 2022 года. Поэтому можно сказать и физкультурное, и спортивное движение, и культурное движение многочисленных казахстанцев сегодня имеет очень актуальные направления. И оно так же отражено в Послании народу Казахстана Президента РК.

Н. Назарбаев: «За годы независимости сформированы базовые ценности казахстанского–свобода, единство, стабильность, процветание».[1]

Наши герои спорта.

Геннадий Головкин. Бей в кость

Чемпион мира по боксу в среднем весе, обладатель трех чемпионских поясов Геннадий Головкин ежегодно делает сенсации. Многие, конечно, заранее знают, чем закончатся его бои. Но, между тем, Гена — единственный человек, после Президента, который может собрать казахстанцев за экранами телевизоров глубокой ночью, перед рабочим днем.

Болельщики надолго запомнят октябрьский поединок Гены на арене «Мэдисон Сквер Гарден», где он завоевал очередной, четвертый чемпионский пояс, победив экс-чемпиона, по версии Международной боксерской федерации канадца Давида Лемье в восьмом раунде. Этот бой собрал более 3,5 млн. казахстанцев за экранами своих телевизоров.

ФК «Астана». Играй, как Бекхэм

Футбольный клуб «Астана» в этом году заметно насытил своих болельщиков, да и не только их, сенсациями. Команда, к сожалению, не прошла

в Лигу Европы, в заключительном матче сезона в Стамбуле сыграв вничью с турецким «Галатасараем» — 1:1. Но не включить ее в список спортивных достижений было бы неправильно.

Интересно об «Астане» пишет Евроспорт. «Астана» — это единственная команда, не пропустившая от «Атлетико». После разгромной победы дома «Атлетико» приехал на «Астану арену» абсолютно уверенным в победе, но хозяева не дали себя в обиду. Вообще, клуб из Казахстана на первых порах ЛЕ никто не воспринимал всерьез, что в итоге превратило «Астану» в «темную лошадку», прилично истоптавшую поляны соперников по группе. Четыре ничьи в шести матчах с завсегдатаями плей-офф турнира и чемпионом Турции.

Илья Ильин. Когда бить рекорды уже привычка

Илья Ильин, двукратный олимпийский чемпион, человек, который не знает, что есть границы человеческим возможностям и доказывает обратное. Недавно он выступил на Кубке Президента РФ в Чечне. В категории до 105 килограммов ему не было равных. Он выиграл «золото» и установил сразу два мировых рекорда — в толчке и в сумме двух упражнений. К сожалению, на Чемпионат мира 2015 года в Хьюстон (США), он не смог поехать, но зато поздравил чемпиона мира из Казахстана Александра Зайчикова, который завоевал золотую медаль в весовой категории до 105 кг.

Ледовый дуэт: Элизабет и Денис.

Денис Тэн и Элизабет — это не дуэт, конечно, в прямом смысле этого слова, ведь выступают они самостоятельно. Но они — два фигуриста, которые приносят медали Казахстану. В марте Денис завоевал третье место в Чемпионате мира, который проходил в китайском Шанхае. Недавно Денис выиграл турнир GoldenSpin в Загребе (Хорватия), а в ноябре он стал вторым на турнире NRWTrophy в Дортмунде (Германия).[3]

Этот год наиболее плодотворный для Элизабет. Она успешно выступила в нескольких чемпионатах. Так, спортсменка дебютировала в официальных соревнованиях среди взрослых именно на турнире в США US InternationalClassic и завоевала «серебро». Она также стала победителем международного турнира «SkateCanadaAutumnClassic» среди взрослых в Канаде. В Загребе (Хорватия) на традиционном международном турнире по фигурному катанию GoldenSpin Элизабет заняла второе место. Такое же место она завоевала на турнире серии «Челленджер» в Таллине. И все это за один год.

Список литературы:

1. Достижения Казахстана за 25 лет Независимости. Режим доступа: http://forbes.kz/news/2016/05/01/newsid_111030

2.Олимпиада в Рио-де-Жанейро 2016. Режим доступа: http://olympteka.ru/olymp/rio2016/country/kaz.html

3. Великие спортсмены Казахстана. Режим доступа: http://www.zakon.kz/196330-desjatka-luchshikh-sportsmenov.html

КАЗАХСТАН НА СТЫКЕ НОВЫХ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕФОРМ.

Алтынбаева Д.Е.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудного
Республики Казахстан
E-mail: danira09@inbox.ru

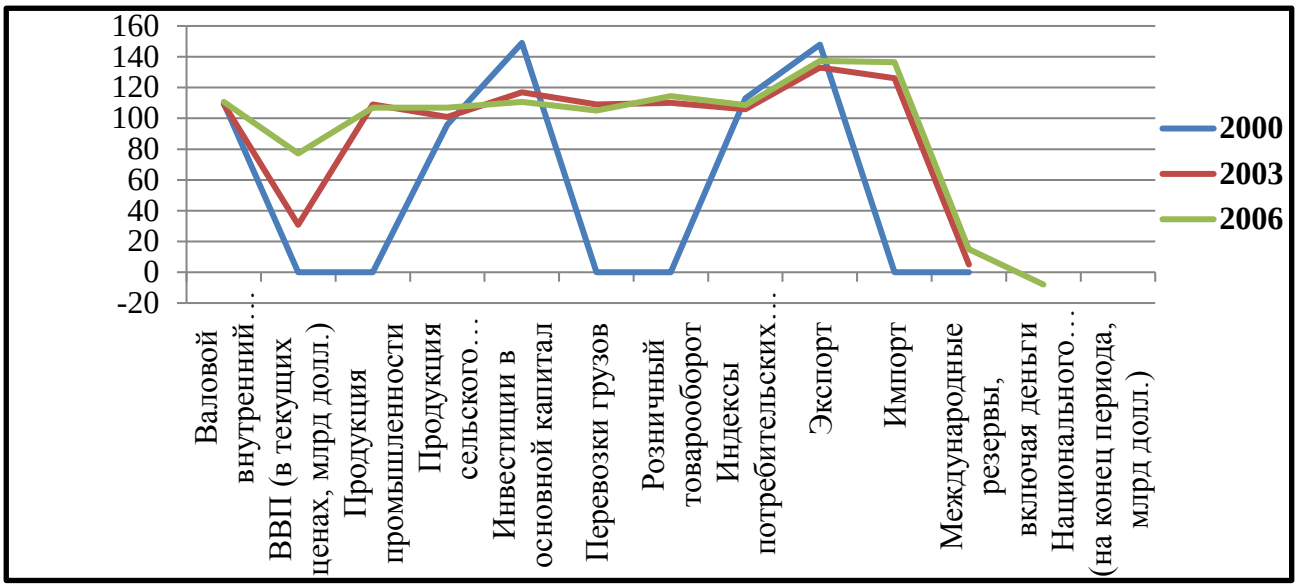
«Страна, не умеющая развивать знания в XXI веке обречена на провал»
Н.А. Назарбаев

Проблема человеческого капитала в Казахстане вышла на одно из первых мест в связи с реализацией задач, поставленных в стратегических программах и документах, принимаемых государством. Речь идет о способности населения решать задачи, которые возникают на современной стадии мирового развития. Перемены, которые произошли в жизни казахстанцев за последние десятилетия, оказали большое влияние на различные группы молодежи, особенно на их ценности, ориентации и стратегии поведения и адаптации.

Я уверена, что перспективное Будущее нашей Родины среди передовых стран мира – это именно то, что навеки объединит всех нас. В своих словах Президент подчеркивает, что в условиях глобальных изменений на мировой политической арене, государство должно приложить все усилия для того, чтобы держать достойные позиции и находиться в числе передовых мировых держав. Именно с этой целью создана долгосрочная стратегия развития государства, в которой подводятся итоги, конкретизируются и дополняются пути развития отраслей жизни государства, его внутренней и внешней политики.

Сегодня, Казахстан – это расцветающая страна с динамично растущей экономикой. В кратчайшие сроки мы решили глобальные задачи для нашей страны и стали лидерами среди стран СНГ по привлечению прямых иностранных инвестиций.

Казахстан совершил большой рывок в мировое сообщество. Исходя из сегодняшних результатов, можно говорить, что это было обусловлено своевременностью и адекватностью концепции, которая была заложена в «Стратегии 2030». Действие стратегии выразилось, прежде всего, в изменении характера работы государственных органов, которые вынуждены были перестраиваться в соответствии с новыми требованиями. Деятельность государства стала более прозрачной, в том числе для партнеров Казахстана, что существенно активизировало его взаимодействие с международными организациями.

В 2000–2006 гг. темпы экономического роста страны были одними из самых высоких в мире. Ошеломляющий рост в основном был связан с освоением месторождений нефти и газа и развитием связанной с этим производственной и инфраструктурной базы. Однако экономика оказалась уязвима перед активизировавшимся импортом. Импортозависимость национального хозяйства не сопровождалась адекватным ростом производства в важнейших секторах внутреннего производства. Глобальный финансовый кризис усугубил положение, ещё раз продемонстрировав уязвимость экономики Казахстана.

Мировой финансово-экономический кризис 2007—2009 гг. ярко продемонстрировал новые реалии формирующейся глобальной экономики. Были приняты срочные меры для обеспечения стабильности экономического роста страны, сохранение инвестиционной привлекательности и устойчивости к внешним шокам для преодоления негативных глобальных тенденций.

На дестабилизацию национальной экономики Казахстана повлияли следующие причины:

- Интегрированность экономики Казахстана в мировую политику.
- Сырьевая ориентированность экономики, вследствие чего высокая зависимость от мировых цен на добываемое в стране сырьё.
- Избыток свободных денежных средств и отсутствие достаточных возможностей для их инвестирования, в частности из-за неразвитости фондового рынка в стране, и как в следствие спекулятивные настроения, что привело к высокому росту цен на данном рынке и его перегреву в конечном итоге.
- Агрессивная кредитная политика большинства коммерческих банков, что стало причиной высокого внешнего долга страны за довольно короткий промежуток времени.
- Несвоевременные и неэффективные антикризисные меры правительства страны.

Ключевые показатели экономики Казахстана

Показатель	**2000**	**2007**	**2010**	**2014**	**2015**	**2016**
ВВП, млн тенге	776 277,3	12849794	21815517	39675832,9	40884133,6	44 354,0
Импорт	6584	32756,4	31126,7	41295,5	30567,7	**13,1**
Экспорт, млрд. долларов	70,3	47755,3	60270,8	79459,8	45955,8	**20,0**

Таким образом, Казахстан испытал серьезное воздействие мирового экономического кризиса. Пережив существенный спад в ряде ключевых сфер (финансы, строительство). Опыт преодоления влияния мирового кризиса показал, что в сегодняшних условиях имеются каналы трансляции глобальных шоков на национальный уровень, которые очень быстро передают в Казахстан проблемы всемирной экономики, в первую очередь по линии банковской системы и снижения цен на товары, экспортируемые из страны. Следовательно, для организации эффективного и устойчивого функционирования экономики Казахстана в новых реалиях требуется модернизация и повышение конкурентоспособности самой национальной экономической системы.

Текущий кризис 2014-2016 гг. обусловлен незавершенной кризисной программой 2010 года. Не успел Казахстан восстановиться от кризисной волны прошлых лет, как вновь в мире произошли значительные ухудшения в мировой политике. Наша страна не стала исключением. Сегодняшний кризис затронул все страны мира, в том числе и развивающиеся. Для восстановления экономики Казахстана требуются огромные финансы и отсутствие внешних стрессов, к сожалению, на данный момент искоренить все проблемы не представляется возможным, в связи с дестабилизацией внешних рынков. Наша страна имеет огромную зависимость от сырьевого экспорта и цен на энергоносители, вследствие этого происходит торможение системы, девальвация национальной валюты, негативная динамика макроэкономических показателей и показателей внешней торговли республики.

В условиях нестабильной мировой экономики и глобальной взаимозависимости была создана «Стратегия 2050» для успешной модернизации всех сфер деятельности Казахстана. Одной из важных задач политической экономии заключается в прогнозировании кризисных ситуаций и предотвращении их на ранней стадии. Определение новых рыночных ниш поспособствует созданию новых экономических точек роста. Переход от простых поставок сырья в область переработки ресурсов и использованием новейших нанотехнологий. Грандиозное событие EXPO 2017 оптимистично повлияет на многие экономические аспекты, а также на имидж страны в мировом сообществе. Проект даёт возможность получить импульс дальнейшей диверсификации и модернизации экономики страны, переходу Казахстана к «зеленой» экономике. Таким образом, «Стратегия 2050» повысит

благосостояния народа и дальнейшее процветание казахстанского общества с развитой экономикой и возможностью всеобщего труда.

Использованная литература

1. Программа правительства республики Казахстан на 2006–2008 гг. Казахстанская правда. 2006. 1 апр.

2. Ашимбаева А. Старые проблемы новой экономики Казахстана //«Капитал.kz». 2007. № 21. 31 мая.

3. Послание Президента страны народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»

4. Послание Президента страны народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2030» stat.gov.kz

МЕНІҢ ҚАЗАҚСТАНЫМ - МЕНІҢ БОЛАШАҒЫМ

Байкенова А.Б.
Шайсұлтан Шаяхметов атындағы Сұлукөл орта мектебі, Юльев с.
Қазақстан Республикасы
E-mail: sulucol@mail.ru

Менің туып өскен жерім-тәуелсіз Қазақстан.

«Адам тәрбиелеу,өзінің туған ұлы мен қызын тәрбиелеу- азаматтың ең бірінші аса маңызды қоғамдық қызметі, оның азаматтық борышы » деп В.А.Сухомлинский айтқандай , бала тәрбиесі отбасынан басталатынын ата - ана әрдайым жадында ұстауы тиіс.

Ұлы ағартушы, халқымыздың рухани көсемі А.Байтұрсынов: «Балам деген жұрт болмаса, жұртым дейтін бала қайдан өссін» және Мұхаммед Пайғамбарымыз «Жастық шақта алған білім – тасқа ойылған нақыш» деген екен. Сондықтан біз сіздерге тек перзентіміз емес, еліміздің ертеңі, нұрлы болашағы деп қараймыз. «Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның ашыса, адамзаттық намысың болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып-көркеюі жолында жан теріңді сығып жүріп, еңбек ет. Еліміздің арайлы таңының пердесін тек белсенді жастар ғана аша алады. Елбасымыз, «Мен бүгінгі жастар, ерекше ұрпақ екендеріңізді қайталаудан жалықпаймын. Сіздер тәуелсіз Қазақстанда өмірге келдіңіздер және сонда ержетіп келесіздер. Сіздердің жастық шақтарыңыздың уақыты – біздің еліміздің көтерілу және гүлдену уақыты. Сіздер осы жетістіктер рухын және табысқа деген ұмтылушылықты бойларыңызға сіңірдіңіздер», - деп пайымдаған. Сондықтан, Қазақстанның жаңа даму кезеңі – тікелей жастардың қолында. Олай болса, бүгінгі күннің жалындаған кемел жастары қандай қарекет етуде?

Алдымызда кездесетін талай асу белестерге қол жеткізуіміз үшін, еш қиындықтарға іркілмей, тек қана алға қарай жылжуымыз керек. Осы мақсатта, біз келешекте іске асырылуы тиіс жобаларды дайындадық. Санасы сергек,

жоғарғы технологияларды меңгеруге бейім, жаңа ұрпақ тізімін құру мақсатында, жастардың қоғамдық және саяси өмірін арттыру керек.

Мәселен, мәуелі жас ағашты баптағанда ғана, оның жайқалып, түзу өсетіні айдан анық. Сол сияқты қанатын енді қаққан жастарға да ақылгөй ел алыптары жол сілтеп, ел саясатына араласуға мүмкіндіктер жасауы қажет. Сол себепті, халқымыздың арайлы таңын тек белсенді жастардың талапты талпынысына жол ашып, бойына патриотық сезімін ұялатып, салауатты өмір салтын үгіттеп, насихаттап, саяси көзқарасын дамыту арқылы көруге болады.

«Мәңгілік Елге» бастайтын жол – ол ұлттық тұтастық, Қазақстан халқының мызғымас бірлігі. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Еңбектеген баладан, еңкейген қартымызға дейін Отаншыл болуымыз керек», «Мен қазақпын» деп, өз ұлтыңды мақтаныш тұтқың келсе, онда тарихыңды біл. Сонда ғана болашағың айқын» деді. «Біз өткенімізбен де, бүгінімізбен де мақтанатындай ұлт болуымыз керек, егер патриот болсаң ғана Қазақстан мемлекеті «Мәңгілік Елге» айналады»- деді.Иә, отансүйгіштікке тұнып тұрған бұл өсиеттер әр қазақтың жүрегінде әрқашан сақталуы керек [1].

Егер жас ұрпақ отансүйгіш, елжанды болып тәрбиеленсе «Мәңгілік Ел» дегеніміз сол! Біздің болашағымыз-жастар.Осы болашағымызды көзі ашық көкірегі ояу,білім сапасы жоғары,халқымыздың асыл қазынасын,салт-дәстүрін сүйетін, ұлтын, жерін, елін қадірлейтін, иманды, инабатты да ибалы,адамгершілігі мол етіп тәрбиелеудің негізі мектептен басталады. Елбасының айтқан сөздерін, іске асыратын біз бен болашақ жас ұрпақ. «Мәңгілік Ел» - бұл тіліміздің, діліміздің, тарихымызды, салт-санамызды сақтап, қазақ деген атпен алдағы ғасырлардың көшіне ілесу

Елбасы Жолдауында өмірдің баға жетпес құндылығы –балаға, бала тәрбиесіне, болашағына көп көңіл бөліп отыр. Отбасы, әке мен бала, бала мен ана мәселесіне –«Бала тәрбиелеу-болашаққа үлкен инвестиция» деуінде үлкен мән жатыр. Бұның барлығы ұлттық құндылықтарды сақтап, дамытуға бағытталған әрекет. Адамзат өзінің байырғы құндылықтарынан ажырамауы үшін ат салысып, адамдарды ізгілік пен қамқорлыққа шақыруы көңілге қонымды. Білім- барлық уақытта жоғары құндылықтардың бірі болған. Тек білімді, сауатты адам ғана келешек тізгінін қолына ала алады. Білім беру жүйесін әрі қарай дамыту, жетілдіру жоспарын құрып, көптеген мақсаттарда көздеп отыр

Қазақстан - менің атамекенім. Атамекен деген - туған тіл, ата салт-дәстүр, еліңнің тарихы, байлығы, мектебің, үйің, бәрі-бәрі сонда. Ал бұларсыз өмір сүру мүмкін емес. Қазақстан - тәуелсіз ел. Сол тәуелсіздік жолында қазақ бабам не көрмеді десеңші?! Еліміздің басынан азап та, аштық та, сұм соғыс та өтті. Әсіресе XX ғасыр қазақ халқы үшін ауыр тиіп, қайғығы толы кезеңімен есте қалды. Мың тоғыз жүз он алтыншы жылдағы көтеріліс, жиырмасыншы жылдардағы аштық, отызыншы жылдардағы тотолитарлық жүйе, ұлы Отан соғысы, мың тоғыз жүз сексен алтыншы жылғы жерді дүрсілкіндірген Желтоқсан оқиғасы. Бұның барлығы да қазақ жеріне ауыр жара салды. Қанша қиыншылық келсе де, біз оларды ешқашан ұмытпаймыз, айыптамаймыз да.

Себебі, бұл - тарих. «Өткенімізді ұмытсақ, болашақ бізді кешірмейді» дейді халық. Қазіргі таңда Қазақстан өркениетті, дамыған елдер қатарында келеді. Еліміз тәуелсіз ел, дербес мемлекет болып, XXI ғасыр табалдырығын сенімді аттағанбыз [2].

Жастардың білім алуына толық жағдай жасалған, мүмкіндіктер жетілдірілген. Тек білім алуға деген асқақ арман, мақсаттарға ұмтылуға деген жастарымыздың ой - санасын оята білсе болғаны. Қай кезде де халқымыз өзінің болашағы – жастар тәрбиесіне көңіл бөліп отырған. Ұлт пен ұлыстың аманатын арқалаған жас өскінді тәрбиелеудің жолдары мен амалдары да сан тарау. Солардың ішінде шешуші рөл атқаратын тәлімі мен тәрбиенің бір түрі – жастарды патриотизм үлгісінде тәрбиелеу маңызды іс саналады.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың "Қазақстан-2050" Стратегиялық бағдарламасында: "Жастарды қазақстандық патриотизмге шығармашылық жағынан дамыған жеке тұлға ретінде тәрбиелеу қажет. Бүгіннен бастап ұлттық мінез-құлық, биік талғампаздық, тәкаппарлық, тектілік, білімділік, биік талғам, ұлттық намыс қасиеттерін сіңіріп қалыптастыруымыз керек", – деп ерекше мән беріп, тоқталған болатын.

Міне, осы тұрғыдан келсек, мемлекеттік дәрежедегі мәселе білім беру саласында патриоттық сезімде тәрбиелей оқыту мәселесінің өзектілігі әрқашан да маңызды болып қалмақ.

Қазіргі кезде жастарымыздың арасында Отанды қорғауға деген саналы көзқарастың болмауы салдарынан, әскер қатарында қилы келеңсіздіктер жиі кездесіп қалады. Сондықтан да балабақшадан бастап, мектепте, жолда және өзге де мекемелерде патриоттық тәрбие беруді қолға алудың қажеттігі айқын байқалуда.

Қазақ елінің ғасырлар бойы қалыптасқан отансүйгіштік тәлім дәстүрлерін, әдістері мен құралдарын жинақтап, оны бүгінгі оқушы тұлғасын қалыптастыруда ұтымды қолдану – уақыт талабы.

Зерттеуші ғалымдардың, педагогтардың тұжырымдары бойынша, жас ұрпақты отансүйгіштікке баулуда баға жетпес педагогикалық құрал – батырлардың қаһармандық бейнесі және оның қазақ ауыз әдебиетінде, тарихында, көркем шығармаларда сомдалуы болып табылады десек, одан қазақ батырларының бойындағы елдік қасиеттердің жиынтығы да, азаматқа тән адамгершілік болмысы "сегіз қырлы, бір сырлылық" та, шешенге тән алымдылық та, данаға тән білгірлік те, биге тән көсемдік те, әулиеге тән көрегендік те табылады. Сөзіміз дәлелді болу үшін Ер Төстіктің қаһармандығын, Бекет атаның бойындағы әулиелігін, Исатай батырдың ел бастаған билігін, Сырым батырдың шешендігін, Б.Момышұлының батырлығын айтуға болады. Тамыры терең патриоттық тәрбиенің көзі ұлттық тарихымызда осылай жалғасып кете береді [3].

Президент Н.Назарбаев "Қалың елім – Қазағым" жинағында "…Қазақстанда тұратын әрбір адам өзін осы елдің перзенті сезінбейінше, оның өткенін біліп, болашағына сенбейінше біздің жұмысымыз ілгері баспайды…" және "Біз қазақстандық патриотизмді Отанын, жері мен суын шексіз сүю,

халқының өнеге-дәстүрін, әдет-ғұрпын, елдің тарихын құрмет тұту, мүддесін көздеп, бостандығы мен құқын қорғау, әр адамның күш-жігерін ел бірлігін нығайтуға, азаматтық татулықты баянды етуге және ұлтаралық татулықты тұрақтандыруға жұмсау" деп жазған еді.

Қазақстан – көп ұлтты мемлекет. Демек, жас ұрпақтың бойында ұлттық патриотизммен бірге қазақстандық патриотизмді қалыптастыру ерекше маңызға ие. Қазақстанның әрбір азаматы ұлты мен дініне қарамай татулық пен бірліктің туын жоғары көтере білсе – патриотизмнің негізі сол болмақ. Елбасы өзінің "Тарих толқынында" кітабында: "Ұлттық бірліксіз патриотизм деген жансыз бірдеңе ғана болып қалады", – деп ұлттық бірлікке ерекше мән береді. Бірлік пен татулықтың маңызына халқымыз да бейжай қарамаған. "Бірлік болмай, тірлік болмас", "Төртеу түгел болса, төбедегі келер, алтау ала болса, ауыздағы кетер", "Ынтымақсыз – ел оңбас" деп, жас ұрпақтың санасына сіңіріп отырған. Біздің Отанымыз Қазақстан – бүгінде тәуелсіз мемлекет.Елбасымыз өз сөзінде «Жер бетінде мыңдаған ұлттар мен ұлыстар бар. Біз – дербес мемлекет құру бақытына ие болған 193 ұлттың біріміз. Басқа бақыттың қонуы бір бөлек,сол бақытты бағалай білу бір бөлек.Тәуелсіз елдердің барлығы бірдей тұрақтылық пен татулыққа ұйып, дамудың даңғылына түсе алған жоқ.Тәуелсіздік – тарихтың сыйы немесе бүгінгі буынның меншігі емес. Ол- өткен бабалардың алдыңдағы қасиетті борышы және келешек ұрпақтың алдыңдағы зор жауапкершілік.Біз Тәуелсіздігімізге тәу етіп,тәубе деп,Тәуекелмен болашаққа бет түзеп келеміз.Біз бүгін Ұлы тарихымыздың тағы бір шебінен сенімді өтіп келеміз» деген еді.Шынында да тәуелсіздікке қол жеткізуіміз, адамзаттың басынан кешірген, ғаламат зобалаң заманнан аман – есен өтуіміздің өзі баға жетпес мұра емес пе?!

Патриотизмге тәрбиелеуде сүйенетін негізгі ұғымдар – ұлттық патриотизм және қазақстандық патриотизм. Бұл жерде ұлттық патриотизм және Қазақстандық патриотизм ұғымдары арқылы Отан, туған жер, ел, атамекен, мемлекет, халық туралы нақты түсініктер берудің тиімділігі арта түспек. Ал түсінік дегеніміз – бір нәрсенің мағынасы мен мәнін ұғыну. Сөйтіп, ұлттық патриотизм және қазақстандық патриотизм ұғымдарына анықтама беру, олардың мазмұнын құрайтын: отансүйгіштік сезімді дамыту, ұлттық салт-дәстүрді ұстану мен мемлекет рәміздеріне құрмет қалыптастыру және басқа тәлім-тәрбиелік ұғымдар. Осыларды жан-жақты қозғап жүргізген зерттеу еңбектерімізде педагог, психолог, философ ғалымдар мен ақын-жазушылардың ой-пікіріне сүйеніп ұлттық патриотизмге және қазақстандық патриотизмге анықтама беруге ұмтылып жүрміз. Бұл бүгінгі күннің кезек күттірмейтін қажеттігінен туындап отыр [4].

Б.Момышұлы "Патриотизм – Отанға деген сүйіспеншілік, жеке адамның аман-саулығы, қоғамдық, мемлекеттік қауіпсіздікке тікелей байланыстылығын сезіну, өзіңнің мемлекетке тәуелді екеніңді, мемлекетті нығайту дегеніміз – жеке адамды күшейту екенін мойындау, қысқасын айтқанда, патриотизм дегеніміз – мемлекет деген ұғымды, оны жеке адамның барлық жағынан өткені мен бүгінгі күнімен және болашағымен қарым-

қатынасын біріктіреді” – деп анықтама берген. Ұлттық патриотизм – бұл ұлттың ішіндегі жеке адамның асыл белгісі мен қасиеті, өз халқына деген сүйіспеншілігі, өз халқымен қан жағынан да және шыққан тегі, территориясы, тілі, байланысты. Еліміздің болашағы - жастардың еншісінде. Ендеше, ел сенімін, ел басы сенімінен шығу үшін жастарымыз жақсыға үйренген , жаманнан жиренген , көкірегі ояу, көзі ашық жан – жақты дамыған озық ойлы азамат болып қалыптасуы қажет. Еліміздің әрбір азаматы ел, жер тағдырын - өз тағдырынан еш бөліп қарамайтын Отанымыздың шыеайы патриоты болуға талпынуы керек. Осындай патриотты жастары барда еліміздің іргесі берік, алар асулары мен бағындырар шың биіктері әлі де алда боларына кәміл сенемін деп тілегімді білдіремін.

Баланы жастан демекші әуелі бастан- ақ жастарға дұрыс ықпал, түзу бағдар беруді тәрбие жұмысын бір минутта қалдырмау баршымыздың ата - аналық және педогогикалық борышымыз екенін ұмытпағаны абзал[5].

Қорыта айтқанда ел ертеңі көреген басшы мен кемеңгер халқының негізінде болмақ басшысына бағына алған халық пен халықының мүдесінен шыға алған басшысы бар ел мәңгілік болмақ! Елбасымыздың «Мәңгілік ел» идеясы өзінен бұрын өткен бабалар реформасы мен мақсаты бір болғанымен мағынасы мен жүйесі жағынан зор айырмашылық жасайды. Бабаларымыз халқын ауызбіршілікпен алға бастырып, әдет-ғұрпымен руханиятын шыңдап, заңдарымен ел бүтіндігін жер амандығын қорғап отырса, Елбасымыз сындарлы саясатымен өз халқын дамыған елдердің қатарына қосып, басқа елдермен терезесін тең етіп, бақытты да ша-шадыман тірлікке жеткізу, бұл дегеніміз бабалар арманымен мақсаты мен маңызы бір, мәні мен жүйесі бөлек іс. Президент бастаған істі ел де қолдамақ, біз секілді ұрпағы жалғамақ. Ол ұлы міндет. Сол үшін біз ұрпақ мәңгілік ел болмақ үшін мәңгілік тілдің өрісін кеңейтпегіміз парыз. Қазақ тілі болашақта тек қазақ әдебиетінің тілі ғана емес, техниканың, ғылымның һәм саясаттың тілі болса, елбасы жүктеген міндетті ел болып атқарғанымыз болмақ.

Елдің ертеңі үшін мәңгілік ел болашағы үшін, мәңгілік елдің тілдің қанат жаймағы үшін білім нәрімен әлеуеттеніп, мәңгілік мұрат ұстанбақ керек. Елбасымыз айтқандай XXI ғасыр – жастар ғасыры.

Мұқағали ағамызда осындай сөздері бар:

« Сендердікі қоғам, өмір, заман да,
Сен түзеген қалаңменен далаң да,
Болашақта барлығы да сендердікі, жас ұрпақ,
Сендерге аманат етіп табыстаймыз, қабыл алыңдар!».

Біз - халқымыздың үміт артарымыз, өлкемізді көркейтіп жасартары да біз - жастар. Туған жер! Біз сенің атыңды жер бетіне жар салар перзентіміз, тәуелсіздікті мықтап қолда ұстайтын баламыз!

Кешегі Мағжан сенген жастарға бүгін Елбасы да сенді. Сенім артты. Сол үшін мәңгілік елге қызмет ету біздің борыш. Тіл мәңгілік, ұлт мәңгілік болғанда ғана ел мәңгілік болмақ. Мәңгілік тәуелсіздік болмақ.

Елдің ертеңі нұрлы болсын! Қазақ елі мәңгі болсын!

Әдебиеттер тізімі
1. (ҚР Президенті Н.Назарбаевтың Жолдауынан) «Нұрлы жол - болашаққа бастар жол»
2. Әбдәкімов А. Қазақстан тарихы. Астана, 1999.
3.Қазақстан тарихы. Көне заманнан бүгінге дейін. 4 – томдық., 1 т., А., 1996.
4.Қазақстан тарихы. Очерктер. А., 1994.
5.Н.Ә.Назарбаев «Тарих толқынында»

ӘЛИХАН БӨКЕЙХАНОВ – БҮКІЛ ӘЛЕМГЕ ТАНЫМАЛ ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛЫ ПЕРЗЕНТІ

Қаланбекова А.Н
№19 орта мектебі , Рудный қаласы, Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі: Саналиев Ғ. Е.
Akalanbekova@bk.ru

Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.А.Назарбаев: «Мәңгілік Ел – ата- балаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы.Ол-арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып,әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді.Ол арман- тұрмысы бақуатты,түтіні түзу ұшқан,ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді.» деп көрсетті.[1,3бет]
Қазақстан Республикасының Президенті –Елбасы Н.А.Назарбаевтың «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда;өсім,реформалар,даму»атты Қазақстан халқына Жолдауында; «Санаулы күндерден кейін біз азаттық туын желбіретіп,Тәуелсіз Мемлекет атанғанымыздың 25 жылдығына аяқ басамыз.Бұл- тәуелсіздікті нығайту жолындағы өлшеусіз еңбегіміздің ширек ғасырлық белесін қорытындылайтын мерейлі сәт.Тәуелсіздікті баяндай өту оған қол жеткізуден де қиын.Мемлекеттігіміздің тұғырын мызғымастай нығайта түсу үшін бізге әлі талай өткелі күрделі,көп бұралаң жолдардан өтуге тура келеді.»[2,1бет]
Ата-бабаларымыз ғасырлар бойы аңсап-армандаған ел егемендігіне қол жеткізіп, өз алдына дербес, Тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің іргетасы қалана бастағанына биыл жиырма бес жыл болады. Бұл тарихи өлшем таразасына салғанда қас-қағым сәт көрінгенмен де, адам өмірімен салыстырып қарағанда едәуір уақыт. Бұдан жиырма бес жыл бұрын дүниеге келген сәби-бұл күнде есі кірген ер жігіт. Соған ұқсас осы мезгіл ішінде халқымыздың ой-санасында да үлкен-үлкен өзгерістер болуда. Ең бастысы, бірнеше ғасырға созылған

отаршылдық езгі салдарынан қанымызға сіңе бастаған құлдық психологиядан арылуға деген талпыныстың өзі-үлкен жетістік.

Тарихы жоқ ел болмайды. Елдің ертеңі бүгіннен басталады десек, ол-дау жоқ, кешегінің жалғасы. Ендеше ел болашығын ойлауды өткенімізді біліп,бүгінімізді танудан бастағанымыз құба-құп. «Тарихты бірін өзіміз ұнатып, құптайтын, ал келесісін «жағымсыз» санап, бойымызды аулақ салатын үзік-үзік оқиғалардың жиынтығы деп пайымдамау керек. Яғни, өткенімізді тұтас күйінде, ешқандай боямасыз, қоспасыз, қаз-қалпында қабылдағанымыз ләзім. Ал өткен жылдар шежіресін үнемі әрі бұрмалаусыз зерделеп отырудың жөні бөлек. Мұның өзі өткендегі тәжірибенің жақсысынан үйрену үшін, ескі қателіктерді қаулата бермес үшін, жаманнан жирену үшін қажет»,-дейді бұл турасында Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаев өзінің «Жадымызда жатталсын, татулық дәйім сақталсын» деген тарихи еңбегінде. [2,2бет]

2016 жылы Әлихан Бөкейхановтың 150 жылдық мерейтойы ЮНЕСКО аясында өтетін болды. Халықаралық ұйым кезекті 38-сессиясында осындай қаулы қабылдады. Енді жауапкершілік- Қазақстан Үкіметі мен Алаш көсемінің өмірін, сан қырлы қызметін, баға жетпес мұрасын зерттейтін ғалымдар мойнында. ЮНЕСКО Бас конференциясының 2-18 қараша аралығында өткен 38 –сессиясы «Мемлекет және қоғам қайраткері Әлихан Бөкейхановтың туғанына 150 жыл толуына арналған мерекелік шараларға қатысу туралы» Атқарушы кеңестің ұсынысысын бекітті. [3,221бет]

Бөкейхан Әлихан Нұрмұхамедұлы (25.03.1866 жылы бұрынғы Семей облысы, Қарқаралы уезі Тоқырауын болысының 7 ауылында -27.09.1937 жылы Мәскеу)-көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, ұлт-азаттық және Алаш қозғалысының жетекшісі, Алашорда автономиялы үкіметінің төрағасы, публицист, ғалым, аудармашы. Әлихан Орта жүз ханы Бөкейдің ұрпағы. Ата тегі: Бөкей-Батыр-Мырзатай-Нұрмұхамед-Әлихан. Жасынан зерек, алғыр өскен Әлиханды әкесі Қарқаралыға алып барып, жергілікті молданың қолына оқуға береді. Бірақ ол молданың қолынан оқуды қанағат тұтпай, қаладағы үш сыныпты бастауыш мектепке ауысады. Оны бітіргеннен кейін 1879-1886 жылдары Қарқаралы қаласындағы қазақ балаларына арналған мектепте оқиды. 1886-1890 жылдар аралығында Омбыдағы техникалық училищеде оқып, оны «техник» мамандығы бойынша бітіріп шығады.

1890-1894 жылдар аралығында Санкт-Петербургтегі Орман технологиялық институтының экономика факультетінде оқыды. Мұнда ол студенттік қызу пікірталастарға қатысып, XX ғасырдың босағасын аттағалы тұрған Ресейдің қандай жолмен дамуы тиімді болатындығы туралы қайшылықты пікірлер қақтығысына куә болды, өз ойын да шыңдай түсті. Ә. Бөкейханов туралы «Семипалатинский листок» газетінің 1906 жылы 5 маусымындағы санында: «Ол Орман институтының студенті болып жүрген кезінде барлық студенттік қозғалыстарға белсенді түрде араласып, әсіресе, солшылдарға ілесетін. Марксизм туралы қызу пікірталастарда экономикалық материализм қағидаларын дес бермей қорғайтын» делінген. Әлихан Ресей жандармерия басқармасының назарына алғаш рет студенттік жазаға –ақ ілігіп, «саяси

сенімсіздердің қара тізіміне алынды » Ол институтты бітіргеннен кейін Омбыға барды.Онда орман шаруашылық училищесіне математика пәнінен оқытушы болып орналасты . Социалистік бағыттағы «Степной край » газетіне белсенді түрде араласып, оның редакция алқасы құрамына енді.[4 ,36 бет]

1896-1903 жылдар аралығында Щербина экспедициясы жұмысына қатысу сол тарихи кезеңде қазақ халқы үшін ең зәру мәселеге айналған –жер қатынастарын тереңінен түсініп, белгілі бір тұжырымдарға келуге жағдай жасауға тиіс еді. Ә. Бөкейханов экспедиция жұмысына қатысу барасында қазақ даласына байланысты Ресей империясының көздеген мақсатын бұрын өзі байқай бермеген жаңа қырынан көрді және отарлық биліктің таяу жылдарда ірі шараларды іске асыруға даярлық жасап жатқанын байқады. Қалай болғанда да, Ә. Бөкейхановтің көзқарасының Щербина экспедициясына қатысқаннан кейінгі кезеңде үлкен өзгерістерге ұшырағандығы анық.

Дегенмен, Ә. Бөкейханов сияқты сапаға көтерілуіне бірінші орыс төңкерісі ерекше ықпал етті. Студенттік және омбылық өмірінің алғашқы кезеңінде маркстік бағытта тұрған Ә. Бөкейхановтің саяси көзқарасы өзгерді. Ә. Бөкейханов 1905 жылы қарашада Мәскеуде өткен земство және қала қайраткерлерінің съезіне қатысты. Съезде қазақ халқының жоғын жоқтап сөз сөйледі. Сөзінде ол қазақ халқының тілі, сайлау, дін, т.б. бостандықтары мәселесін көтерді. Ол осы жылы «Халық бостандығы» (конституциялық-демократиялық) партиясының мүшелігіне , ал 1906 жылы оның ОК-і құрамына енді. Ә. Бөкейханов конституцилық-демократиялық партияның Қазақстанда бөлімшесін ашуға ынта білдірді[8 ,128 бет].

1906 жылы маусымда Семейде өткен қазақ сайлаушыларының съезінде «Халық бостандығы» партиясының бағдарламасын қуаттап тез сөйледі. Ол I Мемлекеттік Думаға Семей облысының қазақтары атынан депутат болып сайланды. Бірақ, ол I Мемлекеттік Дума жұмысына қатыса алмады. Өйткені Ә. Бөкейханов Дума өз жұмысын бастаған кезде Дала генерал-губернаторының негізсіз жарлығымен, соттың тергеуінсіз, үш ай Павлодар абақтысында отырды.

Әлихан да солардың артынан аттанып, Выборг үндеуіне қол қойды. Сол үшін жазаға тартылып, Санкт-Петербург сот палатасының төтенше мәжілісінің шешімімен 3 айға Семей түрмесіне жабылды. 1906 жылы Омбыда шығатын кадеттік «Голос степи», «Омич» және «Иртыш» газеттерінде, 1908 жылы Петербургте жарық көрген меньшевиктік «Товарищ», кадеттік «Речь», «Слово» газеттерінде редакторлық қызмет атқарды. Сол жылы Самараға жер аударылып, 1909-1917 жылдар аралығында Дон егіншілік банкі бөлімшесінде жұмыс істеді. 1917 жылы кадеттер партиясы ОК-нің мүшесі болды. XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамының саяси және рухани өмірі жарияланып тұрған «Қазақ» газетін ұйымдастыруда және оның жалпы ұлттық деңгейге көтерілуіне зор еңбек сіңірді. [11,50 бет]

1914 жылы маусымда Мемлекеттік Думадағы мұсылман фракциясының ұйымдастыруымен шақырылған Бүкілресейлік мұсылман съезіне қатысты, мұсылман фракциясы бюросының тұрақты мүшесі болды. I Дүниежүзілік соғыс жылдары майданның қара жұмысына алынған қазақ, қырғыз, өзбек, т.б. ел

азаматтарына қажет түрлі көмек көрсету ісіне басшылық жасады. Осы мақсатта 1917 жылы 15 ақпанда Минскідегі земство және қала одақтары жанынан ашылған бұратаналар бөлімінің бастығы қызметін атқарды. 1917жылы 20 наурызда Уақытша үкіметтің Торғай облысы комиссары және Түркістан кадетінің мүшесі қызметіне тағайындалды.
[5,50 бет]

Ә.Бөкейхан ескі патшалық биліктің орнына келген Уақытша үкімет жағдайында облыс басшысы дәрежесіне көтерілген алғашқы қазақ болатын. Ұлттық мемлекет құру Ә. Бөкейханның түпкі мақсаты болды. ол Уақытша үкіметке, сондай-ақ, кадет партиясына үлкен үмітпен қарады. Бірақ оның бұл үмітінің негізсіз екендігін көп ұзамай уақыттың өзі көрсетіп берді. Бұл Ә. Бөкейхановтің кадет партиясынан шығуына алып келді.

Оның жетекшілігімен 1917 жылы шілдеде бірінші жалпықазақ съезі өткізілді, сондай-ақ «Алаш» партиясы құрылды. Ә.Бөкейхан 1917 жылдың күзі мен қысында мемлекеттік бостандыққа жетудің түрлі жолдарын қарастырды. Г.Н. Потанин бастаған Сібір автономияшыларымен қатынас жасап, Сібір автономиясы құрыла қалған күнде Қазақстанның оның құрамына енуін жақтады. Міне, осындай жағдайда Ә.Бөкейханов пен А.Байтұрсынұлы бастаған бір топ қайраткерлердің ұйымдастыруы бойынша 1917 жылы 5-13 желтоқсанда Орынбор қаласында қазақ мемлекеттігі туралы мәселе қараған жалпықазақ съезі болып өтті. Съездің күн тәртібінде тұрған ең негізгі мәселе-кеңестік билікке қатынас жөнінде баяндаманы Бөкейханов жасады. Съезд қазақ облыстарын бүліншіліктен сақтау мақсатында уақытша «Ұлт Кеңесін» құрып, оның аты «Алашорда» болсын деген шешім қабылданды. 25 орыннан тұрған бұл үкіметтің төрағасы болып көпшілік дауыспен Ә. Бөкейханов сайланды. [6, 54 бет]

Азамат соғысы басталып кеткеннен кейінгі кезеңде Ә. Бөкейханов бастаған Алашорда өкіметі кеңес билігіне қарсы күресіп, ақ казактар мен патша генералдарының жағында болды. большевиктер партиясы ұсынған бағдарламаны қазақ қоғамын үлкен апатқа ұрындыруы мүмкін эксперимент есебінде бағалап, ал қазақ коммунистерін орталық биліктің қол шоқпары ретінде айыптады.

Кеңес өкіметі 1919-1920 жылдары аралығында Алаш қозғалысына қатысқандарға жариялаған кешірімнен кейінгі уақытта да Ә. Бөкейханов өз принципіне сенімді күйде қалды. Кеңес билігі тұсында ол туған елі үшін белсенді қызметтен бас тартқан емес. 1920 жылы Қазақ АКСР Егіншілік халық комиссариаты коллегиясының мүшесі, 1922 жылы ұлттар істері жөніндегі Халық комиссариаты (Мәскеу) жанындағы Орталық баспаның ғылыми қызметкері,1926 -1927 жылдары аралығында Ресей ҒА-ның ғылыми қызметкері болды.[8 ,101 бет]

1925 жылы Қазақстандағы саяси билікке Ф. Голощекин келгеннен кейін жүргізген оның қоныс аударушыларға кең жол ашу саясатына жол бермеу үшін қазақ қожалықтарына қажет жер нормасын анықтау мақсатында КСРО ҒА

жанынан профессор С.П. Щвецов бастаған экспедицияны құру ісіне белсене араласып, оның құрамына өзі де енеді.[9, 128 бет]

1926 жылы Ә. Бөкейхановты Мәскеуден бақылаушы орындардың рұқсатынсыз шығып кеткені үшін ОГПУ қызметкерлері Ақтөбеде тұтқынға алады да, кейін қайтарып, Бутырка абақтысына жабады. Бірақ оны 15 күннен соң шығаруға мәжбүр болады. Келесі, 1927 жылы одақтың Егіншілік комиссариатында ол профессор Щвецов ұсынған жер нормасын қорғап сөз сөйлеп, отаршыл пиғылдағы шенеуніктерді әшкерелеп сынға алды. Ә. Бөкейханов 1927 жылдың 1 қазанынан бастап Мәскеуде, ОГПУ орындарының бақылауы астында тұруға тиіс болды. 1928 жылы және 1930 жылы екі мәрте алаш қозғалысының белсенді қайраткерлері тұтқынға алынып сотталғанда, ОГПУ орындары Ә. Бөкейхановты бір-ақ рет шақырып түсінік алумен шектелді. ОГПУ орындарының Ә. Бөкейхановты да қамап қоймай, сырт қалдыруын шамалап түсінуге болады. Өйткені,оны тұтқындау арқылы олар өз пиғылын қоғамдық пікір алдында тым айғақтап алудан қаймықты. 1937 жылы 27 қыркүйекте КСРО Жоғарғы соты әскери коллегиясының негізсіз үкімі бойынша ату жазасына кесілді. Соңғы тергеуде Алаш партиясы мен кеңестік билікке қарсы әрекеттеріне байланысты барлық жауапкершілікті өз мойнына алған Ә. Бөкейханов ақтық сөзінде «Кеңестік билікті сүйген емеспін, бірақ мойындауға мәжбүрмін » деп мәлімдеді. 1989 жылы 14 мамырда КСРО Жоғарғы сотының қаулысы бойынша әрекетінде қылмыс құрамы жоқ болғандықтан , ақталды.[7. 25 бет]

Ә.Бөкейханов қазақ халқының тұрмыс-тіршілігін, мәдениетін, шаруашылығын, төрт түлік малын,жер-суын,қысқасы, әлеуметтік-экономикалық жағдайын жан-жақты зерттеген санаулы ғалымдардың бірі. Ә.Бөкейхановтың Щербина экспедициясында атқарған қызметі ғылыми жұмыстарға жан-жақты дайындығын, терең білімін аңғартты. Экспедиция жүктелген міндетке сай, қой шаруашылығының жағдайын зерттеді. Сол өңірдегі қой шаруашылығымен қоса ол бүкіл қазақ даласының түкпір-түкпіріндегі, атап айтсақ, Жетісу, Сырдария өңіріндегі қазақ қой тұқымдарын, шаруашылықтарын түгел қамтып, бір-бірімен салыстыра отырып қарастырды. Ә.Бөкейханов қазақтың қой шаруашылығы жайында сүбелі еңбек жазды. Бұл еңбек экспедицияның басқа материалдарынмен бірге «Материалы по экономическому обследованию районов Сибирской железной дороги » деген 3 бөлімнен тұратын кітап болып 1904 жылы Томбы қаласында басылып шықты. Ә.Бөкейханов Ресей императорлық география қоғамының қызметіне қызу араласты.[10,53 бет]

Ә.Бөкейхановтың тарих саласына жазып қалдырған «Исторические судьбы Киргизского края и культурные его успехи» атты еңбегі алғашқы еңбегі 1903 жылы «Россия. Полное географическое описание нашего отечества » деген көп томдық альманахтың 17 томына еніп, Санкт-Петербургте жарық көрді .Шығармада қазақ өлкесінің тас дәуірінен бергі тарихы көрініс тапқан. Сонымен бірге қазақ даласының соңғы ғасырлардағы өмір-тарихын сипаттаған. «Киргизы» атты еңбегі алғаш рет «Формы национального движения в

современных государствах» атты жинақта 1910 жылы Санкт-Петербургте басылып шықты. Ә. Бөкейханов назарынан Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілісі де тыс қалмаған. Оның бұл тақырыпта 1923 жылы Ташкентте «Материалы к истории султана Кенесары Касымова» атты кітапшасы шыққан.[11,120 бет]

Ә. Бөкейханов халықтың ауыз әдебиеті мұраларынан үлгі алмай ұлттық әдебиеттің өркендеуі мүмкін емес деп түсінген. Ол ауыз әдебиеті туындыларын жинауға көп күш салды. Сондай-ақ, Бөкейханов тұңғыш абайтанушы да болды. Абай шығармаларын жаңа заманның тынысы,лебі деп түсінді, қалыптасып келе жатқан қазақтың жаңа ұлттық әдебиетінің бастамасы деп бағалады. Абайдың өлеңдері мен нақыл сөздерінің тұңғыш жинағын редакциялап, жинақтың 1909 жылы Санкт-Петербургте басылып шығуына қол ұшын берген. Ә. Бөкейхановтың кейінгі ұрпаққа қалдырған әдеби мұрасының ең көлемдісі-көркем аударма. Ол халықтың сана-сезімі мен ұлттық мәдениетін көтерудегі баспасөздің орасан зор маңызын бағалай білген. Бөкейхановтің атқарған ісі, кейінгі ұрпаққа қалдырған аманат-мұрасы әлі де жан-жақты талданып, зерттеле түспек.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті- Елбасы Н.А.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстан жолы-2050:Бір мақсат,бір мүдде,бір болашақ.»Егемен Қазақстан газеті 17 қаңтар 2014 жыл
2. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.А.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахулы:өсім,реформалар,даму.» Қостанай таңы газеті 4 желтоқсан 2015 №140 1 бет
3. Ө. Әбдіманов «Қазақ» газеті, Алматы «Қазақстан» 1993 жылы
4. Әлихан Бөкейханов, Алматы Қазақстан 1994жылы.
5. Әлихан Бөкейханов «Таңдамалы» шығармалар жинағы 2-кітап. Алматы: «Өлке» баспасы, 2003 жылы.
6. Әлихан Бөкейхан 9 томдық жинағы. Астана 2013 жылы
7. Мәмбет Қойгелдиев Алаш қозғалысы., Алматы «Санат», 1995 ж.
8. Мұхтар Құл-Мұхаммед «Алаш» бағдарламасы: Қиянат пен Ақиқат. Алматы, «Атамұра» 2000 жылы
9. Нұрғалым Омашев Алаш арыстарының саяси басшылығы., Алматы «Қазақ университеті» 2007 жылы
10. Е. Тілешов, Д.Қамзабекұлы «Алаш қозғалысы», Алматы 2014ж. «Сардар» Баспа үйі. 122-128 беттер.
11. Қайрат Сақ Алаш мұрасы «Қазығұрт» баспасы, Алматы 2014 ж.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ КЕМЕЛ БОЛАШАҒЫ – ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА

Ешназарова Л. А.
№19 орта мектебі , Рудный қаласы,
Қазақстан Республикасы
E-mail: 27eshnazarova@mail.ru

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев:«Еліңнің ұлы болсаң, Еліңе жаның ашыса, азаматтық намысын болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып – көркеюі жолында жан теріңді сығып жүріп еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі өзің екеніңді ұмытпа!» - деп атап көрсеткендей Қазақ елі тәуелсіз бодан ел атануы жолында қаншама қиындықтармен иық тіресіп,қайсар күш пен жігер қайраттың арқасында 25 жылдық мерейлі тәуелсіз елге қол жеткізді.1991 жылы 16—желтоқсанда «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық заңы қабылданды. Тәуелсіздік — тәңірдің біздің ұрпаққа берген үлкен бақыты, халқымыздың мәңгілік құндылығы. Біз бүгінге дейінгі барлық жетістіктерімізге тәуелсіздіктің арқасында қол жеткіздік. Жиырма бес жыл уақыт ішінде елдің әл—ауқатын көтеріп, төл мәдениетіміз бен мемлекеттік тілді жаңғырту ісінде қыруар жұмыстар жасадық. Елімізде білім, ғылым, денсаулық, спорт салалары айрықша даму үстінде. Тәуелсіздік— біздің ең басты игілігіміз, баға жетпес құндылығымыз. Жас мемлекет тарихындағы жаңа дәуір дәл осы тәуелсіздіктен бастау алады. Қазақ халқының егемендікке ұмтылған қадамы сәтімен жүзеге асты. Дүниеге жаңа мемлекет— Тәуелсіз Қазақстан Республикасы, дербес қазақ елі келді. Жиналған сан мыңдаған адамның алдына Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев былай деп сөз сөйледі: «Дербес мемлекет құру қазақ халқының ғасырлар бойы аңсаған арманы еді. Міне, енді сол күнге де жеттік… Тәуелсіздік табалдырығында тұрған осы жан тебірентер сәтте қазақ елінің еркіндігі, бостандығы жолында бас тіккен азаматтардың, солардың қатарында бұл күнге жете алмай, туған Қазақстанның егеменді ел, тәуелсіз мемлекет болғанын көре алмай өмірден өткен желтоқсан құрбандарының рухына тағзым етіп, еске алуды парыз санаймын… Тәуелсіздіктің біздің бәрімізге артар міндеті мол. Енді еңселі ел болудың жолына шындап түсуіміз керек.2014 жылдың 17 қаңтарында Қазақстан Республикасының президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың кезекті халыққа жолдауын: «Бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат — Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол — «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті«,- деп бастады. Бұл орайда елең еткізген жаңалық — тұңғыш мемлекеттік ресми идеология, яғни «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы. Бұл — Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін-тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен қаһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған

мақсаты ғана емес, Тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармашылығының нәтижелері арқылы қол жеткен асу.

«Мәңгілік ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады.Біздің қоғам өзінің ерекшеліктеріне қарай, гуманизм, патриотизм, төзімділік, адамгершілік, ұлтаралық сыйластық пен ашықтықты ұстанымдарын алға қояды. Бұл құндылықтар Қазақстандағы барлық ұлттар мен этностарды біріктіретін ұлттық идеяға негіз бола алады. Ал оны мектеп бағдарламасына енгізіп, жас ұрпақтың санасы сіңірудің маңызы зор екені бесенеден белгілі.Әулетіміздің асуы да, дәулетіміздің тасуы да өз қолымызда. Кең—байтақ жеріміздің байлығы осы даланың түпкілікті халқына да, тағдыр қосып бірге өмір сүріп жатқан өзге ұлт өкілдеріне де молынан жетеді. Тарих көші ұзақ. Асықсақ та аптықпайық. Қазақстанның көп ұлтты халқының жұлдызы жоғары болатынына, туған елімізде дәулетті де сәулетті өмір орнайтынына кәміл сенемін». Қазақстанның Тәуелсіздігін ресми түрде ең алғаш болып мұхиттың арғы жағында жатқан Америка Құрама Штаттары мойындады, екінші болып айдаһардай айбарлы Қытай, сонан соң Ұлыбритания мойындады. Оның артынан Моңғолия, Франция, Жапония, Оңтүстік Корея және Иран Ислам мемлекеті мойындады. Иран — Қазақстанның тәуелсіздігін мойындаған алғашқы мұсылман мемлекеті. Ал «Тәуелсіздігімізді ең алғаш болып бауырлас Түркия мемлекеті мойындады» деген сөздің ақиқат еместігін білгеніміз жөн. Түркия алғаш болып Қазақстанда өз елшілін ашты, бірақ тәуелсіздігімізді мойындауда он жетінші болды. Бұл деректі еліміз Тәуелсіздік алғаннан кейін Сыртқы істер министрінің орынбасары қызметін атқарған, елдің сыртқы саясат тұжырымдамасы авторларының бірі болған Вячеслав Ғиззатов келтірген. Алғашқы күндері әлемнің салмақты елдері мойындап, кейіннен басқа да елдер мойындап жатты. Осылайша әлемдік саясат аренасында ҚАЗАҚСТАН деген мемлекет тәй—тәй басты. Небары бірнеше аптаның ішінде әлемнің көптеген беделді елдері Қазақ елінің тәуелсіздігін мойындап, дипломатиялық қатынастар басталды . Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін дербес мемлекет ретінде халықаралық аренаға шықты. 1992 жылы 2 наурызда БҰҰ—на кірді. Сонымен қоса Халықаралық валюта қорына, Халықаралық реконструкция және даму банкісіне, Дүниежүзілік банктің, Халықаралық даму ассоциациясының, Инвестицияға кепілдік беретін көп—жақты агенттіктің, Инвестициялық таластарды шешу жөніндегі халықаралық орталықтың, дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мүшесі болды.Осыдан жиырма жыл бұрын Қазақстанның мемлекетік тәуелсіздігі туралы заң қабылданғаннан кейін ғана халқымыз өз мемлекеттігін, шынайы тарихы мен мәдениетін қайта түлетуге жігерлене құлшыныспен кірісті, елдің ішкі және сыртқы саясатын, өзіміз бұрын өмір сүрген қоғамнан түбірінен өзгеше жаңа, демократиялық қоғам құру принциптерін дербес айқындады. Әрине, ең алдымен бұрынғы жүйенің құлауының зардаптарын, әлеуметтік—экономикалақ күйреу мен дағдарысты бастан кешірдік. Соған қарамастан Қазақ мемлекеті өркендеуде өз жолын таба біліп, өркениетке өз үлесін қоса бастады. Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне

жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады. Жастар еліміздің әлеуметтік, экономикалық және қоғамдық өмірдің барлық салаларына қатыстылығы жағынан алғанда, болашағы зор қоғамның маңызды бөлшегі. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастардың еліміздің жаңару үдерістеріне белсене қатысып келеді. Еліміздің бүгінгі жастары жаңа жағдайда заманауи мемлекеттің жасап жатқан сындарлы саясатының арқасында алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда.

Тәуелсіздік тұғырын бекітудегі мәңгі ел мұраты — әрбір адамның жауапкершілігі мен адами болмысына тікелей байланысты. Ел дамуына да ықпалды күш — адам және оның әлеуеті. Мемлекет басшысы жоғарыдағы көрсетілген межелерге жету үшін үкіметке іс-қимыл жоспар қағидаттарын негіздеуді тапсырды. Ал жеке тұрғындардың жетер асуы мен отбасының мүмкіншілігі өздеріне мәлім. Оны есепке ала отырып, мемлекеттік қолдауларды дер кезінде пайдалана алғанда ғана, серпіліс жасай алуы мүмкін. Уақыт ешкімді күтпейтінін ескерсек, бүгінгі мүмкіндікті пайдалана алмаған, ертеңгі несібесін қолынан шығарып алуы да ғажап емес. Сондықтан да жаһандану әлемінің заңдылығы да, заманауилығы да күн санап өзгеріске ұшырауда. Қазақ перзентінің әлемдік кеңістікте алатын еншісі мол, тек батыл да жігерлі еңбек арқылы несібесіне қол жеткізу. Заманауи кезеңнің басты талабы — адамзат өркениетіне ұлттық тарихымызбен, заманға бейімделген ұлттық санамызбен, қазақы болмысымызбен кірігу. «Қазақстан-2050»Стратегиясының жүзеге асырылуы жоспарында, оған жетудің нәтижелілігін кейінге қалдыру немесе жақын мерзім-де шешу мүмкіндіктерінің жалпы республика тұрғындарына қатыс ты тұсы да аз емес. Басқаша айтқанда тұлпардың мәреге жетуі, оның бабына байланысты. Елдік елі арқылы сыналады. Ал халықтың намыс пен жігер күші — «Мәңгілік Ел» идеясының ұлы істер дәуіріне жетелейді. Қазақстан тарихының бір бөлігі-оны мекендейтін халықтардың этностық және мәдени өзара іс-қимылдарының тарихы. Әлемдік тарихта әр түрлі ұлт өкілдерінің бір жерде, бір елде бірлесіп өмір сүруі тың құбылыс емес. Бұл ретте Қазақстанның көп ұлттылығы ғасырларға созылып, уақыттардан жалғасын тауып, сабақтасып келеді. Біздің Отанымыз Қазақстанда әр түрлі ұлт өкілдері достық қарым-қатынаста тату-тәтті өмір сүруде. Қазіргі кезде деректер бойынша Қазақстанда 140-тан астам ұлт өкілдері өмір сүруде. Жәнеде олардын өмір сүруі үшін қолайлы жағдайлар жасалған. Мәңгілік еліміз Қазақстанда ұлт өкілдерінің, жастарымыздың дамуы біздің еліміздің болашағы болып саналады. Жәнеде олардың болашағы біздің еліміздің болашағы.

«Жастар-болашаққа апаратын алтын көпір»,- дейді дана халқымыз. Әрбір өскелең ұрпақ жеке қабілетіне және кәсіби біліміне сай қоғамымызда өз орнын табуы қажет. Біздің әлеуметтік- экономикалық даму жолындағы қарқынымыз, жастардың қоғамдық – саяси өмірдегі ұстанымына олардың ертеңгі күнге деген сенімі мен белсенділігіне тікелей байланысты. Ендігі кезекте тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісі олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық- саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аударуға тиіспіз.Әрбір қазақ

жастары өздерін ұлтжандымын деп ұғынып,өн бойларында ұлттық намысын жоғары қою керек.

Менің ойымша әрбір өскелең ұрпақтың отбасындағы тәрбиесі ,алдағы өмірі барлығыда түзу бағытта болуы тиіс деп есептеймін. Өйткені қазақ жұртымыз атап өткендей: «Ұяда не көрсең,ұшқанда соны ілесің»-дегендей барлық тарихи құндылықтарымыз осы отбасылық тәрбиемен ұштасып жатыр. «Ата жолын көрген»- деген атқа лайық болып өсуіміз келешек ұрпаққа берер өнегесі мол.Өсемін, көркейемін деген әрбір азаматқа қазіргі таңда Елбасымыз «Нұрлы жол» бағдарламасын ашып көрсеткендей,барлық мүмкіндіктермен қамтылған.

Еліміздің бейбітшілік аспанында қазақ жастары тәуелсіз елдің айқын мақсаттарымен жігерленіп, тек қана алға ұмтылуға жұмыс жасаймыз. Ел сенімін, үмітін ақтау-жастардың қолында.Елбасымыздың Халыққа Жолдауында XXI ғасыр білім ғасыры делінген. Олай болса, елімізді өркендету үшін білімді жастар керек, жақсы оқып, жан-жақты білім мен ғылым алуымыз керек. Ел ертеңі – біздердің, келер ұрпақтың қолында деп айтып та, жазып та жатыр. Елімізді көркейту, оны өзімізден кейінгі ұрпаққа жеткізу-біздің борышымыз деп білем.

Еліміздің ертеңі, мемлекетіміздің болашағы. Бүгінгі жас – ертеңгі ел тізгінін ұстайтын ел ағасы. Бүгінгі алдыңғы толқын аға буынның орнын басар, ізін жалғастырар артында өсіп келе жатқан жастар екені даусыз. Еліміздің ендігі дамуы мен өркендеуі, келешегі жастарға тікелей байланысты. Әрі білімді, бәсекеге барынша қабілетті, сонымен қатар дені сау яғни салауатты өмір салтын ұстануы алғы шарт болып табылады. Ұлы Мағжан Жұмабаев айтқандай, «Арыстандай айбатты, жолбарыстай қайратты, қырандай күшті қырағы- Мен жастарға сенемін» дегендей, бүгінгі қоғам, қазіргі нарық бәсеке заманын талап етіп отыр. Жүректерінде жалыны, бойларынан күштері бар жиырма бірінші ғасырдың жастары күнделікті өзгеріп жатқан өмірге, құбылыстар мен жаңалықтарға шошып қарамай, батыстың қитұрқы өміріне еліктемей, «жақсыдан үйреніп, жаманнан жиреніп» жатса, бұл керемет болар еді.

Қорыта келгенде, мамандар даярлау сапасы жоғарылаған жағдайда ғана, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандар көбейіп, еліміздің экономикасы, әл-ауқаты, мәдениеті дамып, көтеріледі деп сендірді. Біздің мақсатымыз – жақсы білім алып, өмірде, еңбекте жақсы жетістіктерге жету.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі.

1.Н.Ә.Назарбаев; «Тарих толқынында»,Алматы, Атамұра баспасы, 2003 ж-184 бет

2. «Мәңгілік ел идеясы»-http://e-history.kz/kz/contents/view/2416

3.http://u-s.kz/publ/7178-zhregm-toly-meyrm.html

4.Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан -2021:БІРЛІК. ТҰРАҚТЫЛЫҚ. ЖАСАМПАЗДЫҚ» Астана, 2016 ж -13-14 бет

5.Н.Ә.Назарбаев «Тәуелсіздік белестері» , Алматы,Атамұра 2003 ж- 184 бет
6.http://sc0001.astrahanka.akmoedu.kz/documents/view/1902F25FB1F56C7B/

ЖАһАНША ДОСМҰХАМЕДОВ - ҚАЗАҚТЫҢ БЕЛГІЛІ ЗАҢГЕРІ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ.

Өтеева Т.М .
№19 орта мектебі , Рудный қаласы, Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі: Саналиев Ғ. Е.
Uteeva -2000@bk.ru

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев 2014 жылғы «Қазақстан жолы -2050: Бір халық, бір мүдде,бір болашақ» қезекті Қазақстан халқына Жолдауында маңызды мәселені айтты:«Мәңгілік Ел- ата-бабаларымыздың сан мың жылдан арманы». [1, 3бет]

Сол арман қазақ зиялылары арманы еді. Ол қазақ халқының тәуелсіздігі. Биыл тәуелсіздігіміздің 25 жылдығын аталып өтеді. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев еліміздің тәуелсіздігі туралы : «Санаулы күндерден кейін біз азатық туын желбіретіп,Тәуелсіз мемлекет аталғанымыздың 25 жылдығын аяқ басамыз. Бұл – тәуелсіздікті нығайту жолындағы өлшеусіз еңбегіміздің ширек ғасырлық белесін қорытындылайтын мерейлі сәт» [2,1бет] Сондай мерейлі сәтті армандаған талай қазақ зиялылары аянбай еңбек етті және күрес жолында өмірлерінде қиды. Сондай қазақ зиялыларының бірі- Жаһанша Досмұхамедов.

Өткен ғасырдың отызыншы жылдары кеңес өкіметі мен оның коммунистік партиясы өрісін енді ғана қеңейтіп, еңселі де өрелі ұрпақ тәрбиелей бастаған қазақ зиялыларына дүркін-дүркін қарақшылық шабуыл жасап, түп-тамырымен қиып тастауға тырысты. Қарақшылық соққы аса зор қараниеттілікпен, күн ілгері жоспарланып, алдымен ғасыр басында патшалық Ресейдің сол кездегі ірі қалалары мен, еуропалық елдер орталықтарында оқып, білім алып ел тағдырын қолдарына ала бастаған шоқтығы биік шоғырлар тобының жұлдыздарын ағызып түсірсе, онан кейінгі соққы сол бір асылдарымыз бен олардың соңдарына ере берген келесі ұрпақтың жауқазындарын жайпап кетті.1930-1932 жылдары қаншама қара күйе жағылып, еркі аяққа тапталып, итжеккенге айдалып, қорлық көрсетсе де халық алдында адалдығынан айнымаған айбынды «Алашорда» көсемдері-А. Байтұрсынов, М. Тынышбаев, К. Кемеңгеров, Х. Досмұхамедов, Ж.Досмұхамедовтер мен басқа да көптеген киелі қасиеттілеріміз 1937-1938 жылдары сталиндік үштіктің құрбаны болып қиылып кете барды.[5.128 бет]

Досмұхамедов Жанша (Жаһанша)-1887жылдың маусымында Сырым елінің Тамды өзені бойында,Қарақұдық елді мекенінде дүниеге келді. Алаш қозғалысының аса көрнекті қайраткері, Алашорда үкіметінің мүшесі, Алашорданың Батыс бөлімшесінің төрағасы, заңгер. Жаһанша жасынан оқуға өте зерек,ауыл молдасынан хат танып,Жымпитыда екі кластық «Приходская школада» мұғалім болған Сүйірбаев Құрбанғалидан білім алды.Жаһаншаның туған жылы жайында мұрағат құжаттары мен ғылыми әдебиеттері әр түрлі мерзім көрсетіліп жүр. Мәселен, Мемлекеттік Қауіпсіздік комитетінің мұрағатынан алынған құжатта «Досмұхамедов Жаһанша – Қазақ. Партияда жоқ (айыпталған уақытта 44 жаста). 1930 ж. 31 қазанда Мәскеудегі «Мал шаруашылығы» басқармасында аға экономист қызметін атқарып жүрген кезінде, бұрынғы Қазақ КСР ППОГПУ ұйымдары арқылы “Алаш” партиясының ұйымдастырушыларының бірі және Алаш Орда хүкіметінің бұрынғы мүшесі болды деген айыппен қамауға алынды» деп келтірілсе, ал Ресей Федерациясы Әділет министрлігі Мәскеу қалалық сотынан алынған анықтамада «1887 ж. бұрынғы Орал облысы, Жамитай ауданында туып өскен» деген мәліметтер келтіріледі. 1899 жылы тамыз айында Орал әскери реалдық училищесіне түсіп, онда 1905 жылы 31 мамырға дейін толық курсын оқып бітіріп, сол жылғы 27 қарашада № 991 аттестатпен 1906 жылы тамыз айында, Орал облысының стипендиаты ретінде Мәскеу университетінің заң факультетіне түсіп, оны № 175 бітіру куәлігімен 1910 жылы 4 наурызда бітіріп шыққан. [4,72 бет]

1917 жылы 1-11 мамыр аралығында Мәскеуде өткен Бүкілресейлік мұсылман съезіне басқа да қазақ делегаттарымен бірге қатысып, мұсылман істерін басқаратын «Шуро-и-Ислам» комитеті төрағасының орынбасарлығына сайланады. Съезде Уақытша үкіметтің төрағасы болған Ғабдолла Әлібеков 4 наурыз–19 ақпан аралығында атқарған қызметі жайында есеп беріп, съезге «президиум сайлау» турасында ұсыныс айтады. Аталмыш съезге қатысушы 800 делегат тарапынан Жаһанша бірауыздан съезд төрағасы болып сайланады. 1917 жылдың 19 мамырында шыққан «Қазақ» газетінде бұл жайында: «Жұрт бірауыздан председательдікке Жаһанша Досмұхамедовты, серіктікке– Алпыспай Кәлменовты, Ғабдолла Әлібековті, хатшылыққа 4 кісі сайлаған. Президиум сайлауы біткен соң председатель Досмұхамедов Алаш ұранды халықты құттықтап, бостандық бекуін тілеп, бостандықты әперген ерлермен таныстырды» деп жазылды. Бұл съезде Орал қазақтары үшін аса маңызды жер, дін, азық-түлік, т.б. бірқатар қарарлар қабылданды. Ж.Досмұхамедов осы сиезде Мәскеуде өтетін I Бүкілресейлік мұсылман съезіне делегаттыққа сайланады.
[5, 10бет]

1917 жылы 21-26 шілдеде Ж.Досмұхамедов Орынборда өткен I жалпықазақ съезіне Орал қазақтары атынан қатысады. Х.Досмұхамедовтың басшылығымен өткен бұл съезге Ақмола, Семей, Торғай, Жетісу, Сырдария, Ферғана облыстары мен Ішкі Бөкей Ордасынан өкілдер қатынасты. Съезде Құрылтай жиналысына депутат сайлау мәселесі көтеріліп, Орал мен Манғышлақ

облыстарынан сайланатын депутаттардың тізімі жарияланды. Сондай-ақ, Ә.Бөкейханов (1866-1937), У.Танашевпен бірге Ж.Досмұхамедов та тамыз айында Киев қаласында өтетін федералистер съезіне белгілі бір себептермен 8 қыркүйекке қондырылды. «Сарыарқа» газетіне жарияланған Орал облысы атынан Құрылтай жиналысына сайланған депутаттар тізімінде Ж.Досмұхамедов турасында: «Жаһанша Досмұхамедов–өзгеріске шейін Томск окружной сот товарищ прокурор еді. Өзгерістен кейін ол орнын тастап, халыққа қызмет етіп жүр. Бұл күнде Петроградта Шура-и-Ислам ағзасы, социалист-революционер» делінсе, ал «Қазақ» газетінде: «Жаһанша Досмұхамедов–юрист, Петроградтағы Шура-и-Ислам ағзасы» деген мәліметтер келтірілді.[8, 56бет]

Ж.Досмұхамедов Орынборда 5-13 желтоқсан аралығында өткен II жалпықазақ съезіне арнайы шақырылды. Бұл съезде «ұлттық автономия» мәселесі қарастырылып, осы мәселе төңірегінде екі топ құрылды. «Тез арада автономия жариялау» мәселесін көтерген 33 делегат арасында Ж.Досмұхамедов та болды. Ал бұл топқа «қарсы» топ арасында «Алаш» партиясын құрушы зиялылар Ә.Бөкейханов пен А.Байтұрсыновтар (1873-1937) болды. М.Шоқай, Ә.Кенесарин мен А.Шегіровтар бұл мәселеге дауыс беруден қалыс қалды.

Съез шешімі бойынша Алашорданың халық кеңесінің мүшелігіне Ж.Досмұхамедов сайланды. [5 , 152бет]

Жаһанша 1918 жылы мамыр айында Жымпитыда өткен IV Орал облыстық сиезінде төрағалық етіп, осы сиезде «Ойыл уәлаяты» Уақытша үкіметінің төрағасы болып сайланады. Бұл сиез жөнінде мұрағаттағы мына бір құжатта: «Ауылда жаңа сыбыс. Ж.Досмұхамедов Мәскеуден келді, большевиктермен ұлттық автономия туралы келісті. Басқарма Жымпитыға көшірілді. Таңда сиезге келдік. Бірінші сөзді Ж.Досмұхамедов алды»,–делінген. Жымпиты сиезінде Алашорданың басқару ұйымының әкімшілігі мен халық милициясы құрылды. Алайда, бұл кезде Алашорданың Батыс бөлімшесі мүшелерінің арасында өзара келіспеушілік қалыптасқан еді. Өйткені, Мәскеуге барып келген Алашорда мүшесі Х.Досмұхамедов пен оның орынбасары Поповтың дүниетанымында большевиктерге деген өзгеше көзқарас туындады. Жаһанша облыстық земство басқарма отырысында мүлде басқа мазмұнда баяндама жасап, онда: «большевиктердің көмегімен… жүзеге асқан ойлар мен нағыз шаралар сан жағынан Кеңес өкіметінде көп, бүкіл Ресей мойындаған жұмысшылар мен барлық халықтың, шаруалар топтарының сұраныстарын қанағаттандыруда. Кеңес өкіметінің жағдайы мықты және берік. Кеңес өкіметін саяси күш ретінде Қырғыз (Қазақ) халқы да мойындау керек», –деп көрсетті. Осы баяндамасы үшін Жаһанша сотқа тартылды. Алайда, әскери үкімет басшысы Х.Досмұхамедов пен Уақытша үкімет комиссары Бизяновтың басшылығымен шешім ауыстырылып, Жаһаншаға Оралдан кетуге тыйым салынды.[3, 89 бет]

1918 жылдың наурыз айында Жанша және Халел Досмұхамедовтер Мәскеуге келіп, Ленин және Сталинмен келіссөз жүргізіп, Кеңес үкіметін Алашорданың желтоқсандағы съезінің қаулыларымен таныстырып, сондағы 11

шартты қояды. Кеңес үкіметінің жанынан Қазақ комиссариатының ашылуына қол жеткізеді.Мәскеудегі келіссөзден кейін Ж.Досмұхамедовтің Кеңес өкіметіне деген көзқарасында біраз өзгерістер туады. «…бізді жылы шыраймен қабылдаған бірден-бір өкімет, ол Кеңес өкіметі. …біз көптен бері автономияны талап етіп келіп едік, Кеңес өкіметінен басқа еш өкімет бізді қош көрмеді» және «Кеңес өкіметін саяси күш ретінде қырғыз (қазақ) халқы да мойындау керек» деп мәлімдеді. Аталған мәлімдемелер жөнінде Жанша мен оның серіктестерінің арасында біраз келіспеушілік туындайды.[3,58 бет]

Азамат соғысы жылдары сан-сапалақ өкіметтердің бірінен соң бірі келіп-кетіп жатқанда Батыс Алашорда жетекшілерінің саясаты: қазақ жұртшылығын қорғау; аумалы-төкпелі замана ағымына орынсыз килікпеу; және артын бағамдау ұстанымы болды. Ж.Досмұхамедов көптеген уақытша өкімет орындарымен келіссөз жүргізіп, хат-хабарлар алмасып, мәлімдемелер жазып жатқанда, өздерінің істеп жатқан істерінің мән-мағынасын түсіндірумен болды. Яғни мына алмағайып заманда қазақ халқын аман-есен сақтап-қорғау мақсатында және бүкіл Ресейде түпкілікті өкімет орнағанша жергілікті Уақытша қазақ өкіметтерін құруға мәжбүр болғандарын атап өтеді.

Осы бағытта да Кеңес өкіметімен, яғни Түркістан майданының (М.Фрунзе) өкілдерімен келіссөз жүргізіп, оның басты шарттарына: 1) қазақ халқының өзін-өзі билеу құқы, автономия; 2) екі жақтың теке-тіресінің ортасында қалған қазақ халқын зорлық-зомбылық пен талан-тараждан аман сақтау болып табылады деп шегелеп көрсетеді. Нәтижесінде, М.Фрунзенің ұсынысымен, қазақ даласынан аластатылып, оқшауландырылуға жататын Батыс Алашорда жетекшілерінің 5 адамынан (Ж. және Х.Досмұхамедовтер, Иса Қашқынбаев, Кәрім Жәленов пен Беркінғали Атшыбаев) құрылған делегацияны алдымен Түркістан майданының штабына, ары қарай Мәскеуге жөнелтеді. Жаһанша бастаған делегация «Ойыл уәлаятын» таратып, оның орнына Батыс Алашорда үкіметін құрды. Батыс Алашорда үкіметін Ойылға көшіріп, өзі Жымпитыда Қорғаныс комитетін құрады. Батыс Алашорда жетекшілері Орал облысында орныққан Кеңес өкіметінің ықпалынан алыстап, дербес билікті сақтап қалуға тырысып, өздерінің большевиктерге беруін талап еткен шартына келіспей, тең құқылы қарым-қатынас орнатуға тырысты. [4,23 бет]

Халел мен Жаһанша арасында кейбір істер жөнінде келіспеушіліктер болғанмен де, Алашорда үкіметінің Батыс бөлімшесін құруда екеуінің ойлары бір болып, ұлттық- аумақтық автономия құруда бірлесе күресті. Алашорда үкіметінің нақты қызметі Ж.Досмұхамедов, К.Жәленов, И.Қашқынбаев, Х.Досмұхамедовтердің қол қойған «Алашорданың Батыс бөлімшесіндегі қазақ үкіметінің қызметі туралы» баяндама хатта: «Біз Алашорда өкілдері, өзіміздің қазақ өлкесіндегі саяси басшылық пен Уақытша үкімет басшылығына халықтың өз таңдауымен, халықтың қалауымен келгенімізді мәлімдеуді қажет деп есептейміз. Қиын-қыстау кезеңде басшылықта болған біз өз шама-шарқымыз мүмкіншілігімізге қарай өз халқымыздың еркін қалауын жүзеге асыру жолында қызмет істедік. Сеніп тапсырған билікті өз еркімізбен Кирвоенкомға бере отырып, біз бұл әрекет қазақ халқының басты арманы –

автономиялық басқару идеясына қызмет етеді немесе қызмет етуге тиіс. Сонымен бірге өлкедегі автономиялық билікті жүзеге асырушылардың қандай да болсын саяси сенім, нанымдарына қарамастан, біз өзіміздің барлық күш-жігерімізбен билігімізді, еңбегімізді қазақ өлкесінің гүлденуі үшін жұмсауға әзірміз. Біз тек тағы да «өңін айналдырған» ұлы державалық үстемдік пен құлдықтың орнауына, сондай-ақ, қазақтардың тағы да ұлы державалық ұлттың саяси қызметшісі мен қолшоқпарына айналуына барлық жан-тәнімізбен қарсымыз», –деп көрсетілді. Бұл баяндама хатты В.И.Ленинге, И.В.Сталинге, Л.Д.Троцкийге Жаһанша өз қолымен табыстады.Алашорда Батыс бөлімінің төрағасы Жаһанша да қазақ халқын Кеңес өкіметін мойындау қажеттігін айтып, бір тәртіпке бағынуға шақырады. [6,22 бет]

1920 жылы 5 наурызда Алашорда үкіметінің Батыс бөлімі таратылып, оның мүшелеріне кешірім жасалып, олар қазақ даласынан оқшау жерлерге қызметке жіберілді. 1920 ж. қыркүйегінде Жаһанша Бас тоқыма басқармасының жолдамасымен Түркістан Республикасы халық шаруашылығы Орталық кеңесінің жүн-жұрқа бөлімшесінің меңгерушісі қызметіне тағайындалып, Ташкент қаласына жіберілді. Ол бұл қызметпен қоса Түркістан Республикасы Орталық атқару комитеті қазақ бөлімінің хатшысы міндетін де атқарды. 1922-1924 ж.ж. «Жаһанша Ташкенттегі мәдени ағарту «Талап» қоғамының тапсырмасымен қазақ тіліндегі алғашқы қылмыстық кодексті әзірлеп, қазақ халқының мәдениетін, тарихы мен салтын жастарға үйретуге қыруар жұмыстар жүргізді. Ташкент қаласында құрылған «Талап» қоғамының 103-ке тарта мүшесі болып, оны Халел Досмұхамедов басқарды. Қоғам мүшелері 1 жылға 120 сом көлемінде мүшелік жарна төлеуге, сондай-ақ, қазақ халқы мәдениетін дамытуда, жастарға ұлттық өнерді үйретуге, қазақ мектептеріндегі оқу-ісін қадағалап, қазақ тілінде арнайы оқулықтар шығаруға міндеттенді.[7, 50 бет]

1927-1929 жылдар аралығында Ж.Досмұхамедов Қызылорда қаласындағы Қазақ ауылшаруашылық банкісінде заң кеңесшісі болып қызмет етті. Ал 1930 жылы Мәскеуге ауысып, «Скотовод» басқармасында аға экономист болып істеп жүрген кезінде тұтқындалып, «Кеңес үкіметіне қарсы әрекет жасады, астыртын ұйым құруға атсалысты» деген айыптармен Воронеж қаласына бес жыл мерзімге жер аударылды. Ақыры жоғарыда айтылған айыптармен ол 1938 жылы тағы да тұтқындалып, үштіктің шешімімен РСФКР ҚК 58-8, 58-10-баптары бойынша ату жазасына кесілді. Жаһанша 1989 жылы 16 мамырда Орал облыстық сотының шешімімен ақталды.[8,120 бет]

Ж. Досмұхамедовтың мемлекеттік және саяси қызметі ғасырлар бойы бодандық бұғауында күн кешкен қазақ жұртын дербес ел болуға, қазақ халқының әдебиетін, мәдениетін, ғылымын көтеруге арналғандықтан, оның өмір жолдарын саралап көрсету– зор міндет.

Ел үшін, ұлты үшін еткен еңбектері зая кеткен абзал жандардың арманы жиырмасыншы ғасырдың аяғында, яғни 1991 жылдың 16 желтоқсанында орындалып, қазақ елі тәуелсіздікке қол жеткізді.

Бүгінде Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаевтың сындарлы саясатының нәтижесінде еліміз жиырма бес жыл ішінде экономикамен өркендеп, дүние

жүзіне танылды. Елімізге танылған ғалымдар Жаһанша Досмұхаммедовтың өмірі мен қоғамдық қызметін жан-жақты талқылап ғылыми тұжырымдар жасады. Аяулы азаматты мәңгі есте сақтаудың түрліше жолдарын әңгімелеп, ұсыныстар берді. Қорыта айтқанда тәуелсіздік туың тіккен, оның баянды етуге тырысқан Жаһанша Досмұхаммедовтың еңбегі өлшеусіз. Оны бүгінгі жас ұрпақ біліп, тануға тиіс.

Пайдаланған әдебиеттер.

1.Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына арнаған «Қазақстан жолы- 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауы Егемен Қазақстан. газеті . 14 қаңтар 2014 жыл.

2.Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә:Назарбаевтың Қазақстан халқына «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім, реформалар, даму» Жолдауы Қостанай таңы газеті №140 04 желтоқсан.2015 жыл.

3. Жаһанша Досмұхаммедов Асыл тұлға., Алматы 2012 ж

4. Мәмбет Қойгелдиев Алаш қозғалысы., Алматы «Санат», 1995 ж.

5. Мұхтар Құл-Мұхаммед «Алаш» бағдарламасы: Қиянат пен Ақиқат., Алматы,
«Атамұра» 2000 жылы

6.. Нұрғалым Омашев Алаш арыстарының саяси басшылығы., Алматы «Қазақ
университеті» 2007 жылы

7. Е. Тілешов, Д.Қамзабекұлы «Алаш қозғалысы», Алматы 2014ж. «Сардар»
Баспа үйі. 122-128 беттер.

8. Қайрат Сақ Алаш мұрасы «Қазығұрт» баспасы, Алматы 2014 ж.

ҚАЙРАТ РЫСҚҰЛБЕКОВ –ХАЛЫҚ ҚАһАРМАНЫ

Усербаева.Э.Т. №19 орта мектебі , Рудный қаласы,
Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі: Саналиев Ғ. Е.

Қазақстан Республикасының тәуелсіздік жариялануы еліміздің еркін, ешкімге тәуелді емес екендігі әлемге паш етті. Еліміздігін тәуелсіздігін атап өту біз бұйырты. Мұны сан мыңдаған жастар армандады және оған жету үшін өз өмірлерінді қиды. Тәуелсіздік оңай келген жоқ. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев былай деді: «Тәуелсіздікті баянды ету оған қол жеткізуден де қиын. Мемлекеттіміздің тұғырын мызғымастай нығайта түсу үшін бізге әлі талай өткелі күрделі , өкпелі көп бұралаң жолдардан өтуге тура келеді.»[1, 1бет]

Биыл қазақ жастарының желтоқсан оқиғасына 30 жыл болады. Сол себептен желтоқсаншылардың бірі Қайрат Рысқұлбеков өмірін қайта тағы бір рет зертемекші болдым. Зерттеу тақырыбының өзектілігі: Қазақстан Республикасының тәуелсіздігінің 25 жылдығы қарсаңында қазақтың қайсар ұлы –Қайрат Рысқұлбековтың өмірі мен қызметін тағы да оқырмандарға таныстыру.

Міндеті мен мақсаты: Кеңес өкіметінің тоталитарлық саясатының айқын құрбаны,тәуелсіздік жолында өз өмірін құрбан еткен азамат Қайрат Рысқұлбековтың іс-әрекеті, мақсаты, жалындаған сөздері мен өлеңдеріндегі жалынды тәуелсіздік үнін көрсету.

1986 жылғы Желтоқсан оқиғасына қатынасқан Қайрат сияқты азаматтардың өмірі біз үшін үлкен үлгі ретінде қалуы қажет. Сонымен бірге Желтоқсан оқиғасына қатынасқан жастардың кейбіреулеріне әлде болса мемлекет тарапынан жеңілдіктер мен елеуліктер байқалмауда, себебі олардың көпшілігі мемлекет тарапынан көмекке зәру.

Осы мақсатқа сай ғылыми жұмыс алдында мынандай міндеттер қойылады:

1.Қайрат Рұсқұлбеков образы,өмірлік міндеті мен өмірін жастарға үлгі етіп көрсету

2.Қайрат Рысқұлбеков образы арқылы жастардың бойында Отанға деген сүйіспеншілік және патриоттық сезімдерін қалыптастыру.

Желтоқсан - үш ғасырға созылған қазақтың орыс бодандығына қарсы ұлт-азаттық күрестің жарқын көрінісі. Яғни ол ұлт азаттық көтеріліс.

Мені сол кездегі қазақ жастарының ұлттық сана сезімі өзге республикадаға ұлт өкілдерінің бәрінен де жоғары болғандығы бір жағынан таң қалдырады, бір жағынан сүйсіндіреді. Оның үстіне, Қазақстан ең орыстанған, рухани жаншылған республиканың бірі болды емес пе. Ал қазақ жастарының көптеген ірі қалаларда үлкен ұйымшылдықпен бас көтеруі, сол кездегі заман өлшемімен өлшесек, өте ғажап оқиға.[2, 65 бет]

Ол кездері КСРО таяу күндері құлауы мүмкін деген ой тіпті "мен керемет" деген саясатшылардың өзінің миына кіріп шықпаған. Сондай жағдайда Одаққа өз ішінен қарсы шығу деген – көзсіз батырлық. Бұл әлемге үлгі. Мәселен, Қазақстан қалаларында Желтоқсан-86 көтерілісінен кейін "бауырлас" республикалар түгілі, Шығыс Еуропа мемлекеттерінде коммунистік жүйеге қарсы толқулар ұйымдастырылды емес пе. Сондықтан, Шығыс Еуропаның да оянуына қозғау салған қазақ жастар. Міне, осыдан кейінгі өрбіген оқиғалар тізбегі әлемдік геосаяси жағдайдың күрт өзгеруіне алып келді. КСРО құлады, республикалар Тәуелсіздік алды, әлемде үстем болып отырған коммунистік жүйе түбегейлі құрдымға кетті. [6, 13бет]

Желтоқсанды көтеріліс деп тану үшін желтоқсаншылардың көсемі, штабы, жоспары, басып алатын нысаны және қару-жарағы болуы керек екен. Бірақ желтоқсаншыларға қарсы арнайы әскер қару қолданды, соның салдарынан жүздеген адам соққыға жығылды, мүгедек болып қалды, қаза тапты, іле қаншама желтоқсаншы қудалауға ұшырады, бас бостандығынан айрылды, өлім жазасына кесілді! Ендеше бұл оқиға да емес, - ұлт азаттық бағытындағы, мән-маңызы көтерілістен бір кем емес аса айрықша құбылыс.

Өкініштісі, оны өз атымен атау, жыл сайын өз деңгейінде атап өту әлі шешімін тапқан жоқ.

Менің заң шығаратын құқығым болса, Жаңа Жылға дайындықты 17 желтоқсаннан кейін ғана қолға алуды міндеттер едім. Жастардың жазықсыз төгілген қанын шыршаның, Аяз Атаның ауселесі басып кетіп жатыр. Желтоқсан сол маскарадтың тасасында. Обал-ай! []

“Желтоқсан жендеттері алаңдағы ашық айқаста ұл, қыз демеді. Жанталас қуғында нөпірдің артында қалып қойған нәзік жандарды аяқтан шалып құлатып, шаштан сүйреп апарып, көлікке тоғыту қызыл жағалылардың таптырмас әдісіне айналды. Ал оп-оңай тірсектен теуіп сұлатып, бұрымынан бұрап шыңғыртып, тепкілеуге әккіленіп алған әскерилердің тұзағынан қыздарды құтқаруға келген жігіттердің бірі арашалай алса, енді бірі өзі «тұтылып» қалды. Алаңда қазақ қыздарын ұрып-соғып жатыр дегенді ести сала жетіп, атой салған ер жігіттер аз болмады. Соның бірі – Халық қаһарманы Қайрат Рысқұлбеков өзінің түрмеде отырып жазған хатында аталған жайт турасында төмендегіше сыр шертеді. «...Менің түсінігімше, ер адамдар тұрмақ, аң екеш аңдар да ұрғашысына мүйіз я болмаса тұяғын көтермейді. Ал біз бәріміз аң емес, адамзаттың ұлы – адамбыз, сондықтан, ер адам әйел затына қол көтеріп, қол жұмсауға тиіс емес, әуелі еш правосы жоқ. Міне, қысқаша айтқанда, осындай түсінікпен, әйел затына ер болып өз қол ұшымды беріп, көмектесу үшін барғаным рас. Сол жерде қолымнан келгенше көмектескенім де рас. Ол үшін әлі күнге дейін өкінбеймін, керісінше, үлкен мақтаныш тұтамын. Бірақ, бір Құдай өзі куә, адам баласын ешқашан өлтіргенім жоқ. Мұндай айуандық жасау менің колымнан келмейді. Ешқашан... Еш уақытта!.. Ал әйел затына айуандықпен қол көтеріп, шашынан тартып, көкпарша сүйрегені үшін бір милицияны ұрып-соққаным да рас. Ол адам күні бүгінге дейін аман-есен, зыр жүгіріп жүр. Өз қолыммен жасаған бар теріс қылық, бар қылмысым осы ғана!..» – деп өзінің түрмеде отырып жазған хатында Қайрат ағынан ақтарылады. Әрине, Қайраттар араша түскенімен тағдыр талайымен жендеттердің талауына тап келген қыздардың барлығын құтқару мүмкін болмады. Ләззат Асанова, Сәбира Мұхмеджанова және Кенжегүл Молданазарова сынды бірқатар қазақтың қайсар қыздары қапияда, түрлі жағдайларда көз жұмды. Көтерілістен кейін «кінәлілер» жедел іздестіріліп, тез арада түрліше деңгейде жазаларын алды. Ең ауыры, екі адам өлім жазасына кесілді. Бірі – Қайрат Рысқұлбеков, екіншісі – Мырзағұл Әбдіқұлов. Соңғы азаматтың ісі қайта қаралып, 20 жыл бас бостандығынан айырумен алмастырылды. Өлім жазасын күтіп абақтыда отырған Қайрат Рысқұлбеков құпия жағдайда көз жұмса, алаңда алған соққыдан тіл тартпай кеткен қыршын жас Ербол Сыпатаев болатын. Он томдық «Конституциялық Соттың желтоқсан оқиғасы туралы ісіндегі» деректер бойынша сотталғандардың саны жүз адамнан асады. Ал олардың жиырма екісі – қыздар. Яғни, 20 жас ару бас бостандығынан айрылған, екеуі еңбекпен түзеу жазасына кесілген, біреуі қара жұмысқа жіберілген”, – деп өз кітабындағы деректерді келтірді автор. [3, 120 бет]

РЫСҚҰЛБЕКОВ Қайрат Ноғайбайұлы — Желтоқсан көтерілісіне қатысып, жала жабылып, қуғынға ұшырап, түрмеде жұмбақ жағдайда қаза тапқан қазақтың қайсар азаматы, Халық қаһарманы.

Рысқұлбеков Қайрат 1966 жылы наурыздың 13-де Жамбыл облысының Мойынқұм ауданы Бірлік ауылында Ноғайбай мен Дәметкен деген малшы шаруалардың (әкесі — зоотехник, анасы — сауыншы) отбасында дүниеге келді. Ол отбасындағы сегіз баланың үшіншісі болатын.

Қайрат 1973-1981 жылдар аралығында Шу ауданы Төле би ауылындағы малшылардың балаларына арналған мектеп-интернатта 8-жылдық білім алды. Онымен бірге інісі Талғат та оқыды. Интернат қабырғасында жүргенде өте зерек әрі белсенді болған. 1981-1983 жылдары Бірліктегі Киров атындағы орта мектепте оқып, орта мектепті (10 жылдық) бітірді. Сол жылы Алматы сәулет-құрылыс институтына оқуға түспек болып құжаттарын тапсырды, бірақ өте алмады. 1983 жылы оқуда жолы болмаған Қайрат ауылына келіп мал шаруашылығымен айналысып, ата-анасына қолғабыс болды. Кейін 1984-1986 жылдар аралығында отан алдындағы әскери борышын өтеді. 1986 жылы көктемде әскерден келер алдын үйіндегілерге хабар бермей (қай күні келетінін айтпаған), тосып сый жасамақ болып, өлеңдетіп келіп, ата-анасымен қауышады.[4, 10 бет]

1986 жылдың күзінде жолдамамен Алматы сәулет-құрылыс институтына оқуға түседі. АСҚИ-дің бірінші жатақханасында тұрған Қайрат бірінші курс студенті болғанына қарамастан институтың қоғамдық өміріне белсене аралысып кетті. Сол кезде-ақ жас комсомолдар жасағының командирі, студенттер кәсіптік бюросының (профбюро) мүшесі болды. 1986 жылы 17-18-желтоқсанда Брежнев алаңындағы бейбіт шеруге қатысты. Сол үшін Қайрат шеруге шыққан достарымен бірге тұтқындалып, “18-желтоқсанда Мир (қазіргі Достық даң.) және Қ.Сәтбаев көшелерінің қиылысында бейбастық жасап, Савицкийді өлтірді, Ведельді ауыр-жарақаттады” деген айып тағылып, достарымен бірге сотты болады. Тергеу жұмыстары алты айға созылып, соңында болған сотта Қайратпен бірге болғандар 4 жылға, 15 жылға бас бостандықтарынан айырылады. Ал Қайратқа жабылған жала ауыр болып, алғашында ату жазасына кесілді. Кейіннен шетелдіктер ұйымдар мен қоғам қайраткерлерінің қарсылықтарынан сескенгендей болған сол кездегі КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1988 жылғы 28 сәуірдегі жарлығымен оған кешірім жасалып, оның жазасын 20 жыл бас бостандығынан айыру жазамен ауыстырды. Алайда бұл жарлықтың шыққанына бір ай өтпей тұрып Қайраттың Семей түрмесінде отырған камерасына оған дейін алты рет сотты болған Леонид Власенко түседі. Сол сәттен көп уақыт өтпей-ақ, 21-мамырда, Қайрат камераласының іш киіміне (майкасына) асылып өлді деген ресми ақпар тарады. Әрине, оған ешкімнің сенбегені анық. Себебі оның камерасына қылмыскер Леонид Власенко барғанға дейін Қайраттың жағдайы бір қалыпты болған. Елінің намысын қорғап, ұят пен намысты өлімнен жоғары қоя білген қазақтың қайсар ұлы қалайша өзіне-өзі қол салуы мүмкін?! Сот оған қатысты шешімін оқығанда, ату жазасына нақақтан-нақақ кесілсе де қаймықпай:

“…Күнәдан таза басым бар,
Жиырма бірде жасым бар,
Қасқалдақтай қаным бар,
Бозторғайдай жаным бар.
Алам десең, алыңдар.
Қайрат деген атым бар,
Қазақ деген затым бар,
Еркек тоқты құрбандық.
Атам десең атыңдар!…” — деген Қайраттың тек басқа біреулердің құрбаны болуы ғана мүмкін еді. Бірақ сол кездегі жұмбақ өлімнің шешіуін табатын күн әлі тумаса керек.[5,21 бет]

Қайрат Рысқұлбековтың өліміндегі түсініксіз жайттар көп болған. Солардың бірі, “Қайрат неге өзінің іш киімдері тұрып камераласының іш киіміне асылып өледі?” деген сұрақ. Демек, бұл жерде бір шикілік болған. Қайратты бөтен кісі қолымен өлтірткендер мен жендеттер ата-анасы баласының мәйітін өз ауылына алып кетпек болғанда рұқсат бермей қойған. Сондықтан қазақтың қайсар ұлына Семей жерінің топырағы нәсіп болды. Семейде жерленгенімен нақты қайда жерленгені туралы мәлімет біраз уақыт бойына оның туыстарына айтылмай, құпия сақталды. Бұны сол кездегі биліктің Қайратқа тістерін қатты қайрағандығын білдірсе керек.

Қайрат Семейдегі түрмеде қайтыс болғаннан соң оның мүрдесін түрме қызметкері Шмидт және ұлты қазақ емес екі-үш қызметкер қаланың шетіндегі Знаменка тас жолы бойындағы мұсылмандар зиратына апарып жерлейді. Оның жерленген орны білінбес үшін мүрдесінің үстін жермен бірдей етіп тегістеген екен. Қайрат жерленген зираттың маңындағы №33 мектепке 2006 жылы халық қаһарманының есімі берілді. Семей қаласында бір көше Қайраттың атымен аталса, Алматыда өзі оқыған Институттың көшесі Қайрат Рысқұлбеков көшесі болып өзгертілді.[6, 55бет]

Көтеріліске шыққан жастарға қолдау көрсетті, тіпті көтерілісті ұйымдастыруға өзі де қатысты деген күдік СОКП Орталық Комитеті Саяси Бросының бұрынғы мүшесі, Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бұрынғы бірінші хатшысы Д.А.Қонаевқа да келтірілді. Сол бір сұрапыл оқиғалар кезінде “Правда” газетіне берген бір сұхбатында Г.В.Колбин Д.А.Қонаевты былай деп айыптауға дейін барды: “Алматыдағы оқиғалар үшін ол көп жағдайда ар-намысымен жауапты” (Дәйексөз Мырза Акуевтің “Біріншімен бірге” деген кітабынан алынды. Алматы, 2004, 72-бет). Мәскеу тергеушілерінің белсене қатысуымен Д.А.Қонаевқа қарсы қолданылып, оның беделін түсіретін материалдарды іздестіру және жинастыру барысында оған жақын жүрген бірқатар адамның үйлеріне тінту жүргізілді, өздері тергеуге алынды, түрмеге қамалды. Солардың қатарында Д.А.Қонаевтың көмекшісі Д.Бекежанов та, Орталық Комитеттің Іс басқарушысы А.Г.Статенин де, республика Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысына ере жүретін арнаулы қорғаушы дивизион тобының бастығы М.И.Акуев те бар болып шықты. Бұлардың бәрі де қамауға алынды және сотталды. Оларға көтеріліс

жасау туралы бастама көтерушілердің қатарында болыпты-мыс деген жала жабылды. Кейіннен Д.А.Қонаев өзінің “Өтті дәурен осылай деген өмірбаяндық кітабында Республика Компартиясы Орталық Комитетінің тапсыруы бойынша әрекет жасаған жазалаушы органдар Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі мерекесі күнімен қатар келетін қазақстандықтар үшін аса маңызды тарихи оқиғалардың бірі – Желтоқсан оқиғасы. Қазіргі таңда осыдан жиырма төрт жыл бұрын Қазақстанның сол кездегі астанасы Алматы қаласында болып өткен Желтоқсан оқиғасына қатысты бірқатар зерттеулер жарық көріп, сараптамалар жасалып, көптеген ой-пікірлер айтылып келеді. Дегенмен де, бұл мәселе әлі де тереңірек зерттеуді қажет ететін өзекті тақырыптардың қатарында. XX ғасырдың екінші жартысы кезіндегі Қазақстандағы ұлтаралық қатынастардың шиеленісуінің бірнеше шынайы себептері бар деуге болады. Алдымен ол кезде кеңес дәуіріндегі ұлтаралық қатынастар мәселесі арнайы зерттелмеген еді. Өйткені, КСРО ежелден ұлттар достығы жарасқан ел ретінде одақтас республикаларда орын алып отырған ұлтаралық жанжалдарды бұқаралық ақпарат құралдарында ашық жариялауға көрінеу тыйым салынды. Бұл жағдай туралы арнайы мамандардың – саясаттанушылар мен әлеуметтанушылардың, тарихшылар мен философтардың тарапынан толыққанды зерттеуге мән берілмеді. Ғалымдардың арасында қазірдің өзінде де желтоқсан оқиғасына қатысты бірнеше кереғар пікірлер бар. Олар негізінен, жоғарыда айтып өткеніміздей, желтоқсанда болған жағдай «оқиға ма, әлде толқу ма?» деген сауалдардың төңірегінде болып отыр. Мысалы, тарихшы Талас Омарбеков: «1986 жылғы желтоқсан толқуы Қазақстандағы отаршылдыққа және тоталитаризмге қарсы шыққан ұлт-азаттық қозғалысы ретіндегі маңызы өте зор. Ол осы тұрғыда дұрыс аталып өтілуі керек. Осы уақытқа дейін бұл мәселеге қатысты көптеген зерттеулер жүргізілгеніне және жазылғанына да қарамастан, сондай-ақ, осы мәселені анықтауға байланысты әртүрлі деңгейдегі мемлекеттік және қоғамдық комиссиялардың сарылып жұмыс істегендеріне де қарамастан, Желтоқсан оқиғасы осы уақытқа дейін өзінің әлі де түпкілікті бағасын толық алып болған жоқ. Оны жеке-дара қарастырумен шаруа бітпейді. Бұл сонау XYIII-XIX ғасырлардағы қазақтардың ұлт-азаттық қозғалыстарының және XX ғасырдың басындағы 1916 жылғы көтерілістің, кеңестік кезеңге келер болсақ, 1929-1931 жылдардағы ұлт-азаттық қозғалыстарының заңды жалғасы деуге болады. Сондықтан да, Желтоқсан толқуы осы тарихи оқиғалармен тығыз байланыста қарастырылуы керек»,- деп жазады.[7, 45бет]

Пайдаланған әдебиеттер:

1.Қазақстан Республикасының Президенті .Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім,реформалар,даму.» атты Жолдауы. Қостанай таңы газеті №140. 04 .12 0215 жыл.

2.Д.Қонаев. Өтті дәурен осылай Алматы 1992жыл

3.Т.Омарбеков. Зобалаң Алматы 1994 жыл

4.К.Табей. Қайсар жүректі қазақ: Қайрат Рысқулбеков Алматы 1994 жыл
5.Қаһаста жазылған хаттар Алматы 1992 жыл
6. 86 желтоқсан 5 томдық Алматы 2006 жыл
7. Көлбай Адырбекұлы XX ғасыр соңғы репрессия Алматы 2006 жыл

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ КӨЗІМЕН.

Бекмуратова А.А.
Рудный қаласы әкімдігінің «№15 орта мектебі» КММ, Рудный қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: Aliya.05.99@mail.ru

Қазақ елінің талайлы ғасыр бойы тәуелсіздік маңдайға ала беттеген үлкен бір мақсаты болған-ды. «Отанымыздың аспан түстес көк байрағында алтын күнмен астасқан алып қыран қанат керген»-дейді Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев. - Осынау терең мағыналы нышанда кешегі тарихымыз бен бүгінгі биігіміз, ертеңгі ерен істеріміз түгел тоғысқан. Оған біз Қазақ елінің аспанын бұлт шалмасын, қыран бейнелі мәртебесі шарықтап, күнге жетсін деген асыл мұратымызды сиғыздық! «Өткенсіз болашақ жоқ» демекші ата-баба арманы тәуелсіздікке жету жолында бастан не кештік саралап өтейік.

Алдымен жоңғар келіп қырып кетті. Оған куә Аңырақай мен Бұланты. Одан кеп, орысқа бодан болды. Баласын туғанынан айырды, туғаны емей енді не Есілің мен Оралың, Жайығың мен Алтайың? Сансыз ғарып пақырды айдатып алып жіберді. Қапыда қалып елінен айырылған мынау жұрт біткен боздап, мүсәпір күй кешіп, сенделіп әрі барып Қытай мен Ауғанға да өтіп кеткен-ді. 1млн-ға жуық қазақ ауып кетті. Соңынан ілесіп аштық мойыннан алды. Сансыз Алаш баласы жол таба алмай сеңделді, жанашыр таппай сандалды. Қазағым жапа тармағай аштық талауында қалып, қапелінде Отан асып кетті, жер артта қалды. Тірі қалу үшін қазақ безіп кетті, көздерін жәутеңдетіп өз баласын өзі жеді. Қан иісі бұрқырап қазақтың басы Жетісудың жиегінде даланың әр түкпірінде домалап жатты. 1млн. 200 адам аштықтан қырғын тартты. Хан Кене мен Жанқожа, Жоламан, Есет, Сырым, Исатай бастаған көтерлістер талай қазақ баласын қыршыннан қиды. Реппресияға түскені мен Соғысқа қатысып қайта келмегені тағы бар. Кешегі 86-дағы қанды қырғына ол да бар.

Оқта-текте осы ескі ойлар сап етіп төбе құйқаңды шымырлатып еңсеңді езгілейді кеп. Бәрі рас, бәрі шын. Ойлана қарасақ, айтып отырғандарымыздың бәрі өмірде болған. Көктен жаңбырдай себелеп, тас төбеңнен төпелей құйылған тарихтың жаманы қазақтың еңсесін басқан жоқ-ты.мұның бәрі талайлы қазақтың тағдыры болып еді. Тарихты өзгерте алмаспыз. Бірақ Тәуелсіздіктің қадір-қасиетін ұғынармыз.

Қазақ тәніндегі ғасырлар бойғы жарақат ескіргенмен, жанын баурап алған науқасы басылмақ түгіл, асқынып еркіндік дерті меңдей түскен түрі бар. Иә, бұл кешегі ғасырдың 90-жылдары болатын. Шыбық тисе, шыңқ етпесі көп қиындау киліккен қиқар дерттің, кең дүниені қаралай қаусара түскен тар құрсауынан көз ашқан таңымыз осы. Кейбір есерлерге әлгі әншейін көрінетін егемендік біз үшін қымбатқа түсті. Ел еркіндігі ащы тер, қажымас қайрат, сан қилы тағдыр айқасының маужырап піскен жемісіндей. Тәуелсіздік қалғып кеткен бізді түртіп қап оятқандай! Бұл дұрыс-та!

Шынында да, тәуелсіздік жолында қазақ сойылын соққан ерлер аз болды ма? Дархан даламыздың о шеті мен бұ шетіне құлан жортса, тұяғы тозатын, қыран ұшса қанаты талатын ұлан-ғайыр жерді қорғап қалу жолында, жанкештілікпен айқасқан талай қазақ баһадүрлерін және де тарихқа үңілсеңіз тұңғиықтан қопарыла қозғалып, дамылсыз толқыған ерлікті көреміз. Ата мұраты «Тәуелсіздік» осынау сөздің біз үшін маңызы қандай? «Егемендік» дей қалса ойға оралары әрине, Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев қой. Әрбір қазақстандық үшін аталмыш тәуелсіздіктің де, оны өзге жұртқа паш еткен Президенттің де орны ерекше.

Еліміздің Тәуелсіздік алғалы халқымыздың айдынды да айбынды ұлтымыздың ұлы Нұрсұлтан Назарбаев есімі мен осынау қасиетті ұғыммен тығыз байланысты. Қазір біз егемен еліміздің іргесін нығайту үшін «ұлттық идея», «тәуелсіз ұлттық идея» деген ұғымдарға көбірек назар аударып жүргеніміз рас. «Көбірек назар аудару» дегенді бұл жерде мен сөздің сірадағысы үшін айтып отырмын. Шын мәнінде, біз енді Тәуелсіздік идеясымен, Тәуелсіздік мұратымен өмір сүріп келеміз. Ішкі, сыртқы саясатта да, өндірісте де, өнеркәсіпте де, мәдениет пен әдебиетте де, өміріміз бен қоғамымыздың күллі сала-сатыларында осы тәуелсіздік мұратын ту етіп келетініміз рас. Қарап отырсаңыз, 90-жылдары Қазақстан күйі түрлі ұлттың қоспасы, жағдайы жоқ, экономикасы қалыптаса қоймаған былайша айтсақ «тал қармайдының» күйін кешіп тұрған. Сол дәуірден 25 жыл ғана өтті. Еліміз 70-80 жылда болатын өзгеріске 25 жылда жетіп отыр. Бірталай іс бітірдік. Мәселен: 1994 жылы қабылданған «Болашақ» бағдарламасы, Назарбаев университеті мен зияткерлік мектептері, Елбасының бастамасымен құрылған Еуразиялық Экономикалық Одақ пен G-global және де OSCE, Азияда, Универсияда, Expo, соңғысы БҰҰ-ына тұрақты емес мүшелікке сайлануы, Президенттің 2010 жылғы Еуропалық Қауіпсіздік пен Ынтымақтастық Ұйымына төрағалығы тап сол жиында «Trust сенім, Transparencyуашықтық Tradition дәстүр, tolirance төзімділік» қағидасын енгізіп, 56 ел ішінде қызу талқыға түсуі, Ислам Концеренсиясы Ұйымына, Астана қаласында 2006, 2009, 2012 жылдардағы әлемдік және дәстүрлі діндер съезіне басшылығы, бірнеше жыл төрағалық етуінің өзі біршама нәрсені айқындайтыны анық. Діни, мәдени, этностық тұрғыдан Әлемдегі Қазақ Елінің халықтар арасында діни-этникалық шиеленістерге жол бермеу, атомсыз ғаламшар, эконмикалық-экологиялық қатерлердің алдын алу, адам құқықтарын барынша әділ сақтау, саяси толқулар мен арандатушылықтар сондай-ақ ксенофобиямен күрес жүргізу сияқты

принциптерді ұстану арқылы әлемге аян. Әсіресе, еліміздің 1991 жылы 29 тамызда атом қаруынан бірінші боп бас тартуы елдің мәрттігін көрсетіп, мәртебесін асқақтатып тастады. Елбасының жаһандық бастамалары да әлемді еленДетіп, селт еткізгені есімізде. 1992 жылғы 5 қазанда БҰҰ-ның Бас Ассамблеясында көтерген Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңесті (АӨСШК) ұйымдастыру болды. Бұл ұйымның көрсетпек қызметі тек Азия аумағында ғана емес, Еуразия құрлығын түгел қамтитынын, оның басты мақсаты татулықты қамтамасыз ету екендігін атап көрсетті. [1,98б] Алматыда 2002 жылы Елбасы Н.Ә. Назарбаев Кеңестің бірінші Саммитын аша отырып, Азия тұрғындарының қауіпсіз өмір сүруіне қажетті механизмдерін, сенім шаралары мен саяси, әскери, гуманитарлық қауіпсіздіктің критерийлерін нықтап берген еді.[2,169б] Дүниежүзінің 40 елінен 85 делегация өкілдері қатысқан әлемдік және дәстүрлі дін көшбасшылары IV съезінде, (Астана 30 мая 2012г.) дінаралық диалогтың маңызы мен халықтар арасында келісім арқылы татулықты сақтау, терроризмнің идеологиялық негізі дін деген тезиске және діни көптүрлілікті өзара қақтығысқа айналдырудың құралына айналдыруға қарсы екенін жариялады. [3] Ядролық қарусыз әлем құрудағы Қазақстан рөлі зор маңызға ие екені даусыз. (27-наурыз Астана) Ядролық қауіпсіздік жөніндегі Саммитте сөз бастаған Елбасы өз баяндамасында ядролық державалар, ядролық қаруға иелік етуден бас тартқан барлық елдерге күш көрсетпеуге тиісті деген болатын. Сондай-ақ Қазақстан АҚШ пен Ресей арасындағы Стратегиялық шабуылдау қару-жарағын қысқарту жөніндегі шарттың күшке енуін, тап осындай Саммиттердің әр 2 жыл сайын өткізіліп тұруы керектігін, керек боп жатса Астанада қабылдай алатындығын атап кеткен еді.[4] Бұл да бір Еліміздің әлемдік аренадағы мәртебесін аңғартса керек. Шыны керек, еліміз «ойыншықтан, ойыншаға» айналғалы талай уақыт. Сарының айдынында сұрапыл күрескерлік рух, төзімділік пен бірлік арқылы жеттік. Бірлік демекші, меніңше, еліміздің жеткен ең бір биік жетістігі осы тату-тәттілігі болуы керек.

Тәуелсіздік-бұл қазағымның ұлы мақсаты. Оның қадір-қасиетін біз сияқты лапылдаған отқа түскен халық білмегенде кім біледі?! Ойлана қарасақ, жат жерлік озбырлықтың алдымен алқымдайтыны- ішкі татулық екен. Оған мысал Сирия, Ирак, Ливан мен әлсін-әлсін толқып тұрып, тынатын Түркия емес пе? Тағы бір мысал тыныштық тапай бозып жүрген Түркия мен Германия, Францияны қаптап жүрген 15 миллион босқындар емес пе? Ішкі бірлікті әлеуметтік әділетті көздің қарашығындай сақтай алған жерде ғана қамтамасыз ете аласыз. Татулық бұзылған жерде бәрі де бұзылады. Бет-бетіне ыдырап басқыншылық басбұзарлыққа жол ашылады. Бір-біріне құлақ аспай, әркім өз мүддесін көздеп, өз дегенім ғана болсын деген жерде ел арасындағы ынтымақ кетіп, алауыздық кеулейді. Алауыздық өшпенділікке ұрындырады. Бір өшпенділік екінші өшпенділікті туғызады. Жаппай өшпенділік жайлаған жерде шамалы да ел арасы бітісе, бүтіндене қоймайды. Билік қолдан қолға өтіп, ел тоналған үстіне, тонала түседі ғой. Көрдіңіз бе, әңгіме қайда жатыр? Өздерінің емес, өзгелердің аузына жем болып кету де содан өршиді. Жұрт алдындағы кіріптарлық күйге де солай түседі. Өшпенділік пен алауыздықтың татудай-ақ

тартып отырған «Қиыр Шығыс» тағылымының көрердей көрулі, білеудей білулі ұқтырар нәрсесі-осы. Сондықтан да ұлт перзенті президент қоғамға арнаған азаматтық сөзінде, өсіп-өрбіп жатқан ұрпақтарға арнаған ағалық, аталық сөзінде ежелгі арманына-Тәуелсіздікке енді қолы жетіп отырған, халқымыз бен ұлтымыға мұндай кеселдің бетін аулақ еткей деп тілейді. Ол үшін талай ғасыр қолға түспей келген Тәуелсіздікті ешкімге де, ештеңеге де айырбастамай, оның мұқалуына көздің қарашығындай абай болуымыз қажет екендігін еске салады. Еліміздің тағы бір жөнді стратеягиясы бар. Ол «Мәңгілік Ел-2050».

«Мәңгілік Ел»-бұл қазақ жұртының алдымен аза бойын қаза қылар ақиреттік мақсаты. Талай ғасыр қолға түспей келген тәуелсіздік бүгінгі абыройымыз. Алайда, көпті көрген көне қазақ үшін мына бір, қарға аунаған қызыл түлкідей құлпырып шығатын заманда, Мәңгілік Ел бітіспес қайнап жатқан арман-тілегіміз еді. Осы арқылы халқымыз алға беттеген абырой иесі, ұлтымыз ұлағатты. Елдікті, еркіндікті, бірлікті бұзбай тұра алғанда ғана біздағы көк туды қанға малымаған бақытты ұрпақ, Мәңгілік Ел атана аламыз. Осыны ұлықтау һәм ұмытпау біздің киелі борышымыз!!! Қазақстан Республикасының дамыған елу ел қатарна кіргенін қай-қайсысымыз да білеміз. Стратеягия мен «100 нақты қадам реформасы», «Нұрлы жол», «Астана халықаралық қаржы орталығы-2017» сияқты бірқатар тәуір бастамалар да Тәуелсіз Республикамыздың әлеуметтік жағдайын жақсартып әрі қарай жасыл экономика, жетекші техника-технологиямен алға өрбуіне түрткі болмақ. Мысалы «Индустрияландыру» бағдарламасы экономиканы көтеріп, халықтың әл-ауқатын жақсарта түсіп, өнеркәсіп саласында тың жаңалықтарды енгізіп, шеттен инвистиция тарту арқылы Әлемдік нарықта бәсекелес алпауыт болуға негіз болады деп ойлаймын. Қазақ Елінің халықаралық Сауда кеңістігіне енуі бұл процессті жеделдете түсетіні анық. Индустриялды-инновация арқылы 11-жыл ішінде Қазақстанға шетелдік инвесторлардан 212 млрд. АҚШ доллоры тартылыпты. DoingBusiness 2016 жыл санағы бойынша Қазақстан бизнес жеңілдету бойынша жүргізген реформалар саны жағынан үздік 10 ел қатарына қосылып, орта Азияда бірінші орында тұр. Ал мұнай қоры бойынша жаһанда 12 орын алып оның жылдық эспорты 72млн. Тоннаны құрап отыр. Мұның өзі анау-мынау елдің қолынан келе бермес сындарлы, сұңғыла саясат арқасы. Мұның бәрі де жастардың кемелденген жарқын болашағы үшін. Мемлекет қамқорлығы деп білем. Осылардан Ұлттық «Тәуелсіздік идеясы» мұратының мемлекеттің ресми саясатының негізгі өзегіне айналғандығын көрсетеді. Ұлттық мақсат пен ұлттық мүдденің алдыңғы шепке шыққанын білдіреді. Біздің тәуелсіздігіміз тарихымызға да, мәдениетімізге де, қоғамымыз да,өткеніміз бен бүгінімізге де тәуелсіз көзбен қарауға мүмкіндік берді. Осы жерде еріксіз сұрақ туады: «Тәуелсіз көзбен қарау» дегеніміз не? Ол алдымен ашықтылық. Өтірікке салынбаушылық пен нақтылық. Ол дегеніміз тәуелсіз ойлау, тәуелсіз сөй сөйлеу. Барды бар деп айтып, алға қарай ұмсына түсіп, жоқты жоқ деу. Саясатты талқылау, баға беру,еркін қарсылық пікір айту мұның бәрі де бостандық. Әлгі өзіміз айтқан «тәуелсіз көзбен қарау».

Бүгінгі жастар жағы миллитаристік түйсігін шынықтырмай, пацифистік санасын шыңдаған шынайы гуманнистер. Еркін сөйлеп қалған тәуелсіз ұрпақ. Елдің тірегі ол Қарулы Күштері емес пе? Ал манағы гумманис ұрпақ осыған бейім келмей ме? Міне, осы жерден әңгіме туады. Державалардың ашық аспанда қара масадай иін тіресе қаптап келе жатқан тік-ұшақтарды, сумаң етіп көкке бір-ақ самғайтын реактивті жын мінез дүлей ұшақтарды, әйдік-әйдік «ракетавоздарды» қампиған қарынының ішіне бір-ақ қылғытатын жүк ұшақтарын, су астынан сүмп етіп шыға келген атом сүңгуірлер мен жер астыннан жарқ етіп көкке көтерілген зымырандарды көргенде, мен «техникалық ержетуді» емес, жарағын айтқан гуманитарлық көркемдікті көргендей болам. Бұл бәрі-бәрінен күш асыру психологиясы. Кешегі бір күндерде сәл де кемдеу болса да, әлсірегендей еді. Соңғы кездерде жұртқа білдірмей жүріп, қайтадан күш алып, қуаттана бастағандай көрінеді. Әлемдегі жаппай ортақ бейбітшілікті аңсау идеясы қайтадан қайткендеде бір-бірінен күш асыруға жол бергендей сезіледі. Ол тек қару-жарақ көрмелерін емес, жекелеген мемлекеттердің күнделікті саяси тәжірибесінен де байқалып жүр. Бір тараптар өз тәжірибесін әр дәйім өзгелерге күштеп таңуға бой алдырса, екінші тарапты қит етсе қаруға жармасуына итермелеген-ді. Өзінің саяси және әскери ықпалының молдығына ғана жүгіну уақытта жаппай ортақ бейбітшіліктің баршамыздың басты құндылығымыз екендігін нығайта түсуге оң ықпалын тигізе бермейді. Ал біздің елде ондай саясат та ойламсыздыық пен соғыс құмарлық жоқ. Төңкеріс пен көтерілістен басы аулақ. Бейбітшілік пен достықты ұраны еткен қарқынды дамып келе жатқан жас ел. Өзгеге ауыр зілі да, жамандығы жоқ Тәуелсіз Ел. Ондай елдің Болашағы жарқын болуға тиіс. Өйткені қарабастың мүддесін емес түгелдей бір халықты ойлайтын ұрпағы бар. Ғылым мен техниканы серік еткен ғалымдары қаншама. Қазақстан кезі келіп «Мәңгілік елге» айналары хақ. Дамыған, әл-қуаты мықты, өзгесі өзімен санаса алатын, экономикасы бай мемлекетке айналарынына сенемін. Сондықтан да бүгінгі жас аянбай еңбектенуі керек деп ойлаймын.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н. А. Вступление на 47-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН. Нью-Йорк 5 октября 1992г./ Президент Н. А. Назарбаев и современный Казахстан. Сборник документов и материалов в трех томах.- Т.3. Н.А. Назарбаев и внешняя политика Казахстана.- Алмат, 2010.- стр.98
2. Назарбаев Н. А. Вступление на Первом съезде лидеров мировых и традиционно-национальных релегий / Президент Н. А. Назарбаев и современный Казахстан. Сборник документов и материалов в трех томах.- Т.3. Н.А. Назарбаев и внешняя политика Казахстана.- Алмат, 2010.- стр.169
3. Назарбаев Н. А. Вступление наIVсъезде лидеров мировых и традиционно-национальных релегий. Астана, 30 мая 2012 г./ www.akorda.kz/ru/page/
4. www. Kt.kz

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Фидченко Е.С.
Костанайский колледж сферы обслуживания, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail:plso17@bk.ru

За 25 лет независимости экономика Казахстана претерпела ряд глобальных структурных изменений. Постепенный и поэтапный переход к формированию казахстанской модели экономического развития повлек за собой рост макроэкономических показателей республики и, как следствие, повышение благосостояния граждан, обеспечение занятости и высокий уровень социального самочувствия казахстанцев.Сегодня, демонстрируя опережающие темпы, всестороннее развитие, страна опирается на заложенный в первые годы независимости прочный экономический фундамент, способный выдержать любые внешнеэкономические колебания [1].

Как гласит старая народная мудрость: «Без истории нет будущего». В преддверии празднования Дня независимости хочется назвать знаковые политические и экономические достижения Казахстана за годы независимости – с декабря 1991 года по декабрь 2014 года.

Принятый 16 декабря 1991 года Конституционный Закон о государственной независимости Республики Казахстан закрепил появление в самом сердце Евразийского континента, на бескрайних степных просторах нового суверенного государства.

И сегодня можно проследить тот тернистый путь, который прошла наша республика на пути к международному признанию, успешной интеграции в мировое сообщество. Одним из первых шагов Казахстана в этом направлении стало вхождение 30 января 1992 года в состав участников Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (СБСЕ). В декабре 2007 г. решением СМИД ОБСЕ в Мадриде Казахстан был избран председателем ОБСЕ в 2010 году. 1-2 декабря 2010 г. в Астане под председательством Президента РК Н. Назарбаева прошел саммит ОБСЕ. Итоговым документом саммита стала Астанинская юбилейная декларация, которая поставила задачу по построению Евроатлантического и Евразийского сообщества безопасности. Инициативы, выдвигаемые Президентом РК Нурсултаном Назарбаевым, сделали Казахстан объектом внимания со стороны глав ведущих стран мира и руководителей международных организаций, нашли поддержку на различных международных диалоговых площадках и форумах. Под руководством Лидера Нации наша республика за относительно короткий промежуток времени добилась значительных успехов в сфере внешней политики, став авторитетным и ответственным членом международного сообщества.

Одним из ключевых вопросов внешней политики молодой суверенной республики стало обеспечение региональной стабильности и безопасности в

условиях роста напряженности как в Центральной Азии в целом, так и в связи с неоднозначными внутриполитическими процессами в соседних республиках.

Осознавая, что развитие страны не может ограничиваться лишь регионом, Первый Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев продолжал последовательно реализовывать планы по интеграции республики в международное сообщество. Сегодня наша страна является членом ведущих международных организаций – ООН, ОБСЕ, ОИС, ШОС, СНГ, ЕврАзЭС, ТС, ЕЭП, ОДКБ и других межгосударственных объединений. Одним из примеров успешной реализации внешнеполитической доктрины Казахстана стало выступление Лидера Нации на совещании послов Республики Казахстан за рубежом в феврале 1995 года. Так, подводя итоги внешнеполитической деятельности Казахстана, Нурсултан Назарбаев отметил, что своими активными действиями молодая республика добилась широкого международного признания. Заняв достойное место среди развитых стран мира, Казахстан укрепил имидж республики как серьезного и надежного партнера как в политической, так и в торгово-экономической сфере.

За 25 лет независимости Казахстан совершил стремительный рывок в своем политическом и социально-экономическом развитии. Этот успех связан с народом Казахстана, который сохранил и укрепил толерантность в обществе и уважение к личности человека, независимо от его социального статуса, национальной принадлежности и вероисповедания [2].

Актуально отметить и «Дорожную Карту бизнеса – 2020», где есть место вопросам переподготовки кадров и повышение квалификации, молодежная практика и социальные рабочие места. Уместно упомянуть и ежегодные Послания Н.А. Назарбаева народу Казахстана. Так Лидер Нации выступил с Посланием «НОВОЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ – НОВЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОДЪЕМ - НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ КАЗАХСТАНА, где озвучил о том, что молодежь - основа нашего будущего, и которая получит новые возможности строить свое будущее…

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства, что безусловно идет в пользу нашей казахстанской молодежи. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.Стипендия «Болашак» — гарант успешного карьерного роста и профессиональной самореализации её выпускников. 74% болашаковцев изъявляют желание работать в госорганах. Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета

каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

О важности поддержки молодежи Президент Казахстана Н. Назарбаев говорит во всех своих выступлениях. Более того, принимаются конкретные меры и действуют специальные программы для того, чтобы казахстанская молодежь могла получать образование, заниматься спортом и творчеством, жить и работать. Беспрецедентным событием года стал запуск жилищной программы в рамках «Нурлыжол», благодаря которой тысячи молодых семей смогут обрести столь желанную собственную крышу над головой [3].

Развитие Казахстана за период суверенитета характеризуется масштабными и коренными преобразованиями социально-экономической системы страны. Так за 10-13 лет в областиэкономической реформы были достигнуты следующие результаты:

- в основном преодолены негативные последствия распада СССР и административной системы хозяйствования;
- в основном завершено формирование нормативно-правовой базы;
- в процессе разгосударствлениями приватизации сформировалась экономика смешанного типа и создан достаточно развитый частный сектор, ныне в частном секторе производится более 70%ВВП страны [4].

Объявив о своей независимости, Республика Казахстан стала представлять собой политически самостоятельное государство с многонациональным укладом, с единым монолитным организмом. 30 августа 1995 года на всенародном референдуме принимается ныне действующая Конституция Республики Казахстан. В 1997 года принято решение о переносе столицы из г. Алматы в г. Акмола, позднее Астана, связанное с геополитическими, экономическими причинами развития Казахстана. Говоря об Астане – столице нашей Родины, актуально отметить проведение выставки ЭКСПО-2017. Наша страна прилагает немалые усилия для того, чтобы идея проведения Международной специализированной выставки «EXPO-2017» в Астане реализовалась на практике. Главная тема выставки «Энергия будущего» позволит широко осветить проблемы и перспективы развития альтернативных источников энергии, энергосбережения, а также принципы решения экологических задач современности.Высокая заинтересованность международных участников только подтверждает актуальность тематики предстоящей выставки в Астане и необходимость экспертного обмена опытом в сфере «зеленой энергетики. Глобальные экологические угрозы, в том числе нарастающий дефицит энергии, заставляют мир принимать серьезные практические меры для развития «чистых технологий» уже сегодня - ради энергетической безопасности в будущем [5].

В продолжение темы Экономическая система, утвержденная вКонституционном законе, укрепилась созданием финансово-кредитных, налоговых и таможенных институтов, введением в экономический оборот в 1993 году собственной национальной валюты - тенге. Первым шагом к

признанию Казахстана мировым сообществом был отказ в 1991 году страны от ядерного вооружения. Приоритетами нашей дипломатии остаются углубление и расширение дружественных и взаимовыгодных отношений с ближайшими соседями – государствами Центральной Азии. В целом Казахстан установил дипломатические отношения со 138 государствами мирового сообщества и располагает одной из наиболее разветвленной сетью дипломатических представительств среди стран СНГ и это естественно заслуга Нашего Лидера Нации. В Казахстане сформирован благоприятный инвестиционный климат. Осуществляется подъем отечественного производства и развиваются современные информационные технологии. На территории нашей Костанайской области активно продолжают внедряться новые технологии буквально во все сферы деятельности: это и легкая промышленность, пищевая, тяжелая промышленность [6].

В социальной сфере был осуществлен переход от идеологии государственного патернализма к взвешенной адресной социальной политике. Формируется и развивается национальная модель образования. Обретение государственной независимости дало толчок развитию культурно-исторического наследия всех народов Казахстана. В обществе сохранена политическая стабильность и межнациональное согласие. Для решения вопросов национальной политики создан уникальный на постсоветском пространстве орган - Ассамблея народов Казахстана, где представлены интересы всех этносов, проживающих в стране. Все сегодняшние достижения нашей республики в области укрепления политической стабильности, эффективных экономических реформ, признания на международной арене и роста благосостояния граждан – это свидетельство сплоченного и созидательного труда всего общества, а значит, и воплощения в жизнь стратегических приоритетов нации. Сегодня успехи и вклад Казахстана в укрепление международного мира и безопасности ни у кого не вызывают сомнений. Реализация многовекторной внешней политики первого президента Нурсултана Назарбаева позволила Казахстану стать полноправным, уважаемым и значимым игроком в мире. Прогресс молодого государства в собственном обустройстве и всевозможные миротворческие усилия высоко оцениваются международным сообществом. Это, в свою очередь, находит выражение в стабильном и высоком уровне притока прямых иностранных инвестиций в экономику Казахстана, а также реализации многих внешнеполитических инициатив Астаны. Однако если достижения Казахстана в промышленности, сельском хозяйстве, науке и образовании были известны и в советский период, то внешнеполитические страницы нашей независимой истории пришлось писать фактически с чистого листа. В настоящее время в республике про исходит интенсивный рост числа совместных предприятий, открываются представительства крупнейших компаний мира, разрабатываются и осуществляются проекты совместной разработки природных ресурсов и переработки сырья и материалов, внедрение прогрессивных технологий в аграрной сфере и т.д. Богатые природные ресурсы Казахстана, социальная и

политическая стабильность в республике делают нашу страну одной из наиболее привлекательных для вложения иностранного капитала [7].

Список литературы:

1.[Электронный ресурс].vechastana.kz>экономика>-zagody-nezavisimosti.
2.[Электронный ресурс] http://5fan.ru/wieviob.php?id=82325.
3.[Электронный ресурс]. http:total.kz.
4.[Электронный ресурс].http:gvision.kz.
5.[Электронный ресурс].http://www.zakon.kz/4757340-jekspo-2017-bolshe-chem-tekhnologii.html.
6.[Электронный ресурс] http:www.konspekt.biz экономика Казахстана за годы независимости.
7.[Электронный ресурс]http:studopedia.ru.

КАЗАХСТАН СЕГОДНЯ…

Рубан В.А.
Костанайский колледж сферы обслуживания, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail: plso17@bk.ru

Казахстан, Казахстан – отчий край, кровный стан!
Даль ковыльных степей, верность старых друзей…
Гордо реет твой флаг средь флагов других стран.
Тебя знает весь мир, мой родной Казахстан!

«Нынешний независимый Казахстан появился не вдруг и не на пустом месте; во имя его свободы миллионы людей проливали кровь, отдавали жизни, вынесли неисчислимые беды и лишения. Каждый гражданин нашей страны обязан всей душой осознать свою грандиозную историческую ответственность в сохранении единства нашей земли, нашего народа, в сбережении межнационального мира и согласия»[1].

Поистине велика древняя казахстанская земля! Здесь в мире и согласии уже целое столетие живут более 120 национальностей. Я не перестаю удивляться тому, как дружно уживаются в нашей стране все эти народности, говорящие на разных языках, исповедующие разные религии. И всё это сопровождается не только хорошим отношением, но и симпатией друг к другу. Мне кажется, что трудно найти в современном мире такой пример взаимного уважения в многонациональной стране. Любая страна становится богаче и краше тогда, когда сердца ее народов согреты дружбой, ведь без настоящей любви к людям нет истинной любви к Родине. Но сколько бедствий и страданий довелось испытать этому великому народу, чьё щедрое гостеприимство и душевное богатство сегодня известны далеко за его пределами!

В своей книге «В потоке истории» президент РК Н. Назарбаев, обращаясь к прошлому, пишет: «…Из голубой дали пространства и времени чудятся и великолепие старинных городов, о коих напоминают лишь таинственные полуразрушенные стены, и растянувшиеся на сотни километров самые грозные в истории двух тысячелетий конные легионы, покорители Евразии, и мирное дыхание джайляу, и звонкая песнь номадического менестреля, и вечная, казалось, сотворённая не человеком, но самим Всевышним, наполненная трудностями и радостями, победами и поражениями жизнь степняка». В глубину веков уходят годы борьбы за независимость нашей земли, не покорившейся никаким врагам и доставшейся нам, потомкам, свободной и суверенной. Мчались годы, проплывали столетия. Катилось колесо истории. Но во все времена такие понятия, как отчизна, родной очаг, потомки – хорошо понимали даже маленькие дети. Молодые джигиты были патриотами, любили и защищали свою землю, берегли ее от неприятеля.

В результате самоотверженной, упорной борьбы наши далекие предки сумели сохранить не только свою целостность и единство, но и создать в XV в. сильное Казахское ханство. Однако этому независимому государству приходилось не раз отстаивать мир и спокойствие [2].

В условиях расклада геополитических сил в современном мире особый смысл приобретает статус нового Казахстана. Начавшийся с конца XX века процесс интеграции постсоветских независимых государств в мировое сообщество, определил для каждой из них свои пути. При этом главными условиями признания того или иного государства со стороны мирового сообщества явились рельефность приоритетов и императивов стабильности политического и общественного развития. Казахстан также показал миру пример выхода суверенного государства из состояния угрозы экономического коллапса, актов межэтнического противостояния, межконфессиональных конфликтов, международного терроризма. Эти и ряд преимуществ внутреннего порядка позволили стать нашему государству самостоятельным субъектом мирового сообщества [3, с. 56].

Но все это пришло не сразу, за право называться независимым народом боролись наши деды, отцы в нелегких противостояниях. Отвоевав независимость, они подарили нам надежду на светлое будущее, на жизнь в независимости ни от кого, и мы должны беречь эту бесценную жизнь... Жизнь, которая процветает в самом центре Евразии, где с давних времен находится великое государство- Казахстан. Мой Казахстан –свободная страна, идущая вперед, летящая, широко расправив крылья, навстречу будущему, следуя своей миролюбивой политике и мудрому правлению государством нашего Президента и народа.

Первого декабря Казахстан отмечает знаменательную дату в новейшей истории нашей великой Родины – общенациональный государственный праздник – День Первого Президента, который символизирует единство всех граждан Казахстана и его Лидера, способствует укреплению стабильности и

консолидации общества в реализации стратегического курса Главы государства – Нурсултана Назарбаева.

Этот праздник особенный, неординарный, он подчеркивает огромный вклад Лидера нации в строительство и созидание нового Казахстана. Более 23 лет Казахстан развивается как независимое государство, открытое всему миру. Исторически так сложилось, что наша страна получила государственную независимость в 1991 году. Именно Нурсултан Назарбаев в переломный момент истории Казахстана реализовал вековую мечту народа о свободе и независимости.

За короткий период Казахстан прошел путь, равный столетиям. Принята Конституция страны, введена национальная валюта и другие атрибуты суверенного государства, в том числе, такие как Флаг, Герб и Гимн. Создан мощный оплот независимости – Вооруженные силы. По всем периметрам страны законодательно оформлена государственная граница с соседними дружественными государствами.

Институт сильной президентской власти обеспечивает политическую стабильность и устойчивое экономическое развитие нашей страны. В Казахстане создана весьма эффективная и оптимальная модель административно-государственного управления. Выстроена четкая вертикаль государственной власти. Это ответственное компактное правительство, профессиональный парламент, независимый суд, исполнительные структуры самоуправления в регионах. Все это в комплексе составляет единый системный государственный механизм власти.

Благодаря титаническим усилиям Президента укрепился международный авторитет нашей страны. Казахстан на современном этапе имеет статус крупной региональной державы на евразийском пространстве, играет активную роль в системе международных отношений и занял достойное место на политической карте мира. Наше государство представлено в ООН, ОБСЕ, СВМДА, ОИС, ШОС, ЮНЕСКО, МВФ и многих других авторитетных международных организациях.

В 2010 году Казахстан стал председателем ОБСЕ. Более того, впервые в новейшей истории Казахстана и евразийского пространства 1 декабря 2010 года в Астане состоялся уникальный Саммит глав государств ОБСЕ. Это стало абсолютной исторической победой Лидера нации и народа республики.За всем этим видится колоссальная и огромная многогранная деятельность Главы государства.

Президентом страны был создан уникальный институт – Ассамблея народа Казахстана, 20-летие которого мы отметим в 2015 году. АНК сегодня не имеет аналогов в мире.

В последнем Послании Главы нашего государства своему народу «Нұрлыжол – путь в будущее» говорится: "Я из своего опыта предчувствую, что ближайшие годы станут временем глобальных испытаний. Будет меняться вся архитектура мира. Достойно пройти через этот сложный этап смогут далеко

не все страны. Этот рубеж перейдут только сильные государства, сплоченные народы".

Нурсултан Назарбаев продолжает политику и традиции наших великих предков, таких как султаны Керей и Жанибек, основавших первое независимое Казахское ханство в 1465 году, и, более всего, – крупного государственного деятеля Казахстана XVIII века Абылай-хана, укрепившего традиционную ханскую власть и казахскую государственность.

Казахстан сегодня – экономический локомотив Содружества и нового формирующегося ЕАЭС, лидер Евразии и Центральной Азии, динамично развивающаяся региональная держава.

Выбор Астаны как центра проведения Всемирной выставки "ЭКСПО-2017" в очередной раз подтвердил, что Казахстан занимает достойную позицию в мировом сообществе

Казахстан сегодня – лидер социально-экономических реформ в СНГ и Юго-Восточной Европе. По темпам экономического роста он входит в число ведущих государств мира [4].

Вопрос о соотношении государства и экономики практически существовал с тех пор, как появилось первое государство, и будет существовать до тех пор, пока будет существовать государство. Это один из вечных вопросов, который каждый раз по-новому встает перед каждой новой государственной организацией как на начальных стадиях ее возникновения и становления, так и на последующих этапах ее развития [5, с.394].

Есть шаги, которые начинаются с общего источника, соответствуют духу времени. А время диктует свои «условия», ставятся новые проблемы, предлагаются пути их решения. Они имеют последовательную связь друг с другом и образуют одну «сквозную» линию действий [6].Действий, при которых можно констатировать, что Казахстан признан в мировом сообществе как государство с рыночной экономикой, страна первой из стран СНГ приобрела инвестиционный страновой рейтинг [7].

Состояние культуры, искусства, спорта - на зависть многим странам. Сколько казахстанцев стало известных миру: политики, спортсмены, музыканты. Это те, кто внес личный вклад в развитие своей Родины Казахстан. Мы всегда должны стремиться к лучшему. И каждый из нас должен сделать что - то хорошее для своей родины, пусть маленькое, но от всей души, чтобы добиться могущества Казахстана среди мировых держав.

Я с уверенностью смотрю в завтрашний день, потому что знаю, что у Казахстана есть светлое будущее, а будущее Казахстана – это мы, молодёжь! Кто, если не мы, обязаны сохранить дружбу, доверие, согласие и стабильность в нашем общем доме под единымшаныраком.

Список литературы.

1. [Электронный ресурс].URL:http://tarih.spring.kz
2. [Электронный ресурс].URL:http://freeref.ru

3. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана. Стратегия вхождения Казахстана в число 50-ти наиболее конкурентоспособных стран мира. Казахстан на пороге нового рывка вперед в своем развитии // Казахстанская правда, 1 марта 2006 года.
4. Нурсултан Назарбаев в становлении государства [Электронный ресурс].URL:http://newtimes.kz.
5. Марченко М.Н. Теория государства и права: учеб. – 2-е изд., перераб.и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. С. 394-402.
6. Стратегия индустриально-инновационного развития [Электронный ресурс].URL: http://www.kazpravda.kz.
7. Стратегия индустриально-инновационного развития [Электронный ресурс].URL: http:// www.ekonom.balkhash.kz.

БУДУЩЕЕ МОЛОДЕЖИ – СОВРЕМЕННОСТЬ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

Симаков С. Д.
Костанайский филиал Челябинского государственного университета,
г. Костанай, Республика Казахстан
E-mail: dimser15@mail.ru

Нашей стране 16 декабря 2016 года наступит 25 лет Независимости. Это говорит о многом:

1. Наша страна за этот «короткий срок» стала одной из самой лидирующей страны в мировом сообществе. Это говорят показатели конкурентоспособности Казахстана. По рейтингу глобальной глобализации Казахстан занимает 53 место[1] ; 82 место в рейтинге процветающих стран мира [2].
2. Важнейшее событие дня нашей страны стало перенос столицы с Алматы в Целиноград (в наше время Астана).
3. Казахстан провел 2 важных мировых мероприятий: OSCE в 2010 году, Зимнюю Азиаду в 2011 году, а также готовится к Зимней Универсиаде в 2017 году и к мировой выставке EXPO-2017.

Последние два важных события: Зимняя Универсиада в 2017 году и мировая выставка EXPO-2017 являются рычагом новых достижений молодежи нашей родины.

Наше государство во главе с Президентом Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым в мировом сообществе ставит главную цель: процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев. Именно этот постулат служит дальнейшим ориентиром развития нашего государства.

Молодежь Казахстана это часть общества, которая может повлиять на развитие уровня жизни населения страны. Ведь молодёжь – это новые идеи, инновации, технологии.

Если говорить о EXPO-2017, то это площадка дает возможность молодежи страны развить волонтерство, так как оно является ключевым моментом в многих делах: помощь социально-уязвимым гражданам, развитие молодежных организаций, а также пропаганда ЗОЖ и государственных программ.

Молодые люди – волонтеры в Алматы и Астане будут ключевыми лицами, так как от них будут зависеть поток и успех туризма после данных мероприятий.

Соответственно для молодежи не только открываются новые личные возможности развития, но также обязанность и ответственность за свою страну.

Но, как молодежь может проявить себя не только как волонтер? Во-первых, век технологий. Каждый из нас учится на профессии, связанные с технологиями, экономикой, техникой, а также с юриспруденцией. Так как эти сферы образования в наше время играют главную роль в развитии страны.

Соответственно с помощью научных конференций, тренингов, интернета молодежь становится мобильной и думающей на несколько шагов вперед. Это говорит о способе использовать возможности молодежи актуально, поэтому создаются государственные программы, такие как «Болашак», «Диплом в село»; создаются курсы по предпринимательству от государства, к примеру: палата предпринимателей «Атамекен» ежегодно проводят бесплатно курсы. Главным шагом для Казахстана стала единая бюджетная программа «Дорожная карта бизнеса - 2020», целью которой является создание постоянных рабочих мест за счет развития нового слоя предпринимательства в регионах, прежде всего, малого и среднего бизнеса.

1. Использование средств этой программы должно осуществляться по следующим направлениям:
2. субсидирование процентной ставки по кредитам;
3. частичное гарантирование кредитов малому и среднему бизнесу;
4. сервисная поддержка ведения бизнеса;
5. переподготовка кадров и повышение квалификации, молодежная практика и социальные рабочие места.

«Дорожная карта бизнеса - 2020» открывает новые возможности, как для предпринимательства, так и для банков и инвесторов по финансированию несырьевых проектов.

Существует фонд «Даму», который помогает сделать первые шаги начинающим предпринимателям в виде тренингов, услуг, субсидирования кредитов.

Таким образом условия для молодых граждан РК созданы и уже есть результаты:

1. по данным годового отчета Фонда «Даму» за 2015 год было: выделено количество денежных средств в объеме 523,7 млрд. тенге на развитие предпринимательства пофинансовым программам;
2. Количество созданныхрабочих мест: 25 900 штук;

3. Доля субъектов МСБ,которым оказана поддержка,к общему числу активныхсубъектов МСБ на рынке, %: 6,4;

4. Количество участниковпрограмм по обучению, чел.: 27 916;

5. Количество клиентов,получивших дистанционныеуслуги, чел.: 59705 [3].

В наше время видим улучшение экономического уровня жизни страны по:

1. Возможностям. Наше поколение может позволить себе выбирать способы обучения, получать от государства помощь в жилье, образовании, в бизнесе и многом другом.

2. По мировым меркам. Наша страна, по многим показателям конкурентоспособности входит и в 100-ню, и в 50 лучших стран мира, а также участвует в важных политических вопросах, связанных с миром и процветанием.

Что может быть дальше? Этот вопрос сейчас актуален для молодых граждан страны. После таких значимых событий, которые пройдут в Алмате и Астане будет новый шаг к успеху Родины, так как инфраструктура останется, а это новые спортивные комплексы, деловые площадки, технологии, а также подписание договоров первых лиц государств.

Ожидается поток туристов, а также популяризация идей молодежи в таких сферах, как туризм, экономика, политика, образование, культура.

Таким образом, если говорить глазами молодежи, то идет положительная тенденция экономики страны, даже при условии мирового кризиса, так как Универсиада и EXPO-2017 – это инвестиции в будущее нашей страны. Создадутся новые рабочие места, а также появятся площадки международного значения для обмена опыта молодежи.

Аналитики рынка уверенно прогнозируют рост столицы и после завершения EXPO, приводя в пример некогда главный город Казахстана - Алматы.

Одними из главных причин роста Астаны являются естественный прирост населения и миграция, ежегодно увеличивающие популяцию столицы на 40, а в перспективе на 50-60 тысяч человек, и, соответственно, вызывающие развитие образовательных учреждений, инфраструктуры и сферы услуг.

Говоря об экономическом развитии города, стоит отметить, что, по данным акимаАдильбекаДжаксыбекова, из 850 миллиардов тенге налоговых отчислений, поступающих напрямую в республиканский бюджет и Нацфонд, 600 миллиардов тенге обеспечивают крупные компании.

Если говорить о последствиях EXPO, очевидно, что просчитать в цифрах ее эффект для экономики вряд ли возможно. Эксперты говорят, что, несмотря на пессимизм отдельных аналитиков, в любом случае отдачи от этого глобального события все же ожидать стоит, по меньшей мере в виде связей на разных уровнях сотрудничества, за которыми последуют новые бизнес-решения и инновационные проекты. А это позитивно повлияет на

экономические показатели и будет способствовать переходу как столицы, так и Казахстана в целом на новый уровень развития.

Список литературы:

1. Всемирный Экономический Форум: Рейтинг Глобальной Конкурентоспособности 2016–2017 [Электронный ресурс] // Сайт гуманитарные технологииинформационно аналитический портал - URL:http://gtmarket.ru/news/2016/09/28/7304- (дата обращения: 19.10.2016).

2. Казахстан занял 82-е место в рейтинге процветающих стран мира[Электронный ресурс] // Сайт Tengrinews актуальные новости любое время. – URL: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/kazahstan-zanyal-82-e-mesto-reytinge-protsvetayuschih-stran-305441/-(дата обращения: 19.10.2016).

3. Годовой отчет АО «Фонд развития предпринимательства «Даму» за 2015 год [Электронный ресурс] // Сайт Damu Фонд развития предпринимательства.– URL:http://fund.damu.kz/content/files/GodovoyOtchetAOFondRazvitiyaPredprinimatelstvaDamu_Za2015God.pdf/-(дата обращения: 20.10.2016).

4. Жизнь после EXPO-2017[Электронный ресурс] // Сайт Tengrinews актуальные новости любое время. – URL: https://tengrinews.kz/buildings/jizn-posle-EXPO-ili-chto-budet-s-ryinkom-stroitelstva-295796/-(дата обращения: 20.10.2016).

К ВОПРОСУ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Грицков В.П.
Костанайский филиал Челябинского государственного университета,
г. Костанай, Республика Казахстан
E-mail: stonevlad@mail.ru

На протяжении долгого времени наша страна делает ставку на молодежь. Как считает наш президент, Нурсултан Абишевич Назарбаев, именно за молодежью стоит будущее Казахстана, именно молодежь способна помочь Казахстану войти в тридцатку развитых стран мира. И это действительно возможно, ведь молодое поколение, идя в ногу со временем, совмещает свои навыки, идеи и может применить их на практике. В современном Казахстане существует множество программ для развития молодежного потенциала, это и программа«Болашак», и программы развития молодежного предпринимательства, осуществляемые АО «Фонд развития предпринимательства «Даму».Уже на сегодняшний день реализация данных программ позволяет казахстанской молодежи комфортно работать, учиться, развиваться.

Как показывает международный опыт, правильно построенная, целенаправленная поддержка молодежного предпринимательства обеспечивает развитие регионального МСБ в целом, что, в свою очередь, приводит к экономическому росту и повышению инвестиционной привлекательности всей страны.

Согласно статистике, примерно 300 млн молодых людей в возрасте от 18 до 30 лет во всем мире либо не имеют постоянного места работы, либо вообще являются безработными. Около 20 % из них обладают отличными способностями для начала собственного бизнеса и, в силу различных причин, только 5 % решается на это.

Выделение молодежного предпринимательства в качестве особого сегмента предпринимательства происходит потому, что в отличие от других видов предпринимательства оно имеет свои специфические признаки, сильные и слабые стороны. К сильным сторонам можно отнести такие особенности, как:

- Высокая инновационная активность, инновационность мышления;
- Высокая мобильность, гибкость подходов, быстрота реакции по освоению новых рынков;
- Высокий уровень возможностей систематического обновления своих предпринимательских знаний и навыков в соответствии с меняющимися требованиями производства и рынка;
- Потенциальная способность молодых людей выдерживать повышенные трудовые и нервные нагрузки, сопровождающие предпринимательскую деятельность, особенно на её стартовом этапе;
- Предрасположенность молодёжи к риску.

Не смотря на значительное количество сильных сторон, существует и достаточно большое количество слабых сторон молодых предпринимателей, к которым можно отнести:

- Незначительный социальный опыт;
- Отсутствие деловой репутации;
- Слабые практические навыки применения экономических законов и механизмов;
- Проблема формирования стартового капитала;
- Недостаток личных контактов в сфере бизнеса и во властно-управленческих структурах;
- Незащищённость от воздействия бюрократических структур;
- Наиболее активный соблазн «теневого» предпринимательства и незащищённость от воздействия криминальных структур.

Молодежный бизнес играет главную роль в решении социально-экономических проблем, таких как создание новых рабочих мест и сокращение уровня безработицы, подготовка квалифицированных кадров. Расширение возможностей и усиление влияния молодежного предпринимательства обуславливает необходимость использования его потенциала. Молодежный бизнес является существенным сегментом малого предпринимательства. Развитие молодежного предпринимательства на современном этапе должно

способствовать не только повышению трудоустройства среди населения и подготовке квалифицированных кадров, но и скорейшему переходу страны на инновационный путь развития[1].

В этих целях разработаны и реализуются государственные программы, способствующие развитию молодежного предпринимательства, такие как «Дорожная карта бизнеса – 2020», благодаря которой молодой предприниматель может получить кредит по сниженной ставке, либо гарантию государства. Также особоеместозанимаетАО «Фонд развития предпринимательства «Даму», который уже на протяжении нескольких лет успешно консультирует предпринимателей по всем интересующим их вопросам, а также оказывает различную помощь.

На сегодняшний день реализация программ, направленных на поддержание молодых предпринимателей, уже дала ощутимый результат –за последние годы были запущены несколько тысяч новых проектов, работающих и развивающихся по сей день, были проконсультированы десятки тысяч молодых людей, желающих развиваться и заниматься бизнесом, а также была организована помощь при кредитовании, получении гарантий.

Корпоративные показатели деятельности фондаза последние 3 года представлены в таблице 1 [2].

Таблица 1– Показатели деятельности АО «Фонд развития предпринимательства «Даму»за 2013-2015 гг.

№	Наименование КПД	2013 год	2014 год	2015 год
1	Объем средств, направленных на развитие предпринимательства по финансовым программам, млрд. тенге	295,4	439,4	523,7
2	Количество созданных рабочих мест, шт.	14 901	24 836	25 900
3	Доля субъектов МСБ, которым оказана поддержка, к общему числу активных субъектов МСБ на рынке, %	4,5%	7,5%	6,4%
4	Количество участников программ по обучению, чел.	22 198	24 557	27 916
5	Количество клиентов, получивших дистанционные услуги, чел.	-	38 251	59 705

Проанализировав данные таблицы 1, можно сделать вывод, что по состоянию на начало 2016 года объем средств, направленных на развитие предпринимательства по финансовым программам увеличился на 80%, количество созданных рабочих мест увеличился с 14901 до 25900, а также были введены дистанционные услуги в 2014 году. Таким образом, наблюдается рост всех основных показателей в деятельности АО «Фонд развития предпринимательства «Даму».

Однако хотелось бы обратить внимание на некоторые проблемы, с которыми сталкиваются молодые предприниматели на практике, осуществляя предпринимательскую деятельность.

Во-первых, коммерческие банки практически не выдают кредиты молодым предпринимателям, несмотря на действие программы ДКБ-2020, согласно которой государство гарантирует до 80% от занимаемой суммы, а также субсидирует от 6 до 10% процентов по кредиту. К сожалению, коммерческие банки отказывают молодым предпринимателям в кредитовании по данной программе, в тоже время, предлагая свои внутренние кредиты под более высокие проценты.

Во-вторых, молодые предприниматели зачастую на практике не рискуют открыть новое дело после первого провала. Зачастую причинами этого выступают отсутствие опыта и предпринимательских навыков, слабое знание рынка. В результате, согласно статистике, после первого провала 87% молодых предпринимателей никогда больше в бизнес не возвращаются.

Следует также отметить, что в большинстве регионов Казахстана не развиты площадки, на которых молодые люди могли бы получать актуальные знания и навыки, обмениваться информацией, разрабатывать собственные идеи, получать консультации экспертов. В результате инновационные идеи либо не появляются, либо не выходят на рынок, оставаясь в стенах вузов и научных лабораторий.

Для решения выявленных проблем нами предлагается: перевести субсидирование и гарантии по кредитованию из коммерческих банков АО «Фонд развития предпринимательства «Даму», таким образом, Фонд будет рассматривать заявки молодых предпринимателей самостоятельно, минуя коммерческие банки. Также возможно выделить работников фонда, которые будут непосредственно находиться в банках и работать с молодыми предпринимателями, рассматривать их проекты.

Решением второй проблемы может послужить организация курсов для молодых действующих предпринимателей, гдена конкретных примерах разбирались бы ошибки данных предпринимателей, оказывались консультационные услуги, давались ценные советы.

Создание благоприятных условий, стимулирующих молодёжь заниматься предпринимательской деятельностью, поддержка молодежного предпринимательства на государственном и региональном уровнях будет способствовать решению вопросов занятости населения, развитию казахстанского рынка товаров, работ и услуг, разработке инновационных продуктов.

Молодежь является наиболее значимым звеном в предпринимательской среде. Ведь именно сегодняшняя молодежь, молодежное предпринимательство будут определять облик нашей страны уже через 10 лет, от развития сегодняшнего молодежного бизнеса будут зависеть темпы экономического роста и развития нашей страны завтра.

Список литературы:

1. Карпухина М.А., Савинова С.Ю. Формирование молодежного предпринимательского сообщества как инструмент повышения

предпринимательской активности в России // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – №2. – URL: http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12360

2. Отчет по корпоративной социальной ответственности АО «Фонд развития предпринимательства «Даму». – Алматы, 2015. – URL:http://www.damu.kz/content/files/Otchet_kSO_Za2015G.pdf

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ксёнз В.А., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: kapral107@inbox.ru

Всякое произвольное действие требует для своего совершения определённого, хотя бы минимального, волевого усилия. Волевые усилия отличаются от мышечных. Правда, при всяком волевом усилии имеются какие-то мускульные движения, хотя бы в зачаточной форме. Но эти движения не составляют главного в волевом усилии, для которого характерно состояние внутреннего напряжения. Волевые усилия всегда носят сознательный характер, будучи связаны с более или менее ясным осознанием цели и ожидаемых результатов действия. Наиболее отчётливо волевые усилия выступают именно тогда, когда при совершении волевого акта мы встречаемся с препятствиями для его совершения. Интенсивность волевых усили й прямо пропорциональна затруднениям, которые при этом приходится преодолевать.

Субъективно волевое усилие переживается как особое внутреннее состояние, связанное с преодолением той или иной трудности. Наличие трудностей является обязательным, необходимым условием для проявления волевого усилия. Когда человек действует, не встречая даже самых незначительных препятствий, у него, естественно, отсутствует внутреннее состояние усилия. Величина, или степень волевых усилий и характеризуется теми трудностями, которые преодолеваются с их помощью. В спортивной деятельности волевые усилия могут быть самыми разнообразными по-своему характеру и степени [1].

Выполнение физических упражнений почти всегда связано с волевыми усилиями. К этим усилиям спортсмена побуждает необходимость совершать в процессе физических упражнений большие или меньшие, но всегда превышающие обычные мышечные напряжения, совершать в разнообразных условиях и именно тогда, когда это надо.Регулируя (по длительности и интенсивности) трудность заданий, требующих от занимающихся напряжения внимания, тренер тем самым воспитывает у них способность к волевым усилиям.

Соблюдение режима, особенно в начальном периоде тренировки, когда ещё не выработалась привычка к нему, всегда требует значительных усилий, направленных на то, чтобы заставить себя приступить к данному виду занятий точно в установленное время и поддерживать требуемую интенсивность работы в течение всего времени, отведённого на это занятие. Особенностью усилий, связанных с соблюдением режима, является их относительно спокойный, в эмоциональном отношении, характер. Они допускают различные формы смены занятий и детальную дозировку по количеству материала, скорости работы, её продолжительности и пр. Всё это в умелых руках тренера превращает такого рода напряжения в прекрасное средство воспитания способности к волевым усилиям

Спортивная деятельность отличается сильными и яркими эмоциональными переживаниями. Вне эмоций спорт немыслим. Насыщенность спортивных действий сильными чувствами, их эмоциональная увлекательность — это одно из важнейших условий положительного влияния спорта на личность человека.

Среди большого разнообразия эмоций, проявляющихся в процессе спортивной деятельности можно отметить следующее:

1. Эмоциональные переживания, связанные со значительными изменениями, наступающими в жизнедеятельности организма в процессе спортивных занятий. Повышенная мышечная активность, составляющая характерную и необходимую особенность спортивных занятий, если они протекают нормально, всегда сопровождается образным состоянием эйфории (повышенной оживлённости действий, речи и т. п.), стеническими чувствами бодрости и жизнерадостности. В случаях перетренировки та же мышечная активность вызывает астенические эмоции: упадок сил, неудовольствие и др.

2. Эмоциональные переживания, связанные с высоким уровнем совершенства в выполнении технически сложных, трудных и опасных физических упражнений. Эти эмоции отражают состояние повышенной общей работоспособности организма, переживание успеха в выполнении данного действия и вызванное этим сознание личного превосходства: приятно ощущать себя сильным, ловким, смелым, отважным, выносливым, уверенными в своих силах, способным выполнить не всякому доступное трудное упражнение. Эти чувства соотносятся со способностью спортсмена направлять большие усилия воли, направленные на преодоление значительных трудностей, что является существенной чертой его характера, мерилом, с помощью которого не только сам спортсмен, но и окружающие оценивают его личное достоинство. Достаточно указать на то, как вырастает не только в чужих глазах, но и в своих собственных спортсмен, успешно решивший спортивную задачу, потребовавшую больших волевых усилий [2].

И наоборот, в случае травматических повреждений или даже просто неудачной попытки при выполнении трудного упражнения, которыми иногда заканчиваются спортивные занятия, могут вызвать астенические эмоциональные переживания: неуверенность, боязнь, заторможенность и пр.

Переживаемое при выполнении опасных физических упражнений стеническое чувство успеха часто имеет в своей основе преодоление страха, вызванного выполнением спортивных действий в сложных и трудных условиях

3. Эмоциональные переживания, связанные с ходом спортивной борьбы. Эти эмоции всегда имеют очень напряжённый характер, в них отражается большие усилия, направленные на достижение победы или наилучшего результата. По своей интенсивности они намного превышают те эмоциональные состояния, которые доступны человеку в его обычной повседневной деятельности. Нередко они получают своеобразное отражение в мимике эмоционального напряжения. В процессе спортивной борьбы при удачном выполнении ответственного приёма (например, когда футбольный мяч забит в ворота противника) эмоциональное переживание успеха может достигнуть степени бурного аффекта радости. При неудачах нередко наступает чувство растерянности, упадка сил, неуверенности в себе.

Эмоциональные состояния во время спортивных состязаний часто характеризуются наличием сильного возбуждения, получившего название "спортивной злости" и имеющего огромное динамогенное значение. Во время этого состояния спортсмен ощущает в себе колоссальную силу, не чувствует усталости, все его психические процессы обострены, он проявляет способность к очень быстрым и сильным реакциям [3].

4. Эстетические эмоции. Чаще всего они бывают связаны с восприятием ритма движений, красоты их формы и других сторон, характеризующих совершенство выполнения физического упражнения. Эти чувства возникают при занятиях гимнастикой, фигурном катании на коньках и т. п. Большое эстетическое значение имеют чувства, вызываемые восприятием внешней обстановки, в которой протекают спортивные занятия или соревнования. Её торжественность, красивое внешнее оформление места занятий, одинаковая форма, в которую одеты участники, присутствие многочисленных зрителей, их внимательность, заинтересованность — всё это создаёт у участников соревнований приподнятое эмоциональное состояние и желание добиться успеха, показать с самой лучшей стороны свою спортивную подготовленность. Когда же внешняя обстановка спортивных соревнований слишком обыденна, это может привести к появлению у спортсмена астенических эмоциональных переживаний.

5. Нравственные чувства, связанные с глубоким сознанием общественного значения своей спортивной деятельности (ответственность перед коллективом за свои успехи и неудачи в спортивном состоянии чувства гордости и т. п.). Они являются могучим стимулом мобилизации всех сил спортсмена на преодоление трудностей. Исход спортивной борьбы очень часто зависит от нравственных чувств и стремлений спортсмена. Этому помогает чувство ответственности перед коллективом. Спортсмен, обладающий этим чувством, никогда не откажется от борьбы за интересы своего коллектива, какой бы трудной эта борьба ни была.

Таким образом, для спортивной деятельности характерны:

а) яркие и сильные эмоциональные переживания, глубоко захватывающие личность спортсмена и оказывающие огромное влияние на его деятельность; одновременно это требует от спортсмена умения владеть своими эмоциями и противодействовать тем из них, которые носят астенический характер;

б) разнообразие эмоциональных переживаний, охватывающих самые различные по качеству эмоции — от простых физических чувств, связанных с мышечной деятельностью, до глубоких нравственных чувств, в основе которых лежит общность интересов, сплачивающих спортивных коллектив в единое целое;

в) динамичность эмоциональных состояний во время спортивных соревнований, быстрые переходы от одних чувств к другим, иногда противоположным по своему характеру. Этому способствует и динамичность самих спортивных соревнований, проходящих с большой интенсивностью и нередко сопровождающихся быстрыми и резкими переходами от поражения к победе и др.

Изучив основные вопросы спортивной деятельности, мы должны представить, каковы её перспективы в ближайшем будущем. Они определяются не столько закономерностями развития исследований, сколько закономерностями развития самого спорта [1].

Разговоры о том, есть ли предел спортивным рекордам или его нет, постепенно затухают. Ясно, что где-то есть этот предел, также как и есть предел физическим возможностям человека. Но вот о пределе психических возможностей человека никто даже не пытается дискуссировать. В этой сфере потенциал человечества поистине неограничен. Следовательно, с полным основанием можно говорить, что именно психологическая подготовка со временем станет ведущим звеном подготовки спортсменов высокого класса и победителем будущих соревнований сможет стать лишь тот, кто лучше других подготовит свою психику к борьбе с сильнейшими соперниками.

Это" говорит о том, что специалисты в полной мере овладели искусством физической подготовки, но проблемы психологического обеспечения высококлассных спортсменов пока далеки от разрешения.

Список литературы:

1. И. А. Алешков. Опыт психологического анализа спортивной деятельности. — В сб.: Психология спортивной деятельности. М., изд. ВНИИФК, 1978.

2. Психология физического воспитания и спорта / Под ред. Т. Т. Джамгарова и А. Ц. Пунин. — М. : ФиС, 1979. - 143 с.

3. Чикова О.М. Психологические особенности спортивной деятельности и личности спортсмена: Учебное пособие для училищ Олимпийского резерва. — Мн.: ИПП Госэкономплана РБ. 1993. — 76 с.

ЕДИНСТВО ФИЗИЧЕСКОЙ И УМСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ланчев П.В., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: ratchet270@gmail.com

Еще в глубокой древности врачи и философы считали, что здоровым быть невозможно без занятий физической культурой. Древнегреческий философ Платон называл движение “целительной частью медицины”, а писатель и историк Плутарх – “кладовой жизни”. Всегда ли мы ценим то чтобы эта “кладовая” не опустошалась? К сожалению, нет. На различных этапах развития человек все дальше отходит от физического труда. Так раньше доля ручного труда в процессе производства составляла 95%, остальное приходилось на использование немногочисленных паровых машин и вьючных животных.

Сегодня, в век научно технического процесса человечество практически отошло от масштабного использования ручного труда тем самым “развязав руки” так называемым болезням века.

Многие люди пытаются полностью оградить себя от физических нагрузок, думая, что чем меньше они подвергаются физическим нагрузкам, тем здоровее они становятся. Многие студенты пытаются уменьшить физические нагрузки, тем самым, подрывая свое здоровье. Они всеми путями пытаются добыть справки об освобождении и при этом находят поддержку у родителей и, что самое ужасное у врачей. Известно, что постоянное нервно-психическое перенапряжение и хроническое умственное переутомление без физической разрядки вызывают тяжелые функциональные расстройства в организме, снижение работоспособности и наступление преждевременной старости.

Установлено, что регулярные физические упражнения уменьшают в кровотоке количество холестерина, способствующего развитию атеросклероза. Одновременно происходит активизация антисвертывающей системы, препятствующей образованию тромбов в сосудах. За счет умеренного увеличения общего содержания в крови ионов калия и уменьшения ионов натрия нормализуется сократительная функция миокарда. Надпочечники выделяют в кровь “гормон хорошего настроения”.

Длительная равномерная нагрузка в виде бега укрепляет иммунную систему за счет активизации, обновления и увеличения состава белых кровяных телец, стимулирует кроветворение, увеличивая содержание в крови гемоглобина [1].

Медицинские наблюдения показали, что под влиянием регулярных занятий бегом может ускоряться обновление и клеток пищеварительных желез, тормозиться процесс замещения мышечной ткани жировой, а нормализация в крови количества холестерина выполняет защитную роль в развитии не только атеросклероза, но и рака. Нью-йоркское страховое общество обследовало 100

тысяч клиентов и обнаружило, что у занимающихся бегом смертность от “болезней цивилизации” в 3 раза меньше, чем у остальной части населения.

Физические упражнения – важное средство предупреждения нарушений углеводного обмена. Например, врачам из шведского города Мальме за полгода спортивных тренировок без применения каких-либо других средств удалось вывести из “зоны риска” 100 человек, которые проявляли предрасположенность к заболеванию сахарным диабетом.

Возможности мобилизации физиологических резервов во время интенсивной физической работы очень велики. Установлено, например, что минутный объем дыхания по сравнению с покоем возрастает в 20-30 раз, пульс – с 50-60 до 240 ударов в 1 мин, а артериальное давление – с 120/80 до 200/40 мм рт. ст.

Под влиянием физических упражнений улучшается кровоснабжение мышечной ткани (в том числе и сердечной мышцы). Во время физической нагрузки на 1 мм поперечного сечения мышцы может открыться 2500 капилляров против 30-80 в состоянии покоя. Больше всего увеличение количества капилляров происходит в коре лобной доли. Одновременно было зарегистрировано увеличение длины капилляров и увеличение плотности капиллярной сети.

Это показывает нам что, улучшая кислородное снабжение нервных клеток головного мозга, тем самым способствует повышению не только физической, но и умственной работоспособности. Иными словами, физкультура в значительной мере помогает… мыслить. Это совпадает и с утверждением Аристотеля относительно того, что мысль становится живее, когда тело разогрето прогулкой. Свои уроки он проводил, как известно, прогуливаясь вместе с учениками. И наоборот, недостаток мышечных движений как бы детренирует, ослабляет не только наши мышцы, но и наш мозг, делает его уязвимым различного рода поражениям [3].

В наш век космоса и кибернетики умственный труд все больше вытесняет физический или тесно сливается с ним. Но, как я старался показать, напряженный умственный труд требует очень хорошей физической подготовки человека.

“Всю мою жизнь, - писал И.П.Павлов, я любил и люблю умственный труд, и физический, и, пожалуй, даже больше второй. А особенно чувствовал себя удовлетворенным, когда в последний вносил какую-нибудь хорошую догадку, т.е. соединял голову с руками”.

Основатель дела физического воспитания в России выдающийся врач и педагог П.Ф.Лесграф неоднократно подчеркивал, что несоответствие слабого тела и развитой умственной деятельности – “тела и духа” рано или поздно скажется отрицательно на общем состоянии и здоровье человека. “Такое нарушение гармонии… писал он, - не остается безнаказанным – оно неизбежно влечет за собой бессилие внешних проявлений: мысль и понимание могут быть, но не будет надлежащей энергии для последовательной проверки идей и настойчивого проведения и применения их на практике”.

Многие считают, что поддерживать высокую умственную работоспособность помогает специальная “гимнастика мозга”. Речь идет о так называемой стойке на голове. Это упражнение в сочетании с ритмичным сгибанием и разгибанием ног в коленных и тазобедренных суставах не только усиливает приток крови к клеткам мозга, укрепляет сосуды, но еще и способствует оттоку венозной крови от нижних конечностей и тазовых органов, т.е. является важным средством профилактики варикозного расширения вен, геморроя, почечнокаменной болезни.

Движение – это прекрасно и ничем не заменимо, но оно не панацея. Нельзя избавиться от недугов и страданий, не изменив весь строй своей личности. Равномерная двигательная нагрузка в виде бега укрепляет иммунную систему за счет активизации, обновления, и увеличения состава белых кровяных телец [2].

Две с половиной тысячи лет назад в Элладе на громадной скале были высечены слова: “Если хочешь быть сильным – бегай, хочешь быть красивым – бегай, хочешь быть умным – бегай”. При правильно подобранной дозировке бег – одно из эффективных средств сохранения здоровья.

Бег необходим для организма. Сердце, желудок, кишечник, печень, почки и другие органы нашего тела в течение миллионов лет формировались в условиях постоянных движений. При ограничении движений функции этих органов нарушаются. Говоря словами Горация, если не бегаешь, пока здоров, будешь бегать, когда заболеешь. Практически здоровый человек должен посвящать бегу ежедневно минимум 15-20 минут, пробегая за это время в общей сложности 3-4 км. Для бега не помеха и старость. Например, некогда известный легкоатлет Джо Дикине, которого журналисты давно окрестили “дедушкой бега”, в свои 90 с лишним лет каждое воскресенье пробегал около 7 км. Еще более удивительно спортивное долголетие американца Лэрри Льюиса. В свои 102 года он пробегал каждое утро 10 км. Дистанцию 100 ярдов (91 м) Лэрри Льюис преодолевал за 17,3 с (на 0,5 с быстрее, чем в 101 год). В литературе часто вспоминают о лучшем бегуне древнегреческого войска Филиппиде, который пробежал в 490г. до н.э. расстояние от Марафона до Афин (42 км 195 м), чтобы сообщить о победе греков над персами, и тут же умер. По другим источникам перед битвой Филиппид “сбегал” через горный перевал в спарту, чтобы заручиться помощью союзников, и пробежал при этом за двое суток свыше 200 км. Если учесть, что после такой “пробежки” гонец принял участие в знаменитой битве на Марафонской равнине, то выносливости этого человека можно только удивляться.

Как ни полезен бег для здоровья, но заниматься им надо не бесконтрольно, а в соответствии с рекомендациями разработанными специалистами. В противном случае исход может быть весьма печальным. Например, застрельщик массового увлечения бегом в США Джеймс Фикс скоропостижно скончался в возрасте 52 лет во время очередной пробежки. Причиной его смерти, по мнению врачей, явились наследственная предрасположенность к инфаркту миокарда, наличие в прошлом таких

факторов риска, как очень частое курение и избыточный вес, и при этом слишком интенсивные занятия бегом по 30 мин 3-4 раза в неделю.

Известны и другие случаи смерти от инфаркта миокарда вызванные передозировкой в беге. Эту печальную статистику, в частности пополняют 45-летний Александро Беверини и 75-летний заведующий кафедрой терапии Кировского медицинского института профессор В.С.Нестеров. А вот у официанта из Сан-Франциско Лэрри Льюиса, который умер в возрасте 106 лет и за день до смерти совершил свою последнюю 10-километровую пробежку, кровеносные сосуды и сердце по заключению удивленного патологоанатома находились в прекрасном состоянии. При скоростном беге частота сердечных сокращений может достигать 200-210 ударов в минуту. Зато под влиянием систематических занятий бегом работа сердца в покое становится чуть ли не в 2 раза экономичней, чем у нетренированных людей. У опытных бегунов она сокращается до 35-40 раз в минуту. Движение – сущность жизни. Движение – это и основа здоровья. Настоящая физическая культура- это разумное отношение к организму – вместилищу нашего разума – все 24 часа в сутки.

Я хочу еще раз подчеркнуть: не утренняя зарядка, даже не спортивные занятия несколько раз в неделю, а постоянная круглосуточная культура отношения к самому себе, оптимальный физический образ жизни делают существование человека полноценным.

Список литературы

1. Дубровский В.И. Спортивная медицина: учебник для студентов вузов/ В.И. Дубровский. – М.: Гуманит. изд. центр. ВЛАДОС, 1998. – 480с.
2. Физическая культура студента Н.В. Решетников, Ю.Л. Кислицын. – 8-е изд., стер. – М.: Академия, 2008. – 176с
3. Шевцов В.В. Общие основы теории и методики физической культуры в вопросах и ответах. – Тюмень: ИПК ПК, 1996. – 78 с.

ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІ- ҰЛТ ТАҒДЫРЫ.

Абуова А.А.
Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті,
Ақтөбе қаласы, Қазақстан Республикасы
E- mail:akmaral.abuova@bk.ru

«Қоқыс жәшіктерінен полиэтилен пакетке салынған нәрестелерді тауып алды», «баласын айуандықпен өлтіріп, денесін бөлшектеп, лақтырып кеткен», «анасын ұрып өлтірген», «әкесіне пышақ салып алған», «бауырлар бір-бірін мерт қылды…» секілді қатыгездіктің қатыгездігі болып отырған қылмыстар бізді таңғалдырмайтын болды. [1].

Ананың аялы алақанының өзі әр сәби үшін «қорғаныш» емес пе. Бірақ сол ананың аялы алақаны түгілі, анасының сұлбасын бір көру де бұйырмаған

бейкүнә сәбилеріміз қаншама?! Тіпті, ол аз болғандай, шыр етіп дүниеге келген топырағының өзі бұйырмай, «тірі тауарға» айналып, шетелдіктерге сатылып кетіп жатқан мың-мыңдаған жетімдеріміздің тағдыры ше? Қоғамды ақша билеген заман десек те, бейкүнә сәбилерімізді тастап кетерліктей қазақ елінің басына не күн туды?! Неткен жан түршігерлік қатыгездік!? Қандай сорақылық!? Иә, мен неге жан түршігерлік деп түңіліп отырмын? [2].

Инфантицид деген не? Сот медицинасы тілінде босана салып өз нәрестесін өзі өлтіретін аналардың әрекетін «инфантицид» деп атайды. Ал мұндай тасбауыр аналар, өкінішке қарай, соңғы кезде еліміздің әр өңірінен жиі бой көрсете бастады. Құқық қорғаушылардың айтуларына қарағанда, тасбауыр аналар, әдетте, өзі өмірге әкелген нәрестелерін өз қолымен немесе жіппен буындырып өлтіреді. Тыныс алу мүшелерін жастықпен бастырып, тұншықтырып өлтіретіндері де кездеседі. Пышақпен, қайшымен және басқа да қатты заттардың көмегімен өлтіретіндер де бар. Ал туа сала демі үзілген сәбилердің барар жері, негізінен, қоқыс жәшіктері.[3]

Десек те, қаракөздерімізді жаманатқа қимайтынымыз ақиқат. Өйткені, бүгінгі қыз – ертеңгі ана. Босаға аттап келін болу,бала сүйіп ана атану әрбір қыздың пешенесіне жазылытын бақыт. Олар есігінен енген әулиеттің ғана емес, тұтас ұлттың ұрпағын жалғастырады. Бұл өмірдің бұзылмайтын заңдылығы, тағдырдың бұлжымайтын бұйрығы.Халқымыздың төрінен орын беріп, қыздарымызды алтынның сынығына балап өсірген.Жалпы бала тәрбиесіне, соның ішінде қыз бала тәрбиесіне көп көңіл бөлген. Ата- бабаларымыз «қызға қырық үйден тию, қала берсе қара күңнен тыю» деген мақалға қанша ой сыйғызған. Қыз бала тәрбиесіне тек қана анасы емес, сонымен қатар бүкіл ауыл, ел жауапты болған. Тәрбиенің өзі имандылық. Қыз тәрбиелі болмай- ұлт тәрбиелі болмайды.Бала кезінде ұлттық тәрбиемен сусындап өскен қыз бала бойжеткенде де сол әдебін сақтайды.Салт- дәстүрді үйретудің негізгі мақсаты-қызға ана болуды, шаңырақтың құт- берекесі екенін ұғындыру. Қыз баланың мына өмірдегі міндет- парызының жүгі ауыр, әрі ардақты. Ол- адамзат ұрпағын өмірге әкелетін болашақ ана, үй ұстап, жолдасын күтетін адал жар, ата- ене сыйлатын қамқор келін. Бұл- өмір заңы[4].

Еліміздің өсіп өркендеуінің кілті жастарда. Ел дамуының жаңа кезеңімен тәуелсіздігіміздің үшінші онжылдығында білімді, тәрбиелі, өнегелі жастарды қалыптастыру тәуелсіз мемлекеттің өркен жаюының негізгі бағыты екендігін Елбасымыз өз жолдауларында үнемі атап көрсетеді.Жастарды тәрбиелеу- ел болашағының кепілі. Қазақстандағы жастар тәрбиесі дұрыс бағытта жүргізіліп жатқан жоқ. Оған отбасы институтының, құндылығының жоғалып бара жатуы куә болып отыр.Қазіргі күні баланы тастау үрдіске айналып кетті. Жаңалықтан ай, болмаса апта сайын айтылып жатқан анасының баласын тастап, лақтырып, қоқыс жәшіктерінде, әжетханаларда тастау жиілеп бара жатыр. Бұл қасіретке халқымыздың көз жұмып, жай ғана тыңдай салып, біраз уақыт өткен соң «жабулы қазан» күйінде қалдыратыны іш ашытарлық жағдай. Еліміздің, қазағымның дәстүрлі құндылықтары мен қыз баланы тәрбиелеу мәселесі жоққа таяп осындай жағдайды бастан кешіп жатқанымыз қайғы.Сол себепте бұл

мәселені түп негізден, яғни елдегі әлеуметтік жағдай, тәрбиені дұрыс жолға қоюдан бастау керек. Анасының баланы өлтіруі, тастауы болып отыр.Бұны оқшау әдет түрі, не қылмыс деп атасақ та бұл мәселе қазіргі таңда өзекті мәселе болып отыр. ҚР ҚК Ерекше бөлімінің 100 бабында ол жаңа туған сәбиді анасының өлтіруі деп анықтаған [5].

Кодексте анасының өзінің жаңа туған сәбиін туып жатқан кезінде, сол сияқты одан кейінгі кезеңде психикасын бұзатын жағдайда немесе есінің дұрыстығын жоққа шығармайтын психикасы бұзылуы жағдайында өлтіруі - төрт жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге немесе сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады. Қылмыстық заңнама бойынша бұл «құқық бұзушылық»-тың обьектісі- сәби өмірі, субьект- анасы, обьективті жағы- өлтіру амалдары, субьективті жағы- кінә, тікелей немесе жанама (ҚР ҚК 100бап).Әдебиеттерде «бала өлтіру» деген түсінік бар, және де оны шын мәнісінде түсінетін болсақ, ол кез келген баланы адамның өлтіруін қамтиды. Бірақ та бұл жағдайда ол «анасының жаңа туған баласын өлтіруне» синоним ретінде пайдаланылады.Бала өлтіру деп анасының жаңа туған сәбиін туған кезде бірден немесе туғаннан кейін өлтіруі түсініледі. Орта ғасырлардағы Еуропада некесіз туған балаларды «шайтаннан» деп, отқа өртеген. Ресейде он тоғызыншы ғасырда өз баласын өлтірген әйелдерге олардың отбасылық құқықтық статусына байланысты жаза тағайындаған — әйелдің отбасы бар болса, оны ауыр жазаға, отбасы жоқ, оң жақта отырып босанған адам болса, жеңіл жазаға тартқан. Яғни күйеуге тимей сәби сүйген әйелдердің өз баласын өлтіруі отбасы бар әйелдердің осындай қылмысына қарағанда жеңілдеу болған екен…Бірақ қазақ ешқашан қандай бала болса да, оны өлтіруге жол бермеген. Тәуке ханның заманында мұндай безбүйрек аналарды… өлім жазасына кескен. Жеті жарғыда: «… Некесіз туған баласын ұяттан (қасақана) өлтірген әйел өлім жазасына кесіледі» делінген. Қазақтың аналары «О, құдайым, бала бер, бала берсең, сана бер, сана бермесең, ала бер» деп кері кеткен баласын адамның емес, Алланың үкіміне тапсырған. Қазіргі заманғы дамыған елдер (Франция,АҚШ,Ұлыбритания және т.б.) анасының өзінің жаңа туған баласын өлтіруін қылмыстың жеңілдетілген құрамынан алып тастады, олардың пікірі бойынша жаңа туған нәресте – сол елдің толық қанды азаматы, және мемлекет оның өмірі мен денсаулығын қорғау үшін жауапты, сонымен бірге дамыған елдер жаңа босанғандарға ертеңгі күніне деген сенімін қамтамасыз етеді, сондай-ақ баланы алып тастауға мүмкіндік береді, ал тастанды баланы мемлекет өз қамқорлығына алады, немесе жаңа босанған әйел баланы асырап алушыға береді, бұл жағдайда құпиялық сақталады.[6].

Ресми ақпараттарға сүйенер болсақ, республикамызда бүгінде жетім ба-ларға арналған 44 балалар үйі мен 22 мектеп-интернат бар көрінеді. Ресми тіркеуде 75000 жетім бала бар екен. Олар 660 интернат ұйымдарында тәрбиеленуде. Олардың ішінде: жалпы және санаторий түріндегі мектеп-интернаттарда — 37541 бала, мұқтаж балалар мен жасөспірімдерге, мінез-құлқы девиантты

балаларға арналған мектеп-интернаттарда — 884 бала, отбасы үлгісіндегі балалар үйлерінде 281 бала тәрбиеленуде. Мектеп жанындағы интернаттарда — 15096 бала, балалар үйлері мен жетім балаларға және ата-ана қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған мектеп-интернаттарда — 12574 бала, кемтар балаларға арналған түзеу мекемелерінде 12599 бала ерекше тәрбиелену жағдайларында көрінеді. Ал жоғарыдағы шетелдіктерге асыраттық деген желеумен сатып жіберген 9 мыңдай сәбиімізді былай қойғанда, еліміздің әр облыс орталықтары мен қала-қалашықтарындағы, жертөлелерді паналап күн көріп жүрген үй-күйсіз қаңғыбастар қатарындағы балаларымыз қаншама?! Толықтай отбасы болса да, бастарында баспаналары жоқтықтан, күні ертең-ақ сол баяғы жетімдердің кебін киюге әзір тұрғандары қаншама?! Ресми мәліметтерге сәйкес АҚШ-да 1976-1999 жылдар аралығында 5 жасқа дейінгі өлтірген балалар санының 30%-ы аналары болған.Басқа мемлекеттердегі заңи және адами тұрғыда бұл мәселені қарастыратын болсақ көрші Ресей Федерациясында ҚК 106 бабымен қарастырылады және 2003 – 195, 2005 – 219, 2007 – 148, 2009 – 123, 2010 – 160, 2011 – 178, 2012 - 160, 2013 жылдың I жартыжылдығында- 23 жаңа туған сәби өлімі тіркелді[7].

Бұл қылмыстың обьективтік жағы әрекеттен көрінеді, және де жаңа туған сәбидің өмірін қиюға бағытталған әрекетсіздік те болып келеді.Оларға балаға жарақат салу, оны тұншықтыру, оны қасақана өмір сүру мүмкіндігінен мақсатында аязда қалдыру, қасақана аштан өлтіру мақсатында емізбеу жат ады.Анасының жаңа туған сәбиін өлтіргендігі туралы істерден мыналар қарастырылады, мұндай қылмыстарға байланысты туа салысымен кіндігін кеспестен және емізуге әрекет жасамастан, яғни барлық жағдай жаңа туған сәбидің өмірін сақтап қалуға ешқандай белсенді шаралар қабылдамаған қылмыстар жатады. Жаңа туған сәбидің зорлықпен өлтірілуінің барлығы адам өлтіругежатпай ды.Өйткені, сәбиді босану кезінде кіндігіне оралып, тұншығып өлуі, анасының жатырында тұншығуы мүмкін, сондай- ақ баланың анасымен байланысының мерзімінен бұрын үзілуі нәтижесінде болуы мүмкін. Жалпы статисика бойынша 2014-2015 жылар аралығында елімізде анасының қолынан 95 сәби қаза болды. 2014 жылда: Қарағанды облысы -24, Павлодар обл.- 20, Жамбыл- 13, Алматы-2, Шығыс Қазақстан -7, Атырау- 6, Қостанай -4, Батыс Қазақстан- 2, ОҚ-1, Бас бостандығынан айыру жерлерінде-0.Қалалар:Алматыда-1,Астанада-9,Тараз-1;Павлодар-1,Қарағанды-1, Өскемен-1, Орал-1.2015 жылда:Қарағанды облысы– 0, Павлодар – 16, Жамбыл – 9, Алматы – 5,ШҚО– 0, Атырау – 3, Қостанай – 4, БҚО – 2,ОҚО– 25, Ақтөбе – 7, Ақмола– 8.Қалаларда Алматы – 1, Шымкент – 1, Орал – 1, Қостанай – 1 и Ақтөбе – 2. Қылмыс жасғандар 16-22 жас аралығындағы азаматшалар.[8].

Бұған себеп факторлар:

· Баланы өлтіру босану кезінде немесе босанғаннан кейін дереу жасалынады;

· Психиканы жаралаушы жағдай қалыптасқан;

· Жауаптылықты жоққа шығармайтын, психикалық күйзеліс жағдайы орын алуы мүмкін.

Жалпы қоғамда осындай қылмысқа итермелейтін жағдайларды болдырмау үшін ұлттық тәрбиенің тиімді тұстарын қолдана отырып, мынандай ұсыныстар жасауға болады:

- Ұлттық тәрбиенің ең құнды тұстарын өмірге енгізу жолдарын қарастыру.
- Отбасы институтын нығайту, және оған барлық мүмкіндіктер жасау.
- Азаматтық некелерді болдырмау, заңнама қабылдау.
- Балабақша, мектеп, ЖОО- да тәрбие жұмыстарының жүргізілуі, яғни аптаның бір күні қыз балалар мен ер балаларға арнайы қосымша сабақтар жүргізу. Сабақ міндетті түрде психолог пен мемлекеттік органның қатысуымен өтіп, ол туралы есеп берілу қажет.
- Жас Аналар мен жаңа туған сәбилерге жан- жақты көмек көрсету, ұйымдар мен қорғаншы үйлер ашу.
- Қылмыстық жауапкершіліктің жаза мерзімін ұлғайту.
- Оқу орындарынан тыс акциялар, телеарналарда мемлекеттік органдар бастамасымен роликтер,радиоларда бағдарламалар, көшелерде баннерлер жазу.
- Желі сайттарын келеңсіз ақпараттардан тазарту, не сайтты өшіру.
- Анонимде түрде тегін көмек желілерін қосу.
- Жалғыз басты аналарды бірінші кезекте жұмыспен қамту.

Қолданған әдебиеттер:

1. http://www.kazakhstanzaman.kz/5726/zherde-zhetim-zhy-lasa-k-kte-perishte-aj
2. http://zhardem.kz/news/5298
3. http://alashainasy.kz/society/ana-nege-azreyl-boldyi-68157/
4. 19 ақпан 2016 ж.Руханият қайнары, Baq.kz Зейнеп Ахметова, Бауыржан Момышұлының келіні.
5. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі., Ерекше бөлім 100 бап. 4. US Bureau of Justice Statistics. Homicide trends in the United States: Infanticide. – Washington, DC. – 2001.
6. Уголовный кодекс Российской Федераций (в ред. Федерального закона от 07.12.2011N420-ФЗ)
7. Дети в России. 2009:Стат. сб./ЮНИСЕФ\\ Росстат. М.: ИИЦ «Статистика России». – 2009.
8. caravan.kz 2016жыл 30 қантар.

КЕНДІРЛІ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТУРИСТІК МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ДАМУЫ

Сатқанбаева Қ. Е.
Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті
E-mail:Satkanbaeva1999@mail.ru

Ғылыми жетекші Аманчаева Куралай Ракатовна
Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті
E-mail:kuralay2006@mail.ru

Қазақстанның туристік саласы жоғары қарқынмен дамуда.2011-2014 жылдардағы туризмді дамытуға арналған мемлекеттік бағдарлама бұған дәлел бола алады.Туризмді дамытудың 2011-2014 жылдардағы арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асыру ұлттық туристік өнімнің тартымдылығын арттыруға және Қазақстанның әлемдік туристік нарық жүйесіне кіруне әсер етеді. Туристік нарық жүйесінде туризм менеджметі негізгі рөл атқарады.

Туризм менеджменті дегеніміз – туристік өнімді және қызметкерлерді басқару қағидаттарының, әдістерінің, тәсілдері мен құралдарының жиынтығы, онда басқару ғылымының соңғы жетістіктері қолданылады [1].

Туризмменеджментінің басты мақсаты – турөнімнің жоғары тиімділігіне қол жеткізу, кәсіпорынның, фирманың, компания ресурстарын ұтымды пайдалану. Қазіргі кезде елімізде 1325 аса туристік ұйым қызмет атқарады.

Маңғыстау облысында да туризм дамыған. Соның бірі – Кендірлі.

Кендірлі – Каспий теңізінің оңтүстік – шығысында орналасқан. Маңғыстау облысы Қарақия ауданында орналасқан. Құрлыққа 22километр шамасында еніп жатыр.Батыс бөлігінде Кендірлі құм қайнарымен ұштасады [2].

Маңғыстау – Каспий теңізімен мақтанады.Каспий жағалауында орналасқан демалыс орындарының бірі – Кендірлі демалыс орны.

Кендірлі - табиғаты әсем, құмы таза, суы мөлдір.Демалыс орнында демалу үшін еліміздің түкпір-түкпірінен жүздеген адам әр маусым сайын келеді. Кендірлі демалыс орны 2012 жылы ашылды. Мұнда демалушылардың әрбір күнін қызықты өткізуі үшін барлық жағдай жасалған.Тек теңізге шомылып, қыздырынып қана қоймай, сауығып, келушілер спортпен шұғылдана алады. Бассейн, боулинг, жағажай, волейболы, кинотеатр мен жаттығу залы жұмыс істейді. Қыс мезгілінде теңіз ауасымен демалғысы келетіндер үшінде барлық жағдай жасалған. Қыс мезгілінде жабық бассейн, сауна жұмыс істейді. Балалар велосипедпен серуендеп, ересектер моторлы қайықпен жүзе алады. 2015 жылы жөндеу жұмыстары жүргізіліп, жағалауға катамарандар қойылды. Адамдар жағалауда керемет демалу үшін арнайы төсектер, шатырлар орнатылды[3].

«Кендірлі» демалыс орны шөлейтті Маңғыстау жерінде орналасқан дегенге сену қиын. Көптеп тал егіп, гүл өсірудің арқасында бұл жер бүгінде жасыл желекке оранған.

Қазіргі кезде демалыс орнын одан әрі дамыту жоспарлану үстінде. Толығырақ тоқталатын болсақ: алдын ала бағалаулар бойынша, Кендірлі демалыс орны 2020 жылға қарай жыл сайын 640мыңнан астам туристік табыс көлемі шамамен 800 млн долларға дейін көтеру жоспарлануда.

Сонымен қатар, БҰҰ тарапынан қабылданған “Жасыл өткел ” әріптестік бағдарламасын іске асыру аясында Кендірлі демалыс орны құрылысы «4-інші ұрпақ» демалыс орнының жоғарғы стандарттары бойынша жүзеге асырылып, тұрақты демалуға қадам баспақ.

«Қазіргітаңда Маңғыстау облысы әкімдігі тарапынан «Кендірлі» демалыс орны инженерлік- транспорттың инфрақұрылымын құру жұмыстары жүргізілуде. Кендірлі демалыс орнының сыртқы инженерлік инфрақұрылымының бірқатар жобалары да қолға алынып, халықаралық «Кендірлі» әуежайы құрылысы мақұлданды» - облыс газеттердің біріндеделінген [3].

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылдың 27 қаңтарындағы «әлеуметтік – экономикалық жаңғырту- Қазақстан дамуының басты бағыты атты жолдауында айтылған тапсырмалар қатарында еліміздің экономикасын дамыта түсу үшін туризм саласына шетелдік инвестицияларды тарту керектігі айтылған болатын. Осы жолдауға сәйкес, облысымызда «Кендірлі» демалыс аймағын дамыту жобасын іске асыру бағытында тиісті жұмыстар жүргізілуде. Осыған орай, құрамында ҚР Индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің туризм индустриясы комитеті бастығының орынбасарлары Д. Бектібаев, «Қазақстан индустриясын дамыту институты» АҚ төрағасы А. Ахмеров бар мамандар облысымызға келіп, «Кендірлі» халықаралық курортының жүйелік жоспарын жасау, облыстық туристік саласын дамыту мәселесі бойынша мәжіліс өткізді. Мәжілісте сөзді «Кендірлі» халықаралық курорты жобасының жетекшісі, швейцар – испандық«THR» компаниясының өкілі Роджер Джонс мырзаға берді.

Оның айтуынша, әлемде туризм саласы маңыздылығы жағынан екінші орында тұр. Көптеген мемлекеттер осы туристік бизнестің арқасында миллиардтап табыс тауып отыр.Туризм менеджменті басқа өндірістерге қарағанда экономиканың тез дамуына да қолайлы сала. Сондықтан бұл жоба өте ауқымды, құлашын кеңге жаятын жоба. Маңғыстау облысы табиғи ресурстарға бай аймақ болғандықтан бұл саланы дамытуға мүмкіндіктері зор. «Маңғыстауда туризмді дамытуға алдымен облыстың географиялық орналасуының өзі өте тиімді.Өлкенің әр түрлі археологиялық – мәдени – тарихи ескерткіштері, тарихи орындар, флорасы мен фаунасы, теңдесі жоқ Каспий теңізінің алтын құмды жағалауының өзі ақ сұранып тұр. Сондықтан халықаралық – «Кендірлі» курорты ең әдемі курортты кешендердің бірі болады деп ойлаймыз» -деді ол.

Тұжырымды жоспарды жасау алдында аймақ жан-жақты тексеріліп, түрлі факторлар есепке алынады. Бұл жоба жүзеге асырылса “Кендірлі” демалыс орнының шетелдегі курорттардан еш айырмашылығы болмайды. Дәл сондай комфорт, ойын – сауық, мейманханалар кешендері, мәдени көпшілік, табиғат, экзотикалық көріністер жақсы тыныңу, саяхат, көшпенділері брэнді- киіз үй, атқа мініп серуендеу басқа да қызықты демалыстар туристерді ұмытылмас әсерге бөлейді. Тәжірибелі мамандардан құралған командаға бас жоба, мастер планды жасауға үкімет пен жергілікті органдардың қолдау, жеке секторлар көп

көмегін тигізеді.Бір сөзбен айтқанда, «Кендірлі» – ұлттық жобасы елдің келешегі үшін барлық жағдайды жасап, Қазақстандағы Орталық Азия елдері арасындағы туризм орталығы ретінде әлемдік туристік нарықтағы қалыптасқан бәсекеге қабілеттілігін арттырады.Демалыс орны жылына 600 мың туристі қабылдай алады.Сонымен қатар туризмді дамыту үшін жоғары білікті кадрлармен қамтылуы, демалу орындары мекемелерінің халыққа сапалы қызмет етуі, сыртқы инженерлік көлік инфрақұрылымдарының заманауи талаптарына сай болуы, әуе жай құрылысы, сапалы жол, жарық, жылумен қамтамасыз ету, канализациялық жүйелердің болуы – ең бірінші қажеттілік.

«Қазақстан индустрия дамыту институты» АҚ басқармасының бастығы Азамат Ахмеров «Кендірлі» курортын салуға арналған мастер план, туристік өнімдер түрлерін жасау, туристік кластерлерді, осы салаға қатысты өзгеде мәселелерді талдауға бағытталған зерттеулер жөнінде айтты.

Елімізде туристерге қолайлы демалыс орындарын таңдау 5 ірі кластерлік бағыт бойынша жүзеге асырылады. Туризм менеджменті Қазақстанның тек бір нүктесінде ғана емес, барлық аймағында жан – жақты дамыту жолдары қарастырылған.Соның бірі Маңғыстау жеріндегі Каспий жағалауында орналасқан халықаралық «Кендірлі» демалыс аймағы. Оның құрамына өлкедегі барша мәдени – тарихи ескерткіштер, киелі орындар кіреді, ал жүрегі Кендірлі болып саналады. Осы «Кендірлі» демалыс орнының стратегиялық жобасы қалған туристік мекендердің де оңтайлы дамуына септігін тигізеді. Осылайша, елімізде 2020 жылға дейінгі туризм саласын дамыту тұжырымдамасы бойынша Қазақстанда алдағы жиырма жылда ғаламдық туристік саланы дамытуға қол жеткізіледі. Туризм арқылы еліміздің экономикасы жоғарылап, қосымша көптеген жұмыс орындары ашылып, орта және шағын бизнес өрістейді. Жобаның авторы «THR интернэшил» компаниясы Маңғыстау облысындағы Каспий теңізі жағалауындағы «Кендірлі» демалыс аймағын салу бойынша жергілікті құзырлы органдармен бірлескеніс – қимыл жоспарын жасақтап, келісімге келу үшін басты бағыттар қолға алына бастады.

Қазақстан экономикасының тұрақты өркендеуі, елдің индустриялық – инновациялық дамуына арналған шаралардың іске асырылуы шетелдік капиталды тартуға ықпал етеді, бұл болса, шетелдік және ішкі инвестицияларын туристік индустриясына тарту, заманауи туристік менеджментті қалыптастыру, биліктің орталық және аймақтық деңгейлерінің әрекеттерін үйлестірудің алғышарты болып табылады[4].Сонымен қатар, саланың ақпараттық кеңестігін орнатуға, қазақстандық туристік өнімді сыртқы және ішкі нарыққа жылжыту бойынша тиімді жүйені қалыптастыруға, қаржыландыру мен салық салу мәселелері бойынша қажетті құқықтық нормативтік актілерді әзірлеуге арналған шаралар жасалуда. Бұл аймақтық мастер- жоспарлары шеңберінде жоспарланған туризмнің кластерлік дамуының негізгі бағыттары болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Туризм менджменті» С.Сұраганова,Б.Сабатаева Алматы,2012ж
2. «Маңғыстау географиясы » С. Қондыбай // Kk.m.wikipedia.org
3. «Маңғыстау» газеті (Baq.kz) // 18 сәуір 2013ж басылым. m.inform.kz
4. «Туризм тарихы»(дамуы мен ғылыми зерттелуі) С.Р.Ердәулетов, А.Р.Жұмаділов.Алматы, 2011жыл

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАРҚЫН БОЛАШАҒЫ- ЖАСТАР ҚОЛЫНДА

Аубакирова Т.У.
Н. Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
toxa_82_16@list.ru

Арқауы ерен ерлік дастанының,
Қайраты елге әйгі жастарының.
Желбіреп көк байрағы тұрған шақта,
Жұлдызы жарқырайды аспанының.

Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады.

Қайсар рух пен қара күшті қару етіп,еркіндік үшін күрескен бабаларымыздың ерлік жолындағы күресі бүгінгі таңда айбыны аспан тіреген тәуелсіздік тұғырын биіктетті. Жұмыр жердің иен бөлігін иемденіп, жер көлемі жағынан дүниежүзі бойынша тоғызыншы орында тұрған Қазақстан Тәуелсіз Республикасы деген атақты бұдан аттай жиырма бес жыл бұрын күллі адамзаттың санасына құйды.

Қазіргі таңда қазақ елі жан-жақты өркендеп, дамып келе жатқан алып елге айналып жатыр. Сондай елдің төсінде өмірге келіп, қазіргі таңда өмір баспалдағынан өз жолын таңдағалы отырған мен сынды перзентке тәуелсіз елімнің болашағы жастар екені,солар жайында ақ қағазбен тілдесу бұйырған сынды[1].

Елбасы, Н. Назарбаев, жолдауында: «Мен сіздер, бүгінгі жастар, ерекше ұрпақ екендеріңізді қайталаудан жалықпаймын. Сіздер тәуелсіз Қазақстанда өмірге келдіңіздер және сонда ержетіп келесіздер. Сіздердің жастық шақтарыңыздың уақыты – біздің еліміздің көтерілу және гүлдену уақыты. Сіздер осы жетістіктер рухын және табысқа деген ұмтылушылықты бойларыңызға сіңірдіңіздер», - деп пайымдаған [2].

Жастар еліміздің әлеуметтік, экономикалық және қоғамдық өмірдің барлық салаларына қатыстылығы жағынан алғанда, болашағы зор қоғамның маңызды

бөлшегі. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастардың еліміздің жаңару үдерістеріне белсене қатысып келеді. Еліміздің бүгінгі жастары жаңа жағдайда заманауи мемлекеттің жасап жатқан сындарлы саясатының арқасында алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда.

Үкілі үміт таймасын халқым басыңнан,

Мол бақыт күтем жас ұрпақ сенен жасырман.

Басқаны қайдам ұлылық күтем өз басым,

Басталған мынау бәйтерек жаңа ғасырдан-деп,жаңа даму ғасырынан үлкен үміт күтетін,жастарғабұйырғанын айтады.

«Жастар - болашаққа апаратын алтын көпір»,- дейді дана халқымыз. Әрбір өскелең ұрпақ жеке қабілетіне және кәсіби біліміне сай қоғамымызда өз орнын табуы қажет. Біздің әлеуметтік- экономикалық даму жолындағы қарқынымыз, жастардың қоғамдық – саяси өмірдегі ұстанымына олардың ертеңгі күнге деген сенімі мен белсенділігіне тікелей байланысты. Ендігі кезекте тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісі олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық- саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аударуға тиіспіз[3].

Әрбір қазақ жастары өздерін ұлтжандымын деп ұғынып, өн бойларында ұлттық намысын жоғары қою керек. Еліміздің бейбітшілік аспанында қазақ жастары тәуелсіз елдің айқын мақсаттарымен жігерленіп, тек қана алға ұмтылуға жұмыс жасаймыз. Ел сенімін, үмітін ақтау-жастардың қолында.

Білім беру, оқу үрдісі және қазіргі кезеңнің мультимедиялық – телекоммуникациялық мүмкіндіктерімен
артықшылықтарына ие болған технологияны меңгеруге жастар үшін барлық жағдай жасалуда. Сондықтан, білім беру жүйесінің басты міндеті – білім берудің ұлттық модуліне өту арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық дәрежеге жетелеу. Осы дәрежеге жету жас ұрпақтың дамыған ғылым мен техниканы жете меңгеріп, өз
Отанына пайдалы болуы маңызды бағыттардың бірі. Елбасы Қазақстанның объективті түрде орташа Еуропа
елдерінің әлеуметтік даму сапасы деңгейіне нақты жақындағаны туралы ба яндады. Өйткені, үдемелі индустриялдық-инновациялық даму негізінен нақты экономикалық табыстарға байланысты деп атап көрсетті. Сонымен қатар, Елбасы оқыған дәрісте тек Қазақстан жастары ғана емес, шет мемлекеттерде «Болашақ» бағдарламасымен білім алып жатқан студенттер де он-лайн технологиясымен қарым-қатынас жасай отырып, байланысып, өздерінің алғысын, көкейде жүрген өзекті мәселелерін ортаға салып, сауалдарына жауап алды. Халық, ел жастарға сенеді. Ал ол сенімді бүгінгі жастар қалай ақтауда? Әрине, бес саусақ бірдей емес, олай болса жастардың барлығына кінә тағуға болмайды. Десе де бүгінгі жастарға рухани байлық, таза ой, терең білім, адамгершілік, адалдық, қайрат, қала берсе, денсаулығымыз да жетіспейтін секілді. Біз бір қоғамның азғындау жолында тұрған сияқтымыз. Ойланып көрейікші, бізді қазіргі уақытты не қызықтырады? Елбасымыздың

Халыққа Жолдауында XXI ғасыр білім ғасыры делінген. Олай болса, елімізді өркендету үшін білімді жастар керек, жақсы оқып, жан-жақты білім мен ғылым алуымыз керек. Ел ертеңі – біздердің, келер ұрпақтың қолында деп айтып та, жазып та жатыр. Елімізді көркейту, оны өзімізден кейінгі ұрпаққа жеткізу-біздің борышымыз деп білем. Ал осы дұрыс жолдан тайып, нашақорлық пен маскүнемдікке салынып жүрген жасөспірімдердің саны өсуде. Неге денсаулығымызды, жанымызды таза ұстап, талғамымыздың биіктігін білдіріп, салауатты өмір сүрмеске? Бұған не кедергі, кім кінәлі? Бұған әр адамның өзі кінәлі. Өйткені біз келешегімізді ешқашанда қабылдағымыз келмейді. Пайғамбарымыздың хадистерінің бірінде: Ішімдікпен достастым дегенше, адамгершілікпен қоштастым дейтін ұлағатты сөзі бар. Бүгінгі батыстық әдеттерден арыла алмай жүрген жастар адамгершілікпен баяғыда қоштасқан. Ондайлар өздері өмір сүрген қоғамды қайтып көктетеді? Елінің қамын қашан ойлайды? Оны қалай қорғамақ? Осының бәрін ойлағанда қоғамды түсініп болмайсын [4].

Қорыта келгенде бүгінгі жастарға айтарым, әрбір жас жүрек өзінің туған Отаны - Қазақстанын жанындай сүйіп, танып, оған табынып өсуі қажет. Сонда ғана жас ұрпақ бойында патриоттық сезім ұялап, келешегіміз кемелдене түспек. Елбасымыздың Халыққа Жолдауында: Біздің ұрпақ алдында бабалар қол жеткізген игілікті сақтау, қайта қалпына келтірілген мемлекетімізді нығайту және дүниежүзілік қауымдастық талаптарына сай жаңа сапалық деңгейге көтерілу міндеті тұр,-деп , жастарға зор сенім мен үміт артып отыр. Сол сенімді ақтап, болашағымызды жарқын қылайық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Нұрлы жол – болашаққа жол» атты Қазақстан халқына Жолдауынан (Астана, 2014 жылғы 11 қараша)
2. «Қазақстан мектеп» журналы
3. «Қазақстан-Zaman» газеті ; 15 қазан 2015 жыл.
4. «Қоғам және мұғалім» 2011жыл,№5

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СПОРТА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ В НЕЗАВИСИМОМ КАЗАХСТАНЕ

Бабич А.Ю., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: aleksandr-babich@bk.ru

В рамках реализации институциональной реформы «Идентичность и единство» Плана нации Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «100 конкретных шагов: современное государство для всех» важным

направлением государственной политики являются укрепление и развитие казахстанской идентичности и единства на основе ценностей общенациональной патриотической идеи «Мәңгілік Ел».
Сфера физической культуры и спорта выступает в качестве одной из перспективных площадок, способствующих прочной социальной консолидации общества, независимо от возраста и социального статуса, формированию нации единого будущего.
В современном мире спорт и здоровый образ жизни наряду с экономическим развитием находятся в числе ключевых показателей качества жизни граждан, рассматриваются и являются важным аспектом социальной занятости населения [1].

Государство регулирует отношения в сфере физической культуры и спорта путем формирования государственной политики, создания соответствующего финансового, материально-технического, кадрового, научно-методического, медицинского, информационного, нормативно-правового обеспечения развития физической культуры и спорта, создает условия для увеличения количества детско-юношеских спортивных школ всех типов, спортивных и детских клубов по месту жительства граждан, специализированных групп для инвалидов, врачебно-физкультурных диспансеров, укрепления их материально-технической базы [2].

Основные цели Государственной программы:
- дальнейшее развитие физической культуры и спорта в стране;
- создание условий для занятий населения физической культурой и спортом, развития олимпийских, национальных, технических, прикладных видов спорта и народных игр;
- определение рациональных путей и современных подходов к управлению отраслью;
совершенствование законодательства в области физической культуры и спорта;
- проведение исследований в области массового спорта и спорта высших достижений по научно-методическому, медико-биологическому и психологическому обеспечению подготовки спортивного резерва и спортсменов международного класса;
- подготовка спортивного резерва и спортсменов международного класса[1].

Физическое воспитание учащейся и студенческой молодежи призвано обеспечить высокую потребность в систематических занятиях физической культурой и спортом и здоровом образе жизни. Необходим постепенный переход с учебной на внеучебную и внеаудиторную работу с учетом интересов к видам спорта, к системам физических упражнений, превратив обязательные уроки физической культуры в уроки физического образования. На уроках необходимо научить рационально использовать факторы природы, сочетать труд и отдых, обучить основам физической тренировки, самомассажа и техники безопасности, сочетанию объемов и интенсивности нагрузки, правильному выполнению упражнений и их последовательности, дать необходимый объем

теоретических знаний о физиологических особенностях организма, гигиене занятий физическими упражнениями [3].

Физическое воспитание учащейся и студенческой молодежи призвано обеспечить развитие и совершенствование основных двигательных качеств, физическое развитие и укрепление здоровья, воспитание осознанной потребности ведения здорового образа жизни [1].

Вместе с тем можно справедливо заметить и обратную зависимость экономического роста от уровня развития спорта и степени вовлеченности населения в физическую подготовку. Несомненно, более здоровая и подготовленная нация внесет гораздо больше вклада в рост конкурентоспособности страны. Массовый спорт является необходимым условием успешного развития современного казахстанского общества и достижения национальных стратегических интересов [2].

Список литературы:

1. Сила воли. Как развить и укрепить / Келли Макгонигал / Издательство «МИФ» / 2016 – 45с.

2. Достижения Казахстана за 25 лет Независимости. Режим доступа: http://forbes.kz/news/2016/05/01/newsid_111030

3.Кун, Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Кун, Л. – М.: Budapest, 1978. – 211 с.

СПОРТ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Турлубекова А.С., Турымбетова Т.А.
Рудненский Индустриальный Институт, г.Рудный
Республика Казахстан

Первой задачей государственной программы развития физической культуры и спорта на 2007—2011 годы было совершенствование нормативно-правовой базы, что в свою очередь говорит об уровне развития казахстанского спорта. В Указе Президента Республики Казахстан от 17 марта 2001 года говорится:

«Состояние спортивной базы, недостаточно развитая сеть детско-юношеских спортивных школ, которая обеспечивает возможность организации занятий в них только для 7 процентов детей школьного возраста республики, дефицит высококвалифицированных тренеров-преподавателей не позволяют удовлетворить широкие потребности населения, особенно детей и подростков, в занятиях физическими упражнениями. Отсутствие современных спортивных объектов, оснащенных качественным инвентарем и оборудованием, центров подготовки спортивного резерва и центров олимпийской подготовки сдерживает рост спортивного мастерства и подготовку спортивного резерва в стране.

Отставание от международных стандартов обусловлено прежде всего отсутствием современной спортивной базы, отвечающей предъявляемым на сегодняшний день высочайшим мировым требованиям» [1].

Наиболее популярный вид спорта в Казахстане — футбол. В советские времена алма-атинский «Кайрат» долго выступал в высшей лиге чемпионата СССР. В 1988 году Евгений Яровенко в составе сборной СССР стал олимпийским чемпионом. В 1994 году федерация футбола Казахстана была принята в азиатскую зону ФИФА, но с 2001 года Казахстан перешёл в европейскую зону (УЕФА).

20 декабря 2011 года — Национальная сборная Казахстана по мини-футболу в отборочном цикле к чемпионату мира заняла последнее место. (главный тренер сборной Казахстана Амиржан Муканов).

Более массовый вид спорта — это бокс. В этом олимпийском виде казахстанкие спортсмены добились самых высочайших результатов. Традиционно сильна ещё с советских времен карагандинская школа мастеров кожаной перчатки. Имена нынешних чемпионов знают не только в Казахстане. Серик Жумангалиевич Сапиев — воспитанник абайской спортивной школы бокса (Карагандинская область). Наталья Рогозина, Геннадий Головкин, Василий Жиров. Это спортсмены-карагандинцы, прославившие независимый Казахстан на международной арене[2].

Широко известны хоккейные традиции Казахстана. Настоящей хоккейной кузницей был Усть-Каменогорск. Из рядов усткаменогорского «Торпедо» вышли Евгений Паладьев трёхкратный чемпион мира, 7 лет игравший за московский «Спартак», участник легендарной серии игр 1972 года СССР — Канада и Борис Александров — трёхкратный чемпион СССР в составе ЦСКА и олимпийский чемпион Инсбрука-1976 Сборная Казахстана по хоккею, составленная из игроков одного клуба «Торпедо», разделила 5-8 место со сборными США, Швеции и Белоруссии на Олимпиаде-1998 в Нагано. Позже около десятка хоккеистов «Устинки» играли за океаном. В 2002 году павлодарец Максим Кузнецов в составе Детройт Ред Уингз стал обладателем Кубка Стэнли.

Третьим по популярности, после футбола и хоккея видом спорта в Казахстане является велоспорт. Главными «двигателем» популярности велоспорта в Казахстане являются победы выдающегося казахстанского велогонщика Александра Винокурова на престижных гонках ПроТура и, конечно же, его золотая медаль на Олимпиаде-2012 в Лондоне. Победы Александра послужили мощным толчком для массовости велоспорта в Казахстане. Недавняя победа Алексея Луценко на Чемпионате мира-2012 в возрастной категории до 23 лет дают повод с оптимизмом смотреть в будущее велоспорта в Казахстане [3].

В 2006 году по инициативе лучшего казахстанского гонщика Александра Винокурова и премьер-министра Данияла Ахметова была создана одна из сильнейших в мире профессиональная команда «Pro Team Astana»,

спонсируемая крупнейшими компаниями Казахстана. В 2008 году за команду выступали чемпионы и призёры «Тур де Франс»: Альберто Контадор (Испания), Андреас Клёден (Германия), Леви Лайфаймер (США) и целая плеяда казахстанских велогонщиков во главе с Асаном Базаевым и Андреем Мизуровым.

Одним из популярных видов спорта в Казахстане является тяжёлая атлетика. Во времена СССР мировое признание заслужил Анатолий Храпатый. В независимом Казахстане тяжёлая атлетика приобрела особую популярность после победы на Олимпиаде-2008 кызылординца Ильи Ильина. Сборная страны показывает выдающиеся результаты на Чемпионатах мира и Олимпийских играх.

На Олимпиаде-2012 в Лондоне казахстанские тяжелоатлеты выиграли 4 золотые медали: Илья Ильин, Светлана Подобедова, Майя Манеза и Зульфия Чиншанло.

Лёгкая атлетика в Казахстане не так популярна, как бокс или борьба, но представлена именами, известными не только в СНГ, но и во всём мире. Казахстанские легкоатлеты неоднократно завоёвывали медали чемпионатов мира и Олимпийских игр. [4].

Призёры летних Чемпионатов мира по лёгкой атлетике:
Григорий Егоров — серебро (Штутгарт-1993, прыжок с шестом);
Ольга Шишигина — серебро (Гётеборг-1995, 100 м с барьерами);
Ольга Шишигина — бронза (Эдмонтон-2001, 100 м с барьерами);
Дмитрий Карпов — бронза (Париж-2003 и Осака-2007, десятиборье);
Ольга Рыпакова — серебро (Тэгу-2011, тройной прыжок).

Призёры Олимпийских легкоатлетических игр:
Ольга Шишигина — золото (Сидней-2000);
Дмитрий Карпов — бронза (Афины-2004);
Ольга Рыпакова — золото (Лондон-2012).

Список литературы:

1. http://www.sports.kz/football
2. http://vesti.kz/
3. http://www.sports.kz/

БУДУЩЕЕ СТРАНЫ - ЗДОРОВАЯ, ЗРЕЛАЯ И БЛАГОПОЛУЧНАЯ НАЦИЯ

Эйсфельд Е. О., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: katerina_igr@mail.ru

Современный Казахстан – это молодое независимое государство с богатой историей и, несомненно, блестящим будущим.

Наша **государственность берет свои истоки из глубокой древности,** однако она требует сплочения во имя стратегических целей развития.

Сила нашего государства и его гражданского общества, фундамент национальной безопасности и общественно-политической стабильности всегда зиждились на молодом поколении.

Это большое благо, что **Казахстан может по праву гордиться своими молодыми гражданами,** которые демонстрируют политическую зрелость и «подкованность», свободно ориентируются в финансово-экономическом положении страны, большинство из них владеет как минимум тремя языками, а главное – всегда смогут защитить свои права и **знают цену высокому интеллекту.**

Государственная молодежная политика Республики Казахстан должна отвечать самым современным требованиям времени, чтобы эффективно решать актуальные проблемы молодежи и соответствовать ее ожиданиям.

Однозначно нужно сделать все возможное для того, чтобы активных молодых людей, небезразличных к судьбе своей страны, становилось еще больше, чтобы каждый гражданин хотел внести личный вклад в развитие нового Казахстана.

Молодежь во все времена была и остается наиболее прогрессивной частью населения. Она всегда находилась на переднем краю всех положительных сдвигов и изменений в обществе. По сути, **молодежь – это стратегический ресурс государства,** который способен сгенерировать созидательную энергию развития и национальную мощь..

Молодежная политика – одно из ключевых и **комплексных направлений внутренней политики.** Это объясняется тем, что реализация полноценной всеобъемлющей молодежной политики зачастую требует привлечение сил и средств, задействованных, главным образом, в сопутствующих сферах государственной политики – прежде всего, в сфере образования и культуры, информации и идеологии, языка и религии, социальной защиты и трудоустройства. [1]

Современная казахстанская молодежь – это совершенно разные по жизненным взглядам, опыту и возможностям граждане в возрасте от 14 до 29 лет. Очень важно, чтобы в период формирования у них личностных установок, идеалов и ценностей, то есть, всего того, что можно назвать мировоззрением, государство во взаимодействии с гражданским обществом сумели положительно воздействовать на этот процесс. Очевидно, что необходимо и дальше прививать молодежи основные ценности казахстанского общества – прочное национальное единство, динамичное экономическое процветание, неуклонное стремление получать новые знания и **ответственность за будущее нашей Родины. [2]**

Казахстанская молодежь – по-хорошему амбициозная, рвущаяся вперед, готовая искренне вершить великие дела. В этой связи крайне важно донести – каждое личное достижение молодого человека, вливаясь в **единый**

патриотический поток, образует, в конечном счете, национальный успех Казахстана.

Можно представить как сейчас должен выглядеть портрет молодого гражданина Республики Казахстан XXI века: прежде всего, **преданность своей стране, способность к высокоинтеллектуальной работе и изучению иностранных языков,** настойчивость и творческий подход к достижению жизненных целей, умение анализировать, быстро осваиваться в новой ситуации и принимать самостоятельные решения, добросовестность в выполнении своих служебных обязанностей, ведение здорового образа жизни.

Четыре базовых элемента, на которых сконцентрируется государственная молодежная политика, были также обозначены Президентом, это:

- *хорошее профессиональное образование;*
- *стабильная работа с достойным уровнем оплаты;*
- *собственное жилье для создания семьи;*
- *наличие возможности вести здоровый образ жизни.*

Подробнее хочется поговорить о последнем пункте. Здоровый образ жизни становится все более популярным среди подростков, однако очень многое зависит от самого человека, от того, как он относится к себе, к своему будущем.

Умение вести здоровый образ жизни – признак высокой культуры человека, его образованности, настойчивости, воли.

Здоровье человека – это главная ценность в жизни каждого из нас. Его нельзя купить ни за какие деньги. Его нужно беречь с самого первого дня появления на свет. Сначала о вас заботятся родители, но вы растете и уже каждый из вас сейчас должен задуматься, как не навредить своему здоровью.

Составляется схема здорового образа жизни:

- подвижный образ жизни
- правильное питание
- отказ от вредных привычек
- правильный режим дня
- активный отдых, полноценный сон
- закаливание
- личная гигиена
- положительные эмоции

В своем очередном Послании народу Казахстана Глава государства Нурсултан Назарбаев отмечает, что: «Утверждение здорового образа жизни и развитие медицины позволяет увеличить продолжительность жизни казахстанцев до 80 лет и выше. Казахстан должен стать одной из безопасных и комфортных для проживания людей стран мира». [5]

Увеличение продолжительности и качества жизни — основной ориентир, к которому нам всем нужно двигаться. Лидер нации в очередной раз подчеркнул необходимость здорового образа жизни для всех граждан Республики. Физическое и психическое здоровье народа — наша главная ценность. Глава государства служит хорошим примером в труде, жизни и

спорте. Послание народу Республики Казахстан Лидера нации вдохновляет всех нас на новые свершения, направленные на благо нашей страны.

На сегодняшний день количество проводимых по всей стране спортивно-массовых и физкультурно-оздоровительных мероприятий возрастает, только в 2016 году проведено свыше 15 тысяч спортивно-массовых мероприятий, в которых приняли участие свыше 3,5 млн. человек.

Введены 3-х часовые занятия по физической культуре в 6769 общеобразовательных школах, что составляет 98 % от их общей численности. В 48 высших учебных заведениях республики открыты спортивные клубы.

В стране действует свыше 24 тысяч спортивных секций, в которых занимаются свыше 538 тысяч детей или 22,0 % от общего числа учащихся общеобразовательных школ (2,5 млн. школьников). В республике действует 1725 спортивных клубов, в том числе 106 детско-юношеских клубов физической подготовки, 530 детских подростковых клубов, 1020 физкультурно-оздоровительных клубов и 113 профессиональных клубов по видам спорта, где занимается 289 тысяч человек.

Необходимо отметить, что за прошедшие три года наметилась динамика роста количества лиц с ограниченными возможностями, привлеченных к занятиям физической культурой и спортом.

В стране более 486 тысяч инвалидов, составляющих 3 % населения, из них 45 % человек не имеют противопоказаний к занятиям спортом. Среди данной категории лиц 13 тысяч человек занимаются физической культурой и спортом, что составляет 6,5 %. (2009 г. – 6,0 %).

Ежегодно организуются и проводятся более 70-и спортивно-массовых мероприятий республиканского и международного уровней среди спортсменов-инвалидов, в которых принимают участие более 1,5 тыс. человек.[3]

Следствием развития массового физкультурно-спортивного движения в стране являются высокие достижения отечественных спортсменов на Олимпийских и Азиатских играх, чемпионатах мира и Азии.

В "Стратегии "Казахстан-2050" Президент нашей страны отметил: "Физическая культура и спорт должны стать особой заботой государства. Именно здоровый образ жизни является ключом к здоровью нации".[4]

В рамках исполнения поручений Главы государства, в том числе по обеспечению 30%-ного охвата населения страны занятиями физической культурой и спортом, особое внимание уделяется развитию массового спорта среди детей и юношества.

В этих целях Министерство совместно с местными исполнительными органами и Министерством образования и науки создает условия по открытию в школах спортивных секций и клубов, организации соревнований школьных лиг. На сегодняшний день в школах действуют свыше 38 тысяч спортивных секций, где занимается свыше 27% от общего количества учащихся.

Государство проводит различные программы, для поддержания здорового образа жизни. Например в некоторых городах Казахстана запустилась программа Velobike. Основной принцип проекта – использовать велосипеды

как альтернативный транспорт на короткие расстояния. Сейчас в Астане небольшая транспортная сеть – 200 велосипедов и 40 станций, которые размещены в центральной части левобережья города (площадь покрытия 13,5 квадратных километра). Это позволяет брать велосипед в одном пункте, проехать до нужного места и оставить в любом другом прокатном пункте системы. В среднесрочной перспективе организаторов проекта – расширить парк до 1000 велосипедов, покрыть станциями правый берег столицы. Уже освоены такие города как Алматы, Шымкент. Это прекрасная возможность поддержать свою физическую форму, сэкономить время и деньги на поездке по городу и конечно улучшить экологию своего города. Спонсором данной порграммы является АО «Фонд национального благосостояния «Самрук-Казына».

Благодаря дальновидной политике государства сегодня каждый молодой человек имеет доступ к высшему образованию, обретению стабильной работы, жилья, ведению здорового образа жизни.

Таким образом, главное – сделать все возможное, чтобы помочь молодым Казахстанцам поверить в себя, обрести уверенность в своих силах, проявить себя, раскрыть свой скрытый потенциал. **Следует незамедлительно открыть дорогу наиболее достойным, подготовленным и ответственным молодым людям.** Они ровесники обновленного демократического Казахстана. В них его сила, его свободолюбивый дух, стремление к новым открытиям и свершениям. **Им предстоит доказывать право нашей страны на высокие позиции в мире.**

Будущее страны заключается, прежде всего, в здоровой, зрелой и благополучной нации.

Мы, молодое поколение – будущее Казахстана. Нам его строить, беречь и укреплять.

Список литературы:

1. Мукашев Т.Т. Молодежная политика как составная часть государственной социальной политики.
2. Отчет по проекту «Анализ и мониторинг молодежной политики в Республике Казахстан за период 2010-2014 годы».
3. Смирнов А. Источник: Сайт газеты «Казахстанская правда».
4. Через кризис к обновлению и развитию // Послание Президента Республики Казахста н Н.А. Назарбаева народу Казахстана,
5. Назарбаев, Н. А. Новый Казахстан в новом мире: Послание Президента Республики Казахстан народу // Актюбинский вестник. – – 28 февраля

СТАНОВЛЕНИЕ ЛЫЖНОГО СПОРТА В КАЗАХСТАНЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Мальцева А.С.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: maltseva_95@bk.ru

С 1991 года Республика Казахстан начала выступать на международных спортивных аренах, как самостоятельное независимое государство. Выход самостоятельными командами на международную спортивную арену и жесткая конкуренция во всех видах спорта потребовали новых подходов в развитии физической культуры и спорта.

В соответствии с Посланием Президента страны к народу Казахстана, для решения вопросов по оздоровлению населения средствами физической культуры и спорта, утверждения принципов здорового образа жизни, разработана «Стратегия развития физической культуры и спорта в Республике Казахстан до 2030 года». Принимаемые меры по возобновлению массовых физкультурно-оздоровительных мероприятий, особенно среди детей и подростков дали определенные результаты. [1]

Лыжный спорт – один из самых массовых видов спорта. Наибольшей популярностью в силу доступности и характера воздействия на организм пользуются лыжные гонки на различные дистанции. Занятия этим видом спорта являются важным средством физического воспитания, занимают одно из первых мест по своему характеру двигательных действий.

В постсоветской истории Казахстана олимпийских призеров было всего трое. Что удивительно, ведь в наследство от Советского Союза Казахстану досталась хорошая лыжная школа, развитый хоккей и конькобежный спорт. С другой стороны, 90-е годы сильно ударили по экономике всех стран бывшего СССР, а значит, многим было не до спорта.

В 1994-м году на Олимпиаде в Лиллехаммере казахстанские спортсмены завоевали первые в истории независимого Казахстана медали Зимних Олимпиад. Вернее, говорить во множественном числе здесь неправильно. Спортсмен был один. Знаменитый советский, а затем и казахстанский лыжник Владимир Смирнов выиграл золотую медаль в гонке на 50 километров классикой, а так же стал вторым в классической гонке на 10километров и в гонке на 15 километров свободным стилем. К слову, до сих пор, это золото является единственным в истории Казахстана.

Через 4 года в Нагано к своей коллекции олимпийских наград Владимир Смирнов прибавил бронзу в гонке на 15 километров свободным стилем, а уже упоминавшаяся Людмила Прокашева завоевала бронзу в забеге на 5000 метров. Кроме того, тот же Смирнов стал четвертым в гонке на 10 км классикой. А вот следующей награды Казахстану пришлось ждать 12 лет.

К Олимпиаде 2002-го года ушел из спорта Владимир Смирнов, и оказалось, что в его отсутствие бороться за медали было некому. К пьедесталу почета никто из казахстанских спортсменов в Солт-Лейк Сити и близко не подобрался. Та же Людмила Прокашева, к сожалению, не смогла войти даже в 10-ку сильнейших ни в одном из видов.

В 2006-м году ситуация повторилась. В Турине никто на пьедестал не попал, а похвастаться можно было лишь тремя попаданиями в десятку в лыжных гонках.

И вот в 2010-м году в Ванкувере после долгого перерыва медаль Казахстану принесла биатлонистка Елена Хрусталева. Медаль очень неожиданная, ведь, несмотря на многочисленные успехи в Азии, в мировом масштабе Хрусталева далеко не ведущая биатлонистка. Что никак не умоляет ее заслуг, ведь в индивидуальной гонке она проиграла лишь норвежке Туре Бергер, завоевав серебряную медаль, ставшую первой для Казахстана в этом виде спорта. Кроме того, Лена стала пятой в спринте, поэтому говорить о сенсации здесь не приходится. Налицо планомерная четкая работа и подготовка именно к Олимпиаде. [2]

Кроме того стоит отметить эпизод в мужском лыжном спринте, который памятен нам всем финишной "разборкой" в исполнении россиян Никиты Крюкова и Александра Панжинского. Именно в этом финальном забеге казахстанец Алексей Полторанин стал пятым, а не смог вмешаться борьбу за медали только из-за своего падения, которое отбросило его далеко назад. Подводя итог, можно сказать, что до 1998-го года Казахстан, как и многие другие, по сути дела, выезжал на советском наследии, и лишь теперь здесь постепенно возрождаются зимние спортивные традиции. Новый современный комплекс трамплинов в Алматы тому подтверждение.

Владимир Михайлович Смирнов — советский и казахстанский лыжник, олимпийский чемпион 1994 года, четырёхкратный чемпион мира, 4-кратный серебряный и двукратный бронзовый призёр Олимпийских игр, многократный чемпион СССР. С 1980 года по 1992 год выступал в составе сборной СССР и СНГ, с 1992 по 1998 год — под флагом Казахстана. Заслуженный мастер спорта СССР (1988).

После XIV Олимпийских игр в Сараево советский лыжный спорт оказался в затяжном кризисе. На Олимпиаде 1988 года в Калгари он уже считался одним из фаворитов. В 1989 году на чемпионате мира в финском Лахти, Смирнов стал чемпионом в гонке на 30 км.
На чемпионате мира 1991 года Смирнов выиграл серебро на своей любимой 30-ке, а затем взял бронзу в гонке на 15 км свободным стилем.
После распада Советского Союза, с 1992 по 1998 годы, проживал и тренировался в Швеции, выступал за шведский клуб, во всех международных соревнованиях участвовал под флагом Казахстана.

Чемпионат мира 1993 года в шведском Фалуне прошёл в острой борьбе с Дэли и другими членами норвежской команды.Смирнов выйграл серебро в

гонках на 10 км классикой и в 15 км гонке преследования, бронзу на 30 км классикой.

Первая гонка на Олимпиаде 1994 года в Лиллехамере Смирнов взял все то же серебро в обеих спринтерских гонках на 10 км и преследования на 15 км. В гонке преследования он лидировал до последних сантиметров и только отчаянный шпагат Дэли отнял золото. Гонка на 50 км никогда не была коньком Владимира, но он выдержал все 50 километров и стал чемпионом.

Послеолимпийский чемпионат мира 1995 года в канадском Тандер-Бэе стал полным его триумфом. Он выиграл золото на трех стартовых гонках на 30, 10 и 15 км и бронзу на 50 км.

На Олимпиаде в Нагано в 1998 году он выиграл еще одну бронзовую медаль в гонке преследования на 15 км, после чего объявил о завершении карьеры. Награжден высшей норвежской лыжной наградой — Холменколленской медалью. Награжден казахстанским орденом «Данк» Возглавлял комитет по выдвижению Алма-Аты на проведение зимних Олимпийских игр 2014 года.

Олимпийские виды лыжного спорта включены в программу Зимних Олимпийских Игр, которые проводят с 1924 г. К ним относятся: лыжные гонки, прыжки на лыжах с трамплина, лыжное двоеборье, горные лыжи, биатлон, фристайл, сноуборд.

К не олимпийским видам отнесены те упражнения на лыжах, которые утверждены соответствующей Международной лыжной федерацией и имеют юридический статус вида лыжного спорта.

На I Зимних Олимпийских играх в Шамони (Франция, 1924г) лыжный спорт был представлен лыжными гонками на дистанции 18 и 50км, прыжками на лыжах с трамплина и северным двоеборьем (прыжки с трамплина и лыжная гонка).

За годы участия в Олимпийских играх лыжники-гонщики СССР-СНГ среди пяти ведущих национальных команд мира (Финляндии, Норвегии,Швеции, Италии) демонстрируют завидную стабильность лидера на самом высоком уровне.

Современный лыжный спорт - это 39 лыжных дисциплин на Олимпийских играх а Нагано, 26 соревновательных упражнений на лыжах, ожидающих олимпийской прописки, а также более 20 утверждающихся в статусе «вида спорта» упражнений.[3]

В Алматы заканчивается строительство лыжероллерной трассы. Собственно, сама трасса за 2 года уже построена и покрыта асфальтом, и работы продолжаются на самом стадионе. После чемпионата мира среди юниоров, прошедшего минувшей зимой, было много негативных отзывов, как и опасений о том, станет ли лыжероллерная трасса, в первую очередь безопасной, ведь даже на лыжах сложновато было проходить виражи на южных петлях, где и планировалась лыжероллерка. Но строителям удалось так обустроить её, что она стала действительно безопасной: выполнены максимальные контруклоны (до 25 %) на особо опасных виражах, погашена слишком большая скорость на

длинном спуске с помощью небольшого холма, ширина асфальта составила 8м. Конечно, это произошло благодаря привлечению специалистов, в первую очередь международного инспектора по гомологации трасс Андрея Арсеньева, имеющего немалый опыт в проектировании и реконструкции немалого числа именно лыжероллерных трасс в России. Такая ширина трассы позволяет проводить лыжероллерные соревнования любого уровня, вплоть до этапов Кубка и Чемпионатов мира. Спортсмены, протестировавшие трассу, дали только положительные оценки. А в сентябре 2016г. на ней пройдёт летний чемпионат РК по лыжным гонкам.

Ещё одна лыжероллерная трасса в Алматинской области была построена к Азиаде в Солдатском ущелье на биатлонном стадионе. Но из имеющихся 2,5 км асфальта для соревнований на лыжероллерах возможно использовать лишь чуть более 1,5 км, т.к. на нижнюю петлю трассы на скорости повернуть невозможно. Кроме того, ширина трассы (4 м) делает её небезопасной при большом количестве участников. Трасса, несмотря на провалившийся асфальт на стыках мостов, всё же используется для соревнований биатлонистов на лыжероллерах раз в год просто из-за отсутствия в Казахстане ещё хоть одной лыжероллерной трассы со стрельбищем.

Кроме Алматы лыжероллерные трассы есть в Павлодаре, Астане и Кокшетау. В Павлодаре к существующей лыжероллерке в Зелёной роще в этом году добавилась ещё одна. И если к трассе в Зелёной роще был ряд нареканий, в основном из-за отсутствия контруклонов на достаточно скоростных виражах, вследствие чего на летних чемпионатах РК среди юношей и девушек там ежегодно случалось по несколько жестких падений, то новая трасса на «Усолке» абсолютно безопасна. Но для серьёзных соревнований она, увы, не пригодна из-за слабого рельефа, как и трасса в Астане, которая также полностью равнинная и хороша лишь для тренировок детей.

Более или менее приемлемая по рельефу трасса есть в Кокшетау, где в августе прошёл Чемпионат Казахстана: с неплохим рельефом, контруклонами на виражах и стартовой/финишной поляной. Но 50 участников – это, пожалуй, максимальное количество, одновременно находящихся на трассе спортсменов для ширины 4м. Да и то, такое число спортсменов возможно лишь при организации раздельного старта.

Есть ещё одна, казалось, почти готовая лыжероллерная трасса на строящейся более 10 лет лыжной базе в г. Щучинске. За это время поменялся подрядчик, сменилось несколько руководителей заказчика - республиканского спортивного ведомства, которое также за это время несколько раз реформировалось. Впрочем, на готовности объекта, точнее готовности именно лыжных и биатлонных трасс, это никак не сказалось. Они, пожалуй, как были в состоянии 95-98% готовности в 2011 году, так и остались примерно в том же состоянии. Да, за это время практически достроены остальные объекты инфраструктуры этого крупнейшего спортивного центра для зимних видов спорта, способного принять для зимних тренировок всех биатлонистов и лыжников Казахстана. Только для тренировок – потому что трассы не

соответствуют международным стандартам. А только для зимних – потому что нет лыжероллерной трассы для летней подготовки. Вернее, её начинали строить и даже успели положить первый «черновой» слой асфальта, но конфигурация трассы не соответствует нормам безопасности (радиусы поворотов, контруклоны и ширина трассы), о чём в 2015 году сделали свои официальные заключения международные специалисты в области дизайна и гомологации трасс из России и Словении. Очередной срок сдачи объекта – декабрь 2015г., к которому, конечно, ничего не изменится, ведь на доделку и переделку трасс необходимы определённые суммы денег и время.

Достигнутые на мировой спортивной арене результаты оказались возможными благодаря всемерной поддержке Главы государства и Правительства Республики Казахстан.[4]

Список литературы:

1. http://sport.gov.kz/ru/?p=21444
2. http://sc0007.egindykol.akmoedu.kz/documents/view/54F24E70B354AE44.html
3. http://www.dvorsportinfo.ru/articles/lyzhnyj-sport-vidy-i-discipliny
4. http://skisite.kz/news/nemnogo-o-lyzherollernom-sporte-v

KAZAKHSTAN AS A MEMBER OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Bazikenova A. E
East Kazakhstan State Technical University after D. Serikbayev, Oskemen,
The Republic of Kazakhstan
E-mail: aigesh96@mail.ru

The Eurasian Economic Union is an international organization of regional economic integration. It is a union of states located mostly in northern Eurasia. A treaty aiming for the establishment of the Eurasian Economic Union was signed on 29 May 2014 by the presidents of the Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan and Russian Federation, and came into force on 1 January 2015. Treaties aiming for Armenia's and Kyrgyzstan's accession to the Eurasian Economic Union were signed on 9 October and 23 December 2014, respectively. Armenia's accession treaty came into force on 2 January 2015.The agreement regulates the 19 sectors of economic activity, which are: customs regulation, foreign trade policy, technical regulations, trade in services and investment,regulation of financial markets, taxes and taxation, competition policy, natural monopolies, energy, transport,etc. [1]

The Eurasian Economic Union was established with the purpose of collaborating, modernization, improving competitiveness of national economies, creation conditions for stable development in order to improve the living standards of the Member States.The EEU is a project that offers some benefits to members, particularly in easing cross-border trade and facilitating labor migration, but also

poses economic risks by raising external tariffs and potentially orienting economies away from global markets. So far it has had little economic success, though access to Russia's labor market has been an important motivator and, on balance, a positive outcome for struggling post-Soviet economies.

Let us consider the situation regarding our country, the Republic of Kazakhstan. What are the advantages and disadvantages ofEurasian Economic Union membership particularly for Kazakhstan?

Doubtless there are lots of benefits of being a part of the EEU. According to experts, the most significant economic aspects are the followings:

- The inflow of investment, which has a positive effect on business environment developmentand conditions for interaction between different businesses;

-Increased competition in the market of various goods and services, that leads to quality improvement;

- Reduction or removal of tariffs and quotas on imported goods from member countries; [2]

-As a result, there is a decrease of commodity prices due to reducing the transportation costs of necessary raw materials;

- New employment potential related to creating new job opportunities for unemployed people;

These aforementioned consequences areto be considered as the most relevant from the economic point of view.As well, there are several pluses for Kazakhstan citizensdirectly, for instance:

-A freedom of movement. In June 2012, a temporary agreement was introduced. It confirms that Kazakhstan citizens are allowed to be without the previous mandatory registration within the territory of Russia for 30 days. The same rule applied to Russian citizens in our country. On the 1st of January 2015 this agreement has become permanent.

-Increase the range of products. We have already noticed an increase of the number of Russian products on store shelves. As a consequence of high competition, the prices are expected to be lower, while the quality of goods is supposed to rise.

- Higher education benefits. It is planned to create a list of higher education institutions of EEU countries, which diplomas will not require confirmation on the territory of the Member States.

It is noticeable that a membership brings us positive consequences. Nevertheless,one shouldconsider the issue from another angle.

Kazakhstan and Russia, definitely have been highly close partnersin different fields, including trading as well, since the collapse of the Soviet Union. And when Kazakhstan begins to import more from its big neighbor, there is less need to buy commodity from other countries. So, this is the first drawback:the predominance of Russian products on Kazakhstan market in comparison with the products of other countries. [3]

The second is the fact that with an increase in the number of supplies from foreign countries, there is going to be a reducing the need for the development and production of domestic products. It means that it is harder to produce our own goods

in such competitive conditions, what is obviously a negative aspect for the economy of Kazakhstan.

The third disadvantage is that the proximity of relations with member countries including Russia leads to such situation when the stability of our currencyheavily depends on changes in the ruble. Due to the fact that Russia plays an important role in world politics, we become respectively vulnerable to all the changes taking place in the world.

From these facts, it can be concluded that the Kazakhstan membership in the Eurasian Economic Union has both advantages and drawbacks, however our Republic is quite youngandrapidly developingcountry, that is whyat this stage of development it needs agood support and the stable economic relations, which seems to confirm the idea that it is better for our country to be a part of EEU. At present dayit isa pretty promising alliance.Nevertheless, the union was established relatively recently, therefore, further results of the joint activity will become apparent over time.

Reference list:

1. http://www.eaeunion.org/;
2. http://www.bbc.com/;
3. Dutkiewicz, P., Sakwa, R., 2014 *Eurasian Integration – The View from Within.* Routledge, ISBN 131757284X, 9781317572848.

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМОЙ ОБРАЗОВАНИЯ РК

Баранова Н.А., Балкин Р.И.
КГУ имени А. Байтурсынова, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: natalivalentina@mail.ru

Становление Казахстана в качестве независимого государства и в результате этого осуществляемые социально-экономические реформы, приведшие к упрочению рыночных отношений, непосредственно способствовали переходу к новому механизму в управлении системой образования. Сущность данного механизма предполагает, прежде всего, упразднение всеохватывающей монополии государственных органов и их огромной административной власти, отмену директивного планирования при регулировании деятельности учреждений образования.

В настоящее время управление системой образования носит общественно-государственный характер, основанный на одной из целей Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гг.[1].В общем виде государственная составляющая образования включает в себя гарантии по обеспечению прав человека, а также доступности и равного доступа при получении полноценного и качественного образования.

Общественная составляющая предполагает выделение внутренних (профессиональные сообщества внутри организаций, самоуправление среди обучающихся) и внешних (родительские комитеты, бизнес-структуры, общественные организации, фонды развития, объединения выпускников) компонент [2].В данном контексте общественность представляется в виде структур, выражающих интересы социальных групп в области образования и при этом не подчиняющиеся органам управления системой образования. В эту категорию могут входить структуры, включающие участников образовательного процесса (обучающиеся и их родители), объединения работающих в этой сфере (ассоциации педагогов, ассоциации директоров школ, ректоров ВУЗов), а также участники, несвязанные с образованием (ассоциации работодателей, научно-исследовательские организации, общественные фонды). В свою очередь названные структуры объединяются в постоянные (ассоциации, союзы, советы) и временные (собрания, совещания, конференции).

В научной среде выделяют ряд признаков, свойственных государственно-общественному управлению:

– взаимная управленческая работа со стороны как государственных, так и не связанных с данными структурами объединений по руководству проектами в образовательной среде;

– непосредственное согласование всех разрабатываемых проектов с представителями общественности перед принятием по ним решений;

– делегирование отдельных полномочий, находящихся в ведении государственных органов, представителям общественности.

Исходя из анализа законодательства, затрагивающего сферу образования, можно определить, что государственная политика в сфере образовании определяется Президентом Республики Казахстан, а меры по ее осуществлению и претворению в жизнь принимает Правительство Республики Казахстан.

Основываясь на законе «Об образовании», необходимо отметить, что Правительство РК в рамках своей деятельности разрабатывает и утверждает нормативно-правовые акты, программы развития образования; реализует в данной области руководство работой министерств и иных подведомственных организаций; проводит реорганизацию, а также ликвидацию государственных организаций и учреждений образования по представлению соответствующего уполномоченного органа (Министерство образования и науки РК), финансируемых за счет бюджетных средств;участвует в разработке и осуществляет обеспечение исполнения республиканского бюджета в отношении финансирования действий и мер в образовании; обеспечивает организацию системы и условий социальной защищенности населения, учащихся в образовательных учреждениях; утверждает общую систему стандартов образования; осуществляет контроль за соблюдением законодательства Республики Казахстан в сфере образования, реализует сотрудничество в области образования на международном уровне [3].

В структуре управления образованием главным проводником государственной политики в сфере образования является уполномоченный

орган в сфере образования, функции которого выполняет Министерство образования и науки РК. В соответствии со спецификой своей деятельности данное министерство в своей работе следует поставленной генеральной цели: развития интеллектуального потенциала нации, формирование и реализация государственной политики в области образования и науки, обеспечивающей конкурентоспособность и устойчивый социально-экономический рост [4].

В соответствии с законодательством в области образования перед Министерством образования и науки РК поставлены следующие задачи:

– разработка целостной государственной политики в образовании, а также научно-технической деятельности;

– обеспечение гражданам всех возможных условий получения образования;

– усовершенствование организации исследований в научной среде и продвижение к большей конкурентоспособности;

– предоставление гарантий защиты прав и свобод, а также интересов детей.

Министерство образования и науки РК посредством местных исполнительных органов осуществляет координацию деятельности территориальных органов управления образованием, а также непосредственно самих образовательных учреждений. Отличительной особенностью Министерства является, то, что высшие учебные заведения страны находятся в прямой подчиненности и подотчетности по отношение к нему.

Определенная часть образовательных учреждений различной направленности находится в ведении министерств и ведомств других сфер управленческой деятельности. Однако стоит обратить внимание, что за Министерством образования и науки РК сохраняется общее методическое руководство данных образовательных учреждений.

Для проведения единой целостной государственной образовательной политики, учитывая при этом такие принципы ее осуществления, как: непрерывность и преемственность, постепенное высвобождение других министерств и ведомства от несвойственных им функций в сфере подготовки и обучения будущих специалистов в той или иной сфере, а также способствование большей эффективности функционирования всей системы образования в целом, Правительством РК было принято постановление о передаче ряда образовательных учреждений Министерству образованияи науки РК.

Через местные исполнительные органыМинистерство образования и науки РК проводит координацию деятельности не только территориальных органов управления системой образования, но и самих учреждений образования.

Исходя из этого, в таблице 1 выделеныспецифические компетенции, свойственные Министерству образования и науки РК и местным органам управления в сфере образования [3, с. 28].

Таблица 1 - Компетенции Министерства образования и науки РК и местных органов управления в сфере образования

Министерство образования и науки РК	Местные исполнительные органы
1	2
– формирование и осуществление государственной политики в сфере образования; – создание нормативов бюджетных государственных ассигнований для развития образования; – формулирование и утверждение общеобразовательных государственных стандартов, нормативов, типовых учебных планов и программ применительно в обязательном порядке по отношению ко всем государственным, а также примерными для негосударственных образовательных учреждений; – подготовка типовых правил приема в образовательные учреждения на обучение; – осуществляющие общеобразовательные учебные программы всех уровней образования; – предоставление полной достоверной информации о состоянии системы образовании в виде национального ежегодного доклада о состоянии образования	– осуществление государственной политики в сфере образования на соответствующей административно-территориальной единице; – обеспечивает получение профессионального технического и послесреднего образования (на уровне областей); – обеспечивает получение начального, основного и общего среднего образования, в том числе форму вечернего обучения, а также общего среднего образования, осуществляемого посредством образовательных учреждений интернатного типа (на районном и городском уровне); – осуществляет учреждение, реорганизацию, ликвидацию образовательных организаций всех уровней по согласованию с МОН РК; – размещение государственного образовательного заказа дляподготовке специалистов технического,

Продолжение таблицы 1

1	2
встране; – координация работы и методического руководства деятельности местных органов исполнительной власти в сфере образования; – утверждение уставов образовательных учреждений, находящихся в ведении министерства; формулирование и утверждение правил размещения государственного образовательного заказа для всех уровней образования.	профессионального и послесреднегообразования; – организация переподготовки кадров и повышения квалификации государственных образовательных учреждений за счет средств соответствующего бюджета; обеспечивает дополнительное образование детей, осуществляемое на областном уровне.

Отдельными органами, обладающими специальными компетенциями, которые обеспечивают непосредственное управление образованием на территории областей (городов), определены Департаменты (управления, отделы) образования. Деятельность названных государственных учреждений

определяются, исходя из утвержденных положений, и соответственно функции данных учреждений производны от функций местных исполнительных органов.

В рамках осуществляемой реформы в системе органов государственного управления наблюдается тенденция расширения полномочий местных органов путем передачи большей части полномочий с центрального на местный (региональный) уровень.

Стоит обратить внимание, что исключительной компетентностью местных органов относится полномочия вопросы финансирования системы образования. При этом при возникновении нехватки государственного финансирования системы образования предполагается изыскание дополнительных источников финансирования посредством государственно-частного партнерства. В соответствии с этим на местных уровнях управления представляется создание фондов содействия образованию, непосредственно изыскивающие источники дополнительного негосударственного финансирования.

Не менее важное значение в управлении образованием занимают такие общественные организации, как профсоюзы. В Казахстане деятельность профсоюзов в образовании получило широкое распространение, в каждом образовательном учреждении имеется отдельная профсоюзная ячейка. В настоящее время деятельность профсоюзов получило законодательную основу: деятельность данной организации прописана отдельной статьей в Трудовом кодексе РК, а также 27 июня 2014 года был принят Закон «О профсоюзах», что подтверждает высокий статус данных организаций в нашей стране. Профсоюзы в своей деятельности оказывают воздействие на работодателей, тем самым защищая интересы работников образования, а именно добиваются поддержания прожиточному минимуму размера стипендий и их своевременной выплаты, на основании законодательства; утверждение такой системы оплаты труда, которая бы в полной мере соответствовала положению и статуса работников образовательной сферы, создание соответствующих санитарным и нормам безопасности условий труда и учебного процесса; способствование повышения квалификации и профессионального мастерства работников данной сферы.

В заключении стоит отметить, что сложившаяся система управления сферой образования в Республике Казахстан, несмотря на ряд изменений проводимых в процессе перехода на новую рыночную систему отношений в экономике, приведших в определенной степени к демократизации в управлении системой образования, созданию новых форм собственности, изменению подходов в управлении данной сферой сохранила оставшиеся от прежней системы иерархичный и централизованный характер управления, а также ведомственную подчиненность и подконтрольность нижестоящих органов управления данной сферы вышестоящим. Одновременно с этим можно наблюдать и децентрализацию управления образованием, что выражается в разграничении на законодательном уровне функций и компетенций между всеми уровнями управленческой деятельности, начиная от Министерства образования и науки РК и заканчивая местными органами власти - акиматами

областей, районов и городов и входящими в их состав отделов (управлений) образования.Кроме того, наблюдается тенденция все большего расширения общественно-государственного характера управления сферой образования посредством привлечения общественности к процессу управления и контроля системы образования через создания института попечительских советов и ряда других форм общественного участия в управлении образовательными учреждениями всех уровней. Данный факт непосредственно свидетельствует о все возрастающей демократизации процесса управления сферой образования в Казахстане.

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гг., утвержденная Указом Президента РК от 7 декабря 2010 г. № 1118. – Астана, 2010.- 60 с.
2. Канаева Л.П. Государственно-общественный характер управления системой образования. - Режим доступа: http://regionsar.ru/node/612.
3. Закон Республики Казахстан № 319-III от 27 июля 2007 г. «Об образовании» с изменениями и дополнениями по состоянию на 04.12.2015 г. - Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30118747.
4. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 октября 2004 года № 1111. Вопросы Министерства образования и науки Республики Казахстан. - Режим доступа: http://edu.gov.kz/ru/struktura/polozhenie-o-ministerstve.

25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Балатабай А.Б.
Научный руководитель: Катаргина Е.А.
Торгайский гуманитарный колледж им. Н.Кулжановой, г. Аркалык
Республика Казахстан
E-mail: lacrimosa78@mail.ru

Добрый день! Уважаемые преподаватели и студенты! Мой доклад, посвящается нашей Родине и Лидеру нашего государства – Нурсултану Абишевичу Назарбаеву.

16 декабря 1991 года принят закон о государственной независимости республики Казахстана.

Республика Казахстан это независимое, демократическое и правовое государство. Самостоятельно определяет внутреннюю и внешнюю политику.

Государственная власть в РК строится на принципе разделения на законодательную, исполнительную и судебную.

Воплощение и символ нашей независимости – национальные деньги. История тенге началась с Указа Президента от 15 ноября 1993 года. В 8^{00} 15 ноября в РК ввели национальную валюту – тенге.

Наш лидер Н.А. Назарбаев в своём обращении к народу призывает, каждого гражданина внести свой вклад в развитие Отечества на пути «Казахстана – 2050». Сейчас будучи студентами, поддерживаем, мысль президента, действительно каждый гражданин должен внести вклад во благо своей Родины. Преподаватели колледжа воспитывают нас достойных граждан Казахстана. А мы, в свою очередь став, образованными гражданами Казахстана, приобретя профессию, внесем свой вклад в развитие нашей Родины на примере нашего Лидера нации.

25 лет независимости - для истории небольшой срок. Но для нас этот отрезок времени стал целой эпохой. Наш народ осуществил вековую мечту - создал свою государственность. У республики есть своя территория, своя экономика, своя культура, родной язык, собственная политика, свои национальные интересы. Впервые казахстанцы обрели право выступать от имени своего народа на международной арене и защищать свои насущные интересы. Казахстан признан всем мировым сообществом, он стал полноправным членом ООН, налажены дипломатические отношения со многими странами мира.

Народ Казахстана избрал путь цивилизованного демократического развития. И первые результаты существенны. Функционирует двухпалатный парламент. Принята новая Конституция страны, регламентирующая всю общественную жизнь. Заложена правовая основа для укрепления и утверждения рыночной экономики. Всестороннее развитие получает малый и средний бизнес, предпринимательство находит серьезную поддержку со стороны власти. Западные олигархи все охотнее вкладывают инвестиции в развитие экономики нашей страны. Казахстан стал для них экономически привлекательным и надежным партнером. В нашей экономике наметился устойчивый курс на рост, наращивается производство внутреннего валового продукта, принимаются меры но улучшению медицинского и социального обслуживания населения, осуществляется забота о пенсионерах и малоимущих людях.

Поправляются ошибки, допущенные в первые годы независимости. Обустраиваются города, прокладываются новые дороги и обновляются старые. Выделяется уже немало средств для развития образования и культуры. Укрепляется обороноспособность страны. Национальная безопасность стала приоритетным направлением внутренней и внешней политики государства. Эта сфера получает дополнительную финансовую поддержку.

Это далеко не полный перечень позитивных свершений за годы независимости. А главный итог, признанный всем миром, - это наш суверенный независимый Казахстан, обладающий всеми атрибутами суверенного независимого государства такими, как герб, флаг, гимн, Конституция, армия, столица.

Очень показателен и другой итог двадцатилетия - политическая стабильность, мир и согласие, дружба и взаимопонимание представителей различных народов, населяющих общий дом - Республику Казахстан.

Казахстан отмечает двадцатипятилетние своей независимости. К юбилею представители всех наций и народностей пришли с приподнятым настроением и большой надеждой, на завтрашний день. А самые трудные и критические этапы развития республики уже позади. Рифы и всевозможные препоны преодолены. Общество четко и ясно видит свои перспективы. "Взят прямой и верный путь к целям, обозначенным в Стратегии-2050. И с этого пути нас никто не свернет. Эта вера вселяет силы, энергию и оптимизм. С таким настроением празднуем юбилей своего Отечества.

Отмечая День Независимости нашего государства, мы пристально отслеживаем пройденный путь, «прожектором» науки освещаем его каждую затененную часть, чтобы хорошо обдумывать и определять надежную перспективу для страны и общества.

Вот для чего нужен и важен нам праздник. В этом заключается историческая роль и значимость сегодняшних торжеств. С праздником, с независимостью родного государства, дорогие преподаватели и учащиеся!

Список литературы:

1.Назарбаев Н. Казахстан – 2030. Алматы 1997
2. С. Асфендияров – История Казахстана. Алматы, 1993

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СПОРТА В КАЗАХСТАНЕ

Виноградов А.Э. студент гр. МЕТ-14, Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:

Спортивная система является неотъемлемой частью культурной жизни общества, поскольку играет одну из важнейших ролей в формировании и становлении индивидуальности человека, а также способствует созданию фундамента крепкого здоровья: физического и ментального. Именно поэтому необходимо заострить внимание на поддержке и развитии спорта в целом. Главой государства было отмечено, что физическая культура и спорт должны быть особой и одной из важнейших забот государства, ведь именно здоровый образ жизни, по мнению президента, является ключом к здоровью нации. Был также озвучен и факт наличия определенных проблем в данной отрасли общественной жизни. Приоритетными задачами на данный момент являются: стимулирование жителей страны к занятиям физической культурой, популяризация спорта среди молодежи, а также развитие спортивной инфраструктуры.

Согласно "Концепции развития физической культуры и спорта Республики Казахстан до 2025 года" президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым была поставлена задача по увеличению к 2020 году числа граждан, занимающихся физической культурой и спортом, до 30%, а к 2025 году до 35% соответственно. Прежде всего, для осуществления данного плана требуется уделять серьезное внимание пропаганде здорового образа жизни среди населения всех возрастов, а также создавать все необходимые условия для сохранения и улучшения физического здоровья жителей. Особое внимание уделяется развитию массового спорта среди детей младшего и юношеского возрастов.

Согласно статистическим данным на 2016 год, количество граждан Республики Казахстан, систематически занимающихся физической культурой и спортом, составило 26% или 4,5 млн. человек. Можно проследить динамичное изменение данного показателя, обратившись к статистическим данным за 2013 год, когда процент физически активных граждан составлял лишь 21,6%.

Одной из важнейших составляющих спортивной системы являются спортивные секции и клубы. Например, в настоящее время охват студентов, систематически посещающих спортивные секции, составляет 55,8% или 278,6 тыс. человек, и количество их неуклонно растет.

Инфраструктуру детско-юношеского спорта представляют 435 единиц детско-юношеских спортивных школ, а также специализированных детско-юношеских школ, где занимаются более 250 тысяч детей и подростков, а также 16 школ–интернатов для одаренных в спорте детей.

Министерство культуры и спорта совместно с местными исполнительными органами и Министерством образования и науки создает условия по открытию в школах спортивных секций и клубов, организации соревнований школьных лиг. На сегодняшний день в школах действуют свыше 38 тысяч спортивных секций, где занимается свыше 27% от общего количества учащихся.

Однако не во всех школах, особенно в сельской местности, открыты спортивные секции из-за нехватки спортивных залов и инвентаря. Но, несмотря на трудности, принимаются меры по развитию детско-юношеского спорта по наиболее популярным видам, таким как волейбол, баскетбол и мини-футбол в рамках школьных лиг.

Главной заботой Министерства культуры и спорта является оздоровление детей и молодежи – будущего Казахстана, и эта цель лежит в основе идеи национального проекта "Мәнгілік ел".

Что касается студенческого спорта, в результате совместной работы Министерства культуры и спорта с Министерством образования и науки в 125 высших учебных заведениях было открыто 113 спортивных клубов и порядка 2 тысяч спортивных секций, в которых занимается 175 тысяч студентов, что составляет 48,7% от общего числа учащихся. Также, в 757 колледжах страны свыше 290 тысяч учеников, то есть 64,2% от их общего числа, занимаются спортом.

Количество спортивных сооружений на всей территории Казахстана возрастает ежегодно. Например, только в Костанайской области в настоящее время для организации массовых занятий спортом имеется 33 стадиона, 2 Дворца спорта, 44 спортивных комплекса, 1224 спортивных площадки. Также планируется ввести в эксплуатацию футбольный манеж, построить 10 спортплощадок с футбольными полями и хоккейными кортами в 2016 году.

В целом в стране функционирует около 33 тысяч спортивных сооружений.

Несомненно, одним из самых спортивных городов страны является Астана, где успешно эксплуатируются такие важные объекты, как "Олимпийский центр водных видов спорта", где созданы все условия для полноценного учебно-тренировочного процесса и проведения крупных международных соревнований, "Барыс Арена", где проводятся домашние матчи хоккейного клуба "Барыс", спорткомбинат «Даулет», известный также как национальный теннисный центр, и многие другие спортивные сооружения, призванные мотивировать население страны на занятия спортом и обеспечивать все необходимые для этого условия.

Одним из важнейших спортивных событий станет "Универсиада-2017", которая пройдет в Алматы. Универсиада – международные спортивные соревнования среди студентов, проводимые под эгидой Международной федерации студенческого спорта. Соревнования пройдут на 8 спортивных объектах, два из которых будут построены с нуля. По данным за август 2016 года, новые объекты, такие, как Ледовый дворец на 1200 мест и Ледовая арена на 3 000 мест, а также Атлетическая деревня на 5 000 мест, готовы на 90%. По согласованию с Главой государства, Ледовому дворцу на 12 тысяч мест присваивается название «Алматы Арена», Ледовой арене на 3 тысячи мест – «Халык Арена».

Универсиада призвана увеличить количество молодежи, которая приходит в спорт, и популяризовать его. Спортивные объекты, строящиеся для Универсиады, после ее проведения будут использоваться для проведения соревнований различных масштабов. Такие мероприятия открывают новые горизонты и являются перспективными для спортивной жизни страны в целом. Ожидается, что в Универсиаде будут участвовать около 55 стран со всего мира.

Большой вклад в развитие спорта внесли спортсмены, представлявшие Казахстан на летней Олимпиаде в Рио. Казахстанские спортсмены завоевали 17 медалей — рекордное количество в истории участия Казахстана на Олимпиадах. В активе национальной команды оказалось 3 золотых, 5 серебряных и 9 бронзовых наград. Этот результат позволил казахстанцам занять в медальном зачете Олимпиады 22-е место.

Динамично развиваются и неолимпийские виды спорта. Казахстанские спортсмены принимают участие во многих значимых соревнованиях. Активно развивается спорт среди людей с ограниченными возможностями, о чем свидетельствуют успехи наших спортсменов-инвалидов на международных соревнованиях.

Но, несмотря на видимые успехи, казахстанская спортивная система имеет и ряд проблем, которые требуют незамедлительного решения. Основными проблемами являются: низкий охват населения систематическими занятиями спортом и физической культурой по сравнению с ведущими зарубежными странами, медленное развитие спорта в сельской местности, нехватка спортивной инфраструктуры, отсутствие работников спорта - методистов, обеспечивающих физкультурно-массовые и спортивные работы на селе, нет специализированных физкультурно-оздоровительных комплексов в селах и районных центрах, остро ощущается нехватка необходимых спортивных инвентарей. Для развития большого спорта лучше начинать со спорта массового, но во многих населенных пунктах нет необходимых для этого крытых спортивных площадок, залов, бассейнов. То есть, острее всего в развитии и поддержке спортивной системы нуждаются мелкие населенные пункты.

На основе изучения зарубежного опыта Концепцией развития физической культуры и спорта Республики Казахстан предусматривается создание необходимых условий для развития сферы спорта и физической культуры в качестве основы развития здоровой нации. При этом основной акцент в рамках Концепции ставится на развитие массового спорта как средства профилактики заболеваний и негативных социальных явлений; использование спорта в нравственном, эстетическом и интеллектуальном развитии молодежи. Учитывая задачу по обеспечению вхождения Казахстана в 30-ку развитых стран мира, поставленную Главой государства в Плане Нации «100 конкретных шагов: современное государство для всех», необходимо сформировать новую модель развития отрасли спорта, основанную на межведомственном взаимодействии и базирующуюся на общей цели по формированию здоровой нации, выбирающей спорт и здоровый образ жизни.

Успешно мотивируют население всех возрастов на занятия спортом казахстанские спортсмены, добившиеся успехов на международных соревнованиях. Например, популярнейшим видом спорта в стране на данный момент является бокс. Этому активно поспособствовали выступления таких именитых спортсменов, как Геннадий Головкин, Серик Сапиев, Иван Дычко. На Олимпиаде-2016 в Рио казахстанские боксёры завоевали сразу пять медалей.

О спортивных успехах и достижениях казахстанских боксёров известно и во многих зарубежных странах, что поднимает также и престиж страны на международной арене.

Подводя итог, следует отметить, что за последние несколько лет Казахстан значительно поднялся в спортивном плане, завоевав статус спортивной державы. В стране значительно развились олимпийские виды спорта, но спорт в регионах и сельской местности по-прежнему требует поддержки. Принятые правительством стратегические планы, законы, государственные программы и концепции призваны решить существующие ныне проблемы и поднять уровень физически активного населения в стране, что должно стимулировать ведение здорового образа жизни в целом.

Таким образом, несмотря на существующие проблемы, мы можем проследить динамичное развитие спорта и физической культуры в Республике Казахстан. Благодаря успехам казахстанских спортсменов, государство выходит на новый культурный уровень. Увеличивается число спортивных сооружений; количество детей, юношей и студентов, занимающихся спортом, в том числе и профессионально, растет из года в год. Главой государства Н. А. Назарбаевым поставлены конкретные задачи, выполнение которых поможет государству сравняться с более опытными странами, скультивировав новые подходы и методики в спорте, основываясь на личном опыте и культурных особенностях Республики.

Список литературы:

В статье использованы материалы сайтов:
1. egov.kz
2. nomad.su
3. sports.kz
4. tengrinews.kz

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ КОММУНИКАЦИЯМИ В ГОСУДАРСТВЕННЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Баранова Н.А., Войтко А.А.
КГУ имени А. Байтурсынова, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: natalivalentina@mail.ru

Благосостояние государства, достижение основных целей и целевых индикаторов государственных программ социально-экономического, научно-технологического развития во многом зависят от эффективности работы государственных органов. В свою очередь, эффективное функционирование государственных органов возрастает при наличии налаженной системы организационных коммуникаций, возможной при систематическом планировании, организации, координации коммуникационных процессов. Таким образом, управление коммуникациями в органах государственной власти является необходимым элементом в системе управления в целом. Однако управленческая деятельность должна быть направлена на достижение соответствия определенным показателям, свидетельствующим об эффективности управления коммуникациями.

Проблема эффективного управления коммуникациями в органах государственной власти становится еще более актуальной в связи с тем, что в Республике Казахстан будет внедрена новая система оплаты труда государственных служащих, которая будет производиться на основе факторно-балльной шкалы в зависимости от вклада служащего в достижение результата.

Предлагаемая шкала распределяет все должности по уровням, исходя из следующих восьми факторов: управление сотрудниками, ответственность, самостоятельность в работе, опыт работы, уровень специальных знаний, уровень контактов, сложность работы, последствия принимаемых решений [1].Таким образом, на первый план выдвигается человеческий фактор оценки труда, вопросы взаимодействия и сотрудничества, что в десятки раз повышает значимость коммуникационных процессов.

Коммуникации в органах государственной власти с точки зрения управленческих отношений акцентируется на социальном аспекте технологии управления, предназначены для оказания влияния на информационное воздействие контактных аудиторий. Актуальным на сегодняшний день является формирование в государственных учреждениях системы коммуникационного менеджмента, представляющей собой профессиональную деятельность, направленную на достижение эффективной коммуникации как внутри учреждения, так и между учреждением и его внешней средой путем реализации коммуникационной политики[2].

Для получения эффектов от реализации коммуникационной политики необходимо выполнять ряд задач, стоящих перед коммуникационным менеджментомв государственном учреждении (рисунок 1).

Рисунок 1 – Задачи коммуникационной политики в государственных органах

Для реализации основной цели управления коммуникациями в государственных учреждениях, заключающейся в достижении эффективных коммуникационных процессов, и выполнению соответствующих задач целесообразно ввести должность специалиста по коммуникациям в государственном учреждении путем добавления новой штатной единицы в структуру учреждения, либо делегирования данных полномочий специалисту, повышая его оклад на определенный коэффициент.

Должностная инструкция специалиста по коммуникациям в государственном учреждении должна включать следующие функциональные обязанности[3]:

– выполнение функции центрального звена в системе управления и контроля над коммуникациями в государственном учреждении, обучающего других процессу коммуникации (технологические, психологические аспекты);

– выполнение функций проектировщика, контролера, руководителя процессов, вкоторых он сам не принимает непосредственного участия;

– выполнение функцийконтролера потоков коммуникации, направленные на внешние аудитории (анализ печатных изданий, анализ аудио – видео почты);

– выполнение функций по анализу текущих проблем и возможностей внесения изменений с помощью коммуникаций.

При управлении коммуникациями в организации необходимо соблюдать ряд принципов, следование которым позволит добиться большего эффекта принимаемых действий: ориентация на стратегические цели государственного органа, поддержка высшего руководства и назначениеответственных лиц, точность в определении сроков, разработка системы критериев и показателей.

В целом, управление организационными коммуникациями способствует созданию благоприятных коммуникационных условий для повышения эффективности деятельности современной организации при наличии организационно-экономического механизма, включающего в себя организационные и экономические формы, структуры, методы и инструменты управления коммуникациями (таблица 1).

Таблица 1 – Механизм управления организационными коммуникациями

Этап	Характеристика	Методы и инструменты
Этап 1. Оценка коммуникаций государственного органа	Анализ внутренней среды; анализ внешней среды; определение информационных и коммуникационных потребностей.	Стратегический анализ; экспертные оценки; интервью; анкетирование.
Этап 2. Разработка коммуникационной стратегии	Разработка стратегических альтернатив; формирование системы критериев; оценка стратегических альтернатив; выбор стратегии.	Мозговой штурм; карты развития; поле решений; экономический анализ.
Этап 3. Реализация коммуникационной стратегии	Выбор организационной формы управления; распределение зон ответственности и ресурсов; выбор оценочных критериев и показателей; оценка эффективности коммуникационных мероприятий.	Функциональный и экономический анализы; методы материального и морального стимулирования; методы обучения; экспертные оценки; мониторинг.

В управлении коммуникациями в государственных органах на первый план выступает проблема разработки комплексной методикиоценки эффективности организационных коммуникаций. Существует общая схема оценки эффективности организационных коммуникаций, имеющая возможность применения в органах государственной власти с внесением коррективов, которая проиллюстрирована на рисунке 1.

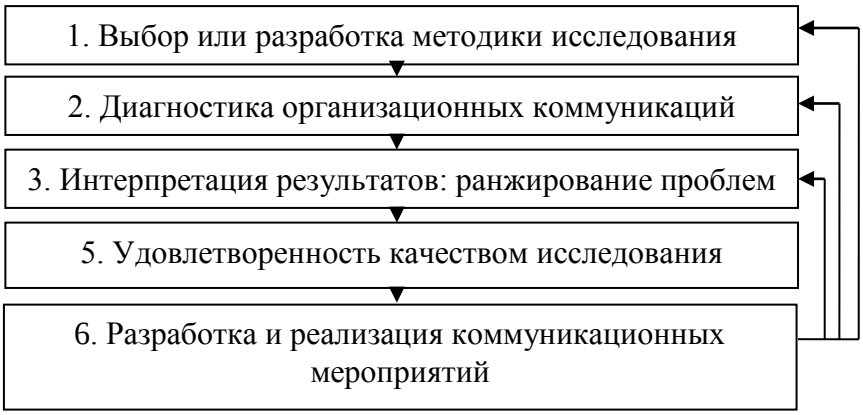

Рисунок 1 – Модель диагностики организационных коммуникаций

Достижением современной экономической практики является также наличие разработанных методик исследования организационных коммуникаций. Для органов государственного управления наиболее подходящей является методика СуровцевойЕ.С., основанная на вычислении интегральной оценки эффективности коммуникаций путем суммирования оценок функциональной, экономической и стратегической эффективностей[4].

Однако, учитывая некоммерческий характер деятельности государственных органов в данной методике исключается целесообразность определения экономического эффекта от коммуникационных мероприятий. В то же время, в силу отсутствия коммуникационной стратегии как самостоятельного документа в перечне нормативно-правовых актов, обеспечивающих деятельность государственных органов, не представляется возможным проведение оценки стратегической эффективности управления организационными коммуникациями. Модифицируя методику Суровцевой Е.С. в соответствии с деятельностью государственных органов, представляется возможным объединить ряд наиболее подходящих показателей экономической и стратегической оценок эффективностей и выделить обобщенный блок в виде оценки организационной эффективности управления коммуникациями в государственном учреждении [5].

Согласно механизму управления организациоными коммуникациями определение нормативной оценки и коэффициента весомости каждого блока функциональной и организационной эффективностей возможнометодом экспертных оценок. Основные элементы и показатели оценки управления коммуниациями в государственных органах приведены в таблице 2.

Таблица 2 - Элементы оценки функциональной и организационной эффективностейуправления коммуникациями

Элементы системы оценки	Показатели
1.1 Нисходящие коммуникации	1.1.1 Коэффициент точности исполнительской деятельности 1.1.2 коэффициент своевременности исполнения
1.2 Горизонтальные коммуникации	1.2.1 Коэффициент надежности межфункциональных связей 1.2.2 коэффициент согласованности
1.3 Информационные потребности	1.3.1 Коэффициенты удовлетворения информационных потребностей руководителей и сотрудников; 1.3.2 коэффициент использования информации
1.4 Коммуникационный климат	1.4.1 Уровень лояльности сотрудников; 1.4.2 Уровень принятия коммуникационного стиля;
1.5 Внутренняя обратная связь	1.5.1 Коэффициент своевременности предоставления отчетов; 1.5.2 Инновационная активность персонала;
1.6 Обратная связь с получателями государственных услуг	1.6.1 Коэффициент своевременности реакции на запросы получателей государственных услуг
Организационная эффективность	
2.1 Проведение коммуникационных мероприятий	2.1.1 Частота проведения коллегиальных коммуникационных мероприятий (собрания, совещания) 2.1.2 Участие в коммуникационных мероприятиях
2.2 Зависимость результативности деятельности от коммуникационных факторов	2.2.1 Влияние коммуникационного климата на работу персонала 2.2.2 Влияние коммуникаций
2.3 Структура коммуникаций	2.3.1 Соответствие коммуникационных процессов структуре; 2.3.2 коэффициент сохранности информации
2.4 Каналы коммуникации	2.4.1 Коэффициент технической оснащенности; 2.4.2 коэффициент владения техническими навыками

Данная оценка позволит исследовать соответствие коммуникационных процессов организационно – правовой структуре, а также степень влияния системы коммуникаций на выполнение программных документовконкретного государственного органа.

Таким образом, современный подход к управлению коммуникациями в государственных учреждениях подразумевает вычислениеинтегральной оценки эффективности управления коммуникациями, что обеспечит высокую результативность выполнения ряд задач, стоящих перед коммуникационным менеджментомв государственном учреждении.

Список литературы:

1. Шаимова А.В РК изменят систему оплаты труда госслужащих. – Режим доступа: http://www.tengrinews.kz

2. Глухов В.В. Менеджмент / В.. Глухов. – СПб.: Изд-во политехн. ун-та, 2010. – 167 с.

3. Круглова Н.Ю. Основы менеджмента. Учебное пособие для вузов / Н.Ю. Круглова. - М.: Юнити-Дана, 2010. – 150 с.

4. Глызина М.П. Современный менеджмент: учебное пособие / М.П. Глызина–Ростов н/Д.: Феникс, 2009. – 280 с.

5. СуровцеваЕ.С. Управление коммуникациями / Е.С. Суровцева // Вестник ВГУ. Серия Экономика и управление. – Омск, 2010. – № 2. – С. 173-181.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕУРОПАДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ПЕН ҚАУІПСІЗДІК ҰЙЫМЫНДАҒЫ ОРНЫ

Ғабдолла Н.С
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ. Қазақстан Республикасы
nazgul.gabdolla@mail.ru

Бір шеті шығыста Алтаймен, екінші шеті батыста Каспий теңізімен шектескен, солтүстігі Орал тауларымен жалғасып, оңтүстігі Сыр алқабымен түйіскен ежелгі көшпелі қазақ даласында болған айтулы оқиғалардың бірі – 2010 жылғы Астанадағы Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік Ұйымының саммитінің өтуі болатын. Бұл - соңғы бас қосулары XX ғасырдың аяғында болып, содан бері болмаған ұйымның ірі тарихи халықаралық көлемдегі жиыны болды.

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде әлемдік саясатта өз орнын алып келе жатқанына, міне, жиырма бес жыл уақыт болды. Тарихи өлшеммен бұл азғантай уақыт болғанымен, біздің еліміз үшін қаз басып, тік тұра бастаған, өзін қоршаған ортасына икемдеп, дүниеге таныстыра бастаған сындарлы да сәтті жылдар болатын. Мүмкін мұндай асуларды басқа мемлекеттер бір жылда, мүмкін елу немесе жүз жылда өтер, бірақ сол кезеңдердің өзіне тән сипаттамалары мен ерекшеліктерінің, қиыншылықтарының болуы заңды болып табылады.

Осындай қиыншылықтарға қарамастан Қазақстанның Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік Ұйымы сияқты халықаралық беделді ұйымды бір жыл бойы басқаруы үлкен жеңіс болып отыр. Ал бұл мақсатқа 1997 жылы елімізде қабылданған «Қазақстан-2030» стратегиялық жоспарының баспалдақ болғандығын атап өтуіміз керек. Сол құжатта атап көрсетілгендей, ең бірінші ұзақ мерзімді басымдық, бұл елдің ұлттық қауіпсіздігі болатын. [1....] Ол дегеніміз мемлекеттік тәуелсіздік пен аумақтық тұтастықты сақтау дегенді білдіреді. Біз еліміздің тарихында тұңғыш рет өзіміздің шекарамызды анықтап алдық. Солтүстіктегі көршіміз Ресеймен, шығыстағы көршіміз Қытаймен, одан қалды бауырлас Орта Азиядағы мемлекеттермен халықаралық практика мен нормаларға сәйкес шекарамызды толық белгілеу - еліміздің үлкен жетістігі болды. Бірнеше халықаралық ұйымдарға кіре отырып, Қазақстан ең алдымен өз

елінің мүддесін, оның қауіпсіздігін қамтамассыз етуді бірінші орынға қояды. Осы орайда оның алғышқылардың бірі болып өзі ядролық держава болса да, одан саналы түрде бас тартуы әлем алдындағы Қазақстанның қандай мақсат көздейтінін, ешкімге қауіп төндіруге тырыспайтынын тағы бір дәлелдеді.

Аталмыш құжаттағы тағы бір маңызды ұзақ мерзімді басымдық, бұл ел ішіндегі саяси тұрақтылық пен қоғамның топтасуы болатын. [2.....] Қазақстанда әр түрлі себептермен келген 130-дан аса ұлттар мен ұлыстардың өкілдері өмір сүріп жатыр. Олардың діні мен тілі, менталитеті мен психологиясы, дүниеге көзқарасы мен ұлттық мүддесі әр түрлі екендігі шындық. Бірақ солардың барлығын бір мүддеге, бір мақсатқа, бір идеяға жұмылдырып, басын қосу - маңызды шарулардың бірі болып табылады. Онсыз ел дамуының экономикасы мен халықтың әлеуметтік жағдайы туралы әңгіме қозғау мүмкін емес. Егер елде бүкіл осы жылдары тыныштық пен бейбітшілік болмағанда, онда біздің барлық алға қойған мақсаттарымыз тек қана идея немесе қиял болып қалар еді. Қазақстан осыған байланысты халықаралық көлемде әр түрлі діндердің түсінушілігін, олардың ашық түрде әңгімелесіп, дінаралық мәдени байланысқа түсуіне де себепкер болып отыр.

Міне, осы негізгі мәселені сындарлы саясат арқылы байыппен жүргізудің нәтижесінде Қазақстанның бұл миссиясы басқа елдер мен халықаралық ұйымдардың, оның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымы мен Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік Ұйымы тарапынан кең қолдау тапты.

1990-шы жылдардың басында бүкіл елді қамтыған саяси дағдарыс жылдарында бұрынғы одақтас мемлекеттердің барлығы жан-жаққа ыдырап, не боларын білмей дағдарған кезде Қазақ елінің өз егемендігін жариялауы басқа көрші мемлекеттер тарапынан күмәнсіздік туғызғаны рас. «Өз алдына ел болып кетуі мүмкін емес» деп мәселенің нүктесін қойған саясаткерлер де болды. Ал енді, бұрынғы көшпелі халықтың ұрпағы өз алдына мемлекет құрып, тіпті басқа елдерге үлгі болып отыруы, әрине басқалар тарапынан қызығушылық пен қызғаныш туғызуы заңды болмақ. Оның үстіне, 1975 жылдан бері өмір сүріп келе жатқан Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік Ұйымына төрағалық етуі қазақ халқы үшін ғана емес, жалпы түркі тектес елдер арасында маңызды оқиғаға айналды. Соңғы кезде беделі төмен түсіп кеткен бұл ұйым Қазақстан төрағалық еткен уақытта қайтадан жандана бастады. Бойына қан жүгіріп, ісі оңға басып, әлемдік көлемдегі адамзат қоғамындағы терең де маңызды мәселелерді шеше бастады немесе күн тәртібіндегі ең көкейкесті шешуін күтіп тұрған мәселеге айналдырды. Соның арқасында осы ұйым өкілдерінің бір жылдың көлемінде бірнеше рет бас қосулары олардың көз алдарында қандай мәселеде болмасын, ең бірінші орында - адам және оның өмірі мен бақыты болуы керек екендігін көрсетті.

Дүниежүзінің 56 мемлекеті мүше болып табылатын ЕҚЫҰ-ы басшыларының соңғы саммиті өткен XX ғасырдың соңында болған. Содан бері адамзат қоғамының талғамы мен талабы да, көзқарасы мен түсінігі де үлкен өзгерістерге ұшырады. Астанада өткен әлемдік дәрежедегі бұл бас қосу осы

өзгерістерді ескере отырып, ғаламдық мәселелердің барлық түрлерін тек қана бейбіт жолмен шешуге болатындығын қарастырды.

Астана саммиті бізге не берді? Әрине, ұтыларымыздан көрі ұтарымыз көп болғаны ақиқат.

Біріншіден, халықаралық ұйымдарға қатыса отырып, Қазақстан өзінің әлемдік саясаттағы беделін одан әрі нығайта түсті. Себебі, халықаралық ұйымдардың Қазақстанға деген сенімі жылдан-жылға артып келеді.

Екіншіден, Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік Ұйымы мүшелерінің басшыларын қосу арқылы Қазақ елінің атын шартарапқа таныту үрдісін жалғастырды. Мұның өзі бертін күнге дейін Қазақстанды Пакистан сияқты мемлекеттермен шатыстырып жүрген кейбір елдердің түсінігінің, көзқарасының дұрыс жаққа қарай өзгеруіне әсер етер еді.

Үшіншіден, Қазақстан басқа елдер үшін, әсіресе ТМД құрамындағы мемлекеттер үшін өзінің әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуы жағынан үлгі болатын дәрежесін жоғалтпай, одан әрі беки түсіп отыр.

Төртіншіден, Қазақстан осындай әлемдік деңгейдегі шараларды өткізу арқылы тәжірибе жинақтап, оның қыры мен сырына үңіле отырып, сыртқы саясатты жүргізу тәсілдерімен толығады.

Бесіншіден, саммит барысында болған күнделікті жаңалықтар дүниежүзілік көлемдегі басты-басты бұқаралық ақпарат құралдары арқылы әлемнің түкпір-түкпіріне тарағаны анық. Мұның өзі саммит болып жатқан елдің негізгі ұлты, сол ұлттың әдет-ғұрпы мен салт-санасы, мәдениеті мен тарихы туралы ақпаратсыз мүмкін емес. Бұл дегеніміз - қазақ халқының атын шығарудың тағы бір оңтайлы сәті деп есептеуімізге болады.

Ел басшысы өзінің халыққа Жолдауларының барлығында Қазақстанның ерекшелігін ескере отырып, көбінесе жадынан тастамайтын бір мәселені ешқашан тастаған емес. Бұл - елдің бірлігі мен тыныштығы [3.] Қандай жағдайда немесе қай уақытта болсын, елді дағдарыстан алып шығатын бір ғана күш бар, ол - ынтымақ. «Бірлік болмай, тірлік болмас» деп халық даналығы бекер айтпаған болар. Өмірлік тәжірибе бізді осыған меңзеп отыр. Қазақстан жағдайында ұлттық бірлікті сақтау - тыныштықтың, ынтымақтастықтың және елдің бірқалыпты дамуының бірден-бір кепілі болып табылады. Сондықтан қазіргі бүкіләлемдік қаржы дағдарысы тұсында жеке тұлғаның мінезінде, жүріс-тұрысында, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайында болатын өзгерістер қоғамның кері кетуіне емес, алға жылжуына әсер етуі тиіс. Ол үшін бүкіл Қазақстан қоғамындағы барлық ұлттар мен ұлыстарды біріктіруші негізгі күш – қазақ ұлты өзі болып, басқа ұлттарды бір төңірекке жұмылдырып, ауызбіршілікті нығайтып жол бастауы керек. Онсыз Қазақ елінің беделін көтеруге тырысқан қаншама еңбек, аққан тер, сіңірген күш далаға кетті деген сөз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қ.Р президентінің ресми сайты www.akorda.kz Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 1997 қазан.

2. Қ.Р президентінің ресми сайты www.akorda.kz Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 1997 қазан.
3. Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. /«Егеменді Қазақстан» 2014 ж. 18 қаңтар.

КАЗАХСТАН: ИСТОРИЯ ДВАДЦАТИ ПЯТИ ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ. ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО

Грудина В. В., Хисамутдинов Р. М.
Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева
Республика Казахстан
E-mail:gv12.06@mail.ru,raf.kz@inbox.ru

Сколько доблести, сил и упорства требуется, чтобы поднять Флаг Независимости, столько же доблести, сил и упорства требуется, чтобы удержать его в надлежащем положении.
Н.А.Назарбаев

Приближается 25- летие независимости Казахстана. И чем ближе эта дата, тем больше мы размышляем над новейшей историей нашего государства, осмысливаем пройденный нами путь. И этот труд души и сердца нам необходим, чтобы двигаться вперед. И этот труд проделывают наши жители – патриоты своей страны, кому дорога Родина и будущее страны.

Позиция деятельного патриотизма – главная задача идеологии Казахстана. Патриотизм является элементом как общественного, так и индивидуального сознания. На уровне общественного сознания под патриотизмом подразумевается национальная и государственная идея единства и неповторимости данного народа.

Современный Казахстан нуждается в том, чтобы патриотические традиции и ценности были усвоены населением и стали индивидуальными и групповыми поведенческими программами.

Если углубиться в историю, то можно сказать что Казахстан не сразу стал независимым. Наше государство получило суверенитет и свободу в ходе многовековой борьбы. Тысячи людей боролись за независимость нашей страны, многие погибли за будущее своей Родины[1].

Много столетий наша земля была полем боя, многие народы хотели захватить ее. Очень много было пролито крови. Люди тех времен видели смерть и несправедливость, горе и несчастье, они знали, что такое потеря. Но они не сдались. Именно благодаря им, мы живем в государстве, свободном и независимом. Всё это благодаря единству, сплоченности людей и общей верой в светлое будущее.

В конце XX века карта мира резко изменилась. Причиной тому послужил

распад гигантской империи- СССР, на обломках которой образовались пятнадцать новых независимых государств. Одно из них - Республика Казахстан, расположенная в самом центре Евразийского материка. Мировые политики расценили это событие как естественную победу наций, на протяжении многих веков находившихся под гнетом тоталитарного режима и теперь устремившихся к независимости.Однако они считали, что для становления и развития, вновь образованных молодых государств, присоединения их к мировому сообществу необходимо, по крайней мере - лет пятьдесят. Они сомневались в том, что страны, испытавшие колониальный гнет на протяжении нескольких веков, утратившие признаки государственной самостоятельности, имеющие разрушенные за семьдесят лет господства командно- административной системы политические и экономические рычаги управления обществом, смогут быстро войти в мировое сообщество[2].

Но все это было опровергнуто поступательным движением нового государства- Республики Казахстан, которое стало новым явлением в развитии мировой цивилизации.

Летопись современного Казахстана начинается с 16 декабря 1991 года. В этот день Казахстан объявил себя Независимым суверенным государством. 25 лет тому назад, обретя свою независимость, Казахстан открыл новую веху в своей истории: окреп, достиг больших результатов в своем развитии.Это целая эпоха, которая отделяет нас от прошлого. История, полная драм и противоречий, досадных поражений и больших побед. Отрезок времени, невероятно насыщенный событиями и фактами[3].

За 25 лет создано новое государство, которое имеет собственные институты власти и является влиятельным членом мирового сообщества, где гарантированы его безопасность и независимость, так как в Казахстане заложен прочный фундамент демократического пути развития на основе преобразования государственных и политических структур управления.

За 25 лет полностью изменилась внутренняя экономическая система страны: сформированы рыночные отношения и институты, которые ни в чем не уступают развитым цивилизованным государствам. На основе этого Казахстан стал страной занимающей свое собственное место в мировой экономике.

В течение 25 лет было построено открытое общество, в котором утвердились демократические институты, защищающие на основе Конституции права и свободы человека и гражданина. Выросло новое поколение казахстанцев, которое избавлено от жестоких оков бывшей тоталитарной идеологии и уважает подлинные идеологические ценности и цели.

Современный Казахстан – это молодое независимое государство с богатой историей и, несомненно, блестящим будущим. Наша **государственность берет свои истоки из глубокой древности,** однако она требует сплочения во имя стратегических целей развития.

В действительности, мы живем в то время, когда мир претерпевает кардинальные изменения, и особенно на постсоветском пространстве.

Казахстанцы начали строительство новой республики, а началось все с

принятой Декларации Независимости Республики Казахстан.

Независимость Казахстана, как и других республик бывшего Союза, имела также большое международное значение. На стыке Восточной Европы и Западной Азии появилось новое демократическое государство. На внешнюю политику Республики Казахстан, имевшей ядерное вооружение, большое внимание обращали государства мира.

И сегодня можно проследить тот тернистый путь, который прошла наша республика на пути к международному признанию, успешной интеграции в мировое сообщество.

Одним из первых шагов Казахстана к реальной независимости стало10 декабря 1991 года – Казахская Советская Социалистическая Республика переименована в Республику Казахстан, а также издан Указ Президента о формировании Алмазного фонда республики. И уже через месяц 21 декабря 1991 года – собравшиеся в Алматы по инициативе Н.Назарбаева руководители 11 бывших советских республик подписали Декларацию, ставшую основополагающим документом нового объединения - Содружества Независимых Государств.

1992 год для Казахстана начался сразу с того что уже в марте Казахстан вошел в состав ООН. Спустя два месяца 4 июня 1992 года были утверждены новые государственные символы флаг, герб.

Сегодняшний герб суверенного Казахстана является результатом огромного труда, творческих исканий двух известных архитекторов: ЖандарбекаМалибекова и ШотыУалиханова.

Следующий этап продлился с начала 1993 года до марта 1995 года. С принятия новой Конституции 30 августа 1995 года начался новый этап, он продлился до осени 1997 года.

Важным этапом также стало принятие стратегической программы «Казахстан – 2030. Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев».Последний этап связан с процессом демократизации общества и дальнейшего наращивания потенциала суверенным Казахстаном. На данном этапе произошел перенос столицы из Алматы в Акмолу. 6 мая 1998 года город Акмола был переименован в Астану.

С каждым новым этапом наша страна все больше и больше начинала вставать с колен пытаясь, выпрямится во весь рост, чтобы смело шагать в новое историческое пространство, покинув изжившие себя экономические, политические и культурные формы.

Конечно же, 2000 года для Казахстана запомнятся тем, что 29 июля– уничтожена последняя штольня для ядерных испытаний на бывшем Семипалатинском ядерном испытательном полигоне.

Это говорит нам о том, что усилия Казахстана, направленные на укрепление мира и стабильности в регионе и реализацию новых принципов ядерной безопасности, снискали нашей стране глубокое уважение со стороны мирового сообщества [4].

Казахстан стал вставать с колен эволюционным путем. Для этого

потребовалось мудрое руководство, четкая политика, ясное осмысление, и все это исходило от лидера нации, наш Президент с самого начала правильно выбрал "Дорожную карту" развития и становления молодого суверенного государства. И в своем выступлении во время президентской инаугурации одиннадцатого января 2006 года Нурсултан Абишевич с чувством удовлетворения уже отметил: "Мы сумели выполнить три важнейшие задачи: создали свою государственность, сформировали успешно развивающуюся в мире экономику, реально подняли благосостояние народа" [5].

И сегодня когда на дворе уже 2016 год, когда мы знаем всю историю нашего Независимого государства можно с оптимизмом утверждать,что эти годы были ознаменованы для казахстанцев эпохой смелых шагов и судьбоносных решений. Следует особо подчеркнуть,что независимый Казахстан пошел не по чьему-то пути, а проложил свой, казахстанский путь, выбрав золотую середину.

Из всех постсоветских стран только наша республика пришла к той идее,которая обеспечивала и стабильность, и одновременно развитие,при этом не пережив никаких потрясений. Стабильность и динамизм, конкурентоспособность и умение энергию слов обратить энергию конкретных дел – это и есть, на мой взгляд, стиль обновленного и духовно возрождающегося суверенного Казахстана, задвадцать пять лет независимости из осколка бывшего Союза превратившегося в уважаемую региональную державу и авторитетногочлена международного сообщества. И, главное, мы определили границы со всеми соседями. Это очень важное событие в истории нашей страны. Мы сможем передать будущему поколению страну с международно признанной территорией. И в этом огромная заслуга нашего Президента [6].

Сейчас, когда Казахстан уверенно стоит на ногах в 2017 году Казахстан проведет известную Международную специализированную выставку ЭКСПО-2017. Для Казахстана, который первым из всех постсоветских государств будет проводить такое престижное и важное мероприятие, как ЭКСПО-2017, попадание в рейтинги и улучшение позиций в них является очень важным, чтобы соответствовать лучшим мировым стандартам. Несомненно, главной целью является не просто попадание в тот или иной рейтинг, а улучшение качества жизни населения страны. Казахстан, по показателям данных рейтингов медленно, но верно продвигается вперед. Тем не менее, учитывая глобальную конкуренцию, многие страны не стоят на месте, а развиваются с опережающими темпами. Поэтому, Казахстану, чтобы улучшить качество жизни населения и диверсифицировать экономику для меньшей зависимости от мировых цен на нефть и газ, в том числе необходимо развивать инфраструктуру альтернативных источников энергии, которые к тому же являются экологически чистыми [7].

Как отметил Президент Республики Казахстан, мы «строимнезависимый, процветающий, политически стабильный Казахстан» и, как ученый, я связываю дальнейшее процветание страны с процессом расширения научного мышления

в обществе, сеще большим применением достижений науки во всех сферах,жизнедеятельности каждого гражданина и государства в целом.Процветание Казахстана – в нашем компетентном и трудолюбивом народе; в наших традициях, которые всегда открыты инновациям; в наших общих ценностях стабильности, процветания,взаимного уважения, дружбы.

Широка и бескрайня казахская земля. По территории она занимает девятое место в мире и, говоря словами поэта, "может вместить пять Франций или девяносто девять Бельгий". Эта громадина – бесценное наследие, навечно оставленное нам нашими предками. Главным делом после обретения независимости было сохранение для народа каждого клочка святой земли.

Список использованной литературы:

1. Постановление Правительства Республики Казахстан «О Государственной программе Патриотическое воспитание граждан РК на 2006–2008 гг.» от 9 декабря 2006 года № 1187 // Собрание актов президента РК и правительства РК. – 2006. – № 46. – С. 147–163.
2. Концепция перехода Республики Казахстан к устойчивому развитию на 2007-2024 года/ Казахстанская правда №8 2006. С. 1-3.
3. История Казахстана с древнейших времен и до наших дней. Очерк / Под ред. М.К. Казыбаева и др. Алматы. 1993. С. 113.
4. Министерство образования и науки Республики Казахстан, комитет науки институт философии и политологии «Мир Ценностей Независимого Казахстан»,А. Нысанбаев. С.209.
5. Назарбаев Н.А. Ук. соч., с. 86-87
6. Министерство образования и науки Республики Казахстан, комитет науки институт философии и политологии «Мир Ценностей Независимого Казахстан», А. Нысанбаев. С.190.
7. Ссылка на статью «Kazakhstanmediasummit» http://yvision.kz/post/424267.С.1.

МОЛОДЕЖНЫЙ КАДРОВЫЙ РЕЗЕРВ» КАК РЕСПУБЛИКАНСКАЯ БАЗА ДАННЫХ.

Даниалова А.Д.
Костанайскийгосударственный педагогический институт, г.Костанай,
Республика Казахстан
E-mail: aigerim_danialova@mail.ru

Всвоем послание народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Нурсултан Абишевич Назарбаев обратился к молодежи Казахстана с такими словами: «Я обращаюсь к нашей молодежи. Вы - воплощение всех наших надежд на будущее. Все что делается

нами сегодня, - делается для вас. Большинству из вас столько же лет, сколько и нашему независимому Казахстану. А к 2050 году вы уже зрелые граждане, принявшие участие в исполнении этой программы. Дальнейший путь страны определять вам. Вы воспитаны в условиях независимости - того, чего не было у нас. Ваше новое независимое мышление - это фактор, который поведет страну к новым целям, кажущимся нам сегодня далекими и недосягаемыми» [1].

За годынезависимости Лидер Нации всегда уделял большое внимание значению и роли молодого поколенияказахстанцев в процветании нашей страны. Еще в 2008 году Нурсултаном Абишевичем на I съезде молодежного крыла «ЖасОтан» 14 мая 2008 года была поставлена задача из числа молодежи «сформировать новую генерацию современных и эффективных управленцев для системы государственного управления, бизнеса и сферы общественной деятельности». В целях исполнения данного поручения молодежное крыло «ЖасОтан» партии «НұрОтан», при поддержке министерства образования и науки Республики Казахстан реализует проект «Молодежный кадровый резерва».

«Молодежный кадровый резерв» - это проект, рассчитанный на молодых, активных, креативных людей в возрасте до 29 лет, студентов или руководителей молодежных организаций.

За годы реализации «Молодежный кадровый резерв» помог сотням молодых людей достичь новых высот на карьерном поприще, разглядеть свежие перспективы, а также найти возможности для личной самореализации.

Проект «Молодежный кадровый резерв» направлен на формирование республиканской базы данных специалистов, мотивированных на карьерный рост, обладающих высоким уровнем профессиональных навыков и управленческих компетенций. В рамках проекта разработана целая программа, в рамках которой участник проекта может последовательно развить свои способности и навыки, получить дополнительные знания, повысить квалификацию, приобрести новых друзей. Проект «Молодежный кадровый резерв» — это «социальный лифт» для креативной, талантливой молодежи и действенный механизм подготовки управленческих кадров.

Как и любой другой государственный проект, «Молодежный кадровый резерв» савит перед собой определенное количество задач, а именно:

- ✓ выявление, отбор, подготовка и обучение управленческих кадров;
- ✓ создание необходимых условий для профессионального роста молодых казахстанцев к получению новых знаний и к самосовершенствованию;
- ✓ формирование эффективной системы подготовки кадрового резерва, основанной на передовых обучающих технологиях.

Проект «Молодежный кадровый резерв» состоит из 4 обязательных этапов:

1) онлайн-регистрация - заполнение анкеты в соответствующем разделе регистрация сайта проекта (www.rezerv.kz);
2) личное интервью, собеседование с конкурсной комиссией - этап проекта, на котором кандидаты в молодежный кадровый резерв приглашаются на личное интервью с конкурсной комиссией;

3) образовательный этап - обучение проходит в образовательных и учебных центрах. Программа состоит из тестирования и презентации индивидуальных проектов, а также мастер-классов с участием ведущих экспертов в области мотиваций, стратегического планирования жизни, управления личной эффективностью, а также обучение основам эффективного управления социально-экономическими процессами, отработке практических навыков менеджмента, развитию лидерских качеств современных менеджеров.
4) прохождение стажировки - в течение одной недели конкурсанты будут проходить стажировки в государственных структурах и национальных компаниях. По итогам проекта 16 конкурсанта, прошедшие все этапы проекта получат сертификат, будут зачислены в кадровый резерв и примут участие в общественных слушаниях [2].

Данные этапы показываютчеткость и прозрачность процедур отбора, определенных условий проекта. Отлично продумана поэтапная работас конкурсантами: тестирование, обучающие модули, оценка профессиональных компетенций, стажировки в различных организациях, встречи с ведущими представителями государственного управления, бизнеса, науки, образования, общественных организаций, СМИ. А это значит, что отбор резервистов является качественным и объективным.

За 7 лет брэнд «Молодежный кадровый резерв» стал узнаваем среди молодежи, как проект, ориентированный на поддержку молодежи. Его реализация способствует созданию необходимых условий для профессионального роста молодежи, к получению новых знаний и самосовершенствованию. Главный принцип отбора на всех этапах проекта – открытость и прозрачность. Проект «Молодежный кадровый резерв» стал отличной действующей площадкой, дающей возможность талантливым участникам проекта реализовать себя. Проект является социальным лифтом для молодых специалистов, выходцев из разных слоев населения, эффективно работающих в различных сферах деятельности.

В этом проекте есть возможность выявить настоящих лидеров, раскрыть потенциал, обучить, исходя из современных тенденций: время не стоит на месте, все меняется, и мне кажется, современным политикам нужно уметь ориентироваться в этом бесконечно меняющемся мире. Для этого им необходимо многое, кроме лидерских качеств: только чувствуя людей, ты можешь понять, что им нужно. В рамках проекта совершеннона бесплатной основе сегодня наша молодежь имеет возможность обучиться таким навыкам как управление временем, постановке целей, умение вести переговоры, умение позиционировать себя и доносить свои мысли, а так же быть командным игроком.

Проект «Молодежный кадровый резерв» дает огромные шансы людям осознать свое предназначение, выбрать свой путь. Есть возможность «вырастить» лидеров, которые реально изменят этот мир. Мы находим проект огромным вкладом в дело воспитания молодежи.

Несмотря на то, что мы живем в век новых технологий, роль личности в истории никто не отменял. Именно такие проекты помогают выявить тех лидеров, с помощью которых завтра будет строиться экономика нашей страны и продвигаться проекты, способствующие развитию позитивного имиджа Казахстана за рубежом. Благодаря этому проекту в Казахстане сформировался определенный пул лидеров из разных сфер деятельности, которые уже достойно представляют страну на международном пространстве.

За 7 лет на участие в проекте «Молодежный кадровый резерв» подали заявки свыше 13 000 молодых людей.

Так за все время реализации проекта 404 человека прошли открытый конкурсный отбор, тестирование, обучающие модули, оценку профессиональных компетенций, стажировки в различных организациях. Участники, прошедшие конкурсный отбор встретились с ведущими представителями государственного управления, бизнеса, науки, образования, общественных организаций, СМИ.

После прохождения стажировок в государственных органах и национальных компаниях более 40% резервистов сменили места работы. Более половины из них перешли с районного в областной, с городского/областного на республиканский уровни.

90 % участников заявили о том, что тренинговая программа проекта по развитию личности повлияла на их личностное становление и профессиональное развитие.

Из года в год эффективность проекта «Молодежный кадровый резерв» подтверждают успехи его участников, что позволяет ему оставаться актуальным и занимать достойное место среди успешных молодёжных проектов в Республике Казахстан.

Список литературы:

1. Нурсултан Абишевич Назарбаев.Послание народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее, Астана» // 2014.
2. Официальный сайт - «Молодежный кадровый резерв», www.rezerv.kz

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕМДІК ӨРКЕНИЕТТЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ

Джумалиева Л.Т.
С. Сейфуллин атындағы КазАТУ, Астана қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: Lazzat-69@mail.ru

Жаңа мыңжылдықтың қарсаңында ғасырлар тоғысында Қазақстан тәуелсіздігін жариялап, егемен ел атанды. Тәуелсіздікке қол жеткізу арқылы қазақ халқы ғасырлар бойы армандаған «мәңгілік ел» орнату туралы ұлы мұратын ақиқатқа айналдырып, төрт құбыласы тең, шекарасы айқындалған,

қазығы берік толыққанды мемлекет қалыптастырды. Бұл-халықтың өршіл рухы мен өшпес жігерінің жеңісі еді. Қазақ халқы дербес мемлекет құрудың сан ғасырлық сатысынан өтті.

Тамырын тереңге тартқан қазақ халқы жеке ел болып, дербес мемлекет құрғанға дейін талай белестерден аман өтті. Тарихы талқыға түсіп, шыңдалған Ұлы дала тағдыры ортақ алуан ұлыстың құтты қонысына айналды. XX ғасырдың басында өлкеде өмір сүріп жатқан барша ұлттардың басын біріктіріп, ел болып қалудың саяси амалдарын қарастырған табанды тұлғалар Алаш автономиясын құрды. Зиялылардың көш басында Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов сынды білімді азаматтар тұрды. Алаштың ардақты ұлдары дербес мемлекеттілік орнатуды, тәуелсіздікті ту етті. Алаш өкіметі жаңа тұрпатты қазақ мемлекеттілігінің бастауына айналды.

Алаш өкіметімен бір тұста Түркістан автономиясы дүниеге келді. Оңтүстік өңірлерді қамтыған Түркістан өкіметінің басында Мұхаметжан Тынышбаев, Мұстафа Шоқай сынды зиялылыр шоғыры тұрды [1]. Елдегі биліктің негізін қалаушы да, қорғаушы да халықтың өзі екендігін анықтап берген Түркістан автономиясы демократиялық негізде құрылды. Шекарасы айқындалған одақтас республика мәртебесін алған Қазақстанда 1925 жылдан бастап, қоғамдық-саяси ахуал күрт өзгерді. Ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлі өмір салты мен мал шаруашылығын күйретуге бағытталған кәмпескелеу, тәркілеу мен жаппай ұжымдастыру салдарынан елде алапат ашаршылық басталды.

1930-1933 жылдардағы ашаршылық кезінде бір миллионнан астам қазақ шетелге босып, екі жарым миллионға жуық қазақ аштықтың құрбаны болды. Қазақстанды мекендеген басқа халықтар да осы жылдары зұлматтың ащы дәмін татты. Бұған республикада жаппай жүзеге асқан сталиндік жазалау науқаны қосылып, халықтың білікті ұлдары мен қыздары, мәдениет пен өнер қайраткерлері жаппай қуғын-сүргіннің құрбаны болды. Арада біршама жыл өткеннен кейін, 1986 жылы қазақ жастары Алаш арыстары армандаған азаттықты ту етіп көтеріп, алаңға шықты. Арыстарымыздың асыл мұрасымен қайта қауышқан ел рухани өрлеу биігіне қол созды. Желтоқсан айында Алатаудан басталған ел тәуелсіздігі Арқа төрінде салтанат құрды [2].

1991 жылы құрылған тәуелсіз қазақ мемлекеті- сол арыстардың асыл арманының жүзеге асуы еді. Республикамыз тәуелсіздік алғаннан кейін, егемен мемлекет ретінде халықаралық аренаға шықты. 1992 жылдың 3 наурызында қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымына кірсе, сол жылдың 4 маусымында Қазақстан Республикасы тарихындағы ерекше мәртебелі күн. Бұл күн еліміздің мемлекеттік рәміздері Туы, Елтаңбасы, Әнұраны дүниеге келген күн ретінде мәңгі есте қалды. Тәуелсіздік - біздің бабаларымыз ғасырлар бойы аңсап, біздің ұрпақ жүзеге асырған қазақстандықтар үшін ең қасиетті құндылық. Қазақ халқы сан ғасырлар бойы өзінің егемендігі мен тәуелсіздігі үшін күресіп келді. Өзінің ең жақсы қасиеттерінің: қатер төнген сәтте бірігіп, ұйымдаса білуінің, сондай-ақ басқа халықтармен бейбітшілік, келісім мен тату көршілік жағдайында

тұруға деген ынты-ықыласының арқасында ол тарих тасқынының астында қалып қоймай, өзінің мемлекеттігін қалпына келтіре алды.

Тәуелсіздігімізді жариялағаннан бергі мезгіл ішінде көптеген елеулі табыстарға қол жеткіздік. Бұл Президентіміздің жүргізіп отырған парасатты көреген саясатының нәтижесі – Еліміздің тыныштығы мен қауіпсіздігінің, көп ұлтты Қазақстан халқының жарастығы мен ынтымақтастығының арқасында болып отыр. Еліміздің тәуелсіздігі мен мемлекеттілігінің орныға түсуі, ұлттық қауіпсіздігі, экономикамыздың жедел қарқынмен дами беруі, Қазақстан халықтарының өз болашақтарына деген берік сенімі, қазіргі замандағы өркениетті қауымдастық ортасында іргелі елге айналуы – стратегиялық негізгі бағыттарды құрайды.

Ата заңымыздың қабылдануы, мемлекеттік рәміздеріміз – елтаңба, туымыз бен әнұранымыздың бекітілуі, ұлттық валюта теңгенің енгізілуі - Қазақстан мемлекеттілігі қалыптасуының аса маңызды кезеңдері болды.Сан ғасырлық тарихымызда мақтан тұтар, бүгінгіміз бен келешегіміз үшін ғибрат алар оқиғалар мен Отан алдындағы адал қызметінен үлгі алар ұлы тұлғалар аз болмаған. Олардың қатарына: қазақтың ұлт болып ұйысуы мен оның ұлан ғайыр ата-қонысының (этникалық территориясын) қалыптасуын; ұлттық мемлекттігіміз – қазақ хандығының құрылуы мен дамуын; отырған тағы емес, билеп отырған халқының бағын ойлаған хандар мен оларға ел мен мемлекет тұрғысынан ақыл-кеңес берген ұлы билер дәстүрлерін; ата-бабаларымыздың халқымызға тән шаруашылық жүргізу жүйесін қалыптастыруын, таңғажайып этномәдени үлгілерін жасау арқылы әлемдік өркениетке қосқан үлесін, батырларымыздың ел тәуелсіздігі мен ата-қоныс тұтастығын сыртқы жаулардан қорғаған үлгісін жатқызуға болады.

Қазіргі таңда мемлекетіміз бүкіл әлемге экономикасы дамыған, қоғамдық-саяси тұрақты ел ретінде танымал болды. Ал ұлтаралық, дінаралық келісім және еліміздің бірлігі мен татулығы – бұл, әрине, тәуелсіз Қазақстанның басты байлықтары. Осы нәтижелерімізді әрі нығайту және болашақта бәсекеге қабілеттілігімізді күшейту мақсатында Елбасымыздың бастамасымен елімізде бірқатар мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар жүзеге асырылып келеді [3]. Қазақстанда 2010 жылдың өзінде төрткүл дүние назарын тегіс өзіне аударды. Азаттық аспанында атқа қонды. Біле –білгенге еліміздің Еуропа құрлығы, Солтүстік Америка және Орта Азия аймақтарындағы қауіпсіздікке мүдделі ұйым – ЕҚЫҰ-ға «саяси Пиар менеджері» болуы, 2011 жылғы «Ислам конференциясын» ұйымдастыруда көш бастауы, Ресей, Беларусь елдерімен арада Кедендік Одақ құру бастамасын тұңғыш боп көтеруі – кемел келешегіміздің берік іргетасы еді. Ғасырлар тоғысында дүниеге келген тәуелсіздіктің тәтті дәмін татқан осы жылдар ішінде Елбасымыздың тереңнен толғаған, ел жұрты ішінде қол жеткізген табыстарымызды салмақтай отырып, саяси сахнада өз орнымызды тапқанымызды – ЕҚЫҰ-на төрағалық етіп, күні кеше Еуразия кеңістігінің ортасында орналасқан елордамыз- Астана қаласында әлем назарын аударып, 60-қа жуық елдің мемлекет басшылары мен

министрлері қатысқан тарихымыздағы елеулі оқиға – ЕҚЫҰ-ның Саммитін мақтанышпен айтуымызға болады [4].

Тәуелсіздікпен бірге біз елдік дәстүр мен мемлекеттік мәдениетті жаңғырттық. Осылайша, төрткүл дүниені ат тұяғымен дүбірлеткен даңқты бабалардың «Мәңгілік ел» мұратын қайта жалғады. Тегеуріні берік, тепкісі қатты заманда тең жартымынан айрылған халқымыз ана тілінен, қасиетті дінінен көз жазып қала жаздады. Дегенмен, соның бәрі халқымыздың рухын жасыта алған жоқ, азаттыққа деген аңсарын жеңе алмады. Арманда кеткен арыстардың асыл мұратына біз мыңжылдықтар тоғысында қол жеткіздік. Айымыз оңынан туып, тәңір тілекті берді. Алаштың айбыны асып, күн сөнгенше азат болды. Тәуелсіздік – тәуменді жұртқа тәуекел берді. Азат еліміз атағы алты құрлыққа жайылған абат елге айналып, жаһандық қауіпсіздіктің алтын белдеуіне баланды. Сөйтіп, қазақ деген халықтың абыройын асырып, атын әлемге таныттық.

Тәуелсіздікті нығайту үшін өткелі қиын, өкпегі көп бұралаң жолдардан өтуге тура келді. Дана халқымыздың бүгінгідей жетістікке жетуі елдегі татулық пен тұрақтылықтың арқасы екенін, ендігі міндет халқымыздың ұлы бақыты – тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтап, келер ұрпаққа аманат ету екенін Елбасы тағы нақтылап атап өтті [5].Осыған дейінгі ел билеген тарихи тұлғалардың өз халықтарының алдындағы тарихи рөлі мен қызметіне және тарихтан алған бағаларына көз жіберіп, салыстырмалы түрде қарастыратын болсақ, біздің Елбасымыздың мемлекеттік қайраткерлік әрекеттерінің бірсыпырасынан Ресейдің ұлы императоры Бірінші Петрдің реформаторлық қолтаңбасын байқауға болар еді.

Нұрсұлтан Назарбаев бір кездегі Бірінші Петр секілді Қазақстан үшін Еуропаға терезе ашты. Елімізді Еуропалық одақтың, оның бірқатар жетекші мемлекеттерінің, алып ел АҚШ-тың, ұлы көршілеріміз Ресей мен Қытайдың өңір бойынша стратегиялық әріптесіне айналдырды. «Еуропаға жол» бағдарламасын жасатып, әріптестіктің стратегиялық бағыттары мен жүзеге асыру жолдарын белгіледі. Қазақстанда тұңғыш рет жастарды Еуропаның алдыңғы қатарлы жоғары оқу орындарына аттандырып, оның ілімі мен білімін, мәдениетін игерудің жолын салды. Мұның нәтижелері мен игіліктерін еліміз алдағы уақытта көретін болады.

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Еуропаға қарай терезе ашуының тағдырлы тарихи маңызы сонда, бұл саясат біздің Қазақстанды кешегі Кеңес Одағының , бүгінгі ТМД-ның бір шетінде жатқан шеткері аймақтан Еуропа мен Қытайды, жалпы Азия атты алып құрлықты жалғастырушы орталық өңірге, аралық алтын көпірге айналдырудың көкейтесті мүддесін көздейді. Қазір біздің елімізде салынып жатқан Батыс Қытай – Батыс Еуропа автокөлік жолы, Қытай мен Ресейге қарай тартылған мұнай мен газ құбырлары, салынып жатқан теміржол телімдері мен Ақтау халықаралық теңіз портының іске қосылуы, Каспий мен Қара теңіз жағалауындағы бірқатар елдерден Қазақстан үшін мұнай және астық терминалдарын сатып алу істерінің жобалануы – міне, бұлардың

барлығы аталған мақсатты жүзеге асырудың бастапқы және негізгі шаралары болып табылады [6].

Нұрсұлтан Назарбаев -әлемдік тарихи үрдістерге ықпал етіп келе жатқан саяси қайраткер [7]. Ғаламдық қауіпсіздікті нығайту мәселесінде халықаралық ынтымақтастыққа жетер нәрсе жоқ. Ал Қазақстан ұйымға мүше мемлекеттерді, олар арқылы бүкіл әлемді саяси тұрақтылықпен тыныштық орнатуға, оның қадірін білуге шақыратын болады. Бұл мәселеде мемлекетіміздің жетістіктері баршылық. Ислам Конференциясы Ұйымын басқарғанда Қазақстан Батыс пен Ислам әлемі арасындағы үнқатысуды нығайтуға атсалыспақ ниетте екендігі де сөзсіз. Бүгінге дейін де ол сан алуан діндерді ұстанатын халықтар арасындағы үнқатысуды нығайтуға маңызды үлес қосуда. Ал Астанамыз Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың жеке беделі мен абыройының арқасында осындай үнқатысу мен өзара ынтымақтастық орнатудың ордасына айналды. Ендігі жерде Қазақстан дінаралық келісім жөніндегі тәжірибесіне сүйене отырып, көптеген әлемдік түйткілдерді шешуге ықпал ететін болады. Ұлтаралық ынтымақтастықты нығайта білген еліміз енді Батыс пен Шығысқа өнеге болады.

Этносаралық татулықты сақтаудағы Н.Ә.Назарбаев саясаты өркениеттердің жақындасуына да септігін тигізері анық. Демек, Қазақстан Батыс пен Шығысты жалғастырып жататын ынтымақ-бірлік көпіріне айналмақ. Қазақстан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің 2003, 2006, 2009 жылдары қатарынан үш бірдей құрылтайын өткізді. Ол бүгінде жаһандық үнқатысуға жол ашатын ірі басқосуға айналды. Оның мақсаты да жер бетін мекендеген түрлі халықтардың бейбіт үнқатысуын орнықтыру. Мұны әлемдік кең ауқымдағы аса ірі оқиға деп бағалауымыз керек. Оның бейбітсүйгіштік бағыты мен татуластырғыш әлеуетіне әлем жұртшылығы ризашылықпен үлкен мән беріп отыр. Қазақстан 2011 жылы Дүниежүзілік ислам экономикалық форумының VII отырысын өткізуді көздеп отыр. Өткізу деңгейі бойынша швейцариялық Давоста өтетін әлемдік саммитке теңдес бұл кездесу еліміздің Азия құрлығындағы елеулі экономикалық орталықтармен тікелей қарым-қатынастар орнатуға, Қазақстанның экономикалық әлеуетін барынша дамытуға және сауда саласындағы ынтымақтастықты жаңа сатыға көтеруге мүмкіншілік тудыратыны анық. Бағдарламаға сәйкес 2011 жылы қыркүйекте өтілуі жоспарланған ИКҰ денсаулық сақтау министрлерінің III конференциясы, Су мәселесі жайлы конференциясы және Азия – Тынық мұхит шеңберіндегі қоршаған ортаны қорғау министрлерінің VI отырысында «Ислам мемлекеттеріндегі жасыл технологияның дамуы» атты конференциясын атап өтуге болады [8]. Қазіргі таңда Қазақстан сенімді нық қадаммен, елеулі даму әлеуетімен жаңа онжылдыққа, жаңа болашаққа бет алды. Бұл қазақстандық көшбасшылыққа қадам басу еді. Жаһандық және өңірлік гео-саяси сын-тегеуіріндермен бірге жүретін қаржы-экономикалық дағдарыс әлемде қайта құру үдерісін іске қосты. Біздегі этносаралық татулықты дамытуға құрылған ұстаным Батыста да, Шығыста да мойындалып, ел тәжірибесі үлгі ретінде қабылдана бастады. Соның нәтижесінде Қазақстан бұрынғы одақтас

республикалар арасынан тұңғыш рет 2010 жылы Еуропа Қауіпсіздік және Ынтымақтастық Ұйымын басқарса, 2011 жылы Ислам Конференциясы Ұйымына жетекшілік етті. Мұның бәрі - әлемдік даңғылға ашылған Қазақстан жолының бүгінгі нәтижелері болып табылады. Сонымен қатар,өз мемлекетіміздің тәуелсіздігін қастерлеу, өзінің тұратын елдің егемендігін құрметтеу -тек патриоттық парыз ғана емес, үлкен гуманистік жауапкершілік деп ойлаймын.

Н.Ә. Назарбаев атап айтқанындай, біз өз Тәуелсіздігіміздің сыртқы сыртқы саяси негіздерін бекемдедік. Бүгінде Қазақстан жаңа әлемдік құрылымның қалыптасу үдерісінің толыққанды субьектісі және қатысушысы, еуразиялық қауіпсіздіктің маңызды байланыстырушы буыны ретінде берік орнығып отыр. Біз Қазақстанның салмақты халықаралық беделі бар екенін, тамаша интеллектуалды және кадрлық әлеуетке ие екенін, елдің басында өңірде ғана емес, бүкіл жаһандағы қауіпсіздікті нығайту мен дамытуға барған сайын өсе түсіп келе жатқан үлес қосып отырған әлемге танымал көшбасшы тұрғанын айқын көрсеттік. Қазақстан дүниежүзілік қауымдастықтың ажырамас бөлігіне айналды. Бұл басқа елдер сияқты біздің мемлекетіміздің де мазмұнын жөнінен ғаламдық сипат алып отырған өзара тәуелді де тығыз байланысты әлемдік процестерге қатысып, басшылық ете алу мүмкіндігімізді білдіреді. Еліміз Біріккен Ұлттар Ұйымының күн тәртібінде тұрған ірі проблемаларды шешуге өз үлесін қоса отырып, қазіргі әлемнің саяси құрылымына да интеграциялана түсуде.

Әдебиеттер тізімі:

1.Қыдыралиев Д. Қ. «Жерұйық», - Астана, 2008, 8 б.
2. Түймебаев Ж.Қ. Еркіндікті аңсаған ерлердің ерен ісі бұл // Ақиқат 2008. № 12.
3. Заң газеті. 2010, 14 желтоқсан, 3 б.
4. Дала мен қала. 2010, 13 желтоқсан, 24 б.
5. Заң газеті, 2010, 16 желтоқсан, 2 б.
6. Мақашев Н // Егемен Қазақстан, Дәуірдің бетін дана ашады. 2010, 16 желтоқсан, 5 б.
7. Мақашев Н // Егемен Қазақстан, Дәуірдің бетін дана ашады. 2010, 16 желтоқсан, 6 б.
8. Шейх Әбсаттар қажы Дербісәлі //Егемен Қазақстан, 2010, 14 желтоқсан, 9 б.

ТӘУЕЛСІЗДІК - АЗАТ ЕЛДІҢ ДАСТАНЫ

Ертай Қымбат Ертайқызы
Ғылыми жетекшісі: Оташева Салтанат Қонысбайқызы
Тарих пәнінің жоғары санатты оқытушысы
«Арқалық медициналық колледжі» МКҚК
Арқалық қаласы

e-mail : arkmk72@mail.ru

Аталардан қалған арманды, тәуелсіздікке деген аңсарды жүзеге асыруды тағдыр біздің мандайымызға жазды. Егемен еліміздің тұлымды ұлы, бұрымды қызы деп қазіргі уақытта жастарға барлық жағдай жасалды.

Бүгінде әлемдік қауымдастықтың беделді мүшесі және Орталық Азия өңірінің көшбасшысы ретінде Қазақстан танылды. Біздің мемлекетімізде барлық тиісті органдар құрылып, экономикамыз алға басты, халықтың әл - ауқаты жақсарды, басқа зайырлы мемлекеттермен тереземіз тең болды, бүгінде экономикамыз өркендеп, өсіп отыр.

Ата - бабаларымыз бізге кең байтақ жерді аманаттап қалдырды. Көлемі жағынын тоғызыншы орында тұрған жеріміздің қойнауында қыруар байлықтар жатыр. Егемендік жолында бабаларымыздың төккен қаны мен аналарымыздың құйылған жасы текке кетпей, тұңғыш рет әлем картасында «Қазақстан» деген тәуелсіз мемлекет шаңырақ бой көтерді. Қазақстан 1990 жылдан бастап өркендеп, дами бастады. Қазақстанды бүгінгі дәрежеге жеткізген біздің елбасымыз, көшбасшымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев жүргізген сардарлы саясатының арқасында, еліміз дамушы 30 мемлекеттің құрамына енді.

Қазақстан - 130 астам ұлттар мен ұлт өкілдері мекендейтін полиэтникалық мемлекет Республикамыздағы тұрақтылық, азаматтық, татулық және ұлтаралық келісім - бұл, біріншіден қазақстандықтардың дінінің, төзімділігінің, достығының, тілектес мұраттастығының көрінісі. Екіншіден, мемлекеттік ұлт саясаты көрегендігінің айғағы.

Тәуелсіздік - ең басты құндылығымыз. Тәуелсіздікке қантөгіссіз, бейбіт түрде қол жеткізгеннен кейін ғана елімізді әлемнің өркениетті мемлекеттерінің қатарына қоса алдық 25 жыл ішінде Тәуелсіз Қазақ елін қалыптастырып, нарықтың қиын өткелдерінен аман өткізіп келеміз. Осы кезенде Қазақстанды дүние дидарындағы ең мықты мемлекеттер танитындай, сыйлайтындай деңгейге жеткізген тұңғыш Нұрсұлтан Назарбаевтай көреген саясаткердің ерең еңбегін дәл бүгін және әрқашанда айтып өтеміз. Тәуелсіздік күні еліміздің барлық азаматтары үшін орны ерекше мереке деп білеміз. Себебі, осынау жүрекжарды қуанышқа толы күнді ата - бабаларымыз ғасырлар бойы армандап, күтумен өтті.[1.45]

Тәуелсіздіктің негізгі мәні - тарихтың жаңа бетін өз еркімен, өз шешімімен бастауда болса керек. Тәуелсіздік бізге жаңа жолымызды, өзіміздің саны соқпақтығымызды табуға зор мүмкіндік ұсынды.

Тәуелсіздіктің 25 жылы Отанымыздың тарихи шежіресіндегі жарқын беттерге айналады. Біз бұны мақтан тұтуымыз керек.

Еліміздің белсенді күш - жігері тасыған жастары бас қосып, туған Отанымыздың өсіп - өркендеуіне өз үлестерін тигізеді. Мысалға, ‘’Жас отан’’ бүгінде жастықтың, азаматтық белсенділіктің, сандарлы ой - пікірдің орталығы десек қателеспейміз.

Қазақстандық жастардың данышпан Абай бабаларымыздың «Жастықтың оты арындап, тас қияға өрледің» - дегеніндей өз болашығын құруға тас - түйін

дайын екенің біз өскелең ұрпақ көріп, қуанып жүрміз. Ал «болашақ жастардың қолында» екендігі баршамызға аян. Демек, кең байтақ, Тәуелсіз Қазақстанның үкілеген үміті біздің жастарымыздың қолында. Кешегі өткен заманда атамекенді ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен қорғап өткен халқымыз бүгінгі бейбіт бәсекеде де намысқа шаба білді. Жасампаздық істерде жасқанбай, ата - баба аманатына адалдығын танытты. Өркениет көшіне еркін қосылған ұлт ретінде білімділік те, біліктілік те, жүректілікті де көрсетті. Сын сағатта сыр бермеді халқымыз. Тәуелсіздігіміздің баянды болуын, ұрпақ келешегін бір сәтте естен шығармауымыз керек. Тәуелсіздігіміз берік болып, ел іші тыныш болса, алға қойған мақсаттарымыздың бәрі де кезең - кезеңімен орындала беретініне күмән жоқ.[1.51]

Қазақстан халқының тәуелсіз және егеменді дамуында бұрынғы құндылықтар өзінің заңды жалғасын тапты. Соның арқасында бүгінде Қазақстан дүние жүзі елдерімен бейбіт диалогтар орнатуда.

Тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап Қазақстан өзін әлем алдында ашық ел ретінде танытты «Транспаренси» - яғни ашықтық, мемлекеттеріміздің сыртқы саяси және сыртқы экономикалық қызметін табысты атқаруға кепіл болды.

Президентіміз Н.Ә.Назарбаев Тәуелсіздігіміздің алғашқы кезеңдеріндегі ахуалды былай бағамдады: «Тарих бойынша, Қазақстан қос полярлы әлемнің ыдырауы кезінде әлемдік саясаттың қақ ортасында тұрды. Ең күшті державаның орнына жаңа мемлекеттер пайда болды. Солардың қатарында біздің елімізге ерекше назар аударылды. Тағдырдың жазуы бойынша, бірінші кезекте назарға іліккеніміздің негізгі себебі, бұрынғы Кеңес Одағының ядролық потенциалының үлкен бөлігі осы біздің елде қалды. Еліміздегі хал - ахуалды жақсы білмегендіктен, алғашқыда Қазақстан әлемдік қауымдастыққа қауіп төндіруші, ядролық қаруы бар, ислам мемлекеті ретінде жағымсыз сипат тудырған. Бұл жағымсыз сипат бізге ғана емес, біздің болашақ әріптестерімізге де үлкен кедергі келтірді».[1.9]

Тәуелсіздік жолына түскен Қазақстан ең алдымен әлемдік координат жүйесін анықтап алды. Еліміз халықаралық ұйымдардың белсенді қатысушысы болып қана қоймай, олардың жасаушы бастамашыл ел ретінде көрінді. 1992 жылы наурыз айында Қазақстанның Біріккен Ұлттар Ұйымына енуі үлкен тарихи оқиға болды. Бұл Қазақстан мемлекеттіміздің жаңа дәуірге қадам басуы.

Қазақстан әртүрлі проблемаларды бастан өткізе отырып және нарықтық реформаның ұзақ үрдісінен өту арқылы тұрақты экономикалық даму мен саяси модернизацияға ие болды. Демократия – бұл тұрақты дамитын үрдіс. Демократияның қорытынды кезеңін жасау мүмкін емес. Осылайша, Қазақстанда басқа Орталық Азия елдері сияқты саяси институт пен либериалдық демократияның аса көп тәжірибесі болған жоқ. Сондықтан да, бұл жас тәуелсіз мемлекет демократиялық дамуының бастапқы кезеңінде тұр. Көптеген мәселелерге қарамастан демократиялық үрдістің дамуы жалғаса береді. Ол қалыптасу үстіндегі азаматтық қоғамның дамуын талап етеді. Осыған орай, біз тұрақты демократиялық үрдісті қалыптастыру үшін көп

уақыттың қажет екендігін ескеруіміз қажет. Өйткені, мемлекет тәуелсіздігіне осыдан 25 жыл бұрын ғана қол жеткізді. Бұл мемлекет үшін де, әлемнің белгілі бір аймағы үшін де, жоспарланған демократиялық көрсеткішке жету үшін өте қысқа мерзім. Қазақстан әлі өтпелі кезеңде тұр. Ел үшін жүйені реформалау бағытында үлкен кеңістік пен уақыт қажет.

«Жас Отандықтар» – еліміздің ең беделді саяси партясы «Нұр Отанның» берік тұғыры ғана емес, қазақ елінің жас көмекшілері, серіктестері.

Алдымызға қойған мақсаттар жылдан – жылға артып келеді. «Еліміздің Тәуелсіздігін нығайту жолында халықтың және сіздер мен біздердің істеп жатқан шаруамыздың барлығы мемлекетіміздің нығаюы, тәуелсіздіктің мықтылығы, халықтың әл – ауқатының артуы үшін жасалуда. Осы жолда бәріміз елдің бізге деген сенімін ақтап, мақсаттарға жетеміз» - деп мен нық сенемін. Еліміздің көк байрағы желбірегеннен бері ата - баба дәстүрі көш түзеп, халқымыз еңсесін көтеріп, жарқын болашаққа қол созды. Атап айтқанда, бүгінгі күні Қазақстан Республикасы дамыған, көп елдерге танымал ел. Қайсар төзім мен келешекке деген пәк сезімнің арқасында бүгін де біздің төбемізде қыран құс қанатын кеңге жайып, бақытты күннің шұғыласына бөлеуде.[2.1]

Еліміздің Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстанды «Мәңгілік ел» деп атады. Бұл Қазақстанның экономикасы өрлеп, дамыған ел қатарына қосылатындығын дәлелдейді. Тіпті, Қазақстан атауын «Қазақ елі» деп өзгерту керектігі туралы пікірге келуі — еліміздің тәуелсіз, еркін ел екендігінің нышаны.

Мәңгілік елдің тірегі жастар екенін Мағжан Жұмабаев атамыз «Жастарға» деген өлеңінде:

Арыстандай айбатты,
Жолбарыстай қайратты –
Қырандай күшті қанатты.

Мен жастарға сенемін! – деп болашақ ұрпаққа үлкен сенім артқан. Иә, бүгін біз еркінбіз. Еркін елдің болашақ тірегіміз. Аяулы ата - бабаларымыз қол жеткізген Тәуелсіздіктің әрбір арайлап атқан ақ таңы біз үшін бақыт, әрбір мерекесі – ұмытылмас ұлы күн.

Ел ертеңі, ұлт болашағы біз – бүгінгі күннің жастары. Сондықтан, елімнің патриоты ретінде Қазақстанның жарқын болашағы мен ата - бабаларымыз аманат еткен елдің дамуы үшін бар күш - жігерімді жұмсап, аз да болса үлесімді қосуға тырысамын, еліміздің болашағы жарқын болатындығына сенемін. «Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның ашыса, азаматтық намысың болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып – көркеюі жолында жан теріңді сығып жүріп еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі өзің екеніңді ұмытпа!» (Н.Назарбаев).

Талай – талай қас батырлар жанын қиып, қорғап қалған, талай арулар махаббат құрбаны болған, талай өзегі өртеңген өкінішті жандар мен қуаныштан жүрегі жарыла шаттанған пенделердің куәгері болған қасиетті Отанымыз – Қазақстан!

Қазақстан – тәуелсіз ел. Сол Тәуелсіздік жолында қазақ бабам не көрмеді десеңізші?! Еліміздің басынан азап та, аштық та, сұм соғыста өтті. Әсіресе, XX ғасыр қазақ халқы үшін ауыр тиіп, қайғыға толы кезеңімен есте қалды.

«Өткенімізді ұмытсақ, болашақ бізді кешірмейді» деген ұлы даналық сөз бар емес пе? Осы даналықтың әрдайым жадымызда сақталғанын қалаймын.

Тәуелсіздік – ұлттық тілдің, дәстүрдің, салт — сананың мызғымас тірегі, күші, алтын діңгегі, халықтың бақ жұлдызы. Тәуелсіздік – арман! Жер бетінде қанша ұлт болса, сонша арман бар. Сол арманға біздің қазақ халқы жетті.[1.47]

1991 жылы — еліміздің Қазақстан деген атпен бүкіл әлемге алғаш қадам басқан жыл. Сол сәттен бері міне, **25 жыл** да өте шықты. Қазіргі Қазақстан әлем сахнасында мақтанарлықтай беделге ие. Жас мемлекетіміз осындай аз ғана уақыттың ішінде көптеген ірі экономикалық, саяси және әлеуметтік жетістіктерге қол жеткізді. Қазіргі таңда Қазақстан жас мемлекет бола тұра, көптеген елдерден әлдеқайда алда. Еліміздің аяғынан нық тұруы, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және экономикамыздың жедел қарқынмен дамуы — қазіргі таңда негізгі стратегиялық бағыттары болып табылады. Бүгінгі Қазақстан – тек өзі орналасқан аймақта ғана емес, бүкіл әлемдік проблемаларды талқылауда және шешуде ықпалды рөл атқаратын ел. Қазақстан үшін, қазақ халқы үшін тәуелсіздік аспаннан түскен сый емес еді. Халқымыз бостандықты аңсап, Тәуелсіздікке зарығып қол жеткізді. «Тәуелсіздік» деген ұлы жеңіске қол жеткізуде әлі де жаңғырып тұрған кешегі желтоқсанның да, септігі аз болған жоқ – студент жастардың көшеге шығып үндеу жасауы, егемендік үшін зардап шегуге дайын екендігін көрсете білуі барша халыққа сенім мен жігер берген болатын.[2.7]

Қазіргі таңда Тәуелсіздік — барлығымыз үшін ерекше қасиетті күн. Бірліктің, ынтымақтастық пен татулықтың күні. Мемлекетіміздің тәуелсіздігі — ең алдымен халқымыздың бақыты. Алғашқы жылдарда басым мақсаттардың қатарында егемендікті нығайту, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, экономикадағы қиыншылықтарға жауап беру болған еді. Сондықтан бүгінгі күні халқымыз өткеннен қалған тарихи өнегені, Отансүйгіштікті, ұлтына деген махаббатты жоғалтпай, әрі қарай жастардың патриоттық сезіміне енгізуге ерекше көңіл бөлуі керек деп ойлаймын. Тәуелсіздігімізді жариялағаннан бергі мезгіл ішінде көптеген елеулі табыстарға қол жеткіздік. Еліміздің тыныштығы мен қауіпсіздігі, көп ұлтты Қазақстан халқының жарастығы мен ынтымақтастығы Президентіміздің жүргізіп отырған парасатты көреген саясатының нәтижесі.

Қазақстан – қазақ халқының ата - баба мекені, ежелгі қонысы. Еліміз өлшеусіз табиғат байлығымен ғана емес, ең алдымен сан түрлі ұлттардан құралған халқымен ерекше екенін ұмытпаған абзал. Бүгінгі бейбіт те, шуақты күндерді бағалай отырып, жаңа биіктерде ұмтылу – біздің буынның бағыты болуы тиіс.

Тәуелсіздіктің қыран қанат көк туын, әлемнің әр түпкірінде жүрсеңіздер де шырқау биікте ұстап өтуіміз парыз.

Қанмен жазылған, арманмен әдіптелген, күреспен көмкерілген, болашақпен баянын табар Тәуелсіздік шежіресі жастардың қуатты қолдарына табыстамақпыз.

Бұл–ұлы сенім !

Бұл–аталардың аманаты!

Бұл–туған жерің мәртебесі,мерейі!

Айтайын дегенім осы еді!!!

Әдебиеттер тізімі:

1. «Тәуелсіздік тағылымы» - Ермұханова Хадиша Алматы - 2010 ж
2. «Тәуелсіз Қазақстан шетел көзімен» И. Сағындықова., Б. Досмұхамедов. Алматы - 2012 жыл

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПОВЕДЕНИЕ КАК ПРЕДМЕТ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

Кайырбек М.
Костанайский государственный университет имени А. Байтурсынова
Республика Казахстан
E-mail: 87782137394@mail.ru

Сфера экономики – это сфера производства, обмена, распределения и потребления материальных и духовных ресурсов, служащих удовлетворению потребностей людей. В процессе их удовлетворения каждый человек реализует особого рода поведенческую модель – экономическую. Основной ее принцип заключается в стремлении максимизировать результат при минимизации затрат. Экономическое поведение является системой действий, связанных с получением выгоды от обращения ограниченных ресурсов.

Мы исходим из того, что экономическое поведение является разновидностью социального поведения [1]. Однако данная концепция не является общепринятой. Так, представители школы социального обмена являются сторонниками «экономического империализма», утверждая, что на принципах минимизации затрат при максимизации прибыли базируются все виды социального поведения [2]. Сходную позицию занимает видный американский ученый Р.Дж. Нейхауз. Он замечает, что экономика охватывает почти все, что может помыслить человек [3]. Третья точка зрения заключается в разведении социального и экономического типов поведения как равно значимых и несовпадающих, она высказывалась Н. Смелсером [4]. Социальное поведение изначально сопряжено с неопределенностью и риском, поскольку, во-первых, сам социальный субъект не является абсолютно рациональным (как известно, «человеку свойственно ошибаться»), а во-вторых, среда действия имеет вероятностный характер, она не предсказуема в полной мере. Модель экономического человека существует, с учетом поправок, внесенных

неклассическими школами политэкономии, и по сей день. Отличие от классической модели заключается в том, что современный экономический человек включает в баланс затрат и выгод факторы не только материальные, но также психологические и коммуникативные (неизбежные искажения информации при передаче ее от субъекта к субъекту, затраты на поиск и передачу информации). Классическая экономическая теория не выделяла типы экономического поведения и не рассматривала их характеристики.

Возникла идея человека как рационального максимизатора. Представителями этого направления были Л. Вальрас и У.С. Джевонс Они пытались объединить в одной теории рациональную, психологическую и эмоциональную стороны человеческого поведения. Рационализм экономического субъекта сомнению не подвергался, но была сделана существенная уступка реальности: было признано наличие ограничений у рациональности человека [5].

Представители австрийской школы отказались от идеи рыночного равновесия, зато стали учитывать фактор времени в экономическом поведении. Они установили, что ценность одного и того же блага для одного и того же человека меняется в зависимости от того, сколько времени придется ждать получения этого блага. Фактор времени мешает установлению рыночного равновесия. Большое значение придавалось ими степени информированности субъекта. По А. Маршаллу, экономическое поведение является наиболее обдуманным типом поведения. Даже поведенческие стереотипы сами некогда были осознанно приняты за образец. Он привлек внимание к тому, что экономика имеет дело с конкретным индивидом, а не с абстрактной моделью, придавал важное значение природному оптимизму, способностям экономических субъектов [6].

Ф. Найт считал, что в повседневной жизни решения принимаются на основе приближенных оценок. Это вызвано огромным количеством фактов и их взаимосвязей, влияющих на параметры ситуации и принятие решения. Решение принимается подсознательно, затем оно вербализируется и рационализируется (представляется в логическом виде) [5, С.91].

В последние годы объектом исследований и разработок в отношении его влияния на успех создания и дальнейшей деятельности предприятия стал специфический образ действия предпринимателя. Интерес здесь представляют три аспекта - личная инициатива, позиция предпринимателя и организация стратегического процесса.

Под личной инициативой понимается модель поведения, которая является результатом стремления индивида активно и по собственному желанию решать задачи и выполнять работы, выходящие далеко за рамки требований к тому или иному виду деятельности. Индивид, в данном случае предприниматель, активен по собственной воле, ищет новые пути, не делегирует другим решение сложных проблем и не возлагает на них ответственность, всегда остается настойчивым, решительно искореняет недостатки. Ученые характеризуют личную инициативу с пяти точек зрения[7]:

1) соответствия проблемному полю организации (предприятия);

2) наличия долгосрочной перспективы;

3) направленности на конкретные цели и действия;

4) выдержанности и устойчивости, несмотря на препятствия и неудачи;

5) инициативности и превентивной активности.

Модель личной инициативы с привлечением различных мотивационных схем может рассматриваться в качестве расширенного подхода к оценке факторов успеха при создании нового предприятия.

В качестве главной составляющей концептуальной модели предпринимательства как поведения фирмы используют понятие «предпринимательская позиция». Эту позицию определяют три параметра [7, С.137]:

1) принятие риска – готовность взять на себя предпринимательские и хозяйственные риски, что выражается в приоритете очень рискованных проектов и акций с большими шансами на высокую прибыль по сравнению с менее рискованными проектами с небольшими, но вполне гарантированными поступлениями;

2) превентивная активность – готовность инициировать акции и проекты, на которые конкурент должен обязательно отреагировать. Предприниматель пытается первым, намного опережая своих конкурентов, ввести новые продукты, технологии, услуги, организационные формы и т. п. (лозунг: инновация, а не имитация);

3) инновационность – готовность широко проводить научные исследования, разработки и инновации, при этом неудачи воспринимаются как неизбежные издержки риска, а инновационный успех - как вознаграждение.

Релевантной для успеха предприятия признается организация стратегического процесса, особенно систематическое и профессиональное планирование на этапе его образования. Это подтверждают результаты эмпирического изучения. Позитивное влияние оказывает широкий спектр исследованных факторов, которые играют важную роль в области стратегии (например, конкурентные преимущества, товарная номенклатура, проницаемость рынка, время внедрения продукта на рынок).

Однако в последнее время ученые основное внимание концентрируют на релевантных для успеха процессных характеристиках стратегии, т.е. на том, каким образом содержание стратегии формулируется и реализуется на индивидуальном уровне, включая уровень предпринимателя. При этом исследуются четыре модели стратегических разработок [7, С.141]:

1) реактивная стратегия – проводится специальное планирование как чистая реакция на возникающие ситуации;

2) стратегия тотального планирования – систематически и полностью планируются и контролируются все заранее структурированные и организованные действия с согласованными по иерархическим уровням целями;

3) оппортунистическая стратегия планирования – осуществляется обычным образом, систематически ведется поиск шансов, допускаются сознательные отклонения от плана, но полной зависимости от ситуации не допускается;

4) стратегия критических точек – решаются самые важные и трудные вопросы, а затем планируется достижение других целей. Речь идет о локально сфокусированном планировании (планирование главных результатов).

Исследования показывают, что обычное планирование, комбинированное с быстрой реакцией на возникающие ситуации и возможности в окружающей среде, совместно с четкой концепцией распознавания и использования важных обстоятельств и фактов являются, видимо, самым верным и надежным путем к успеху вновь создаваемого предприятия [7, С.145].

Другое направление ориентированных на процесс исследований связано с инновационным поведением предпринимателя. В ходе исследований склада личности и инновационного поведения разработаны ролевые модели – так называемые роли «промоутеров» (покровителей). Именно в области создания новых хозяйственных связей, внедрения новых технологий, продвижения на рынок инноваций, а также технологического трансферта и организации производственных сетей изучение ролей «промоутеров» дает ценнейшие сведения о факторах успеха предприятий [8].

В инновационных исследованиях под «промоутерами» понимаются лица, которые активно и интенсивно стимулируют инновационный процесс, в связи, с чем выкристаллизовываются их властные, профессиональные и процессные способности к устранению специфических барьеров и препятствий. Эти лица обосновывают свои ролевые функции наличием определенных источников властной силы, составляющими которых являются компетенции, общественное положение, личные качества и способности. До, во время и после основания предприятия на его пути возникает множество барьеров, для преодоления которых предприниматель должен обладать определенными качествами «промоутеров». Преимущества «промоутерской» модели в том, что она, будучи по сути универсальной, может объединять все важные компоненты, включая совокупность компетенций, особые способности, мотивационные структуры и специфический образ действия. Остается не решенным вопрос, может, ли и должен ли предприниматель наряду с классическими ролями «промоутеров» обладать дополнительными качествами.

Предпринимательство как самостоятельный вид профессиональной деятельности оформилось в Новое время. Содержание этого понятия изначально отличалось достаточной неопределенностью. В Казахстане был принят ряд нормативных актов, которые заложили основу для формирования предпринимательства. Определение предпринимательства отражено в ст. 10 Гражданского кодекса Республики Казахстан [9], в соответствии с которой предпринимательство – это инициативная деятельность граждан и юридических лиц, независимо от формы собственности, направленная на получение чистого дохода путем удовлетворения спроса на товары (работы,

услуги), основанная на частной собственности (частное предпринимательство) либо на праве хозяйственного управления государственного предприятия (государственное предпринимательство). Предпринимательская деятельность осуществляется от имени, за риск и под имущественную ответственность предпринимателя. Таким образом, отличительная черта предпринимательства – самостоятельное оперирование собственностью в сфере производства, обращения и обмена.

Сегодня, в фокусе внимания казахстанских исследователей – такие темы, как взаимодействие предпринимательства и власти [10], современное казахстанское предпринимательство и предпринимательство в зарубежных странах [13], идентификация казахстанского предпринимательства [11]. Однако вопросы о нравственной мотивации предпринимательского поведения в Казахстане представлены не значительно по сравнению Россией.

Казахстанский автор – Таспенова Г.А. [12] идентифицирует предпринимательство с одной стороны с бизнесом (законодательная точка зрения), а с другой – с точки зрения менеджмента, где предпринимательство – особый стиль ведения дел, связанный со стремлением к высоким рискам и инновациям. Отталкиваясь от законодательной точки зрения (предпринимательство = бизнес) она выделяет три основные концепции бизнеса (систему взглядов на предпринимательство): позитивную, критическую и прагматическую.

Токсанова А.Н. [13] на основе систематизации определений предпринимательства в зарубежной и отечественной научной литературе выделила его характеристики и сформулировала следующее определение предпринимательству: « Предпринимательство – это инновационная деятельность, связанная с созданием нового предприятия или развитием существующего с определенной степенью риска».

Среди нерешенных проблем, отражающихся на качестве исследования современного казахстанского предпринимательства, можно назвать, прежде всего, слабую изученность структурно-функциональных характеристик предпринимательского слоя, его влияния на ценностные нормы и поведенческие ориентиры современного казахстанского общества. Актуальным является и поиск эффективных методов исследования данного феномена.

Список литературы:

1. Вебер М. Основные социологические понятия. / Пер. с нем. - М.: Наука, 2010. – 216с.

2. Хайлбронер Р. Экономическая теория как универсальная наука. / Пер. с англ. – М.: THESIS. 2013. – 178с.

3. Нейхауз Р.Дж. Бизнес и Евангелие. / Пер. с нем. - М.: Маркетинг, 2014. – 164с.

4. Смелсер Н. Социология экономической жизни. / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 2012. – 228с.

5. Веселов Ю.В. Экономическая социология: история идей. СПб.: Питер, 2013. – 294с.
6. Маршалл А. Принципы политической экономии. Т.1. М.: Республика, 2013. – 460с.
7. Громов И.А.. Мацкевич А.Ю., Семенов В. А. Западная теоретическая социология. СПб.: Лань, 2012. – 310 с.
8. Бартенев С.А. Экономические теории и школы. М.: Экономист, 2015. – 426с.
9. Гражданский кодекс республики Казахстан (общая часть**)** *(*с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.11.2015 г.).– Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1006061
10. Окаев, К.О., Смагулова, Н.Т. Предпринимательство в Республике Казахстан.– Алматы: Экономика, 2009. – 129 с.
11. Джулаева, А. Организация бизнеса: учебное пособие.– Алматы: Казак университеті, 2012.– 232 с.
12. Таспенова, Г.А. Организация бизнеса: учебное пособие./Г.А. Таспенова – Алматы: Экономика, 2013.– 368 с.
13. Токсанова, А.Н. Основы предпринимательской деятельности. – Астана, 2007. – 480 с.

СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ ТУРИЗМА В НЕЗАВИСИМОМ КАЗАХСТАНЕ

Кала Н.С.
Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, г. Астана
Республика Казахстан
E-mail: kala_ns@enu.kz

По данным Всемирной туристской организации при Организации Объединенных Наций, количество туристов в мире три года назад превысило один миллиард человек, а Американская Ассоциация Путешествий высказывает мнение, что каждые 35 зарубежных гостей в США обеспечивают создание одного полноценного рабочего места [1]. Возрастание туристских поездок является достаточно убедительным: за последние двенадцать лет увеличилось вдвое число поездок за рубеж в мире. Независимый Казахстан, обладая богатыми природными и культурно-историческими ресурсами, стоит перед проблемой формирования современной индустрии туризма, которая была бы способна привлечь отечественных и иностранных туристов. Казахстан – это страна богатейшей культуры и истории, где сосуществовали испокон веков культурные и религиозные традиции населяющих ее народов. Казахстан – большая страна по площади с наличием уникальных природных ресурсов. В Республике Казахстан в рамках Концепции развития туристской отрасли до 2020 года в течение пяти лет предусматривается формирование

конкурентоспособной туристской индустрии для обеспечения стабильного роста доходов страны, занятости населения за счет увеличения объемов внутреннего и въездного туризма, а также превращения нашей страны в центр туризма Средней Азии. В сфере туриндустрии на основе предложений по инвестиционным проектам создана целая база проектов в региональном разрезе. 90 инвестиционных проектов были собраны и проанализированы на первоначальном этапе. Были отобраны из них одиннадцать самых актуальных на общую сумму 386 млн. долларов, которые направлены на государственную поддержку в Фонд устойчивого развития «Казына». Сформулирована концепция формирования многофункциональных современных туристских центров мирового уровня в Акмолинской, Алматинской и Мангистауской областях Казахстана, которая была одобрена правительством страны и главой государства. По данным проектам планируемая сумма привлечения инвестиций составляет более 30 млрд долл. США [2]. Главной проблемой, без решения которой задачу развития туристского бизнеса не решить, является физический и моральный износ туристической инфраструктуры: авиа-, морского, автомобильного, железнодорожного и речного транспорта, объектов сферы питания, гостиничного фонда.

Первый уровень всей инфраструктуры туризма, а именно - управления туризмом – это учреждения, которые созданы для управления туристическим сектором экономики страны. Прежде всего, это исполнительные и законодательные республиканские органы управления: парламент и правительство РК.

Парламент занимается законотворческой деятельностью и в данной сфере, несмотря на то, что в нем отсутствуют структурные подразделения, ориентированные на туризм. В правительстве РК работает структурное подразделение - Департамент туризма Министерства по инвестициям и развитию Казахстана.

Он определяет стратегические направления развития туризма в РК и в соответствии с ними руководит четырнадцатью областными органами управления, которые имеют в своей структуре управления туризма, спорта и физической культуры или аналогичные подразделения с другим названием.

Структура управления на этом уровне заканчивается, потому что на уровне района или на городском уровне областного подчинения органы управления туризмом отсутствуют, что есть недостаток системы управления таким важным сектором экономики. Следует отметить усиление роли общественных туристических объединений, в том числе Совета по туризму при Правительстве РК, который является консультативно-совещательным органом. Главная цель деятельности данного Совета заключается в выработке рекомендаций по координации деятельности государственных органов, предложений по вопросам развития туризма, направленных на активизацию развития туристского комплекса Казахстана.

В частности, Совет уделяет внимание упрощению визового режима и развитию конгрессно-выставочного туризма. EXPO-2017 в Астане – это

национальный проект независимого Казахстан, одно из достижений, которыми гордится наша страна. Тема, заявленная Астаной – «Энергия будущего» – посвящена альтернативным источникам энергии и «зеленым» технологиям. EXPO-2017 станет первой выставкой, проведенной в странах СНГ.

Тема EXPO-2017 - «Энергия Будущего» - позволит привлечь новые разработки и технологии использования существующих альтернативных энергоисточников, таких как энергия ветра, солнца, морских, термальных и океанических вод, лучшие мировые технологии энергосбережения.

Астана может стать эффективной площадкой для демонстрации лучших мировых разработок и трендов в этой отрасли. Выставка придаст также мощный импульс для системной диверсификации экономики и технологической модернизации производственных мощностей и научной базы страны.

Проведение такого масштабного мероприятия придаст новый серьезный импульс развитию малого и среднего бизнеса, индустрии туризма в стране. Выставка позволит привлечь значительные частные инвестиции в строительство инфраструктуры столицы и выставочных объектов.

Активную роль помимо Совета по туризму в развитии казахстанского туризма играет КТА (Казахстанская туристская ассоциация), основанная при поддержке президента Республики Казахстан в мае 1999 г. КТА – неправительственная организация, некоммерческая структура, республиканская отраслевая Ассоциация. В ее состав входят туристские, страховые и авиакомпании, Казахстанская Ассоциация Гостиниц и Ресторанов (КАГиР), СМИ и вузы [3]. Ассоциация защищает интересы своих членов (на сегодняшний день их более 270), лоббирует и пропагандирует туристскую отрасль в РК. КТА - это удобная площадка для проведения различного рода мероприятий, встреч, образовательных программ, научных исследований, проведения презентаций, семинаров, маркетинговых исследований по темам туризма.

Рассмотрим второй уровень инфраструктуры туризма РК – это организации и предприятия, которые реализуют, формируют турпродукт. Прежде всего, это турагенты и туроператоры. Количество туроператоров в РК неизвестно, потому что отсутствует республиканский реестр туроператоров, несмотря на то, что этот вид предпринимательской деятельности подлежит лицензированию в соответствии с законодательством Республики Казахстан. Согласно Закону Республики Казахстан от 13 июня 2001 года № 211-II «О туристской деятельности в Республике Казахстан» туристская операторская деятельность (туроператорская деятельность) – это предпринимательская деятельность юридических и (или) физических лиц, имеющих лицензию на данный вид деятельности, по формированию туристского продукта, его продвижению и реализации туристским агентам и туристам, а также по продвижению и реализации туристского продукта, сформированного нерезидентом Республики Казахстан [4]. ЕРТРК – это электронная база данных, которая представляет собой список индивидуальных предпринимателей и

предприятий, осуществляющих в соответствии с Законом РК «О туристской деятельности в Республике Казахстан» турагентскую деятельность. Большинство туристических агентств, к сожалению, развивает только одно направление – выездной туризм. Так, например, из более, чем 600 туристических компаний только 14,5% из них занимаются организацией въездного туризма, что, безусловно, негативно отражается на бюджете страны.

Туристская научная и образовательная инфраструктура Казахстана представлена 28-ю ВУЗами, ведущими подготовку менеджеров по туризму; в стране в год выпускается примерно 400 специалистов со средним профессиональным образованием и 900 специалистов с высшим, что совершенно недостаточно. При большой нехватке квалифицированных кадров для туристской индустрии часто выпускники профильных высших учебных заведений остаются невостребованными из-за отсутствия знаний и навыков по конкретным специализациям. Проблема качественного сервиса решается недостаточно эффективно не только в рамках подготовки работников туристского и гостиничного бизнеса, но и специалистов смежных отраслей, где обслуживаются туристы.

«Информационный вакуум» заполнить своими силами пытается КТА: ее члены инициировали два проекта, которые направлены на устранение пробелов в информировании гостей и жителей республики о местах развлечения и местных достопримечательностях. С 2005 г. работает так называемый центр экотуризма – информационно-ресурсный центр, который на своей базе объединяет предложения отдельных гостевых домов, турфирм. Второй функционирующий проект – это визит-центр, информационный центр Алматы, который предоставляет информацию туристам о том, что в городе можно посетить [5]. В республике также ежегодно проводятся туристские мероприятия в целях развития внутреннего туризма, такие как Республиканский слет дружбы туристов Казахстана и стран СНГ «Иртышский меридиан» (Павлодарская область), ИлеБалхашская регата (Алматинская область), Казахстанская туристская ярмарка «Саркылмас саяхат», республиканские туристские слеты под девизом «Туризм против наркотиков» [6].

Третий уровень – это уровень объектов туриндустрии, в том числе организации и предприятия, деятельность которых при нахождении в местах пребывания туристов расширяется. Здесь ведущую роль играют объекты культурного и природного наследия, которыми, безусловно, богат Казахстан. В Республике Казахстан в списке Всемирного наследия ЮНЕСКО значатся три объекта (на 2012 г.), это составляет 0,3 % от их общего числа (962 на 2012 г.). По культурным критериям включены два объекта в список, причём один из них признан шедевром человеческого гения и по природным критериям включен один объект. К этим объектам относятся петроглифы археологического ландшафта Тамгалы, мавзолей Ходжи Ахмеда Яссави, Сарыарка (озёра и степи Северного Казахстана), Коргалжинский и Наурзумский заповедники. Помимо этого 12 объектов по состоянию на 2012 г. на территории Казахстана присутствуют в перечне кандидатов на добавление в список Всемирного

наследия [6].

Экономический базис страны представляет собой четвертый уровень – основные отрасли народного хозяйства, которые не относятся непосредственно к производству туристического продукта, но необходимы для предоставления туристских услуг: связь, транспорт, жилищно-коммунальное хозяйство, энергетика, перерабатывающая, пищевая и легкая промышленность, финансовый сектор экономики. Огромное влияние на развитие туризма оказывает транспортная инфраструктура. Между отдельными элементами туристской отрасли транспорт является связующим звеном и способствует ее ускоренному развитию. Туристы в Казахстан прибывают в основном воздушным транспортом, использующим современные технологии обслуживания и авиалайнеры. Чаще всего иностранные туристы пользуются услугами воздушного транспорта – это 94,7% от общего числа иностранных туристов; путешествуют на автобусе около 0,4% туристов; 1,6% для передвижения во время путешествия используют иные сухопутные средства, железнодорожный транспорт предпочитают использовать 3,3% туристов [7]. Что касается наших казахстанских туристов, то на первом месте у них находится воздушный транспорт (74,4%), затем идут междугородние автобусы (14,8%), третье место получает железнодорожный транспорт (9,9%) и на последнем месте иные сухопутные средства(0,9%). Республиканское государственное предприятие «Казакстан темір жолы» - основной железнодорожный перевозчик, совершающий пассажироперевозки по 14 направлениям [7].

Следует рассмотреть сферу общественного питания - важную инфраструктурную составляющую. В данной сфере квалифицированными работниками являются только повара, а барменом или официантом может стать любой, не обязательно проходить определенную профессиональную подготовку в средних специальных образовательных учреждениях. Отсюда легко можно сделать определенный вывод касательно уровня обслуживания и в сфере общественного питания. Но ресторанный рынок РК растет и развивается. Совсем недавно начали появляться на казахстанском рынке международные сети быстрого питания, такие как, KFC, Burger King, Hardees, McDonalds, Starbucks, при этом они местные компании стали вытеснять. В последнее время в ресторанном бизнесе изменился подход к работе: если в Алматы раньше использовали только местных поваров, теперь шеф-повар из Франции в «Cafeteria», в «Del Papa» – итальянец, в «Бочонке» – из Германии, а в грузинский ресторан приглашена большая команда поваров из Тбилиси.

Анализируя изменение основных экономических показателей развития туризма, можно сделать вывод, что потенциал казахстанского туризма не реализуется полностью, поскольку развитие туристской отрасли напрямую зависит от создания современного конкурентоспособного туристского комплекса, включающего необходимую инфраструктуру транспортно-логистической системы. Создание туркомплекса внесет также значительный вклад в развитие экономики независимого Казахстана за счет налоговых

поступлений в бюджет, притока иностранной валюты, увеличения числа рабочих мест, а также обеспечит контроль над сохранением и рациональным использованием культурного и природного наследия [8].

Список литературы:

1. В мире впервые насчитали более миллиарда туристов // URL: http://zn.ua/WORLD/v-mire-vpervye-naschitali-bolee-milliarda-turistov.html.
2. Пилявский В.П., Тахтаева Р.Ш. Туриндустрия Восточного Казахстана: возможности и проблемы развития // Вестник Национальной академии туризма. – 2013, № 2 (26). – С. 49–52.
3. Изменения в Законодательстве РК, вступившие в силу с 30.01.2012 года // URL: http://premiumtravel.kz/ru/pages/2712.html.
4. Закон Республики Казахстан от 13 июня 2001 года № 211-II «О туристской деятельности в Республике Казахстан» // URL: http://online.zakon.kz/document/?doc_id=1023618.
5. Асанова А.Ж. Современное состояние и перспективы развития туризма в Казахстане // Вестник КазНПУ. – 2012. URL: http://articlekz.com/article/10784.
6. Пилявский В.П., Тахтаева Р.Ш. Туриндустрия Восточного Казахстана: возможности и проблемы развития // Вестник Национальной академии туризма. – 2013, № 2 (26). – С. 49–52.
7. КАЗИНФОРМ // Официальный сайт Правительства Республики Казахстан. URL: http://ru.government.kz/site/news/society/2013/04/102.
8. Концепция развития туристской отрасли Республики Казахстан до 2020 года // URL: http://dep-turizm.mid.gov.kz/ru/kategorii/koncepciya-razvitiya-turistskoy-otrasli-respubliki-kazahstan-do-2020-goda.

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУ ҚАРҚЫНЫ

Кәмпит Елдана Сәнімқызы II курс
Ғылыми жетекшісі: Мырзагалиева Айнур Балгабайкызы
заң ғылымының магистрі
Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі
Қазақстан Республикасы, Арқалық қаласы
tgk76@mail.ru

«...Уақыт қарқыны зымыран. Күні кеше өткен сияқты оқиғалар бүгінде тарих беттеріне айналып үлгерді. Бұл жаңа мемлекет пен жаңа қоғамның дүниеге келуінің азапты толғаққа толы, сонымен бірге ғаламат сәті еді. Сол сәт әлі аяқталған жоқ, бірақ ең қиын белестерден аса білдік. Ең қиын жылдар дәл қазір артымызда қалды, сондықтан да мен еліміздің еңсесі биіктей беретініне сенемін».

Н.Ә.Назарбаев

Ең алдымен Тәуелсіз Қазақстанымыздың, «қазақ» этнонимінің шығуына тоқталсақ.

«Қазақ» деген аттың шығу тегі туралы көптеген ғылыми деректер бар. Солардың көпшілігі XIII-XIV ғғ араб-түркі ғалымдарының, әдебиетшілерінің, саяхатшыларының жазба мұралары болып есептеледі. Бұларда түркі халықтарының, әсіресе қыпшақтардың ру-тайпаларға бөлінуі, олардың тіл ерекшелігі туралы мағлұмат береді. Ең алғаш «қазақ» деген сөз қыпшақ тілінде кездескенімен, этникалық терминді білдірмейді.

«Түрікше-арабша сөздікте» «қазақ» жеке жүрген кісі деген мағынада қолданылады. Қазақ сөзі араб тілінде «сылай-салтаң,салт басты», «жеке адам» немесе «оқшау жүрген адам» деген мағынаны білдіру үшін жұмсалады. М.Т.Хаутсма баспасының 86-бетінде бұл сөз неміс тілінде «кезбе», «қыдырымпаз», «көшпелі» деген мағынада берілген. Демек, «қазақ» сөзі кең даланы кезіп,еркін өмір сүрген кісіге қолданылады. Қазақтың этногенезін зерттепжүрген тарихшылар да бұл пікірді жақтайды. А.Вамберидің, В.В.Бартольдтың, А.Левшиннің, Ш.Уәлихановтың ғылыми еңбектерінде «қазақ» деген этникалық атау «қонысын аударған отырықшы», «шала отырықшы ұлыстар» деген мағынада аталатынын сөз етеді. [1]

1991 жыл, 16 желтоқсан – Қазақстан Республикасының мемлекеттік Тәуелсіздігі жарияланған күн! Қазақстан Республикасы Жоғарғы кеңесінің жетінші сессиясында «Қазақстан Республикасының мемлекеттік Тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заң қабылданды. Қазақ халқының ғасырлар бойы аңсаған асыл арманы жүзеге асты. Әлемге жаңа мемлекет – тәуелсіз Қазақстан Республикасы, дербес Қазақ Елі келді!

«Қасиетті қазақ жері – ата-бабаларымыздың даңқты тарихын атының тұяғымен жазып кеткен жер» дейді Елбасы. Қазақ Елінің арғы-бергі тарихының ең ғибратты тағылымы «ата-бабаларымыздың бізге бірліктің, ынтымақтың, тұтастықтың ұлы үлгісін көрсетіп кеткендігінде» екендігін еске салады. «Қазақтың ұлттық рухы оның ерлігінде жатқандығын», «Рухы еркін халық қана ұлы істерді атқара алатынын» айтып, бабаларымыздың асыл қасиеттерін жаңа заманға сай жарасымды жалғастыруға шақырады. «Өткеннің өнегесін – бүгінгінің баға жетпес байлығына» теңеп, «Қазақ тарихында қазақ ұялатын ештеңе жоқ» деп сыр ақтарады. Бұл ой-толғаныстардың астарында ұлттық салт-санаға, бабалар дәстүріне деген құрмет бар, бүгінгі ұрпақты елдік мұраттарға қайрау бар.

Ұлы бабаларымыз Қасым хан да, Есім хан да, Тәуке хан да қоғамдағы құқықтық нормаларды реттеу мақсатымен ұлттық-даналық қағидаларды, салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды жүйелеп, заңдар жиынтығын шығарып, ел басқарғанын айттық. Өздері билік жүргізген заманына орай бірін-бірі толықтырып, заңдарды жетілдіріп отырды. Әділ билік жүргізді. Хандық дәуірдің әділ билігіне халық та өз бағасын берді. Әр заңға сол замандағы билеушінің есімін байланыстыра «Қасым ханның қасқа жолы», «Есім ханның ескі жөөлы», «Тәуке ханның «Жеті жарғысы» деп бейнелі ат қойып, оларды

тарихи-рухани ескерткішке айналдырды. Бұлардың әрқайсысы елдік мұраны, ұлттық сананы қалыптастыруда, ұрпақты тәрбиелеуде маңызды, шешуші рөл атқарды. Сондықтан да болар, көнеден жеткен бұл заңдардың ресми құжатталған хаттамасы табылмаса да хандарын қадірлеген, би-абыздарын ардақтаған халқымыз сол ережелерді жылдан-жылға, ғасырдан-ғасырға, ұрпақтан-ұрпаққа ауызекі тілмен де жеткізіп, санада сақтап келген. Жалпы, сөз реті келгенде айта кету керек, тарихшыөлар арасында дала конституциясы деп аталып кеткен хандық дәуір заңдары қазақ даласында XIX ғасырдың ортасына дейін қолданылғаны, кей деректерде олардың бірқатар ережелері тіпті XX ғасырдағы әйгілі Қазан төңкерісіне дейін қолданыста болғандығы айтылады. Олардың мақсат-мазмұны тіпті қазіргі Ата Заңымызбен де сабақтас.[2]

Тәуелсіз Қазақстанымыздың тұңғыш Президенті - Н.Ә.Назарбаев. Елбасымыз сындарлы саясатынын арқасында еліміз осындай дәрежеге жетіп отыр.Әрине, Қазақстанның өз тәуелсіздігіне ие болуы сияқты түбегейлі тарихи өзгерістер кезінде республика басшылығында дәл Н.Ә. Назарбаевтың болуы, бір жағынан тағдырдың жазуы болғанымен, екінші жағынан, онда белгілі бір заңдылықтың барлығын да байқауға болады. Туа біткен табиғи таланты, ұйымдастырушылық қабілеті, өзін өзі сыйлай білушілік, көптің бірі болып қара көбейтіп ортада жүруді қаламауы Н. Назарбаевты жастайынан белсенділік танытып топ алдында жүруге итермеледі. Ол туралы Н. Назарбаев: “Егер өзім туралы айтар болсам, мен ешқашан қандайда бір басшылық қызметтерге айрықша құмартқан жан емеспін. Бірақ, бала кезімнен “орташа” болып қалуды ұнатпайтынмын, өз қадірімді өзім сезерліктей әлде бір ішкі сезімнің әсерінде болдым. Мәселен, мектепте әрқашан оқуда бірінші болуға талпындым. Мұндай сезім өзін құрметтейтін кез келген адамға тән деп ойлаймын. Ал егер адам өзін сыйлаудан қалса, онда одан өмірде айтарлықтай дәйекті ешнәрсе шықпайды. Маған ұдайы басшылық ету бұйырғандай-ақ, әрдайым әйтеуір бір органдарға сайланумен болдым: жоғарғы кластарда мектеп оқушылар комитетінің мүшесі болдым, әрдайым мектеп, аудан комсомол активінің қатарында жүрдім”- дейді [114, 69 б.].

Н. Назарбаевтың мектепте оқып жүргенде-ақ белсенділік танытып, қатарының алды болып жүретіндігі туралы ұстазы Сейітхан Исаев ақсақал: “Нұрсұлтан алғыр, мінезі орнықты, білімге ынталы бала болатын. Өнерлілігімен есімі аудан көлемінде белгілі болып жататын. Қоғамдық жұмыстарға, мектеп өміріндегі әр қилы істерге бел шеше араласып кететін. Комсомол ұйымы қат-қабат шаруаларының әр кез басы-қасында жүретін”- деп еске алады[11,123 б.].

Осылай, бала кезінен қалыптаса бастаған белсенділік, іскерлік қасиеттерін Н. Назарбаев өмірге енді араласа бастаған жастық жылдарында одан әрі дамыта білді. Келешек Елбасының өзінің іскерлік қасиеттерін, ұйымдастырушылық қабілетін жас кезінде-ақ көрсете бастағандығы туралы жастық шақтарын бірге өткізген досы, Қарағанды металургия комбинатының цех бастығы Қуаныш Омашев жақында “Егемен Қазақстан” газетінде жариялаған мақаласында жас жігіт Нұрсұлтан туралы айта келе: “Иә, адам

ісінен, талабынан танылады. Ортамыздан топ жарып шыққан бұл жігіттің тегін азамат еместігі сол кездің өзінде сезілетін”-деп [10, 12 б.], оған дәлел ретінде бір мысал келтіреді.

“Мен Нұрекеңмен Қарағанды политехникалық иниститутының Теміртаудағы филиалында оқып жүргенімде таныстым”-дейді Қ. Омашев. “Кісіні баурап алатын қасиетімен курстастарымызды үйіріп әкетті. Өндірістен қол үзбей оқыдық. Күндіз жұмыстан мойын бұрылмайтынына, кешкісін сабақтан бас көтерілмейтініне қарамастан, бір уақ көркемөнерпаздар үйірмесіне қатысуға да үлгертінбіз. Аралас-құраластығымыз студенттік құрылыс отрядында бірге болғанымызда тіпті беки түсті. Бұл да кімнің кім екенін көрсететін орта ғой. Соның бір жарқын көрінісі жас Нұрсұлтанның бойынан мұнда да танылып еді. Ол уақытта, яғни алпысыншы жылдардың басында Нұра ауданындағы “Балықтыкөл” кеңшары жаңадан шаңырақ көтеріп жатқан еді. Осында бірнше тұрғын үй салуға кіріскен отрядымыздың жұмысы көпке ұзамай тоқтады да, қол қусырып отырып қалуға мәжбүр болдық. Отряд жетекшісі Князев болса, бұған оншалықты қам жемей, жайбарақат уақыт өткізумен жүрді. Күзге дейін бірқатар отбасыны баспаналы етуге бізге үміт артқан жергілікті басшылардың: “Жігіттер, қапыда қалдыратын болдыңдар-ау”,-деп реніш білдіруі жанымызға батып, тығырықтан шығудың амалын қарастырдық”-дей келе, сол тығырықтан Нұрсұлтанның белсенділік таныту арқасында ғана шыққандығын айтады.Екі аптадай жоқ болып кетіп, қажетті құрылыс материалдарын тауып келген Н. Назарбаев туралы: “Ол облыстық мекемелерден бастап, ірілі-ұсақты кәсіпорын басшыларының есіктерін тоздырып, ақыры мақсатына жетіпті. Іле жұмысымыз да қызып сала берді. Таңның атысы, күннің батысы тыным болмай, үйлерді бірінен соң бірін қаз-қатар салып шықтық. Олар пайдалануға беріліп, жұрт қуанышқа бөленген сәтте студент құрлысшыларға, соның ішінде әсіресе, командиріміз Назарбаевқа ақ алғыстарын жаудырды. Осында бой түзеген алғашқы көшедегі үй қабырғасында “Бұл үйлерді Нұрсұлтан Назарбаев жетекшілік еткен студенттік құрылыс отряды салды” деп жазылған ескерткіш тақта тұр”-дейді [10, 19 б.]. Міне, осылай, саналы өмірін өз іскерлігінің арқасында қатарларының алды болып, көпшіліктің алғысын алудан бастаған Н.Ә. Назарбаевты жастайынан республика, тіптен Одақ деңгейінде де танымал болуына әсер еткен де, сол белсенділігі, табиғат берген бойындағы талабы мен таланты деп айтуға болады.

Бұл бір-бірінен ажырағысыз екі ұғым бүгінде жаһан саясаткерлері мен сарапшыларының таңдай қағар қабырғалы тақырыбына айналған. Әлемдік саясатта үлгі алар бренд деп бағаланған «Қазақстан жолын» дүние жүзінің сарапшылары Назарбаев моделінің айырықша жетістігі деп бағалап отыр. Қазақ Елінің қарқынды даму тәжірибесін зерттеу нысанына айналдырған сарапшылар Назарбаев моделінің ғылыми тұжырымдарын, әлеуметтік-экономикалық негіздерін жаппай қызығушылықпен зерделеуде.

Қазақ Елі егемендігін еншілеп, тәуелсіздігін алған XX ғасырдың тоқсаныншы жылдарынан бергі кезеңде келешек ұрпақ санасында сол бабалар дәстүрімен нақты атауға ие болып, тарихта мәңгілік қалары анық. Бүгінгінің

жалпақ тілімен айтсақ, қазақ тарихы шежіресінде жаңа дәуір, еліміздің жаңа даму үрдісі – «Қазақстан жолы» мен «Назарбаев моделі» қалыптасты. Бейнелі сөзге жомарт қазақ жалпақ тілмен бұл құбылыстың қазақы бағасын, ұлттық баламасын жорамалдап та қойды. Түйіп айтар түйін біреу. Хандық дәуірдегі қоғамдық пікірмен әспеттесек, бағзылар заманында тасқа қашалып, бабаларымыздан бізге жеткен бейнелі теңеулер – Қасым ханның «қасқа жолы», Есім ханның «ескі жолы» сияқты, болашақ қазақ тарихында бүгінгі заманымыз да – «Нұрсұлтанның нұрлы жолы» кезеңі деген бейнелі атаумен сипатталары сөзсіз. Бұған дәлелді алыстан іздеудің қажеті жоқ. Елбасы ұсынған «Нұрлы жол» бағдарламасын қолдау жалпыхалықтық сипатқа ие болды. Мұны көз көрді. Құлақ естіді. «Нұрлы жол – Болашаққа бастар жол» Жолдауы жария етілгенде әдетөтегідей мазмұндылығымен, жаңашылдығымен, нақтылы бағыт-бағдарымен елді елең еткізген дүр оқиға болды. Жаңалықшыл жұрт Жолдауды оқимыз деп, газет таппай, дүңгіршектерді аралап, табан тоздырып жүргенде, ғаламтор алаңы сол сәтте-ақ түрлі көзқарастар әлеміне айналды. Жолдауды көшіріп басқан түрлі ақпараттық сайттарды қолданушылар сол күні-ақ дереу пікірлерін жарыса жариялады. Әлеуметтік желілерді пайдаланушылар тың тақырыпқа ә дегеннен-ақ қызығушылық танытқан екен. Ең бастысы – үміт пен ерік-жігер, қолдау мен қайрау басым.Тәуелсіздігіміздің 25 жылдық мерейтойы аясында мемлекеттілігіміздің жаңғыруы мен Мәңгілік елге қарай басқан қадамын ұлықтау – біз үшін биылғы жылдың басты идеясы. Олай дейтініміз, ел өмірінің осы жиырма бес жылдық сәтін қазақ тарихынан бөліп қарауға болмайды, ол өткен жылы ғана ұлттың жыл он екі ай мерейтойына айналған Қазақ хандығының 550 жылдық тарихының заңды жалғасы. Әрісі – Тәуелсіздігін армандаған ата-бабаларымыздың ғасырлар бойғы жанкешті күресінің, берісі – «бірлік – біздің қасиетті туымыз» деп, еркіндіктің ақ таңы арайлап атқаннан бастап, жер иесі қазақ ұлтымен тілегі мен мүддесі бір, Қазақстанда тұрып жатқан барлық этнос өкілдерінің елді өркендету, Тәуелсіздік тұғырын нығайту жолындағы қажырлы еңбегінің нәтижесі.[3]

Бүгінгі Қазақстан – қоғам өмірінің барлық салаларында оң өзгерістерге жетіп, саяси тұрақтылығы қалыптасқан, экономикасы берік нығайып келе жатқан еңселі ел. Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың сындарлы саясатының арқасында әлеуметтік-экономикалық даму үрдісіне қол жеткізгенімізді төрткүл дүние түгел мойындады. Елбасының «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына былтырғы Жолдауы еліміздің іркіліссіз қадам басуын айқындаған құжат ретінде ұзақ мерзімді қамтуымен құнды. Жолдаудағы ең басты мақсаттын бірі – 2050 жылға қарай Қазақстан әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кіруі. Жастар қашанда жасампаздықтың, жаңа бастамалардың жүзеге асырушылары болып табылады. Елбасы жолдауында: «Мен сіздерге – жаңа буын Қазақстандықтарға сенім артамын. Сіздер жаңа бағыттын қозғаушы күшіне айналуға тиіссіздер», деп айрықша атап өтті. Бұл елдіктің сенімі, ертеңіміздің сенімі дер едім. «Сендердің азат ойларын мен кемел білімдерін – елімізді қазір бізге көз жетпес

алыста, қол жетпес қияда көрінетін тың мақсаттарға апаратын құдіреті күш», деген сөздер жастарға тың жігер бермек.

Біз жастар,тәуелсіз мемлекетіміздің тағдырына жауапты екенімізді бар жан-тәнімізбен сезіне отырып, XXI ғасырды «Қазақстанның алтын ғасыры» етуге атсалысуымыз керек.

Шераған – Шерхан Мұртазаша айтсақ, «Елбасы – біреу, қалғандарымыз – тіреу». Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол – тәуелсіз Қазақстан. [3]

Пайдаланылған әдебиеттер:

1)Қазақ тарихшылары жайлы біраз мәліметтер Аққали Көптілеуовтің «Экономика» республикалық апталық газетінің №50(118) 17-23 желтоқсан 2009 жылғы санында, газеттің 6-шы бетінде жарияланған, «Казахи и Казаки: кто от кого происходит?!» атты мақаласынан алынған.

2) «Алматы ақшамы» газетінің сайтында 20.08.2016 ж жарияланған «Ұлы көш мәңгілік елге қарай қадам. Жаса,Қазақ!» мақаласынан алынған.

3) «Егемен Қазақстан» газеті мұрағатынан, 13 желтоқсан 2013 ж.

АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ

Қожантай Ұ.М
Ы.Алтынсарин атындағы АрқМПИ, Арқалық қ.
Қазақстан Республикасы. E-mail: Kapenovna@gmail.kom

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (бұдан әрі - АКТ) дамуы білімді бағалау және пайдалану жүйесін де уақтылы өзгертіп отыруды талап етеді. Осыған байланысты оқытуда қолданылатын әдіс-тәсілдер, әдістемелер, технологиялар жаңартылып отырады. Мысал үшін Ұлыбританияда мұғалім мамандығын таңдап алған бүгінгі жастардың, өздерінің болашақ оқушылары сияқты, жеткілікті дәрежеде сандық сауаты бар, себебі олар өмір жағдайларының барлық аспектілерінде жаңа технологияның бар мүмкіндіктерін пайдалана отырып, сандық технологиялармен үнемі өзара әрекеттесетін ұрпақ өкіліне жатады. АКТ оқушыларға ғылыми ұғымдарды түсіндіруді және олардың қабылдауын, түсінуін жеңілдетуге мүмкіндік беріп, мұғалімдерге сабақ беруде көмектесетін маңызды құрал болып отыр. Сондықтан оқыту барысында осы технологияларды ойланып қолдану қажет. Осы тарауда ұсынылған ақпарат мұғалімдерге оқыту барысында ғылыми жетістіктерді пайдалану, оқыту мен оқуды жетілдіру мақсатында жаңа сандық технологияларды қолдану бойынша көмек көрсетуге арналған.

Білім салалары

Рефлексиялаушы кәсіпқойды даярлау жеке тұлғалық, жалпы мәдени білімділікті, кәсіби-педагогикалық, тәжірибелік шеберлікті, сыныпта іс-

әрекеттегі зерттеу жүргізу тәжірибесінжәне әлеуметтік, мінез-құлықтық ғылымдар саласындағы зерттеулерді білуді қажет етеді.Осы Үшінші деңгей бағдарламасы оқу мен оқыту туралы ғылыми-теориялық білімдерініңтәжірибелік сабақтар нәтижесінде алынған тәжірибелік білімдерден айырмашылығына ерекше көңіл аударады. Бұл ретте мұғалім даярлығының сапасы теориялық және тәжірибеліқбілімдердің бірлігін қажет ететіні ерекше атап көрсетілген (сурет 1).

Сурет 1. Мұғалімдерді даярлаудың тұжырымдамалық құрылымы

Білікті мұғалім үшін жоғарыда аталған білім түрлері: теориялық және тәжірибелік білімдер өзара тығыз байланыста болуы тән. АКТ-ны енгізген кезде теориялық және тәжірибелік б0ілімдердің біртұтастығы оларды ойланып қолдануды қамтамасыз етеді, ал бұл оқыту және оқу үдерістерін жақсартуға жағдай жасайтын болады. Сабақта теориялық және тәжірибелік білімдерді қолданған кезде, анықтаушы фактор оқыту үдерісінің мазмұны, әдістемесі, технологиясы саласындағы білімнің қалыптасқандығы болып табылады (сурет 2).

Келесі тарауда аталған салалардың әрқайсысына түсініктеме беріліп, олардың өзара әрекеттесуі нәтижесінде қалыптасатын білім түрі анықталады.

Сурет 2. Білім салалары

Технологиялық білім (ТБ)

Технологиялық білім – оқытудың видео, веб-материалдарға қол жеткізу және басқа да сандық бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану сияқты қосалқы құралдары туралы білім. Бұл білім технологиялық құрылғылар саласындағы жеткілікті хабардарлықты да, олардыбасқару үшін қажетті дағдыларды меңгеруді де меңзейді. Сандық технологияларға қатыстыалғанда осы білімдер операциялық жүйелер және компьютерлік аппараттық құралдардыбілуді, сондай-ақ мәтіндерді теру мен түзетуге, электронды кестелер құруға мүмкіндікберетін бағдарламалық құралдардың стандартты жиынтығын, браузерлер мен электронды поштаны пайдалана алу қабілеті болып табылады. Оның үстіне, ТБ құрамына периферияльщқұрылғыларды орнату және алып тастауды, бағдарламалық жабдықтау жүйелерін, құжаттардықұру және мұрағаттауды т.б. білу кіреді [1].

Білімнің технологиялық аспектісі (БТА)

Білімнің технологиялық аспектісі – технологиялық білім (ТБ) мен пәндік білімнің (ПБ) өзара әрекеттесуінің тәсілін білу. АКТ қолдану заттар туралы толық түсініктің қалыптасуынаықпал етпегеннің өзінде, қазіргі заманғы инновациялық технологиялар заттар туралы жаңа,алуан түрлі түсінік қалыптастыруды және осы түсініктерді басқарудағы ауқымды икемділіктіқамтамасыз ете алады. Мұғалім өзі сабақ беретін пәнді ғана емес, оқыту технологияларынқолдану арқылы осы пәнді жетілдіру тәсілдерін де білуі керек.

Мысалы, жаратылыстану ғылымдары саласында интернет желісінде қолжетімді көптеген модельдеулер (симуляциялар) бар. Модельдеу (симуляция) олардың әрекет етуі туралымәлімет алу үшін жаратылыстану жүйелерін немесе адам жүйелерін ғылыми модельдеу үшінжиі қолданылады. Модельдеу баламалы шарттардың және іс-әрекет жоспарларының болжамды шынайы әсерлерін көрсету үшін қолданылуы мүмкін. Сондай-ақ модельдеу нақты жүйе,оған қол жеткізу мүмкін болмауына байланысты қолданыла алмаған жағдайда немесе оныңқолданылуы қауіпті болса не рұқсат етілмесе, жүйе енді жасалып жатқанда немесе мүлде жоқболғанда қолданылады.

Технологиялық, педагогикалық және мазмұндық білім (ТПМБ)

Үш білім саласының қиылысу ортасында технологиялық, педагогикалық және мазмұндық білім (ТПМБ) орналасқан. Осы тәсілді алғаш рет 2006 жылы Мишра және Кёлерқарастырды. Олардың айтуынша, егер жаңа технология оқуды жақсартуға ықпал ете алатын болса, онда жоспарлау үдерісі пән бойынша арнайы білімдердің оқушылардың осы білімдердіқалай игеретінін түсінумен бірге жүруін көздеуі керек. Оның үстіне, Мишра мен Кёлердіңпайымдауынша, барлық үш білім саласы арасында өзара байланысты іске асыруға қабілеттімұғалім жоғары деңгейдегі кәсіпқой болып табылады. Сонымен қатар зерттеушілердің айтуынша, осындай мұғалімдер зертханада

жұмыс істейтін ғалымдармен, бағдарламашылар,технологиялық сарапшылармен немесе жаңа технологияларды пайдалану жөнінде білімдері жеткіліксіз тәжірибелі мұғалімдермен салыстырғанда, оқыту мен оқуда АКТ-ны қолданудаасқан ептілік танытады.

Қорыта келгенде, жекелеген пәндерді оқытуға білім технологияларын ықпалдастыру мұғалімнің қарқынды дамуына, оқудың барлық үш аспектісін өзара байланыста белсендіқолдануына дайын болуын қажет ететіндігін және бұл оқыту мен оқу үдерістерін білікті түсінукөрсеткіші болып табылатындығын баса айту керек.

Технологиялық білім сыныпта АКТ-ны қолдану жөніндегі білімдерді қамтиды.

Мектептегі технологияларға мыналар жатады:

• Теледидар бағдарламалары;
• Сандық теледидар;
• Интернет/ WWW;
• Ұялы телефон;
• Ұтқыр қондырғылар;
• Компьютер/ноутбук.

Сандық видеоны қолдану

Windows-тың көшірмелерінің көбісінде видеоны редакциялауға мүмкіндік беретін тегін және қолданыста өте жеңіл Windows MovieMaker бағдарламалық жасақтамасы бірге жүреді.БЖ тегін болуына қарамастан, видеоны редакциялауда таптырмайтын құрылғы. Осы БЖ-ныңбізге ұсынатын мүмкіндіктері құны жүздеген фунтқа жететін басқа бағдарламалар ұсынатынмүмкіндіктерден еш кем түспейді. Бірақ бұл құрылғыда қолданушылардың көбі әдетте қолданабермейтін бірқатар жоғары техникалық функциялар жоқ.БЖ орнатылған iMovie деп аталатынMacintosh компьютерінің көбісінде осыған ұқсас функциялар орналастырылған [2].

Микрофондар

Көптеген камералардың орнатылған микрофоны бар, бірақ сізге түсіріп жатқан видеоңыздың дыбыстық жолы маңызды болса, екінші микрофоныңыз болғаны дұрыс. Кейбірсандық бейнекамералардың екінші микрофонды қосуға арналған 3,5 мм ұясы болады. Микрофонды қосар алдында камераға орнатылған микрофонның өшіріліп, теңшеулердің барлығынжөнге салғандығыңызды және микрофонды ұстау ыңғайлы екендігін тексеріңіз (ұзын сымыбар микрофон пайдаланыңыз). Тағы бір тәсіл – саундтрек және баяндауды бөлек жазып, кейіноны қосу. Видеоны редакциялауға арналған БЖ арқылы саундтректерді кейіннен қосуға даболады (бірнеше рет те қосуға болады).

Аудио және подкастинг

Подкастинг – бұл балаларға өз жұмысы мен жаңалықтарын Интернеттегі өте үлкен аудито-риямен бөлісудің керемет тәсілі. Мектеп ұжымы не істеп жатқандары туралы айту үшін жәнебалаларының жетістіктерін тойлау үшін Интернетті жиі пайдаланады, ал подкастинг – бұны көрсетудің тамаша тәсілі.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Құрманов М. Интербелсенді әдістерді жоғары оқу орындарында қолдану. –М: Алматы, 2001. Б. 148– 152.

2. Мұқаметқали М. Мұғалімдерді кәсіби педагогикалық инновациялық іс-әрекетке даярлау жолдары - Өскемен, 2004. – 355 б.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК САУДА ҰЙЫМЫ ШЕҢБЕРІНДЕГІ ДАМУ МҮМКІНДІКТЕРІ

А.Маутқан, Ж.Жарылқасын
«Тұран» университеті, Алматы қаласы
E-mail:zh.zharylkassyn@turan-edu.kz

Бүгінгі күні Қазақстан экономикасының дамуы әлемдік экономиканың арықарай жаһандануы жағдайында өтуде және еліміздің экономикасы бұл үрдістерден шет қала алмайды. Сондықтан Ресей, Белорусь, Армения және Қырғызстанмен бірігіп Евразиялық Экономикалық Одақ шеңберінде дамып, бәсекеге қабілеттілігі сыналыпжатқан экономикамыз енді 2017 жылдың 1 қаңтарынан Дүниежізілік Сауда Ұйымының құрамындаары қарай шыңдалады.

2015 жылдың 22 маусымында Женевада ресми түрде Қазақстанның Дүниежүзілік сауда ұйымына (ДСҰ) кіруі туралы 1996 жылы басталған келіссөздер аяқталып, ал 27 шілдеде Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев пен Дүниежүзілік сауда ұйымының бас директоры Роберто Азеведо республиканың ДСҰ-ға мүше болуы жөніндегі хаттамаларға қол қойды. Осылайша Қазақстан ДСҰ құрамына ресми түрде кірді.Бұл туралы мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан халқына арнаған жолдауында айтты.

«бүгін, 30 қарашада Қазақстан Дүниежүзілік сауда ұйымының заңды түрдегі толыққанды мүшесі болды. Ол туралы ДСҰ-ның Бас кеңесінің отырысында ресми түрде хабарланатын болады. Бұл оқиға тәуелсіз Қазақстанның тарихындағы маңызды кезең болып табылады. Ол біздің еліміздің толыққанды сауда-экономикалық әріптес ретінде мойындалуын айғақтайды. Қазақстанның ДСҰ-ға өтуі біздің экспорттаушыларымыз үшін де, экономикамыздың шешуші секторларына келетін шетелдік инвесторлар үшін де жаңа мүмкіндіктер ашады», — деді президент [1].

Қазақстан Дүниежүзілік сауда ұйымына мүше атанған 162-ші мемлекет болмақ. Әлемнің ең ірі экономикалары Қазақстанды инвестициялар үшін қолайлы елдердің бірі ретінде мойындады. Біз үшін ол өте маңызды. Себебі дүниежүзілік экономикалық қарым-қатынастың ең биік шыңы, ең жоғары көрсеткіші - Дүниежүзілік сауда ұйымы. Соған еліміз мүше ретінде кіргенде қандай деңгейде, қандай жағдайда араласамыз- сол Қазақстанның мүмкіндігін көрсетеді. Әлемдік нарықтың толыққанды мүшесі атану үшін жаһандану

дәуірінде ұжымдаса қабылданған әлемдік ойын ережелеріне жылдам бейімделе алуымыз керек. Бұл әсіресе шағын және орта бизнеске қатысты. Себебі ДСҰ нарығында ең жойқын ауыртпалықты бірінші сезінетін осылар.

Өңдеуші саламызды, маркетингті, отандық менеджментті әлемдік деңгейге көтеруіміз керек. ДСҰ-ға кіргеннен ешқандай қорқудың қажеті жоқ. 20 жылға жақын уақыт бойы ұйымның экономикалық заңдарына сай ішкі дайындықты пысықтап келдік. Сондықтан ұйымға кіргеннен кәсіпорындар құлайды деп қорқуға болмайды. 3-4 жылдан бері Кедендік одақтың төңірегінде де ысылып жатырмыз ғой. Сондықтан әлемдік экономика ұсынған талаптарға отандық тауарөндірушілер де дайын болатындай деңгейге көтерілуі керек. Қазақстан ұстанған позиция бойынша ел экономикасы ДСҰ-ға кіруі міндетті болды және бұл үдеріс ғалымдардың пайымдауынша көп қиындық туғызбайды, өйткені, бүгінгі күні Қазақстанның сауда-саттық операциясының 90 пайызы ДСҰ мүше елдерге келеді және біз бұл ұйымға өз шарттарымызбен кіріп отырмыз. Және біз әлемдік үдерістерден бөлініп кете алмаймыз. Ұйымға мүше болып енуіміз - уақыт талабы. Бірақ қандай да бір ұйымға, бірлестікке енбес бұрын, «бізге ол не береді?» деген заңды сауалға жауап беруіміз керек, яғни ДСҰ Қазақстан экономикасын дамытуға қандай жағадай жасайды, оларды атап көрейік.

Қазақстан әлемдік сауданың элитасына кіреді. Елдегі шағын және орта бизнестің нарықтық аясы кеңейіп, Еуропаға, Шығыс Азияға тауарды еркін өткізіп, оны сатуға мүмкіндік ашылады. Отандық кәсіпкерлер мейлінше сауатты құрылған сауда нарығына түседі. Ұйымға мүше мемлекеттер қазақстандық тауарларға бірдей мүмкіндіктер беруге кепілдік етеді.

Қазірдің өзінде шетелге тауарларын экспорттайтын ұлттық брендтер аз емес. Мәселен, «Рахат» шоколадтары Германия, Ресей, Моңғолия, Қытай, Тәжікстан, Ауғанстан сынды елдерге экспортталады. Мұндай ірі компаниялар мен кәсіпорындар үшін ДСҰ – үлкен мүмкіндік. Дүние жүзілік сауда ұйымының мүшесі болу – сыртқы капиталардың көптеп келуін қамтамасыз етеді. Яғни шетел инвестицияларының көлемі арта түспек. Қазақстан ДСҰ-ға енгеннен соң, инвесторларды тартуда Орталық Азия аумағындағы көшбасшылығын одан әрі күшейтет үспек. Былтыр шетел инвестициялары бүкіл әлем бойынша 8 пайызға төмендеді. Соның ішінде дамушы елдерде 50 пайызға дейін азайды. Соған қарамастан, Қазақстанда инвестициялардың тұрақты өсімі тіркелуде. Деректерге сүйенсек, соңғы 10 жылда Қазақстан 208 млрд. доллар шетел инвестициясын тартты. Жылсайын біз 20 млрд. долларға тарта шетел инвестициясын тартып отырмыз. 2014 жылы оның көлемі 23,9 млрд долларды құрады. Мәселен, көрші Қырғызстанға келетін инвестициялар жылына 100 млн. долларға да жетпейді[2].

Басты басымдығымыз – инвестициялық саясатымыздың тартымдылығында. Қазақстанда «Инвестор - 2020» жобасы аясында индустриалдық-инновациялық инфрақұрылымды дамытуға таяу үш жылда 60 млрд теңгеге жуық қаражат бөлу жоспарланған. Оның үстіне индустрияландырудың басымдықты салаларының инвесторлары корпоративтік

табыс салығынан, жер салығынан 10 жыл мерзімге босатылған. Ал мүлік салығынан 8 жылға босатылады. Оның үстінен сан пайдалануғ аберілген соң инвестордың капиталдық шығындарының 30 пайызына дейінгі көлем іөтеледі.

Еліміз сауда саласындағы дауларды шешудің әлемдік тәжірибесіне қол жеткізетін болады. Қазіргікезде ДСҰ шеңберінде қолданылып отырған даулар ды шешу тетігі – халық аралық сауда жүйесінің

маңызды элементі болып табылады. Ұйымның өз бағасы бойынша, ол әлемдік экономика да тұрақтылықты қамтамасызетуге қосатын үлесі зор. Тарифтер мен сауда бойынша Бас келісім Уругвай раундының нәтижесінде құрылған. Ол ұйымға мүше-мемлекеттерінің саяси ықпалы мен экономикалық қуаттылығына қарамастан, барлық қатысушылар үшін бірегей ережелерді ұсынады. Мұндай тәсіл кішігірім елдер үшін айтарлықтай қуатты мемлекетпен туындағандауды екі жақты негізде шешу кезінде тиімдірек жағдайды иеленуі не жол ашады. ДСҰ құрылу кезінен бері мемлекеттер бұл тетікке жиі жүгінеді. Ұйымда АҚШ, Канада және Еуропалық Одақ ең белсенді қатысушылар болып есептеледі. Дегенмен, дамушы мемлекеттерде бұл механизмге жиі сүйенетін болған[3].

Қазақстандық инвесторлар ДСҰ-ға мүше мемлекеттердің нарығына қол жеткізеал ады. Қазақстанның ЭЫҰ елдеріне салған салымы айтарлықтай көлемге ие. Мәселен, 5 жыл ішінде Қазақстан Иранға - 8,8 млн. доллар, Түрікменстанға - 11 млн. доллар, Әзербайжанға - 25 млн. доллар, Тәжікстанға - 51 млн. доллар, Өзбекстанға - 95 млн. доллар, Қырғызстанға - 260 млн. доллар, Түркияға - 522 млн. доллар инвестиция салған. ДСҰ шеңберінде қазақ инвестициясы салынған мемлекеттердің саныда арта беретін болад ы.

Қазақстандық тұтынушылар арзан тауарларға молынан қарық болмақ. Кедендік кедергілер сізенген шетелдік тауарлар біздің елде теңдей құқыққа ие болады.

Қазақстан өзінің ұлттық мүддесін қаперге ала отырып, әлемдік сауданың жаңа ережелерін жасақтауда өз үлесін қоса алады.

Ал ең бастысы – Қазақстан халық аралық сауда нарығының толққанды мүшесі ретінде өзими бір шама жоғарылататын болады. 1996 жылдан бері сыртқы саясатымыздың ең негізгі мақсаттарының бірі – Дүниежүзілі сауда ұйымына кіру болғаны да осыдан. Сондықтан Қазақстанның ДСҰ-ға енуі заңды үдеріс.

Сонымен, Қазақстан Дүниежүзілік сауда ұйымының мүшесі болуынан экономикасын дамытуда келесі 10 мүмкіндіктерге ие болды:

1. Сауда дауларды конструктивті шешу.

Бүкіл әлем бойынша сауда көлемін, сонымен қатар елдер санын және сауда компанияларын көбейтуге байланысты сауда даулардың пайда болу мүмкіндігі де көбейіп жатыр. Бұл контексте ДСҰ жүйесі пайда болған дауларды кон структивті және татулықпен шешуге көмектеседі.

2. Ойынере же лерініңа ықтығы.

ДСҰ шеңберінде артықшылықтардың бірі ДСҰ қатысушы-мемлекеттер арасында келіс сөздердің барысын жеңілдететін уақытпен тексерілген және тәжірибеде жүзеге асырылған .

Тауарлар бағасының арзандауы.

Сауда саясатын ырықтандыру және протекционистік кедергілерді қысқарту нәтижесінде тауарлардың еркін саудасы тауарды импорттауды маңызды көбейтеді, бірақ ең бастысы импортталатын тауарларға бағаларды төмендетуде қолдау көрсетеді. Сүйтіп, еркін сауданың бүкіл әлем бойыншатұтынушылардың шығындарын қысқартуға күші бар.

4. Жаңа технологиялардың келуі.

Импорттың көлемін көбейту жаңа техника мен технологияның келуін қамтамасыз етеді.

5. Жай қажетті ғана емес, сонымен қатар тілеген өнімді таңдау мүмкіндігі.

Барлық тауарлар мен қызметтерді импорттау мүмкіндігі тұтынушыларға жай ғана қажетті өнімді таңдауға емес, сонымен қатар тілеген және тұтынушылардың ұнатуын және сапаға қойылатын талаптарды қанағаттандыратын өнімдерді таңдауға мүмкіндік береді.

6. Экономиканы ынталандыру.

Импорттың көлемін көбейту тек қана жаңа технологиялардың келуін қамтамасыз етеді және тауарлар мен қызметтерді таңдауға мүмкіндік береді, сонымен қатар өндірісті дамытуға және қайта жабдықтауға отандық өндірісті ынталандырады және осылайша, өзінің өнімнің бәсекеге қабілеттілігін және өндірістік қатынастағы мәдениеттің деңгейін жоғарлатады.

7. Өндірістің өсуі.

Өндірістің өсуі негізінен бәсекеге қабілетті салаларды дамыту: энергетика, ауыл шаруашылығында шикізатты өндеу салаларын жаңа технологиялар негізінде дамытып, өнделген өнім шығарылымын өсіру.

8. Отандық өндірісті демпингке қарсы және квоталық шектеулерден қорғау.

ДСҰ шеңберінде демпингке қарсы шараларын және квоталық шектеуліктерді алып тастау арқылы отандық өндіріске қолайлы жағдайларды құру нақты мүмкіндігі болып табылады.

9. Өнеркәсіптік кооперацияны дамыту.

ДСҰ шеңберінде біріккен кәсіпорындарды құру, біріккен зерттеулерді өткізу, зияткерлік меншіктің объектілерін басқа мемлекеттерімен алмастыру мүмкіндігі аса пайда болады.

10. Іскерлік белсенділікті жоғарлату.

ДСҰ шеңберінде қосымша инвестицияларды тарту мүмкіндігі пайда болады. Бұдан басқа, батыс қаржы корпорациялардың келуі арзан және ұзақ несиелерді алу көздерін ашады.

Аталған мүмкіндіктер Қазақстанның экономикасын жоғары сатыға көтеріп, еліміз өркендеп, халқымыздың дәулеті артып, ұлтымыз күшейеді деп үміттенеміз!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:
1. Н.Ә. Назарбаев. Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім, реформалар, даму.Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 30 қараша 2015ж. http://www.akorda.kz/kz/addresses/memleket-basshysy-nnazarbaevtyn-kazakstan-halkyna-zholdauy-2015-zhylgy-30-karasha
2. Ж. Жолдыбаев. ДСҰ: Қазақстан әлемдік сауда жүйесінің элитасына енді.http://www.inform.kz/kaz/article/2790113
3. ДСҰ шеңберіндегі мүмкіндіктер. http://wto.gov.kz

ТӘУЕЛСІЗДІК ЕҢ БИІК ТҰҒЫРЫМ

Мұхамедина Азалия
Рудный қаласы әкімдігінің
«№7 мектеп-гимназиясы»КММ, Рудный қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail:rudny_sh7kaz@mail.ru

Туған жердей жер болмас, Туған елдей ел болмас, - деген халық мақалының астарында терең мән – мағына барын аңғаруға болады. Кез келген жарық дүниеге келген пенденің кіндік кескен туған елі, өскен жері болатыны айдан анық. Біздің де мақтан тұтып марқаятын Отанымыз бар. Ол сонау Каспийден Алтайға дейін созылып жатқан туған өлке – Қазақстан.

Қазақстан - тәуелсіз ел. Сол тәуелсіздік жолында атам қазақ не көрмеді десеңші?! Еліміздің басынан азап та, аштық та, сұм соғыс та өтті. Әсіресе XX ғасыр қазақ халқы үшін ауыр тиіп, қайғыға толы кезеңімен есте қалды. Мың тоғыз жүз он алтыншы жылдағы көтеріліс, жиырмасыншы жылдардағы аштық, отызыншы жылдардағы тотолитарлық жүйе, ұлы Отан соғысы, мың тоғыз жүз сексен алтыншы жылғы тәуелсіздік үшін күрес Желтоқсан оқиғасы. Бұның барлығы да қазақ жеріне ауыр жара салды.

Қанша қиыншылық келсе де, біз оларды ешқашан ұмытпаймыз. Себебі, бұл – тамыры тереңге тартқан тағылымды тарих. «Өткенімізді ұмытсақ, болашақ бізді кешірмейді» дейді халық. Қазіргі таңда Қазақстан өркениетті, дамыған елдер қатарында келеді. Еліміз тәуелсіз ел, дербес мемлекет болып, XXI ғасыр табалдырығын сенімді аттады. Ел өз қалуымен президентті сайлап, Ата Заңымыз бен мемлекеттік рәміздерді қабылдады. Ана тіліміз – қазақ тілі мемлекеттік тіл болып жарияланды. Қазақстанның астанасы – Астана қаласы. Ол күннен күнге жаңарып, жаңа белестерге көтерілуде.

Ұлтжанды жастарды қалыптастыру, бұл болашақ Қазақстанның шекарасы берік, тәуелсіздігі тұрақты, спорт, мәдениет саласында жетістіктерге жеткен мемлекет болып қала беруінің кепілі деп білемін. Күні кеше ғана болған Елбасының «Жас Отан» жастар қанатының сьезінде де, «Қалыптасқан

мемлекеттің жаңа стратегиялық саясаты – 2050» Жолдауында да Ұлттық патриотизмге аса мән беру керек екендігін айтты. Жастарды патриоттық сезімге тәрбиелеудің біл жолы – ол ұлттық идеологияда жатыр. Елбасы Н.Назарбаевтың: «Дүниеде тәуелсіз қазақ елі бар. Әлемде егемен Қазақстан бар » оның көп ұлтты, тату ынтымақты халқы бар. Қуатты экономикасы, сенімді саяси жүйесі бар тағы бар. Ең бастысы – бүгіннен нұрлы, бүгіннен жемісті болашағы бар» – деген сөздері әрбір «мен қазақпын» деген қазақстандықтың кеудесінде қауаныш, жарқын болашаққа деген сенім ұялатады. Еліміз дамып көркейе берсін десек, ең алдымен еңбектеніп, оның биіктен көрінуіне үлес қосып, Отан алдындағы парызымызды өтеуіміз қажет.

Түп шежіресі ежелгі түркіден бастау алатын қазақ халқы өзінің жер бетінен жойылмай, іргел ел, жоралы жұрт, салиқалы салтын сақтап қалғаны – оның еркіндік сүйгіш жігерінің, асқақ рухының арқасы. Ұшқан құстың қанаты талатын осынау кең даланы біздің ата – бабамыз ғасырлар бойы ақ білектің күшімен, ақ найзаның ұшымен қорғап келді. Тарих қатпарына зер салсақ, талай нәубетті бастан өткерген, қашан да бейбітшілікті ту етіп ұстаған бейбіт халық болған. Дүние жүзіндегі халықтардың ортақ ойы, арманы- бостандық, тәуелсіздік.Талай саңлақтарымыз алаш туы астында бүкіл қазақты ел болуға, тәуелсіз мемлекет құруға шақырды. Еліміздің ұлы мерекесі – 16 желтоқсан, Тәуелсіздік күні жылдан жылға президентіміздің қолдауымен биік дәрежеде аталып өтуде. Бұл күндері күллі қазақ – үлкені де, кішісі де халқымыздың сан ғасырлар бойы қалыптасқан тарихы, көрген қиындықтарын еске алып, бүгінгі күнге қалай жеткенімізге, өткенімізге көз жүгіртеді. Бұл күнде ойымызға тәуелсіздік құрбандары оралатыны хақ. Қазір де біз сол батырларымыздың арманы орындалған, мемлекет құру мақсатына жеткен ашық аспан аясында өмір сүріп жатырмыз. Ендігі кезде Тәуелсіздік іргетасы толығымен қаланған егеменді еліміздің шаңырағы шайқалмай, көк туымыз көкте мәңгі желбіреуі үшін әрқайсысымыз еңбек етіп, сол жолда күресуге тиіспіз. Абыройы мен арына дақ түсірмей келген ұлтымыз, тіректі тіліміз, салт-дәстүріміз, мәдениетіміз, сарқылмас қазынамыз бүгінгі жастарға, келешек ұрпаққа аманат. Ел Президентінің пайымды саясатының нәтижесінде еліміздің кешегіден бүгіні көш ілгері. Елбасымыздың әр жылғы Жолдауы — қазіргі күнгі бағыт-бағдарымыздың жарқын көрінісі. Бүгінгі жас ұрпақтың барынша терең біліммен сусындауына мол жағдай жасауға бағытталған.

Биылғы Жолдаудың астарында да аса үлкен мән-мағына, стратегиялық мақсат-міндеттер мен оларға жетудің әдіс-тәсілдері жатыр. Елбасымыздың «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты кезекті Жолдауы елдік мәселелерге жан-жақты шолу жасап, алдағы мақсаттарымызды айқын көрсетуімен ерекшеленеді.

Тарихты жасайтын тұлғалар тағлымы өскелең ұрпақтың ұлт мүддесіне қызмет етуіне жол ашып қана қоймай, әлемдік өркениеттің дамуына да ықпал етеді. Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан халқы ынтымақтасып, жалпыұлттық, ұлтаралық бірлікті нығайтуға, рухани—мәдени жаңғыруға қол жеткізілді. Қысқа мерзім ішінде Тәуелсіз Республикамыз Кеңес империясынан

мұра болып қалған көптеген өткір де өзекті мәселелердің шешімін тауып, саяси, экономикалық және әлеуметтік—мәдени салаларға да реформалар жүргізілді.Тәуелсіздік – көкжиектен атқан күн, алдымызда әлі асу-асу белестер бар. Тәуелсіздігіміздің тұғырында нық, тұрақты тұра беруі үшін халқымыздың барша еңселі азаматтары, еліміздің еселеп дамуына еңбекпен қызмет етуі зор міндет[1].

Біз – тәуелсіз елдің ұрпағымыз, кешегі қыршын кеткен аға-апаларымыздың жалғасымыз. Біздің міндетіміз – білім алып, мемлекетіміздің өркендеуіне өз үлесімізді қосу. Тәуелсіз ел тарихы – отаншылдықтың, ерліктің не екенін дәлелдейтін тамыры терең бай тарих. Елім, Отаным, деген қасиетті ұғымдар әр азаматтың өз табалдырығынан, өз ауылынан, өз өлкесінен басталады.

Тәуелсіздік – ең басты құндылығымыз. Бұл — ең алдымен қазақ халқының бостандыққа ұмтылған асқақ армандары мен қайсар рухының жемісі. Сондықтан да біз үшін тәуелсіздік күші – ең қадірлі күш. Бүгін Қазақстан әлем назарында, өзінің болашағынан үлкен үміт күттіретін, жері, халқы бай ел.

Ендеше, қазақ халқы, барша қазақстандықтар үшін тәуелсіздік алуымыздың өзі үлкен жетістік деп білемін, яғни дербес мемлекетте өмір сүріп отырған ұрпақ шын мәнінде бақытты деп ойлаймын. 25 жыл тарих бедерінде көп уақыт емес. Бірақ бұл жылдардағы Тәуелсіз Қазақстанның қол жеткізген жетістіктерін аз деп айта алмаймын. Елбасымыздың салиқалы саясатының арқасында мемлекетіміз өркендеп келеді. Бүгінде еліміз тыныш, жұртымыз аман.

Елбасымыз жыл сайынғы дәстүрлі жолдауларында халқымыз үшін маңызды мәселелеріне көңіл бөліп, олардың орындалуына баса назар аударуда Осы ұлан ғайыр табыстарымыз Елбасымыздың еткен ерен еңбегінің нақты нәтижесі, жарқын көрінісі екеніне ешкім шүбә келтіре алмас[2].

Егемендігіміз бен тәуелсіздігіміздің арқасында халқымыз туған тілімен қайта қауышты. Мемлекеттік тілдің өз дәрежесінде болып, баршаға ортақ қажеттілік, қолданыс аясын кеңейту, тіл деңгейін көтеру-өз халқына, дініне жаны аштын әрбір азаматтың яғни біздің парызымыз.

XXI ғасыр – білім ғасыры. Біздің алға қоған мақсатымыз — өткенімізді білетін, бүгінді түсінетін, ертеңімізге сеніммен қарайтын азамат болу. Тәуелсіздік — біздің алдымыздағы жарқын болашаққа жол ашып берді. Біз айқын бағытталған жолмен алға баса береміз.

Сүйікті Отанымыз- Қазақстан мәңгі құлпырып жайнай берсін, жарқырай берсін!

Елдің өркендеуі мен тәуелсіздігі, азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, қоғамдық келісім мен ұлттық бірлік, әділдік, заңның басымдығы, отбасы және дәстүрлер – бұл құндылықтардың бәрі мемлекетіміздің тұрақтылығы мен өсіп-өркендеуінің тұғырлы іргетасы екені сөзсіз.

Қазақстан осы 25 жылда орасан зор жұмыстар атқарды. Бұл ел саяси, әлеуметтік және де халықаралық тұрғыдан Орта Азияның көшбасшысына айналды деп санаймын.

Тәуелсіз Қазақстанның даму тарихында Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың алатын орны ерекше. Бүгінгі таңда Назарбаев – елдің көрнекті қайраткері ғана емес, сонымен қатар бүкіл әлем үшін зор үлес қосқан тұлға болып табылады. Еліміз өркениетті елдер қатарына қосылғалы бері біздердей жастарға көп көңіл бөлінуде. Жастар ұйымы көбейіп, олар экономиканың, саясаттың белсенді мүшелері болып келеді. Білімді жастар университет пен жоғары оқу орындарын басқаруда. Жастар қоғамның белді мүшесі және басқарған ұйымдар нәтижелі жұмыс істеп үлкен табыстарға жетуде.

Еліміз гүлденіп, өнеркәсібіміз қарқынды дамып дүние жүзіндегі алдыңғы мемлекеттер санатына қосылдық. Осындай байтақ елде өмір сүрген жастарымыз болашағы үшін еңбек етуден еш жалығар емес, халық оларға сенім білдіріп отыр. Қоғамның дамуына қарай ғылым мен техниканың деңгейі де, оны басқару жүйесі де өзгеріп отыратыны әсте мәлім. Осыған орай маман қызметінің мазмұны жаңарып, жаңа мақсат, жаңа көзқарас, жаңа шешімдер мен жаңа мүмкіншіліктерді қажет етеді.

Мұндай тарихи маңызы зор оқиға еліміздің халықаралық деңгейдегі талассыз беделінің арқасында келгенін және қазақ дипломатиясының сыртқы саясаттағы табысты еңбегінің нәтижесі деп білеміз.

Өсіп—өркендеген және қуатты Қазақ елі Елбасы бастаған жаңғырулардың мақсаты мен мазмұны болады. Еліміздің нығайып халықаралық беделінің өскенін көрген әрбір қазақстандықтың кеудесінде мақтаныш сезімі пайда болады. Қазір іргелі тәуелсіз ел, демократиялық дәстүрді берік ұстанған қуатты мемлекет болдық. Шын асылын танып білуіне еліміз үшін еңбек сіңірсек, бүгінгі ұрпақ, біздер үшін мұнің бәрі құнды да баға жетпес асыл мұра екендігі бәрімізге мәлім.

Пайдаланылған әдебиеттер

1.Абдрахманов С. Тәуелсіздік шежіресі-Алматы: Атамұра,2006ж -392б.
2.Сұлтанов Қ.Серпінді кезең. Астана.Елорда,2005ж-608б

К ВОПРОСУ О СТРАТЕГИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СРЕДЫ

Баранова Н.А., Нуржанов Е.А.
КГУ имени А. Байтурсынова, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: natalivalentina@mail.ru

Стратегический анализ является одним из стержневых элементов процедуры формирования стратегического плана развития предприятия. Содержанием стратегического анализа является изучение посредством использования научных методов познания стратегически важной информации о функционировании анализируемого хозяйствующего субъекта с целью

принятия оптимальных стратегических управленческих решений. В рамках стратегического анализа системно анализируются факторы внешней организационной среды и ресурсного потенциала предприятия (внутренних возможностей) для определения текущего состояния его дел и выявления условий для его дальнейшего успешного развития [1].

Стратегический анализ решает ряд задач, вытекающих из его значения в системе стратегического управления организацией. Основными задачами стратегического анализа являются следующие:

– аналитическое обоснование стратегии, а также общих и частных стратегических целей организации;

– анализ стратегических альтернатив;

– оценка следования организацией выбранной стратегии;

– анализ соответствия базовой стратегии изменяющимся условиям внешней и внутренней среды организации;

– корректировка стратегии и стратегических целей организации;

– выявление и диагностика основных компонентов внутренней и внешней бизнес-среды, критических факторов успеха организации;

– разработка, анализ и мониторинг ключевых показателей эффективности организации;

– анализ стратегического потенциала и стратегического климата организации и прогноз их изменения в перспективе;

– поиск резервов роста стратегического потенциала организации;

– оценка степени реализации стратегии и уровня достижения стратегических целей;

– формирование и предоставление высшему руководству, менеджерам среднего звена и рядовым сотрудникам своевременной и достоверной информации для отслеживания продвижения к важнейшим стратегическим целям и управления этим процессом.

Важным методологическим аспектом проведения стратегического анализа является определение системы принципов, необходимых для соблюдения, в целях обеспечения эффективности стратегического анализа как инструмента стратегического управления. Такая система объединяет следующие основные принципы [2]:

- принцип прогрессивности;
- принцип системности;
- принцип фокусировки;
- принцип бифуркационности;
- принцип целостности;
- принцип адекватности информационного обеспечения;
- принцип оптимальности методического обеспечения;
- принцип учета фактора времени;
- принцип непрерывности поведения;
- принцип объективности;

- принцип действенности;
- принцип креативности;
- принцип эффективности.

Приведенные принципы отражают важнейшие требования к стратегическому анализу и наиболее полно характеризуют его сущность. Их соблюдение гарантирует устойчивый позитивный эффект от выполнения стратегического анализа, является непременным условием качественного решения задач стратегического управления организацией в современных условиях.

Стратегический анализ организационной среды можно представить как процесс, состоящий из четырех взаимосвязанных этапов. Прежде всего, нужно определить основные элементы организационной среды, затем выделить наиболее важные, собрать о них необходимую информацию и произвести оценку [3]. Процесс стратегического анализа организационной среды предприятия представлена на рисунке 1.

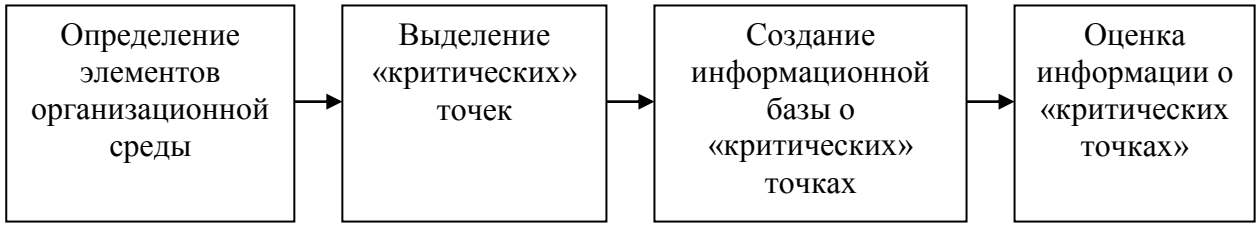

Рисунок 1. Процесс стратегического анализа организационной среды

Первый этап стратегического анализа базируется на понимании организации как открытой социально-экономической системы, успех которой во многом зависит от взаимодействия с окружающей средой. Среду любой организации можно определить как совокупность внутренней среды и внешнего окружения, представляющего собой среду прямого воздействия (микросреда) и среду косвенного воздействия (макросреда).

На втором этапе с точки зрения рассматриваемой проблемы нецелесообразно анализировать все элементы организационной среды. Организация должна определить пределы анализа среды выделением из совокупности элементов среды критических точек как наиболее важных факторов, имеющих стратегическое значение и влияющих на успех организации. У каждой организации есть свой набор критических точек. Состав этих ключевых факторов, их значение различаются по отраслям и изменяются во времени; он также зависит от масштабности деятельности организации, профиля ее деятельности, выбранных целей и других отличительных особенностей. Очевидно, что чем крупнее организация, тем больше факторов организационной среды влияют на ее деятельность. Крупные фирмы, имея высокий экономический потенциал, могут позволить себе провести анализ ключевых факторов не только непосредственного окружения, но и элементов

макросреды. Малые и средние фирмы, уделяющие внимание стратегическим проблемам развития, обычно ограничиваются анализом внутренней организационной среды и отдельных элементов микроокружения.

Характер деятельности организации, который в большей степени определяется отраслевой спецификой, также существенно влияет на выбор критических точек.

Цели организации также влияют на определение предела анализа среды. Фирма должна проводить тщательный анализ ключевых факторов, влияющих на перспективы развития, если общим корпоративным направлением или направлением отдельной стратегической бизнес-единицы выбран рост. Когда фирма стремится к стабилизации своей рыночной позиции, особое внимание следует уделять факторам, влияющим на уровень входных отраслевых барьеров. При сокращении деятельности в центре внимания организации должны быть социальные и юридические аспекты проблемы, так как это непосредственно связано с регулированием отношений с системой труда, в том числе с наемными работниками.

Во внутренней среде ключевые факторы выделяются по их вкладу в конечный результат бизнес-деятельности организации. Например:

– в условиях стабильной технологии, когда успех деятельности определяется ценой продукции, производство выступает как основная движущая сила фирмы;

– функция маркетинга становится приоритетной, когда чувствительность к спросу и мотивация покупателей становятся ключевыми факторами успеха;

– в наукоемких отраслях и отраслях высоких технологий, где залогом успеха становится совершенство продукции, а спрос малочувствителен по отношению к цене, доминирующее значение приобретает НИОКР;

– если для успеха организации важны несколько функций, то важной проблемой становится согласование обычно конфликтующих интересов отдельных функций. В этой ситуации качество общего менеджмента определяет корпоративный успех.

На третьем этапе, когда определен предел анализа организационной среды, т.е. выделены ключевые внутренние и внешние факторы, влияющие на стратегические решения, необходимо получить о них релевантную информацию. Для этого, прежде всего, должен быть очерчен круг вопросов по каждому из значимых элементов организационной среды. Другими словами, организации нужно составить перечень признаков, характеризующих значимые факторы среды, которые должны быть проанализированы и оценены.

Создание базы данных о критических точках может осуществляться следующими способами:

– сканирование среды, что предполагает поиск уже ранее сформированной информации;

– мониторинг среды, т. е. отслеживание текущей, вновь появляющейся информации;

– прогнозирование как создание информации о будущем состоянии среды.

Источники информации могут иметь разнообразный характер: официальные статистические данные, деловые отчеты, средства массовой информации, специальные периодические издания, Интернет, разнообразные научно-практические конференции, производственные совещания и т. п.

Четвертый этап анализа является заключительным. Итоги оценки используются в качестве основы для анализа альтернативных вариантов развития организации и выбора стратегии. Основной целью оценки информации является установление отрицательных и положительных воздействий отдельных ключевых факторов и организационной среды в целом на будущую деятельность предприятия. В процессе такой оценки фокус перемещается от понимания среды к пониманию того, что данное или возможное состояние среды может означать для предприятия.

Таким образом, принятие управленческих решений невозможно без проведения стратегического анализа, который рассматривается как выполнение соответствующей функции управления, ориентированной на перспективу и имеющей высокий уровень неопределенности, и исследование предприятия по параметрам, которые определяют его будущее состояние

Список литературы:

1 Баранова Н.А. Стратегический менеджмент 2: Учебное пособие. - Костанай: КГУ им. А. Байтурсынова, 2014.- 102 с.

2 Зенкина И.В. Предпосылки развития, основные задачи и принципы проведения стратегического анализа в современных российских условиях. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru.

3 Бабич О.В. Совершенствование процесса стратегического управления промышленным предприятием. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru.

ЕЛ БОЛАШАҒЫ-ЖАЛЫНДЫ ЖАСТАР

Рамазан Олжас
Рудный қаласы әкімдігінің
«№7 мектеп-гимназиясы»КММ, Рудный қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail: rudny_sh7kaz@mail.ru

Бүгінгі таңда жаңа қоғам баспалдағы мектебі, яғни болашақ мектебі. Ол халықтық мәдениетке баланың жеке басының дамуына, рухани жағынан таза, көкжиегі кең, қоршаған ортамен байланысқа түсетін, білімнің жаңа мазмұнымен байланысқан, бәсекеге қабілетті жаңа ұрпақ өсіріп, дамытатын өмір мектебі.. Біздің келешектегі басты мақсатымыз – рухани жан дүниесі бай, елі үшін адал қызмет ететін тұлға болып қалыптасу.

Болашақта ел тізгінін ұстайтын, еліміздің әлемдік деңгейдегі бәсекеге қабілетті, экономикасы дамыған, өркениет көшінен лайық орын алуына, еліміздің қарқынды дамуына өзіндік үлес қосатын қоғамның негізгі белсенді күші жастар екені сөзсіз.

Соңғы жылдары елімізде жастар саясаты-маңызды стратегиялық сипатқа ие. Елбасының биылғы Жолдауы Қазақстан жастарына алдағы уақытта атқаратын міндеттерді белгілеп берді. Сондай- ақ, ел дамуының жаңа кезеңіне бет бұрған тұста қоғамдағы ең ірі әлеуметтік топ- жастарға деген Президенттің сенімі мен қамқорлығы олардың білім мен ғылымға деген құштарлығын одан әрі күшейтті.

Осы тұста Мемлекет басшысының Жолдауынан мынадай ұлағатты сөздерін айтуға болады: “Білімді, еңбекқор, бастамашыл, белсенді болуға қазірден бастап дағдыланыңдар. Жұмыс пен сұраныс бар өңірге батыл барыңдар. Шеберліктің шыңына жете білсеңдер, мамандықтың бәрі жақсы. Қазір техникалық мамандықтардың, ғылым мен инновацияның күні туған заман.

Ерінбей еңбек еткен, талмай ғылым іздеген, жалықпай техника меңгерген адам озады. Тұр- мысы жақсы, абыройы асқақ болады. Біз жүзеге асырып жатқан түбегейлі реформалар мен атқарып жатқан қыруар істердің бәрі сендер үшін, болашақ үшін жасалуда”. Осы тұста Елбасы бастамасымен егемен еліміздің болашағы үшін қолға алынған «Дипломмен-ауылға» жобасының ауыл жастары үшін маңызы аса жоғары. Тәуелсіз елдің білімді ұланының ауылға бет бұруы серпінділікті талап етіп отырған бір ғана ауыл үшін ғана емес, ұлтымыздың болашағы үшін де ұтымды.

Әлбетте, әрбір жаңа ұрпақ өмірге өзімен бірге жаңа леп, жаңа серпіліс әкеледі. Техника құлағында шебер ойнайтын қазіргі заманауи ұрпаққа келер болсақ, олар тиімділікке, жаңалыққа, инновацияға иек артқанды ұнатады. Олардың жан дүниесі жігерге толы, жасампаз еңбекке ынталы, жақсылыққа құмар. Олар-ешкім әлі танып-білмеген таңғажайып ерлік жасап, танымал атансақ дейді. Білім-ғылым қуып, дөңгеленген дүниені бағындыруға ұмтылған арман иелері. Сөз жоқ, көздеген мақсаты мен мақсат қойған межесіне еш қиындықсыз, тезірек қол жеткізгісі келетін албырттығы тағы бар. Ең бастысы, қазіргі қазақ жастары- азуын айға білеген адуынды мемлекеттермен терезесі тең егемен елдің еркін ұландары екендіктерін терең ұғынатын үлкен қозғаушы күш. Тәуелсіз Қазақ елінің өсіп-өркендеуі мен гүлденуін тікелей жастармен байланыстыратын Елбасы: «Мен жастарымызды жұмысшы мамандығын белсенді меңгеруге шақырамын. Жұмысшы мамандықтарын меңгеру керек. Кезінде мен де жұмысшы киімін киюден бастадым, домна пеші от-жалынының жанында тұрдым. Үлгі алыңдар! Жылдар өтеді, бірақ, осы өмірлік тәжірибелерің, сендер қандай өмір жолын таңдап алсаңдар да, міндетті түрде кәделеріңе жарайды»,-деді.

Әсіресе, жастарды жаңа көзқарас, жаңа басымдықтар тұрғысында индустриялық-инновациялық экономика жағдайында өмір сүруге тәрбиелеудің мән- маңызын айшықтаудан әсте жалыққан емес. Қазіргі таңда әлемнің

көптеген дамыған елдерінде экономикалық дағдарыста көптеген жастар өмірден өз орнын таба алмай, жұмыссыз қалуда. Ал, бізде Мемлекет басшысының бастамасымен «Дипломмен-ауылға», «Жастар тәжірибесі», «Жұмыспен қамту-2020», «Бизнестің жол кар тасы-2020», «Жасыл ел» және “Студенттік құрылыс жасақтары” сынды жобалар жемісті жұмыс жасауда. Жыл сайын жоғары оқу орындары мен колледждерді бітірген мыңдаған жас маман жалақысы жоғары, тұрақты жұмыс орнымен қамтамасыз етіліп отыр. Н.Назарбаевтың Білім және ғылым министрлігі құрылымында жастар саясаты бойынша арнайы комитет құруы және 2020 жылға дейінгі мемлекеттік жастар саясаты тұжырымдамасын дайындауды тапсыруының өзі-мемлекет тарапынан жастарға көңіл бөлу бұрынғыдан да арта түскенін аңғаруымызға болады. Жас маманды мамандығының шебері ететін, оны қызмет бабында өсіретін басты қасиет- бұл оның өзіне деген сенімі.

Сенім сапалы кәсіп негізі болуы қажет. Ол жас маманның жалпы мәдениетінен, зерделілігі мен өресінен, кәсіби біліктілігінен және адамгершілігінен құралады. Елбасы бәсекеге қабілеттілік иммиджін мектеп қабырғасынан бастап қалыптастыруға бағыт алып отыр. Бұл үдерісте студенттік өзін-өзі басқарудың маңызы айрық ша. Студенттік өзін- өзі басқару бір жағынан, жеке тұлғаның әлеуметтік белсенді болуына себепкер болса, екінші жағынан, ол жоғары оқу орны түлегінің бойында бәсекеге қабілетті маманға тән қасиеттерді қалыптастыруда да тиімді болып табылады. Біздің мемлекетімізде ұлт тық сана-сезім мен азаматтық патриотизмді бойларына сіңірген жастардың қоғамы қалыптасуда.

Елбасының «Қазақстан XXI ғасырдың ортасына қарай әлемнің ең дамыған 30 елінің қатарында болуға тиіс» деген сөзі біз секілді жастарға үлкен міндет пен жауапкершілік жүктейді. Сон дықтан Жолдауда айқындалған тапсырмалардың жүзеге асуына біз де өз үлесімізді қосуымыз қажет деп ой лаймын. Еліміздің ертеңі, мемлекетіміздің болашағы- жастар қолында. Бүгінгі жас-ертеңгі ел тізгінін ұстайтын ел ағасы. Бүгінгі алдыңғы толқын аға буынның орнын басар, ізін жалғастырар артында өсіп келе жатқан жастар екені даусыз. Еліміздің ендігі дамуы мен өркендеуі, келешегі жастарға тікелей байланысты. Әрі білімді, бәсекеге барынша қабілетті, сонымен қатар дені сау, яғни салауатты өмір салтын ұстануы алғы шарт болып табылады. Ұлы Мағжан атамыз «Арыстандай айбатты, жолбарыстай қайратты, қырандай күшті қырағы- Мен жастарға сенемін» деген өсиет сөзі, бүгінгі қоғам, қазіргі нарық бәсекеге қабілеттілікте талап етіп отыр.

Жүректерінде жалыны, бойларында күш-қуаты бар XXI ғасырдың жастары өзгеріп жатқан өмірге, құбылыстар мен жаңалықтарға өз көзқарасымен қарап түйін түйіп,жақсыдан үйреніп, жаманнан жиреніп» жатса, бұл керемет болар еді. Мемлекет басшысының «Еліміздің келешегі жастардың қолында» деген сөзі жастарымызға қандай жауапкершілік жүктеп отырғанын айқын көрсетеді.

Ел ертеңі-бүгінгі ұрпақ екенін үнемі жадында сақтайтын жастар Президентіміз бағыт-бағдар берген сара жолмен ілгері басып келеді. Талапты

да тапқыр, талғампаз да терең ойлы, төзімді де табанды азамат болып, елге өз үлесімізді қосу-біздің басты мақсатымыз. Жастардың жарқын болашағы бүгіннен басталады десек, әрбір қазақстандық азамат осы игі жолда аянбай еңбек етуіміз қажет.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ

Садуева А.Б.
Университет «Туран» г.Алматы
Республика Казахстан
E-mail:zhuk_96@bk.ru

Казахстан - это независимое государство, которое является сердцем Евразийского континента. Свой путь независимости молодое государство начало с 1991 года, когда распался Союз Советских Социалистических Республик. За последние 25 лет было немало трудных периодов, целиком и полностью влиявших на благосостояние нашего народа. Развал СССР и последовавшее за ним трудное время восстановления, мировой финансово-экономический кризис, политические волнения во многих государствах, всё это было пережито нашей страной с минимально возможными негативными последствиями, благодаря правильно выбранному курсу и в политике и в экономике. Несмотря на многие тяготы и лишения, сопровождавшие многие страны мира за последние 25 лет, Казахстан уверенно развивался и внутри страны благосостояние народа неуклонно улучшалось. В настоящее время экономика Казахстана находится в тройке самых быстрорастущих в мире, уступая лишь Китаю и Катару. Политические достижения страны тоже говорят сами за себя. Казахстан занимает полноправные места в большинстве международных организаций и является инициатором создания новых, которые будут показателями сплоченности и взаимовыгодного сотрудничества стран не только по критериям соседства, но и для достижения общих, благих целей. С момента образования Республики Казахстан был принят ряд правовых актов, которые заложили юридическую основу нового государства. К ним относится Закон о государственной независимости Республики Казахстан, Конституция Республики Казахстан 1993 года, Конституция Республики Казахстан 1995 года. Указанные конституционные акты провозгласили независимость и самостоятельность Казахстана.

После обретения независимости Казахстан оказался перед необходимостью в кратчайшие сроки определить собственное место в системе геополитических координат, сформулировать свои национально-государственные интересы, выстроить адекватную систему внешнеполитических приоритетов и заложить основы внешнеполитической стратегии. Как считают многие зарубежные и отечественные эксперты, эти

задачи были успешно решены благодаря тому, что в столь сложный период страну возглавил ее Первый Президент Нурсултан Назарбаев. Личные контакты, установленные Н.Назарбаевым на самом высоком уровне, помогли решить важнейшие задачи становления отечественной внешней политики. Создание и планомерное внедрение важных, долгосрочных государственных программ, которые нацелены на разностороннее, всеобщее улучшение благосостояния граждан, уже сейчас дает положительные результаты. В качестве её главной цели Президент определил формирование и поддержание благоприятных внешних условий для успешной реализации Стратегии становления и развития Казахстана как суверенного государства. Основополагающие принципы внешнеполитического курса независимого Казахстана были чётко сформулированы Президентом в работе 1992 года «Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства», где была провозглашена миролюбивая направленность внешней политики РК на международной арене. Политика Н.Назарбаева, предусматривает развитие дружественных и предсказуемых взаимоотношений со всеми государствами, играющими существенную роль в мировых делах и представляющими для страны практический интерес. Казахстан - это первая страна в СНГ, выстроившая в самые сложные годы свой путеводный маяк, - долгосрочную Стратегию развития до 2030 года.

Стратегическая программа «Казахстан-2030» была обнародована в 1997 году. Стратегическая программа «Казахстан-2030» - это документ огромного исторического и политического значения. В ней содержался подробный анализ положения республики на текущий момент, была раскрыта «миссия Казахстана», а также изложены такие «приоритетные долгосрочные цели», как: 1) национальная безопасность; 2) внутриполитическая стабильность и консолидация общества; 3) экономический рост, базирующийся на развитой рыночной экономике с высоким уровнем иностранных инвестиций; 4) здоровье, образование и благополучие граждан Казахстана; 5) энергетические ресурсы; 6) инфраструктура, в особенности транспорт и связь; 7) профессиональное государство, ограниченное до основных функций.

Благодаря титаническому труду лидера нашей страны и народа стратегию 2030 по целому ряду направлений Республика Казахстан выполнила досрочно.

Последующим большим шагом для нашего государства была новая экономическая политика в стратегии "Казахстан - 2050"

Стратегия была разработана для успешной модернизации различных сфер деятельности государства. Конечно, экономика, в данном случае, является наиважнейшим аспектом. В стратегии указано всего 7 направлений: управление, энергетика, экология, наукоёмкая экономика, человеческий капитал, урбанизация и международная интеграция.

На фоне этих показателей, прошлого и будущего, следует понимать, что всё это делалось, делается и будет делаться только ради улучшения благосостояния и качества жизни каждого казахстанца. Без осознания того, что мы живем уже в

современном, суверенном государстве, во благо которого и нужно сплотиться, далеко уйти невозможно. В этом залог успеха нынешнего поколения и наших потомков.

Особое внимание в этой стратегии уделено молодежи Казахстана.

На данный момент политика молодежи в республике развивается согласно очень актуальной Концепции Государственной молодежной политики до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее».

Она ставит целью усовершенствование правовых и социально-экономических норм для успешной самореализации молодежи. В ее рамках планируется воспитывать в новых поколениях такие ценности, как патриотизм, культурное многообразие и толерантность, единство и сплоченность народа, уважение к закону, трудолюбие и образование, ориентированное на рынок труда, наука и инновации, а также семья и здоровье. Также в планах развивать позитивные идеалы карьеры и новую экологическую этику.

В результате реализации концепции ожидается улучшение социально-экономического положения молодежи Казахстана, высокая степень вовлеченности в общественную жизнь, а также улучшение её нравственно-духовных характеристик.

Я очень рада тому, что глава нашего государства, на мой взгляд, ведет правильную политику и находит правильный подход и пути развития в различных сферах жизни общества, опираясь на опыт развитых стран нашего мира. Одним из новых введений стала оценка работы государственных служащих по принципу «меритократии».

Меритократия — принцип управления, согласно которому руководящие посты должны занимать наиболее способные люди, независимо от их социального происхождения и финансового достатка. Благодаря данному пути развития город-государство Сингапур стал примером эффективной модели развития для многих стран мира.

Руководствуясь данным принципом управления, наш президент прекрасно понимает то, что это будет действительно эффективным способом дальнейшего развития страны. Так как люди будут осознавать, что за качественно и добросовестно выполненную работу, они будут получать соответствующую оплату. Вследствие чего уровень коррупции в нашей республике станет значительнее меньше, следовательно, уровень социальной жизни в стране улучшится в разы. Ведь, согласно Конституции, единственным источником государственной власти в Казахстане является народ. Именно так высокого уровня развития добился Сингапур. Ведь эта страна это пример «экономического чуда», отцом которого является Ли Куан Ю, превративший за 40 лет Сингапур из страны «третьего мира» в одну из самых высокоразвитых.

При обретении независимости Сингапур страдал от высокой коррупции. Ли Куан Ю так охарактеризовал положение: «Коррупция является одной из черт азиатского образа жизни. Люди открыто принимали вознаграждение, это являлось частью их жизни».

Борьба с коррупцией началась «путём упрощения процедур принятия решений и удаления всякой двусмысленности в законах в результате издания ясных и простых правил, вплоть до отмены разрешений и лицензирования».

Были резко подняты зарплаты судей, на судейские должности были привлечены «лучшие частные адвокаты». Зарплата сингапурского судьи достигла нескольких сот тысяч долларов в год (а в 1990-е годы — уже свыше 1 млн. долл.). Были жёстко подавлены триады (мафиозные группировки). Личный состав полиции был заменён с преимущественно малайцев на преимущественно китайцев, т.к. они более дисциплинированы. Госслужащим, занимающим ответственные посты, были подняты зарплаты до уровня, характерного для топ-менеджеров частных корпораций. Был создан независимый орган с целью борьбы с коррупцией в высших эшелонах власти (расследования были инициированы даже против близких родственников Ли Куан Ю). Ряд министров, уличённых в коррупции, были приговорены к различным срокам заключения, либо покончили жизнь самоубийством, либо бежали из страны. Посредством сокращения штатной численности были уменьшены расходы на содержание государственного аппарата, соответственно повысилась заработная плата – один из стимулов плодотворной, творчески направленной деятельности служащего, устранению, следовательно, подверглись патронаж над государственными служащими, низкое качество предоставляемых услуг. В чреде причин, побудивших к проведению административных реформ, немаловажным фактором стало, конечно же, широкое развитие и распространение коррупции, которая порождала недоверие граждан и предпринимателей к государственной службе. В итоге Сингапур (в соответствии с международными рейтингами) стал одним из наименее коррумпированных государств мира.

За 25 лет независимости Казахстан добился колоссальных результатов, и я думаю, что это только начало. У нас впереди грандиозные цели и задачи, которые будут выполняться под чутким руководством нашего президента. И я уверена, что уже совсем скоро для многих государств Казахстан станет образцом. Наша республика будет одной из развитых стран мира, примеру и пути развития которой будут следовать множество стран!

25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – СИМВОЛ СТАБИЛЬНОСТИ И ДАЛЬНЕЙШЕГО ПРОЦВЕТАНИЯ

Скворцов А. А.
Костанайский колледж сферы обслуживания
Республика Казахстан, г.Костанай
87088924901, plso17@bk.ru

2016 год – это год, олицетворяющий особый период в жизни каждого казахстанца. Мы становимся свидетелями торжественного празднования 25-

летия со дня провозглашения Независимости Республики Казахстан. На протяжении 25-ти лет, совершив невероятный рывок в историческом развитии, казахстанцы сообща трудятся над созданием сильного, динамичного, современного государства под руководством Лидера Нации, Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева.

Независимость нашего государства является ярким символом гордости и казахстанского патриотизма. Высокое и священное понятие независимости выступает основой единства и общенациональной идеи Казахстана, призванной объединить наш народ, и станет бесценным достоянием потомков, которым предстоит дальнейшее созидание устремленной в будущее страны, берущее начало в потоке многовековой истории…

Благодаря единству, сплоченности и твердости духа мы добились экономического развития, гражданского согласия. Казахстан вышел на качественно новый этап государственного строительства, переход к которому определен Пятью институциональными реформами, выдвинутыми Главой нашего государства. Базовым вектором Плана нации стала общенациональная патриотическая идея «Мәңгілік Ел», суть которой – в формировании Нации Единого Будущего для успешного вхождения Казахстана в число 30 наиболее развитых государств мира.

Впереди казахстанцев ждет еще много новых успехов и свершений на пути к нашей священной и достойной стране «Мәңгілік Ел»[1].

Также Казахстан держит высокую позицию на мировой арене. За время независимости страна стала полноправным членом международного сообщества

С учетом усиливающейся глобализации сложно переоценить важность внешней политики и дипломатических отношений независимых государств. Республика Казахстан также поддерживает подобные связи с большой группой зарубежных государств. За время независимости страна стала полноправным членом международного сообщества, многие внешнеполитические инициативы Астаны получили широкую международную поддержку и осуществились на практике, вклад Казахстана в укрепление глобального мира и безопасности является общепризнанным фактом.

Казахстан является одной из 193 стран-членов ООН со 2 марта 1992 года, когда нас единогласно приняли в члены ООН. Также Казахстан является активным членом других международных организаций, таких как ОБСЕ, ШОС, ОИС, СВМДА, ОДКБ, СНГ и многие другие.

Согласно Концепции внешней политики РК на 2014-2020 годы, «Внешняя политика Казахстана основана на принципах многовекторности, сбалансированности, прагматизма, взаимной выгоды, твердом отстаивании национальных интересов страны. Казахстан выступает за равенство всех государств мира, учет взаимных интересов и невмешательство во внутренние дела друг друга, а также за мирное и коллективное решение международных проблем и конфликтов на основе Устава ООН и верховенства международного права». На данный момент нашим государством установлены дипломатические

отношения со 165 странами мира.

Казахстанская дипломатия использует весь арсенал средств, выработанных международной практикой межгосударственных отношений: создание дипломатических представительств и консульств, активизация международного сотрудничества, заключение межгосударственных договоров и соглашений, активное участие в работе международных организаций, конференций, переговорах и консультациях.

По данным на декабрь 2014 года в Республике Казахстан аккредитованы 68 иностранных посольств, 19 генконсульств и 23 представительства международных организаций. Среди последних: представительство ООН, ЮНИСЕФ, Всемирная организация здравоохранения, Секретариат совещания по взаимодействию и мерам доверия в Азии, ЮНЕСКО и многие другие. Это свидетельствует о растущем интересе мирового сообщества к развитию взаимовыгодных отношений с нашей страной. Следовательно, логично, чтобы дипломатическое и консульское присутствие Казахстана в странах мира также росло, помогая продвигать наши национальные интересы и защищать права казахстанцев по всему миру.[2]

Таким образом, с целью процветания нашего государства были созданы Стратегии развития и ежегодные Послания Президента, Лидера Нации народу Казахстана.

Особо хочется отметить то, что в декабре 2012 года в Послании Главы государства народу страны была представлена Стратегия развития Республики Казахстан до 2050 года. Ее главная цель - создание общества благоденствия на основе сильного государства, развитой экономики и возможностей всеобщего труда, вхождение Казахстана в тридцатку самых развитых стран мира.

Для достижения этой цели «Стратегия «Казахстан-2050» предусматривает реализацию семи долгосрочных приоритетов: экономическая политика нового курса, всесторонняя поддержка предпринимательства, новые принципы социальной политики, знания и профессиональные навыки, дальнейшее укрепление государственности и развитие казахстанской демократии, последовательная и предсказуемая внешняя политика, новый казахстанский патриотизм.

Актуально упомянуть и Государственную программу инфраструктурного развития «Нұрлы жол» на 2015 - 2019 годы, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 6 апреля 2015 года № 1030. Цель данной программы является формирование единого экономического рынка путем интеграции макрорегионов страны на основе выстраивания эффективной инфраструктуры на хабовом принципе для обеспечения долгосрочного экономического роста Казахстана, а также реализация антикризисных мер по поддержке отдельных секторов экономики в условиях ухудшения конъюнктуры на внешних рынках. Ключевыми задачами программы являются: создание эффективной транспортно-логистической инфраструктуры по «лучевому» принципу; развитие индустриальной инфраструктуры и туристской инфраструктуры; укрепление энергетической инфраструктуры в рамках Единой

электроэнергетической системы; модернизация (реконструкция и строительство) инфраструктуры жилищно-коммунального хозяйства и систем тепло-, водоснабжения и водоотведения; повышение доступности жилья для граждан; развитие инфраструктуры сферы образования; повышение конкурентоспособности субъектов предпринимательства; поддержка отечественного машиностроения; поддержка экспорта; повышение конкурентоспособности субъектов АПК; обеспечение инфраструктурой проектов Дорожной карты бизнеса - 2020; обеспечение безопасности качества продукции через развитие лабораторных баз; обеспечение изученности территории Казахстана с оценкой прогнозных ресурсов За период реализации программы планируется достижение следующих целевых индикаторов: в 2019 году обеспечение роста ВВП на 15,7% к 2014 году; в 2015 - 2019 годах создание рабочих мест на 395,5 тыс. чел., в том числе: постоянных - 86,9 тыс. чел.; временных - 308,6 тыс. чел., в 2019 году повышение рейтинга ВЭФ по качеству базовой инфраструктуры до 57 места [3].

Говоря о стабильности необходимо отметить пять направлений антикризисных и структурных преобразований в Казахстане, которые будут реализованы в 2016-2017 годах. Направление №1 – работа над стабилизацией финансового сектора. По словам президента, регулятор откажется от поддержания курса тенге за счет средств Нацфонда. Нацбанку поручено укрепить доверие к нацвалюте через расширение инструментов дедолларизации. Назарбаев призвал казахстанцев "поверить в национальную валюту". "Вклады в тенге - сейчас это лучшее средство для хранения накоплений граждан", - отметил он. Направление №2 - оптимизация бюджетной политики. Будет пересмотрена система государственных доходов и расходов, а также расширена доходная база бюджета. Направление №3 - приватизация и стимулирование экономической конкуренции. Правительству поручено разработать новую программу приватизации, включив в нее все организации, находящиеся в государственной собственности. После приватизации управляющие холдинги - "Самрук-Казына", "Байтерек" и "КазАгро" - будут преобразованы в компактные организации. Направление №4 - основы новой инвестиционной политики. Как отметил президент, в ближайшее десятилетие Казахстану необходимо:

- обеспечить ежегодный рост экономики на уровне 5%
- увеличить экспорт обработанных товаров не менее чем в два раза по сравнению с 2015 годом и довести его до $30 млрд в год
- увеличить ежегодный объем инвестиций в экономику более чем на $10 млрд, а в целом за 10 лет не менее чем на $100 млрд
- создать более 660 тыс. новых рабочих мест, увеличить производительность труда в два раза.

В Казахстане разработают отдельные программы для шести макрорегионов - Южного, Северного, Центрально-Восточного, Западного, Алматы и Астаны. Макрорегионы должны быть объединены единой транспортной, логистической и коммуникационной архитектурой в рамках

"Нұрлы Жол". На сегодня реализуются 11 проектов по ключевым направлениям "Центр - Юг", "Центр - Восток", "Центр - Запад". Ведется строительство железнодорожных линий Боржакты - Ерсай, Алматы - Шу и паромной переправы в порту Курык. Проекты обеспечили рабочими местами 72 тыс. человек.

На сегодняшний день также необходимо отметить и наш регион-Костанайская область является житницей страны, промышленным центром, регионом, в котором также производят сладкую продукцию, продукцию фабрики Баян-сулу, экспортируемую за пределы нашей страны и др.

В продолжение темы, в Казахстане создадут центры по подготовке кадров совместно с Германией, Канадой, Австралией и Сингапуром. Начиная с 2017 года стартует проект бесплатного профессионального технического образования для всех. "Государство обязуется каждому дать первичную рабочую специальность. Правительству поручают приступить к ее реализации", - прокомментировал реформы Назарбаев. Следующее направление №5 - новая социальная политика. За десять лет государственные расходы на социальную сферу выросли в реальном выражении почти в три раза. Численность занятых в социальной сфере и в госуправлении превышает 1,2 млн человек. Пособия и выплат получают свыше 1,5 млн граждан [4].

Главным пунктом в сегодняшнем дне является грядущая выставка ЭКСПО-2017. Несмотря на богатые природные ресурсы, Казахстан, как ответственное государство, вкладывает много средств и усилий в развитие «зеленой» энергии и сохранение природного баланса на земле. На ЭКСПО-2017 наша страна не только покажет технологии, благодаря которым возобновляемые источники энергии и энергоэффективность могут стать частью нашей жизни, но и поднимет энергетическую повестку дня на международном уровне [5].

Хочется добавить, что Независимый Казахстан может смело продолжать ставить перед собой цели и строить планы на будущее. Так в «Стратегии–2050» отмечается: «Наша главная цель в данном направлении проста и понятна: мы должны сохранить и укрепить общественное согласие. Это – непреложное условие нашего существования как государства, как общества, как нации».

Список литературы

1. [Электронный ресурс]. URL: http://www.balkhashlib.kz/a/70let
2. [Электронный ресурс]. URL: http://total.kz/politics/kazakhstan/2014/12/18/
3. [Электронный ресурс]. URL: http://www.akorda.kz/ru/official_documents/
4. [Электронный ресурс]. URL: http://lsm.kz/poslanie-prezidenta-kak-kazahstan
5. [Электронный ресурс]. URL: http://www.zakon.kz/4757340-jekspo-2017

«ДУХОВНО - НРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ КАК ОСНОВА ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

Стадник К.В.
Научный руководитель – Карбенова З.У. к.п.н., профессор.
Костанайский государственный педагогический институт, г. Костанай
Республика Казахстан
Stadnik_Kristina@mail.ru

В духовном содержании человека важнейшую роль играют духовно-нравственные ценности, выражающиеся в природе нравственного сознания и социальной практике людей, в их воззрениях и поступках.

Духовно-нравственные ценности не могут существовать как без предмета, так и без человека. Это вполне очевидно, ибо интерес к духовности, духовно-нравственным ценностям каждый раз в истории общественного развития порождается новыми социальными отношениями, в которых оказывается человек как личность и в которых протекает его жизнедеятельность. С каждой исторической эпохой в развитии общества органически связан всякий человек, с ней непосредственно связаны его взгляды, мироощущение, дела и поступки.

Формирование ценностногосознания человека на уровне общества и личности представляет собой некоторую совокупность установок и ориентации на общественные ценности - идеалы, нормы, обычаи, традиции, и т.д. Содержание ценностного сознания человека определяется многими факторами, среди которых главную роль играют духовно-нравственные ценности. Поэтому важнейшей задачей сегодня в нашем обществе является выработка социально одобряемых мировоззренческих, политических и нравственных убеждений и действий, чувства патриотизма и интернационализма, толерантности у широких слоев населения. Это и есть то, что называется системой ценностных ориентации человека как личности. Характер ценностных ориентации во многом зависит, в какой мере человек может распорядиться своими способностями, насколько правильно сможет подчинить свой разум, потребности интересам общества и согласовать свои действия со сложившейся реальной действительностью в стране.

Таким образом, современные научные исследования, посвященные духовно-нравственным ценностям (особенно в этносоциальных отношениях), крайне актуальны и необходимы.

Единство народа на основе общих духовно-нравственных ценностей является источником казахстанского национального духа. Нас объединяют любовь к нашему общему дому – Казахстану, согласие по отношению к истории нашей древней земли и развитию языков, глубокая вера в настоящее и великое будущее нашего государства и ее граждан. Это и есть основа нашей Вечной Родины – *Мәңгілік Ел*.

"Мәңгілік Ел" – это общенациональная идея, показывающая историческую глубину казахстанской государственности, неиссякаемый источник энергии нашего единства, надежная духовная опора нашей независимости, объединяющая всех казахстанцев!

Особое внимание уделено патриотическому воспитанию подрастающего поколения, укреплению казахстанской идентичности на принципе гражданства, укоренению в его сознании общенациональных ценностей, норм благородства, чести, достоинства и милосердия. На это будут направлены общие усилия системы образования, воспитания, культуры, СМИ и этнокультурных объединений. Особая роль в вопросах воспитания толерантности в семье через семейные ценности отводится советам матерей, их на сегодня около двухсот. Недаром в народе говорят "Ел болам десең – бесігіңді түзе".

"Мәңгілік Ел" неразрывно связана с народным, глубинным патриотическим понятием "Менің Елім". В этих категориях заключена жизненная философия государства, общества, народа.

С приобретением независимости жизненные перспективы людей Казахстана стали более разнообразными и во многом реальными. Сохранение целостности республики как социального организма на уровне нации и общества остается главенствующей задачей в период укрепления стабильности, благополучия и безопасности страны. Укрепление гражданской и духовной, этнической и национальной идентичности, ускорение социокультурной и социопсихологической активности населения составляют приоритеты развития казахстанского общества.

Принципединого начала и единого духа в многоэтническом и разноконфессиональном государстве,принцип многообразия в едином направлении их деятельности – вот что стимулирует жизненные перспективы человека и народа Казахстана в XXI веке.

Казахстан в XXI веке нельзя представить вне казахского образа жизни, вне национального бытия казахов. История социальной и культурной эволюции казахского народа богата. Она постепенно сложилась на стыке цивилизаций Востока и Запада, Азии и Европы в пространстве степной и городской культуры под сильным влиянием тюркских традиций и исламских духовных ценностей.

Казахстан в XXI веке нельзя представить вне казахского образа жизни, вне национального бытия казахов. История социальной и культурной эволюции казахского народа богата. Она постепенно сложилась на стыке цивилизаций Востока и Запада, Азии и Европы в пространстве степной и городской культуры под сильным влиянием тюркских традиций и исламских духовных ценностей.

Испокон веков именно казахскому народу принадлежала и принадлежит территория Казахстана. Казахи, оберегая свою родную землю, укрепляли основу мирной жизни, приобрели общественную силу и помыслы в единстве. Казахская нация является единственным государствообразующим народом с высокой миссией консолидации вокруг себя представителей других этнических

меньшинств, проживающих на территории республики. Образ, стиль и уровень жизни казахов должны составлять ядро, корень Отечества и главную опору, осевую линию, притягательную силу Казахстана.

Вся история казахов, а теперь история независимого Казахстана – это история сплочения, согласия и единения, взаимопонимания с соседними странами. Прошлое своего народа не забывает тот, кто ратует за мир и равенство, кто признает силу мудрости своего народа и с надеждой смотрит в будущее своей страны.

Нравственно-Духовное возрождение Казахстана должно основываться на:

1) стимулировании самоорганизации интеллектуальной силы казахского народа, народа Казахстана и мощи казахстанской культуры;

2) обновлении духовного, научно-интеллектуального, научно-творческого и художественного потенциала нации и страны;

3) повышении гуманистической ориентированности системы образования, воспитания и участии граждан Казахстана в деле возрождения национальной культуры. Кто проходит школу умственного и нравственного обучения, тот может стать внутренне самостоятельным.

Формирование высокого уровня национального самосознания у будущих высококвалифицированных специалистов требует внедрения в вузах Казахстана дисциплины «Мәңгілік Ел».

Ученые отмечают: национальное самосознание как сложное структурное образование личности формируется под влиянием обучения и воспитания, определяется их содержанием, направленностью и методами обучения, что должно стать объектом внимания самостоятельной научной дисциплины, которая имеет как теоретическое, так и прикладное значение.

В решении вышеобозначенных вопросов внедрение дисциплины «Мәнгілік Ел» как обязательной не только на уровне средней, но и высшей школы, должно сыграть неоценимую роль.

При определении названия дисциплины «Мәнгілік Ел» авторы исходили из решений ряда Посланий Президента страны Н.А. Назарбаева - лидера нации, народу Казахстана:

1) «Казахстанский путь – 2050: единая цель, единые интересы, единое будущее» (17января 2014 г.), в котором говорится о необходимости разработки и принятия патриотического акта «Мәңгілік Ел». Глава государства назвал «Мәңгілік Ел» национальной идеей. Одновременно он призвал всех казахстанцев, каждому на своем рабочем месте «активно включиться в работу, по реализации основных направлений «Стратегии «Казахстан- 2050»;

2) «Нұрлы жол - путь в будущее» (11 ноября 2014 г.), где отмечено, что «Обще- национальная идея «Мәңгілік Ел» должна стать крепкой идейной основой не толь- ко Стратегии «Казахстан 2050», но и нерушимой, непоколебимой идейной основой становления государства Казахстан XXI века.

Идея дисциплины «Мәңгілік Ел» - дать будущим специалистам целостное представление об истоках народных традиций и интересах Отечества, раскрыть суть казахского бытия в социокультурном пространстве, воспроизвести

общественную и внутреннюю жизнь человека, базирующуюся на открытой системе равноправных взаимоотношений и единстве сообщества людей в определенном местожительстве - Атамекене.

«Мәңгілік Ел» призвана воспитывать молодежь новое поколение специалистов, социально активных членов общества с высоким уровнем развития национального самосознания, национального духа, духа патриотизма, исторического сознания и социальной памяти; в духе профессионализма и конкурентоспособности, готовых к активным и решительным действиям по сохранению стабильности, независимости, безопасности нашего государства, способных строить конструктивный диалог с представителями других культур.

“Мәңгілік Ел – это вечный Ел, это национальная идея нашего общеказахстанского дома. Мечта всех наших предков. За 25 лет суверенного развития созданы главные ценности, которые объединяют всех казахстанцев, составляют фундамент будущего нашей страны: стабильность, толерантность, равенство всех, несмотря ни на что: религиозные пристрастия, национальность и так далее”, - сказал президент.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Послание народу Казахстана «Стратегия Казахстан – 2050». Новый политический курс состоявшегося государства» от 14.12.2012г. Текст, 7 раздел.

2. Бижанов А. Казахстанский патриотизм: проблемы и решения. Казахстанский патриотизм: Проблемы становления. –Алматы, 1997.

3. Батищев Г.С. Социальные связи человека в культуре // Культура, человек и картина мира. –М., 1987. –С.110.

«ЖАС ОТАН» -НЕ БУДУЩЕЕ, А НАСТОЯЩЕЕ. НАСТОЯЩАЯ ПЕРЕДАВАЯ МОЛОДЕЖЬ ВЕЧНОГО ГОСУДАРСТВА.

Сулейменова А.Е.
Костанайский государственный педагогический институт,
г.Костанай, Республика Казахстан
E-mail: aidochka-1996@mail.ru

«Молодежь – основа нашего будущего, получит новые возможности строить свое будущее. Это новые возможности, которые открываются перед каждым из вас, перед вашей семьей, перед нашей страной».

Н.А.Назарбаев

Сегодня, молодежь - является генератором новых идей, жизненной силой и энергией общества. Молодежь не просто будущее страны, это ее настоящее.

Государственная молодежная политика считается одним из приоритетных направлений в деятельности многих стран. Основным нормативно- правовым актом, стабилизирующим область взаимоотношений государства и молодежи в Республике Казахстан, является Закон «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», в котором определены его цели, задачи, тенденции, а также механизмы государственной поддержки молодежи, ее общественные и социально-политические права [1].

Молодёжная политика, ее темпы и результативность зависят от возможностей государства; с иной стороны, без молодежи не будет развития самого государства, что обуславливает опережающий характер политики в отношении молодежи, ее лидирующее положение среди других направлений деятельности государства.

Государственная молодежная политика формируется и реализуется органами государственной власти в рамках республиканских, отраслевых и региональных проектов при участии молодежных общественных учреждений.

В рамках осуществлении общеотраслевой и региональных проектов молодежной политики сформировали все условия для активного вовлечения молодых граждан в социально-экономическую и общественно-политическую жизнь страны, внедрены принципиально новые формы работы с молодежью.

Президентом Республики Казахстан уделяется огромное внимание развитию молодежной политики в нашей стране. Ежегодно в Посланиях народу Казахстана Глава государства акцентирует внимание на самых острых на сегодняшний момент проблемах молодежи, ведь «молодежь – это не только будущее страны, это настоящее!».

Для поддержки молодого поколения создаются многие государственные программы: «С дипломом – в село», «Молодежная практика», возрождение отрядов «Жасыл ел».С начала реализации программы «Жасыл ел» трудоустроено более 15 тысяч человек из числа молодежи, обработано свыше 6 тысяч гектар площадей. В рамках программы «Дорожная карта занятости 2020» в пяти районах области идет строительство шести общежитий для трудящейся молодежи. Участниками «Дорожной карты занятости» с начала 2016 года стали 2 146 молодых людей. На «молодежную практику» направлено 1 997 человек».

Каждый год проводятся республиканские и региональные мероприятия для молодого поколения: Конгрессы молодежи, Общереспубликанские форумы, сборы армейского актива, слеты лидеров студенческой молодежи, массовые патриотические акции, конференции, конкурсы, игры, круглые столы.

В реализацию данных программ в основном была вовлечена организованная часть молодежи, в их числе учащиеся, студенты, активисты и целевые группы молодежных неправительственных учреждений.

В Послании Президента Казахстана Н.А. Назарбаева «Новое десятилетие - новый экономический подъем - новые возможности Казахстана» определено,

«молодежь - основа будущего, получит новые возможности строить свое будущее» [2].

В каждой области Республики Казахстан созданы и действуют молодежные организации, Костанайская область этому не исключение. Молодежное крыло «ЖасОтан» партии «НұрОтан» было организовано 16 июля 2010 года. На сегодняшний день молодежное крыло насчитывает 6 347 молодых человека по области. 16 районных и 4 городских филиалов. Партией «Нұр Отан» было одобрено 3 проекта: «Молодежный кадровый резерв», подготовка и обучение будущих управленцев; «ЖастарОтанға» - включает себя все социальные проекты; «Сәтті қадам» - возможность стажировки в национальных компаниях и государственных учреждениях для молодежи.

На мой взгляд примером для подрастающего поколения может послужить ТулетаевЕрланСерикович. На данный момент он является руководителем МК «ЖасОтан» в Костанайской области. Государственная молодёжная политика дала ему возможность реализовать свои идеи как молодому, перспективному и талантливому гражданину.

Целью молодежного крыла являются - создание социально-экономических, политических и других условий для всестороннего развития молодежи Республики Казахстан, повышения ее интеллектуального и физического потенциала, социального статуса и экономического положения, политической, правовой, экологической культуры.

Молодежный кадровый резерв- это республиканская база данных специалистов, мотивированных на карьерный рост, обладающих высоким уровнем развития профессиональных навыков и управленческих компетенций. Проект рассчитан на активных молодых людей среди студентов, владеющих организаторскими навыками и лидерскими качествами, а также руководителей молодежных организаций в возрасте от 18 до 29 лет.

Так же одной из немало важных задач МК «ЖасОтан» считается содействие развитию молодежного предпринимательства, оказание помощи в трудоустройстве молодых граждан Казахстана. Предпринимательство один из важных секторов экономики Республики Казахстан, и важно оказывать всяческую поддержку именно молодым предпринимателям. Костанайский областной филиал не является исключением. Проводятся несколько мероприятий, направленных на помощь молодым предпринимателем, различные тренинги-семинары по основам предпринимательств. Реализуется проект «Сәтті қадам», целью которого является создание возможностей для трудоустройства выпускников колледжей и ВУЗов.

Не смотря на небольшой срок своего существования «Жас Отан» может с гордостью говорить о своих достижениях. Сделано немало работы в сфере молодежной и социальной политики. Большую значимость, ценность и эффективность деятельности молодежного крыла «Жас Отан» неоднократно подчеркивает наш Лидер Нации. Нурсултан Абишевич Назарбаевопределил, что одними усилиями государства трудно решить все проблемы в молодёжной сфере, очень многое зависит от гражданской позиции и энергии самих

молодёжных объединений. Он глубоко убежден, что «ЖасОтан» может принять на себя очень важные цели общенационального характера, став одним из главных механизмов социализации молодёжи, формирования у молодого поколения прогрессивных представлений и современных ценностей.

Список литературы:

1. Закон «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан» от 9 февраля 2015 года с изм. и доп.

2. Послание Президента страны народу Казахстана «Казахстан -2030: процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев».

3. Нурсултан Абишевич Назарбаев. Послание народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее, Астана» // 2014.

ЖАСТАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ

Сұлтанхан Б.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ.,
E-mail. b.sultanhan @mail.ru

Мемлекеттік тіл кез келген мемлекеттің дамуының ажырамас бөлігі болып табылады. Бүгінгі уақытта мемлекеттің мемлекеттік тілі оның жарнамасы іспеттес, бірегей мүмкіндіктерді, дәстүрлерді көрсетеді. Мемлекет азаматтарының мемлекеттік тілге деген құрметі – адамдардың өздерін қаншалықты өздерін осы елдің азаматтары деп есептейді, оның болашағына сенімі қандай, оның патриоттары болып табылады ма екендігінің көрсеткіші.

Жастар арасында патриотизм деңгейі көрсеткіштерінің бірі ретінде Қазақстан жастарының Қазақстан Республикасы мемлекеттік тілін білу деңгейін , қазақ тілін оқуға ұмтылысы мен себебін анықтау қажет.

Тілді білу саласындағы жағдай тілді еркін меңгергендер арасында – 36,8% (негізінен ауылдар мен ауылдық жерлердегі қазақ ұлтында) сондай-ақ қазақ тілін ауыз екі сөйлеу деңгейінде білетіндер арасында да – 36% шамамен біркелкі.

Қазақ тілін оқумен шұғылданатындар - жастардың шамамен 20% айналысады, олардың көпшілігін орыс және украин ұлттарының өкілдері құрайды (45,8% және 52%), бұлда оң сипатқа ие.

Мемлекеттік тілді білуге ұмтылған респонденттер 62 % құрайды, 15% оның қажеттілігі жоқ деп есептейді және 20% оны оқу қажет болар деп есептейді.

Қазақ тілін білуге ұмтылу мен оқып үйрену туралы сұрақтар арналған жауаптар осындай болды, себептеріне келетін болсақ, қазақ тілін оқып-үйрену себебіне әсер ететін негізгі фактор респонденттердің (63,4%) ойы бойынша туған тілді білудің тікелей борыштық сезімі болып табылады. Бұдан кейін келетін кәсіби және жеке адам ретінде өсу факторы (21,9%) мен жеке басының қызығушылығы (10,4%). Тілді оқып үйренгісі келмейтіндер 2,5%.

Салыстыру үшін 2009 жылғы халық санағының нәтижелері бойынша жас қазақстандықтардың тіл білуін бағалау көрсеткші келтірілген.

Жастар саясатын іске асырудың негізгі міндеттерінің бірі жас адамдардың адамгершілік және рухани дамуын қалыптастыру , оларды патриоттыққа тәрбиелеу болып табылады. Жастардың өздерінің пікірі бойынша мемлекеттік патриотизммен азаматтылықты дамыту үшін не істей алатындықтары туралы сұрақтарға арналған жауаптар төменде беріліп отыр.

Кесте 1- «Отанға деген патриотизм сезімін ояту үшін Сіз не істейсіз ?»

Жауап нұсқасы	Таңдаулар саны
Мемлекеттік тілді оқып үйренемін	37%
Қазақстан халықтарының тілдерін оқып үйренемін	15,3%
Қазақ халқының салттары мен дәстүрлерін оқып үйренемін	33,2%
Қазақстан тарихын оқып үйренемін	35,8%
Қазақстан Республикасының Конституциясын оқып үйренемін	24,8%
Іс шараларға (спорттық ғылыми техникалық, мәдени және т.б.) қатынасамын	20,1%
Халықаралық іс шараларға (спорттық ғылыми техникалық, мәдени және т.б.) қатынасамын	7,3%
Барлық айтылғандарға	0,7%
Ешеңе істемеймін	11,6%
Жауап беруге қиналамын	0,1%

Жастардың көпшілігі мемлекеттік тілді оқып үйренеді (37%), Қазақстан тарихын (35,8%), Қазақ халқының салттары мен дәстүрлерін (33,2%) . Бәрінен бұрын ерекше көңіл аударатын жағдай жастардың мемлекеттік тілге басымдылық бергендігі болып отыр [1].

Ана тілі - ұлттық жады. Біз тіл арқылы ғана әлемге үн қатамыз. Адам ұрпа-ғымен мың жасайтынын ескерсек, халқымыздың келешегі жарқын болуы үшін, өткен тарихын ардақ тұтатын ұрпақ тәрбиелеу - қазіргі аға буынның міндеті .

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев: «Мемлекеттік тіл – ұлттық саясаттың діңгегі болуы тиіс» – деп атап өткендей, Қазақстан өзінің тәуелсіздік туын тіккелі бері, мемлекеттік тілдің елімізде жүйелі түрде дамуына ерекше көңіл бөлініп келеді [2].

1989 жылдың 22 қыркүйегінде қабылданған заң бойынша қазақ тілі мемлекеттік тіл мәртебесін алды. Мемлекеттік тілдің мәртебесі Ата Заңымызда нақты белгіленген. 1995 жылдың 30 тамызында бүкілхалықтық республикалық референдумда қабылданған Қазақстан Республикасының Конституциясы егеменді мемлекеттің конституциялық дамуының жаңа кезеңіне жол ашып, қазақ тілінің мемлекеттік мәртебеде одан әрі дамуына зор

мүмкіндіктер берді. Жаңа Конституцияның негізінде және оған сәйкес Қазақстанда жаңа ұлттық құқықтық жүйе қалыптасып, мемлекеттік тіл мен қазақстанды мекендейтін этностық бірлестіктердің ұлттық тілдерін дамыту мақсатында арнайы жаңа заңдар қабылданып, бағдарламалар жұмыс істей бастады. 1995 жылғы Қазақстан Республикасы Конституциясының 7-ші бабында: «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік тіл – қазақ тілі» деп жазылған. Жер бетіндегі мыңдаған тілдердің ішінен санаулысына ғана бұйырған мемлекеттік тіл болу мәртебесіне қазақ тілі де ие болды. Сол кезеңдегі қоғамдағы елеулі қарсылыққа қарамай қазақ тілінің мемлекеттік мәртебе алуы және оның заңмен бекітілуі шын мәнінде тарихи оқиға еді. Мемлекеттік мәртебе алған қазақ тілінің жай – күйі, оның қоғамдық өмірдің барлық салаларында қолданылу жолдары түрлі мінбелерден ашық айтыла бастады.

Қазақ тілінің қолдану мен дамытудың жолдары 1997 жылдың 11 шілдесінде қабылданған «Қазақстан Республикасындағы Тіл туралы» Заңымен пысықталды. Жаңа заңның талаптары мен қағидалары ескеріліп 1997 жылы Елбасымыз «Тілдерді қолдану мен дамытудың 1998-2000 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын» бекітті. Тілдерді қолдану мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы «Қазақстан Республикасының тіл туралы» Заңының алғашқы кезеңдеріндегі негізгі міндеттерінің орындалуында қажетті нақты шараларды қабылдауға мүмкіндік берді. Жаңа қабылдаған тіл туралы заң еліміздің рухани өмірінің жаңа кезеңін бастады. Тіл туралы Заңының қозғаушы тетігі ретінде 1998 жылы ҚР Үкіметінің «Мемлекеттік органдарда мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту туралы» және 1999 жылы «Тілдер туралы заңдардың сақталуына бақылау жасаудың тәртібі туралы ережені бекіту туралы» қаулылары мен бірқатар құжаттар қабылданды. Осылай тіл мәселесінің құқықтық негізі қалыптасты, ол жүйе күнделікті толықтырылып, бүгінгі күнге дейін жүйелі түрде даму мүмкіндігіне ие болды. Осы алғашқы кезеңде қоғамдағы тілдік қатынастар аумағында өлшемделген және ұтымды мемлекеттік саясат жүргізілді.

Мемлекет басшысынан бастап барлық деңгейдегі мемлекеттік қызметшілерден заң бойынша мемлекеттік тілді білу талап етіле бастады. Қазақстан Республикасы Президентінің 2001 жылғы 7 ақпандағы «Тілдерді қолдану мен дамытудың 2001 – 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы» №550 Жарлығына сәйкес барлық мемлекеттік құрылымдар, мекемелер кезең – кезеңімен мемлекеттік тілге көше бастады. 2011 – 2020 жылдарға арналған жаңа бағдарлама қабылданды. Мемлекет тарапынан саналы түрде бұл жұмыстарға қыруар қаржы бөлініп, қазақ тілін білу талабы күн тәртібінен түспей келеді.

Қытайдың атақты философы Конфуций айтқан екен: «Егер де маған ел басқару мүмкіндігі туса, ең алдымен сол елдің тіл мәселесін қолға алар едім. Себебі тіл бірлігі болмаса, пікір бірлігі болмайды және идеология дұрыс жүргізілмейді (түсіндірілмейді). Идеология дұрыс жүргізілмей, ортақ түсініктік таппаған елде бірлік болмайды. Сондықтан бәрінен де бұрын адамдар

арасындағы бірлікті ұстап тұрған тіл мәселесі маңызды». Қазақ тілінің маңыздылығын және қолданыс аясын кеңейтуді сонау Алаш зиялыларынан бастап бір ғасырдан бері айтылып, жазылып келеді.

Қоғамда қазақ тіліне деген көзқарас өзгеріп, ата – аналардың сұранысына сай қазақ тіліндегі мектептердің саны да артуда. Бұл үдеріс әлі күнге дейін жалғасып келеді. Дегенмен, әлі де болса, өз бауырларымыздың арасында туған тілімізге немқұрайлы қарайтындар бар. Жаһандану дауылында жұтылып кетпеудің кепілі, өркениетті елдің белгісі – өз тіліңмен өмір сүру. Ел тәуелсіздігін тіл тәуелсіздігімен астастыра қарап, туған тілдің тұғырын биіктету қамы қолға алынғалы да біраз уақыт болып қалды. Қазақстан Республикасы Президентінің «Тілдерді қолдану мен дамыту бағдарламасында»: «Тілді дамыту – Қазақстан Республикасы мемлекеті саясатының аса өзекті бағыттарының бірі», сондай-ақ «Мемлекеттік тілді оқытудың саны мен сапасына көңіл бөлу керек» делінген. Елбасы Н.Ә.Назарбаев: «Қазақстанның болашағы қазақ тілінде» - деп тұжырымдайды. Ал қазақ халқының тіл келешегі біздің жастарымызда. Бүгінгі күнгі оқушылардың сөз саптауына көңіл аударсақ, көпшілігінің тіл мәдениеті төменгі деңгейде деуге болады. Олар өз ойларын дұрыс, түсінікті етіп жеткізе алмайды, басы артық бос сөздерді көп қолданып, ойын шашыратып жібереді. Кейбірі орысша сөздерді қосып, араластыра сөйлесе, бірі жаргонмен, диалектілермен сөйлегенді сән көреді. Бұл мәселе туралы көптеп айтылып та, жазылып та жатыр. Тіл мәдениеті – сауатты ойлау, сауатты жазу және оны орнымен қолданып, тиісті деңгейде әсерлі етіп жеткізу. Ғалымдар оқушылардың тілінде болатын кемшіліктердің мынандай басты себептерін атап көрсетеді:

1. Ортаның әсері. а) оқушының сөйлеуіне жергілікті тіл немесе басқа тіл әсер етеді, ә) көшенің әсері (дөрекі, былапыт тіл), б) пән тілінің нормаларын жақсы меңгенмеген мұғалімнің әсері;
2. Сөйлеу дағдыларының жоқтығы (мектептің тіл дамытуға немқұрайлы қарауы);
3. Жекеленген оқушы тіліндегі кемшілік (сақаулық, мыңғылдық т.б) - деп көрсетеді [3].

Тіл мәдениетіне тәрбелеу – қазақ тілін оқытудың, білім мен тәрбие берудің ең маңызды да салмақты мәселесі. Ол арқылы жас өскінді тіл өнеріне баулу, туған тілінің қыры мен сырын терең меңгерту. Жастардың ұлттық танымын, тіл мәдениетін қалыптастыру үшін шәкірт санасында ана тілге, мемлекеттік тілге деген құрмет, ұлттық намыс, рух ояту – басты міндет. Отаншылдық, елшілдік, мемлекетшілдік бәрі – бәрі тілден басталады. Дархан даламыздың дара перзенті Жүсіпбек Аймауытов: «Бала өз ана тілінде тәрбиеленбесе, өз ұлтына қызмет ете алмайды» деген, шын мәнінде өзге тілде тәрбиеленген баладан не күтеміз? Ойланбай жасалған ағат қадам елімізге, егемендігімізге нұқсан келтіруі мүмкін [4].

Мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болғандығына 26 жыл толып отыр. Басқа ұлт түгіл, өз қандастарымыздың ішінде мемлекеттік тілді әлі күнге

дейін үйренбеген, үйренгісі келмейтін жастар шаш етектен. Оған кінәлі «солқылдақ» Заң ғана емес, елімізде өмір сүріп жатқан әрбір азаматтың немқұрайлылығы. Қазақстан азаматтарының өзі тұрып жатқан елдің мемлекеттік тілге деген құрметі мен міндеті айқындалмай отырған секілді. Жастарға патриоттық тәрбие береміз десек, мемлекеттік тілге деген құрметті жоғарғы деңгейде қалыптастыра білуіміз керек. Мемлекеттік тіл арқылы әрбір жастың бойында елге деген патриоттық сезімді қалыптастыра аламыз. Мемлекеттік тілдің дәрежесі сол елдің азаматтарының дәрежесімен өлшенсе керек. «Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 4 маусымдағы № 258 Конституциялық заңына сәйкес Қазақстан Республикасының Мемлекеттік әнұраны мемлекеттік тілде орындалып, мемлекеттік тілде көрнекі орынға ілінуі тиіс. Алайда осы заңның орындалуы бірдей деп айт алмаймыз. Себебі барлық жерде мемлекеттік тілмен қосарласып орыс тіліндегі нұсқасы ілініп тұр. Орыс тіліндегі нұсқасының болуы бұл азаматтарымыздың әнұранды екі тілде айтуына жол ашады. Халықты шатастырмай осындай келеңсіздіктердің алдын алуымыз үшін заңда көрсетілгендей көрнекі орындарға мемлекеттік тілде ғана ілінуі тиіс. Мемлекеттік әнұранның тек мемлекеттік тілде асқақтауы жастардың жүрегінде отанға деген сүйіспеншілікті оятып, ұлттық құндылығымыз артары сөзсіз. Тіл – ұлттың ең құнды дүниесі. Қазақтың тілі соншалықты мол. Әркім қазақтың тілімен қандай кітап болса да жазуға болады. Қазақ тілі мұншалықты жатық әм анық болар еді, егер де біздің қазақтар аңғарып, бөтен тіл араластырмастан ілгері бастырып сөйлесе. Ұлттың сақталуына да, жоғалуына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы – тіл. Сөзі жоғалған жұрттың өзі де жоғалады, өз ұлтына басқа жұртты қосамын дегендер әуелі сол жұрттың тілін аздыруға тырысады. Мемлекеттік тіл бар жерде мәңгілік ел түсінігі де ешқашан жоғалмайды деп түсінуіміз керек. Президент жолдауында айтылған «Мәңгілік ел» болудың өзегі мемлекеттік тілдің баянды болуында жатыр.

Қазақстан жастарына ой санасына азаматтылық пен патриотизмді қалыптастыру өзекті мәселе. Қазіргі заманғы патриотизм адамдардың күнделікті жеке өзара қарым-қатынасынан тәжірбиелік қызмет саласынан да көрінеді. Мемлекеттік тіл жастарға патриоттық тәрбие берудің бірден – бір пәрпенді құралы болып қала бермек.

Әдебиеттер тізіміт:

1. И.С.Рыстина Жастардың саяси мәдениеті Қазақстандағы азаматтық қоғамды қалыптастырудың факторы ретінде Астана. 2013. 110б.
2. Н.Назарбаев Барлық қазақстандықтардың өсіп- өркендеуі, қауіпсіздігі және әл- ауқатын арттыру. Қазақстан 2030. 1997. 21 б.
3. Ә.Бәкір «Қазақ тілінің айдарынан қашан, қайтсе жел еседі» //Ақиқат журналы. №7. 2013. 53 бет
4. М.Ахметов «Мемлекеттік тіл тәуелсіздігіміздің кепілі!» Жалын журналы. №4. 2014. бет.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУ ТАРИХЫНАН

Ташболова М.
Ғылыми жетекші: филос ғ.к. Конкина Г.С.
Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ.
Қазақстан Республикасы
Toleubaevna.gulzhi@mail.ru

Ел болып, еңсемізді көтергелі 25 жыл уақыт өтті. Осы кезеңде біз өзімізді ұлт ретінде қалыптастырып, өзгелермен тереземіз тең болды. Бүгінде « қазақ» деген жаны жайсаң халықты әлем таныды. Бұның бәрі Елбасымыз Н.Назарбаевтың көреген саясатының жемісі деп білеміз. Жылдардың жылдам ағысында бірлесіп өркениетке қол созып келеміз. Азаматтық борышқа қызмет ету, ел тізгінін қолға алу, болашаққа деген сенім мен үмітті нығайту, әрбірімізге жүктелген ортақ міндет.

Елбасымыз айтқандай-ақ бірлігіміз жарасып, татулығымыз тарқамаса барлық қиындықтарды жеңеміз. Тәуелсіздік алғаннан бергі 25 жыл елімізге тың жаңалықтар тарту етіп, қойнауында ұмытылмастай болып сақталып қалды. Жиырма бес жыл тарих үшін аз уақыт емес.Дегенмен біз үшін бұл жиырма бес жыл ұмтылмас аңыз, өткеніміздің қуанышты һәм жауапты кезеңдері. Заман ағымына сай Қазақстан да, даму сатысында ерлік танытып, талай шыңды бағындырып келеді.Қарыштап дамып келе жатқан Қазақстанның әлем елдері арасындағы беделі биік, абыройы асқақ. Бұл жүйелі түрде табандылықпен жүргізген экономикалық реформалардың заңды нәтижесі деп білеміз.

Тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдарында-ақ еліміздің ғылыми техникалық потенциялы пайдалы қазбалардан да маңыздырақ екеніне толығымен көзіміз жетті.Білім мен ғылым қызметкерлерінің съезінде сөйлеген кезінде президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев білім саласында принципті тұрғыдан жаңа маңызды міндеттерін алға қойды. “ Адамның қадір қасиетіне жұмсалған инвестиция-инвестиция атаулының ең тиімді түрлерінің бірі”,-деді Елбасы[1] .

Тәуелсіздігіміздің бағы баянды болу үшін әлемдік білім берудің талаптарына барабар сапалы білім жүйесін құрудың маңызды жағдайларының бірі- білім берудің барлық сатыларын жоғары білікті мамандармен қамтамасыз ету кезек күтірмес мәселе.

Білім беруді дамыту тұжырымдамасы мемлекеттік тәуелсіздікті қалыптастыру мен нығайтудың, елдің прогресшіл дамуының негізін құрайтын Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамытудың мақсаттары мен міндеттерін, құрылымы мен мазмұнын және негізгі стратегиялық бағыттарын айқындайтын құжат болып табылады.

Жалпы орта білім беретін мекемелердің оқытушы кадрлармен қамтамасыз етуге ерекше көңіл аудару керек болды. 2003-2004 оқу жылдарында жалпы білім беретін мекемелерде мұғалім саны 274138 педагогтарды құрады. 1999 жылмен салыстырғанда педагогтар саны 41,4 мың адамға көбейді, ал 2000-2001 оқу жылымен салыстырғанда 3,4 пайызға көбейді. 2003-2004 оқу жылында педагог кадрларға қажеттілікті 3731 адам құрады[2].

Тәуелсіздігін жариялаған алғашқы күнен бастап Қазақстан өзара ықпалдасу мен сан қырлы ынтымақтастықтың нәтижесінде АҚШ-пен, Қытаймен, Ресеймен тұрақты және достық қатынастар орнатып,оларды одан әрі кеңтейте түсті. Орталық Азия елдерімен интеграциялық ықпалдастық бағыты да жоспарлы түрде жүргізіліп, дами бастады.

Ел экономикасын тұрақтандыру, демократиялық үрдістерді заман талабына сай дамыта отырып, елді өркендету үшін маман кадрлар даярлау тетігі қарастырылып, Елбасының тікелей бастамасымен "Болашақ" бағдарламасы жасалды, оның аясында жастарымыз әлемнің үздік жоғары оқу орындарында білім алу мүмкіндігіне ие болды.

Қазақстан Президентінің Жарлығымен 1995 жылы наурыз айында Қазақстан халықтарының Ассамблеясы құрылды. Бүгінгі күні осы құрылымның елдегі саяси тұрақтылықты сақтаудағы, көп ұлтты республика халқының ынтымағы мен достығын бекітудегі, өзара сыйластық пен сенімділікті тереңдетудегі, ұлттар арасындағы мәдени-рухани құндылықтарды байытудағы, елдің береке-бірлігін нығайтудағы рөлі орасан зор екендігі белгілі.

Ел тарихындағы елеулі оқиғалардың бірі-1995 жылғы 30 тамызда тәуелсіз Қазақстанның қолданыстағы Конституциясының бүкілхалықтық референдумда қабылдануы болды.

Жас мемлекеттің заңнамалық реформасын жаңадан қалыптастырудың негізін қалады. Конституция демократиялық қоғамның басты міндеттері мен құқықтарын жан-жақты негіздеп, қоғам дамуының құндылықтарын саралап берді.Заңға сәйкес Қазақстанда парламентаризм жүйесі орнықты. Қазір еліміздің заң шығарушы билігі-қос палаталы Парламент тиімді жұмыс жасап жатыр.

1997 ел астанасы Алматыдан Ақмолаға көшірілсе, 1998 6 мамырда Президент Жарлығымен Ақмола қаласының атауы Астана деп өзгертілді.

Тәуелсіз, егеменді ел ретінде Қазақстан мемлекеттік шекарасын айқындап, анықтады. Қазіргі кезеңде терроризмен күрес, аймақтық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, төтенше жағдайларды болдырмау үшін олардың алдын-алу, қауіпсіздік мәселесін шешу барысында үнемі ұлттық мүддені ұстану –Елбасы саясатының ең басты бағыттары болып табылады [3.7-6].

Өткен жылы Қазақстан Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі ұйымға төрағалық етті. 1-2 желтоқсанда

Ұйымның Астанада Саммитін өткізді. Ол Қазақстанның тарихында бұрын соңды кездеспеген үлкен оқиға еді. 55 елдің басшылығы мен халықаралық беделді ұйымдардың жетекшілерін қабылдап, дүниежүзілік қауіпсіздіктің көкейкесті мәселелерін талқылауға жағдай туғызды. Астана Декларациясы қабылданды. Бұл тәуелсіз елдің қысқа мерзім ішінде қол жеткізген үлкен саяси тарихи табысы болды [4. 1,6б]

Кез-келген елдің бәсекеге қабілеттіллігі, болашақ жас жеткіншектердің біліміне байланысты екені белгілі.

Біз бүгінге дейінгі барлық жетістіктерімізге Тәуелсіздігіміздің арқасында қол жеткіздік. Жиырма бес жылда елдің әл-ауқаты көтерліп, төл мәдениетімізбен мемлекеттік тілді жаңғырту, білім беру жүйесін реформалау саласында қыруар жұмыстар жасалды. Қазақстанның әрбір азаматы осы ойлардың мәнін бойлай түсініп, әр мәліметтердің ар жағында ұлан байтақ іс-шаралар нәтижесі жатқанын сезініп, ұлттық мүддеге қызмет етуді ар- намыстың ісі санайтыны хақ. Өрлеудің жаңа көкжиегі, « EXPO-2017» тек болашақты қана болжап қоймай, барынша сенімді және теңдестірілген энергетикалық болашағын құру сценариі мен мүмкіндіктерін көрсететін таңғажайып халықаралық іс-шара болады. «EXPO-2017»-ні біздің елде өткізу бізге болашақты бұрынғыдан да бірегей жаңартылатын ресурстары мен энергияның балама көздерін дамытуды қарастырып отыр. Біздің ел мұнай, газ, көмір, уранның бай қорына ие. Баламалы энергетика саласында өз мүмкіндіктерімізді белсенді дамытып отырмыз. «EXPO-2017» көрмесіне энергия саласында ең үздік әлемдік жаңалықтарды, кун, су және жел энергиясын пайдаланудың жаңа технологияларын жинап көрсеткіміз келіп отыр. Оған іле-шала Астана және Алматы қалаларының спорт алаңдарында Қазақстан спорттың қысқы түрлері бойынша Еуропа және Азия чемпионаттарына қатысу үшін әлемнің әр бұрышынан спортшыларды қабылдады. Ал, енді 2017 жылы бұл көрменің Елордамыз Астанада өткізулі әділ шешім. Бұл еліміздің жетістігінің әлемдік өркениетте жоғары болуы деп

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Л. Мақсатова., Қазақстан республикасындағы білім реформасының өзекті мәселелері// Саясат 2006ж №2, 18-22беттер

2. Шаяхметов. Ш. Тіл туралы заңды жүзеге асыру жолында// Қазақстан коммунисі.1990, №2, 46- бет

3.Қазақстан тарихы. Очерктер.-Алматы,1994.442б.

4.Әбдікәрімов О. Елбасы еліне, елі Елбасына сенеді. // Егемен Қазақстан. № 273-274, 6 желтоқсан 2005ж.

МОЯ РОДИНА - КАЗАХСТАН

Хабибуллина Д.Н.
Научный руководитель: Маранова Н.В.
Торгайский гуманитарный колледж им. Н.Кулжановой, г. Аркалык
Республика Казахстан
E-mail: lacrimosa78@mail.ru

Казахская пословица гласит: «Цветы лишь на своей поляне – цветы», человек лишь на Родине – человек». В слове заключена вековая хранимая и бережно передаваемая из поколения в поколение истина о Человеке и Родине. Только чувство Родины, осмысление своего единения с ней, своей сопричастности к жизни и судьбе Отечества делает нас настоящими людьми.
Современный Казахстан – свободное и суверенное государство, которое строит новую жизнь и признано во всем мире. Но всегда ли так было?

«Независимый Казахстан появился не вдруг и не на пустом месте; во имя его свободы миллионы людей проливали кровь, отдавали жизни, вынесли неисчислимые беды и лишения. Мы – дети величественных гор и безбрежных степей. Здесь зарождались, крепли, мужали сотни и сотни поколений казахов. Эти бескрайние просторы – наша колыбель, наше наследство, наше богатство. Великие акыны воспевали красоту и историю казахской земли. Народная память хранит и передаёт из поколения в поколение славные и трагические события в жизни казахского народа. Слушая народные мотивы домбры, представляешь себе огромные степи, колышущиеся травы от вольного ветра, всадника на лихом коне, летящего на нём, как на крыльях, к солнцу. Широко раскинулся Казахстан. Солнце встаёт из степи, весь день идет над степью, встречаясь с дремучими лесами и тысячами озёр, заходит оно тоже в степи. Когда на севере ещё лежит снег, у подножия гор на юге уже цветут плодовые деревья. Республика омывается водами Каспийского и Аральского морей, на её территории находятся много рек и озёр. Сказочно богаты недра древней казахской земли. Уголь, нефть, золото, титан, свинец, цинк, железо – всё можно найти в казахской земле.

В Казахстане единой семьёй живёт пятнадцать миллионов человек, представителей более ста национальностей и народностей. Я не перестаю удивляться тому, как дружно уживаются в нашей стране люди разных национальностей, говорящие на разных языках, исповедующие разные религии. И всё это сопровождается не только хорошим отношением, но и симпатией друг к другу. На казахском, русском, уйгурском, немецком, корейском, татарском языках издаются книги и газеты, работают национальные театры, эстрадные ансамбли, передаются национальные программы радио и телевидения.[1]

Всех нас, людей разных национальностей, объединяет общее: мы - народ Казахстана. Стремление к согласию живёт в крови каждого народа, но особенно оно развито у казахстанцев. Щедра казахская земля, и характер у казахского

народа то же щедр и гостеприимен. Всем живущим здесь нужно знать язык, историю и обычаи казахского народа. И пусть звучат над этой землёй напевы домбры, украинские и немецкие песни. Пусть танцуют люди польку и лезгинку.

Народ Казахстана един. Это поможет сохранить мир на древней, прекрасной казахстанской земле. А мир – важнейшее условие будущего процветания.

16 декабря 1991 года Казахстан приобрел свою истинную независимость всвоей новой и новейшей истории, возникла возможность для возрождения казахской и других наций, населяющих республику, для их разностороннего развития. И перед Казахстаном первоочередными задачами стали строительство суверенного государства, сформирование института гражданского общества. Предстояло осмыслить первые шаги независимости, пройденный путь, анализировать настоящее с тем, чтобы наметить курс на будущее. Президент Н.Назарбаев в своей книге «Стратегия становления и развития Казахстана «как независимого государства»определил стратегические цели и направления становления нашего независимого государства) в контексте новой исторической ситуации.Важнейшие принципы, высказанные в книге, затем вошли в Основной Закон (Конституцию), принятый 27 января 1993 года). В этих и других произведениях руководитель страны уделил большое внимание вопросам претворения в жизнь общественной солидарности и гармонии, являющихся главенствующей политической ценностью для независимого государства.

Республика Казахстан - унитарное государство с президентской формой правления. Единственным источником власти является народ. Народ осуществляет свою власть непосредственно через республиканский референдум и свободные выборы, а также делегирует осуществление своей власти государственным органом. Право выступить от имени народа и государства принадлежит Президенту, а также парламенту республики в пределах, его конституционных полномочий.

Президент Республики Казахстан является главой государства, определяющим основные направления внутренней и внешней политики государства и представляющим Казахстан внутри страны и в международных отношениях.[2] Важным событием стало создание Ассамблеи народов Казахстана. Она была образована в 1995 году. В Положении о ней записано, что целью Ассамблеи является выработка на основе оценки событий и прогнозов политической ситуации в республике практических рекомендаций, обеспечивающих консолидацию общества, а также оказание содействия Президенту Республики Казахстан в его деятельности как гаранту соблюдения прав и свобод граждан Казахстана независимо от их расовой, национальной, социальной принадлежности, вероисповедания и убеждений.За прошедшее время Ассамблея народов Казахстана превратилась в авторитетный общественный институт гармонизации межнациональных отношений. Деятельность Ассамблеи способствует росту международного авторитета Республики Казахстан как страны эффективно решающей проблемы

межнациональных отношений. Вклад Ассамблеи по достоинству оценен на самом высоком уровне. Генеральный секретарь ООН Кофи Аннан, совершивший визит в нашу страну, назвал Казахстан примером межнационального согласия, стабильного, устойчивого развития для других государств мира. [3]

Мы уважаем нашего Президента – Нурсултана Абишевича Назарбаева, благодаря которому мы имеем возможность жить в мирной и благополучной стране. А что в жизни нужно человеку? Конечно, чтобы люди, засыпая, были бы уверены в том, что их жизни, их будущему ничего не грозит. Мир и согласие на земле – вот самое главное для каждого человека. Мы уверены в своем будущем, наш Президент сделает все для того, чтобы мы жили счастливо. Я ему верю! Вот какой мой Казахстан: мирный, свободный, богатый, многонациональный. Разве можно не любить такую страну?Мы гордимся прошлым нашей страны, посвятим жизнь её настоящему во имя нашего общего будущего.

За годы независимости Казахстан поднялся на высокий уровень в мире. В стране произошли большие перемены, вселяющие гордость, радость и надежду в наши сердца. В республике созданы все условия, чтобы люди получали качественное образование, имели хорошее медицинское обслуживание, отдыхали, работали и приносили казахстанскому обществу пользу. Ученые делают новые открытия, композиторы и певцы создают новые песни, художники – картины, строители возводят новые здания и города, подобные красавице Астане. Двадцать пять лет живет Казахстан независимо, это осуществившаяся многовековая мечта и надежда казахского народа. Суверенный Казахстан стал конкурентоспособным государством, успешно осуществившим масштабные политические, экономические и социальные реформы, избравшим собственный казахстанский путь развития под выдающимся лидерством основателя государства Нурсултана Абишевича Назарбаева.

Мы, как потомки гордого, свободолюбивого, мужественного казахского народа, очень любим свою Родину и думаем о ее будущем. Наши предки навечно высекали на каменных скрижалях истории гордое имя казаха и оставили нам прекрасное наследство – Родину, с ее огромными просторами, уникальной культурой, миролюбивыми традициями. Наши предки завещали нам вписывать в многовековую летопись славных дел казахского народа все новые и новые страницы.

Мы призываем наше поколение сделать все зависящее от нас, приложить максимум усилий, чтобы внести весомый вклад в дело развития и процветания благословенной и прекрасной земли.

Список литературы:

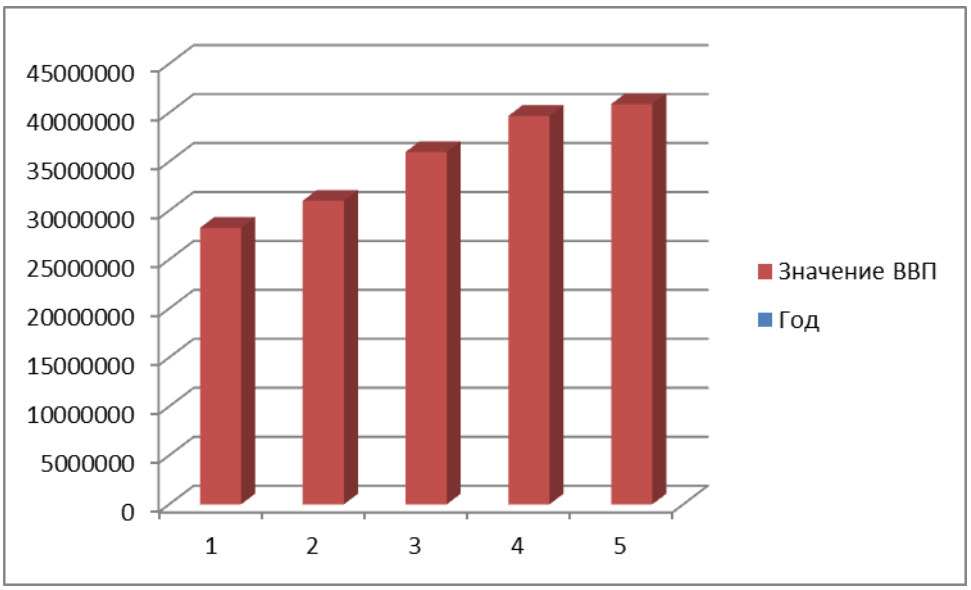
1.Шеретов С.Г. Новейшая история Казахстана(1985-2002),Алматы 2003
2.Назарбаев Н. Казахстан – 2030. Алматы 1997
3. Стратегия развития Казахстана. 1-том.-2013.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАК ФАКТОР СОЗДАНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА

Ханапина А.Е.
Костанайский государственный университет им. А.Байтурсынова,
г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: khanapina26@mail.ru

На рубеже нового этапа социально-экономической модернизации и политической демократизации необходимым условием создания устойчивой рыночной экономики является повышение конкурентоспособности республики.Когда речь идет об условиях включения страны в систему мирового хозяйства, то важное значение имеют ее экономические возможности и перспективы. В числе факторов, позитивно влияющих на конкурентоспособность Казахстана, можно назвать наличие богатых природных ресурсов, относительную макроэкономическую стабильность и благоприятную внешнюю конъюнктуру, низкий показатель отношения государственного долга к ВВП, значительную норму сбережений, а также ряд других показателей. Внутренний рынок обеспечен широким набором товаров и услуг, вполне сравнимых с рынками развитых стран; доля негосударственного сектора в ВВП давно превысила долю государственного, что подчеркивает громадную дистанцию, пройденную Казахстаном за годы независимости и реформ. Показатели экономической безопасности – это наиболее значимые параметры, которые характеризуют состояние экономической системы страны, ее устойчивость, потенциал роста. Основными показателями экономической безопасности являются: достигнутый уровень ВВП, структура экономики, в том числе характеристика технологического уровня, структура внешней торговли, расходы на образование, науку, НИОКР, цифры по качеству жизни населения, размеры внутреннего и внешнего долга, и многие другие. Проследить ускоренный рост в экономике страны мы можем с помощью одного из вышеперечисленных показателей - ВВП страны за последние пять лет с 2011 – 2015 годы.

Показатель ВВП Республики Казахстан за 2011 – 2015 годы

В 2011 году данный показатель составил 28243052,7 млн.тенге и к 2015 году был увеличен был почти в 2 раза - около 40 884 133,6 млн.тенге. На протяжении всех последних пяти лет наблюдается положительная и равномерная динамика во всех значениях ВВП, что говорит об увеличении мощности национального производства и повышении конкурентоспособности выпускаемой продукции.

Рассматривая разные взгляды ученых-экономистов можно определить национальную экономическую безопасность как состояние экономики страны, выражающееся в единстве ее составляющих - рынка и государства и их взаимодействии, обеспечивающее эффективное противостояние возможным внешним и внутренним угрозам в тесной связи и увязке с безопасностью ее регионов, отраслей, предприятий, социальных общностей разного типа и граждан.

В стремлении к достижению высоких темпов экономического роста основными преимуществами республики на сегодняшний момент являются гибкий и эффективный рынок труда и стабильные макроэкономические показатели, а основные проблемы связаны с системами здравоохранения и начального образования, развитием бизнеса и инноваций. Для создания устойчивой инфраструктуры в данных системах были приняты большинство программ и стратегий: Программа Дорожная Карта Занятости – 2020, Программа Дорожная Карта Бизнеса – 2020, Программа развития регионов до 2020 года, Государственная программа инфраструктурного развития «Нұрлыжол» на 2015 - 2019 годы, Стратегия «Казахстан-2050».

Общеизвестно, что экономическая безопасность Республики Казахстан сегодня выдвинулась в число проблем, привлекающих пристальное внимание политических государственных деятелей, правоведов, экономистов и т.д. Обеспечение экономической безопасности республики в условиях глобализации мировой экономики - это гарантия независимости страны, важнейший компонент обеспечения национальной безопасности Казахстана. Стратегия экономической безопасности включает меры по законодательному регулированию противодействия угрозам экономической безопасности,

регулирование вывоза казахстанского капитала, его реинвестирование и репатриация. Необходимой составляющей стратегии являются реформы в области налоговой политики, в существенной степени оказывающей влияние на экономическую и общую безопасность страны. Налоги и налоговая политика должны обеспечивать такое развитие экономики, финансовой системы и финансовых отношений и процессов в стране и регионах, при котором будут сформированы необходимые финансовые условия и ресурсы для социально-экономической стабильности и единства финансовой системы (включая денежную, бюджетную, кредитную, налоговую и валютную системы), успешного противостояния внутренним и внешним угрозам страны в целом и конкретным регионам, в частности. Такая многоуровневая стратегия позволяет охватить государственную безопасность по всем направлениям. При этом сформирована система государственного воздействия на экономику, которая позволяет осуществлять регулирование изменений в структуре производства и способна поддерживать экономику страны на безопасном уровне на основе четко определенных границ и критериев государственного вмешательства в экономику.

Список литературы:

1. Стабильность и безопасность страны в новом столетии. Национальная безопасность: итоги десятилетия. - Астана: Елорда, 2005. - 42 с.
2. Экономическая безопасность как объект экономических исследований. А.Е. Калиева. Алматы, Вестник КазНУ, 2012.
3. Экономическая безопасность в контексте глобальной конкурентоспособности. Р.А. Исмаилова,Н.К. Карашаш. Павлодар, Вестник Инновационного Евразийского Университета (Бывший Павлодарский), 2011.
4. Сибирский Н.А. Составляющие экономической безопасности как системы

КОНЦЕПЦИЯ СОВРЕМЕННОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Эбель В.А.
Костанайский государственный университет имени А. Байтурсынова
Республика Казахстан
E-mail: valentinka.1994@mail.ru

Как область академических исследований менеджмент насчитывает более чем вековую историю. Как новое научное направление он сформировался на стыке философии, психологии, социологии, экономики предприятий, трудового права, этики, политологии, конфликтологии. Для систематизации эволюции развития науки управления исследователями используется исторический подход с применением хронологического принципа построения, который с некоторой долей условности позволяет выделить восемь этапов (подходов)

развития менеджмента [1]. В XX веке на Западе последовательно сформировались несколько научных направлений менеджмента, которые внесли существенный вклад в развитие управленческой науки. Среди них выделяют [2]:

1) подход с позиции выделения различных школ в управлении – научной школы, административной школы, школы человеческих отношений, поведенческой школы, школы науки управления (количественный подход);

2) подход к управлению как процессу;

3) системный подход;

4) ситуационный подход.

Процессный подход – это концепция, означающая крупный поворот в управленческой мысли, широко применяется и в настоящее время. Управление рассматривается как процесс, потому что работа по достижению целей с помощью других – это не единовременное действие, а серия непрерывных взаимосвязанных действий. Эти действия, каждое из которых само по себе является процессом, очень важны для успеха организации. Их называют управленческими функциями. Каждая управленческая функция тоже представляет собой процесс, потому что также состоит из серии взаимосвязанных действий. Процесс управления является общей суммой всех функций. А. Файоль, которому приписывают первоначальную разработку этой концепции, считал, что существует пять исходных функций: планирование, организация, координация, мотивация и контроль. Другие авторы разработали иные перечни функций. Обзор современной литературы позволяет выявить следующие функции: планирование, организация, распорядительство (командование), мотивация, руководство, координация, контроль, коммуникация, исследование, оценка, принятие решений, подбор персонала, представительство и ведение переговоров или заключение сделок.

Общая характеристика процессного подхода основана на объединении важнейших видов управленческой деятельности в небольшое число функций, которые применимы ко всем организациям. Американский менеджмент делит процесс управления на четыре первичные функции: планирование, организация, мотивация и контроль. Эти функции управления объединены между собой связующими процессами коммуникации и принятия решений

Системный подход рассматривает организацию как интегрированную систему. Особенность системного подхода состоит в том, что он не содержит набора каких-либо руководящих принципов. Системный подход говорит лишь о том, что организация состоит из большого числа взаимосвязанных подсистем и является открытой системой, которая взаимодействует с окружающей средой.

Ситуационный подход пытается увязать конкретные приемы и концепции с определенными конкретными ситуациями для того, чтобы достичь целей организации наиболее эффективно. Он пытается определить значимые переменные ситуации и их влияние на эффективность организации. Ситуационный подход использует ситуационные различия между организациями и внутри самих организаций. Применение ситуационного

подхода в процессе управления организацией предполагает наличие у менеджера знаний в области профессионального управления, определенного предвидения развития конкретной ситуации, ее интерпретации и умения увязывать конкретные приемы управления с тем, чтобы достичь желаемых результатов наиболее эффективным путем.

Современный менеджмент в той или иной степени включает все представленные здесь идеи и подходы. Однако за последние годы мир изменился до неузнаваемости. Радикальное изменение парадигмы управления – системы взглядов на управление – во второй половине XX века связано с развитием рыночно – предпринимательских экономических отношений. Ключевыми моментами современной системы взглядов на менеджмент, которую называют новой управленческой парадигмой, являются следующие потенциальные положения [3-7]:

1. Отказ от управленческого рационализма классических школ менеджмента, согласно которому успех предприятия определяется, прежде всего, рациональной организацией производства продукции, снижением издержек, развитием специализации, т.е. воздействием управления на внутренние факторы производства. Вместо этого на первое место выдвигается проблема гибкости и адаптируемости к постоянным изменениям внешней среды. Последняя характеризуется как совокупность переменных, которые находятся пределами предприятия и не являются сферой непосредственности воздействия со стороны его менеджмента. Значение факторов внешней среды резко повышается в связи с усложнением всей системы общественных отношений (в том числе политических, социальных, экономических), составляющих среду менеджмента организации;

2. Использование в управлении теории систем, облегчающей задачу рассмотрения организации в единстве ее составных частей, которые неразрывно связаны с внешним миром. Главные предпосылки успеха предприятия находятся во внешней среде, причем границы с ней являются проницаемыми. Последнее есть следствие того, что предприятие как система, не самообеспечивается, а зависит в своей деятельности от энергии, информации и других ресурсов, поступающих извне. Чтобы функционировать, система должна выработать способность приспосабливаться к изменениям во внешней среде;

3. Применение к управлению ситуационного подхода, согласно которому вся организация внутри предприятия есть не что иное, как ответ на различные по своей природе воздействия извне. Центральный момент здесь — ситуация, т.е. конкретный набор обстоятельств, которые оказывают существенное влияние на работу организации в данный период времени. Отсюда вытекает признание важности специфических приемов, с помощью которых выделяются наиболее значимые факторы, воздействуя на которые можно эффективно достигать цели;

4. Признание социальной ответственности менеджмента как перед обществом в целом, так и перед отдельными людьми, работающими в

организациях. Предприятие — это прежде всего социальная система, эффективность которой зависит от главного ее ресурса — человека. Задача менеджеров в том, чтобы организовать эффективную совместную работу, в процессе которой каждый человек способен в максимальной степени раскрыть свой потенциал. Поэтому новая управленческая парадигма уделяет огромное внимание таким фактором, как лидерство, стиль руководства, квалификация и культура работающих, мотивация поведения, взаимоотношения в коллективе и реакция людей на изменения.

Ориентация на новые условия и факторы развития нашла отражение в принципах менеджмента, формулировка которых показывает возросшую роль человека, его профессионализма, личностных качеств, а также всей системы взаимоотношений людей в организациях. Например, в составе важнейших принципов, которыми рекомендуется пользоваться менеджерам в последнем десятилетии текущего века, нередко называются следующие [8]: благожелательное отношение менеджеров ко всем работающим в организации; ответственность менеджеров всех уровней за успешную деятельность организации; коммуникации (горизонтальные и вертикальные) как внутри, так и за переделами организации; создание атмосферы открытости, честности, доверия людям; содействие реализации их талантов и стремление к постоянному совершенствованию как личной работы, так и работы организации.

Практическое воплощение новых принципов управления весьма сложно и требует радикального пересмотра всей философии бизнеса, изменения психологии работающих (в том числе менеджеров), повышения их квалификации и роста личностного потенциала. Несмотря на это, все большее количество компаний (в том числе крупных) пытаются отойти от прежних командно-иерархических отношений в своих организациях и усилить позиции путем лучшего использования и создания условий для развития сильных сторон персонала. Одновременно меняются подходы к формированию стратегии развития и ее целей, к построению структуры организации и менеджмента, к процессу разработки и принятия управленческих решений, к работе с персоналом и к оценке эффективности работы организации, ее подразделений и работающих.

В современных условиях получают развитие новые концепции управления, отражающие тенденции гуманизации и либерализации в процессе жизнедеятельности социальных систем [9]. Сущность новых подходов отражает концепция «Менеджмент без иерархии» (рисунок 1).

Рисунок 1 – Цели концепции «Менеджмент без иерархии»

Многие организации переходят на новые, позволяющие соответствовать требованиям внешней среды и запросам потребителей методы управления. В настоящее время в менеджменте выделяются две тенденции: переход к обучающейся организации и управление технологически ориентированным рабочим местом [10].

К обучающейся может быть отнесена организация, все члены которой участвуют в идентификации и решении проблем, что дает ей возможность постоянно экспериментировать, изменяться и совершенствоваться, а значит развивать способности к росту, обучению и достижению целей. В такой организации все подчинено решению проблем, тогда как идея традиционной организации состоит в повышении эффективности. В обучающейся организации все работники, во-первых, идентифицируют возникающие проблемы и, во-вторых, решают их, т.е. действуют так, чтобы найти уникальные способы преодоления препятствий. Создание обучающейся организации требует изменения всех ее подсистем. Главными условиями развития непрерывного организационного научения являются командная структура, наделение работников властью и обобществление информации.

Формирование обучающихся организаций идет рука об руку с ускоряющимся переходом к *технологически ориентированному рабочему месту*. Многие сотрудники выполняют значительную часть работы на компьютерах, иногда в составе виртуальных команд, связываясь посредством того же компьютера с разбросанными по всему миру коллегами через электронные сети или э-бизнес. *Э-бизнесом* называют деятельность, которую организация осуществляет при помощи электронных каналов связи (включая Интернет) с потребителями, партнерами, поставщиками, работниками и

другими своими элементами.

В последние годы знания рассматриваются менеджментом как важнейший организационный ресурс, которым необходимо управлять точно так же как денежными или материальными потоками. Под *управлением знаниями* понимают систематические усилия, направленные на поиск, организацию и использование интеллектуального капитала организации, а также формирование культуры непрерывного обучения и обмена знаниями с тем, чтобы каждое новое действие в организации осуществлялось на базе полученной ранее информации [11]. Большую роль в этом играют информационные технологии. Менеджеры должны воспитывать в подчиненных способности мыслить, творить, обмениваться знаниями, строить взаимоотношения.

Список литературы:

1. Ахметов К.Г., Сагиндиков Е.Н., Байжомартов У.С., Жунусов Б.А. Основы менеджмента. [Текст] / К.Г.Ахметов и [др.]. – Актобе-Уральск: изд-во «А-Полиграфия», 2005.– 436с.

2. Мескон М, Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М.: «Дело», 2010.– 704 с.– Режим доступа: http://www.alleng.ru/d/manag/man117.htm

3. Брасс, А.А. Менеджмент: наука и практика конструктивного руководства [Текст]: учебное пособие / А.А. Брасс. – Мн.: Соврем. шк., 2010. – 192 с.

4. Веснин, В.Р. Основы менеджмента. [Текст] / В.Р. Веснин. – М.: Триада-ЛТД, 2004. – 384 с.

5. Виханский, О.С., Наумов, А.И. Менеджмент [Текст]: учебник / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – М.: Экономистъ, 2014. – 670 с.

6. Герчикова И.Н. Менеджмент: учебник для вузов / И.Н. Герчикова. –М.: Юнити-Дана, 2012 г.– 511 с.– Режим доступа: http://www.knigafund.ru/

7. Дамитов, С.К. Основы современного менеджмента [Текст]: учебник / С.К. Дамитов.– Алматы, 2012.– 556с.

8. Кнышова, Е.Н. Менеджмент [Текст]: учебное пособие / Е.Н. Кнышова. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2013. – 304 с.

9. Менеджмент [Текст]: Краткий курс / М.И. Басаков. – 3-е изд. испр. и доп. – М.: Издательско – торговая корпорация «Дашков и К», 2012. – 148 с.

10. Дафт, Р. Менеджмент [Текст] / Р. Дафт. – 6-е изд. – Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2011. – 864 с.

11. Дорофеев, В.Д., Шмелева, А.Н., Шестопал, Н.Ю. Менеджмент [Текст]: учебное пособие / В.Д. Дорофеев [и др.]. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 440 с.

СЕКЦИЯ 2

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА-ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

ЖАСТАРДЫҢ ЖАҢАШЫРЫ-ЕЛБАСЫ Н.Ә.НАЗАРБАЕВ

Бузаева А.Б.
Федосеев негізгі мектебі, Әулиекөл ауданы Қостанай облысы
Қазақстан Республикасы
E-mail: fedoseevskaya@mail.ru

Еліміздің тұңғыш Президенті ел жастарымен болған кезекті бір кездесуінде «Еркін елде өскен ұрпақтың рухы әрдайым биік болуы тиіс. Жастары жалын жүректі, өршіл намысты, биік рухты болса – ол елдің еңсесі де биік болады. Өршіл, намысшыл жас отаншыл, патриот келеді, халқына, өз ұлтына адал қызмет етуге ұмтылады,» — деген еді. Елбасының «Мен жастарға сенемін!» деп айтқан сөзінен бізге, яғни оқушылар мен студенттерге үлкен сенім артып отырғанын байқауға болады.

Жиырмасыншы ғасырдың басында қазақтың лирик ақыны М. Жұмабаев «Мен жастарға сенемін» деген өлең жазған еді. Қазақ жерінде үлкен өзгерістер болып жатқан кезде, ұлтжанды ақын алдағы бар болашақты жастармен байланыстырып, соларға үміт артып,

...Мен сенемін жастарға:
Алаш атын аспанға
Шығарар олар бір таңда,
Мен жастарға сенемін! – деп жырлаған еді.

Ал жиырма бірінші ғасырдың басында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Нұр Отан» халықтық-демократиялық партиясының кезекті XIII сьезінде осы сөзді қайталап, жастарға арнайы қайырлып үн қатты. «Мен сіздер, бүгінгі жастар, ерекше ұрпақ екендеріңізді қайталаудан жалықпаймын. Сіздер тәуелсіз Қазақстанда өмірге келдіңіздер және сонда ер жетіпкелесіздер. Сіздердің жастық шақтарыңыздың уақыты – біздің еліміздің көтерілу және гүлдену уақыты. Сіздер осы жетістіктер рухын және табысқа деген ұмтылушылықты бойларыңызға сіңірдіңіздер», - деп пайымдаған. Ел Президентінің салмақты саясатының арқасында Тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдарынан бастап жастар саясаты еліміздің басты басымдықтарының біріне айналды. Осындай, рухымызды көтерер сөздерді Н.Ә.Назарбаевтың өзі бізге айтып отырғанда, біздер үшін алынбайтын қамал жоқ деп нақты айта аламын.

Елбасымыз қазіргі таңда біздер үшін ұлан-ғайып игі істер жасап, қолдау көрсетсе, неге біз еліміздің болашағына еңбек етпеске?

Біріншіден, Президент жастар үшін қолдау көрсетуді жастар саясаты туралы заң қабылдауды жөн көріпті. 2004 жылы «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы» заң қабылданып, жастар жеке әлеуметтік-демографиялық топ ретінде бөлінді, оларға белгілі бір әлеуметтік құқықтар мен мемлекеттік кепілдіктер берілді.

Қазақстанда Елбасының бастамасымен жалпыұлттық:«Дипломмен – ауылға!» және «Жасыл ел», «Болашақ» сынды жастардың жобалары жұмыс жасауда.

«Дипломмен ауылға!» жобасының мақсаты – ауыл-аймақтардың кадрлық әлеуетін қалыптастырып, қажетті еңбек ресурстары - әлеуметтік сала және агроөнеркәсіптік өндіріс мамандарымен қамтамасыз ету мәселелерін шешуде қолдау көрсету. «Дипломмен ауылға» жобасы қазақ елінің қазығы болған ауыл үшін де, жастар үшін де өзекті бастама. Бұл шара мемлекеттің ауылды қолдауға бағытталған бұрынғы іс-қимылдарынан өзгеше маңызды болып отыр. Бүгінде жастар Елбасының осы түйткілді шешуге бағыттаған бағдарламасының аясында өз кәсібінің маманы бола алады. Ауылға барған жас маман тек кадр мәселесінің шешілуіне ғана ықпал етіп қоймай, ондағы өзге де салаларға серпін береді.Бүгінде жобаға байланысты жұмыстар осы кездің өзінде-ақ қолға алынып, студенттердің арасында ауылға аттануға ниет білдірушілер саны уақыт өткен сайын арта түсуде. «Дипломмен ауылға» бағдарламасы аясында өңір жастарын жұмыспен қамту жұмыстары бүгінде өз нәтижесін беріп отыр. Мәселен, 2010 жылы 568 мың маман жұмыспен қамтылса, 2016 жылы бұл көрсеткіш бір шама артып, 623 мыңға жеткен. Олар бүгінде білім беру, медицина, мәдениет салаларында еңбек етуде. Мамандарға бағдарламаға сәйкес көтермелеу жәрдемақысы беріліп, бірқатары тұрғын үй алуға бюджеттік несие алған.

Ендеше, «Дипломмен ауылға» жобасы кадр біліктілігіне қатысты көзге көріне бермейтін, бірақ маңызы зор мәселелердің шешімін табуға ықпал ететіні сөзсіз.Бір ғана 2016 жылдың өзінде, Ұлттық экономика министрлігі экономиканың инфрақұрылымдарын дамыту департаментінің директоры Ұлан Жазылбек осы жоба шеңберінде республика бойынша 5850 маманды ауылға тарту үшін көтермеақы ұсынуға 2,1 млр теңге және 2 725 маманға тұрғын үй сатып алу үшін 8,6 млрд теңге бюджеттік несие ұсыну қарастырылған деп отыр. Бұл атаулы жоба Мемлекет басшысының тапсырмасымен 2009 жылы басталған болатын. Ол жас мамандарды жұмыспен қамти отырып, әлеуметтік қолдау шараларын көрсетуді көздейді. Жалпы, дипломмен ауылға келуші мамандар саны әр салада әртүрлі. Мәселен, білім беру саласына-33 400 адам, денсаулық сақтауға-9 813 адам, мәдениетке-1289 адам, спортқа-616 адам, әлеуметтік қамсыздандыруға-403 және агроөнеркәсіп кешеніне 1110 адам тартылған. Бірақ, бұл жәрдемақы қай салаға бөлінсе де, жастардың болашағы мен қолдауы үшін жасалған іс. Бір маманға 70 еселік айлық есептік көрсеткіш көлемінде біржолғы көтермеақы және несие сомасынан жылдық 0,01 пайыз мөлшеріндегі сыйақы мөлшерлемесімен тұрғын үй сатып алу немесе салу үшін 15 жылдық мерзімге 1500 еселік айлық есептік көрсеткіштен аспайтын сомада бюджеттік несие берілелді. Осының дәлелі ретінде мен өзімнің апам Бузаева

А.Б. айта аламын. Ол, мен оқып жатқан мектепке институтты аяқтап, ағылшын тілі маманы ретінде жұмысқа келіп, осы несиеге ие болды. Әрине, ол үшін үлкен көмек.

«Жасыл Ел» бағдарламасы**.** Мемлекет басшысының бастамасымен 2005 жылдан бастап «Жасыл Ел» бағдарламасы жүзеге асырыла бастады. «Жасыл Ел» еңбек жасақтары құрылды. Бүкіл республика бойынша 114 мыңнан астам жастар осы жасақтарға мүше болып отыр. Жасақтардың мүшелері өңірді көгалдандыру, көріктендіру және тазалау жұмыстарын атқарады.

Еліміздің келешегінің кемел болуы, гүлденіп, өркендеуі қазіргі жастарға, олардың білім деңгейі мен бәсекеге қабілеттілігіне тікелей байланысты. Міне, сондықтан да Елбасымыз қазақстандықтарға білім берудің жаңа сапасына көшуді тапсырған болатын.

Қазіргі уақытта жастардың басты «әлеуметтік сатылары» сапалы білім болып табылады. Жалпы, білім-деңгейі бойынша 718 мың жастар жоғары білімге ие (15,9%), 306 мың жастың аяқталмаған жоғары білімі бар (6,8%), 728 мың жастардың білімі - арнайы орта (16,2%).

Мемлекет және Н.Ә.Назарбаев жас ұрпақтың осы заманғы біліммен сусындауына барынша жағдай жасап отыр.Қай мемлекеттің болсын ертеңі – білімді жастардың қолында екені даусыз. Сондықтан, ата-бабамыз «Бұлақ көрсең көзін аш» деп, тегін айтпаса керек. Сол істің бірі-«Болашақ» стипендиясы. «Болашақ» – Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы. 1993 жылғы 5 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың қаулысымен «Болашақ» халықаралық стипендиясы тағайындалды. Бұл бастама дарынды жастарға келешекте өздерінің жинақтаған тәжірибелерін мемлекет игілігіне пайдалану үшін шетелде сапалы білім алуға көмектесу идеясына негізделген. 1994 жылы бір топ қазақстандық студенттер тұңғыш рет шетелдік жоғары оқу орындарына жіберілді.1994 жылдан бастап 2004 жыл ішінде «Болашақ» бағдарламасы аясында барлығы 785 студент әлемнің 13 елінде білім алды. Стипендия қызметте табысты өсудің, түлектердің кәсіби мамандануының кепілі іспеттес. Бұның дәлелі ретінде бағдарламаның көптеген түлектері мемлекеттік қызметте, мемлекеттік және халықаралық ұйымдарда, акционерлік құрылымдарда жауапты қызметтерді атқарып, мемлекеттік және халықаралық жобаларға қатысып, еліміздің дамуына өз үлестерін қосуда. Мен осы «Болашақ» стипендиясы жайлы көптеген ақпараттарды атқарып, осындай аз уақыт (2005-2016 ж.ж.) ішінде степиндиаттардың саны 12040 құрап, оқу бітіргендердің 97,3 % қызметке орналасқандары анықталды. Солардың ішінде: 3379 мың-бакалавриат, 5581 мың-магистратура, 36-аспирантура, 87-клиникалық ординатура, 248- докторантура және 1661 студент-тағылымдамадан өтті.Қазіргі кезде үміткерлер әлемдегі 32 елдің алдыңғы қатарлы 630 оқу орындарында оқи алады. Бүгінгі таңда стипендияны іске асыруда магистрлік және докторлық бағдарламаларға, сондай-ақ біздің ел үшін анағұрлым қажетті болып табылатын техникалық және медициналық бейіндегі мамандарды дайындауға ерекше көңіл бөлінеді.Назарбаев Университеті**.** Қазақстан Республикасының Президенті 2009

жылы халықаралық деңгейдегі университет құру туралы жобаға бастамашылық етті. Ол Қазақстан жастары, яғни студенттер үшін жасалған игі іс. 2010 жылы Назарбаев Университетінің есігі алғашқы студенттерге ашылды. Бұл университет Қазақстан көшбасшысының бастамасы бойынша еліміздің болашақ интеллектуалдық элитасын қалыптастыру мақсатында құрылған.Жаңа университет инновациялық зерттеу қызметін жүргізуге бағытталған қазіргі заманға сай, күшті ғылыми инфрақұрылымы бар университет болуды мақсат етіп отыр. Университетке ең үздік ұлттық және халықаралық зерттеушілер шақырылады, оларға шығармашылық қызметті жүзеге асыру үшін барлық қажетті жағдайлар жасалады.Сондай-ақ, мемлекет жастарды жұмыспен қамту және баспана беру мәселелеріне баса назар аударуда. Жастар жұмыссыздығының деңгейі 2001 жылмен салыстырғанда 4 есеге азайып, ТМД елдері мен Еуропаның дәл сондай көрсеткіштерінен төмендеген. 2001 жылы жастар жұмыссыздығының деңгейі 4,6%-ды құрады. Ал, биылғы жылы мемлекет 95 мың жас қазақстандықтың жұмысқа орналасуына жәрдем берді. Мектеп бітірушілерге де Елбасы тарапынан жыл сайын 30 мың грант бөлініп, қалағанЖОО-да тегін білім алуға құқықтары бар. Солардың бірі, осы өңірдің педагогикалық институтының «Шет тілі» факультетінің 2016 жылғы түлегі, менің ағам Құлмағамбетов Ринат. Ол институтта тегін оқып, аяқтап, ағылшын тілі мұғалімі ретінде «Дипломмен ауылға!» бағдарламасы бойынша тіл маманы болып жұмысқа орналасты.

Бүгінгі таңда, еліміздегі азаматтық қоғамның дербес, белсенді және жауапкершілігі мол бөлігінің бірі – жастар.Жастар қоғамдағы қозғаушы күшке айналды. Мұның себебі де бар, Елбасы жастар саясатына соңғы жылдары үлкен маңыз берді. Олармен нақты жұмыс істеудің үлгісін көрсетті.

Ендеше, мен сияқты жастарға жүктелетін міндеттерөте үлкен.

Осы тұста Мемлекет басшысының Жолдауынан мынадай ұлағатты сөздерін айтуға болады: «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс. Сондай-ақ балаларымыздың, жалпы барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет. Балаларымыз қазіргі заманға бейімделген болуы үшін бұл аса маңызды. Мен сөзімді, әсіресе, жастарымызға арнағым келеді. Бүгін мен жариялаған Жаңа саяси және экономикалық бағыт сіздерге жақсы білім беруді, яғни бұдан да лайықтырақ болашақ сыйлауды көздейді. Мен сіздерге – жаңа буын қазақстандықтарға сенім артамын. Сіздер Жаңа бағыттың қозғаушы күшіне айналуға тиіссіздер. Мемлекет басшысы ретінде мен әрдайым сіздердің оқуларыңыз бен өсіп-өнулеріңіз үшін барлық жағдайды жасауға тырыстым».Еліміздің ертеңі, мемлекетіміздің болашағы. Бүгінгі оқушылар мен студенттер – ертеңгі ел тізгінін ұстайтын ел ағалары. Бүгінгі алдыңғы толқын аға буынның орнын басар, ізін жалғастырар артында өсіп келе жатқан жастар екені даусыз. Еліміздің ендігі дамуы мен өркендеуі, келешегі біздерге тікелей

байланысты. Әрі білімді, бәсекеге барынша қабілетті, сонымен қатар дені сау яғни салауатты өмір салтын ұстануы алғы шарт болып табылады. Ұлы Мағжан Жұмабаев айтқандай, «Арыстандай айбатты, жолбарыстай қайратты, қырандай күшті қырағы — Мен жастарға сенемін» дегендей, бүгінгі қоғам, қазіргі нарық бәсеке заманын талап етіп отыр.

Қазіргі таңда 25 жылдық тарихы бар тәуелсіз мемлекетімізде жастарға білім мен тәрбие беру, оларды барынша әлеуметтік тұрғыда қолдау, ел келешегіне өз үлесін қосатын азамат болып қалыптасуына барлық жағдай қарастырылған. Сондықтан, біздер, тек қана «Алға!» деген ұранды ту етіп алға ғана ұмтылуымыз керек.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

«Егемен Қазақстан» газеті, №171. 07.09.2016 жыл
1. Г.Толмачев. «Лидер». Алматы, 2000 жыл
2. С.Есімбай. «Үшқоңыр-алтын бесігім». «Кітап» баспасы, 2010 жыл.

МОЛОДЕЖЬ – БУДУЩЕЕ СТРАНЫ

Андамасова Н.И.
ГККП «Костанайский медицинский колледж», г.Костанай
Республика Казахстан
andamasova.nazira@mail.ru

16 декабря 1991 года Верховный Совет провозгласил независимость нашей республики и Н.А.Назарбаев стал Главой суверенного государства - Республики Казахстан. За прошедшие годы под руководством нашего Первого Президента Казахстан стал полноправным членом мирового сообщества, региональным лидером, страной с сильной экономикой и стабильным обществом. Высоко оценив заслуги Н.Назарбаева, благодарная нация закрепила за Первым Президентом статус Лидера Нации, именно ему принадлежит право обращаться к народу Казахстана. С именем Первого Президента, Лидера Нации – Н.А. Назарбаева связано немало ярких событий и масштабных проектов, посвященных нашей молодежи – тех, которые с полным правом можно назвать “духовными инвестициями в будущее”.

Молодежь – это «вечный двигатель» будущего. Молодежь – это жизненная сила и концентрированная энергия нации. Как социально-демографическая группа она является главным стратегическим ресурсом страны и занимает особое место в социальной структуре общества. Поэтому с уровнем развития, возможностями, ценностными ориентациями, степенью участия в экономической, политической и общественной жизни казахстанской молодежи связан путь Казахстана в будущее. Основы этого будущего закладываются в настоящем. Поддержка молодежи – это инвестиции в прогресс страны. С первых лет Независимости вопросы образования, здоровья, доступа к новым информационным

технологиям, профессиональной и личностной конкурентоспособности, патриотического воспитания, успешной социализации молодого поколения были и остаются в центре внимания Главы государства Н.А. Назарбаева. Он особо обратил внимание к молодежи – опоре будущего нашей страны. Действительно, наш Президент замечательный пример для подражания. Ведь он не только грамотно управляет страной по предложенному им самим плану, но и смотрит далеко вперед. А каждое Послание не просто документ, а руководство к действию.

Для нынешней молодежи Казахстана открывается много возможностей для самореализации, необходимо только здоровье, желание и стремление к развитию. Обращаясь к новому поколению казахстанцев, президент отметил, что именно молодёжь должна стать двигателем нового курса, должна строить новое, конкурентоспособное государство.

Наш президент возлагает большие надежды на молодое поколение. Молодой гражданин Казахстана, по мнению Главы государства, должен быть образованным, открытым мировым инновациям и в то же время не забывающим о своих корнях, традициях, обо всем лучшем, что отличает жителей именно нашей страны. Молодежь должна остаться носителем своей родной культуры, ее нужно обогащать, но не обезличивать.

В руках молодых — будущее общества. Ведь они будущие хозяева нашей Родины. И, думая о ней, считает Нурсултан Абишевич Назарбаев, нужно делать все для того, чтобы сегодня в молодежной среде не было места национализму, социальному нигилизму, пьянству, наркотикам и, главное, равнодушия по отношению к людям, обществу и государству.

Говоря о новой системе управления, он отмечает необходимость притока в государственные органы свежих сил. «Главное, чтобы у молодых, приходящих к руководству страной, было чувство патриотизма». Патриотизма, демократического, окрашенного истинной любовью к Отчизне, к ее народу. Патриотизма, который должен стать движущей силой в строительстве благополучного, гордого, обладающего развитой экономикой и высокой культурой»,- подчеркнул Нурсултан Абишевич. Независимость нашего государства является ярким символом гордости и казахстанского патриотизма. Вопрос воспитания патриотизма — это и вопрос национальной безопасности. Мы не добьемся больших результатов, если не будем сплоченными, не проникнемся ответственностью за судьбу своей республики.

Мысли и дела главы государства всегда устремлены в будущее: «Я часто спрашиваю себя, заметил Нурсултан Абишевич, -каким он будет- «казахстанец будущего». Сегодня, глядя на вас, я вижу его». Его глаза должны гореть жаждой новых знаний. Его ум должен быть отточен для решения самых сложных задач.

«Казахстанец будущего» - это высококлассный специалист, владеющий казахским, русским и английским языками, он социально активен, мобилен, не боится перемен. И наша задача совместными усилиями школы, семьи, общественности воспитывать «Казахстанцев будущего»- новых патриотов

страны. И я верю, что всегда будут с гордостью произноситься слова: «Мы, народ Казахстана», а при звучании Государственного Гимна на глазах будут наворачиваться слезы от гордости за страну.

А гордиться действительно есть чем: создано независимое сильное успешное государство, построена новая столица страны - Астана, современный город, который стал нашим символом и гордостью. Международное сообщество выбрало Казахстан местом проведения Всемирной выставки «EXPO-2017» (экспо-2017). Этого бы не было, если бы не было Астаны. Наша страна стала первой на всем постсоветском пространстве, кто председательствовал в ОБСЕ. Но предстоит сделать еще больше. Новые цели и задачи определены Президентом страны Н.А.Назарбаевым в стратегии «Казахстан-2050». И одним из важных направлений является воспитание нового казахстанского патриотизма. Всё, что делается сегодня в стране для дальнейшего развития и роста конкурентоспособности экономики, повышения благосостояния граждан, развития человеческих ресурсов, формирования общества всеобщего труда, укрепления казахстанских ценностей и морально-нравственных идеалов – это долгосрочные инвестиции в будущее казахстанской молодежи.

Молодежь независимого Казахстана - это люди новой формации, в полной мере ощутившие незыблемость государственности и независимости своей страны. Это люди, умеющие свободно мыслить и ответственно действовать, быстро и рационально реагировать на меняющиеся социально-экономические условия, люди, стремящиеся к постоянному самосовершенствованию и улучшению стандартов жизни.

При написании доклада, я не могла не относиться субъективно к данной теме. Роль и значимость Лидера Нации никак нельзя переоценить, можно долго перечислять заслуги Президента перед казахстанским обществом и мировым сообществом. Я призываю всю молодежь Казахстана перенимать опыт у старшего поколения. Сохранять научный, рабочий капитал и приумножать его для следующих поколений. Ведь нет ничего полезнее личного опыта, переданного во благо государства.

На сегодняшний день, благодаря стараниям Лидера Нации, у нас есть все, чтобы другие государства нам завидовали и в чем-то равнялись на нас. У каждого из нас равные возможности внести положительный вклад в развитие нашего общества – общества, в котором будут жить наши дети, внуки.

Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества».

ЖАЛЫНДАҒАН ЖАСТАР – ЕЛ БОЛАШАҒЫ

Жумабек А.А.
Қазтұтынуодағы Арқалық көпсалалы колледжі, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: assy1khan@mail.ru

Болашақ ел тізгінін ұстап, өміршең бастамаларды алға жетелеуші күш - жастар. Кез-келген елдің дамуы еңбекке жұмыла білген еңбекқор жастардың қолында. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Ел болашағы - жастардың қолында» деген қанатты сөзі күн сайын жастар үшін маңыздылығын нығайтып, қолдау табуда. Жастар кез-келген қоғамның белсенді мүшесі. Ең алдымен, Отансүйгіштік сезімдері шексіз, салауатты өмір салтын насихаттайтын, зияткерлік ой-өрісі кең жастардың болашаққа деген сенімі мол [1, С. 130-131].

«Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады» дейді қазақ мақалы. Тәуелсіздіктің алғашқы кезеңінде Қазақстан Республикасына алдағы реформаларды жүргізіп, елді әлемдік аренаға лайықты түрде танытатын кәсіби біліктілігі жоғары кадрлар қажет болды. Сондықтан 1993 жылдың қарашасында Президент Нұрсұлтан Назарбаев «Болашақ» халықаралық стипендиясын тағайындады. Елдің дарынды жастарына толықтай мемлекет есебінен шетелде жоғары білім алу мүмкіндігі берілді. Әлемнің ең таңдаулы жоғары оқу орындарында білім алған «Болашақтың» көптеген түлектері бүгінде мемлекеттік басқару органдарында, ұлттық компанияларда, халық-аралық үйымдарда, партиялық және қоғамдық қызметтерде табысты еңбек етуде. Бұл қозғалыстың кең қанат жайғаны соншалық, көптеген ауқатты отбасы балаларын өз есебінен шетелге оқуға жібере бастады. «Болашақ» стипендиясы 1993-2014 жылдары 11126 қазақстандық өренге әлемнің 33 елінің таңдаулы 200 жоғары оқу орнын да білім алу үшін берілді.

Мұның өзі де шек емес, себебі мемлекет жалпы алғанда бүкіл жастар сияқты «Болашақ» түлектеріне аса зор үміт артады. Нұрсұлтан Әбішұлы болашықтықтармен, кездесулерінің бірінде ол үміттің мәнін былайша түсіндірді: «Сіздер өздеріңізге берілген білімді жас тәуелсіз мемлекеттің қалыптасуына үлес қосатын тамаша мүмкіндік деп бағалауға тиіссіздер. Мұндай мүмкіндік кез келгенге бұйыра бермейді. Соған лайық болыңыздар. Сіздердің әрқайсыңыз халықтың зор сеніміне ие болдыңыздар. Оны өз еңбектеріңізбен ақтауға тиістісіздер. Сіздерді мәртебелі университеттерге жіберу үшін халықтың ақшасы жұмсалғанын ұмытпаңыздар. Бүгінде қоғам да, мемлекет басшысы ретінде мен де сіздерден Отан игілігі жолында барынша беріле жұмыс істеуді талап етуге құқылымыз. Мен «Болашақ» - бәсекеге қабілетті ұлтты қалыптастыруға арналған аса маңызды серпінді жобамыздың бірі екенін тағы да атап айтқым келеді» [2, С. 194-196].

Ұлт жақсысы, Алаш рухты Ахмет Байтурсынұлы 1913 жылы: «...әуелі біз елді түзеуді бала оқыту ісін ізеуден бастаумыз керек», деген екен. Осы ғасырда Көшбасшымыз Нұрсұлтан Әбішұлы «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер

бүгінгі мектеп оқушылары», деді. Мұны ұлт, ұрпақ мәселесіндегі үндестік деп білгеніміз абзал.

Мемлекет басшысы 2009 жылы «Ұлттық интеллектінің діңгегін құру қажет. Қазақстанның интеллектуалды элитасын тәрбиелеудің іргетасы болуға қабілетті мектептер құру» деп бәсекеге төтеп бере алатын өмірге өзіндік белсенді көзқарасы бар жоғары білікті жеке тұлғаны тәрбиелеу, мектеп қабырғасынан бастап оқушыларды ғылыми зерттеу және тәжірибелік қызметке қалыптастыру, қазақстандық және әлімдік білім жүйсінің озық үлгісіне сәкес жалпы орта білімнің инновациялық моделін жасау керектігін айтқан болатын. Осының негізінде Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің интеллектуалды мектептерінің даму стратегиясы жасалды. Оны «Қазақстан Ресупубликасының Тұңғыш Президентінің 20 интеллектуалды мектептері» серпінді жобасы аясында іске асыру көзделді. Стратегияның басты мақсаттары, бірінші – инновацияллық білім беру моделін жүзеге асыратын интеллектуалды мектептер жүйесін құру және дамыту; екінші – жоғары білім сапасын қамтамасыз ететін қазақстандық және халықаралық білім беру стандарттарымен сәйкестендірілген физика, математика және биология бағыттарын қамтитын инновациялық модель әзірлеу; үшінші – жаңа білім моделіне сай кадр потенциялын қалыптастыру; төртінші – халықаралық стандарттарын орайлас мектептің басқарудың жаңа моделін құру; бесінші – қазақстандың және шетелдік білім беру ұйымдарымен ынтымақтастықты өрістету; алтыншы – жинақталған жағымды тәжіриебені Отанымыздың басқа жалпы орта білім мекемелеріне тарату.

Назарбаев зияткерлік мектептері ғылым, білім, экономика және саясат саласында дарынды балаларға арналған таңдаулы оқу желісі десек, бұл алда айтқан екі модель, яғни жаратылыстану – математика, физика, химия, биология пәндерін тереңдетіп үш тілде оқытады.

Тәуелсіз мемлекеттің алдағы даму бағдарын айқындап берген Президент өзінің «Қазақстан – 2050» Стратегиясында «Екі жектекші инновациялық кластерді – Назарбаев Университетті және Инновациялық технологиялар паркін дамытуды жалғастыру керек», деген болатын. Қазір сол Назарбаев Университет ұлттық брендке айналды деуге болады. Елбасының тікелей бастамасымен, жіті қамқорлығы мен шаңырақ көтерген әлемдік деңгейдегі білім мекемелері мен иық тірестіре бастаған айтулы оқу орны қазақ топырағында бұрын қалптаса қоймаған элиталық жоғары оқу орны деңгейіне көтерілді.

Өткен белестеріне, бүгінге көтерілген биігіне назар аударсақ, ірге тасы 2009 жылы қабылданып, алыс – жақын шетелдерге бармай-ақ өз Отанымызда әлемдік стандарт деңгейіне сай білім беруге, ғылыми зерттеулерге негізделген университет 2010 жылдың күзінде алғашқы талапкерлерге есік ашты. Сол жылдың желтоқсан айында Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі «Назарбаев университетінің» мәртебесі туралы заң қабылданды. 2011 жылы университет құқықтық мәртесебін өзгертіп, «Назарбаев университет» дербес білім беру ұйымы деп аталады. Дәуір талабына сай күшті ғылыми құрылымы бар білім ордасына үздік ұлттық және халықаралық оқытушыларымен

зерттеушілер шақыртылып оларға оқыту базасы жақсы жарақталған мекемеде шығармашылық жұмыспен айналысуға барлық мүмкіндік жасалды. Университеттің бүкіл тыныс – тіршілігін Мемлекет басшысы өз бақылауында ұстап келеді.

Қазақстан Республикасының индустриалды - инновациялық бағдарламасын іске асыру барысында өндірістің барлық салалары бойынша орта буын мамандарын кең көлемде дайындауды қажет етеді. Олай болса экономиканы дамытудың кілті кәсіптік білімде жатыр [5].

Соңғы кезде техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде көптеген позитивті өзгерістер болуда. Елбасымыз Н. Назарбаев кәсіптік - техникалық білім беру жүйесін жаңғыртуға - қоғамның және экономиканың индустриялық - инновациялық даму сұраныстарына сәйкес, әлемдік білім беру кеңістігіне енуіне үлкен дәрежеде көңіл бөліп келеді.

Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білім беру жүйесіндегі реформалау мен модернизациялау үдерісінің негізгі мақсаттары мен бағыттары көрсетілген.

Техникалық және кәсіптік білім берудің мақсаты: техникалық және кәсіптік білім беру жүйесін жаңғырту, педагог мамандығының беделін көтеру, білімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру.

Бұл саладағы жүргізіліп жатырған реформаның да басты мақсаты - өндіріске бейімделген, кәсіптік шеберлігі шыңдалған, білікті кәсіби маман дайындау, рухани дүниесі бай және адамгершілігі зор, қазіргі қоғамда ұлттық құндылықтарды бағалауға және дамытуға қабілетті тұлғаны тәрбиелеп шығару.

Қазақстан Республикасының индустриалды - инновациялық бағдарламасын іске асыру барысында өндірістің барлық салалары бойынша орта буын мамандарын кең көлемде дайындауды қажет етеді. Олай болса экономиканы дамытудың кілті кәсіптік білімде жатыр.

Қазақстан Республикасы Үкіметі жастар мәселесіне арнап "Мәңгілік ел жастары – индустрияға” атты арнайы мемлекеттік бағдарлама қабылдады.

– «Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» бағдарламасында жаһандық деңгейдегі дағдарыс кезінде елімізді әлеуметтік-экономикалық жаңғыртудың шешуші міндеттерін көрсетіп, өткен ғасырдың 60-жылдарынан кеңінен тараған тұтынушылық қоғам тұжырымдамасы орнына балама ретінде Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы идеясын ұсынды. Сонымен қатар, «Елімізде жұмыс орындарын құрудамыз, жаңа өндірістер салудамыз. Сондықтан, жұмыс бар жерге бару керек» -деп көрсетті.

Мемлекет басшысының осы идеяларын негізге ала отырып Қазақстан Республикасы Үкіметі жастар мәселесіне арнап арнайы бағдарлама қабылдады. Бүгінгі «Мәңгілік Ел Жастары – индустрияға» Мемлекеттік бағдарламасы осы бір бастамаға үндеу қосып, барынша жастарға қолдау көрсету болып табылады.

Міне, кадр тапшылығын туындатқан осындай мәселелерді шешу үшін индустриялық-инновациялық бағдарламаны жүзеге асыруға, жастар

арасындағы жұмыссыздық сияқты мәселелер шешімін тауып, жоғары білімді мамандар мен сауатты жұмысшылар даярлауда ел болашағына оң әсерін береді деп күтілуде.

– Жастардың техникалық-кәсіптік мамандық алуына көмектесу, оларды жоғары жалақылы жұмыспен қамтамасыз ету, жастарды адал еңбекке ынталандырудың жолын табу – Қазақстандағы әлеуметтік жаңғыртудың аса маңызды мәселелерінің бірі. Сондықтан, «Мәңгілік Ел жастары – индустрияға» Мемлекеттік бағдарламасы қазақстандық жастардың, оның ішінде Оңтүстік аймақ жастарын кең көлемде техникалық-кәсіптік білім алуға және тұғыры биік тәуелсіз Отанымыздың аса маңызды индустрияландыру бағдарламасына қатыстыру мен тартуды мақсат етеді, жастарымызды дербес өмірге, бастамашыл еңбекке бейімдеудің тиімді жүйесін құрудың алғашқы қадамы болып табылады [4, С. 3].

Сайын даланың төсін жайлаған қазақтың Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – Мәңгілік Қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ Елінің Ұлттық Идеясы – Мәңгілік Ел.

Мемлекет басшысы 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан – 2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдауында өнімді жұмыспен қамтудың қолжетімділігін кеңейту, еңбекке ынталандыруды арттыру және халықтың табысын өсіру мақсатында халықты жұмыспен қамту саясатын жаңғырту қажеттілігін көрсетті.

Бұл үшін қажетті шарттар Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің бар қарқынымен әзірленген. Елімізде серпінді дамып келе жатқан еңбек нарығы құрылды, халықтың экономикалық белсенділігі және жұмыспен қамтылу деңгейі тұрақты арттырылуда.

Дағдарыс қарсы реттеу тәжірибесі жинақталған. Жол картасы (2009 – 2010 жылдары) шеңберінде әзірленген жұмыс орындарын сақтау және жұмыспен қамтуға жәрдемдесу шаралары әлемдік қаржы-экономикалық дағдарыс ықпалына байланысты уақытша экономикалық қиындықтар жылдарында да жұмыспен қамтудың жоғары деңгейін сақтауға мүмкіндік берді.

Соған қарамастан, әлемдік дамудың тұрақсыздығы және әлеуметтік жаңғырту жағдайларында серпінді өзгеріп отыратын ішкі болмыстар еңбек нарығын реттеуге және нәтижелі жұмыспен қамтуға жәрдемдесуге жаңа талаптар қояды.

Осы бағдарлама – Жұмыспен қамту 2020 жол картасы (бұдан әрі – Бағдарлама) аталған талаптардың жауабы болып табылады. Ол 2009 және 2010 жылдардағы жол карталарын және Жұмыспен қамту 2020 бағдарламасын іске асырудың логикалық жалғасы болып табылады.

Бағдарлама дағдарысқа қарсы ден қою тетіктерін, еңбек нарығын реттеудің тиімділігін арттыру, оның ішінде еңбек нарығын болжау және мониторингін жүргізу, табысы аз, жұмыссыз және өзін-өзі жұмыспен қамтыған халықты жұмыспен қамтудың белсенді шараларына тарту тетіктерін қамтиды.

Ауылды аймақтарды әлеуметтік, техникалық мамандармен қамтамасыз етуді мақсат еткен бағдарлама қай салалар бойынша мамандарға мүмкіндік береді?

Бұл тұрғыдан алғанда да бағдарламаның өзіндік талап пен шарттары бар. Басқарма ұсынған мәліметке сүйенсек, қазіргі таңда «Дипломмен ауылға» бағдарламасы арқылы жұмыс іздеуші мамандар Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2014 жылдың 6 қарашасындағы бұйрығына сәйкес денсаулық сақтау, білім беру, әлеуметтік қамсыздандыру, мәдениет, спорт және агроөнеркәсіптік кешен сияқты салалар бойынша жастарды жұмыспен қамтамасыз етеді. Ал Қазақстан Республикасы ауыл шаруашылығы министрінің 2015 жылдың 17 наурызындағы қаулысы бойынша олардың қатарындағы агроөнеркәсіптік кешен мамандарына агроном, ветеринариялық дәрігер, ветеринариялық фельдшер, ветеринариялық техник, зоотехник, инженер-технолог, балық өсіруші, технолог, фермер сынды мамандықтар енгізілген.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өз сөзінде: «Қазір жұмысты қаладан емес, ауылдан іздеу керек. Өйткені елді дағдарыс кезінде асырайтын — ауыл. Ал ауылда жұмыс болу үшін, ол қаланы асырай алу үшін жеке шаруаларды, ауыл тұрғындарын, шағын шаруа қожалықтарын қайта қауымдастырып, біріктіру қажет» — деген еді. Шынында да, өздеріне қажетті білімді игерген бүгінгі жастар оны ауылдың абыройы артуына қолданса, еліміздің болашағы жарқын, ал жастарымыздың еңбегі еш кетпес еді деген үміттеміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә. Назарбаев. Тәуелсіздік белестері. Алматы: Атамұра, 2003 ж.
2. Касымбеков М.Б., Молдағаринов А.М., Хасенов Е.Ә. Біздің Перзидент. Алматы: Алматыкітап баспасы, 2015 ж.
3. Техникалық және кәсіптік білім, №1, 2013 ж.
4. Техникалық және кәсіптік білім, №2(21), 2015 ж.
5. Егемедік Қазақстан, 1 қыркүйек 2016 ж.

Н.Ә.НАЗАРБАЕВ – ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ НЕГІЗІНҚАЛЫПТАСТЫРҒАН ТҰЛҒА

Аралбаева Р.Б.
Атырау мұнай және газ университеті, Атырау қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail: roshamail@mail.ru

Елбасы дәстүрлі Қазақстан халқынажолдауында өзінің тарихи кезеңге арналған салиқалы пікірін білдірді:«Бірнеше күннен кейін тарих ел Тәуелсіздігінің 25 жылдығының есебін бастайды. Небәрі ширек ғасырда Қазақстан жаһандық шаруашылық байланыстарға қосылған егемен ұлттық экономика және ұлттардың әлемдік отбасының толыққанды қатысушысына

айналған мемлекет ретінде қалыптасты. Біз бәріміз бірге көптеген сынақтарға төтеп бердік, шынықтық және нығайдық. Біз өзіміздің бүкіл тарихымызда көз көрмеген табысты экономикалық даму қарқынына қол жеткіздік. Біздің халқымыз бұған дейін ешқашан бүгінгідей жақсы өмір сүрген емес. Біз көп нәрселерге қол жеткіздік»[1].

Бүгінгі күнді түсіну үшін тарихқа көз салып, өтпелі кезеңнің қиыншылықтарын айта кетсек: экономикалық дағдарыс, әлеуметтік шиеленіс, тұрмыс деңгейінің төмендеуі, жұмыссыздық, қылмыстың көбеюі болды. Оларды еңсеру жөніндегі шаралары: экономиканың құрылымын өзгерту, әлеуметтік бағдарланған нарық құру, жекешелендіру және бағаны ырықтандыру, инвестициялық саясат. Жас мемлекетіміздің алдында тұрған еңселі міндеттері еді.Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың қанатты нұсқамасы – “ең әуелі экнонмика – сонан соң – саясат”- деген сөздері өзекті қағидаға айналды.

Жалпы тәуелсіздік алған жылдары Қазақстанның саяси экономикалық дамуында Республикамыз бірнеше кезеңдерді өткерді.

Біріншісі (1991-1995 жылдар), бұл кезде еліміз Кеңестік жүйені бұзып, мемлекеттің негіздерін құрумен айналысты. Елде бір партиялық өктемдіктен саяси плюрализмге көшуге, демократиялық даму негіздерін құруға назар аударылды.

Екінші кезең (1996-2000жылдары) экономика мен саяси жүйенің терең құрылымдық өзгерістерін іске асырумен байланысты болды. 1995 жылы қабылданған Конституция негізінде жаңа саяси мәдениетті қалыптастыру орын алды.

Үшінші кезең (2001 -2007 жылдар) – экономика өсу уақыты. Бұл кезде мемлекеттің әлеуметтік – экономикалық жағдайы серпінді дамуға қол жетті.

Төртінші кезең (2008-2016 жылдар) – экономиканың нығайып, алайда әлемдік қаржы дағдарыстарының салдарына төтеп бере алатындай өзіндік жүйелікке өтуі.

Осылайша өткен жиырма бес жылда Қазақстанда қоғамдық ірі ауқымды жаңартулар жүргізілді. Біздің мемлекеттілігіміз қалыптасты.

Қазақстан Тәуелсіздік алғаннан кейін нарықтық экономикаға көшуі заңды құбылыс еді. Осы бағытта 1992 жылы қаңтарда Қазақстан Рессейдің үлгісі мен бағаны ырықтандыруға, мемлекеттік меншікті оның иелегінен алып, жекешелендіруге кірісті.Осыған сәйкес,Қазақстанда нарықтық экономикаға көшудің алғашқы кезде үш кезеңі белгіленді.

Бірінші кезең- 1991- 1992 жылдар, екінші кезең – 1993-1995 жылдар аралығы болып, осы мерзімде жүргізілетін іс бағдарламасы жоғарғы кеңестің сессиясында мақұлданып, президенттің жарлығымен бекітілді.

Ал, үшінші кезең 1996- 1998 жылдарды қамтуға тиіс болды. Осы бағытқа байланысты көптеген жаңа заңдар, реформаны жүзеге асыруға қажет басқа да құжаттар қабылданды. Нарықтық экономикаға көшу мәселелерімен айналысатын жаңа мемлекеттік басқару органдары құрылды. Олар: Мүлік жөніндегі, Монополияға қарсы саясат жөніндегі комитеттер, Салық инспекциясы, Кеден және т.б. Сондай–ақ нарықтық экономикға тән

инфрақұрылымның да кейбір түрлері биржалар, коммерциялық банктер, сауда үйлері, жеке меншік пен мемлекет меншігі аралас ірі Корпорациялар акционерлік қоғамдар, холдингтік компаниялар өмірге келді. Сөйтіп, нарық экономикаға қарай меншіктің түрін өзгертуде, аралас экономика құруда біршама жұмыстар атқарылды. Бірақта, ауқымды қабылданған шаралар өз деңгейінде жүргізілгенмен елеулі кемшіліктерге де жол берілді.Әрине, “Біткен іске сыншы көп, бітірген ердің кемі жок” деген Махамбеттен жеткен мағыналы сөз бар.Еліміздің кейбір тұрғындары шамадан тыс талапшыл кеткен кемшіліктерді бетке басуға даяр тұрады. Алайда, қандайда қиыншылықтар болмасын халқымыз абыроймен өткерді.

Елімізде қиыншылықтарға қарамастан әлеуметтік мәселелер үнемі назарда болды. Қазақстанда көптеген бағдарламалар қабылданды, бірақ оның көпшілігі іске аспады. Өйткені, мемлекетте экономикалық дағдарысқа байланысты оларды қаржыландыруға мүмкіндік болмады. Сондықтан бұл әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуде жаңаша, тың талаптар қойылуда. Яғни, экономикалық заңдарға сүйене отырып, әрбір азамат өзін және өзінің отбасын қамтамасыз ету үшін мемлекет тарапынан көмек күтпей нарықтық жағдайдағы мүмкіндіктерді барынша толық пайдалану тиіс. Ал мемлекеттің алдында тұрған негізгі міндет – ол мемлекеттік кәсіпорындарда еңбекке қарап ақы төлеуді ұйымдастыру, шығаратын өнімнің көлемі мен сапасын қамтамасыз ету болып табылады. Материалдық өндіріс саласында нарықтық экономикаға көшуде, әрбір адамға неғұрлым мол табыс табуға ешқандай тежеушілік қойылмайтын болды.[2]

Жаңа кезеңде экономикалық жетістіктерге жету үшін,мемлекеттік саясат білім берудің халықаралық үлгілерін және еңбек нарығы дамуының серпінділігі мен келешегіне сәйкес келетін кәсіптік дайындауды қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстан әлеуметтік-экономикалық бағыттар дамуының табысты серпінділігіне ие болды. Біздің мемлекетіміздің экономикалық саясатты қайта құрудың әлеуметтік бағыты Президенттің «Жаңа әлемдегі – жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында келесі: демография; зейнетақы; кадр; тұрғын үй; білім бағыттарында айқындалады.[3]

Сонымен қатар,инновациялық экономика құру - ел келешегінің дамуындағы ең басты бағыттардың және міндетті шарттардың бірі. Соңғы жылдары инновациялық саясатты қалыптастыруға деген ұмтылыс маңызды мәселеге айналды.Бұл бағдарламаның мақсаты - Қазақстан экономикасын әртараптандыру мен оның өңдеу өнеркәсібіндегі бәсекеге қабілеттілігін арттыру.Жаһандану кезінде көптеген мемлекеттер интеграциялық үрдіске қосылуына байланысты сыртқы жағдайлар ел экономикасына қатты әсер ете бастады. Экономикалық тұрақсыздық жағдайында мемлекет мүмкіндігі мен әлеуметтік күтулер арасында тепе-теңдік қажет. Бүгінде Қазақстанда нақты секторға бағдар ұстана отырып, экономиканы дамыту қарқынды жүруде, индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы жүзеге асырылуда.

Жоғары деңгейдегі экономика деңгейіне жету үшін, Қазақстан талай күш-жігер салу керек. Ол үшін құрылымдық өзгресітерді жүзеге асыру қажет: жаңа

жұмыс орындарын құрып, өндіретін өнеркәсіп даму деңгейін жоғарылатып, шикізат тәуелділігінен арылу қажет. Үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын табысты жүзеге асыру арқасында, мемлекетте тұрақты өнеркәсіп орнықты, бірақ оның кейбір түрлі салалары, 2015-2019 жылдарға арналған бағдарламадан кейінгі дамуды талап етеді. Қазіргі өнеркәсіптік саясаттың негіздері салынып, өнеркәсіптік дамуды қолдаудың құралдары мен тұра шетелдік инвестициялады баурау тәжірибе жүзінде сыналды. Алайда ол да жеткіліксіз. Өнеркәсіптік индустрияны дамытудың 2015-2019 жылдарға арнаулы бағдарламасы оның мықты және әлсіз жақтары, мүмкіндіктері мен қауіп-қатерлерін талдаудың арқасында өңделіп жасалды. Көптеген зерттеулер барысы әлі де жеткіліксіз инвестициялық белсенділік, кәсіби мамандар жетіспеушілігі, кіші мен орта бизнестің аз үлесі тәрізді тосқауылдар анықталды.

Осы мәселелерді шешуде, Кедендік Одақ, Қытай, Орта Азия елдері мен Каспий маңы елдері нарығына қол жеткізу тәрізді мүмкіндіктерді пайдалану қажет. Үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының тұжырымдамасы «Қазақстан - 2050» стратегиясының қағидаттары мен мақсаттарымен сәйкес және республикамыздың ең дамыған елдер қатарына жату тұжырымдамасымен сәйкес жасалды. [4]

«Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты ҚР Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына 2013 жылғы Жолдауында инновациялық зерттеулерді дамытудың жаңа саясатын бағдарлай отырып, инновациялық экономиканы жетілдіруге ерекше екпін қойды және осы жолда дербес ғылыми база қажеттігін, заманауи теңдессіз инновацияны қолдану үшін мамандарды оқыту керектігін қадап айтты.

«EXPO-2017 бұл үдеріске серпін беріп, бізге болашақтың энергиясын дамыту үшін жаңа технологияларды таңдап алуға көмектесуі тиіс» деген болатын өз сөзінде Елбасы.[5]

Қазіргі таңда жаңа экономикалық саясатқа негізделген «Нұрлы жол» бағдарламасының тарихи маңызы зор. Өйткені, Елбасы геосаяси жағдайға нақты баға беріп, алыс және жақын болашағымыздың бағдарын айқындап отыр. Мемлекет басшысы бөлінген қаржыны ұқыпты, өз мақсатына жұмсауды қатаң бақылауға алуды міндеттеді. Елбасы бұл Жолдауда тың бастамалар көтеріп, барша қазақстандықтар алдына үлкен міндеттер қойды. Дамыған, озық 30 елдің қатарына қосылу үшін қазақстандық әрбір азаматтың сапалы еңбегімен қосар үлесі қомақты болуы тиіс.

Еліміздегі жүріп жатқан инновациялық-техникалық даму бағдарламасының басты мақсаты өнеркәсіпті тұтастай тұрғыдан да, сондай-ақ жекелеген өндірістер тұрғысынан да қайта құрылымдау болып табылады. Бұл – өнеркәсіп өндірісінің құрылымында оңды өзгерістерге қол жеткізуге, бүгінгі заманға сәйкес корпоративті құрылымдарды дүниеге әкелуге және ұзақ мерзімді ыңғайда сервисті-технологиялық экономикаға көшу үшін негіз әзірлеуге тиіспіз деген сөз. Отандық өнеркәсіп өнімінің әлемдік рыноктарда

бәсекелесуге қабілеттілігіне қол жеткізу ең елеулі міндеттің бірі ретінде алға тартылып отыр. Жаңа экономикалық саяси жоспар инфрақұрылымның дамуына серпін береді.

Біздің еліміздің экономика, әлеуметтік салаларда және саясатта жеткен жетістіктері, әрине, Тұңғыш Президенттің есімімен байланысты. Н.Ә.Назарбаев – Қазақстан мемлекетінің тәуелсіздігінің нығаюына зор үлес қосқан тұлға. Қазақстанда индустриаландыру саясаты қолға алынды. Оған инновациялық үрдіс қосылды. Мұның бәрі ел экономикасының мүлдем жаңа, басқа арнаға бұрылғанын айғақтайды.

Мемлекетті қалыптастырудың көшбасында тұрған тұлғаны ұлықтау, егемен елдің іргетасын қалаған тұлғаны ардақтау өркениетті елдерде бар дәстүр. Тәуелсіздік алған бірінші күннен бастап бейбіт саясат жүргізіп, еліміздің егемендігін сақтап қалуда ел Президентінің еңбегі орасан деп білеміз.

Елбасымыз Қазақстанның жас азаматтарына үнемі қайталаудан жалықпайтын қағидаттары: “Білімді, еңбекқор, бастамашыл, белсенді болуға қазірден бастап дағдыланыңдар. Жұмыс пен сұраныс бар өңірге батыл барыңдар. Шеберліктің шыңына жете білсеңдер мамандықтың бәрі жақсы. Қазір техникалық мамандықтардың, ғылым мен инновацияның күні туған заман. Ерінбей еңбек еткен, талмай ғылым іздеген, жалықпай техника меңгерген адам озады. Тұрмысы жақсы, абыройы асқақ болады. Біз жүзеге асырып жатқан түбегейлі реформалар мен атқарып жатқан қыруар істердің бәрі сендер үшін, болашақ үшін жасалуда”. [6] Міне, елбасының осы сөзі менің де экономист мамандығын таңдауыма себеп болды.Өйткені біздің өлкеміз мұнайлы аймақ – еліміздің қарыштап дамуына негіз болатын мұнай өнеркәсібінің негізгі ошақтары осы жерде. Сондықтан да менің мақсатым мемлекетіміздің өркендеуіне өз үлесімді қосу.

Құрметті конференцияға қатысушылар!16-шы желтоқсанда біз мемлекеттік мереке – Қазақстан Республикасының тәуелсіздік мерекесін атап өтеміз. Осыған орай, барлық қазақстандықтарды айтулы мерекемен құттықтаймын және біздің ортақ үйіміз – Қазақстанға бейбітшілік, ырыс-береке, жарқын болашақ тілеймін. Мәңгілік Ел болу жолындағы ұлы істеріміз жаңа дәуірлерге жол ашсын!

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1.Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы:ҚАЗАҚСТАН ЖАҢА ЖАҺАНДЫҚ НАҚТЫ АХУАЛДА: ӨСІМ, РЕФОРМАЛАР, ДАМУ 2015 ж. 30 қараша.

2. Мельдаханова М. Становление новой парадигмы занятости и рынка труда в услоиях устойчивого развития страны. – Экономика и статистика, №3 2001ж.

3.ҚазақстанРеспубликасыПрезидентіН.Ә.НазарбаевҚазақстанхалқынажол дауы: ЖАҢА ӘЛЕМДЕГІ ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН 2009 ж.наурыз.

4. «Индустриялды-инновациялық даму технологиялық жаңғыруға бастайды» атты тақырыптағы редактор Нұрлан Жұмаханның Әсет Исекешевпен сұхбаты, «Дала мен қала» газеті, 21.08.2010.

5. «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына 2013 жылғы жолдауы.

6. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына жолдауы: НҰРЛЫ ЖОЛ – БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ 2014ж. 13 қараша.

РОЛЬ ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Беккер В.В
Боровская средняя школы им.А Чутаева,
Мендыкаринский район, село Боровское
Республика Казахстан
E-mail: vichka.bekker.2015@mail.ru

Наше будущее так многогранно и необъятно, мы не знаем, что нас ждёт впереди и это постоянно удручает. Мы относимся к социально-возрастной группе, отличающейся возрастными рамками и своим статусом в обществе, иными словами, нас называют - молодежь. Молодежь – это «вечный двигатель» будущего. Поэтому с уровнем развития, возможностями, ценностными ориентациями, степенью участия в экономической, политической и общественной жизни казахстанской молодежи связан путь Казахстана в будущее.

Основы этого будущего закладываются в настоящем. Поддержка молодежи – это инвестиции в прогресс страны. С первых лет Независимости вопросы образования, здоровья, доступа к новым информационным технологиям, профессиональной и личностной конкурентоспособности, патриотического воспитания, успешной социализации молодого поколения были и остаются в центре внимания главы нашего государства, молодого Казахстана, свободного и независимого, успешно развивающего свою экономику и идущего вперёд дорогой реформ и преобразований к процветанию и стабильности. Я думаю, главное богатство любого государства - это его люди, их жизнь, заботы и чаяния, горести и радости.

Одним из таких людей является Назарбаев Нурсултан Абишевич - президент нашей страны. Я считаю, что он главный человек, который помогает мне, и остальной молодежи развиваться в жизни.

В своем докладе я хочу доказать и более подробно изучить всю его проделанную работу в стране, ведь именно благодаря ему облегчилась не только моя жизнь, но жизнь остальных людей.

Первое с чего я хочу начать, так это с личности самого Н.А. Назарбаева .

Его имя знают от мала до велика.

Именно он стоял у истоков рождения нашего государства и рождения нового народа — казахстанцев. Людей, которые с гордостью говорят, что живут в свободной, суверенной стране. Люди, которые с уверенностью смотрят в будущее. Людей, которые ни на миг не сомневаются в правильности выбранного пути и которые смело идут к дальнейшему развитию и процветанию! Можем ли мы назвать его лидером? Безусловно да, он умело совмещает политику и интересы самих людей.

Я могу оценивать его как человека ответственного, умного и начитанного, знающего толк в экономической сфере, развитии рыночных отношений и государственном управлении. Немаловажную роль он отвел и образованию в Казахстане. Само образование являлось ценностью во все времена, прочные знания, профессионализм и широкий кругозор ценились абсолютно всегда. Образованные граждане - это богатство любого государства. Чем больше в стране людей с высшим образованием, тем «образованнее» эта страна, тем выше в ней уровень существования - богаче интеллектуальная и культурная жизнь, более развита экономическая сфера.

Я искренне рада, что наш президент заботится об этом. Вспомним о практически новых, построенных, Назарбаевских интеллектуальных школах и институтах, или школах-интернатах для одаренных детей, также о казахско-турецких лицеях, которые дают образование на четырех языках и возможность обучаться за границей. И это только несколько вышеназванных школ, в самом Казахстане их очень много.

Сравнивая с прошлым, когда в начале XX века большинство казахских детей имели возможность учиться только в аульных медресе, где обучение ограничивалось заучиванием аятов из Корана, я понимаю, что наши дети должны быть счастливы за предоставленный им шанс быть грамотными, успешными и уверенными людьми в этой жизни.

Большинство моих сверстников, однокашников и друзей, прекрасно знают государственный казахский язык, межнациональный русский и понимают международный английский язык.

Трехязычие ввели с первого класса, и дети, заканчивая школу, уже могут свободно разговаривать на этих языках. Можно ли это назвать прогрессом? Конечно, ведь человека, который знает и понимает три языка, можно назвать образованным. Таких людей с радостью берут на работу, ведь они могут общаться абсолютно со всеми.

Могут ехать за границу и без особых усилий проживать с друг-другом. Молодые казахстанцы осознают, что без знания государственного языка невозможно получить образовательные гранты, сделать карьеру в государственных учреждениях, сфере услуг, правоохранительной и судебной сферах. По поручению Президента Казахстан должен стать частью высокотехнологичного, высокообразованного, международно-интегрированного общества с высочайшим международным уровнем сервиса.

Большинство знаний, научных исследований в мире сегодня производится на английском языке.

Согласно мировым исследованиям, чем лучше знание английского языка у людей, тем выше доход на душу населения, меньше безработной молодежи, лучше бизнес-климат. Министр образования Ерлан Сагадиев говорил, что: «Президент поставил цель-войти в 30 наиболее развитых стран. Это уровень Эстонии и Израиля. Мы говорим о высокотехнологичном, высокообразованном, международно-интегрированном обществе с высочайшим международным уровнем сервиса. Все должно основываться на научных исследованиях. Исследования показывают, что к 7 годам у двуязычных и трехъязычных детей количество нейронных связей головного мозга значительно выше, чем у моноязычных.

Это без какого-либо дополнительного образования. Ребенок с рождения попадает в среду с более высокими нагрузками и к семи годам его потенциал выше, чем у моноязычных сверстников. Сам ребенок этого не замечает.
Это как в спорте: ребенок, занимающийся спортом, привыкает к нагрузкам, и мышцы у него плотнее, он сильнее, выносливость у него выше, и все это само собой. Также и мозг тренируется автоматически». Благодаря данному интервью, я с уверенностью могу сделать вывод о большом вкладе в наше образование. Всё это создавалось не один год, Нурсултан Абишевич продумал всё до деталей, задействовал учителей, методистов и даже самих учеников. Он обращался к народу: «Я хочу поделиться с вами своими соображениями о будущем, которое уходит далеко в следующий век, в новое тысячелетие, в отдаленную перспективу. Пришло время определиться, каким мы хотим видеть свое будущее и будущее своих детей. Зачем это нам нужно? Думаю, у каждого из нас созрело глубокое понимание того, что жить только сегодняшним днем, в непрестанном решении текущих задач уже нельзя.

Мы должны четко знать и понимать, что хотим построить, какой должна быть траектория, магистраль нашего развития, которая приведет к выбранной цели.
Правильно определив наши приоритетные цели, выбрав соответствующие стратегии, проявив волю и терпение при движении по этому пути, мы обезопасим себя от зигзагообразных шараханий, непроизводительной растраты энергии, времени и ресурсов.

Мы строим новое государство, новую рыночную экономику и новую демократию в то время, когда многие другие независимые страны уже прошли похожий путь. Мы живем в эпоху растущей глобализации и возрастающей взаимозависимости, когда мощные внешние силы будут неизбежно играть существенную роль в определении нашего будущего».

Поистине, сильные слова, которые воодушевляют молодое поколение двигаться дальше.
В целом, на улучшение социально-экономических условий становления и всестороннего развития будущих поколений казахстанцев направлены не только специальные молодежные, но и реализуемые сегодня в стране

масштабные государственные программы развития образования, здравоохранения, языков, форсированного индустриально-инновационного развития; отраслевые программы «100 школ, 100 больниц», «Балапан», «Занятость-2020», «Дорожная карта бизнеса – 2020», «Доступное жилье – 2020». Всё, что делается сегодня в стране для дальнейшего развития и роста конкурентоспособности экономики, повышения благосостояния граждан, развития человеческих ресурсов, формирования общества всеобщего труда, укрепления казахстанских ценностей и морально-нравственных идеалов – это долгосрочные инвестиции в будущее казахстанской молодежи.

Важная роль в реализации молодежной политики принадлежит молодежным организациям. За последнее десятилетие их количество в стране увеличилось более чем в семь раз.

Продолжается процесс консолидации молодежи в таких массовых организациях как Конгресс молодежи Казахстана (2002г.), Молодежное крыло «Жас Отан» при НДП «Нұр Отан» (2008г.). В 2005 году было создано неофициальное объединение студенческой молодежи «Альянс студентов Казахстана», который на сегодня принимает активное участие в решении проблем студенческой молодежи.

С 2005 года действует «Молодежный парламент Казахстана», а в шестнадцати регионах республики – молодежные маслихаты. В 2011 году появились новые организации для детей и юношества - «Жас Кыран» и «Жас Улан», приоритетной задачей которых является патриотическое воспитание. В 2008 году создан Совет по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан. По поручению Главы государства в 2012 году создан Комитет по делам молодежи с территориальными подразделениями по всей стране. В Казахстане реализуется целый ряд молодежных программ и инициатив: «Молодежная практика», «Жасыл ел», «С дипломом в село!», «Молодежный кадровый резерв», «Школа государственной службы», «Жастар - Отанға!», которые получают широкий позитивный общественный резонанс. Финансирование проектов в сфере молодежной политики за прошедшие семь лет возросло более чем в 10 раз.

Необходимо отметить, что проводимая с первых лет Независимости государственная молодежная политика сыграла стабилизирующую роль в жизни общества, так как позволила смягчить трудности жизненного старта, с которыми неизбежно сталкиваются молодые люди, обеспечила участие молодежи в различных областях жизни общества.

Молодежь независимого Казахстана - это люди новой формации, в полной мере ощутившие незыблемость государственности и независимости своей страны. Это люди, умеющие свободно мыслить и ответственно действовать, быстро и рационально реагировать на меняющиеся социально-экономические условия, люди, стремящиеся к постоянному самосовершенствованию и улучшению стандартов жизни. Модернизация государственной молодежной политики, проводимая в рамках социальной модернизации страны, предоставит молодым людям более широкие

возможности реализации своих талантов и способностей, позволит приблизить жизненный уровень казахстанского молодого поколения к высоким мировым стандартам.

Н.А. Назарбаев подчеркивает: «Каждому человеку надо привить умение делать, умение учиться, умение жить, умение жить вместе в современном мире».

Образ культуры и мышления современной казахстанской молодёжи станет типичным для нашей социокультурной действительности уже через несколько лет. По природе своей молодежь значима для общества, это тот человеческий капитал, инновационный, стратегический ресурс общества.

В этом ключе наше правительство помогает нам усвоить мировоззренческие представления о том, что полезно освоить, важно выработать, разрешено осуществлять в практической деятельности, показывает негативные стороны жизни, которые являются вредными для здоровья, жизни в целом и запрещены претворяться в личностных поступках.

Высокий динамизм общества, большой поток информации, сложные отношения между людьми требуют постановки вопроса о компетенции в образовательном процессе, которой должна овладеть современная молодежь.

Главной задачей современной молодежной политики становится создание условий для расширения возможностей молодого поколения в участии жизни общества и направления молодежного потенциала на развитие Казахстана, обеспечения должного уровня ее конкурентоспособности.

Современная молодежь Казахстана является субъектом истории, казахстанское общество открыло его для себя как социальную ценность особого рода. Нынешняя молодежь исключительный и важный фактор перемен, носитель новых идей. В связи с этим и строится необходимая так нам новая политика

"XXI век мы называем не только эпохой глобальных вызовов, но и временем молодых, энергичных и талантливых людей. В Казахстане сегодня каждый четвертый гражданин – это представитель молодого поколения. Меня радует, что вы овладеваете знаниями, иностранными языками, стремитесь быть открытыми для инноваций.

Среди вас немало ребят, чьи ум и знания уже сейчас приносят пользу Родине. Уверен, что совсем скоро мир узнает о новых казахстанских ученых, врачах, инженерах, музыкантах и спортсменах. Только вы – будущее нашей страны. У нас с вами великие цели. Мечты сбываются только тогда, когда мы к ним стремимся. Верю, что у вас хватит сил, сплоченности, настойчивости и таланта, чтобы Казахстан XXI века был сильным и процветающим вместе с вами", - обращение Нурсултана Назарбаева к молодежи.

Нурсултан Абишевич каждый год обращается к нам со своим посланием. Он призывает нас развиваться и развивать свою страну. Ведь наша жизнь зависит от того, как мы стремимся к этому. Готовы ли мы идти навстречу. Всю свою жизнь он посвятил нашему государству. Именно благодаря ему мы живем в достатке.

Наши родители работают, в наших домах есть все для нормальной жизни. Мы не ощутили экономического кризиса, и наконец каждый из нас имеет право на образование и развитие своих способностей.

В нашей республике созданы все условия, чтобы дети могли всесторонне развиваться. Ведь именно нам строить будущее суверенного Казахстана, а миролюбивая политика государства, развитие интеллектуального и экономического потенциалов будут являются залогом нашего будущего процветания.

И я верю, что это будущее будет чистым, светлым и прекрасным.

Как я уже упоминала ранее, то на сегодняшний день социально активная молодежь имеет реальную возможность поступать и продвигаться на государственной службе, открыть и вести свое дело, успешно заниматься самообразованием, наукой, спортом, творчеством и многими другими видами деятельности.

Молодежное поколение, вступающее в жизнь, проявляет особый интерес к собственному будущему. Оно верит в свои возможности, четко знает, какие знания и умения могут стать ему полезными в будущем. Сейчас мы только дети, но уже сейчас мы строим планы на будущее, мечтаем кем-нибудь стать в жизни, чтобы приносить пользу государству, приумножать богатства нашей Родины. Процветание, стабильность и улучшение благосостояния всех казахстанцев - вот ключевые слова, которыми следует охарактеризовать наш Казахстан, который мы все хотим построить. По мере того, как мы будем продвигаться вперёд, это определение должно служить нашим путеводителем.

Мое настоящее и мое будущее тесно переплетены. Вернее, то, что в будущем со мною произойдет, напрямую зависит именно от того вклада, который я сейчас делаю.

Как представитель молодежи я уважаю нашего Президента – Нурсултана Абишевича Назарбаева, благодаря которому мы имеем возможность жить в мирной и благополучной стране. А ведь, что в жизни нужно человеку? Конечно, чтобы люди, засыпая, были бы уверены в том, что их жизни, их будущему ничего не грозит. Мир и согласие на земле – вот самое главное для каждого человека. Мы уверены в своем будущем и нашем президенте.

Список литературы:

1. Концепция государственной молодежной политики до 2020 года // Официальный интернет-ресурс молодежного крыла «Жас Отан» НДП «Нур Отан».

2. Данные Агентства РК по статистике.

3. Назарбаев Н.А. Послание Президента Казахстана: Новое десятилетие - новый экономический подъем - новые возможности Казахстана // Казахстанская правда. - 2010. - 30 января.

4. Назарбаев Н.А Актовая лекция Президента РК. Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее. - Алматы: Казак, университеті, 2009. - С. 20.

5. Интервью Ерлана Сагадиева.
6. Обращение Н.А. Назарбаева к молодежи.

ЖАҢА ҚАЗАҚСТАНДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЕЛБАСЫНЫҢ РӨЛІ

Серік Ә. А.
Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі
Төтенше жағдайлар комитеті Көкетау техникалық институты күндізгі оқу факультінің 2 курс курсанты
Adik.96kz@inbox.ru

Жаңа тәуелсіз мемлекет – Қазақстан Республикасының– дамуы, барлық атрибуттары – ұлттық қауіпсіздік, мемлекеттік басқару және биліктің бүкіл тармақтарының өзара әрекет ету жүйесі – бар ұлттық мемлекеттіліктің қалыптасуы Назарбаев есімімен тығыз байланысты. Назарбаев басшылығымен конституциялық құрылыс процесі жүзеге асты, ол 1995 жылдың тамызында еліміздің Негізгі Заңын қабылдаған бүкілхалықтық референдуммен аяқталды. Қазақстанда демократиялық институттарды құру Назарбаевтың аса зор еңбегі болып табылады. Сөз бен баспасөз бостандығы, сайлау және сайлану құқығы, партиялар мен қоғамдық бірлестіктер құру құқығы, дін бостандығы сияқты азаматтық қоғамның мызғымас құндылықтары нақ соның тұсында ғана конституциялық нормаларға айналды.

Назарбаев басшылығымен кеңестік өкімшіл-жоспарлы әкімшілік жүйе бұзылғаннан және бірегей халық шаруашылық кешені күйрегеннен кейін алапат дағдарысқа тап болған қазақстандық экономиканы өзгертуге бағытталған аса ауқымды шаралар әзірленіп, іске асырылды. Экономикалық саясатты және демократиялық өзгерістерді ойдағыдай жүзеге асыруға мемлекеттік құрылымның президенттік республика ретіндегі халық таңдаған үлгісі көп септігін тигізді. Түбегейлі экономикалық ырықтандыру мен саяси реформалар белгіленген өзгертулерді пәрменді жүргізуге асыруға көмектесті.

Елбасымыздың жастардың оқуына жіті назар аударуын атап кеткім келеді. Назарбаевтың бастамасымен ашылған оқу орындар: Халықаралық ақпараттық технологиялар университеті, Қазақстан менеджмент институты, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік университеті, Н. Гумилев атындағы Еуразия университеті, Ұлттық мемлекеттік заң университеті, Назарбаев Университеті, Назарбаев Зияткерлік мектептері бірқатар лицейлер мен колледждер Президенттік «Болашақ» бағдарламасы іске асуда, ол бойынша жастар дүние жүзінің ірі оқу орындарында білім алып жатыр.Аса талантты балалар үшін президенттік «Дарын» сыйлығы тағайындалған. Осының барлығы ел болашағы-жастар үшін жасалынып жатқан зор мүмкіндіктер.

Мен барлық қазақстандықтарға «барды бағалай біліңдер!» дегім келеді. Сендерде барды біреулер армандайды, бар күш-жігерлеріңді елдің дамуына жұмсаңдар. “Кеше болмағанның бүгін болуы мүмкін, бүгін болмағанның ертең

болуы мүмкін, бірақ ана тіліне, барына мән бермеушіліктің, оны құрметтемеудің орны толмас олқылықтарға соқтыратыны сөзсіз.”[1]. Экономикалық саясатты және демократиялық өзгерістерді ойдағыдай жүзеге асыруға мемлекеттік құрылымның президенттік республика ретіндегі халық таңдаған үлгісі көп септігін тигізді. Түбегейлі экономикалық ырықтандыру мен саяси реформалар белгіленген өзгертулерді пәрменді жүргізуге асыруға көмектесті[2]. Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев-Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Жоғарғы Басқолбасшысы, Қазақстан халықтары Ассамблеясының Төрағасы, Қазақтардың Дүние жүзі Қауымдастығының Төрағасы. Қазақстанның, Ресейдің, Өзбекстанның және басқа да бірқатар шет елдің жоғары ордендері мен медальдарымен марапатталған.

Нұрсұлтан Әбішұлы әлемнің аса ірі мемлекет басшылары мойындаған қазақ мемлекетінің ең алғашқы басшысы, дүние жүзіне әйгілі саясаткерлердің бірі. 2005 ж. желтоқсанның 4-інде сайлаушылардың 91,5 % дауысын алып, Қазақстан Республикасының Президенті болып қайта сайланды[3]. Ол ел басқару ісінде халықтың ғасырлар бойы жинақталған бай тәжірибесі мен әлемдік тәжірибені тал бойына тоғыстырған алымды да алғыр басшы. Ел өмірінің алуан салалы тіршілік-тынысын терең білу, маңдай тіреген проблемалардың ең елеулісін тап басып тани алу, ел ішіндік және әлемдік ахуалдармен санаса отырып ұрымтал әрекеттерге бару, сол жолда таңдалған бағытын табандылықпен жүзеге асыру- Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың мемлекет басшысы ретіндегі басты қасиеті.

Қазақстан білім жүйесіне зор үлесін қосып, ықпал еткен адамдардың бірі. Қазақстандағы Назарбаев XX ғ. соңында пайда болған жаңа тәуелсіз мемлекеттер тарихындағы ең табыстылардың бірі болып есептеледі. Президентіміз халықтың әл-ауқатын жоғарылатуға, білім сапасын жақсартуға, қазақ ұлты санының өсуіне бар мүмкіндік пен жағдай жасауда, бұның барлығы жаңа Қазақстанды қалыптастырудағы елбасы Нұрсұстан Әбішұлы Назарбаевтың рөлі.

Пайдаланылғаан әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті ресми сайтындағы Н.Назарбаевтың жеке парақшасы.

2. «Ақмола облысы» энциклопедиясы

3. Қарағанды облысы: Энциклопедия. - Алматы: Атамұра, 2006. ISBN 9965-34-515-5

Н.А.НАЗАРБАЕВ-ЛИДЕР НАЦИИ

Шаталова А.Ю.
Костанайский колледж сферы обслуживания, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail: plso17@bk.ru

Как вы все знаете, наш Лидер Нации Первый Президент РК, Н. Назарбаев рос и воспитывался в простой семье. Я не буду углубляться в подробности его биографии, но хочу процитировать слова Лидера Нации, написанные в одной из своих книг: «В последнее время мода кичиться «пролетарским» происхождением неожиданно сменилась другим поветрием: искать и во что бы то ни стало находить у своих предков «голубую кровь». Не было её в нашем роду никогда. Я – сын, внук и правнук чабанов, то есть вовсе не из дворян. Все мои предки жили здесь, у подножия Алатау»[1].

НурсултанАбишевич не просто президент, а человек, который ведет наш народ к процветанию и за которым можно спокойно идти вперед, не боясь ничего. Он своими действиями вот уже 25 лет поднимает престиж нашей Родины до мирового уровня. Человек, которого уважают не только граждане нашей страны, но и главы государств других стран. Нурсултан Абишевич-Лидер Нации, первый человек в Казахстане, лицо нашей страны, человек, за которым идет наш народ, настоящий патриот Мәңгілік ел.

Развитие Казахстана никогда не стояло и не стоит на месте. С каждым годом Республика развивается все больше и больше. В этом заслуга нашего президента Нурсултана Абишевича Назарбаева. За 25 лет независимого существования наша республика во главе с президентом добилась больших успехов и перемен. Он оказался мудрым и дальновидным политиком, сумел выбрать правильный путь экономического развития. Народ любит своего президента и доверяет ему[2].

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан. Стипендия «Болашак» — гарант успешного карьерного роста и профессиональной самореализации её выпускников. 74% болашаковцев изъявляют желание работать в госорганах[3]То есть Лидер Нации делает большую ставку на молодежь, актуализирует вопросы повышения уровня молодежной политики.

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. Университет способствует качественному прорыву по подготовке поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного будущего страны.Если только взглянуть на миссии «Болашака», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Мисии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения [4].

Фундаментом миропорядка современного бытия в глобализирующемся мире является гуманистически-ориентированная культура. В современных условиях молодежь Казахстана отличается большей мобильностью и избирательностью в своем отношении к миру ценностей, поиском себя, своей индивидуальности. Современная шкала ценностей осложняется изобилием выбора, в системе ценностных ориентаций проявляются ситуативные и долговременные представления молодежи. Молодежь восприняла ценности рынка, поставив популярность жизненных стратегий социального успеха на первые места: среди целеполагающих ценностей молодежи доминирует образование, которое оказывается на самых верхних ступенях иерархии, а также принцип индивидуального планирования собственной жизни самим человеком, личная инициатива, ценность свободы личности, ее суверенитет, свободная конкуренция, плюрализм, важность влиятельных друзей и знакомых, помощь «нужных» людей, гедонистические ценности, прагматизм. Экономический, духовный кризис породил ситуацию глубокой мировоззренческой дезориентации среди молодых людей, и не следует думать, что ситуация разрешится сама по себе, в этих реалиях необходимо вовлекать молодежь Казахстана в общественную

жизнь социума, общество нуждается в жизненных силах, свежих идеях. В лице современной молодежи в казахстанском обществе сформировался абсолютно новый культурный тип, существенно отличающийся от прежних поколений: сформировался слой молодежи с новыми ориентирами, ценностными установками на достижение успеха, рациональным экономическим поведением. В этом плане, на своих многочисленных встречах с молодежью Казахстана Н.А. Назарбаев подчеркивает: «Каждому человеку надо привить умение делать, умение учиться, умение жить, умение жить вместе в современном мире».

Молодежь в настоящее время воспринимается как субъект истории, в которой общество воспроизводит себя на каждом следующем этапе собственного развития, ей не отводится второстепенная роль, напротив, возросла ее статусная позиция. Отводя ей позитивную роль, связывая с ней прогрессивные перемены, нельзя не обращать внимания на то, что она является носительницей социальной нестабильности, ее потенциал может иметь разную направленность: от позитивно-созидательной, конструктивной до экстремистско-революционной. В этом ключе необходимо помочь молодому поколению усвоить мировоззренческие представления о том, что полезно освоить, важно выработать, разрешено осуществлять в практической деятельности, показать негативные стороны жизни, что является вредным для здоровья, жизни в целом, запрещено претворять в личностных поступках[5].

На сегодняшний день, благодаря стараниям Лидера Нации, у нас есть все, чтобы другие государства нам завидовали и в чем-то равнялись на нас. У каждого из нас равные возможности внести положительный вклад в развитие нашего общества – общества, в котором будут жить наши дети, внуки.

Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества» [6].

Характерной чертой политического почерка Нурсултана Назарбаева является умение быстро находить решения в непростых ситуациях, действовать смело и настойчиво, брать на себя всю ответственность. Одним из таких решений Президента в трудных условиях 90-х стала идея создания особого социально-культурного и общественно-политического института, о котором впервые было заявлено в 1992 году – на Первом форуме народов Казахстана.Тогда Нурсултан Абишевич особо подчеркнул: «Не одно поколение казахстанцев создавало наше главное достояние – дружбу народов. Многое переосмысливая заново, казахстанцы не вправе растрачивать это богатство, забывать добрые традиции. Они сформировались не в последнее десятилетие и не коммунистическими директивами. Надо повседневно слышать голос каждого народа, любой национальности. Именно поэтому необходимо перевести форум на постоянную основу, создать новый общественный институт».

В этом проявилась другая черта стиля Президента: решать проблемы фундаментально, посредством конкретных механизмов. В соответствии с

Указом Президента от 1 марта 1995 года была образована Ассамблея народа Казахстана как консультативно-совещательный орган. А тот факт, что Н. А. Назарбаев сам возглавил этот общественный институт, изначально придал ему высочайший статус и общественное признание.

Время доказало правильность и дальновидность сделанного шага. Одна из важных черт «казахстанского пути», получившего всемирную известность и признание, заключается в том, что с ассамблеей сверяются все основные решения государства. Президент подчеркивает: «Ассамблея – колыбель единства и согласия страны, благословенный шанырак единства и стабильности. На каждой ее сессии анализируются злободневные проблемы жизни государства, принимаются судьбоносные решения. Эта общественно-политическая структура была создана по велению сердца народа и по желанию общества. Поэтому важные проблемы, которые беспокоят большинство людей, проговариваются на этой трибуне» [7].

При написании статьи, я не могла не относиться субъективно к данной теме. Роль и значимость Лидера Нации никак нельзя переоценить, можно долго перечислять заслуги Президента перед казахстанским обществом и мировым сообществом. Начиная свой путь в государственном органе, Президент призывает всех молодых людей, сотрудников перенимать опыт у старшего поколения. Сохранять научный, рабочий капитал и приумножать его для следующих поколений. Ведь нет ничего полезнее личного опыта, переданного во благо государства [8].

Список литературы:

1. [Электронный ресурс].URL: http://www.adilet.gov.kz/ru/node/45690
2. [Электронный ресурс].URL: https://infourok.ru/klassniy-chas-nursultan
3. [Электронный ресурс].URL: http://www.adilet.gov.kz/ru/node/45690
4. [Электронный ресурс].URL: http://www.adilet.gov.kz/ru/node/45690
5. [Электронный ресурс].URL: http://www.adilet.gov.kz/ru/node/45690
6. [Электронный ресурс].URL: http://articlekz.com/article/8270
7. [Электронный ресурс].URL: http://megalektsii.ru/s13995t1.html
8. [Электронный ресурс].URL: http://articlekz.com/article/8270

ҰЛТ КӨШБАСШЫСЫНЫҢ ЖАС ҰРПАҚТЫ ҚОЛДАУ МАҚСАТЫНДАҒЫ ЖОБАЛАРЫ – ҚАЗАҚСТАНДЫ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ

Міркемел А.М.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты, Қостанай қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: Ainur.22.95@mail.ru

Қазақстан үшін ерең еңбек етіп, бойына «нұрлы ақыл, ыстық қайрат, жылы жүректі» ұялатып, тек қазақ елін ғана емес, өзінің данышпандығымен, парасаттылығымен әлемді мойындатқан тұлға, ұлттың көшбасшысы – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев. Ғалым, саяси ғылымдарының докторы Н.Қалиевтің пікірінше, кезінде КСРО құрамындағы ірі одақтақтастық республика – Қазақстан үкіметін басқарып, одан кейінгі соңғы кездері сол кездегі бүкіл саяси билікті қолына еркін шоғырландырған, әміршіл - әкімшіл жүйенің әлеуетті басқарушы күші Қазақстан Компартиясының бірінші хатшысы, 1990 жылдың сәуірінен Қазақстан Республикасы (КСРО құрамындағы) Президенті қызметін қоса атқарған Н.Назарбаев мемлекетті құру мәселесінің бүкіл қиындығы мен қайшылығын бүкіл ақым – ауыртпалығымен білетін. Сол тарихи да тағдырлы уақытта кеңестен кейінгі күрделі кезеңнің бүкіл күрделі табиғатын толық пайымдаған, келешекте тәуелсіз, дербес мемлекетті құру ісіндегі төтенше жауапкершілікті, келер ұрпақтар алдындағы парыз жүгін өз ары мен намысының ісі ретінде, тіпті бүкіл өмірінің басты мәні ретінде қабылдаған [1, 76 – 77 бет]. «Нағыз саясатшыға ең кемі үш қасиет керек: теориялық дайындық, экономикалық қызмет тәжірибесі, қабылданған шешімінің орындалуына жауапкершілік.. Саяси қайраткер тек кеңесшілердің айтқанына ілесе бермей, өзі де осы заманғы қоғамдық теорияны, ұсынылып отырған реформаның барлық егжей-тегжейін жетік білуі қажет» деп Аристотель тегін айтпаған болар [1, 76 – 77 бет]. Ал ұлт көшбасшының жеткен жетістіктері мен істеген еңбектеріне қарасақ, осы үш қасиет бірден көзге түседі. Біз Елбасын нағыз саясатшы деп танимыз.

Елбасының парасатталығына римдіктер «Алтын адамдай» қазынасы бар елдің болашағы да биік» деп Елбасымызға Италияға сапары барысында жоғары баға берген. [2, 74 бет].

Саясаттанушы, саяси ғылымдар академиясының академигі Сергей Бриюковтің пайымдауынша, ҚР Тұңғыш Президенті Н,Ә.Назарбаев өз бойына зияткерлік инновациялар мен дәстүрлі беделді үйлестіре білген заманауи көшбасшының эталоны аталуға құқылы. Не себепті десеңіз, оның бойында Аристотель атап өткен саяси көшбасшылық үшін қажет шарттар- «көрегендік пен ойлағаныңды іске асыра білу» қасиеттері бар. Оған мысал ретінде Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев ұсынған Қазақстанның әлемнің 50 дамыған мемлекетінің қатарына ену Стратегиясын атап өтуге болады.

Елбасының басты стратегиясы – Қазақстанды дамыту, оны әлемнің төрт бұрышына таныту, мойындату, экономикамызды, саясатымызды, мәдениетімізді, ұлттық құндылықтарымызды әлемдік аренаға дейін көтеру.

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың саяси стилінің ерекшеліктері – төреші болуға ұмтылысы, перспективалы ойлау, «озу үшін ойнау», мұнымен қоса, өзінің саяси қарсылыстары мен бәсекелестерін көпшілік алдындағы саяси тетіктері шеңберінде жүйелі және әдістемелі түрде жеңе білуі [3, 216 бет].

Ал осы стратегияға жету үшін қандай субъектілерді жұмысқа тарту керек? Ұлт көшбасшысы алға қойылған мақсатқа жетудегі басты субъектілер ретінде жастарды таниды. Ол өзінің 2015 жылдың қарашасының 30 жұлдызы

күні жолдаған жолдауында жастарға деген сенімін былай жеткізеді: «Мемлекеттік жастар саясаты жастарға еліміздің толыққанды азаматы болуға жақсы мүмкіндік беруі тиіс. Ол жастар өмірдегі өзінің жеке табысын іздей отырып, жақындары, өз халқы және Отаны үшін жағдай туғызатын азаматтар болуы тиіс. Мен біздің жастарға сенемін» [4, 6 бет].

Елбасының пікірінше, Қазақстанның болашағы - жастардың қолында. Оған мына тұжырымы дәлел: «Біздің жастарға мақсаткерлік, болашаққа деген нық сенім, сарқылмас қуат, бастамашылдықты өз қолына алуға ұмтылу сияқты жақсы қасиеттер тән. Біздің елде дарынды жастарға ерекше орын беріледі» [5, 230 бет]. Яғни, Қазақстанның бойындағы жастарда сарқылмас қуаттың бар екенін ұлт басшысының өзі көрегендікпен байқауда.

Жас кезде адамда энергия да, ақыл да, талпыныс та баршылық. Қазіргі техника мен ақпараттандырудың заманында жастар осы қасиеттерінің арқасында біраз бел асып, біраз белеске жетуде. Оны ұлт көшбасшысының өзі де мойындауда: «XXI ғасыр – тек жаһанданудың кезеңі ғана емес, сонымен қатар талантты, дарынды жастардың кезеңі. Қазақстанның әрбір төртінші тұрғыны – сол жастардың бірі. Мені бір қуантатыны – сендердің білімге деген құштарлықтарың мен шет тілдерді білулерің, инновациялық жаңалықтарға деген ұмтылыстарың. Жақын арада әлем қазақстандық жас ғалымдарға, дәрігерлерге, инженерлерге, музыканттарға, спортсмендерге тәнті болатынына кәміл сенемін. Менің сіздерге айтар ақылым тек біреу: өмірдегі басты құндылықтар – білім, кәсіби шеберлік, Отанға деген адалдылық. Сіздерде энергия, шығармашылық, потенциал – барлығы да баршылық» [6]. Елбасы дәл осылай жастарға рух беріп, олардың бойына сенімділік нұрын ұялата келе, оларды еңбек етуге шақырады: «Білімді, еңбекқор, бастамашыл, белсенді болуға қазірден бастап дағдыланыңдар. Жұмыс пен сұраныс бар өңірге батыл барыңдар. Шеберліктің шыңына жете білсеңдер мамандықтың бәрі жақсы. Қазір техникалық мамандықтардың, ғылым мен инновацияның күні туған заман. Ерінбей еңбек еткен, талмай ғылым іздеген, жалықпай техника меңгерген адам озады. Тұрмысы жақсы, абыройы асқақ болады. Біз жүзеге асырып жатқан түбегейлі реформалар мен атқарып жатқан қыруар істердің бәрі сендер үшін, болашақ үшін жасалуда [4, 7 бет]. Ия, шынымен де, «мәңгі өлмейтін құдіретті күштің аты – ғылым мен мәдениет» [7, 1 бет]. Ең басты мақсат та сол – жастарды мәдениетке баулып, ғылымға тарту. Техника, ақпарат заманында – білімге ұмтылмау, талпыныс жасамау, инновацияға бет бұрмау үлкен қателік. Елбасы өзінің бір сөзінде «Өмір бойы білім алу — әр адамның жеке кредосына айналуы тиіс» деп атап көрсете отырып, «Сапалы білім мен ғылымсыз Қазақстанның келешегі жоқ! Қазақстанға біздің ұлтымыздың әлеуетін оятып, жүзеге асыруға мүмкіндік беретін интеллектуалдық төңкеріс қажет. Ең алдымен, жастардың білімге және парасаттылық көзқарасын өзгертетін уақыт жетті. Бізге халықаралық деңгейде бәсекелесуге қабілетті жан-жақты мамандар керек!» деген екен [8, 6 бет].

Жоғарыда көтерілген мәселелер төңірегінде әрине де, үлкен жұмыс атқарылуда. Елбасының көрегендігінің арқасында, адал саясаты мен барлығын

ақыл таразысына салуының арқасында мемлекетте жастарды қолдау мақсатында бірнеше жобалар жарық көріп, өзінің нәтижесін беруде.

Дарынды жастарға қолдау көрсетудің бірегей қазақстандық жобасы 1993 жылы құрған «Болашақ» шетелде білім алу стипендиялық бағдарламасы болды. Соның арқасында өткен 20 жылда 10 мыңнан астам дарынды жас қазақстандық әлемнің жетекші Alma mater – інде білім алды. Олар бүгін Қазақстанның игілігі үшін еңбек етуде [5, 230 бет]. Бағдарламаның арқасында жастар этносаралық қарым – қатынасқа түседі, өзге елдің мәдениетімен, салтымен танысады. Бірнеше тілді жетік меңгеріп, өздерінің білімдерін шыңдай түседі.

«Жасыл ел» Ұлттық жобасы бұқаралық жастар қозғалысына айналды. 2005 жылдан бері жастардың еңбек жасақтарының қатарында күллі Қазақстан бойынша 200 мыңнан астам еңбек етті. Олар 111 мың га жерді өңдеп, бүкіл ел бойынша 44 млн. жасыл желек отырғызды [5, 230 бет]. Бұл бағдарлама арқылы жастар еңбек тәрбиесін, жастайынан маңдай тері арқылы биікке көтерілуді меңгереді.

Тағы да маңызды жоба – «дипломмен алға», ол да өзінің жемісін беруде. Соңғы екі жылда ауылға келіп, жұмысқа орналасқан педагогтардың саны 1,8 есеге артты, ал олардың жалпы саны – 2,7 есеге ұлғайды [5, 230 бет]. Жобаның барысында институттан түлеп ұшқан жастар бүлдіршіндердің бойына адамгершілік қасиеттерің қалыптастырып, олардың білімдерін толықтыра түседі.

«Қолжетімді баспана - 2020» бағдарламасы аясында жас отбасыларға жылына үш мыңнан аса пәтер беріледі [5, 230 бет].

Ал жаңа бағдарламалардың қатарына «Серпін- 2050» «Мәңгілік ел жастары - индустрияға» мемлекеттік бағдарламасын жатқыза аламыз. Оның басты мақсаты – еңбек ресурстарының артықшылығы бар еліміздің оңтүстік өңірінің (Алматы, Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл, Қызылорда, Маңғытау облыстары) жастарын, кадрлар жетіспей отырған аймақтарда - шығыс, батыс және солтүстік Қазақстанда оқытып, жұмысқа орналастыру. Осының арқасында Қазақстанның төрт бұрышындағы халықтың арасындағы ынтымақтастық дами түседі. Жұмыспен қамтамасыз ету барысында да талай мәселелер шешіліп, қиындықтар артта қалады.

«Заманның сыншысы да, тарихшысы да – бүгінгі жастар» деп ұлт көшбасшысы тегін айтпаған болар [9, 14 бет]. Елбасымыздың сындарлы саясаты жастарға келешек кілтін ашуға ат салысуға бағытталған. Сол артылған үмітті жүзеге асыру жастардың қолында!

Әдебиеттер тізімі:

1. Егемен Қазақстан тарихы: Тәуелсіздікке 20 жыл: Тарихи – құжаттық зерттеу/ Құраст: Б.Ғ.Аяған, Х.М. Әбжанов, Г.Р.Нұрымбетова/Б.Ғ:Аяғанның ред. – Алматы: Раритет, 2011. – 400 б.

2. Әлем Қазақстан туралы. Әлем президент туралы: 1998 ж: хроника, оқиғалар, айғақтар. – Астана: «Күлтегін» баспасы. 2013

3. Қ18 «Қазақстандағы Президенттік билік: жемісті 20 жыл. – Астана: Деловой Мир Астана, 2010. – 216 бет»)
4. Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. 2015 жыл, 30 қараша
5. Назарбаев Н.Ә., «Мәңгілік ел. Ғасырға бергісіз жылдар/Н.Ә.Назарбаев – Астана: Деловой Мир Астана, 2014. – 268 б) ,230 бет
6. zakon.kz
7. Н.Ә.Назарбаев // Алматы ақшамы.- 2003. – 2 желтоқсан (№135). – 1 б
8. Академик Е. А. Букетов атындғы Қарағанды мемлекеттік университеті, «Жастар әлемі» журналы, № 15 (244), 2015.
9. Н.Ә.Назарбаев //Егемен Қазақстан. – 2001. – 3 ақпан

САЛТЫН БІЛГЕН ХАЛЫҚТЫҢ ДАҢҚЫН ӘЛЕМ ТАНИДЫ

Сайфуддинова Г.А.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты. Қостанай қ.
Қазақстан Республикасы.
E-mail: gulzi.8995@mail.ru

«Жастары жалын жүректі, өршіл намысты, биік рухты болса, ол елдің еңсесі биік болады» деп жасампаз елдің жастарына қай уақытта да үлкен сеніммен қараған Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: ұлттың кемел келешегіне, бүгінгі жас ұрпаққа артылар ең үлкен міндет - сананың түзу жолмен қалыптасуы мен білімділік, жан-жақтылық жасампаз елдің жастарына тән екендігін тағы да айтты.Қазіргі таңдағы өзекті мәселенің бірі – ***тіл мәселесі*** болса, екіншісі – ***халқымыздың демографиялық көрсеткіші*** екені айдай анық. Өз еліне оралған қандастарымыз ана тілімізді аман сақтап, салт-дәстүрімізді жоймай, ұлтын, дінін, ділін сақтап, жаһануға жұтылып кетпей, «қазақ» деген қасиетті атты қадір тұтқан.

Біздің ата-бабаларымыз түрлі себептермен өткен ғасырлардағы қуғын-сүргіндерде ежелгі атамекенін амалсыз тастап көшіп, өзге елдерді паналаған. Солардың арасында көп елдерде өздерінің адал, азат еңбектерімен қазақ атын жоймай, қазақ ұлтының мәртебесін биікке көтерген атақты, танымал тұлғалар аз болмаған. Бүгінгі күні қазақ халқының рухани да қоғамдық – әлеуметтік тіршілігінің барлық саласына тамырын кең жайып, халқымыздың қатынас құралы ретінде қалтқысыз қызмет істеп отырған әдеби тіліміздің даму жолының өткені мен бүгінгісіне көз жүгіртіп қарасақ, оның қалыптасуы мен кемелденуіне, талабына сай биік белестерге де көтерілуіне қозғау салған - халық тілі.

Академик **Ә.Қайдаров** былай дейді: «Шетелдегі туғандарымыздың тіліндегі байқалатын өзгешеліктер сыртқы әсерден, атап айтқанда, аралас-құралас отырған көрші халықтардың тілі мен өмір салты әсерінен, қоғамдық

ықпалынан пайда болған ерекшеліктер. Тілдердің әр түрлі дәрежедегі әсерін, тікелей ықпалын мойындауымыз керек» [1. 130 б].

Жергілікті халық тілінің байлығы - әдеби тіліміз нәр алатын таусылмас бұлақтардың бірі. Қазіргі кезде жергілікті тіл ерекшеліктері жөнінде ұлттық әдеби тілді байытудың қайнар көзі деп қарайтын оң пікір жүйелеу, оларға лингвистикалық талдау жасау аса қажетті істердің бірі болып саналады. Діңгегі бір қазақ халқының тарихи себептерге байланысты тарыдай жер жүзіне шашылғанымен, оларды әрқашан біріктіретін – тек тіл екендігі айдай анық.

Ғалым **Ж.Досқараевтың** қазақ тілінің қазіргі дамуы мен өзекті мәселелеріне арналған теориялық еңбектері өз маңызын жоймастан күні бүгінге дейін өзекті болып келеді. Солардың ішінде ғалымның диалектологияға қатысты жасаған зерттеулерінің мәні ерекше. Ол кезеңдегі қазақ диалектологиясының жағдайы, ғалымның өз сөзімен айтқанда «қазақ тіл білімінің ең жас және кенжелеп қалған салаларының бірі» болды . Ұлт тілінің, әдет-ғұрпының, ұлттық қасиеттерінің дамуы, таралуы тікелей сол ұлт өкілдерінің тек бір территорияда емес, басқа территорияларда тұруына байланысты. Сондықтан қазақ тілінің, әдет-ғұрпының, салт-дәстүрінің басқа халықтар арасында тең жүруі, таралуы ең алдымен қазақ халқының өкілдерінің сол (жат) жерлерде шоғырланып тұруымен байланысты. Яғни егер қазақ шоғырланып тек Қазақстанда емес, басқа да мемлекеттерде тұрса, қазақтық рухани дүние, қазақша өмір сүру, қазақша болмысты қабылдау дамиды. Бұл жағдай тек қазаққа емес, жалпы әлем халықтарына ортақ құбылыс [2. 23 б].

Қазақ диалектологиясы жоғары оқу орындарында жеке пән ретінде оқытыла бастағанына біраз уақыт болғанмен оған қажетті оқулық, көмекші құралдары енді ғана бір ізге түсіп, қалыптасып келеді. «Қазақ диалектологиясы» оқулығының қазақ тіліндегі алғашқы басылымы 1967 жылы жарық көрген болатын. Негізгі міндет – студенттерді қазақ диалектологиясы саласындағы өзекті мәселелермен, тілдегі диалектілік ерекшеліктердің жалпы сипатымен және олардың бұрын – соңды зерттелу жайымен таныстыру. Оқулықты жазу барысында профессор **С.Аманжолов, Ж.Досқараев** тарапынан төмендегідей кейбір ескертулер айтылған:

- Қазақ тіліндегі барлық говорлар мен диалектілердің таралу шегі, тілдік сипаты түгелдей анықталып болмағандықтан, тіл ерекшеліктері диалектілік я говорлық көлемде емес, фонетикалық, грамматикалық ерекшеліктер негізінде жалпы сипаттама түрде беріліп отыр;

- Оқулықта қазақ тіліндегі барлық диалектілік ерекшеліктер тегіс қамтылды деуге болмайды, өйткені тіл ерекшеліктері толық зерттеліп болған жоқ. Мысалы, Қазақстанның солтүстік аудандары, Қалмақ АССР-і, Өзбек ССС-і және Монғол Халық Республикасындағы қазақтардың сөздік қоры әлі де болса жете зерттелмей келе жатыр.

- Қазақ тіліндегі диалектілік ерекшеліктердің сипаты, говорлар мен диалектілердің жіктелуі, олардың ұлттық әдеби тілге қатысы жайында зерттеушілердің арасында әр түрлі пікір бар. Бұл пікірлер түбегейлі шешілмеген мәселелерге қатысты болмағандықтан, кейбір жетістік –

кемшіліктері көрсетіліп, зерттеушілердің жеке көзқарасы ретінде беріліп отыр. Келешекте бұл мәселердің жан – жақты зерттелу, шешілу дәрежесіне қарай оқулыққа өзгеріс енгізіліп отырылады [4. 61 б].

Қазақстанның оңтүстік облыстарында қазақтармен бірге өзбек, ұйғыр, тәжік халықтары да мекен етеді. Қазақстанда тұратын өзбектер тілі де жүйелі түрде зерттеліп, ауық – ауық диалектологиялық экспедициялар ұйымдастырылып, ол жерден жиналған сөздер диалектологиялық сөздіктерге енгізіліп, ғылыми еңбектер жазыла бастады. Қазақстандағы өзбектер тілінің ерекшелігі, соның ішінде, қазақ тілінің әсері деп танығын сөздерді ғана алып, соны тілге тиек етіп отырмыз. Зерттеу барысында кейбір өзбек сөздері қазақ сөздерімен ұқсас келетінін аңғардық. Олар: **жорға, қайтыс болу, керсен, қара қарға, аңыз, тайынша** сияқты сөздер қатары.

Диалектологияның қалыптасу тарихы этнографиямен тығыз байланысты. Өйткені диалектілер мен диалектілік ерекшеліктер этнографиялық белгілермен ұштасады. Шынында да, жергілікті халықтың әдет – ғұрып, тұрмыс – салтындағы заттар мен ұғымдардың атауы болып келетін диалектизмдер аз емес. Осы тұрғыдан алғанда, диалектілік ерекшеліктер аса маңызды этнографиялық белгі болып табылады. Мысалы, Солтүстік Қазақстан облысында **сүтақы** – күйеу баланың қыз шешесіне беретін сыйы, бұл дәстүр солтүстік өңірге белгілі болса, өзге аймақтарда мұндай дәстүр жоқ. Не болмаса, **шілдехана** – сәбидің дүниеге келу құрметіне жасалатын той екені бәрімізге мәлім. Ал, Аққайың, Аралағаш ауылдарында бұл дәстүр фонетикалық ерекшеліктерге ұшырап, **шылдехана** деп қолданылады. Сонымен қатар, **қорғасын құю** – адам бір нәрседен қатты қорыққан кезде жасалатын ырым. Мұнда темір ыдысқа су құйып, оны қорыққан адамның басына ұстап тұрады. Содан соң, қорықтықты ерітіп, ыстық күйінде оны суға құйып қалған кезде сол адам неден қорыққан болса, сол заттың бейнесі судың бетіне түседі екен. **Тәтті шай** – бұл жас келіннің қолынан ішетін ең алғашқы шай. Көрші – қолаң барлығы жиналып, келіннің қолынан тәтті шай ішетін болған. **Жарысқазан** – сәби дүниеге келгенде жасалатын жиын. Мұнда әйелдер қауымы жиналып, сәбиді бесікке салады, кешке қарай жастар жиналып ойын – сауық құрады.

Тіл білімінде диалектология ұлт тілінің халықтың жергілікті диалектілерін зерттейтін сала болып қалыптасқан. Жер – жердегі халық тілінде мағыналық ерекшелігі бар сөздер де, олардың түрлері де өте көп. Барлық халыққа белгілі кейбір сөздер әр жерде әр түрлі мағынада, түрлі вариантта қолданыла береді. Мысалы, кейбір жерде **биялай** делінсе, әдеби тілде **биялай** да, **қолғап** та қолданылып жүр, ал ел аузында негізгі термин біреу ғана болып екіншісі көп қолданылмайтын болуы мүмкін.

Өзбекстаннан қоныс аударған қазақтарының тілдік ерекшеліктерінің тақырыптық топтамасы

Өсімдік атауларына қатысты диалект сөздер:

Әнжір – дәмі өте дәмді, емдік қасиеті бар, адамның миының жақсы жұмыс жасауын қамтамасыз ететін өсімдік түрі.

Баялыш – жазық далада өсетін, отын ретінде пайдалануға өте қолайлы шөп.

Гәрәни – емдік қасиеті бар өсімдік түрі.
Кеурек – көктемде өсетін өсімдік түрі, жапырағын мал дейді, ортасындағы жемісін адамдар жейді.
Көсік – жемісі жердің астында сәбіз сияқты сопақша болып өсетін өсімдік.
Селеу – малдар жейтін өсімді түрі, шөлді аймақтарда көп өседі.
Томар – сексеуілдің астыңғы бөлігі. Отын ретінде пайдалануға да болады.
Шалғам – емдік қасиеті бар, картоп типтес өсімдік. Дәмі өте қышқыл.
Шырпы – сексеуілдің қурап қалған түрі.
Жан-жануарларға қатысты диалект сөздер
Байғұз – ағаштың басында отырып, дауыс шығарып отыратын құс. Байғұздың жаман дауысы жамандықтың белгісі.
Күре – ешектің баласы
Пешше – маса.
Тұсақ – қойдың 2 жасар қозысы
Үлек – түйенің еркек жыныстық түрі
Тұрмыстық заттарға қатысты диалект сөздер
Арық – ұзыннан орналасқан су ағатын жер.
Бастырма – бір жақ қабырғасы ашық, жаз айында салқын болатын баспана
Бұйда – түйенің мұрындығы
Дәке – марлья, бинт.
Дорба – жем салып аттың аузына іліп қоятын арнайы тігілген қап
Жаба – шөп шабатын айыр
Жатақ – су ішіп болған сон қойлардың жататын жері
Жүген – аттың ауыздығы. Жүген арқылы атты басқарып отырады.
Кәтек – тауық қора.
Күрке – мал жейтін шөпті жинап қоятын кішкене қора
Қауыз – жерді қазып цементтелген, су құйып қоятын құдық.
Қосқол – үлкен балға.
Қыжым – матаның түрі
Қысқаш – шеге суыруға арналған тістеуік құрал
Лом – қатты жерді қазуда қолданылатын бір ұшы ұзын құрал
Мазарат – мола, бейіт
Моржы – шыраның (шамның) әйнегі. Моржы арқылы жарық түсіп тұрады.
Науа – малдарды суғару үшін су құйып қоятын арнайы ыдыс
Палшы – бақсы, балгер.
Паныс – шамның бір түрі
Пәсеңгі – таразының екі жағы тең болуы үшін салынатын зат.
Пыстан – мылтықтың ішіндегі оғы.
Пілік – шыраның (шамның) ортасындағы от жанып тұратын қалың мата.
Пірезен – жаңбыр суы өтпеу үшін үйдің үстіне төселетін қатты, қалың мата сияқты зат
Сәтін – жылтырақ мата.
Сестырна – су құюға арналған үлкен бөшке
Тапшан – жазда далада жатып демалуға арналған ағаштан істелетін орын

Туым – малдың туатын кезіндегі жайлы қоныс
Шөпшек – от жағатын кезде қолданылатын отынның ұсақтары
Шыра – керосинмен жанатын шам
Шырдан – қозының мәйегі (қарыны).
Шыт – матаның түрі
Ыдыс-аяқ атауларына қатысты диалек сөздер
Әтешкір – шоқ қысқыш құрал.
Бақыраш – су ішуге арналған ыдыс
Бәк – ет қайнатуға арналған үлкен ыдыс
Елек – ұн т.б. заттар елейтін елеуіш.
Итаяқ – итке тамақ беретін ыдыс
Карита – кір жуатын ыдыс
Кекпір – темірден жайпақтап жасалған тесік ожау
Керней – самаурынның, пештің қаңылтырдан жасалған үрлемелі құралы
Күршек – су ішетін ыдыс
Қақандоз – қоқысты (мусорды) алуға арналған ыдыс
Құман – қолға су құятын ыдыс
Ләл табақ – бесбармақ салатын үлкен табақ
Нымкесе – сорпа құйып ішуге арналған тереңдеу келген үлкен ыдыс.
Патнос – паднос, самаурынның астына қоятын ыдыс.
Пияла – кесе.
Сапал кесе (нымкесе) – сұйық тағам құюға арналған үлкен кесе.
Сүзгіш – сүттің бетіне түскен шаң-тозаңды сүзіп алатын зат
Тапа – үстіне от жағып нан пісіретін ыдыс.
Тегеш - ағаштан жасалған шұңғыл табақ, яғни жалпы мағынасы ыдыс.
Үнелек – ұнды елейтін елек
Шапқы, шаппа – бәкі, пышақтың кішкентай түрі.
Шылапшын – қол жууға арналған арнайы ыдыс.
Тағам атауларына қатысты диалект сөздер
Бадам – жаңғақтың сопақша болып келген бір түрі.
Бәрәкөш – жаңа туған қозының еті
Бұжы-қарын ішіне ет, сарымсақ, бауыр, картоп қосып жасалған тамақ.
Быжыма – ыстық нанға май жағып жасалатын тамақ.
Быламық – ұннан істелетін тағам.
Жарма – наурыз көжеге салынатын тағам.
Зуала – иленген қамырдың кішкентай үзіндісі
Кәді, ас кәді – асқабақ.
Қайыс – қамыр салынып жасалатын тамақ. Кейбір аймақтарында майсалма деп те аталады.
Қамыртұрыш – дрожжи, қамырды ашытатын ашытқы
Қаттама – қамырды оқтаумен жазып, бетіне май жағып бүктеп пісіретін нан
Пәтір нан – арасына май жағып пісірілетін жұқа нан
Сумалак – наурыз мерекесінде бидайды ұзақ қайнату арқылы дайындалатын тағам.

Тандыр нан – тандырға пісірілетін нан
Тапа нан – тапаға пісірілетін нан
Үзбен – қамырды жұқалап кесіп дайындалған тағам.
Шәккі – сүзбе.
Шәмбе – шайдың қалдығы
Шөрдәнек – жаңғақтың бір түрі
Киім-кешек атауларына қатысты диалект сөздер:
Герзабай етік – қыста киетін қалың, су өтпейтін етік.
Күбәйкі – ер адамдардың қыс мезгілінде киетін қалың киімі.
Тымақ – ер адамдардың қыс мезгілінде киетін бас киімі.
Ұлтарақ – аяқ киімнің ішіне су өтпеуі үшін салынатын киіз сияқты зат.
Шарқат – жаңа түскен келіннің 40 күн бойы тағып жүретін орамалы
Адамның дене мүшелеріне қатысты диалект сөздер
Бөтеке - бүйрек
Кәл – шашы жоқ адам
Сорай адам – бойы өте ұзын адам
Тапал адам – бойы өспей қалған, бойы кішкентай адам.Қорытындылай келе, Қостанай өңіріне Өзбекстанна қоныс аударған қазақтардың тілдік ерекшеліктері бұрын – соңды зерттелмеген тақырып болғандықтан, қандастарымыздың тілдік ерекшеліктерін зерттеп, олардың тілінде кездесетін диалект сөздерді жинақтап сөздік құрастырып шығаруды мақсат етеміз.

Бүгінгі таңда, еліміздегі азаматтық қоғамның дербес, белсенді және жауапкершілігі мол бөлігінің бірі – жастар. Жастар қоғамдағы қозғаушы күшке айналды. Мұның себебі де бар, Елбасы жастар саясатына соңғы жылдары үлкен маңыз берді. Олармен нақты жұмыс істеудің үлгісін көрсетті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қалиев Ғ. «Қазақ говорларындағы диалектілік сөз тудыру» оқу құралы. Алматы. «Мектеп» баспасы. 1985 жыл. 232 б.

2. Досқараев Ж, Мұсабаев Ғ. «Қазақ тілінің жергілікті ерекшеліктері». Алматы. 1951 жыл. 132 б.

3. Атабаева М. «Диалектілік сөз мағынасы» Алматы. «Ғылым» баспасы. 1972 жыл. 176 б.

4. Қалиев Ғ, Нақысбеков О, Сарыбаев Ш, Үдербаев А. «Қазақ тілінің аймақтық сөздігі» Алматы. «Арыс» баспасы. 2005 жыл. 824 б.

«ЕЛБАСЫМЫЗ НҰРСҰЛТАН ӘБІШҰЛЫ НАЗАРБАЕВТЫҢ ЖАСТАРДЫҢ ЖАРҚЫН БОЛАШАҒЫНДАҒЫ МАҢЫЗДЫ РӨЛІ»

Ахметова С.Т.
«Қостанай медициналық колледжі» МКҚК, Қостанай қ.,
Қазақстан Республикасы
saltik_ahmetova@mail.ru

Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Сол сияқты біздің де мемлекетіміз жастарға үлкен үміт артып отыр. Жастар - еліміздің әлеуметтік, экономикалық және қоғамдық өмірдің барлық салаларына қатыстылығы жағынан алғанда, болашағы зор қоғамның маңызды бөлшегі. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастар еліміздің жаңару үдерістеріне белсене қатысып келеді. «Жастар – ел тірегі» дейді халық. Бірақ жастардың халқымыздың үмітін ақтап, білікті маманға айналулары үшін, ең біріншіден, оларға сапалы білім беру керек.

Сол себептен Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев бізді жоғары жалақы, жоғары шәкіртақы, білім берудің жаңа жүйесімен қамтып отыр. Осының барлығы келешек ұрпақтың, яғни біздің, болашаққа деген сенімімізді одан әрі арттырады. Еліміздің бүгінгі жастары жаңа жағдайда заманауи мемлекеттің жасап жатқан сындарлы саясатының арқасында алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда. Елбасымыз біздің жарқын болашағымыз үшін барлық жағдай жасайды. Ол Қазақстан-2050, Қазақстан-2030 стратегиялары, 100 нақты қадам жоспарын жариялады. Сонымен бірге елімізде жастар арасындағы жұмысыздықты жою, Жас Отан, Нұр Отан сияқты партиялар жұмыс істеп, жастар саясаты жүргізіледі. Осының бәрін Елбасымыз біздің білгір маман болуымыз бен халқымыз, еліміз бізге сенім арту үшін жасап отыр. Ендігі кезекте Қазақстанның дамуы мен өркендеуі жастардың қолында.

Қазақстан-2050 жолдауында білім саласы туралы Президентіміз: «Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс.

Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс. Келешекте жастардың техникалық білім алуын мемлекеттік кепілдендіруге көшіруді қарастыру қажет»,- дейді.

Осыған қарай отырып, Елбасы Назарбаев Зияткерлік мектептері қазақстандық білім көшін бастап келе жатқанын және өзгеге үлгі екендігін айтып отыр.Сонымен бірге, қазіргі кезде «Денсаулық болса, бәрі де болады» дегендей, медицина саласына ерекше көңіл бөлініп отыр. Өйткені халық арасында көптеген адам өміріне қауіп төндіретін инфекциялар, әсіресе онкологиялық аурулар көбейіп кетті.

Сол себепті жастарды медицина саласына баулу, қызықтыру сияқты жұмыстар өткізіліп жатыр. Жылдан-жылға көптеген мектеп түлектері жоғарғы медициналық оқу орындарына оқуға түседі.

Елімізде медициналық университеттер мен колледждер студенттерді жоғары дәрежеде оқытады. Бұдан қазіргі медициналық студенттердің білім сапасы өте жоғары екендігі байқалады.

Мен қазір Қостанай медициналық колледжінің бірінші курс студентімін. Мамандығым - емдеуші. «Ұлт денсаулығы - болашақтың кепілі, қоғамның

басты байлығы» дегенді баса айтқан Елбасымыз салауатты өмір салты қағидасын қалыптастыру арқылы қазақстандықтардың өмір сүру ұзақтығы 80 және одан да жоғары жасқа ұлғайтуды денсаулық сақтау саласы қызметкерлерінің алдына басты міндеттердің бірі ретінде қойып отыр.Еліміздің барлық аймақтарында, әсіресе, ауылдық жерлерде жаңа емханалар мен ауруханалар салу үрдісі ерекше қарқын алуда.

Осыдан біз мемлекетіміздің медицина саласының болашағы зор екенін көре аламыз.

Жоғарыда айтып кеткенімдей, елімізде жастар саясаты жүргізіледі. Жастар сясатының өзіндік мақсаттары бар.

Мемлекеттік жастар саясатының мақсаты - жастардың рухани, мәдени, білім алып, кәсіби және дене бітімінің толыққанды дамуы, шешімдер қабылдау процесіне қатысуы, ойдағыдай әлеуметтенуі елді одан әрі дамытуға бағыттау үшін жағдайлар жасау болып табылады. Жастар саясатының басымдықтары Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаев бастама жасаған «Қазақстан – 2050» стратегиясының түйінді мақсаттарының бірі болып табылады. Бүгінде еліміз өзінің алдына әлеуметтік жаңғыру, үдемелі инновациялық индустрияландыру және экономикалық ықпалдасу бойынша жаңа ауқымды міндеттер қояды.

Тәуелсіздіктің 25 жылындағы жетістіктерді бекіте отырып, Қазақстан XXI ғасырдың үшінші он жылдығында әлемнің дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруге ниет білдіреді.

Бұл жағдайларда аға буынның жасампаз істерін жалғастыруға, ұлттық бәсекелестікке қабілеттіліктің деңгейін одан әрі жоғарылатуға, Қазақстанның XXI ғасырда гүлденуі мен әлемдік танылуын қамтамасыз етуге тиіс жастарға үлкен үміт пен жауапкершілік жүктеледі.

Мұндай миссия кәсіптік білімі, дені сау әрі адамгершілігі мол, бәсекеге қабілетті, патриот және әлеуметтік тұрғыдан жауапты жастардың ғана қолынан келеді. Осыған байланысты мемлекеттің басым міндеті - мемлекеттік жастар саясатын уақыт талаптарына сай бейімдеу арқылы жастарды Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігінің маңызды факторына айналдыру.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап жас ұрпақтың ойдағыдай әлеуметтенуі мемлекет назарында болды және қала береді.

Қазақстан Республикасы Президентінің 1999 жылғы 28 тамыздағы өкімімен Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы мақұлданды. Кейіннен аталған құжатты Үкімет қабылдаған соң 2001 жылдан бастап бірқатар бағдарламалар, оның ішінде «Қазақстан жастары», «Жастар саясатының 2003 – 2004 жылдарға арналған бағдарламасы», «Жастар саясатының 2005 – 2007 жылдарға арналған бағдарламасы», сондай-ақ Қазақстан Республикасының азаматтарын патриоттық тәрбиелеудің 2006 – 2008 жылдарға арналған бағдарламасы іске асырылды.

Аталған бағдарламалардың бәрі жастардың білім, еңбек және жұмыспен қамту, денсаулық сақтау саласындағы әлеуметтік құқықтарын қамтамасыз етуге,

шығармашылық әлеуетін дамытуға, жастарды ауқымды әлеуметтендіру және патриотизм құндылықтарын қалыптастыру үшін жағдай жасауға бағытталған.

Жалпы алғанда, қазіргі уақытта әлеуметтік-экономикалық жағдайларды жақсартуға, болашақ ұрпақтың қалыптасуы мен жан-жақты дамуына тек арнайы жастар бағдарламалары ғана емес, бүгінде елімізде іске асырылып жатқан білім беруді, денсаулық сақтауды, тілдерді дамытудың, үдемелі индустриялық-инновациялық дамудың ауқымды мемлекеттік бағдарламалары, «100 мектеп, 100 ауруxана», «Балапан», «Жұмыспен қамту – 2020», «Бизнестің жол картасы – 2020», «Қол жетімді тұрғын үй – 2020» бағдарламалары бағытталған.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік жастар саясатының негізгі мақсаты - жастардың азаматтық, әлеуметтік дербес тұлғалық қалыптасуын жүзеге асыру үшін қажет құқықтық, экономикалық, ұйымдастырушылық жағдайларды жасау мен нығайту. Алға қойған мақсаттарды жүзеге асыру жастар саясатының мына бағыттарына басылымдық беруді көздейді:

- ✓ Жастар бойында патриотизмді қалыптастыру, жастардың ізгілікті әрі рухани дамуы.
- ✓ Еңбек, білім беру және денсаулық сақтау саласындағы жастардың әлеуметтік құқықтарын қамтамасыз ету.
- ✓ Жастардың әлеуметтік-экономикалық қажеттіліктерін дербес жүзеге асыруына жағдай жасау.
- ✓ Жастардың денесін шынықтырып, интеллектуалдық дамуына жағдай жасау.
- ✓ Жастардың қоғамдық игі бастамаларын қолдау мен ынталандыру.
- ✓ Қазақстандық жастарды халықаралық мәдени, экономикалық, ғылыми және білім беру процестеріне тарту.

Мемлекеттік билік органдары тарапынан жастар саясатын қалыптастыру мен іске асыру мәселесінде біртұтас көзқарас қалыптастыру төмендегі басты қағидалар мүддесіне орай іске асырылуы қажет:

- ✓ жастар мәселесіндегі демократиялық, жас азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын сақтау;
- ✓ өркендеу мен жаңашылдық;
- ✓ тұрақты негіздегі мақсат, нақты әрі тиімді іс-қимыл;
- ✓ жалпыға ортақтық - барлық жастарды жынысына, ұлтына, әлеуметтік жағдайына және діни ұстанымына қарамастан жаппай қамту;
- ✓ жас шамасы мен әлеуметтік әртектілік проблемалары ескерілетін сараланған көзқарас;
- ✓ жастардың әлеуметтік жағынан неғұрлым аз қорғалған бөлігін, соның ішінде, мүгедек балаларды, денсаулығы дімкәс балаларды, жетім балаларды, көп балалы, жағдайы нашар отбасыларындағы балаларды тікелей қорғау және қолдау.

Жастар саясатын қалыптастырудағы осы басты қағидалар заңнамалық және атқарушы биліктің орталық және жергілікті органдары тарапынан ескеріліп, олардың қызметтерін бағалаудың бір өлшеміне айналуы тиіс.

Еңбек және жұмыспен қамту саласында мемлекеттік жастар саясаты жастарды жұмысқа орналастыру, қоғамдық жұмыстарды дамыту және жастарды кәсіптік даярлық пен біліктілікті жоғарылату курстарында оқыту бағдарламаларын іске асыру арқылы жүзеге асырылады.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап жүргізіліп келе жатқан мемлекеттік жастар саясаты қоғам өмірінде тұрақтандырушы рөл атқарды, жастарға көп кездесетін өмір ағымының қиындықтарын жеңілдетуге мүмкіндік берді, жастардың әлеуметтенуіне жағдай жасады.

Сонымен, Елбасымыз біздің жарқын болашағымыз бен сауатты, ақылды болуымыз үшін барлық жағдай жасады, жасап жатыр. Ендігі біздің мақсатымыз әрі міндетіміз – халқымыздың, Елбасымыздың үмітін ақтау, тәуелсіз мемлекетіміздің атын одан әрі асқақтату. Соған орай Нұрсұлтан Назарбаев жастардың, біздің алдымызға бірнеше міндет қояды:

1)мәдени, имандылық және рухани құндылықтардың басымдығы;
2)азаматтық, жауапкершілік, еңбексүйгіштік;
3)конфессияаралық келісім мен этносаралық тағаттылық;
4)ұрпақтар сабақтастығы, отбасылық тәрбиенің басымдығы;
5)мемлекеттік жастар саясатын қалыптастыруға және іске асыруға жастардың қатысуы;
6)мемлекеттік жастар саясатын қалыптастыруға және іске асыруға ғылыми, кешенді және дәйекті көзқарас қағидаттарына негізделеді.
7)Жастар арасында мемлекет Басшысы және «Нұр Отан» партиясының саясатын қолдаушылар қатарын арттыру.

2012 жылдың 16 қарашасында «Жас Отан» ЖҚ «Арман. Еңбек. Сенім.» атты ұранымен II съезі өтті. Съезде еліміздің жастар саясатын жаңа деңгейге шығаруға бағытталған 2020 жылға дейінгі «Жастар - Отанға!» стратегиясы қабылданды.

«Жас Отан» ЖҚ стратегиясының жобасын еліміздің барлық аймақтарындағы жастар ұйымдарының өкілдері, студенттер, жұмысшы жастар, спортшылар, мәдениет қайраткерлері талқыға салды. Стратегияның 11 негізгі қызмет бағдары бар, олардың ішінде сапалы білім, еңбек, жастардың әлеуметтік бейімделуінің басты факторы, мәдени даму мен бірлік, жастардың кәсіпкерлігін дамыту, ғылымды дамыту, волонтерлік қозғалыс және т.б. Жас мемлекетімізді жаңғырту жолында жастарға көп үміт артылып отыр. Бұл сенім бізді қанаттандырып, жаңа жетістіктерге ынталандырады. Біз – Мемлекет басшымыздың әрбір өміршең идеясы мен көреген саясатын ілгері бастайтын жасампаз ұрпақпағымыз.

Жас Отан ” ЖҚ - “Нұр Отан ” партиясының саясатын белсенді жүргізуші жастар арасында оның қызметі мемлекет басшысының және «Нұр Отан» партиясының жастар арасында саясатын қолдаушыларды қалыптастыруға бағытталған;

“Жас Отан ” ЖҚ-ның мақсаты:

- ✓ Қазақстан Республикасы жастарының жан-жақты дамуы мен олардың зияткерлік және нақты әлеуетін, әлеуметтік мәртебесі мен экономикалық

жағдайын, саяси, құқықтық, экологиялық және мәдениетін арттыру үшін әлеуметтік- экономикалық, саяси және басқа да жағдайлар жасау;

- ✓ Қалыптасқан мемлекеттің берік іргетасын орната отырып, алдағы кезде де халқымыздың бірлігі мен келісімін нығайту;
- ✓ Біздің өзекті мақсатымыз – орнықты экономика мен қоғамдық-саяси тұрақтылықтың арқауы болып табылатын қуатты орта тапты қалыптастыру.
- ✓ Жастар саясатын қалыптастыра отырып, мемлекет жастардың келешекте маңызды салмаққа ие болар халықтың бірден-бір белсенді тобы екендігін ескереді. Бұл жастардың мемлекет құрылысындағы рөлі мен орнын жете бағаламауға жол бермеуді көздейді.

«Бұл заман білекке емес, білімге сенетін заман» деп, Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың жастарға арнаған жолдауы бізге басты идея болып отыр.Жастардың жарқын болашағын ойлай отырып, елбасымыз бізге түбегейлі көзқарас, терең ойларын, талай арман – асуларды алдымызға қойғандай. Бұл – еліміздің жастарға сенім артып отырғанының дәлелі. Сондықтан біз міндетті түрде Елбасымыздың бізге деген сенімін ақтаймыз. Ол үшін біздің бойымызда ең біріншіден, ақыл мен білім, екіншіден, кәсіп, үшіншіден, талап пен табандылық керек. Мұның бәрі Елбасымыздың салиқалы саясатының арқасында жастардың бойында қалыптасқан. Демек, жоғарыда айтылған мақсат пен қағидалардың барлығын Қазақстан жастары болашақта міндетті түрде жүзеге асырады.

Пайдаланған әдебиеттер

1) Қазақстан жолы,Нұрсұлтан Назарбаев, Қарағанды-2006жыл
2) Қазақстан: табысқа жету тарихы әлемдік қоғамдастық көзімен, Алматы-2005 жыл
3) Егемен Қазақстан, „Жүз қадам“ Назарбаевтың мемлекет дамудың даңғыл жолы, 2015 жыл
4) Тарих толқынында, Н.Назарбаев, 1999жыл
5) Қазақстандық жастар ғасыр толқынында, А.С. Сарсенбаева, Г.Т.Телебаев, 2000жыл

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА-ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Ибраимов Д.М.
ГККП «Костанайский медицинский колледж»,
г.Костанай, Республика Казахстан,
komeko@mail.ru

С самого момента обретения независимости забота о будущем, о молодом поколении всегда были в числе главнейших приоритетов государственной

политики, проводимой главой государства Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым первым Президентом Республики Казахстан. Все шаги на пути становления и развития, были направленны на то, чтобы новое поколение казахстанцев могло реализовать себя в жизни. Великая хроника рождения Независимости Казахстана содержит ряд исторических вех. Для любого гражданина своей страны, а тем более для нас подрастающего поколения незабываемы практически каждый день того динамичного времени. Общим трудом всех казахстанцев предстояло создать новую великую страну, которой прежде не было на карте мира.

Благодаря незаурядному уму, дальновидности нашего Президента о Казахстане знают в любой точке мира. У нас есть уверенность в завтрашнем дне. Наши знания востребованы. Мы имеем возможность получить образование в лучших университетах мира, а перед отечественным образованием Президент поставил важную цель – поднять уровень обучения до мировых стандартов. Впервые за историю развития Казахстана такое обучение доступно каждому способному ученику в соответствии с его талантами и наклонностями.

Величайший путь преобразований, который прошел Казахстан за годы независимости, открывает для народа и страны великие перспективы. Задача каждого казахстанца - своим трудом, знанием, активной гражданской позицией способствовать развитию и укреплению мощи страны. Большую роль в этом возлагается на молодое поколение - будущее процветающего и стабильного Казахстана.

XXI век является не только эпохой глобальных вызовов, но и временем молодых, энергичных и талантливых людей. В Казахстане сегодня каждый четвертый гражданин - это представитель молодого поколения. Мы овладеваем знаниями, иностранными языками, стремимся быть открытыми для инноваций.

Сегодня в Казахстане создана современная система образования, интеллектуальные школы, университет международного уровня в Астане. Тысячи студентов ежегодно направляют в лучшие вузы мира.

"В Плане нации "100 шагов" предусмотрены меры, направленные на поддержку молодежи. Проектами "Дорожная карта занятости-2020", "Дорожная карта бизнеса-2020", "С дипломом в село", "Жасыл Ел" охвачено полмиллиона молодых казахстанцев. В рамках программы "Доступное жилье" молодым семьям уже выдано более 3,5 тысячи квартир. И эта работа будет продолжена. С 2017 года каждый выпускник средней школы сможет за счет государства получить свою первую профессию.

Обращаясь к молодежи, Президент Казахстана подчеркнул, что необходимо воспользоваться предоставляемыми возможностями.

Сегодня по всей республике строятся дороги, развивается индустрия, создаются новые рабочие места, открываются инновационные предприятия.

Есть сотни и тысячи дел, в которых нужны ваши свежие идеи и молодые руки. Настоящим подвигом стала акция 200-тысячной армии "Жасыл Ел", которая высадила за десять лет 50 миллионов деревьев на площади 115 тысяч

гектар. Необходимо продолжить эту благородную миссию и сделать Казахстан зеленой и чистой территорией для будущих поколений.

Впереди нас ждут Универсиада и международная выставка EXPO-2017. Все это делается для нас, нашего будущего и будущего нашей страны. Мы, молодежь Казахстана должны ответить на заботу государства отличной учебой, достижениями в спорте и творчестве, служением Родине.

Высокий динамизм общества, большой поток информации, сложные отношения между людьми требуют постановки вопроса о компетенции в образовательном процессе, которой должна овладеть современная молодежь.

Ключевые компетенции современной молодежи: способность учиться всю жизнь: «непрерывная модель образования», «образование всю жизнь»;

личностный рост: самообразование, активизация внутренних ресурсов, выстраивание жизненной стратегии; развивать в себе высокий коммуникативный уровень:партнерские отношения в команде, уважение к представителям различных культур, религий, профессий и т.д.;

овладеть в совершенстверодным и иностранными языками; владеть навыками информационной технологии: уметь использовать новые технологии информации, работать с документацией, упорядочивать и классифицировать их, пользоваться моделирующими и вычислительными приборами.

Культ знания, стремление к знанию - верхняя ступень в иерархии ценностей современного молодого человека. Образование выступает в современном обществе как одна из главных ценностей, эталон времени - высокообразованная, конкурентоспособная личность. Здесь налицо совпадение интересов молодежи и государства, ведь только образованная нация в дальнейшем успешно будет решать задачи социума. Об этом концептуально изложено в актовой лекции, прочитанной Президентом Республики Казахстан Н.А. **Назарбаевым** в Казахском национальном университете им. Аль-Фараби «**Казахстан в постиндустриальном мире: интеллектуальный прорыв в будущее**»: «**Первостепенная задача современной системы образования - это подготовка людей, обладающих критическим мышлением и способных ориентироваться в информационных потоках**»

Президент всегда подчеркивает значение молодого поколения для будущего страны. Государство делает все для того, чтобы каждый молодой человек был востребован. Особый акцент Лидер нации сделал на вопросе нравственного, духовного и патриотического воспитания подрастающего поколения. Для всех казахстанцев немаловажно, что особенно отмечена решимость государства прилагать максимальные усилия для превращения страны в огромную строительную площадку, создания новых рабочих мест, что вселяет уверенность за будущее учащейся молодежи.

Новая философия формирования молодежной государственной политики Казахстана исходит из современных реалий. Приоритетными для молодежной государственной политики Казахстана должны стать: раскрытие

индивидуальных способностей молодежи к выполнению общественно значимых социальных ролей; выработка позитивного отношения молодежи к браку, подготовке молодежи к семейной жизни, материнству; развитие новых досуговых практик, влияющих на интеллектуальное, нравственное самочувствие современной молодежи.

Я являюсь студентом Костанайского медицинского колледжа. Моя будущая профессия особенно востребована на рынке труда. Изменить ситуацию в Казахстане, по моему мнению, поможет стимулирование молодых врачей такими программами, как «С дипломом — в село», «Болашак», «Обмен студентами» и т. д. «А мы, наше поколение, сделаем все для достижения поставленных Президентом страны Н. Назарбаевым задач в «Стратегии «Казахстан-2050».

Я, как истинный патриот своей страны, хотел бы в будущем видеть Казахстан на лидирующих позициях на мировой арене. Для этого, считаю, необходимо внести свою лепту в развитие сферы здравоохранения. Быть примерным и инициативным гражданином страны, гордостью и опорой для родителей, хорошим семьянином, преданным своей профессии.

ЕЛІ ҮШІН ЖАРАТЫЛҒАН ДАРА ТҰЛҒА

Шыманов Ж.Ж.
Атырау медицина колледжі, Атырау қ.
E-mail: zshymanov@mail.ru

1991 жылғы 16 желтоқсан Қазақ елі тарихындағы ерекше сәттің туғанын күллі әлемге паш еткен ең ұлы күн болды. Бұл сонау сақ, ғұн, түркі, қыпшақ замандарынан бергі уақыт көшімен бірге жарысып келе жатқан, сол ұзақ жолдардың табанында мың өліп, мың тірілген халқымыздың шежіресінде алтын әріптермен айшықталып жазылатын аяулы да ардықты күн. Бұл күні біз өзімізге ақ білектің күшімен, ақ найзаның ұшымен, кеңдігінен ұшқан құстың қанаты талып, жүгірген аңның тұяғы тозатын осынау ұлан-байтақ даланы аманат етіп, еншімізге қалдырып кеткен ата-бабамыздың рухы алдында бас иеміз. Халқымыздың азаттық жолындағы сан ғасырлық арманы ақиқатқа айналды. Біздің буын жаңа тарихқа Қазақстан Республикасы деген атпен аяқ басып, жас мемлекетті әлемнің төріне оздырды. Осылайша қазақ халқы әлемдегі 4 мыңға жуық ұлттар мен ұлыстар арасындағы өзінің мемлекеттік құрлымы бар екі жүзге жуық нәсілдің ортасынан ойып тұрып орын алды. Міне, содан бері бақандай 25 жыл уақыт өте шықты. Бұл айтарлықтай ұзақ уақыт емес. Дегенмен осы уақыт аралығында жас мемлекетіміз экономикалық, саяси және әлеуметтік салаларда көптеген келелі, белесті кезеңдерден өтті [1, 3 б.].

1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы Конститутциялық заң қабылдады. Қабылданған тарихи құжаттың 1-ші бабында Қазақстан

Республикасы тәуелсіз демократиялық және құқықтық мемлекет, ол өз аумағында өкімет билігін толық иеленеді, өзінің ішкі және сыртқы саясатын дербес жүргізеді деп айтылғандай, осы күннен бастап Республика тарихында жаңа кезең басталды [2, 232-233 бб.].

Тәуелсіз Қазақстанның мемлекет ретінде қалыптасуы ең алдымен, оның саяси жүйесін реформалауды қажет етті. Кеңестік биліктен ажырап, демократиялы, құқықтық, зайырлы және әлеуметтік мемлекет орнықтыруға бет алған еліміз үшін оның қоғамдық құрылысындағы аса маңызды жетістіктердің бірі – Қазақстан мемлекетінің жаңа саяси жүйесінің қалыптасуы болып табылады [2, 243 б.].

Еліміз тәуелсіздікдің алғашқы жылдарынан бастап көрші мемлекеттермен шекара шебін айқындап алуға қол жеткізді. Ұлттық қарулы күштерімізді қалыптастырып, оны ел тыныштығын қамтамасыз етуге қауқарлы соңғы үлгідегі қару-жарақ түрлерімен қамтамасыз етті. Сыртқы саясаттағы бағдарын бағамдай отырып, ядролық қарусыз мемлекет мәртебесін алды. Бұл әлем елдері алдында ерекше жағдай болды. Қауіпсіздік, ізгі көршілестік және достық ахуалын қамтамасыз ету жолында ресейлік, қытайлық, орталықазиялық, амирикандық, еуропалық басқа да бағыттардығы Қазақстан дипломатиясының күш-жігері табысты болды [3, 5 б.].

Ежелгі дәстүрге сүйенсек, қазақ ел басқарған ханын, дуалы ауыз билерін, қол бастаған батырларын ғасырдан ғасырға дәріптеген халық. Осы орайда Алаш көсемі Ахмет Байтұрсыновтың «Ұлым деген жұрт болмасы, жұртым деген ұл қайдан туады» деген даналық сөзі ойға оралады. Осы мақсатта ел қамын ойлаған Елбасы Н.Ә.Назарбаев қазақстандық мемлекеттіліктің тағы бір аса маңызды тұсын анықтады. Ол ұлтаралық және дінаралық келісім. Қазақстан жерінде тұратын 140-тан астам этнос Қазақстанның біртұтас халқын құрайды. Елбасы айтқандай: «Ұлтаралық келісім – кез келген мемлекет пен халықтың жүйке жүйесі. Біздің барлық жетістіктеріміз – бейбітшілік пен келісімнің арқасы. Бейбітшілік пен келісім - өзінен - өзі туындай қалған мәселе емес. Біздің тәуелсіздік жылы құрғанымыз – мемлекет пен қоғамымыздың ұлы жұмысы. Бұл біздің ортақ байлығымыз, біз оны сақтауымыз керек» деп атап өтуі тегін емес.

Елдегі ішкі саяси тұрақтылықты күшейтуге бағытталған маңызды бастамалардың бірі – ұлтаралық және дінаралық келісімді сақтауға бағытталған бірегей құрал – Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылуы болды. Ассамблея қазақстандық қоғамды мықты, бәсекеге қабілетті мемлекет құру жолында біріктіретін маңызды факторға айналды. Қазақстан халқы ассамблеясының аясында Ұлт бірлігі доктринасы қабылданды. Бұл елдегі тұрақтылықты сақтай отырып, халықтың бейбіт өмір сүруіне жағдай жасады [3, 426-427 бб.].

Тәуелсіздігіміздің ширек ғасырлық белесіндегі тағы бір тағылымды қадамы – елімізде ұзақ жылдар ажал уытын сепкен Семей ядролық сынақ алаңының біржолата жабылуы болды. 1991 жылы 29 тамызда Елбасы «Семей яролық сынақ палигонын жабу туралы» дәуірлік мәні бар тарихи жарлығына қол қойды. Соның нәтижесінде, 29 тамыз Қазақстанның бастамасымен бүгінгі

таңда Ядролық сынақтарға қарсы іс-қимылдың халықаралық күні болып белгіленді, соған байланысты БҰҰ Бас Ассамблеясының арнайы қарары қабылданды. Бұл айтулы датаның адамзат тарихындағы маңызын ескере отырып, биылғы жылы Вашингтонда өткен Ядролық қауіпсіздік жөніндегі IV саммитінде Президент Н.Ә.Назарбаев өзінің жаңа сыртқы саяси бастамасы – «Әлем. XXI ғасыр» манифесін жаһанға жария етті. Маңызды құжат халықаралық тұрғыдан кең серпіліс туғызып, БҰҰ-ның ресми құжаттарының тізбесіне енді. Манифест өзінің өзектілігі мен мазмұндылығы бойынша қазіргі таңда Жер-жаһанды алаңдатып отырған аса маңызды мәселелерді қамтуымен барша әлем жұртшылығының назарына ілікті [1, 6 б.].

Қазақстан – ядролық қару-жарақтан ерікті түрде бас тартқан, әлемдегі бірегей мемлекет. Қазір ғылыми техникалық прогрестің дамыған заманы. Соған қарамастан әлемнің кейбір алпауыт мемлекеттерінің адамзатты қырып – жоятын қарулар жасауға ұмтылуы көпшілік қоғамды алаңдатады. Сондай-ақ айналада сананы жаулаған діни экстремизм, терроризмнің насихатталуы, ішнара оның қоғамдық ортаға енуі – басты қауіптердің бірі болып отыр. Бүгінгі қоғамдағы түбегейлі өзгерістер халқымыздың ауызбірлігін, белсенділігін, әр азаматтың жеке басының жауапкершілігін талап етеді. Сол себепті бүгінгі күні ел тыныштығын сақтау ең маңызды мәселеге айналып отыр [4, 2 б.].

БҰҰ Бас хатшысы Пан Ги Мун Семей полигоны аумағына арнайы сапарында Елбасыға арнайы ізетпен «Жер жаһанға ядролық қаруланууды тоқататуға жар салуда Сізден лайықты лидер жоқ»,-деп баға беруі тегін емес. Ел Президенті Н.Ә.Назарбаев арқылы Қазақстан да әлем жұртшылығы алдында бірегей позицияда айқындалды. Қазіргі заман тарихының аса күрделі кезеңінде ЕҚЫҰ-ға басшылық етуші ел ретінде Қазақстанның мәртебесі бұрынғыдан да бетер жарқырай түсті. Атап айтсақ, Мемлекет басшысының құрған бейбіт ел үлгісіне басқалар талпынуда. Оның айқын дәлелі АҚШ Президенті Барак Обама мен Ресей Президенті Дмитрий Медведовтің өз мемлекеттерінде ядролық қару түрлерін анағұрлым шектеу жөніндегі шартқа отыруы. Елбасының қаһармандық тұлғасы жайлы сөз қозғағанда осыдан 25 жыл бұрын Семей яролық палигонын жабудағы орасан еңбегін кейінгі өскелең жас ұрпаққа насихаттауға тиіспіз. Себебі, қазақ даласындағы осындай адам төзгісіз алапатты тоқтатып, тажалды тізгіндеуде Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың еңбегі зор. Осылайша жарты ғасырға жуық адамзат баласын біржолата жер бетінен жойып, құру қаупін төндірген жойқын қатердің алдына тосқауыл қойылды [3, 333 б.].

Қазіргі таңда жер-жаһандағы тұрақсыздық, экономикалық дағдарыс, жаңа дәуірдегі ғаламдық қауіп-қатерлер алыс-жақынға әсер етіп, көз алдымызда сан құбылып, әр қилы бағыт алуда. Бұған қатысты басым бағыттар Елбасының жыл сайынғы Қазақстан халқына кезекті жолдауында кең көлемде көрініс тауып келеді. Бейбітшілік пен қауіпсіздік, татулық пен тұрақтылық тақырыбы – Қазақстан дамуындағы басым бағыттарды құрайды. Бұл мәселелер жайында Елбасының «Әділеттіліктің ақ жолы», «Ғасырлар тоғысында», «Бейбітшілік кіндігі», «Еуразия жүрегінде», «Қазақстан жолы», «Өмір өткелдері» сынды еңбектерінде жан-жақты пайымдалған. Қазақстан бейбітшілік пен қауіпсіздікті

нығайтып, ғаламдық тұрақтылықты жақтайтын бірден-бір ел екенін Тәуелсіздік тұсында әр алуан қырынан көрсетті. Атап айтқанда, БҰҰ бітімгерлік қоры (1992), мемлекеттердің Еуразиялық одағын құру (1994), Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының құрылтайы (2001), Еуразиялық қауіпсіздік кеңістігі (2010) т.с.с бейбітшілік мәнін арттырып, қауіпсіз әлем құруға бағыт-бағдар берді [5, 3 б.].

Қазақ даласында осыдан тура 22 жыл бұрын, 1994 жылдың 6 шілдесінде жаңа астана және елорда деген ұғымдар алғаш рет тарих сахнасына шығып, қазақ санасында мәңгілік салтанат құрды. Тәуелсіздігімізді енді ғана жариялап, етек жеңімізді енді жиып жатқан тұста астананы ауыстыру туралы мәселе көтерудің өзі ерлікпен пара-пар әрекет еді. Соған қарамастан белді бекем буып, Астананы Алматыдан Астанаға көшіруге батыл шешім қабылданды. Астана идеясы – еліміздің барлық тұрғындарының болашаққа деген нық сенімінің бастауына айналды. Бұл Елбасының көрегендігін көрсетті. Соның нәтижесінде 1997 жылы 10 желтоқсаннан бастап Ақмола қаласы ресми түрде Қазақстан Республикасының астанасы болып жарияланды. Қазір төрткүл дүниенің төрт бұрышында Астананы танымайтын, осы жылдар ішінде Астанаға ат ізін салмаған тұлға қалмады десек, артық айтқандық болмас. Батыс пен Шығыс өркениетін жалғастыратын алтын көпір атанған ару Астананың барша әлемнің толғақты түйіндерін талқылайтын жаһандық орталыққа айналғаны айдай ақиқат. Оған дәлел: ЕҚЫҰ саммиті, VII Қысқы Азия ойындары, IX Астана экономикалық форумы, күні кеше әлемнің 40 елінен делегаттар қатысқан Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының кезекті V сьезі т.б. Халықаралық айтулы оқиғалардың дүбірлі ордасына айналған Астананың бұл дәстүрлі эстафетасы, енді – Бүкіләлемдік көрмелер алаңы – ЭКСПО-2017-ге ұласады. Бұлда Қазақ елінің мәртебе-беделін күллі әлем жұртына паш етеді. Ел астанасын Алатау баурайындағы ару қала Алматыдан Арқадағы шағын қала Ақмолаға көшіру идеясын алғаш жарыққа шығарғанда Елбасы: «Жаңа Астана елдігіміздің айбыны болады, құрылыс саласы өркендейді. Ол өндірістің барлық саласын өркендетуге ықпал етеді. Астана экономикамыздың локомотиві болады. Әлі-ақ Арқа төсінде әлемде теңдесі жоқ қала тұрғызамыз»,- деген еді. Бүгінгі күні Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың ұзақ жылғы арманы ақиқатқа айналды. Оған баршамыз куәміз [6, 3 б.].

Жылдар жылжып, уақыт өткен сайын Тәуелсіздігіміздің мәні жарқырай ашылып, маңызы арта түскенін бүгінгі өмірдің өзі көрсетіп отыр. Тәуелсіздік алғалы бері Қазақ елі бүкіл әлем мойындаған, экономикасы дамыған іргелі елге айналып үлгерді. Елімізде өзге тілдерді меңгеріп, осы заманғы ақпараттық технологияларды игерген, ширақ та икемді жас ұрпақтың өсіп келе жатырғандығы көңіл қуантады [7, 136 с.].

Осы мақсатта Елбасы Н.Ә.Назарбаев XXI ғасырдың білім мен ғылым ғасыры болатындығын үнемі айтып келеді. «Ғылыми әлеуетті дамыту қолданбалы ғылымды өндіріс пен бизнеске мейілінше жақындатуға бағытталуы тиіс. Бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттіліктеріне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі керек». Бұл сөздердің мағнасына үңілер болсақ,

Отанымыздың ертеңгі өсіп-өнуіне ғылым мен білімнің қосар үлесінің аз болмайтыны аңғарылады [8, 4-5 бб.].

Қоғам дамуының қарқынына, ел өміріндегі өзгерістерге сәйкес Мемлекет басшысы 2005 жылғы өзінің халыққа жолдауында «Болашақ» бағдарламасы бойынша оқитын жастардың санын әр жыл сайын 3 мың адамға арттыруды тапсырып, жастар әлемнің өзге де жетекші жоғары оқу орындарында білім алу қажеттігін міндеттеді. Сонымен бірге бұрын талапкерлер әлемнің 13 елінде білім алса, енді шығысқа да бет бұру ойластырылды. Сол арқылы үміткерлер дүниежүзінің 33 мемлекетінде оқуға қол жеткізді. Олардың қатарында Қытай, Жапония, Оңтүстік Корея, Малайзия, Сингапур т.б. елдер бар. Осындай жастарға қолдау көрсету бағытында жасалған жүйелі жұмыстардың нәтижесінде «Болашақ» бағдарламасы бойынша оқыған стипендиаттардың саны 12040 адамға дейін жеткен. Бітірушілердің 97,3 пайызы қызметке орналасқан. Бұл үлкен көрсеткіш болып табылады.

Мемлекет басшысы «Болашақ» түлектерімен үнемі кездесіп пікір алысып келеді. «Болашақ» бағдарламасының 15 жылдығына орай елорда да өткен алқалы жиында «Қазіргі шындық мынадай: бүгінгі мемлекет өзінің интеллектуалды ресурстарымен бәсекеге түседі. Дамыған елдердің ұлттық байлығының 75 пайызы осы интеллектуалдық капиталды құрайды. Бәсекенің бастысы – білім бәсекесі»,-деді. Одан соң «Интеллектуалдық ұлт-2020» ұлттық идея туралы ой өрбіте келіп, «Идеяның басты мақсаты – жаңа қазақстандықтарды тәрбиелеу. Елді адам капиталы арқылы бәсекеге қабілетті ету – деп байлам жасады. Бүгінгі күні «Болашақ» түлектері ел мен Елбасы сенімін батыл ақтауда. Себебі «Болашақ» бағдарламасы бойынша шетелде оқыған Қазақстан жастары бүгінгі күні елімізде түрлі сала бойынша министрліктерде, мемлекеттік құрылымдарда, ұлттық компанияларда ел игілігі жолында еңбек етіп келеді. Осы орайда Мемлекет басшысының мына бір: «Біздің буын өзінің мойнына түскен ауыр жүкті тік көтеріп, тәуелсіздікті орнатты. Болашақта оны алып жүру сіздердің еншілеріңізге бұйырады»,- деген сөзі ойға оралады.

Тәуелсіз мемлекеттің алдағы даму бағдарын айқындап берген Президент өзінің «Қазақстан – 2050» стратегиясында «Екі жетекші инновациялық кластерді – Назарбаев Университеті және Инновациялық технологиялар паркін дамытуды жалғастыру керек» деген болатын. Қазір сол Назарбаев Университет ұлттық брендке айналды деуге болады. 2010 жылдың желтоқсан айында Қазақстан Республикасы Парламентінің мәжілісі «Назарбаев Университетінің» мәртебесі туралы заң қабылдады. 2011 жылы университет құқықтық мәртебесін өзгертіп, «Назарбаев Университет» дербес білім беру ұйымы деп аталды. 2015 жылдың маусым айында Назарбаев Университеті өзінің алғашқы түлектерін қанаттандырды. Қазіргі таңда бұл түлектер Қазақстанның түкпір-түкпірінде өз мамандықтары бойынша еңбек етуде [9, 3 б.].

Тұңғыш Президентіміз Н.Ә.Назарбаев ширек ғасырлық тәуелсіздік тарихында талай рет абыройымызды асырып, айбынымызды тасытқан кемелдігі бізді тағы бір биікке – әлемнің ең беделді ұйымының асқар шыңына алып

шықты. Президенттің сындарлы сыртқы саясатының салтанатына бүкіл әлем куә болуда. Қазақстан Республикасының Біріккен Ұлттар Ұйымының Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты емес мүшелігіне сайлануы үлкен мәртебе, үлкен жетістік. Себебі бұл әлемдегі ең биік мәртебелі ұйым, оның ең мәртебелі органы – Қауіпсіздік Кеңесі болып табылады. Бұл расында да Қазақстан Тәуелсіздігінің 25 жылдығына біздің лайықты келгеніміздің келісті көрінісі. Тәуелсіздік сарайында Қазақстан халқы Ассамблеясының ұйымдастыруымен Азия елдерінің ұлттық мәдени орталықтарының кеңесі болды. Сонда Қытай өкілі айтты: «Қазақстан осы жылдар ішінде сыртқы саясатта екі рет үлкен серпіліс жасады. Біріншісі – Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына төрағалық еткендігі, екіншісі – Қауіпсіздік кеңесінің мүшелігіне сайланғандығы»,- деп баға беруі ерекше жағдай болды. Бұл Қазақстанның әлемдік аренадағы орнын тағы бір айқындап, беделін көтерді. Қазақстан үшін әлемдегі ең ықпалды ұйымға мүше болу – ата-баба ықылым заманнан бері аңсап келген Тәуелсіздігімізді нығайта береді, «Мәңгілік Ел» болуды мұрат еткен мақсатымызды нықтай түсуге әсерін тигізеді. Сайып келгенде, мұның өзі Қазақстанды дамыған 30 мемлекеттің қатырына қосуға, мемлекетіміздің ішкі және сыртқы саясатының дамуына оң ықпалын тигізеді деп ойлаймын [6, 6-8 бб.].

Айталық, Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2014 жылғы 15 желтоқсанда Тәуелсіздік күніне арналған салтанатты жиында сөйлеген сөзінде: «Халық өмірі оның келесі ұрпағымен жалғасып отырады. Сондықтан халықтың мәңгілігі туралы арманнан асқан арман жоқ. Мәңгілік Ел – бұл ертеңгі күнге есік ашатын, болашаққа сенімді арттыратын идея, бұл - кері қайтпайтын және берік тұрақтылықтың символы», - деп атап өтті. Тағылымды құжаттағы: «Мәңгілік Ел, бұл – Тәуелсіздік және Астана. Біз Астананы халқымыздың гүлденуі мен қуатының жарқын белгісі ретінде әрқашан мақтан тұтатын боламыз»- деген сөздер Тәуелсіздік пен Астана ұғымдарының ажырамас бір екенін дәлелдейді. Бейбітшілік қаласы атанған қазіргі елорда мәдениет пен өнердің өрісті ордасына айналды. Осылайша, ширек ғасыр көлемінде баянды болашаққа қарай байыпты қадамдар жасап келе жатқан Қазақстан халқы өзінің түпкілікті мұраты – Мәңгілік Елдің қазығын азаттықтың айшықты рәмізі Астанада қағып, мызғымас мемлекеттіліктің шұғылалы нұрын Ұлы Дала еліне тарата беретініне сенім мол [1, 6 б.].

Қорыта айтқанда Елбасы Н.Ә.Назарбаев – ұлттық дәстүрде тәрбиеленген, халқының бар қадір-қасиетін бойына жиған, тілін, тарихын, мәдениетін, әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін жетік білетін, ұлтын жан-тәнімен сүйетін, оның мәртебесін өсіріп келе жатырған ұлтжанды Азамат. Ол жиырма бес жылдан бері халқының жүгін қайыспай көтеріп келе жатқан нар тұлға. Қазіргі таңда Елдің аты – Қазақстан, ердің аты – Нұрсұлтан. Қазақстан, Астана, Назарбаев дейтін сөздер бір-бірінен бөлінбейтін бүтін ұғымға айналды. Себебі, Елбасы – Елі үшін жаратылған дара Тұлға» [3, 418-419 б.].

Әдебиеттер тізімі:

1. Еркін Қыдыр. Тәуелсіздік – текті сөз //Егемен Қазақстан газеті №125 (28853) 1 шілде, 2016ж.
2. Мұхамедов М.Б., Сырымбетұлы Б. Қазақстан тарихы. Оқу құралы. – Алматы: «Қарасай», 2007. – 344б.
3.Тұлғалар туралы толғамдар. –Алматы:«Қазақ энциклопедиясы», 2011. – 440 б.
4. Бүркітбай Аянған. Этносаралық келісім – ел тұрақтылығының кепілі //Егемен Қазақстан газеті №173 (28901) 9 қыркүйек, 2016ж.
5. Рақымжан Тұрысбек. Бейбітшілік – байрағымыз, туған жер – тұғырымыз //Егемен Қазақстан газеті №161 (28889) 23 тамыз, 2016ж.
6. Жылқыбай Жығыпарұлы. Тәуелсіздік тұмары //Егемен Қазақстан газеті №128 (28856) 6 шілде, 2016ж.
7. А.С.Сағынғали, Б.М.Каиповой. Елбасы және мәдениет: Сборник материалов и документов. Под общ.ред. Алматы: ОФ «Ел-шежіре», 2012. – 312с.
8. Әбжанов Х,. Кенжебаев Ғ. Тәуелсіз Қазақстан: Жоғары білім, ғылым, саясат./ – Алматы: «Баспалар үйі», 2009. – 312б.
9. Әлисұлтан Құланбай. Біртектілік пен бірлік //Егемен Қазақстан газеті №169 (28897) 3 қыркүйек, 2016ж.

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА - ЛИДЕР НАЦИИ Н.А.НАЗАРБАЕВА ДЛЯ ОБЕСПЕЧИВАНИЯ КАЗАХСТАНСКИХ МОЛОДЕЖЬ НА ЯРКОЕ БУДУЩЕЕ

Өткелбай Қ. Б.
Қазақстан Республикасы, Қостанай облысы, Арқалық қаласы,
Арқалық медицина колледжі.
e-mail: kima_sweet@mail.ru

Первый президент независимого Казахстана Нурсултан Абишевич Назарбаев является бессменным лидером страны с апреля 1990г. по настоящее время, определяя основные направления развития внутренней и внешней политики государства, представляет интересы Казахстана как внутри страны, так и на международной арене.

Президент Казахстана является символом и гарантом единства государственной власти и народа, прав и свобод граждан, незыблемости Конституции. Президент обеспечивает согласованное функционирование законодательной, исполнительной и судебной ветвей власти, а также ответственность органов власти перед гражданами страны, является Верховным Главнокомандующим Вооруженными Силами.

Согласно Конституционному Закону Республики Казахстан от 20 июля 2000 года № 83-II «О Первом Президенте Республики Казахстан - Лидере

Нации», Первый Президент Республики Казахстан, стоящий у истоков создания казахстанской государственности и внесший выдающийся вклад в развитие суверенного Казахстана как демократического, светского, правового и социального государства, является Лидером Нации.

Первый Президент Республики Казахстан - Лидер Нации по своему статусу обладает званием «Халық қаһарманы» с вручением знака особого отличия - Золотой звезды и ордена «Отан». Лидера Нации не распространяется ограничение права быть избранным в Президенты Республики Казахстан. Лидеру Нации в силу его исторической миссии пожизненно принадлежит право:

1) обращаться к народу Казахстана, государственным органам и должностным лицам с инициативами по важнейшим вопросам государственного строительства, внутренней и внешней политики и безопасности страны, которые подлежат обязательному рассмотрению соответствующими государственными органами и должностными лицами;

2) выступать перед Парламентом Республики Казахстан и его Палатами, на заседаниях Правительства Республики при обсуждении важных для страны вопросов;

Разрабатываемые инициативы по основным направлениям внутренней и внешней политики государства согласовываются с Первым Президентом Республики Казахстан - Лидером Нации.

Воспрепятствование законной деятельности Лидера Нации, публичное оскорбление или иное посягательство на честь и достоинство Лидера Нации, а также осквернение изображений Лидера Нации не допускаются и преследуются по закону.

Согласно этому закону, первый президент обладает полной, безусловной и бессрочной неприкосновенностью за все действия, совершенные им во время нахождения в должности. Он также до конца жизни сохраняет статус государственного деятеля, право обращения к народу Казахстана, охрану, связь, транспорт, государственное обеспечение деятельности, а также в его собственность переходит служебная квартира и дача, с государственным обеспечением их обслуживания; отдельно оговаривается медицинское, санаторное, пенсионное обеспечение и страхование. В честь первого президента учреждаются и государственная премия, создаются фонд, личная библиотека и архив.

При Назарбаеве был закрыт известный ядерный полигон в Семипалатинске, а все оставшиеся со времен СССР ядерные боезаряды были утилизированы, Казахстан выступает на внешней арене как безъядерное государство.

Нурсултан Назарбаев имеет репутацию авторитетного и разностороннего политика, принимающего взвешенные и продуманные решения. Он последователен в отстаивании как личных, так и государственных интересов. Президента характеризуют также спокойствие, уравновешенность и твердость характера, часто помогающие при принятии важных решений.

Президент Казахстана - лауреат многочисленных государственных наград разных стран, обладатель нескольких десятков научных и почетных званий. Нурсултан Назарбаев - доктор экономических наук, защитил в 1992г. в Российской академии управления (Москва) докторскую диссертацию на тему «Стратегия ресурсосбережения в условиях становления и развития рыночных отношений». Является председателем Ассамблеи народов Казахстана и Всемирной ассоциации казахов. В годы правления Н.Назарбаева Казахстан вошел в такие блоки и организации, как договор о коллективной безопасности (с 2002г - ОДКБ), Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе, «Шанхайская пятерка» (1995г., в 2001г. преобразована в Шанхайскую организацию сотрудничества (ШОС), ЕврАзЭс (2000г.) и ряд других. Назарбаевым Н.А. также озвучено намерение Казахстана вступить во Всемирную торговую организацию.

1 декабря 2012 года впервые в Казахстане отмечается День Первого Президента Республики Казахстан, что является формой выражения Главе государства уважения за его выдающиеся заслуги перед казахстанским народом и государством. [1]

Парламент резидент Республики Казахстан может быть досрочно освобожден от должности при устойчивой неспособности осуществлять свои обязанности по болезни. В этом случае образует комиссию, состоящую из равного от каждой Палаты числа депутатов и специалистов в соответствующих областях медицины. Решение о досрочном освобождении принимается на совместном заседании Палат Парламента большинством не менее трех четвертей от общего числа депутатов каждой из Палат на основании заключения комиссии и заключения Конституционного Совета о соблюдении установленных конституционных процедур. Президент Республики несет ответственность за действия, совершенные при исполнении своих обязанностей, только в случае государственной измены и может быть за это отрешен от должность Парламентом. Решение о выдвижении обвинения и его расследовании может быть принято большинством от общего числа депутатов Мажилиса по инициативе не менее чем одной трети его депутатов. Расследование обвинения организуется Сенатом, и его результаты большинством голосов от общего числа депутатов Сената передаются на рассмотрение совместного заседания Палат Парламента. Окончательное решение по данному вопросу принимается на совместном заседании Палат Парламента большинством не менее трех четвертей от общего числа голосов депутатов каждой из Палат при наличии заключения Верховного суда об обоснованности обвинения и заключения Конституционного Совета о соблюдении установленных конституционных процедур. Непринятие окончательного решения в течение двух месяцев с момента предъявления обвинения влечет за собой признание обвинения против Президента Республики отклоненным. Отклонение обвинения Президента Республики в совершении государственной измены на любой его стадии влечет за собой досрочное прекращение полномочий депутатов Мажилиса, инициировавших рассмотрение данного вопроса.

Вопрос об отрешении Президента Республики от должности не может быть возбужден в период рассмотрения им вопроса о досрочном прекращении полномочий Парламента Республики или Мажилиса Парламента.

Придя к руководству Казахстаном,Нурсултан Назарбаев осуществил в республике демонтаж тоталитарно-колониальной системы и возглавил эпохальные демократические преобразования. Успехи строительства свободного независимого государства снискали Н. А. Назарбаеву глубокое доверие граждан и неизменную всенародную поддержку. Талантливый ученый-экономист, многоопытный менеджер, искушенный политик, блестящий дипломат, Н. А. Назарбаев всегда находит путь к сердцам людей, разговаривая с ними как с равными, на понятном им языке, непременно стараясь увидеть, раскрыть и решить конкретную проблему в интересах всех сторон диалога. [2]

Языковая сторона многогранной личности Н.А. Назарбаева могла бы составить тему отдельного и обстоятельного исследования.Нурсултан Назарбаев в совершенстве владеет казахским, русским, украинским языками, прекрасно понимает речь, звучащую на большинстве тюркских и славянских языков, нередко практикует обращения к гражданам братских государств и представителям других этносов на их родном языке, знаком с теоритическими основами ведущих мировых языков, способен поддержать беседу на английском языке. В его личной библиотеке немало словарей и специальной литературы. Несмотря на большую занятость, он непременно посвящает часть времени самообразованию и повышению своих лингвистических знаний. И далеко не случайно, что проводимая им языковая политика отличается взвешенностью и последовательностью.

Не говоря уже о том, что Н. А. Назарбаев является автором десятков книг и монографических исследований, в его творчестве, начиная еще с юношеских проб пера сформировался весьма впечатляющий собственно художественно-литературный сегмент. Новую и грандиозную судьбу обрел горячо любимый в народе жизнеутверждающий патриотический марш « Менің Қазақстаным »,благодаря искреннему и ответственному авторскому участию Президента ставший в 2006 году Государственном гимном. И хотя Нурсултан Абишевич выбрал своей стезей не профессию поэта, беллетриста, публициста или репортера, многие ведущие профессиональные литераторы и знатоки словесности давно отмечают присущую ему высокую культуру речи, базирующуюся, с одной стороны, на активном, творческом, уверенном обращении с ресурсными богатствами языка, а с другой-на завидном уважении к литературным нормам, эталонам и стандартам, неукаснительном следовании грамматико-стилистическим правилам и законам внутренней гармонии языка.

Пронзительность речей Нурсултана Назарбаева во многом сохраняет всю ту же природу, ибо она вынесена из глубоких переживаний, непрестанных раздумий и сокровенных грез национального лидера о прошлом, о сегодняшнем дне, о будущем родного народа.

«Слово, произнесенное не вовремя, и слово, не произнесенное вовремя, считай не сказанным», гласит древняя казахская пословица. И если сегодня народ Казахстана идет в ногу со временем и развивается уверенным темпом, значит, слова, с которыми обращается Глава государства к своим согражданам, сказаны им своевременно, уместно и с пользой. [1]
Безусловно, у Казахстана, уже в силу его потенциальных возможностей, есть исторический шанс стать мощной, процветающей державой. Он многократно увеличивается потому, что на рубеже эпох главой государства избран именно тот человек, который способен возглавить страну в годы тяжелых, но нужных всем перемен. Именно на нем в первую очередь держится сегодня общественно-политическая стабильность в Казахстане.
Но то, что республике предстоит, требует совместных усилий всего народа. Исходя из этого Лидер Нации обратился ко всем казахстанцам с призывом проникнуться чувством единой родины и общей цели. Каждый из семнадцати миллионов граждан республики сегодня ответствен за ее будущее. .[2]

Использованные учебники:

1. ↑К.В.Жигалов,Б.К.Султанов «Первый Президент Республики Казахстан Нурсултан Назарбаев. Хроника деятельности (1.12.1991-31.5.1993)».Алматы 1993г.[283-284стр]
2.↑М.Касымбеков, А.Молдагаринов, А.Кодар, Е.Хасенов «Нурсултан Назарбаев «Мыслями с народом поделюсь».Алматы «Мектеп» 2007 [4-5стр]

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА

Федосеев А.И.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: fedoseev.14101997@mail.ru

На сегодняшний день государству служат сотни тысяч молодых экспертов и специалистов во всем государственном секторе. Многие из них не смоделировали свою модель карьерного роста. Этому есть разумное объяснение – обычный страх, волнение и неуверенность в будущем. Кому-то довольно сложно обходиться без поддержки, кому-то без направления. А кто-то использует стаж государственной службы в качестве карьерного «трамплина», что позволяет молодым специалистам без труда найти работу в крупных предприятиях. Это естественно, человеку свойственно расти. Но на государственной службе также немало перспектив, также стоит отметить масштабы деятельности государственных служащих, будь то исполнитель или руководитель.

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.

Стипендия «Болашак» — гарант успешного карьерного роста и профессиональной самореализации её выпускников. 74% болашаковцев изъявляют желание работать в госорганах.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента.

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилёва образован 23 мая 1996 года по инициативе Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева на основе объединения двух вузов — Целиноградского инженерно-строительного института (ЦИСИ) и Целиноградского педагогического института. Указом Президента РК от 5 июля 2001 года университету присвоен особый статус национального, «учитывая значительный вклад в формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и техники».

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. Университет будет способствовать качественному прорыву по подготовке следующего поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного будущего страны.

Если только взглянуть на миссии «Болашака», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Мисии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения: 1. Способствовать развитию интеллектуального потенциала нации. 2. Обеспечить опережающее развитие и выход на международный уровень системы

образования и науки Республики Казахстан, а также способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии.
3. Объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана.
4. Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

В этой части статьи напрашивается истинное изречение Лидера Нации, Первого Президента Н.А. Назарбаева: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность». Грамотное молодое поколение - удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. Любая критика относительно роли и значимости Первого Президента в данном направлении рассыпается перед реализованными инициативами Лидера Нации.

Список литературы:

1. [http://www.adilet.gov.kz]

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА – ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Егер К.В., Парисеева С.Н.
Республика Казахстан
E-mail: kristl13@mail.ru

Молодежь современного Казахстана - это фактически первое поколение, родившееся и выросшее в независимой Республике Казахстан. Поколение, взрослевшее в сложной обстановке изменения стереотипов, стремительных и не всегда гладких политических и экономических трансформаций. В ходе проводимых реформ в стране изменились и базовые основы жизни общества. Поэтому в наше время новые реалии вызывают тесно связанные друг с другом противоречивые тенденции в развитии молодежи.

Для сегодняшнего Казахстана вопросы о том, что представляет собой современная молодежь и каков ее потенциал, особенно актуальны. Вместе с тем, практика участия молодежи в жизни общества показывает, что молодое поколение сумело адаптироваться к современным реалиям. Однако велика и

доля социально неустроенных молодых людей, в результате чего возникают группы риска. И это, безусловно, является огромной проблемой.

Пытаясь определить проблемы, с которыми сталкивается молодежь Казахстана, сеть комитетов «Молодежные банки идей» провели исследование, в результате которых стало ясно, что молодым людям нечем заполнить свой досуг, они испытывают некоторые трудности в трудоустройстве. Из этого исходит проблема наркомании, алкоголизма, а также рост преступности и участие молодежи в деятельности незаконных бандформирований.

Согласно статистике в Казахстане официально зарегистрировано 45 тыс. наркозависимых. Но по информации Центра медико-социальных проблем наркомании в Казахстане в настоящее время насчитывается более 340 тыс. наркоманов, т. е. Каждый сороковой житель страны. А численность безработных составляет около 500 тыс. человек.

Конечно, Казахстан - не единственная страна в мире, которая столкнулась с такого рода проблемами. Но это не значит, что их не нужно решать. И в сложившихся условиях многое зависит от самой молодежи. Она, как никакой другой государственный или международный институт, способна проложить себе дорогу в светлое будущее. Именно от нее зависит то, каким явит себя миру Казахстан завтрашний. Ведь недаром президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев, выступая на съезде партии «Нур Отан», сказал, что «человек должен сам заботиться о себе сначала. Быть здоровым, быть образованным, быть профессионалом.
Без этого никакая помощь никому не поможет».

Так что же должна сделать сегодняшняя казахская молодежь для собственного развития и решения проблем, с которыми она столкнулась? Ответ на этот вопрос прост - необходимо получать образование (как светское, так и религиозное) и придерживаться основополагающих норм Ислама.

В современном Казахстане созданы необходимые условия для того, чтобы каждый имел возможность получить образование того профиля, которые ему ближе всего. Сегодня в стране насчитывается более 146 вузов, в которых ведется подготовка кадров всех востребованных в современном мире специальностей. Необходимо только понять, что высшее образование - билет для молодого казахстанца в будущее.

Ведь не просто так бывший Председатель Совета Министров Казахской ССР Динмухамед Кунаев в своей книге «От Сталина до Горбачева», подводя итоги своей жизни, писал: «До сих пор благодарен учителям-наставникам за мудрые наставления, за знания».А основоположник казахской классической литературы Абай Кунанбаев призывал: «Желаешь быть в числе умных людей спрашивай себя раз в день, раз в неделю, или хотя бы раз в месяц: как ты живешь? Сделал ли ты что-нибудь полезное для своего образования?». Слова таких людей не могут быть демагогией. К ним можно и нужно прислушаться.

Образовательная политика правительства страны не ограничивается предоставлением возможностей для обучения внутри Казахстана[1].

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.

Стипендия «Болашак» — гарант успешного карьерного роста и профессиональной самореализации её выпускников. 74% болашаковцев изъявляют желание работать в госорганах.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента [2].

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилёва образован 23 мая 1996 года по инициативе Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева на основе объединения двух вузов — Целиноградского инженерно-строительного института (ЦИСИ) и Целиноградского педагогического института. Указом Президента РК от 5 июля 2001 года университету присвоен особый статус национального, «учитывая значительный вклад в формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и техники».

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. Университет будет способствовать качественному прорыву по подготовке следующего поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного будущего страны.

Если только взглянуть на миссии «Болашака», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Мисии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения:

Способствовать развитию интеллектуального потенциала нации.

Обеспечить опережающее развитие и выход на международный уровень системы образования и науки Республики Казахстан, а также способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии.
Объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана.

Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

В этой части статьи напрашивается истинное изречение Лидера Нации, Первого Президента Н.А. Назарбаева: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность». Грамотное молодое поколение - удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. Любая критика относительно роли и значимости Первого Президента в данном направлении рассыпается перед реализованными инициативами Лидера Нации.

Уже почти 20 лет действует президентская стипендиальная программа «Болашак», предоставляющая прекрасные условия для получения высшего образования за рубежом. Ее стипендиаты имеют возможность обучаться в 200 ведущих вузах 23 стран мира.

Помимо светского в Казахстане все желающие могут получить и религиозное образование. В стране действуют Египетский университет исламской культуры «Нур-Мубарак» и Алматинский Исламский институт, а также множество медресе (как для юношей, так и для девушек). Отмечая необходимость получения образования, главный имам Астаны Калижан Занкоев на открытии одного из медресе сказал: «Проблема нашей страны - отсутствие необходимого уровня квалификации имамов».

Современная казахстанская молодежь должна задуматься о ближайших перспективах развития Ислама на их родине. Ведь в трудные для страны времена Ислам способен объединить вокруг себя всех верующих и решить все накопившиеся проблемы. Ввиду этого сегодня жизненно необходимо, чтобы молодежь Казахстана поняла, какую важную роль Ислам играл, играет и будет играть в становлении и развитии казахского народа. В единстве, как известно, - сила, и Ислам является тем объединительным фактором, который способен реально сплотить молодежь и не дать ей встать на путь террора и преступлений. И если вспомнить, что внутри мавзолея Ходжи Ахмеда Ясави - проповедника, принесшего в степь свет Ислама - есть знаменитый тайказан (большой котел, в десять петель которого вдеты десять знамен) - символ объединения десяти основных племен, составивших основу казахского народа, то становится понятным насколько сильно влияние Ислама.

Задачей современной молодежи в Казахстане является самообразование и духовное саморазвитие. Необходимо это, прежде всего, самой молодежи, чтобы

не попасть в разного рода секты и полукриминальные сообщества. Молодежь должна понимать, что в таких сообществах нет людей, которые бы попали туда в результате духовных и умственных поисков и сравнения разных точек зрения. Как правило, большинство сектантов не знакомы с традиционными религиозными вероучениями. Именно поэтому получение хотя бы элементарного религиозного образования является необходимым. Показательны слова главы Духовного Управления Мусульман Казахстана Абсаттара Дербисали: «Распространители деструктивных религиозных идей стремятся внушить молодым людям такие мысли, что в Казахстане Ислам имеет слабые исторические корни. Но ведь у нас есть своя двенадцатистолетняя история!»

Молодежь должна продолжить те славные традиции своих предков, которые испокон веков укрепляли казахстанский народ, делая его стойким и целенаправленным. Она должна направить вектор поступательного развития Казахстана в сторону дальнейшего усиления страны на международной арене. И сделать все это без должного образования и, находясь вдали от Ислама, не представляется возможным.

Список литературы

1.Кунаев Д.А. От Сталина до Горбачева. Санат .-1994.-198с.
2. Закон Республики Казахстан от 19 января 2011 года № 394

ПРЕЗИДЕНТСТВО Н. А. НАЗАРБАЕВА - КАК ПРИМЕР ТРУДОЛЮБИЯ И УПОРСТВА

Бабич А.Ю.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный
Республика Казахстан
E-mail: babich-aleksandr@bk.ru

На пути к светлому будущему, к новым высотам нашему народу нужен такой лидер, который бы смог обеспечить не только достойную поддержку на правительственном уровне, но и в социальном плане. Именно такого лидера мы и видим в лице Первого Президента Республики Казахстан Нурсултана Абишевича Назарбаева. Он является основателем нового независимого государства, обеспечивший единство Казахстана, защиту Конституции, прав и свобод человека и гражданина.

С момента прихода Н. А. Назарбаева к власти 24 апреля 1990 года Казахстан позиционирует себя как миролюбивое государство. С самых первых действий, как высшее лицо в государстве, президент подписал один из самых важных документов того периода - указ «О закрытии Семипалатинского ядерного полигона» 29 августа 1991 года.

В настоящее время Казахстан признан международным обществом не только как независимое государство, но и державой, отличающейся высоким уровнем демократии. Немалая заслуга на этом сложном тернистом пути принадлежит Н. Назарбаеву. Новый этап конституционной эволюции нашего государства начинается с принятия Декларации «О государственном суверенитете Казахской ССР» 25 октября 1990 г. Именно его можно охарактеризовать как новую фазу в истории державы. Несмотря на выжидательную позицию советского Казахстана, действие медленно завершалось, с каждым днем приближая развал великого союза государств. Казахстан один из последних вышел из состава СССР, надеясь вступить в новообразовавшийся союз стран.

В результате проведения первых всенародных выборов 1 декабря 1991 года Н. А. Назарбаев был переизбран на пост президента Казахской ССР. Первые декабрьские дни несли судьбоносный характер: 10 декабря был подписан закон о переименовании Казахской ССР в Республику Казахстан, а 16 декабря Верховный совет провозгласил Казахстан независимым суверенным государством.

Долгожданный ребенок родился 6 июля 1940 года в семье Абиша и Альджан Назарбаевых. Возникли настоящие споры о том, как же назвать младенца. На великом тое, проводимом в честь рождения ребенка, было множество разговоров. В конце концов бабушка новорожденного Мырзабала предложила: «Пусть мой ненаглядный внук носит одновременно два имени сразу – Нур и Султан, пусть он будет Нурсултаном». Впоследствии мать Нурсултана рассказывает, что его бабушка приняла огромное участие в жизни внука: давала советы и наставления, занималась его воспитанием, привила любовь к искусству. Несмотря на тяжелые послевоенные годы, во время которых проходило детство и юность будущего президента, он провел их в окружении любви и дружбы.

Отец Нурсултана, Абиш, был очень умным и трудолюбивым человеком. Он никогда не сидел без дела: занимался садом, изучением книг, параллельно содержа семью. Глядя на неувядаемую отцовскую любовь к труду, мальчик с огнем в глазах брался за работу. С раннего детства он вместе с отцом занимался огородом, высаживая картошку; помогал ухаживать за яблоневым садом.

Как-то его отец Абиш привел в дом семью балкарцев-спецпереселенцев. Семья Назарбаевых приютила их, помогла найти работу. А сам Абиш Назарбаев за это время сдружился с балкарцами и быстро научился их языку. В многонациональном Чемолгане так поступали все. Никто не делился по национальностям. Нурсултан Назарбаев позже писал в одной из своих книг, что тогда среди мальчишек никто и не вспоминал кто ты – казах, украинец, чеченец или немец: «Да и как разделить, если к дому казахской семьи лепился дом турка-месхетинца, а в следующих жили Богдан, Рихард, Олег…»

Маленький Нурсултан всегда стремился к новым знаниям. В школе он был не только самым лучшим учеником в классе, но и уверенно занимал лидирующие места по успеваемости во всей школе. Он уходил в чтение, ночуя

у костра, где часами мог изучать историю своего рода, поскольку мальчик считал, что не знать историю своей семьи – самый настоящий позор. Позднее в одной из своих книг Нурсултан Назарбаев напишет: «В последнее время мода кичиться «пролетарским» происхождением неожиданно сменилась другим поверием: искать и во что бы то ни стало находить у своих предков «голубую кровь». Не было её в нашем роду никогда. Я – сын, внук и правнук чабанов, то есть вовсе не из дворян. Все мои предки жили здесь, у подножия Алатау». И хотя позднее выяснилось, что и в его роду были знаменитые люди, Нурсултан Назарбаев всегда считал и по сей день считает себя человеком из народа, плоть от плоти народной. Это ощущение себя как единокровной части народа никогда его не покидало и с годами только крепло. Он чувствовал себя одновременно и потомственным казахом, наследником культуры и обычаев предков, и человеком новой формации, новой динамичной эпохи научно-технического прогресса, открывавшей перед каждым невиданные возможности.

Главное, что его отличало – это самостоятельность в суждениях и поступках и постоянное стремление к лидерству. Он умел построить отношения со сверстниками с первых минут знакомства, был «заводилой» и общественным организатором. Любил пошутить, хорошо пел, располагал к себе людей и быстро становился душой компании. Тогда же проявилась и еще одна из присущих ему черт – прагматизм. Узнав о комсомольском наборе на большую стройку металлургического комбината в Темиртау, Нурсултан принял решение стать металлургом. Нурсултану хотелось поскорее и самому прочно встать на ноги, и помочь материально родителям, своим родственникам. Ведь он был в семье старшим сыном.

3 июля 1960 года запустили доменную печь – первую и единственную тогда во всей Средней Азии и Казахстане. Эта дата стала днем рождения Казахстанской Магнитки – Карагандинского металлургического завода. Вместе с опытными мастерами в плавке первого казахстанского чугуна участвовал и молодой металлург Назарбаев. На «Кармете» он освоил еще несколько смежных профессий: работал чугунщиком разливочных машин, горновым доменной печи, диспетчером, газовщиком доменного цеха.

Перед Нурсултаном Назарбаевым открывались новые перспективы. Его стремление всегда быть лидером, способность увлечь людей и вести их за собой были замечены и оценены. С 1969 года он соглашается перейти на предложенную ему партийную и комсомольскую работу в ставшем для него почти родным Темиртау. Как оказалось, работать в гуще событий, с большим количеством людей было у Назарбаева в крови. Он быстро освоился на новом месте, в чем ему помогли друзья-чугунщики.

Переломным моментом стало его назначение в 1972 году на должность секретаря парткома родного Карагандинского металлургического комбината. Фактически он стал вторым после директора комбината лицом на гигантском по масштабам Казахстана предприятии, на котором работали 30 тысяч человек. Это была огромная ответственность, тяжесть которой он вскоре прочувствовал в полной мере. Ему приходилось заниматься не только управленческими

делами, а так же отслеживать всю документацию, создавать планы, производить расчеты, отслеживать расход и производство. Назарбаев не скрывал проблемы и недостатки на комбинате, а боролся с ними: спускался с шахтерами в штольни, шел с металлургией в пекло. Он знал, что народ его поддержит, ведь он сам – часть народа.

Народ шел за ним, находя в этом человеке того, кто не только говорил о своей готовности жить и работать ради народа, а непосредственно выполнял свои задачи. Он был не жестоким критиканом, а выходцем с «низов» народа. Зная проблемы своей страны изнутри, он предлагал мудрые и действенные решения возникающих проблемных ситуаций внутри управляемого им государством.

Политика президента направлена не только на достижение экономических высот на мировой арене, но и достойное обеспечение будущего казахстанской молодежи. Внимание данному вопросу уделяется в стратегиях «Казахстан-2030» и «Казахстан-2050».

На сегодняшний день завершена стратегия «Казахстан-2030». По данной стратегии ставилась задача улучшения качества охраны здоровья. Как отмечал президент, от качества лечения жителей страны зависят другие отрасли государства: образование, уровень готовности Вооруженных Сил, место страны в мировом рейтинге. Основным достижением является увеличение количества школ, улучшение качества образования, а так же уровня здравоохранения. К 2014 году планировалось открыть 20 Назарбаевских интеллектуальных школ, обучение в которых проходит по особой программе.

Особое внимание на протяжении всего времени независимости Республики Казахстан уделяется миролюбивой внешней и внутренней политике. В настоящее время в стране насчитывается более 130 наций и этносов. «Этнокультурное многообразие Казахстана — это наше преимущество, — неустанно подчеркивает Нурсултан Назарбаев. — Это потенциал развития». Наш президент вывел формулу общественного единства, казахстанскую модель межэтнического и межконфессионального согласия, которая строится на принципах дружбы, толерантности и совместного достижения стратегических целей. Эту уникальную модель сегодня пристально изучают во всем мире, ей нет аналогов. Впервые в нашей стране в марте 1995 года была создана Ассамблея народов Казахстана — консультативно-совещательный орган при президенте Республики, деятельность которой направлена на сохранение стабильности в обществе.

В 2010 году Казахстан первым из стран СНГ председательствовал в ОБСЕ, а Астана стала местом проведения исторического международного саммита. Произошло это благодаря огромному международному авторитету Н. Назарбаева. И вот новый исторический успех — столица Казахстана Астана избрана местом проведения самой престижной международной выставки «EXPO-2017». Предстоящее мероприятие, которое пройдет под лозунгом «Энергия будущего», осветит тему — альтернативные источники энергии. Выставка пройдет с 10 июня по 10 сентября 2017 года и примет около 100

стран-участниц и 10 международных организаций. На всемирной специализированной выставке 2017 года странами-участницами будут продемонстрированы достижения и перспективы в сфере использования возобновляемых источников энергии и такие их преимущества, как экологическая чистота, низкая стоимость эксплуатации и безвредность для окружающей среды. Для Казахстана «EXPO-2017» станет знаковым событием: никогда раньше международная выставка подобных масштабов не проходила в странах Центрально-Азиатского региона и СНГ.

В данный момент Н.А. Назарбаев проводит политику стратегии «Казахстан-2050», в основном направленную на молодежь, где по-прежнему среди главных задач, ставящихся для всей страны, а в том числе и народа, является высокий уровень продолжительности жизни населения, укрепление защищенности нации, выход из кризиса в числе наиболее конкурентоспособных стран. По словам президента, от качества образования, даваемого нашей страной, зависит ее будущее. Стремительно развивается антикризисная программа, направленная на улучшение жизни казахстанцев.

Казахстан вошел в 50-ку наиболее конкурентоспособных стран. Казахстан занял 37 место в мировом рейтинге качества человеческого капитала среди 124 стран мира. По данным глобального рейтинга миролюбия, который составила команда экспертов Института экономики и мира в 2010 году, наша страна получила 95-е место. Казахстан занял 105-е место из 178 возможных в индексе уровня коррупции стран мира, подготовленном TransparencyInternational в 2010 году.

За 25 лет независимости Казахстан «восстал из руин». Заслуга в достижении данных высот принадлежитнашему могучему лидеру, который внушил всем, что миролюбие, уважение и целеустремленность – залог благосостояния, процветания и успеха страны.

Список литературы:

1. http://www.nomad.su/?a=3-201211290027
2. https://www.akimat-talgar.gov.kz/news/show/id/312
3. http://www.adilet.gov.kz/ru/node/45690
4. http://aboutkazakhstan.ucoz.kz/index/0-12
5. http://www.top-news.kz/index.php?np=00018739&nl=1

РОЛЬ НУРСУЛТАНА НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Нурмагамбетов Б.С.
Рудненский Индустриальный Институт. г.Рудный
Республика Казахстан
E-mail:baur181296@mail.ru

Нурсултан Абишевичуделяет большое внимание будущему нашей страны, а именно молодежи Республики Казахстан. В качестве примера можно привести стипендию (программу) – «Болашак». Данная стипендия предназначена для подготовки высококвалифицированных кадров, которым предстояло проводить дальнейшие реформы. Впервые в истории государств постсоветского пространства талантливой молодежи была предоставлена возможность получать образование за рубежом. Данная стипендия была принята 13 мая 1993 и уже в 1994 группа казахстанских студентов впервые была направлена на обучение в зарубежные вузы.

Хочется процитировать слова нашего лидера: «Двадцать лет назад, в трудную эпоху первых лет Независимости, не каждому было дано увидеть наше достойное Будущее. Я отправил первых стипендиатов для того, чтобы они получили новые знания и смогли вести нашу страну вперед. Экономика находилась в состоянии коллапса, остановились практически все крупные производства. Инфляция зашкаливала, росла безработица. Страна погрузилась в «дикий капитализм». Тогда мы только начинали переход к рыночным отношениям. Мало кто знал, что это такое. Даже у самых опытных управленцев были лишь смутные представления о том, как управлять новыми экономическими и социальными процессами, создавать суверенное государство. На тот момент в стране не было специалистов по переходу к новой рыночной экономике. Независимому Казахстану были остро необходимы профессиональные кадры, имеющие качественное образование международного уровня. Нужно было провести приватизацию и привлечь инвестиции в страну. И это был наш верный стратегический выбор. Ему мы следуем уже два десятилетия».

Молодость – это путь в будущее, который выбирает сам человек. Выбор будущего, его планирование – это характерная черта молодого возраста; он не был бы таким притягательным, если бы человек заранее знал, что с ним будет завтра, через месяц, через год.На сегодняшний день государству служат сотни тысяч молодых экспертов и специалистов во всем государственном секторе. Многие из них не смоделировали свою модель карьерного роста. Этому есть разумное объяснение – обычный страх, волнение и неуверенность в будущем. Кому-то довольно сложно обходиться без поддержки, кому-то без направления. А кто-то использует стаж государственной службы в качестве карьерного «трамплина», что позволяет молодым специалистам без труда найти работу в крупных предприятиях. Это естественно, человеку свойственно расти. Но на государственной службе также немало перспектив, также стоит отметить масштабы деятельности государственных служащих, будь то исполнитель или руководитель.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета

каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента.

Если только взглянуть на миссии «Болашака», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Миссии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения:

– способствовать развитию интеллектуального потенциала нации;

– обеспечить опережающее развитие и выход на международный уровень системы образования и науки Республики Казахстан, а также способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии;

– объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана;

– подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

При написании статьи, невозможно относиться субъективно к данной теме. Роль и значимость Лидера Нации никак нельзя переоценить, можно долго перечислять заслуги Президента перед казахстанским обществом и мировым сообществом. Начиная свой путь в государственном органе, он призывает всех молодых сотрудников перенимать опыт у старшего поколения. Сохранять научный, рабочий капитал и приумножать его для следующих поколений. Ведь нет ничего полезнее личного опыта, переданного во благо государства. Наш президент призывает всех помогать друг другу, молодому поколению в освоении тонкостей государственного управления, государственной службы.

На сегодняшний день, благодаря стараниям Лидера Нации, у нас есть все, чтобы другие государства нам завидовали и в чем-то равнялись на нас. У каждого из нас равные возможности внести положительный вклад в развитие нашего общества – общества, в котором будут жить наши дети, внуки.

Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества».

Стоит отметить, что благодаря правильной политике Нурсултана Абишевича наш Казахстан вошел в число 50-ти самых развитых стран мира. Как сказал сам Президент: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не

хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность».

Грамотное молодое поколение – удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. Любая критика относительно роли и значимости Первого Президента в данном направлении рассыпается перед реализованными инициативами Лидера Нации.

В конце хочется обобщить выше сказанное – наш Президент с самого первого дня на посту старается улучшить жизнь своих соотечественников, чем и вызывает сильное уважение у граждан нашего Казахстана.

Список литературы:

1. Ж. Сааданбеков – «Нурсултан Назарбаев. Законы Лидерства». Астана,2005.
2. Стратегия Развития Казахстана. Послания Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева Народу Казахстана. 2014
3. http://e-islam.kz/ru/maqalalar/item/703-eislam
4. Стратегия «КАЗАХСТАН-2050»:Новый политический курс состоявшегося государства. Алматы 2014.
5. http://articlekz.com/article/11212

МОЛОДЫМ ВЕЗДЕ У НАС ДОРОГА

Власова А. В.
КГКП «Рудненский колледж строительства и транспорта»
г. Рудный, Республика Казахстан
ayagan84@mail.ru

В современном обществе проблема самоопределения и самоутверждения личности молодого человека является сверхактуальной и приоритетной задачей государства. Молодежи Казахстана необходимо помочь четко обозначить пространство для приложения своего интеллектуального и инновационного потенциала. Молодежь – это «вечный двигатель» будущего. Поэтому с уровнем развития, возможностями, ценностными ориентациями, степенью участия в экономической, политической и общественной жизни казахстанской молодежи связан путь Казахстана в будущее. Основы этого будущего закладываются в настоящем.

Поддержка молодежи – это инвестиции в прогресс страны. С первых лет Независимости вопросы образования, здоровья, доступа к новым информационным технологиям, профессиональной и личностной конкурентоспособности, патриотического воспитания, успешной

социализации молодого поколения были и остаются в центре внимания Главы государства Н.А. Назарбаева.

"XXI век мы называем не только эпохой глобальных вызовов, но и временем молодых, энергичных и талантливых людей. В Казахстане сегодня каждый четвертый гражданин – это представитель молодого поколения. Меня радует, что вы овладеваете знаниями, иностранными языками, стремитесь быть открытыми для инноваций. Среди вас немало ребят, чьи ум и знания уже сейчас приносят пользу Родине. Уверен, что совсем скоро мир узнает о новых казахстанских ученых, врачах, инженерах, музыкантах и спортсменах", - сказал Нурсултан Назарбаев, на республиканском молодежном форуме «Жастық! Жігер! Еңбек!» в Актобе. [1]

В Казахстане создали современную систему образования, интеллектуальные школы, университет международного уровня в Астане. Ежегодно тысячи студентов по международному обмену направляются в лучшие вузы мира. Президент РК Нурсултан Абишевич Назарбаев постоянно напоминает нам, учащимся, что главное в жизни – это знания, высокий профессионализм и преданность своей Родине. Он отмечает большой потенциал сил, энергии, творчества молодых людей и призывает направлять все это на осуществление главной цели нашей жизни.

"В Плане нации «100 шагов» предусмотрены меры, направленные на поддержку молодёжи. Проектами «Дорожная карта занятости-2020», «Дорожная карта бизнеса-2020», «С дипломом в село», «Жасыл Ел» охвачено полмиллиона молодых казахстанцев. В рамках программы «Доступное жилье» молодым семьям уже выдано более 3,5 тыс. квартир. И эта работа продолжается.

С 2017 года каждый выпускник средней школы сможет за счет государства получить свою первую профессию. В республике принимаются меры по внедрению дуального обучения, интегрирующего образование и трудовую практику.

Именно со школьной скамьи необходимо строить Общество Всеобщего Труда, а продолжать в профессиональных колледжах, высших учебных заведениях. Для школьников и студентов в нашем городе проводятся экскурсии на производство, встречи с передовиками и ветеранами, различные совместные мероприятия. Практикантам колледжа дается возможность участвовать в спартакиадах, туристических слетах и профконкурсах. По всей стране ежегодно государство выдает более 35 тысяч грантов на бесплатное обучение в вузах.

Несмотря на глобальный кризис, государство направляет ресурсы на поддержку человека труда, учреждён специальный Орден трудовой славы. Это шахтеры, металлурги, железнодорожники, нефтяники, представители других рабочих профессий, чьим трудом создается отечественная экономика — в металлургических печах, на рудниках и шахтах, заводах, автомобильных и железных дорогах. Президенту РК Н. Назарбаеву хорошо известно, что такое рабочая профессия. «Самая твердая валюта — это труд человека, — считает глава государства. [2]

Труд обеспечит мультипликативный эффект для развития нашей экономики, создаст мощный «социальный лифт» для казахстанцев и повысит благополучие молодежи. Необходимо отметить, что проводимая с первых лет Независимости государственная молодежная политика сыграла стабилизирующую роль в жизни общества, так как позволила смягчить трудности жизненного старта, с которыми неизбежно сталкиваются молодые люди, обеспечила участие молодежи в различных областях жизни общества.

Есть сотни и тысячи дел, в которых нужны ваши свежие идеи и молодые руки. Настоящим подвигом стала акция 200-тысячной армии «Жасыл Ел», которая высадила за 10 лет 50 миллионов деревьев на площади 115 тысяч гектар. В прошлом году по Костанайской области в проекте «Жасыл Ел», который направлен на сезонное трудоустройство молодежи, участвовало около 1250 зеленых бойцов. Данный проект не только улучшает экологическое состояние нашей природы, но и формирует у молодежи чувство патриотизма. Необходимо продолжить эту благородную миссию и сделать Казахстан зеленой и чистой территорией для будущих поколений.

Всему миру известны имена наших прославленных олимпийцев – Данияра Елеусинова, Ивана Дычко, Дмитрия Баландина, Василий Левит и многих других, кто произвел фурор на Олимпиаде в Рио - де Жанейро. Они являются достойным примером для нового поколения. Сегодня в Республике работают тысячи спортивных объектов – стадионов, бассейнов, хоккейных и теннисных кортов. Президент страны Нурсултан Назарбаев поставил задачу по обеспечению доступности спортивных объектов для населения. Это является долгосрочными инвестициями государства в здоровье казахстанского народа. В настоящее время для занятий массовой физической культурой в Костанайской области функционируют около 2,5 тысяч спортивных сооружений.

Каждый четвертый житель Костанайской области - из числа молодежи. В отношении нее осуществляется специальная молодежная политика, которая в этом году стоит бюджету более 187 млн. тенге. Сейчас посредством госзаказа управлением реализуются 8 социально значимых проектов, например, в рамках проекта «Развитие волонтерства» в области начата подготовка 120 волонтеров для участия в международной выставке «ЭКСПО-2017». [3]

Достойная часть молодых людей примет активное участие в проведении Универсиады в городе Алматы, гордо будут нести флаги и факелы спортивного праздника

Сегодня социально активная молодежь имеет реальную возможность поступать и продвигаться на государственной службе, открыть и вести свое дело, успешно заниматься самообразованием, наукой, спортом, творчеством и многими другими видами деятельности.

Молодежь независимого Казахстана - это люди новой формации, в полной мере ощутившие незыблемость государственности и независимости своей страны. Это люди, умеющие свободно мыслить и ответственно действовать, быстро и рационально реагировать на меняющиеся социально-

экономические условия, люди, стремящиеся к постоянному самосовершенствованию и улучшению стандартов жизни.

Модернизация государственной молодежной политики, проводимая в рамках социальной модернизации страны, предоставит молодым людям более широкие возможности реализации своих талантов и способностей, позволит приблизить жизненный уровень казахстанского молодого поколения к высоким мировым стандартам.

Молодежь – это жизненная сила и концентрированная энергия нации. Как социально-демографическая группа она является главным стратегическим ресурсом страны и занимает особое место в социальной структуре общества. [4]

"Вы – будущее нашей страны. У нас с вами великие цели. Мечты сбываются только тогда, когда мы к ним стремимся. Верю, что у вас хватит сил, сплоченности, настойчивости и таланта, чтобы Казахстан XXI века был сильным и процветающим вместе с вами", - сказал глава государства[5]

Список литератур

1. http://akimataktobe.gov.kz/index.php/ru/
2. http://www.zakon.kz/4781238-n.nazarbaev-trud-samaja-tverdaja-valjuta.html
3. http://www.ng.kz/modules/news/article.php?storyid=23843
4. Концепция государственной молодежной политики до 2020 года // Официальный интернет-ресурс молодежного крыла «Жас Отан» НДП «Нур Отан». Режим доступа: http://zhasotan.kz/ru/news/index.php?ELEMENT_ID=4771
5. Данные Агентства РК по статистике // Режим доступа: www.stat.kz

ЕЛБАСЫНЫҢ ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫ АРАСЫНДАҒЫ РӨЛІ

Абдикеров Н. Е.
№ 19орта мектебі,
Рудный қаласы, Қазақстан Республикасы
E-mail:Seitjan.kz_99@bk.ru

«Бүгінгі күнді түсініп-түйсіну үшін де,
болашақтың дидарын көзге елестету үшін де
кешегі кезеңге көз жіберуіміз керек»

Н. Ә. Назарбаев

Жарқын болашаққа жол бастаған Ұлт Көшбасшысы.

Жасыратыны жоқ, кейде мен іштей ойланамын,түн ұйқымды төрт бөліп ұйықтамай шығар түндерім де болады.Сондағы бар ойлайтыным- елімнің, жерімнің тағдыры,ертеңгі болашағы. Мұным кейбіреулерге жаттандылау болып көрінуі мүмкін.Бірақ бұл-менің имандай шыным.

Әрине, Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Отаны мен халқы үшін бар ынта-ықыласын салып, адал қызмет етудің нышанына айналды.Барша қазақстандықтар Тұңғыш Президентті Елбасы деп атап кетті.Осы ұғымның мән-мағынасы-жаңа мемлекетті құрып, қазақ халқының ұзақ ғасырлар бойғы арманын орындағаны,әлемнің жетекші елдерімен терезесін теңестірген тәуелсіз Қазақстанның жаңа буынын тәрбиелеп өсіргені үшін халқымыздың Н.Ә.Назарбаевқа деген үлкен сүйіспеншілігі,ризашылығы деп білеміз.

Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаевтың қызметі және оның Қазақстан тарихындағы рөлінің санқырлылығы соншалық, оның елдің саяси, экономикалық және әлеуметтік негіздерін құрудағы үлесін жарқын бейнелеп көрсетті. Елбасы арқасында біздің еліміз бар жоғы екі онжылдықта кеңестік экономикалық жүйенің жай ғана қосымшасынан-халықаралық сахнада өзін-өзі көрсете білген, қарқынды дамып келе жатқан тәуелсіз мемлекетке айналды. Қазақстан басшысының саяси стилінің басты ерекшілігі-оның әрқашанда дамуға,тек қана алға нық сеніммен қадам басуға әрекет жасады. Қазақстандықтардың егеменді елдің Тұңғыш Президенті етіп Нұрсұлтан Назарбаевты таңдағаны ел тарихы мен тағдырындағы шешуші қадамы болып табылады.1991 жылғы 1 желтоқсандағы алғашқы президенттік сайлауда сайлаушылардың 98 пайызы Нұрсұлтан Назарбаевты таңдағаны-үлкен сәттілік, бүгінгі күннің жемісі болып отыр.

Осы тұста « Қайғысыз ұйқы ұйықтатқан ханым-ай» деген Бұқар жырау сөзі де ойға оралады. Бұл сөзде Елбасының ұлылығын айқындап тұр. Олай дейтінім, Елбасы тәуелсіздіктің елең-алаңында небір қиын істердің қиюын тауып, күрмеуі қатты аса күрделі проблемаларды кемеңгерлікпен шеше білген,жас қазақ мемлекетін қатал уақыттың қатыгез дүлей дауылдары мен нөсер жауындарынан аман-есен алып шыққан Ұлы Адам!

Бүгінгі таңда Қазақстан әлемге танылды. Оның себебі қазақ қоғамында білімді, дарынды, таланты жастар өте көп. Бірақ сол жандарға керек кезде комек пен қолдау көсеткен тұңғыш президент еді. Ұлт көшбасшысы қазақ жастарының болашағын ойлауда оларға қажетті көмек көрсету керектігін түсінді. Қазіргі таңда ел басшысы жастарға түрлі көмектер көрсетіп жатыр. Мысалы, дарынды, талантты, білімді жастарды тегін оқытып, бар қаражаттарын өз мойнана алып жатыр. Әлем қазір Қазақстанды таныды. Білім жағынан да қазақ жоғары деңгейде. Өнер саласынан қазақ жоғары деңгейде. Барлық салада Қазақстан жоғары деңгейде. Жастар түрлі шетел ЖОО-да оқып жатыр. Және де түрлі елдерде тәжірибе алмасып жатыр. Осының барлығы ел басы Н.Ә.Назарбаевтың арқасында іске асып жатыр. Иә, әрине қазақ жастары өте қабілетті. Соның арқасында Қазақстан осы күнге жетіп отыр. Бұл жұмысымның мақсаты,ел басымыздың жастарға жасаған мүмкіншіліктерін көрсету. Болашақ сенімді жастардың қолында. [1]

Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаев қазіргі жастарды қолдап отыр. Кез келген елдің болашағы сол елдің жастарына байланысты екені мәлім. Жасап жатқан мүмкіншіліктері: түрлі спорт, өнер, білім-ғылым саласында қазақ жастары қазірде көп. Олардың барлық жағдайын жасап жатқан-ел басы

Н.Назарбаев. Білімді жастарды шет елде оқу мүмкіндігі ел басының қолдауымен жүзеге асырылды. Болашақ бағдарламасы шетелде қазақ жастарының емін-еркін білім алып, сол жақта тәжірибе алмасып, ел мүддесі үшін пайдалы еңбек етуге мүмкіндік береді.

1993 жылғы 5 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев қаулысымен «Болашақ» халықаралық стипендиясы тағайындалды. Бұл бастама дарынды жастарға келешекте өздерінің жинақтаған тәжірибелерін мемлекет игілігіне пайдалану үшін шетелде сапалы білім алуға көмектесу идеясына негізделген. 1994 жылы бір топ қазақстандық студенттер тұңғыш рет шетелдік жоғары оқу орындарына жіберілді.

1994 жылдан бастап 2004 жыл ішінде «Болашақ» бағдарламасы аясында барлығы 785 студент әлемнің 13 елінде білім алды. Стипендия қызметте табысты өсудің, түлектердің кәсіби мамандануының кепілі іспеттес. Бұның дәлелі ретінде бағдарламаның көптеген түлектері мемлекеттік қызметте, мемлекеттік және халықаралық ұйымдарда, акционерлік құрылымдарда жауапты қызметтерді атқарып, мемлекеттік және халықаралық жобаларға қатысып, еліміздің дамуына өз үлестерін қосуда.

2007 жылы елдер мен ЖОО-лар тізімі толықтырылды. Қазіргі кезде үміткерлер әлемдегі 32 елдің алдыңғы қатарлы 630 оқу орындарында оқи алады. Бүгінгі таңда стипендияны іске асыруда магистрлік және докторлық бағдарламаларға, сондай-ақ біздің ел үшін анағұрлым қажетті болып табылатын техникалық және медициналық бейіндегі мамандарды дайындауға ерекше көңіл бөлінеді.[2]

Болашақ бағдарламасы қазақ елінде өте тәжірибелі мамандардың пайда болуына әсер етті. Бірақ, қазіргі таңда Қазақстан ешбір мемлекеттен кем емес. Сол елде бар оқытушылар біздің елде де бар. Сол елдегі жасалған жағдай, бізде де жасалған. Ендеше, Қазақстанда әлемдік деңгейдегі ЖОО неге ашпасқа. Иә, елімізде ұлттық оқу орындары бар. Мысалы, ЕҰУ, ҚазҰУ, тағы басқа да оқу орындары бар.

Дарынды, бәсекелестікке қабілетті адамзат капиталымен Еуразияның ғылыми-білім және мәдениет орталығы ретінде Астананың қарқынды өсуіне ықпал ету.

Қазақстан Республикасының білім мен ғылым жүйесін қарқынды дамыту және халықаралық деңгейге шығуды қамтамасыз ету.

Университеттің миссиясына жетуге бағытталған мақсаттар Ғылым мен технологияда жаңа тенденцияларды құруға және дамытуға қабілетті профессионалдардың жаңа ұрпағын қалыптастыру; Білімге негізделген ұлттық экономиканың тұрақты және оны жан жақты дамуына ықпал ететін білім, ғылым және өндіріс интеграциясының моделін құру; Оқу бағдарламаларын интернационалдандыру және әлемдік жоғары оқу орындарымен серіктестік қарым – қатынас арқылы әлемдік білім сезімін қалыптастыру; Білім алу үшін жағдайларды қамтамасыз ететін қазіргі заманға сай технологиялық инфрақұрылымын құру. Әлемдік университеттермен және ғылыми орталықтармен бірлескен ғылыми зерттеулерді өткізу; Әлеуметтік

профессорлық – оқытушылардың құрамын құру және отандық оқытушылардың мүмкіндіктерін арттыру; Университеттің ұлттық және халықаралық беделін құру.

Назарбаев Университетіинновациялық зерттеу қызметін жүргізуге бағытталған қазіргі заманға сай, күшті ғылыми инфрақұрылымы бар университет болуды мақсат етіп отыр. Университетке ең үздік ұлттық және халықаралық зерттеушілер шақырылады, оларға шығармашылық қызметті жүзеге асыру үшін барлық қажетті жағдайлар жасалады.

Қазақстан Республикасының Президенті 2009 жылы халықаралық деңгейдегі университет құру туралы жобаға бастамашылық етті. 2010 жылы Назарбаев Университетінің есігі алғашқы студенттерге ашылды.

Жаңа университет инновациялық зерттеу қызметін жүргізуге бағытталған қазіргі заманға сай, күшті ғылыми инфрақұрылымы бар университет болуды мақсат етіп отыр. Университетке ең үздік ұлттық және халықаралық зерттеушілер шақырылады, оларға шығармашылық қызметті жүзеге асыру үшін барлық қажетті жағдайлар жасалады.

Қазақ жастарының бүгінде арманы жоқ, себебі олардың тірегі болып ұлт көшбасшысы тұр. Олардың қорғаушы, қолдаушысы сол жан. Осыдан 25 жыл бұрын қазақ атты ел барын ешқандай шет ел білген жоқ. Елдің атын ер шығарады демекші, қазақ атын тек қазақ шығарады. Қазіргі таңда сол ерлеріміз елдің атын шығарып қоймай, оны бар әлемге мойындатты. Спорт саласында да атымыз асқақтап тұр. Өнер мен білімді де бағындырды. Спорт саласында соңғы 25 жылда жетпеген жетістікке де жеттік. Бокс тан әлемдік державаға айналдық. Қазаққа жат велоспорт, суға жүзу тағы осы сынды салада барп әлемді мойындаттық. Өнер саласында да білімді, дарынды жастарымыз бар. Қазақтың Абайын түрлі елдерде насихаттап оның мүсіні қойылды. Қазақ театры әлемдік сахнаға шығып, Лондон қаласында әлемді мойындатты. Білім мен ғылым саласында түрлі әлемдік байқауларда топ жарып, жетістікке жетті. Ғарыштыда қазақ бағындырды. Бірақ оының барлығы ел басымыздың қолдауы болмағанда болармеді. “Қазақ жастары өте талантты”– деп атылған.[3] Бірақ сол жастарымызға қындықта қолдау болған ел басы болмаған да осының бірі де болмас еді.

Мақсат, мүдде танымы,
Ерен жүйрік дарыны .
Онымонен достасты
Әлемдегі сан ұлы.
Өмірі оның өнеге
Жаңаға да көнеге.
Штурвал боп келді ол
Қазақстан деген кемеге.[4]

Әдебиеттер тізімі

1. Тарих толқынында. Авторы: Н.Ә.Назарбаев. 87 бет.
2.Уикепедия сайты: НУ уневерситеті.
3. Тарих толқынында . Авторы: Н.Ә.Назарбаев. 98 бет.
4. Балдырған журналы. 7 басылым. 2014 жыл. 33 бет.

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА- ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Михайлова А.А.
КГУ «Школа-лицей№4 акимата города Рудного»
aleks-andra15-10@inbox.ru

Республика Казахстан сегодня - это яркий пример стабильности и согласия, успеха и прогресса. Наш Президент – Нурсултан Абишевич Назарбаев выступая на XIX сессии Ассамблеи народа Казахстана в апреле 2012 года, отметил: «Сегодня глобальный мир ищет формулу единства и находит ее здесь, у нас в Казахстане. Все это говорит о том, что наша страна находится на верном пути». Обеспечение прочного мира и согласия между народами, культивирование толерантности не просто как политической нормы, а как образа жизни казахстанцев стали одной из главных забот Н.А. Назарбаева с первых шагов государственной деятельности. В Послании Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050» - новый политический курс состоявшегося государства» отмечается, что «Фундамент казахстанского патриотизма – это равноправие всех граждан и их общая ответственность за честь Родины. Новый казахстанский патриотизм – это то, что должно объединять все общество, вне этнических различий. Новый казахстанский патриотизм – основа успеха нашего многонационального и много конфессионального общества». Своими продуманными действиями руководство страны во главе с Президентом создало равные возможности для экономического, политического и культурного развития всех этнических групп, проживающих в республике.

Вовлечение молодежи в активную жизнь общества является важнейшей задачей демократического государства. Без этого нет гарантии политической стабильности, эффективного функционирования структур гражданского общества и политических механизмов государственной власти в целом. В Республике Казахстан основы политической социализации молодежи закладываются и развиваются не только в пределах гражданского общества, это еще и важное направление государственной политики. Государство в области молодежной политики работает в двух направлениях: во-первых создает

государственную базу и тем самым вовлекает молодежь в общественно-политическую деятельность; во-вторых создает и поддерживает определенные социально-политические условия, позволяющие молодежи реализовать свою общественную активность.

Правовое закрепление интересов молодежи осуществляется в рамках отраслевого законодательства, 7 июня 2004 года был принят Закон РК «О государственной молодежной политике в РК», который создал основу нормативно-правовой базы государственной молодежной политики.Нурсултан Назарбаев отметил, что наша страна создает необходимые условия для развития и реализации потенциала молодого поколения. «В Плане нации «100 шагов» предусмотрены меры, направленные на поддержку молодёжи. Проектами « Дорожная карта занятости – 2020» , «Дорожная карта бизнеса – 2020», « С дипломом в село», «Жасыл Ел» охвачено полмиллиона молодых казахстанцев.

Глава государства уделяет огромное внимание молодежи страны, с которой связывает лучшие надежды. Для молодежи создана современная система образования, интеллектуальные школы и университет международного уровня в Астане, также Казахстан ежегодно направляет тысячи студентов в лучшие вузы мира. Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан « О статусе «Назарбаев Университет», « Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд».

С 5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева была учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан. Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента. Целями и задачами созданных учебных программ и заведений являются:

1. Способствовать развитию интеллектуального потенциала нации.
2. Обеспечивать опережающее развитие и выход на международный уровень системы образования и науки Республики Казахстан, а также способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии.
3. Объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана.
4. Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

Грамотное молодое поколение - удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. На сегодняшний день, благодаря стараниям Лидера Нации, у нас есть все, чтобы другие государства нам завидовали и в чем-то равнялись на нас. У каждого из нас равные возможности внести положительный вклад в развитие нашего общества – общества, в котором будут жить наши дети, внуки.

Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества».

В Казахстане идет модернизация не только обучения, но и усовершенствования Казахстана в целом. Для улучшения жизни не только молодежи, но и всего населения в целом по всей республике строятся дороги, развивается индустрия, создаются новые рабочие места, открываются инновационные предприятия. « Есть сотни и тысячи дел, в которых нужны ваши свежие идеи и молодые руки. Настоящим подвигом стала акция 200-тысячной армии «Жасыл Ел», которая высадила за 10 лет 50 миллионов деревьев на площади 115 гектар. Необходимо продолжить эту благородную миссию и сделать Казахстан зеленой и чистой территорией для будущих поколений. С 2017 года каждый выпускник средней школы сможет за счет государства получить свою первую профессию. Несмотря на глобальный кризис, Республика Казахстан направляет ресурсы на поддержку человека труда. Это должно обеспечить эффект для развития нашей экономики, создать мощный «социальный лифт» для казахстанцев и повысит благополучие молодежи.

«Убежден, что молодежь ответит на заботу государства отличной учебой, достижениями в спорте и творчестве, служением Родине», - сказал Нурсултан Назарбаев.

В конце, хотелось бы ответить главе нашего государства Н.А. Назарбаеву следующими словами: «Мы, молодежь– будущее нашей страны, верим,что нам хватит сил, сплоченности, настойчивости, знаний и таланта, чтобы Казахстан XXI века был сильным и процветающим государством.»

Список использованной литературы.

1. Н.Н. Уразов, Г.Н. Шойкин «Государственная молодежная политика. Опыт и тенденции развития»// Астана-2003г-с. 215
2. Т.Т. Мукашев «Молодежная политика как составная часть государственной социальной политики»// Астана – 2015г. – с. 25
3. Астана: Академия государственной службы при Президенте РК.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ: БАСТАУЛАРЫ МЕН ТАРИХИ САБАҚТАСТЫҒЫ

Қалшабек Б.Н.
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
Шымкент қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: bkalshabek@mail.ru

Ұлттық мемлекетті қалыптастырып, біріктіретін оның тілі, салт-дәстүрі, мәдениеті, тарихы мен діні болса, ғасырлық мұратын айқындайтын идея оның негізі болып табылады. Жинақтай айтсақ, ұлттық идея сөзтіркесі тарихи ахуалға қарай этностың немесе мемлекеттің мұраты дегенге саяды. Қазақ даласында ұлттық идея байырғы түркі дәуірінде мемлекеттік, тіпті империялық биікке көтерілген.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің «Тарих толқынында» атты еңбегінде «Егер біз мемлекет болғымыз келсе, өзіміздің мемлекеттігімізді ұзақ уақытқа меңзеп құрғымыз келсе, онда халық руханиятының бастауларын түсінгеніміз жөн. Оған барар жол халық даналығының негізінде жатыр» деген еді [1]. Енді міне «Қазақстан жолы – 2050: бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауында ежелгі ата-бабаларымыз – түркілердің мәңгілік ел идеясын – қазақ елінің ұлттық идеясы ретінде жариялауы кездейсоқ емес.

Бүгінгі тәуелсіз қазақ мемлекетінің ең ұлы мұраты – ұлттық идеямызды қалыптастыру жолында батыл қадамдар жасалды. Елбасы Н.Ә.Назарбаев өз Жолдауында Қазақстандық жолдың кеңістік пен уақыттағы ортақ мақсаты, мүддесі, болашағы қандай қорытындымен түйінделетінін, ең бастысы – қандай ел құрумен тиянақталатынын жан-жақты, диалектикалық қисынмен ашып берді, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбетін сомдады. Көне түрік заманынан бері өлмей келе жатқан, болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясын жарыққа шығарды. «Мәңгілік Ел – елдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі, XXI ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры» деді ол. Сонымен, бағзы замандардан бастау алған ұлттық идеямыз қазірде тарихи сабақтастықты бастан кешіріп, тәуелсіз мемлекетіміздің рухани тұрғыдан тұрақты даму ресурсына айналып отыр.

Ғұлама ғалым Әлкей Марғұлан айтқандай: «Тарихи дәуірдің әлеуметтік жосындары, тұрмыстық тілегі, бейбітшілікпен күн кешуді арман етуі – елдің ең ізгі тілегі» болса, ол әр дәуірдің әдебиет туындыларында өзіндік белгілерімен көрініп отырды [2]. Кешегі қазақ деген ел болып, елдікті сақтауда «ат ауыздығымен су ішіп, ер етігімен су кешкен» заманда, жыраулардың отты жырларының қуатын ашса, жоңғарларға қарсы азаттық күресте ерліктің, батырлықтың сыл қайрағына айналды. Орыс бодандығы кезеңінде замана басқа салған қайғы қасіреттің зар қазақ зиялысының көкірек көзін оятып, ұлт бостандығы жолындағы саяси күреске ұмтылдырды.

Тарих ғылымдарының докторы, профессор Х.Әбжанов: «Өзін-өзі таныған ұлтта ғана – ұлттық идея дүниеге келеді, ол ұлттық менге негізделеді, ал оның қамал қорғаны жаңадан құрылған мемлекет. Екіншісі – ұлттық идеяның мазмұны және өзегі келешекпен байланыстылығында» – дейді. Сонымен, XXI ғасырдың ортасына дейінгі Қазақстан халқы ұстанатын ұлттық идея қысқа да нұсқа идеологемамен анықталды: «Мәңгілік Ел». Кім Отанының, ұрпағының, ісі мен есімінің мәңгілік болғанын қаламайды? Ешкім де! Америкада да, Африкада да солай. Жұмыр басты пендеге мәңгілік өмір бұйырмаған. Бірақ қамшының сабындай қысқа өмірінде адам терең ақыл-ойымен, шебер қолымен мәңгілік ел түзе алады. Басқасының бәрі – көмір де, темір де, тау да, тас та көмекші құрал ғана. Сенімді серігі – толағай интеллектуалдық ізденіс пен серпіліске сүйенген ұлттық идея [3].

Алғаш рет «Мәңгі ел» идеясы Шығыс Түрік қағанаты әскерінің бас қолбасшысы Күлтегінге бағышталған бітіктаста түркі еліне жария етілген. Күлтегін ескерткішіндегі жазудың сол жақ бетінде: «Өтікен жынысында отырсаң мәңгі ел тұтып отырар ең» деп айтылған. Тура осы сөздер Білге қаған ескерткішінің оң жақ бетінде қайталанған. VIII ғасырда: «Бүкіл түркі халқы үшін қызыл қанымды жүгірттім, түнде ұйықтамадым, күндіз отырмадым, төрт бұрыштағы халықтың бәрін бейбіт еттім: бастыны еңкейттім, тізеліні бүктірдім!», - деген бабаларымыз «Мәңгі ел» құрғанына сенімді еді [4].

Түркілердің «Мәңгі ел»ұстанымы келешекке идея ретінде көне түркі жазба ескерткіштерінде аманат етіп қалдырылған. Күлтегін жазуында бірнеше рет «мәңгі тас» аталған ескерткішті түркілердің «он оқ» ұлына, «татына» дейін көріп білуін өсиет етеді. Мұндай тас ескерткіштегі жазудың «қасиеттілігін» түркілердің түрлі тарихи кезеңдеріне арналған қырғыздардың атақты «Манас» эпосынан да көруге болады. Ежелгі түркілерде «мәңгі ел» идеясы өздері мекендеген жерінен, тәңірілік дүниетанымынан бөлінбей, біртұтас қарастырылған. Мысалы Күлтегін жазуында: «Көкте түркі Тәңірісі, Түркінің қасиетті жері-суы, Былай депті: «Түркі халқы жоқ болмасын, Халық болсын» - деп келтірілген. Бұдан ежелгі түркілердің ұғымдық өлшемінің де қаншалықты кең екендігін байқауға болады.

Білге қағанның баласы Иоллығтегін жазып қалдырған «Күлтегін» жырында баяндалатын оқиғалар желісі бойынша тарқатайық. Түрік халықтарының бірлігі мен азаттығын, мәдени-рухани тұтастығын сақтап қалу үшін Күлтегін 716 жылы әскери төңкеріс жасап, Қапаған қағанның басын алды. Халыққа арнап:

О, қасиетті Отүкен қойнауның халқы,
Біресе ілгері шаптың,
Біресе кері шаптың,
Барған жерде не пайда таптың.
Қаның судай ақты,
Сүйегің таудай (болып) жатты.
Бек ұлдарың құл болды,
Пәк қыздарың күң болды.

...Түрік, оғыз бектері, халқы, тыңдаңдар!

Биіктен тәңірі баспаса,

Төменде жер айналмаса,

Түрік халқы, ел-жұртыңды кім қорғайды?– деп [5], ұран тастап, түріктерді бірлікке, тұтастыққа шақырды. Өзі де ескі заңды бұзбастан өз ағасы Білгені қаған етті. Осы кезде түріктер үшін өзін сақтап қалу мәселесі күн тәртібіне көтерілген болатын. Білге қаған, Күлтегін және Тонықөк жабғулар біріге жүріп, жауларымен күресудің жаңа тәсілін ойлап тапты. Түріктер стратегиясының принципі белсенді қорғаныс болды да, идеологиясының негізгі ұстанымы өзін Қытайға қарсы қою деп табылды.

Ғалым М.Жолдасбеков Орхон жырларын ерлік жырына жатқызып, оның басты себебін мынада деп біледі: «Орхон ескерткіштерінің де, қазақ эпостарының да идеясы бір. Ол – өз елін, өз жерін шет басқыншылардан, сыртқы жаулардан қорғау идеясы» [6]. Ал идея негізі – елдік намыс. Осынау намыстан жаралған ұлы ұлттық идея халық, ұлт атты қоғамдастықтың қиналғанда медет тұтар қуат күші, ол күш оянғанда қарсы тұра алар еш нәрсе жоқ. Ол елді ерлікке бастап, теңді Осынау жасампаз да жарқын идея қажет кезінде жаңғырып, жаңарып, ұрпағына қайта оралып, дәстүрлік жалғасын тауып, өзекті ойға өз өрнегін салып отырады.

Түріктердің идеологиясы саясатта қорғаныстық, ал идеялық жағынан прогресшіл болып табылады. Бұл идея – «Тұтас түрік елі» идеясы деп аталды. Тек біртұтастықты сақтау арқылы ғана Қытай қарулы күшіне төтеп бере аламыз, ал өзіміздің мәдени-рухани құндылықтарымызды сақтасақ, түрік халқы дамимыз деп түсінді. Бұл туралы М.Қойгелдиев: «...Қытай мемлекетімен арада болған мың жылдық тартыс түркілер үшін «Тұтас түрік елі» концепциясының өмірге келуімен аяқталған еді. Түркілердің бұдан былайғы кезеңдегі тағдыры үшін бұл нәтиже Қытай қорғаны қабырғасын тұрғызудан кішкене де кем емес-тін», – деп ой қорытқан болатын. Қытай мәдениетіне саналы түрде қарсы тұру, оған өзінің ескі әдет-ғұрпы мен мәдени-рухани құндылығын қарсы қою аса маңызды. Себебі, қытайлар мен түріктер арасындағы күрес – тек мемлекеттер арасындағы немесе ұлттар мүддесі арасындағы тартыс емес, екі түрлі дүниетаным мен мәдениет, руханият пен өркениет-тер арасындағы қақтығыс болды. Қытайдың дегеніне көнбеу үшін ұлттық идея – «Тұтас түрік елі» идеясы қалыптасты. Бұл идеяның негізін Құтлығ, Білге қаған, Күлтегін, Тонықөк және Иоллығ-тегін сияқты көктүріктер қалап, Көк Тәңірге бас ие отырып, биікке ұмтылуды, яғни өршіл философияны таратты.

Түріктердің мәңгілік мақсат-мұраттарын көздейтін «Тұтас түрік елі» идеясын насихаттайтын «Тонықөк», «Күлтегін» жазбаларының өзін осы идеяны мәңгі көктүріктің ұрпақтарына қалдыру үшін Иоллығтегін тасқа қашатып жаздырды. Бұл – азаттық пен ерлік философиясы! «Бәрібір адам баласының бәрі өлгелі туған», – дейді Иоллығтегін. Бұл дүниедегі өмір өз жұртыңа сөз қалдырып, керек болса, жұртың үшін жан қиюға дейін бару үшін, ал о дүниедегі өмір – мәңгілік тіршілік деп түсінген. Ал өмір философиясының өзегі – осы дүниедегі өмір деген оптимистік философия болды. Түрік халықтарының

жойылып кетпей, бүгінгі таңда тәуелсіз мемлекеттер болып отыруы осы «Тұтас түрік елі» идеясы мен азаттық философиясының өміршеңдігінде жатыр. Ендеше, тарих сынынан өткен бұл идея бүкіл Түркі дүниесі үшін ортақ және осы идея төңірегіне бірігу қазіргі жаһандану заманындағы түркі тектес халықтардың мұраты болары анық.

Белгілі бір дәрежеде «мәңгі» сөзі мен «ел» атауының мән-мағынасында да сәйкестік бар. Шыңғыс хан құрған империя да «мәңгі ел» атауын алды деген шындыққа жақын көзқарастар шығып жатыр. Шынында да, Шыңғыс хан құрған империяның негізін түбі бір түркі және моңғол ру-тайпалары құрғаны мәлім. Шыңғыс хан мемлекетінің астанасы етіп VIII ғасырдың басында Шығыс Түрік қағанатын «Мәңгі ел» деп жариялаған Күлтегін кесенесінің маңайындағы Қарақорымды (1220-1264) таңдауы да кездейсоқ емес. Бұл өңірді ертеде ғұндар, кейіннен түркілер мекендеген. 1206 жылы осы Қарақорымда өткен құрылтайда Шыңғыс хан ежелгі түркілердің «Мәңгі ел» мемлекетін қалпына келтіру мақсатын көздеуі қисынға келеді. Кей ғалымдардың «моңғол» этнос атауы емес, ол «мәңгі ел» сөзінен пайда болды деген тұжырымының жаны бар [7].

«Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының негізгі мәні – өшпейтін мақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, мемлекет құрушы қазақ халқы мен өзге де ұлттардың ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын идеология арқылы қалыптастырылатын Қазақтың ұлттық мемлекеті. «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы дегеніміз – өткенімізден сабақ ала отырып, болашағымызды баянды ету жолындағы мұратымыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н. Ә. Тарих толқынында. – Алматы: Атамұра, 1999. – 296 б.
2. Марғұлан Ә. Ежелгі жыр–аңыздар // Құраст.: Р.Бердібаев. – Алматы: Жазушы, 1985. – 417 б.
3. Әбжанов Х. Мәңгілік ел – кемел келешек идеясы // Отан тарихы.– 2014, №1 (65). – 213 б.
4. Сыздықов С. Мәңгілік ел // Егемен Қазақстан. – 2014ж. 4 желтоқсан. – 5б.
5. Шілдебай С. Мәңгілік ел – хақ мұрат // Қазақ әдебиеті. – 2014ж. №6. – 3б.
6. Жолдасбеков М. Асыл арналар. – Алматы: Жазушы, 1990. – 348 б.
7. Қожа-Ахмет Х. «Моңғол» емес «Мәңгі ел» немесе ғасырларға жалғасқан жаңсақтық. – Алматы: Білім, 2013. – 167б.

ВКЛАД ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – ЛИДЕРА НАЦИИ Н. А. НАЗАРБАЕВА В РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ

Абишева К.А. г.Костанай
Научный руководитель: Байзакова Г.Г.

Сегодня наш Казахстан – это молодое независимое государство с богатой историей и, несомненно, блестящим будущим. Многовековая мудрость нашего народа и прогрессивные знания молодежи помогали нам преодолевать нелегкие периоды становления государственности. На сегодняшний день мы процветающая страна и главной движущей силой нашего государства является молодежь. Молодое поколение – это одно из самых организованных, социально-активных слоев населения, оно объективно является генератором новых идей, жизненной силой и энергией общества. Об этом неустанно повторяет Глава нашего государства Нурсултан Абишевич Назарбаев, подчеркивая, что именно молодым предстоит строить новый, независимый Казахстан.

Молодежь должна осознавать всю полноту ответственности за наш народ и будущее страны. От качества знаний и самоотверженного труда молодых граждан будет зависеть – станет ли Казахстан сильным и ведущим государством. С самого момента обретения независимости забота о будущем, о молодом поколении всегда были в числе главнейших приоритетов государственной политики, проводимой главой государства Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым первым Президентом Республики Казахстан. Наш Президент Нурсултан Абишевич Назарбаев уделяется огромное внимание развитию молодежной политики в нашей стране. Ежегодно в Посланиях народу Казахстана Глава государства акцентирует внимание на самых острых на сегодняшний момент проблемах молодежи, ведь «молодежь – это не только будущее страны, это настоящее!».

Выступая на первом съезде молодежного крыла «Жас Отан», Первый Президент Республики Казахстан – Лидер Нации Н. А. Назарбаев, задавая контуры нового поколения, отметил: «Я часто спрашиваю себя, каким он будет, «казахстанец будущего». Сегодня, глядя на вас, я вижу его. Его глаза должны гореть жаждой новых знаний. Его ум должен быть отточен для решения самых сложных задач. Его сердце должно пылать беззаветной любовью к Родине. Он должен быть здоровым, подтянутым и крепким». [1]

Молодежь – это «вечный двигатель» будущего. Поэтому с уровнем развития, возможностями, ценностными ориентациями, степенью участия в экономической, политической и общественной жизни казахстанской молодежи связан путь Казахстана в будущее. Основы этого будущего закладываются в настоящем.

Поддержка молодежи – это инвестиции в прогресс страны. С первых лет Независимости вопросы образования, здоровья, доступа к новым информационным технологиям, профессиональной и личностной конкурентоспособности, патриотического воспитания, успешной социализации молодого поколения были и остаются в центре внимания Главы нашего государства Н. А. Назарбаева. Эти приоритеты отражены в ключевых программных документах - Стратегии развития Казахстана до 2030 года, Посланиях Президента народу, государственных программах. Мощный инновационный импульс государственной молодежной политике был задан в

выступлении Главы государства на XIX сессии Ассамблеи народа Казахстана. Молодежь Казахстана – это поколение, которое росло вместе со страной, вместе с Независимостью. За эти годы своим самоотверженным трудом, в мире и согласии, с верой в себя и страну, с мечтой о лучшем будущем для своих детей старшее поколение казахстанцев построило независимое, быстроразвивающееся, конкурентоспособное и уважаемое в мире государство. Оно создало прочный фундамент для того, чтобы казахстанские юноши и девушки были равными среди лучших в любой точке мира. Сегодня наша страна ставит перед собой новые масштабные задачи по социальной модернизации, форсированной инновационной индустриализации и взаимовыгодной экономической интеграции. Закрепив достижения 20-ти лет Независимости, Казахстан намерен в третьем десятилетии XXI века войти в число развитых стран мира. В этих условиях огромная ответственность возлагается на молодежь, которой предстоит продолжить эстафету созидательных дел старшего поколения, поднять планку национальной конкурентоспособности еще выше, обеспечить Казахстану в XXI веке процветание и признание. Такая миссия под силу только патриотичной, образованной, профессиональной, здоровой физически и нравственно, конкурентоспособной молодежи.

В этой связи приоритетной задачей государства становится адаптация государственной молодёжной политики к современным реалиям, ее нацеленность на формирование молодежи как важнейшего конкурентного потенциала Казахстана. Обновленная государственная молодежная политика, как система государственных приоритетов и мер, направленных на создание условий и возможностей успешной социализации и эффективной самореализации молодёжи, должна содействовать социально-экономическому и культурному развитию Республики Казахстан, обеспечению ее конкурентоспособности, укреплению национальной безопасности и международного авторитета.

Важнейшим условием успешного развития и становления молодого поколения является качественное образование. За годы Независимости в этой сфере достигнуты определенные результаты. Отправными точками роста в процессе модернизации образовательных процессов стали инициируемые и патронируемые Главой государства образовательные проекты «Болашак», «Назарбаев – Интеллектуальные школы», «Назарбаев - Университет». 5 Международная стипендия «Болашак» была учреждена Президентом Республики Казахстан 5 ноября 1993 года в целях оказания содействия талантливой молодежи в обучении за рубежом. В этот сложный период страна нуждалась в квалифицированных кадрах с качественным образованием, которое обеспечивали зарубежные вузы. Основными принципами «Болашак» стали высокий уровень подготовки претендентов, формирование позитивного имиджа программы в стране и за рубежом, проведение конкурсного отбора открыто и справедливо, направление молодых казахстанцев в лучшие университеты мира.

Качественно новым этапом развития средней школы является образовательная сеть «Назарбаев - Интеллектуальные школы». Инновационные подходы к образованию и воспитанию подрастающего поколения, разработанные в рамках этого проекта, внедряются в других общеобразовательных учреждениях Казахстана и вносят значимый вклад в модернизацию системы среднего образования в целом. В 2010 году в Астане открыт «Назарбаев - Университет» - университет международного уровня, функционирующий по принципам автономии и академической свободы. Все образовательные и научно-исследовательские программы вуза реализуются в официальном партнерстве с университетами, входящими в тридцатку лучших вузов мира, и авторитетными международными научными организациями. В системе технического и профессионального образования внедряется и набирает силу лучший зарубежный опыт: дуальная система профессионального образования. Дуальная система профессионального образования ценна тем, что обеспечивает непосредственную связь учебы и профессиональной деятельности, что многократно усиливает мотивацию молодых людей, помогает совершенствоваться по выбранной специальности. В условиях форсированного индустриально-инновационного развития Казахстана дальнейшее развитие дуальной системы обучения имеет стратегическое значение.

Для казахстанской молодежи характерен высокий образовательный уровень. Так, число молодежи, имеющей высшее образование, за последнее десятилетие выросло в четыре раза, среднее специальное образование – вдвое. Число сельской молодежи, имеющей высшее образование, выросло в шесть раз, городской – в четыре раза. В целом, высшее, незаконченное высшее и средне-специальное образование имеют 40% казахстанской молодежи. Уровень образованности казахстанской молодежи меняет парадигму ее мышления, увеличивает стремление к высоким стандартам жизни. Качественное образование является и главным «социальным лифтом» молодежи. Тысячи юношей и девушек получили доступ к среднему и высшему образованию на уровне международных стандартов. Новые школы, вузы и программы стали своеобразным гарантом успешного карьерного роста выпускников. Многие выпускники программы «Болашак» занимают ответственные посты на государственной службе и международных организациях, вносят свой вклад в развитие государства. Казахстанская молодежь — это поколение, располагающее улучшенным доступом к знаниям, опыту, технологиям и ресурсам для того, чтобы внести наилучший вклад в развитие своей страны. [2]

Важная роль в реализации молодежной политики принадлежит молодежным организациям. За последнее десятилетие их количество в стране увеличилось более чем в семь раз. Продолжается процесс консолидации молодежи в таких массовых организациях как Конгресс молодежи Казахстана, Молодежное крыло «Жас Отан» при НДП «Нұр Отан». В 2005 году было создано неофициальное объединение студенческой молодежи «Альянс студентов Казахстана», который на сегодня принимает активное участие в

решении проблем студенческой молодежи. Действует «Молодежный парламент Казахстана», а в шестнадцати регионах республики – молодежные маслихаты.

В 2011 году появились новые организации для детей и юношества - «Жас Кыран» и «Жас Улан», приоритетной задачей которых является патриотическое воспитание. Создан Совет по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан. По поручению Главы государства в 2012 году создан Комитет по делам молодежи с территориальными подразделениями по всей стране. В Казахстане реализуется целый ряд молодежных программ и инициатив: «Молодежная практика», «Жасыл ел», «С дипломом в село!», «Молодежный кадровый резерв», «Школа государственной службы», «Жастар - Отанға!», которые получают широкий позитивный общественный резонанс. Финансирование проектов в сфере молодежной политики за прошедшие семь лет возросло более чем в 10 раз. Необходимо отметить, что проводимая с первых лет Независимости государственная молодежная политика сыграла стабилизирующую роль в жизни общества, так как позволила смягчить трудности жизненного старта, с которыми неизбежно сталкиваются молодые люди, обеспечила участие молодежи в различных областях жизни общества. Сегодня социально активная молодежь имеет реальную возможность поступать и продвигаться на государственной службе, открыть и вести свое дело, успешно заниматься самообразованием, наукой, спортом, творчеством и многими другими видами деятельности. [3]

Как отметил Глава государства Н.А Назарбаев в своем труде «Казахстанский путь», который стал настольной книгой нашего поколения: «Успех будет сопутствовать молодым, если они выберут гуманизм, знание, ответственность, справедливость и не будут эгоистичны». У Казахстана есть прекрасное будущее, и оно в настоящем – в нашей молодежи.

Список литературы:

1. Выступление Президента Н.А. Назарбаева на съезде молодежного крыла «Жас Отан» (Астана, 14 мая 2008 года)
   Источник: http://online.zakon.kz
2. О Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года "Казахстан 2020: путь в будущее"
   Источник: http://www.adilet.gov.kz
3. Независимость Республики Казахстан: новое поколение – энергия развития – национальный успех
   Источник: http://yvision.kz

Н. А. НАЗАРБАЕВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Ахметчина Т.А., Такенова Н. К.
Костанайский Государственный Педагогический Институт, г. Костанай, Республика Казахстан
E-mail: nuka3103@mail.ru

Казахстан – это независимая и развитая страна, она является уважаемым государством в мировом сообществе. Наша Родина с достоинством выдержала экзамены на зрелость, которых за все годы ее существования было немало. И наш Казахстан растет на глазах и преображается день за днем, удивляя и влюбляя при этом в себя всех тех, кто хоть однажды его повидал. Наше государство – дворец мира и согласия, в котором проживают такие люди, которые доказывают это на своем примере.

Главой независимого государства Казахстан является Нурсултан Абишевич Назарбаев. Довольно за короткий срок Нурсултан Абишевич сумел справиться с разрухой, царившей после распада СССР и построить мощную, сильную, независимую державу с развитой экономикой, социальными гарантиями, стабильностью в обществе. Его роль и значимость в построении всей дальнейшей идеологии развития молодежи нельзя переоценить. Наша страна представляет собой зону устойчивого неуклонного развития во многих сферах политической, экономической и социальной жизни, островок межэтнического и межконфессионального мира и согласия. Это и есть результат трудолюбия и упорства. О современном поколении Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества» [1].

Нынешняя молодежь Казахстана – это поколение, которое родилось и выросло в период серьезных политических, социальных и экономических трансформаций. Это молодые люди со своим взглядом на мир, со своей позицией и со своими ценностями.

Одними усилиями государства трудно решить все проблемы в молодежной сфере. Очень многое зависит от гражданской позиции и энергии самой молодежи [2]. Молодое население нашей страны с каждым днем становится все активней и разносторонней. Сегодня в Казахстане действует более 720 молодежных организаций, в деятельности которых участвуют более 1,2 миллиона молодых людей.

Молодежь – будущее страны. Об этом неустанно повторяет Глава нашего государства Нурсултан Абишевич Назарбаев, подчеркивая, что именно молодым предстоит строить новый, Независимый Казахстан. Президентом Республики Казахстан уделяется огромное внимание развитию молодежной политики в нашей стране. Ежегодно в Посланиях народу Казахстана Глава

государства акцентирует внимание на самых острых на сегодняшний момент проблемах молодежи, ведь «молодежь – это не только будущее страны, это настоящее!».

Наш Президент ставит перед молодежью несколько задач:

– стараться делать все возможное для того, чтобы активных молодых людей становилось больше, чтобы каждый юный гражданин нашей страны хотел внести свой вклад в развитие нового Казахстана;

– развивать здоровый образ жизни;

– поднять престиж работы в сельской местности, разрабатывать и реализовывать интересные предложения;

– в ближайшие годы необходимо сформировать новую генерацию современных и эффективных управленцев для системы государственного управления, бизнеса и сферы общественной деятельности.

Важнейшей задачей молодежи должно стать воспитание самодостаточной и конкурентоспособной личности – «Казахстанец будущего».

«Казахстанец будущего» – это высококлассный специалист, владеющий казахским, русским и английским языками, он социально активен, мобилен, не боится перемен [2].

Желание активно участвовать в развитии страны, превращении Казахстана в одну из наиболее конкурентоспособных и процветающих стран мира должно объединять молодежь страны.

Для лучшего и светлого будущего молодежи необходимо с ранних лет получать качественное образование, которое будет основой их дальнейшего развития. Образование для молодежи является основополагающим конкурентным преимуществом.

Сегодня образовательными программами охвачено 83% молодежи в возрасте от 14 до 21 года. В соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании» молодежь имеет право на бесплатное начальное, основное среднее и общее среднее образование, а также на конкурсной основе, в соответствии с государственным образовательным заказом, бесплатное техническое и профессиональное, после среднее, высшее и послевузовское образование.

В Казахстане охват населения общим средним образованием в возрасте 7-17 лет составил 96%. В системе высшего образования продолжают обучение 56% молодых людей, в системе технического и профессионального образования - 12,5%.

Обучающимся по программам высшего, послевузовского и профессионально-технического образования государством обеспечивается социальная поддержка. Выпускникам детских домов, а также обладателям образовательных грантов выплачивается ежемесячная государственная стипендия. Все это, несомненно, должно отразиться на будущем молодежи только с положительной стороны.

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за

рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.

Стипендия «Болашак» — гарант успешного карьерного роста и профессиональной самореализации её выпускников. 74% болашаковцев изъявляют желание работать в госорганах.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента.

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилёва образован 23 мая 1996 года по инициативе Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева на основе объединения двух вузов — Целиноградского инженерно-строительного института (ЦИСИ) и Целиноградского педагогического института. Указом Президента РК от 5 июля 2001 года университету присвоен особый статус национального, «учитывая значительный вклад в формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и техники».

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. Университет будет способствовать качественному прорыву по подготовке следующего поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного будущего страны.

Если только взглянуть на миссии «Болашака», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Миссии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения:

1. Способствовать развитию интеллектуального потенциала нации.
2. Обеспечить опережающее развитие и выход на международный уровень системы образования и науки Республики Казахстан, а также

способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии.

3. Объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана.

4. Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

Безусловно, кроме предоставления условий для образования, Нурсултан Назарбаев призывает молодежь активно совершенствоваться и в других сферах жизни. Казахстан во главе с Лидером Нации делает все возможное, чтобы укрепить здоровье нации. Как в физическом, так и в духовном плане. Важно культивировать здоровый образ жизни среди подрастающего поколения. Это ежедневные занятия спортом, умеренное питание, отказ от дурных привычек.

Говорят, человек начинает советовать тогда, когда сам уже ничего не может показать. Наш Президент не относится к этой категории людей. Он на своем примере доказывает это молодому поколению. Ведь он сам активно играет в большой теннис, ездит верхом, на горных лыжах.

У всех народов мира всегда ценились порядочность, честность, уважение к старшим, уважение к женщинам, верность дружбе, любовь к родной Отчизне. Эти категории всегда будут в цене. Нурсултан Абишевич призывает молодежь воспитывать в себе именно такие качества для своего же блага и для будущего всей нации [2].

Мы, казахстанцы гордимся своей страной. Мы рады, когда слышим хорошее о нашей Родине от граждан других стран. Но еще надо, чтобы каждый казахстанец мог бы гордиться и своими личными успехами, собственными делами. Теперь перед нынешним поколением стоит важнейшая задача – не растерять достижения наших предков. Именно молодежь независимого Казахстана является самым главным достоянием страны, и от нее зависит будущее нашей Родины – Республики Казахстан.

В заключении напрашивается истинное изречение Лидера Нации, Первого Президента Н.А. Назарбаева: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу, энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность». Грамотное молодое поколение – удачная стратегия Нурсултана Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. Любая критика относительно роли и значимости Первого Президента в данном направлении рассыпается перед реализованными инициативами Лидера Нации.

Список литературы:

1. Нурсултан Назарбаев. Законы лидерства / Ж. Сааданбеков. - Астана: Күлтегін, 2005. - 608 с.

2. Первый Президент Республики Казахстан Нурсултан Назарбаев: Хроника деятельности 2008 год / ред. М. Б. Касымбеков. - Астана: Деловой мир Астаны, 2009. - 396 с.

ПОЛИТИКА ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА В КОНТЕКСТЕ ВОСПИТАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Балжанова С.Б., Балжанова А.М.
Костанайский государственный педагогический институт
г. Костанай, Республика Казахстан
e-mail: aigul_magzhan@mail.ru

Сегодня с уверенностью можно констатировать, что достигнутые успехи Казахстана стали прочной основой для дальнейших последовательных шагов по повышению благосостояния населения, модернизации экономики, формированию современного гражданского общества. Все это возможно, в первую очередь, благодаря упорству, трудолюбию и целеустремленности казахстанцев. Особое значение в этой связи имеет формирование гражданского сознания молодежи и реализация эффективной молодежной политики. Сегодня мы все осознаем, что целостная и последовательная государственная молодежная политика является важнейшим фактором устойчивого развития страны, ведь молодежь - будущее страны.

В современном обществе проблема самоопределения и самоутверждения личности молодого человека является сверхактуальной и приоритетной задачей государства. Молодежь выступает как совокупность ценных ресурсов - знаний, способностей, навыков к восприятию и продуцированию информации, полученных в процессе образования, самообразования, практической деятельности.

Грамотное молодое поколение - удачная стратегия президента Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. Он отмечает, что «воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее» [1].

В современных условиях молодежь Казахстана отличается большей мобильностью и избирательностью в своем отношении к миру ценностей, поиском себя, своей индивидуальности. В лице современной молодежи в казахстанском обществе сформировался абсолютно новый культурный тип, существенно отличающийся от прежних поколений: сформировался слой молодежи с новыми ориентирами, ценностными установками на достижение успеха.

Молодежь, как поколение, вступающее в жизнь, проявляет особый интерес к собственному будущему. Молодое поколение верит в свои возможности, четко знает, какие знания и умения могут стать ему полезными в будущем.

По природе своей молодежь представляет собой инновационный, стратегический ресурс общества. В этом ключе необходимо помочь молодому поколению усвоить мировоззренческие представления о том, что полезно освоить, важно выработать, разрешено осуществлять в практической деятельности, показать негативные стороны жизни, что является вредным для здоровья, жизни в целом.

В этом плане, на своих многочисленных встречах с молодежью Казахстана Н.А. Назарбаев подчеркивает, что «главное в жизни - это знания, высокий профессионализм и преданность своей Родине» [2].

XXI век – это эпоха молодых, энергичных и талантливых людей и важно воспользоваться предоставляемыми в настоящее время возможностями. Президент Н.А.Назарбаев подчеркивает, что «молодежь должна учиться, овладевать новыми знаниями, обретать новейшие навыки, умело и эффективно использовать знания и технологии в повседневной жизни» [1].

Вдохновляющим примером для казахстанской молодежи является президент Казахстана Нурсултан Назарбаев, его уникальные качества: преданность своей стране, высочайшее чувство ответственности и долга, твердость убеждений, умение доводить начатое до конца, способность отстаивать позиции в интересах своего народа

Мы живем в демократическом государстве; в мире, дружбе и согласии. Нашей стране нужна стабильность. Казахстан – республика уникальная, многонациональная. Казахстан добился впечатляющих успехов, и нам нельзя терять темпов развития.

Казахстан, встав на новый путь развития, воплотил вековые мечты народа о свободе. Народ впервые вновь приобрел возможность развивать свою культуру, язык, веру, религию и традиции. Государство будет динамично развиваться, если сформирована общая национальная идея и общество будет в единстве. Создателем казахстанской национальной идеи признан Президент Нурсултан Назарбаев. Это - идея независимости, идея конкурентоспособности, идея процветания. Сегодня каждый гражданин республики гордится своей независимостью, своим президентом, лидером своей страны.

Опираясь на всенародную поддержку, Первый Президент РК добился, прежде всего, признания Независимого государства великими державами и остальными государствами мира. Дальновидная политика Н.А. Назарбаева вывела Независимый Казахстан на передовые позиции в центрально-азиатском регионе, СНГ и получила признание на международной арене.

По его инициативе разработаны и приняты Конституция – Основной Закон РК, ее символы – Герб, Флаг и Гимн РК, статус государственного казахского языка, а русского – для межнационального общения. Прекращение испытаний ядерного оружия и закрытие атомного полигона поддержано прогрессивным мировым сообществом. Новой столицей Казахстана стала Астана.

День Первого Президента Республики Казахстан учрежден с целью отметить и признать выдающиеся заслуги первого президента Казахстана Н.А.Назарбаева в становлении, развитии и процветании нашего государства.

Чтобы сформироваться Великой личностью, недостаточно роли исторических факторов и явлений. Для этого необходимо быть уникальной личностью, владеющей особенными способностями для выполнения сложных и ответственных задач, поставленных перед страной и миром. Такой человек должен быть смелым, сильным, стойким и принципиальным, справедливым и уверенным в своих силах.

Первый президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев является основателем нового независимого государства, обеспечивший единство Казахстана, защиту Конституции, прав и свобод человека и гражданина

Председательство Казахстана в ОБСЕ и Саммит Организации в Астане – это объективное признание впечатляющих успехов Казахстана в социально-экономическом и общественно-политическом развитии за годы независимости. Председательство в ОБСЕ показало, что под руководством Нурсултана Назарбаева Казахстан является авторитетной региональной державой, обеспечивающей глобальную безопасность и сотрудничество.

Президент является ярким примером для молодежи, как и для каждого в целом. Президент – человек, который в ответе за все государство, за всю страну. Ежегодно Президент обращается к нам со своим посланием. Он призывает нас развиваться и развивать свою страну.

Сегодня наше государство, во главе с ним, дает возможности для всестороннего развития своих граждан. Мы видим поддержку талантливой молодежи, поднятия села, поддержку малого и среднего бизнеса. Это подтверждают те программы, которые реализуются на данный момент. Такая поддержка своих граждан, достойна уважения.

Президент является автором большого количества книг: «Казахстанский путь», «Стальной профиль Казахстана», «Стратегия ресурсосбережения и переход к рынку», «Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства», «На пороге XXI века», «В потоке истории», «Эпицентр мира» и др.

Молодежь поддерживает политику нашего Президента и в свою очередь прилагает все усилия в развитие экономической и политической стабильности нашей страны, в укрепление гражданского патриотизма, добра и согласия, мира между народами Республики Казахстан на основе закона и справедливости.

В современном Казахстане созданы необходимые условия для того, чтобы каждый имел возможность получить образование того профиля, которые ему ближе всего. Образование для молодежи является основополагающим конкурентным преимуществом.

Образовательная политика правительства страны не ограничивается предоставлением возможностей для обучения внутри Казахстана. В стране созданы интеллектуальные школы, университет международного уровня в Астане. На протяжении многих лет действует президентская стипендиальная программа «Болашак», предоставляющая прекрасные условия для получения

высшего образования за рубежом. Ежегодно тысячи студентов направляются для обучения в лучшие вузы мира.

В стране созданы все необходимые условия для развития и реализации потенциала молодого поколения. «В Плане нации «100 шагов» предусмотрены меры, направленные на поддержку молодежи. Реализуются проекты «Дорожная карта занятости-2020», «Дорожная карта бизнеса-2020», «С дипломом в село», «Жасыл Ел» и др., предоставляющие хорошие возможности для социально-экономической адаптации молодежи Казахстана. В рамках программы «Доступное жилье» молодым семьям предоставляется жилье.

Обеспечение охраны здоровья молодежи, формирование ее здорового образа жизни является одним из стратегически важных направлений государственной политики Республики Казахстан.

Выработка и реализация государственной молодежной политики имеет первостепенное значение для современного Казахстана. Государственная молодежная политика формируется и реализуется органами государственной власти в рамках государственных, отраслевых и региональных программ при участии молодежных общественных организаций. В рамках реализации отраслевой и региональных программ молодежной политики созданы условия для активного вовлечения молодых граждан в социально-экономическую и общественно-политическую жизнь страны, внедрены принципиально новые формы работы с молодежью.

Ежегодно проводятся республиканские и региональные мероприятия для молодежи: Конгрессы молодежи, Общереспубликанские форумы, слеты лидеров студенческой молодежи, массовые патриотические акции, конференции, конкурсы, игры, круглые столы и др. В реализацию данных программ в основном вовлечена организованная часть молодежи, в их числе учащиеся, студенты, активисты и группы молодежных неправительственных организаций.

В своей основе молодежная политика - необходимый компонент развития любой страны. Именно поэтому очевидно, что ведущие принципы государственной деятельности в этой области должны включать защищенность молодежи; поддержку молодежных инициатив; поощрение деятельности любых общественных объединений, проводимой в соответствии с целями молодежной политики, в том числе и на альтернативной основе.

Государственная политика по отношению к молодёжи должна создавать условия, которые позволяли бы подрастающему поколению как можно раньше обретать свою самостоятельность, максимально раскрывать свои способности и реализовывать жизненные силы, быть готовыми взять на себя ответственность за будущее страны. Важно воспитывать молодежь в духе патриотизма, быть достойным гражданином Казахстана. В основу молодёжной политики должны быть заложены полное доверие к молодёжи, поддержка молодёжных инициатив, защита прав и интересов молодых.

Будущее нашего государства – в руках молодежи. От того, насколько развитым духовно, интеллектуально, физически будет молодое поколение, насколько будет любить свою землю, зависит и завтрашний день.

Основополагающим фактором формирования конкурентоспособной молодежи является ее высокая квалифицированность и востребованность в условиях рыночной экономики. Такая молодежь формирует активное гражданское общество. Наличие в стране активной конкурентоспособной молодежи есть гарант эффективного функционирования гражданского общества, стабильного развития страны. Именно молодежью должны внедряться инновации, ведь молодое поколение и есть будущее Казахстана.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства». http://strategy2050.kz/ru/

2. Выступление Н.Назарбаева на республиканском молодежном форуме.2016 г. http://strategy2050.kz/

С ЛИДЕРОМ НАЦИИ В СВЕТЛОЕ БУДУЩЕЕ

Белозерская Е.А.
Костанайский Государственный Педагогический Институт
г. Костанай, Республика Казахстан
E-mail: veta96@bk.ru

«Как Глава государства, я всегда старался создать все необходимые условия для вашего обучения и роста. Создал университет мирового уровня, интеллектуальные школы, учредил программу «Болашак». Вам будут созданы все условия».

Данные слова принадлежат великому человеку, чьё имя вписано золотыми буквами в историю развития и становления государства Казахстан, Лидер Нации – Нурсултан Абишевич Назарбаев.

Наш Президент, во истину, является авторитетом для современной молодежи. Своими достижения в создании и укреплении светлого будущего для нашего государства, Лидер Нации, выступает большим примером для подрастающего поколения, которое также должно помогать своему народу в укреплении мира, согласия и процветания нашей республики.

Поэтому не случайно большое внимание наш Президент уделяет развитию сфер, непосредственно связанных с обеспечением светлого будущего молодежи Казахстана.

«Государство делает все для того, чтобы открыть перед вами новые возможности. Такие возможности, о которых ваши родители даже и помыслить не могли».

Давайте рассмотрим сферы программ, которые предоставляются для развития потенциала и возможностей современной молодежи Республики Казахстан. Все программы можно разделить на 7 основных блоков:

1. Программы молодежной политики;
2. Патриотического воспитания граждан;
3. Развития образования;
4. Развития физической культуры и спорта;
5. Функционирования и развития языков;
6. Жилищного строительство;
7. «Здоровый образ жизни».

Молодёжная политика, ее темпы и эффективность зависят от возможностей государства; с другой стороны, без молодежи не будет развития самого государства, что обусловливает опережающий характер политики в отношении молодежи, ее лидирующее положение среди других направлений деятельности государства [1]. Последние годы были знаковыми для молодежной политики Республики. Государственная молодежная политика является одним из приоритетных направлений в деятельности многих стран. Основным нормативным правовым документом, регулирующим сферу отношений государства и молодежи в Республике Казахстан, является Закон «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан» № 581 от 7 июля 2004 года, в котором определены его цели, задачи, направления, а также механизмы государственной поддержки молодежи, ее социальные и политические права. Проведены заседания трех Конгрессов молодежи Казахстана при непосредственном участии Президента страны Н. Назарбаева.

Государственная молодежная политика в Республике Казахстан в сфере труда и занятости осуществляется посредством реализации программ занятости молодежи, развития общественных работ и обучения молодежи на курсах профессиональной подготовки и повышения квалификации. Пример успешной реализации одной из задач государственной молодежной политики, в обеспечении занятости студентов вузов и выпускников профессионально-технических учреждений - проект «Молодежная практика», целью которой является приобретение первоначального опыта работы, знаний и навыков, оказание содействия в трудоустройстве и повышение конкурентоспособности на рынке труда.

Для большинства молодых семей собственная квартира продолжает оставаться мечтой, которую нелегко осуществить. Молодым парам зачастую приходится жить вместе с родителями или арендовать жилье с надеждой когда-либо самим стать владельцами недвижимости. Чтобы помочь молодежи, правительство Республики Казахстан предложило новую государственную программу доступного жилья, призванную решить вопрос с дефицитом социальной недвижимости. Жилье молодым семьям в Казахстане реализуется с 2012 года, когда правительством была утверждена программа «Доступное жилье — 2020», а также «Нурлы Жол».

Образование для молодежи является основополагающим конкурентным преимуществом. Сегодня образовательными программами охвачено 83% молодежи в возрасте от 14 до 21 года. В соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании» молодежь имеет право на бесплатное начальное, основное среднее и общее среднее образование, а также на конкурсной основе, в соответствии с государственным образовательным заказом, бесплатное техническое и профессиональное, послесреднее, высшее и послевузовское образование. Для оказания помощи студентам, обучающимся на платной основе, Президентом Республики Казахстан были даны поручения Правительству страны на расширенном заседании Бюро Политсовета Народно-демократической партии «Нур Отан» 12 февраля 2009 года о выделении 11 тысяч дополнительных образовательных грантов и 40 тысяч долгосрочных льготных кредитов для студентов.

Молодежь в Казахстане имеет право на бесплатное медицинское обслуживание, в рамках установленного гарантированного объема бесплатного медицинской помощи. Согласно экспресс-опросам удовлетворенность молодежи качеством услуг государственных медицинских учреждений составляет 40,8 %.

Сегодня, молодежь - это одна из самых организованных, социально-активных слоев населения, она объективно является генератором новых идей, жизненной силой и энергией общества. Молодежь не просто будущее страны, это ее настоящее [2].

Таким образом, и всего выше сказанного, можно сделать вывод, что наш Президент заботиться о подрастающем поколении, а значит о будущем нашей страны.

«Я обращаюсь к нашей молодежи. Вы – воплощение всех наших надежд на будущее. Все что делается нами сегодня, – делается для вас. Большинству из вас столько же лет, сколько и нашему независимому Казахстану. А к 2050 году вы уже зрелые граждане, принявшие участие в исполнении этой программы. Дальнейший путь страны определять вам. Вы воспитаны в условиях независимости – того, чего не было у нас. Ваше новое независимое мышление – это фактор, который поведет страну к новым целям, кажущимся нам сегодня далекими и недосягаемыми».

Список литературы:

1. Зайниева Л.Ю. Государственная молодежная политика: Казахстан в контексте мирового опыта//Алматы: «Дайк-Пресс», 2006, с.185-189
2. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 17 января 2014 года «Казахстанский путь 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее»

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Дерябина А.В.
Рудненский индустриальный институт
г. Рудный, Республика Казахстан
E-mail: alyoshka130695@mail.ru

Среди важнейших вопросов развития Казахстана в период Независимости особое место занимает молодежное направление. Это подчеркивает и молодость казахстанского государства, и значимость молодого поколения в его жизни. Более шести миллионов казахстанцев родились в годы Независимости. Выдвинув перед народом республики масштабные задачи в Послании «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», Президент Республики Казахстан – Лидер нации Н.А.Назарбаев справедливо выделил в качестве двигателя нового курса молодежь [1].

Государственная молодежная политика формируется на уровне государственных институтов. Поэтому ее темпы и эффективность зависят от возможностей государства. Но, с другой стороны, без активного участия молодежи не будет наблюдаться развитие самого государства. Этот факт объясняет лидирующее положение молодежной политики среди других направлений деятельности государства. Такая же позиция наблюдалась, например, в СССР. Положительные изменения стали особенно заметны в 80-е годы, когда лидирующей позицией являлась разработка закона о государственной молодежной политике. Она привлекла внимание к молодежи многих структур советского общества при инициативной роли комсомола. Закон «Об общих началах государственной молодежной политики в СССР» был принят накануне распада Советского Союза.

По мнению доктора философских наук, профессора И.М.Ильинского, идея молодежной политики явилась одной из немногих положительных идей, которые унаследовали государства, созданные позже на постсоветском пространстве [2]. Мне особо хотелось бы подчеркнуть эту мысль: молодежную политику целесообразно рассматривать в качестве особого самостоятельного направления деятельности государства, а не в качестве составляющей социальной политики или внутренней политики, так как политика в отношении молодежи включает и международный аспект.

В области управления молодежной политикой в Казахстане использованы разные подходы. Государственный комитет по делам молодежи, физической культуре и спорту, образованный в 1991 году, был вскоре преобразован в Государственный комитет Республики Казахстан по делам молодежи. Комитеты по делам молодежи были созданы и на местах. В конце 1993 года упраздняются Государственный комитет по делам молодежи и Министерство туризма, физической культуры и спорта и вместо них создается единый орган: Министерство по делам молодежи, туризма и спорта Республики Казахстан. В

дальнейшем при очередных реорганизациях органов государственного управления молодежью стали заниматься структуры в различных министерствах [3]. В настоящее время эти функции переданы Министерству образования и науки. По поручению Главы государства в его структуре образован Комитет по молодежной политике, а в регионах – соответствующие управления. В 2008 году создан Совет по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан. Действуют Советы по делам молодежи при акимах областей, городов Астаны и Алматы.

В поле реализации государственной молодежной политики должна войти пропаганда ценности здоровья и спорта. По-прежнему, высоко значимым остается принцип солидарной ответственности за свое здоровье, отказа от вредных привычек, ведение здорового образа жизни.

Спорт в Казахстане сегодня является именно той сферой, где социальные лифты работают наиболее отлажено. Глобальные успехи казахстанских спортсменов наглядно показывают, что парни и девушки, проявляя талант, упорство, характер и трудолюбие, могут добиться высоких результатов, а вместе с ними славы, почета, уважения и материального благополучия. Ярким примером этого являются 17 медалей разного рода, завоеванные казахстанскими спортсменами на Бразильских Олимпийских играх 2016 года. Данный факт свидетельствует о том, что наша страна движется вперед, развивается и с каждым годом повышает планку результативности.

Говоря о спорте, его развитии, невозможно не упомянуть нашу гордость – поистине великих спортсменов – Ивана Дычко и Василия Левита, уроженцев нашего города, которые привнесли огромный вклад в казахстанский спорт.

Иван Федорович Дычко (родился 11 августа 1990 года) - казахстанский боксёр, бронзовый призёр Олимпиады 2012 года в Лондоне, трёхкратный призёр чемпионатов мира (2011, 2013, 2015), чемпион Азии 2013 года, финалист Азиатских игр 2010 года в Гуанчжоу и чемпион Азиатских игр 2014 года в Инчхоне. Заслуженный мастер спорта Республики Казахстан (2012); бронзовый призер Олимпиады в Рио-де-Жанейро в 2016 году. Республиканская федерация, подведя итоги 2015 года, назвала Ивана Дычко лучшим боксером Казахстана[4].

Василий Алексеевич Левит (родился 24 февраля 1988 года) – казахстанский боксер, победитель ряда международных турниров, серебряный призер Чемпионата Республики Казахстан в 2010 году, Чемпион Казахстана в 2009, 2011 годах, Чемпион Азии в 2011 году, по рейтингу WSB прошёл отбор на Олимпиаду-2016. В полуфинале победил кубинского боксера Эрисланди Савона. В финале уступил по очкам российскому боксеру Евгению Тищенко, завоевав серебряную медаль[4].

«Благодаря дарованиям казахстанских спортсменов наша страна оказалась в первой двадцатке по спортивным достижениям, — с гордостью сказала Дарига Назарбаева и отметила еще одну, неожиданную особенность увлечения спортом. — Победы спортсменов заставляют по новому посмотреть

на роль спорта в нашей жизни. Главное, чтобы наши молодые граждане с детства были вовлечены в спорт, были сильным и активными».

По мнению председателя оргкомитета Универсиады, местным акимам нужно уделить больше внимание развитию физкультуры, созданию дворовых клубов, ДЮСШ. Нужно строить и простые уличные тренажеры для занятий модным сейчас воркаутом. «Если акиматы за это возьмутся, то за два года мы можем проблему нехватки спортивной инфраструктуры закрыть», — уверена Дарига Назарбаева.

Согласно концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» развитие спорта и массовой физической культуры должно стать особым приоритетом молодежной политики.

Решение различного рода экономических задач, стоящих перед молодым поколением нашей страны, не представляется возможным, если молодые казахстанцы не будут физически здоровыми.

Неотъемлемой частью государственной молодежной политики должен стать принцип солидарной ответственности за свое здоровье.

Молодым людям необходимо отказываться от вредных привычек, повышать мотивацию к ведению здорового образа жизни, обращая внимание на профилактические мероприятия. Особым приоритетом должны стать занятия спортом и физической культурой.

Понятия «молодежь» и «физическая культура» должны стать неотъемлемой частью образа жизни молодого человека.

С учетом этого необходимо:

1) формировать у молодежи привычку к регулярному прохождению профилактических мероприятий и вакцинаций;

2) активизировать работу средств массовой информации по представлению данных о доступности медицинской помощи, включая консультативные услуги, с участием семьи, групп сверстников, учебных заведений, средств массовой информации, медицинских учреждений и других партнеров в рамках здорового образа жизни;

3) проработать возможность создания и обеспечения доступа молодежи к единой информационной базе данных по вопросам охраны репродуктивного здоровья;

4) рассмотреть вопрос расширения программы по модернизации спортивных залов и оснащению спортивным инвентарем организаций системы образования;

5) обеспечивать доступность спортивных объектов для массового занятия спортом;

6) в целях развития активного образа жизни и укрепления патриотизма вести пропаганду отечественного экотуризма, разрабатывая новые маршруты и добиваясь роста их популярности [5].

Рассматривая реализацию стратегий и посланий Президента на местном уровне, т.е. именно на территории города Рудного, хотелось бы отметить

повсеместное строительство спортивных площадок во дворах города, улучшение оснащения спортивным инвентарем спортивных залов школ, колледжей, института, финансирование которых проводится из государственного бюджета.

Подводя итоги вышеизложенному материалу, следует отметить хорошую поддержку молодежного спорта со стороны государства. От молодого поколения же, в свою очередь, требуется активное участие в предоставляемых программах и выборе спортивного образа жизни.

Список литературы:

1.Казахстанская правда, 15 декабря 2012.

2. Ильинский И.М. Молодежь и молодежная политика. Философия. История. Теория. М.: Голос, 2001, с.546.

3.Нормативные правовые акты в сфере молодежной политики. Астана, 2008, с. 6.

4. https://ru.wikipedia.org/wiki

5.Зайниева Л.Ю. Государственная молодежная политика: Казахстан в контексте мирового опыта. Алматы: «Дайк-Пресс», 2006, с.185-189.

«РОЛЬ ЛИДЕРА НАЦИИ И ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА Н.А.НАЗАРБАЕВА НА БУДУЩЕЕ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА»

Ергалиева Ш.Е.
КГКП «Рудненский колледж технологии и сервиса», г.Рудный
Республика Казахстан
E – mail: wop92@mail.ru

Мы – дети нашего Казахстана стремимся быть похожими на самого главного нашей страны – на нашего президента!

Роль и значимость и заслуги Лидера Нации можно долго перечислять перед казахстанским обществом и мировым сообществом. Сегодня казахстанцы очень признательны Президенту страны за поддержку социально-экономических интересов человека труда. Все это яркое подтверждение политики Государства, направленной на улучшение жизни каждого человека в нашей стране, которая, по словам Президента, должна стать одной из самых безопасных и комфортных стран мира, основой развития которой является мир и стабильность, толерантность и порядок. Народ Казахстана с успехом выполняет под руководством своего Президента свою великую миссию - строит независимый, политически стабильный Казахстан, в котором приоритетом является человек, его благополучие, социальная и правовая защищенность. В первую очередь Молодежь - главные адресаты и исполнители задач, поставленных Главой государства Нурсултаном Назарбаевым в Послании.

«Президент в Послании раскрыл гигантский план предстоящей работы, который должен затронуть не только госорганы, но и все общество. Перед партией стоит задача выступить мобилизующей силой в реализации Послания «Нұрлы жол. Путь в будущее. Нурсултан Абишевич каждый год обращается к нам со своим посланием. Он призывает нас развиваться и развивать свою страну. Ведь наша жизнь зависит от того, как мы стремимся к этому. У нас была разработана программа 2020, но мы уже опередили время и идем дальше. Теперь курс – 2050. Президент уделяет особое внимание вопросам патриотизма и подчеркивает, что будет разработан и принят новый документ, закрепляющий ключевые ценности казахстанского общества - Патриотический акт «Мәңгілік ел». За строками Послания ощущается, во-первых, забота о развитии и процветании страны в целом, а если быть внимательнее, то можно увидеть, что «Нурлы жол» - это ясная светлая дорога для молодежи, которая будет участвовать во всех проектах, намеченных на ближайшее время. Молодые люди, которые сегодня являются студентами, в самое ближайшее время должны будут участвовать в выполнении грандиозных планов, намеченных в Послании. А это значит, нами руководит настоящий лидер.

С первых лет независимости мы с большим интересом следим за успешным социально-экономическим развитием Казахстана и успехами государства на международной арене. Президент Нурсултан Назарбаев вносит важнейший вклад в обеспечение стабильного и устойчивого развития не только своей страны, но и всего региона. Ежегодные Послания Президента являются своеобразной Дорожной картой для конкретизации целей и задач Стратегии развития страны «Казахстан-2050». Одна из важнейших задач в контексте обращения «Путь в будущее» - построение в Казахстане конкурентоспособной экономики, которая и трансформирует республику в конкурентоспособное государство со всеми вытекающими последствиями. Вне всякого сомнения, в Казахстане будет завершен процесс по созданию благоприятных условий для различных категорий граждан, что качественно улучшит и социальную, и политическую среду в обществе.

На сегодняшний день государству служат сотни тысяч молодых экспертов и специалистов во всем государственном секторе. Многие из них не смоделировали свою модель карьерного роста. Этому есть разумное объяснение – обычный страх, волнение и неуверенность в будущем. Кому-то довольно сложно обходиться без поддержки, кому-то без направления. А кто-то использует стаж государственной службы в качестве карьерного «трамплина», что позволяет молодым специалистам без труда найти работу в крупных предприятиях. Это естественно, человеку свойственно расти. Но на государственной службе также немало перспектив, также стоит отметить масштабы деятельности государственных служащих, будь то исполнитель или руководитель.

Молодые государственные служащие не верят в собственные силы и боятся идти вверх по служебной лестнице дальше, оправдывая себя тем, что они выходцы из обычных семей, что они имеют диплом непрестижного вуза,

что карьерный рост на государственной службе сильно затруднен ввиду многочисленных конкурентов. Но давайте взглянем на наших руководителей: министров, вице - министров, директоров департаментов и др. В те годы, когда начинали свой путь вышеуказанные господа, было в десятки раз сложнее добиться успеха в определенной области. Было и меньше возможностей совершенствовать свои навыки и знания. Сегодня же есть все условия, чтобы стать грамотным специалистом в определенной области и спланировать свое будущее, благодаря упорству и трудолюбию. Это касается и тех, кто не задействован в государственном секторе.

Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства.

5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента.

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилёва образован 23 мая 1996 года по инициативе Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева на основе объединения двух вузов — Целиноградского инженерно-строительного института (ЦИСИ) и Целиноградского педагогического института. Указом Президента РК от 5 июля 2001 года университету присвоен особый статус национального, «учитывая значительный вклад в формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и техники».

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева.

Университет будет способствовать качественному прорыву по подготовке следующего поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного

будущего страны. Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.
В этой части статьи напрашивается истинное изречение Лидера Нации, Первого Президента Н.А. Назарбаева: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность». Грамотное молодое поколение - удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства.

Начиная свой путь в государственном органе, я призываю всех молодых сотрудников перенимать опыт у старшего поколения. Сохранять научный, рабочий капитал и приумножать его для следующих поколений. Ведь нет ничего полезнее личного опыта, переданного во благо государства.
Призываю всех помогать друг другу и нам, молодому поколению в освоении тонкостей государственного управления, государственной службы.

Список литературы:

1. Смагулов Н.К. Н.А. Назарбаев – Первый Президент Республики Казахстан
2. Шаймуханова С.Д. Жизненный путь Н.А.Назарбаева
3. Волкова А.В. Роль Н.А. Назарбаева в стратегическом планировании развития Республики Казахстан. Стратегия «Казахстан - 2030».
4. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 года
5. Колесникова Л.И. Роль Н.А. Назарбаева в разработке экономической стратегии независимого Казахстана
6. Колесникова Л.И. Государственная программа по форсированному индустриально-инновационному развитию Республики Казахстан
7. Сиводедова А.В. Государственная политика в области образования Республики Казахстан
8. Ивлева Е.Н. Молодежная политика в Республике Казахстан
9. Матвеенкова Л.Г. Инициативы Н.А.Назарбаева по укреплению внутриполитической стабильности и консолидации казахстанского общества
10. Матвеенкова Л.Г. Роль Н.А. Назарбаева в укреплении межнационального и межконфессионального согласия Республики Казахстан
11. Матвеенкова Л.Г. Ассамблея народа Казахстана – уникальный институт межнационального и межконфессионального согласия
12. Матвеенкова Л.Г. Роль Н.А. Назарбаева в разработке стратегии формирования государственной идентичности
13. Баймуханова А.М. Нокербекова А.Х. Межнациональное согласие – стратегический вектор политики Н. А. Назарбаева

ҰЛЫ ДАЛА – МӘҢГІЛІК ЕЛ ҰРПАҒЫНЫҢ ҰЛАҒАТТЫ ПАРЫЗЫ

Жетесова Ж.А.
Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе Өңірлік Мемлекеттік Университеті,
Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы
E-mail: zhanar_almasovna@mail.ru

Елбасы Н. Назарбаев «Ұлы дала ұлағаттары» еңбегінде: «Өз еліңе пайдалы болу, өз Отаныңның тағдыры үшін жауапты болу – әрбір саясаткердің, әрбір қазақстандықтардың борышы мен ар-ожданы» деген болатын. Ал, халық даналығында: «Тәуелсіз елің-тірегің, туған жерің-жүрегің» дейді. [1]

Қазақ халқы –Ұлы халық. Себебі: 1. Ұлан ғайыр жері бар. Бүгінгі Алтай, Атырау, Сыр, Тобыл арасындағы байтақ өлкеде орын тепкен. 2. Ұлы мұратты Елі бар. Қазақстан Республикасы – теңдіктің, елдіктің, татулықтың мекені. 3. Бабалар жазған Ұлы тарихы бар. 4. Ұрпағы көз тіккен болашағы бар, ол – еліміздің тәуелсіздігін баянды етіп, өркендеген саяси тұрақты Мәңгілік ел құру. Н.Назарбаев «Қазақстан жолы» кітабында: «Елдің болашақ көшбасшылары кімдер? Олар - бүгінгі студенттер мен мектеп оқушылары, олар Қазақстанның іргетасына қаланған әрбір кірпішін білуге тиіс, сіздің жастық шағыңыз Қазақстанның көтерілу, гүлдену мезгілі. Елдің тағдыры – сіздің тағдырыңызбен айқындалады» деп жазған. [2]

Елбасының беделі – ел беделі. Қазіргі таңда ел беделінің биіктегеніне әлем халқы куә. Ресейлік жазушы Сергей Плеханов «Жібектей есілмеген жол» атты кітабында былай дейді: «Нұрсұлтан Назарбаев өмірі мен еңбек жолы о бастан елді жасампаздыққа бағыт ұстанды, елдегі татулық пен тұрақтылықты қамтамасыз ете отырып, ол қазіргі заманғы табысты мемлекетті құрды. Оған дәлел, Қазақстан Шығыстың, Батыстың шешуші елдерімен өзара тиімді әріптестік қарым-қатынас орната білді. Семей ядролық полигонының жабылуы, халықаралық бейбітшілік жолындағы бастамалардағы Назарбаевтың рөлі оны қазіргі заманның белгілі және беделді саяси қайраткеріне айналдырды». [3] Шындығында, Тәуелсіздік жылдарындағы өмірде шыққан шыңдары алған асулары тек еңбек ету іскерлік, қайсарлық, күрескерлік, табандылық әділеттілік жолындағы сөз бен ісі арасында алшақтық болмайтын тұлға екеніне дәлел.

Тәуелсіздік – қастерлі ұғым. Жаңа дәуір – 1991жылдың желтоқсанынан бастау алды. Біздің ұрпақ – бақытты ұрпақ, себебі, олар жауапты, жақсылыққа толы дәуірде өмір сүріп жатыр. Тәуелсіз еліміздің даму кезеңін 3-ке бөлуге болады:

1.1991 – 95ж. ауыр кезең, барлық атрибуттар мен алғышарты бар жас мемлекет іргесі қаланды.

2.1995 – 2000ж. ел дамуының шешуші кезеңі.

3.2000 – 2016ж. Қазақстанның жаңару, жаңғыру, дәуірлеу кезеңі. Болашағы жарқын мемлекетіміздің 3 тағаны бар. Ол – саяси тұрақтылық, үдемелі экономика, қоғамдық келісім. [4]

Еліміз – мәңгілік ел. Халқының 99 пайызы сауатты. 140 ұлт пен 40-тан аса конфессия өкілі топтасқан ел. 35млд. тонна нақтыланған мұнай қоры бар, 3трл. текше метрден аса газ қоры бар, уран қорынан әлемде 3 орын алатын ел. Тәуелсіздіктің ақ таңы атып ел еркіндікке қол жеткен 25 жыл ішінде еліміз елдегі ынтымақтастықтың, ажырамас бірліктің арқасында биік-биік белестерді бағындырды. Ішкі саясат сараланып, әлеуметтік-экономикалық, мәдени, рухани дамудың деңгейі құрылды. Сыртқы саясаттағы өнегелі істеріміз арқылы қазақ елі әлемге танылды. Яғни, 25 жылда саясатта, экономикада, қоғамдық ой мен адам санасында төңкеріс болды. Аз уақытта жаңаша өмір сүру стилі, жаңа құнды игіліктер, жаңа мәдени-рухани сипат пайда болды.

Ата Заңымыз бекіткен республика қызметінің түбірлі қағидасы:
-қоғамдық татулық,саяси тұрақтылық.
-бүкіл халық игілігін көздейтін экономикалық даму.
-Қазақстандық патриотизм.
- Аса маңызды мәселелерді демократиялық әдістермен шешу.

Ақын Шөмішбай Сариев «Елдің қамы Елбасының Жолдауы» атты өлеңінде:

.... Елбасының ойлайтыны ел қамы,
Зиялы елді тебіренту толғамы.
Қазақ деген елге керек әрдайым,
Ерен еңбек,ынтымақтың болғаны... деп елдің болашағы – елде анықталады, елдің рухы оянбаса, елдің болашағы болмайды, қазақ елі үшін ұлттық идея - мәңгілік ел болу екенін анық айтады.

Елбасының жыл сайынғы Жолдаулары елді алға бастап келеді. Біздің Тәуелсіздігіміздің жетістіктерінің шарықтау шегі - 2010ж. татулықты берік сақтап, 56 ел басын біріктіріп ЕҚЫҰ-ға төрағалық етуі арқылы бабалардың ақ арманы орындалып азаттығымыз ардақталды. Онда: Қазақстан төрағалығының ұраны 4 «Т» болды. Сенім, дәстүр, ашықтық, төзімділік (траст-Trust, традишн-Tradition, транспаренси-transparency, толеранс-tolerance).

Н.Назарбаев «Өмірбаян» атты кітабында: «Осы жылдардың бәрінде маған көрсетіп келе жатқан бүкілхалықтық қолдау - мен үшін үлкен марапат. Ең қиын уақыттарда маған олар жігер берді және беріп те келеді. Мен денсаулығым мен күшім барда Отаным мен Қазақстан халқының игілігіне қызмет ете беремін!» деп ойын жеткізеді. [3]

Елбасының «Ұлт жоспары – Қазақстандық арманға бастайтын жол» деп аталатын Жолдауы - «5 институттық реформасын жүзеге асыруға бағытталған 100 нақты қадам - ұлт жоспарын» жасап берді. Жалпы ұлттық арманның орындалуы – Қазақстанның жолы. Оның мақсаты - Қазақстан-2050 стратегиясын жүзеге асыру. Қазақстан 2050 стратегиясының 7 нақты міндеті:
1. Экономикалық саясатты дамыту.
2. Кәсіпкерлікті дамыту.
3. Әлеуметтік саясатты дамыту.
4. Білім мен кәсіби машық .
5 . Мемлекеттілікті одан әрі дамыту.

6 . Сыртқы саясат
7. Жаңа қазақстандық патриотизмді дамыту. [5]

Қазақстан халқы Елбасы белгілеген өзінің ұзақ, орта мерзімдік стратегиялық міндетін жүзеге асыру үшін қажырлы жұмыс, қоғамның жұмылуы, халықтың ынтымағы, тұрақтылық пен тыныштықты сақтай білуі қажет екенін түсінеді. Себебі ел-халқымыздың тыныс-тіршілігі ұдайы мемлекет назарында.

Ақын Несіпбек Айтұлы «Мәңгілік ел белгісі» атты өлеңінде: «Мәңгілік ел белгісі - желбіреген Туында, Ата-Заңында, береке мен бірлігінде, салт-дәстүрінде, мемлекеттік тілінде, ар-намыста, рухта, парасат пен ақылда арқа төсіндегі – Астанада» деп жырлай келе:

... Мейірімі төгілген алыс пене жақынға,
Мәңгілік Ел белгісі-парасатта,ақылда.
Төбемізден мәңгілік күннің нұры құйылса,
Мәңгілік Ел боламыз болашақта бұйырса!...деп болашаққа үлкен үміт артады. [4] Сондықтан Елбасы айтқандай, тәуелсіз қазақ елі үшін - жер тұтастығынан асқан тәуелсіздікте, бақыт та болмақ емес. Біз бәріміз - қазақ халқының ұрпағымыз. Бәріміздің туған жеріміз біреу - ол қасиетті Қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар. Ол- Тәуелсіз Қазақстан. Халықтың өмірі ұрпағымен жалғасады. Сондықтан мәңгілік ел болудан басқа ұстанымыз болуы мүмкін емес.

Қазақ жастары, шеберліктің шыңына жете білсеңдер, мамандықтың бәрі жақсы. Қазір техникалық мамандықтардың, ғылым мен инновацияның күні туған заман. Ерінбей еңбек еткен, талмай ғылым іздеген, жалықпай техника меңгерген адам озады. Тұрмысы жақсы, абройы асқақ болады. Ұрпағы білімді елдің –болашағы кемел болады.

Ұрпақтар үшін жазылған Елбасының кітаптары: «Ғасырлар тоғысында» 1996ж; «Тарих толқынында» 1997ж; »Бейбітшілік кіндігі» 2002ж; «Сындарлы 10 жыл» 2002ж; «Өмірбаян» 2003ж; «Еуразия кіндігінде» 2005ж; «Қазақстан жолы»2007ж; «Ұлы дала ұлағаттары» 2016ж., т.б еңбектері мен жылма жылғы Жолдаулары. Елбасы бастауымен ашылған 25 жыл ішінде жоғарғы оқу орындары: Халықаралық – ақпараттық техникалар университеті, Қазақстан менеджемент институты, Экономика және болжау институты, Қ.Яссауи атындағы қазақ-түрік университеті, Гумилев атындағы Еуразия университеті, Ұлттық мемлекеттік заң университеті, Назарбаев Университеті, Назарбаев Зияткерлік мектептері, Президенттің «Болашақ» бағдарламасы, Президенттік «Дарын»сыйлығы, «100 мектеп-100 ауруханa» бағдарламасы т.б. Осының бәрі-тәуелсіздіктің қағидаларын тал бойына сіңіріп өскен өркен, жас толқын ұрпақ үшін жасалуда.

Мәңгілік ел болу үшін – ел бірлігін сақтау үшін жұмыла еңбек ету, терең білім алу ұлттық қасиетіміз бен бітім болмысымыздың, салт-дәстүрімізді сақтай отырып, өз тілімізде сөйлеу, өз дінімізде болу әрбір қазақ азаматтарының мойнындағы ұлы парыз. Елімнің Туы – ел бірлігінің символы.

Әрбір қазақстандықтардың бойына мақтаныш, рух ұялата отырып ұрпаққа отансүйгіштік қасиет дарыта беретініне сенемін.

Қорыта айтқанда, Елбасы айтқандай, Біздің Қазақстанымыз-Ұлы Дала елі. Мәңгілік Ел. Біз осынау аса қасиетті атауды енді ұлттық бейне-бедеріміз ретінде көкірегіміздегі күндей ыстық, санамыздағы серттей берік ұстаймыз. Ұлы Даланың ұлық тарихын жас ұрпақтың санасына сіңіреміз. Бұл жалпыұлттық, маңызды мемлекеттік міндет. Бұл - Ұлы Дала ұрпағының ұлағатты парызы болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев. «Ұлы дала ұлағаттары». Егемен Қазақстан газеті. 2016 қазан.

2.Н.Ә.Назарбаев. Қазақстан жолы. Астана, 2007ж. 372б.

3.Н.Ә.Назарбаев. Тарих толқынында . Алматы,1999ж. 296б.

4.Несіпбек Айтұлы «Мәңгілік Ел белгісі» Егемен Қазақстан, 2014ж.11 ақпан.5-беті.

5.Н.Ә.Назарбаев. «Қазақстан-2050» стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан халқына Жолдауы. Егемен Қазақстан газеті. 2012ж., 15 желтоқсан.

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА – ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А.НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Каюмназарова Ж. С., Кушеева Н. К.
Рудненский колледж технологии и сервиса
г. Рудный, Республика Казахстан
E-mail: kaumnazarova@gmail.com, nazymkul9898@gmail.com

На сегодняшний день государству служат сотни тысяч молодых экспертов и специалистов во всем государственном секторе. Многие из них не смоделировали свою модель карьерного роста. Этому есть разумное объяснение – обычный страх, волнение и неуверенность в будущем. Кому-то довольно сложно обходиться без поддержки, кому-то без направления. А кто-то использует стаж государственной службы в качестве карьерного «трамплина», что позволяет молодым специалистам без труда найти работу в крупных предприятиях. Это естественно, человеку свойственно расти. Но на государственной службе также немало перспектив, также стоит отметить масштабы деятельности государственных служащих, будь то исполнитель или руководитель.

Молодое поколение в большей степени не осознает, что поколение у которого стоит учиться, постепенно уходит. И для того чтобы добиться успехов в определенной области, необходим результат личного трудолюбия, упорства и патриотизма.

Как вы все знаете, наш Лидер Нации Первый Президент РК, Н. Назарбаев рос и воспитывался в простой семье. Нурсултан Назарбаев родился 6 июля 1940 в селе Чемолган Каскеленского района Алма-Атинской области КазССР в семье Чабана. В 1960 – окончил ПТУ № 22 г. Днепродзержинск В 1967 окончил завод – ВТУЗ при Карагандинском металлургическом комбинате.

Трудовой путь начал в 1960 рабочим стройуправления треста «Казметаллургстрой» в г. Темиртау Карагандинской области. Затем работал чугунщиком разливочных машин, горновым доменной печи на Карагандинском металлургическом заводе. В 1965—1969 — вновь работал на Карагандинском металлургическом заводе (с 1966 — комбинат): диспетчер, газовщик, старший газовщик доменного цеха.

С 14 июля 1990 по 23 августа 1991 — Член Политбюро ЦК КПСС. Депутат Верховного Совета СССР 10-го, 11-го созывов. Народный депутат СССР с 1989 по январь 1992.

С апреля 1990 — Президент Республики Казахстан. 1 декабря 1991 состоялись первые всенародные выборы Президента республики, в ходе которых Н. А. Назарбаев получил поддержку 98,7 % избирателей. В 1995 в результате состоявшегося 29 апреля 1995 референдума президентские полномочия Н. А. Назарбаева были продлены до 2000. 10 января 1999 Н. А. Назарбаев был избран Президентом Республики Казахстан, получив 79,78 % голосов избирателей. 4 декабря 2005 Н. А. Назарбаев был избран Президентом Республики Казахстан, получив 91,15 % голосов избирателей. 15 июня 2010 **Статус Лидера Нации** закреплен за Президентом Республики Казахстан Н. А. Назарбаевым, согласно Конституционного Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые конституционные законы Республики Казахстан по вопросам совершенствования законодательства в сфере обеспечения деятельности Первого Президента Республики Казахстан — Лидера Нации».

Н.А. Назарбаев – Лидер Нации, Первый Президент Республики Казахстан. Это и есть результат трудолюбия и упорства. И его роль и значимость в построении всей дальнейшей идеологии развития молодежи нельзя переоценить.[1]

5 ноября 1993 года указом Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан.

Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций.

Для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создана автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». Такой подход еще раз подчеркивает, насколько необходимо развивать молодое поколение в духе конкурентоспособности, тем более, если говорить о вузах, основанных по инициативе Первого Президента.

Назарбаев Университет является новым мировым университетом, созданным по инициативе Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. Университет будет способствовать качественному прорыву по подготовке следующего поколения национальной технической и научной элиты, способной внести вклад в развитие индустриально-инновационного будущего страны.

Если только взглянуть на миссии «Болашак», «Назарбаев Интеллектуальные школы», «Назарбаев Университета», становятся понятными замыслы нашего Лидера Нации. Миссии вышеуказанных учебных программ и заведений имеют общий стержень и положения:

1.Способствовать развитию интеллектуального потенциала нации.

2.Обеспечить опережающее развитие и выход на международный уровень системы образования и науки Республики Казахстан, а также способствовать становлению Астаны в качестве научно-образовательного центра Евразии.

3.Объединение усилий и опыта, консолидация и повышение активности казахстанской молодежи для обеспечения устойчивого развития страны и способствования созданию сильного Казахстана.

4.Подготовка конкурентоспособных профессионалов, способных развивать науку, образование и национальную экономику.

В этой части статьи напрашивается истинное изречение Лидера Нации, Первого Президента Н.А. Назарбаева: «Мы теперь не хотим находиться в конце списка. Не хотим глотать пыль, поднятую ушедшим вперед караваном планетарной цивилизации. А для этого мы должны собрать в единый кулак всю нашу силу энергию, весь интеллектуальный и нравственный потенциал нашего народа. И использовать их на полную мощность». Грамотное молодое поколение - удачная стратегия Н. Назарбаева в построении стабильно развивающегося государства. [2]

Независимость нашего государства является ярким символом гордости и казахстанского патриотизма. Высокое и священное понятие независимости выступает основой единства и общенациональной идеи Казахстана, призванной объединить наш народ, и станет бесценным достоянием потомков, которым предстоит дальнейшее созидание устремленной в будущее страны. Во многом воспитание патриотизма начинается с государственного языка, который стал таким же символом государственности, как гимн, флаг и герб. И для того чтобы быть патриотом своей страны, достаточно начать с себя, взяться за овладение

казахским языком — именно такая цель ставится перед современной молодежью, юными гражданами Казахстана. В Конституции Республики Казахстан к основополагающим принципам государства относится также и казахстанский патриотизм. Патриотизм не рождается на пустом месте. Его истоки — в глубоком знании истории страны, в понимании и уважении деятельности тех поколений, усилиями которых обеспечивались ее независимость и процветание. Истоки патриотизма начинаются с любви к семье, родине. «Патриот» по В.Далю – «любитель отечества, ревнитель о благе его, отчизнолюб, отечественник или отчизник». Президент неоднократно выделял, что патриотизм необходимо развивать в особенности у молодежи. Только тогда страна будет процветать, подчеркнул Нурсултан Абишевич. Наша молодежь должна расти приверженной таким высоким ценностям, как честь, верность долгу, порядочность, созидание во имя процветания нашей Родины. Требовательность в отношении себя, честность в отношении окружающих, верность в отношении страны — вот ключевые моменты в воспитании подрастающего поколения, подчеркнул Нурсултан Назарбаев.

Н.А. Назарбаев – Лидер Нации, Первый Президент Республики Казахстан. Это и есть результат трудолюбия и упорства. Казахстан, благодаря усилиям Президента Нурсултана Назарбаева стал авторитетным членом мирового сообщества. Нашу страну знают, с ней считаются, ее уважают. Казахстан – это яркий пример стабильности и согласия, успеха и прогресса. Наш Президент создал новую столицу Астану, где сейчас принимаются все судьбоносные решения страны. Астана – это символ надежды и уверенности в будущем. В Казахстане создан уникальный и эффективный механизм реализации этнической политики, межэтнической и межрелигиозной консолидации в лице Ассамблеи народа Казахстана. Идея создания Ассамблеи народа Казахстана была впервые высказана в 1992 году Президентом Н.А. Назарбаевым на I Форуме народов Казахстана, посвященном первой годовщине независимости Республики. Обеспечение прочного мира и согласия между народами, культивирование толерантности не просто как политической нормы, а как образа жизни казахстанцев стали одной из главных забот Н.А. Назарбаева с первых шагов государственной деятельности. Созданный в 1995 году, данный орган является центральным звеном в гармонизации межэтнических отношений и играет значительную роль в поддержании политической стабильности, упрочении мира и общественного согласия. В Послании Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050» - новый политический курс состоявшегося государства» отмечается, что «Фундамент казахстанского патриотизма – это равноправие всех граждан и их общая ответственность за честь Родины. Новый казахстанский патриотизм – это то, что должно объединять все общество, вне этнических различий. Новый казахстанский патриотизм – основа успеха нашего многонационального и много конфессионального общества». В Казахстане законодательно закреплено и реализовано на практике равноправие граждан во всех сферах общественной

жизни. Огромные изменения, происшедшие в последние годы, новые проблемы, связанные с воспитанием подрастающего поколения, обусловлено переосмыслением сущности патриотического воспитания, его места и роли в общественной жизни. Независимый Казахстан может смело ставить перед собой цели и строить планы на будущее. В «Стратегии–2050» отмечается: «Наша главная цель в данном направлении проста и понятна: мы должны сохранить и укрепить общественное согласие. Это – непреложное условие нашего существования как государства, как общества, как нации». [3]

Мы, студенты третьего курса Рудненского колледжа технологии и сервиса, исследовав материалы отечественных и зарубежных средств массовой информации, мнения старшего поколения, мнения педагогического коллектива и студентов колледжа, убеждены, что Казахстан – динамично развивающаяся страна мира. Огромная роль в становлении независимой Республики Казахстан принадлежит Первому Президенту Казахстана Н.А. Назарбаеву. Сегодня Казахстан - полноправный член мирового сообщества, страна с сильной экономикой, сильнейшим народом и большими планами на будущее. Мы избежали социальные и политические потрясения, от которых страдают многие страны, и сегодня можно увидеть роль Первого Президента Республики Казахстан – Лидера нации Нурсултана Абишевича Назарбаева в успешном решении сложнейших задач, стоящих перед нашим государством в годы суверенного развития. Н.А.Назарбаев выбрал путь постепенного реформирования экономики развития впереди политических изменений. И жизнь показала, что выбор Главы Государства был верным. Формула Н.А.Назарбаева «сначала - экономика, затем - политика» стала методом успешных реформ. За короткий по историческим меркам отрезок времени, Казахстан превратился в самостоятельное, политическое и экономически независимое государство. Н.Назарбаев обладает качеством упорного стремления к чему-либо, к осуществлению и достижению великих целей. Он устремлен в будущее, большинство кардинальных решений были своевременными и нацелены на перспективу и это отражается в ежегодном Послании Главы государства народу Казахстана. Благодаря взвешенной и мудрой политике Н.Назарбаева Казахстан проявил себя как толерантное, светское, современное государство. 25 лет для мировой истории - это незначительный срок, но в масштабах современного динамично меняющегося мира, каждый год для нашей страны был интересным и содержательным. На сегодняшний день сформированы базовые условия для предпринимательской деятельности. Наше государство вошло в пятерку самых динамично развивающихся стран мира. Казахстан за короткий отрезок с момента обретения независимости стал узнаваемым государством на карте мира. Как дальновидный стратег, наш президент, в своих ежегодных Посланиях казахстанскому народу не упускает из внимания ни одного направления социально-экономического развития, корректируя задачи в соответствии с вызовами времени.

Мы, как опора будущего нашего государства, молодые профессионалы, определяем свое место в строительстве будущего Казахстана. Государство открыло перед нами все двери и все пути!

«Нұрлы Жол» - вот где можно приложить усилия, развернуться нашей креативной динамичной молодежи!"[4]

Список литературы:

1.Биография первого Президента РК Н.А Назарбаева. Интернет ресурсы Википедия Источник:http://ru/m/wikipeedia.org

2. М. Канбаба. Министерство юстиции РК. Роль и значимость первого Президента РК Н.А. Назарбаева.Источник: http://e-islam.kz/ru/maqalalar/item/703-eislam

3.Искакова К.И.,кандидат филосовских наук,профессор кафедры Истории Казахстана ЕНУ им.Л.Н.Гумилева. Источник:http://e-history.kz/ru/contents/view/1382

4. Послание Президента РК Н. Назарбаева народу Казахстана «Нұрлы жол - Путь в будущее», Астана, 11 ноября, 2014 г.

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА - ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Климусова Д.Ж.
(под руководством преподавателя Жулдубаевой Г.И.)
Костанайский Социально-Технический Колледж, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail:klimusova-99@mail.ru

«Мы должны воспитать поколение, которое поведет Казахстан вперед»

Н.А.Назарбаев

Студенчество занимает особое положение в социальной структуре общества, отличаясь высоким уровнем стремления к личностно-профессиональному самоутверждению, творческим потенциалом, активным интересом к практическому участию в социальных преобразованиях Казахстана, собственным отношением к различным сторонам общественной жизни страны, собственными социальными ориентациями, и в недалеком будущем выступят определяющей силой социально-политического, экономического и культурного развития страны.

Воспитание является необходимой органической составляющей педагогической деятельности, интегрированной в общий процесс обучения и развития. Воспитанность – качество личности, определяющее, прежде всего, в

повседневном поведении человека его отношение к другим людям. Начинать формировать воспитанность нужно с раннего возраста. Поэтому воспитание (в его традиционном понимании) – это процесс систематического и целенаправленного воздействия на личность (группу) в целях формирования у неё общественно необходимых социальных ориентаций, сознания и поведения.

Воспитание подрастающего поколения заключается в обеспечении позитивной социализации молодежи, его духовно-нравственного становления, воспитания гражданами казахстанского общества, способными реализовать свой личностный потенциал в интересах общественного и личного прогресса, осуществлять самостоятельный выбор в пользу гуманистических общечеловеческих и национальных ценностей. Развитие нравственной и гражданской ответственности личности, сознательное предпочтение добра как принципа взаимоотношений между людьми, готовность к саморазвитию и нравственному самосовершенствованию.

К основным факторам воспитания в учебных заведениях относятся организация самой учебной среды и стимулирование самоуправления студентов как в сфере учебы и практики, так и в организации досуга. Основные направления и формы воспитательной деятельности. В ряде профессиональных учебных заведений страны за последние годы накоплен уникальный опыт работы, эффективные формы и методы воспитательной деятельности, позволяющие решать целый комплекс актуальных задач воспитания.

Казахстан выбрал модель демократического общества. Одним из критериев демократизации является активное участие граждан, в частном молодежи в решение проблем своей страны. Несомненно, что перспективы государства напрямую связаны с воспитанием будущего поколения. Именно поэтому необходимо привитие патриотического воспитания. Патриотизм включает в себя совокупность нравственных чувств и черт поведения: любовь в Родине, лояльность в отношении к политическому строю; следование и умножение традиций своего народа, чувство верности своему Отечеству, готовности к выполнению гражданского долга и конституционных обязанностей по защите интересов Родине. Цель патриотического воспитания - развитие в казахстанском обществе высокой социальной активности, гражданской ответственности.

Особое внимание Нурсултан Абишевич уделяет вопросам индустриализации страны на основе введения инноваций. В этой связи большие надежды возлагаются на молодежь, подрастающее поколение, именно с ними связывает Президент процветание нашей страны. Оно напрямую связано с уровнем образования. Миссия Назарбаев университета, Интеллектуальных школ – подготовить к профессиональной жизни казахстанцев на уровне мировых стандартов, создать национальную элиту, способную решать задачи быстро меняющегося мира. Для этого, действительно, создаются великолепные условия - прекрасные аудитории, оснащенные современной техникой, IT-технологиями, занятия ведут педагоги-

профессионалы своего дела, приглашаются иностранные специалисты, вводится изучение иностранных языков, начиная с дошкольного возраста. Выпускники школ должны знать казахский, русский и английский языки. Результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации».[6]

Прямые обращения Н.А.Назарбаева к молодежи:

«Особо обращаюсь к нашей молодежи. Стратегия-2050 - для вас. Вам участвовать в её реализации и вам пожинать плоды её успеха. Включайтесь в работу, каждый на своём рабочем месте. Не будьте равнодушными. Создавайте судьбу страны вместе со всем народом! Благодаря нашей политике долгосрочных вложений в развитие человеческого потенциала мы сформировали нынешнее талантливое поколение молодежи».[3]

«Наша молодежь должна учиться, овладевать новыми знаниями, обретать новейшие навыки, умело, и эффективно использовать знания и технологии в повседневной жизни». Вам будут созданы все условия. Я обращаюсь к нашей молодежи. Вы – воплощение всех наших надежд на будущее. Все что делается нами сегодня, – делается для вас. Большинству из вас столько же лет, сколько и нашему независимому Казахстану. А к 2050 году вы уже зрелые граждане, принявшие участие в исполнении этой программы. Дальнейший путь страны определять вам. Вы воспитаны в условиях независимости – того, чего не было у нас. Ваше новое независимое мышление – это фактор, который поведет страну к новым целям, кажущимся нам сегодня далекими и недосягаемыми».[2]

Глава государства на молодежном форуме в Астане призвал представителей нового поколения страны быть профессионалами вне зависимости от вида своей специальности: "Мир стал жестче, в нем нет места пространным рассуждениям. Для того чтобы добиться успеха, надо не жаловаться, а упорно работать, стать профессионалами. Нужно соответствовать велению времени. Как говорится, меняйся или исчезни. Именно вам – молодежи – в первую очередь нужно адаптироваться. Миру всегда будут нужны профессионалы. И не обязательно работники умственного труда. Попробуйте представить жизнь без хороших сантехников, поваров, механизаторов, сталеваров… Если человек мастер в своей профессии, то он будет востребован всегда и везде", – обратился к залу Нурсултан Назарбаев.

Президент также обратился к молодежи с просьбой уважительно относиться друг к другу. Благодаря усилиям и стараниям, заметил он, Казахстан состоялся во многом за счет толерантности и терпимости, и сейчас наша страна пользуется уважением и доверием у всего мирового сообщества. "У нас представители всех конфессий могут свободно исповедать свою религию. У нас абсолютная языковая свобода. Где еще в мире учеба в школах ведется на 18 языках? Где еще в мире театральные представления проходят на 7 языках? Где еще в мире СМИ ведут свою работу на 12 языках? Только у нас", – подчеркнул он. "Вопреки всякого рода оракулам, предсказывавшим, что Казахстан не сумеет состояться как государство, что мы

приползем на коленях и снова станем чьей-то колонией, наша страна сумела занять достойное место в мире", – сказал Нурсултан Назарбаев.[4]

Международный Молодежный Форум KAZENERGY, организаторами которого являются Образовательная Программа и Молодежный Комитет, стал признанной площадкой для конструктивных переговоров и обсуждений актуальных проблем молодежи, где участники обмениваются идеями и накопленным опытом.

От организаторов: Молодежь, с ее целеустремленностью, исключительной открытостью, предрасположенностью к новому, играет особую роль в трансформации энергетического сектора и способна внести значимый вклад в его устойчивое развитие. Именно поэтому мы, организаторы и участники Молодежного Форума, выражаем свое желание и готовность учиться и развиваться, работать и созидать вместе со старшими тот стремительно меняющийся мир, в котором нам предстоит жить.

Международный Молодежный Форум KAZENERGY - это: Уникальная возможность для встречи с представителями государственных органов, молодежных организаций различных стран и руководителями крупнейших международных энергетических компаний, а также получить массу интересной информации по перспективным молодежным проектам Интеллектуальная игра «Зерек!», где рождаются новые идеи и способы решения энергетических проблем. Молодежь как фактор перемен Работа. Карьера. Лидерство. Вклад молодежи в инновационное развитие Казахстана Развитие сотрудничества молодежных организаций Казахстана и мира Вклад молодежи в развитие и совершенствование энергетического комплекса. Перспективы развития альтернативной энергетики. В современном обществе проблема самоопределения и самоутверждения личности молодого человека является сверхактуальной и приоритетной задачей государства. Молодежи Казахстана необходимо помочь четко обозначить пространство для приложения своего интеллектуального и инновационного потенциала. В Послании Президента Казахстана Н.А. Назарбаева «Новое десятилетие - новый экономический подъем - новые возможности Казахстана» определено, «молодежь - основа будущего, получит новые возможности строить свое будущее»[5].

В настоящее время происходит расширение инвестиций в собственный человеческий капитал, вложение капитала в самого человека. Человеческий капитал определяется как образовательный, социальный ресурс человека, его культурный потенциал. В быстро меняющемся мире стратегические преимущества будут у тех обществ, которые смогут эффективно накапливать и продуктивно использовать человеческий капитал, а также инновационный потенциал развития, основным носителем которого является молодежь. Молодежь выступает как совокупность воплощенных в нем ценных ресурсов - знаний, способностей, мотиваций, навыков к восприятию и продуцированию информации, полученных в процессе образования, практической деятельности. Фундаментом миропорядка современного бытия в глобализирующемся мире

является гуманистически-ориентированная культура. В современных условиях молодежь Казахстана отличается большей мобильностью и избирательностью в своем отношении к миру ценностей, поиском себя, своей индивидуальности. Современная шкала ценностей осложняется изобилием выбора, в системе ценностных ориентаций проявляются ситуативные и долговременные представления молодежи. Молодежь восприняла ценности рынка, поставив популярность жизненных стратегий социального успеха на первые места: среди целеполагающих ценностей молодежи доминирует образование, которое оказывается на самых верхних ступенях иерархии, а также принцип индивидуального планирования собственной жизни самим человеком, личная инициатива, суверенитет, свободная конкуренция, важность влиятельных друзей и знакомых, помощь «нужных» людей. Экономический, духовный кризис породил ситуацию глубокой мировоззренческой дезориентации среди молодых людей, и не следует думать, что ситуация разрешится сама по себе, в этих реалиях необходимо вовлекать молодежь Казахстана в общественную жизнь социума, общество нуждается в жизненных силах, свежих идеях. В лице современной молодежи в казахстанском обществе сформировался абсолютно новый культурный тип, существенно отличающийся от прежних поколений: сформировался слой молодежи с новыми ориентирами, ценностными установками на достижение успеха, рациональным экономическим поведением. В этом плане, на своих многочисленных встречах с молодежью Казахстана Н.А. Назарбаев подчеркивает: «Каждому человеку надо привить умение делать, умение учиться, умение жить, умение жить вместе в современном мире»[2].

Образ культуры и мышления современной казахстанской молодёжи станет типичным для нашей социокультурной действительности уже через несколько лет. По природе своей молодежь значима для общества, это тот человеческий капитал, инновационный, стратегический ресурс общества. Молодежь в настоящее время воспринимается как субъект истории, в которой общество воспроизводит себя на каждом следующем этапе собственного развития, ей не отводится второстепенная роль, напротив, возросла ее статусная позиция. Отводя ей позитивную роль, связывая с ней прогрессивные перемены, нельзя не обращать внимания на то, что она является носительницей социальной нестабильности, ее потенциал может иметь разную направленность: от позитивно-созидательной, конструктивной до экстремистско-революционной. В этом ключе необходимо помочь молодому поколению усвоить мировоззренческие представления о том, что полезно освоить, важно выработать, разрешено осуществлять в практической деятельности, показать негативные стороны жизни, что является вредным для здоровья, жизни в целом.

В программе стратегического развития Казахстана до 2030 года подчёркивается, что именно молодёжи предопределено вывести страну на передовые позиции в Азии. Эта задача будет невыполнима без нового поколения предпринимателей – новаторов, не имеющих стереотипов мышления предыдущей эпохи. Традиционная коммунистическая модель общественного

развития всегда базировалась на необходимости подавления предпринимательского духа в обществе и предпринимателя как носителя такого духа. Мы уже достаточно отчетливо осознали, что, оказывается, мало провозгласить тезис, разрешающий предпринимательство, что мало принять какие-то законы, способствующие этому. Необходимо чтобы они выполнялись на практике. Всеобщее неприятие предпринимательства постепенно переходит в осознание необходимости создания условий для его быстрейшего и эффективного развития. За предпринимательством в Казахстане будущее, процесс накопления критической массы неизбежно приводит к "предпринимательскому буму"

В современном обществе проблема самоопределения и самоутверждения личности молодого человека является актуальной и приоритетной задачей государства. Молодежи Казахстана необходимо помочь, четко обозначить пространство для приложения своего интеллектуального и инновационного потенциала. В Послании Президента Казахстана Н.А. Назарбаева «Новое десятилетие - новый экономический подъем - новые возможности Казахстана» определено, «молодежь - основа будущего, получит новые возможности строить свое будущее»[1].

В настоящее время происходит расширение инвестиций в собственный человеческий капитал, вложение капитала в самого человека. Человеческий капитал определяется как образовательный, социальный ресурс человека, его культурный потенциал. В быстро меняющемся мире стратегические преимущества будут у тех обществ, которые смогут эффективно накапливать и продуктивно использовать человеческий капитал, а также инновационный потенциал развития, основным носителем которого является молодежь. Молодежь выступает как совокупность воплощенных в нем ценных ресурсов - знаний, способностей, мотиваций, навыков к восприятию и продуцированию ин формации, полученных в процессе образования, самообразования, практической деятельности.

В настоящее время происходит расширение инвестиций в собственный человеческий капитал, вложение капитала в самого человека. Человеческий капитал определяется как образовательный, социальный ресурс человека, его культурный потенциал. В быстро меняющемся мире стратегические преимущества будут у тех обществ, которые смогут эффективно накапливать и продуктивно использовать человеческий капитал, а также инновационный потенциал развития, основным носителем которого является молодежь. Молодежь выступает как совокупность воплощенных в нем ценных ресурсов - знаний, способностей, мотиваций, навыков к восприятию и продуцированию ин формации, полученных в процессе образования, самообразования, практической деятельности.

Высокий динамизм общества, большой поток информации, сложные отношения между людьми требуют постановки вопроса о компетенции в образовательном процессе, которой должна овладеть современная молодежь.

Ключевые компетенции современной молодежи:

- способность учиться всю жизнь: «непрерывная модель образования», «образование всю жизнь»;

- личностный рост: самообразование, активизация внутренних ресурсов, выстраивание жизненной стратегии;

- развивать в себе высокий уровень: партнерские отношения в команде, уважение к представителям различных культур, религий, профессий.

Овладеть в совершенстве родным и иностранными языками; владеть навыками информационной технологии: уметь использовать новые технологии информации, работать с документацией, упорядочивать и классифицировать их, пользоваться моделирующими и вычислительными приборами. Культ знания, стремление к знанию - верхняя ступень в иерархии ценностей современного молодого человека. Образование выступает в современном обществе как одна из главных ценностей, эталон времени - высокообразованная, конкурентоспособная личность. Здесь налицо совпадение интересов молодежи и государства, ведь только образованная нация в дальнейшем успешно будет решать задачи социума. Об этом концептуально изложено в актовой лекции, прочитанной Президентом Республики Казахстан Н.А.Назарбаевым в Казахском национальном университете им. Аль-Фараби «Казахстан в постиндустриальном мире: интеллектуальный прорыв в будущее»: «Первостепенная задача современной системы образования - это подготовка людей, обладающих критическим мышлением и способных ориентироваться в информационных потоках» [6].

Особый приоритет в сфере образования в Казахстане в настоящее время отводится проектам «Интеллектуальные школы», программе «Балапан», «Ауыл жастары». Реализация инновационного проекта «Новый Международный университет имени Н.А. Назарбаева» будет способствовать формированию в стране современной модели интеграции образования, науки и производства, в создании эффективной академической среды.

Молодой человек XXI в. должен четко определить для себя приоритетные ценностные установки, тренды, которые помогут ему реализоваться в жизни, выстроить собственную ценностную планку, иерархическую лестницу предпочтений. Каждому необходимо реализовать личностный потенциал, имеющиеся способности, стать полноправным членом общества, здесь, не последнюю роль играет фактор, что, молодой человек ощущает себя частью социума.

Первыми социальными трендами, проникнувшими с Запада, были институты субкультур, в основном определявшимися многочисленными музыкальными стилями и направлениями.

В дальнейшем появилось новое модное понятие в молодежной среде, которое обозначалось «кулхантингом» - выявление новых, оригинальных, креативных трендов и стилей, соответствующих вкусам и предпочтениям молодежи. Современные кулхантеры выявляют, анализируют ростки новых явлений, течений, которые зарождаются в массах.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстана народу Казахстана/ Казахстанская правда. 2014.

2. Послание Президента народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее, Астана», 17 января 2014 года

3. Послание Президента народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства», Астана, 2012 год

4. Послание Президента народу Казахстана Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана, 27 января 2012 г.

5. Международный Молодежный форум KAZENERGY// https:kazenergy.kz

6.Назарбаев Н.А Актовая лекция Президента РК. Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее. – Алматы: Қазақ университеті, 2009.

7. Журнал: Вестник КазНУ. 2011г., г.Алматы; категория: Культурология; автор: А.М. Канагатова.

БІЗДІҢ БОЛАШАҒЫМЫЗ – ЖАСТАР

Маматқадыр Г. М.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты, Қостанай қаласы, Қазақстан Республикасы
E-mail: Bikan2306@mail.ru

Біздің жастарымызға мақсаткерлік,
болашаққа деген шүбәсіз сенім,
мойымас жігер, кез келген істі қолға
алуға деген құлшыныс тән.
(Н.Назарбаев)

Біздер Тәуелсіз Қазақстанның бақытты ұрпақтарымыз. Көкте туымыз желбіреген, бағында бұлбұлы сайраған, жерінде тұлпары ойнаған, атымыз бүкіл әлемге мәшһүр болған елміз. Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың ерен еңбегі арқасында бейбіт ғұмыр кешіп жатырмыз.

Еліміздің жастары мемлекет дамуының қозғаушы күшіне айналуға тиіс. Елбасы Н.Назарбаев «Жастар – болашаққа деген үкілі үмітіміздің тірегі» деп олардың келешекке деген сенімін нығайтып, сондай міндеттер жүктеген болатын.[1;158- бет]

Өсеміз Елбасының Жолдауымен,
Уақыттың жаңа сырын толғауымен!
Ең озық елу елмен теңесеміз,
Алланың, халқымыздың қолдауымен!

Елбасымыздың әр бір жолдауы Қазақстан Республикасының кез келген азаматы үшін өте маңызды екенін жақсы білеміз. Елбасымыз соның ішінде

жастар саясатына, жастардың болашағына үнемі жеке тоқтап өтеді және де олардан орасан зор үміт күтетінін де жасырмайды. Елбасымыз, жастардың жоғары дәрежеде білім алуы үшін, өте көп әр түрлі мүмкіндіктер жаратқанын айтпай кету мүмкін емес, жастардың жарқын болашағын барынша қамтамасыз ету үшін, қолынан келгенін аямай, бар күшін салуда. Ол жастар бағдарламаларын, саясатын жүзеге асырумен қатар, түрлі іс - шаралар жүргізіп, тіпті біздің жастардың шетелге барып терең білім алуына да толықтай мүмкіндік жасап берді. [2;3– бет]

Елбасымыз жастардың үшін қолынан келгенін аямайды. Жалпы алғанда, қазіргі уақытта әлеуметтік – экономикалық жағдайды жақсартуға, болашақ ұрпақтың қалыптасуы мен жан – жақты дамуына арнайы жастар бағдарламалары ғана емес, сол сияқты бүгінде елімізде іске асырылып жатқан білім беруді, денсаулық сақтауды, тілдерді дамытудың ауқымды мемлекеттік бағдарламалары:«100 мектеп,100 ауруxана», «Балапан», «Бизнестің жол картасы–2020», «Қолжетімді тұрғын үй – 2020» бағдарламалары бағытталған.

Соңғы жылдары еліміздегі жастар ұйымдары көбейіп келеді. Қазақстан жастар конгресі (2002) және «Нұр Отан» ХДП жанындағы «Жас Отан» Жастар қанаты (2008) сияқты бұқаралық ұйымдарға жастардың шоғырлану процесі жалғасуда. 2005 жылы «Қазақстан студенттерінің альянсы» студент жастардың қоғамдық бірлестігі құрылды.

2011 жылдан бастап «Қазақстан жас депутаттарының қауымдастығы» , ал республиканың бүкіл өңірлерінде – жастар мәслихаттары жұмыс істейді. 2011 жылы «Жас Қыран» және «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдерге арналған жаңа ұйымдар пайда болды, олардың басым міндеті патриоттық тәрбиелеу болып табылады.

Жастар үшін бірқатар бағдарламалар мен бастамалар: «Жастар практикасы», «Жасыл ел», «Дипломмен ауылға!», «Жастар кадрлық резерві», «Мемлекеттік қызмет мектебі», «Жастар – Отанға!» іске асырылуда , олар мол қоғамдық оң резонсқа ие. [3;« Қазақстан -2020 »]

«Жасыл ел» бағдарламасына тоқтайтын болсақ, бағдарламаның басты мақсаты, Астана қаласын көгалдандыру, ну ормандарды қалыптастыру, жастарды еңбекке баулу және де оларды жұмыспен қамтамасыз ету болатын. Бұл мақсат толықтай орындалды десек қателеспейміз. Себебі, көптеген адам жұмыспен қамтылып, жастар тек қана қалаларда ғана емес, орманды өрт шалған аумақтарда да жұмыс істеген. Сондай-ақ бағдарлама бойынша Астана маңындағы жасыл белдеуді 15 мың гектарға ұлғайтып, қалалар мен ауылды жерлерге 13 миллион дана жасыл ағаш отырғызылған. «Жасыл ел» бағдарламасының жүзеге асуымен орман өртінен зардап шегетін алқаптар азайып, Астана маңында санитарлық- қорғалатын аймақ қалыптасқан және де жыл сайын орман шаруашылығының біраз қызметкерлерінің кәсіби біліктілігін арттырып, көшеттерді өсіруде жаңа технологиялар енгізіліп, жаңа селекциялық - тұқымдық нысандар көбейтілген. Елбасымыз болашақтың іргесін қалайтын жастардан, орасан зор үміт күтеді және де еңбекқорлықты

талап етеді, ол туралы халыққа арналған жолдауларында да айтудан жалыққан емес. [4;«Жасыл ел»]

Ұлт Көшбасшысы Н.Назарбаев өзінің жолдаған жолдауында:«Мен жастарымызды жұмысшы мамандығын белсенді меңгеруге шақырамын. Жұмысшы мамандықтарын меңгеру керек. Кезінде мен де жұмысшы киімін киюден бастадым, домна пеші от – жалынының жанында тұрдым. Үлгі алыңдар! Жылдар өтеді, бірақ, осы өмірлік тәжірибелерің сендер қандай өмір жолын таңдап алсаңдар да міндетті түрде кәделеріңе жарайды.», - деп жастарға өзінің насихатын айтқан болатын. [5;8 - бет]

Елбасымыз:«Қазақстан – 2050 стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» бойынша да: «Дамыған және бәсекеге қабілетті мемлекет болуымыз үшін біз жоғары білімді ұлт болуымыз керек», - деп айтқан. Осыған орай жастарға да үлкен жауапкершілік артылады. Жастар - үздіксіз білім алумен қатар, еңбекқор, ізденімпаз, жаңа инновациялық технологияларды жетік меңгерген болуы тиіс. [«Қазақстан – 2050»]

Мемлекетіміз дамуы үшін тек қана білім алып қою жеткіліксіз. Сондықтанда елімізде барша жас – кәріге дейін отырып көретін, күлкіге қарқ қылатын, әрі таза қазақ тілінде өткізіліп жүргізілетін, талай дарындыны танытқан «Жайдарман», «Нысана», «Базар жоқ» және де «Өнер қырандары» атты жастар клубтары бар. Соның бірі тек қана жастардан ғана тұратын «Жайдарман» - жастар клубы.

«Жайдарман» - жас дарындарды қолдайтын, ойындарында әзіл әлемінің арландары шыңдалған, қазақша көңілді тапқырлар клубы. Жайдармандағы жастар өз өнерлерін ортаға салып, одан әрі шыңдай түседі және де қоғамдағы бүкіл әлеуметтік мәселелерді көтереді.

«Еңсесін енді көтеріп келе жатқан біздің еліміз үшін дарынды ұрпақтың орны мүлде бөлек», - дейді, Елбасымыз. Бүгінде кез келген адам шетелде тағылымдамадан өтіп, қысқа немесе ұзақ мерзімді білім алып, жұмыс істей алады. Ол үшін шет тілі білімі мен ниет болса жеткілікті. Әрине, тілді жақсырақ меңгерген адамның шетелде қалаған ісімен айналыса алуға мүмкіндігі жоғары екені сөзсіз. Жастарды шетелде тағылымдамадан өту мен білім алу қызықтырса, «Болашақ» бағдарламасы және де Халықаралық студент алмасу бағдарламасы (Global UGRAD) бойынша да яғни бұл жерде (Тек Қазақстандық студенттер ғана емес, сонымен қатар, Армения, Әзірбайжан, Беларусь, Грузия, Қырғызстан, Молдава. Ресей Федерациясы, Тәжікстан, Түркменстан, Украина, Өзбекстан елдеріндегі студенттер де АҚШ елінде академиялық білімді бір жыл алуға құқылы) білім алуға мүмкіндік бар. Тағы да айтсақ, академиялық ауысымның германиялық қызметінің бір түрі DAAD жобасы бар. Оған волонтерлерге арналған жобалардың біріне қатысуға болады. Work & Travel бағдарламасы бойынша оның мүшелері АҚШ елінде қызмет көрсету салаларында еңбек етеді. Ең маңыздысы біздей жалынды жастарға «Болашақ» бағдарламасы бойынша, Қытайда , Түркияда, Оңтүстік Корея мен

Жапонияда және де Үндістан елшіліктерінде білім алу мүмкіндіктері қарастырылған.

3 жыл бұрын елімізде «Мәңгілік ел жастары – индустрияға» деген девизді алға тартқан «Серпін – 2050» бағдарламасы дүниеге келген болатын. Оның басты мақсаты – демографиялық өсімі қарқынды, бірақ оның есесіне жұмыс орындары тапшы оңтүстік өңір жастарын халықтың өсімі аз, бірақ жұмыс орындары көп солтүстік аймақта білім алып, кейін сол жерде жұмысқа орналастыруды көздейді. Өйткені Қазақстанның индустриялық картасында солтүстік аймақтарда ашылатын өндіріс орындарының қатары қалың. [6;12- бет]

Мен өзімде осы «Серпін – 2050» бағдарламасы арқылы, 2015 жылы мектепті бітіріп, Оңтүстік Қазақстан облысы Шымкент қаласы Түркістан ауданынан, Қостанай Мемлекеттік Педагогикалық Институтына оқуға келдім. Бұл таңдауыма еш өкінбеймін және де армандарымның жүзеге асып жатқанына өте ризамын. Себебі ұлағатты ұстаз болу мен үшін басты мақсат саналып, биік шыңды бағындырумен тең. «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға», деп Абай атамыз айтқандай, дәл қазіргі күнде қазақ және орыс филологиясы факультетінің 2 - курс студентімін. Осы жоғары оқу орнының студенті екенімді мақтан тұтам. Бұл әрине Елбасымыздың қолдауымен болып отырған жағдай осыларға қарап- ақ, Ұлт Көшбасшысы Н.Ә.Назарбаевтың жастардың болашағын қамтамасыз етудегі рөлі үлкен екенін көруге болады. Осындай тәуелсіз елде туып өскен және де болашағымыз жарқын болған біз жастар қандай бақытты жандармыз!

Қорыта келе, мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаев біздің буынның сүйіп оқитын кітабына айналған «Қазақстан жолы» атты өз еңбегінде атап айтқандай, «Егер де жастар гуманизмді, білімді, жауапкершілікті, әділдікті таңдап алса және өзімшіл болмаса, онда олармен бірге табыс та ілесіп жүреді».

Қазақстанның жарқын болашағы бар, ол–БІЗДІҢ ЖАСТАРЫМЫЗДЫҢ ҚОЛЫНДА!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «Өзекжарды ойлар», Алматы «Мектеп» баспасы 2003 жыл

2. «Мен – Қазақстан азаматымын» Балалар әдебиеті, Алматы 2011 жыл

3. «Қазақстан – 2020: болашаққа бастар жол»(ҚР Үкіметінің 2020 жылғы 5 ақпандағы № 42 қаулысы бойынша)

4. «Жасыл ел» (бағдарламасы бойынша)

5. «Егемен Қазақстан» № 230 (28708) 1 желтоқсан 2015 жыл

6. «Жас өркен Қостанай» журналы № 4, 2015 жыл

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖОЛЫ – КҮРЕСКЕ ТОЛЫ ЖОЛ

Маматқадыр Г. М.,
Ғылыми жетекшісі: Ерманова С. Б.
кафедрасы, ҚМПИ, Қостанай, Қазақстан Республикасы

Тәуелсіздік – биігі бұл, санамның,
Тәуелсіздік саф ауасы даламның.
Тәуелсіздік –тас тұғыры елімнің,
Тәуелсіздік – бақ-дәулеті баламның.

(Шегебай Башенов)

Тәуелсіздік! Қандай рухты, жүрекке қандай жылы, жаныңа қандай жайлы ұғым. Жатса түсінен, жүрсе есінен кетпеген ата-бабаның ғасырлық арманы сол бір ғажайып тәуелсіздік емес пе? Тәуелсіздік шын мәнінде ең алдымен ешкімге тәуелді болмай, іргелі ел болып, күштілерге басымызды имей, біреудің жеріне тимей, өзіміздің ұлтымыз, ана тіліміз, мақтан тұтатын дініміз, салт-дәстүріміз, қасиетті «Ата Заңымыз», мемлекеттік рәміздеріміздің бар болғаны ғой. Қаншама ардагерлеріміз осы тәуелсіздіктің жолында аямай қанын төгіп, жанын пида етті десеңізші!

Тәуелсіздіктің негізгі мақсаты – елімізді іргелі ел қылу, халқын серпілту, тұрмысын шалқыту, мәдениетін көгерту болып саналады. Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаев:«Бүгінгі біздің тәуелсіздігіміздің қайнар көзі –қазақ халқының сан ғасырлар бойғы күресінде, азаттыққа ұмтылған қайсарлығында жатыр.»,-деп айтады. [3;59-бет]

Тәуекелі тұратындардың ғана қолы
жетпесе, Тәуелсіздік бола ма?
Азаппен, арпалыспен келмесе, Азаттық бола ма?
Оңайлықпен келсе, оның қадірі бола ма?
Қадірі жоқ нәрсе қолда ұзақ тұра ма?

(Н.Ә. Назарбаев)[3;50-бет]

Әрине, тәуелсіздік іс жүзіне асу үшін,ол мемлекеттің жаңа билік жүйесі болуы керек. Қазақстан халқы асқан бірлік көрсетіп, Республиканың тұңғыш Президенті етіп Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевты сайлады. Қазір президент билігі қалыптасып, төменнен жоғарыға дейін басқару жүйесі бір ізділікке салынды деуге болады. Тәуелсіздіктің тірегі мемлекетке тән қасиеттер – оның армиясы, ішкі қорғаныс жүйесі, сыртқы істер жүйесі аз ғана уақыттың ішінде ірге көтерді. Қорғаныс министрлігі, Ұландар гвардиясы жасақталды, әскери мамандар даярлау орындары, барша әлеммен саяси, экономикалық байланысты жүзеге асыру органдары, елшіліктер іске кірісті. Жоғарғы Кеңес мемлекеттік рәміздерін қабылдап, бекітті. Ішкі, сыртқы саясаттарының негізін тәуелсіз елдің тұңғыш Ата Заңына жазып, барша әлемге таныстырды. Президентіміз шарқ ұрып, ТМД көлемінде, барша әлемде Қазақстан Республикасын, оның ішкі, сыртқы саясатын жан-жақты көрсете білді, екі жылдың ішінде өзінің дүниежүзілік саяси қайраткер екендігін көрсетті. Қазақ мемлекеті Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше болып қабылданды.[3;59]

Біз қазақ, әрқашанда бейбіт өмір сүруді қалаған, ешкімнің ала жібін аттамаған елміз. Бірақ, әлемді дүр сілкіндірген алғашқы сынақ КСРО заманында, Қазақстанның Семей қаласында өткізілді. Ол үшін арнайы 18 млн. га жер бөлініп, Семей ядролық полигоны1949 жылы 29 тамыздаашылды. Бастапқысында адамдарға, жануарлар мен табиғатқа тікелей зардабын тигізген ашық сынақтар жасалды. Ашық өткізілген сынақтардың радиациялық салдарынан талай адам зардап шегіп, мүгедек болып, жанарынан айырылып, әр түрлі ауруға шалдықты, ал топырағы тозаң болған жерлер ыңырсып жатты, елі қансырап, береке-құты қалтырап, өз елінде өзі азшылыққа айналған тұста отаршылықтың ойраны жанға батты.[4;266-бет]

Ал,Арал теңізі алғашында, Қазақстанның інжу-маржаны, шөл белдеміндегі көгілдір су айдынының бірі болған. Теңіздің суы тартылғанға дейін, Аралдың қойнауы кәсіптік бағалы балықтарға бай, жағасы қоға мен қамысты теңіз болған.Сол кездерде жылына 50-150 мың балық ауланса, теңіз жағасынан едәуір мөлшерде бұлғын терісі игерілген. 1960 жылдардан бастап Арал өңірін игеру қолға алынды. Осы аймақтағы игерілетін жер көлемі бұрынғыдан Өзбекстан мен Тәжікстанда 1,5, Түрікменстанда2,4, Қазақстанда 1,7 есеге өсті. Ал Әмудария мен Сырдария бойындағы халықтың саны 1960-1987 жылдар аралығында 2,2 есеге артты. Халық санының өсуіне орай суға деген қажеттілік те артқан болатын. Осыған орай, 1970-1980 жылдарараралығында Аралға құйылатын су мөлшері азайды. Оның себептері – антропогендік факторлар еді. Екі өзен бойындағы суды мол қажет ететін күріш пен мақта өсіру, оның үстіне ауыл шаруашылығының басқа да салалары да қарқындап дамыды және де жергілікті жердің тарихи-табиғи ерекшеліктерін ескермеу, табиғат ресурстарын пайдаланудағы жіберілген қателіктер мен оны меңгерудің ғылыми тұрғыдан негізделмеуі болып табылған. Алғашқы кезде су ысырапсыз пайдаланылып келді де, ал кейін болса Аралға құйылып жатқан судыңазаюы нәтижесінде, судың тұздылығы 40 пайызға дейін артты. Ал бұл жағдайлардың барлығы Аралдың тұзденуына алып келді. Бірақ қазіргі күнде ол істердің барлығы қолға алынып, әр түрлі іс-шаралар жүргізілу үстінде.[kitaphana.kz]

Арал теңізі деңгейінің төмендеуі және жердің тұзданып құрғақшыл болуына тағы бір басты себеп, «Байқоңыр» ғарыш айлағы орналасқан аймақтың басты экологиялық жағдайы болып табылады. Қуатты ғарыш ұшу аппараттары ұшырылатын «Байқоңыр» ғарыш айлағына жақын орналасқан аймақтарда ауа райы күрт бұзылып, 3-5 тәулікке дейін боранды құм суырып, жел болып, температураның төмендеу процесі жиі байқалатыны белгілі. Бұл процесс суы тартылып, табаны кеуіп, тұзға айналған Арал аймағы үшін қаншалықты кері әсері барын айтпасқа болмайды.[bigox.kz]

Бодан жылдарындағы бұлқынған көтерілістердің саны 700-ден асып жығылады. Олардың басты мақсаты – тәуелсіздікке қол жеткізіп, халыққа азаттық алып беру болды. Міне, осы 700-ден астам көтерілістің бірде бірі жеңіске жете алған жоқ. Тек олардың ең соңғысы – 1986 жылғы Желтоқсан көтерілісі ғана жеңіске жетіп, еліміз Тәуелсіздігін алып, Азаттықтың ақ таңы

атты. Егер де еліміз Тәуелсіздігін алмаса, Желтоқсан да қазақтың жеңіске жетпеген көп көтерілісінің бірі болып тарихта қалар еді.[4;268-бет]
Ат төбеліндей аз ұлтты осындай бейбіт күнге жеткізу үшін бабаларымыз қан төкті, жан берді, ғазиз ғұмырларын құрбан етті. Туған жердің ұлтарақтай бөлігін жат қолына жібермеу үшін абзал аналарымыз да атқа қонып, қолына қару ұстады. Ендік бойын жайлап көшіп, «аттың белі, атанның қомында» жүріп-ақ кемел мәдениет, озық салт- сана қалыптастырған, көргенді ұрпақ тәрбиелеген сол абзалдар Тәуелсіздік таңының арайлап атқан шапағын аңсаумен өтті. Сол үшін де күндіз- түні ат үстінде терлігі кепкен жоқ, бейбіт жағдайда, жағасын жайлауға салып, бел шешіп бір отыра алмаса да келер келешектен күдерін үзбеді. Әрине,әрбірхалық үшін өз жерінен қымбатнәрсе жоқ. Ал, біздің ата-бабаларымыз жанын аямай қорғаған жеріміз, қазіргі күнде шетелдіктердің еншісіне кетейін деп тұр. Соның арқасында елімізде түрлі қарсылықтар да болды. Міне, қасиетті қазақ даласында аспан түстес туымыздың желбірегеніне жиырма төрт жыл толды. Тарих үшін сүт пісірімдей ғана уақыт болғанымен, қазақ баласы үшін осы жылдарымыздың әр минуты, сағаты,күні мен айы қымбат.Абзал әкелеріміздіңқанына, ғазиз аналарымыздың сүтіне шыланған Тәуелсіздік ұғымы ұлы тарих босағасын осылай аттаған еді. Сөйтіп барып төрімізге озып, әлем жұртының алдында бақ-несібемізді, атақ-абыройымызды, бедел-даңқымызды асқақтатқан. Болашақ ұрпақ, келер буын ең бірінші осыны ұмытпауы керек.[1;3-4бет]
Тәуелсіздік таңы атты. Осы тұстағы бүгін 25 жасқа келген балғын тәуелсіздік туралы түсінігіміз де кеңи түсті. Бүгін біз тәуелсіз ел деп, жеріміздің иесі болуын, ата тарихымыздың жүйелі болуын айтамыз.
Біз бүгін тәуелсіз ел деп, кіндік қаламыз Астананың асқаралы болуын, ордамызға құт-береке қонуын, ұлт пен ұлыстар арасы ынтымаққа толуын айтамыз.Айта кетсек, Астана қаласында «Жасыл ел» атты бағдарламаны ҚР Ауылшаруашылығы министрлігі жүзеге асырды. 2008-2010 жылдар аралығында жүзеге асырылуы тиіс бағдарламаның негізгі мақсаты – еліміздегі экологиялық ахуалды тұрақтандыру мен жақсарту еді, Астана маңындағы жасыл белдеуді 15 мың гектарға ұлғайтып, көгалдандыру, жасыл ағаштар отырғызып, ормандарды өрттен сақтау болған. Қазіргі күнде Астанамыз гүлдей жайнап тұр.
Біз тәуелсіз ел деп, халықаралық ұйымдарға емінбей еркін кіретін, көгілдір туымызды желбіретіп басқа елдің төріне ілетін, әлемдік қоғамдастықта қай елдің өкілдері болса да қаз-қатар алдыңғы легінде жүретін, елі аман, жұрты тыныш, шекарасы бүтін, көңілі көтеріңкі, қабағы ашық халқымыздың басынан өткен қиын-қыстау кезеңдері, сүрлеу жолдары тарихымызда сайрап жатыр. Ал, біздің болашағымыз жарқын болатынына кәміл сенеміз. [4;268-бет].

Біздің тәуелсіз ел болғанымызға – 25 жыл болуына байланысты Елбасымыз Н.Ә Назарбаев «Қазақ хандығының 550 жылдығы» 2015 жылы Астанадан басталып, Тараз қалаларында болды. Бұл мерейтой елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтің тікелей қатысуымен өтті. Қазақ хандығының 550 жылдығына арналған монументтің ашылу салтанатына қатысып,«Көне Тараз» музейінде

болып, музей экспозицияларын аралап көрді. Көне ғасырлардың құшағында, тұмшаланған тарихымызды жарыққа шығарды.

Біздің тәуелсіздігіміз – ұлан-байтақ жеріміздің тұтастығында. Біз таңдаған тәуелсіздік жолы – қасиетті де қымбатты күреске толы жол. Осы жолдың арқасында, елбасы білім,ғылымға деген зор ықыласын танытты.Астанада,Алматыда қазақ –американ мектептері бой көтерді,кадет корпусы ашылды,Астанада ғажайып Сити кино комплексі,мыңжылдық галереясы,Л.Гумилев атындағы университеттіңтаңғажайып комплексі бір жыл ішінде аяқталды. Елбасы білім мен ғылымның кірігуін терендету ісіне мән берді, сонымен бірге әлі өзінің ішкі мүмкіндігін сарықпаған ғылым ордасы-Ұлттық Ғылым Академиясының жұмысын жүйелеуге назар аударуда. [2;209-бет].Бүгінгі күнде ең маңыздысы біздей жалынды жастарға, Кембридж университеті білім беру және ғылыми зерттеулер салаларында Қазақстанмен жемісті ынтымақтасуының нәтижесінде Кембриджде оқуға Қазақстанның мемлекеттік «Болашақ» бағдарламасы мол мүмкіндік беріп отыр. Аталмыш іс-шараға орай, Қазақстан бойынша арнайы және жалпы білім алып жүрген студенттердің сындарлы ойлау қабілетін дамыту жөніндегі бағдарламаны жүзеге асыру үшін Елбасымыздың бастамасымен интеллектуалды мектептер ашылып, көптеген оқу орындарында ағылшын тілін тереңдетіп оқыту қолға алынып отыр. Осындай ауқымды іс-шаралардың сауатты да салиқалы орындалып, білімін жан-жақты жетілдіруде оқытушыға да, білім алушыға да интернеттің көмегі өте зор. Интернеттен кез келген тақырыпқа аудио немесе бейнематериалдар алып, маңызды да ауқымды ақпараттарды пайдалану мүмкіндіктері мол. [7;17-бет]

Қазақ елінің, мемлекетіміздің, Президентіміздің, Ата Заңымыздың ұлтаралық жарастықты арттыруға жасап отырған қамқорлығын ешкім жоққа шығара алмайды. Дегенмен, Елбасымыздың мына сөзін есімізден шығармағанымыз жөн: «Тәуелсіздік –тарихтың мәңгіге бөліп берген елшісі емес, халықтардың мамыражай өмір сүруіне берілген кепілдік те емес: аңғал болмағанымыз абзал». Ел болашаққа сенеді, үміт артады.

Үміт – болашақ арқауы. Ел болашаққа сенеді, үміт әрқашан да ең соңынан өледі. Біздің болашағымыз – тәуелсіздік тұғырының беріктігіне, өміріміздің көріктігіне байланысты. Жаңа жарқ еткен дәуірде ерікті де еркін дәурен сүруге жазсын, жаңа ғасырда замана қасіретті молынан шеккен халқымыздың ырысы ассын, Отанымыздың бағы тасысын![6;8-бет]

ХХғасыр бітіп, ХХІ ғасыр алдында өмір сүріп жатқан елміз. Біздің болашағымыз - ХХІ ғасыр. Біз оған сақадай сай, даяр болуымыз керек. Тек бейбіт экономикалық, мәдени, рухани жарыстарға ғана өнерлі, өнегелі елдің, халықтың болмысын таныта аламыз.

Жадыңда ұстағайсың, осыны өсер елдің ұлдары мен қыздары!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Жыр – тұғырым - Тәуелсіздік» Алматы, Arna-b, 2010 жыл

2. Манаш Қозыбаев: «Киелі тәуелсіздік» Алматы, «Баспалар үйі» 2009 жыл
3. Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «Өзекті ойлар» Алматы, «Мектеп» 2003 жыл
4. Манаш Қозыбаев «Өркениет және ұлт» Алматы, 2001
5. Оразақын Асқар: «Тәуелсіздік тартулары» Өнер 2001 жыл
6. «Ақиқат» журналы, № 4, 2001 жыл
7. «Қазақстан мектебі» журналы, № 8, 2013 жыл

РОЛЬ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА ЛИДЕРА НАЦИИ Н.А. НАЗАРБАЕВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА В УЗУНКОЛЬСКОМ РАЙОНЕ

Нестеренко Е.В., Ярочкина Е.В.
Костанайский государственный педагогический институт,
г.Костанай, Республика Казахстан
E-mail: katerinka-nesterenko98@mail.ru, yar.liz73@mail.ru

Молодежь является специфической возрастной группой, количественные и качественные показатели которой во многом определяют будущее благосостояние общества и государства. Оценка молодежного потенциала, его структуры, составляющих роста и факторов риска дает возможность построения грамотной молодежной политики и, как следствие, приращение человеческого потенциала страны в целом.

В настоящее время молодежи уделяется все большее внимание – со стороны как государства, так и общества. Президент РК Н.А. Назарбаев в Стратегии «Казахстан-2050» отмечал, что новый политический и экономический курс нацелен на то, чтобы дать молодежи лучшее образование, а, значит, еще более достойное будущее [1].

На молодежь возлагается большая надежда, но кроме надежды должна быть определенная помощь со стороны государства.

Очевидный вопрос в молодежной среде встает сразу же следом за желанием что-либо изменить в этой жизни. На каждом этапе своего развития молодые люди встают перед проблемой своего будущего: куда пойти учиться, какую профессию выбрать, куда пойти работать, где можно найти необходимые средства на реализацию своего проекта, кто может помочь парню или девушке изменить окружающую среду в связи с их потребностями. По инициативе нашего Президента Республики Казахстан согласно Закону о государственной молодежной политике в Республике Казахстан от 9 февраля 2015 года одним из механизмов реализации государственной молодежной политики является создание молодежных ресурсных центров. Так 5 января 2016 года в Узункольском районе создан КГУ «Молодежный ресурсный центр». МРЦ осуществляет информационно-методическое, консультационное

сопровождение и поддержку инициатив молодежи, мониторинг и анализ ситуации в молодежной среде. Основной деятельностью Центра является реализация приоритетных направлений государственной и региональной молодежной политики; оказание организационной, консультативно - методической и информационной помощи молодежным общественным организациям, институтам развития и инициативных групп; содействие в трудоустройстве молодежи; воспитание гражданственности и патриотизма, уважение к государственным символам, истории, культуре и народным традициям в молодежной среде. Общая численность молодежи по району в возрасте от 14 до 29 лет по состоянию на 1 октября 2016 года составляет 4545 человек (юношей – 2436, девушек - 2109) **из них р**аботающей молодежи – 1846; безработной – 50; самозанятой – 326, учащейся – 2323. Процент молодежи от общего числа населения составляет **– 20,6 % [2]. О**стро стоит проблема безработицы среди молодежи, так как они не хотят связывать своё будущее с сельской жизнью. Те, кто родились в селе, стремятся уехать и зацепиться в городе. Способов остаться в городе большое количество: закончить ВУЗ и трудоустроиться на месте, уехать на заработки и начать карьеру именно с временной работы, трудоустроиться в городе через биржу труда. Причинами нежелания продолжать свою деятельность в селе являются: не развитая инфраструктура, низкая заработная плата, не престижные профессии, или профессии которые предназначены только для села, молодежь уже не считает работу тракториста, скотника, доярки хорошим выбором, но и отсутствие даже такой работы, низкая культура в селе, плохие условия проживания, далекий доступ до областных центров, отсутствие развлекательных центров и мест для досуга и т.д. Печальная ситуация складывается сейчас: наша молодежь не найдя работы в городе, возвращаются в село, не стремясь здесь трудоустроиться. Есть категория молодежи, которые не имеют вообще какого-либо образования, поэтому что может им предложить город. Некоторые из них начинают вести паразитический образ жизни (весят на шеях родителей), злоупотреблять спиртными напитками, так и не определившись в жизни. Все это происходит из-за незнания государственных программ которые созданы для помощи молодежи.

Согласно приведенным выше данным вопрос встал о информированности молодежи района про государственные программы созданные Лидером Нации для развития, поддержи и улучшения жизни молодежи, такие как «Болашак», «Серпін - 2050», «С дипломом в село», «Дорожная карта занятости - 2020», «Дорожная карта бизнеса - 2020». Итак, с помощью Молодежного ресурсного центра Узункольского района был произведен социологический опрос среди молодежи на знание данных программ, опрос выявил, что большинство молодых людей не слышали о таких программах.

Следующим этапом стало разъяснение учащимся о государственных программах:

- 5 ноября 1993 года постановлением Н. А. Назарбаева учреждена стипендия «Болашак», которая финансирует получение высшего образования за

рубежом для дальнейшего применения полученного ими опыта во благо государства. Стипендиаты имеют возможность обучения в 200 ведущих вузах 23 стран мира. Ни одно государство в мире не обеспечивает такого масштабного обучения своих молодых граждан, как это делает наш Казахстан. Это уникальный путь развития государственного управления во всех ее звеньях. Лидер Нации понимал, что необходимо перенимать и брать на вооружение передовые знания других государств и внедрять их в Казахстане с учетом особенностей культуры и традиций. А в некоторых случаях, без учета каких-либо особенностей. Первый Президент понимал это и не боялся решать вопросы государства новаторски;

- с 2014 года в Казахстане работает государственная программа «Серпін - 2050» «Мәңгілік ел жастары - индустрияға». Новая образовательная программа направлена на снижение уровня безработицы среди молодёжи и обеспечения квалифицированными кадрами Северные и Западные регионы страны. Главной целью программы является снижение дефицита специалистов для предприятий, которые были введены в строй в рамках программы индустриально-инновационного развития. «Серпін-2050» программа светлого будущего. Уникальная программа позволяет тысячам молодых девушек и юношей получить качественное образование в ВУЗах и колледжах Западного, Восточного и Северного Казахстана. Программа предусматривает выплату стипендий, предоставляются общежития, обеспечивается трудоустройство;

- Государственная программа «С Дипломом в село» реализуется в Казахстане с 2009 года. В ходе ее реализации в сельскую местность стали приезжать молодые специалисты. Постановлением Правительства Республики Казахстан от 18 февраля 2009 года за № 183 утверждены «Правила, предусматривающие предоставление мер социальной поддержки специалистам образования, здравоохранения, социального обеспечения, культуры и спорта для работы и проживания в сельских населенных пунктах», где определены размеры мер социальной поддержки специалистам здравоохранения, образования, прибывающим для работы в сельские населенные пункты, в виде выплаты единовременного подъемного пособия в размере семидесятикратного размера месячного расчетного показателя на одного специалиста, выдаваемой с 1 января 2009 года, а также социальная поддержка в виде льготного кредита на приобретение жилья в сумме, превышающей 630-кратный размер месячного расчетного показателя, сроком на 15 лет со ставкой вознаграждения 0,01 процента годовых от суммы кредитования. На сегодняшний день размер бюджетного кредита для приобретения жилья увеличен с 630 МРП до 1500 МРП (2268000 тенге);

- программа «Дорожная карта занятости - 2020», целью программы является содействие повышения благосостояния населения путем организации устойчивой и продуктивной занятости, снижения и недопущения роста уровня безработицы, задачей стало обеспечение эффективности прогноза в потребности отраслей экономики в квалифицированных кадрах; координация планирования создания рабочих мест (постоянных, временных); снижение

возможных негативных последствий глобального кризиса для социально-экономической ситуации в Казахстане и обеспечение необходимой основы для экономического роста; Развитие предпринимательской активности; повышение профессиональной и территориальной мобильности трудовых ресурсов за счет планирования внутриобластной и внутрирайонной миграции; создание условий для адаптации и проживания мобильной части занятой молодежи; повышение продуктивной занятости самостоятельно занятого населения, формализация их статуса; усиление адресности мер социальной поддержки, снижение иждивенчества и стимулирование трудовой активности;

- единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020» - это программа выдачи государственных грантов и займов, снижения выплат процентов по кредиту, гарантирования кредитов и обучения предпринимателей, направленная на поддержку и развитие малого и среднего бизнеса в РК. Цель программы: Обеспечение роста предпринимательства в приоритетных секторах экономики, а также создание новых рабочих мест. Участники: субъекты малого и среднего бизнеса, работающие в приоритетных секторах экономики - предприниматели, открывающие бизнес или желающие расширить существующий.

Хотелось бы отметить, что среди работающей молодежи в рамках программы «С дипломом в село» в 2015 году в Узункольском районе 4 молодых специалиста получили подъемные с общим количеством в размере 540 000 тенге и 2 молодым специалистам на приобретения жилья было выделено 2 400 000 тенге, а в 2016 году 5 молодых специалиста получили подъемные с общим количеством на сумму 770 000 тенге. С 1 января 2016 года по 20 октября 2016 года в рамках государственной программы «Дорожная карта занятости - 2020» по Узункольскому району трудоустроено 176 человек в возрасте от 16 – 29 лет, а также оформили микро кредиты по двум направлениям данной программы 5 человек на развитие собственного малого бизнеса. Для полного и подробного рассмотрения было взято интервью у одногоиз участников программы «ДКЗ - 2020» по 2 направлению Темуркаева У.Л. и вот, что он сказал: «Я рад, что есть такая программа, которая предусматривает множество практических и полезных мер по увеличению всеобщей занятости населения нашей страны и борьбе с безработицей, но я воспользовался по второму направлению «Дорожной карты занятости - 2020», спасибо огромное разработчикам программы и нашему Президенту Нурсултану Абишевичу Назарбаеву, за возможность осуществления своей мечты и реальный шанс начать новую, более успешную жизнь» [3].

Роль и значимость Лидера Нации никак нельзя переоценить, можно долго перечислять заслуги Президента перед казахстанским обществом, мировым сообществом, а также перед молодежью. Начиная свой путь в государственном органе, мы призываем всех молодых сотрудников перенимать опыт у старшего поколения. Сохранять научный, рабочий капитал и приумножать его для следующих поколений. Ведь нет ничего полезнее личного опыта, переданного во благо государства. У каждого из нас равные

возможности внести положительный вклад в развитие нашего общества – общества, в котором будут жить наши дети, внуки.

Лидер Нации сказал: «Наша молодежь должна жить и вести себя так, чтобы беречь как зеницу ока наши обычаи и традиции, восхищать и вдохновлять своим талантом всех окружающих, свободно ориентироваться в звездном небе передовой мысли человечества».

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства».

2. Текущий архив данных КГУ «Молодежный ресурсный центр» по вопросу количества молодежи в Узункольском районе по состоянию на 5 января 2016 года.- Костанайская область, Узункольский район, 2016 год.

3. Интервью Канагатова А.М. участника программы «Дорожная карта занятости - 2020» Узункольского района.- Костанайская область, Узункольский район, август 2016 года. Интервью вела Нестеренко Екатерина.

ЕВРАЗИЙСКИЕ ИНИЦИАТИВЫ ЛИДЕРА НАЦИИ – ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А. НАЗАРБАЕВА

Рабазанов Н.А.
Карагандинский университет актуального образования «Болашак»
Республика Казахстан
E-mail: N.A.Aleev@gmail.com

Современный мир настоятельно требует установления совершенно новых отношений между странами и народами. И здесь необходимо отдать должное Президенту Республики Казахстан Н.А. Назарбаеву, который в середине 1990–х гг. XX века, то есть после распада СССР, выдвинул исключительно жизнестойкую евразийскую идею.

В этом проявилось великолепное понимание им международной ситуации. Необходимо отметить, что как выдающийся государственный деятель он знает прошлое, великолепно разбирается в настоящем и обладает даром предвидения.

В продолжение своей интеграционной идеи Президент Н.А. Назарбаев предложил создать Центральноазиатский союз. Но, увы, не нашел ни понимания, ни поддержки у руководителей центральноазиатских государств. Очень жаль. Это было бы весьма полезное интеграционное объединение во всех отношениях. А вот у руководителей России и Беларуси его интеграционная идея вызвала полное понимание и поддержку. Это выразилось в образовании Таможенного союза и Единого экономического пространства России, Казахстана и Беларуси. Сейчас эти структуры продуктивно функционирую в рамках ЕАЭС.

Итак, первый и самый главный элемент политического аспекта евразийской интеграции определен.

Идея Президента Н.А. Назарбаева о Евразийском союзе великолепна. Она полностью соответствует духу времени. Она постепенно завоевывает умы, становясь, таким образом, материальной силой [1, с.110].

Кстати, все евразийские инициативы Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева, озвученные с самого начала до наших дней, тому реальное подтверждение:

– создание СНГ положило начало формату мирного расхождения бывших республик СССР;

– создание ЕврАзЭС, ОДКБ открыло перспективы интеграции постсоветского пространства;

– закрытие ядерного полигона положило начало антиядерному формату нашей внешней политики, который привел Казахстан к активному позиционированию и лидерству в антиядерном разоружении, признанному США;

– провозглашение «европейского пути» подключило Казахстан к формату безопасности и сотрудничества в Европе, председательством в ОБСЕ Казахстан поставил точку в европоцентристской ориентации данной организации;

– на Астанинском саммите была провозглашена необходимость строить безопасность в формате «от океана до океана»;

– создание ШОС закрепило важнейшее геополитическое значение нашего региона в мире, а строительство СВМДА создало предпосылки для формирования формата безопасности во всей Азии;

– формат ОИС, в котором Казахстан проводит идею модернизации, также служит этому благому делу.

Культурно–цивилизационное партнерство Республика Казахстан продвигает через формат съездов представителей мировых религий и широкого партнерства в международных организациях, работающих под эгидой ООН. И чем дальше Казахстан движется по этому пути, тем больше он сталкивается с угрозами, решение которых зависит уже от всего мирового сообщества [2, с.11].

В данном контексте, выглядит интересным позиция Лидера Нации озвученной 2 декабря 1991 г., на следующий день после президентских выборов, где Н.А. Назарбаев на пресс–конференции для зарубежных и отечественных журналистов представил свое видение основных направлений внешней политики Казахстана.

По мнению Н.А. Назарбаева, Казахстан, занимающий срединное положение между Европой и Азией, должен стать мостом между этими континентами.

На вопрос о приоритетах международных отношений для Казахстана: Восток или Запад, Н.А. Назарбаев заявил об открытости нашей страны, подчеркнув, что республика хотела бы иметь экономические и политические связи со всеми государствами мира. Поэтому Казахстан не будет замыкаться только на Азиатском континенте. У страны должен быть разумный баланс

между Европой и Азией. Хотя, безусловно, отметил Н.А. Назарбаев, казахский народ имеет глубокие совместные корни с тюркскими народами [3, с.9].

Очевидно, что стержнем внешнеполитической стратегии Первого Президента Казахстана Н.А. Назарбаева являются многовекторность и евразийство [3, с.13].

По мнению ряда российских экспертов, феномен Н. Назарбаева – сильной и эффективной президентской власти в Центральной Азии – позволил сохранить региональную стабильность и запустить интеграционные процессы в Евразии [3, с.14].

Таким образом, Лидер Нации – Первый Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев выдвинул ряд стратегических евразийских инициатив, направленных на интенсификацию процессов модернизации государства. Одним из ключевых направлений при этом стала идея политической модернизации через реализацию ряда интеграционных проектов, таких, как формирование ЕАЭС, вхождение Казахстана во Всемирную Торговую Организацию (ВТО), активное участие Республики Казахстан в таких проектах, как ШОС и ОДКБ. Все эти инициативы направлены на модернизацию и эффективное продвижение Республики Казахстан как государства с ценностными ориентирами глобального развития.

Список литературы:

1. Ибрашев Ж., Абдугазиева С. Политический аспект евразийской интеграции // Информационно–аналитический журнал «Analytic». - 2012. - № 4 (68). - С. 110.

2 Тулешов В. 20 лет независимости: предварительные итоги и дальнейшее внешнеполитическое позиционирование Республики Казахстан // Казахстан в глобальных процессах. - 2011. - № 4 (30). - С. 11.

3 Султанов Б.К. Внешнеполитическая стратегия Президента Н.А. Назарбаева в действии // Независимость Республики Казахстан – основа стабильного развития, единства и процветания страны: Материалы научно–практической конференции (Алматы, 7 декабря 2010 г.). – Алматы: Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте РК. - 2010. - С. 14.

ЕЛІНІҢ ҚАМЫН ЖЕГЕН ЕЛБАСЫ

Қостанай қаласы әкімдігінің "Қостанай қаласы әкімдігінің білім бөлімінің №61 бөбекжай-бақшасы" МКҚК директоры З.К. Берсүгірова
Самратова Г. А.

Жоспар

I Кіріспе
Елбасының ғажайып парасаты
II Негізгі бөлім

Елбасының көрегендігі
Тіл – ұлт байлығы
Елдің жаңа ордасы – Астана
Болашақта өз елінің қожасы – бүгінгі жастар
III Қорытынды
Сенім де талай түсті-ау сергелдеңге,
Сын аз ба халыққа серт берген ерге.
«Елім» деп шырқыраған өзіңізді,

Ұқсатам Күлтегіндей кемеңгерге,-деп белгілі ақын Жадыра Дәрібаева жырлағандай,әлем картасынан ойып орын алған Қазақстан атты жас мемлекеттің Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев – артынан ерген қалың елінің сеніміне ие болған,әлемге өзінің сындарлы саясатымен танымал болған тұлға.

Атаның баласы болма,
Адамның баласы бол,-деп ұлы Абай атамыз айтқанындай,қарапайым қазақ отбасында туып-өсіп,тәрбиеленіп,ата өсиетін,ана ғибратын өмірлік азық еткен Елбасының ғажайып парасаты мен пайымы,ұлтжандылығы жас ұрпақ, біздер үшін өнеге.Адамзат баласына,күллі әлемге танымал болған осындай Елбасымыздың барына қуанамын да,мақтанамын да!

Ұрпағы өз тілінде сөйлеген ұлттың рухы биік.Мен көп нәрсені осы тіл игеру мен оны қасиеттеп,тұтына білу жайына байланыстыра қараймын.

Сонау Күлтегін,Тоныкөктей даналардан бастап,Әл-Фараби, Әз-Жәнібектерден Тәуке ханға дейінгі ел басқарудың дәстүрлі жолдарын жете меңгерген тұлға деп бүгінгі замандастары ерекше бағалаған жан-Нұрсұлтан Назарбаев.

Теледидардан ана тілінде,орыс тілінде бірдей ағылтып сөйлеп,Әл-Фараби,Қожа Ахмет Яссеуи трактаттарынан үзінді оқып,тебірене жырлар жазуы Елбасымызды ақынжандылық қырынан сипат бергендей емес пе?

Иә,Қазақстан-тәуелсіз ел!

Тәуелсіздік туымен бірге Қазақстанның тамыры терең тартып,жапырағы жайқала бастады.Тәуелсіздік арқасында қазақтың асыл арманы асқақ әнге айналды,өзге дербес елдермен тереземіз теңесіп,керегеміз кеңейді.Тіл-ұлт байлығы дегендей,өзіміздің ең қымбат қазынамыз – ана тіліміздің де маңдайдағы жұлдызы жарқырады.Мұның барлығы ата-бабаларымыздың ат үстіндегі атқарып,алты малтаны ас етіп,мың өліп,мың тірілген,қылышын қаншама ғасыр қанға малып жеткен мұраты – Тәуелсіздік арқасында.

Тәуелсіз Қазақстан көп ұлтты,кең байтақ жері бар,жерінің асты-үсті толған байлыққа ие.Осындай алап та алуан түрлі ұлт,дін өкілдерінің басын бір шаңырақтың астында біріктіріп,оларды келешекке нық сеніммен бастай білу әрбір басшының тағдырына жазыла бермесі анық.

Халқымыздың арға тарихын айтпағанда,Кеңес Одағы ыдырап,әрбір республика өз алдына шаңырақ көтерген кездегі Қазақстанның саяси хал-ахуалының да оңай болмағаны белгілі.Ғасырлар бойы отаршылдық саясат салдарынан өз жерінде ашаршылыққа ұшырап,тілінен,дінінен толық

ажыраудың алдындағы байырғы ұлт қазақ халқының негізінде жеке мемлекет орнайды дегенге күмәнмен қарағандар көп болды.Мұндайлар өз ұлтымыздан да молына табылып жатты.Осынау сындарлы кезеңде замана жүгін қайыспай көтеріп,тәуелсіздік көшін алға жетелеген Нұрсұлтан Әбішұлы : «Асықсақ асығайық,алайда аптықпайық.Бәрі де жөнімен келеді»,- деп соңынан ерген халықты сабыр мен салқынқандылыққа шақырды.Кезінде «ұлттар лабораториясы» атанған Қазақстандағы барлық ұлттарды татулық пен келісімге шақырып,Қазақстан халқы ассамблеясын құрып,ортақ келісімге қол жеткізуді де Елбасының көреген саясаты деп білемін.

«Көп ұлттылық-қоғамның кемшілігі емес,артықшылығы»,-деп атап көрсетті.

Нұрсұлтан Назарбаев әлем тарихында бұған дейін бірде-бір адам қабылдай алмаған шешімді,тіпті тәуелсіздік қолға тимей тұрған шақтың өзінде қабылдап,адамзатты таң қалдырған болатын.

Бүкіл әлем тарихы-соғыс тарихы,қарулану шежіресі.Мыңдаған жылдар бойы адамдар адамдарды қырып-жоюдың жаңа жолдарын ойлап табу үшін жанталасты,мемлекеттер жойқын қару-жарақты көбейткен үстіне көбейтуді ұмтылды.

Мыңдаған жылдар бойы халиф,хан,патша,король, император атаулының бәрі өз елінің бес қаруы бойында болуын , жат жұрттықтарды жаппай қырып-жоюға дайын тұруын көздеді.Тек бір ел ғана жаңа қаруға ұмтылу былай тұрсын,қолына келіп түсіп тұрған аса алапат қарудан өз еркімен бас тартты.Тек бір ел ғана айрықша айбын болатын қатерлі қарудың өңешіне өз қолымен құм құйды.

Ол елдің аты-Қазақстан.Ол ердің аты-Нұрсұлтан.

Иә,Нұрсұлтан Назарбаевтың халықтың бағына туған перзент екендігі ендігі жерде ешқандай талас тудырмайды.Нұрсұлтан Назарбаев - шын мәнінде,мүмкін емес дерліктей істерді жүзеге асыра алған,тарихта талай есесі кеткен туған елінің,арғы ғасырлардағы бодандықты қозғап,боздамағанның өзінде,осыдан небәрі ширек ғасыр ғана уақыт бұрын басқаруға Мәскеу көлденең көк аттыны жібере салатын елінің етектегі басын төрге шығарып берген адам.Қайталап айтсақ,Нұрсұлтан Назарбаевтың адамзат тарихынан ойы тұрып орын алатын тұлғалар тобынан табылатыны қазірдің өзінде айдай әлемге айқын.

Жиырма екі жыл уақыт ішінде қирандыдан,құландыдан мемлекет құру,қоғамды бір формациядан екінші формацияға ауыстыру,өтпелі кезеңдегі қиыншылықтардан есеңгірей жаздаған халықты тар жол,тайғақ кешуден аман-есен алып өту,елдің еңсесін көтеру, аяғынан тік тұрғызу, бір емес, екі бірдей әлемдік қаржы дағдарысы тұсында мемлекетті қиындыққа ұрындырмай,қайта бұрынғыдан да ширатып,шынықтырып шығару,алыс та,жақын да,Батыс та,Шығыс та мойындайтын,санасатын,құрметтейтін елге айналдыру,сан түрлі себептерге байланысты бірнеше ғасыр бойында дүниежүзілік өркениеттен шеттетіліп қалған елді жер-жаһанға таныту оңайға соққан жоқ.

«Қазақстан-2030» стартегиясын қабылдауы-біздің болашағымыз үшін айқын мақсаттардан туған өміршең ұсыныс деп білемін.Әрі осынау кезең-

кезеңге бөлінген стратегияны болашақ іске асырушысы екендігімді мақтаныш етемін.

«Ел боламын десең-бесігіңді түзе»,-дегендей,тәуелсіз мемлекетіміздің қолға алып отырған басты мәселелерінің бірі-жастарға жоғары дәрежеде сапалы білім беру.Елімізде көптеген лицейлер,гимназиялар,мамандырылған мектептер ашылуда.Елбасы Жолдауларындағы мектептерді компьютерлендіру,балалардың мектепке бару толық қамтамасыз ету шаралары іс-жүзінде жалғасын тапты.

Бүгінгі күннің биік талабы-осы.Қазіргі кезде білім саласына көп көңіл аударылуы,дарынды балаларға арналған көптеген шаралардың жүргізілуі де қуантарлық жай.Елімізде білім беру жүйесіне әлі де болса назар аударылса,келешекте Қазақстандағы білім жүйесінің саласы әлімдік деңгейге жететініне сенімдімін.

Экономикалық,әлеуметтік дамуға қол жеткізіп,ТМД көлемінде көптеген көрсеткіштер жөнінен алға шығуымыз Елбасының сындарлы саясатының жемісі екені даусыз.Әрбір жылды қоғамымыздағы өзекті бір салаға арнап келе жатқаны көкейге қонады.

«XXI ғасыр қазақ халқының жұлдызы жанатын ғасыр болатынына сенемін»,-деп атап көрсете отырып,Елбасы мынандай ой-түйіндерді де жас ұрпақтарға аманаттап отыр: «Қазақ тарихында қазақ ұялатын ештеңе жоқ.Қазақ қазақпен қазақша сөйлесін!».Бұл әрі сабақ,әрі ащы шындық екені рас.

Өзін-өзі ұлтына,барлық қазақстандықтарға ақыл-парасатымен,білімдарлығымен сыйлата білген Нұрсұлтан Назарбаевтың халықаралық деңгейдегі беделінің зор екендігі де күнделікті ақпарат көздерінен айқын сезіледі.Қазақ мемлекеті өз тәуелсіздігін алғаннан бері, әлемдік қауымдастықтың біразына мүше болды,көптеген елдермен елшілік қарым-қатынас орнатты.Елдің абыройын,ұлан-байтақ жеріміздің тұтастығын қорғайтын құжаттар мен шартқа қол қойылды.

Елбасымыз арқылы күллі әлем Қазақстанды тани түсуде.Елбасының шетелдерге әрбір сапары қанатымен су тасыған қарлығаштың тірлігіндей ел қамы екені даусыз.

«Тәуекел болмаса,тәуелсіздік бола ма?» -деп сонау 1997 жылы Астанаға мемлекетіміздің бас қала мәртебесін беруінің қандай ұтымды болғандығы айтып жеткізгісіз емес пе?

Елдің жаңа елордасы – Астананы салдық. Бұл заманауи қала біздің бойтұмарымыз бен мақтанышымызға айналды. Біз еліміздің мүмкіндігін әлемге көрсету үшін оның әлеуетін пайдалана алдық. Дәл сол себептен де халықаралық қауымдастық Қазақстанды ЭКСПО- 2017 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ көрмесін өткізу орны ретінде таңдады. Егер Астана болмаса, бұл да болмас еді.

Мұндай құрмет кез келгеннің еншісіне тие бермейді. Біздің еліміз кеңестен кейінгі кезеңдегі күллі кеңістікте ЕҚЫҰ- ға төрағалық еткен, осы Ұйымның саммитін өткізген және ғаламдық ауқымдағы іс- шара – ЭКСПО-2017 –ні өзінде өткізетін бірінші ел екенін айтсақ та жеткілікті.

Мен-өркениет өріне қадам басқан еркін елдің өренімін.Өткенге бойлап,бүгінді ақыл-таразысына салып баға беру,ғасырлар тоғысында өмір сүріп жатқан қазақ мемлекеті туралы өз пікірін айту менің де парызым сияқты.

Болашақта өз елінің қожасы да, иесі де – бүгінгі мектеп оқушылары және өсер еліміздің өскелең ұрпағы бүгінгі жастар.Олардың болашағы жарқын болатыны дербес дамуымыздың ең ауыр жиырма екі жылы қалыптасу кезеңі,артта қалған шақта көзіміз анық жетіп отыр.Осы бағыт үшін біз осы жолда біліміміз бен білігімізді,қайратымыз бен қабілетімізді,қажет болса,қанымыз бен жанымызды аямай жұмсаймыз.

Бүгін елдің ақжолтай сенімін,абыройлы аманатын арқалаған Елбасы үшін ерекше тебіреніске толы айрықша айшықты күн.Қазақстан халқы Президент сайлауы арқылы бүгінін байыптайтын,болашағын бекемдейтін тарихи таңдау жасады.Сондықтан тағдырын табыстап,ақ киізге қайтадан көтерген,ел тізгінін сеніп ұстаған ардақты Елбасына алғысымды айтамын.

Өздеріңіз білетіндей, Елбасымыз Ресей, Қытай, ТМД елдерімен Еуроодақ және өзге де көп елден көптеген құттықтаулар алды. Мұның бәрі шет мемлекеттердің Елбасымызға деген құрметі деп білемін.

Бүгінде Қазақстан алға қойылған мақсатына – әлемнің ең бәсекеге қабілетті 50 елінің қатарына енуге сеніммен қадам басып келеді.Бірқатар көрсеткіштер бойынша еліміз қазіргі кезде әлемнің алғашқы 50 елдің қатарына қосылды.

Елбасы еліне сенеді,елі Елбасына сенеді.Жас ұрпақ,біздер де ертеңімізді Елбасымызбен,оның даналық істері арқылы елестете аламыз.Еліміз ауыр да,сынағы мол жылдарды артқа қалдырды.Ендігі кезең-жарқын жылдар болмақ.

Мен осынау Ел мен Елбасы туралы ойымды Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың өз сөзімен аяқтамақпын және де тәуелсіз Қазақстанның төл перзенті ретінді өмір жолымда осы сөз,өмірдің биік шындарына жетелемек.

«Алдымызда асу-белдер бар,ұлт жолында ұйтқы соғар желдер бар.Белде талар,жел де беттен қағар.Бәріне төзу керек,бәріне көну керек,жас ұрпақ!».

МОЯ СТРАНА – МОЙ ПРЕЗИДЕНТ

Уалиханова Д.Н.
Научный руководитель: Ашимов А.К.
Екибастузский колледж инженерно-технического института им. К.Сатпаева,
г. Екибастуз, Республика Казахстан
E-mail: lacrimosa78@mail.ru

Мой Казахстан - моя Родина! Эти удивительные слова невозможно произносить без трепета в душе, они пробуждают силу духа, любовь к родному очагу. Когда повторяешь их, обязательно вспоминаешь о той волшебной нити, которая связывает тебя с родной землей, с её прошлым, настоящим и будущим.

Хотелось бы остановиться на такой важной составляющей успеха нации -

казахстанском патриотизме.

Это - любовь к своей родине и земле, огромное уважение к её истории и культуре, веря в собственные силы каждого и сплоченность общества.

Это - высокое чувство сопричастности к истории и ответственности за будущее своей страны, которое взводится сегодня.

Патриотизм нужно формировать общими усилиями всего общества, особенно среди молодежи, в наших детях.

Немаловажную роль в создании нашей страны играет ответственное поведение национальных элит. Именно взвешенное и мудрое поведение настоящих лидеров привело нас к такому совершенству. Их плодотворная работа позволила избежать тех многочисленных конфликтов, которые происходили во многих, в том числе соседних стран.

И тем самым мудрым лидером Казахстана является Н.А. Назарбаев. Именно он далекие 80-е годы землю всю, охватывая разом, видел то, что временем закрыто.

Нурсултан Назарбаев– прагматичный лидер XXI века Президент на данный момент является лидером нашей республики. Конечно, яркие личности и талантливые управленцы существуют в нашем обществе, однако масштаб их политического влияния значительно уже, чем у нынешнего главы государства. Политическая фигура Президента Нурсултана Назарбаева олицетворяет собой единственный авторитет и конечную инстанцию, которая признается практически всеми слоями и группами населения.

Спецификой развития ситуации в постсоветских республиках стало то, что здесь, зачастую, под президента выстраивалась вся конструкция политической власти. Феномен Н.А.Назарбаева исследователи связывают, прежде всего, с заслугами в осуществлении коренных реформ, особенностями политической ситуации в республике, ментальными и психологическими особенностями населения Казахстана.

Основные вехи политической биографии первого Президента, так или иначе, отражают собой основные этапы становления независимого Казахстана и, в частности, развития и укрепления института президентства, как ведущей политической силы нашего государства. Впервые на должность Президента страны Н. А. Назарбаев был избран Верховным Советом тогда еще в КазССР, но исторические события развивались, и политическое время потребовало придания нового статуса Президенту республики.

Если первый президентский мандат Н. А. Назарбаев получил от Верховного Совета, который в целом представлял собой орган политической власти, испытывающей тяжелейший политический кризис, то свой последний срок президентских полномочий Н. А. Назарбаев получил непосредственно в результате проведенных всенародных альтернативных выборов главы государства. На фоне тех реформ, которые проводятся по инициативе нашего Президента, можно сделать вывод о том, что глава государства полностью осознает, что в Казахстане институт президентства полностью персонифицирован.

Вместе с возрастающей ролью института президентства в процессе суверенизации Казахстана значительно усилилась роль таких политических институтов, как парламент и политические партии. Кроме того, в Конституции ясно оговорена система сдержек и противовесов, которая является препятствием для авторитаризма.

С введением и последующим укреплением института президентства в уже независимом Казахстане происходят реальные изменения в плане демократизации избирательной системы, причем их непосредственным инициатором явился сам глава государства. Началом этих изменений можно считать успешное проведение прямых выборов президента в декабре 1991года, в значительной степени повлиявших на дальнейшее реформирование всей избирательной системы.

Наиболее радикальным шагом в этом направлении стал специальный Указ Президента Н.А.Назарбаева «О выборах в Республике Казахстан» от 30сентября 1995года. Указ утвердил в Казахстане общепризнанные демократические принципы: всеобщее, равное и прямое избирательное право при тайном голосовании при выборах президента, депутатов Мажилиса, маслихатов и органов местного самоуправления.

Одной из наиболее важнейших заслуг, принадлежащих в большей мере институту президентства, является то, что процесс демократизации Республики Казахстан протекал мирным путем без проявления крайних форм противоречий в интересах, внутренних столкновений между различными политическими силами и при отсутствии внешнего вмешательства. Для Нурсултана Назарбаева особое значение в осуществлении политического курса имеют межнациональное согласие, мир и стабильность. Данные ключевые понятия красной нитью пронизывают политическое кредо действующего главы государства. [1]

В целях наиболее полного отражения интересов и потребностей различных этносов по инициативе главы государства Н. А.Назарбаева, 1 марта 1995 года была создана уникальная общественная структура - Ассамблея народа Казахстана. Ее создание было обусловлено стремлением главы государства к гармонизации общественных отношений, сохранению межнационального, межконфессионального и гражданского согласия в республике. Итак, национальная политика, возглавляемая институтом президентства, - еще один аргумент в пользу определения степени демократичности переходного процесса в Казахстане. Н.А.Назарбаев постоянно ориентирует казахстанцев на укрепление мира и согласия в стране. Для президента Н. А. Назарбаева важно единство народа, которое он считает основополагающей основой стабильности. В Конституции Казахстана существуют некоторые особенности, одна из которых заключается в том, что Президент стоит над всеми ветвями власти, в целом выступая арбитром между тремя ветвями власти. Глава государства обеспечивает согласованное функционирование всех ветвей государственной власти и ответственность органов власти перед народом. Конституционное положение Президента, как

политической фигуры, стоящей над ветвями государственной власти, придающей ему статус арбитра между последними, обеспечивает контроль над чрезмерным усилением ее исполнительной ветви. В кратчайший исторический срок Казахстан реализовал главную государственную задачу и добился реальной независимости страны.

Мировое признание нашего лидера – достойная оценка мировым сообществом его заслуг в продвижении мира, справедливости и устойчивого развития.

Президент Казахстана - лауреат многочисленных государственных наград разных стран, обладатель нескольких десятков научных и почетных званий. Нурсултан Назарбаев - доктор экономических наук, защитил в 1992г. в Российской академии управления (Москва) докторскую диссертацию на тему «Стратегия ресурсосбережения в условиях становления и развития рыночных отношений». [2]

В результате постоянных и системных мер, предпринимаемых Первым Президентом Республики-Лидером Нации Н.А. Назарбаевым, государство - Республика Казахстан, постоянно развивается и самосовершенствуется, обеспечивает общественную стабильность.

С 1 декабря 2012 года впервые в Казахстане отмечается День Первого Президента – Лидера Нации Республики Казахстан, что является формой выражения Главе государства уважения за его выдающиеся заслуги перед казахстанским народом и государством.

Наш Президент любит нашу великую нацию, он любит Казахстан, как своё родное дитя. Мы, молодежь Казахстана, верим, что все мы - единая сила, и достигнем непреодолимых высот, благодаря нашему Президенту.

Список литературы:

1. Современный Казахстан цифры и факты. Алматы 1998
2. Шеретов С.Г. Новейшая история Казахстана 2003

Н.Ә.НАЗАРБАЕВТЫҢ ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМДІ ҰРПАҚ ДАЯРЛАУ ЖОЛЫНДАҒЫ САЯСАТЫ

Қ.А.Искаков
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Астана, Қазақстан Республикасы

«БізҚазақстандыәлемдікдеңгейдегібілімторталығынаайналдыруымызқажет».
Н.Ә.Назарбаев

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздіктің 22 жылында еліміздің экономикалық және әлеуметтік дамуы мен қатар білім беруді жаңғыртуды кезең-кезеңі мен жүргізіп келеді.

Қомақты әлеуметтік, әсіресе білім беру жүйесіндегі реформаларды жүргізу Егемен Қазақстанның алғашқы құқықтық құжаттарының бірі – Тәуелсіздік Декларациясында бекітілген болатын.

Ұлттың Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың саяси ерік-жігерінің арқасында жаңа мемлекетті құрудың және экономиканы реформалаудың ең қиын жағдайында ұлттық білім беру моделі құрылды.
Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында білім және ғылым жүйесі Қазақстан Республикасы Президентінің басты назарында болды.

Н.Ә.Назарбаев өзінің сөзінде: «Қазақатамыз» Білекті бірді, білімді мыңды жығады» деген. Қазақтың бұл мақалының өзі бүгінгі күні айрықша мәнге ие болып отыр. Бұл заман білек кеемес, білімге сенетін заман. Заманауи әлемде елдің қуаты, ең алдымен, біліммен ғылымда болатын уақытқа келдік. Сол білімді қажетке, тұрмыс игілігіне жарата білуімізбен ғана бағаланады. Инемен құдық қазғандай, қиын да күрделі, орасан қажыр қайратпен ерік -жігерді талап ететін білім сіз өмір тұл» - деп атап көрсеткен болатын[1].

Елбасының стратегиялық көрегендігінің арқасында мемлекетпен қоғамның сұраныстарына сәйкес ұлттық модель жыл сайын жаңа сапалы мазмұнға көшіп, жетілдіріліп отыр.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев білімді ұрпақ тәрбиелеу үшін, шетелдік оқу орындарында Қазақстандық жастардың білім алу үшін «Болашақ» бағдарламасын құрды. 1993 жылғы 5 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев қаулысымен «Болашақ» халықаралық стипендиясы тағайындалды. Бұл бастама дарынды жастарға келешекте өздерінің жинақтаған тәжірибелерін мемлекет игілігіне пайдалану үшін шетелде сапалы білім алуға көмектесу идеясына негізделген. 1994 жылы бір топ қазақстандық студенттер тұңғыш рет шетелдік жоғары оқу орындарына жіберілді. 1994 жылдан бастап 2004 жыл ішінде «Болашақ» бағдарламасы аясында барлығы 785 студент әлемнің 13 елінде білім алды. Сондай-ақ, 2005 жылы шетелде оқуға арналған елдер тізімі өсіп, үміткерлер АҚШ, Ұлыбритания, Германия, Ресей, Австралия, Австрия, Венгрия, Дания, Жаңа Зеландия, Жапония, Израиль, Испания, Италия, Канада, Қытай, Малайзия, Нидерланды, Норвегия, Оңтүстік Корея, Польша, Сингапур, Финляндия, Франция, Чехия, Швеция, Швейцария сияқты елдер арасынан өзіне ыңғайлы сын таңдайтын болды[2].

Уақыт көрсеткеніндей, осы кезең аралығында «Болашақ» бағдарламасы түлектердің мансаптық табысты өсуі үшін нақты әлеуметтік жедел сатысы болды. Жалпы алғанда, Бағдарлама шеңберінде 9959 стипендия тағайындалды. Қазіргі уақытта 2436 стипендиа тәлемнің 33 еліндегі 200 үздік университетінде оқып жатыр. 20 жылішінде жалпы түлектердің саны 5788.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі тұрақты негізде ел дамуының жаңа басымдылықтарына сәйкес бағдарламаны жаңғыртып отырады. Осылайша, 2011 жылы магистрлармен PhD

докторларын оқытуға аса назар аударылған 2015 жылға дейін «Болашақ» стипендиясын дамыту жоспары қабылданды[3].

2011жылы Мемлекет басшысы Білім беруді дамыту дың жаңа мемлекеттік бағдарламасын бекітті. XXI ғасыр ақпараттық технологиялар заманы болғасын, білім берудегі жаңа ақпараттық технологиялар орталықтары жүзеге асыратын болады. Ол үшін мемлекеттік бағдарламаның негізгі бағыттарының бірі заман талабына сай электрондық оқыту (e-learning) жүйесі құрылды.

Электрондық оқыту жүйесін білім саласына енгізудегі басты мақсат-білім беру үрдісінің барлық қатысушыларының үздік білім беру ресурстарымен технологияларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету.

Мақсатқа қол жеткізу оқу сапасын, білімді басқарудың тиімділігін, сыртқы ортамен ақпараттық кірігуін арттырады. Білім беру жүйесін басқаруды қолдаудағы басты құрал болуы себепті электрондық оқыту жүйесі білім беру ортасы жайлы барлық қажетті мәліметтерді сақтауы тиіс. Сондай-ақ, ол–білімді дамытудың ақпараттық және ғылыми - әдістемелік қамтамасыз ету құралы, екіншіден, электрондық оқыту жүйесінің кезкелген түйінінен мәліметтерді орталықтандырып жинақтау арқылы білім беру жүйесінің мониторингін жасау құралы, үшіншіден, білім беру жүйесі туралы қажетті статистикалық мәліметтерді және түрлі аспектілер бойынша есеп беруді қалыптастыруды қамтамасыз ететін шешім қабылдау құралы ретінде әрекететуі тиіс.

Электрондық оқытуды енгізген елдер тәжірибесі АКТ білім алушылардың үлгерімін 17%-20% ға арттыруға мүмкіндік беретінін көрсетеді.

Бұл жобаны іске асыру екі сатыда жүреді. 2011–2015 жылдары «E-learning» жүйесіне білім беру мекемелерінің 50 пайыздан астамы қосылады. 2020 жылға дейін–90-нанастам.

Бұл жобаның тұсаукесері Астана және Алматы қалаларында табысты өтті. Қанат қақты мектептердің 95%-ға жуық мұғалімдері оқушылардың сабақ үстіндегі белсенділігінің жақсарғанын, визуалды оқу материалдарына деген қызығушылықтың артқанын атап отыр[4].

Қазіргі кезде елімізде ғаламтор жүйесіне қосылу 36% болса, бағдарлама аясында ол көрсеткіш 100% жетеді. 2020 жылы әр бір оқушымен мұғалімдедер бес компьютер болады деп жоспарлануда.

Бүгінде білім саласын да еліміз қарқынды дамып келеді. Н.Ә.Назарбаев студент жастарға арналған интерактивті дәріс барысында: «Қазақтар қаншама жауапгершілік заманды көрді. Ғасырлар бойы отарда болдық. Ата-бабамыздың басынан ешкім сипаған жоқ. Енді біз сол жандардың арманын орындап, аруақ қолдап тәуелсізді калдық. Менің замандастарым осы мемлекеттің іргесін қалап, дамытты. Ал, елді одан әрі дамыту тек қана білімді, дарынды жастардың қолында»,-деді [5].

Бүгінде елдің ертеңін дамытатын жастардың білім алу үшін Қазақстанда қазіргі кезде көп теген мүмкіндіктер бар. Шетелдік профессорлар мен бірлесіп қарқынды білім беру жүріп жатыр. Әлемдік білім саласында үздік депт анылған 400 ЖОО арасында еліміздің алдыңғы қатарлы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия

Ұлттық Университетімен Әл-Фарабиатындағы Қазақ Ұлттық Университеті еніп отыр. Одан өзгеде, елімізде орта білім беру саласындағы шетелдік әріп тестер мен бірге жұмыс жасайтын білім ордалары жеткілікті. Бұның өзі еліміздің Тәуелсіздігіміздің 22 жыл ішінде жеткен үлкен жетістіктеріміз. Елбасы Н. Ә. Назарбаев елдің ертеңін сеніп тапсыратын білімді ұрпақ даярлауда аянбай еңбек етуде. Жастардың білімді болу үшін, әлемдік дамыған елдерден еш қалайда қалмауы үшін, елдің ертеңін тек білімді ұрпақ құрауы үшін Ел Президенті Н.Ә.Назарбаев білім саласын да оңтайлы саясат жүргізуде. Елбасымыздың білімді, әр дарынды ұрпақ даярлауда рөлі өте үлкен. Елбасы саясатының арқасында, бүгін де еліміз әлемдік білім беру орталығына айналуда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Назарбаев: Бұл білекке емес, білімге сенетін заман http://baq.kz/
2. БАҒДАРЛАМА ТАРИХЫ http://www.bolashak.gov.kz/
3. «Болашақ» бағдарламасына 20 жыл толды http://baq.kz/
4. Білімді ұрпақ – ұлт болашағы. Егемен Қазақстан. 30.12.2011ж.
5. Елді одан әрі дамыту тек қана білімді жастардың қолында-Н. Назарбаев http://baq.kz/

СЕКЦИЯ 3

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

ҰЛТЖАНДЫ ЖАСТАР «МӘҢГІЛІК ЕЛ» БОЛАШАҒЫ

Әбілдә Х.М.
Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті, Қарағанды қ.,
Қазақстан Республикасы
Xamit_kvn96@mail.ru

«Мәңгілік ел» идеясының ұлтжанды мәдени астарын талдауда ерекше назар аударатын мәселе - ол ұлттық тәрбие. Тәрбие тал бесіктен басталады десек, ұлттық тәрбие отбасынан бастау алуы керек. Отбасылық тәрбие мәдениетті тұлғаларды қалыптастыруды басты мақсат ретінде ұстануы керек. Бұл жолда үлкенді құрметтеу мен ата-ананы сыйлауды ар, намыс, ұят сынды құндылықтарды жастар санасына сіңдіруді басты идиологиялық ұстанымға айналдырудың маңызы зор. Қазақ болашағы тектілік пен кісілікті, бірлік пен татулықты, білім мен адамгершілікті ұштастыру негізінде жүруі тиіс. Отбасы мемлекет пен қоғам алдындағы жауапкершілігін сезінуі қажет. Отбасы болашақ жастарды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелей отырып олардың санасына патриоттық сезім ұялатуы тиіс[1].

«Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асыратын және оны одан әрі дамытатын бүгінгі жастар екені белгілі. Жастар осы ұлттық идеяны жүзеге асыру үшін өз отанын сүйетін ұлтжанды, патриот болулары керек. Патриотизм біздің қазақстандық жастар үшін этностарды бөлшектейтін, жіктейтін бір-біріне қарсы қоятын күш емес, керісінше біріктіретін күш ретінде қалыптасуы қажет. Ел мәртебесі оның асқақтығы мен биіктігі, тұтастығы мен мызғымастығы тек әділеттілік пен өзара ынтымақтастық және сыйластық негізінде қол жеткізуі керек. Қысқасы бүгінгі қазақстандық жастарды осы аталған позитивті бағытта тәрбиелеудің маңызы зор. Ел болу мәселесі ұлтты сақтау жерді туған атамекенді қорғау мәселесі қазақ халқы үшін қашанда тарихи даму тұрғысынан маңызды болып келе жатқаны белгілі. Сонымен бірге «Мәңгілік ел» ұлттық идеясының басты негізгі іргетасы бірлік екенін ұмытпағанымыз абзал. Бірлік – Ол елдің рухани бірлігі халықтың тілдік, ділдік, ақпараттық кеңістікке деген бірлігі. Қазақстандықтардың әлеуметтік мәдени, рухани бірегейлігін дамыту ұлттық идиологияны дамытудың басты факторы болуы тиіс. Біздіңше, «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы Қазақстан өз тәуелсіздігін жариялаған күннен бері жүзеге асырып келеді. Ол қазақ халқының тарихи санасын қалыптастырып дамытуға бағытталған. Осындай бір алғашқы қадамдардың қатарына «Қазақстан

Республикасының мемлекеттік шекара туралы» заңын жатқызуға болады. Мұны «Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асырудағы басты нық қадам деп қабылдауымыз керек. «Мәңгілік ел» идеясын келесі тұғыры негізі – елбасы үнемі айтып келе жатқан елдің ішкі тұрақтылығы, халықтардың өзара достығы мен татулығы, бір-біріне деген сыйластық қарым-қатынасы. Этнос және дін аралық келісім мен татулық, Қазақстандамуының басты тұғыры. Тек тату бірлігі жарасқан ел ғана алға қойған мақсат-мұраттарына жете алады. Сондықтан ел ішіндегі татулық пен тұрақтылық «Мәңгілік ел» жолындағы басты ұстаным болып қала бермекші[2].

«Мәңгілік ел» - Жастар ұлтжандылығын жүзеге асыру белгілі бір құндылықтар жүйесіне негізделетіні белгілі. Сол құндылықтардың ішіндегі ең бастысы – қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде нығайту, қазақ жастарының үш тілде еркін сөйлеуіне жағдай жасау. Мемлекеттік тіл «Мәңгілік ел» идеясының негізгі өзегі. Мемлекет билігінің құдіреттілігі мен күштілігі қазақ тілінде сөйлеуімен өлшенеді. Мемлекет қай тілде сөйлесе сол тілдің құдіреті қашан да үстем болады. Сонымен бірге, тіл, билік үлкен саясат. Тіл - «Мәңгілік ел» идеясының басты негізі. Ана тіліңді құрметтеу – ұлттық намысты ояту мен жаңғыртудың көзі. «Қазақ елінің ұлттық идеясы – Мәңгілік ел». ҚР Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан халқына кезекті Жолдауында «Мәңгілік ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы екенін барлығымыз білеміз. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын тәуелсіз мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы бақуатты, түтіні түзу шыққан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болу еді. Біз бұл арамандарды ақиқатқа айналдырдық. Қазақстан мәңгілік, ғұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше қазақ елінің ұлттық идеясы - Мәңгілік ел», - деді Президент. Н.Назарбаев өз тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік ел бола алатынымызды атап өтті. «Мен Мәңгілік ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары, Қазақстан 2050 стратегиясының түпқазығы етіп алдым. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі оны ұстап тұру аса қиын екенін барлығымыз білеміз. Бұл әлем кеңістігінде ғұмыр кешкен талай халықтың басынан кешкен тарихи шындығы. Өзара алауыздық пен жан-жақа тартқан берекесіздік талай елдің тағдырын құрдымға жібергенін де білеміз. Тіршілік тезіне түтеп бере алмай, жер бетінен ұлт ретіненен жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағлымынан сабақ ала білуіміз керек. Байлығымыз да бақытымыз да болған мәңгілік тәуелсіздігімізді көздің қарашағындай сақтай білуіміз керек. «Қазақстан 2050» мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, сүйікті халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбәр ісіміз берекелі болсын. Дамуымыз жедел келешегіміз кемел болсын. Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, жасай берсін елдігіміз мәңгілік!», - деп аяқтады Жолдауын Мемлекет басшысы[3].

Президент сөзінің астарынан ұққан соңғы пайымымыз тарихты

насихаттау арқылы мемлкеттік дәстүрді бірде-бірте ұлттық илиологияға айналып келе жатқандығы. Демек, «Мәңгілік ел» идеясы ұлттық мемлекеттік идеяның негізі, іргетасы десек те болады. Ең бастысы бұл идея елдің өткеніне ғана қатысты емес болашағына қызмет ететін идея. Біз жай көптіңбірі болатын мемлекет емес, озық ықпалды мемлекет құруымызға ұмтылуымыз қажет. Себебі, қазіргі заманды тек белсенді, қуатты мемлекет қана өміршең қатерлерге төтеп бере алады. Осыдан бірнеше жыл бұрын Қазақстан дамыған елу елдің, енді отыз елдің қатарына ену қажеттігі жөніндегі Елбасының сөздері бұл тек жай ұран сөздер емес, ұлтты, халықты тек алға, бәсекеге қабілетті болуға тартқан стратегия.Сондықтан, тәуелсіздігіміздің 25 жылдығы қазақстанның жаңа сапаға көтерілуінің кезекті маңызды межесі болып отыр!.

Жалпы, патриотизмді ұлттың тілі, діні мен ділімен тығыз байланысып, астасып жатқан ұғым деп қарастырған дұрыс болар. Дәл бүгінгі шақта көтеріліп отырған маңызды мәселелер қатарында жастарды патриоттық сезімге баулып, өсіру өзекті саналады. Қазақстанның кез келген азаматын отансүйгіштік, патриоттық рухта тәрбиелеудің орны бұрын да бөлекше болған, бүгін де маңызын жойған емес. Кез келген елдің дамуы саналы азаматтар қатарының көбеюімен де байланысты. Себебі болашақ – қазақ жастарының қолында. Ал осы жолда тайсалмай, елім үшін деп ерінбей еңбек ететін болсақ, өз үлесімізді қосарымыз анық. Келешекте ел тізгінін қолға алатын жастардың барынша білімді, жан-жақты, білікті болуы қаншалықты маңызды болса, олардың Отанына деген сүйіспеншілігінің мол болуы басты қажеттілік болса керек. Өйткені, елін, жерін сүймеген азамат Отанына адал қызмет ете алатыны күмән тудырады. Ұлтының патриоты болған адам ана тіліне бей-жай қарай алмайды. Ал өз тілінде де, өзге тілдерде де еркін сөйлейтін маман қай кезде де еліне пайда келтіре алатыны анық. Қазіргі тәуелсіздік жағдайында патриоттыққа баулу – айырықша маңызға ие мәселелердің бірі болып отырғаны да сондықтан.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

4. Бас редактор: Е. Сыдықов. «MANGI EL»халықаралық тарихи журналы, - Алматы, «Pride print», 09.2013 – 108 бет.
5. Асыл Әбіше «Мәңгілік ел идеясы»- Алматы, «Жібек жолы», 2010 – 232 бет.
6. BNews.KzҚазақстанның басты жаңалықтары.

«КӨК ТУДЫҢ ЖЕЛБІРЕГЕНІ - МӘҢГІЛІК ЕЛ МҰРАТЫ МЕН ТҮП ҚАЗЫҒЫ »

Ермекбаев Н.Е., Молдабеков Е.Б.
Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

Ақтөбе қ., Қазақстан Республикасы

Өркениетке ұмтылған ел ғасырлар бойы аңсаған арманы - тәуелсіздікке қол жеткізді. Халқымыздың даламыз қандай болса, жүрегі де сондай кең, жер қойнауы қандай бай болса, жүрегі де сондай бай. Жүрегінің байлығы – сәбидің тазалығы, оның ешкімге жамандығының жоқтығы, бейбіт момындығы. «Отан – оттан да ыстық» деген рас екен-ау! Осы Отан үшін талай боздақтар қалмақтармен шайқаста, одан кейін революция кезінде, 1941-1945 жылғы неміс фашистерімен шайқаста құрбан болды. Сол батырдың ұрпақтары қарусыз екеніне қарамастан, 1986 жылдың желтоқсанында тағы да Отан үшін өздерін құрбан етті. Еркіндік үшін, артында қалған ұрпақтың ертеңі үшін намысты ұлдар мен қыздар кеудесін отқа тосты. Міне, сол рух бізді тәуелсіздікке алып келді.Ел болу мәселесі, ұлтты сақтау, жерді, туған атамекенді қорғау мәселесі қазақ халқы үшін қашанда тарихи даму тұрғысынан маңызды болып келе жатқаны белгілі. Осы аталған мәселелер ешқашан да күн тәртібінен түскен емес. Олар әр түрлі тарихи кезеңдерге байланысты көкейкестіленіп, қоғамдық ой-сананың өзегіне айналып отырған. Бүгінде осы мәселелер тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің алдында тұр. Елбасы өзінің Қазақстан халқына арнаған кезекті Жолдауында да «Мәңгілік Ел» идеясының тарихи астарына тоқтап өтті.

«Мәңгілік Ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы байқуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болу еді. Біз армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік Елдің іргетасын қаладық. Мәңгілік Ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары - «Қазақстан-2050»

Стратегиясының түп қазығы етіп алдым», - деп атап өткен болатын. Міне, осы айтылған ойға тереңірек тоқталсақ. Біздің бұл мақаладағы басты ойымыз «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының мәдени-философиялық негіздеріне назар аудару болып табылады. Ата-бабаларымыз ұлан-ғайыр қазақ жерін найзаның ұшымен, білектің күшімен сыртқы жаулардан қорғап келді. Ақтабан шұбырындыдан бастап, ел басына қаншама қатер төнді, небәр сұрапыл оқиғалар да өтті. Еліміз ұлт-азаттық көтерілістің талайын бастан кешірді. Отан деген сөз - баршамыз үшін қастерлі де,қасиетті сөз. Оның түпкі мәнінде туған халқымыздың тарихи кезеңдері,ел,мемлекет болу белестері. Осы жолда күрескен ата-бабаларымыздың ерліктері мен қahармандық жолдары жатыр.

Қазақ деген батыр халық. Ол еңкейгенге еңкейеді, шалқайғанға шалқаяды. Шіріне қалса,асқар-асқар тауларына сүйенеді,еңкейе қалса, иен елін көреді,қаз-қатар тұра қалса,дауласа қалса.азаматтығына,өзінің парасаттылығына сенеді.Сөйлесе Қазыбек данадай шешендігі бар,Төле бидей көсемдігі бар,айтыса қалса,дауласа қалса Бөгенбайдай ерлігі бар,Бауыржандай ерлігі бар,Қабанбайдай ірілігі бар,қолынан қиыстырып жол табар Абылайдай тірлігі бар ел. Қазақстан – тәуелсіз ел.

Сол тәуелсіздік жолында қазақ бабам не көрмеді десеңші? Еліміздің басынан азап та, аштық та, сұм соғыста өтті. Бұның барлығы да

қазақ жеріне ауыр жара салды. Қанша қиыншылық келсе де, біз оларды ешқашан ұмытпаймыз. Себебі бұл- тарих. «Өткенімізді ұмытсақ, болашақ бізді кешірмейді» деген ұлы даналық сөз бар емес пе? Осы даналықтың әрдайым жадымызда сақталғанын қалаймын. Міне, ежелден еркіндікті аңсаған тәуелсіздіктің 25 жылдығын тойлады

Қазақстан тәуелсіз мемлекет ретінде дүние жүзіндегі барлық елдерге түгелдей дерлік танылды. Тәуелсіздік деген қастерлі сөз екен-ау!Бәрінен бұрын адамның жан дүниесі , рухы мен ар ұжданы азаттықты тілейді екен. Сол халқым өз табиғатына тән тіршілік кешкісі келсе несі айып? Ақыры еліміз халқымыз тәуелсіз ел дербестігіне қол жеткізді.

«Тәуелсіздік- мәңгілік ел мұраты» Мәңгілік Ел – елдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі. Бір қаламның ұшымен жазылып барша қауымның жүрегіне орнаған, бір ауыздан айтылып кең өлкемді шарлаған осынау бір ыстық сөз.

Иә бұл бүкіл қазақ жұртының дүйім Қазақстан елінің қызу құштарлықпен, сарқылмас сүйіспеншілікпен айтар ардақ тұтар асыл лебізі екендігі белгілі. «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы Қазақстан халқын біріктіретін, елдің басты мақсатынан шығатын және соған толық жауап беретін идея, Біріншіден, қандай да болмасын идея, оның ішінде Қазақстан жағдайындағы ұлттық идея халықты біріктіретін, бір мақсатқа жұмылдыратын, тұтастыққа негізделген, қоғам дамуында шешуші рөлге ие қозғаушы күш болуы керек. Онда тек өткенмен қатар қоғам дамуының бүгіні, ертеңгі болашағы көрініс табуы тиіс. Осындай сипаттарға «Мәңгілік Ел» идеясы лайық екені сөзсіз.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыруға, біріншіден, мемлекеттің басқару жүйесі ынталы, құлықты болуы тиіс. Себебі, ол мемлекеттің ішкі және сыртқы қажеттілігін қанағаттандырудан туындап қана қоймайды, сонымен бірге, ол мемлекет құраушы ұлт алдында тұрған басты мақсат пен шешуші міндеттердің жиынтығы ретінде өмір сүреді. Жалпы алғанда, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы философиялық талдауды қажет етеді. Екіншіден, «Мәңгілік Ел» идеясы қазақ халқы тарихының басты мәселесі болып отырғаны белгілі.

Осы мәселеге қазақ халқы тарихында жауап іздемеген батырлар, қара қылды қақ жарып, әділін айтып, елді аузына қаратпаған шешендер мен көсемдер, хандар мен билер, тіпті, халық арасынан шыққан даналардың тарихта үнемі болып тұрғаны әлімсақтан белгілі. Бүгінде осы сұраққа жауап іздеу үрдісі әлі жалғасуда. Заман өзгерді, соған сәйкес жауаптың бағыты мен мазмұны да өзгерді. Қойылған тарихи сұраққа жауап беру деңгейі әрқилы, сан алуан.

Сонымен, мәселе қойылды, идея, тұжырымдама ретінде халыққа ұсынылды. Ендігі мақсат осы мәселені дұрыс шешу, оның әлеуметтік-философиялық, тарихи-мәдени, саяси-экономикалық, құқықтық негіздерін жасау.

Оған саясаткерлер мен отандық гуманитарлық ғылым да өз үлесін қосуда. Ал «Мәңгілік Ел» идеясын философиялық тұрғыдан талдаудың өзіндік ерекшелігі бар екендігін айтакеткен жөн. Біздің, еңбасты философиялық

ұстаным – ол қазақхалқының осы идеямен бірге өмір сүріп кележатқан, оған үнемі оралып, оны сана мен ойдың пәніретінде сезінуінде, тіршіліктің басты бағыты ретінде қабылдап, оны үнемі білім және рухани құндылықтар мен толықтырып, өмір сүру философия сының өзегі деп қабылдауында болса керек.

«Мәңгілік Ел» - ұлттықдүниетанымның бастыбағытыжәнеқайнаркөзі. Оның ішкі мазмұны үнемі даму, өзгеру, жаңғыру арқылы жүріп отырады. Демек, «Мәңгілік Ел» идеясын ұлттың тарихи даму үрдісінен тысқары қарау мүмкін емес және қолдан немесе ойдан шығарылған мәселе еместігі тағы белгілі. Себебі, бұл мәселе қазақ қоғамы үшін қашанда өзекті.

Үшіншіден, «Мәңгілік Ел» идеясы, кейбіреулер айтқандай, «утопия» немесе ойдан шыққан адам қиялы жетпейтін, абстрактылы ұғымдар жиынтығы емес. Ол - Қазақстанның антологиялық болмысын анықтайтын ұлттық идеяның темірқазығы, қоғам дамуына бағыт-бағдар беретін, сан ғасырлар бойғы ата-бабаларымыздың арманын жүзеге асырудағы рухани-саяси ұстаным. Бүгінгі күнге келер болсақ, ұлттық идеология туралы еркін айтуға мүмкіндік бар. Бұл жолдағы ең басты ұстаным ұлттық идеологияны қазақстандықтардың дүниетанымдық бағытына айналдыру болуы тиіс. «Мәңгілік Ел» идеясын ұлттық идеологияның негізгі факторы ретінде қарай отырып, оны барлық қазақстандықтар қолдайтын ортақ, әлеуметтік, этностық, діни бірегейлікті қамтамасыз ететін басты ұстанымға айналдыру қазіргі кезеңнің басты міндеті болмақшы. «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының басты, негізгі іргетасы бірлік екенін ұмытпағанымыз абзал.

Бірлік - ол елдің рухани бірлігі, халықтың мәдени, тілдік, діддік, ақпараттық кеңістікке деген бірлігі. Қазақстандықтардың әлеуметтік, мәдени, рухани бірегейлігін дамыту ұлттық идеологияны дамытудың басты факторы болуы тиіс. Сондықтан да «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асырудың тұжырымдамалық негізін философиялық тұрғыдан талдау қажеттілігі туындайды. Біздің «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясын Қазақстан өз тәуелсіздігін жариялаған күннен бері жүзеге асырып келеді.

Ол қазақ халқының тарихи санасын қалыптастырып дамытуға бағытталған. Осындай бір алғашқы қадамдардың қатарына «Қазақстан Республикасының мемлекеттік шекара туралы» Заңын жатқызуға болады. Мұны «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асырудағы басты нық қадам деп қабылдауымыз керек. «Мәңгілік Ел» идеясының келесі тұғыры, негізі - Елбасы үнемі айтып келе жатқан елдің ішкі тұрақтылығы, халықтардың өзара достығы мен татулығы, бір-біріне деген сыйластық қарым-қатынасы.

Этнос және дінаралық келісім мен татулық Қазақстан дамуының басты тұғыры. Тек тату, бірлігі жарасқан ел ғана алға қойған мақсат-мұраттарына жете алады.

Сондықтан ел ішіндегі татулық пен тұрақтылық «Мәңгілік Ел» жолындағы басты ұстаным болып қала бермекші. «Қазақстан - 2050» - Мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Қазақстан Республикасының президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақстандық жол – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауын жария етті.

Президент Жолдауы Қазақстан халқы үшін үлкен мағызға ие болды. Қазақ халқының мыңдаған жылғы тарихи тәжірбиесінен, Тәуелсіздік жылдары жүріп өткен қазақстандық жолдан туындаған «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы жария етілді. Бұл мақсат - бұл

«Мәңгілік Елді» нығайту, біздің Отанымыз – Қазақстанның Тәуелсіздігін нығайту! Бір мүдде – бұл біздің ортақ құндылықтары, еркін және өркендеген елде өмір сүруге деген талпынысымыз! «Мәңгілік ел» ұлттық идеясының 7 қағидасы: Қазақстан мен Астананның тәуелсіздігі. Ұлттық бірлік, біздің қоғамымыздағы бітім мен келісім. Зайырлы қоғам және жоғары руханилық. Индустрияландыру мен инновациялар негізіндегі экономикалық өсім. Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы. Тарихтың, мәдениет пен тілдің ортақтығы.

Ұлттық қауіпсіздік және біздің еліміздің жалпы әлемдік және өңірлік проблемаларды шешуге жаһандақ ат салысуы.

Осы құндылықтар арқасында біз әрдайым жеңіске жеттік, елімізді нығвйттық, ұлы жетістіктерімізді еселедік. Жаңа Қазақстандық Патриотизмнің идеялық негізі осы мемлекет құраушы, жалпыұлттық құндылықтарда жатыр. Сондықтан бүгінгі күні халқымыз өткеннен қалған, тарихи өнегені, отансүйгіштікті ұлтына деген махаббатты жоғалтпай әрі қарай жастардың патриоттық сезіміне енгізуге ерекше көңіл бөлуі керек деп ойлаймын.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру белгілі бір құндылықтар жүйесіне негізделетіні белгілі. Сол құндылықтардың ішіндегі ең бастысы - қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде нығайту, қазақстандықтардың үш тілде еркін сөйлеуіне жағдай жасау.

Мемлекеттік тіл «Мәңгілік Ел» идеясының негізі, өзегі. Мемлекет билігінің құдіреттілігі мен күштілігі қазақ тілінде сөйлеуімен өлшенеді. Мемлекет қай тілде сөйлесе, сол тілдің құдіреті қашанда үстем болады. Мемлекеттік тілде сөйлеу қазақ халқының ішкі бірегейлігін нығайтып, өркениеттік, мәдени бағытын арттырады. Тіл - ұлттың мәдени коды, ойлау және таным, дүниеге қатынасының, құндылықтарды бағалай білу жүйесінің коды.

Сонымен бірге, тіл - билік, үлкен саясат. Тіл - «Мәңгілік Ел» идеясының басты негізі. Ана тіліңді құрметтеу - ұлттық намысты ояту мен жаңғыртудың көзі. Бұл жолда тілдік және ақпараттық кеңістікті қорғау, оған мемлекеттік тұрғыдан ықпал ету, ақпараттық кеңістік қауіпсіздігін қамтамасыз ету ел тәуелсіздігін қорғаудағы басты ұстаным болуы тиіс.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асырудың тағы бір негізі халық пен билік арасындағы сенімді нығайту. Халықтың билікке сенімі күшті болған сайын, қоғамды ортақ мұратқа жұмылдыру жеңіл болады.

Халықтың билікке сенімсіздігін көрсететін бірден-бір фактор - сыбайлас жемқорлық. Жемқорлық қоғамды рухани тұрғыдан ірітіп, тәуелсіздікке қауіп төндіреді. Адамдардың ментальдық болмысын өзгертіп қоғамның барлық саласына өзінің жағымсыз әсерін тигізеді.

Сондықтан да жемқорлық мінез-құлыққа қарсы күресті күшейту арқылы адал еңбекке негізделген іс-қимыл «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыруға көмектеседі.

Қазақстан алып мемлекеттер жанында (Ресей, Қытай) тек рухани сілкініс арқылы, жалпытүріктік жұмылдырушы әлеуетін пайдалану, рухани, діни, саяси бастамаларға мұрындық болу, белсенділік таныту арқылы өмір сүре алады.

Басты философиялық ұстаным: «Идея императоры кім болса, болашақ сонда» деген қағиданы жүзеге асыру барысында «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеядан ұлттық идеологияға айналады. Ал ұлттың бәсекеге қабілеттілігін білім беру жүйесін жаңа сапаға көтеру арқылы қол жеткізуге болады.

Сапалы білім беру жүйесін дамыту - «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыратын басты негіз.

Білім беру жүйесі мәдениетпен тікелей байланысты. Білім беру жүйесінің басты мақсаты қандай деген сұраққа күні бүгінге дейін толық та нақты жауап жоқ.

Мұндай жағдайды мына себептермен түсіндіруге болады: білім беру жүйесінің мақсатын педагогтар мен философтар емес, керісінше, саясаткерлер мен білім саласының шенеуніктері айқындап отыр және бұл міндет солардың мойнына жүктелген.

Олар үшін креативті, шығармашылық сипатта ойлайтын адамдардан бұрын, қарапайым орындаушылар көп керек тәрізді.

Бүгінгі білім беру жүйесі ортаңқолды орындаушыларды дайындауға қабілетті болғанмен, бәсекеге қабілетті шығармашылық деңгейде ойлайтын мамандарды дайындауға қабілетсіз болып отыр.

Демек, «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру үшін білім беру жүйесінің мақсатын өзгерту керек. Ол, біздіңше, креативті, шығармашылық сипатта ойлайтын «мәдениетті тұлғаны» қалыптастыру.

«Мәңгілік Ел» идеясының философиялық мәдени астарын талдауда ерекше назар аударатын мәселе - ұлттық тәрбие.

Тәрбие тал бесіктен басталады десек, ұлттық тәрбие отбасынан бастауалуы керек.

Отбасылық тәрбие мәдениетті тұлғаларды қалыптастыру дыбасты мақсат ретінде ұстануы керек. Бұл жолда үлкенді құрметтеу мен ата-ананы сыйлауды, ар, намыс, ұят сынды құндылықтарды жастар санасына сіңдіруді басты идеологиялық ұстанымға айналдырудың маңызы зор. Қазақ болашағы тектілік пен кісілікті, бірлік пен татулықты, білім мен адамгершіліктіұштастырунегізіндежүруітиіс. Отбасы мемлекет пен қоғам алдындағы жауапкершілігі сезінуі қажет. Отбасы болашақ жастарды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелей отырып, олардың санасына патриоттық сезім ұялатуы тиіс. Сонымен бірге, әйел-ананы қорғау, құрметтеу, жетім мен жесірін қорғау қоғамның ұлы жолдағы басты құндылығы ретінде мойындалуы тиіс.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыратын және оны одан әрі дамытатын бүгінгі жастар екені белгілі. Жастар осы ұлттық идеяны жүзеге асыру үшін өз Отанын сүйетін ұлтжанды, патриот болулары керек. Патриотизм біздің қазақстандық жастар үшін этностарды бөлшектейтін, жіктейтін, бір-біріне қарсы қоятын күш емес, керісінше, біріктіретін күш ретінде мойындалуы тиіс және олардың ментальдық болмысында қағида ретінде қалыптасуы қажет. Ел мәртебесі, оның

асқақтығы мен биіктігі, тұтастығы мен мызғымастығы тек әділеттілік пен өзара ынтымақтастық пен сыйластық негізінде қол жеткізілуі тиіс. Қысқасы, бүгінгі қазақстандық жастарды осы аталған позитивті бағытта тәрбиелеудің маңызы зор.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыруда ұлт зиялыларына да жүктелер жұмыстың салмағы өте ауыр. Ұлт зиялылары ұл тмүддесін қорғай алатын жағдайда болуы тиіс. Бұл жолда Қазақстанға инновациялық, креативті тұрғыдан ойлайтын элита қажет. Ол дәстүрлі емес, пассионарлық рухта тәрбиеленген элита болуы тиіс. Бұл жолдағы басты бағыт құлдық санаданарылу, жалтақтық пен жағымпаздық сана қалыптастыру. Ұлтты руға бөлшектемейтін, трайбализм дертінен арылған, ұлт болмысына сын көзбен қарайтын ұлттық ойлау жүйесі қалыптасуы керек. Қазақ біртұтас, мемлекет құраушы ұлтдеген ой жетекшік үшке айналуы тиіс. Бұл – басқа этностық топтар алдындағы артықшылық емес, керісінше, асқан жауап кершілік әрі бұл қазақтан асқан саяси мәдениеттілікті талап етеді.

Өз кезегінде ұлттық сананың жаңаруы жаңа жағдайға сай жаңаша еңбек ету философиясын қалыптастырады. Бірінші орынға адал да өнімді еңбек ету, ғылым мен техника, жаңа технологияға негізделген бәсекеге қабілетті өнім өндіру шығады. Бұл өз кезегінде жаңа дүниетаным мен жаңаша өмір сүру үлгісін қалыптастыруды талап етеді. Қазақстан бұл жолда тек инновациялық, синергиялық, экологиялық, ақпараттық, ақылды экономикаға, рухани салада ұлттық құндылықтарға ғана сүйене алады.

Бір сөзбен айтқанда, Мәңгілік Ел идеясын ұлттық идея ретінде қабылдау бүгінгі Қазақстан дамуының ішкі қажеттігінен, мемлекеттің тұтастығын сақтау идеясынан туындап отырғаны сөзсіз. Бұл идея тәуелсіз мемлекет алдында тұрған басты сұраққа жауап беріп, ұлттың болашақтағы дамуына жағымды әсер етуі тиіс. Сонымен бірге, ұлттық идея алдыңғы қатарлы және адамзаттың даму бағыты мен үрдісіне сай келетін болуы керек. Міне, осы тұрғыдан келгенде, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы Қазақстан халқын біріктіретін, елдің басты мақсатынан шығатын және соған толық жауап беретін идея десек, артық айтқандық емес. Шығыс ғұламарының бір керемет сөзі бар «Ұйықтап жатқан адам ғана сүрінбейді деген сан рет сүріндік ештеңе етпейді, алдағы уақыттың жетістіктері бізді күтіп тұр асығайық!!!

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Конститутциясы
2. Мәңілік ел - қазақ халқының ұлттық идеясы – Н.Назарбаев
3. «Қазақстан – 2050» стратегиясы
4. Ағдарбеков.Т.А «мемлекет және құқық туралы мәселелер» 2010
5. «Ана тілі» Ұлт газеті

МӘҢГІЛІК ЕЛ- ЕЛ ТІРЕГІ

Шерәлі Нұрқанат-ГД-16 ко топ студенті
Ғылыми жетекші–ҚТ ж ӘГП кафедра аға оқытушысы Смағұлова Г.Қ.
Рудный индустриялық институты, Рудный қаласы, Қазақстан
E-mail:smagulova_gulnar999@mail.ru

«Білекке сенген заманда, ешкімге есе бермедік, Білімге сенер заманда, қапы қалып жүрмелік»- деп Абылай хан айтып кеткендей, Елбасымыздың тікелей етене басқаруының арқасында мемлекетіміз күннен-күнге көркейіп келеді. Еліміздің мақсаты мен іске асырар ойларын жыл сайынғы Жолдаулары арқылы халыққа жеткізіп отырады. Мысалы, еліміз тәуелсіздігіміздің 20 жылдығына қадам басқан жылы өз жолдауында білім беруді одан әрі дамыту қажеттігін, денсаулық сақтау жүйесін күшейтуді, және 2020 жылға қарай ағылшын тілін білетін тұрғындар саны кемінде 20 пайызды құрау қажеттігін айтты.Бұл жолдаудан кейін де біраз мақсат қойылды.Әрине, ең басты мақсат – дамыған 30 елдің қатарына кіру.2012 жылы Елбасымыз кезекті жолдауында «Қазақстан-2050» атты жаңа саяси бағытты жариялады. XXI ғасырдың жаһандық он сын-қатерін атап, Қазақстанның ұстанатын бағытын толықтай түсіндірді және еліміздің жүріп өткен жолын, тарихы мен тағдырын айтып кетті. Әлемдегі ғылыми-техникалық прогресс мемлекеттен инновациялық шешімдерді талап етті.Осыған орай Елбасының жариялауымен «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауы іске жұмылдырылды.

Бұл бағдарламаның Қазақстан Республикасына тигізетін әсері өте зор.Бұл бағдарламада елімізді дамыту үшін көптеген мәселелер қарастырылуда. Қарастырылатын мәселелер: білім мен кәсіби машық, мемлекеттілікті одан әрі нығайту және қазақстандық демократияны дамыту, жаңа бағыттың экономикалық саясаты - пайда алу, инвестициялар мен бәсекеге қабілеттіліктен қайтарым алу принципіне негізделген түгел қамтитын экономикалық прагматизм, ұлттық экономикамыздың жетекші күші - кәсіпкерлікті жан-жақты қолдау, әлеуметтік саясаттың жаңа принциптері - әлеуметтік кепілдіктер мен жеке жауапкершілік және тағы басқалар**.**

Қандай жоба, стратегия болмасын, әр мемлекеттің басты мақсаты - халықты сауаттандыру. Саналы, білімді халықты құрайтын мемлекет қана өзгелерден оқ бойы алда тұрады. Алайда жыл өткен сайын ақпарат көлемі ұлғая береді.Себебі мемлекет жекелеген топтардың біліктілігінің арқасында емес, бүтін халықтың белсенділігінің арқасында дамиды.Технология дамыса еліміз де дамиды, еліміз дамыса болашағымыз ашық болады.Сондықтан әлеммен қатар даму үшін аталмыш стратегия қабылданған болатын. Еліміз «Expo - 2017» халықаралық көрмесін өткізуге мүмкіндік алғаннан кейін, инновация жаңа деңгейге көтерілді деген ойдамын. Себебі, «Expo - 2017» халықаралық көрмесіне нысандар тұрғызу үшін инновациялық жобалар қабылданды.Ол инновациялық жобаларға көптеген қаражат бөлініп, халықтың инновациялық,ғылыми жобалармен айналасуына көптеген ықпалын тигізді.

Өз жолдауында Президент өмірдің барлық салаларын инновациялық жолмен дамытуды ұсынады. Дәстүрлі принциптерді жаңа идеялармен толықтырып, өнімділікті бірнеше есеге арттыруға болады. Бұл мемлекет экономикасы да өседі деген сөз. "Шетелдерден инвестиция тартуды толықтай елімізге білім мен жаңа технологиялар трансферттеу үшін пайдалану керек", - дейді Н.Назарбаев өз жолдауында. Елбасы шетелдік компаниялармен бірігу арқылы бизнесті дамыту қажеттілігін де атап өтеді.Қазақстанда болашағы бар, саналы, креативті жастардың ұсынып отырған стартаптары көп. Сол жобаларға қолдау көрсетіп, инновациялық тұрғыдан дамыту қажет.Н. Назарбаев халыққа деген жолдауында: ««Қазақстан-2050» – Мәңгілік Елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, қадірлі халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын!

Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, Жасай берсін Елдігіміз Мәңгілік!».

Міне, осы сөздерден «Қазақстан - 2050» страгиясының Қазақ елі үшін орны ерекше екенін аңғаруға болады. Қазақстан Республикасы Үкіметі жастар мәселесіне арнап «Мәңгілік ел жастары – индустрияға» атты арнайы мемлекеттік бағдарлама қабылдады.

2015-2016 оқу жылында Рудный индустриялық институты қажетті мамандықтар бойынша оқыту үшін жұмыссыздық көп облыстардан жастарды еңбекке қажетті аймақтарға қоныстандыру бойынша жүйелі шаралар қабылдау шеңберінде «Мәңгілік ел жастары – индустрияға!» әлеуметтік жобасына алғаш рет қатысып отыр.Осы жоба 2015-2019 жылдарға Қазақстан Республикасы индустриальды-инновациялық дамуы Мемлекеттік контекстінде орындалады. «Мәңгілік ел жастары – индустрияға!»
әлеуметтік жобасының мақсаттық қаржыландыруы бар.Алғаш рет жобаға қатысу үшін институттың 7 мамандығы ұсынылған болатын: Ақпараттық жүйелер, Тау-кен ісі, Металлургия, Көлік, Көліктік техника және технология, Технологиялық машиналар және жабдықтар.

" Мәңгілік ел жастары - индустрияға" жобасы арқылы оңтүстіктегі бірқатар жастар солтүстіктегі көптеген жоғарғы оқу орнына түсті. Елбасы ұсынған " Мәңгілік ел" идеясының аясында жүргізіліп жатқан " Серпін -2050" әлеуметтік жобасының басты мақсаты - республикада еңбек ресурстарын тиімді орналастыруды жолға қойып, жұмыспен қамтамасыз етудегі әлеуеті төмен, бірақ демографиялық өсімі жоғары оңтүстік пен батыс өңірі жастарын индустриялық-иновациялық бағдарламаның ірі жобалары жүзеге асырылып жатқан солтүстік және шығыс аймақтарда орналасқан жоғарғы оқу орнындарында білім алуға мүмкіндік беру және кейін оларды сол өңірдегі бос жұмыс орындарына орналастыру басты мақсат болып табылады. Серпінді жобаны нақты жүзеге асыру мақсатында РИИ инженерлік-технологиялық, ауыл шаруашылық және оны өңдеу технология салалары бойынша 150 орындық білім грантын жеңіп алған болатын,ал биыл 120 білім гранты бойынша студенттер білім алып жатыр. Сол гранттың барлығына дерлік, нақтырақ айтсақ 149 студент былтырғы жылы білім алған болатын болса,қазіргі күні 120 студент

білім грантын жеңіп алды. «Серпін-2050» жобасы арқылы РИИ-дің білім грантын жеңіп алған барлық студент жастар сапалы білім,саналы тәрбие алуда. Менің ойымша, біздің институт «Қазақстан - 2050» стратегиясының дамуына көп үлесін қосып жатыр. Институтта стратегияға арналған арнайы «Мәңгілік ел» кабинеті ашылды. 2014 жылы 4 наурызда институтымыздың қабырғасында «Мәңгілік ел» бағдарламасы жүзеге асырылды. Бағдарламаның басты мақсаты-жастардың жан – дүниесіндегі патриоттық сезімді ояту. Егер де осылай, жастар еліміздің дамуына өз үлесін қосып, насихат жүргізіп отырса, еліміз жоғары деңгейге жетер еді.

Осы орайда өзімнің түсінігім бойынша, инновациялық тәсілдеменің артықшылықтарын айқындай кетейін. Біріншіден, тың идеяларды қолдану арқылы кез-келген кәсіпорынның өнімділігін арттыруға болады, аз уақыттың ішінде, аз күштің жұмылдырылуымен көп еңбек өндіруге болады.Бұл тәсілді Елбасы үлкен кәсіпорындарға қолдануды талап еткен болатын.Себебі мемлекеттік дәрежедегі ірі компаниялар аз уақытта неғұрлым нәтижелі еңбек көрсетуге қабілетті болу керек. Екіншіден, инновациялық тәсілдеме өмір сүру сапасын арттырады.Нақты айтқанда,күнделікті қолданыстағы заттарға, қызмет көрсетулерге жаңашылдықтар еңгізу арқылы жүйелілікті қалыптастыруға болады. Халықтың уақытын үнемдеп, қолайлы жағдай жасалынады.Үшіншіден, инновация мемлекеттің өзге елдермен терезесі теңейіп, бәсекелестікке қабілетті ел ретінде өзін репрезентациялауға мүмкіндік беріп, қуаттылығын арттырады.

Стратегияның басты мақсаты- экономикасы мықты 30 елдің қатарына Қазақстан Республикасын енгізу, ал жастардың мақсаты -еліміздің болашағын жарқын етіп, елімізді «Мен Қазақстанның азаматымын» деп мақтанышпен айта алатындай қазақстандық патриоттарды жоғары деңгейге жеткізу болып саналады.«Қазақстан - 2050» стратегиясы Қазақ елін жаңа деңгейге шығарып, басқа дамыған елдермен терезесін теңестіреді деген үміттемін.Қазақстан – дамушы мемлекет.Ал осы стратегияның көмегімен еліміз дамыған мемлекеттердің қатарында өз орнын табады деген нық сенімдемін.

Олай болса, еліміздің алдағы жылдарға деген басты мақсаты – 30 елдің қатарына кіруі үшін бәріміз тер төгейік, ағайын!

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаев «Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан»-Астана,2007ж.
2. Н.А.Назарбаев -2011-2020 жылдарға ҚР Тілдер дамыту мемлекеттік бағдарламасы бойынша мәдени жоба«Үштұғырлы тіл»- -Астана,2011-ж.
3. М.Әбенов-Республикалық жастар жобасы«Мәңгілік ел жастары» Астана,2014ж.

О РАБОТЕ, НАПРАВЛЕННОЙ НА РЕАЛИЗАЦИЮ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАТРИОТИЧЕСКОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» В РУДНЕНСКОМ ИНДУСТРИАЛЬНОМ ИНСТИТУТЕ

Алпысбаев Ж. Т.,
проректор по воспитательной работе
Рудненского индустриального института,
кандидат политических наук.

С момента обретения независимости наша республика, как звезда в созвездии наций мира, совершила стремительный полет по уникальной заданной траектории, называемой Казахстанский путь. Особое значение сегодня ей придает идея «Мәңгілік Ел».

Впервые Глава государства Нурсултан Абишевич Назарбаев публично апеллировал к этой идее в 2010 году во время торжественного собрания, посвященного Дню независимости Республики Казахстан. А уже через год у казахстанцев появился новый символ современной республики и триумфа казахстанского народа, реализовавшего многовековую мечту о суверенитете своей страны - триумфальная арка «Мәңгілік Ел», которая находится на пересечении улицы Орынбор и 25-й улицы. Высота архитектурной композиции – 21,5 метра, ширина - 13 метров. Благодаря точному соблюдению архитектурному закону «золотого сечения» «Мангилик Ел» имеет идеальные пропорции.

У нижней части каждого основания арки установлены 4,5-метровые объемные скульптуры. Одна из них изображает Аксакала, который считается символом мудрости и носителем духовности народа. Вторая скульптура называется «Женщина-Матерь», которая на востоке считается хранительницей очага. В одной из двух ниш фасада арки установлена фигура Воина-кочевника, в другой - скульптура Военнослужащего современной казахстанской армии. В верхней части конструкции можно прочитать надпись, взятую из первой статьи Конституции Республики Казахстан.

Елбасы озвучил национальную идею «Мәңгілік Ел» в своем Послании народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» в декабре 2012 года. Следующее упоминание о Мәңгілік Ел встречаем в выступлении нашего Президента 14 декабря 2013 года.

24 августа 2014 года у подножия священной горы Улытау, Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев сказал: «Моя мечта и мысли о том, чтобы Казахстан существовал вечно. Поэтому я предложил идею «Мәңгілік Ел». Мы делаем все, чтобы стать таковой. Мы – многонациональная страна. Так сложилось исторически. Наша задача - сохранить единство общества. Единство Казахстана - это единство нашего многонационального народа... Не будь глубоки корни у старого дуба, не устоять ему в бурю».

И, наконец, в наиболее полной форме идея предстала в Послании Президента «Нұрлы жол - путь в будущее» от 17 января 2014 года. «Мәңгілік

Ел - это национальная идея нашего общеказахстанского дома, мечта наших предков». Тогда же были сформулированы государствообразующие, общенациональные ценности, составляющие основу Нового Казахстанского Патриотизма. Во-первых, это Независимость Казахстана и Астана. Во-вторых, национальное единство, мир и согласие в нашем обществе. В-третьих, это светское общество и высокая духовность. В-четвертых, экономический рост на основе индустриализации и инноваций. В-пятых, это Общество Всеобщего Труда. В-шестых, общность истории, культуры и языка. В-седьмых, это национальная безопасность и глобальное участие нашей страны в решении общемировых и региональных проблем. Благодаря этим ценностям Казахстан всегда побеждал, укреплялся, множил свои успехи.

В этом же Послании Глава государства поручил организовать разработку и принятие Патриотического акта «Мәңгілік Ел», призвав все общественные и политические силы страны не быть равнодушными и подключиться к работе. Контент-анализ публикаций в печатных и электронных СМИ показал, что идея Мәңгілік Ел вдохновила все слои казахстанского общества, вызвав широкий общественный резонанс. По всей республике масштабно прошел беспрецедентный национальный патриотический форум-эстафета «Мәңгілік Ел», инициированный Президентом. Примечательно, что акция стартовала именно в Восточном Казахстане, продолжилась в других областях, г. Алматы, Астане. Под председательством Вице-Премьера Сапарбаева Б. в Астане проходило совещание по реализации ценностей «Мәңгілік Ел», где приняли участие ректора и проректора вузов.

В то же время общественное обсуждение идеи «Мәңгілік Ел» было довольно активным. Вышел целый ряд статей и интервью на заданную тему, прошел айтыс, стал выходить журнал «Мәңгі ел - Mangi el» , а в г.Уральске даже переименовали центральную улицу в «проспект "Мәңгілік ел" и придали ему высокий статус.

И, что немаловажно, смысловое содержание идеи дополнил принцип гражданского равенства. В своем выступлении на внеочередном съезде партии «Нур Отан», состоявшемся 11 марта 2015 года, Елбасы отметил, что Мәңгілік Ел должна быть как вторая Конституция: «Консолидирующие ценности на базе Мәңгілік Ел - это гражданское равенство, трудолюбие, честность, культ учености и образования, светская страна - страна толерантности. В этом случае гражданство будет самым надежным фундаментом устойчивого и успешного государства».

Также Глава государства поручил обсудить идею «Мәңгілік Ел» на сессии Ассамблеи народа Казахстана и выработать документ «Мәңгілік Ел», который должен быть понятен всем. В связи с этим и, особенно, в рамках празднования 20-летнего юбилея Ассамблеи народа Казахстана обсуждение идеи приобрело уже иной характер, в привязке к деятельности этой организации. Так, 9 депутатов Мажилиса Парламента, избранные по линии АНК, заявили, что они провели социологический опрос и 95% граждан считают себя представителями единого народа Казахстана. Они уточнили, что сегодня в Казахстане в дружбе и

согласии проживают более 130 этносов. И ни один человек в нашей большой стране не чувствует себя ущемленным по культуре, языку и вероисповеданию. При этом идея «Мәңгілік Ел» уже сегодня составляет единый фундамент будущего и ляжет в основу системы общегражданской консолидирующей цели. И для этого есть все предпосылки.

В Плане нации «100 шагов по реализации пяти институциональных реформ» 85-й и 89-й шаги посвящены идее Мәңгілік Ел. Четко поставлены задачи по созданию проекта Патриотического акта и внедрения ценностей Мәңгілік Ел в общество. В свете этих задач от каждого из нас требуется осознание ответственности и значимости наших решений, важности выдвигаемой Главой государства инициативы. Сегодня мы подошли к тому, что национальная идея Мәңгілік Ел проникает во все сферы повседневной жизни, будь то образование, наука, культура, производство, сельское хозяйство. Так, незаметно Мәңгілік ел выстраивает новый вектор устойчивого и успешного развития нашего государства, устремленного в будущее. На ее фундаментальных основах уже разрабатывают и внедряют новые концептуальные и стратегические программы, проекты, которые основываются на следующей формуле:

Формула важнейших составляющих национальной идеи «Мәңгілік Ел»

При таком подходе основным вектором развития национального самосознания, национального духа, патриотизма, гражданственности и социальной личности будущего специалиста государства станет движение от этнической (Я) и гражданской идентификации (МЫ) к общенациональной, ориентированной на развитие интеллектуальной и конкурентоспособной нации (ВМЕСТЕ). Это путь развития национальной идеи «Мәңгілік Ел», которая красной нитью проходит через все стратегические национальные проекты, Послания Главы государства.

Одним из активных участников в реализации идеи «Мәңгілік Ел» является РИИ.

4 марта 2014 года в стенах РИИ была проведена областная акция «Мәңгілік Ел» в рамках реализации Послания Президента страны народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» и в поддержку общенационального движения «Қазақстан 2050».

Цели акции стало гражданско-патриотическое воспитание молодежи, утверждение в сознании и чувствах молодежи патриотических ценностей и взглядов, пропаганда достижений Независимого Казахстана, популяризация в молодежной среде важность стратерии «Казахстан 2050», выявление и поддержка талантливой молодежи.

В акции прмняли участие: Ректор РИИ Найзабеков А.Б., Скаредина Е.В. – заместитель акима г. Рудный, Байгужин С.У. - первый заместитель председателя Рудненского филиала Партии «Нур-Отан», Олейничук В.М. – член президиума Рудненской городской организации ветеранов, завершилась акция молодежным полит-мобом «Алға Қазақстан!» и исполнением песни «Қазақ елі осындай!».

В мае 2015 года на заседании Ученого Совета был утвержден План мероприятий Рудненского индустриального института по реализации 5 институциональных реформ Главы государства Назарбаева Н.А.

В рамках Национального плана по реализации 5 институциональных реформ Главы государства в институте 5 июня 2015 года состоялся круглый стол «Подготовка квалифицированных кадров для индустриально-инновационного развития экономики Казахстана и проведение институциональных реформ в сфере образования».

В работе круглого стола приняли участие представители корпоративных партнеров института (начальник отдела кадров АО «ССГПО» - Гусак Д.Г.), отдела образования акимата г. Рудного (заведующая методическим кабинетом ГУ «Рудненский городской отдел образования» акимата г. Рудного - Костомарова Е.В.), колледжей и школ (заместитель директор Рудненского горно-технологического колледжа - Якубовская Ю.А.), а также профессорско-преподавательский состав, сотрудники и студенты института.

В июне 2015 года прошло заседание Координационного совета по воспитательной работе на тему «7 главных ценностей «Мәңгілік Ел»;

Разъяснение и информационное сопровождение идеи «Мәңгілік Ел» в СМИ (опубликование статьей) осуществлялось в более 70 статьях, заметках и видеорепортажах в городских СМИ (газетах: «Рудненский рабочий», «Магнетит», «Білім шаңырағы» и на телевидении: ТРК «Рудный дауысы», ТК «ТВС»), а также более 10 статей в областных СМИ («Қостанай таңы») и республиканских СМИ.

Кроме того, при поддержке ректора за счет средств Института изготовлено более 20 стендов на тематику «Мәңгілік ел», которые размещены в стенах главного корпуса.

Для дальнейших мероприятий также за счет Института была приобретена единая экипировка с изображением логотипа «Казахстан 2050» и «Мәңгілік Ел» (футболки, шарфы, бейсболки, флажки – каждое по 75 штук).

Как отметил, Глава государства, воспитание казахстанского патриотизма и межэтнической толерантности начинается с малых лет, и сегодня необходимо обеспечение комплексного подхода к исследованию межэтнических отношений в контексте социально-экономических, политических и культурных процессов

по линии «детсад-школа-колледж-вуз». Крайне важно не задекларировать это дело, не ограничиваться разовыми мероприятиями, ура-патриотическими акциями, а выстроить системную работу с малого возраста будущего гражданина страны до обучения его в колледже, вузе.

В этой связи в рамках Плана нации в Рудненском инустриальном институте по инициативе ректора был создан центр «Мәңгілік ел» и приказом от 8 октября 2015 года № 197 утверждена Концепция, положение и план работы центра.

Центр является добровольным объединением школников старших курсов, учащихся колледжей и студентов института, а также молодежи промышленных предприятий и организаций г. Рудного, созданным на основании общих целей и интересов для духовно-нравственного развития и патриотического воспитания молодежи на базе идеи «Мәңгілік Ел».

Целями Центра являются:

• патриотическое, духовное, нравственное воспитание молодежи в свете казахстанской модели межэтнического, общественного согласия и толерантности на базе идеи «Мәңгілік Ел»;

• содействие укреплению казахстанской государственности и идентичности как основы функционирования целостной гражданской общности;

• содействие развитию культуры общества, имеющей в основе принципы межэтнического, межконфессионального и общественного согласия;

• продвижение идеи Общества Всеобщего Труда.

В центре реализуются следующие задачи:

- РАЗВИВАЮЩАЯ
- ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ
- ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ

С момента создания центра «Мәңгілік Ел» (4 ноября 2015 года) ее членами были организованы и проведены более 50 разноформатных мероприятий.

С членами центра «Мәңгілік Ел» неоднократно встречались руководители республиканского уровня.

24 ноября 2015 года вице-министр образования и науки Республики Казахстан Т.О. Балыкбаев посетил с рабочим визитом Рудненский индустриальный институт. Он встретился с профессорско-преподавательским составом, администрацией и студентами вуза. Цель рабочего визита - ознакомиться с учебной, научно-исследовательской базой института, с условиями проживание студентов в общежитии.

В ходе рабочего визита вице-министр Т. Балықбаев провел беседу с активом института и студентами, обучающиеся по программе «Серпін - 2050», встреча прошла в центре «Мәңгілік Ел». По завершению рабочего визита вице-министр Т.О. Балықбаев был удовлетворен ходом развития института и высоко оценил проделанную работу.

11 марта 2016 года Рудненский индустриальный институт посетил Рау А.П. вице-министр по инвестициям и развитию Республики Казахстан, который

ознакомился с учебно-лабораторным оборудованием института, посетил лаборатории кафедр и Центр «Мәңгілік Ел».

Значительный интерес у молодежи и студентов вызывают проводимые по инициативе центра «Мәңгілік Ел» мероприятия.

В музее Рудненского индустриального института была проведена интеллектуальная игра на государственном языке, участниками которой были студенты 1 курса русского отделения, изучающие государственный язык. Целью интеллектуальной игры являлось совершенствование знаний студентов о жизни и деятельности Лидера Нации, воспитывание молодежи в духе патриотизма, любви к Родине и трудолюбию.

В игре участвовали две команды «Достар» и «Жастар». Задания и вопросы были на тему Казахстан и деятельность Президента. Также оценивались знания студентов по материалам ежегодных Посланий Президента, особенно по национальной идее «Мәңгілік Ел». Капитаны команд защищали свои презентации о Президенте РК на государственном языке, показывая хорошие знания государственного языка и умение общаться на казахском языке. Также в ходе игры были прочитаны стихи о Президенте, показаны отрывки из фильмов о жизни Елбасы «Балалық шағымның аспаны» и «Путь лидера».

Интеграция в мировое сообщество невозможна без кадров, подготовленных на качественно новом уровне, соответствующем международным стандартам. Этому способствуют у нас программа академической мобильности и другие международные программы.

На заседании круглого стола на тему «Интеграция в мировое образовательное сообщество» студенты-стажеры, члены центра «Мәңгілік ел» и студенты института обсуждали актуальные вопросы подготовки высококвалифицированных специалистов. В центре «Мәңгілік Ел» студентами из Германии (Свеном Ринком) и из Турции (Озгуром Караханом) показана презентация, а также выступили представители службы науки, международных отношений и менеджмента качества института.Студенты в ходе работы круглого стола делились своими идеями, мыслями и предложениями.

В дебатном турнире на тему «Инструменты развития полиязычия» среди членов центра «Мәңгілік ел» и English club дебатеры в ходе дискуссий предлагали свои механизмы и инструменты развития полиязычного образования в Республике Казахстан. По результатам турнира, победу одержали студенты Факультета энергетики и информационных систем, второе место было присуждено студентам Горно-металлургического факультета и третье место заняли студенты Факультета экономики и строительства.

Традиционными стали совместные заседания Малой Ассамблеи студентов института и центра «Мәңгілік Ел». Так на совместном заседании по теме «Роль Первого Президента в укреплении межнационального и межконфессионального согласия Республики Казахстан», посвященного Дню Первого Президента РК и 20-летия Ассамблеи народа Казахстана выступили руководитель ГУ «Отдел внутренней политки» акимата г. Рудного А. Жилиспаев, заместитель руководителя КГУ «Қоғамдық келісім» акимата

Костанайской области А. Кожахметов, заведующий кафедрой ИКиСГД, кандидат политических наук Р. Тажибаев и студенты колледжа, члены центра «Мәңгілік Ел».

Ко Дню Независимости Республики Казахстан в Рудненском индустриальном институте прошла молодежная акция, слушатели центра «Мәңгілік ел» поздравили своих сокурсников, исполнив флеш-моб «Алға Қазақстан».

Патриотизм – важная духовная ценность казахстанского народа. Патриотизм – это безмерная любовь к своему народу, гордость за его успехи, переживания за неудачи. Казахстанский патриотизм – это прежде всего чувство не отдельно взятого человека, а чувства представителей всех казахстанцев, проживающих на нашей земле.

18 февраля 2016 года студенты института приняли участие в общереспубликанской патриотической акции в рамках празднования 25-летия Независимости Республики Казахстан. В Ледовом дворце города Рудного прошло традиционное мероприятие «Ледовая феерия» с активным участием студентов Рудненского индустриального института и членов центра «Мәңгілік Ел».

Девизом спортивно-развлекательной шоу - программы стал лозунг «Здоровая Нация. Спортивный Казахстан». Первыми прошли спортивные эстафеты: команды факультетов соревновались в ловкости и скорости – что на скользком льду было весьма непросто. Победителем конкурса эстафет стала команда факультета экономики и строительства.

Ребята зарядились массой впечатлений, было море улыбок, мероприятие прошло безумно здорово и весело!

16 марта 2016 года на базе института прошел городской дебатный турнир среди участников ДК «Тарлан» и центра «Мәңгілік Ел» на тему «**Пять направлений антикризисных и структурных преобразований», где ребята вели дискуссии в рамках разъяснения Послания** Президента страны Н.А. Назарбаева «**Казахстан в новой глобальной реальности: рост, реформы, развитие**». По итогам турнира лучшей командой дебатеров оказалась команда средней школы №19.

К празднованию Наурыза в общежитии №1 прошел конкурс – викторина «Наурыз-көктем, Наурыз-мейрам!», где студенты Рудненского индустриального института (члены центра «Мәңгілік Ел») соревновались в знании истории происхождения праздника Наурыз, знании национальной культуры, традиций и обычаев казахского народа, а также продемонстрировали всем участникам викторины свои таланты.

В реализации ценностей «Мәңгілік Ел» не остаются в стороне факультеты и кафедры института. На тему «Пять институциональных реформ как условия для укрепления казахстанской государственности» проведены Советы факультетов, а также заседания кафедр на тему «Қазақ елінің ұлттық идеясы-Мәңгілік Ел».

Большая работа по реализации ценностей «Мәңгілік Ел» проводится Малой Ассамблеей студентов Рудненского индустриального института.

10 февраля 2016 года представители Областной Ассамблеи народа Казахстана Кожахметов А.К. (заместитель руководителя КГУ «Дом дружбы» акимата Костанайской области) и Жакып К.Х. (член Ассамблеи народа Казахстана, профессор КГУ им. А.Байтурсынова) провели лекцию со студентами РИИ тему «Казахстанская модель межэтнической толерантности и общественного согласия».

В рамках празднования 25-летия Независомости РК и Дня благодарности в Рудненском индустриальном институте 23 февраля прошел круглый стол «Роль депутатского корпуса Ассамблеи народа Казахстана в формировании общественного согласия и Нации Единого Будущего» с участием членов Ассамблеи народа Казахстана. О роли депутатского корпуса Ассамблеи народа Казахстана в формировании общественного согласия и Нации Единого Будущего перед участниками круглого стола выступил член АНК Дандыбаев Б.А., также с докладами выступили: главный специалист ГУ «Отдел внутренней полтики акимата г. Рудного» Джетенов М.А. и **член** Малой Ассамблеи студентов РИИ, кандидат политических наук Тажибаев Р.Х.

Депортация или насильственное переселение народов - одна из самых трагических страниц прошлого нашей страны, но прошлое это урок для будущего поколения. Сегодня мы живем под мирным небом, и потомки тех переселенцев живут на родной земле – в Казахстане. В этой связи, 14 января 2016 года Президентом РК Н.А. Назарбаевым был подписан Указ №173 о внесении дополнений в документ «О профессиональных и иных праздниках в Республике Казахстан», согласно которому День благодарности будут официально праздновать 1 марта.

В честь праздника свои поздравительные выступления подготовили студенты Рудненского индустриального института, исполняя кавказские, украинские, казахские хореографические и вокальные номера.

Празднику Наурыз мейрамы института посвятили конкурс «Наурыз ханшайымы», где самые красивые, обоятельные и привлекательные девушки нашего института показали свою грацию, красоту и талант, знание национальной культуры, традиции и обычаи казахского народа, конкурс состоялся 17 марта 2016 года.

По итогам конкурса титул «Наурыз ханшайымы 2016» был присвоен студентке 1 курса факультета экономики и строительства Ташбаевой Малике.

Также в честь праздника Наурыз в Институте проведены очень необычные и интересные мероприятия как конкурс среди студентов, профессорско-преподавательского состава и сотрудников кафедры строительства и строительного материаловедения на тему «Баурсак – инновации» и открытое занятие «Бауырсақ party на ЭиМ city» среди студентов специальностей «Менеджмент» и «Экономика».

Рудненский индустриальный институт активно участвует в формировании общественного согласия и Нации Единого Будущего.

Список использованной литературы

1. Послание Главы государства народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: единая цель, единые интересы, единое будущее»//Республиканский общественно-политический журнал «Мысль».-2014.-№2.-С.2-9.

2. Хартия Совета Европы о воспитании демократической гражданственности и образования в области прав человека//Издательство Совета Европы. - январь 2011 г.-С. 2-39.

ҰЛЫ ДАЛА ТАРИХЫ

Оспанғали Ә.Қ.
Қазтұтынуодағы. Арқалық көпсалалы колледжі. Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
turgai_a_1972@mail.ru

Біз, байырғы қазақ жерінде бір тағдыр және тарихи жад арқылы байланысқан, Ұлы Дала Елінің даңқты тарихы мен дәстүрлерін жалғастырған Қазақстан азаматтары, көптеген ұрпақтың Тәуелсіздік туралы арманын іске асырып, болашақ ұрпақ алдындағы қасиетті парызымызды, бейбітшілік пен келісімнің, бірлік пен тұтастықтың маңыздылығын сезініп, қоғам мен мемлекеттің жоғарғы мүдделері болып табылады.

Елбасы, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың көшбасшылығымен жаңа Қазақстанның тарихын жазудың биік мәртебесі мен жауапкершілігі біздің ұрпақтың үлесіне тиді.

Елбасының маңына топтасу арқылы біз ұлы жетістіктерге толы жолдан өттік және бүгінде өзімізді Тәуелсіз Қазақстанның - қуатты әрі табысты мемлекеттің азаматымыз деп мақтанышпен айтамыз[1].

Ұлттық тәуелсіздік, тәуелсіз мемлекетілік - біздің де ғасырларға созылған асыл арманымыз.Жүздеген жылдар, қиын асулар, бостандық жолында көтерілістермен жорықтарда, саясат майданында құрбан болған есіл ерлер, тұтас ұрпақтар - шежірелі тарихымыз - түгелдей ұлттық арманымыз.

Біздің ұлттық, мемлекеттік тәуелсіздігіміз - теңдесі жоқ жетістігіміз.

Тәуелсіздігіміз - бүгінгі бүкіл өміріміздің қайнар бұлағы, бастауы, барлық жақсылығымыздың арқауы.

Мемлекеттік тәуелсіздік - қазақтың қолы жеткен Арманы!

Тәуелсіздік, оның кешегісі мен бүгіні, ертеңі мен болашағы туралы үнемі, үздіксіз, әсіресе келер ұрпақ үшін айтып жүруіміз міндет. Ол – тек тарихқа көрсетілер ілтипат емес, қоғам, әрбір саналы азамат үшін, тәуелсіздіктің құнын, бүкіл өміріміздің ең қасиетті құндылығы екенін естен шығармай, көздің қарашығындай сақтау үшін қажет.

Алтай мен Атыраудың, Арқа мен Алатаудың арасын ен жайлап, еркін көсілген Мәңгілік елміз. Біз шекарамызды шегендеп, іргемізді бекіттік,

көршімен тату, алыспен сыйлас, ісі ілгері басқан жасампаз Ел болдық. Біздің мұратымыз – Мәңгілік Еліміздің асқақ болмысын аялап, 21 ғасырдың төріне оздыру», - дегенде менің есіме бірден жоғарыда айтқан дипломатиялық, шекаралық келіссөздер, оның қиналыс, күйзелістері, сәттіліктері мен жетістіктері, еліміздің жаңа дәуірдегі жеңістері түсті. Нұрсұлтан Әбішұлы Жеті қазынаның бірінші кезегінде қасиетті жерді, шекараны айтты. Тектен текке айтқан жоқ. Жер – қазақтың қаны, ұлттың жаны. Бүгінге міндет, ертеңге аманат.

Жасалып жатқан барлық тірлік, барлық жаңғыруымыз, барлық жаңалығымыз, жаңа, тіпті күні кеше болжай алмаған жарқын, жасампаз жетістіктеріміз – тек қана тікелей мемлекеттік Тәуелсіздігіміздің жемісі.

Елбасы тәуелсіздік мерекесі күні өз сөзінде халық санасына Жер қасиетінің осынау қажеттерін меңзегені болашаққа орасан ауқымды жұмыс болар.

Жерімізге ие болып, шашпай-төкпей игеріп, халық тұрмысын жақсарту, ұлттық руханиятымызды сақтап, жаңғырту арқылы өркениет өріне жететінімізді айшықтап, өркені өскен сауатты, қабілетті, ұйымшыл, бірлігі мол ұлт болғанда ғана Мәңгілік ел боларымызға екпін беріп, елді болашаққа бастаған Елбасын қолдау да елдің игілігі болса керек. [2].

«Халық өмірі оның келесі ұрпағымен жалғасып отырады. Сондықтан Халықтың Мәңгілік туралы арманна асқақ арман жоқ. Мәңгілік Ел – бұл ертеңгі күнге есік ашатын, болашаққа сенімді арттыратын идея, бұл – кері қайтпайтын және берік тұрақталықтың символы ...»

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Халыққа Жолдау барысында ең алдымен тарихымызда оқиғалардың соңынан ермей, әуелі 2030 Стратегиясын, ал енді «Қазақстан – 2050» Стратегиясын ілгерілетіп, олардың алдын орындалуына үлесімізді қосу керектегін алға басып айтты.

21 ғасырдың бізге берген сын-қатерлеріне төтеп беріп, ең дамыған елдердің қатарына кіру біздің ортақ маөқсатымыз, әрбір болашақ жастарға жүктелген міндет. Әлемдегі ең мықты 50 елдің қатарына кіріп, әрқайсысымен жұмыла жұмыс істеу біздің Мәңгілік Ел жоспарына деген қадамымыз. Жалпы, рухы биік, еңбегі ерен, бірлігі мығым Мәңгілік Елдің мәртебесі асқақ болуы үшін бізде барлығы да бар. Сондықтан, барды бағалап, дамыта білу біз яғни Жастардың қолында қолында деп білемін.

Президенттің жалпы ұолттық идеясы – еліміздің рухын көтеретін,ұлы мақсаттарға жеткізетін «Мәңгілік Ел» елімізді өз мақстаныа талай дәуір сынынан сүріндірмей жеткізетін тұғырлы бастама. Осынң барлығы дамыған 30 елдің қатарына кіруімізге жаңа серпін беретіні сөзсіз. Бұл үшін бізде барлық мүмкіндіктер: ресурстар, білімді адамдар, жұдырықтай жұмылған ұлтымыз бар, деді Елбасымыз. Ел басшысы өз сөзін ары қарай жалғастыра келе: «Біз бәріміз бір атаның – қазақ халқының ұлымыз. Бәріміздің де туған жеріміз біреу – қасиетті қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол – тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа көз тігіп, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылдық. «Қазақстан – 2050» Стратегиясы осынау мәңгілік жолдағы буындар

бірлігінің, ұрпақтар сабақтастығынң көрінісі. Бабалардың ерлігі, бүгінгі буынның ерен істері және жас ұрпақтың жасампаздығы арасында сабақтастық болса ғана, біз «Мәңгілік Ел» боламыз. Тәуелсіздік алғаннан кейін небір тар жол, тайғақ кешулерден сүрінбей өттік. Әлемдік бәсекеге төтеп берудің басты шарты – күшті рух пен білім[2].

Мемлекет басшысы «Мәңгілік Ел» ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары – «Қазақстан – 2050» стратегиясының түп қазығы етіп алғандығын айтты. «Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі, оны ұстап тұру әлдеқайда қиын. Бұл - әлем кеңістігінде ұмыр кешкен талай халықтың басынан өткен тарихи шындық. өзара алауыздық пен жан-жаққа тартқан берекесіздік талай елдің тағдырын құрдымға жіберген. Тіршілік тезіне төтеп бере алмай жер бетінен ұлт ретінде жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағылымынан сабақ ала білуге тиіспіз. Ол сабақтың түйіні біреу ғана – «Мәңгілік Ел» біздің өз ұмтылуымыз керек. Байлығымыз да, бақытымыз да болған Мәңгілік Тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау білуіміз керек»

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары көрініс берген ізденістер бір арнаға тоғыспай аяқсыз қалды. Міне, осы сәтте Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауын жариялады. Президент өз сөзінде: «Мен қоғамда «қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болуы керек» деген сауалдың жиі талқыға түсіп жүрегнін естіп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар етіп ұлтты ұйыстыра ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – мәңгілік ел идеясы.

Тәуелсіздігімізбен бірге халқымыз мәңгілік мұраттарына қол жеткізді. Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі мәңгілік елордамызды тұрғыздық. Қазақтың мәңгілік ұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше, қазақ елінің ұлттық идеясы – «Мәңгілік Ел» деді Н.Ә.Назарбаев өз тәуелсміздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік Ел бола алатынымызды атап өтті. Сонымен қатар, Елбасы «Нұр Отан» партиясының кезекті XVI съезі барысында: «Мәңгілік Ел» идеясы оқу бағдарламасына енуі керек. Бұл идея қазақстандық бірегейлік бағытындағы ең маңызды құжатқа, екінші конституцияға айналуы қажет. Осыны ұғынуға тиіспіз» деді. Расында да, біріншіден, «Мәңгілік Ел» идеясын зерттеп, зерделеуде, насихаттауда һәм оқу үдерісіне енгізуде самарқаулыққа жол бермеу керек. Бұл орайда көзі ашық, көкірегі ояу әрбір отандасымыз үлес қосқаны абзал. Екіншіден, ұлттық идеямызды балабақшада тәрбиеленіп жатқан бүлдіршіндерден бастап оқушыларға, білімгерлерге жете жеткізу үшін қажырлы жұмыс істеуіміз қажет. Өскелең ұрпақтың санасына, өмір салтына сіңген құндылық пен сенім «Мәңгілік ел» орнатудың қозғаушы күші болары күмәнсіз. Үшіншіден, келешегі кемел «Мәңгілк ел» идеясын Қазақстанның барлық аймақтарына жеткізу жұмыстың бір парасы ғана. Ол жаһандық ақпараттық, ғылыми кеңістіктен ойып тұрып орын алуы тиіс. Бұл орайдағы сүбелі жұмыстар отандық ғалымдар мен БАҚ өкілдерінің еншісінде. Төртіншіден, қазақи рухы биік ұлттық идеяның қалыптасуында тарих пен мәдениет, әлеуметтік

тәжірибелердің маңызы зор. Қазақтың ұлттық құндылықтарын жаңғырту бүгінгі мемлекеттен өзінің ішкі және сыртқы саясатын ұлттық сипатта жүргізуді талап етті. Бұл дегеніміз жаңа жаһандық демократиялық құндылықтардан бас тартпай, осы жаңашылдықты қалыптастыруда қазақтың дәстүрлі құндылықтарын жаңғырта отырып, ұлттық қорға сүйену.біздің қоғам өзінің ерекшеліктеріне қарай, гуманизм, патриотизм, төзімділік, адамгершілік, ұлтаралық сыйластық пен ашықтықты ұстанымдарын алға қояды. Бұл құндылықтар Қазақстандағы барлық ұлттар мен этностарды біріктіретін ұлттық идеяға негіз бола алады. Ал оны мектеп бағдарламасына енгізіп, жас ұрпақтың санасы сіңірудің маңызы зор екені бесенеден белгілі.

«Мәңгілік ел» – ата-бабамыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы екенін барлығымыз білеміз. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып ұрып орын алатын тәуелсіз мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы бай қуатты, түтіні түзу шыққан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болу еді. Мәңгілік елдің іргесін қаладық. Біз үшін болашағымызға бағдар етіп ұлтты ұйыстыра ұлы мақсаттарға жетелейтін идея, ол қалыптасқан мемлекеттің – «Мәңгілік Ел» идеясы.

Бір сөзбен айтқанда, «Мәңгілік Ел» идеясын ұлттық идея ретінде қабылдау бүгінгі Қазақстан дамуының ішкі қажеттігінен, мемлекеттің тұтастығын сақтау идеясынан туындап отырғаны сөзсіз. Бұл идея тәуелсіз мемлекет алдында тұрған басты сұраққа жауап беріп, ұлттың болашақтағы дамуына жағымды әсер етуі тиіс. Сонымен бірге, ұлттық идея алдыңғы қатарлы құрылып жатқан зерттеу университеттердің даму жоспарларының негізгі бағыттарының бірі болуы керек. Міне, осы тұрғыдан келгенде, «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы Қазақстан халқын біріктіретін, елдің басты мақсатынан шығатын және соған толық жауап беретін идея. (201(28929) «Егемен Қазақстан»20.10.14 ж.)

Қазақ елі, Мәңгілік Ел, Ұлы Дала елі деген киелі ұғымдар уақыт көшімен қилы дәуірді бастан өткерген халқымыздың өткені мен бүгінгі хал-күйінен хабар беретіндей.

Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2014 жылғы Қазақстан халқына Жолдауында «Біз Жалпыұлттық идеямыз – Мәңгілік Елді басты бағдар етіп, тәуелсіздігіміздің даму даңғылын Нұрлы Жолға айналдырдық. Қажырлы еңбекті қажет ететін, келешегі кемел Нұрлы Жолда бірлігімізді бекемдеп, аянбай тер төгуіміз керек. Мәңгілік Ел – елдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі. XXI ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры!» деген болатын.

Ғажайып ізденіс қана ғаламаь серпіліске негіз бола алатынын Елбасымыз халыққа арнаған «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында сарабалдықпен дәлелдеп, Қазақстан жолының ортақ мақсаты, мүддесі, болашағы қандай қорытындымен түйінделетінін, ең бастысы – қандай ел құрумен тиянақталатынын түсіндіріп, жаңа дәуірдің кемел келбетін сомдады.

Отанға деген шынайы махаббат, кейінгі ұрпақ алдындағы парасатты парыз аталарымызды Ұлы Жеңіске жеткізді. Қазақ хандығын құрудан басталған

қасиетті борыш «Мәңгілік Ел» идеясына негіз болып, Қазақстанның өсіп-өркендеуіне жол ашатын тың серпіліске бастады.

Мәңгілік Елдің негізгі тірегі – тіл. Біріккен Ұлттар Ұйымының 70 жылдық мерейлі сессиясында Елбасымыздың әлемнің ең беделді жиынының мінберінен ана тілімізде сөйлегені елдің еңсесін бір көтеріп тастады. Мәңгілік Елдің Мәңгілік тілі ұлт абыройын асқақтататынын Елбасы осылай дәлелдеді.

Көпұлтты Қазақстанның бүгінгі алған асулары мен қол жеткізген биігінің бастауы – бейбітсүйгіш халқымыздың қонақжайлылығы мен кішіпейілдігі, төзімділігі мен еңбекқорлығы, елімізді мекендейтін әртүрлі этностардың қазақтың дәстүрлі құндылықтарын қадірлеген өзара дос пейілдігі секлді асыл қасиеттері.

Көне түркілер аңсаған Мәңгілік Ел – бүгінгі біздің түсініміздегі мемлекет. Мәңгілік Ел идеясын жаңғырту арқылы Қазақ мемлекеті өзін ежелгі Ұлы Даланың мұрагері, көне ұлттық дәстүрлердің жалғастырушысы ретінде танытуда.

Тарихты насихаттау, бабалардың ұлы істерін ұлықтау дегеніміз – мемлекеттілік рухын бірте-бірте ұлттық идеологияға айналдыру. «Мемлекеттілік» ұғымы тек мемлекеттік құрылым емес, мемлекеттілік дегеніміз - әр мемлекеттің дамуы мен қызметін ұйымдастыруға қажет идеялар мен көзқарастардың тұтастай жүйесі. «Мәңгілік Ел» идеясы ұлттық-мемлекеттік идеяның іргетасы, елдің болашағына қызмет ететін жасампаз идея. «Мәңгілік Ел» идеясы мемлекеттілік дәстүрі.

«Қазақстан – 2050» - Мәңгілік Елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, сүйікті халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын! Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, Жасай берсін, Елдігіміз Мәңгілік», - деді Мемлекет Елбасшысы.

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев өзінің Жолдауында – егемен еліміздің барлық саласына серпін беретін, халқымыздың игілігін көздейтін шынайы іс-жоспарға құрылған шын мәніндегі тарихи құжат.

Осы стратегиялық құжатта Президентіміз мемлекеттік қызметтің барлық саласын қамти отырып, тәуелсіз Қазақстанымызды дамытудың, әрбір қазақстандық, әрбір отбасының, жастардың және келешек ұрпақтың мүддесін қорғаудың нақты жолдарын ұсынды. Бұл жолдағы негізгі бағдарымыз – «Қазақстан – 2050» Стратегиясын орындаудың жеті бес жылдық кезеңді қамтитын маңызды міндеттерін атап көрсетті. Елбасының Жолдауында әлеуметтік салаға айрықша көңіл бөлді. Соның ішінде, студенттердің стипендиясы, денсаулық, білім, әлеуметтік қорғау және «Б» корпусындағы мемлекеттік қызметшілердің еңбекақысы, мүгедектікке және асыраушысынан айырылғандарға төленетін жәрдемақылардың өсетіндігін атап айтты. Ал ең бастысы, еліміздің рухын көтеретін, ұлы мақсаттарға жеткізетін «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы жарияланады.

Сондықтан бұл Жолдау жоспарлау саясаты, ұзақмерзімді даму мен экономикалық өсуді мақсат еткен мықты мемлекетіміздің тағы бір Стратегиялық жоспары.

Бұл жоспар біздің дамыған 30 елдің қатарына кіру мақсатымызға жаңа серпін беретіні сөзсіз.

Жолдауда айтылғандай, бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ жолында Ельапсының айналасына бірігу «Мәңгілік Ел» мұратына жетудің берік негізі болып табылады[3].

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ халқы ассамблеясының ел азаматтарына үндеуі //Егемен Қазақстан. сәуір 2016.- №79 (28807).-Б.8.
2. Махамбет М. Мәңгілік Ел – «Қазақстан 2050» стратегиясының түпқазығы. // Егемен Қазақстан. желтоқсан. 2013 . - №277 (28216).-Б.5.
3. Нығматулин Н. Елбасы Жолдауы-«Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының берік негізі. //Егемен Қазақстан. қаңтар.2014.-№11(28235).-Б.4.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ИДЕЯ РЕТІНДЕГІ МАҢЫЗЫ

Жетписбаева Ж.Ж.
Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ,
саясаттану мамандығының 3 курс студенті
(ғылыми жетекші: т.ғ.к., доцент Ғ.Ә.Жұмасұлтанова)

«Ұлттық идея», «ұлттық мұрат», «ұлт көшбасшысы», «ұлттық элита» ұғымдарының мәні. Ұлттық идея мен ұлттық мұраттардың көп этникалық қоғамда этномәдени және азаматтық тұрғыда пайымдалуы. Олардың бірлігі мен өзара байланысы. Қазақстандағы ұлттық идея: этникалық барабарлықтан біртұтастану мен келісімге. Бәсекеге қабілеттілік ұлттық идеяның маңызды құрамдас бөлігі ретінде. Ұлттық идея мен ұлттық мұраттардың мазмұндық аясында жаңа қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу.

Ел болу мәселесі, ұлтты сақтау, жерді, туған атамекенді қорғау мәселесі қазақ халқы үшін қашанда тарихи даму тұрғысынан маңызды болып келе жатқаны белгілі. Осы аталған мәселелер ешқашан да күн тәртібінен түскен емес. Олар әртүрлі тарихи кезеңдерге байланысты көкейлестіленіп, қоғамдық ой-сананың өзегіне айналып отырған. Бүгінде осы мәселелер тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің алдында тұр. Елбасы өзінің Қазақ халқына арнаған кезекті 2014 жылдың 17 қаңтарындағы Жолдауында да «Мәңгілік Ел» идеясының тарихи астарына тоқтап: «Мәңгілік Ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы байқуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын

бақытты ел болу еді. Біз армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік Елдің іргетасын қаладық. Мен Мәңгілік Ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары - «Қазақстан-2050» Стратегиясының түп қазығы етіп алдым», - деп атап өткен болатын [1].

Біздің бұл мақаладағы басты ойымыз «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының саяси негіздеріне назар аудару болып табылады.

Мәңгілік ел - ресми иделогия, яғни Мәңгілік Ел идеясының жариялануы бұл - Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін-тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен каһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған мақсаты ғана емес, тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармаларының нәтижелері арқылы қол жеткен асу. Мәңгілік ел ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады.

«Мәңгілік ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады. Түркі тарихын, көне түркі мұраларын зерттеуші филология ғылымдарының докторы, профессор Қаржаубай Сартқожаұлының «MANGI EL» халықаралық ғылыми-көпшілік тарихи журналында: «Мәңгілік ел - түрік жұртының данагөйі, үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тоныкөк (Тұй-ұқық) негізін қалаған идея...» - екендігін жазған [2, 20-21бб.].

Елтеріс Құтлық қаған екінші Түрік қағанатын құрғаннан кейін Тоныкөк «Мәңгілік ел» идеясын қолға алды. Мәңгілік ел - мақсаты түрік елінің билігі деп осыдан 13 ғасыр бұрын мәңгілік идеясын ұсынған. Елдің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін геосаяси және ішкі, сыртқы қорғаныс шеңберін жасап, мәңгілік ел саясатын Көк Түріктер іске асырды. Сол идея, сол мұрат бүгінгі қазақ елінің бас ұранына айналуда.«Күл тегін» жазуының қазіргі қазақ тілінің нормасына келтірілген Ғұбайдолла Айдаровтың нұсқасында: «Көктегі түркі тәңірісі, түркінің қасиетті жер-суы былай депті: Түркі халқы жоқ болмасын дейін, халық болсын дейін...» - деген жолдар бар [3, 63 б.]. Бұл жерде елдің тарих сахнасынан кетпей, сақталуын тілейді.

Мәңгілік ел дегеніміз - мемлекеттің ғасырлар тоғысында, ірі державалар арасында бәсекеге төтеп беріп, өзіндік қорғаныс саясатын ұстану деп түсінуге болады. Орхон өзенінің бойында Түрік қағанатының Ордабалық деген астанасы болған. Қағанаттың хан ордасы мемлекеттің ішкі ядросы. Оны қорғайтын арнайы полиция (тұрғақ деп аталған) және оған қоса тұрақты әскер (шерік деп аталған) пайдаланылды. Ішкі қорғаныс деп атаған екінші шеңбер белдеуін түрлі тайпалар қорғап тұрды. Қырғыздар, Кидандар, Татабилер, Таңғыттар, Басмылдар да үшінші шеңбердің қорғаушысы болды. Осы үш шеңбер тұтас империяны қорғап тұрды. Түріктер осы 3 шеңберді орнатып болған соң, «Мәңгілік ел» идеясын нық бекемдейді.

Ғұлама ойшыл, сазгер, қобыз жасаушы Қорқыт бабамыздың өлімге қарсы тұрып, мәңгі өмірге ұмтылуы, тек Қорқыттың ғана емес, сол замандағы билеушілердің елдің мәңгі өмір сүруін қалағандығын білдіреді. М.Әуезов

Қорқыттың мәңгілік өмір туралы толғаныстарының негізгі философиялық түйініп аша келіп, оның болашақ ұрпақ үшін дүниетанымдық маңызы зор, мәңгілік мұра екенін атап өткен. Қазақ халқы арасында тараған аңыздардан Қорқытты бірде айтулы күй атасы ретінде көрсек, енді біразында ол өлім атаулыға қарсы шара іздеген қамқоршы ретінде көрінеді. Қорқытты мәңгі өмірді іздеген, бақилық болғысы келмеген деген түсінікті, халқына жерұйықты іздеген Асан Қайғының ойларымен де түсіндіруге болады. Асан Қайғы өз халқы үшін ең қолайлы, ең құнарлы жерді іздегендігі белгілі. Утопиялық көзқарастағы Асан қайғының жерұйықты іздеудегі мақсаты, халқының жайлы жерге қоныстанып, болашақта мәңгі ел болуын қалаған.

Көрнекті еуразияшыл ғалым, тарихшы-этнолог Л.Н.Гумилев «От Руси к России» атты еңбегінде: «Еуразия құрлығы үш рет біріктірілді. Алғашында оны Ұлы Түркі қағанатын құрған көне түріктер біріктірді. Түріктерден кейін Шыңғыс хан бастаған монғолдар, кейіннен Ресей өз қолына алды» - дейді.[4, 382 б.] Л.Н.Гумилев еуразия құрлығының бірлігі, мәңгілігі туралы ойын көне түріктерден бастайды.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен қалыптасып жатқан Еуразиялық идеясының негізінде Ресейлік емес, түріктік ынтымақтастыққа қол жеткізіп, көне түріктердің мәңгілік ел идеясының өміршеңдігін дәлелдеуіміз керек.«Тұтас түрік елі» идеясынан «біртұтас Түркістан» идеясына дейінгі бабаларымыздың атқарған істері едәуір. Елбасы Түрік бірлігі идеясын тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап көтеруде. Ел азаматтары мен Қазақстан саяси элитасының ұлттық идеология қалыптастыру жолындағы ойларын Елбасы сараптады. «Біртұтас Түркістан идеясы», «Түркістан конфедерациясы», «Еуразиялық одақ идеясы», «Қазақстандық ұлт идеясы», «Жерұйық», «Атамекен», «Қазақ Елі идеясы» сынды ұғымдар арқылы мемлекет құрушы қазақ халқы мен тарихи тағдыр тоғыстырған ұлттарға ортақ боларлық идея, мемлекеттік мәнге ие боларлық идеология қарастырылды. Мәңгілік Ел идеясы - қазақ ұлтының мақсат-мүддесіне және елімізді ортақ Отан еткен жүз отыздан астам ұлттар мен ұлыстардың ұлттық идеясына негізделген идеология болатынына сенуге болады.

Еуроцентристік көзқарас бойынша түркі тілдес халықтардың ынтымақтастығына деген сын айтушылар көп. Түркі интеграциясын Т. Рысқұлов пен М.К. Ататүрік бастаса, кейін нақты практикалық шараларды қолға алған ҚР тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың шешуші саясаты өз жемісін берді. Н.Ә.Назарбаевтың түрік халықтарының бірлігін нығайтудағы тарихи рөлінің қаншалықты маңызды болғанын аңғаруға болады. Қазақстан Халықаралық «Түрксой» ұйымына қолдау көрсетіп, түрік дүниясының барын бағалап, жоғын түгендеуге жол сілтеді. Халықаралық аренада Қазақстанның беделі нығайған сайын, түрік мемлекеттерінің бірлігі идеясы ашық әрі табанды насихаттала бастады.

Көне түркілердің «Мәңгілік Ел» идеясы үш негізден тұрады: оның біріншісі - көне түркі жазба ескерткіштеріндегі «Мәңгілік Ел» идеясы,

екіншісі - Әл-Фарабидің «Қайырымды қалада» философиялық шығармасында, әсіресе, бұл идеяның теориялық-методологиялық тұрғыдан тиянақталуы және үшіншісі - Жүсіп Баласағұнның осы идеяны негіздеген «Құтты Білік» дастаны. Тонықөк ескерткішінде мемлекеттің тұрақты болуы үшін билікті ұстап отырған қаған мен ақылгөй дана бірауыздылығы, сөзбен істің ажырамауы, елдің тұтастығы үшін ынтымақтың, барлық күштердің ұйытқысы болу қажеттігі түп нысана ретінде айтылады. Түркі халқының елдігінен айырылып, қағансыз қалып, тағы да басқаларға бағынып, одан қайта көтеріле бастағаны, жаңа қаған отырғаннан кейін елдің басын біріктіру шаралары, яғни «түнде ұйықтамай, күндіз отырмай, түркі елі үшін қызыл қанын ағызып, қара терін төккені, күш-қуатын бергені» паш етіледі.Осының бәрі кейінгі ұрпаққа да үндеу ретінде айтылғаны көрінеді.

Сонымен қатар, бұл жерде «Мәңгілік Ел» ұғымы, тәуелсіздік рухы, азаттық идеясы бір-бірімен үндесіп тұр. Әл-Фараби ежелгі грек философиясы мен шығыстың мұсылман ілімдерін байланыстыра отырып, түркі дүниесінің «Мәңгілік Ел» философиясының теориялық негіздемесін жасап берді. Ғалым «Мәңгілік Ел» теориясының негізгі ережелерін «Қайырымды қала тұрғындарының көзқарастары туралы», «Мемлекет билеушінің нақыл сөздері», «Азаматтық саясат» шығармаларында баяндайды. Бақытқа жету жолында адамдардың арасындағы қайырымдылық пен түсінушілік, бір-біріне көмек беру, достық пен бейбітшілік, тәрбие мен тәлім - Әл-Фарабидің тұтас әлеуметтік-саяси теориясының ажырамас бір бөлігін құрайды. Мемлекет пен қоғамның кемелденуі туралы әлеуметтік-саяси теориясында мемлекет басқарушылары мен сол қоғамда өмір сүретін адамдардың да ұстануы тиіс мемлекетті басқарудың императивтері мен механизмдері көрсетілді. Сондықтан, бұлардың бәрі қазіргі таңда түркітілдес мемлекеттердің ұлттық құндылықтары ретінде саналуы тиіс.

Қазіргі уақытта Қазақстан жас егемен мемлекет ретінде өркениетті демократиялық дамудың жаңа әрі сенімді жолына түскендігін үлкен сеніммен айта аламыз. Бұл саяси тұрғыда сәтті жаңғырудың маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады десек қателеспейміз. Бүгінгі күні ұлттық идеяның қандай болуы керектігі жөніндегі ойлардың нүктесі қойылды деуге болады. Бұл фактіні Қазақстанның барлық қауымдастығы мойындаған. Көрнекті ғалым, заң ғылымдарының докторы, академик Д.Қонаев атындағы гуманитарлық университет ректоры Ө.Көпебаев өзінің сұхбатында былай деген болатын: «20 жыл бойына біз ұлттық идея туралы айтып келдік, бұл жөніндежазушылар, зиялы қауым өкілдері идея қандай болу тиістігі туралы өз пікірлерін білдірді. Нәтижесінде біздің Елбасымыз өз жолдауында «Мәңгілік Ел» туралы айтты. Бұл өзінің жанына көптеген халықты жинаған мәңгі жойылмайтын халық» [5].

«Мәңгілік Ел» идеясы біздің халқымыздың санғасырлық арманына ғана емес, сонымен бірге тәуелсіздік жылдарындағы Қазақстанның дамуының нақты нәтижелеріне негізделген. Н.Назарбаев айтып өткендей: «Қазақ елі 22 жылда қыруар іс тындырды. Біз үлгілі дамудың өзіндік моделін қарастырдық. Әрбір отандасымыздың жүрегіне өз еліне деген шексіз мақтаныш сезімін

орнықтырдық. Қазақстандықтар ертеңіне, елінің болашағына сеніммен қарайды» [6].

Ал Мырзатай Жолдасбеков ағамыздың сөзімен айтатын болсақ: «Қазақтың ендігі ұлттық идеологиясы осы «Мәңгілік ел» деп ойлаймын. 2050 жылы біз «Мәңгі ел» бола саламыз деп ешкім кесім жасай алмайды. Елбасы оны айтып отырған жоқ. Қазақтың түпкі арманын меңзеп отыр. Халыққа біртұтас идея, алға жұмылдыратын бағыт, мақсат-мұрат керек. Бұл кешегі Жолдауда айтылған, қазақтың көкейіндегісін дөп тапқан сөз болды деп санаймын» [7].

Тәуелсіздік - қасиетті сөз, қастерлі де киелі ұғым. Тәуелсіздіктің туын желбіретіп, жықпай ұстау, біздің қолымызда. Тәуелсіздігіміздің қадіріне жетіп, оның көзіміздің қарашығындай қорғау, баршамыздың борышымыз. Ұлттық санамыз саяси өрісіміз сілкініс жасап, өрлеу жолына түскенде біздің кім екенімізді, ата-бабамыздың қандай болғандығын, ұлан байтақ өлкені қалай қорғағанын, бостандықты қалай аңсап, қалай қастерлегенін, кешегі тектілердің ұрпағы екендігімізді ұғынып, келешекке жеткізу парызымыз. Ғасырдан ғасырға жібек желі болып жалғасып келе жатқан бабалар аманатын орындап жалғастыру біздің еншімізде екеніне мақтанамын.

Мен мәңгі өлмейтін халықтың ұрпағымын. XXI ғасыр басындағы жаңа әлемдегі жаңа Қазақстанды ертеңгі нұрлы болашаққа, кемел келешекке апаратын біз - жастар. Ендеше қияметтің қыл көпірінен сүрінбей өткен, тәуелсіз Қазақстанымның табанының тұғырдан таймауын тілеп, асыл мұраты алға жетелесін демекпін. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол- тәуелсіз Қазақстан, ал бұл жолда біз болашаққа көз тігіп «Мәңгілік ел» идеямызды болашаққа мұрат қылу арқылы тәуелсіздігімізді нығайту қажет. Себебі кез келген тәуелсіз мемлекеттің алға жетелейтін өз ұлттық идеясы болады. Біздің мемлекет үшін «Мәңгілік Ел» идеясы соның көрінісі болып табылады.и*шығар. Мәңгілік ел- бұл бізідің ертеңгі күнімізге жол ашады,болашаққа деген сенімімізді нығайтады.* ел дея

мызды

Әдебиеттер:

1. Назарбаев Н. «Қазақстан -2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты/ Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың халқына Жолдауы. 2012 жылғы желтоқсан // Қазақстан Президентінің ресми сайты / http://www.akorda.kz/

2. «MANGI EL» халықаралық ғылыми-көпшілік тарихи журналы // Бас редактор Ерлан Сыдықов. - Алматы: «Pride Print» баспасы. - 09.2013. -108 бет.

3. Күлтегін Тонықөк: Ежелгі түркі рун жазбалары / Әдеби нұсқасын жасаған Қадыр Мырза Әли. – Алматы:«Өлке» баспасы, 2001. – 144 бет.

4. Гумилев Л.Н.От Руси кРоссии. - М: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 392с.

5. «Мәңгілік Ел»- идея которой суждено стать реальностью. 19 февраля 2014 года / АгенствоХАБАР // http://khabar.kz/ru/view/obwestvo/page_61901

6. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына

жолдауы. 2014.17 қаңтар. / Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты / http://www.akorda.kz/
7. Есполов Т. Мәңгілік Елге бастар қадам // Егемен Қазақстан.- 2014.-11 желтоқсан / http://egemen.kz/gazetting-tolyq-nusqasy/

«МӘҢГІЛІК ЕЛ-ЖАРҚЫН БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ»

Нурушева Меруерт
Қостанай Мемлекеттік Педагогикалық институты , Қостанай қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail: barsa_neymar05@inbox.ru

«Мәңгілік Ел – ата-бабаларымыздың
сан мың жылдан бергі асыл арманы».
Н.Ә.Назарбаев.

Тарих – шындыққа айналған тағдыр. Әрқилы тағдырдың тоғысып, адамзаттың тұтас ғұмырын құрайтыны сияқты, түрлі ұлттың шежіресі де әлемнің ортақ тарихына айналады. Сондықтан дүние тегершігі айналған сайын тарлан тарихтың қатпары арта түседі.. Алтын тақта отырып билік жүргізген айбарлы қағандар мен абыздар «Мәңгілік Ел» орнатуды армандады.

Ұлттық идея мәселесі бүгінде барлық мемлекеттер үшін маңызды болып отыр. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев өзінің «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Мен қоғамда: «Қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болу керек?»деген сауал жиі талқыға түсетінін көріп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлттық мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – «Мәңгілік Ел» идеясы», - деген еді.

Ж.Баласағұн еңбегіндегі елдегі заңдардың бүкіл халыққа қызмет етуі және орта топтың мемлекеттің әлеуметтік тірегіне айналуы туралы идеялары бүгінгі Қазақстан қоғамы үшін өте маңызды. Бұл бағыт – қазіргі таңда «Мәңгілік Ел» идеясын ұлттық идея ретінде жариялап отырған Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың да ұстанып отырған стратегиялық саясаты. Сонымен, көне тарихтан бастау алған ұлттық идеямыз қазірде тарихи сабақтастықты бастан кешіріп, тәуелсіз мемлекетіміздің рухани тұрғыдан тұрақты даму ресурсына айналып отыр.
Ел дегенде, жер дегенде – білегін сыбанып, іске дайын тұратын, еліміздің жарқын болашағы үшін күресе білетін, намысты ұрпағымыз болса, қоғамымыздағы ұлттық бірліктің іргесі шайқалмаса, ұлтымыз өз әдет-ғұрпын, таза тілін сақтаса Мәңгілік ел боламыз, бұл – жеңіске жетуіміздің негізгі кепілі. Міне, біздің басты байлығымыз да – осы. Рухы еркін халық қана кез-келген мәселені шеше алады, әлемдік деңгейде өз орнын таба алады.

Қазақ халқы өзінің тарихи негізгі ұлттық құндылықтарын өзі де танып,

өзгеге де танытып, ұлттық тілін құрметтеп, жас ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелегенде ғана руханияты жоғары, зайырлы қоғам бола алады. Бұл – біздің құндылығымыз. Ұлттың жалпықазақстандық ділін, мәдени, ұлттық-тарихи дәстүрлерін ескере отыра, зияткерлік, рухани және шығармашылық әлеуетін жаңғырту үшін жағдайлар жасалуда.

Халқымыздың қоғамдық келісімі мен жалпы ұлттық бірлік, барлық азаматтардың этникалық, діни, нәсілдік тиістіліктеріне және өзге де өзгешелектеріне қарамастан тең құқықтығы – әркімнің және барлығының табысы мен лайықты өмірін білдіретін тұрақты шоғырландырылған фактор. Қазақстан Республикасының әр азаматының патриоттық борышы – Қазақстанның халықтарының достық пен келісім дәстүрін сақтап, ұлғайтып, ұрпақтан ұрпаққа беру.

Біздің еліміз әлемдік қауымдастықта рухани әлем мен келісімнің оң үлгісі ретінде қабылданады. Мемлекеттік және қоғамдық өмірдің зайырлы сипаты экономикадағы өрлеудің, білім беру, денсаулық сақтау және мәдениеттің ұлттық жүйесін табысты дамытудың ең маңызды шарты.

Ел тәуелсіздігінің ең басты идеялық мақсаты – Қазақстанды Мәңгілік елге айналдыру болса, ол болашаққа бағдарланған межелі міндеттерді біріктіруші ұлттық идеологиясыз жүзеге асуы мүмкін емес. Табысқа жеткізудің шарты – негізгі қағидаттарды ұстана отырып, соған сәйкес бағыт-бағдар алу. Алғашқысы – біздің Отанымыз, Тәуелсіз Қазақстан! Біздің ұлттық идеямыз бен идеологиямыз биік адамзаттық құндылықтар негізінде – тәуелсіздік құндылықтары мен ұлттық рухты ұлықтауы тиіс. Осындай терең мағыналы сипатқа ие құндылықтарды қамтығанда ғана «Мәңгілік ел» идеясы мәңгілік болмақ. Сайып келгенде, осы атқарылып жатқан істердің барлығы жастар үшін, ел Тәуелсіздігі баянды болуы үшін және көк туымыз мәңгілік желбіреуі үшін жасалып жатқан тіршілік. Келер ұрпақ елі, туған жері, өзі үшін еңбек етуі үшін, іргесі берік кемел болашақтың негізі дәл бүгін қалануда.«Мәңгілік ел» идеясын нақ қазіргі Қазақстанның ұлттық идеясына айналдыруға негіз жеткілікті. Нақтырақ айтар болсақ, «Мәңгілік ел» идеясы – біз үшін халықтың тереңге бойлайтын тарихи кезеңімен тығыз байланысты идея болып табылады. Зейін салар болсақ, Жерұйық түсінігінде «мәңгілік» деген ұғым бар. Себебі, қазақтардың туған жеріне деген құрметі орасан зор. «Жерұйық – Қазақ елі» идеясының түпкі мәнінде патриоттық сезім жатқанын естен шығармаған абзал. Асқақ рухты, елдік пен ерлікті дәріптеуде, Отан-Ананы сүюде, еңбекті құрметтеуде, адал мамандық таңдауда, азаматтық келісімді сақтауда еліміздің жастары нағыз отансүйгіштік сезімдерін танытулары қажет. Қазақ елі өз аумағын мекендеген 130-дан астам ұлт пен ұлыстар үшін құтты мекенге айналып, әлем қауымдастығына үлгі көрсетуде. Халкымыздың ешкімді жатырқамайтын, бөтенсінбейтін кең пейілді, ақ жарқын, мейірбандық дос көңілі мен көркем мінезі, «бүтінді бөлісіп, жартыны жарып жеуге» дайын тұратын жомарт дархандығы қай этностың өкілі үшін де үлгі-өнеге болуға тұрарлық ұлы қасиет. Қысылғанда пана болған, сүрінгенде сүйеу болған қазақы мінезден отанымызды мекендейтін басқа да 100-ден астам ұлт пен ұлыстардың

өкілдері үлгі алуда. Бұл біздің еліміздің барша азаматтарына тән «қазақстандық мінез» екендігін өзге шет елдер де сезіп, байқады.
Біріккен Ұлттар Ұйымының мәліметтері бойынша, болашақта әлем бойынша жойылып кетуі мүмкін елдердің қатарына – Гонконг, Макао, Босния және Герцеговина, Мальта, Словакия, Сингапур, Македония, Румыния, Венгрия елдері бар. Сонымен қатар, «мәңгілік» жасайтын елдердің тізімінің қатарына – Қара құрлық, Таяу Шығыс (Ираннан басқасы), Орталық Азия, оның ішінде – Қазақстан. Кавказ елдерімен бірге Ауғанстан, Пәкістан, Үндістан, Моңғолия, Индонезия, Филиппин мемлекеттері енгізілген. Осы ресми көрсеткіштердің өзі-ақ Қазақ елінің «Мәңгілік ел» болуына барлық негізі барын айғақтап, санаға үлкен куаныш пен нық сенім ұялатады.
Іргесі қаланған мықты мемлекет болу мүддесін көздеген ел, жоспарлау саясатымен, ұзақ мерзімді дамумен және экономикалық өсумен айналысады, соған сәйкес алдағы ұзақ жылдарға стратегиялық жоспар құрады.Оның дәлелі – «Қазақстан-2050» стратегиясы. Бұл – бүгінде әлемдік қауымдастық бағдар ұстап отырған нақты шамшырақ. БҰҰ-да 2050 жылға дейінгі өркениеттер дамуының жаһандық болжамы әзірленген болса, Дүниежүзілік азық-түлік ұйымы да осы мерзімге дейінгі болжамдық баяндаманы жариялады. Қытай да өзі үшін дәл осындай стратегиялық жоспарлау көкжиегін айқындап алғанын ескерсек, Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың бұл қадамын тек ірі саясаткерлерге ғана тән көрегендік деп бағалау керек. Бұл Қазақстанның «Мәңгілік ел» болуына апарар даңғыл жолдың бір көрінісі іспеттес. Осыған дейін алдыңғы қатарға экономикалық мүдде шығып, идеологиялық мәселелер кейінге шегеріліп келсе, қазіргі Қазақстан жағдайы мүлде бөлек. Тек материалдық байлық адамдарды бақытты етуге жеткіліксіз екенін өмір дәлелдеп берді. Ендігі құндылықты қор – рухани байлық.
«Қазақстан – 2050» стратегиясына сәйкес, Ұлттық интеллигенцияның рөлі ерекше маңызға ие болды. Елбасының: «Біз мемлекеттігіміздің рухани мәселелері экономикалық, материалдық мәселелерден ешбір кем бағаланбайтын даму кезеңіне келіп отырмыз», – деп тұжырым жасауы сөзімнің тағы бір айғағы іспеттес. Ұлт зиялыларына айрықша маңыз беріліп, ерен жауапкершілік жүгі артылды. Өйткені, Елбасы дәл айтқанындай: «Рухани дамуда негізгі рөлге әрқашан интеллигенция ие». «Интеллигенция қалыптасқан мемлекет кезеңінде жалпыұлттық құндылықтар жасауда алдыңғы қатарлы күш болуы керек».
Жалпыұлттық құндылықтар дегенде, ең алдымен, ұлт зиялылары мемлекеттік тіл мәртебесіне назар аударатыны ақиқат. Елбасының халқына Жолдауында бұл мәселе бойынша бағыт-бағдар айқындалып, нақты тапсырмалар берілді. «Мәңгілік ел» болудың өзегі – мемлекеттік тілдің баянды болуын керек етеді. Себебі, қазақ тілі – мемлекеттік тіл болуымен қоса кез-келген ұлттың өзара араласуында, ұрпақ пен ұрпақтың қарым-қатынас құралы. Елбасы айтқандай, «Бабалардың ерлігі, жас ұрпақтың жасампаздығы арасындағы сабақтастықты», мәдениетті, әдебиетті жалғастыратын» – қазақ тілі. Тас мұқалады, темір тозады, адам болса, өмірден озады, ал ұлттың құндылығын ұрпақтан ұрпаққа

жалғастыратын қызыл тіл ғана. Күні кеше Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Біріккен Ұлттар Ұйымының 70 жылдық мерейтойына арналған Бас Ассамблеяның сессиясында ана тілімізде әлем халықтары алдына қаншама күрделі міндеттер қойды. Бұл біздің мемлекеттік тіліміздің өміршеңдігі емей не?! Міне, «Мәңгі ел» идеясының берік қуаты!

Бірлігі бар ел озады, бірлігі жоқ ел тозады. Бұл – тарих заңы. «Бабаларымыз тірі болу үшін бір болса, біз әрдайым ірі болу үшін бір болуымыз керек». Бұдан артық қалай айтуға болады? Қазақты ешқашанда сырттан жау алған емес. Қазақ әлсіресе алауыздықтан әлсіреген, күшейсе бірліктен күшейген. Отбасының берекесі қабырғасының қиюымен емес, теңінің жиюымен, өзара сыйластықпен, татулықпен кіреді. Мемлекет те солай. Шыңғысхан мен оның замандастарының да «Мәңгі ел» құру арманымен таныс болғаны белгілі. «Мәңгі ел» дегеніміз – мәңгілік бақыт идеясымен байланысты.

Шығыс түріктерінің идеологиясы немесе осы идеология әсерімен құрылған қағанат аты болумен қоса «Мәңгі ел» сөзі осынау халықты біріктірер тағы бір маңызды мағынаға ие.

Бір ұлттың қалыпты өмір сүруін қамтамасыз ету үшін төлтума тарихы мен мәдениетінің өзегін құрайтын ұлттық дүниетанымды, рухани қайнарларды қайта қалпына келтіріп, қоғамның өзіндік тарихи сана-сезімін қалыптастыру керек. Ұлттық мәдениеттің негізін құрайтын іргелі құндылықтарды, яғни адамдарды рухани тұрғыда оятатын ана тілі мен салт-дәстүрді жетілдіруге тиіспіз. Сондай-ақ, халқымыздың тарихын толығымен жан-жақты зерттеулер арқылы қалпына келтіру қажет. Ол өз кезегінде тәуелсіздіктің рухани тұғырын құрауға негіз болады.

XXI ғасыр Қазақ елінің «Алтын ғасыры» боларына сенемін. Қазақстан халқы ұлы тарихтың иесі атануға лайық. Айбынды азаттығымыз баянды, тәуелсіздігіміз тұғырлы болсын!

пайдаланылған әдебиеттер:

1.«Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ», атты халыққа арнаған жолдауы. « Егемен Қазақстан» газеті, 2014, 17 қаңтар .
2. Сатай Сыздықов. «Мәңгілік Ел» Бұл көне тарихтан тін тартқан идеяның жаңа дәуірмен ұштасуы», «Егемен Қазақстан» 2014 ж 4 желтоқсан
3. Амангелді Айталы. «Мәңгілік Ел» идеясының тарихи тамыры», «Егемен Қазақстан», 2014 ж 26 ақпан «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының құндылықтары және мәні.

«МЕН ӨЗ ЕЛІМНІҢ ГҮЛДЕНУІ ҮШІН НЕ ІСТЕЙ АЛАМЫН»

Садыкова.Б.С., Тұрсынбек.А., Камалатдинова.М.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Қазақстан Республикасы
b3-80@mail.ru

Мен Отанымнан не аламын деп емес не беремін деп еңбек етуім керек. Отанға жақсылық жасау үшін бірінші білім алу керек. Екінші сол білімді жүзеге асыруды мақсат етіп қойып, жұмыс жасау керек. Жүзеге асыру үшін іскер, қабілетті болу керек. Сол іскерлігі мен қабілетін бүгінгі күні жастардың алдына қойған мақсатымен ұштастыру қажет. Мысалы, Нұрлы жол бағдарламасында жастардың алдына қойған міндет бар.Сол міндетті орындау үшін әрбір жас өз мүмкіндігінше қызмет атқаруы тиіс. Қызметті атқару дегеніміз-мемлекеттің дамуына, өсуіне,өркендеуіне өзінің атқарған қызметі арқылы таза үлес қосу. Үлес қосу дегеніміз бүгінгі әлемдік ғылым мен техниканы меңгеру. Жаңа техниканы үйрену, міндетті түрде ағылшын тілін білу. Қазақстан халқының дамуы үшін, болашақ үшін қандай қажеттіліктер бар? Бүгінгі күні қандай жұмыс атқарылды, соның ара жігін аша білуі қажет.Ара жігін ашу үшін әр жас сауатты,тиянақты болуымен қатар бойында Отансүйгіштік қасиет болуы қажет.Еліміздің гүлденуіне жастар көптеп үлесін қосып жатыр. Еліміздің болашағы-жастардың қолында. М.Жұмабаевша айтқанда: «біз жастарға сенеміз»

Көздерінде от ойнар,
Сөздерінде жалын бар.
Жаннан қымбат оларға ар,
Мен жастарға сенемін.

-дей келе М. Жұмабаев ендігі үміті мен арманын жастарға артады.

Осы қазақ елінің гүлденуіне қыздардың да қосқан үлесі зор. Мысалы, айтатын болсақ «Желтоқсан құрбандары»Ләззат, Сабира сынды ару, батыр қыздарымызда үлкен еңбек сіңірді.Қаншалықты жас болсада еліміздің басшысы қазақ болғанын қалап бас көтерді.Өйткені қазақтың жанын қазақ түсінеді. Еліміздің қамын ойлайды,гүлденуіне, көркеюіне өз үлесін қосады деп шешті. Қазақ халқының қалыптасуына көмегін тигізген, сұрапыл соғыста елі үшін аянбай еңбек еткен Әлия,Мәншүк Ләззаттарды айта аламыз.1990 жылдардан бастап, яғни, тоқырау жылдары осындай үлкен, ауыр жағдайдан алып шыққан, еліміздің аяққа тұруына септігін тигізген-қыздар, әйелдер қауымы болатын. Кеңес заманында қазақтардан ешқандайй спортшылар шыққан жоқ. Ал қазір еліміздің атын бүкіл әлемге танытып жатқандардың бірі осы спортшыларымыз болып табылады. Жуык арада Айға ұшқан Қазақстандық азамат Айдын Айымбетов қазақтың атын әлемге танытты.Тағы да айта кететін жайт Н.Назарбаевтың зияткерлік мектебін бітірген жастар еліміздің өркендеуіне көп қызмет атқарып жатыр. Яғни, осы зияткерлік мектепте мемелекет көлеміндегі ірі істерге жас кадрлер дайындалуда [1]. Қазақ хандығының 550 жылдығына байланысты жастардың қосып жатқан үлесі зор. Осы орайда жастардың Президент сайлауына сіңіріген еңбегін елемеске болмас. Еліміздің көркеюіне, гүлденуіне Президенттің «жасыл ел» бағдарламасы да өз септігін тигізуде. Жастар саясатын іске асырудың негізгі міндеттерінің бірі-жас адамдардың өнегелік және рухани дамуын қалыптастыру,оларды патриотизмге тәрбиелеу,ішкі саяси тұрақтылықты нығайту болып

табылады. Еліміздің дамуы, гүлденуі үшін біз бүкіл еліміз бойынша әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметін көрсетуге қол жеткізуіміз керек. Президенттің «100 мектеп,100 ауруxана, » атты саясаты да еліміздің дамуы жолында үлкен септігін тигізуде. Әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуды біз стратегиялық міндет дәрежесіне көтеруге тиіспіз. Біз мемлекеттік- жекеменшік әріптестігінің көмегімен әлеуметтік-инфрақұрылымдық даму тетігін қалыптастыру қажеттігіне жеттік деп білемін. Қазақстан елін,мәдениетін, өркениетін бүкіл әлемге таныту мақсатында EXPO көрмесі ұйымдастырылуда. Экспо 2017-2017 жылдың 10 шілдесіне бастап 10 қыркүйегіне дейін Қазақстанның елордасы Астана қаласында Халықаралық көрмелер бюросымен (ХКБ) ұйымдастырылатын көрме.

Қазақстанның солтүстік, батыс, шығыс өңірлерін қазақтандыру мақсатында Серпін бағдарламасы ұйымдастырылуда. Бұл жобаның басшысы-Мұрат Әбенов. Қазақстандық дамудың жаңа кезеңі-жан-жақты жаңғыртуды жеделдету.

«Қазақстан-2030» Стратегиясын дәйектілікпен орындау өзіміздің алдағы ілгерілеуіміз үшін берік негізді қамтамасыз етті. Бізде бұрынғыдан да табыстырақ алға басуымыз үшін барлық негіз бар, біз мұндай тарихи мүмкіндікті уысымыздан шығармайтын боламыз.Сол үшін де Қазақстанды жеделдете жан-жақты жаңғырта жаңарту жолы таңдап алынды. Бұл-біздің бұдан былайғы дамуымыздың бірден-бір дұрыс арнасы.

Мемлекет басшысының осы идеяларын негізге ала отырып Қазақстан Республикасы Үкіметі жастар мәселелсіне арнап арнайы бағдарлама қабылдады. Бүгінгі «Мәңгілік Ел Жастары-индустрияға» Мемлекеттік бағдарламасы осы бір бастамаға үндеу қосып,барынша жастарға қолдау көрсету болып табылады.М.Жұмабаев:

Тау суындай гүрілдер,
Айбынды алаш елім дер.
Алтын арқа жерім дер
Мен жастарға сенемін

-деп, мына біз- жастарға үлкен сенім артып кетті [2]. Құрметті жастар ата-бабамыздың бізге артқан сенімін абыроймен ақтап, еліміздің дамуына өз үлесімізді қосып, қазақ елі үшін аянбай тер төгіп, еңбек етейік.

Сайын даланың төсін жайлаған қазақтың Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ-Мәңгілік Қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ Елінің Ұлттық идеясы-Мәңгілік Ел!

Елдің тағдыры, оның дамуы немесе құлдырауы сол елдің әрбір азаматының әрекетіне немесе әрекетсіздігіне байланысты болатыны ақиқат. Мен қарапайым отбасынан шықтым. 2014 жылы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институтына жаратылыстану және ақпараттандыру факультетіне түстім. Оқуым мемлекеттік грант негізінде тегін болды және оқу барысында жатақханамен,шәкіртақымен қамтылудамын. Бұл мемлекет тарапынан жасалған үлкен көмек болды. Болашақта өз мамандығымның

білікті иесі болуға тырысамын. Бұл жолдың басы ғана, мен әлі алда үлкен белестерді бағындыруды мақсат етіп отырмын. Елімнің тағдыры-менің тағдырым. Менің тұлға ретінде дамуыма оң ықпал етіп жоғары оқу орнында мемлекеттік грант негізінде тегін оқытқан мемлекет болса, енді болашақта өзім аз да болса елімнің дамуына үлес қосамын.

Елдің әр азаматы өз тағдырын ел тағдырымен байланыстырып, шын ықыласымен еңбек ететін болса ғана ғана біз Елбасы айқындағандай «Қазақстан-2050» даму Стратегиясына сай бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына кіретін боламыз.

Қорыта айтқанда, ұлтжанды жастарды ерінбей еңбек етуге үйде отырып өз және ел тағдырына шағым айтқанша, сол тағдырды бәріміз бірігіп жасауға шақырамын.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан-2050» даму стратегиясы
2. «Мәңгілік Ел Жастары - Индустрияға»

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Дерябина А.В., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: alyoshka130695@mail.ru

Среди важнейших вопросов развития Казахстана в период Независимости особое место занимает молодежное направление. Это подчеркивает и молодость казахстанского государства, и значимость молодого поколения в его жизни. Более шести миллионов казахстанцев родились в годы Независимости. Выдвинув перед народом республики масштабные задачи в Послании «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», Президент Республики Казахстан – Лидер нации Н.А.Назарбаев справедливо выделил в качестве двигателя нового курса молодежь [1].

Государственная молодежная политика формируется на уровне государственных институтов. Поэтому ее темпы и эффективность зависят от возможностей государства. Но, с другой стороны, без активного участия молодежи не будет наблюдаться развитие самого государства. Этот факт объясняет лидирующее положение молодежной политики среди других направлений деятельности государства. Такая же позиция наблюдалась, например, в СССР. Положительные изменения стали особенно заметны в 80-е годы, когда лидирующей позицией являлась разработка закона о государственной молодежной политике. Она привлекла внимание к молодежи многих структур советского общества при инициативной роли комсомола.

Закон «Об общих началах государственной молодежной политики в СССР» был принят накануне распада Советского Союза.

По мнению доктора философских наук, профессора И.М.Ильинского, идея молодежной политики явилась одной из немногих положительных идей, которые унаследовали государства, созданные позже на постсоветском пространстве [2]. Мне особо хотелось бы подчеркнуть эту мысль: молодежную политику целесообразно рассматривать в качестве особого самостоятельного направления деятельности государства, а не в качестве составляющей социальной политики или внутренней политики, так как политика в отношении молодежи включает и международный аспект.

В области управления молодежной политикой в Казахстане использованы разные подходы. Государственный комитет по делам молодежи, физической культуре и спорту, образованный в 1991 году, был вскоре преобразован в Государственный комитет Республики Казахстан по делам молодежи. Комитеты по делам молодежи были созданы и на местах. В конце 1993 года упраздняются Государственный комитет по делам молодежи и Министерство туризма, физической культуры и спорта и вместо них создается единый орган: Министерство по делам молодежи, туризма и спорта Республики Казахстан. В дальнейшем при очередных реорганизациях органов государственного управления молодежью стали заниматься структуры в различных министерствах [3]. В настоящее время эти функции переданы Министерству образования и науки. По поручению Главы государства в его структуре образован Комитет по молодежной политике, а в регионах – соответствующие управления. В 2008 году создан Совет по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан. Действуют Советы по делам молодежи при акимах областей, городов Астаны и Алматы.

В поле реализации государственной молодежной политики должна войти пропаганда ценности здоровья и спорта. По-прежнему, высоко значимым остается принцип солидарной ответственности за свое здоровье, отказа от вредных привычек, ведение здорового образа жизни.

Спорт в Казахстане сегодня является именно той сферой, где социальные лифты работают наиболее отлажено. Глобальные успехи казахстанских спортсменов наглядно показывают, что парни и девушки, проявляя талант, упорство, характер и трудолюбие, могут добиться высоких результатов, а вместе с ними славы, почета, уважения и материального благополучия. Ярким примером этого являются 17 медалей разного рода, завоеванные казахстанскими спортсменами на Бразильских Олимпийских играх 2016 года. Данный факт свидетельствует о том, что наша страна движется вперед, развивается и с каждым годом повышает планку результативности.

Говоря о спорте, его развитии, невозможно не упомянуть нашу гордость – поистине великих спортсменов – Ивана Дычко и Василия Левита, уроженцев нашего города, которые привнесли огромный вклад в казахстанский спорт.

Иван Федорович Дычко (родился 11 августа 1990 года) - казахстанский боксёр, бронзовый призёр Олимпиады 2012 года в Лондоне,

трёхкратный призёр чемпионатов мира (2011, 2013, 2015), чемпион Азии 2013 года, финалист Азиатских игр 2010 года в Гуанчжоу и чемпион Азиатских игр 2014 года в Инчхоне. Заслуженный мастер спорта Республики Казахстан (2012); бронзовый призер Олимпиады в Рио-де-Жанейро в 2016 году. Республиканская федерация, подведя итоги 2015 года, назвала Ивана Дычко лучшим боксером Казахстана[4].

Василий Алексеевич Левит (родился 24 февраля 1988 года) – казахстанский боксер, победитель ряда международных турниров, серебряный призер Чемпионата Республики Казахстан в 2010 году, Чемпион Казахстана в 2009, 2011 годах, Чемпион Азии в 2011 году, по рейтингу WSB прошёл отбор на Олимпиаду-2016. В полуфинале победил кубинского боксера Эрисланди Савона. В финале уступил по очкам российскому боксеру Евгению Тищенко, завоевав серебряную медаль[4].

«Благодаря дарованиям казахстанских спортсменов наша страна оказалась в первой двадцатке по спортивным достижениям, — с гордостью сказала Дарига Назарбаева и отметила еще одну, неожиданную особенность увлечения спортом. — Победы спортсменов заставляют по новому посмотреть на роль спорта в нашей жизни. Главное, чтобы наши молодые граждане с детства были вовлечены в спорт, были сильным и активными».

По мнению председателя оргкомитета Универсиады, местным акимам нужно уделить больше внимание развитию физкультуры, созданию дворовых клубов, ДЮСШ. Нужно строить и простые уличные тренажеры для занятий модным сейчас воркаутом. «Если акиматы за это возьмутся, то за два года мы можем проблему нехватки спортивной инфраструктуры закрыть», — уверена Дарига Назарбаева.

Согласно концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» развитие спорта и массовой физической культуры должно стать особым приоритетом молодежной политики.

Решение различного рода экономических задач, стоящих перед молодым поколением нашей страны, не представляется возможным, если молодые казахстанцы не будут физически здоровыми.

Неотъемлемой частью государственной молодежной политики должен стать принцип солидарной ответственности за свое здоровье.

Молодым людям необходимо отказываться от вредных привычек, повышать мотивацию к ведению здорового образа жизни, обращая внимание на профилактические мероприятия. Особым приоритетом должны стать занятия спортом и физической культурой.

Понятия «молодежь» и «физическая культура» должны стать неотъемлемой частью образа жизни молодого человека.

С учетом этого необходимо:

1) формировать у молодежи привычку к регулярному прохождению профилактических мероприятий и вакцинаций;

2) активизировать работу средств массовой информации по представлению данных о доступности медицинской помощи, включая консультативные услуги, с участием семьи, групп сверстников, учебных заведений, средств массовой информации, медицинских учреждений и других партнеров в рамках здорового образа жизни;

3) проработать возможность создания и обеспечения доступа молодежи к единой информационной базе данных по вопросам охраны репродуктивного здоровья;

4) рассмотреть вопрос расширения программы по модернизации спортивных залов и оснащению спортивным инвентарем организаций системы образования;

5) обеспечивать доступность спортивных объектов для массового занятия спортом;

6) в целях развития активного образа жизни и укрепления патриотизма вести пропаганду отечественного экотуризма, разрабатывая новые маршруты и добиваясь роста их популярности [5].

Рассматривая реализацию стратегий и посланий Президента на местном уровне, т.е. именно на территории города Рудного, хотелось бы отметить повсеместное строительство спортивных площадок во дворах города, улучшение оснащения спортивным инвентарем спортивных залов школ, колледжей, института, финансирование которых проводится из государственного бюджета.

Подводя итоги вышеизложенному материалу, следует отметить хорошую поддержку молодежного спорта со стороны государства. От молодого поколения же, в свою очередь, требуется активное участие в предоставляемых программах и выборе спортивного образа жизни.

Список литературы:

1.Казахстанская правда, 15 декабря 2012.

2. Ильинский И.М. Молодежь и молодежная политика. Философия. История. Теория. М.: Голос, 2001, с.546.

3.Нормативные правовые акты в сфере молодежной политики. Астана, 2008, с. 6.

4. https://ru.wikipedia.org/wiki

5.Зайниева Л.Ю. Государственная молодежная политика: Казахстан в контексте мирового опыта. Алматы: «Дайк-Пресс», 2006, с.185-189.

ВЛИЯНИЕ СПОРТА НА ЧЕЛОВЕКА

Женисов А. А., Парисеева С.Н.
Рудненский Индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан

Активные занятия спортом помогут любому человеку легко и быстро предотвратить проблемы со здоровьем, эффективно снижая риск сердечно-сосудистых заболеваний. Мало того, данные упражнения помогают улучшить непосредственно саму работу сердца, максимально насыщая его кислородом и снижая давление. Таким образом человек чувствует себя намного эффективнее и лучше! Занятия спортом в последнее время являются достаточно модной тенденцией. Это говорит о том, что люди стремятся к более здоровому образу жизни, регулярно поддерживая хорошую физическую форму. В результате таких занятий человек формирует красивую здоровую фигуру, снимает стресс и просто наслаждается процессом. Спорт служит профилактикой многих заболеваний и оказывает благотворное влияние на весь организм, позволяя прожить счастливую долгую жизнь.[1]

Регулярные спортивные занятия предупреждают многие заболевания, значительно укрепляют иммунитет, повышая сопротивляемость и устойчивость организма к различным негативным факторам. Спорт закаляет не только тело человека, но и его дух, повышает выносливость и тренирует силу воли, что немаловажно с психологической точки зрения. Регулярные тренировки способствуют здоровому образу жизни, исключая курение табака и употребление алкогольных напитков. У человека, который занимается спортом, формируются новые рефлексы, которыми он пользуется на протяжении всей жизни. Если постоянно заниматься спортом, то улучшиться работа сердца и сосудов. Ведь при регулярных тренировках работают все органы в интенсивном режиме.

Не стоит переживать за сильные нагрузки на сердце, ведь орган быстро привыкает к нагрузкам и быстро восстанавливается после них. Начинают лучше работать органы дыхания, так как увеличивается количество воздуха, проходящего через дыхательные пути. За счет занятий спортом может развиваться нервная система человека. Это происходит из-за того, что улучшается координация движений. Человек меняет отношение к жизни он становится более жизнерадостным.

При интенсивном занятием спорта улучшаются следующие характеристики.

Укрепляется опорно-двигательный аппарат, увеличивается объём и силовые показатели мускулов, кости скелета становятся более устойчивыми к нагрузкам. В процессе тренировок в тренажёрном зале или при занятиях бегом, плаванием, велоспортом улучшается кислородное питание мышц, включаются в работу кровеносные капилляры, которые в покое не задействованы больше того, образуются новые кровеносные сосуды.

Укрепляется и развивается нервная система, это происходит за счёт увеличения ловкости, быстроты и улучшения координации движений. Занятия спортом способствуют постоянному формированию новых условных рефлексов, которые закрепляются и складываются в последовательные ряды.

Улучшается работа сердца и сосудов, влияние спорта на организм человека делает сердце и сосуды более выносливыми. Тренировки заставляют

все органы работать в интенсивном режиме. Мышцы при нагрузках нуждаются в повышенном кровоснабжении, что заставляет сосуды и сердце перекачивать больший объём насыщенной кислородом крови за единицу времени. Улучшается работа органов дыхания. При физических нагрузках ввиду увеличения потребности тканей и органов в кислороде, дыхание становится более глубоким и интенсивным. Улучшается метаболизм.

Тренированный организм лучше регулирует содержание сахара и прочих веществ в крови. Меняется отношение к жизни. Физически активные люди более жизнерадостны, менее подвержены резким сменам настроения, раздражительности, депрессиям и неврозам [2].

Если вы хотите похудеть, но не имеете возможности посещать тренажерный или спортивный зал, то можно увеличить расход энергии другими способами. Важно помнить, что основным аспектом при похудении является питание, а потом уже тренировки, поэтому если у вас не налажена диета, то не стоит ждать грандиозных результатов.

Первое, что вы можете сделать для повышения расхода калорий, это увеличение ходьбы. В среднем организм человека тратить на десять тысяч шагов примерно три с половиной сотни калорий, без учёта наклона дороги и веса, с которым вы идёте. Если у вас есть свободный час в сутки, то лучше пренебречь ездой на автобусе, ведь можно пройти несколько километров пешком, тем самым потратив немного больше времени, но зато намного больше энергии. Также если вы едете на метро, то лучше выйти на несколько станций раньше и пройти до нужного местоположения «на своих двоих».

Лучше всего начинать такие походы постепенно, тогда не будет большого желания проехать это расстояние, а уже со временем увеличить его вплоть до полного отказа от общественного или личного транспорта. Также дополнительный расход калорий может подарить вам отказ поездки на лифте, так как при прохождении ступеней вверх по лестнице организм расходует большое количество энергии.

Утренняя зарядка хорошо поможет увеличить вашу активность на протяжении дня. Она способна разогнать метаболизм и немного сжечь жир, так как при зарядке на голодный желудок используются только телесные энергетически запасы. Можно составить тренировочный комплекс в домашних условиях от пятнадцати до тридцати минут, включив в него разнообразные упражнения на все группы мышц. Это также придаст вам бодрости в течение дня.

Если вы решили поменять свою жизнь, а именно изменить свой вес в лучшую сторону, то стоит не пренебрегать дополнительной активностью, так как оно хорошо способствует в осуществлении данной цели [3].

Физкультура и спорт это прекрасное средство защиты от меланхолии и апатии и борьбы с их проявлениями. В сложные жизненные моменты не стоит замыкаться в себе. Лучше пойти на прогулку, записаться на курсы танцев или в группу боевых искусств, устроить велосипедную прогулку, или научиться играть в большой теннис.

Найти себе любимое занятие, то, которое по душе и уделять ему внимание как можно чаще. Эти занятия однозначно помогут тебе переключиться от навязчивых негативных мыслей и забыть навсегда о депрессии. Научившись позитивно мыслить, поддерживая свой физический тонус любимым спортивным хобби, ты начнёшь видеть и ценить жизнь в самых лучших её проявлениях[4].

Список литературы:

1. Основы медицинских знаний и здорового образа жизни / Роман Айзман, Виктор Рубанович, Михаил Суботялов / Сибирское университетское издательство / 2010г.
2. http://vashsport.com/sport-i-zdorove/ / Воздействие физкультуры и спорта на организм.
3. http://www.vitamarg.com/health/sport/6557-podderzhivajte-aktivnost / Поддерживайте активность в течение дня /2016
4. Сила воли. Как развить и укрепить / Келли Макгонигал / Издательство «МИФ» / 2016

СТУДЕНЧЕСКИЙ СПОРТ В КАЗАХСТАНЕ

Козырев С.В., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:kozirev.svyatoslav@yandex.ru

Спорт на современном этапе - общепризнанное социальное явление. Студенческий спорт позволяет не только реализовать потенциал разнообразных физических качеств и двигательных способностей, но и служит средством формирования нравственности и дополняет социальную деятельность молодых людей.

С обретением Независимости Казахстана развитию студенческого спорта стало уделяться большое внимание. В 1992 году был создан Национальный студенческий спортивный союз. Сборные команды студентов Казахстана с 1993 года стали принимать участия во Всемирных универсиадах. Для развития массового студенческого спорта с 2001 года при вузах начали функционировать спортивные клубы, а Национальный студенческий спортивный союз был преобразован в Национальный спортивный союз университетов, который в том же году был принят в Международную федерацию студенческого спорта (ФИСУ). Однако в дальнейшем развитие студенческого спорта, в условиях все возрастающей конкуренции на мировой спортивной арене потребовало более гибкой формы и системы управления. В этой связи, по инициативе Казахской академии спорта и туризма Национальный спортивный союз университетов в 2006 году был преобразован в Федерацию студенческого спорта РК, которая

могла самостоятельно и оперативно решать все насущные проблемы студенческого спорта.

Федерация студенческого спорта РК осуществляет свою деятельность через созданные при вузах Казахстана федерации по базовым видам спорта. Президентами этих федераций избраны ректора крупных университетов, которые имеют возможность обеспечить на базе своих вузов развитие одного-двух видов спорта.

Федерация организует работу спортивных клубов университетов, осуществляет подготовку и участие студентов на Республиканских соревнованиях, комплектует сборные студенческие команды для участия на Всемирных универсиадах, чемпионатах мира среди студентов, организует проведение повышения квалификации тренерских кадров, осуществляющих подготовку студенческих команд, оказывает содействие по созданию условий для обучение одаренной в спорте молодежи в вузах Казахстана.

По инициативе Федерации в Закон «Об образовании» были внесено дополнение, в соответствии с которым юный спортсмен, занявший призовое место на чемпионатах РК, Азии, Европы получает право внеконкурсного зачисления в вуз по специальности «Физическая культура и спорт». Ранее студенты – победители Всемирной Универсиады не получали никакого вознаграждения, хотя по своему рангу, Всемирная универсиада является вторым комплексным спортивным мероприятием, после Олимпийских игр. С 2009 года по Постановлению Правительства РК, чемпионы и призеры Всемирной универсиады приравнены к победителям Азиатских игр. [1]

Немного статистики.

В Казахстане занимаются физкультурой и спортом всего 21,6 % населения. Из них около 12% - в возрасте от 15 до 27 лет.

Из 10 студентов:

4 - не занимаются физкультурой и спортом в связи с состоянием здоровья

3 – посещают уроки физкультуры в ВУЗе

2 – дополнительно посещают секции или тренажерные залы

1 - занимается профессионально. [2]

В последние десятилетия XX века и в начале XXI века одной из основных задач ученых, работающих во всех областях науки, стала задача разработки комплекса мер. которые бы позволили сохранить и укрепить здоровье человека, продлить его активную жизнь, преодолеть различного рода болезни. Но одни только достижения в области медицины, генетики, экологии не способны сделать человека здоровым. Решение такой задачи невозможно без повышения значимости физической культуры и спорта, без достижения понимания населением важности физической активности, без формирования взгляда на физическую культуру, как на фактор здорового образа жизни.

В настоящее время стало общепризнанным фактом, что приоритет во всей работе, связанной с развитием физкультурно-спортивного движения, должен быть отдан физическому воспитанию и формированию здорового образа жизни дошкольников, учащихся образовательных школ, студенческой и

рабочей молодежи. Для выполнения этих поставленных задач Президент Казахстана Н. А. Назарбаев передает в своем Послании «Стратегия "Казахстан - 2050": новый политический курс состоявшегося государства», что особое внимание будет уделено развитию массового спорта среди детей и молодежи, путем активизации школьного и студенческого спорта. Здоровье подрастающего поколения, развитие и совершенствование его здоровья является одной из приоритетных задач.

Для стимулирования бережного отношения каждого гражданина к своему здоровью и образу жизни государством поэтапно создаются условия для развития активного отдыха, физической культуры и массового спорта в каждом населенном пункте, в том числе в сельской местности, а также в каждом учреждении и предприятии. По прогнозам экспертов к 2050 году занятия активными видами спорта, ведение здорового образа жизни станут стилем жизни казахстанцев.

Агентство спортивных клубов в Казахстане ведет совместную работу с Министерством образования и науки, по развитию сети спортивных клубов в вузах и колледжах страны, в рамках активизации деятельности физкультурно-спортивного объединения «Сункар». по проведению соревновании студенческих лиг для дальнейшей популяризации спорта среди студенчества, развитию инфраструктуры спорта и внедрению системы волонтёрства, в канун подготовки к 28-й Зимней Универсиаде 2017 года в г. Алматы.

Активное развитие получили национальные виды спорта, которыми на сегодняшний день занимаются свыше 166 тысячи человек (в 2009 году - 123 тысячи человек). Этому способствовало проведение ежегодных чемпионатов, республиканских и международных турниров, в том числе первый Чемпионат мира по тогызкумалак, первые Юношеские сельские спортивные игры, чемпионаты мира и Азии по казахской борьбе (казак куреси), Игры Народного спорта на призы Президента Республики Казахстан, открытие в спортивных школах и клубах отделений по национальным видам спорта. [1]

Федерацией студенческого спорта Казахстана создаются спортивные клубы во всех университетах с правами юридического лица, которые будут организовывать спортивную жизнь в данном университете. Эти спортивные клубы будут учреждать студенческие лиги по видам спорта. К 2016 году были учреждены две студенческие лиги – по баскетболу и футзалу. В будущем будет происходить создание студенческих лиг по всем видам спорта, по которым проходит Всемирная зимняя универсиада и чемпионаты мира среди студентов.

Например, в студенческую лигу по футзалу входят спортивные клубы университетов, где развит футзал. Они будут проводить республиканские соревнования, и победители поедут на чемпионаты Азии, чемпионаты мира и Всемирные универсиады. В прошлом году федерацией были проведены соревнования по футзалу, и победители – Казахстанский университет дружбы народов – участвовал в Чемпионате Азии, который проходил в апреле 2016 года.

Студенческие лиги – аналог федераций по видам спорта Национального олимпийского комитета. Студенческие лиги станут объединением юридических лиц, которые будут проводить свои соревнования и отбирать лучших. И все эти лиги войдут в состав федерации студенческого спорта. Лучшие спортсмены получат путевку на соревнования международного уровня. Таким образом федерация студенческого спорта РК старается «поставить на рельсы» студенческий спорт. [3, 4].

Список литературы:

1. Султанова А. С., Павел Х. С. Физическая культура как уникальный источник жизни. //Актуальные проблемы физической культуры, спорта, туризма и рекреации: материалы IV Всероссийской с международным участием научно-практической конференции студентов и аспирантов, г. Томск, 21 апреля 2016 г. / под ред. канд. биол. наук А. В. Кабачковой. – Томск: STT, 2016.- С. 158.
2. Сауле Бапакова, Жигер Байтелесов «Казахстан: физкультура и спорт (правительственный час)». // http://news.ivest.kz/47970815-kazahstan-fizkultura-i-sport-pravitelstvennyy-chas
3. Сайт федерации студенческого спорта Республики Казахстан // http://fnsu.kz
4. Кайрат Закирьянов: «Мы должны воспользоваться шансом». Интервью руководителя федерации студенческого спорта Казахстана. // http://total.kz/sport/2016/04/27/kayrat_zakiryanov_myi_doljnyi_vospolzovatsya_shansom

РАЗВИТИЕ СПОРТА СРЕДИ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Лыкова В.С., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан

В Послании народу Казахстана 17 января 2014 «Казахстанский путь - 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Глава государства Нурсултан Назарбаев изложил и обосновал совершенно новую концепцию в отечественной истории - «Мәңгілік Ел».

По сути, это национальная идея и государственная идеология нашего государства, которая базируется не только на многовековой мечте нашего народа, но и на конкретных результатах развития Казахстана за годы независимости. Чтобы осуществлять семь незыблемых основ Мәңгілік Ел нам необходимо здоровое и сильное общество, которое должно обеспечивать себе не только духовное развитие, но и физическое.

Мәңгілік Ел – это Общество Всеобщего Труда. Все достижения и успехи страны – результат каждодневного, кропотливого труда всех казахстанцев. Мы будем укреплять наши ценности трудолюбия и ответственности, уважения к

Человеку Труда, создавая условия для реализации созидательного потенциала каждого гражданина страны [1].

В Казахстане как и любой стране есть люди с ограниченными возможностями, из идеи "Мәңгілік Ел" мы видим, что они как и все граждане Казахстана имеют право реализовывать себя, раскрывать свой потенциал как в спорте так и в других сферах жизни. Одним из значимых факторов массового спорта является вовлечение к занятиям физической культурой и спортом лиц с ограниченными возможностями.

Одной из важнейших направленностей реабилитации людей с ограниченными физическими возможностями является физкультура и спорт. Занятия определенными видами спорта для инвалидов — это форма жизненной активности, социальной занятости и других достижений.

Во многих регионах страны попросту нет спортивных объектов для занятия физической культуры и спорта, не обеспечены кадры специалистов, не проработаны научно-методические программы для людей с ограниченными возможностями. Это играет огромную роль в развитии данной категории людей, с помощью адаптированной физкультуры они смогут реализовать свои возможности, достичь высоких результатов и уже в будущем участвовать в Паралимпийских играх, Чемпионате мира и т. д.

Адаптивная физическая культура рассматривается как часть общей культуры, подсистема физической культуры, одна из сфер социальной деятельности, направленная на удовлетворение потребности лиц с ограниченными возможностями в двигательной активности, восстановлении, укреплении и поддержании здоровья, личностного развития, самореализации физических и духовных сил в целях улучшения качества жизни, социализации и интеграции в общество [6].

При многих заболеваниях и видах инвалидности адаптивный спорт является практически единственной возможностью удовлетворения одной из главнейших потребностей человека — это потребности в самоактуализации, поскольку профессионально трудовая, общественно политическая и другие виды деятельности зачастую оказываются недоступными.

В 1991 году была создана Ассоциация физической культуры и спорта инвалидов Казахстана, (председатель – Алевтина Фукс). Основным направлением деятельности Ассоциации стало развитие инвалидного спорта в стране, представление интересов Казахстана на международной арене.

Также были организованы Союз слепых спортсменов Казахстана (Председатель – Мейрбек Нусипбаев) и Спортивный Союз глухих, которые стали проводить соревнования со своей категорией спортсменов-инвалидов.

В 1992 году была проведена 1 республиканская Спартакиада инвалидов, в которой приняло участие около 500 спортсменов страны [2].

В 1993 году команда Казахстана впервые приняла участие в Сток-Мандевильских Играх (неофициальный чемпионат мира для инвалидов в колясках), где впервые завоевали бронзовую медаль (Штоль Леонид – пауэрлифтинг). В 1995 году урожай медалей был более весомым: 1 золото, 2

серебра и 2 бронзы, впервые в честь наших спортсменов прозвучал гимн и был поднят флаг Казахстана [2].

Успешно на международных соревнованиях выступала сборная команда Казахстана по сидячему волейболу, которая в 1992 году стала чемпионом СНГ, двукратным чемпионом Азии в 1994 и 1998 гг. Сборную СНГ и сборную Казахстана долгое время тренировал заслуженный тренер СССР Сауранбаев Ж.Н., под его руководством сборная Казахстана заняла 8 место на Паралимпийских играх в Атланте в 1996 году, на чемпионате мира в 1998 году также заняли 8 место.

Получили признание и другие спортсмены-инвалиды нашей страны: по пауэрлифтингу – Колодюк Анатолий (Экибастуз), за вклад в развитие пауэрлифтинга и высокие спортивные результаты награжден специальной медалью Президента Международного Паралимпийского Комитета; в гонках на колясках – Тетюхин Евгений, объездивший практически весь мир, прекрасно владеет английским языком и в свои 62 года принял участие в Паралимпийских Играх 2004 года в Афинах. Муравьев Павел (Алматы) – абсолютный чемпион и рекордсмен Казахстана по плаванию, Чемпион СССР 1980 года [2].

Большое внимание вопросам развития физической культуры и спорта среди инвалидов уделяет Агентство по делам спорта и физической культуры. Им оказывается финансовая поддержка по проведению чемпионатов страны, республиканских Спартакиад, Паралимпийских игр среди всех категорий инвалидов. Также оказывается помощь и поддержка в участии сборных команд Казахстана по инвалидному спорту в международных соревнованиях (финансирование, экипировка делегации) .

Ежегодно в Казахстане проводится более 40 чемпионатов страны по видам спорта среди всех категорий инвалидов, 1 раз в 4 года проводится республиканская Спартакиада и Паралимпийские игры спортсменов-инвалидов.

Паралимпийские игры — высший международный спортивный форум спортсменов с ограниченными возможностями функций опорно-двигательного аппарата, зрения и интеллекта, которых представляют национальные паралимпийские комитеты, признанные Международным паралимпийским комитетом, обладающим правом исключительной собственности на Паралимпийские игры, в том числе правом их организации, проведения, освещения в средствах массовой информации и воспроизводства любым способом, а также иными исключительными правами, предусмотренными его конституцией [5].

Паралимпийские игры – это кульминационный момент четырехлетнего спортивного цикла для спортсменов-паралимпийцев и остальных участников паралимпийского движения. Паралимпийские игры являются самыми престижными соревнованиями для спортсменов с инвалидностью, отбор на которые проходит в рамках национальных, региональных и мировых состязаний.

В 2000 году Международный олимпийский комитет и Международный паралимпийский комитет подписали Соглашение о сотрудничестве, где были закреплены принципы отношений между этими организациями. Через год была введена практика «одна заявка – один город»: заявка на проведение Олимпийских игр автоматически распространяется и на Паралимпийские игры, а проведение Игр осуществляется на одних и тех же спортивных объектах силами одного Оргкомитета. При этом Паралимпийские соревнования стартуют через две недели после окончания Олимпийских игр.

Впервые термин «Паралимпийские игры» упоминается в связи с проведением Игр 1964 года в Токио. Официально это название было утверждено в 1988 году, на зимних играх в Инсбруке (Австрия). До 1988г. Игры назывались «Сток-Мандевильскими» (в соответствии с местом, где прошли первые Паралимпийские соревнования) [3].

В 2003 году был образован Паралимпийский комитет Казахстана, который является координирующим органом спортивных организаций страны и представляет интересы спортсменов-инвалидов Казахстана на международной арене. Председателем Паралимпийского Комитета был избран Елсияр Баймухамедович Канагатов, заместитель Председателя Агентства Республики Казахстан по делам спорта и физической культуры.

Главными задачами Паралимпийского комитета Казахстана являются:

- популяризация физической культуры и спорта среди инвалидов;
- развитие паралимпийских и национальных видов спорта среди инвалидов;
- содействие интеграции спорта инвалидов в отечественное и международное спортивное движение с учетом специфики каждой категории инвалидов;
- осуществление связи с Международным Паралимпийским комитетом и другими международными спортивными организациями [3].

Сегодня в республике функционируют 5 спортивных клуба инвалидного спорта Мангистауской, Атырауской, Алматинской областях, и городах Астана и Алматы, 2 специализированные спортивные школы в Южно-Казахстанской и Карагандинской областях, а также 2 отделение инвалидного спорта в школе высшего спортивного мастерства стадиона «Карасай» г. Петропавловска и в областной специализированной детско-юношеской школе олимпийского резерва города Кызылорды.

Особенно активно ведется работа по инвалидному спорту в Мангистауской, Атырауской, Южно-Казахстанской, Карагандинской, Павлодарской, Костанайской, Северо-Казахстанской, Алматинской области и городах Астана и Алматы.

В 2001 году в городе Астане прошли I Паралимийские игры. Тогда победителями в общем зачете стали спортсмены – инвалиды из Алматы. Спустя шесть лет в 2007 году в городе Талдыкорган (Алматинской области) прошли II Паралимпийские игры. По итогам Игр первое место заняла

команда города Алматы, второе место Карагандинская область, третье место команда города Астаны **[3]**.

Национальный Паралимпийский Комитет Республики Казахстан надеется на взаимопонимание со стороны общественных организаций, меценатов и спонсоров, депутатов мажилиса и сената. В этом направлении НПК РК с помощью Парламента РК и Правительства РК намеревается доработать правовую базу для спортсменов-инвалидов, выработать систему оплаты премиальных и иных поощрений для спортсменов добившихся высоких результатов не только на Паралимпийских играх, но и на Чемпионатах Мира, Азии, Азиатских играх. Также, будет подниматься вопрос об увеличении суммы премиальных за победные выступления на Паралимпийских играх до уровня обычных спортсменов.

По линии Уполномоченного органа в области для развития физической культуры и спорта в Республике Казахстан и НПК РК ежегодно проводятся **б**олее 70-ти республиканских чемпионатов и турниров для различных категорий инвалидов, с участием более 5000 спортсменов-инвалидов, а также обеспечиваются выезды на международные старты.

В 2016 году 7 сентября, в Рио-де-Жанейро стартовали XV Паралимпийские летние игры. Нашу страну на Паралимпиаде представят Ануар Ахметов, Роман Агалаков, Зульфия Габидуллина, Наталья Звягинцева (плавание), Вадим Дукарт, Гульбану Абдыхалыкова, Раушан Койшыбаева (пауэрлифтинг), Ануар Сариев, Куралбай Орынбасар (дзюдо), Аманат Калкаев (легкая атлетика), Александр Медведев (стрельба из лука) [4]**.**

Паралимпийскому спорту в Казахстане должного внимания не уделялось, но сейчас ситуация меняется к лучшему.

Таким образом, казахстанские паралимпийские призеры получат премии равные олимпийским. Золото оценивается в 250 тыс долларов, серебро – 150 тыс долларов, бронза – 75 тыс долларов [4]**.**

Сборную Казахстана на Паралимпийских играх-2016 в Рио-де-Жанейро представляли 11 спортсменов. В копилке нашей команды 2 медали: «золото» и «серебро». Золото нашей команде принесла пловец из Жамбылской области Зульфия Габидуллина, серебряную медаль по пауэрлифтингу завоевала Раушан Койшыбаева из Алматинской области [4]**.**

Накануне «Дня инвалидов» состоялась встреча паралимпийских атлетов-участников Рио2016 с детьми с особыми потребностями столичной школы-гимназии № 65. На встречу были приглашены участники паралимпийских игр Рио 2016 Вадим Дукарт, Ануар Ахметов, а также атлеты инвалидного спортивного клуба «Кайсар». Среди них такие успешные спортсмены-лауреаты соревнований танцев на колясках, как Ардак Отарбаев, который по совместительству является телеведущим программы одного из столичных телеканалов[4]**.**

Данная акция организована с целью поднятия духа учащихся данной специализированной школы-гимназии и с целью привлечения внимания к

спорту и изменения отношения нашего общества к людям с ограниченными возможностями у нас в стране.

Каждый из атлетов поделился с ребятами своими историями побед и достижений, продемонстрировал свои медали и грамоты.

Хотелось бы отметить, что в данной школе в 2016-2017 учебном году совместно со здоровыми детьми в инклюзивных классах обучаются 81 учащихся с ограниченными возможностями. Они учатся с большим желанием, стремятся получить знания наряду со своими сверстниками, вести полноценный образ жизни, радоваться своим успехам. Это дети с нарушением слуха и опорно-двигательного аппарата. Среди ребят очень много талантливых: хорошо рисуют, танцуют, поют, занимаются спортом, принимают активное участие в конкурсах и соревнованиях. У них большое стремление вести полноценный образ жизни, радоваться своим успехам.

Просвещению спорта для инвалидов должны уделять наибольшее внимание. Так многие родители детей-инвалидов попросту не знают о том, что можно отдать детей в различные секции по развитию их физических возможностей. Таким образом, информированность общественности приведет не малое количество детей-инвалидов в спорт. А это уже большой шаг в развитии на данном пути.

Эту деятельность следует направить на создание действительно равных возможностей для людей с ограниченными возможностями здоровья. Для этого необходимо принять меры организационного характера, направленные на интенсивное развитие адаптивной физической культуры и адаптивного спорта. Начинать нужно с создания детско-юношеских спортивно-адаптивных школ, так развивая детей и молодежь, можно привлечь и взрослых людей с ограниченными возможностями.

Но мало желания для достижения данной цели, нужны финансовые условия и материальная поддержка со стороны государства. А это огромные затраты, так спортивные объекты должны быть оснащены всеми атрибутами доступности — специальным транспортом, пандусами, лифтом, оборудованными туалетами и т. д.

Как мы видим в Казахстане уделяется большое внимание к развитию спорта среди людей с ограниченными возможностями. Это способствует поднятию духа ,помогает быть им нужными и необходимыми обществу. Люди с ограниченными возможностями, которые добились успеха, показывают всем нам пример мужества, стойкости, героизма и целеустремлённости. Люди с ограниченными возможностями - это полноценные члены общества, поэтому к ним нужно относится с уважением, и ни в коем случае не пренебрегать ими. Спортивные достижения людей с ограниченными возможностями потрясают воображение. Даже на Олимпийских играх они способны выступать на равных, а зачастую и превзойти обычных и здоровых людей.

Но для полноценного развития все же есть некоторые недочеты. Прежде всего, нужно развивать подготовку для специалистов в области адаптивной физической культуры, врачей и методистов, работающих с людьми с

ограниченными возможностями, а также реконструировать уже существующие физкультурно-спортивные объекты для того, чтобы обеспечить беспрепятственный доступ для инвалидов.

Так, средствам массовой информации необходимо шире освещать адаптивный спорт, развивая воспитательный потенциал не только для людей с ограниченными возможностями, но и для всего населения, формировать у инвалидов осознанное позитивное отношение к занятию физической культуры.

Сильное развитие приходится на крупные города и областные центры в основном в Астане и в Алмате. Будем надеяться, что в будущем люди с ограниченными возможностями даже в самых мелких населенных пунктах смогут получать возможность развиваться в сфере спорта.

В любом демократическом государстве невозможно игнорирование прав огромного количества его граждан. В современной Казахстане постепенно меняется отношение к инвалидам. И создание безбарьерного пространства для людей с ограниченными возможностями во многом поможет решить вопросы их социальной реабилитации и более полной интеграции в общество.

Список литературы:

1. Патриотический акт "Мәңгілік ел"
2. www.sport.gov.kz
3. www.paralympic.kz
4. www.sports.kz
5. «Модельный закон о паралимпийском спорте» от 25.11.2008 г/ Информационный бюллетень. Межпарламентская Ассамблея государств-участников Содружества Независимых Государств. 2009. № 43. С. 294—335.
6. Евстафьев Б.В. Анализ основных понятий в теории физической культуры / Материалы к лекциям. — Л.: ВИФК, 2005, с. 133 — № 5.

25 - ЛЕТИЕ НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАНА - КАК ПОЛОЖИТЕЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ СПОРТА В ВУЗАХ

Ушекенов О.С., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:bcapitan65@mail.ru

Воспитание физических качеств основывается на постоянном стремлении сделать все возможное для себя, удивить окружающих своими возможностями. Но для этого со времени рождения нужно постоянно и регулярно выполнять правила правильного физического воспитания.

Основным этапом в воспитании этих качеств является образовательный период в жизни человека (7 – 25 лет), в течение которого происходит закрепление нужного учебного материала для его дальнейшего применения в

жизни (высокопроизводительного труда). Направления использования средств физической культуры и спорта.

Конкретные направления и организационные формы использования массовых оздоровительных, физкультурных и спортивных мероприятий в условиях высших учебных заведений зависят от пола, возраста, состояния здоровья, уровня физической и спортивной подготовленности занимающихся, а также от имеющейся спортивной базы, традиций вуза и других условий.

Можно выделить гигиеническое, оздоровительно-рекреативное, общеподготовительное, спортивное, профессионально-прикладное, лечебное направления. Гигиеническое направление предполагает использование средств физической культуры для восстановления работоспособности и укрепления здоровья как в условиях общежитии, так и дома: утренней гигиенической гимнастики, закаливающих процедур, правильного режима труда, отдыха и питания в соответствии с требованиями гигиены, оздоровительных прогулок, бега, спортивных игр, плавания, ходьбы на лыжах и других физических упражнений.

В ряде исследований установлено, что у студентов, включенных в систематические занятия физической культурой и спортом и проявляющих в них достаточно высокую активность, вырабатывается определенный стереотип режима дня, повышается уверенность поведения, наблюдается развитие «престижных установок, высокий жизненный тонус. Они в большей мере коммуникабельны, выражают готовность к сотрудничеству, радуются социальному признанию, меньше боятся критики, У них наблюдается более высокая эмоциональная устойчивость», выдержка, им в большей степени свойствен оптимизм, энергия, среди них больше настойчивых, решительных людей, умеющих повести за собой коллектив.

Этой группе студентов в большей степени присущи чувство долга, добросовестность, собранность. Они успешно взаимодействуют в работе, требующей постоянства, напряжения, свободнее вступают в контакты, более находчивы, среди них чаще встречаются лидеры, им легче удается самоконтроль.

Цель физического воспитания является тем исходным положением, которое в полном объеме определяет его направленность и содержание. Ее сущность должна исходить из объективных потребностей личности и общества. В высшем учебном заведении процесс физического воспитания должен строиться так, чтобы студент как субъект социальных отношений являлся его центральной фигурой. Исходя из этого положения, содержание занятий должно отвечать интересам, мотивам и потребностям молодых людей, их представлениям об идеале физически современной личности.

Идеал становится действенным мотивом, когда его достижение является одной из жизненно-важных целей личности. На основе идеала под влиянием педагогических воздействий, учебных требований, других социальных отношений формируется установка индивида на физкультурно-спортивную деятельность по его достижению. В свою очередь, успешность физкультурно-

спортивной деятельности определяется уровнем физической культуры личности, который в совокупности характеризуется определенным уровнем физического развития, физической и функциональной подготовленности, сформированностью интересов, мотивов, потребностей и ценностных ориентаций.

Исходя из вышеизложенного, цель физического воспитания в вузе можно определить как процесс формирования физической культуры личности студента. Для определения задач физического воспитания студентов необходимо определить конкретные характеристики студенческого уровня физической культуры личности.

Уровень физической культуры личности студента характеризуется следующими показателями:

- эмоционально-ценностной значимостью и убежденностью в необходимости практического использования физической культуры и спорта для всестороннего и гармоничного развития личности, готовностью к полноценной реализации их возможностей для формирования социально и профессионально значимых личностных качеств;
- фундаментальностью знаний по физической культуре, позволяющими оперировать общими понятиями, закономерностями, принципами, правилами использования физических упражнений, формирующих научное и практическое мышление выпускников высшей школы; умением ставить и решать творческие задачи при выполнении производственной, организационно-управленческой и воспитательной работы средствами физической культуры;
- практическим владением умениями и навыками физического совершенствования и использованием их в повседневной жизни, при выполнении воинского долга; умением методически правильно организовать здоровы образ жизни, владением методикой самостоятельной спортивной и профессионально-прикладной подготовки; умением использовать средства физической культуры для реабилитации после перенесенных заболеваний или высоких нервно-эмоциональных нагрузок; творческим внедрением физической культуры в трудовую и воспитательную деятельность производственного коллектива, в семейную жизнь.

Исходя из этих показателей, цель физического воспитания студентов конкретизуется следующими задачами, обеспечивающими достижение необходимого уровня физической культуры:

- формирование у студента индивидуального идеала физически современной личности;
- формирование мотивов, необходимых для физического совершенствования и самосовершенствования;
- создание у студентов системного комплекса знаний теоретических основ и практических навыков для реализации их потребностей в двигательной активности в быту, семье, производстве и рациональной организации свободного времени с творческим освоением всех ценностей физической

культуры, как компонента общей культуры будущего высококвалифицированного специалиста;
- обеспечение разносторонней физической подготовленности студентов и освоение ими одного из видов физкультурно-спортивной деятельности;
- содействие оптимальному физическому развитию студентов;
- снижение отрицательного воздействия напряженного режима обучения в вузе, повышение умственной работоспособности средствами физической культуры;
- обеспечение необходимого уровня профессионально-прикладной физической подготовленности с учетом будущей профессии;
- формирование фонда профессионально-прикладных умений и навыков;
- сохранение и укрепление здоровья студентов средствами физической культуры, формирование навыков и потребностей в здоровом образе жизни; снижение заболеваемости;
- освоение студентами теоретических знаний в области современных специальных технологий теории и методики физической культуры;
- формирование гигиенических умений и навыков.

Нашему поколению выпала высокая честь и ответственность под лидерством Елбасы, Первого Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева созидать историю нового Казахстана.

Сплотившись вокруг Елбасы, мы прошли великий путь свершений и сегодня с гордостью называем себя гражданами Независимого Казахстана. Следуя историческому "Слову о Независимости" Нурсултана Назарбаева, мы, граждане Казахстана, едины в своем стремлении созидать Нацию Единого Будущего – **Мәңгілік Ел.**

2016 год – это год, олицетворяющий особый период в жизни каждого казахстанца. Мы становимся свидетелями торжественного празднования 25-летия со дня провозглашения Независимости Республики Казахстан. На протяжении 25-ти лет, совершив невероятный рывок в историческом развитии, казахстанцы сообща трудятся над созданием сильного, динамичного, современного государства под руководством Лидера Нации, Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева.

Мы любим спорт, независимость и Н. Назарбаева.

Утомленный человек работает менее точно, допуская сначала небольшие, а затем и серьезные ошибки.

Недостаточный по времени отдых или же чрезмерная рабочая нагрузка в течение длительного времени нередко приводят к хроническому утомлению, или переутомлению. Различают умственное и психическое (душевное) переутомление.

У молодых людей и лиц с определенным складом нервной системы интенсивный умственный труд может вести к развитию неврозов, которые возникают чаще при сочетании умственного переутомления с постоянным психическим напряжением, большим чувством ответственности, физическим изнурением и т.п. Психическое переутомление наблюдается у лиц, чрезмерно обремененных “душевными” волнениями и разного рода.

Список литературы:
1. Сагинова О.В., Сагинов Ю.Л. Задачи подготовки спортсменов в контексте концепции устойчивого развития Мектеп. 2016 г. www.mektep.kz/phyzicheskoe_razvitie
2. Воробьев В.Р. Спорт в стенах институтов и Независимость Казахстана.–М.:ИНФРА-М,2010.-208с.
www.svobodaslova.kz/Republick_of_Kazakhstan

КӨНЕ ТҮРКІ ЖАЗУЫ ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ БИІНІҢ ТІЛІМЕН. (ДРЕВНЯЯ ТЮРСКАЯ ПИСЬМЕННОСТЬ ЯЗЫКОМ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСКОГО ТАНЦА)

Нурмухамбетова Анель
КГУ «Школа-гимназия № 10»
акимата города Рудного 11 класс
Республика Казахстан
E-mail: esimova1960@mail.ru

Так как наш доклад заявлен на секцию «Проблемы и перспективы развития светского и межэтнического общества на основе национальной идеи «Мәңгілік ел», хотелось бы коснуться одного из принципов национальной идеи-это воспитание у молодого поколения чувства патриотизма и гордости за историческое прошлое, за ее настоящее и будущее. Но как это сделать в век сплошного Интернета? Как пробудить интерес к историческому наследию великого народа? С этой целью была выбрана тема доклада «Көне түркі жазуы қазіргі қазақ биінің тілімен. (Древняя тюрская письменность языком современного казахского танца).

Не секрет, что молодежь любит и умеет танцевать. И вот этот интерес и был положен в основу нашей работы. И при этом попытались соединить на первый взгляд несовместимые вещи: древнюю тюркскую письменность и современный казахский танец.

Цель нашей работы: доказать возможность введения рунических символов в отдельные движения казахского танца.

Задачи:

1.Совершить небольшой экскурс в древнюю тюркскую письменность.
2.Коснуться особенностей современного казахского танца
3.Сравнить особенности казахского и индийского танцев.
4.Рассмотреть возможность введения рунических символов в элементы современного казахского танца.

В основу работы была положена гипотеза: наполнится ли смыслом современный казахский танец после соединения его отдельных элементов с символами древней руники ?

Перед началом работы была проведен социальный опрос, где одним из вопросов был следующий: вполне ли вы удовлетворены состоянием современного казахского танца и в чем притягательнось индийского танца. Вывод: современные казахские танцы не несут смысловой нагруки, как это происходит в индийском танце. Древним руническом письмом интересуются лишь немногие мои одноклассники. Это и явилось отправной точкой для разработки нашей идеи.

Несмотря на, что древним руническим письмом интересовались многие очень именитые ученые, и были сделаны сенсационные открытия, все же заложенный в нем тайный смысл не перестает вызывать интерес. Как же нам, молодым понять его глубокий смысл? Может языком понятным всем, языком танца? Но, к великому сожалению, состояние современного танцевального искусства оставляет желать лучшего. Особенно это касается непрофессиональных коллективов. В лучшем случае отточенный набор дежурных движений. А вместе с тем, современный индийский танец сохранил свой колорит и наполнен глубоким смыслом. Мы решили воспользовать опытом индийцев и создать свой танец на основе древнего рунического письма.

Для начала познакомились с древними символами, затем воспользовавшись принципами транслитерации и транскрипции прочитали отдельные слова на латыни. Потом латинские буквы перевели на казахские с тем, чтобы лучше понять смысл слова. Затем прочитанные слова на знакомом нам языке, трансформировали в элементы современного казахского танца, но уже в виде древних рунических символов. В итоге стало возможным прочтение отдельных слов в танце.

В целом, древняя тюркская письменность (по-другому Орхоно-Енисейская письменность) - письменность древних тюркских племен. Ее иногда называют руническим письмом. За последние 30 лет и на территориии Казахстана обнаружены древние памятники письменности. Это и побережья Таласа, Или, Жайыка. [1]

Как мы знаем, загадку тюркского рунического письма впервые разгадал в 1893 году В. Томсен. А Орхонские письмена прочитал в 1894 году В.В.Радлов. Несколько позже знаменитый востоковед Лев Николаевич Гумилев в своей работе «Голубые тюрки о себе» внес большой вклад в раскрытие этой тайны. Очень успешно работали в этом направлении знаменитые казахские ученые и писатели такие как, Ахмет Байтусынов, Олжас Сулейменов, Губайдулла Айдаров и др.

В целом, в древнем тюркском алфавите есть около 40 графем. И особенность древнего рунического письма в том, что в его состав входят самостоятельные группы велярных и палатальных согласных звуков. [2]

Так как тема нашего доклада ««Көне түркі жазуы қазіргі қазақ биінің тілімен. (Древняя тюрская письменность языком современного казахского танца), мы не можем не остановиться на проблемам современного казахского танца. Безусловно, в нашей стране есть немало танцевальных групп, которые находятся на высоте своего искусства. Но вместе с тем, существуют ансамбли,

особенно молодежные, которые следуя моде, не придают значения содержанию своего творчества. Когда мы обратились к культурной истории индийского танца, мы поняли, почему они так завораживают: индийские танцы наполнены смыслом. И у нас возникла идея: почему бы нам не воспользоваться подобным примером?

Перед вами таблица. Первый столбец-древние тюркские символы. Второй столбец-транслитерация, третий- транскрипция, четвертый- латинские буквы, и пятый-казахский их вариант. [3]

Көне түркі нышандары	Транслитерация	Транскрипция	Латын әріптері	Қазақ әріптері
	I	/ɯ/, /i/, /j/	i	і
	R¹	/r/	r	р
	-NG	/ŋ/	n	н
	T¹	/t/	t	т

Теперь попробуем прочитать, какое слово у нас получилось.
THPI – TEHPI. Как следует из толкового словаря, TEHPI- бог, создатель. А теперь попробуем показать это слово в танцевальных движениях. У нас получилось.[4]

Предлагаем отрывок из танца группы «Арабеск», который продемонстрировал словосочетание «День и ночь». Не правда ли, интересно не просто смотреть танец, но и читать его.

Сделаем выводы.

1. Древняя тюркская письменность - неиссякаемый источник казахского литературного языка.
2. Иногда в погоне за модными тенденциями, некоторые танцевальные группы не обращают внимание на содержание танца.
3. Возможно соединить древние тюркские письмена и современный танец.

Список литературы:

1. Аманжолов А. С. История и теория древнетюркского письма. Алматы, 2002.
2. Қазақ тілі. Энциклопедия. Алматы: Қазақстан Республикасы Білім, мәдениет және денсаулық сақтау министрлігі, Қазақстан даму институты, 1998 жыл, 509 бет.ISBN 5-7667-2616-3

3. «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі» Т. Жаңұзақов 2008 ж
4. «Қазақ тілінің сөздігі» Ә.Болғанбаев 1999

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ».

Абасов Эмиль
ГУ «Школа-гимназия №3 отдела образования акимата города Костаная»
город Костанай Республика Казахстан
E-mail: mx.namik@gmail.com

В мире официально существуют 193 государства, которые имеют собственные национальные идеи и развиваются по собственному пути. Сегодня речь пойдет конечно же о Казахстане. Как вы знаете в Казахстане с недавнего времени функционирует национальная идея под названием «Мәңгілік Ел». История нам показала большое количество идей и лозунгов, которые сменяли друг друга на пространстве нашего государства. Мы прошли через эпоху феодальных отношений, зарождавшегося капитализма, недостроенного социализма, и вновь вернулись к идеям капитализма и демократии, как это было в принципе традиционно в казахском обществе, то есть сейчас я говорю о принципах военной демократии древности, ну чтож не обэтом у нас пойдет речь, а речь пойдет о национальной идее современности, и о том, как эта идея повлияет на развитиесветского, межэтнического общества в нашей стране.

Теперь давайте подумаем, а нужен ли нам патриотизм, можно ли развиваться без национальной идеи, и не обращая внимания на развитие патриотических чувств. Никак нет, история показала, что сохранить государственность, суверенитет, а самое главное культуру народа можно только сохранив национальные идеи и принципы.

Как пример я могу привести идею сохранения казахской культуры на протяжении почти 300 лет зависимости казахского государства от российского, благодаря этой идее, которая развивалась патриотами казахского народа. Мыв 1991 году имели культурную почву для строительства независимого государства, не имея этого, мы не смогли бы сегодня называться Казахстаном.
Теперь давайте рассмотрим подробнее национальную идею «Мәңгілік Ел». Итак согласно этой идее перечислим несколько тезисов:

Одним из них является сохранение национального единства, мира и согласия в нашем обществе,безусловно, эти тезисы нельзя назвать результатом пера государственной пропаганды, этот тезис имеет историческое обоснование, ведь наше государство на протяжении веков было многонациональным, и гостеприимным по отношению к новым переселенцам, будь то депортированные народы, или переселенцы из европейской части России. Мир и согласие в современном Казахстане - это безусловно повод для гордости, повод для развития патриотизма.

Следующий тезис, представленный в «Мәңгілік Ел» светское общество и высокая духовность -здесь тоже можно сказать что этот тезис является обобщением исторически сложившегося положения, согласно которому в Казахстане проживают бок о бок несколько религий, в мире и согласии.В истории Казахстана нет ни одного значимого случая религиозных разногласий между народами.Это, безусловно, повод для гордости, например в странах Ближнего Востока о такой межконфессиональной гармонии можно только мечтать.

Далее в программе больше внимание уделяется высокой духовности.Безусловно, этот тезис можно объяснить сохранением у казахстанцев уважения к обычаям и традициям своих народностей. Их сохранение и развитие.

Еще один тезис - это национальная безопасность и глобальное участие нашей страны в решении общемировых и региональных проблем. Как мы знаем, Казахстан сегодня - это государство, которое играет не последнюю роль в мировой политике. Мы не претендуем на статус державы, мы хотим, чтобы наша страна была независима, безопасна и стабильна.Казахстан на сегодня это именно такое государство, со своими проблемами но и со своими достижениями, и этими достижениями можно гордиться, по сути «Мәңгілік Ел» это систематизированное обобщение национального самосознания, то есть это наша национальная идея, это тот вектор по которому мы развиваемся, в двух словах «Мәңгілік Ел» и выражаются все те идеи что мы перечислили, это не реклама, это не восхваление, это объяснение того что национальная идея необходима для развития патриотизма, на примере конкретной идеи.

Список литературы

1.Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее. Астана. 2014г.

2. Конституция Республики Казахстан. 1995. С.1.

3. Н.Назарбаев Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда. «Казахстанская правда», 10 июля, 2012г.

4. Н.Назарбаев. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда. « Казахстанская правда», 10 июля, 2012г

5. Россия: Опыт национально-государственной идеологии / В.В.Ильин, А.С.Панарин,,А В Рябов; под ред. В.В.Ильина.-М.: Изд-во МГУ, 1994.-231с.

БОЛАШАҚ ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА

Бердібек А. Р.
№3 мектеп- гимназия қ. Қостанай
e-mail: daz091989@mail.ru

Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігінің 25 жылдығы – халқымыздың бастан кешірген елеулі оқиғаларының бірі. Осы жылдар аралығында Қазақстан әлемде дамыған 50 мемлекеттердің қатарына қосылды. Болашаққа жоспарланған 2030-стратегиясын мерзімінен бұрын іске асырып, алдағы мақсаттарды айқындау үшін Қазақстан-2050 жоспарын қолға алды. Ұлттың дамуын нақтылайтын, алға жетелейтін 5 институционалды реформа белгіленіп, ол реформаларды жүзеге асыратын 100 нақты қадам бойынша бүгінде нақты істер жүзеге асырылып жатыр.

Ел ішіндегі тұрақтылық пен тұтастықтың бірқалыпты дамуының шешуші факторы болып табылатын ұлттық бірлік пен қоғамдық келісімге бастайды. Ал, бұл құндылықтар «Мәңгілік ел» жалпыхалықтық идеясында көрініс тапқан. Мәңгілік елге айналу үшін тәуелсіздікті сақтап, елдігімізді нығайту басты мақсат болып табылады. Өйткені, тәуелсіздік ұғымы халқымыздың мұраты, ғасырлар бойғы арманына айналған, сонау алаш тұлғаларының зердесі мен өнегесімен келген аманат дүние болатын. Бұл, Елбасымыздың: «...біздің бір ғана Отанымыз – тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа көз тігіп, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылдық. Осы идеяны әрқайсысымыз сезініп, өмірлік сабақ ретінде түйсек, осы жолда бар әлеуетімізді салсақ, 2050 жылы мұрат еткен «Мәңгілік Елге» жететінімізге сенімдімін..., ...өткен тарихымызға тағзым да, бүгінгі бағытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел», – деген сөздерімен толыға түседі. «Мәңгілік Ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді.

Бүгінгі таңдағы Қазақстанның біртұтас мемлекет ретінде ортақ шаңырақта өмір сүретін ұлттардың идеясы да осы мәңгілік елдің тұтастығы мен мызғымас іргесінің болуымен ерекшеленеді.

Елбасы бес институционалдық реформаны талдау барысында, тарихтың жаңа белесінде тұрған ұлттың бірлігін нығайтуды ерекше назарға алды. Бүгінде бізді «Мәңгілік Ел» құндылықтары: азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, адалдық, оқымыстылық, толеранттық, шын берілгендік пен патриотизм біріктіреді. Қазақстанның болашағы - жастарды тәрбиелеу балабақшадан басталып, мектепте жалғасады.

Біздің мектеп-гимназиясының «Мәңгілік ел» бағдарлама шеңберінде тәрбие жұмысы мынадай салалардан тұрады:

Азаматтық-ұлтжандылыққа тәрбиелеу. Қазақстандық ұлтжандылыққа тәрбиелеу; Ұлттық тәрбие.

Рухани-адамгершілік тәрбиесі.

Отбасылық тәрбие.

Еңбек, экономикалық, экологиялық тәрбие.

Көпұлттық мәдениетке және көркем- эстетикалық бағытта тәрбиелеу.

Интеллектуалдық тәрбие, ақпараттық мәдениет тәрбиесі.

Дене тәрбиесі. Салауатты өмір салты.

Мақсаты:

Жоғары, өнегелі көшбасшылық сапаларға ие кәсіби, интеллектуалды, әлеуметтік шығармашылық қабілеттерге ие ҚР азаматы және ұлтжанды азамат ретінде тұлғаның әлеуметтенуі, өзіндік қалыптасуы, дамуы жетілуі үшін тиімді жағдайлар жасау. Тәрбие міндеттері:

1. Болып жатқан әлеуметтік үрдістерге толерантты және саналы қарым-қатынас негізінде қазақстандық ұлтжандылыққа, құқықтық және азаматтық саналылыққа тәрбиелеу;

2. Оқушының өзін-өзі басқару жүйесін жетілдіру, шығармашылық бастамашылықты, жастар арасындағы өзіндік жауапкершілікті дамыту;

3. Педагогтардың және ата-аналардың ара қатынасын нығайту жолы арқылы, ата-аналармен жұмыстың жүйесін дамыту, әрекет ететін «отбасы-мектеп» байланыс жолын жасау арқылы ата-аналар комитеті жұмысының түрі мен әдісін жетілдіру;

4. Оқушыларда салауатты өмір салты туралы түсініктерін қалыптастыру; педагогтардың және студенттердің денсаулығын қорғау жүйесін дамыту;

5. Аса көңіл бөлетін, оның ішінде девиантты тәртібі мен көзге түскен балалармен жұмыс тәсілдері және түрін тереңдету, жетілдіру;

6. Оқыту үрдісінің барлық жылында жоғары сыныптар үшін кәсіби тәрбие жүйесін белсендендіру,

7. Жоғары өнегелі тәлімге тәрбиелеу: еңбексүйгіштік, үлкендерді сыйлау, кішілерге инабатты болу, өзара көмек көрсетуге ұмтылу, қайырымды болу;

8. Тәрбиелеу үрдісінде интерактивті және онлайн технологияларды қолдану түрлері мен тәсілдерін жетілдіру.

Сөзіміздің соңын айтар болсақ, «Мәңгілік Ел» – жалпы қазақстандық ортақ шаңырақтың ұлттық идеясы, әрі бабаларымыздың асыл арманын, аманатын жүзеге асыру болып қарастырылғаны абзал. Яғни, «Мәңгілік Ел» болу – шектеусіз ғұмыры бар, тәуелсіз, тұғыры биік, ғылым-білімі дамыған, бірлігі жарасқан алдыңғы қатарлы, әлем таныған алпауыт елге айналу. Сондықтан да, мәңгілік, әрі бәсекеге қабілетті ел болуы үшін, болашақ ұрпағымыз осы негіздегі мықты идеологияны бойына сіңірген болуы керек.

Әдебиеттер тезімі:

1. Патриоттық акті - "Мәнгілік Ел"

БІРЛІГІ ЖАРАСҚАН«ҚАЗАҚ ЕЛ»

Кенжебекова Т. Е.
№ 19 орта мектебі, Рудный қаласы,
Қазақстан Республикасы
E-mail:tana.tansholpan_99.99@bk.ru

Бабалар көз талдыра көптен күткен,
Далама жандандыра келді көктем.
Мәуелі Бәйтеректің басын шалып,
Күн күлді нұрын шашып көкжиектен.

Ата-бабаларымыз ұлан-ғайыр қазақ жерін найзаның ұшымен,білектің күшімен сыртқы жаулардан қорғап келді.Ақтабан шұбырындыдан бастап,ел басына қаншама қатер төнді,небәр сұрапыл оқиғалар да өтті.Ресейдің өгей баласындай отары да болдық.Еліміз ұлт-азаттық көтерілістің талайын бастан кешірді.Отан деген сөз - баршамыз үшін қастерлі де,қасиетті сөз.Оның түпкі мәнінде туған халқымыздың тарихи кезеңдері,ел,мемлекет болу белестері.Осы жолда курескен ата-бабаларымыздың ерліктері мен қаһармандық жолдары жатыр. Қазақ деген батыр халық. Ол еңкейгенге еңкейеді,шалқайғанға шалқаяды.Шіріне қалсаасқар-асқар тауларына сүйенеді,еңкейе қалса, иен елін көреді,қаз-қатартұра қалса дауласа қалса азаматтығына,өзінің парасаттылығына сенеді.Сөйлесе Қазыбек данадай шешендігі бар,Төле бидей көсемдігі бар,айтыса қалса,дауласа қалса Бөгенбайдай ерлігі бар,Бауыржандай ерлігі бар,Қабанбайдай ірілігі бар,қолынан қиыстырып жол табар Абылайдай тірлігі бар ел.Өркениетке ұмтылған ел ғасырлар бойы аңсаған арманы - тәуелсіздікке қол жеткізді.Халқымыздың даламыз қандай болса, жүрегі де сондай кең, жер қойнауы қандай бай болса, жүрегі де сондай бай. Жүрегінің байлығы – сәбидің тазалығы, оның ешкімге жамандығының жоқтығы,бейбіт момындығы.Сонымен еліміз тәуелсіздік алды. Ол – тәуелсіздік дәуірі. Тәуелсіздік ұлттың санасын оятты, баршаны ата-баба жолынаүңілдірді. Ол «Отан», «бостандық», «тәуелсіздік», «егемендік», «ұлтжандық» деген сияқты ұғымдарды тәуелсіздік биігінен қарауды түсіндірді. Тәуелсіздік жолы –ар-намыс жолы.Ғасырлар бойыата-баба аңсаған тәуелсіздік. Одақ – империя құлап, қолымызға тиді. Бұл ғасырларда бір ғана болатын мүмкіндік.Біз – тәуелсіздіктен ұлтаралық үйлесімді, татулықты, халықаралықбейбітшілікті күтеміз.Біз бүгін XXI ғасырдың есігін айқара ашып төріне еніп отырмыз. Бұл ғасырды Қазақстан үшін жасампаз ғасыр, жаңару ғасыры, дәуірлеу ғасыры болатынына сенемін.

Ел бірлігін насихаттап, мемлекетіміздің нығаюы мен ұлттар достығының беріктігін баянды ететін игі шаралар бізде ұдайы өткізіліп тұрады. Халқымыздың ауызбіршілігі мен ел тыныштығына мұндай басқосулар мен мемлекеттік идеологиялық бағдарламалардың қосары көп. Біздегі бейбіт өмірдің кілті де осында болса керек.

Биыл елордамыз Астанада «Мәңгілік Ел - болашағы біртұтас ел» атты патриоттар форумы болып, онда еліміздің әр түкпірінен Отанын құрмет тұтып, ұлтын сүйетін ұл-қыздар, өнер және мәдениет қайраткерлері, қазақ руханияты мен экономикасына зор үлес қосып жүрген тарландарымыз, мемлекетімізде тату-тәтті өмір сүріп жатқан барша ұлт өкілдерінің атынан келген патриоттар қатысты. Кісіні бір қуантатыны - Қазақстандағы достық пен бауырластыққа, еліміздің дамуы мен ілгері басуына осы ұлан-байтақ жерімізді мекен етіп жатқан барлық ұлт өкілдерінің шынайы атсалысып отырғандарына куә болу және адамзаттық ұлы міндет жолында бірлесе еңбектенуді сезіну екен,- деді КСРО халық әртісі Бибігүл Төлегенова

Халқымыз Нұрсұлтан Назарбаевты әу бастан-ақ ел бағына туған президент деп сенген, екі тізгін, бір шылбырды қолына берген, адастырмас азаматым деп соңынан ерген, сөйтіп бүгінгі биігіне келген.

Алда да солай бола береді.Қазақтың басына бақыт құсы қона береді. Мәңгілік ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді. Біз армандарды ақиқатты айналдырдық. Мәңгілік елдің іргетасын қаладық. Мен қоғамда «Қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болу керек?» деген сауал жиі талқыға түсетінін көріп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – Мәңгілік Ел идеясы. Тәуелсіздікпен бірге халқымыз Мәңгілік Мұраттарына қол жеткізді. Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі – Мәңгілік Елордамызды тұрғыздық. Қазақстан Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – Мәңгілік қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ елінің Ұлттық Идеясы – Мәңгілік ел! Мен Мәңгілік ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары– «Қазақстан 2050» Стратегиясының түп қазығы етіп алдым. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі оны ұстап тұру әлдеқайда қиын. Байлығымыз да, бақытымыз да болған Мәңгілік Біз бәріміз бір атаның – қазақ халқының ұлымыз. Бәріміздің де туған жеріміз де біреу – ол қасиетті қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол – тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа қол созып, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылу.

Елбасы қазақ тілі ұлтымыздың асыл қазынасы, басты құндылығы екендігін «…әрі қару, әрі қалқан, әрі байырғы, әрі мәңгі жас, отты да ойнақы Ана тілінен артық қазақ үшін бұл дүниеде қымбат не бар екен!», оның тарихтағы рөлін «…ғасырлар бойы қазақтың ұлт ретіндегі мәдени тұтастығына ең негізгі ұйытқы болған — оның ғажайып тілі».

Мемлекеттік-деңгейдегі маңыздылығын «мемлекеттік тіл — бұл Отан бастау алатын Ту, Елтаңба, Әнұран секілді дәл сондай нышан», ел бірлігі мен тұтастығын сақтаудағы әлеуметтік мәртебесін «…біз барша қазақстандықтарды біріктірудің аса маңызды факторы ретінде мемлекеттік тілді одан әрі дамыту үшін барлық күш-жігерімізді жұмсауға тиіспіз», қоғамдағы қызметі мен баршаға міндеттелу негізін «Мемлекеттік тілді білмейінше, мемлекеттік органдарда немесе сот саласында жұмыс істеу мүмкін болмайды», қазақтың

намысын жану мақсатында айтылған отты ойларын «…өзіміз ана тілінде сөйлемейінше, өзге ешкім-де бұл тілді шындап құрметтей қоймайтынын түсінуге тиіспіз». Қазақтың қазақтығының басты белгісі — қазақша сөйлеуі.

Қазақстанның болашағы қазақ тілінде жатыр. Қазақ тілі әлі бірте-бірте мемлекеттік қызметте, экономика мен өмірдің барлық саласында басымдық танытатын болады — деп нақты тұжырымдар арқылы атқарылар істің жүйелі-де жоспарлы жүргізілуін, басты мақсат-міндеттерін белгілеп берді.

Бүгінде Қазақстанның негізгі ұлтын Қазақ халқы құрайды. Одан кейін славян халықтарының өкілдері орыс және украин халықтары.

Сонымен қатар ең елеулі этносты құрайтындар өзбек. немістер және татар халықтары. Осы біздің елдегі халықтар басын біріктіріп, олардың ұлттық тегіне қарамастан, теңдігін бекітетін құжат бар. Олеліміздің Ата заңы Конституциямыз. Бүгінгі таңда Қазақстан ұлтаралық және дінаралық келісім мен ымырагершілікті негізге алған 140 астам ұлт өкілдері мен 40 астам дінді уағыздайтын үш мыңға жуық діни бірлестіктердің отаны болып отыр.

Қазақстан тәуелсіздік жылдарында бұл стратегияның өміршеңдігін көрсетіп, оның бүкіл адамзат қауымының дамуындағы халықтардың өзара қарым-қатынас мәдениетінің қазақстандық үлгісінің қажеттілігін танытты. Халықтардың өзара қарым-қатынасы мәдениетінің қазақстандық үлгісі – бұл қоғамдағы шиеленістік, қақтығыстық жағдайды жеңу ғана емес, сонымен қатар, оның болашақта ұзаққа созылған қарсылық пен мәңгілік жек көрушілікке ұласып кетпеуінің алдын алу болып табылады.

Қазақстан қоғамының бұндай жетістікке қол жеткізуі оның халқының ұжымдық субъекті ретіндегі және оның әрбір мүшесінің өз бойында ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетін жоғары қоюында болып отыр.

Бұған Қазақстан Республикасының алғашқы кезеңнен бастап зайырлы, құқықтық мемлекет ретінде дамуды қолға алып, өз конституциясында республика территориясында тұратын кез-келген азаматтың толық құқықтылығына кепіл болуы үлкен ықпал етті.

Қазақстан Республикасының Ата Заңында: «Тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүліктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, діни көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды» деп азаматтарының өз құқықтарын толығымен пайдалануына мүмкіндік жасаған.

Қорытынды.

Тәуелсіздік тұғырын бекітудегі мәңгі ел мұраты — әрбір адамның жауапкершілігі мен адами болмысына тікелей байланысты.

Ел дамуына да ықпалды күш — адам және оның әлеуеті. Мемлекет басшысы жоғарыдағы көрсетілген межелерге жету үшін үкіметке іс-қимыл жоспар қағидаттарын негіздеуді тапсырды.

Ал жеке тұрғындардың жетер асуы мен отбасының мүмкіншілігі өздеріне мәлім. Оны есепке ала отырып, мемлекеттік қолдауларды дер кезінде пайдалана алғанда ғана, серпіліс жасай алуы мүмкін.

Уақыт ешкімді күтпейтінін ескерсек, бүгінгі мүмкіндікті пайдалана алмаған, ертеңгі несібесін қолынан шығарып алуы да ғажап емес. Сондықтан да жаһандану әлемінің заңдылығы да, заманауилығы да күн санап өзгеріске ұшырауда. Қазақ перзентінің әлемдік кеңістікте алатын еншісі мол, тек батыл да жігерлі еңбек арқылы несібесіне қол жеткізу.

Заманауи кезеңнің басты талабы — адамзат өркениетіне ұлттық тарихымызбен, заманға бейімделген ұлттық санамызбен, қазақы болмысымызбен кірігу. «Қазақстан-2050»Стратегиясының жүзеге асырылуы жоспарында, оған жетудің нәтижелілігін кейінге қалдыру немесе жақын мерзім-де шешу мүмкіндіктерінің жалпы республика тұрғындарына қатыс ты тұсы да аз емес.

Басқаша айтқанда тұлпардың мәреге жетуі, оның бабына байланысты. Елдік елі арқылы сыналады. Ал халықтың намыс пен жігер күші — «Мәңгілік Ел» идеясының ұлы істер дәуіріне жетелейді. Қазақстан тарихының бір бөлігі-оны мекендейтін халықтардың этностық және мәдени өзара іс-қимылдарының тарихы. Әлемдік тарихта әр түрлі ұлт өкілдерінің бір жерде, бір елде бірлесіп өмір сүруі тың құбылыс емес.

Бұл ретте Қазақстанның көп ұлттылығы ғасырларға созылып, уақыттардан жалғасын тауып, сабақтасып келеді. Біздің Отанымыз Қазақстанда әр түрлі ұлт өкілдері достық қарым-қатынаста тату-тәтті өмір сүруде. Қазіргі кезде деректер бойынша Қазақстанда 140-тан астам ұлт өкілдері өмір сүруде.

Жәнеде олардын өмір сүруі үшін қолайлы жағдайлар жасалған. Мәңгілік еліміз Қазақстанда ұлт өкілдерінің, жастарымыздың дамуы біздің еліміздің болашағы болып саналады. Жәнеде олардың болашағы біздің еліміздің болашағы.

Әдебиеттер тізімі.

1. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» // Қазақстан халқына Жолдауы. 2014.17.01. http://www.akorda.kz/kz/page/page_215751.

2. Қасым-Жомарт Тоқаев. Беласу. Алматы. ЖШС РПБК «Дәуір», 2008. 464-465-бб.

3. Конгресс Қазақстан болашағына мүдделі. «Washington Post»,6 шілде 2004 жыл // Қазақстан: табысқа жету тарихы әлемдік қоғамдастық көзімен. Алматы: «Таймас» Баспа үйі, 2005. 448-б.

4. Назарбаев Н.Ә. Елдегі жағдай және 2002 жылғы ішкі және сыртқы саясаттың негізгі бағыттары // ҚР-ның Президенті Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Астана, 3 қыркүйек 2001 жыл.

5. Назарбаев Н. Ә. «Қазақстанның егеменді мемлекет ретінде қалыптасуы мен дамуының стратегиясы». РГЖИ «Дәуір» Алма-Ата 1992.

6. Қазақстан халқының азаматтық таңдауы – тарихи зерде, ұлттық татулық және демократиялық реформалар. Алматы «Қазақстан» 1997.

7.http://bnews.kz/kz/n050_strategy/astana/spetsproekti/2050_strategy/mangilik_el__kazak_halkinin_ulttik_ideyasi__nnazarbaev-2014_01_17-973469ews/2.

ҮЛКЕН МЕМЛЕКЕТ – ҮЛКЕН ОТБАСЫ

Молдакулова А. А.
Қ. ЖұбановатындағыАқтөбе өңірлікмемлекеттік университеті,
Ақтөбе қаласы,Қазақстан Республикасы
E-mail: moldakulova33@mail.ru

Тәуелсіздік таңы атып, егемен ел атанып, шекарамызды шегендеген сәттен бастап ұлттық идея мәселесі белсенді қолға алынды. Бұл тұрғыда көптеген ұсыныстар ортаға салынып, қоғамда қызу пікірталастар болғаны белгілі.

Шын мәнісінде, ұлттық идея – ұлттың сол тарихи кезеңде өзін-өзі тануынан көрініс табатын ұлттық санада басымдыққа ие көзқарастар. Ұлттық идея – туған жер, өскен орта әсерлерінен қалыптасып, халықтың тілі, ауыз әдебиеті, салт-санасы, әдет-ғұрпы, ырымдары мен тыйымдары арқылы жүйеленген этностық сезім. Ол – ұлттың болмысы, психологиялық өзіндік ерекшелігі. Ұлт бар жерде ол да бар. Ұлтпен бірге өмір сүреді, жойылмайды, құбылып өзгермейді.Ол бірнеше ғасыр бойы отаршылдық пен тоталитаризмнің ықпалымен мәдени деградация мен трансформацияға ұшыраған ұлттық мәдениетті қайта өркендету, мемлекеттік деңгейде ұлттық идеяның негізін құрайтын түбегейлі құндылықтарды қайтару, осы уақытқа дейін тыйым салынып келген халықтың тарихи өткенін толығымен, жан-жақты зерттеулер арқылы қалпына келтіру және ғасырлар бойы қалыптасқан қазақ халқының асыл қазынасы – мәдени-рухани мол мұраны игеру сияқты міндеттерді шешуді жүктейді. Қазақстан Конституциясы нәсілдік, этностық, діни және әлеуметтік қатыстылығына қарамастан, барлық азаматтың құқықтық теңдігіне кепілдік береді.[1]

Біз өзіміздің тұрақтылық және келісім моделін дамытуда айтарлықтай табыстарға жеттік, мұның барлығы Қазақстан қоғамындағы бейбітқатар тіршіліктің, ынтымақ пен берекенің шарапаты. Біртектілік – тұрақтылық тұтқасы екендігін Елбасымыз өзінің институттық реформасының төртінші бағытында «Мәңгілік Елдің» мынадай сипаттамасын берді: «Азаматтық теңдік; еңбексүйгіштік; адалдық; оқымыстылық пен білімді қастер тұтатын зайырлы ел – тағаттылық елі». Сондықтан, көпұлтты, көпконфессиялы Қазақстан тұрақтылық пен келісім моделін дамытуда айтарлықтай табыстарға қол жеткізді. Әйткенмен, үнемі алға ұмтылатын мемлекеттің мерейлі межесі болатынын ескерсек, қазақстандық біртектілікті одан әрі нығайту қажет. Президенттік бағдарламада барлық азаматтар құқықтың бірдей көлемін пайдалануы, жауапкершіліктің бір жүгін арқалауы және тең мүмкіндікке қолжетімділікті иеленуі керектігі айтылды. Бұл азаматтық орнықты және

табысты мемлекеттің ең сенімді іргетасы болмақ. Іргелі де ілгері істерге кепілдік беретін Қазақстан Конституциясының артықшылығы да осында.

Қазақтың ұлттық идеясы туралы кезінде әртүрлі пікірлер айтылғанымен оның айқын тұжырымы қалыптасқан жоқ. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары көрініс берген ізденістер бір арнаға тоғыспай аяқсыз қалды. Міне, осы сәтте Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев«Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауын жариялады. Президент өз сөзінде: «Мен қоғамда «қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болуы керек» деген сауалдың жиі талқыға түсіп жүргенін естіп жүрмін, біліп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар етіп ұлтты ұйыстыра ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – мәңгілік ел идеясы. Тәуелсіздігімізбен бірге халқымыз мәңгілік мұраттарына қол жеткізді. Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі мәңгілік елордамызды тұрғыздық. Қазақтың мәңгілік ғұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше, қазақ елінің ұлттық идеясы – «Мәңгілік ел» деді.

Н. Назарбаев өз тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік ел бола алатынымызды атап өтті. [2]

Сонымен қатар, Елбасы «Нұр Отан» партиясының кезекті XVI съезі барысында: «Мәңгілік Ел» идеясы оқу бағдарламасына енуі керек. Бұл идея қазақстандық бірегейлік бағытындағы ең маңызды құжатқа, екінші конституцияға айналуы қажет. Осыны ұғынуға тиіспіз» деді. Расында да, біріншіден, «Мәңгілік ел» идеясын зерттеп, зерделеуде, насихаттауда һәм оқу үдерісіне енгізуде самарқаулыққа жол бермеу керек. Бұл орайда көзі ашық, көкірегі ояу әрбір отандасымыз үлес қосқаны абзал.

Екіншіден, ұлттық идеямызды балабақшада тәрбиеленіп жатқан бүлдіршіндерден бастап оқушыларға, білімгерлерге жете жеткізу үшін қажырлы жұмыс істеуіміз керек. Өскелең ұрпақтың санасына, өмір салтына сіңген құндылық пен сенім «Мәңгілік ел» орнатудың қозғаушы күші болары күмәнсіз.

Үшіншіден, келешегі кемел «Мәңгілік ел» идеясын Қазақстанның барлық аймақтарына жеткізу жұмыстың бір парасы ғана. Ол жаһандық ақпараттық, ғылыми кеңістіктен ойып тұрып орын алуы тиіс. Бұл орайдағы сүбелі жұмыстар отандық ғалымдар мен БАҚ өкілдерінің еншісінде.

Төртіншіден, қазақи рухы биік ұлттық идеяның қалыптасуында тарих пен мәдениет, әлеуметтік тәжірибелердің маңызы зор. Қазақтың ұлттық құндылықтарын жаңғырту бүгінгі мемлекеттен өзінің ішкі және сыртқы саясатын ұлттық сипатта жүргізуді талап етеді. Бұл дегеніміз жаңа жаһандық демократиялық құндылықтардан бас тартпай, осы жаңашылдықты қалыптастыруда қазақтың дәстүрлі құндылықтарын жаңғырта отырып, ұлттық қорға сүйену.

Біздің қоғам өзінің ерекшеліктеріне қарай, гуманизм, патриотизм, төзімділік, адамгершілік, ұлтаралық сыйластық пен ашықтықты ұстанымдарын алға қояды. Бұл құндылықтар Қазақстандағы барлық ұлттар мен этностарды біріктіретін

ұлттық идеяға негіз бола алады. Ал оны мектеп бағдарламасына енгізіп, жас ұрпақтың санасы сіңірудің маңызы зор екені бесенеден белгілі.
Қорыта айтқанда, Президент алға қойған зияткерлік реформасы – болашақтың біртұтас ұлты – Қазақстанды одан әрі дамытудың ұлы негізі, қоғамды Мәңгілік Ел ұлттық идеясы төңірегінде топтастыру әдісі. Елдің өркендеуі мен тәуелсіздігі, азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, қоғамдық келісім мен ұлттық бірлік, әділдік, заңның басымдығы, отбасы және дәстүрлер – бұл құндылықтардың бәрі мемлекетіміздің тұрақтылығы мен өсіп-өркендеуінің тұғырлы іргетасы екені сөзсіз.
Елбасы бес халықтық реформаның ішінде тарихтың жаңа белесінде ұлттың бірлігін нығайтуды да тілге тиек етті. «Біздің қоғамымыздың көптүрлілігі – біздің әлсіздігіміз емес, күшіміз. Барлық азамат құқықтың бірдей көлемін пайдаланып, жауапкершіліктің бірдей жүгін арқалап және түрлі мүмкіндіктерге бірдей қол жеткізуі тиіс. Біздің қоғамымыз неғұрлым қуатты және біртұтас бола отырып, тарихи тұрғыда көптеген тілдерден және мәдениеттерден қалыптасты. Бүгінде бізді «Мәңгілік Ел» құндылықтары: азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, адалдық, оқымыстылық культі, толеранттылық, шын берілгендік пен патриотизм біріктіреді», деді Президент. Расында да, бірлігі мықты, іргесі бүтін елдің қашанда ырыздығы мол. Татулықтан асқан құндылық жоқ. Еліміз осынау баға жетпес байлығымен мақтана алады. Қазіргі таңда Қазақстанда 130-дан астам ұлт пен ұлыс өкілі тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Олардың ішінде қазақ ұлтының үлесі 63,6 пайызды, орыстар – 23,3, өзбектер – 2,9, украиндар – 2, ұйғырлар – 1,4, татарлар – 1,2, немістер – 1,1, басқа ұлыстар 4,5 пайызды құрайды. Президент «Қазақстан-2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Патшалықтың, төңкеріс дүмпуі мен тоталитаризмнің барлық ауыртпалығы мен қиыншылықтарына қарамастан, біздің еліміздің аумағында тұратын қазақтар және басқа да ұлттардың өкілдері өздерінің мәдени ерекшеліктерін сақтай алды», деп атап өтті.

Бұл – тарихи шындық. Себебі, қазіргі таңда елімізде тұрып жатқан кез келген ұлт өкілі өздерінің салт-дәстүрлері мен ұлттық мәдениетін дәріптеп және кеңінен насихаттай алады. Мұндай мүмкіндіктер қазақтардың кеңпейілдігі мен қонақжайлығын, сонымен қатар, өзге ұлттардың әдет-ғұрпына құрметпен қарауын білдіреді. Жалпы, Қазақстан неге көп ұлтты ел болып қалыптасты? Бұл сұраққа жауапты тарихты тереңнен зерттеп, өткенге ыждағаттылықпен қарау арқылы таба аламыз. XV ғасырдың екінші жартысында Әбілхайыр хандығынан бөлініп шыққан Жәнібек пен Керей Қазақ хандығын құрды. Кейін елді қолбасшылық өнері мен тарихта өшпес ізін қалдырған Қасым хан, Тәуке хан, Есім хан, Абылай хан, тағы басқа көптеген тұлғалар биледі.

Ата-бабаларымыздың арқасында халқымыз дүниежүзі бойынша ең бай да құнарлы ұлан-байтақ жердің иесі атанып отыр бүгінгі таңда. Дегенмен, хандар билеп тұрған заманның өзінде қиын сәттер мен ел басына қауіп төнген кездер аз болмады. Осының салдарынан қазақ халқы басқа алпауыт елдердің қол астына кіруге мәжбүр болғанын тарихтан білеміз. 1731 жылы Ресейге

қосылдық. Сол кезден бастап біздің жерге орыс ұлтының өкілдері қоныс аудара бастады. Кейін, XX ғасырдың алғашқы жартысындағы репрессия мен екінші жартысынан бастап тың игеру кезінде де қазақ жеріне өзге ұлт өкілдерінің көшіп келуі толастамады.

Тыңайған жерлерді игеру жұмыстарына Ресей, Украина, сол кездегі Кеңес өкіметіне қараған өзге де республикалардан келген адамдар қазіргі күнге дейін қазақ жерінде тату-тәтті өмір сүріп келе жатыр. Елбасы өз Жолдауында: «Тек бірлесіп қана, бүкіл халықтың күш-жігерін біріктіріп қана біз алға баса аламыз.

Бірлігі берекелі, тірлігі мерекелі, ынтымағы жарасқан елдің ғана ырысы мен табысы мол болмақ», деп атап өтті. Қазақстан бүгінде өз тәуелсіздігін алып, егемен ел атанды. Экономикасы мен әлеуметтік жағдайы өрге жүзіп, дүниежүзі бойынша алдыңғы қатарлы мемлекеттердің сапынан орын алып отыр. Мұның бәрі де Елбасымыз жүргізіп отырған сарабдал саясаттың жемісі. Мемлекет басшысының тікелей ықпалымен өмірге келген Қазақстан халқы Ассамблеясы бүгінде татулықтың талбесігіне ғана емес, әлеуметтік-экономикалық дамуымыздың темірқазығына айналды.

Бұл – әлемде теңдесі жоқ құрылымның жиырма жылдағы жарқын жеңісі һәм жемісі.Біздің барлығымызды да ортақ Отанымыз – Қазақстанға деген шексіз махаббат, кешегіміз бен бүгініміз, кемел келешекке деген ұмтылысымыз біріктіреді. Мәңгілік Отанымыз – Мәңгілік Елдің негізгі іргетасы да осы екендігі анық.[3]

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Конституциясы, Жеті Жарғы, 2002
2. **.** Б. АМАЛБЕК, «Егемен Қазақстан». Ақмола облысы. www.kazakhstanzaman.kz
3. Ж. АСАН, Тараз мемлекеттік педагогикалық институтының Ақпараттық-имидждік қызметінің жетекшісі, PhD студенті// el.kz/m/articles/view

ТОЛЕРАНТНОСТЬ КАК РЕШАЮЩИЙ ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ МИРА, СТАБИЛЬНОСТИ И ПРОГРЕССА В КАЗАХСТАНЕ

Айсина Г.С
КГКП «Костанайский строительный колледж», г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: aysina-1980@mail.ru

В Послании Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева народу «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» в условиях глобальных вызовов XXI века, среди которых ускорение исторического времени, кризис ценностей цивилизации и другие, в

числе первостепенных приоритетов особое внимание уделено формированию нового казахстанского патриотизма, роли интеллигенции в укреплении общенациональных ценностей, необходимости продолжения работы по формированию исторического сознания общества [1].

Глава государства отметил в стратегии необходимость сохранения культурной самобытности и генетического кода нации (язык, традиции, история, символы), подчеркнув их роль в ее консолидации. Актуализация исторического прошлого – важнейший фактор развития национальной идентичности и духовности. Президент Казахстана не раз отмечал первостепенное значение знания родной истории и культуры как консолидирующего нацию фактора. Политика национальной консолидации базируется на таких принципах, как казахстанский патриотизм, межэтническое и межконфессиональное согласие и гражданский мир. Ведь сама логика подсказывает, что не через противостояние, а через согласие пролегает путь созидания нового общества. Консолидация казахстанского общества на основе межэтнического согласия и гражданского единства являлась и продолжает являться одной из стратегических задач государства. Тема укрепления межэтнического и межконфессионального согласия и толерантности в Казахстане всегда находится в центре внимания. Изучение и использование огромного багажа историко-культурных традиций этносов Казахстана будет способствовать целям консолидации общества. В стране обеспечена уникальная возможность для представителей различных этносов сохранять свое культурное наследие, самобытность, традиции, язык.

Созданы эффективные нормативно-правовые и концептуальные основы межэтнического согласия. Конституция Казахстана гарантирует защиту интересов всех граждан независимо от этнической, расовой, религиозной или иной принадлежности. В ее нормах заложена основа для доверия и взаимо-уважения между всеми этническими группами [2].

В 2015 году Ассамблея народа Казахстана отмечает 20-летний юбилей. Уникальность этого казахстанского института признана во всем мире, а его опыт по проведению политики, направленной на укрепление межэтнического и межконфессионального согласия, перенимают страны ближнего и дальнего зарубежья. Идея создания Ассамблеи народов Казахстана была выдвинута Президентом Н.Назарбаевым на I этническом форуме страны в 1992 году, посвященном годовщине Независимости страны. В своем выступлении Глава государства подчеркнул: «Не одно поколение казахстанцев создавало наше главное достояние – дружбу народов. Многое, переосмысливая заново, казахстанцы не вправе растрачивать это богатство, забывать добрые традиции. Надо повседневно слышать голос каждого народа, любой национальности». Принцип толерантности для нас - не только норма политической культуры, но и государственный принцип [1].

Мероприятия, посвященные 20-летию Ассамблеи народа Казахстана, в колледже проводятсясогласно утвержденного плана. Формы проведения мероприятий разнообразны: конференции, круглые столы, встречи с

интересными людьми, конкурсы стихотворений, сочинений, видеороликов, выставки творческих работ педагогов и студентов колледжа, фестивали, дебаты, акции, праздничные программы.Запомнился всем красочный фестиваль под названием «Бір шаңырақтың астында», уместивший в своих рамках празднование не только Наурыза, но и 20-летия Ассамблеи народа Казахстана. Фестиваль объединил преподавателей и студентов колледжа всех отделений, которые представляли разные нации, проживающие у нас в Республике: казахов, русских, татар, азербайджанцев, белорусов, украинцев. Были зажигательные азербайджанские, веселые русские, украинские, грациозные казахские и татарские народные танцы, песни. Каждое отделение блеснуло и знанием национальных блюд.

Молодые педагоги не остались в стороне, для них методической службой колледжа организованконкурс научных работ среди молодых преподавателей, посвященный казахстанской модели межэтнической толерантности и общественного согласия, приуроченный Году Ассамблеи народа Казахстана и 20-летия Конституции Республики Казахстан. Целью конкурса являлось совершенствование этнополитической и этносоциальной ситуации через привлечение научно-экспертного потенциала молодых преподавателей колледжа.

В конкурсе приняли участие молодые преподаватели , имеющие стаж педагогической работы до 3-х лет. Все представленные работы на Конкурс отличались актуальностью,оригинальность подходов, продуманностью.

Углубленному изучению этнической культуры как основы единства народа Казахстана посвящена работа Марии Насульской, Анастасии Молодкиной, преподавателей русского языка и литературы. В своей работе педагоги тщательно провели анализ национально-культурных объединений Костанайской области. Практической ценностью, новизной подхода к изучению истории государственности от Казахского ханства к Республике Казахстан отличается работа Александры Кеклис, преподавателя информационно-вычислительных дисциплин, составившей интерактивные карты территории Казахстана. Ее работа представила интерес для широкого круга специалистов: историков, общественников, программистов.

Такие мероприятия призваны способствовать единению и сплочению народа Казахстана вокруг идей и инициатив Президента страны, направленных на созидательный труд, проявление творческой инициативы, приращение научного знания, повышение профессиональной компетенции сограждан, формирование интеллектуальной, конкурентоспособной нации [4].

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» - Послание Президента страны народу Казахстана.

2. Конституция Республики Казахстан. 30 августа 1995года. Официальный текст. Религия: Правила толерантности.
3. Формирование культуры толерантности и религиозной терпимости стало актуальной проблемой нового века //Казахстанская правда. - 2006.-15 марта.
4. Гаджиев К.С. Введение в геополитику. - М.: Логос, 1998.

МӘҢГІЛІК ЕЛ ИДЕЯСЫ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ

Бейсенғалиева Ж.Ғ.
№ 15 Рудный қалалық қазақ орта мектебі,Рудный қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail:smagulova_gulnar999@mail.ru

Мәңгілік ел - ата-бабамыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы екенін барлығымыз білеміз. Ол арман әлем елдерімен терезесі тең қатынас құратын, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын тәуелсіз мемлекет атану еді. Ол арман тұрмысы бақуатты, түтіні түзу шыққан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болу еді. Біз бұл армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік елдің іргесін қаладық. Мен қоғамда «қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болуы керек» деген сауалдың жиі талқыға түсіп жүргенін естіп жүрмін, біліп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар етіп ұлтты ұйыстыра ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол - мәңгілік ел идеясы. Тәуелсіздігіміз бен бірге халқымыз мәңгілік мұраттарына қол жеткізді.

Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі мәңгілік Елордамызды тұрғыздық. Қазақтың мәңгілік ғұмыры- ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ - Мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше, қазақ елінің ұлттық идеясы – Мәңгілік ел», - Елбасы деп атап өтті.

Қазақстан Республикасының егемендік мәртебесін алуы, қоғам өмірінің барлық саласына экономикалық, саяси-әлеуметтік және мәдени өзгерістер енгізумен қатар, бүкіл дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру барысында қазіргі кезде Қазақстанда білімнің жаңа жүйесі құрылуда, бұл үрдіс-педагогика теориясы мен оқу тәрбие ісіне нақты өзгерістер енгізумен қатар елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, жастардың шығармашылық іскерлігіҚазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев жолдауында білім саласына, жастардың білім-біліктілігін жетілдіруге ерекше көңіл бөлуде. «Қазақстан - 2050» Стратегиясында: Біздің жастарымыз оқуға, жаңа ғылым- білімді игеруге, жаңа машықтар алуға, білім мен технологияны күнделікті өмірде шебер де тиімді пайдалануға тиіс. Біз бұл үшін барлық мүмкіндіктерді жасап, ең қолайлы жағдайлармен қамтамасыз етуіміз керек –деп атап көрсетіп, Қазақстанның жоғары дамыған 30 мемлекеттің қатарына кіру үшін нақты мақсаттар жүктеді.

Бұл бағыттар іске асырылуы үшін білім сапасы жоғары болуы қажетін дамытуды қадағалауда. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» атты 7-ші Қазақстан халқына Жолдауы (2014ж.) мен «100 нақты қадам» - Ұлт жоспары (2015ж.) және басқа мемлекеттік нормативтік құжаттар білім беру жүйесін қалыптастыру және дамыту алғышарттарының негіздерін құрайды.«100 нақты қадам» - 5 стратегиялық институционалдық реформаларды жүзеге асырудағы тактикалық шешімдер қазіргі және өткендегі әлеуметтік-саяси жағдай қоғам дамуына әлеуметтік-экономикалық фактордың әсерінің заңдылығын негіздейді. Бес институционалдық реформаларды жүзеге асыру мақсатында Елбасымыз Н.А.Назарбаевпен ұсынылған «100 нақты қадам» бағдарламасы – Қазақстанның 30 дамыған елдер қатарына кіру жолының қайнар көзі, қоғамның дамуына бағытталған сыртқы және ішкі саясатты реттейтін мемлекетті жаңғыртуға бағытталған кешенді бағдарлама. Қазіргі таңда мемлекеттің әлеуметтік-саяси және әлеуметтік-экономикалық негіздерінің динамикалық түрде дамуына есептелген үлкен масштабты іс-шаралар өтеді. 5 институционалдық реформаларды жүзеге асыру бойынша «100 нақты қадам» Қазақстанның барлық салаларда ұзақ мерзімді өсуді қамтамасыз етеді. Ұлт Жоспарын тиімді жүзеге асыру мемлекеттік органдардың, сарапшылар ұжымы және азаматтық сектордың белсенді қарым-қатынасын талап етеді. Бұл бағдарлама – мемлекеттік шешімдерді іске асырудың негізгі әдісі.

«Бағдарлама» сөзі «мақсаттар тізімі» болып келетін бір не бірнеше мақсаттарды шешу бойынша іс-шаралар кешенін білдіреді. «100 нақты қадам» мемлекеттік Ұлт Жоспарын құрастыру мемлекет дамуының, экономиканың жеке салалары мен әкімшілік-аймақтық бірліктердің дамуының басты бағыттары бойынша мемлекеттік саясатты жүзеге асыруға жәрдемдеседі. Бұл мақсат ұлттық экономиканы дамытудың басты бағыттарында қаржылық, материалды-техникалық және еңбек ресурстарының шоғарлануын қамтамасыз ету арқылы жетілдіріледі. Басты мақсатқа болып әр қазақстандықтың тұрмыс деңгейін жақсарту, азаматтық бірегейлік пен патриотизмді нығайту, қазақстандықтарды біріктіру, қоғам мен экономиканы дамыту, мемлекеттің гүлденуі және жаңа замандас мемлекетті құру табылады! «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті. Ал ең бастысы – еліміздің рухын көтеретін, ұлы мақсаттарға жеткізетін «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы жарияланды.

«Мәңгілік ел» идеясы – елімізді өз мақсатына талай дәуір сынынан сүріндірмей жеткізетін тұғырлы идея. Бұл дамыған 30 елдің қатарына кіруімізге жаңа серпін беретіні сөзсіз. Әрбір Жолдауында Ұлт Көшбасшысы халықтың жағдайын бір сәтке де ұмытқан емес. Күні бүгінге дейін айтылған міндеттердің бәрі жыл өткен сайын бірте-бірте орындалу үстінде. Өз тәуелсіздігінің жиырма екі жылын артта қалдырған егеменді еліміз бүгінде жаңа экономикалық өрлеу жолында. Ал ендігі кезекте 2050 жылға дейінгі мақсат пен міндеттерімізді айқындап алуымыз — заңды құбылыс. Елбасының «Қазақстан жолы — 2050» Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ Жолдауы жастарға да үлкен аманат жүктеп,

салмақты жүк арқалатып отыр. Елбасы өз сөзінде: «Біріншіден, барлық дамыған елдердің сапалы бірегей білім беру жүйесі бар. Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда бізді ауқымды жұмыс күтіп тұр. 2020 жылға қарай Қазақстандағы 3-6 жас аралығындағы балаларды мектепке дейінгі біліммен 100 пайыз қамту жоспарлануда. Сондықтан оларға заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну маңызды. Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» деген болатын. Мемлекет болса, өз тарапынан жастардың сапалы білім мен саналы тәртіп алуына, қажетті мамандықты игеруіне, өз арман-мақсаттарын жүзеге асырулары үшін бар мүмкіндіктер жасап келеді. 550 жыл бұрын Жәнібек пен Керей құрған Қазақ хандығы алғаш рет өз атауында халық этнонимі бекітілді. Қазақ халқының тәуелсіздік үшін көп ғасырлық күрес жолында ұлы жеңістер мен ауыр жеңілістер болды.

Осы үздіксіз күрестің тарихи тәжірибесі «Мәңгілік Ел» өзекті идеясының маңыздылығын – халық бірлігін дәлелдейді. Тарихи дата – Қазақ хандығы құрылуының 550 жылдығын атап өту – өткен, осы және келер шақтың мирасқорлығын және ұрпақтың бабалар алдындағы қазақи мемлекеттіліктің қайнар көзі мерейтойлы датадан бұрын есептелетін мызғымас негізі мен дәстүрін сақтаудағы ерекше жауапкершілігін айрықша көрсетеді. Тәуелсіз Қазақстанның Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың заманауи қазақстандық мемлекеттілік құрудағы сіңірген тарихи еңбегіне ешкімнің таласы жоқ. Күшті қайраты мен стратегиялық көріпкелдігінің арқасында Қазақстан заңды ресімделген шекарасы бар, жемісті, тұрақты, беделді мемлекетке айналды. Қазақстандықтардың ұлттық идеясы мен тарихи санасын қалыптастыруда, және халықтың бірлігін нығайтуда Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың ерекше рөлін атап көрсету қажет. Қазақстан «Мәңгілік Ел» идеясына біріккен көп ұлттың өкілдеріне Отан болып табылады. Қазақстандықтар бар қиыншылықтардан өтіп, ұлттық қауымдастықта лайықты орын алды.

«Мәңгілік Қазақстан» жобасы – елдігіміз бен бірлігіміз, ерлігіміз бен еңбегіміз сыналатын, сынала жүріп шыңдалатын үлкен сынақ,осыдан мүлтіксіз орындап, сүрінбей өту – ортақ парыз,абыройлы міндет екенің баса айтты.Шынында да, бұл біз үшін жүктелген,мақсат етілген,жұмыла жеңетін алдағы міндетміз.Осы орайда басты мақсат – Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына ілігуі, яғни «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз қадам басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті. Атап айтар болсақ, тұңғыш мемлекеттік тұжырым идеологиясының елең еткізерлік жаңалық екені бізге мәлім.Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін – тұжырым ретінде «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануының айтсақ болады. «Мәңгілік Ел» идеясы,қазақ елінің тәуелсіздік жолында

еңбекпен қол жеткізген биік асу,үлкен белес. «Мәңгілік Ел» ұғымын тереңірек түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету маңызды болып табылады.

Түрік тарихын зерттеуші, профессор Қаржаубай Сартқожаұлы: «Мәңгілік Ел» - түрік жұртының данагөйі,үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тонықөк негізін қалаған идея...» - екендігін жазған еді.Түрік қағанатын құрағаннан кейін Тонықөк «Мәңгілік Ел» идеясын қолына алды.Мәңгілік ел – мақсаты түрік елінің билігі деп біршама ғасыр бұрын мәңгілік ел идеясын ұсынылғаны байқалады. Елбасы Жолдауында ұсынған «Мәңгілік Ел» идеясын Асан қайғы армандаған «Жерұйық» идеясының жалғасы деп қарастыруымызға болады. Сөйтіп,Қазақстан халқының, дәлірек айтқанда, қазақ халқының ұлттық идеясы анықталды.Ол – Мәңгілік Ел идеясы. Алтын Күн шуағын шашқан Көк байрағымыздың астында қазақ қана емес, 130 ұлттың өкілдері береке-бірлікпен тату-тәтті өмір сүруде. Елбасы:«Қазақ тарихында біз ұялатын ештеңе жоқ. Бізге бабалар тұлпарларының тұяғымен жазылған ата тарихының әр парағы ерекше қымбат. Қазақтардың бүгінгі және болашақ буыны оны әрдайым орынды мақтан ететін болады», деді. Сонымен бірге Қазақстанды Мәңгілік елге айналдырудың жолдары,түрлі иірімдері мен тетіктері,кезеңдері нақтыланып көрсетілді. «Мәңгілік ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы», - деп атап өтті Нұрсұлтан Әбішұлы.Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып,әлем картасынан ойып тұрып,орын алатын тәуелсіз мемлекет құру еді Қазақстан дамуының мақсатының бастысы – ең дамыған 30 елдің қатарына қосылу.Бұл – аса биік,астамшыл мақсат.Бірақ оны ендігі жерде ешкім қиял деп айта алмас,себебі біз аз уақыт ішінде талай жоспарларды шындыққа айналдырдық.Күні кеше, бұдан 24 жыл бұрын бізде ұлттың экономикасы да,қазіргідей қалыпты мемлекет те,заңдастырылған шекара да болмаған еді.Қазір бұлардың бәрі бар.Қазақстанда қазір көшбасшы ұлттармен тең дәрежеде өмір сүріп отыр.Біз өзімізді оларға мойындаттық.

Дана халқымыз: «Қиындыққа мойыма,ұмтыл-дағы іспен жең.Мақсатсыз жан өмірде қанаты жоқ құспен тең»деген.Тілекжан Хасенұлының айтуынша,дамыған елдерге тән ерекшелік – халқының, азаматтарының рухы ояу,асқақ болады.Олар өздерін ешкімнен кем санамайды.Олар басқаны сыйлайды,басқалармен санасады,басқалардан үйренеді,сонымен бірге өзіне де сенеді,өзін де мақтан тұтады.Дамыған елдің адамы – нағыз патриот: өз елін,өз жерін,Отанын сүйеді,өз тілін,дәстүрін,әдебиетін,тарихын біледі,қадір тұтады.Елбасымыз қазақстандық патриотизм туралы,әрбір азаматтың патриоттық сезімін ояту,қалыптастыру туралы тектен-тек айтып жүрген жоқ.Патриотизм біздер үшін – қуатты күш,қосымша инвентиция.Оның негізінде рух,намыс жатыр.

Қазіргі ел аузындағы Мәңгілік ел, Нұрлы жол деген тіркестер бейнелі түрде кездейсоқ айтылған емес.Бұл-қазақтардың ғана емес,бүкіл қазақстандықтардың таяу жылдардағы бетке ұстар идеясы,өмірлік нысанасы.. Мәңгілік ел – мыңжылдық мәні бар жалпыұлттық идея.Мәңгілік ел – Тәуелсіздік тұсында қалыптасқан философиялық идея.Көреген хандарымыз бен дана билеріміз,кешегі өткен Алаш арыстары қазақ елін қайырымды

қоғамға,Жерұйыққа,Мәңгілік елге айналдыруды арман еткен,сол үшін күрескен,қан төккен,еңбек еткен.

Ежелгі түркілердің «Мәңгілік Ел» идеясы үш тұғырдан,яғни үш негізден тұрады: біріншісі – көне түркі жазба ескерткіштеріндегі «Мәңгілік Ел» манифесі,екіншісі – әл – Фарабидің философиялық шығармаларында,әсіресе, «Қайырымды қалада», үшіншісі – Жүсіп Баласағұнның осы идеяны негіздеген «Құтты Білік» дастаны. Бұлардың бәрі бір- бірімен тығыз байланысты,бір заманнның жемісі және өзіне дейінгі бабалар мұратымен жалғаса отырып,кейінгі ұрпақтарының құрған мемлекетшілдік,яғни «Мәңгілік Ел» идеясымен сабақтасады.Мен пікірімді жүрекжарды жырыммен былай түйіндегім келеді.

Әдебиеттер тізімі:

1.«MANGI EL» халықаралық ғылыми-көпшілік тарихи журналы,-Алматы, «Pride Print»,баспасы,09.2013.-108 бет.

2.Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында.-Алматы,Жібек жолы баспа үйі,2010.-232 бет.

3. М.Әбенов-Республикалық жастар жобасы «Мәңгілік ел жастары»-Астана,2014ж.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - ИДЕЯСЫНЫҢ ТАРИХИ БАСТАУЛАРЫ

Екібаев Р.Ж.
Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана қ.,
Қазақстан Республикасы
e-mail: mr.metsurov@mail.ru

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев өзінің дәстүрлі халыққа Жолдауында: «...бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат - Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол - «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті»,- деп бастады. Яғни, бұл «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы еді. Аталған идея қазақ ұлтының сан ғасырлар бойы армандаған мұраты ғана емес, азаттық жолындағы күрестің нәтижесі. «Мәңгілік ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, оның тарихи бастауларын анықтау мәселелері бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің болып отыр.

Көне түркі мұраларын зерттеуші ғалым, профессор Қаржаубай Сартқожаұлы: «Мәңгілік ел - түрік жұртының данагөйі, үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тоныкөк (Тұй-ұқық) негізін қалаған идея...» деген анықтама береді. [1, 20-21 бб.]. Елтеріс Құтлық қаған екінші Түрік қағанатын құрғаннан кейін Тоныкөк «Мәңгілік ел» идеясын қолға алды. Елдің ынтымағын, келелі болашағын ойлаған Көк Түріктер мәңгілік ел саясатын жүзеге асырды. Осы идея, осы мұрат бүгінгі Қазақ елінің де басты ұлттық идеологиясына айналып отыр.

Ежелгі түркілердің «Мәңгілік Ел» идеясы үш тұғырдан, яғни үш негізден тұрады: оның біріншісі - көне түркі жазба ескерткіштеріндегі «Мәңгілік Ел» манифесі, екіншісі - әл-Фарабидің философиялық шығармаларында, әсіресе, «Қайырымды қалада» бұл идеяның теориялық-методологиялық тұрғыдан тиянақталуы және үшіншісі - Жүсіп Баласағұнның осы идеяны негіздеген «Құтты Білік» дастаны. Бұлардың бәрі бір-бірімен тығыз байланысты, бір заманның жемісі және өзіне дейінгі бабалар мұратымен жалғаса отырып, кейінгі ұрпақтарының құрған мемлекетшілдік, яғни «Мәңгілік Ел» идеясымен сабақтасады[2].

Ұлт бірлігін, қағанат билігін, мемлекеттің тұғырлы ұстынын ұрпақтан-ұрпаққа жалғастырып, мәңгілікке сақтап қалуды мұрат тұтқан ел қағандары «Мәңгілік Ел» идеясын келер ұрпаққа өсиет етіп қалдырған. Сол дәуірдегі Түрік қағанатының негізгі бәсекелесі, ғасырлар бойы алысқан ата жауы Таң империясы хақында былайша сөз толғап, халқына, келер ұрпағына ескертеді: «Абай болыңдар! Алтын мен күмісті, судыраған жібекті есепсіз жіберіп жатқан табғаш (Таң) халқының сөзі тәтті, ақығы асыл. Олардың тәтті сөзі, асыл ақығына алданып қалмаңдар! Ақылды адам, парасатты басшы оған көнбес! Бір кісі (қаған) алданып жаңылса, иелігіндегі халқына, ұрпағының ұрпағына дейін зардап шегеді. Билік құрып, мәңгілік ел мұратын тұтып отырсаң, сені жау алмас», -дейді[3, 22 б].

Ерте түркі жазбасының мәтіндерінде түркілердің ата-бабаларының жоғарғы адамгершілік қасиеттер туралы этикалық мәселелер молынан кездеседі. Халықпен, Отанмен, оның абыройын қорғаумен, еркіндігі мен азаттығын сақтаумен байланысты мәселелер жазба әдебиет ескерткіштерінің ең ежелгілерінің бірінен саналатын Орхон-Енисей жазбаларында тасқа қашалып жазылды. Көшпелілер өмірінің бар мағынасы елдік идеясының басым болуында еді. Олар елдік үшін таңғажайып ерлікке барған. Қайда жүрсе де, өз елін ұмытпаған. Елдік пен Ерлік жолында келелі үлгі көрсеткен тұлғаларды «тәңірінен жаралған тәңірі» деп санаған. Оларға тірісінде Тәңірі деп табынса, өлгесін әруақ деп дәріптеген, өзіне демеу күткен, медеу тұтқан.

Түркілердің өз дәуірі үшін қажет идеалдарды, моральдық кодекстерді, яғни өзара араздыққа жол бермей, ата-баба жолымен мемлекеттің құдіреті мен тұтастығы идеяларын басты ұстаным қылды. Халық өз батырларын даңққа бөледі, соғыста да, бейбіт уақытта да батырлық адамның жағымды адамгершілік қасиеті ретінде жоғары бағаланды. Батыр болу ерте түркі қоғамында ең жоғарғы өлшемдерді қанағаттандыруды білдірді.

Түркі дәуірінде басымдық танытқан адамгершілік құндылықтары, ел тұтастығын сақтау, оны қаһармандықпен қорғау тарих соқпағында жоғалып кеткен жоқ. Кейінгі түркі тайпаларының қазақ деген халыққа біріккен дәуірінде әрі қарай жалғасын тапты. Ата-бабалардың рухани үлгілері өмір сүрудің жоғары деңгейлі формасы ретінде халық санасында сақталып отырды. Ол, әсіресе, қазақ тарихындағы хандық дәуірде ақын-жыраулардың шығармашылығынан айқын байқалады.

Белгілі тарихшы ғалым Х.Әбжанов: «Қазақ хандығының шаңырақ көтеруімен ұлттық идея мемлекет пен оны құраушы этносты, тарих сабақтастығын үзбестен, дараландыратын факторға айналды. Кейінде ол идея талантты ұлқыздарын әлемдік ақыл-ойдың асқар шыңына алып шығуға септесті» - деп түркі дәуірімен сабақтасып жатқан ұлттық идеямыздың бес ғасырдан астам тарихы бар екен атап көрсеткен болатын[4].

Көне түріктердің даналыққа толы құштарлығы мен тұжырымдары тек қана қазақ халқы үшін ғана емес, жалпы түркі тілдес халықтарға, бүкіл түркі әлеміне, одан кеңірек алсақ адамзат баласына рухани бағдар болып табылады. Сонау Орхон-Енисей жазбалары мен Абайдың кісілік жөніндегі пайымдары, Шәкәрімнің ар-ұят, ұждан хақындағы толғаныстары Мәңгілік ел ой толғауын жалғастырып жатыр.

«Мәңгілік ел» идеясын «Алаш» идеясымен де сабақтастыруға болады. Өйткені, Алаш арыстары да ұлттық идеяны жасауға талпынды. Бұл туралы: «Өткен ғасырдың басында ұлттық бірлікті нығайту идеясын алға тартқан рухани зерделі игі жақсылар қазақтың ұлттық идеясын жасау міндетін өз мойнына алды» деп Елбасымыз өз еңбектерінде жазды. Мысалы, Смағұл Сәдуақасов кезінде өмір үшін күресудің жолдарын саралай келіп, «Адам баласына жан-дүние қамы үшін алдымен тамақ, киім, үй керек. Әсіресе, тамақ, киімсіз тұру мүмкін емес. Мал асырау, егін салу, сауда қылу, ұсталық қылу, қолөнермен кәсіп қылу, жалға жүру, тіленшілік қылу, ұрлық қылу бәрі де жан-дүниенің қамы. Осындай жолдармен өмір үшін күрескендер көп. Бұлардың ішінен біреуінің тұрмысы жақсы, біреуінікі орташа, үшіншісінікі жаман… Не іске де әдіс керек және заман өткен сайын әдіс өзгеріп тұрмақшы» дейді. Одан әрі қарай қазақты Германиядағы немістермен салыстырып, өз ұлтын жақсы өмір сүрудің әдіс-амалдарын үйренуге шақырады. Осыдан бір ғасыр бұрын айтылған бұл ойлар, қазіргі заманның талабымен де ұштасып жатыр[5].

«Мәңгілік ел» - Қазақстан халқын ұйыстырушы идея. «Ұлттық-мемлекеттік идеологияның қоғамның барлық мүшелерін, әсіресе, әр түрлі әлеуметтік, этникалық және саяси топтарды біріктіруде, билік пен халықты бір-біріне жақындастыруда маңызы айрықша. Ұлы тарихымыз көрсеткендей, қандай идеологиялық жүйе болмасын ол біртұтас болған жағдайда ғана қоғам өз тұтастығын сақтайды. Бір қоғамда әртүрлі идеологиялық жүйенің қатар орнауы қоғамды ыдыратып қана қоймай, сөз жоқ,мемлекеттің идеологиялық қайшылығы нәтижесінде құрдымға кетуіне себепкер болатындығын да тарих көрсетті»[6, б. 274]. Елбасы Н.Назарбаев: «Біздің қасиетті де лайықты еліміз - Мәңгілік Ел. Біз туған елімізді бейбітшіліктің бесігіне айналдыра білдік. Тыныштық арқылы тұрақтылық, татулық арқылы тұтастық төрімізге озды. Барша этностар ел иесі - қазақ ұлтының маңына ұйысты. Тегі бөлек болғанмен тілегі бір, қаны бөлек болғанмен жаны бір тұтас халық құралды. Бірлік, береке - біздің баға жетпес байлығымыз, құн жетпес қазынамыз. Тұғырымыз - тыныштық, тірегіміз - тұрақтылық, тілегіміз - татулық болса еліміз тарих төрінен табылады» - деп барша қазақстандықтарды бір арнаға ұйыстыратын идея Мәңгілік Ел екендігін атаған болатын[7].

Қазіргі уақытта қоғамның тұрақтылығы, елдің бірлігі ондағы тұратын халықтардың діни наным-сенімдері арасындағы төзімділікке, сыйласымдық қатынасына да байланысты болып отыр. Төл тарихымызға көз салсақ, бұл тұрғыдан ата-бабаларымыз үлкен өнеге, үлгі қалдырып кетті. Ортағасырлық Қазақстан жерінде пұтқа табынушылық, христиандық (несториан), буддалық, манихейлік және ислам діндері өмір сүрген болатын. Елбасының тікелей қолдауымен құрылған Қазақстан халқы Ассамблеясының басты мақсаты да халықтар ынтымақтастығы мен ел тұтастығын сақтау екені белгілі. Бұл мәселе әл-Фарабидің: «Бақытқа жету мақсатымен азаматтары бір-біріне көмектесіп отыратын қоғам - қайырымды қоғам», - деп айтқан өрелі ойымен сабақтасып жатыр.

Жарқын болашаққа бағытталған мақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, қазақ ұлты мен еліміздегі өзге де ұлттарды бір арнаға тоғыстыратын «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы өткенімізден сабақ ала отырып, келешегімізді баянды ету жолындағы мұратымыздың бірі.

Әдебиеттер тізімі:

1. «MANGI EL» халықаралық ғылыми-көпшілік тарихи журналы, - Алматы, «Pride Print», баспасы, 09.2013.- 108 бет.

2.Сыздықов С. «Мәңгілік ел» және Елбасы // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №12, 19 қаңтар.- Б.1- 3.

3. Қ.Сартқожаұлы «Мәңгілік ел» идеясы қалай туды? Халық тарих толқынында. Ғылыми серия. Т.4.-Астана: Фолиант, 2014.-376 б.

4. Әбжанов Х. Ұлттық идея - Мәңгілік Ел // Егемен Қазақстан: жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- 6 наурыз.- Б.5.

5. Ілиясова К. Ұлт мұраты // Астана ақшамы 27 қаңтар.- 2014.-Б.3.

6. Сыздықов С.,Қанаев С., Жеңіс Ж. «Мәңгілік ел идеясы: қалыптасуы,үш негізі,тарихи сабақтастығы». Астана, 2013.-320 б.

7. Назарбаев Н. Мәңгілік болашаққа жол салдық // Ана тілі: ұлт газеті.- 2013.- 20-25 желтоқсан.- Б.1-2.

МӘҢГІЛІК ЕЛ ИДЕЯСЫ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ

Әділбек С.Ә.
Қ. Жұбанов атындағы АӨМУ
Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы
b_zhanaev@mail.ru

Еліміз XX ғасырдың соңғы ширегінде ғана өз билігі өз қолына тиіп, тәуелсіз ел атанды. Бүгінде уақыт көшімен ілгері адымдап келе жатқан тәуелсіз Қазақстанға 25 жыл толғалы отыр. Осынау қысқа уақыттың ішінде еліміз алыс-жақынға барынша танылып, айдай әлемнің алдында мәртебесі асқақтап-ақ

келеді. Солай тәуелсіз Қазақстан қазіргі таңда қуатты Қазақстанға айналып, ШЫҰ, ЕурАзЭҚ, АӨСІШК сияқты ұйымдардың алдындағы белсенділігі артты, ЕҚЫҰ, ИЫҰ, ҰҚШҰ секілді іргелі ұйымдарға төрағалық етті. Дәстүрлі дін басшыларының 3 жыл сайын өтетін бас қосу, пікір алмасу алаңына айналған еліміз бірлік пен тұтастықтың қарашаңырағына айналып үлгерді. Осындай салиқалы саясаттың басы-қасында өзіміз қадірлеген ұлт көшбасшысының, заман сомдаған Елбасының орны тым бөлек, өлшеусіз-ақ десе болғандай. Расында Елбасы Н.Назарбаевтың тәуелсіз Қазақстанның тарихындағы еңбегі ұшан-теңіз. Оның бүкіл болмысы, саналы ғұмыры, талайлы тағдыры туған еліміздің болашағымен тікелей байланысты. Сол себепті де Елбасымыз «алдымен - экономика, содан соң - саясат» қағидасының арқасында көпшілік қазақстандықтардың тұрмыс жағдайын жақсартып, елімізді Қуатты Қазақстанға айналдырды. Өзіміздің «кейінгі толқын» кіші буынның туған тарихымызға деген құрметін барынша арттырып, олардың сол тарихқа жан-тәнімен құлаш ұрып, бабаларымыздың мәңгілік аңсарындай болған мәңгілік мұраты – «Мәңгілік Елдің» іргетасының қалануы болып табылады. Нақтырақ айтқанда, аталмыш тақырыпты таным талқысының аясында ұлттық тұтастығымызбен қоса-қабат, өзара байланыстыра отырып қарастыру – ол «Мәңгілік Елдің Мәңгілік Мұраттарымен» астасып жатары сөзсіз. Осы тұрғыдан келгенде біз «Мәңгілік Елдің Мәңгілік Мұраттарын» талқыға түскен талайлы тағдырдың тарихи көзқарастан тамыр тартқан ұлттың тұтастық идеясымен, тарихи тұлғаның қайталанбас өр рухымен, оның азаматтық мойынсынбауымен, һәм ұлттық намысымен, өзіндік мақтанашымен зерделегеніміз жөн болмақ. Асылы кез келген ұлттың тұтастығы оның идеясында жатады. Қарға тамырлы қазақтың күні бүгінге дейінгі өзіндік идеясы – ел болу, қала берді, ұлттық негіздегі қазақ елін құру; былайша айтқанда, елдік сананың өмірге келіп, оның сапырылысқан ғасырлар тоғысында жете қабыл өміршең идеяға айналып, халық мүддесінің «Мәңгілік Елді» құруға дәйектелген тұжырымының шынайылығында болатын. Осы тұста тарихшы М.Қойгелдінің мына бір пікірін келтіріп кетуді орынды санаймыз: «ұлт болып қалыптасу жолында тұрған қазақ елінің қоғамдық санасында ұдайы өзгерістер болып жатты». Расында бұл нендей өзгерістер дегенге келсек, ол елімізді жаудың қара ниеті мен қалың қолынан сақтану үшін түрлі ауыртпалықтарға қарамастан бабаларымыздың ұлттық ұю және кемелдену жолындағы табанды әрекеті деуге болады. Тағы да сол тарихшы М.Қойгелдіні оқып отырып, оның «жалпыұлттық ұстанымға айналған дейтін «Қазақ Елі» идеясы мен «Мәңгілік Ел» идеяларының арасында өзара сабақтастық бар екендігін, ал бұл ұстанымдардың ғұн, үйсін және қаңлы сияқты этникалық қауымдастықтардың қоғамдық өмірінен бастау алатынын айтқан жөн» деген пікірінің құнды, һәм негізсіз еместігіне көз жеткіземіз. Ең бастысы, ол тарихшы, мемлекеттік тұтастықсыз ел болып өмір сүре алмайтындығымызды назарымызға салады. Шындығында «Мәңгілік Ел» ұғымы есте жоқ ескі заманнан тамыр тартып, қазіргі күнге дейінгі түрік руханиятының алтын өзегі болған өміршең құбылыс. Өйткені кешегі көк түріктердің қария абыздары Білге қағанның, Күлтегіннің, Тонықөктің,

Құлашордың, Мойыншордың құрметіне балбал тастарға қашап, «барлық айтар сөзін мәңгі тасқа басты». Яғни, «мәңгітасты» мәңгі сақтау үшін де бабаларымыз көздің қарашығындай кейінгі ұрпаққа қалдырды. Сонымен «Мәңгілік Ел» - түркі тегінің тұтастығы мен тәуелсіздігінің кепілдігін қамтамасыз етуге арналған тектік тазалық пен еркіндік идеологиясы. Ал ұлттық тәуелсіздік – исі түрік әлемінің рухани еркіндік нысанасы. Түріктік еркіндік пен бас еркіндігі, мал мен жан еркіндігі «Мәңгілік Ел» нысанасының тұрмыс-тіршіліктегі өмірлік сыпаттары. «Бас кеспек болса да, тіл кеспек жоқ». Бұл дала демократиясының қасиетті қағидасы. Барлық ішкі-сыртқы саясат тек осы тұрғыда ғана жүргізілді. Түпкі нысана – жауды дос, досты – тату ету, татудың басын біріктіріп түріктің еркін елін құрау, оны құдіретті қағанатқа айналдыру. Ресми мәліметтерге сүйенген дерек бойынша анықталған әлемнің түкпір-түкпірінде сақтаулы тұрған 15 мың түрік сына жазуының барлығының да негізгі тақырыбы осы «Мәңгілік Ел» нысанасы. Ал мұндай мақсат қоймаған ұлыстың өмір сүруге құқы да жоқ. Тегінде Елбасы Н.Назарбаевтың «...біздің бір ғана Ота¬ны¬мыз – тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа көз тігіп, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылдық. Осы идеяны әрқайсысымыз сезініп, өмірлік сабақ ретінде түйсек, осы жолда бар әлеуетімізді салсақ, 2050 жылы мұрат еткен «Мәңгілік Елге» жететінімізге сенімдімін», - деуінде үлкен мән жатыр. Бұл тәуелсіздігіміздің даму даңғылын Нұрлы Жолға айналдырған Елбасының соңғы Жолдауындағы: «өткен тарихымызға тағзым да, бүгінгі бағытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құрметті ұғымға сыйып тұр», - деген сөздерімен толыға түседі. Қазіргідей тәуелсіз Қазақстанның біртұтастығының негізі әрине, жалпыұлттық «Мәңгілік Ел» идеясында жатқанында дау жоқ. Мәңгілік Ел идеясы —қазақ ұлтының мақсат-мүддесіне және елімізді ортақ Отан еткен жүз отыздан астам ұлттар мен ұлыстардың ұлттық идеясына негізделген идеология болатынына сенуге әбден болады. Сонымен «Мәңгілік Ел» идеясының өзі үш негізден тұрады: оның біріншісі — көне түркі жазба ескерткіштеріндегі «Мәңгілік Ел» идеясы, екіншісі — Әл-Фарабидің «Қайырымды қалада» философиялық шығармасында, әсіресе, бұл идеяның теориялық-методологиялық тұрғыдан тиянақталуы және үшіншісі — Жүсіп Баласағұнның осы идеяны негіздеген «Құтты Білік» дастаны. Осынау үш шығарманың авторы болған үш тұлғаның да тарихи көзқарастарын тұтастандырып тұрған рухани негізі – ол ұлттық нәрмен суарылған ұлттық азаматық ұстанымы мен ұлттық азаматтық дегдарлығының мойымаған, һәм азаттыққа ұмтылған тәуелсіздік рухының оянуы, әділеттіліктің орнауын аңсауы, «Мәңгілік Елінің» мәңгілік мұраты бір-бірімен үндесіп жатыр. Осы тұста тарқатыңқырап айтатын мәселе туындамақ, ол әлгі «Мәңгілік Ел» дейтін әдемі тіркестің мазмұндық та, мағыналық та салмағын арттырып, қойылар «мақсат» атаулыдан әлдеқайда маңыздырақ, һәм жүрекке жақынырақ тиетін мәңгілік мұрат болмақ. Қайткенде де, мұратсыз ұлт та, мемлекет те жер бетінде болған емес. Қазақ даласында ұлттық идея байырғы түрік дәуірінде-ақ мемлекеттік, тіпті империялық биікке көтерілді. VIII ғасырда: «Бүкіл түркі халқы үшін қызыл қанымды жүгірттім, түнде ұйықтамадым, күндіз отырмадым,

төрт бұрыштағы халықтың бәрін бейбіт еттім: бастыны еңкейттім, тізеліні бүктірдім!», деген бабаларымыз «Мәңгілік Ел» құрғанына сенімді еді. Өз кезегінде, «Мәңгілік Ел» Қазақ хандығының шаңырақ көтеруімен жалқылық ұғымнан жалпылық дараланған қуатты факторға айналды, мұның өзі мемлекет пен оны құраушы этностың тарих сабақтастығын үзбестен ғасырлардан-ғасырларға иек артқан жалғасты даңғыл жолы болатын. Былайша айтқанда, ұлттық идеяның, яғни «Мәңгілік Елдің» әлемдік ақыл-ойдың кеңістігінде асқар шыңға бет алған, туған еліміздің талантты тарихи тұлғаларының емінген ерен еңбегінің жемісі деуге болады. Шынтуайтында, ұлттық идеямыздың тамырлы тектілігі, мөп-мөлдір сарқылмас бастауы – «Мәңгілік Ел» ұғымы көк түріктерден шиыршық атып, дәуірлерге ұласқанын, оның бірде маңдайымызды жарқыратып, мерейімізді асырғанын, кей-кейде сол жалпыұлттық идеямыздың («Мәңгілік Елдің») өрісі тарылып, жолының кесілгенін білеміз. Бұлай сөйлеуімізге негіз жоқ та емес. Оны ертеректегі ақ патшаның қаһары асып, империялық жел ескен 186 жыл мен кешегі кеңестік кезеңнің 74 жылында орыстан өзге аз ұлттардың барлығын тоғытып, социализмнің қазанында қайнатып қана қоймастан, тарихымызды тағдырымыздан да төмендетіп тәлкекке салғанынан айна қатесіз көреміз-ау. Қысқасы, отаршылдықтың тақсіретін тартқан қазақ қоғамы бұрынғы қалыбынан айныды, бар құндылығынан айырылды, ұлттық өзегіне ажырады, мәңгілік ұлттық мұратын ұмытты. Бұл, түптеп келгенде, ұлттық тұтастығымызға сына қағып, елдік ұлы рухымызды өшірді. Сөйтіп, бірқанша ғасырлардың бедерінде ұлт ретінде ұйысып, ел ретінде тұтасуымызға мүмкіндік бермеді. Нәтижесінде біз бүкіл болмыс-бітімімізден ажырай жаздап, бүгінгі тәуелсіздігіміздің табалдырығына кемел ұлттық идеясыз аттадық. Алайда жоғарырақта келтіргеніміздей, Елбасымыздың арқасында тәуелсіздігіміз жеңісті жемістерге жетіп-ақ келеді. Қоғамдық санадағы өзгеріс анағұрлым түрленіп, арналы қалыбына түсіп, бұрын-соңды болмаған орасан биіктерге қол артып, болашағымыз кемелдене түсуде. таңы атысымен ұлттық идея мәселесі белсенді қолға алынды. Түрлі пікірлер ортаға салынды. Олар қоғамдық санаға игі әсер еткені сөзсіз. Алайда, ғылыми ізденістер бір арнаға тоғыс-паған күйде қала берді. Мемлекеттік биліктің ашық та жария қолдауынсыз ұлттық идея табылмайтыны, тамырына қан жүгірмейтіні белгілі болды. Тамырымызға қан жүгірді деген әсте осы болса керек. Жұлдызды сәтіміздің атойлауы «Мәңгілік Ел» идеясын іске асырумен ғана бағамдалады. Сондықтан да «Мәңгілік Ел» идеясын зерттеуде, насихаттауда, оқу үдерісіне енгізуде самарқаулыққа жол бермеу керек. Бұл істен барша зиялы қауым, саяси партиялар, қоғамдық бірлестіктер, үкіметтік емес ұйымдар, БАҚ тыс қалмауына Парламент пен Үкімет, Президент Әкімшілігі жағдай жасағаны абзалғ бұл бірінші. Екіншіден, заманауи ұлттық идеямызды балабақшада тәрбиеленіп жатқан бүлдіршіндерден бастап оқушыларға, студенттерге, жастарға жеткізу үшін бар күшті салған артықтық етпейді. Осылардың санасына, өмір салтына сіңген құндылық пен сенім «Мәңгілік Ел» орнатудың қозғаушы күші болары күмәнсіз. Үшіншіден, «Мәңгілік Ел» идеясын қазақстандық кәсіпкерлер, бизнесмендер, бай-бағландар

қолдауының маңызы зор. Олар ғалымдармен ынтымақтасуы арқылы мәселені тереңінен зерделеген еңбектердің дүниеге келуіне септесер еді. Төртіншіден, болашағы жарқын ұлттық идеямызды Қазақстандағы барлық этностар мен аймақтарға жеткізу атқарылар іс-шараның бір парасы ғана. Ол әлемдік ақпараттық, ғылыми кеңістіктерден ойып тұрып өз орнын алуы керек. Соңғы үш ғасырда қазақ даласында дүниеге келген озық ұлттық идеяның бірде-біреуі жасампаз миссиясын толық атқара алмай, тарих қойнауына кірген еді. Есесіне Кеңестік тоталитаризмнің таптық-партиялық қатыгез идеясы тұлғаларымызды баудай түсіріп, Қазақстанды өркениет әлемінен жыраққа әкете жаздады. Қазақ елінің мәңгілігіне, гүлденуіне қызмет ететін идея енді туды». Бұл бабаларымыздың мәңгілік аңсары, мәңгілік мұраты, мәңгілік ғұмыры дейтін «Мәңгілік Ел» ұғымының шынайылығымен көрініс алуында болмақ.

Қорытындылай келгенде, «Мәңгілік Ел» - жалпы қазақстандық ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы, әрі бабаларымыздың асыл арманы. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен Астанада асқақ рухымыз бен мәңгілік мұраттарымызды паш етіп тұрған «Мәңгілік Ел» салтанат қақпасының салынуы «Мәңгілік Ел» идеясының мелекеттік идеологияға айналғандығының бір дәлелі. «Мәңгілік Ел» сөзінің терең тарихи тамыры және үлкен мағыналы мәні бар. Түрік шежіресінде «мәңгі» сөзі «Тәңір», «Құдай», «Алла» сөздерімен мағыналас қолданылды. Осыдан кейін, «Мәңгілік Ел» «Алла Тағаланың елі, халқы» дегенді білдіреді және мемлекет пен ұлттың уақытпен шектелмеген тұмары болады деуге толық негіз бар. «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының негізгі мәні — мәңгілік мақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, мемлекет құрушы қазақ халқы мен өзге де ұлттардың ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын идеология арқылы қалыптастырылатын қазақтың ұлттық мемлекеті, бағдарлы болашағының баянды ету жолындағы ұлы мұраты.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. 2020 Стратегиялық жоспары: Көшбасшылыққа бастайтын Қазақстандық жол. Авторлары: С.Бирюков, Д.Елькин, М.Делягин, Ю.Собозобов

2. Н.Назарбаев «Ғасырлар тоғысында» кітабы

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - БАБАЛАР АСЫЛ АРМАНЫ

Жақсылықова Г.Т.
Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ақтөбе қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail: gauhar_300397@mail.ru

Қазақ деген ел бар үлкен жоғары,
Осы елде қазақ халқы тұрады.

Ұлан-ғайыр осы қазақ жерлері
Бодандықтан еркіндікке босады.

Ақ найзаның ұшыменен жауларды,
Түйреп алып Отан үшін тулады.
Қайран баба ақ білектің күшімен
Жерін, елін, халқын сақтап қорғады.

Бастау алған Ақтабаннан-Шұбырынды,
Қаншама қатер басқа сөзсіз төнді.
Небір түрлі сұрапыл оқиғалар
Қара бұлттай нөсерлете өте шықты.

Қаншама жыл Ресейменен көршілес,
Отар болдық өгей бала іспеттес.
Арқасында рухы мықты бабамның
Берілмедік дұшпандарға бізбен істес.

Отаным деп қызғыш құстай қорғаған,
Оңайлықпен бейбітшілік болмаған.
Ерлігі мен қаһармандық жолы бар
Халқымызды құдай өзі қолдаған.

Отан – оттан да ыстық деген сөз рас,
Өтті бастан қан төгісті ұлы шайқас.
Қалмақтар одан кейін революция
Ұлы Отан соғысы мен сол желтоқсан...

Еркіндікке елімнің жетсін қолы,-
Деп намысты жастарымыз отқа түсті.
Артындағы ұрпақтың ертеңі үшін
Жан аямай берілместен қан төгісті.

Қалмады басқа амалы жастардың,
Талқандады империя тас қамалын.
Тәуелсіздік алған күні қазағымның
Ызғарлы желтоқсаннан басталатын.

Қазақ деген дана халық, батыр халық,
Өрлей берген, көрмеген артта қалып.
Өркениетке ұмтылған талай ғасыр
Қол жеткіздік, тәуелсіз ел атанып,
- дей келе, талай ғасыр бойы аңсаған еліміз тәуелсіздігін алды. Тәуелсіздік ұлттың санасын оятып, баршаны ата-баба жолына үңілдірді. Ол «Отан»,

«бостандық», «тәуелсіздік», «егемендік», «ұлтжандылық» деген сияқты ұғымдарды тәуелсіздік биігінен қарауды түсіндірді. Одақ-империя құлап, тәуелсіздік қолымызға тиді. Бұл ғасырларда бір ғана болатын мүмкіндік еді.
Осы ретте, біз бүгін XXI ғасырдың есігін айқара ашып төріне еніп отырмыз. Бұл ғасырды Қазақстан үшін жасампаз ғасыр, жаңару ғасыры, дәуірлеу ғасыры болатынына сенемін.

Ата Заңымызда анықталғандай, Елбасы мәртебесі мен міндеттерінің бір парасы жыл сайын халыққа арналған Жолдауын жариялау болып табылады. Алғаш рет осынау конституциялық міндетін Тұңғыш Президент Н.Ә.Назарбаев 1997 жылы атқарған еді. Содан бері жылдың басты оқиғалары қатарына кіргеніне қоса, Жолдау әрбір қазақстандық асыға күтетін құбылысқа айналды. Оның басты себептері мынаған саяды: біріншіден, құжат еңбектеген баладан еңкейген қартқа дейін назардан тыс қалдырмайды. Балабақша, білім беру, денсаулық сақтау, зейнетақы, жәрдемақы мәселелерін ешбір Жолдау айналып өткен емес. Екіншіден, азаматтардың ірілі-ұсақты тіршілік түйткілдерін шешкен жолдауларда ұлы міндет – тәуелсіздікті бекемдеу, мемлекеттілікті қалыптастыру, елішілік ынтымақ пен келісімді сақтау көзделді, нақты тетіктері дәйектелді, діттеген межелер нақтыланды. Құрғақ уәдеге, даңғазалыққа, дарақылыққа орын берілмей, халықтың сенімі мен қолдауына ие болды. Үшіншіден, жолдаулар Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа кірігуіне, бәсеке мен сын-қатерлерден бойды аулақ салмай, төтеп беруге, аман-есен өтуіне, халықаралық қатынастардың танымал да белсенді субъектісіне айналуына қызмет еткенін ерекше атап өтуіміз керек.

2014жылдың 17 қаңтарында Қазақ Елінің ұлттық идеясы - Мәңгілік Ел! Қазақстан халқына арнаған Жолдауында ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаев осылай мәлімдеді. «Мәңгілік Ел ата-бабамыздың сан мыңдаған жылдар бойғы асыл арманы екені баршамызға белгілі. Ол арман - әлем елдерімен терезесі тең, әлем қатынасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз мемлекет атану еді, ол арман - тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болу еді. Біз бұл армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік Елдің іргесін қаладық. Мемлекет басшысы Тәуелсіздік арқасында халқымыз мәңгілік мұраттарға қол жеткізгенін, еліміздің жүрегі елорда тұрғызылғанына тоқталды. «Қазақтың мәңгілік ғұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ - Мәңгілік Қазақтың перзенті. Ендеше Қазақ Елінің ұлттық идеясы - Мәңгілік ел», - деді Ұлт Көшбасшысы. Н.Ә.Назарбаев өз тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік ел бола алатынымызды атап өтті. Қазақстан халқы Ассамблеясы және біртұтас елдің азаматтары «Мәңгілік ел» патриоттық актісін әзірлеу туралы тапсырманы ерекше шабытпен қабылдады. [1]

«Мәңгілік Елдің» жеті қағидасы біздің дамуымыздың арқаулық құндылықтарын, Қазақстан халқының ортақ мүддесі мен тарихи тағдырын айшықтайды.
Біз бұның Елбасы анықтаған міндеттерді орындаудағы күшті жұмылдырушы бастауға айналатынына сенімдіміз.

«Мәңгілік ел» - ұлттық идеясының 7 қағидасы:
1.Қазақстан мен Астананның тәуелсіздігі
2.Ұлттық бірлік, біздің қоғамымыздағы бітім мен келісім
3.Зайырлы қоғам және жоғары руханилық
4.Индустрияландыру мен инновациялар негізіндегі экономикалық өсім
5.Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы
6.Тарихтың, мәдениет пен тілдің ортақтығы
7.Ұлттық қауіпсіздік және біздің еліміздің жалпы әлемдік және өңірлік проблемаларды шешуге жаһандық ат салысуы. [2]

Осы құндылықтар арқасында біз әрдайым жеңіске жеттік, елімізді нығайттық, ұлы жетістіктерімізді еселедік. Жаңа Қазақстандық Патриотизмнің идеялық негізі осы мемлекет құраушы, жалпыұлттық құндылықтарда жатыр.
Мәңгілік ел болу бабаларыңның бабалары армандаған, аңсаған асыл мұратты балаларының балалары ардақ тұтатындай мемлекет орнату дегенді, енді ешқашан бөгденің бодандығына түспейтін, халықтығын, ұлттығын, елдігін, мемлекеттілігін әрқашан әспеттейтін, үлгілі үрдістерін мақтан етіп, бар заманда да ұлы мен қызының бағы басында тұратын, барша халқының бақыты баянды болатын ел құру болды.

Халқымыз Нұрсұлтан Назарбаевты әу бастан-ақ ел бағына туған президент деп сенген, екі тізгін, бір шылбырды қолына берген, адастырмас азаматым деп соңынан ерген, сөйтіп бүгінгі биігіне келген. Алда да солай бола береді. Қазақтың басына бақыт құсы қона береді. Мәңгілік ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді. Біз армандарды ақиқатты айналдырдық. Мәңгілік елдің іргетасын қаладық. Мен қоғамда «Қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болу керек?» деген сауал жиі талқыға түсетінін көріп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – Мәңгілік Ел идеясы. Тәуелсіздікпен бірге халқымыз Мәңгілік Мұраттарына қол жеткізді.
Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі – Мәңгілік Елордамызды тұрғыздық. Қазақстан Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – Мәңгілік қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ елінің Ұлттық Идеясы – Мәңгілік ел! Мен Мәңгілік ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары – «Қазақстан 2050» Стратегиясының түп қазығы етіп алдым. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі оны ұстап тұру әлдеқайда қиын. Байлығымыз да, бақытымыз да болған Мәңгілік Тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтай білуіміз керек. Тағылымы мол тарихымызбен, ұлы бабалардың ұлағатты өмірінен алар тәлімімізбен біз алдағы асулардан алқынбай асамыз.[3]

Үдеудің сыры – бірлікте,

Жүдеудің сыры – алауыздықта.

Осыдан үш ғасыр бұрын Аңырақайда болған ұлы шайқаста ата-бабаларымыз бірліктің құдіреті қандай боларын өзіне де, өзгеге де дәлелдеген.

Сын сағатта туған елге деген перзенттік парызды бәрінен биік қоя білген. Сол шайқаста төгілген қан барша қазақтың тамырында бар. Бізді бір-бірімізбен біріктіретін де, бауыр ететін де бабалардың бостандық жолында төгілген осы қаны деп білемін. Елдік мұрат жолындағы ұлы ерлік әрқашан аталарымыздың бойынан табылған. Бабаларымыз тірі болу үшін бір болса, біз әрдайым ірі болу үшін бір болуымыз керек. Бейбіт күндегі белестерді бағындырып, алдағы сындардан сүрінбей өтерміз, ең алдымен, өзімізге, бірлігіміз бен берекемізге байланысты. Біз бәріміз бір атаның – қазақ халқының ұлымыз. Бәріміздің де туған жеріміз де біреу – ол қасиетті қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол – тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа қол созып, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылдым. [4]

Отанымыз бір ортақ бәрімізге,
Табылмайды мұндай мекен кімде-кімге.
Адамдары ақ көңіл, момын халық
Көп ұлтты жатырқамас болса бөгде.
Қонақжайлық басым, шіркін, қай кездеде,
Бара қалсаң күте қоймас бұлай лезде.
Ынтымақ пен бірлігі жарасқан ел

Қазақ жері- Отандастар ошағы емес пе!? - деп қорытындылай келе, біздер елімізбен мақтанамыз. Бұл еркіндік оңайлықпен келген жоқ. Қазақ елі еркіндікке жету үшін қаншама қиын - қыстау кезеңдерді бастан кешірді. Мыңдаған жылдық тарихы бар. Қазақстан тәуелсіздік алды. Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен гөрі, оны ұстап тұру әлдеқайда қиын. Бұл – әлем кеңістігінде ғұмыр кешкен талай халықтың басынан өткен тарихи шындық. Өзара алауыздық пен жан-жаққа тартқан берекесіздік талай елдің тағдырын құрдымға жіберген. Тіршілік тезіне төтеп бере алмай жер бетінен ұлт ретінде жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағылымынан сабақ ала білуге тиіспіз. Ол сабақтың түйіні біреу ғана – мәңгілік ел біздің өз қолымызда. Ол үшін өзімізді үнемі қамшылап, ұдайы алға ұмтылуымыз керек. Байлығымыз да, бақытымыз да болған мәңгілік тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтай білуіміз керек. Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын! Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, жасай берсін, елдігіміз мәңгілік!

Омар Хайам айтқандай:

Сен жанбасаң лапылдап,
Мен жанбасам лапылдап,
Аспан қайдан ашылмақ дегендейін, - жастарымыз да заман ағымынан қалыспай, ұлттық құндылықтарды сақтап, білімді, белсенді болуымыз керек. Бүгінгі ұрпақ білімді болса, ел ертеңі жарқын болмақ, сонда ғана біз "Мәңгілік ел" боламыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Н.Ә.Назарбаев «Тарих толқынында» Астана. -2009ж., -15б.

2. «Менің Қазақстаным» Астана. Н.И.Рахымжанова, Р.М.Баттал, А.У.Сужикова. -2001ж., - 103б.
3. 2020 Стратегиялық жоспары: Көшбасшылыққа бастайтын Қазақстандық жол. С.Бирюков, Д.Елькин, М.Делягин, Ю.Собозобов. -2010ж., - 175б.
4. Н.Назарбаев «Ғасырлар тоғысында» кітабы. -2003ж., -283б.

НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» КАК ВЕКТОР РАЗВИТИЯ МНОГОЭТНИЧНОГО НАРОДА КАЗАХСТАНА

Жахина С.Б.
Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
E-mail: Saltanat97_97@mail.ru

Стремление к единству и сплоченности всегда правомерно обосновано, зачастую оно выражено со стороны какой- либо группы людей, вне зависимости от ее размеров в достижение самых различных целей. К достижению таких качеств стремится не только любой коллектив для более продуктивной деятельности и достижения других целей, но и отдельные народы, а также мировое сообщество в целом. История доказывает, что именно такие характеристики как единство и сплоченность помогали обществу в достижении самых сложных целей и задач. История также показала, что отсутствие таких качеств негативно отражается на судьбе целых народов. К великому сожалению, такой пример имел место и в истории нашего государства, когда в 18 веке распри и разногласия не позволили всем трем жузам дать единый или жесткий отпор джунгарским войскам. Мировая история хранит в памяти бесчисленное количество подобных примеров. Поэтому для недопущения подобного в будущем все государства стремятся привить обществу такие качества как сплоченность и единство, являющиеся главными условиями постоянного развития и процветания. Именно для формирования сплоченности, а также развития сотрудничества всех государств в 1945 году была создана крупнейшая международная организация современности - Организация объединенных наций, играющая важнейшую роль в жизни современного человечества. ООН выполняет огромное количество функций: от действий по поддержанию международного мира и безопасности, до выступления в роли центра для согласования действий наций всего мира[1]. Только действуя согласованно возможно решить глобальные проблемы, касающиеся всего человечества. Республика Казахстан является членом ООН со 2 марта 1992 года, соответственно, наше государство строго следует целям и принципам, провозглашенным Уставом ООН. С момента приобретения независимости Казахстан принимает все необходимые действия по успешному интегрированию в международное сообщество, входит в состав ряда

важнейших международных организаций, принимает на себя обязательства в соответствии со многими конвенциями, направленными на достижение целей, способствующих дальнейшей демократизации, улучшению условий жизни, а также дальнейшему развитию казахстанского общества. Для того, чтобы более эффективно решать задачи, поставленные перед нашим государством казахстанское общество должно соответствовать основным условиям, позволяющим обеспечить дальнейшее развитие страны. Конституция в пункте 1 статьи 1 указывает, что одними из основополагающих принципов деятельности государства являются общественное согласие и политическая стабильность, экономическое развитие на благо всего народа[2]. Для действительного воплощения указанных принципов в деятельности государства созданы различные институты.

Одним из них является Ассамблея Народа Казахстана – учреждение, целью деятельности которого является обеспечение межэтнического согласия в Республике Казахстан. История казахстанской межэтничности берет свое начало с конца 18 века. С этого времени, после присоединения большей части Казахского ханства к Российской Империи, царизм начинает активную политику по переселению крестьян на обширные земли казахской Степи. С тех пор переселенческая политика продолжалась вплоть до второй половины 20 века. Так в 1907-1912 в Казахстан было переселено 2 миллиона 400 тысяч крестьян[3]. Этот процесс позже начал сопровождаться и переселением, обусловленным военно-политическими мотивами, а во время Второй мировой войны на территорию Казахстана были депортированы представители огромного числа национальностей, таких как чеченцы, корейцы, немцы и другие. Это оставило след на этническом составе современного казахстанского населения. Казахстан на сегодняшний день является многонациональным государством, объединяющим представителей более 130 наций. В связи с этим от государства требуется грамотная политика, создающая все условия для мирного сосуществования всех представленных национальностей. Положения о недопустимости дискриминации содержатся во многих основополагающих нормативно-правовых актах.

Так, статья 14 Конституции РК содержит положения о недопустимости дискриминации по различным признакам. По этой же причине при обращении к населению, проживающему в Казахстане, используется термин «казахстанский народ», тем самым охватывается круг всех национальностей, проживающих на казахстанской земле. Люди используют сочетание «казахстанский народ» ,осознавая всю широту данного понятия и желая охватить этим понятием все национальности объединенные под казахстанским флагом. Данному аспекту жизни общества уделяется огромное внимание со стороны Президента Республики Казахстан. В основном, главные документы в этой области принимаются через Ассамблею Народа Казахстана. Так, в 2009 году, открывая 15 сессию АНК, Президент впервые озвучил понятие доктрины Национального Единства. Согласно данной доктрине национальное единство проявляется в общности существования всех этносов на территории

Казахстана, в укреплении и усилении идентификации граждан с Республикой Казахстан, а также в единстве общей системы ценностей и идеалов. Впоследствии данная идея получила дальнейшее развитие и распространение в посланиях Президента народу Казахстана, воплотившись в понятие «Мәңгілік ел». Так, в послании 2014 года «Нұрлы жол - Путь в будущее» указывается, что «Мәңгілік ел» является национальной идеей общеказахстанского дома. Позже основные положения идеи были представлены через Концепцию укрепления и развития казахстанской идентичности и единства, а также через документ принципиально нового формата: патриотический акт «Мәңгілік ел». Основными задачами данной концепции являются создание прочного диалога между работой государственных органов и гражданским обществом, его институтами касательно внедрения общих ценностей на основе Патриотической идеи; воспитание нового поколения на основе ценностей казахстанского патриотизма, укрепление основ светского характера государства, духовной общности казахстанского народа.

Центральное место в исполнении данных задач занимает Ассамблея Народа Казахстана, которая является уникальной площадкой для общения, обмена опытом представителей огромного числа наций. Создание данного органа обусловлено историческими особенностями казахстанского общества, поэтому аналогов Ассамблее нет ни в одном государстве мира. Ассамблея Народа Казахстана по своей структуре, а также выполняемым функциям очень схожа с Генеральной Ассамблеей ООН, которая также является своеобразной площадкой обмена мнениями, а также местом объединения усилий всех наций для решения глобальных задач человечества. ООН воплотила в реальность многие замечательные и воистину революционные идеи, которые сейчас продолжают работать на благо всего человечества.

Ассамблея Народа Казахстана также призвана выполнять подобные функции, и общенациональная идея «Мәңгілік ел» является лучшим инструментом для надлежащей работы Ассамблеи по укреплению и развитию единого казахстанского народа. Сегодня мы можем с уверенностью сказать, что Казахстан – это стабильное полиэтническое государство, в котором гармонично проживают различные нации и народности. Свидетельством тому является институт Ассамблеи народа Казахстана как уникальная модель взаимопонимания и толерантности среди различных этносов. И в этом смысле именно Ассамблея, как проводник реализации национальной идеи «Мәңгілік ел», в условиях нестабильного мира призвана распространить свой положительный опыт по всему миру. Это будет достойным вкладом Казахстана в дело укрепления и развития мира во всем мире.

Список литературы:

1. Устав ООН // http://www.un.org/ru/charter-united-nations/
2. Конституция РК // http://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution

3.Абдилдабекова А.М. Россия и Казахстан XVIII – начало XX века: Вопросы историографии: Учебное пособие. – Алматы: Қазақ Университеті, 2007. – 136с.

ҚАЗАҚ ЕЛІ ЖӘНЕ ОРТА АЗИЯ ӨРКЕНИЕТІ

Зимина А.
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті
журналистика мамандығының 1 курс студенті
Ғылыми жеткеші - Абдихалыкова К.С. – А.Байтұрсынов атындағы
Қостанай мемлекеттік университетінің аға оқытушысы
abdihalykova.1965@mail.ru

Әр халықтың тағдыры және өркенетінің дамуыөсуі және өшуі әртүрлі тарихи оқиғалармен байланысты.Қазақ халқының тарихы осы ілімнен алысқа ұзаған жоқ.Біздің еліміздің географиялық орналасуы бізге жақсылықты да жамандықтыда әкелді.Жақсысы сонау Ұлыжібек жолынан бастап біз бөтен халықтардың өркениетінен хабар алып, танысып көптеген жақсылыққа үйрендік.Және біз шығыстан да, батысында талай шапқыншылыққа ұшырадық.Ақиқаты осы уақыттан бастап біз Еуропиямен Азияның ортасындағы алтын көпірретінде Батыс пен Шығысты байланыстырып тұрдық.Сонымен қатар қазақ елі XVI ғасырдан бастап мұсылман өркениетінің солтүстіктегі,шығыстағы болат қалқанына айналды.Бірақ бір өкініштісі тарихшылар тарапынан осы тарихи шыңдықтың әлі күнге дейін зеріттемей келе жатыр. Шыңдығында 16-17ғасырдан бастап 19ғасырдын ортасына дейін Орталық Азиядағы мұсылан өркенитін Ресей және Ойрат шапқыншылығынан сақтап қалған қазақ хандығы болатын. Біз осы жұмыста осы бір зерттелмей қалған тұстар туралы мәселе көтермекпіз.

Қазақ «қазақ»болғалы өзтарихында тұңғыш рет өткен, яғни 2015 жылы өз мемлекетінің құрылғанына 550 жылдығын дүбірлі тоймен атап өтті. Сан ғасырлардың талай тарихи оқиғалардың куәсі болған көне Таразда, ел ордасы Ұлытауда, қазақтың тағы басқа қалаларында өткен мәслихаттар еліміздің өз тарихын құрметтеуінің, өткенді ұмытпауының куәсі. Әлемдегі әр халық өзінің өткен тарихын, өзінің ұлы тұлғаларын құрметтейді. Бұл заңды нәрсе. Өткен тарихқа терең үңілсек қазақ халқымен қатар Армян, Ноғай, Ойрат, Америка үндістері сияқты халықтар адамзат тарихында өз ізін қалдырды. Бірақ өкінішке орай тарихи оқиғалардың әр түрлі себебімен бір халықтар өсіп, екіншісі өшіп отырған. Қазіргі уақытта өкінішке орай жаңа құрлықта өз өркениетін құрған Үндістер ізім-қайым жоғалыудың алдында тұр. Армяндар өз ата қонысының жартысының көбінен айырылды. Ұлы даланы тәлтіреткен Ноғай мен Ойраттардан қалған ұрпақтың саныда мардымсыз. Осы уақыттахалықтардың ішінде өз жерін сақтап қалған, жүздеген жылдан кейін отаршылдық буғауынан құтылып егеменді ел құрған қазақ халқы. ТарихшыМұхаммет Қайдар Дулати

Қазақ хандығының құрылған уақытты хиджраның 870 жылы деп атайды. Батыс Жетісуда Шу мен Талас өзендерінің ортасында құрылғаносы хандық Еуразияның аймағында геополитикалық саясатқа жаңа бір леп әкелді. Ең бастысы олар шығысқа қарай бет алған Ойрат тайпаларының алдында алынбас қамал ретінде құрылды. Шын мәнінде Қазақ хандығы кіндік Азиядағы мұсылман өркениетінде шығыстағы Ойраттардан солтүстіктегі Орыс мемелекетінеалынбас қалқан болды. XV ғасырдың соңында Еуропа елінің теңізшілері жаңа құрлық пен Үндістанға жетті. Сонымен, отаршылдық дәуірі басталды.Шығыс Еуропада Алтын орданың буғауынан құтылған Ресей біртіндеп шығыс ұлттарға ауыз сала бастады. 1552 жылы Қазан қаласын алған Ресей әскерлері төрт жылдан кейін Хадж Тарханды алды. 30 жыл өтпей Сібір хандығы құлады. Ал сол уақытта Дешті- Қыпшақдаласында үлкен өзгерістер болып жатты. 1428 жылы Ақ орданың соңғы ханы Бараққаза тапты. Кейін таққа Шайбан ұрпағынан шыққан 17 жасар Әбілқайыр отырды. Бірақ оның билігі тым әлсіз еді. Осы уақытта 1457 жылы кіндік Азияда мұсылман әлеміне ойламаған қатер келді. Бұл қатер Моғолстан хандығын баса көктей өткен Ойраттар еді. 1457 жылы Сығанақ қаласының түбінде болған қырғын шайқаста Әбілқайыр хан Ұлы Темір басқарған Ойрат қолынан оңбай жеңіліске ұшырады. Осы оқиға шындап келгенде тек қана Дешті- Қыпшақ емес бүкіл кіндік Азия мұсылман өркениетіне төнген қауіптің басы болатын. Осы оқиғадан кейін он жыл өтпей Орыс хан ұрпақтары Жәнібек пен Керей алғашқы қазақ хандығының туын көтерді.

Өзбек Қазақ қауымдастығын этносаяси тұрғыдан нығайта түскен тағы бір маңызды нәрсе Әбілқайыр өлген соң Өзбек мемелекетінде бүліншіліктер басталып, ондағы ру тайпалар Қазақ хандығына көшіп келе бастады.Мұның өзі өзбек қазақ елінің Дешті-Қыпшақта тәуелсіз мемлекетті орнықтыруына жаңа мүмкіндіктер ашты. Бұл маңызды істе әсіресе Керейдің қанды шайқастардың бірінде ертерек қайтыс болып кетіуіне байланысты Жәңібектің бір орталыққа бағынатын хандықты нығайтудағы рөлі үстем. Сондықтан да, дәстүрлі деректердің бәрі Жәнібектің қазақтың алғашқы ханы деп көрсетеді.Ол бұл жолда, әсіресе тайпалық көсемдердің бытыранқылығын, билік қумарлығын шектеуге күш салады. Сондықтан да, оның есіміне билер «Әзіз», яғни «Бәрінен үстем», деген қасиетті есімді тіркеді. Қазақ билері мұндай жоғарғы мәртебені Жәңібектен кейін Тәукеге ғана бергені белгілі.

Қазақ хандығының құрылуы шын мәнінде 300 жылға созылған Қазақ Ойрат соғысының басталуымен сәйкес келеді. Үш ғасырға созылған осы қырғын соғыста басты маңызы қазақтардың тек қана дербестігін, ұлттылығын сақтап қалғаны ғана емес оның бір басты маңызы еліміздің өз кеудесімен Өзбек, Қырғыз, Қарақалпақ, Тәжік халықтарын Ойрат шапқыншылығынан құтқарғанын, осы арқылы орта Азиядағы халықтар бізге қарыздар екенін естен шығармауымыз керек. Сол бір кезең туралы қазақтың көрнекті жазушысы білгір тарихшы Мұқтар Мағауин«Орталық Азиядағы үстемдік үшін күрескен екі халық арасындағы кенеусіз ұрыстар 1520 жылдары басталып, ара-арасында аз ғана үзілістермен 1758 жылға дейін, яғыни екі ғасырдан астам уақытқа

созылды. Екі елдің де барлық күш-қуатынсарқып, эканомикалық және рухани дамуын тежеп, тікелей ұрыстарда мыңдаған адамының қанын төгіп, халықтардың табиғи өсімін біржолата шектеген екі жүз жылдық соғыс нәтижесінде Ойрат жұрты ажал қақпасынан аттап, жер бетінен мүлдем жоғалды, ал қазақ жұрты құлдық қақпасынан аттап, отарлық кепке түсті»- деп, жазды[1].

Тарихи мәліметтер бойынша, Жоңғар мемлекеті билігінің тізгінін Сыбан Раптан ұстаған кезеңде, жоңғарлар қазақ жеріне жеті рет (1698-1711-1712-1714-1718-1723-1725 жылдары) жойқын шабуыл жасап, басып кіріпті. Соның ішінде төрт алапат соғыс әз Тәуке ханның тұсында орын алған [2].

.Шын мәнінде Орта Азия өркениетін сақтап қалуы қазақтар үшін зор апат болды. Шәкарім Құдайбердінің жазуынша қазақтар халқының 2/5 жоғалтты. Осыған ұқсас мәліметтерді демогроф Мақаш Тәттімов растайды[3]. Бұл тарихи шындық. Тарихи деректерге сүйенсек XVII ғасырдың II жартысынан бастап Ойрат мемелекеті құлағанша Орталық Азияда оларға қарсы тұратын бірде-бір қарулы күш болған жоқ. Жалғыз ғана күш ол қазақтар еді. Бұқара, Хиуа одан кейін пайда болған Қоқан мемелекеттері өз -өздерімен қырлысып жатқан болатын. Мысалы: олардың қолында ірі қарулы күштер болса осы хандықтар Ақтабан шұбырынды кезінде-ақ қазақтарды отарлап алушы едіжәне Ойраттарды Мауренахыр жеріне аяқ бастырмас еді.Бірақ ондай күш оларда болмады. Расын айтқанда осы хандықтар жаудан жеңіліп безіп келе жатқан қазақтардыда тоқтатуға күші болмады. Самарқан, Хиуа қалалары қазақтардың босқындарына төтеп бере алмауы осыған куә. Іс жүзінде қазақ хандығы тарихта кездесетін сирек феноменді жасады. Бұл оқиғаны 1812 жылы Наполеонді тоқтатқан, Еуропаны азат еткен Орыс армиясының ерлігімен, Батыс Рим инперияын құлатып көптеген халықтарды Рим езгісінен құтқарған ғұндардың жорығымен қатар қойуға болады. Сақ, Ғұн, Сарматтардың батыр ұрпақтарының ерлігі тарихта ескерусіз қалды. Тарихта бұндай оқиғаларда болады. Ұлы Еуразиялық зерттеушіЛев Гумилев қытайлықтардың Еуропаға жетуіне ғұндар кедергі болды деп санаса, Рим әскеріңҚытай әскеріне қарсы еш қауқары жоғын Талас бойындағы соғыс анық көрсетті.Сондада, Еуропалықтар көшпенділерге жақсы атақ бермеді. Еуроцентризім аталған бізге жат идеалогия басталуы сол кезде қалыптаса бастамағанына кім кепіл? Өкінішке орай осыған ұқсас жағыдай XIX ғасырдың басындада қалыптасты.

«Өзім асыраған күшігім, өзімді қапты», - деген дәуір басталды. Мыңдаған қазақ балалары құлдыққа сатылып мыңдағаны өлтірілді. Бірақ батыр халық бұл қырғынанда аман шықты. Абылай хан қайтқаннан кейін (1881 жылы) ауыз бірлігінен айырылған қазақ сексен жылға жуық Ресей басқыншылығынан шын мәнінінде мұсылман өркениетін қорғап тұрды. Кенесары, Есенгелді, Саржан, Жанқожа, Есет, Бекет, Исатай, Маханбет қозғалыстары шын мәнінде тек қана Қазақ хандығын емес Орталық Азия өркениетінің мүддесі үшін болған қозғалыстар еді. Екі жарым ғасыр бойы солтүстіктен ентелеген орыс әскерін шын мәнінде қазақтар ұстап тұрса,оған Орта Азиялық үш хандықтың не бәрі 9 жыл ғана қарсылық көрсетуге шамасы жетті (1864-1873. Бір Кенесарының

қозғалысын (1837-1847) жаныштау үшін Ресей империясының он жыл уақыты кетті. Қозғалысты басыуғаОрынбор, Сібірорысказактары, тұрақты армия бөлімдері, қазақ сұлтандарының жасақтары қимыл жасады. Ал орталық Азияны жаулап алған әскерлердің саны шын мәнінде 5 мыңнан аспайтын және жоғарыда айтылғандай Орталық Азияны жаулап алуға 9 ақ жыл уақыт кетті. Осының өзі қазақтардың болат қалқаны Орталық Азияның халықтарына солтүстіктенде, шығыстанда берік қорған болғанының дәлелі еді.

Осы айтылғандарды тұжырымдай келе мынадай қорытынды шығаруға болады: Еуропа мен Азияны байланыстырып ұлан байтақ аймақты алып жатқан қазақ елі шығыс өркениетінің Орта Азияда жойылып кетпеуіне үлкен үлес қосқанын өзгелер тұрмақ өзіміз де біле бермейміз. Бұл турасында біздің тарихшылар жастарға, келешек ұрпаққа осыны дәйекті мысалдармен дәлелді етіп түсіндірсе өз тарихымызға, игі істерімен қазақтың ұлт ретінде жойылып кетпеуіне, өзгелерге тәуелді болмай, өз жері, өз елі болуына бар мүмкіндікті жасап кеткен кешегі ата-балаларымызға болашақтың иелері жастардың құрметі арта түсер еді дегіміз келеді.

Пайдаланылған әдебиеттердің тізімі

1. Мұқтар Мағауин, Шығармалар жинағы, Алматы 1998 ж.
2. Жылқыбай Жағыпарұлы,Ойрат одағы**,**«Егемен Қазақстан». 30 қыркүйек, 2015 жыл
3. Мақаш Тәттімов «Елбасы және ел саны», Алматы 2004 жыл

БІР МАҚСАТ, БІР МҮДДЕ, БІР БОЛАШАҚ

Қалжан А.О.
Қазақ және орыс филологиясы факультеті
Қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы 2 курс студенті
Ғылыми жетекшісі - Ерманова С. Б. аға оқытушы, қазақ тілі мен әдебиеті кафедрасы, ҚМПИ, Қостанай, Қазақстан

Қазақ елі, Мәңгілік ел, Ұлы дала елі деген киелі ұғымдар уақыт көшімен қилы дәуірді басынан өткерген халқымыздың өткені мен бүгінгі хал – күйінен хабар беретіндей. Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2014 жылғы Қазақстан халқына Жолдауында «Біз Жалпы ұлттық идеямыз - Мәңгілік елді басты бағдар етіп, тәуелсіздігіміздің даму даңғылын Нұрлы Жолға айналдырдық. Қажырлы еңбекті қажет ететін, келешегі кемел Нұрлы Жолда бірлігімізді бекемдеп аянбай, тер төгуіміз керек.Мәңгілік Ел- елдің біріктіруші күші ешқашан таусылмас қуат көзі. XXI ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры!»деген болатын.

«Мәңгілік Ел» дегеніміз – Қазақстанның Мемлекеттілігі мен Тәуелсіздігінің мызғымастығына және мәңгілігіне жоғары деңгейде ұмтылу. Әлем тарихының буырқанған ағысында өзін-өзі танытуға ұмтылған халқымыздың ғасырлық арман-мүдделерінің орындалуы болып саналады.Бұл асқақ арманға қол жеткізу үшін бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығару қажет. Ғажайып ізденіс қана ғаламат серпіліске негіз бола алатынын, Елбасымыз халыққа арнаған «Қазақстан жолы- 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында сарабдалдықпен дәлелдеп, Қазақстан жолының ортақ мақсаты, мүддесі, болашағы қандай қорытындымен түйінделетінін, ең бастысы- қандай ел құрумен тиянақталатынын түсіндіріп, жаңа дәуірдің кемел келбетін сомдады.Қазақ хандығын құрудан басталған қасиетті борыш «Мәңгілік Ел» идеясына негіз болып, Қазақстанның өсіп- өркендеуіне жол ашатын тың серпіліске бастады.[1;1-3б]

Биыл Елордамыз Астанада «Мәңгілік Ел – болашағы біртұтас ел» атты патриоттар форумы болып, онда еліміздің әр түкпірінен Отанын құрмет тұтып, ұлтын сүйетін ұл – қыздар, өнер және мәдениет қайраткерлері, қазақ руханияты мен экономикасына зор үлес қосып жүрген тарландарымыз, мемлекетімізде тату – тәтті өмір сүріп жатқан барша ұлт өкілдерінің атынан келген патриоттар қатысты.Кісіні бар қуантатыны – Қазақстандағы достық пен бауырластыққа, еліміздің дамуы мен ілгері басуына осы ұлан – байтақ жерімізді мекен етіп жатқан барлық ұлт өкілдерінің шынайы атсалысып отырғандарына куә болу және адамзаттық ұлы міндет жолында бірлесе еңбектенуді сезіну екен.

Мәңгілік Елге жол салудағы мәселелердің бірі- 100 нақты қадам жарияланды. 100 нақты қадам – біздің жаһандық және ішкі сын – қатерлерге қарсы жауабымыз.Ол дамыған 30 мемлекеттің қатарына жаңа тарихи жағдайларда қосылу жөніндегі жоспар болып табылады.

Мәңгілік Ел идеясын жүзеге асыратын ең басты саяси күш – Нұр Отан.Ол Қазақстан азаматтарының әл – ауқатының, тұрмыс – деңгейінің өсуіне бағдарланды.Сөйтіп, Даму реформаларын жүзеге асыруға қатысу арқылы отандастардың беделі мен құрметіне ие болған саяси күшке айналған болатын.Нұр Отан партиясының назарында, қазіргі мекетептің білім мазмұны, оқыту технологиясы, электрондық жабдықталуы талаптарға сай жаңару үстінде.

Мәңгілік Елдің негізгі тірегі – тіл. Біріккен Ұлттар Ұйымының 70 жылдық мерейлі сессиясында Елбасымыздың әлемнің ең беделді жиынының мінбірінен ана тілімізде сөйлегені елдің еңсесін бір көтеріп тастады. Мәңгілік Елдің Мәңгілік тілі ұлт абыройын асқақтататынын Елбасы осылай дәлелдеді. Көне түркілер аңсаған Мәңгілік Ел- бүгінгі біздің түсінігіміздегі мемлекет. Мәңгілік Ел идеясын жаңғырту арқылы Қазақ мемлекеті өзін ежелгі Ұлы даланың мұрагері, көне ұлттық дәстүрлердің жалғастырушысы ретінде танытуда. Дамыған, ықпалды мемлекет құруға ұмтылу, көптің бірі болып қалмау қазіргі ұрпақтың асыл мұраты болу керек. Себебі, қазіргі заманда тек белсенді, қуатты мемлекет қан әлемдік қатерлерге төтеп бере алатын өміршең ел болып қала алады. Тәуелсіздікпен байырғы қазақ жерінде құрылған мемлекеттілігіміздің – тілі біздің басты құндылығымыз болып табылады. Осы құндылығымызды жаңа

тарихи кезеңде өзінің асқақ есімін берген қазақ халқының алдында, ұлтты ұйыстырудың алтын діңгегіне айналдыру миссиясы тұр. Ол миссия- «Мәңгілік Елдің» Мәңгілік қазақ тілін өзінің заңды орнына қызмет етуіне атсалысуымыз керек. Мемлекеттік тіл саясаты – қай уақытта болсын мемлекет тарапынан баса назар аударар басым бағыттардың бірі.Біз тұтас қоғам болып, ұлтымызға қарамай, мемлекеттік тілді толық меңгермейінше, мықты мемлекет құра алмайтынымызды, мемлекеттік тіл – халықты біріктіруші басты фактор екенін Елбасы әр жылғы Жолдауларында ұдайы тілге тиек етіп келеді [2;8-9]

Демек, «Мәңгілік Ел» идеясы ұлттық-мемлекеттік идеяның іргетасы, елдің болашағына қызмет ететін жасампаз идея. «Мәңгілік Ел» идеясы – мемлекеттілік дәстүрі. Жүз отызға жуық ұлттар мен он сегіз конфессиялық топ өкілдерінің береке-бірлігі жарасып, ынтымақтастықта өмір сүріп жатуы - еліміздің ұстанып отырған бейбітшілік пен келісімді сақтау жолындағы ұтымды саясаты мен жүзеге асырып отырған ауқымды әрекеттерінің көрінісі.

Мәңгілік Ел идеясы- біздің мүдделерімізге, қоғамымыздағы тыныштыққа, ынтымақтастықта қызмет ететін, бағыты мен бағдары анық жол болмақ. Алдына межелі мақсаттар қоя білетін, ертеңіне сеніммен қарайтын, жастары алғыр, рухы биік, жақсылыққа жаны құштар халық қана тарихта «Мәңгілік Ел» болып қалатыны анық.10 нақты идеяны айқындаған Елбасының басты мақсаты-ата-бабамыздың арманы болған Ұлы Дала халқын «Мәңгілік Ел» етіп, тарихта қалдыру. Президенттің жалпы ұлттық идеясы – еліміздің рухын көтеретін, ұлы мақсаттарға жеткізетін «Мәңгілік Ел» - елімізді өз мақсатына талай дәуір сынынан сүріндірмей жеткізетін тұғырлы бастама. Бұл үшін бізде барлық мүмкіндіктер : ресурстар, білімді адамдар, жұдырықтай жұмылған ұлтымыз бар, - деді Елбасымыз.

Елбасы жолдауында, білім саласы қызметкерлерінің алдына үлкен міндеттер қойды. «Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда бізді ауқымды жұмыстар күтіп тұр. 2020 жылға қарай Қазақстандағы 3-6 жас аралығындағы балаларды мектепке дейінгі біліммен 100 пайыз қамту жоспарлануда. Сондықтан оларға заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну маңызды.Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту – деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс»,- деп атап көрсетті. Осыған орай, үлкен жауапкершілік жүктеліп отырған мұғалімдерге жаңашылдықпен жұмыс жасауға тура келеді. Жаһандану заманы, баршаға мәлім, елдер мен ұлттарға аса қатал талап қоюда. Ең бастысы - ұлттық тіл ұлттық сананың, ұлттық намыстың жоғарылығына, оның қажеттілік- деңгейіне байланысты екенін жадымыздан шығармауымыз қажет.

Қазақ елі 25 жылда қыруар іс тындырды.Біз үлгілі дамудың өзіндік моделін қалыптастырдық.Әрбір отандасымыздың жүрегінде елімізге деген шексіз мақтаныш сезімі орнықты.Қазақстандықтар ертеңіне, елінің болашағына сеніммен қарайды.Халықтың 97 пайызы әлеуметтік ахуалдың тұрақтылығын және оның жыл өткен сайын жақсара түскенін айтады.Бүгінде Отанымыздың

жетістіктері – әрбір азаматтың ұлттық мақтанышы.Сонымен қатар, саламатты өмір салтының орнығуы, медицинаның дамуы қазақстандықтардың өмір сүру ұзақтығын 80 жасқа дейін арттырады.Қазақстан медициналық туризмнің жетекші еуразиялық орталықтарының біріне айналады.

Қазақстан Республикасының Президенті, Н.А.Назарбаевтың Мәңгілік ел идеясының шеңберінде 2014 жылдан бері «Серпін- 2050: Мәңгілік ел жастары - индустрияға» атты әлеуметтік жоба жұмыс жасайды. Жобаның басты мақсаты - еңбек ресурстарының мол артықшылығы орын алып отырған республиканың оңтүстік өңірінің (Алматы, Маңғыстау, Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда облыстары) жастарын еңбек ресурстарына сұраныс көп батыс және солтүстік аймақтарда білім алуға жағдай жасап, кейін сол жерлерде жұмысқа орналастыру мүмкіндігі жасалады. «Серпін-2050» - жарқын болашақ жобасы. Бұл оңтүстік өңірдің мыңдаған жас өрендеріне солтүстік, батыс, шығыс Қазақстанның колледждері мен ЖОО-нда сапалы білім алуға мүмкіндік береді.

Бүгінгі «Мәңгілік Ел Жастары — индустрияға» Мемлекеттік бағдарламасы осы бір бастамаға үндеу қосып, барынша жастарға қолдау көрсету болып табылады. Қазіргі таңда Алматы, Жамбыл, Қызылорда, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарында бүгінгі күні бала туу деңгейі жоғары, көшіп келушілер көп болғандықтан, мұның барлығы жұмыссыздық мәселесін тудырады. Әлеуметтік нысандар, үй , мектеп, балабақша, жетпейді. Қанша адам оқу бітірсе де жұмыссыз жүр. Мектеп бітіргендер коллдеждерге оқуға түсе алмайды – себебі үміткерлер көп болғасын, орын жетіспейді. Сондықтан, «Мәңгілік Ел Жастары — индустрияға» Мемлекеттік бағдарламасы Қазақстандық жастардың, оның ішінде Оңтүстік аймақ жастарын кең көлемде техникалық-кәсіптік білім алуға және тұғыры биік тәуелсіз Отанымыздың аса маңызды индустрияландыру бағдарламасына қатыстыру мен тартуды мақсат етеді, жастарымызды дербес өмірге, бастамшыл еңбекке бейімдеудің тиімді жүйесін құрудың алғашқы қадамы болып табылады.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың қоршаған ортаны көгалдандару, табиғатты қорғау, жұмыссыз жастарды жұмыспен қамту мақсатында 2005 жылы «**Жасыл ел**» мемлекеттік бағдарламасын енгізген болатын.Аталмыш бағдарламаны жүзеге асыру барысы бүгінгі күнде әр аудандарда жүйелі түрде қолға алынды.

«Таза болса маңымыз сау болады тәніміз» - деп дана қазақ халқы айтпақшы Жасыл ел жасақшылары қоршаған ортаның көркеюіне, қоғамдық орындардың таза тұруына өз үлестерін қосуда, тазалық барысында игілікті істердің үлгісі болуда.Қоғамға пайдасын тигізу тұрғысында аянбай қалатын жасақшыларымызға алдағы уақытта сәттілік тілейміз.

Кез – келген елдің дамуы үшін, сол елдің тілі, діні, мәдениеті өркендеуі тиіс, ал Қазақ елінің дамуы үшін бастапқы баспалдақ болатын бағдарлама Мәңгілік Ел бағдарламасы. Бұл бағдарлама біздің болашағымызға серпіліс беретін күш. Кез – келген ел терезесін тең ету үшін, жаһандану үшін, көптеген бағдарламалар қабылдайды. Бағдарламаның іске асу үшін қоғамдағы әрбір

азамат бір адамдай ат салысуы қажет.Мысалы, сол қоғамдағы бір азаматша ретінде өз үлесімді қосып жатырмын. Мен Қостанай Мемлекеттік Педагогикалық институтында қазақ тілі мен әдебиет мамандығын оқи отыра, Мәңгілік Ел жастарына септігімді тигізуім керек.
Түйіндей айтсақ, Қазақстан елінің тағдыры үшін, өткен ата- бабалар мен болашақ ұрпақ алдында, қазақ халқы – басты жауапкер. Сондықтан да, біздің ілгері өркендеп, дамыған елдердің қауымдастығына қадам басуымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына Жолдауынан.
17 қаңтар 2014 жыл // Егемен Қазақстан 1-3 бб.
2.«Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы // Егемен Қазақстан.1997 жыл 15 шілде. 8-9бб.
3.Қазақстан Республикасының Конституциясы.Алматы,1995 жыл.kk .wikibooks.
4.Егемен Қазақстан 2016 жыл 13- 15бб

СТРАТЕГИЯ КАЗАХСТАН-2050

Копжасар Ж.Н.
Научный руководитель Шушаева Д.Б.
Торгайский гуманитарный колледж им. Н.Кулжановой, г. Аркалык
Республика Казахстан
E-mail: dshushaeva@bk.ru

В современной истории мы знаем немного примеров, когда страна, едва обретшая независимость, в стремительные сроки, буквально в течении двух десятилетий, преодолела путь из третьего мира и заняла достойное место в ряду пятидесяти конкурентоспособных государств. Безусловно, один из таких выдающихся примеров являет собой Казахстан. За масштабными преобразованиями молодой республики, которые многие эксперты уже окрестили «казахстанским чудом» стоит выдающийся Реформатор и Лидер современного мира, Первый Президент Казахстана – Лидер Нации Нурсултан Назарбаев.

В основу рыночных, социальных и политических реформ республики было положено стратегическое планирование, воплотившее в программном документе «Стратегия-Казахстан 2050», впервые озвученной Президентом Казахстана в декабре 2012 года. Нурсултан Абишевич Назарбаев лаконично выразил ее суть в одном предложении «Это ответ на вопрос, кто мы, куда идем и где ходим быть к 2050 году».

Отнюдь не каждая страна и далеко не каждый государственный лидер демонстрируют столь последовательную приверженность стратегическому

планированию и программным документам развития. Для Казахстана это стало традицией, особым стилем государственного управления Главы Государства-Лидера Нации Нурсултана Назарбаева.

В Стратегии «Казахстан-2050» Нурсултан Назарбаев излагает концептуальное видение социально-экономической и политической архитектуры современного Казахстана, очерчивает новую парадигму задач, а главное – дает импульс к дальнейшему поступательному развитию страны на десятилетия вперед.«Наша главная цель – к 2050 году создать общество благоденствия на основе сильного государства, развитой экономики и возможностей всеобщего труда. Сильное государство занимается не политикой выживания. А политикой планирования, долгосрочного развития и экономического роста», - так Нурсултан Назарбаев обозначил вектор развития Казахстана в XXIвеке.[1]

Стратегия «Казахстан-2050» опирается на три столпа. Главным ориентиром,
индикатором исполнения Стратегия 2050 является вхождение Казахстана в число
30-ти самых развитых государств мира.

Наконец за внешнеполитическое позиционирование Казахстана в глобальном мире
отвечает реализация концепции G-Global.Отличительной чертой программных посылов Президента Казахстана является предельная конкретность и осязаемость определяемых целей и задач. Индикатором исполнения «Стратегия «Казахстан-2050» является объективный и измеримый показатель-вхождение в 30-ку наиболее конкурентоспособных стран мира.В этом заключается масштаб, прагматизм и перспективность стратегического мышления Лидера Казахстана. Привязывая национальные цели развития к внешним ориентирам, Глава государства соотносит их с опытом других стран, вписывает в доминирующие мировые тренды. Присущий Первому Президенту Казахстана прагматизм раскрывается в том, что, по его замыслу, каждый планируемый и предпринимаемый в масштабах государств шаг должен зримо приближать страну и народ Казахстана к долгосрочным целям, а значит, он обязан измеряться в объективных цифрах, показателях, индексах.

Другой сверхзадачей «Стратегия «Казахстан-2050» является построение высоко конкурентного Общества Всеобщего Труда, где созидательный труд и усилия каждого гражданина будут способствовать росту социального благополучия страны в целом.

Это-и вызов для Казахстана, и хорошая возможность найти свою нишу в мировой системе разделения труда. Красной нитью проходит через Стратегию 2050 мысль, что в основу развития экономики Казахстана нужно поставить не виртуальные финансы и досужие мечтания, а реальный производительный труд. Это, по замыслу Президента Н. Назарбаева , и есть ключ к социальной модернизации казахстанского общества.

Основой позиционирования Казахстана на международной арене должен стать еще один прорывной проект Казахстана G-Global, благодаря которому, по словам Лидера Нации, «голос его народа будет услышан во всем мире».

«Ни одна страна в мире не сможет преодолеть в одиночку вызовы наступающей эпохи. Суть моей инициативы - объединить усилия всех в деле создания справедливого и безопасного миропорядка», - так поясняет суть своей глобальной инициативы Президент Нурсултан Назарбаев.[2]

Стратегия «Казахстан-2050» уже получила высокую оценку международных экспертов и государственных деятелей мирового масштаба. В частности, известный политический деятель Александр Квасьневский отмечает, что «она амбициозна, здесь можно мечтать, потому что здесь мечты исполняются»,-сказал политик. «В этой программе чувствуется понимание современного мира»,-делится впечатлениями от ознакомления с программным документом развития Казахстана экс-глава Польши.

В свою очередь, еще один авторитетный политик Романо Проди выражает уверенность, то есть гораздо раньше 2050-го года.

Прошел всего гол после провозглашения Стратегии, а Новому политическому курсу 2050 уже дан высокий старт.

Астана завоевала право на проведение международной выставке ЭКСПО-2017 «Энергия будущего» и уже сегодня претендует на статус лидера зеленых технологий.

За последний год Казахстан значительно продвинулся по пути демократических преобразований, проведя впервые в своей независимой истории выборы глав местных органов власти: акимов сел, сельских округов, поселков, городов районного значения-по сути это 91% всех глав администраций. Обозревая первые успехи реализации « Стратегия «Казахстан-2050», можно с уверенностью сказать, что казахстанское общество, государство и народ движутся навстречу обозначенным в ней целям.Наша главная цель-к 2050 году создать общество благоденствия на основе сильного государства, развитой экономики и возможностей всеобщего труда.За 15 лет доходы казахстанцев выросли в 16 раз.

Число граждан с доходом казахстанцев выросли в 16 лет.

Для повышения эффективности сферы здравоохранения реформирована ее система организации, управления и финансирования.

За последние пять лет материнская смертность снизилась почти в 3 раза, в полтора возросла рождаемость.

В мирное время мы имеем тысячи сирот-наши детские дома и приюты переполнены. Это, к сожалению,-общемировая тенденция и вызов глобализации. Но мы должны противодействовать этой тенденции. Наше государство и общество должны поощрять усыновления сирот и строительство детских домов семейного типа.

Возрастает число крайне безответственного отношения мужчин к женщинам и детям. Это никак не свойственно нашим традициям, культуре.

Дети - наиболее уязвимая и самая незащищенная часть нашего общества и они не должны быть бесправными.

Воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее. Мы должны подходить в этом вопросе именно так и стремиться дать нашим детям лучшее образование.[3]

Физическая культура и спорт должны стать заботой государства. Именно здоровый образ жизни является ключом к здоровой нации. Однако в стране не хватает спортивных объектов, спортинвентаря и оборудование, доступного для всех.

В этой связи Правительству и местным органам необходимо принять меры по развитию физкультуры, массового спорта и строительству физкультурно-оздоровительных объектов по типовым проектам, в том числе дворовых. Начать эту работу надо уже в следующем году.

Список литературы:

1. Стратегия развития Казахстана.1-том.-2013.
2. Стратегия «Казахстан-2050» новый политический курс состоявшего государства. 2-том.-2013.
3. Стратегия «Казахстан-2050» новый политический курс состоявшего государства. 3-том.-2013.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ТАТУЛЫҒЫ – «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ КЕПІЛІ

Құдайбергенова Айым
Ғылыми жетекші: филос ғ.к. Конкина Г.С.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ.
Қазақстан Республикасы
Toleubaevna.gulzhi@mail.ru

Бірлік пен татулықтың мекені Қазақстан – тарихи тағдыры ортақ этностардан құралған унитарлы мемлекет. Биыл 25 жыл толатын Қазақстанның тәуелсіздігі - көпұлт пен ұлыстанқұралған еліміздің осы жылдар ішінде қол жеткізген басты жетістігі екендігі даусыз. Ұлттың бірлігі мен татулығының арқасында жас мемлекет тарих мөлшерімен алғанда қысқа мерзім ішінде маңызды әлеуметтік - экономикалық табысқа жетіп, халықаралық аренада танылып үлгерді. Тәуелсіздік пен көпұлтты Қазақстан халқының бірлігі - болашақ гүлдену мен жетістіктердің кепілі болмақ[1].

Қазақ елі өзінің ұзақ тарихында көпұлтты, көпэтносты мемлекет болып қалыптасты. Көптеген ғалымдар қазіргі Қазақстан территориясындағы

көпұлтты халық құрамының қалыптасуын XVII ғасырдың ортасына жатқызады. Бірақ, бұл үдеріс оған дейін болмаған деген сөз емес. Шын,мәнінде қазақ елі халқының қалыптасуы ертеден басталған үдеріс. Себебі, ғасырлар бойы қазақ жері маңыздыхалықаралық саяси және мәдени арена ретінде танылып келеді. Ежелгі қазақ тайпалары өзге халықтармен алғашқықатынастарын сауда - саттық жүргізу арқылы бастаса, кейін Қазақстан жері арқылыҰлыЖібек Жолының маңыздытармақтары өтіп, жеріміз сауда ошағына айналады. Қазақ жеріне қытайлықтар, ирандықтар, европалықтар және т.б. келе бастайды. Орта ғасырларда моңғол мемлекетінің Батысқа жорығының нәтижесінде, Қазақ жері сол кездегідипломатия орталығына айналды. Кейін, қазақ жеріне келген моңғолдарассимиляцияға ұшырап, қазақ этносымен араласып кетті. XV ғ.Қазақ мемлекеті құрылады.Жаңадан құрылған мемлекет ғасырлар бойы талай белестерден өтіп, құлдырауды бастан кешеді. Осылай XVIII ғ.дейін жетіп, патша үкіметінің отарлау саясатына тап болады[2].

Патша үкіметі отарлау саясатында қоныс аударуды кеңінен қолданады. Осылай, Шығысқа негізінен татар, башқұрт халықтарынан қоныс аудару тек қана өз еркімен жүріп жатпай, күштеп те болып жатты. Бірақ XX ғ. дейін қазақтар Қазақстан халқының абсолютті көпшілігін құрады. Столыпиннің қоныстандыру саясаты нәтижесінде Қазақстанның орыс - украин халқы саны көбейіп, 1911 жылықазақтардың үлесі 67,2% - ға қысқарды. Қазақстандағы орыс, украин және басқа да этнос халықтарның саны негізінен Ресейден болған миграция арқасында көбейіп отырды. Бұрынғы КСРО - да Қазақстан ерекше орынға ие болды. Кеңес саясатының нәтижесінде республикаға барша халықты қамтитын радикалды эксперименттер өтіп жатты. Сталиндік қудалау нәтижесінде Ресей мен Украинаның жазаланғандары саяси себептермен қоса, экономикалық себептермен дежіберілетін болды. Соңғысына бай кулактардың тәркіленуін жатқызуға болады. Сонымен қатар, сол уақытта түрлі себептермен өздерінің тарихи отанындакерексіз болып қалған халықтар Қазақстанға күштеп жер аударылды. Мысалы, шешендер, ингуштар, балкарлар және қырым татарларын неміс оккупантарына жәрдем бергендері үшін айыптаса, поволжье немістерінің ниеттерінен күмәнданды. Грузиядан түрік - месхиттер хамшелдерді жіберді. Осыдан басқа, Ұлы Отан соғысы кезінде Қазақстан Кеңес Одағының батыс бөлігінен ондаған зауыттар мен жүз мыңға тарта босқын эвакуацияланды. Ал кейінірек, тың жерлерді игеругеКСРО-ның еуропалық бөлігінен көптеген мамандар жіберілген болатын. Осылай Отанымызда полиэтникалық, полимәдени және поликонфессиялық қоғам қалыптасты[3].

Кеңестік Қазақстан территориясында көп жылдар бойы өмір сүріп келгенхалықтардың өкілдері ұлттық саясаттың барша қиындықтарын басынан кешті. 1972 жылы 30 желтоқсан күні кеңес мемлекеті КСРО - ның 50 жылдығын атап өтті, ал КСРО әлемнің барша елдері үшін "ұлттық мәселені шешу бойынша үлгіге айналды". Бірақ шын мәнінде, ұлттарды жақындастыру саясаты нәтижесінде, КСРО - да халықтардың мүлдем құрып кету немесе белгілі бір халық санының едәуір қысқаруына әкелетін

үдерістер жүріп жатты. Мұның барлығы мемлекеттің ұлттық саясатының кемшіліктерін шығаратын оқиғаларға әкеп соқты. Осындай оқиғалардың бірі Қазақстандағы 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы.

1991 жылы Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін, бұрын КСРО мемлекеті біріктірген халықтар біршама қиыншылықтарға тап болды:

- социомәдени ортада өз орнын табу;
- байырға халыққа қарағанда, өздерін азшылықта сезіну;

егеменді Қазақстанның жаңа әлеуметтік - экономикалық және саяси өміріне үйлесу.

Осындай қиындықтар кезінде елдің сыртынан да, ішінен де "Қазақстан - этносаралық кикілжің ошағы" дегенге саятын арандатулар болып жатты. Алайда халықтың күш - жігері сондай негізсіз болжамдардың барлығын жоққа шығарды. Қазақстан - ұлт пен дін ерекшеліктеріне қарамастан, онда тұратындардың барлығының Отан деген идея негізі бар тәуелсіз Қазақстан саясаты, этносаралық толқуларды болдырмауға көмектесті[4].

Жаңадан дамып келе жатқан қоғамға Қазақстан территориясында тұратын 130 халық және ұлт өкілдерінің ұлттық мүдделерін жүзеге асыру жұмыстарымен айналысатын қоғамдық институт қажет болды. Осы кезде, 1992 жылы Республика тәуелсіздігінің бірінші жылдығына арналған бірінші форумда Президент Н.Ә. Назарбаев қоғамдық бірегей институты Қазақстан халқы Ассамблеясын құру идеясын айтты. Қазақстан халқы Ассамблеясы Елбасының 1995 жылы 1 наурыздағы Жарлығымен ұлтаралық келісімді сақтау және нығайту үшін елімізде жаңа қоғамдық институт Президент жанындағы консультативті-кеңесші орган ретінде құрылды.

Қазақстан халықтарын одан да біріктіру бағытында жаңа бір қадам 2007 жылдың тамызында жасалды. ҚХА елдегі сыртқы кеңестік орган болып қала бермей, ендігі кезде оның тоғыз өкілі республика парламентінің депуттары болып, ҚХА атынан елдің заңдарын талқылау мен қабылдауға атсалысатын болды. ҚХА - мен қатар 16 кіші халық Ассамблеялары бар, олардың 14-і облыстарда және 2-і республиканың оңтүстік және солтүстік астаналарында. Кіші Ассамблеяларды облыс Әкімдері басқарды. Облыстарда Әкімдердің, оның орынбасарларының ұлттық-мәдени орталықтар өкілдерімен сессия отырыстарында, Кіші Ассамблея Кеңестерінде, ғылыми-практикалық конференцияларда, семинарларда өткізілетін тұрақты кездесулер жүйесі жасалынған. 1995 жылы 21 наурызда Қостанай облысының ҚХА құрылды. Алғашқы құрамы 18 адамнан тұрды. Төрағасы облыс әкімі В.С. Кулагин (2004 жылдың 20 наурызынан бастап). Қазіргі таңда облыста 17 облыстық және 60 ұлттық-мәдени орталық пен қауым бар[5].

Қазақстан Халқы Ассамблеясының жұмыс тәжірибесі шетелде кеңінен белгілі. Бұл тәжірибені АҚШ-та, Қытайда, Ресейде, Францияда, Ұлыбританияда және басқа елдерде зерттеу үстінде. Тұтастай алғанда

Қазақстан Халқы Ассамблеясы - таза қазақстандық саяси жаңашылдықтың нәтижесінде қалыптасқан өзіндік те бірегей институт. Ол этносаралық және конфессияаралық келісімнің басты тетігі ретінде ел тарихында маңызды рөл атқарды және атқарып келеді.

Қорыта айтқанда, тағдыр қазақ халқына ұлан-ғайыр жер беріп, байырғы тұрғынын аз етіп, сырттан келген өзге ұлтты көбірек қоныстандырып, көрші болып күн кешуге бұйырды. Осылайша тарих бізді көпұлтты ел ретінде қалыптастырды. Бұл қағидадан жер иесі - қазақ та, қазақ жерін мекендеген басқа ұлттың өкілі де қашып құтыла алмайды және сөзсіз мойындап тіршілік кешуге бейім екенін әр азамат терең түсінеді. Бүгінде Қазақстанда 130 ұлттың тұратынын, 46 конфессия бар екенін көзіқарақты адамның бәрі біледі. Қазақстанды қасиетті қара шаңырақка баласақ, еліміздегі барша этностар - сол шаңырақка шаншылған уық.Ортақ ордамыз - Қазақстанның босағасын берік, шаңырағын биік ұстап, түтінін түзу ұшыру - елдік мақсат. Сонда ғана «Қазақстан - 2050» Стратегиясында айтылған үздік 30 елдің қатарынан табыламыз. Біздің Отанымыз - ортақ, тілегіміз - бір, мақсатымыз - жалғыз. Ол - жері гүлденген, елі түрленген, дамуы жедел, ұрпағы кемел Мәңгілік Қазақстан!» - деді Мемлекет басшысы. Сондықтан тәуелсіздіктің басты кепілі, тірегі тыныштық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Аксютиц А. Конкурентоспособность казахстанцев - это национальная идея. Выступление Нурсултана Назарбаева на XII сессии Ассамблеи народов Казахстана// Жизнь, 2006. -№12.-С.9-11.
2. Ражепаева Ф. З. Татары Казахстана в 1970-1999 гг.: историко-демографический аспект. Диссертация на соискание ученой степени к.и.н. Караганда, 2008-178 с.
3. Баймагамбетов С.З. Особенности национально-культурного развития государства // Саясат. -2001.-№10-11. - С.33-35
4. Назарбаев Н.А. Десять лет независимости: мир, прогресс и согласие. Выступление Президента Республики Казахстан, Председателя Ассамблеи народов Казахстана Н.А.Назарбаева на VIIIсессии Ассамблеи народов Казахстана // Материалы VIII сессии Ассамблеи народов Казахстана. - Астана, 2002. - С.57-73.
5. Қазақстан халқы Ассамблеясының ресми сайты www.assembly.kz/index.php? ft=1000&type=109

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - МЫЗҒЫМАС ИДЕЯЛЫҚ ТҰҒЫРЫМЫЗ

Қалшабек Б.Н.
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
Шымкент қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: bkalshabek@mail.ru

Бүгінгі Қазақстан ғылымында басталып жатқан реформа басымды бес саланы қамтиды: биотехнология, нанотехнология, атомдық технологияны дамыту, ғарышты зерттеу және кен байлығын зерттеу мен мұнай химиясы. Бұл реформаның мақсаты ел экономикасында сыртқа шикізат сатуды азайтып, оның орнына технологияның үлесін көбейту [1]. Қандай экономика болса да, ол сол ұлттың ерекшелігін көрсетумен қатар, алдымен сол мемлекеттің мүддесін көздейді. Сондықтан, «Қазақ идеясының» мақсаты – қоғам дамуының қазіргі кезеңі мен болашағын идея тұрғысынан қарап, халықаралық қауымдастықта Қазақстан өркениетті қоғамға апаратын басқалардан өзге өзінің сара жолы «Мәңгілік Ел» болу.

Осындай жолдың бірі – мемлекетіміздің тілі мен мәдениетін дамыту үшін озық елдердің тиімді тәжірбиелерін енгізу арқылы қазақ идеясын іске асыру. Ақын Уитмен: «Таңертең таудың шыңына қарап тұрып, егер мен сол шыңның басына шықсам тоқтар ма едім?» деп көңілімнен сұрадым. Сонда ол, «Жоқ тоқтамаймыз, біз одан да биікке шығамыз» депті [2]. Барыстың мекені биік таудың қар басқан шыңында. Вергилийдің «Талпынғанға тағдыр көмектеседі» деген қағидасын ұстанып, адамзат өркениетіндегі өз орнын биіктен іздеген бүгінгі Қазақстанның болашақтағы орны да сол шыңдардың басында. Ақын Қ.Аманжоловтың:

Қандай сен бақыттысың келер ұрпақ.
Қараймын елесіңе мен таңырқап.
Сілкінтіп жер сарайын сен келгенде,

Жатармын мен көрпемді қырда қымтап, – дегеніндей, қазақтың болашағын аңсап кеткен бабаларымыздың аруақтарына сыйынған рухы асқақ жас ұрпақтың заманы. Қазақтың тарихын тереңірек сараласақ, оның «мың өліп, мың тірілген» тағдырын көреміз. Әрбір «өлгеннен кейін» тіріліп, жаңара беретін ұлт мәңгі жасайды. Қазақтың бойындағы мәңгілік қасиеті оны құрайтын ру-тайпалары арқылы көне заманнан бері сақталып келеді. Қазіргі заманның міндеті осы мәңгі қасиеттерді біріктіріп, оны жаңарған, өміршең ұлттық идея түріне келтіру. Тарихтың әр кезеңінде жаңарып, мәңгі жасайтын Көк түркінің ұрпақтары – қазақтың мәңгі тақырыбы, оның ұлттық идеясы да әрбір жаңа заманда ұлтпен бірге жаңғыра бермек.

Елбасының 2015 жылға арналған Жолдауында: «Біздің жалпыұлттық идеямыз – Мәңгілік Елді басты бағдар етіп, тәуелсіздігіміздің даму даңғылын Нұрлы Жолға айналдырдық. Мәңгілік Ел – елдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі. Ол «Қазақстан-2050» Стратегиясының ғана емес, XXI ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры». Бұл дегеніміз елдің тыныштығын, жастардың тәрбиесі мен білімін, халқының әлеуметтік және саяси жағдайын,басқа да өмірлік қажеттілігін ойлау ел ертеңін осылайша көрегендікпен болжау дегенді білдіреді. Елбасымыз Н.Назарбаевтың Стратегиялық саясатындағы «Мәңгілік Ел» идеясы ұлттық идея ретінде қазіргі қоғамда мемлекеттің әлеуметтік тірегіне айналды [4].

«Қазақстан-2050» Стратегиясы еліміздің өмірін жарқын ететін нақты практикалық істер бағдарламасы. Нарықтық жағдайда, бүгінгі әлемдік елдердің экономикалық тығырыққа тірелу кезеңінде, дамыған 30 елдің қатарына кіру үшін аянбай тиімді еңбек ету керектігін қадап тұрып айтады. «Мәңгілік Қазақстан» жобасы осы мақсатқа жеткізетін Ұлы бастама, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті. Елбасы жария еткен «100 нақты қадам» еліміздің дамуының жаңа саяси бағдарын, яғни, Қазақстандық дамудың бағыт бағдарын айқындап береді.

Өткен тарихымызға тағзым, бүгінгі бақытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құдіретті ұғымға сыйып тұр. Отанды сүю – бабалардан мирас болған ұлы мұраны қадірлеу, оны көздің қарашығындай сақтау, дамыту, кейінгі ұрпаққа аманат етіп, табыстау деген өз Жолдауында Елбасы.

«Нұр Отан» партиясының XYI съезінде Н.Ә.Назарбаев: «Бізге XXI ғасырда бағдар болатын бір ғана стратегия бар, ол – «Қазақстан-2050». Баршамызды ерен істерге жетелейтін бір ғана ұлы мақсат бар, ол – «Мәңгілік Ел» деген еді [4].

Ия, қоғамда «Қазақ елінің болашақ ұлттық идеясы қандай болуы керек» деген сауал талқыға түсері анық. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол Мәңгілік Ел идеясы. Тәуелсіздікпен бірге халқымыз Мәңгілік мұраттарына қол жеткізді. Біз аз ғана уақыт ішінде еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі Мәңгілік Елордамызды тұрғыздық. Мәңгі ел құндылығы бүгін, міне, осылайша Қазақстан мемлекетінің түп қазығы – ұлттық идеясына айналды.

«Мәңгілік Ел» мұратына жету ұрпақтар бірлігі мен сабақтастығының көрінісі арқылы жүзеге асатындықтан Ұлт көшбасшысының халықтың үш буынына үн қатуы кешегі тарих қойнауындағы бабалар үнін тағы да жаңғыртқандай әсер қалдырды. Елбасы тарих қатпарынан белгілі бір атаның ұлдары бабалардың ерлігі, бүгінгі буынның ерен істері және жас ұрпақтың жасампаздығы арасында сабақтастық болса, «Мәңгілік Елге» даңғыл жол ашылатынын, Жаңа Стратегияны жүзеге асыруда қазақ халқына айрықша жауапкершілік жүктелетінін, бабалар өсиетіне адал, іс-қимылда ірілік көрсету қажеттігін тұжырымдап, бейбітшілік, тұрақтылық және гүлдену арқылы ғана XXI ғасыр Қазақстанның «алтын ғасырына» айнала алатындығына көз жеткізуімізге болады.

Еліміз өз тәуелсіздігін алғалы қуатты мемлекет ретінде қалыптасып, әлемнің алдыңғы қатарлы елдерінің сапына ену жолында талай белестерді бағындырды. Тамыры тереңге бойлаған төл тарихымыздың жаңа беттері ашылды. Осы қысқа уақыт ішінде экономикалық және әлеуметтік маңызы бар жобаларды қолға алынып, әлемдік деңгейдегі іс-шаралардың өтуіне де ұйытқы бола алдық. Ең бастысы, даму бағытымыз айқындала түсті. Астанада өтетін ЭКСПО – 2017 халықаралық көрмесіне «Болашақ энергиясы» тақырыбы алынғаны белгілі. ЭКСПО сияқты халықаралық көрмелерге қатысу қай елдің болмасын да әлеуетін дүниежүзіне паш етуге берілген керемет мүмкіндік. Олар

шаңырақты көтерген уықтай, еліміздің мәртебесін биіктетуге еңбек ұжымдарын Елбасының тапсырмаларын орындауға жұмылдыра білуде.

Бүкіл түркі халқының шаңырағы атанып отырған қара орман ел – Қазақстанның ежелгі ата – бабамыз – Көк түріктердің Мәңгілік ел идеясын жаңғыртып қана қоймай, ұлттық идея – ұлы бағдар етіп алуы қай жағынан болсын тарихи заңдылық.

«Мен – қазақпын, биікпін, байтақ елмін,
Қайта тудым, өмірге қайта келдім.
Мен мың да бір тірілдім мәңгі өлмеске –
Айта бергім келеді, айта бергім!» деп бұдан жарты ғасыр бұрын жар салған ақын Жұбан Молдағалиев айтқандай, Тәуелсіздіктің арқасында мәңгі өлмеске тірілдік. Қазақтың аспан түстес Көк Туында Күннің бейнеленуі тегін емес. Күн – Мәңгілік! Көк Аспан – мәңгілік [5]!

Елбасы идеясы «Мәңгілік Ел» мемлекеттік идеяға айналды.Президенттің бастамасымен «Мәңгілік Ел» қақпасы орнатылды. «Мәңгілік Ел» деген не өзі? Кезінде түрік жұртының данагөйі, үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тоныкөк негізін қалаған идея. «Мәңгілік Ел» идеясын халықтың санасына сіңіргені соншалық, бұл идея Көктүріктердің қол астындағы басқа этностардың санасына толық орныққан. Кейінгі кезде империяның атауы болған «Мәңгі ел» заман өте этникалық терминге айналып кетті.

«Мәңгілік ел» деген сөздің ұғымы аса терең. Әл – Фараби да өзінің «Ғажап ел» атты еңбегінде егжейлі – тегжейлі жазып кеткен. «Мәңгілік ел» дегеніміз, бұл ұғымы мың жылға созылып, тұғыры таймаған алдыңғы қатарлы алпауыт ел деген сөз. Бірақ ол үшін ерекшеліктердің бес ұстанымы болуы шарт. Бірінші – діннің сақталуы. Екінші – жанның сақталуы. Үшінші – нәсілдің қорғалуы. Төртінші – мал – мүліктің қорғалуы. Бесінші – ақыл мен ой – сананың, оның ішінде, сана еркіндігінің сақталуы [6]. «Мәңгілік ел» болу үшін билік пен халықтың арасында алынбас қамал, ешкім кіре алмайтын жабық қақпа болмауы тиіс. Яғни, билік басқа әлемде, халық басқа бір әлемде ұмыр кешпеуі қажет. Мұның басты белгісі – билік өзі үшін емес, өзгелер үшін, туған халқы үшін өмір сүруі керек. Егер биліктің қарапайым халыққа рақымы мен шапағаты, халықтың оларға деген бағыныш, құрмет және сүйіспеншілігі болса, онда мұндай ел сол құндылықтар жоғалғанға дейін «Мәңгілік ел» болып қала бермек!

Елбасы өз сөзін «Біз бәріміз бір атаның – Қазақ халқының ұлымыз. Бәріміздің де туған жеріміз біреу – қасиетті Қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол – Тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа көз тігіп, тәуелсіз елімізді «Мәңгілік Ел» етуді мұрат қылдық. «Қазақстан - 2050» Стратегиясы осынау мәңгілік жолдағы буындар бірлігінің, ұрпақтар сабақтастығының көрінісі. Бабалардың ерлігі, бүгінгі буынның ерен істері және жас ұрпақтың жасампаздығы арасында сабақтастық болса ғана, біз «Мәңгілік Ел» боламыз» – деп қорытындылады.

Ұлт жоспары – 100 қадам баршаға арналған қазіргі заманғы мемлекет құру. Негізгі идея «Мәңгілік Ел» идеясы, сол идеяны іске асыру жолдарын,

атқарылатын жұмыстарды әрбір тұрғынның санасына жеткізу, сіңіру –аса жауапты міндетіміз. Ал не істеу керетігін, қалай еңбек ету керектігін де осы Бағдарламадан табарымыз анық [7].

Еліміздің патриоттық рухын көтеретін, үлкен ауқымды мақсаттарға жетелеп жеткізетін «Мәңгілік Ел» – Қазақ елінің ұлттық идеясы бізге серпін күш беретіні сөзсіз. Өткен күннен алыс жоқ, келер күннен жақын жоқ.

«Мәңгілік Ел ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді. Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу. Біз армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік елдің іргетасын қаладық – деп нақтылаған болатын Елбасы өз Бағдарламасында.

Алдыға қойған ұлы мақсаттары бар ертеңіне сеніммен қарайтын, біз алғыр, жаңалыққа жаны құштар жастар, рухы биік ел ғана мәңгілік ел болып ғасырлар бойы жасайды. Олай болса Елбасымыз салған сара жолдан таймайық, елдігіміз бен туған тіліміз мәңгілік жасай берсін!

Әдебиеттер тізімі:

1. Төлепберген Болатбек. Мәңгі жас – Алаш идеясы: Публицистикалық зерттеулер мен мақалалар. – Алматы: Алматы баспа үйі, 2008. – 304 б.
2. Өзбекұлы С. Арыстары алаштың: тарихи очерктер. – Алматы: Жеті жарғы, 1998. – 192 б.
3. Назарбаев Н. Ә. Ұлттың ұлы мұраты жолында ұйысайық // Егемен Қазақстан. № 160 – 161 (25132). 31.05.2008
4. «Қазақстанның-2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. – Шымкент, 2014.
5. Күлтегін Тонықөк: Ежелгі түркі рун жазбалары (Әдеби нұсқасын жасаған Қадыр Мырза Әли). – Алматы, «Өлке» баспасы, 2001. – 144 бет.
6. Тоғысбаев Б., Сужикова А. Тарихи тұлғалар. –Алматы: «Алматы кітап» баспасы, 2005. –368 бет.
7. Ұлт жоспары – 100 қадам баршаға арналаған қазіргі заманғы мемлекет // «Егемен қазақстан». № 92, 20 мамыр 2015 ж., 2-5 беттер.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ – ЖАСТАР КӨЗІМЕН

Молдашева Г.Ә.
Қ. Жұбанов атындағы АӨМУ
Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы
Gulitto@mail.ru

Тәуелсіздік таңы атып, егемен ел атанып, шекарамызды шегендеген сәттен бастап ұлттық идея мәселесі белсенді қолға алынды. Бұл тұрғыда көптеген ұсыныстар ортаға салынып, қоғамда қызу пікірталастар болғаны белгілі. Шын мәнісінде, ұлттық идея – ұлттың сол тарихи кезеңде өзін-өзі тануынан көрініс табатын ұлттық санада басымдыққа ие көзқарастар. Ұлттық идея – туған жер, өскен орта әсерлерінен қалыптасып, халықтың тілі, ауыз әдебиеті, салт-санасы, әдет-ғұрпы, ырымдары мен тыйымдары арқылы жүйеленген этностық сезім. Ол – ұлттың болмысы, психологиялық өзіндік ерекшелігі. Ұлт бар жерде ол да бар. Ұлтпен бірге өмір сүреді, жойылмайды, құбылып өзгермейді. Ол бірнеше ғасыр бойы отаршылдық пен тоталитаризмнің ықпалымен мәдени деградация мен трансформацияға ұшыраған ұлттық мәдениетті қайта өркендету, мемлекеттік деңгейде ұлттық идеяның негізін құрайтын түбегейлі құндылықтарды қайтару, осы уақытқа дейін тыйым салынып келген халықтың тарихи өткенін толығымен, жан-жақты зерттеулер арқылы қалпына келтіру және ғасырлар бойы қалыптасқан қазақ халқының асыл қазынасы – мәдени-рухани мол мұраны игеру сияқты міндеттерді шешуді жүктейді. Қазақтың ұлттық идеясы туралы кезінде әртүрлі пікірлер айтылғанымен оның айқын тұжырымы қалыптасқан жоқ. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары көрініс берген ізденістер бір арнаға тоғыспай аяқсыз қалды. Міне, осы сәтте Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауын жариялады. Президент өз сөзінде: «Мен қоғамда «қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болуы керек» деген сауалдың жиі талқыға түсіп жүргенін естіп жүрмін, біліп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар етіп ұлтты ұйыстыра ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – мәңгілік ел идеясы. Тәуелсіздігімізбен бірге халқымыз мәңгілік мұраттарына қол жеткізді. Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі мәңгілік елордамызды тұрғыздық. Қазақтың мәңгілік ғұмыры ұрпақтың мәңгілік болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – мәңгілік қазақтың перзенті. Ендеше, қазақ елінің ұлттық идеясы – «Мәңгілік ел» деді. Н. Назарбаев өз тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтау арқылы Мәңгілік ел бола алатынымызды атап өтті.

Сонымен қатар, Елбасы «Нұр Отан» партиясының кезекті XVI съезі барысында: «Мәңгілік Ел» идеясы оқу бағдарламасына енуі керек. Бұл идея қазақстандық бірегейлік бағытындағы ең маңызды құжатқа, екінші конституцияға айналуы қажет. Осыны ұғынуға тиіспіз» деді. Расында да, біріншіден, «Мәңгілік ел» идеясын зерттеп, зерделеуде, насихаттауда һәм оқу үдерісіне енгізуде самарқаулыққа жол бермеу керек. Бұл орайда көзі ашық, көкірегі ояу әрбір отандасымыз үлес қосқаны абзал.

Екіншіден, ұлттық идеямызды балабақшада тәрбиеленіп жатқан бүлдіршіндерден бастап оқушыларға, білімгерлерге жете жеткізу үшін қажырлы жұмыс істеуіміз керек. Өскелең ұрпақтың санасына, өмір салтына сіңген құндылық пен сенім «Мәңгілік ел» орнатудың қозғаушы күші болары күмәнсіз.

Үшіншіден, келешегі кемел «Мәңгілік ел» идеясын Қазақстанның барлық аймақтарына жеткізу жұмыстың бір парасы ғана. Ол жаһандық ақпараттық, ғылыми кеңістіктен ойып тұрып орын алуы тиіс. Бұл орайдағы сүбелі жұмыстар отандық ғалымдар мен БАҚ өкілдерінің еншісінде.

Төртіншіден, қазақи рухы биік ұлттық идеяның қалыптасуында тарих пен мәдениет, әлеуметтік тәжірибелердің маңызы зор. Қазақтың ұлттық құндылықтарын жаңғырту бүгінгі мемлекеттен өзінің ішкі және сыртқы саясатын ұлттық сипатта жүргізуді талап етеді. Бұл дегеніміз жаңа жаһандық демократиялық құндылықтардан бас тартпай, осы жаңашылдықты қалыптастыруда қазақтың дәстүрлі құндылықтарын жаңғырта отырып, ұлттық қорға сүйену.

Біздің қоғам өзінің ерекшеліктеріне қарай, гуманизм, патриотизм, төзімділік, адамгершілік, ұлтаралық сыйластық пен ашықтықты ұстанымдарын алға қояды. Бұл құндылықтар Қазақстандағы барлық ұлттар мен этностарды біріктіретін ұлттық идеяға негіз бола алады. Ал оны мектеп бағдарламасына енгізіп, жас ұрпақтың санасы сіңірудің маңызы зор екені бесенеден белгілі.

Қорыта айтқанда, Президент алға қойған зияткерлік реформасы – болашақтың біртұтас ұлты – Қазақстанды одан әрі дамытудың ұлы негізі, қоғамды Мәңгілік Ел ұлттық идеясы төңірегінде топтастыру әдісі. Елдің өркендеуі мен тәуелсіздігі, азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, қоғамдық келісім мен ұлттық бірлік, әділдік, заңның басымдығы, отбасы және дәстүрлер – бұл құндылықтардың бәрі мемлекетіміздің тұрақтылығы мен өсіп-өркендеуінің тұғырлы іргетасы екені сөзсіз.

Елбасы бес халықтық реформаның ішінде тарихтың жаңа белесінде ұлттың бірлігін нығайтуды да тілге тиек етті. «Біздің қоғамымыздың көптүрлілігі – біздің әлсіздігіміз емес, күшіміз. Барлық азамат құқықтың бірдей көлемін пайдаланып, жауапкершіліктің бірдей жүгін арқалап және түрлі мүмкіндіктерге бірдей қол жеткізуі тиіс. Біздің қоғамымыз неғұрлым қуатты және біртұтас бола отырып, тарихи тұрғыда көптеген тілдерден және мәдениеттерден қалыптасты. Бүгінде бізді «Мәңгілік Ел» құндылықтары: азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, адалдық, оқымыстылық культі, толеранттылық, шын берілгендік пен патриотизм біріктіреді», деді Президент. Расында да, бірлігі мықты, іргесі бүтін елдің қашанда ырыздығы мол. Татулықтан асқан құндылық жоқ. Еліміз осынау баға жетпес байлығымен мақтана алады. Қазіргі таңда Қазақстанда 130-дан астам ұлт пен ұлыс өкілі тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Олардың ішінде қазақ ұлтының үлесі 63,6 пайызды, орыстар – 23,3, өзбектер – 2,9, украиндар – 2, ұйғырлар – 1,4, татарлар – 1,2, немістер – 1,1, басқа ұлыстар 4,5 пайызды құрайды. Президент «Қазақстан-2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Патшалықтың, төңкеріс дүмпуі мен тоталитаризмнің барлық ауыртпалығы мен қиыншылықтарына қарамастан, біздің еліміздің аумағында тұратын қазақтар және басқа да ұлттардың өкілдері өздерінің мәдени ерекшеліктерін сақтай алды», деп атап өтті. Бұл – тарихи шындық. Себебі, қазіргі таңда елімізде тұрып жатқан кез келген ұлт өкілі өздерінің салт-дәстүрлері мен ұлттық мәдениетін дәріптеп

және кеңінен насихаттай алады. Мұндай мүмкіндіктер қазақтардың кеңпейілдігі мен қонақжайлығын, сонымен қатар, өзге ұлттардың әдет-ғұрпына құрметпен қарауын білдіреді. Жалпы, Қазақстан неге көп ұлтты ел болып қалыптасты? Бұл сұраққа жауапты тарихты тереңнен зерттеп, өткенге ыждағаттылықпен қарау арқылы таба аламыз. XV ғасырдың екінші жартысында Әбілхайыр хандығынан бөлініп шыққан Жәнібек пен Керей Қазақ хандығын құрды. Кейін елді қолбасшылық өнері мен тарихта өшпес ізін қалдырған Қасым хан, Тәуке хан, Есім хан, Абылай хан, тағы басқа көптеген тұлғалар биледі. Ата-бабаларымыздың арқасында халқымыз дүниежүзі бойынша ең бай да құнарлы ұлан-байтақ жердің иесі атанып отыр бүгінгі таңда. Дегенмен, хандар билеп тұрған заманның өзінде қиын сәттер мен ел басына қауіп төнген кездер аз болмады. Осының салдарынан қазақ халқы басқа алпауыт елдердің қол астына кіруге мәжбүр болғанын тарихтан білеміз. 1731 жылы Ресейге қосылдық. Сол кезден бастап біздің жерге орыс ұлтының өкілдері қоныс аудара бастады. Кейін, XX ғасырдың алғашқы жартысындағы репрессия мен екінші жартысынан бастап тың игеру кезінде де қазақ жеріне өзге ұлт өкілдерінің көшіп келуі тоқтамады. Тыңайған жерлерді игеру жұмыстарына Ресей, Украина, сол кездегі Кеңес өкіметіне қараған өзге де республикалардан келген адамдар қазіргі күнге дейін қазақ жерінде тату-тәтті өмір сүріп келе жатыр.

Қорытындылай келе, Елбасы өз Жолдауында: «Тек бірлесіп қана, бүкіл халықтың күш-жігерін біріктіріп қана біз алға баса аламыз. Бірлігі берекелі, тірлігі мерекелі, ынтымағы жарасқан елдің ғана ырысы мен табысы мол болмақ», деп атап өтті. Қазақстан бүгінде өз тәуелсіздігін алып, егемен ел атанды. Экономикасы мен әлеуметтік жағдайы өрге жүзіп, дүниежүзі бойынша алдыңғы қатарлы мемлекеттердің сапынан орын алып отыр. Мұның бәрі де Елбасымыз жүргізіп отырған сарабдал саясаттың жемісі. Мемлекет басшысының тікелей ықпалымен өмірге келген Қазақстан халқы Ассамблеясы бүгінде татулықтың талбесігіне ғана емес, әлеуметтік-экономикалық дамуымыздың темірқазығына айналды. Бұл – әлемде теңдесі жоқ құрылымның жиырма жылдағы жарқын жеңісі һәм жемісі.

Пайдаланылған әдебиеттер:
1. Назарбаев Н.Ә. Қазақстан тарихы, Атамұра 2003ж.
2. Президенттің халыққа жолдауы, 2015, 30 қараша

ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ И ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЁЖИ

Ничубай Е.В.
КГКП «Костанайский строительный колледж», г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail: ternovaya_o@mail.ru

Стратегия модернизации казахстанского образования предполагает реализацию такого важного на современном этапе подхода, как межэтническая толерантность. На важность реформирования системы образования с учётом «включения в государственные образовательные стандарты этнокультурных знаний, введение в воспитательную систему задач формирования межэтнической толерантности и этнокультурной компетенции обучающейся молодёжи» указывается в Концепции этнокультурного образования Республики Казахстан.

Актуальность проблемы очевидна и обусловленаво – первых, ростом необоснованной агрессии и насилия в обществе, потерей нравственных ориентиров поведения, жесткой конкурентнообразной средой проживания, разгулом террора и межнациональной розни, конфликтогенностью и преступностью. Во – вторых, исторически сложилось, что Казахстан является многонациональным государством. Обособленное существование народов и культур в настоящее время становится невозможным, так как интенсификация миграционных и демографических процессов, увеличение числа этнически смешанных семей, образование многонациональных коллективов в социальных институтах значительно расширяют рамки межэтнического взаимодействия. Всё это обусловливает и преобразование социальной среды, характерной особенностью которой является полиэтничность.

Выступая на торжественном заседании, в честь 20-летия Ассамблеи народа Казахстана Президент Республики Казахстан – Лидер Нации Н.А. Назарбаев сказал: «Сегодня перед любой страной планеты стоит очень сложный вопрос – как в новых условиях обеспечить стабильное развитие….. Сила любой станы – в единстве её народа…..Мы формируем уникальную, и до сих пор нигде не повторённую,модель единства народа. Нас объединяет, во – первых, общая любовь к нашему общему дому – Казахстану. Во – вторых, общественное согласие по отношению к истории нашей древней земле и развитию языков. В – третьих, глубокая вера в настоящее и будущее нашего государства и её граждан. Это и есть основа нашей Вечной Родины – Мәңгілік Ел» [1]

Поэтому очевидным является тот факт, что вопросы воспитания культуры межэтнических отношений, этнокультурной компетенции, казахстанского патриотизма в образовательной и воспитательной сферах должны занимать одно из центральных мест в повседневной педагогической деятельности.

В Послании Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан - 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» именно этому вопросу уделено исключительно большое внимание. Послание буквально пронизано призывом ко всем казахстанцам, и. прежде всего, к молодёжи, крепить единство нации, оберегать национальную культуру и традиции во всём их многообразии и величии, собирать по крупицам культурное достояние.

Важнейшим условием воспитания межэтнической толерантности и этнокультурной компетенции учащейся молодёжи должно быть глубокое

знание педагогами концептуальных основ Казахстанской модели межэтническое толерантности и общественного согласия, автором которой по праву является президент страны Н.А. Назарбаев.

С учётом полиэтничности общества, в котором сегодня социализируется молодое поколение Казахстана, становится очевидной необходимость разработки новых образовательных стратегий, формирование этнокультурной компетенции будущих специалистов. Быть этнокультурно компетентным – значит признавать принцип плюрализма, знать национально – психологические особенности представителей различных этносов, иметь знания об их национальных культурах, понимать своеобразие и ценность этих культур.

Формирование межэтнической толерантности и этнокультурной компетенции – одно из направлений воспитательной системы Костанайского строительного колледжа.

Основными ориентирами в формировании у студентов колледжа этнокультурной компетенции являются:

- этнокультурная идентификация личности;
- освоение системы понятий и представлений о разнообразии культур в мире, стране, территории проживания;
- воспитание установок толерантности сознания;
- развитие умений и навыков конструктивного взаимодействия с представителями других культур.

В качестве механизмов формирования межэтнической толерантности и этнокультурной компетенции у студентов выступают обучение, воспитание, деятельность и общение. Этот процесс происходит в форме индивидуально – парного взаимодействия и коллективных взаимоотношений. Взаимодействия и отношения могут быть специально организованными (знания и опыт, приобретаемые в семье, во взаимоотношениях со сверстниками и взрослыми, а также из средств массовой информации и др.). Первая форма более действенна при индивидуально – личностном взаимопонимании и согласии. Вторая требует вхождения молодого человека в общество, в систему взаимодействия с другими людьми, представителями различных этнических и культурных общностей.

В основных направлениях стратегического развития и демократизации казахстанского общества, Посланиях Президента страны народу Казахстана определён ряд задач, касающихся идеологии и гражданского воспитания, в том числе, полиэтнического. Решение этой важной задачи возможно через интеграцию учебно-воспитательной деятельности на занятиях и в системе дополнительного образования колледжа, усиление роли предметов гуманитарного цикла, обновление форм внеклассной работы. Но особую эффективность, на мой взгляд, эта деятельность может принять при условии расширения рамок воспитательного пространства занятий, через выстраивание отношения партнёрства учебного заведения со всеми субъектами социума (социальными институтами воспитания).

В Костанайском строительном колледже обучаются представители около 20 национальностей, а соответственно разных этнических культур. Поэтому в

колледже приоритетной целью воспитания является формирование человека, способного к эффективной жизнедеятельности в поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас, верований.

Исходя из цели, определены ключевые задачи:

- глубокое и всестороннее овладение культурой собственного народа;
- знакомство с культурой народов региона, страны, мира в целом;
- создание условий для интеграции различных культур и представителей иных этносов, формирование толерантных установок и поведения;
- подготовка квалифицированных специалистов к организации и осуществлению своей трудовой деятельности в полиэтнической среде.

Таким образом, поликультурное образование в колледже связывается с повышением уровня образованности и достижением личностью социального успеха в поликультурном пространстве, с воспитанием толерантности не просто как важнейшей социальной ценности, а как личностно значимого качества студента.

Учитывая, что толерантность в этих условиях предстаёт как нравственное качество, ориентирующее личность на уважение прав и достоинства людей иных групп, иных взглядов, стиля мышления и поведения, на конструктивное взаимодействие с ними, в колледже определены ведущие направления деятельности:

- интерактивные методы воспитания и обучения на основе личностно-ориентированного подхода;
- проблемные ситуации, а также прохождение всеми участниками образовательного процесса адаптации в поликультурной среде, участие в социализации друг друга;
- проведение педагогического мониторинга, направленного на отслеживание и корректировку этнокультурной направленности студентов, которая проявляется в интеллектуальной и мотивационной сферах.

Данные направления реализуются в разнообразных видах деятельности. С точки зрения организации педагогически эффективных межкультурных взаимодействий учебного заведения и социальной среды особый интерес для нас представляют этнокультурные контакты. В связи с этим в колледже налажены тесные связи с представителями национально-культурных центров, диаспор г. Костаная. Организовываются встречи с представителями НКЦ, которые знакомят ребят с культурами, традициями и обычаями народов, проживающих на территории Костанайской области.

Встречи студентов с иными культурами моделируются педагогами и в специальных игровых и деловых ситуациях, где уже сами студенты берут на себя роли представителей различных народов и, стараясь удерживать свою новую культурную позицию, вступают в предусмотренный игровым сценарием или заданной ситуацией «межкультурный диалог» по каким-либо проблемам.

Помимо этого проводятся мероприятия, направленные на удовлетворение потребностей студентов в уважении и признании национальной самобытности и культурных ценностей народов, проживающих в Казахстане. Используются разнообразные формы проведения мероприятий: устные журналы, конференции, встречи с деятелями культуры, искусства, фестивали, творческие выставки и конкурсы, экскурсии, театрализованные представления. Так, ко Дню единства народа Казахстана ежегодно проводится фестиваль дружбы народов Казахстана под девизом «Мы один народ, мы одна страна»; ко Дню языков - конкурс чтецов; театрализованные представления к национальным праздникам. Такие мероприятия позволяют студентам увидеть черты национального своеобразия в облике людей, их одежде, предметах быта, традициях, культуре, способствуют формированию нравственно – эстетической отзывчивости на прекрасное в поведении и поступках людей.

Традиционными стали презентации выставок творческих работ студентов колледжа, которые проходят ярко, эмоционально, оригинально. Выставки «Это мой Казахстан, здесь моя земля», «На той войне, где не было меня», «Я познаю мир», «Идём дорогой знаний к самим себе, к самопознанию», «Культурное наследие народов Казахстана», «Моя Родина - Казахстан» являются примером полиэтнического, поликультурного воспитания студентов.

Можно много говорить о культурном наследии народа, о формировании значимых качеств личности, чувства толерантности, но одна встреча с человеком, сыгравшим значительную роль в жизни общества, страны, зачастую имеет большее воспитательное воздействие, чем десятки учебников. Поэтому ещё одним направлением воспитательной деятельности в колледже по реализации поставленных задач является знакомство студентов с жизнью и творчеством достойных, передовых людей нашего города, области, явивших примеры гражданского служения своему народу, через организацию творческих встреч.

Шестой год в колледже действует информационно – разъяснительная группа.В рамках интерактивной деятельности ИРГ, ребята пытаются разобраться в важных задачах и приоритетах, которые реализует государство и весь казахстанский народ, осмыслить их значимость и донести до сверстников.

Привлечение студентов к участию в работе ИРГ способствует повышению этнополитической культуры, приобретению навыков группового взаимодействия, воспитанию толерантного отношения друг к другу, развитию межнационального общения.

Особый интерес представляет и самостоятельная исследовательская деятельность студентов, направленная на сбор, изучение, анализ и использование в учебном и внеучебном процессе материалов, раскрывающих особенности культуры, традиции, быта, образа жизни, психологии различных народов. Исследовательские проекты студентов представляют собой самостоятельный творческий поиск, который призван заинтересовать, пробудить жажду познания, желание «проникнуть» в другую культуру. Приведу некоторые темы исследовательских работ студентов нашего колледжа:

«Полиэтническое воспитание через поиски духовного согласия», «Роль краеведческой работы в воспитании поликультурной личности», «Изучение архитектурного и духовного наследия родного края через туристические маршруты Костанайской области», «Возрождение казахских обычаев, традиций через духовный мир семьи».

Таким образом, все направления учебной и воспитательной работы по формированию межэтнической толерантности и этнокультурной компетенции в колледже позволяют приобщить студентов к сфере духовно – практической деятельности.

В заключение, хотелось бы отметить, что на события происходящие сегодня в мире в плане межнациональных , межконфессиональных конфликтов мы не должны смотреть как на что то отвлечённое, на события которые не касаются нас. Они во много имеют невидимую связь с тем вопросом, который мы сегодня рассматриваем.

Ответственность за будущее и особенности социального положения молодого поколения делают проблему формирования толерантного сознания актуальной и значимой в воспитательной работе всех образовательных учреждений.

И как подчеркнул Президент страны Н.А. Назарбаев: «Мы сделали ценности единства и согласия фундаментом общества, основой нашей особой казахстанской толерантности.Мы должны бережно передать эти ценности каждому будущему поколениюказахстанцев» [3].

И очень важно, чтобы своё место в практической реализации этого наказа главы государства и идеи Мәңгілік Ел – привить каждому человеку умение жить вместе в современном мире, нашёл каждый, кто причастен к воспитанию подрастающего поколения.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. «Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А Назарбаева народу Казахстана «Стратегия Казахстан - 2050»: новый политический курс состоявшегося государства». [3]
2. Назарбаев Н.А. Выступление Президента Казахстана на XXIIсессии Ассамблеи народа Казахстана «Мәңгілік Ел: одна страна, одна судьба» [3]
3. Бердиев Г.Л. Социальная психология и толерантность. – СПб: Питер, 2008 г
4. Гурова В.Н. Формирование толерантности личности в полиэтнической образовательной среде – М., 2009 г
5. Поштарёва Т.В. Формирование этнокультурной компетенции. – М., 2010 г

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» - ЖАРҚЫН БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ

Нургалиева Г. А.
Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі, Арқалық қаласы
Email:Umka_1195@list.ru

550 жыл бұрын Жәнібек пен Керей құрған Қазақ хандығы алғаш рет өз атауында халық этнонимі бекітілді. Қазақ халқының тәуелсіздік үшін көп ғасырлық күрес жолында ұлы жеңістер мен ауыр жеңілістер болды. Осы үздіксіз күрестің тарихи тәжірибесі «Мәңгілік Ел» өзекті идеясының маңыздылығын – халық бірлігін дәлелдейді.

Түрік тарихын зерттеуші, профессор Қаржаубай Сартқожаұлы: «Мәңгілік Ел» - түрік жұртының данагөйі,үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тонықөк негізін қалаған идея...» - екендігін жазған еді.Түрік қағанатын құрағаннан кейін Тонықөк «Мәңгілік Ел» идеясын қолына алды.Мәңгілік ел – мақсаты түрік елінің билігі деп біршама ғасыр бұрын мәңгілік ел идеясын ұсынылғаны байқалады. Мәңгілік ел дегеніміз – мемлекеттің ғасырлар тоғысында,ірі державалар арасында бәсекеге төтеп бере отырып, өзіндік қорғасын саясатын ұстану деп түсінуге болады.

Еліміздің мұратына айналған «Мәңгілік ел» идеясы - халықтың әл-ауқатын жақсартып, ынтымағын арттыратын, елді дамудың жаңа сатысына жетелейтін жаңа қадам. «Мәңгілік ел» идеясының маңыздылығын Елбасы Н.Назарбаев «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауының негізі етіп алып, бұл туралы өз сөзінде: «Бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат – Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол – «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті... Өткен тарихымызға тағзым да, бүгінгі бақытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құдіретті ұғымға сыйып тұр» деген болатын. Халықты бір мақсатқа, бір мүддеге, бір болашаққа үндеген Елбасының бұл жолдауында ел халқына үлкен жауапкершілік жүктелген.

Мәңгілік елге айналу үшін тәуелсіздікті сақтап, елдігімізді нығайту басты мақсат болып табылады. Өйткені, тәуелсіздік ұғымы халқымыздың мұраты, ғасырлар бойғы арманына айналған, сонау алаш тұлғаларының зердесі мен өнегесімен келген аманат дүние болатын.

«Мәңгілік Ел» идеясын іске асыру барша қазақстандықтарға, әсіресе, бүгінгі және келешек ұрпаққа үлкен сын, зор мәртебелі іс болмақ. Бұл үшін төмендегі құндылықтарды орындауымыз керек: бірінші – ата-анасын қадірлейтін, Отанын сүйетін бала тәрбиелеу, екінші – қазақ тілін, тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін білетін, оны дамытатын ұрпақ тәрбиелеу, үшінші – халықтар достығын қастерлейтін, ел бірлігін сақтайтын ұл-қыз өсіру.

Мәңгілік Ел - елдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі. Ол «Қазақстан-2050» Стратегиясының ғана емес, XXI- ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры!

Жаңа Қазақстандық патриотизм дегеніміздің өзі - Мәңгілік Ел! Ол - барша Қазақстан қоғамының осындай ұлы құндылығы. Өткен тарихымызға тағзым да, бүгінгі бақытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құдіретті ұғымға сыйып тұр. Отанды сүю - бабалардан мирас болған ұлы мұраны қадірлеу, оны көздің қарашығындай сақтау, өз үлесіңді қосып, дамыту және кейінгі ұрпаққа аманат етіп, табыстау деген сөз. Барша қазақстандықтардың жұмысының түпкі мәні – осы!

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру белгілі бір құндылықтар жүйесіне негізделетіні белгілі. Сол құндылықтардың ішіндегі ең бастысы – қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде нығайту, қазақстандықтардың үш тілде еркін сөйлеуіне жағдай жасау. Мемлекеттік тіл «Мәңгілік Ел» идеясының негізі, өзегі. Мемлекет билігінің құдіреттілігі мен күштілігі қазақ тілінде сөйлеуімен өлшенеді. Мемлекет қай тілде сөйлесе, сол тілдің құдіреті қашанда үстем болады. Мемлекеттік тілде сөйлеу қазақ халқының ішкі бірегейлігін нығайтып, өркениеттік, мәдени бағытын арттырады. Тіл - ұлттың мәдени коды, ойлау және таным, дүниеге қатынасының, құндылықтарды бағалай білу жүйесінің коды. Тіл - билік, үлкен саясат. Тіл - «Мәңгілік Ел» идеясының басты қолдаушысы. Ана тіліңді құрметтеу - ұлттық намысты ояту мен жаңғыртудың көзі. Бұл жолда тілдік және ақпараттық кеңістік қауіпсіздігін қамтамасыз ету - ел тәуелсіздігін қорғаудың басты ұстанымы болуы тиіс.

Қазіргі кезеңде ұлттық патриотизмнің басты көрінісі – қазақтың ана тілінде сөйлеуі, жас жеткіншектерге ұлттық тәрбие беру, ізет, құрмет, қайырым, мейірім сезімдерін дамыту. Өз халқын сүйіп, оның болашағын ойлаған адам басқа халыққа да солай қарайды.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыратын және оны одан әрі дамытатын - бүгінгі жастар. Жастар осы ұлттық идеяны жүзеге асыру үшін өз Отанын сүйетін ұлтжанды, патриот болулары керек. Патриотизм біздің қазақстандық жастар үшін, этностарды біріктіретін күш ретінде мойындалуы тиіс. Ел мәртебесіне, оның асқақтығы мен биіктігі, тұтастығы мен мызғымастығы тек әділеттілік пен өзара ынтымақтастық және сыйластық негізінде қол жеткізілуі тиіс.

Жолдаудағы маңызды бағыт – қазақстандық патриотизм. Жалпы, барлық құнды еңбектер, жаңалық атаулы тек отансүйгіштіктің арқасында дүниеге келеді. Қоғамның қай саласына болмасын, ең алдымен патриотизм керек. Қазақстандық ұмтылыс, толыққанды білім мен сапалы өнімнің түкпірінде Отанға деген үлкен сүйіспеншілік пен құрмет, намыс жатыр. «Біздің болашағымыз – жастар. Біз жастарды жаңа өмірге бейімдей білуіміз керек» деген болатын Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев.

Әрбір жас қазақстандық қыз-жігіттердің ой-санасында: «Мен – қазақстандықпын! Мен – елімнің патриотымын! Өзімнің бар білімімді, еңбегімді, тәжірибемді осы мемлекеттің бүгіні мен болашағына арнауым керек!» деген ой болуы керек. Сондықтан жас ұрпақты Отанын сүюге, ол үшін аянбай қызмет етуге, елжандылық пен ерлікке тәрбиелеу – біздің басты міндетіміз болмақ.

Қазіргі уақытта Мәңгілік Ел болу үшін азаматтарымыз (әсіресе жастар) білім, ғылыммен мықты қаруланған болуы қажет. Себебі, кез келген мемлекеттің басты байлығы ол халқы, адам капиталы. Сондықтан Мәңгілік Ел болу үшін әр азаматымыз осы бағытта жұмыс жасауы керек. Бұл әрине оңай шаруа емес. Қазіргі уақытта Мәңгілік Ел болу үшін азаматтарымыз (әсіресе жастар) білім, ғылыммен мықты қаруланған болуы қажет. Себебі, кез келген мемлекеттің басты байлығы ол халқы, адам капиталы. Сондықтан Мәңгілік Ел болу үшін әр азаматымыз осы бағытта жұмыс жасауы керек. Бұл әрине оңай шаруа емес.
Қазақстанды жарқын болашаққа жетелейтін жастарымыз бабаларымыз аңсап өткен тәуелсіздіктің туын жықпай, желбірете білуі тиіс. Өйткені, бабаларымыздың ұлан байтақ жерін қалай қорғағанын, бостандықты қалай аңсап-қадірлегенін білеміз. Жастар сондай текті ұрпақтың ұрпағы екендіктерін сезініп, осы «тәуелсіздік», «мәңгілік ел» ұғымдарын саналарына сіңіріп, қастерлеуге міндетті.

Жаңарудың, өміршеңдіктің негізі жастарда. Бұл үшін азаматтар тәлім-тәрбие мен ғылымға баса мән беріп, біліммен мықтап қаруланууы қажет. Елдің экономикалық, рухани жағдайының дамып, өркендеуі, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру елдің білім деңгейімен де тығыз байланысты. Қазіргі кезде бұл бағытта нәтижелі жұмыстар атқарылып та жатыр. Жастар «Болашақ» бағдарламасының аясында шетелдерде білім алып, шетел тәжірибесінің артықшылықтары мен кемшін тұстарына көз жеткізіп, санасына тоқып келіп, еліміздегі маңызды қызмет салаларында сол тәжірибелерін қолданып еңбек атқаруда.

«Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асырып, одан әрі дамытатын жастар болғандықтан олар ең алдымен білімді, ұлттық құндылықтар мен заманауи игіліктерді өз бойына біріктіріп, ұштастыра білген, өз елінің нағыз жанашыр азаматтары ретінде қалыптасуға талпынуы керек. Мемлекеттің осы бағытта атқарып жатқан ізгі жұмыстары аз емес, солардың бірі осы - «Мәңгілік ел»идеясы.

Ұлттық тәуелсіздік, тәуелсіз мемлекеттілік, Мәңгілік ел болуымыз — біздің де ғасырларға созылған асыл арманымыз. Жүздеген жылдар, қиын асулар, бостандық жолында көтерілістер мен жорықтарда, саясат майданында құрбан болған есіл ерлер, тұтас ұрпақтар — шежірелі тарихымыз — түгелдей ұлттық арманымыз. Біздің ұлттық мемлекеттік тәуелсіздігіміз — теңдесі жоқ жетістігіміз. Тәуелсіздігіміз — бүгінгі бүкіл өміріміздің қайнар бұлағы, бастауы, барлық жақсылығымыздың арқауы. Мемлекеттік тәуелсіздік — қазақтың қолы жеткен Арманы!

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан тарихы әдістемелік құрал №1 №2
2. Егемен Қазастан газеті 6 шілде 2010 жыл
3. Н.Ә.Назарбаев. «Қазақстан - 2050 Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты»,Қазақстан Республикасының Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы 12 желтоқсан 2012 ж, akorda.kz.

4. «Қазақстандық патриотизм» Қазақстан тарихы әдістемелік журнал 2014жыл 12 ай

МӘҢГІЛІК ЕЛ – ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ МҰРАТЫ.

Раисова М.К.
Қазақстан Республикасы, Қостанай облысы, Сарыкөл ауданы, Сарыкөл кенті, Сарыкөл агробизнес және құқық қолледжі КМҚК
E-mail: komkclass211@mail.ru

550 жыл бұрын Жәнібек пен Керей құрған Қазақ хандығы алғаш рет өз атауында халық этнонимі бекітілді. Қазақ халқының тәуелсіздік үшін көп ғасырлық күрес жолында ұлы жеңістер мен ауыр жеңілістер болды. Осы үздіксіз күрестің тарихи тәжірибесі «Мәңгілік Ел» өзекті идеясының маңыздылығын – халық бірлігін дәлелдейді. Тарихи дата – Қазақ хандығы құрылуының 550 жылдығын атап өту – өткен, осы және келер шақтың мирасқорлығын және ұрпақтың бабалар алдындағы қазақи мемлекеттіліктің қайнар көзі мерейтойлы датадан бұрын есептелетін мызғымас негізі мен дәстүрін сақтаудағы ерекше жауапкершілігін айрықша көрсетеді. Тәуелсіз Қазақстанның Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың заманауи қазақстандық мемлекеттілік құрудағы сіңірген тарихи еңбегіне ешкімнің таласы жоқ. Күшті қайраты мен стратегиялық көріпкелдігінің арқасында Қазақстан заңды ресімделген шекарасы бар, жемісті, тұрақты, беделді мемлекетке айналды. Қазақстандықтардың ұлттық идеясы мен тарихи санасын қалыптастыруда, және халықтың бірлігін нығайтуда Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың ерекше рөлін атап көрсету қажет. Қазақстан «Мәңгілік Ел» идеясына біріккен көп ұлттың өкілдеріне Отан болып табылады. Қазақстандықтар бар қиыншылықтардан өтіп, ұлттық қауымдастықта лайықты орын алды. Бұған жету жолы да оңай болмағаны аян. Иә, ел болып еңсе тіктедік дегенде – арғы жағында арқасүйер, табан тірер не бар екенін қазақ жұрты мен қазақстандықтардың жарасымды тіршілігінің дәлелі болды. Бір кездері Алаш арысы Міржақып Дулатов «Түрік баласы» атты жазбасында: «Келешек күннің қандай болашағын білуге тарих анық құрал болады. Өзінің тарихын жоғалтқан жұрт, өзінің тарихын ұмытқан ел қайда жүріп, қайда тұрғандығын, не істеп, не қойғандығын білмейді, келешекте басына қандай күн туатынына көзі жетпейді. Бір халық өзінің тарихын білмесе, бір ел өзінің тарихын жоғалтса, оның артынша өзі де жоғалуға ыңғайлы болып тұрады», – деп, сонымен бірге тағы жазған мақаласында: «Тарихы, әдебиеті жоқ халықтың дүниеде өмір сүруі, ұлттығын сақтап ілгері басуы қиын. Әдебиеті, тарихы жоқ халықтар басқаларға сіңісіп, жұтылып жоқ болады», – деді. Біздің Отанымыз Қазақстан – бүгінде тәуелсіз мемлекет.Елбасымыз өз сөзінде «Жер бетінде мыңдаған ұлттар мен ұлыстар бар. Біз – дербес мемлекет құру бақытына ие болған 193 ұлттың біріміз.Басқа бақыттың қонуы бір бөлек,сол бақытты бағалай білу бір

бөлек.Тәуелсіз елдердің барлығы бірдей тұрақтылық пен татулыққа ұйып, дамудың даңғылына түсе алған жоқ.Тәуелсіздік – тарихтың сыйы немесе бүгінгі буынның меншігі емес. Ол- өткен бабалардың алдындағы қасиетті борыш және келешек ұрпақтың алдындағы зор жауапкершілік.Біз Тәуелсіздігімізге тәу етіп,тәубе деп,Тәуекелмен болашаққа бет түзеп келеміз.Біз бүгін Ұлы тарихымыздың тағы бір шебінен сенімді өтіп келеміз» деген еді.Шынында да тәуелсіздікке қол жеткізуіміз, адамзаттың басынан кешірген, ғаламат зобалаң заманнан аман – есен өтуіміздің өзі баға жетпес мұра емес пе?!

Ұлтымыздың ұлы тұлғасының бірі –Әлихан Бөкейхан «Жұрт пайдасына таза жолмен тура бастайтын ер табылса, қазақ халқы оның соңынан ерер еді» - деп арман еткен ер тұлға бүгін Елбасымыздың әр ісінен көрініс тапқандай. Керей мен Жәнібек құрған Қазақ хандығының тарихи жалғасы – бүгінгі өркениетті Қазақстан. Еліміздің өзіндік стратегиясы қалыптасқан, әлемдегі алдыңғы қатарлы мемлекеттер қатарынан орын алуы – Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың ерен еңбегі мен көреген саясатының жемісі. Елбасының «Мәңгілік Ел» идеясы қазірдің өзінде елді біріктіруші күшке, ұлттық идеологияға айналды. Ол – «Қазақстан-2050» Стратегиясының, сонымен қатар, XXI ғасырдағы Қазақстан мемлекетінің мызғымас идеялық тұғыры, ұлттың рухани құндылығы.Қазақстанның бүгінгі алатын орны,халықтың әл-ауқаты мен экономикасының дамуы елімізде жүргізілген саясаттың нақты нәтижесі болып табылады.Өткенге сәл шегініс жасап көретін болсақ,тәуелсіздіктің бірінші күні яғни 1991 жылдың 17 желтоқсанында Елбасының «Кең – байтақ жеріміздің байлығы осы даланың түпкілікті халқына да, тағдыр қосып бірге өмір сүріп жатқан өзге ұлт өкілдеріне де молынан жетеді.Не істесек те ақылмен істейік,арзан ұранға ермейік,ұшпа сезімге ерік бермейік.Әсіресе, жастар салқынқандылықтан,үлкенді сыйлаудан,сөзге тоқтаудан айнымаса,қашанда достыққа адал болса,бауырмал,кеңпейіл болса,халықтың атына сөз келтіретін ұстамсыздық атаулыдан аулақ жүрсе деп тілейік» - дегенінің өзінде елбасының көрегенділігімен Қазақстанның жарқын болашағына деген үлкен сенімі мен серпіліс берер салиқалы ойы ұштасып жатқаны бүгінде ақиқатқа айналды.Содан бері жиырма төрт жыл уақыт ішінде қаншама жаңашыл бағдарламалар мен жолдауларын арнап мемлекетіміздің өркендеуі мен өсуіне ықпал ететін тиімді даму жолдарын нақты көрсетіп берді. «Мәңгілік Қазақстан» жобасы,ел тарихындағы жаңа дәуірдің,келісті келбетінің көрінісін саралап берді деп толыққанды сенімді айтуға болады. «Мәңгілік Қазақстан» деп аталуы арқылы тұғырлы еліміздегі әрбір отандастарымыздың жүрегіне жылу ұялата,мақтаныш сезімінің және оған деген сенімін айқындады.Елбасымыз тағы бір сөзінде, бүгінімен ертеңін ғана ойлап,кеңшілікті ойлаудан түсер пайданың қазіргі бәсекелестік заманында түкке тұрмайтын тіршілік екенін баса айтты. «Мәңгілік Қазақстан» жобасы – елдігіміз бен бірлігіміз, ерлігіміз бен еңбегіміз сыналатын, сынала жүріп шыңдалатын үлкен сынақ,осыдан мүлтіксіз орындап, сүрінбей өту – ортақ парыз,абыройлы міндет екенің баса айтты.Шынында да, бұл біз үшін жүктелген,мақсат етілген,жұмыла жеңетін алдағы міндетміз.

Осы орайда басты мақсат – Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына ілігуі, яғни «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз қадам басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті. Атап айтар болсақ, тұңғыш мемлекеттік тұжырым идеологиясының елең еткізерлік жаңалық екені бізге мәлім.Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін – тұжырым ретінде «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануының айтсақ болады.

«Мәңгілік Ел» идеясы,қазақ елінің тәуелсіздік жолында еңбекпен қол жеткізген биік асу,үлкен белес. «Мәңгілік Ел» ұғымын тереңірек түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету маңызды болып табылады.Түрік тарихын зерттеуші, профессор Қаржаубай Сартқожаұлы: «Мәңгілік Ел» - түрік жұртының данагөйі,үш бірдей қағанның кеңесшісі болған атақты Тонықөк негізін қалаған идея...» - екендігін жазған еді.Түрік қағанатын құрағаннан кейін Тонықөк «Мәңгілік Ел» идеясын қолына алды.Мәңгілік ел – мақсаты түрік елінің билігі деп біршама ғасыр бұрын мәңгілік ел идеясын ұсынылғаны байқалады. Мәңгілік ел дегеніміз – мемлекеттің ғасырлар тоғысында,ірі державалар арасында бәсекеге төтеп бере отырып, өзіндік қорғасын саясатын ұстану деп түсінуге болады. Қазақтың Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады.

Ендігі ұрпақ – Мәңгілік Қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ Елінің Ұлттық Идеясы – Мәңгілік Ел!

Бір кездерде дүркіретіп билік құрған Көктүріктер империясы ту еткен, Тонықөк негізін қалаған, ұлы Шыңғыс хан империясының атына айналған Мәңгі ел құндылығы бүгін, міне, осылайша Қазақстан мемлекетінің түп қазығы – ұлттық идеясына айналды. Елбасының «Мәңгілік Ел» идеясы тағы бір данамыз Асан қайғының осы тектес идеясымен де астасып жатыр. Бұл – «Жерұйық» идеясы. Бұл да- өте терең,ғажап идея.Халқының болашағын ойлап,ел аласы,ру таласы болмайтын жер іздеуі баяндалады.Елбасы Жолдауында ұсынған «Мәңгілік Ел» идеясын Асан қайғы армандаған «Жерұйық» идеясының жалғасы деп қарастыруымызға болады. Сөйтіп,Қазақстан халқының, дәлірек айтқанда, қазақ халқының ұлттық идеясы анықталды.Ол – Мәңгілік Ел идеясы. Алтын Күн шуағын шашқан Көк байрағымыздың астында қазақ қана емес, 130 ұлттың өкілдері береке-бірлікпен тату-тәтті өмір сүруде. Елбасы:«Қазақ тарихында біз ұялатын ештеңе жоқ. Бізге бабалар тұлпарларының тұяғымен жазылған ата тарихының әр парағы ерекше қымбат. Қазақтардың бүгінгі және болашақ буыны оны әрдайым орынды мақтан ететін болады», деді. Сонымен бірге Қазақстанды Мәңгілік елге айналдырудың жолдары,түрлі иірімдері мен тетіктері,кезеңдері нақтыланып көрсетілді. «Мәңгілік ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы», - деп атап өтті Нұрсұлтан Әбішұлы. Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып,әлем картасынан ойып тұрып,орын алатын тәуелсіз мемлекет құру еді.Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтүні түзу ұшқан,ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел болуы еді. Осы армандар ақиқатқа айнала бастады.Мәңгілік елдің іргетасы қаланды.Ендігі жердегі Қазақстан дамуының мақсатының бастысы – ең дамыған 30 елдің қатарына қосылу.Бұл –

аса биік,астамшыл мақсат.Бірақ оны ендігі жерде ешкім қиял деп айта алмас,себебі біз аз уақыт ішінде талай жоспарларды шындыққа айналдырдық.Күні кеше, бұдан 24 жыл бұрын бізде ұлттың экономикасы да,қазіргідей қалыпты мемлекет те,заңдастырылған шекара да болмаған еді. Қазір бұлардың бәрі бар.Қазақстанда қазір көшбасшы ұлттармен тең дәрежеде өмір сүріп отыр. Біз өзімізді оларға мойындаттық.Ендігі олар бізбен санасатын болды.Дана халқымыз: «Қиындыққа мойыма,ұмтыл-дағы іспен жең. Мақсатсыз жан өмірде қанаты жоқ құспен тең»деген.

Тілекжан Хасенұлының айтуынша,дамыған елдерге тән ерекшелік – халқының, азаматтарының рухы ояу,асқақ болады.Олар өздерін ешкімнен кем санамайды.Олар басқаны сыйлайды,басқалармен санасады,басқалардан үйренеді,сонымен бірге өзіне де сенеді,өзін де мақтан тұтады. Дамыған елдің адамы – нағыз патриот: өз елін,өз жерін,Отанын сүйеді,өз тілін,дәстүрін,әдебиетін,тарихын біледі,қадір тұтады. Елбасымыз қазақстандық патриотизм туралы,әрбір азаматтың патриоттық сезімін ояту,қалыптастыру туралы тектен-тек айтып жүрген жоқ. Патриотизм біздер үшін – қуатты күш,қосымша инвентиция.Оның негізінде рух,намыс жатыр. Қазіргі ел аузындағы Мәңгілік ел, Нұрлы жол деген тіркестер бейнелі түрде кездейсоқ айтылған емес.Бұл-қазақтардың ғана емес,бүкіл қазақстандықтардың таяу жылдардағы бетке ұстар идеясы,өмірлік нысанасы. Мәңгілік ел – мыңжылдық мәні бар жалпыұлттық идея.Мәңгілік ел – Тәуелсіздік тұсында қалыптасқан философиялық идея.

Көреген хандарымыз бен дана билеріміз, кешегі өткен Алаш арыстары қазақ елін қайырымды қоғамға, Жерұйыққа, Мәңгілік елге айналдыруды арман еткен,сол үшін күрескен,қан төккен,еңбек еткен.Ежелгі түркілердің «Мәңгілік Ел» идеясы үш тұғырдан,яғни үш негізден тұрады: біріншісі – көне түркі жазба ескерткіштеріндегі «Мәңгілік Ел» манифесі,екіншісі – әл – Фарабидің философиялық шығармаларында,әсіресе, «Қайырымды қалада», үшіншісі – Жүсіп Баласағұнның осы идеяны негіздеген «Құтты Білік» дастаны.Бұлардың бәрі бір- бірімен тығыз байланысты,бір заманнның жемісі және өзіне дейінгі бабалар мұратымен жалғаса отырып,кейінгі ұрпақтарының құрған мемлекетшілдік,яғни «Мәңгілік Ел» идеясымен сабақтасады.Мен пікірімді жүрекжарды жырыммен былай түйіндегім келеді.

Үмітқали, Болатпенен қос тарланың,
Еңбектен тапқан еді бақыттарын.
Жүректері жаңа асқан кете барды,
Көп тартып полигонның зардаптарын.

Сөзге шапшаң, мінезі бар Ахмет,
Ызындаумен күндерін кешкен жоқ па?
«Оян, қазақ, көтер басты...»-деп Мыржақып,
Бостандықты, аңсауменен өткен жоқ па?

Мына халық өмір сүрер сонда қалай?
Ақындардың сөздеріне құлақ аспай,
Менің де бүгін бар арманым-
Жасасын қазақ халқым мәңгілік!

МӘҢГІЛІК ЕЛ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ

Сапарова А.А.
Н. Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі,
Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
askarovna.aidana@inbox.ru

Біз үшін болашағымызға бағдар ететін,
ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға
жетелейтін идея бар.
Ол – Мәңгілік Ел идеясы»
Н.Ә.Назарбаев

Адам – қашанда еркіндікті, бостандықты аңсайды, тек аңсап қана қоймай, сол үшін әдіс-тәсіл іздейді, күреседі.

Бостандық, еркіндік, тәуелсіздік – асыл арман. Оған жетудің жолы әрқилы. Негізгісі екеу. Бірі – күрес жолы, екіншісі келісім жолы. Ал тәуелсіздікке қол жеткізген соң оны сақтап қалу, одан да қиын. Тәуелсіздікті сақтап қалу үшін ел ішінде алауыздық болмау керек. Ал, ол үшін халыққа біртұтас идея, алға жұмылдыратын бағыт, мақсат – мұрат керек.

Биыл Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік алғанына 25 жыл толады. Байлығымыз да, бақытымыз да болған Мәңгілік Тәуелсіздігімізді көздің қарашығындай сақтай білуіміз керек. Осынау қысқа уақыттың ішінде еліміз алыс-жақынға барынша танылып, айдай әлемнің алдында мәртебесі асқақтап-ақ келеді. Мәңгілік ел... Мәңгілік Қазақстан... Ата бабаларымыздың мәңгілік арманы, мәңгілік аңсары болатын.

Мен – қазақпын, мың өліп мың тірілген,
Жөргегімде таныстым мұң тілімен.
Жылағанда жүрегім күн тұтылып,
Қуанғанда күлкімнен түн түрілген,

деп ақын Жұбан Молдағалиев жырлағандай қазақ халқы мың өліп , мың тіріле отырып қол жеткізген тәуелсіздігіміз мәңгілік жасамақ... Қазақ елі –Мәңгілік ел болмақ. Мәңгілік ел болмақтың бастапқы қадамы мәңгілік ұлт болмақ. Мәңгілік ұлт болу әр ұлыстың арманы болған тарихта. Бүгінгі күнде сол жалғасты. [1].

Біз бір атаның - қазақ халқының перзентіміз. Бәріміздің туған жеріміз біреу-ол қасиетті қазақ даласы. Бұл дүниеде біздің бір ғана Отанымыз бар, ол-Тәуелсіз Қазақстан. Біз болашаққа көз тігіп, Тәуелсіз еліміздің "Мәңгілік ел" етуді мұрат қылдық. "Қазақстан-2050" стратегиясы осынау жолдағы буындар

бірлігі, ұрпақтар сабақтастығы. Тәуелсіз елдің өз қолымен құрған буыннан басталған ұлы істерді кейінгі ұрпақтың лайықты жалғастыратынына кәміл сенім білдіруіміз керек.. Бабалардың ерлігі, бүгінгі буынның ерен істері және жас ұрпақтың жасампаздығы арасында сабақтастық болса ғана, біз "Мәңгілік ел" боламыз [2].

«Елбасымыз “Қазақстан - 2050 стратегиясының” түп қазығы етіп, «Мәңгілік ел» ұғымын ұсынды.

7 басты құндылығымыз:

Біріншіден, бұл – Қазақстанның тәуелсіздігі және Астанасы.

Екіншіден, бұл – қоғамымыздағы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім.

Үшіншіден, бұл – зайырлы қоғам және жоғары руханият.

Төртіншіден, бұл – индустрияландыру мен инновацияларға негізделген экономикалық өсім.

Бесіншіден, бұл – Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы.

Алтыншыдан, бұл – тарихтың, мәдениет пен тілдің ортақтығы.

Жетіншіден, бұл – еліміздің ұлттық қауіпсіздігі және бүкіләлемдік, өңірлік мәселелерді шешуге жаһандық тұрғыдан қатысуы.

Осы құндылықтар арқасында біз әрдайым жеңіске жеттік, елімізді нығвйттық, ұлы жетістіктерімізді еселедік. Жаңа Қазақстандық Патриотизмнің идеялық негізі осы мемлекет құраушы, жалпы ұлттық құндылықтарда жатыр[3].

Мәңгілік ел болу бабаларыңның бабалары армандаған, аңсаған асыл мұратты балаларының балалары ардақ тұтатындай мемлекет орнату дегенді, енді ешқашан бөгденің бодандығына түспейтін, халықтығын, ұлттығын, елдігін, мемлекеттілігін әрқашан әспеттейтін, үлгілі үрдістерін мақтан етіп, бар заманда да ұлы мен қызының бағы басында тұратын, барша халқының бақыты баянды болатын ел құру болды.

Халқымыз Нұрсұлтан Назарбаевты әу бастан-ақ ел бағына туған президент деп сенген, екі тізгін, бір шылбырды қолына берген, адастырмас азаматым деп соңынан ерген, сөйтіп бүгінгі биігіне келген. Алда да солай бола береді. Қазақтың басына бақыт құсы қона береді[4].

Біз армандарды ақиқатты айналдырдық. Мәңгілік елдің іргетасын қаладық. «Қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болу керек?» деген сауал жиі талқыға түсетінін көріп жүреміз. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – Мәңгілік Ел идеясы.

Сонымен қатар Елбасы Н.Назарбаев «Мәңгілік ел» идеясын Қазақстан халқының жарқын болашағы үшін қабылдаған өте маңызды және тарихи мәнге ие құжат «Бес институционалды реформаны жүзеге асыруға бағытталған нақты жүз қадам» атты бағдарламаның идеологиялық негізі етіп алды. Мұндағы «Біртектілік пен бірлік» реформасында «Мәңгілік ел» патриоттық актісі жобасын әзірлеу, Қазақстан халқы Ассамблеясының «Үлкен ел - үлкен отбасы» кең көлемді жобасын әзірлеу және жүзеге асыру, азаматтық біртектілікті нығайтудың «Менің елім» ұлттық жобасын әзірлеу және жүзеге асыру, «Нұрлы болашақ» ұлттық жобасын әзірлеу және жүзеге асыру, т.б. нақты қадамдар жүзеге асыру көзделді[1].

XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз: белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар екені даусыз.Ол үшін бірегей білім беру жүйесі мен денсаулық саласының жұмысын жақсарту қажет. Осы орайда замануи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну аса қажет.

«Елбасы жыл сайынғы жолдауын негізінен жастарға арнайды. Себебін осы жолғы жолдауда «Оны («Қазақстан – 2050» стратегиясын) жүзеге асыратын да, жемісін көретін де сіздер» деп түсіндіріп кеткен болатын. Жастар арасындағы патриоттық сезімді қалыптастырудың бірден-бір жолы – мемлекеттік тіл екені белгілі. Жолдауда «Ана тіліміз Мәңгілік елімізбен бірге Мәңгілік тіл болды! » деген Президент сөзі көңілімізге қуаныш ұялатты. Қазақстанның болашағын тәрбиелеп отырған біз, ұстаздар, Елбасының айтқандарын назарға ала отырып, сапалы жұмыс істеуіміз керек.

«Мәңгілік Ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. «Қазақстан-2050» - Мәңгілік Елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол», - деп қорытындылады Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев. Біз осыған кәміл сенеміз және де еліміздің өсіп-өркендеуіне бар күш жігерімізді саламыз[3].

Қазақстан тағдыры үшін, өткен ата-бабалар мен болашақ ұрпақ алдында ең бағалы құндылығымыз — егемендігімізді сақтап, мұратымызға айналған «Мәңгілік ел» болу идеясын жүзеге асыру жолында аянбай еңбек ете білейік!

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы -2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ», Астана, 2014 жылғы 18 қаңтар, http://www.akorda.kz/

2. Қазақстан тарихы әдістемелік құрал №1 №2, 9-11 бет.

3. «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ», атты халыққа арнаған жолдауы. « Егемен Қазақстан» газеті, 2014, 17 қаңтар.

4. "Мәңгілік ел" - Халықаралық ғылыми-көпшілік журналы, 21-23 бет.

СВЕТСКОСТЬ И ОСНОВЫ РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ КАК СТРУКТУРНЫЙ КОМПОНЕНТ ОБЩЕСТВОВЕДЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Семенюта Л.И.
ГУ «Школа – гимназия № 3 отдела образования акимата города Костаная»
Республика Казахстан
E- mail: semenyutali@mail.ru

Национальная идея «Мәңгілік Ел» должна быть реализована через мощный духовный подъем на основе возрождения этнической, культурной, гражданской идентичности.

Школьное образование республики Казахстан находится на этапе нового старта. В рамках реализации Плана Нации – «100 конкретных шагов»,

инициированного Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым, запланированы 5 шагов в сфере образования, направленных на повышение качества образования на основе стандартов стран ОЭСР[1,с.3].

За 25 лет Независимости Казахстана были отмечены поиском не только оптимальной социально- экономической и политической модели общественного развития, но и духовными исканиями.

Характер взаимоотношений религиозности и светскости на различных этапах развития независимого Казахстана являлся предметом острых споров и разногласий. Одни утверждали, что сфера религиозности - это внутренняя духовная составляющая человека и ей нет места в образовании. Другие же, напротив, полагали, что именно религиозные принципы и основы светскости должны лежать в основе воспитания граждан нашей республики и могут быть внесены в учебный план [2].

С 2017 года в школах Республики введенная новая программа и учебник «Светскость и основы религиоведения», являющийся структурным компонентом социально-гуманитарных и обществоведческих знаний в системе среднего образования. Знание истории взаимоотношении религии и культуры, религии и государства, религии и цивилизации должно стать в процессе изучения предмета ступенькой к познанию духовности многовекового опыта человечества. В связи с этим ставится вопрос: как правильно преподавать сегодня предмет «Светскость и основы религиоведения»? Понятно одно, что педагогическая практика вчерашнего дня должна уступить место новым идеям и подходам обучения школьников.

В процессе преподавания предмета «Светскость и основы религиоведения» главным направлением должно стать развитие навыков применения знаний в разнообразных учебных и жизненных ситуациях, в межличностном общении и социальных отношениях.

Для разнообразной творческой деятельности учащихся необходимо активнее использовать наше духовное наследие известных казахских мыслителей – аль-Фараби, Ходжа Ахмет Ясауи, Абая, Ы. Алтынсарина, Ш. Кудайбердыулы, М.Х. Дулати, которые на основе исторического разума и практики показали роль и место религии в истории государства и всестороннем развитии личности. На «золотом правиле» нравственности, гласящем: «Не делай и не желай зла окружающим людям, если хочешь жить в мире и счастье» [3,с.87], они проповедовали толерантность во многих ее проявлениях: в доброте, отзывчивости, воспитанности, в высоконравственных делах, поступках, мыслях, побуждениях, которые нужно правильно донести до учащихся. Так, например, в трудах гениального мыслителя Востока Мухаммеда Хайдара Дулати содержатся ценные сведения не только о религии Ислам, но и других религиозных течениях. В произведении «Тарих-и-Рашиди» автор описывает языческую религию людей, поклоняющихся солнцу, он подчеркивает образный смысл всех верующих в том, что «сияние солнца существует благодаря чистоте веры», когда «кроме правильного дела человека, никакое другое недопустимо». [3, с. 172].

Для познавательной работы с учащимися уместно будет предложить тему толерантности и возможных ее проявлений в различных религиозно-этических системах. Учащимся будет интересно расширить свои знания о том, как в буддизме толерантность включена в учение и практику ахимсы, т. е. отказа от нанесения вреда, кому бы то ни было. Как в христианстве толерантность конкретизируется через понятия смирение и милосердие. Как в конфуцианстве делается упор на понятиях долга, почитания, уважения старших, коллективной ответственности за то, что делает общество и государство. На то, что отношения в государстве должны строиться как в большой и дружной семье, где смысл жизни видится в гармоничном слиянии с природой, равном общении, постижении мудрости древних. А в исламе особо подчеркивается веротерпимость, миролюбие как основа всех людей живущих на Земле.

Для научно- исследовательской деятельности учащихся необходимо активнее использовать в работе справочники, словари, научную литературу и дозировано включать важные сведения, цифры и факты. Так, например, согласно новому изданию «Всемирной религиозной энциклопедии», выпущенной издательством Оксфордского университета, в настоящее время в мире насчитывается около 1000 различных религий. Последователи православного христианства занимают 16,8% населения мира, 17,5% являются католиками, 20,5- мусульманами. Так исторически сложилось, что в Казахстане в мире и согласии живут представители более 120 этносов, 70% из которых исповедуют ислам, и при этом, у нас накоплен уникальный опыт толерантности и бесконфликтного развития общества.

Работая с учеником, важно подвести его к выводу, что груз глобальных проблем, которыми загружен современный мир, можно решить только совместными усилиями людей различных национальностей и религиозных объединений. « В сохранении мира в обществе очень важен диалог религий и конфессий, иначе в нем наступит разлад и шатание, отчуждение между людьми. Поэтому мы призываем людей к миролюбию и веротерпимости» [3, с. 188].

На уроках по предмету «Светскость и основы религиоведения» важно донести до ученика, что казахстанский опыт обеспечения общественного согласия получил высокую оценку за рубежом, потому что взаимоотношения религии и государства в нашей стране носят конструктивный характер, ведь у нас общая цель - общественно- политическая стабильность, мир, дружба, согласие и процветание Республики. В связи с этим стоит акцентировать внимание учащихся на том, что во всех мечетях, церквях и синагогах Казахстана читают проповеди на темы: «Дружба народов и согласие», «Дружба и взаимоуважение между религиями», а Духовное Управление мусульман Казахстана твердо стоит на позициях упрочения межнационального согласия, мира и спокойствия в республике».[4]

Нужно научить учеников ценить и уважать то, что делает нашу страну стабильно благополучной, спокойной для жизни людей различных

национальностей. Длительный опыт контактов представителей различных культур помог создать атмосферу терпимости и взаимоуважения. Это преимущество нельзя потерять, его нужно всемерно укреплять, развивать, расширять в мыслях и мировоззрении нашей молодежи. Для этого активно пропагандировать достижения общества в экономике, политике, культуре. На основе материалов СМИ приводить факты активной гражданской позиции учащихся, культурных деятелей, политиков, спортсменов и т.д. Учителю важно пропагандировать в молодежной среде ценность казахстанского опыта в том, что сформировавшийся исторически казахстанский менталитет выражается в неприятии обособленности, а также этнических и религиозных крайностей.

Сегодня, наблюдая за последними событиями в странах Востока, мы все осознаем тревогу в связи с ростом межрелигиозной и межэтнической напряженности в мире, вызванной спекуляцией религиозными и этническими различиями, которые используются для оправдания насилия, приводящего к росту безвинных жертв. Подрастающему поколению необходимо доходчиво объяснять, что корни большинства массовых людских трагедий в различных странах мира - в несовершенстве человеческой природы, в отсутствие культуры общественных отношений, которые в конечном итоге приводят к международному терроризму, не имеющему религиозной и национальной принадлежности. А значит, стоит напомнить, что в Коране говорится «.. И помогайте один другому в благочестии и богобоязненности, но не помогайте в грехе и вражде»[5].

В Библии тоже можно найти созвучные с Кораном призывы к людям: «Если возможно с вашей стороны, будьте в мире со всеми людьми». Так как только при помощи мира и добра, согласия и любви между людьми, можно победить вражду и ненависть, ссоры и другие виды зла. Только будучи толерантным, возможно достичь взаимопонимания при любых спорах, сотрудничества и взаимопомощи в больших и малых делах; научиться уважению свободы совести и светскому отношению к нравственно- духовным ценностям казахстанского общества.

Проблема формирования национальной идеи тесно связана с духовным выбором народа. Наш народ выбирает те ценности, которые составляют основу национальной идеи «Мәңгілік Ел» это: независимость, национальное единство, мир и согласие, светское общество и высокая духовность, семейные ценности.

Список литературы:

1. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях организации образовательного процесса в общеобразовательных школах Республики Казахстан в 2016-2017 учебном году», Астана, «Алтын Орда», 2016-276 с.

2. Рахметова Г. Религия в жизни человека // Казахстанская правда», № 286 от 13 декабря 2001г.

3. Шейх Абсаттар хаджи Дербисали. Ислам- религия мира и созидания. Алматы: Дайк-Пресс, 2010-516с.

4.Торгаева Б. Ислам означает мир// «Страна и мир», № 49, от 6 декабря 2005г.

5.Утешева А.Только из зерен добра произрастает все прогрессивное и жизнеспособное// «Труд», № 8, от 20 января 2005г.

КАЗАХСТАНЦЫ – ЕДИНАЯ НАЦИЯ БУДУЩЕГО

Талгатбеков Р.Ж.
Колледж КИнЭУ, г. Костанай
Республика Казахстан

«Мы казахстанцы - мы нация единого будущего. Этим все сказано. Никаких разделительных черт между этносами не должно быть, если мы - казахстанцы. Мы добились значительных успехов в развитии собственной модели стабильности и согласия в стране.» - Н. А. Назарбаев [1]

Двадцать пять лет независимости Казахстана показали, что только сплоченный народ может достичь больших вершин развития. Наша страна своим примером успешного развития демонстрирует, насколько важны стабильность, мир и согласие. Казахстан — это многонациональная страна, где сегодня в дружбе и согласии проживают представители более 130 наций и народностей, объединённых в более чем 40 конфессий. За годы независимости Республика выработала свою уникальную модель межэтнического единства, на деле обеспечив равенство прав и возможностей, качество жизни и безопасность наших граждан. [6]

Ни одна страна в мире не имеет готовых ответов на все интересующие темы и остро стоящие проблемы в этой сфере. Нигде в мире еще не придумано какого-либо всеобщего индекса согласия и единства или правил, способных вывести в единый закон эту сферу жизни.

Казахстан единственная страна где создан уникальный инструмент урегулирования межнациональных отношений, которому раньше не было аналогов во всех государствах мира - Ассамблея народа Казахстана в которую входят представители всех национальностей и этносов, проживающие на просторах современного Казахстана. [4, стр.25-35]

Нынешний год проходит под эгидой празднования 25-летия Независимости нашей республики. Символично, что учредить этот новый общественный институт Первый Президент Республики Казахстан предложил в декабре 1992 года – накануне празднования самой первой годовщины Независимости страны. Это решение, принятое в стремлении сохранить стабильность и согласие в обществе, оказалось судьбоносным для молодого государства.

«Независимость. Согласие. Нация Единого Будущего» – такой стала ведущая тема очередной сессии Ассамблеи народа Казахстана – структуры, которая вот уже 21 год стоит на страже согласия и единства казахстанского народа. Многоэтничность – наше общее великое достояние! Ассамблея народа

Казахстана с гордостью выполняет миссию хранителя этого богатства. Поставлена цель - укрепление общей идентичности и единства страны через развитие казахстанского общества на принципе единого гражданства, общенациональных ценностей Мәңгілік Ел. Это и есть наши основные приоритеты. [5,стр.20-23]

Мы сберегли дружбу как главное достояние всех поколений казахстанцев. Волею народа был избран наш уникальный путь равноправия, единства и согласия всех этносов, живущих под единым шаныраком. Ассамблея народа Казахстана – это плод Независимости. Ассамблея всегда была на высоте при любых вызовах и в каждый период. В ее истории отражаются этапы и конкретные результаты нашей эры восхождения нации, – сказал Нурсултан Назарбаев. [1] Наш путь – это путь единства и последовательного формирования нации на основе гражданской идентичности. Ассамблея народа Казахстана и общенациональная идея Мәңгілік Ел. – это две основы, развивая которые мы будем укреплять нашу Нацию Единого Будущего.

Мир меняется. В нём возникает множество разделительных линий: региональных и конфессиональных, социальных и культурных, языковых и этнических. В условиях глобальных вызовов правильный ответ мы сможем дать только при условии сохранения нашего культурного кода: языка, традиций, ценностей. Наши идеалы - это Независимость, единство, согласие и процветание. Наш исторический выбор - это светское государство и общество, прогрессивное, миролюбивое, открытое и толерантное. Многообразный, многонациональный, многоконфессиональный Казахстан главным своим принципом выбрал мир и культуру диалога, показывая пример для всего мира.[2] Можно жить вместе, будучи разными, исповедуя разнщые верования и говоря на разных языках. Идею эту признают многие, но только считанные страны проводят ее в жизнь. Единство народа на основе общих духовно-нравственных ценностей является источником казахстанского национального духа. Нас объединяют любовь к нашему общему дому – Казахстану, согласие по отношению к истории нашей древней земли и развитию языков, глубокая вера в настоящее и великое будущее нашего государства и ее граждан, что составляет основу нашей Вечной Родины – Мәңгілік Ел. [3] Нашу страну должны представлять люди, которые могут успешно конкурировать на рынке труда, в интеллектуальной и творческой областях жизни. Время потребовало новый тип личности, умеющей выживать в сложных условиях. Это должна быть духовно – нравственная, физически здоровая, активная личность с высокоразвитым чувством гражданственности, патриотизма и толерантности. Мы созданы все разными по характеру, темпераменту и национальности. То, что мы разные, не означает, что кто-то лучше, а кто-то хуже. [5,стр.20-23] Наша задача сохранить и развить это разнообразие. Убедить наших детей в том, что любой другой человек нравственно равен тебе самому, у него нет преимуществ перед тобой, и – наоборот, у тебя нет преимуществ перед другим. Бережно относиться друг к другу, быть более терпеливыми, уважать язык, культуру любого народа, проживающего на территории страны, ведь

многонациональность и единство наций – главное преимущество нашей страны.

Список литературы

1. Статья Главы государства «План нации – Путь к казахстанской мечте» http://assembly.kz/ru/press/statya-nazarbaeva-n-plan-nacii-put-k-kazahstanskoy-mechte
2. Республиканский журнал «Достык-Дружба» №3 2013 г. Стр. 7-9
3. 20 лет Независимости РК итоги и перспективы Костанай – 2011 г.
4. Этнокультурные обьединения Костанайский области Костанай -2012 стр 25-35
5. Республиканский журнал «Достык-Дружба» № 3 2014 стр 20-23 Статья «Дружба- основа жизни»
6. Республиканский журнал «Достык-Дружба» № 3 2012 Статья «Без единства – нет нации»
7. Республиканский журнал «Достык-Дружба» № 5 2014 стр 20-21 статья «Единство-это высшая добродетель»

ОБНОВЛЕНИЕ СТРУКТУРЫ ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ : ОРИЕНТАЦИЯ НА БУДУЩЕЕ

Терновая О.В.
КГКП «Костанайский строительный колледж», г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail: ternovaya_o@mail.ru

Концептуальные основы воспитания разработаны в рамках реализации государственной политики в сфере образования с учетом современных социокультурных трансформаций в казахстанском обществе.

Концептуальные основы воспитания предполагают приоритет общечеловеческих ценностей, жизни и здоровья человека, свободного развития личности, воспитания патриотизма, трудолюбия, уважения к правам и свободе человека.

Концептуальные основы воспитания ориентированы на повышение воспитательного потенциала системы образования, обновление методологии, содержания и структуры воспитания на общенациональной идее «Мәңгілік ел», общественных требований, ценностей семейного воспитания и баланса личного интереса и цели личности, а также интегрированности учебного и воспитательного процессов.[1]

В Послании Главы государства Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: «Единая цель, единые интересы, единое будущее», отмечено, что за 22 года суверенного развития созданы главные ценности, которые объединяют всех казахстанцев и составляют фундамент будущего нашей страны. В Послании перечислены эти ценности:

Независимость Казахстана и Астана; национальное единство, мир и согласие в нашем обществе; светское общество и высокая духовность; экономический рост на основе индустриализации и инноваций; Общество Всеобщего Труда; общность истории, культуры и языка; национальная безопасность и глобальное участие нашей страны в решении общемировых и региональных проблем. Президент также поставил задачу формироватьактивных, образованных и здоровых граждан, дать новые импульсы развитию всеказахстанской культуры.

Патриотичная, образованная, обладающая здоровьем, ответственная и энергичная, успешно работающая в условиях инновационной экономики, владеющая казахским, русским и английским языками, впитавшая ценности и культуру казахстанского народа, толерантная, узнаваемая и уважаемая в мире – такой видится казахстанская молодежь 2020 года.

Концептуальные основы воспитания строятся с учетом этих государствообразующих, общенациональных ценностей, являющихся идейной основой Нового Казахстанского Патриотизма. [2]

Механизм реализациструктуры воспитания студентов строительного колледжа на основе идеи «Мәңгілік Ел» осуществляется через занятия,учебные предметы, и внеурочную деятельность.

В колледже систематически проводятся конкурсы по знанию символики РК, государственного языка, культуры и традиций казахского народа, истории Казахстанаи т.д.

Одно из важнейших направлений механизма реализации структуры воспитания студентов в колледже – это деятельность Студенческого совета.
Студенческий совет – это центральный орган в системе студенческого самоуправления КСК, который представляет интересы студентов и координирует деятельность, как студенческих общественных организаций, так и иных органов студенческого самоуправления. То есть это все те же студенты, активные, инициативные, которые стремятся улучшить жизнь колледжа. В начале учебного года студентами выбран председатель студсовета первокурсник Я. Супруненко.

Ребята, входящие в состав студенческого совета, не только успешно учатся, но и активно участвуют в различных сферах жизни колледжа, города, области. Так к примеру, в сентябре в стенах Костанайского инженерного-экономического университета им. М. Дулатова , состоялась ежегодная конференция лидеров. Данная конференция проводится в нашем городе не первый год, цель выявить 20 молодых лидеров со всех учебных заведений города. Ребята в течение целого дня проходили тренинги у ведущих тренеров города Костанай. Делегация строительного колледжа отличалась особой активностью, что стала положительным итогом голосования, наши студенты были выбраны в молодежныймаслихат. Я. Супруненко, Ю. Петрова,Н. Анарабаева, будут активно работать с городским маслихатом и освещать важные события города.

Студенческий совет колледжа работает под девизом «Студенты для студентов» и в настоящее время отвечает за проведение практически всех студенческих событий колледжа. Работа проводится по следующим направлениям:

- Гражданского – патриотическое
- Культурно-массовое
- Учебно – научное
- Совет общежития
- Спортивно-оздоровительное

Так же ведется работа со студентами по интересам, КВН, дебаты и т.д.

У «молодого» студсовета есть уже первые успехи: студенты выступили с инициативой о создании первичной организации «ЖасОтан» и профсоюзной организации студентов в колледже; команда КВН колледжа вышла в финал открытой лиги г. Рудного и многое другое.

Как отметил Глава государства Н.А Назарбаев в своей книге «Казахстанский путь»: «Новое поколение должно уметь справляться с решением крупных проблем, уметь как адаптироваться к изменившимся экономическим и технологическим обстоятельствам, так и использовать эти условия в свою пользу, предчувствуя глобальные тренды на два шага вперед».

Здесь необходимо акцентировать внимание на особом значении республиканского проекта «Молодежный кадровый резерв» МК ЖасОтан НДП «НурОтан».Проект «Молодежный кадровый резерв» реализуется согласно поручению Главы государства Нурсултана Абишевича Назарбаева данного на I Съезде МК «ЖасОтан». Реализация проекта направлена на формирование республиканской базы данных специалистов, мотивированных на карьерный рост, обладающих высоким уровнем развития профессиональных навыков и управленческих компетенций. С 2008 года проект «Молодежный кадровый резерв» зарекомендовал себя как один из видов социальных лифтов для молодых специалистов.

В 2015 году в целом по Республике Казахстан на участие в проекте подали заявки 3024 претендента. Из них было отобрано 32 человека, в числе которых студент архитектурного отделения Костанайского строительного колледжа А.Дощанов, юный художник, творческая личность и просто талантливый юноша. За плечами Ануара художественная школа им. Никифорова. В апреле 2015 года юноша провел свою первую персональную выставку в рамках проекта «Жизнь на ладони», его девиз по жизни «Помоги ближнему». Закончил курсы предпринимательства при “Атамекен”,

в настоящее время учится в клубе предпринимателей “ЖасАтамекен”. Студент был приглашен в III образовательный этап проекта, который состоялся в г.Астана , где он прошел обучение на базе Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан и Школы политического менеджмента партии «НұрОтан». По окончанию проекта А.Дощановбыл зачислен в кадровый резерв.

В условиях модернизации государственная молодежная становится инструментом развития и преобразования страны. Это требует от всех участников процесса социального становления молодежи, разработки и последовательной реализации подходов, ориентированных на прямое вовлечение молодых людей в решение собственных проблем и общенациональных задач.

Список литературы:

1. Концептуальные основывоспитания, Астана 2014г.
2. Назарбаев Н.А. Казахстанский путь — 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее. Послание Президента Республики Казахстан народу // Казахстанская правда.-2014. -17 января . - С.1-3.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ – ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ"

Тілектес Ұ.Т.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты , Қостанай
Қазақстан Республикасы
E-mail: Uljan_95.12@mail.ru

2014 жылдың 17 қаңтарында Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев кезекті халыққа жолдауын: «Бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат — Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол -«Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті»,- деп бастады.

Бұл орайда елең еткізген жаңалық -тұңғыш мемлекеттік ресми идеология, яғни «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы. Бұл -Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін-тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен қаһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған мақсаты ғана емес, Тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармашылығының нәтижелері арқылы қол жеткен асу. «Мәңгілік Ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады.

Ұлт тарихы мен ұлттық идеяның өрістеуін ұлы тұлғаларсыз, кемел ой иелерінсіз көзге елестету мүмкін емес. Ұлттың рухани және материалдық құндылықтарын сақтап, адамзат өркениетінен қалыс қалмау жолдарын, тұтас бір ұлттың өмірлік философиясын негіздеп беру осы көшбасшылардың құзырында болған [1].

Еліміз егемендігін алғаннан бері қарыштап алға басуда, Елбасымыздың кезекті жолдауы дағдарыс кезеңімен тұспа-тұс келуде. Елді елеулі етіп

тұғырында ұстай алатын көреген басшы мен оның соңынан ере білген кемеңгер халық. Біздің мақсат дағдарыстан шығып қана қоймай, дамыған 30 елдің қатарына кіру. Бұл тек бір ғана адамның қолынан келетін ісі емес, бұл көптің бірлікте болып тірлік етуі, алдағы жылдар қазақ елі үшін аса үлкен белестер болмақ, мақсатқа жету, еңбектің жемісін жеу оңай болмақ нәрсе емес, ол уақытты, еңбекті қажырлықты, қайсарлықты, табандылықты, төзімділікті қажет ететін нәрсе, біз болашаққа қажымас қайрат пен талмас еңбектің арқасында уақытты ұтымды пайдалану арқылы жетпекпіз. Бұл іс жалғыз ғана бір тұлғаның ісі емес, көпшілік елдің ісі, бұл жолдарда ұлтымыздың тағдыры шешілмек [2].

Осыдан 13 ғасыр бұрын түркі жұртының данагөй қайреткері Тонықөк негізін қалаған «Мәңгілік Ел» идеясы бүгінде Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың ерен патриотизмінің арқасында қазақ елінің яғни «Ұлы Дала Елінің» басты ұранына айналуда. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Мәңгілік Ел» идеясының бір ауыздан бүкіл қазақстандықтар тарапынан қолдау табуы осының басты айғағы. «Мәңгілік Ел» идеясы қазақ ұлтының мақсат-мүддесімен қатар елімізді мекен еткен ұлттар мен ұлыстардың ортақ идеясына негізделген жалпы ұлттық идеология. Яғни, «Мәңгілік Ел» идеясының түп қазығы – қазақстандық патриотизм.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың биылғы халқына жолдаған «Мәңгілік Ел» идеясы жолдауын бұрынғы өткен бабалардың билік жолдарымен, елге ірі өзгеріс әкелген реформаларымен салыстыра саралап, жолдаудың қазіргі сәттегі құндылығы мен оның іске асу барысын жіті назарға алып, ел болып елеулі іс атқарудың маңызын айқыштап, халықты жасампаздық пен еңбекқорлыққа негіздеп тапсырылған істерінің іске асуы. Қазақ халқының басынан өткен қилы-қилы кезеңдерінің тарихына шолу жасай отырып, ұлы тұлғалардың рухты тағылымдарын зерделей келе, ата-бабаларымыздың тәуелсіздік жолындағы ерлік үлгісін, ел Тәуелсіздігінің 25 жылындағы жеткен бірегей табыстарымызды жете түсіндіру арқылы Елбасының ұйымдастыру көрегендігін, бейбітшілікті, ұлттық татулықты мақтанышпен айта отырып, елді биік шыңдарға жетелеу.

Осы орайда елбасы: «Ұлы тұлғаларды білмейінше, бірде-бір дәуірді дұрыстап тану мүмкін емес» деген сөзін арқау етіп, елінің, жерінің азаттығы үшін күрескен, халықтың біртуар ерлерін, батырларымыз бен ұлт қайраткерлерін еске ала отырып, рухтарына тағзым етеміз.

XIX ғасыр-арысы сонау түркі бабаларымыздан бастау алған халқымыздың сан-ғасырлық арман-мұратының бір арнаға тоғызып, қайта жаңғырған өрлеу кезеңі. Осыдан 13 ғ. бұрын түркі жұртының данагөй қайреткері Тонықөк негізін қалаған «Мәңгілік Ел» идеясы бүгінде Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың ерен патриотизмінің арқасында қазақ елінің яғни «Ұлы Дала Елінің» басты ұранына айналуда. Халықтың ойынан шығатын идея ғана халықтың санасын билейді. «Халықтың басына келген ой, данышпанның тілінің ұшында» деп бекер айтылмаған. Егер кемеңгер адам сол халықтың ойын дәл басып айтса оның айтқандары үлкен күшке айналады. Елбасымыз қолдаған

«Мәңгілік Ел» идеясының бір ауыздан бүкіл қазақстандықтар тарапынан қолдау табуы осының басты айғағы.

«Мәңгілік Ел» идеясы қазақ ұлтының мақсат-мүддесімен қатар елімізді мекен еткен ұлттар мен ұлыстардың ортақ идеясына негізделген жалпы ұлттық идеология. Қазіргі кезде әлемде көптеген елдер саяси және экономикалық тәуелділікке тап болуда. Ата-бабаларымыз сан ғасырлар аңсап-армандаған тәуелсіздік халқымыздың ешнәрсеге айырбастамайтын ең қастерлі құндылығы. Осы ұлы құндылық тәуелсіздігімізді тұғырлы ету мақсатындағы ұлы идея – Елбасымыздың «Мәңгілік Ел» идеясы.

«Мәңгілік Ел» идеясының түпқазығы – қазақстандық патриотизм. «Мәңгілік Елге» бастайтын жол – ол ұлттық тұтастық, Қазақстан халқының мызғымас бірлігі. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Еңбектеген баладан, еңкейген қартымызға дейін Отаншыл болуымыз керек», «Мен қазақпын» деп, өз ұлтыңды мақтаныш тұтқын келсе, онда тарихыңды біл. Сонда ғана болашағың айқын» деді. «Біз өткенімізбен де, бүгінімізбен де мақтанатындай ұлт болуымыз керек, егер патриот болсаң ғана Қазақстан мемлекеті «Мәңгілік Елге» айналады»-деді.

Иә, отансүйгіштікке тұнып тұрған бұл өсиеттер әр қазақтың жүрегінде әрқашан сақталуы керек.

Егер жас ұрпақ отансүйгіш, елжанды болып тәрбиеленсе «Мәңгілік Ел» дегеніміз сол!

Ұлт көшбасшысының «Мәңгілік Ел» идеясы алапат күшке ие. Олай дейтініміз, адамзат руханиятына, ұлт тағдырына қауіп төндіретін жаһандық процестер жүріп жатыр. Сол жаһандық күшке тек рухы мықты халық қана төтеп бере алады. «Мәңгілік Ел» - бабалар арманы, қазіргі буынның назары. Елбасының айтқан сөздерін, іске асыратын біз бен болашақ жас ұрпақ. «Мәңгілік Ел» жобасы жайдан айтылған сөз емес. Сөзді ұққан адамға бұл үлкен дүние.

«Мәңгілік Ел» ғасырларына әуелі бүгінгі күннің көзі мен қарауымыз керек. Елбасының халықтың идеясын шын жүрегімен құрметтеу оның түп мағынасын түсінуден, білуден басталады. Себебі, адам баласының дүниетанымын ықылым заманнан ұрпақтар сабақтастығына, ерекшелігі мен құндылықтарына тікелей байланысты. Бұл идея ұрпақтан-ұрпаққа аманат ретінде берілу керек. Сонда ғана ұрпақ ұлтымыз бен мемлекетіміздің шежіресі туралы ой өрісін кеңейтеді және орныққан көзқарасы бар азамат болып қалыптасады.

Үлкен мақсатқа жетелеген ұзақ жолды еңсеру үшін жас жеткіншек білім кеңістігіне қанат қағады. Жас жеткіншектердің қазіргі таңдағы елге деген сүйіспеншілігін сезінген кезде тамырың тереңдеп, жаның тазарып, алысты болжайсың. Адамға қанат бітіріп, сен бір ауылдың ғана емес, күллі Мәңгілік Ел –Қазақстанның перзент иекеніңді, оның түкпір-түкпірінде өмір сүріп жатқан туыстарыңның бар екенін сезінесін.

Бабалар дәстүрін, саясатын жалғаған Елбасымыз еліміздегі жүзден астам ұлттар мен ұлыстарды қазақтың қарашаңырағының астында ортақ идеяға

ұйытып, Қазақстанды әлемдегі алдыңғы қатарлы 30 елдің қатарына қосуды мақсат етіп отыр. Осы кезге дейін 10 мың түлек бітірген «Болашақ» бағдарламасы Елбасымыздың Қазақстанды Мәңгілік Елге айналдырудағы негізгі стратегиясы.

«Мәңгілік Ел» - бұл Қазақстанның ірі державалар арасындағы бәсекеге қабілеттілігі!

«Мәңгілік Ел» - бұл тіліміздің, діліміздің, тарихымыздың, салт-санамызды сақтап, қазақ деген атпен алдағы ғасырлардың көшіне ілесу!

«Мәңгілік Ел» - бұл келешек ұрпақтың тәуелсіз, алдыңғы қатарлы елде өмір сүруі, Қазақстанның көкбайрағының мәңгілік желбіреуі. Елбасымыздың басты мақсаты осы!

Ұлы бабамызТоныкөк абыз түркі жұртына қалдырған өсиетінде «Туы тұғырлы, елің мәңгілік болсын» деген екен.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Ұлытаудағы ұлағатында: «Менің арманым – Қазақстанның мәңгі болуы! Ең жоғары бағалайтын байлығымыз – тәуелсіздік. «Қазақстан –2050» - мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық», - деді. Лайым солай болғай! Сан ғасырлар Ұлы Даланы мекен еткен «Ұлы Дала» елінің өмірлік философиясы-«Мәңгілік Ел» идеясы ең асыл мұратымыз болсын!

Қазақстан атты қара шаңырақтың болашақ ұрпақтары, қырандай алысқа самғап, тұлпардай тұяқты болайық. Күн сөнгенше сөнбейтін Мәңгілік Елдің жасампаз жандарына айналайық.

Мәңгілік Ел - жалпы қазақстандық ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы. Бабаларымыздың арманы. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың бастамасымен Астанада асқақ рухымыз бен мәңгілік мұраттарымызды паш етіп тұрған «Мәңгілік Ел» салтанат қақпасының салынуы «Мәңгілік Ел» идеясының мелекеттік идеологияға айналғандығының бір дәлелі. «Мәңгілік Ел» сөзінің терең тарихи тамыры және үлкен мағыналы мәні бар. Түрік шежіресінде «мәңгі» сөзі «Тәңір», «Құдай», «Алла» сөздерімен мағыналас қолданылды. Осыдан кейін, «Мәңгілік Ел» «Алла Тағаланың елі, халқы» дегенді білдіреді және мемлекет пен ұлттың уақыт пен шектелмеген тұмары болады деуге толық негіз бар.Мәңгілік Ел ұлттық идеясының негізгі мәні -мәңгілі кмақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, мемлекет құрушы қазақ халқы мен өзге де ұлттардың ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын идеология арқылы қалыптастырылатын қазақтың ұлттық мемлекеті.

Мәңгілік Ел ұлттық идеясы дегеніміз - өткеніміздің сабақ ала отырып, болашағымызды баянды ету жолындағы басты мақсатымыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Аяған Б.Ғ.,Әбжанов Х.М. Исин А.И. «Қазақ хандығы тарихы., құрылуы өрлеуі, құлдырауы » -Алматы – 2011ж

Қостанай қаласы «Егемен Қазақстан» ақпарат көзі ..

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СВЕТСКОГО И МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

Фаллер К.С.
КГКП «Рудненский колледж технологии и сервиса», г.Рудный
Республика Казахстан
E-mail: klubnichka2612@mail.ru

Без высшей идеи не может
существовать ни человек, ни нация
Ф.М.Достоевский

В Послании народу Казахстана 17 января 2014 «Казахстанский путь - 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Глава государства Нурсултан Назарбаев изложил и обосновал совершенно новую концепцию в отечественной истории - «Мәңгілік Ел». По сути, это национальная идея и государственная идеология нашего государства, которая базируется не только на многовековой мечте нашего народа, но и на конкретных результатах развития Казахстана за годы независимости.

Этот процесс в Казахстане начался с момента обретения независимости. Стратегические документы последующих лет рассматривают возможные варианты модели будущего устройства Казахстана и ценности, необходимые для государственной идеологии. Так, в Стратегии «Казахстан - 2030», принятой в 1997 году, подчеркнуто: «Мы - евразийская страна, имеющая собственную историю и собственное будущее. Поэтому наша модель не будет похожа ни на чью другую. Она впитает достижения разных цивилизаций». Десятилетие спустя, с изменением экономических, политических, геостратегических трендов, цель меняется. Ставится задача провозгласить в качестве национальной идеи вхождение Республики Казахстан в число 30 наиболее конкурентоспособных стран мира. В общественное сознание активно внедряются идеологемы конкурентоспособности, состязательности и победы. В новых политических условиях важным документом стала «Доктрина национального единства Казахстана», принятая в 2010 году. Принципы национального единства, выдвинутые в Доктрине, также легли в основу формирования национальной идеи нашего государства. Эти принципы:
«Одна страна -одна судьба»;
«Разное происхождение - равные возможности»;
«Развитие национального духа».

Время показало, что самый разумный путь - совмещение интересов всех граждан страны, независимо от их этнической принадлежности. Переход страны к гражданскому состоянию общества, формирование в Казахстане единого народа становится ядром национальной идеи. Об этом очень хорошо сказал сам Президент в своем Послании: «Мы,

казахстанцы, единый народ! И общая для нас судьба - это наш Мәңгілік Ел, наш достойный и великий Казахстан! «Мәңгілік Ел» - это национальная идея нашего общеказахстанского дома, мечта наших предков». За 25 лет суверенного развития созданы главные ценности, которые объединяют всех казахстанцев и составляют фундамент будущего нашей страны. Они взяты не из заоблачных теорий. Эти ценности - опыт Казахстанского Пути, выдержавший испытание временем. Национальная идея Казахстана стала плодом коллективных усилий государства, научного сообщества и гражданского общества, отражая реальность, а не умозрительные конструкции. Она вобрала в себя ментальность современных казахстанцев, взаимоотношение этнической и религиозной, либерально-демократической составляющих. Воплотила индивидуальность страны, ее сильные стороны и лучшие качества казахстанцев. В то же время, она построена на реальных ценностях, на национальном наследии. Это та идея, что мобилизует и нацию, и её отдельного представителя, создает определенную «картину мира», дает чувство психологического комфорта и защищенности. Ее жизнеспособность определяется соответствием интересов государства вектору развития мирового сообщества. Для каждого из нас «Мәңгілік Ел» ассоциируется с преданностью и любовью к своей стране и своему народу. Мы все хотим видеть Казахстан сильным и преуспевающим государством. Для этого у нас есть великая история народа, веками мечтавшего о свободе. Есть великие имена известных личностей и героев, прославивших Казахстан. Есть и главное достижение – наша независимость, которую мы обязаны хранить и беречь как наивысшую ценность всего общества. И у нас всех одна судьба и одна мечта – это величие нашей страны.

Чтобы воплотить все задуманное главой государства, мы должны действовать как одна сплоченная команда, у которой есть великая цель – построить общество, в котором каждый гражданин будет достойно жить. Многие инициативы нашего президента как раз направлены на улучшение качества жизни и предоставление всем казахстанцам равных возможностей. С первых дней независимости Нурсултан Назарбаев последовательно ведет народ к достижению конкретных результатов во всех отраслях народного хозяйства, к постоянному улучшению благополучия.

Сегодня Казахстан – состоявшееся государство, страна с большим геополитическим значением. Но самое главное – огромный потенциал и перспективы развития. Каким Казахстан будет через 10-15 лет, зависит от нашего поколения, от молодых людей, которые сегодня получают образование. Молодежи глава государства уделяет особое, приоритетное внимание. Именно нашему поколению предстоит жить и работать в новом, современном Казахстане. В Послании народу Казахстана «Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» президент предложил конкретный план действий, в котором молодежи принадлежит особая роль. Он видит казахстанцев, прежде всего, конкурентоспособными и профессиональными. Сегодня на первый план выходят овладение новыми знаниями и получение

хорошей профессии. Сегодня образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан 2050». Одним из основных приоритетов образования является воспитательная работа. Лидер нации Н.А.Назарбаев отметил: «Воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее. Мы должны подходить в этом вопросе именно так и стремиться дать нашим детям лучшее образование». Фундамент идеи «Мәңгілік Ел» должен быть заложен еще в школе. В рамках реализации этой идеи необходимо целенаправленно вести воспитательную и образовательную работу в школе. Изучение предметов должно быть направленно на формирование духовно - нравственных качеств и патриотических чувств, гражданской ответственности учащихся, развитие национального самосознания и толерантности, укрепление светских ценностей и формирование осознанного неприятия молодёжью идеи терроризма и экстремизма, умения общаться в условиях полиэтнического Казахстана.

Вопрос о национальной идее имеет длительную историю. Он столь же важен для страны, как вопрос о смысле жизни для каждого человека. Без ответа на него успех становятся мало осязаемым и труднодостижимым. Национальная идея – это среда, в которой живет, развивается и действует каждый гражданин.Современный Казахстан особо остро сталкивается с этим вопросом в двух аспектах. Во-первых, сможет ли Казахстан существовать как страна, как государство, как человеческое сообщество. Во-вторых, что должны делать власть и общество, чтобы это было так, а не иначе. т.е. были реализованы основные принципы национальной идеи « Мәңгілік Ел».Для того, чтобы была реализована национальная идея «Мәңгілік Ел» недостаточно констатировать и перечислять «что плохо», и отвечать на вопрос «почему плохо», а главное - предложения «что делать, как действовать». Эти вопросы самые актуальные, потому что беспокоят не только власти, но и каждого человека.Достоверно известно, что в тяжелейших условиях, в болезни – выживают сильные духом люди. Для человека важны идея, смысл существования. Зачастую они играют большую роль, чем материальные условия. Упадок сил, смута, распад возможен, когда нет идеи, когда исчезает идея. Идея нужна для ориентира:- куда идти, чем жить, что в будущем, какими ценностями надо руководствоваться и т д. Поэтому возвращение идеи в жизнь страны сверхактуально.Кто-то может подумать, что национальная идея « Мәңгілік Ел» является результатом больного воображения, некритического мышления, интеллигентских исканий. Следует напомнить, что национальная идея «Мәнгілік Ел» и ее внутреннее содержание наполнено вечным развитием, изменением и обновлением. В ней нет, как думают некоторые, демонстрации несбыточных идеалов, «извечной тоски по недостижимому», более того, это не есть результат интеллектуальной спекуляции. Это не утопия, и не продукт некритического мышления. Это выстраданная идея, заполненная жизненным историческим опытом и судьбой страны и народа. Она соткана из духовных исканий, связана с поиском счастливого, мирного, светлого будущего. Она наполнена социальным

созиданием, мудростью народа и энергией действий многих поколений. Иначе говоря, философия «Мәнгілік Ел» продиктована лишь одним желанием, вписать Казахстан и его самоосуществление в поток мировой истории и цивилизации, как полноправный член мирового сообщества.

У национальной идей «Мәңгілік Ел» есть сущностные признаки. Они следующие: страна, народ, государство. Проблема формирования национальной идеи тесно связана с духовным выбором народа. Наш народ выбирает те ценности, которые составляют основу национальной идеи «Мәңгілік Ел».Это независимость, национальное единство, мир и согласие, светское общество и высокая духовность, семейные ценности, экономический рост на основе индустриализации и инноваций; это Общество Всеобщего Труда, общность истории, культуры и языка, национальная безопасность и т. д. В этих государствообразующих, общенациональных ценностях заключается идейная основа нового казахстанского патриотизма.

Национальная идея «Мәңгілік Ел» может дать ответы на следующие вызовы современности:

Во-первых, вступают в жизнь «дети суверенитета». В этих условиях как никогда важно правильно определить векторы и содержание развития их идентичности. От этого зависит не только их будущее, но и будущее государства. Надо подчеркнуть, что идентичность является стратегическим ресурсом, который надо правильно и эффективно использовать для вхождения Казахстана в число 30-ти наиболее развитых стран.

Во-вторых, современная казахстанская семья и ее полноценное функционирование немыслимы без культуры, без духовной и нравственной цели, без формирования патриотизма. Осуществление указанных параметров развития современной семьи возможно только на основе базовых ценностей национального менталитета. Базовыми ценностями национального менталитета являются высокая нравственность, преданность своей вере в сочетании с веротерпимостью, взаимопомощь, дух коллективизма, особая любовь к земле предков, толерантность, совестливость, долг, высокая роль семьи и человека, гражданственность, чувство справедливости, милосердия, готовность к преодолению жизненных испытаний, готовность к служению людям и Отечеству и т. д. Именно семья является первичной колыбелью национальной идеи «Мәңгілік Ел» для подрастающих поколений. Как только ослабевает воспитательная функция семьи, жизнеспособность страны снижается.

В-третьих, нельзя не отметить, что в последние годы труд в семье был, отодвинут так далеко, что он как источник созидания личности перестал участвовать в воспитании молодого человека. В этой связи в национальном менталитете труд должен формироваться как базовая ценность, как основа духовного, морально-нравственного роста нации. Для этого необходимо культивировать труд в семье и обществе, сделать его главным фактором личного успеха.

И наконец, «Мәнгілік Ел», как национальная идея не может быть реализована только на основе одной геополитики, на балансе интересов стран СНГ, находящиеся в одном геополитическом пространстве. Хотя надо сказать, что от правильно установленного сотрудничества и выстроенной внешней политики зависит судьба реализации данной идеи. Однако, в современной глобалистике известно, что никакой политический субъект не может игнорировать пространственные особенности своего бытия.

Каждое государство будет разрабатывать собственную идеологию, в том числе национальную идею, исходя из собственных интересов. Эти идеи будут отличаться от других, поскольку в конечном счете у каждого народа свои базовые ценности, культурные, ментальные коды, как принято назвать их «метафизические родины». В этих условиях любая национальная идея попадает в конкурентную среду, там она закаляется, обретает истинную силу, становится общенациональным проектом. «Мәнгілік Ел» как национальная идея в евразийском пространстве может претендовать на такой статус со своей консолидаторской потенции. Поскольку в ней заложен огромный заряд идей созидания и объединения направленные на поддержание добрососедских, дружеских отношений с соседями.

По предварительным результатам экспертных интервью, у представителей казахской творческой интеллигенции сложилось неоднозначное восприятие данной идеи. Проведенные беседы не обнаружили полной поддержки идеи экспертами, в ходе интервью были выражены определенные замечания и предложения, которые касались как внутриполитического контекста, так и того, как может восприниматься идея «Мәңгілік Ел» во внешнеполитическом окружении, в том числе в других странах тюркского мира.Таким образом, можно сделать вывод-наблюдение. Президент Назарбаев на протяжении как минимум пяти лет последовательно выдвигает свою идею, обращаясь, прежде всего к казахскоговорящей части населения. И, как показывает анализ документов, его не услышали или не захотели услышать. В последние два года его идея претерпела определенные изменения, как в содержательном и символическом, так и субъектном отношении. Проводником идеи стала Ассамблея народа Казахстана. В какой мере эта организация справится с поставленной задачей – вопрос открытый. Однако, возможно, именно в связи с данной темой, и особенно в свете задачи внедрения ценностей «Мәңгілік Ел» в действующие учебные программы школьного образования, как никогда ранее требуется активное задействование прежде всего общественных механизмов. Необходимо понимать, что такого рода ответственное и непростое решение должно быть максимально продумано и взвешено, чтобы не получить негативные эффекты, которые могут в итоге перевесить всю важность выдвигаемой инициативы.

Выдвигая национальную идею «Мәңгілік Ел», глава государства дал нам большой кредит доверия, оправдать который – дело чести для каждого гражданина. Нам всем участвовать в реализации Стратегии 2050 и нам пожинать плоды её успеха. Необходимо включаться в работу каждому на своём

рабочем месте. Не будем равнодушными! Создадим судьбу страны вместе со всем народом!

Список литература:

1.Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее. Астана. 2014г.

2. Конституция Республики Казахстан. 1995. С.1.

3.Жаназарова Зауре. Байтерек: Папа, Мама, Я - Неполная семья.

4. Н.Назарбаев Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда. «Казахстанская правда», 10 июля, 2012г.

5. Н.Назарбаев. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда. « Казахстанская правда», 10 июля, 2012г

6. Назарбаев Н.А. Казахстан-2030. Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев: Послание Президента страны народу Казахстан.-Алматы.1998.-С.118.

6.Россия: Опыт национально-государственной идеологии / В.В.Ильин, А.С.Панарин, А В Рябов; под ред. В.В.Ильина. - М.: Изд-во МГУ, 1994.-231с.

СЕКЦИЯ 4

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ И ИННОВАЦИЙ

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ БАЙҒАНИН АУДАНЫ ЖЕМ ӨЗЕНІНДЕГІ САЗАН БАЛЫҒЫН ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫ

Шарипова А., Сағындық Ә.А.
С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті,
Астана қ., Қазақстан Республикасы

Аңдатпа. *Бұл мақалада Ақтөбе облысындағы жем өзенінде тіршілік ететін сазан балық шаруашылығының қазіргі даму жағдайы, негізгі мәселелері. Сонымен қатар, жем өзені мен басқада солтүстік өңіріндегі сазан балықтарын салыстыра отырып зерттеп қарастыру. Қазақстанда балық шаруашылығына инновациялық технологияларды қолданудың қажеттілігі ғылыми негізделген.*

Кілт сөздер: *сазан , балық шаруашылығы, жем өзені ,интервенция, ауыл шаруашылығы, жер.*

Кеңес Үкіметінің кезінде ҚазКСРда балықтың 140 түрі кездесті. Сол дәуірдің өзінде балық шаруашылығында ерекше орын алған, Қазақстан территориясында кездескен балықтар, сапасымен көзге түсе бастады. Елімізде

балық шаруашылығының негізгі ошағы болып саналатын Орал-Каспий бассейіні бекіре балықтарының маңызды аймағы болып табылса, Жем өзені алабы Европа Сазанымен ерекшеленеді. Европа сазаны – Арал сазандарынан және ескі Іле Сазандарынан өзіндік сапасымен ерекшеленеді. Негізінден Қазақстан өзен-көлдерінде тұқы тұқымдас балықтары кеңінен жайылса, соның ішінде Европа сазандары немесе Каспий сазандарының жойылу қаупі жоғары. Себебі бұл тектес балықтар өмір сүрген аймақтардан Жем, Каспий алабтарынан мұнай өңдіріліп, балықтардың морфологиялық және биологиялық тұрғыда өзгеруіне себепші болады. Сазан тұщы суда және жартылай тұщы суда өмір сүретін балық түрі. Өмір сүру жасы 30 жылдан асады. Ең алыптары 1 метр ұзындық пен 20 килограмдық ауырлыққа дейін жетеді. Сазан – (латынша Cyprinus carpio деп аталады) – қабыршағы ірі, аузының екі езуінде мұртшалары бар, жұтқыншақ тісі жақсы дамыған. Қазақстанда екі түр тармағы: Еуропа сазаны (Cyprinus carpio carpio) және Арал сазаны (Cyprinus carpio haematopterus) кездеседі. Біріншісі – Жайық, Жем, Еділ өзендерінде, Шалқар мен Каспий теңіздерінің құяр жеріндегі өзендерде; ал екіншісі Арал теңізі, Сырдария, Сарысу, Шу өзендерінің бойында тараған. Қазақстанда кездесетін сазандардың ересектерінің ұзындығы 40-45 (кейде 100) см-дей, салмағы 2,5 (ірілері 20) кг-дай болады. Жыныстық жағынан 3-5 жасында жетіледі. Уылдырығын (аналығының көлеміне қарай, ірілері – 1,5 млн-дай) 2-3 бөліп, тереңдігі 1,5-2 м-дегі өсімдіктерге, көбінесе тереңдігі 0,5 м-дегі жайылма судағы шөп үстіне шашады. Уылдырығы су температурасы – 16-22°С, тұздылығы 9,6% болса жақсы жетіледі. Сазандар қорек талғамайды. Шабағы алғашында зоопланктон және майда балдырлармен, кейін әр түрлі жәндіктермен қоректенеді. Соңғы жылдары өзен-көл, бөген суының тартылуына байланысты сазан саны күрт азайып кетті және тіршілік ортасы мен қорек құрамының нашарлауына байланысты сазандардың дене тұрқы да кішірейіп кетті. Мысалы, қазіргі кезде ергежейлі сазанды (ұзындығы 15 см, салмағы 70 г) кездестіруге болады. Сазанның етінің майлылығы 4,1%, белогы 16,5%; кәсіптік маңызы өте үлкен.

Сазан

2016-шы жылдың 16-шы Тамызында Сазан балығын зерттеу жұмысымен Ембі (Жем) өзеніне бардым. ***Жем өзені*** - Мұғалжар тауларынан

бастау алып, Каспий теңізіне құятын өзендердің бірі. Суы көктемде тасиды. Кей жылдары теңізге жетпей, сорға сіңіп кетеді. Өзен жағалары құм мен саздан түзілген. Суы мұнай кәсіпорындарына, егістік жерлерді суаруға пайдаланылады. Жем (кейбір деректердеЕмбі) өзенінің ұзындығы 647 км, су жиналатын алқабы 45,7 км². Мұғалжар тауының батыс беткейінен басталады. Жоғарғы ағысы құрғақ даламен, төменгі бөлігі Каспий маңы ойпатындағы шөл және шөлейт жерлермен өтеді. Өзен бір арнамен тармақтарға бөлініп ағады. Су мол жылдары Жемнің төменгі ағысындағы көлдер бір-бірімен қосыла тізбектеліп жатады. Су мол жылдары ғана өзен Каспий теңізіне құяды. Жазда суының тұздылығы артады. Көбіне қар суымен коректенеді. Жоғары бөлігінде судың 95% көктемде ағып өтеді. Жылдық орташа су шығыны Дүйсеке мекені тұсында 15,5м²/сек. Қарашада қатып, төменгі бөлігінде наурыздың аяғында, жоғары бөлігінде сәуірде мұз түседі. Басты салалары: Темір мен Атжақсы.

Өзенінің атауы ерте, ежелгі дәуірлердегі жазбаларында Сергис (Дейкс), орта ғасырларда Гем,Ембі (Эмба) деп аталса, қазіргі атауы Жем. Орыс тілінде Жем өзенінің атауы күні бүгінге дейін Эмба тұлғасында бұрмаланып келсе, жергілікті тұрғындарЕмбі деп айтып, жазылып жүр. Бұл өзен атының орта ғасырда Ғем аталғанын Алексей Левшин жазған болса, шығыс түркі тілдерінде кем - «өзен» мәніндегі сөз екенін В.В.Радлов айтқан болатын.

Осы және басқа пікірлерге сүйене отырып, А.Әбдрахманов: «Сібірдегі түркі халықтары Енисей өзенін Кем Ғем дейтіні де белгілі. Сондықтан бұл өзен аты гем деген сөзбен қазақ тілінде дыбыстық өзгеріске түсіп, дауыссыз «г» дыбысы ұяң, дауыссыз «ж» дыбысына ауысып, Жем аталып, «өзен» мағынасын білдіруі мүмкін», – деп дұрыс ұйғарымға келген.

Жем өзенінің атауы Алтай дәуіріндегі атауға жатқызылады . Тыва тілінде Кем, Хем - «өзен» түсінігінде. Кем сөзі бар өзен, көл атаулары Тыва мен Алтайда көп кездеседі. Мысалы, Бий-Кем, Улуг-Хем, Ак-Кем, Кара Кем, т.б. нұсқалардаЕмбі атауы XVII-XVIII ғғ. Көшпелі Оғыз тайпаларының заманында қалыптасқан деп келтіріледі. 1728 жылы қалмақ қысымынан Кубан және Қара теңіз жағалауының солтүстігіне қоныс аударған Ноғай-жембойлықтар тайпасы да осы аймақты мекендеген деген жорамалдар бар.

Аңыз желісі бойынша ертеде Ресейдің өлкетанушылары ат көліктеріменEmbі өлкесін аралаған. Көктемде Мұғалжар тауынан бастау алатын өзен арқырап тасып жатқан кез екен. Өзеннен өткел таба алмай жүрген жолаушылар кездескен жергілікті қазақ ақсақалынан жөн сұрайды.

Картаға түсіру үшін: «Мына өзен қалай аталады?», – деп тілмаш арқылы сұрақ қояды. Ақсақал тілмашқа: «Сұрап тұрғаныңыз Жем ба?», - деген кезде олар карталарына орыс тілінде ыңғайластырып «Эмба» деп белгілеген екен. Сол маңайдағы темір жол бойында орналасқан қала атауыда,Ембі қаласы деп аталып кетті.Embі өзен атауы ретінде де қолданыс тапқан.

Бір деректерде "жем" - мал азығының жалпы атауы. Махмұт Қашқари сөздігінде Жем «йем», яғни, ас, тағам деген мағынаны білдіреді. Түркі тіліндегі «йем» сөзімен Жемді байланыстырады.

Осы Жем деп аталатын өзенді басқа өзендерден ерекшелендіретін балық түрлерінің алуандылығы. Қазақстанда сазанның бірнеше түрі кездессе (Евролық Сазан, Арал Сазаны, Шу Сазаны т.б.), Орал-Касспий мен Жем қойнауында Европалық сазанды көре аламыз.

Кең түрде Сазан балығына сипаттама беретін болсақ, сазан-су өсімдіктерімен, суға жел ұшырып түсірген құрлық өсімдіктерінің тұқымымен, шаянтәрізділермен, былқылдақденелілермен, әр түрлі ұсақ омыртқасыз жәндіктермен қоректенетін кәсіпті балық.

Қорек ең алдымен балықтың аузына түсіп, соған жалғасып жатқан жұтқыншаққа қарай жылжиды. Жұтқыншақтың қабырғасы желбезек саңылаулары арқылы желбезек қуысымен жалғасады. Одан әрі жұтқыншақтан қарынмен жалғасатын өңеш созылады.

Қарынның қабырғалары жұтқыншақтан түскен қоректі қорытатын сөл бөледі, қорек қарында қорытыла бастайды. Қорек қарыннан алдыңғы, ортаңғы және артқы ішекке қарай жылжиды.

Бауыр мен ұйқыбездің өт және сөл жүретін жолы алдыңғы ішекке ашылып, қорек ішектің алдыңғы бөлігінде толық қорытылады және кенеулі заттар ішектің соңғы бөлігіне түсіп, одан аналь тесігі арқылы сыртқа шығарылады.

Сазанның тынысалу мүшесі -желбезек. Желбезек – желбезек доғаларынан құралады. Әр доғаның бір жағында желбезек жапырақшалары, екінші жағында желбезек талшықтары орналасады.

Желбезектің нәзік бөліктерін желбезек қақпағы жауып жатады. Сазан ең әйгілі балықтардың бірі. Бұл балық біздің отандастарымызға танымды және өзінің сапасы мен дәмімен дәстүрлі балық тамағына жауап береді. Сазан – салма аумен, қабадамен, кейде бекітілген аумен ауланатын маңызды кәсіптік балық. Бұл балықтан жасалған негізгі өнім түрлері тұтас балық пен тазартылған түрінде болады.

Сазан тамаққа негізінен жас балық немесе мұздатылған балық түрінде қолданылады. Тамақ талғағыш адамдар ыстықтай сүрленген сазанды жиі қолданады.

1-сурет. Байғанини ауданы, Абай ауылынадағы Жем өзені. 16.08.2016

2-сурет. Сазан балығын аулау барысы кешкі сағат 16:45 те басталды.

3-сурет. Аумен аулау 4 сағатқа созылды

4-сурет. Жем өзенінде Сазан мен бірге Шортан балығыда көп кездеседі.

5-сурет. Сазан балығының салмағы 1.5 - 4 кг.дейін

Жем өзенінің суының температурасы 10—12°С тереңдігінде кездесетін сазан, шортан балықтары үшін уылдырық шашуға қолайлы температура болып табылды. Әйтседе, бұл зерттеу Сырдария өзеніндегі сазандардың да Жем өзеніндегі сияқты бірдей температурады көбейетіндігін растайды. Сазан — фитофил балық болғандығындан уылдырығын өсімдіктер арасында сақтайды. Ұстаған сазандардың ең үлкені – 9 жаста. Қазақстанның басқа территорияларында кездесетін сазандар негізінен 10 жастан аспайды. Тек қана Арал Сазаны ғана 19 жасқа дейін өмір сүре алады. Практика барысында, балықшылыр аумен бір жүзіп өткенде ауға көп балық түсті (шортан, қызыл балық, екі ғана сазан балығы) болды. Сөйтіп, Балықшылар балықтарды жағаның бір шетіне тастап, ары қарай тағы жүзуге кірісті. екінші жүзу барысында тағы сол жағдай қайталанып екі сазан түсті. Кешке 4 сазан балығымен және шортан, қызыл балықты ұстадық. Кездестірген төрт балықтың біріншісінің ұзындығы 25 см, екіншісі 28 , сосын 33 және 34 см. екі балық тағыда бар.

6-сурет. Сазан балығының ұзындығы

7-сурет. Сазан балығының ұзындығы

8-сурет. Жем өзенінде кездесетін Шортан балығының орташа ұзындығы – 64 см.

9-сурет.

Пайдалынған әдебиеттер тізімі

1. Морозов В. П. Занимательная биоакустика. Изд. 2-е, доп., перераб. — М.: Знание, 1987. — 208 с. + 32 с. вкл. — С. 26-30

2. Лебедев В.Д., Спановская В.Д., Савваитова К.А. и др. 1969. Рыбы СССР. М.: Мысль. 447 с.

3. Мухтар Т. Т. - Рыбоводство и рыболовство (Справочное пособие). Глава 2. Рыбы Казахстана. Алма-Ата 1985., 344 б.

4. Қазақ энциклопедиясы, 3 том

5. Бородин Н. А.,. Эмба // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.

6.http://www.fishing.kz/forums/xz

7. Иванов А.А., Физиология Рыб. М: Мир 2003. 283 стр.

8. Гвоздев Е.В., Рыбы Казахстана. М: Книга по требованию 1986. 54 стр.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

Рахметова А.А., Касымова Д.Е.
Аркалыкский государственный педагогический институт
им.И.Алтынсарина, г.Аркалык
Республика Казахстан
Aynur.kbs@mail.ru, d_kasimova@inbox.ru

Қазіргі заманның ғылыми-техникалық даму кезеңі - АКТ-ларды өмірдің барлық салаларына енгізумен сипатталады, бұл технологиялар адам өмірінің салтын өзгертіп, ақпараттық қоғамға, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы жоғары қоғамға көшу үшін іргетас әрі материалдық база болады. «Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 жарлығымен қоса «Ақпаратты Қазақстан - 2020» мемлекеттік бағдарламасы бекітілген. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында АКТ-ны қарқынды дамыту және бейімдеу экономикалық көрсеткіштерге ғана емес, адамдардың өмір сүру салтына да әсерін тигізіп, қоғамды жаңғыртудың маңызды факторына айнала бастағаны атап өтілген, бұл қазіргі заманғы Қазақстанның экономикасы мен азаматтарының өмірі үшін АКТ-ны дамытудың маңызды екенін сипаттайды.

Жастар – ел болашағының бастытірегі. Елбасы үнемі Жолдауларында ерекше атап өтіп келеді. Сондықтан да, жастар саясаты мәселесі – бүгінгітаңда Қазақстанның ғана емес, күллі әлемнің көзтіккен бағдары. Елбасы өз Жолдауында ел бірлігі мен тұтастығын жас ұрпаққа аманат етті. Мемлекетімізде жасалып жатқан игі істер туралы барлық ақпаратты, жетістіктеріміз бен жеңістерімізді барша жасқа жеткізу – басты міндеттеріміздің бірі. Өкінішке орай, бүгінгі жастар дәстүрлі бұқаралық

ақпарат құралдарын негізгі ресми ақпарат көзі ретінде пайдаланбайды. Есесіне, ғаламтор, соның ішінде әлеуметтік желілерде отырып, барлық бос уақыттарын өткізуде.

Ұлт дамуының ресурстарын жұмылдыру бірінші кезекте жастар саясаты жүйесін құру арқылы жүзеге асуы мүмкін, бұл өз кезегінде Қазақстанның бүкіл адамдар ресурстарын мемлекет дамуына инвестициялауға жол ашады. Кез келген азамат өз тәжірибесін, білімін, энергиясын, идеяларын Қазақстанның дамуына үлесін қосу үшін, мемлекеттің әлеуметтік секторында ішкі инвестициялау механизмдерін құру керек.

Сандық білім беру ресурстары заманауи білім берудің ажырамас бөлігіне айналды. Осыған байланысты, біздің орталық 1-12 сыныптардағы оқытуды сүйемелдеу үшін келесі сандық білім беру ресурстарын құру, бейімдеу және сатып алу бойынша жобаларды жүзеге асырады:

- интерактивті мультимедиялық оқулықтар
- симуляторлар мен жаттығу құрылғылары
- 3Д роликтер мен видеолар
- виртуалды турлар мен зертханалар
- үйрететін және дамытпалы ойындар мен қосымшалар

Сандық білім беру ресурстарын әзірлеу дербес және халықаралық серіктестер көмегімен жүзеге асырылады.

Бүгінгі күні АКТ-ны енгізу көп жағдайда ғылым, білім, экономикалық және әлеуметтік саланы дамытуды белгілейді, еңбек өнімділігі, өндірілетін тауарлар, қызметтердің сапасын, мемлекеттік билік органдарының жұмысының тиімділігін және олардың қоғаммен өзара іс-қимыл жасауын арттыруға ықпал етеді. Алайда жұмысында бағдарламалық қамтамасыз етуді, ресурстарды, жаңа технологияларды пайдаланатын қандай да бір саланың қызметкерлері білімінің жоғары деңгейінсіз, енгізілетін АКТ-ны дұрыс әрі тиімді пайдалануға және тиісінше олар ұсынатын қызметтер мен орындалатын функцияларының сапасын арттыруға мүмкіндік бермейді. Сондықтан, ақпаратты қоғамды құру кезіндегі негізгі мәселе қолданушылардың жалпы компьютерлік сауаттылығын арттырумен қатар, экономиканың барлық салаларындағы қызметкерлердің, мемлекеттік және азаматтық қызметкерлердің, шағын және орта бизнес өкілдерінің бейінді бағыттар бойынша компьютерлік сауаттылық деңгейін арттыруға болады.

Қазіргі заманғы АКТ дамуы білім беруді дамытудың қарқыны мен бағытын белгілейді: әдістемелер вариабельді, ғимараттар өндірістік тәжірибеге жақын болуы керек, ал оқытушылар жоғары білікті болуымен өздерінің әдістемелік және өндірістік біліктілігін үздіксіз арттырып отыруға міндетті болуға тиіс.

Болашақтағы білім - бұл аралас білім, яғни білім беру процесіне күндізгі және желілік оқу нысандарының тартылу дәрежесі әртүрлі симбиозы. Қазіргі уақытта әлемде аралас (дәстүрлі және электрондық) оқыту тәжірибеге енгізілген. Болашақта аралас оқу нысаны орта білім беруде басымдыққа ие болмақ.

Білім беру саласында АКТ-ны дамытудың барлық жаңа процестерін есепке алу және оларды білім беру процестерінде пайдалану елдегі білім беруді жаңа деңгейге шығаруға көмектеседі.

Білім беру саласына АКТ-ны толық ауқымда енгізу және АКТ көмегімен сапалы білімнің қолжетімділігін арттыру үшін мынадай шаралар іске асырылды:

1) мультимедиа-технологияны қолдана отырып, цифрлық ғылым және білім ресурстарын жүйелі түрде дамыту жөнінде ұсыныстарды әзірлеу;

2) білім беру саласындағы стандарттарды халықаралық стандарттармен үйлестіру;

3) мектепке дейінгі білім берудегі ақпараттық мәдениетті қалыптастыру тұжырымдамасын әзірлеу;

4) мектеп жасына дейінгі балалардың тыныс-тіршілігін мониторингтеу және басқару бойынша ресурстарды құру жөнінде сыныстарды әзірлеу. Орта білім беру мекемелерінің білім беру процесіне АКТ-ны енгізу мыналарды көздейді:

1) электрондық оқыту жүйесінің жұмыс істеуі үшін оқытушыларды және электрондық оқыту жүйесінің әкімшілерін даярлау және біліктілігін арттыру;

2) мүгедек балаларды жабдықтармен және бағдарламалық қамтамасыз ету.

Жоғары оқу орындарының оқу процесіне АКТ-ны енгізу мыналарды көздейді:

1) ЖОО-лар жанында студенттердің өздерінің ғылыми жұмыстарын іске асыруы үшін қажетті құралдармен жабдықталған зертханалар құру жөніндегі ұсыныстарды әзірлеу;

2) білім беру процестерін электрондық форматқа көшіру:

материалдарды тарату, жаңалықтарды жариялау, студенттердің өзара араласуы, оқу орындарының бәрінде (мектепке дейінгі және жоғары) оқушылар мен оқытушылардың арасында жеке қарым-қатынас жасау;

3) білім беру процесіне мамандану бойынша нақты кәсіптік қызметке арналған жаңа бағдарламалық шешімдер мен қосымшаларды тәжірибелік пайдалану курстарын оқуды (мысалы, экономика факультеттерінің студенттеріне - экономика саласындағы қазіргі заманғы бағдарламалық шешімдер) енгізу.

Білім берудегі инновациялық технологияларды пайдаланған мұғалімнің ұстанымы оның көзқарасы, қабылдаған шешімі және іс – әрекетінің негізіне бағытталады. Бұлай болған жағдайда мұғалім білім беруге негізделген «дәстүрлі» стильден арылуға бет бұрады. Өйткені дайын білім беруге негізделген білім оқушылардың жинақтаған өзге білімдерімен тиімді сіңісе алмайды, сондықтан механикалық есте сақтау үстірт білім алу жағдайлары орын алады. Мен бұл айтқан сөздерім арқылы өткенімізді өкінішпен еске алып тұрғаным жоқ, олай дейтінім менің жасымдағылар оқушы кезінде де, студент кезінде де «дәстүрлі» педагогикадан тәлім алды. Өз заманында жаңалық болған

оқыту мен тәрбиелеу үдерісінің алғышарттарын орындаған. «Елу жылда ел – жаңа, жүз жылда – қазан» демекші, қазір қоғам алға жылжыды. Сөзімнің дәлелі ретінде «Қоғамды, білім беру мекемелері мен билікті шоғырландыру арқылы заманға сай білім жүйесін құруға және дамытуға болады» деген Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың сөзін тілге тек еткім келеді. Сондықтан білім берудегі инновациялық технологияларды меңгеру заман талабы екенін мойындаған жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбенбаев С., Ахметова Г., Әбенбаева И. Дәстүрлі емес сабақ турасында //Мектептегі шетел тілі. 2003, №2, бб.11-16.

2. Қуанбаева Б. Оқытудың педагогикалық жүйесін технологиялық негізде жетілдірудің дидактикалық шарттары: дисс. Пед. ғыл.канд. – Алматы, 2005. – 137 бет.

3. Селевко Г.К. Современные технологии в образовании. –М., 1998.

4. Таубаева Ш.Т. Оқытуың қазіргі технологиялары //Бастауыш мектеп. - 1999. №4. бб-5-12.

ПОРИЗАЦИЯ СТЕКЛОМАССЫ В ПРИСУТСТВИИ ДОБАВОК

Мирюк О.А., Бабич А.Ю.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: psm58@mail.ru

Одним из эффективных теплоизоляционных материалов признано пеностекло, которое лидирует по эксплуатационным характеристикам. Сотовая структура пеностекла, состоящая из замкнутых стеклянных ячеек, обеспечивает неизменность прочностных и теплофизических характеристик материала в процессе эксплуатации, абсолютную биостойкость, низкое водопоглощение, негорючесть и экологическую безопасность [1].

Теплофизические свойства ячеистого стекла во многом определяет его структура, основу которой составляют геометрически правильная упаковка пор – ячеек, а также равномерность толщины межпоровых перегородок. Для получения материала с равномерной мелкопористой структурой необходима качественная подготовка компонентов пенообразующей смеси. Необходима оптимизация параметров пенообразующей смеси для производства высокоэффективного теплоизоляционного пеностекла с равномерной мелкопористой структурой.

Перспективна утилизация стеклоотходов в производстве поризованного стекла, поскольку объем конечного продукта в несколько раз превышает объем исходного материала. Использование в качестве сырья для получения поризованного стекла бытовых и промышленных отходов силикатных стекол – стеклобоя позволяет снизить экологический ущерб, наносимый окружающей

среде при их хранении.

Ограничения в объемах вторичного стеклобоя постоянного состава обусловливают необходимость расширения сырьевой базы и разработки альтернативных технологий изготовления пеностекольных материалов за счет доступного и дешевого природного и техногенного сырья. Установлена возможность использования для этих целей различных пород – трахита, базальта, перлита, сиенита, трепела, нефелина, техногенных материалов [1, 2].

Цель работы – исследование влияния вещественного состава шихты на термическую поризацию стекломассы из техногенного сырья.

Сырьевой основой для синтеза поризованного стекла послужил тонкоизмельченный стеклобой.

Для проведения исследований изготовлены образцы в форме таблеток диаметром 3 см, высотой 1 см. После сушки при температуре 50°С образцы подвергали обжигу по заданному режиму. Для характеристики исследуемых материалов определяли среднюю плотность и водопоглощение образцов; рассчитывали коэффициент вспучивания Квс, как отношение объемов поризованного и исходного образцов; визуально оценивали структуру поризованного стекла. Микроструктуру поризованных материалов изучали методом электронной микроскопии.

Исследованы стекломассы различного состава, обожженные при 850^{0}С (рисунок 1). Сравнение пористости обожженных образцов позволяет отметить порообразующий эффект жидкого стекла (25% массы), использование которого увеличивает общую пористость и размер отдельных ячеек. Добавление в сырьевую смесь гранулированных частиц микросферы (отход теплоэнергетики) и полистирола позволяет изменить изменить количество, форму и распределение пор в объеме материала.

Для получения сравнительных характеристик структуры стекломассы использованы традиционные газообразователи кокс и известняк; а также жидкое стекло. В качестве добавки в стекломассу вводили микросферу (рисунок 2). Исследование влияние вида порообразующего компонента на структуру стекломассы выявило, что наибольшим эффектом вспучивания и наилучшими показателями обладают композиции «стеклобой : жидкое стекло», «стеклобой : микросфера : жидкое стекло». Структура материала однородна, поры замкнутые, равномерно распределены. Введенная в состав смеси микросфера делает структуру более однородной, форма образцов после обжига не нарушена. Способность к поризации уменьшается по мере увеличения доли микросферы.

Введение щелочи NaOH существенно не повлияло на показания плотности материала. С увеличением содержания гидрооксида натрия увеличивается размер пор, возрастает доля открытых пор.

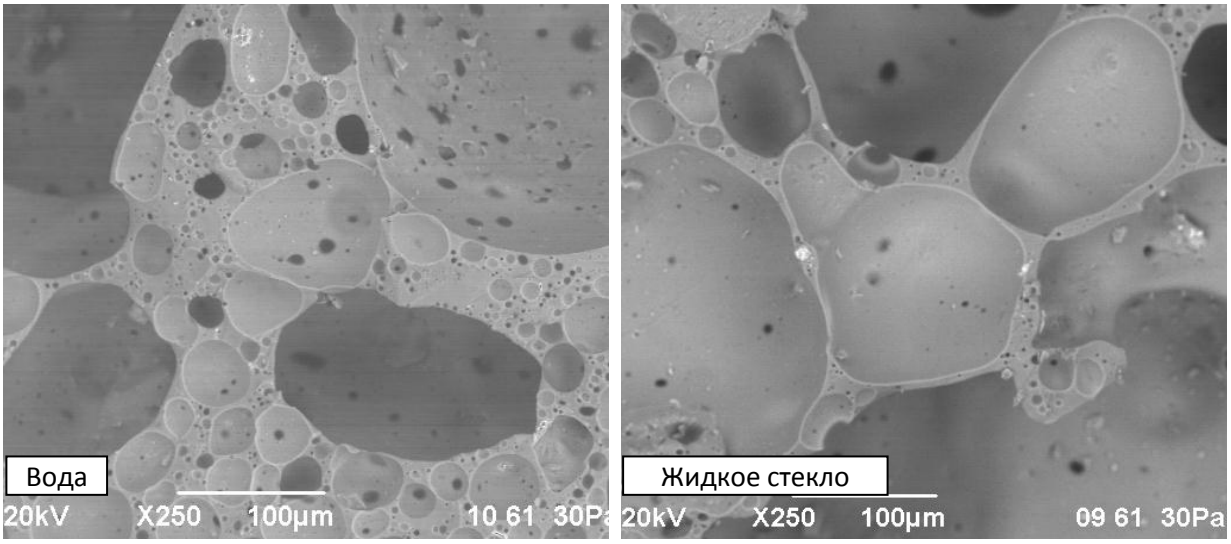
Стекломассы традиционного состава имеют высокую плотность, неравномерную пористость. Форма образцов деформирована. Поверхность образцов спекшаяся, плотная. Образец, изготовленный с использованием кокса в качестве газообразователя, имеет высокую плотность.

Использование жидкого стекла положительно влияет на процесс спекания частиц, расширяя температурно-временной интервал, в котором протекает формирование структуры поризованного стекла. Присутствие в смеси продуктов реакций гидратации и гидролиза положительно отражается на вспучивании стекла.

Это обусловлено более ранним спеканием смеси и выделением при нагревании дополнительных объемов газа. Выявлено, что по мере увеличения содержания жидкого стекла в составе шихты повышается коэффициент вспучивания. Изменение количества жидкого стекла существенно не влияет на водопоглощение материала.

Сочетание стеклопорошка с добавками различного минерального состава (отходы 1 и 2 – хвосты обогащения магнетитовых руд с различным количеством пирита и других железистых соединений) позволяет регулировать процесс образования и структуру пор, влияет на температуру обжига (рисунок 3).

Исследования показали, что при снижении плотности жидкого стекла уменьшается коэффициент вспучивания пеностекла. При применении жидкого стекла плотностью менее 1350 кг/м^3 структура материала ухудшается, пористость неравномерна.

Жидкое стекло, микросфера

Жидкое стекло, полистирол

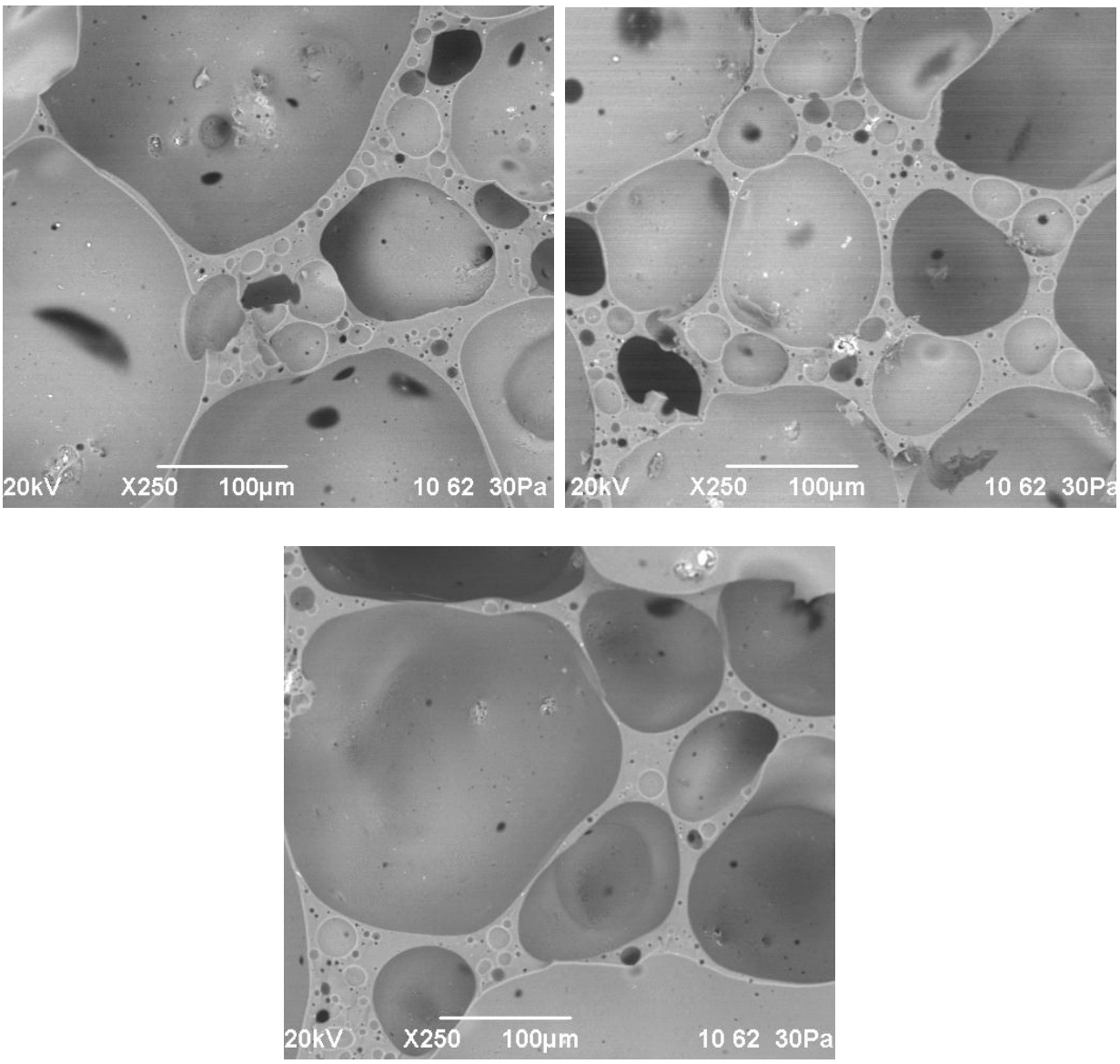

Рисунок 1– Структура стекломассы из стеклопорошка и добавок

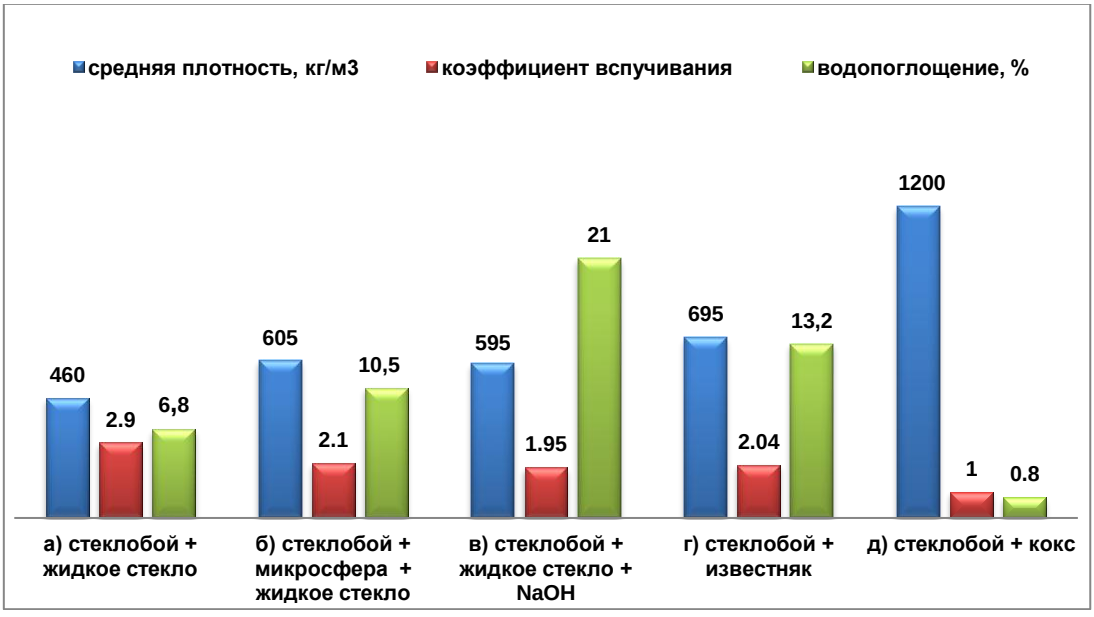
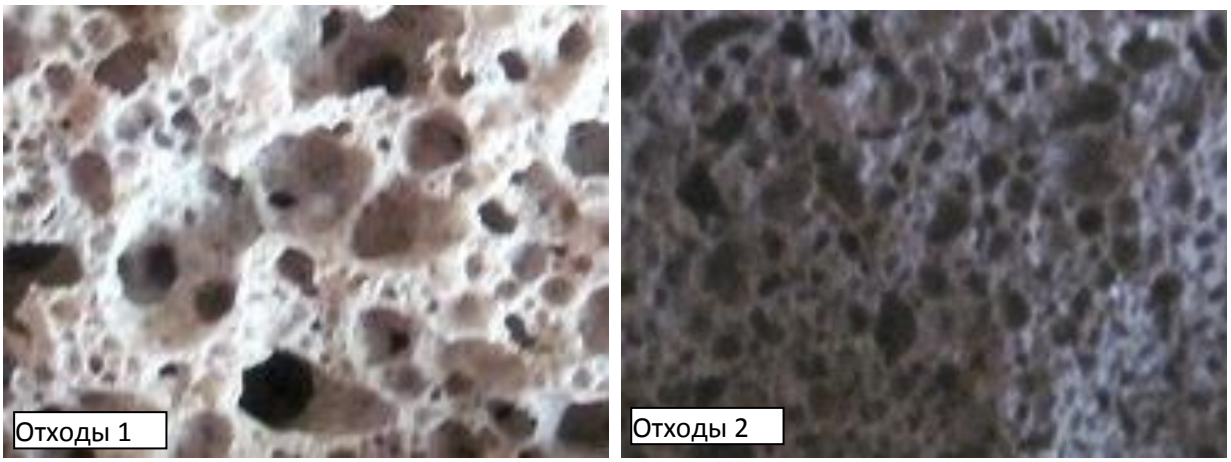

Рисунок 2– Влияние вида порообразующего компонента
на свойства стекломассы

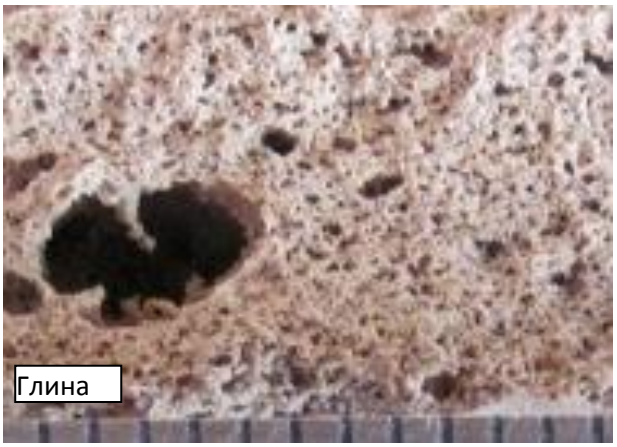

Рисунок 3– Структура стекломассы из стеклопорошка
и минеральных добавок

Исследовано влияние температуры обжига на структуру стекломассы. Выявлено, что при температуре 650°С структура стекломассы уплотняется. Вспучивание выразительно на поверхности. Формирование пористой структуры происходит до температуры 850°С. При дальнейшем подъеме температуры происходит оплавление образцов.

Отмечено положительное влияние уплотнения сырьевой шихты на структуру обожженного вспученного материала.

Вывод. Выявлена зависимость характера пористости стекломассы от вида добавок, вводимых в стеклопорошок. Сопоставление показателей пористости различных стекломасс свидетельствует о возможности регулирования размером, формой и характером распределения ячеек в структуре пористого стекла; обеспечения полимодальности пор стекломассы за счет доступного технологического приема – направленного изменения рецептуры сырьевой смеси.

Список литературы:
1. Дамдинова Д.Р., Цыремпилов А.Д., Зонхиев М.М. Влияние оксидного состава алюмосиликатного расплава на физико-механические свойства пеноситалла // Строительные материалы. – 2004. – № 4. – С. 40 – 41.
2. Казьмина О.В., Верещагин В.И., Абияка А.Н. Перспективы использования тонкодисперсных кварцевых песков в производстве пеностеклокристаллических материалов // Стекло и керамика. – 2008. – № 9. – С. 28 – 30.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОГО НАНОСПУТНИКА СТАНДАРТА «CUBESAT»НА БАЗЕ ЕВРАЗИЙСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Л. Н. ГУМИЛЕВА

Лашук М. Ю., Сериков Н. С.
Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева
Республика Казахстан, г. Астана
E-mail: lashuk-maksim@mail.ru

Индустриализация — процесс ускоренного социально-экономического перехода от традиционного этапа развития к индустриальному, с преобладанием промышленного производства в экономике. В декабре 2012 года в Послании Главы государства народу страны была представлена Стратегия развития Республики Казахстан до 2050 года.Президентом была поставлена задача к 2050 году войти 30-ку конкуретноспособных стран мира. Для решения данной задачи была разработа государственная программа индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015 – 2019 годы. Приоритетными направлениями являются: металлургия, химия, нефтехимия, машиностроение, строительство материалов и пищевая промышленность. Одной из проблем развития индустриализации в Казахстане является слабые практические навыки выпускников, т. е. невысокие практические компетенции выпускников из-за устаревших оторванных от практики образовательных программ, слабаяматериальная техническая база. В данной статье будет описан способ повышения практических навыков студентов космической отрасли, путем вовлечения их в процесс проектирования студенческого наноспутника.

Спутниковые технологии являются важнейшим компонентом при изучении космического пространства и земли, а также для обеспечения многих других задач. В настоящее время отмечается значительный рост числа запусков космических аппаратов, масса которых составляет от 1 до 10 кг. Наряду с крупнобюджетными аппаратами, существуют маленькие, так называемые, наноспутники.Традиционно такие спутники используются для обучения и

отработки новых технологий, однако сфера их применения постоянно расширяется [1].

Сегодня наноспутники – это приоритетные разработки не только для образовательных учреждений, но и для всех космических компаний, так как их производство и запуск стоит относительно недорого. Благодаря невысокой стоимости и доступности технических решений, запуск студенческого спутника позволяет провести различные научные эксперименты независимо от возможных носителей аппарата [2].

Современные наноспутники отличаются относительно большой функциональностью, несмотря на свой малый размер. Их область применения широка — от попыток дистанционного зондирования Земли до космических наблюдений.[3].

На рисунке 1 изображенно количество запусков наноспутников, которые были произведены с 2000 года по 2015 год и рассчитан приблизительный прогноз на 2016 год.

Рисунок 1 – Число запусков наноспутников

На момент 22 января 2016 года всего запущено на орбиту 491 наноспутника, из них 431 было разработано на основе стандарта CubeSat. Таким образом 90% всех наноспутников приходится на CubeSat, что делает его основным стандартом для разработки наноспутников [4].

На данный момент в основном применяются три международных стандартных кубических платформ, которые используются для создания наноспутников: CubeSat 1U с размерами 10x10x10 см, CubeSat 2U с размерами 10x10x20 см, CubeSat 3U с размерами 10x10x30 см [5].

Появление стандарта «CubeSat» связано с необходимостью решения одной из важнейших проблем подготовки специалистов в космической отрасли — проблемы проведения практических занятий. С одной стороны, практические работы по созданию и эксплуатации реальных, пусть даже простейших, спутников могли бы существенно повысить уровень подготовки будущих специалистов. С другой стороны, такие работы требуют значительного времени и попросту не вписываются в учебные планы, а необходимые для этого финансовые средства слишком велики даже для бюджетов крупнейших учебных центров. Поэтому исходные посылки

предложенные в 1999 г. профессором Стэндфордского университета (США) Р.Твиггсом заключались в следующем: 1) Уменьшение времени разработки спутника до 1-2 лет. Достигается за счет стандартизации конструкции. 2) Уменьшение затрат на производство спутника. Это достижимо благодаря широкому использованию, так называемыхCommercial Off The Shelf(COTS) компонентов, т.е. обычной электроники вместо специализированных космических электронных компонентов. 3) Активно привлекать студентов, магистрантов на всех этапах работ по проектированию, созданию и использованию спутника.В результате развития этой концепции специалистами из Стэндфордского университета были созданы стандарты на спутники «Cubesat»[1].

Основная цель создания спутников типа «CubeSat» — повышение качества образования в аэрокосмической отрасли. Благодаря появлению стандарта студенты получили возможность в течение одного двух лет участвовать в полном цикле работ над реальным космическим проектом: от выработки концепции, конструирования, изготовления и наземных испытаний до эксплуатации спутника на орбите.

CubeSat при запуске может крепиться на внешней стороне основной полезной нагрузки или на средствах выведения. Это значительно уменьшает цену запуска наноспутников, так как на одной ракете можно запустить большое количество спутников. Спутники помещаются в стандартный пусковой контейнер, который хранит спутники суммарным размером 3U [6].

Проведя анализ современного рынка космических аппаратов, мыубедились в том, что наноспутники это перспективные технологии в космосе. Сегодня большинство крупных высших учебных заведений мира имеют программы по созданию университетских малогабаритных космических аппаратов (КА) – наноспутников. В будущем наш университет планирует разработку своих наноспутников и создание конструкторского – технологического бюро «Аэрокосмическое и специальное машиностроение».

Наноспутники - перспективное направление привлечения молодежи к космической тематике. Учитывая современное развитие электроники, микропроцессоров и других технологий, небольшие студенческие группы при финансировании учебных заведений вполне способны создать малые КА. Участвуя в разработке конструкции, электронной платформы и изготовлении инженерной модели, студенты существенно повышают уровень своей профессиональной подготовки. Основной целью проекта является научно-образовательная составляющая, формирование научной школы по созданию малых космических аппаратов и соответствующей наземной инфраструктуры, подготовка для страны высококвалифицированных специалистов в области космических технологий.

Рисунок 2. Учебно-научный лабораторный кабинет

В нашей работе для проектирования наноспутника мы выбрали стандарт «CubeSat». Для разработки и создания наноспутника необходима лабораторно-технологическая база. Наша кафедра располагает учебно-научным лабораторным кабинетом, оснащенный оборудованием такого рода как 3D Printer, паяльные станции, осциллографы, электронный микроскоп, микрометры, блокпитания и компьютеры. Также имеется класс компьютерного моделирования, в котором имееются рабочие места с лицензионым программным обеспечением.

Этапы создания спутника:первый этап: доказательство возможности создания Евразийским национальным университетом полноценного спутника;второй этап: привлечение специалистов, формирование творческого коллектива, рабочий семинар потенциальных участников, сбор финансовых средств; третий этап: разработка и изготовление базовой платформы стандарта «CubeSat»;четвертый этап: интеграция систем, полный цикл наземных испытаний, тестирование и сертификация;пятый этап: запуск на орбиту, проверка его функционирования и управления спутником.Данный проект мы планируем реализовать в течение 2-3 лет.

С помощью программы ParametricTechnologyCorporationCreo мы собрали проектную сборку наноспутника, присваивая ему условный индекс «EnuSat» - студенческий наноспутник Евразийского национального университета. На рисунке 3 приведен предлагаемый нами проектный облик EnuSat. Он из стандарта CubeSat 2U.Каркас спроектировали на программе PTCCreo, бортовую аппаратуру загрузили из источников и собрали в сборку[7].

Конструктивно спутник будет представлять собой каркас, выполненный из анодированного алюминия. 4 грани являются рельсами, по которым спутник скользит в момент отделения от ракеты-носителя. На боковых поверхностях будутнаходится солнечные батареи. Там же будут располагаться антенны приемника и передатчика.Один юнит будет служить для бортовой аппаратуры, второй для полезной нагрузки или для научных целей.

К основным элементам бортовой аппаратуры нашего спутника относятся: бортовой компьютер,система энергосбережения,система связи,система управления ориентацией и стабилизацией,система обеспечения теплового режима [8].

Наша система энергоснабжения будет состоять из солнечных батарей, обеспечивающих его энергией на освещенной стороне орбиты, и аккумуляторных батарей, питающих бортовые системы на теневой стороне орбиты и запасающих энергию солнечных батарей. Для передачи телеметрии и команд будет применяться J-режим любительской радиосвязи, то есть для передачи данных со спутника применяется диапазон 430 МГц, а для передачи команд на спутник — диапазон 144 МГц. Для определения положения спутника на орбите будет использоваться приемники системы GPS. Наш проект будет применять пассивные способы управления тепловым режимом (специальные облицовка, окраска). Поскольку возможности активного управления температурой на борту весьма ограничены, выходом из ситуации является разработка такой компоновки, при которой батареи будут «подогревать» теплом от других элементов спутника. Поэтому вся бортовая аппаратура должна будет находится в первом юните.

В качестве полезной нагрузки мы предполагаем испытать двигательную установку (ДУ).ДУ для сверхмалых спутников, способной обеспечить изменение параметров их орбиты в широком диапазоне, является новой технической задачей. Такая установка должна быть экономичной, надежной, обеспечивать частые включения и выключения в состоянии невесомости и глубокого вакуума.

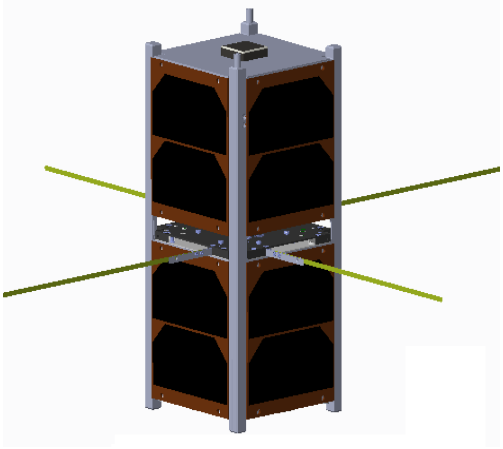

Рисунок 3 – Проектный облик EnuSat

Используя двигательную установку в качестве полезной нагрузки, возможно продлить срок работы наноспутника на орбите. Также использование такой аппаратуры значительно расширяет возможности наноспутников. Прежде всего, это касается группировок кубсатов, совместно решающих определённые задачи. Сохраняя заданное расстояние относительно друг друга с помощью маневрирования, наноспутники смогут сканировать огромные площади нашей страны.

В дальнейшим мы планируем с двигательной установкой провести расчетыпереходов с одной орбиты на другую, рассчитать массу и надежность наноспутника, провести расчеты числовых данных систем электроснабжения и теплового обеспечения, и подготовить экономическую часть.

Список литературы:

1. Д. А. Храмов. Миниатюрные спутники стандарта «CubeSat». ISSN 1561-8889. Космічна наука і технологія. 2009. Т. 15. № 3. С. 20–31.

2. Павлов А.М. Выбор концепции и создание в лабораторных условиях двигательной установки для наноспутника.Молодежный научно-технический вестник №09, сентябрь 2012. Издатель ФГБОУ ВПО "МГТУ им. Н.Э. Баумана". Эл №ФС77-51038. ISSN 2307-0609.

3. Л. А. Макриденко, С. Н. Волков, В. П. Волков, В. П. Ходненко. Концептуальные вопросы создания и применения малых космических аппаратов. Вопросы электромеханики Т. 114. 2010, стр 15-26.
4. Кашарин А. В., Глебанова И. И Анализ современного состояния рынка наноспутников как подрывной инновации и возможностей его развития в России-ISSN 2072-0297 «Молодой ученый» №7 (111), Апрель 2016 г., стр 855-867.
5. Официальный сайт наноспутника стандарта «CubeSat» [Электронный ресурс]URL: http://www.cubesat.org/ (Дата обращения: 5.09.2016).
6. Л. А. Макриденко, К. А. Боярчук. Микроспутники. Тенденции развития. Особенности рынка и социальное значение. Том №102. Вопросы электромеханики. Приборы и сферы использования космических аппаратов дистанционного зондирования Земли. Итоги и перспективы развития. Труды НПП ВНИИЭМ, 2005, стр 12-27.
7. Сайт clyde-space.com [электронный ресурс] – Режим доступа http://www.clyde-space.com/(Дата обращения: 7.09.2016).
8. В. Н. Гущин. Основы устройства космических аппаратов: Учебник для вузов. – М.: Машиностроение, 2003. – 272 с.: ил.

БІЛІМ БЕРУДЕ СМАРТ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІН ҚОЛДАНУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қасым А.Х., Жамалова С. А.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қаласы
e-mail: samal_72_ark@mail.ru

Елбасы Н.Ә Назарбаевтың «Қазақстан 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында: «Бізге оқыту әдістемелерін жаңарту және өмірлік мектеп орталықтарын құра отырып,білім берудің онлайн - жүйелерін белсенді дамыту керек болады.Біз қалайтындардың барлығы үшін қашықтан оқытуды және онлайн режимде оқыту мен қоса,отандық білім беру жүйесіне инновациялық әдістерді, шешімдерді және құралдарды қарқынды енгізуге тиіспіз»[1] - деп атап көрсеткендей, қоғамды ақпараттандыру процесі білімнің мазмұны мен мақсатымен елеулі әсер етіп кәсіби дайындаудың жаңа мақсаттарын міндеттерін туындатып отыр.

Қазіргі кезде толғандыратын өзекті мәселелердің ең негізгісі – еліміздің болашағы. Заман ағымына сай көптеген өзгерістер енгізілуде. Соның ішінде әр түрлі электронды технологиялардың дамуы. Білім беру саласындағы педагог кадрлардың біліктілігін арттыру бірнеше талаптардың арқасында жүзеге асырылып келеді. Соның ішінде Smart оқыту мәселесіне көп көңіл бөлінуде.

Оқу процесінде белсенді қолданылып жүрген қашықтықтан оқыту мен электрондық оқытудың жетілдірілген түрі, ол смарт оқыту. Сөздің түбіріне

келетін болсақ, «smart»сөзі ағылшын тілінен аударғанда «зерек», «ақылды» дегенді білдіреді. Смарт - бұл неологизм, сын есім ретіндегі негізгі мағынасы - парасатты, тапқыр, ақылды, ал зат есім ретінде – ақыл, алғырлық, зеректілік деген мағынаны білдіреді. Смарт оқыту - білім берудің жаңа бағдары, яғни «ақылды» оқыту немесе әлеуметтік желілер арқылы оқыту.

SMART құрылғыларының ең танымалы 1991 жылы қолданысқа енген интерактивті тақталарды ерекше атап өтуге болады. SMART құрылғылары білім беру жүйесінде де, бизнес саласында да, әкімшілік пен қарулы күштер саласында да сұранысқа ие. SMART өнімдерін әлемнің 175 елі кең қолдануда. SMART құрылғыларының ең танымалы интерактивті тақталардан басқа, қазіргі кезде интерактивті панельдер, интерактивті орталықтар, үстелдер, интерактивті экрандар, оқушылар үшін жауаптар жүйесі, сымсыз "грифельді" тақталар, күшейткіш аудиожүйелер, документ-камера секілді т.б. бағдарламалық қамтамасыз етуге арналған құрылғыларды ұсынып келеді. Мысалы, біздің елімізде 2011 жылы «Smart Astana» тұжырымдамасын жүзеге асырудың алғашқы адымдары бастау алды. Ол қауіпсіздік пен қызмет көрсетуді дамытудың жаңа сатысы десек болады. Елорда тұрғындарының өмір сүру жағдайын жақсарту, мемлекеттік қызмет түрлерін жаңарту, қалалық желілердің интеграциясын жақсартуды көздеп отыр.

Смарт оқытудың тұжырымдамасы:

S – өзін - өзі оқытуға бағдарланған

M – белсенді танымдық іс-әрекетті негіздейді

A – білім беру субъектісіне бейімделген

R – білім беру ресурстарына еркінқолжетімділігі бар

T – технологиялармен қамтамасыз етіледі.

Смарт оқыту - бұл АКТ-ның (ақпараттық–коммуникациялық технология) көмегімен уақытқа, кеңістікке шектелмей, ыңғайлы білім алу мүмкіндігі.

Смарт білім – бұл ортақ стандарт, келісім мен технология негізінде ғаламтор желісіндегі бірлескен білім берушілік әрекетті жүзеге асыру мақсатында құрылған оқу мекемелері мен оқытушылық құрамының бірлестігі. Яғни бұл контентті бірлесіп құру және пайдалану, бірлесіп оқыту деген сөз. Контент (ағылшынның content – мазмұн) – ақпараттық ресурс пен веб-сайтты кез келген маңызды ақпаратпен немесе мазмұнмен толықтыру. Контент деп мәтінді, мультимедияны, графиканы атайды.

Смарт оқытудың негізгі сипаты:

-оқытудың жаңа түрі;

- смарт құрылғыларды пайдаланып оқыту;

-әлеуметтік желілер арқылы білім алмасу;

-жеке тұлғалардың ерекшеліктеріне бейімделген оқыту қызметі.

Смарт оқытудың даму бағыттары:

-сандық білім ресурстарын әзірлеу;

-онлайн сабақтардың белсенділігін арттыру;

-смарт контенттерді пайдалану жүйесін құру.

Смарт оқытудың құралдары:

-сандық онлайн құралдары;

-ақпараттық оқыту құралдары;

-техникалық оқыту құралдары.

Смарт оқытуды енгізу үшін, оқу үдерісінің жоғары дәрежелі технологияландырылуы мен автоматтандырылуы, кез келген жерде жоғары жылдамдығы бар сымсыз ғаламтор мүмкіндігіне арналған барынша мобильділікпен қамтамасыз ету, педагогтар жоғары дәрежелі технологиялық құзыреттілікке ие болуы қажет. Смарт оқыту жүйесін жүзеге асыруда оқу орнындағы білім алушыларға арналған құрылғылар жинағы (компьютерлер, интерактивті тақталар, электрондық оқулықтар, ноутбуктер, планшеттер, смартфондар) техникалық база бола алады.

Smart технологиясын біліктілік арттыру жүйесінде қолдану

Біліктілік арттыру жүйесінде Smart технологиясын қолданудың алғашқы қадамдары жасалған. Қазіргі уақытта біліктілік арттыруда күндізгі оқытумен қатар қашықтықтан оқыту түрі тиімді қолданылып жүр. Бұл педагог маманның оқу-тәрбие үдерісінен, отбасынан қол үзбей, білімін жетілдіруіне мүмкіндік береді. Мектептердің шағын жинақты екенін, ондағы мамандардың санаулы ғана әрі педагог мамандардың басым көпшілігі әйел қауымынан екендігін ескерсек, оқытудың бұл түрі мейлінше тиімді. Осы қашықтықтан оқытуда берілетін дәрістерге байланысты бірқатар ұсыныстар енгізуге болады. Курс төрт модульден тұрса, соның ішінде нормативтік, психологиялық-педагогикалық, технологиялық модульдердегі берілетін дәрістердің бірнеше альтернативтерін ұсыну жүйесін жасауға болады, мұғалім дәрістердің ішінен өзіне ыңғайлысын, ұнағанын таңдап алып, орындайтын болады. Бұл әрі оқытушылардың арасында бәсекелестікті қалыптастырады, әрі оқу сапасының артуына әкеледі. Сол арқылы оқытушылардың рейтингісін қалыптастыруға болады.

Smart технологиясы арқылы мектеп кітапханашыларының аудандық желілік байланысын құруға болады. Сол арқылы оқырмандар конференциясын, басылымдардағы соңғы жаңалықтарды, оқырмандардың талап-тілектері мен пікірлерін жинақтауға мүмкіндік зор. Мұғалімнің құзыретін кеңейту мақсатында білім жүйесіндегі өзгерістерді қамтитын курстардың базасы болу керек. Мұғалім жылына бір рет міндетті түрде сол курстардан өтіп, біліктілігін арттырып, сертификат алса, бұл сертификаттардың мұғалімнің осы оқу жылында жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Әрине, бұл - заңнамалық жағынан қолдауды қажет ететін маңызды мәселе. Әр оқу жылы басталған сайын мұғалімнің дайындығын осылайша анықтауға мүмкіндігі бар. Жалпы Smart оқыту білім жүйесіндегі соңғы технология болғандықтан, оның мүмкіндіктерін әлі де тереңдеп зерттеуді қажет етеді.

Smart құрылғыларды өздігінен басқарып үйрену

Smart құрылғылардыөздігінен басқарып үйрену өте жеңіл. Ең алдымен қолданушыларға айтар кеңесім еш қорқынышсыз қандай да бір кедергілерге қарамастан, техникалық құрылғыларды пайдалана беру керек. Себебі қазіргі

техникалық құрылғылар адамның тәжірибесінің болу-болмауына қарамастан, сезім деңгейінде пайдаланып, керегіңізді ала білуіңізге мүмкіндік береді. Бұл құрылғыларды құрастырушылар адамның пайдалануын мейлінше жеңілдетуді қарастырған. Құрылғы пайдалануға ыңғайлы әрі жеңіл болған сайын оны пайдаланушылардың да саны арта түседі. Қазіргі уақытта өзіміз күнделікті қолданып жүрген смартфон, планшетті компьютерлер, нетбуктер, электронды кітаптар, смартбуктер және тағы да басқа құрылғыларға арналған операциялық жүйенің негізгі әзірлеушілеріAndroidSystem-діGoogle,iOS-тіAppleжәнеWindowsMobileоперациялық жүйесіндегіMicrosoftболып табылады.

Бұл операциялық жүйелердің барлығының да өзіндік ерекшеліктері мен артықшылықтары бар.Осылардың ішінде ең танымалы Android болып табылады. Android платформасы түрлі өндірушілердің көптеген құрылымдарына орнатылған. Android-тің операциялық жүйесін Samsung, LG, Lenovo, Acer өнімдерінің барлығынан да байқауға болады, ал iOS тек қана Apple компанияларының өнімдерінде ғана кездеседі. Сондықтан да өте аз таралғанWindowsMobiletекNokiасмартфондарында ғана болады.

Президент Н.Ә.Назарбаевтың халыққа жолдауындағы «Оқу үрдісінде ақпараттық технологияларды білім беру саласын жақсартуда қолданысын кеңейту керек» деген сөзін басшылыққа ала отырып, ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдаланып, смарт оқыту жүйесіне көшу арқылы білім беруді жетілдіруміз керек.Біз смарт оқыту жүйесіне көшуге дайынбыз. Бірақ ауылдық жерде орналасқан білім ошақтарының ғаламтор желісінің ақпарат қорын пайдалану мүмкіндігі шектеулі, себебі кең жолақты ғаламтор желісінің жылдамдығы заман талабын қанағаттандырмайды.

2014 жылғы 17 қаңтардағы ҚР Президентінің «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында: «Қазақстанның әлемдегі ең дамыған 30 елдің қатарына кіру тұжырымдамасында басты басымдылық ретінде ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсарту, оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» [4] деп белгілеген болатын. Смарт оқыту студенттердің жақсы білім алуын, табысты оқуын, ақыл-ойының дамуын жоғары дәрежеде ұйымдастыру егеменді елімізді одан әрі дамытатын азаматтарды тәрбиелеуде маңызды қадам болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан-2050» Стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.
2. http:/www.smart-edu.com/
3. http://smarttech.ru
4. «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ МУЛТИМЕДИАНЫ ПАЙДАЛАНУ ҚОЛАЙЛЫЛЫҒЫ

Халила Қ.Ә., Жамалова С.А.
Ы.Алтынсарин атындағы АрқМПИ, Арқалық қ.,
ҚазақстанРеспубликасы
e-mail: samal_72_ark@mail.ru

Қазіргі таңда дидактикалық оқыту жүйелерін қалыптастырудың перспективалық бағыттарының бірі - мультимедиалық технологияларды оқыту процесін пайдалану.

«Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында», «Орта білім беру жүйесін ақпараттандырудың» мемлекеттік бағдарламасында,«Бастауыш және орта кәсіптік білімді ақпараттандырудың» бағдарламасында білім беру жүйесін ақпараттандыруды жүзеге асырудың негізгі бағыттары ретінде мына мәселелерге баса назар аударылған:

- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды оқыту процесіне енгізу жөніндегі нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру;
- орта білім беру ұйымдарын интернет желісіне қосу; білім берудің барлық деңгейлерінде қашықтан оқыту технологияларын әзірлеу және енгізу;
- жаңа ақпараттық технологияларды оқыту процесіне енгізуді қамтамасыз ететін ғылыми-зерттеу және әдістемелік жұмыстарды жүргізу;
- ақпараттық және телекоммуникация технологияларын бастауыш, орта және жоғары кәсіптік білім саласында қолданаалатын мамандар даярлау;
- оқыту технологиясының аппараттық және бағдарламалық қамтамасыз етілуін қадағалау;
- оқытудыңинновациялықтехнологиясынқалыптастырут.б.

Жалпы алғанда, мультимедиалық технологияларды білім беру саласында дер кезінде игеру және тиімді пайдалану бүгінгі күндегі маңызды қажеттіліктердің қатарынан саналады. Осы қажеттіліктерге байланысты мынадай іс-әрекеттер орындалуы тиіс:

1) педагогикалық процесте мультимедиалық технологияларды тиімді пайдалана алатын *мұғалімдерді даярлау*;

2) оқу орындарының *ақпараттық технологиялар* базасын үнемі жаңартып отыру;

3) оқу-әдістемелік жұмыстарды білім беруді дамытуға бағытталған *бағдарламалар* негізінде жаңаша сипатта жүргізу.

Мультимедиаға зерттеуші ғалымдар түрліше анықтама береді:

Мультимедиа - әртүрлі типті ақпараттарды компьютердің ұсыну мүмкіндігін дамытатын жәнеадамның мультисенсорлық табиғатына негізделген технология (D.Little).

Мультимедиа - екі немесе одан да көп типті ақпараттарды интерактивті формада біріктіру (D.H.Jonassen).

Мультимедиа - әртүрлі формада ұсынылған ақпараттарды біріктіруге мүмкіндік беретін компьютердің аппараттық және бағдарламалық құралдары кешені (И.И.Косенко).

Мультимедиа - графика, гипермәтін, дыбыс, анимация, бейнемәліметтерді пайдалануға мүмкіндік туғызатын аппаратты-бағдарламалық құрал (И.Вернер)[2.5].

Мультимедиа терминілатын тілінің «multy» (көп) және «media» (орта) деген сөздерінің бірігуінен құралған. Сондықтан да, мультимедиалық жүйеге арналған оқулықтарды, ғылыми еңбектерді саралай келе бұл терминге «ақпараттық орта»деген мағына беруге болады. Ал, ақпараттық орта түсінігін белгілі бір ортада ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы ақпаратты ұсыну мен өңдеуге бағытталған арнайы ұйымдастырылған процесс деп қабылдай аламыз.

Осы орайда, мультимедиаға және оған қатысты ұғымдарға өздігімізше анықтама бере кетейік.

Мультимедиа - компьютерлік графикамен, суреттермен, бейнеақпараттармен, анимациямен, мәтіндермен, жоғары сапалы дыбыстармен жұмыс істеуді қамтамасыз ететін интерактивті жүйе.

Кез келген қарым-қатынас тілінде әртүрлі мағынада қолданылатын сөздер бар. Сол секілді «мультимедиа» сөзін де бірнеше мағынада қолдана аламыз.

Яғни, мультимедиа –

- әртүрлі типті ақпараттарды өңдейтін құралдарды жасаудың, пайдаланудың тәртібін анықтайтын технология;
- әртүрлі типті ақпараттарды өңдеу мен ұсыну технологиясы негізінде құрылған ақпараттық ресурс;
- түрлі типті ақпараттарды өңдеу мен ұсынуға мүмкіндік беретін компьютерлік бағдарламалық жабдық;
- пайдаланушыға барынша тиімді әсер ету мақсатында түрлі бағдарламалық және техникалық құралдарды пайдаланатын ақпараттық технологиялар спектрі.

Мультимедиалық технологиялар - әртүрлі типті мәліметтерді дайындау, өңдеу, біріктіру, ұсыну әрекеттерін аппараттық және бағдарламалық жабдықтарды пайдалану арқылы жүзеге асыратын технологиялар (әдістер мен тәсілдер)жиынтығы.

Білім берудегі мультимедиа - біріншіден, таным процесінің жоғарылауына септігін тигізетін, екіншіден, білім беру мазмұнын интерактивті формада ұсынатын дидактикалық аппаратты-бағдарламалық құрал.

Мультимедианың бағдарламалық құралдары – кез келген типті ақпаратты интерактивті режимде пайдалануға мүмкіндік беретін компьютердің бағдарламалық жабдықтары.

Мультимедиалық ресурстар - мультимедиалық құралдар және арнайы бағдарламалық жабдықтар көмегімен дайындалған ақпараттық өнімдер.

Мультимедианың дамуы бейнетехникалық және дербес компьютерлік технологиялардың өркендеуі нәтижесінде жүзеге асуда. Мультимедиа статикалық (мәтіндік, кестелік, графиктік) және динамикалық (анимациялық, бейнелік), дыбыстық ақпараттарды талапқа сай дәрежеде ұсынуды іске асырады. Оның жалпы сипатын 1-ші суреттегідейбейнелей аламыз.

Қазіргі таңда электрондық оқулықтарды, компьютерлік оқыту бағдарламаларын, дыбыстық және бейнелік оқу материалдарын пайдалануда қолданылатын мультимедиалық технологиялар оқыту процесіндегі инновациялық әдістерді жүзеге асыратын бірден бір жаңа ақпараттық технология болып саналады.

Мультимедиа түрліше ақпаратты ұсынудың немесе пайдаланудың әртүрлі әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Біз қазіргі күнге дейін мультимедианың кейбір түрлерін күнделікті тұрмыста қолданып келдік. Мысалы, теледидар және кино - мультимедианың құрамдас бөліктері.

Пайдаланушылар бұл технологияның жекелеген элементтерін атауда «мультимедиа» сөзін қосарлана қолданып келеді. Мысалы, мультимедиа бағдарламасы, мультимедиа өнімі, мультимедиа қызметі т.б. Мұнда мультимедиа ақпараттық технологиялар кешенінен құралатындықтан оның жекелеген элементтерін атау кезінде «мультимедиалық» сын есімін қосарлана қолдану дұрыс деп санаймыз (мультимедиалық бағдарлама, мультимедиалық өнім т.б.). Ал, жалпылай тек«мультимедиа» деп атауға болады.

Жалпы қорытындылый келе мультимедия мен сабақтар жүргізер болсақ баланың есте сақтауы пәнге қызығушылығы артады. Мың рет естігеннен бір рет көрген артық демекші бала зейіні оянады. Түрлі бейне роликтер оқушыны ынталандырады. Уақытты тиімді пайдалану, сөз бен айтып түсіндіріле алмайтын дүниелер де болады. Тақырыпты ашып жеткілікті түсіндіруге мультимедиялық құралдардың пайдасы орасан зор. Заман талабына сай жоғарғы білімді көздесек сапалы техника көмегімен мультимедиялық құралдарды жетік меңгеріп білім беру саласын өз дәрежесінде көркейтейік.

Әдебиттер тізімі

1. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.:Өркен, 2007.-35-36б.
2. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2008.-40б.
3. Қараев Ж.А. Жетілдірген педагогикалық жүйені жобалаудың дидактикалық шарттары // Ізденіс. – Алматы, 2004. №2.-9б.
4. Кертаев Г.. Оқытудың кейбір әдістері. Алматы,2001. -112б.
5. Айтмамбетова Б.Р. Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. Алматы, 2001. -34б.

ИННОВАЦИОННАЯ МЕТАЛЛУРГИЯ КАЗАХСТАНА

Акужин Сагыныш Сагындыкович
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный, Республика Казахстан
Email: akuzhin_sagynysh@list.ru.

В свете реализации Стратегии «Казахстан - 2050» механизм реализации инновационной политики в каждой отрасли представляет собой комплекс локальных механизмов всего инновационного цикла - от отдельного проекта до предприятия (фирмы), осуществляющего выпуск продукции, сертифицированного по международным стандартам. Рассмотрим данный вопрос применительно к металлургии, которую традиционно определяют как базовую отрасль промышленности, обеспечивающую конструктивными материалами потребности экономики. Структурообразующая роль отечественной металлургии заключается в том, что предприятия являются градообразующими и выполняют функции единственного наполнителя местных бюджетов[1].

Металлургическая промышленность Казахстана представляет собой крупный сектор отечественной экономики. В настоящее время отрасль во многом определяет потенциал отечественной экономики и является реальной основой для развития обрабатывающего сектора промышленности. При этом существуют объективные условия, стимулирующие инновационное развитие металлургического комплекса:

– наличие собственной минерально-сырьевой базы;

– организация отечественных производств по глубокой и комплексной переработке сырья, позволяющая получать продукцию по цепочке добавленных стоимостей;

– развитие металлопотребляющих отраслей в Казахстане (машиностроение, строительство, железнодорожный транспорт и др.);

– мировые тенденции роста потребления качественной металлопродукции;

– наличие в Казахстане ведущих компаний по добыче, переработке и реализации металла на мировом рынке;

– внедрение современных высокотехнологичных схем переработки и получения качественного металла, дающее возможность развивать в стране новые отрасли (редкометалльную, радиотехническую, нанотехнологию и др.);

– решение экологических проблем;

– решение проблем занятости населения и недопущение роста депрессивных территорий. Важно отметить и то, что особенностями металлургии как инновационного объекта являются высокие капитало-материало-энергоемкость производств и продолжительность инвестиционного цикла.

Инновационные процессы, проходящие на высокотехнологичном металлургическом производстве, весьма разнообразны и охватывают сферы маркетинга, проектно-конструкторскую и технологическую подготовку

освоения новой продукции, организации малосерийного производства, управления производством. Стержень инновационной деятельности наукоемких предприятий состоит из разработки, освоения и использования технологических инноваций, включающих в себя продуктивные, процессные, организационные, управленческие, ресурсные и маркетинговые инновации [2-5].

В рамках Программы будут реализованы крупные инвестиционные проекты в соответствии с предложениями бизнес-структур с общим объемом инвестиций более 1,2 трлн. тенге, направленные на повышение объемов производства и добавленной стоимости продукции, а также снижение негативного воздействия на окружающую среду.

В Алматинской области планируется создание производства алюминиевых профилей мощностью 12 тыс. тонн в год.

В Акмолинской области будет реализован проект по увеличению производства редкоземельных металлов с объемом производства 3000 тонн коллективного концентрата редкоземельных металлов в год.

В Восточно-Казахстанской области будет реализован проект по освоению месторождения Актогай с вводом новых обогатительных мощностей на 85 тыс. тонн медного концентрата и 25 тыс. тонн катодной меди; продолжена реализация проекта на месторождении Бакырчик по производству катодного золота. В настоящее время идет поиск экономически целесообразной технологии.

Будут реализованы инвестиционные проекты по созданию производства титановых слябов мощностью около 6 тыс. тонн в год и ильменитового концентрата мощностью 15 тыс. тонн в год.

Прорабатывается вопрос по производству никеля, ранее не производившегося в Казахстане, – строительство металлургического комбината на «Горностаевском» месторождении кобальт-никелевых руд мощностью 40 тыс. тонн товарного ферроникеля.

В Карагандинской области ведется реконструкция медеплавильного завода с переходом на новую гидрометаллургическую технологию, что позволит сохранить объемы производства меди и обеспечить продление сроков эксплуатации Жезказганского месторождения мощностью 60 тыс. тонн катодной меди.

В Павлодарской области будет продолжена реализация проекта по освоению месторождения Бозшаколь.

В Кызылординской области прорабатывается вопрос по производству ванадия. Имеются уникальные запасы ванадия месторождения Бала-Саускандык и Курумсак.

В Южно-Казахстанской, Восточно-Казахстанской и Мангистауской областях прорабатывается вопрос по созданию и размещению опытно-промышленного производства скандия из урановых растворов с объемом производства до 2,5 тонн скандия в год.

Будет проработан проект по увеличению производства первичного алюминия.

В Актюбинской и Павлодарской областях будет реализован ряд крупных проектов по созданию производства среднеуглеродистого феррохрома по инновационной технологии.

В Алматинской области по инновационной технологии будет реализован проект по производству передельного чугуна мощностью 400 тыс. тонн чугуна в год.

В Жамбылской области будет увеличено производство ферросплавов до 300 тыс. тонн в год путем расширения сырьевой базы.

В Карагандинской области будет увеличено производство стали до 6 млн тонн в год и организовано производство комплексных сплавов мощностью 75 тыс. тонн в год.

В Костанайской области будет продолжена работа по организации производства металлизованного продукта мощностью 1,8 млн тонн брикетированного железа.

В Мангистауской области будет реализован проект по строительству электросталеплавильного комплекса мощностью 600 тыс. тонн.

В Павлодарской области будет реализован ряд крупных проектов по развитию трубопрокатного производства с увеличением мощностей до 270 тыс. тонн труб в год.

В городе Алматы планируется создание производства стальных сварных труб мощностью 200 тыс. тонн в год.

Для повышения эффективности реализации Программы необходимо последовательно принять ряд программных и иных документов, согласованных между собой по ожидаемым результатам:

1) План мероприятий по реализации Программы (далее – План мероприятий) с детальным указанием конкретных действий, направленных на достижение целей и задач Программы, с определением сроков, исполнителей, формы завершения, необходимых затрат на ее реализацию;

2) стратегические планы центральных исполнительных органов Республики, утверждаемые постановлениями Правительства Республики Казахстан;

3) программы развития территорий и планы мероприятий по их реализации, утверждаемые соответственно решениями маслихатов и акимов регионов;

4) стратегии и планы развития национальных холдингов и национальных компаний, иных контролируемых государством акционерных обществ и товариществ, участвующих в реализации Программы;

5) стратегии и планы развития национальных институтов развития, иных контролируемых государством акционерных обществ и товариществ, участвующих в реализации политики.

Внесение изменений и дополнений в перечисленные документы будет производиться по мере возникновения необходимости с учетом актуальных реалий соответствующего периода.

Такой порядок разработки и принятия вышеуказанных документов повысит эффективность и прозрачность реализации Программы на вертикальном и горизонтальном уровнях, обеспечит последовательность и синхронность осуществления мероприятий.

Принципиальным является отсутствие специальных отраслевых программ, разрабатываемых в развитие Программы. Важным является соблюдение четкой взаимосвязи между Программой и вышеперечисленными нормативными правовыми актами и иными документами по ожидаемым мероприятиям при их разработке и внесении изменений и дополнений.

Для управления реализацией Программы закреплено четкое распределение ответственности и институциональных механизмов между основными участниками ее реализации, мониторинга и финансирования.

Наряду с Правительством Республики Казахстан, центральными и местными органами управления, национальными холдингами и институтами развития Национальная палата предпринимателей примет активное участие в обсуждении и разработке стратегических документов в реализацию Программы, в том числе по вопросам развития национальных и территориальных кластеров.

Значительная роль отводится Комиссии по промышленному развитию Республики Казахстан, образованной в целях выработки предложений в сфере промышленного развития Республики Казахстан.

Для координации работы по развитию отраслей промышленности, упорядочения системы поддержки через институты развития на базе Национального института развития в области развития индустрии предусматривается продолжение в установленном порядке формирования центра компетенций в области индустриальной политики с основными направлениями деятельности: информационно-аналитическая поддержка индустриального развития страны; мониторинг реализации Программы; развитие программы повышения производительности; развитие систем поставщиков и интеграция в глобальные отраслевые цепочки; координация государственной политики по поддержке кластеров; разработка дорожных карт по снижению административных барьеров; сопровождение Карты индустриализации; поддержка операционной деятельности и аналитическое обеспечение Комиссии; создание и развитие офиса управления Программой.

Достижение поставленной цели и задач будет осуществляться пошагово.

Первый этап включает в себя запуск мероприятий по развитию национального кластера из базовых ресурсных секторов экономики, 3 кластеров из рыночно-ориентированных секторов экономики и двух инновационных кластеров из секторов «новой экономики». Для поддержки индустриального развития в приоритетных секторах будут реализованы пилотные инструменты поддержки индустриального развития.

На втором этапе реализации будет задействован весь набор инструментов поддержки индустриального развития в приоритетных секторах. Будут осуществлены мероприятия по развитию приоритетных кластеров из базовых ресурсных секторов, рыночно-ориентированных секторов и инновационных кластеров. Будет завершено обновление системы институтов развития. Также, при необходимости, политика будет актуализирована, а на завершающей стадии этого этапа будет разработана третья пятилетняя программа индустриально-инновационного развития Республики Казахстан. Кроме того, для кластеров из базовых и рыночно-ориентированных секторов промышленности, а также инновационных кластеров из секторов «новой экономики» необходимо обеспечить достижение международной конкурентоспособности в макрорегионе, включающем страны СНГ и Центральной Азии.

С целью обеспечения соответствия политики изменившимся внешним условиям будет осуществлен ее пересмотр, в том числе будут пересмотрены стратегические планы, пятилетние и трехлетние (с учетом бюджетного цикла) планы мероприятий министерств, а также стратегии развития, пятилетние и трехлетние (с учетом бюджетного цикла) планы мероприятий институтов развития, вовлеченных в ее реализацию.

На третьем – завершающем этапе реализации будет проведена комплексная оценка итогов реализации политики. Наряду с этим будет организована разработка третьей пятилетней программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на период 2020 – 2024 годы.

Список литературы

1. Послание Президента РК - Лидера Нации Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан - 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» // Мысль. - 2013. - № 1. - С. 2-23.
2. Муканов Д. Казахстан: прорыв в инновационную экономику. - Алматы: Центрально-Казахстанское представительство Ассоциации Деловой совет ЕврАзЭС, 2007. - 272 с.
3. Муканов Д. Индустриально-инновационное развитие Казахстана: потенциал и механизмы реализации. - Алматы: Дайк-Пресс, 2004. - 274 с.
4. Каренов Р.С. Приоритеты стратегии индустриально-инновационного развития горнодобывающей промышленности
5. Казахстана. - Астана: Изд-во КазУЭФМТ, 2010. - 539 с.
6. Каренов Р.С., Баймухамедов М. Ф. Проблемы становления и развития современного менеджмента (Книга первая). - Караганда: Издат.-полиграф. центр Казахстанско-Российского ун-та, 2013. - 432 с.

ИННОВАЦИЯ ЦВЕТНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСТАНА

Балгинбай Н.М., Рахманов М.И., Толебаев Н.М
Рудненский Индустриальный Институт, Костанайская обл., г. Рудный.
Email: n.balginbaev@bk.ru, mias_1996@mail.ru, erlan_1501.98@bk.ru

Цветная металлургия – отрасльметаллургии, которая включает добычу, обогащение руд и выплавку цветных металлов и их сплавов. По физическимсвойствам и назначению цветные металлы условно можно разделить на тяжёлые (медь, свинец, цинк, олово, никель) и легкие (алюминий, титан, магний). На основании этого деления различают металлургию лёгких металлов и металлургию тяжёлых металлов.

Цветная металлургия занимала и занимает значимое место среди других отраслей промышленности Казахстана. На нефтегазовую отрасль (3871,8 млрд. тенге или 50,3%). Цветная металлургия находится по этому показателю на втором месте (905 млрд. тенге или 11,7%), далее следуют: пищевая промышленность (8,1%), черная металлургия (7,2%), энергетика (5,5%) и другие отрасли.

Подтвержденные запасы меди Казахстана оцениваются в 37 млн. т (или 5,5% от мировых запасов). По этому показателю Республика занимает 4-е место в мире после Чили, Индонезии и США.На территории Республики Казахстан разведано более 90 месторождений меди. К числу крупнейших относится Жезказганское месторождение медистых песчаников, месторождения медно-порфирового типа Актогайское и Айдарлы.Добычу медьсодержащих руд на территории Республики Казахстан осуществляют дочерние компании АО "Казахмыс", дочерние структуры АО "Казцинк, Актюбинская медная компания, "Майкаинзолото". Все эти предприятия имеют мощности по выпуску меди в медном концентрате. Также медный концентрат выпускает входящее в АО "Казцинк" ТОО "Текелийский горно-перерабатывающий комплекс", осуществляющее переработку клинкера.

Основное количество производимого медного концентрата используется для выпуска рафинированной меди, часть выпущенного в Республике медного концентрата экспортируется.Мощности по выпуску рафинированной меди в Казахстане имеются на 4-х предприятиях. К ним, прежде всего, относятся дочерние подразделения компании "Казахмыс" - ПО "Жезказганцветмет" и ПО "Балхашцветмет". Небольшое количество рафинированной меди производится АО "Казцинк" - на площадке Усть-Каменогорского свинцово-цинкового комбината.Кроме того, мощности по выпуску рафинированной меди из вторичного сырья имеет ТОО "Кастинг" (Алматы), которое в последние годы выпускает около 20 тыс. т меди.

Подтвержденные запасы цинка Казахстана оцениваются в 25,7 млн. т (9,5 % мировых запасов), по этому показателю Республика находится на 4-м месте в мире после Австралии, США и России.Запасы цинка сосредоточены более в чем 50-ти месторождениях, при этом преобладающим типом являются

полиметаллические руды. По данным "Инфомайн", добыча цинксодержащих руд осуществляется на 16 месторождениях.На долю АО "Казцинк" приходится около 87% производства металлического цинка в Казахстане.

Кроме того, строительство мощностей по выпуску цинка из отходов свинцового производства мощностью 30 тыс. т цинка в год осуществило ЗАО "Южполиметалл" (Шымкент).Проект по строительству цинкового завода мощностью 100 тыс.т цинка в год предполагает реализовывать горно-металлургическая компания "ШалкияЦинк".Основной объем произведенного цинка Казахстан экспортирует (85-88% в последние годы), основными направлениями поставок являются: Нидерланды, Турция, Италия, Украина и Китай.Остальная часть произведенного цинка используется внутри Казахстана, главным образом - для выпуска оцинкованного проката на АО "МиттalСтил Темиртау" (бывший Карагандинский металлургический комбинат).

Подтвержденные запасы свинца Казахстана оцениваются в 11,7 млн. т (или 10,1% мировых запасов), по этому показателю Республика находится на 6-м месте после России, Австралии, Канады, США и Китая.Запасы свинца Казахстана сосредоточены в более 50 месторождениях. По данным "Инфомайн", добыча свинецсодержащих руд осуществляется на 15 месторождениях.Общий объем свинца в свинцовом концентрате, получаемого на предприятиях Казахстана, находится на уровне, существенно ниже аналогичного уровня меди и цинка - в пределах 25-50 тыс. т.Дефицит свинцового сырья восполняется за счет импорта свинцового концентрата (из Боливии, Перу и др. стран).Эти поставки составили соответственно 42 и 31 тыс. Казахстан импортирует из России свинцовый лом.Доля металлического свинца Казахстана в общем объеме мирового производства составила около 2%.Подавляющий объем произведенного свинца Казахстан экспортирует (88-93% в последние годы), основными направлениями поставок являются Испания и Россия.

В Казахстане разведано свыше 20 месторождения бокситов, основная часть запасов Республики (около 90%) сосредоточена в месторождениях, находящихся на территории Костанайской области (Западно-Тургайский и Центрально-Тургайский бокситовые районы). При этом разрабатывается 10 месторождений бокситов.Торгайский бокситовый рудник (ТБРУ) разрабатывает бокситы Восточно-Тургайской группы (Аркалыкское, Северное, Нижнее-Ашутское, Верхнее-Ашутское, Уштобинское месторождения).Краснооктябрьский бокситовый рудник (КБРУ) - бокситы Западно-Тургайской группы (Белинское, Аятское, Краснооктябрьское, Увалинскоеи Красногорское месторождения).ТБРУ и КРБУ входят в состав АО "Алюминий Казахстана". Сырьевая база компании оценивается как устойчивая, запасы бокситовых руд на осваиваемых и перспективных месторождениях достаточны для работы предприятия в течение как минимум 50 лет.

Олово является в месторождениях Казахстана попутным компонентом редкометальных и вольфрам-молибденовых руд с ограниченными запасами. До 1995 г. выпуск олова в концентрате осуществлял Белогорский ГОК.

Свыше 80% импортируемого олова используется для производства жести на АО "АрселорМиттал Темиртау" (г. Темиртау, Карагандинская область). Другим относительно крупным потребителем олова является ЗАО "Завод по обработке цветных металлов" (г. Балхаш).

В Казахстане разведаны 7 циркон-рутил-ильменитовых россыпей с небольшими запасами титана. Начата отработка Сатпаевского (бывшего Бектемировского) месторождения (Восточно-Казахстанская область), идут работы на Обуховском (Акмолинская область) и Шокашском (Актюбинская область) месторождениях.

Мощности по выпуску магния также имеются на АО "УКТМК" (Усть-Каменогорск). Объемы выпуска магния, как и титана, компания и Агентство Республики Казахстан по статистике в настоящее время не раскрывает. Основной объем выпускаемого предприятием магния используется для производства губчатого титана на УКТМК. Небольшой объем товарного магния (1-1,5 тыс. т) реализуется на экспорт (главным образом, в США).

Запасы молибдена Казахстана сосредоточены более в чем 30-ти месторождениях, они оцениваются на уровне около 1 млн. т.В настоящее время в Республике Казахстан началась разработка Шорского (Семипалатинская область) и Кызылту-Селетинского (Акмолинская область) месторождений молибденовых руд. Освоение этих месторождений проводит ТОО "Моликен" (на базе ТОО "Степногорский горно-химический комбинат"), созданное в июле 2005 г. национальной атомной компанией (НАК) "Казатомпром" и компанией EurekaMining (Великобритания).На Шорском месторождении компания планирует добывать и перерабатывать до 750 тыс. т руды, на Кызылту-Селетинском - 500 тыс. т руды.

Запасы вольфрама Казахстана сосредоточены в 12 месторождениях, они оцениваются на уровне 2 млн. т WO_3. Производство вольфрамсодержащего концентрата осуществлялось Акчатауским ГОКом (Карагандинская область), который разрабатывал Караобинское и Акчатауское месторождения. Мощность Акчатауского ГОКа составляла, по оценкам, около 1 тыс. т WO_3 в концентрате. Добыча вольфрамсодержащей руды велась рудником им.В 2005 г. на базе рудника им. Жамбыла ТОО "Караоба-2005" осуществило строительство опытно-промышленной установки по обогащению техногенных отходов с получением вольфрамового концентрата. Предприятие выпускает небольшое количество вольфрамового концентрата с содержанием WO_3 - 66,7%.ТОО "СеверныйКатпар" планирует строительство горно-обогатительного комплекса на одноименном вольфрамовом месторождении (Карагандинская область).

Мощности по выпуску металлического ниобия имеет Иртышский химико-металлургический завод (ИХМЗ, Восточно-Казахстанская область), введенный в эксплуатацию в 1958 г.Для выпуска ниобия предприятие использует импортное сырье (из Бразилии, России, Китая), также перерабатывает ниобийсодержащее вторичное сырье с Ульбинского металлургического завода.По оценке, мощности ИХМЗ по ниобию (штабики, слитки, порошки) составляют 120-180 т в год. Получаемая ниобиевая

продукция поставляет на экспорт - в Китай, США, Германию и др. страны.АО "Ульбинский металлургический завод" (Усть-Каменогорск), входящий в состав национальной компании "Казатомпром", выпускает различную продукцию из ниобия - слитки с содержанием 98,8%, прокат (прутки, листы, проволока и др.), чипсы, сплавы ниобия с титаном и цирконием, порошок ниобия. До недавнего времени осуществлялось также производство феррониобия.

В Казахстане имеется несколько мелких месторождений комплексных руд, содержащих тантал (Бакенное, Белогорское, Юбилейное и др.). Их разработку с получением танталсодержащего концентрата (до 30% пятиокиси тантала) осуществлял до середины 90-х годов Белогорский ГОК. Потребителем танталсодержащего концентрата являлись Иртышский химико-металлургический завод и Ульбинский металлургический завод.Иртышский химико-металлургический завод (Восточно-Казахстанская область) имеет мощности по выпуску фтортанталата калия.АО "Ульбинский металлургический завод" является главным производителем металлического тантала на территории СНГ.

Мощности по выпуску цирконового концентрата недавно созданы на Актюбинском заводе ферросплавов корпорации "Казхром". В 2004 г. запущен цех по переработке чернового концентрата, получаемого на Шокашской опытной обогатительной фабрике из титан-циркониевых россыпей Шокашского месторождения (Актюбинская область). Мощность введенного цеха составляет около 7 тыс. т цирконового концентрата в год.Редкие землиЕдинственным производителем редко-земельные минералы(РЗМ) и соединений в Казахстане является ТОО "Иртышская редкоземельная компания" (ИРЗК), созданная в 1999 г. на базе редкоземельного производства Иртышского химико-металлургического завода (пос.Первомайскмй, Шемонаихинский р-н, Восточно-Казахстанская область). Компания контролируется германской фирмой "Sparky".Основной продукцией ИЗРК являются соединения церия и лантана. Предприятие импортирует редкоземельное сырье из России и Китая. В дальнейшем существенную часть выпускаемой продукции предприятие экспортирует в Россию, объем поставок находится на уровне 600-800 т. В основном поставляется раствор нитратов РЗМ, который используется в качестве катализатора на нефтехимических заводах России. Другим основным направлением поставок является Япония.

Мощности по выпуску бериллиевой продукции имеются на АО "Ульбинский металлургический завод" (Восточно-Казахстанская область). С 1997 года АО "УМЗ" входит в состав национальной компании "Казатомпром". Завод начал выпускать бериллиевую продукцию еще в начале 1950-х годов. Предприятие выпускает металлический бериллий различной степени очистки, бериллиевые порошки, бериллиевую бронзу, лигатуры (медно-бериллиевую, алюмобериллиевую и др.), керамические изделия на основе оксида бериллия. Бериллиевая продукция поставляется главным образом на экспорт - в США, страны Европы, Китай, Японию, Россию.

Разведанные запасы золота Казахстана оцениваются на уровне 1700 т (4%

от мировых запасов) по этому показателю Республика занимает 7 место в мире после ЮАР, США, Австралии, России, Канады, Узбекистана и Индонезии.

В настоящее время в Казахстане разведано 199 промышленных месторождений золота, практически во всех регионах страны, в том числе 127 коренных месторождений, 40 комплексных, 32 рассыпных. Основная доля запасов приходится на руды медных и полиметаллических месторождений (68%). Наиболее крупными из собственно золоторудных месторождений являются - Васильковское (разведанные запасы - 360 т золота) и Бакырчик (277 т).

Запасы серебра Казахстана разведаны более чем в 100 месторождениях, при этом основная доля (около 60%) приходится на полиметаллические (медно-свинцово-цинковые) месторождения. Уровень содержания серебра в рудах этих месторождений находится на уровне от 40 до 100 г/т. Около 25% запасов серебра Республики сосредоточено в месторождениях медистых песчаников (Жезказганское и др.), где содержание серебра составляет 10-20 г/т. Доля собственно золото-серебрянных руд в общем объеме запасов и добычи серебра незначительна.

Цветная металлургия - ключевая отрасль обрабатывающей промышленности Республики Казахстан, формирующая экспортный потенциал страны. Продукция сектора используется в машиностроении, электротехнике, строительстве, радиоэлектронике.

Импортная емкость внутреннего рынка и рынков макрорегиона по приоритетным товарным группам составляет 111 и 6 718 млн. долл. США соответственно.

Приоритетные виды деятельности цветной металлургии:

- производство благородных (драгоценных) металлов;
- производство алюминия;
- производство свинца, цинка и олова;
- производство меди;
- производство прочих цветных металлов;

В период с 2015 по 2019 годы государственная политика в развитии цветной металлургии страны будет направлена на расширение производства базовых металлов: меди, золота, титана, алюминия; увеличение объемов производства изделий: катанки, проволоки, проката, профиля и сплавов, фольги, ювелирных изделий, изделий для смежных отраслей.

Как сказал глава государства НурсултанАбишевич Назарбаев:

- Я очень часто во сне стою у горла доменной печи, а мысли работают, и я говорю себе: «Как же так? Я же Президент. Почему я стою тут?». Это никогда не дает забыть, откуда я вышел, кем я был, кем меня народ сделал. От того и близость к вам всем, от того и понимание чаяний всех людей труда, руками которых вообще-то создается все благо, которое есть на земле и у нас в Казахстане тоже.

- Все это вынуждает нас стремиться производить инновационные продукты с более высокой добавленной стоимостью, - заявил он. -

Первостепенной задачей, стоящей перед Казахстаном, является переход экономики от сырьевой к перерабатывающей промышленности и далее к более высоким переделам. В этом процессе одна из важнейших ролей отводится горно-металлургическому комплексу.

В программе индустриально-инновационного развития перед ГМК поставлена задача вдвое увеличить объем производства продукции относительно 2016 года. В частности, есть крупные проекты по наращиванию выпуска стали до 10 миллионов тонн в год, феррохрома до 640 тысяч тонн, алюминия до 350 тысяч тонн.

- Для достижения поставленных задач у нас есть все необходимые ресурсы, нужно только качественно их использовать, - заметил Нурсултан Назарбаев.

Разведанных месторождений с богатым содержанием полезных ископаемых становится все меньше, поэтому, убежден он, надо сосредоточиться на разработке технологий по их обогащению. Кроме того, в стране накопилось более 20 миллиардов тонн техногенных отходов ГМК. Их необходимо рассматривать как самостоятельную сырьевую базу металла.

Список литературы

1. http://invest.gov.kz/ru/pages/cvetnaya-metallurgiya
2.http://college7-pav2.kz/news/29_oktjabrja_2015_goda_na_baze_pavlodarskogo_kolledzha_cvetnoj_metallurgii_sostojalsja_regionalnyj_seminar_vzaimodejstvie_obrazovanija_i_biznes/2015-11-05-104
3. http://www.zakon.kz/4753500-v-kazakhstane-rost-obema-produkcii.html
4. http://www.mymetal.ru/?news/industry/details/36176
5. http://astana.rusmet.ru
6. http://bourabai.kz/ei/ei7-03.htm

РАЗВИТИЕ ЧЕРНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСТАНА

Бутикенов А.Ж., Варварюк А.А
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный,Республика Казахстан
E-mail:alio9595@gmail.com

Чёрная металлургия - отрасль тяжёлой промышленности, включающая предприятия по добыче, обогащению и окускованию рудного сырья, выплавке чугуна (доменное производство), стали и производства проката, труб, ферросплавов, железных порошков, легированных металлов, огнеупоров и вторичной обработки чёрных металлов. Основные горные подотрасли черной металлургии - железорудная промышленность, марганцеворудная промышленность, хромитовая промышленность. Основные виды продукции черной металлургии - руды, концентраты, окатыши, агломерат, чугун, сталь,

горячекатаный и холоднокатаный прокат, стальные трубы, метизы и другие металлоизделия.

Как известно, сырьевыми источниками, способствующими развитию черной металлургии в республике, являются железная руда, месторождения хромитовых и марганцевых руд, коксующиеся угли, флюсовое и огнеупорное сырье. Доля Казахстана в общемировых разведанных запасов: железные руды 6% (5 место в мире); марганцовые руды 30% (2 место в мире); хромовые руды 37,6% (1 место в мире).

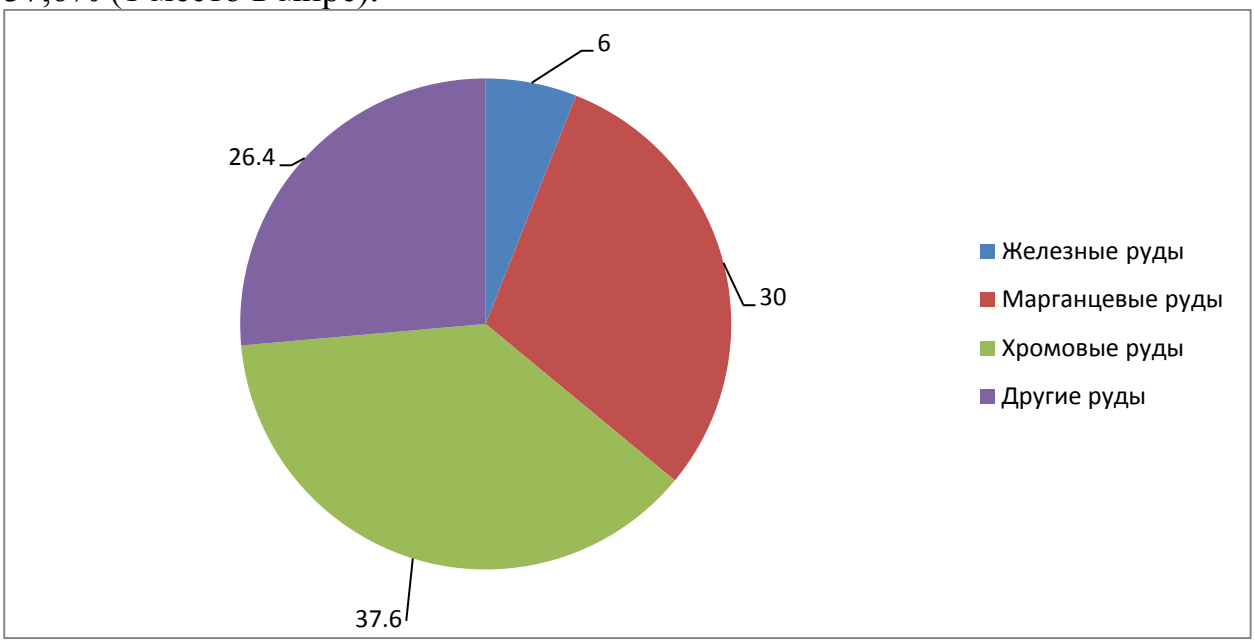

Рисунок 1- Запасы руд чёрных металлов в Республики Казахстан

Анализ показывает, что сырьевая база черной металлургии располагает достаточными запасами, разработка которых способна не только обеспечить эффективную работу металлургических предприятий республики (АО «АрселорМиттал Темиртау», Актюбинский и Аксуский ферросплавный заводы), но и осуществлять поставку их продукции на экспорт.

Сейчас основные балансовые запасы железных руд сосредоточены в Костанайской и Карагандинской областях, где на их базе действуют горнообогатительные предприятия, такие как: АО «ССГПО» в Костанайской области и АО «ТНК Казхром»; ПО «Оркен-Атасу»; ПО «Оркен-Кентобе» в Карагандинской области. В настоящее время разрабатываются 12 месторождений. Степень подготовленности запасов к промышленному освоению составляет 53,2 %. В Казахстане эксплуатируется несколько месторождений железных руд, с утвержденными запасами свыше 6 млрд. т, среди которых Соколовско-Сарбайское (включая Качары), с утвержденными запасами более 2500 млн. т (содержание железа 38-43 %, вредная примесь - сера), Лисаковское, с утвержденными запасами 3000 млн. т (содержание железа 34-38 %, вредная примесь - фосфор), Атасуйское (Кентюбинское, Каражальское), с утвержденными запасами более 800 млн. т (содержание железа 48-70 %, вредная примесь - сера), Атансорское, с утвержденными запасами более 39 млн. т (содержание железа 35-57 %, вредные примеси отсутствуют).

В целом Горно Металлургический Комбинат (ГМК)- экспортоориентированный сегмент экономики, практически все производимые в Казахстане металлы и металлопродукция экспортируются. Необходимо отметить, что при всем разнообразии и больших объемах металлопродукции производство готовых металлических изделий характеризуется незначительными объемами и скудностью ассортимента. Такие тенденции развития металлургической отрасли Казахстана привлекли к тому, что предприятия металлургического комплекса экспортируют 80% своей продукции, т.е. для развивающейся сейчас строительной индустрии, и в целом для промышленности не используется отечественная металлопродукция. Доля металлургического комплекса в общем объеме экспорта страны составляет 35%.

Существует три основных способа разработки месторождений полезных ископаемых:

- открытый;
- подземный;
- комбинированный.

Чаще всего применяется открытая добыча руды. Предприятия организуют необходимую инфраструктуру и разрабатывают месторождения карьерами. Размеры карьеров зависят только от особенностей того или иного месторождения полезных ископаемых. Открытым способом разработки добывается почти 2/3 всех природных полезных ископаемых. Также это наиболее экономичный метод, который позволяет использовать мощное и производительное оборудование и технику. При такой разработке полезных ископаемых из хозяйственного оборота изымаются большие площади лесов или сельскохозяйственных угодий. Чтобы вскрыть залежи полезных ископаемых необходимо извлечь и складировать огромное количество пустых пород.

В случае, когда обнаруженные рудные залежи или тела залегают на большей глубине, то при их извлечении используют подземный метод добычи. Это более дорогостоящий метод по сравнению с открытым, но он актуален, когда нет технической возможности разработки месторождений полезных ископаемых с поверхности. Истощение запасов железных руд, залегающих близко к поверхности, влечет за собой увеличение глубины разведки и добычи рудных залежей. С помощью подземного способа добывается более 70% железной руды.

Технологии подземной разработки железорудных месторождений совершенствуются. Значительно поднялась степень механизации вспомогательных процессов. Получает распространение применение искусственных затвердевающих смесей, которыми заполняют выработанное пространство горных выработок.

Правительством Казахстана утвержден новый Комплексный план по развитию ГМК.

В период с 2015 по 2019 г. госполитика в отрасли будет направлена на реализацию приоритетных направлений: производство высококачественного

сырья для получения стали (гранулированный чугун и ГБЖ, увеличение объемов и производство новых видов ферросплавов), выпуск новых видов стали (трубной и спецсталей) и расширение ассортимента высоколегированной стали.

До 2018 г. в ГМК запланирована реализация 31 инвестпроекта на общую сумму 1,3 трлн. тенге (порядка $700 млн).

Стратегические проекты в отрасли чёрной металлургии:

Алматинская область - создание производства передельного чугуна мощностью 400 тыс. тонн чугуна в год;

Карагандинская область - увеличение производства стали до 6 млн. т в год;

Костанайская область - организация производства металлизованного продукта мощностью 1,8 млн. т брикетированного железа;

Мангистауская область - строительство электросталеплавильного комплекса мощностью 600 тыс. т;

Павлодарская область - развитие трубопрокатного производства с увеличением мощностей до 270 тыс. т труб в год (ряд крупных проектов).

Список литературы:

1. http://articlekz.com/
2. https://ru.wikipedia.org/
3. http://mining.kz/
4. Татарченко Д.М.- Металлургия чугуна, железа и стали. М.-Л.: Государственное научно-техническое издательство, 1932.
5. Кокетаев А., Мейрманова А., Жактаева Р., Артыкбаев К., Тамабаева С. Стратегические ориентиры развития горнометаллургического комплекса // Промышленность Казахстана. - 2009. - № 4(55) - № 5(56). - С. 31-34.
6. Турдахунов М.М. ССГПО - ведущее предприятие Республики Казахстан по добыче и обогащению железной руды // Горный журнал. - 2001. - № 11. - С. 16-22.

ГИДРОМЕТАЛЛУРГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПЕРЕРАБОТКИ НИЗКОСОРТНЫХ РУД И ТЕХНОГЕННЫХ ОТХОДОВ ОБОГАТИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Жумагалиев Д.Р.,Суржко С.В.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: zhumagaliev1997@mail.ru, sergei_surzhko@mail.ru

Около 20% мирового производства базируется сегодня на гидрометаллургии. Для эксплуатируемых годами месторождений - это один из

самых оптимальных способов обработки бедных, как может показаться на первый взгляд, руд.

Казахмыс впервые в своей практике внедряет гидрометаллургию в своем производстве. Преимущество ее в том, что станет возможным извлекать металл в черновой концентрат, в данном случае медь, с максимальным извлечением до 92-94%. Сегодня специалисты компании вплотную подошли к завершению разработки по гидрометаллургической технологии переработки низкосортных руд и техногенных отходов обогатительного производства.

Основное преимущество гидрометаллургии - это возможность вовлечения в переработку низкосортного сырья. На сегодняшний день, например, за 80 лет эксплуатации Жезказганского месторождения, из недр извлечено более 1 млрд. тонн руды. Мы наблюдаем количественное и качественное истощение запасов, имея в запасах сотни тонн ранее не перерабатываемых руд. При этом мы прекрасно понимаем, что для Жезказганского региона восполнение сырьевой базы - важнейшая социально-экономическая задача. Два этих важных вопроса может решить переход на гидрометаллургию. Предприятия рассматривают варианты возможности вовлечения в добычу ранее неперерабатываемых, окисленных, смешанных, упорных окисленных руд. К примеру, месторождение смешанных руд Таскора, где в отвалах лежит более 2 млн. тонн руды, это забалансовые сульфидные медные руды Жезказгана и железорудные руды Соколовско-Сарбайского месторождения, это отходы обогатительного производства. Это лежалые хвосты обогатительных фабрик, с низким содержанием меди и железорудных минералов.

Если вкратце остановиться на технологии, то она заключается в использовании окислительного хлорирующего обжига, выщелачивания, колонного сорбционного извлечения меди, серебра, рения и электролиза меди. Что касается новшеств, то здесь можно отметить два процесса: предварительное обогащение и окислительно-хлорирующий обжиг в шахтной печи. При разработке технологий рассматривались несколько видов предварительного обогащения. Это - рентгеноспектральная сепарация, фотометрия и флотационный способ предварительного обогащения, т. е. получение чернового медного концентрата.Окислительно-хлорирующий обжиг-самое главное звено в этой технологии. Огарок после окислительно-хлорирующего обжига подвергается традиционным способам гидрометаллургии - выщелачиванию, сорбции, электролизу. Теоретически предварительное обогащение, конечно, применяется во многих случаях. Также теоретически отдельно разработаны технологии сульфатизирующих обжигов. Но преимущество представленного варианта в том, что из бедных руд извлекаем металл в черновой концентрат, в данном случае медь, с максимальным извлечением до 92-94%. А уникальное преимущество хлорирующего обжига в шахтной печи, в том, что в мире такой печи пока нет - это собственная разработка корпорации «Казахмыс». Первая лабораторная печь была изготовлена 2 года назад на Карагандинском литейно-

машиностроительном заводе. Были проведены первые лабораторные испытания, затем была изготовлена 800-килограммовая печь с разовой загрузкой, проведены на ней все укрупненные лабораторные исследования. На сегодняшний день ведутся работыпо проектированию промышленной печи непрерывного действия производительностью 5 тонн/час по черновому медному концентрату. Эта печь будет частью опытно-промышленного участка, который проектируется в данный момент для Жезказганского медеплавильного завода (ЖМЗ). На ЖМЗ будут проектироваться обжиговая шахтная печь и гидрометаллургический участок по переработке черновых концентратов из забалансовых руд и хвостов обогатительного производства. Стоимость проектирования опытно-промышленного участка около 2 млн. долларов.

Сроки окупаемости, например, по смешанным и окисленным рудам - 1год, забалансово - сульфидным рудам - 2 года, по хвостам инвестиции окупятся в течение полутора лет.

Внедрение разработанных инновационных технологий переработки руд и отходов обогатительного производства - это:

- ✓ восполнение сырьевой базы;
- ✓ увеличение полноты выемки запасов из недр, комплексное и рациональное использование минерального сырья;
- ✓ обеспечение рентабельности выпуска катодной меди;
- ✓ продление срока эксплуатации действующих рудников более чем на 40 лет;
- ✓ практически полное исключение негативного техногенного воздействия производства на окружающую среду;
- ✓ обеспечение занятости населения на десятилетия.

Инновационная технология подразумевает три основных этапа переработки минерального сырья: обогащение, пирометаллургию (обжиг) и гидрометаллургические методы получения товарной продукции. Но для того, чтобы достичь рентабельности, на каждом переделе необходимо извлекать целевые компоненты. На обогащении - это получение концентрата с максимальным извлечением меди и драгоценных металлов. Наиболее эффективен в данном случае хлорирующий обжиг концентрата. В промышленности он не применялся по многим причинам. Основная проблема - невозможность реализации в промышленных масштабах. Решением для данной проблемы является разработка новой конструкции печи. Также был разработанпроцесс хлорирующего обжига, позволяющий максимально эффективно хлорировать целевые компоненты, при этом практически исключаются загрязняющие выбросы в окружающую среду. При выщелачивании серной кислотой, после хлорирующего обжига, возможно, максимально извлечь в раствор - медь, серебро, рений. То есть, получается единое выщелачивание и комплексное извлечение нужных компонентов. За этими этапами следует переработка растворов и извлечение металлов из растворов в товарную продукцию, включающая множество способов. Сквозное извлечение рения в мире достигает максимально порядка 20-25%. В настоящее

время практическое извлечениеценного компонентадоходит до 50%. На стадии очистки растворов появляется возможность извлечения из растворов ценные компоненты, в том числе и железный купорос.

Новая технология принципиально отличается от пирометаллургии, и в первую очередь именно тем, что позволяет перерабатывать низкосортное сырье, получая при выходе продукт высокого качества. Безотходное производство - это оптимальный и эффективный метод работы в будущем, который позволит увеличить производственные мощности. К тому же, гидрометаллургия - это та технология, при которой снизится количество выбросов и загрязнений в окружающую среду. Если до этого плавили медь при температуре 1200 градусов, то в будущем она снизится до 400-450 градусов.

Еще одной из технологий переработки руд является технология гидрометаллургической комплексной переработки техногенного свинец содержащего сырья с извлечением свинца и сопутствующих металлов в товарные продукты и одновременным снижением экологического воздействия производства тяжелых цветных металлов на окружающую среду.

Технология позволяет:

• получать новую для Казахстана импортозамещающую и экспортоориентированную свинцовую продукцию с высокой добавленной стоимостью;

• повысить сквозное извлечение свинца из рудного сырья в товарную продукцию;

• снизить себестоимость свинцовой продукции за счет сокращения энергетических затрат и количества переделов по отношению к традиционным способам получения химических соединений свинца;

• снизить экологическое воздействие свинцовых производств на окружающую среду.

• вовлечь в переработку запасы окисленных никелевых руд Казахстана (около 40 месторождений);

• получить никелевый концентрат с извлечением никеля до 70-95% (в зависимости от вида сырья и выбранной схемы переработки).

Проведены полупромышленные испытания технологии. По разработанной технологии выполнен технологический регламент на проектирование цеха по переработке свинецсодержащего сырья.

Список литературы

1. http://mykazakhmys.kz/news/newspaper/23-23-2014-1/file.html

2. Александрова Т.Н., Кусков В.Б., Львов В.В., Николаева Н.В. Обогащение полезных ископаемых/ Национальный минерально – сырьевой университет "Горный", 2015. - С. 144

3. Евдокимов С. И. Переработка отходов металлургического производства с целью комплексной утилизации / С. И. Евдокимов, В.С. Евдокимов // Цветная металлургия. – 2013. - № 4. – С. 57-63.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБОРУДОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ САРБАЙСКОГОКАРЬЕРА

Мыльникова И. В., Бауэр Е. С.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный, Республика Казахстан
Email:irina_zabashta@mail.ru, b.e.s.1605@list.ru

Акционерное обществоСоколовско-Сарбайский горно-обогатительный комбинат(АО «ССГПО») образовано 30 июня 1954 года на базе Соколовского и Сарбайского месторождений магнетитовых руд.

ССГПО сегодня - крупнейшее предприятие Казахстана и стран Содружества Независимых Государств по подготовке железорудного сырья. Основная продукция – офлюсованные железорудные окатыши и железорудный концентрат. Это высококачественное сырье для доменного производства, соответствующее мировым стандартам, пользуется высоким спросом у металлургов. Объединение поставляет свою продукцию в Республику Казахстан (Карагандинский МК), Россию (Магнитогорский МК), а также в Китай.

Источником сырой железной руды для переработки на обогатительных фабрикахобъединений являются Сарбайский, Соколовский, Качарский, Куржункульский карьеры, а также Соколовский подземный рудник.Карьеры-уникальные инженерные сооружения, глубина которых достигла Сарбайского-427 метров (проектная 610 метров), Соколовского –480 метра (проектная 580 метров), Качарского–297 метров (проектная 750 метров). ССГПО остаётся крепким фундаментом экономики региона и вносит весомый вклад в развитие нашего государства

Соколовско-Сарбайское горно-обогатительное производственное объединение (ССГПО) в составе группы ENRC из года в год наращивает темпы производства, внедряя самые современные технологии и оборудование, укрепляя тем самым свои позиции на мировом железорудном рынке. Сегодня ССГПО входит в число ведущих горнодобывающих предприятий мира.

Наряду с созданием новых производств ведётся масштабная работа по модернизации действующего производства. Только за последние пять лет инвестиции в это направление составили около 148 млрд. тенге. Сегодня во всех подразделениях предприятия активными темпами ведётся техническое перевооружение.

Показатели будут расти и дальше, потому что для достижения этого результата делается очень многое. На предприятии АО ССГПО используется самая передовая горнодобывающая техника от мировых производителей. Если раньше здесь использовались 5–8-кубовые экскаваторы, то сегодня здесь работают настоящие гиганты с объёмом ковша 21 и 27 кубов. Это уникальная техника. Во всем мире всего четыре 27-кубовых экскаваторов, один из них работает в ССГПО. 21-кубовых экскаваторов на планете всего десять, четыре из них также работают в АО ССГПО.

Рисунок 1 –Экскаватор *HITACHI* EX 3600

Что касается технологического транспорта, то раньше на АО ССГПО работали самосвалы грузоподъёмностью до 90 тонн, сейчас же здесь по дорогам карьера колесят 180-тонные гиганты. Соответственно, повышается производительность, улучшаются условия труда, персонал проходит дополнительное обучение. Если, к примеру, в 2014 году добыча руды в Сарбайском рудоуправлении составила около 8 млн. тонн, то только за первое полугодие текущего года уже добыто более 8 млн. тонн.

Рисунок 2 - Самосвалы Hitachi EH3500ACII

В настоящее время на Сарбайском месторождении действуют 15 экскаваторов типа ЭКГ.

Экскаваторы ЭКГ - собирательное понятие для определённого класса машин. Аббревиатура «ЭКГ» образована из слов «экскаватор», «карьерный», «гусеничный». Экскаваторная техника используется для разработки карьеров и

грунтов различных категорий. Основной сферой применения машин является горнодобывающая промышленность. Здесь ЭКГ выполняют работы по разработке, вскрытию пород и полезных ископаемых с их последующей погрузкой в транспортную технику или отвал.

Рисунок 3 - Экскаваторы ЭКГ с ёмкостью ковша 8-10 м^3

В группе экскаваторов ЭКГ-8 всего одна модель - ЭКГ-8И. Экскаватор ЭКГ-8И оснащается электромотором мощность 520 кВт и имеет эксплуатационную массу 373 тонны. Тяжёлая машина может преодолевать подъёмы до 12 градусов, сохраняя при этом работоспособность.

Ещё один экскаватор ЭКГ-8 с маркировкой УС является модификацией более поздней версии ЭКГ-10. Машина оснащается удлинённой стрелой для погрузки породы на уровне стоянки транспортной техники. ЭКГ-8УС предназначен также для отработки уступов большой высоты и для перемещения железнодорожных путей.

Экскаваторы серии ЭКГ-10 оснащаются ковшами объёмом 10 м^3. В основную линейку входит три модификации: ЭКГ-10, ЭКГ-10Р и ЭКГ-10М.

Экскаватор ЭКГ-10 является базовой моделью и выпускается для разработки горных пород на открытых карьерах с их последующей погрузкой в транспортные средства. Модификация ЭКГ-10Р оснащается ковшом объёмом 8 м^3 и отличается от базовой версии увеличенным усилием подъёма. Здесь показатель равняется 110 тоннам.

Версия экскаватора ЭКГ-10М оборудована широким ковшом вместимостью 11,5 м3. Основное назначение техники — разработка угольных разрезов. Для этого производитель предусмотрел специальную конструкцию рабочего оборудования для его лучшей наполняемости.

Совершенствование технологического оборудования в условиях Сарбайского карьера в первую очередь подразумевает процесс технологического перевооружения. Так в 2016 году АО ССГПО закупило

партию автосамосвалов HITACHI марки EH1100-5, что позволит добиться большей эффективности производства. Так же можно сравнить технологический парк Качарского рудоуправления и Сарбайского рудоуправления. Например, если производительность одного экскаватора Сарбайского карьера в месяц находится в пределах 154- 177 тыс.м^3, то производительность нового экскаватора Hitachi EX 5500-6 превысит этот показатель в два раза. Таким образом, при обновлении парка экскаваторов месячная производительность Сарбайского рудоуправления увеличится в два раза. Это позволит повысить производительность карьера, обеспечив безопасные условия работы и снижение издержек, а также сохранить объёмы производства АО ССГПО и вывести объединение на новый этап развития, тем самым повысив его рейтинг в списке мировых производителей железной руды.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Багаутинов Г.А. Автоматизация процесса экскавации одноковшовых экскаваторов - механических лопат
2. Ефимов В.Н., Цветков В.Н., Садовников Е.М. Карьерные экскаваторы
3. Официальный сайт компании EurasianResourcesGroupwww.erg.kz/ru
4. Официальный сайт журнала «Горная промышленность» www.mining-media.ru

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Сыдыкова А.Н., Саграева А. А.,
Рудненский Индустриальный Институт, город Рудный, Республика Казахстан
E-mail: kesha_nba@mail.ru, sagraevaaida@gmail.com

Металлургическая промышленность Казахстана является крупным сектором отечественной экономики. Основные горно-металлургические компании Казахстана, прежде всего Евразийская промышленная ассоциация, «МиттalСтил Темиртау» (Испат-Кармет), АО «Корпорация «Казахмыс», АО «Казцинк», представляют собой единый производственно-хозяйственный комплекс, имеющий в своем составе предприятия по добыче, обогащению и металлургической переработке, а также энерго- и тепловырабатывающие предприятия, развитую инфраструктуру, обеспечивающую финансовые, маркетинговые, сбытовые, внешнеэкономические, научно-исследовательские работы.

Особенностью металлургической промышленности как инновационного объекта являются высокие капитало-, материало-, энергоемкость производств и продолжительность инвестиционного цикла.

Преимуществом металлургии Казахстана является наличие собственной минерально-сырьевой базы. Как известно, казахстанские руды, содержащие цветные металлы, являются комплексными, имеют сложный структурно-минералогический состав. Они включают широкий спектр редких и рассеянных элементов. В то же время структура, физические, химические и другие характеристики казахстанских руд при добыче, обогащении и металлургической переработке требуют индивидуальной технологии для каждого месторождения.

Запасы минерального сырья в Казахстане действительно большие, но не всегда конкурентоспособные из-за малого содержания целевого металла, упорности руды, а также территориальных, транспортных и других ограничений.

Существующие технологии производства цветных и редких металлов в Казахстане не в полной мере соответствуют современным требованиям экологии, экономики и комплексного использования минерального сырья. Известные пирометаллургические процессы по действующим технологиям металлургических заводов характеризуются наличием большого количества вредных газообразных выбросов и твердых отходов, загрязняющих окружающую среду. Кроме того, твердые отходы (промпродукты в виде шлаков, шламов и т. д.) накапливаются на территориях металлургических заводов, занимая огромные площади.

Следовательно, необходимо увеличивать объем исследований, направленных на замену традиционных технологий на более высокоэффективные, экологически чистые и безотходные, позволяющие получить не только низколиквидные металлы, но и металлы, и материалы с высокой добавленной стоимостью.

В связи с этим в качестве приоритетов научно-технологического направления отрасли можно назвать:

- разработку новых технологий, обеспечивающих резкое снижение капитальных затрат и уменьшение выбросов вредных веществ, вовлечение в производство коллективных концентратов, низкокачественного исходного сырья и промпродуктов для повышения комплексности использования сырья и расширения сырьевой базы;

- эффективные технологии и модули по получению особо чистых металлов, сплавов и композиционных материалов: исследование, разработка и промышленное освоение технологии выплавки широкого спектра сплавов на основе титана, марганца, вольфрама, молибдена, циркония, ниобия и т. д.;

- создание мини-производств на базе модульных технологий для удовлетворения внутреннего спроса на металлопродукцию, в том числе получения цветных покрытий, алюминиевой продукции. Организация гибких автоматизированных производств низколегированных, нержавеющих марок стали;

- технолого-экономическое обоснование и строительство заводов по производству сплавов с легирующими добавками и изделий из них;

- современные технологии, строительство металлургического передела для централизованной переработки золото-мышьяксодержащих флотационных и гравитационных концентратов с получением готовой товарной продукции - сплава Доре, или катодного золота. Разработка технологии по извлечению золота, теряемого с хвостами обогащения золотоизвлекательных фабрик; форсированное освоение крупных месторождений золота - «Бакырчик» и «Васильковское»;

- технологии получения полупроводниковых материалов на основе редкихрассеянных металлов, позволяющие организовать производство высокорентабельных производств материалов высокой ликвидности;

- принципиально новые технологии обогащения высокофосфористых буро-железняковых руд для «Испат-Кармета» и повышение экспортного потенциала металлургической промышленности Казахстана. Исследование и разработки технологических схем добычи и обогащения хромитовых, марганцевых и железомарганцевых руд, имеющих стратегическое значение.

В последние десятилетия в переработку в Казахстане вовлекалось все большее количество труднообогатимых руд, и сегодня сложилась ситуация, при которой в цикле обогащения цветных, редких, рассеянных и благородных металлов на горные работы приходится 15-20 % потерь, на обогатительный цикл - 60-70 %, на металлургический передел -15-20 % (Рисунок 1) .

Высокотехнологичная продукция (продукция с высокой добавленной стоимостью) из отечественного металла в Казахстане практически не производится и на экспорт не поставляется.

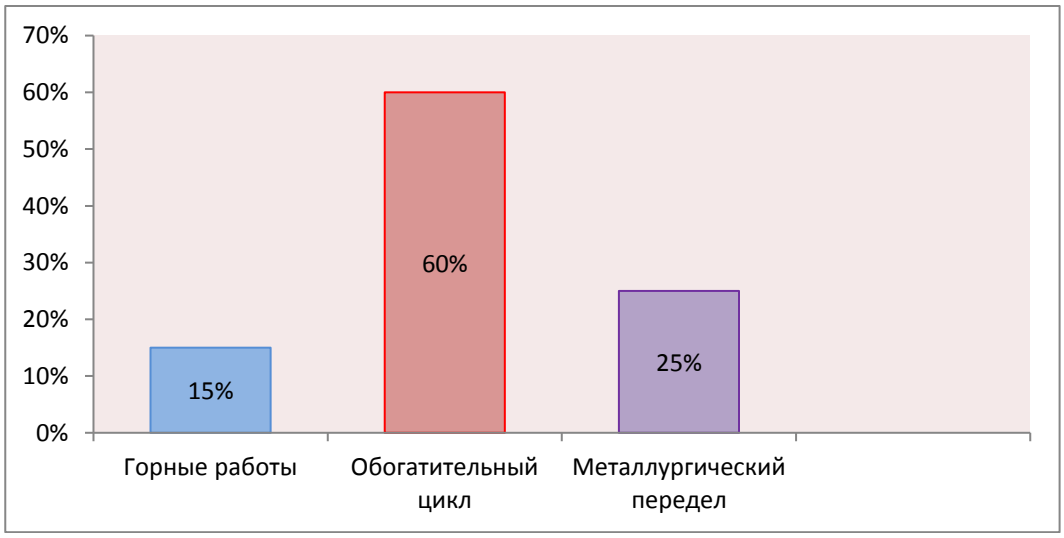

Рисунок 1 –Гистограммапотерь при переработке руды

Одной из актуальных проблем для цветной металлургии является вопрос сырьевой базы. Другая проблема металлургов заключается в низком уровне комплексности в использовании сырья и больших потерях ценных металлов на стадии обогащения и металлургической переработки. Сегодня на них растет спрос на мировом рынке. Приходится констатировать, что страна потеряла

рынок на эти металлы за 10 прошедших лет. Эти металлы составляют основу высоких, наукоемких технологий в электронике, авиакосмической, автомобилестроительной и других отраслях.Ниже приведены результаты swot-анализа металлургической промышленности (Таблица 1):

Таблица 1– Результаты swot-анализа металлургической промышленности.

Внутренняя среда	
Сильная сторона	**Слабая сторона**
− наличие собственной материально-сырьевой базы; − развитая инфраструктура; − производственно-технологический опыт; − широкий спектр металлов; − высокопрофессиональный кадровый корпус.	− старение производственных фондов; − технологическое отставание; − сложный состав руд; − низкий уровень передела и малая номенклатура металлоизделий; − недостаточный приток молодых кадров.
Внешняя среда	
Возможности	**Угрозы**
− спрос на цветные металлы на мировом рынке; − возникновение мультипликативного эффекта; − использование вторичных техногенных образований; − расширение партнерских и кооперационных отношений.	− закрепление статуса сырьевого придатка развитых стран; − невыявление в течение 5-10 лет новых конкурентоспособных месторождений меди, цинка и золота; − критическое запаздывание в понимании необходимости стратегического государственного регулирования отрасли; − неполнота и несистемность достоверной информации по отрасли при принятии радикальных решений; − потеря наработанных знаний и технологического опыта.

В Казахстане расположено около 20 предприятий, выпускавших ранее редкие и рассеянные металлы, которые необходимо реанимировать с участием институтов развития(Рисунок 2).

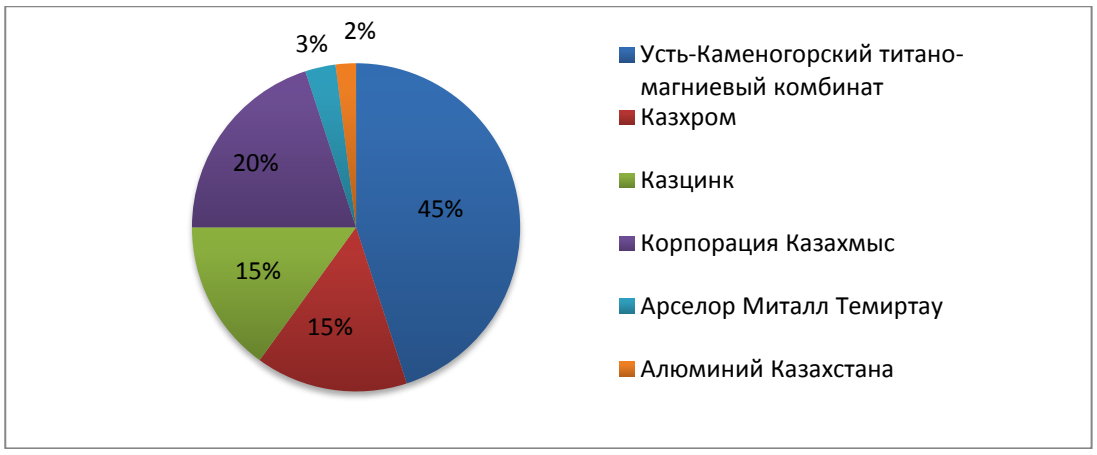

Рисунок 2 – Диаграмма состояний предприятий, выпускавших ранее редкие и рассеянные металлы

Большим резервом, особенно в условиях дефицита минерального сырья, является использование вторичного лома. Цветной и черный лом по заниженным ценам продолжает отправляться на экспорт.

Конкурентоспособность отечественного цветного металла на мировом рынке определяется не только качеством в смысле физико-химического состава, его чистоты, но и энергоемкостью. По имеющимся данным, расходы электроэнергии на каждую тонну выпускаемой продукции в стране превышают в 2 раза по сравнению с аналогичным производством технически развитых стран.

Признавая нахождение крупных отечественных металлургических предприятий под частным управлением, следует стимулировать отечественный бизнес на развитие «малой металлургии» на базе малых и средних месторождений республики.

Следует сформировать программу по созданию специализированных производств и мини-заводов по освоению высокотехнологичной продукции: сортового проката, композиционных материалов.

В настоящее время владельцы предприятий металлургической промышленности проводят мероприятия по диверсификации и техническому перевооружению предприятий: пуск и освоение цинкового завода в городе Балхаш, строительство установки по непрерывной разливке стали в городе Темиртау, проектирование электролизного завода в городе Павлодар, техническое перевооружение ферросплавных производств. Оживились геологоразведочные работы для укрепления сырьевой базы компаний.

Однако эти меры неадекватны требованиям времени, Стратегии «Казахстан-2030». Ускорение инновационного развития в условиях глобализации мировой экономики следует ожидать при гармонизации интересов монополистов, государства и общества. Правительство страны должно взять на вооружение известные в мире инструменты экономического регулирования металлургической промышленностью.

Инновационное развитие горно-металлургической отрасли позволяет обеспечить:

- увеличение объема наукоемкой, высокотехнологичной продукции в ВВП, выпускаемой обрабатывающей промышленностью;

- диверсификацию и техническое перевооружение металлургических предприятий для повышения качества металла, увеличение доли металла с высокой добавленной стоимостью, развитие 4- и 5-го технологических переделов (прокатное производство, производство специальных сплавов, композиционных материалов и других);

- расширение номенклатуры сертифицированного металла для удовлетворения внутреннего потребления: машиностроительной, строительной, нефтегазовой, сельскохозяйственной отраслями;

- развитие малой металлургии, комплекса мини-заводов на основе освоения малых и средних месторождений и техногенных образований;

- реанимацию и развитие производств тугоплавких, редких и редкоземельных металлов, что даст импульс становлению отечественных высокотехнологичных производств (радиотехнического, электротехнического, машиностроительного, приборостроения и других) и позволит занять отрасли должное место на мировом рынке металла.

В результате реализации предложений по развитию научно-технологических направлений:

- сохранится лидирующее положение металлургической промышленности в экономике Казахстана в течение столетий;

- будет создан комплекс инновационных производств на базе отечественной минерально-сырьевой базы, в том числе техногенных образований, что ускорит темпы экономического роста страны за счет развития высокотехнологичных наукоемких отраслей: обрабатывающей, электронной, радиотехнической, телекоммуникации и связи, медицинского и бытового приборостроения и других;

- прекратится рост депрессивных территорий (регионов) из-за снижения добычи и переработки традиционного сырья путем переориентации производственных мощностей, действующих металлургических предприятий на выпуск металла и продукции с высокой добавленной стоимостью;

- повысится инвестиционная привлекательность металлургической промышленности Казахстана при увеличении добычи, переработки и поставки на мировой рынок конкурентоспособных стратегических металлов и продукции из них, потребляемых зарубежными высокотехнологическими компаниями: авиакосмическими, ракетно-техническими, электронными, автомобилестроительными и другими.

Список литературы:

1.http://mining.kz/component/k2/item/90-innovatsionnoe-razvitie-metallurgicheskogo-kompleksa-respubliki-kazakhstan

2. http://articlekz.com/article/5465

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО – ЭССЕНЦИАЛЬНЫЙ ВЕКТОР ИННОВАЦИОННОЙ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Шаймерденова Г.А.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный
Республики Казахстан
E-mail: asyishai@mail.com
Научный руководитель Султангалиева М.Д.,

«Сейчас мир меняется быстрыми темпами.
Наступает другая эпоха. На наших глазах
возникает новая глобальная реальность
с иными возможностями и рисками.»
Н.А. Назарбаев.

Образование и наука как социальные отрасли основываются на модернизации научно-технического потенциала, которое должно рассматриваться не в качестве сопутствующего фактора, а как один из секторов экономики, обладающий теми же особенностями, правилами и регулируемыми методами.

Надо признать, что Казахстан шагнул на ступень индустриально-инновационного развития. По мнению казахстанских ученых, данный этап характеризуется перепрограммированием научной системы в соответствии с современными экономическими требованиями, следовательно, развитие науки, регулируемой соответствующими нормативными показателями, структурной, организационной, кадровой, инфраструктурной и финансовой обеспеченностью, должна привести к коренным изменениям.

На данный момент суверенный Казахстан пребывает на этапе создания государственно-частного партнерства как института: принят закон «О концессиях», создан специализированный центр по вопросам государственно-частного партнерства – АО «Казахстанский центр государственно-частного партнерства». Эссенциальность совершенствования государственно-частного партнерства прямо или косвенно акцентируется в принимаемых нормативно-правовых документах, обуславливающих тенденции государственной политики в научно-технической и инновационной сферах.

Тем не менее анализ законодательного снабжениягосударственно-частного партнерстваратифицирует отсутствие всеобъемлющего подхода к концепции партнерства как формы взаимодействия государства и бизнеса, формирующей предпосылки корреляции всех ключевых элементов национальной инновационной системы. Учитывая вышеизложенное, возможно дать следующую дефиницию термину «государственно-частное партнерство

в инновационной сфере» – это система равноправных отношений государственного и частного секторов экономики, обладающая особым комплексом экономических, социальных, правовых, политических, организационных, управленческих и других взаимосвязей, взаимоотношений и условий, направленных на максимально эффективное использование имеющихся ресурсов и их источников для инновационного развития страны и ее субъектов.

В глобальной практике наблюдается непрерывное увеличение числа инициируемых и реализованных наукоемких проектов государственно-частного партнерства. Следовательно изучение и обобщение иностранного опыта будет весьма благотворным для формирования национальной инновационной системы Казахстана на основе государственно-частного партнерства. Безусловно, и то, что зарубежный опыт использования государственно-частного партнерства в инновационной деятельности должен быть привязан к реалиям нашей экономики, уровню модернизации науки в нашей стране, менталитету и историческим традициям нашего народа.

В настоящее время США остается бесспорным лидером по объему ассигнований на развитие новых технологии. Устройствагосударственно-частного партнерства уже давно широко используются в США, следовательно именно эта страна имеет наиболее богатый нормативно-правовой и практический опыт в данной области, который нашел свой отблеск в других странах, заодно обогатив и опыт США.

Предпринимательский сектор является главным субъектом инновационной системы в США. Его затраты достигают 200 млрд. долларов в суммарном объеме расходов на НИОКР. Для оптимизации издержек компании используют различные модели аутсорсинга, развит рынок венчурного капитала. Инфраструктура взаимоотношений государства с корпоративным сектором, средними и мелкими компаниями постоянно совершенствуется. Принят ряд законов, облегчающий инвесторам коммерциализацию результатов их исследований, и предоставляющий университетам и национальным лабораториям право на интеллектуальную собственность идей, разработанных по контрактам с федеральными органами. Наиболее значимые из них: законы Стивенсона-Вайдлера, Бойла-Доуля (1980 год), о передаче федеральной технологии (1986 год), о торговле и конкурентоспособности (1988 год), о передаче технологии в интересах национальной конкурентоспособности (1989 год), о коммерциализации передачи технологий (2000 год) и др. [1].

Анализируя практику США, связанную с реализацией научно-технологических и инновационных проектов, имеющих государственный приоритет, можно сказать, что использование различных механизмов государственно-частного партнерства характерно для большинства федеральных научно-технологических программ, финансируемых из федерального бюджета. Около 45 % исследовательских институтов, созданных в рамках американских университетов, тесно связаны с 1-5 фирмами

и, в дополнение к этому, они получают правительственное финансирование. Данная политика реализуется в рамках Программы Национального научного фонда (NSF) по созданию центров инженерных исследований и Программы формирования совместных исследовательских центров университетов и промышленности, а также многочисленных программ, финансируемых властями штатов.

Важно подчеркнуть, что государство выступает не как инвестор и (или) заказчик самого процесса, а как координатор действий различных участников – лабораторий, малого бизнеса, транснациональных корпораций, банков, которые заинтересованы в повышении его эффективности. Кроме того, государство все больше становится не просто собственником заказной на бюджетные средства технологии или главным исполнителем работ, а скорее инициатором организации инновационных партнерств. Ежегодно в США внедряется в 8 раз больше инноваций, чем во всех странах Западной Европы, кроме того, 28 % внешнеэкономических поступлений США – это плата за технологии.

Основными средствами финансирования научной, инновационной и хозяйственной деятельности НИИ в Казахстане выступают средства государственного бюджета (85 %). По сравнению со странами ОЭСР это очень высокий показатель, где доля государственного финансирования составляет в среднем порядка 35 % от общих расходов.

«В Казахстане государство – инициатор и главная движущая сила процесса социальной модернизации. Сегодня важно культивировать в обществе, положение о том, что государство - не бесконечный донор, а партнер, создающий условия для роста благосостояния граждан. Вся работа должна строиться на основе тесного взаимодействия государства, бизнеса и граждан. Задача власти здесь в том, чтобы обеспечивать рациональный баланс интересов государства, общества и личности. Важно активно развивать социальное партнерство, создавать условия для расширения участия негосударственного сектора в модернизации страны, прежде всего, социальной сферы» - говорит Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев.

Ретроспективный анализ динамики развития инновационной сферы республики свидетельствует о значительном улучшении показателей 2013-2014 года по отношению к 2011-2012 годам. По данным Агентства РК по статистике, в Казахстане в 2011-2012 годах инновационно-активными были признаны 5,7 % предприятий. К периоду 2014 года этот показатель улучшился, увеличившись до 8,1 %. В 2015 году ситуация не улучшилась и фактически осталась на прежнем уровне, что представлено в таблице 1.

Таблица 1 – Основные показатели состояния и развития науки РК

Наименование показателя	*Годы*				
	2011	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*
Объем инновационной продукции, млн. тенге	235 962,7	379 005,6	578 263,1	580 386,0	377 196,7
Уровень инновационной активности в области инноваций, %	5,7	5,7	8,0	8,1	8,1

уровень пассивности в области инноваций, %	94,3	94,3	92,0	91,9	91,9
Доля инновационной продукции в ВВП, %	0,84	1,22	1,61	1,46	0,92
Внутренние текущие затраты, млн. тенге	38 207,5	47 246,4	61 672,7	66 347,6	69 302,9
Численность персонала, занятого исследованиями и разработками по областям, человек	18 003	20 404	23 712	25 793	24 735

В региональном разрезе наибольший удельный вес инновационно-активных предприятий занимает Костанайская область (14,5 %) и г. Астана (13,2 %), наименьший приходится на Мангистауская область (4,0 %) [4].

Одной из главных *проблем инновационного развития* в Казахстане на сегодняшний день является незавершенность научных исследований, их отрыв от производства. Проводимые прикладные разработки не имеют продолжения в виде коммерциализации и внедрения в производство.

Обратим внимание и на то, что 80 % всей научной сферы республики составляет исследовательская часть и менее 20 % приходится на НИОКР. И в этой связи, необходимо отметить, что по целому ряду параметров государственно-частное партнерство с его договорно-правовыми документами предпочтительнее для бизнеса, чем традиционная контрактная система, когда заказчик-государство покупает у фирм частного сектора (на основе конкурсов) услугу в виде проведения исследований и разработок по тематике, приоритетной для заказчика [3].

Задача, выработки взвешенной и эффективной инновационной политики не может быть решена без ясного понимания целей, задач, функций, слабых и сильных сторон национальной инновационной системы.

SWOT-анализ

Слабые стороны	Сильные стороны
– приоритет государственного финансирования инновационной деятельности; – низкая инновационная активность компаний и качества самих инноваций; – относительно слабое развитие малого инновационного бизнеса и т.д.	– значительный кадровый потенциал и в целом соответствие образования потребностям рынка; – нормативно-правовое обеспечение инновационного типа развития отечественной экономики; – рост числа организаций инновационной инфраструктуры и трансферта технологий и др.
Угрозы	**Возможности**
– устаревшая материальная база; – отсутствие структур финансирующих и развивающих старт-ап этапы инноваций; – непривлекательность финансирования частным бизнесом прикладных исследований в рамках ГЧП; – отсутствие действенного механизма взаимодействия участников технологического коридора: ВУЗы, Организации науки, производства, технопарки, институты развития и бизнес.	– модернизация действующей инновационной инфраструктуры; – создание условий для эффективной деятельности научно-инновационных кадров и воспроизводства человеческого капитала; – создание привлекательных условий для финансирования частным бизнесом прикладных исследований в рамках ГЧП, в т.ч. с привлечением венчурных фондов, бизнес-инкубаторов, страховых компаний; – превращение интеллектуальной собственности в материальные активы.

Рисунок 1 – SWOT-анализ инновационной системы Казахстана.

На этом рисунке Вы видите результат проведенного SWOT-анализа инновационной системы Казахстана, основанной на государственно-частном партнерстве [4].

Эффективным инструментом взаимодействия государства и бизнеса должно стать развитие государственно-частных консультаций по вопросам формирования и реализации политики повышения конкурентоспособности на отраслевом уровне, формирование отраслевых планов ГЧП в инновационной области. Необходимо привлечение представителей бизнеса и бизнес-ассоциаций, к экспертизе проектов нормативно-правовых актов, формированию и оценке эффективности бюджетных целевых программ, оценке показателей деятельности государственных органов в области инновационного развития экономики.

Систему управления и администрирования научной деятельностью по принципу «ученый – государство – ученый» необходимо переориентировать на принцип «бизнес – государство – ученый – бизнес».

В целом, необходимо отметить, что в организационном плане связующим звеном между государственными организациями и бизнес сектором должны быть посредники (центры по трансферту технологии, бизнес инкубаторы, технологические парки, венчурные фонды и т.д.), помогающие сокращать разрыв между НИОКР и рынком и занимающиеся коммерциализацией знаний и технологии, разработанных в научных институтах. В большинстве случаев такие посредники формируются при участии государственных и частных

структур (развитие государственно-частного партнерства). И именно эта область взаимодействия государства и бизнеса формирует предпосылки формирования тесной взаимосвязи всех ключевых элементов отечественной инновационной системы.

Список литературы:

1. Public-Private Partnerships for Innovation: Policy Rationale, Trends and Issues. – OECD, 2008. – 204 p.

2. Программная статья Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева «Социальная модернизация Казахстана:Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда»

3. О государственной поддержке инновационной деятельности: закон Республики Казахстан: [принят 23 марта 2006 года № 135-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30 марта 2009 года)]. – Алматы Баспа, 2009. – 31 с.

4. http://www.stat.kz – официальный сайт Агентства Республики Казахстан по статистике

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ГОРНОТЕХНИЧЕСКОЙ РЕКУЛЬТИВАЦИЙ

Акбузов Т.Ж., Азатаев А. А.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный, Республика Казахстан
Email: akbuzov.temirlan@mail.ru, askhat_95_kz@mail.ru.

Горнотехническая рекультивация - комплекс горнотехнических работ по восстановлению природного ландшафта, изменённого в результате открытой разработки месторождений полезных ископаемых.

Как правило, рекультивация выполняется в два этапа: горнотехнический и биологический, на первый приходится до 80% общих затрат на восстановление нарушенных земель. Основные технологические процессы на стадии горнотехнического этапа:

- мероприятия по снятию, складированию, хранению плодородного слоя почвы, определение объема земляных работ, технологии снятия, используемой техники, а также формы и площади отвалов и карьеров;
- грубая и чистая планировка поверхности рекультивируемого участка, засыпка водоотводящих и водоподводящих коммуникаций;
- выполнение бортов и откосов: проектное заложения, объем земляных работ и применяемая технология;
- террасирование откосов, засыпка и планировка провалов и выработок;
- освобождение рекультивируемой поверхности от крупногабаритных обломков пород, производственных конструкций, строительного мусора и

промышленных отходов с последующим их захоронением или организованным складированием или переработкой;

- вертикальная и горизонтальная планировка рекультивируемой поверхности, устройство дна бортов карьеров и планировка освобождаемой от отходов территории;

- строительство подъездных путей и дорог с учетом прохода сельскохозяйственной, лесохозяйственной и другой техники;

- устройство, при необходимости, дренажной, водоотводящей и оросительной сети и ликвидация или использование плотин, дамб, насыпей и т.д.;

- противоэрозионные и водоотводящие мероприятия;

- мелиорация токсичных пород и загрязненных почв, если невозможна их засыпка слоем потенциально плодородных пород;

- нанесение плодородного слоя почвы, потенциально плодородных пород, последующая вспашка или рыхление территории;

Технология работ при горнотехнической рекультивации определяется главным образом принятой системой разработки месторождения, физико-географическими условиями его расположения, ценностью отчуждаемых земель и направлением их дальнейшего использования; от механизации схемы отсыпки, формирования отвалов и их рельефа зависят объёмы работ по горнотехнической рекультивации.

Величина расходов на горнотехнический этап рекультивации земель зависит от принятого направления восстановления нарушенных земель. Однако, в структуре затрат на рекультивацию, основная их доля приходится на работы по снятию и сохранению ПРС, а также приведение откосов открытых горных выработок в безопасное и пригодное для целевого использования положение, консервация прудковых зон шламохранилищ и поверхностей полигонов отходов.

Для открытых горных работ нормативные документы регламентирующие порядок и условия проведения горнотехнического этапа рекультивации рекомендуют выхолаживать откосы отвалов и борта карьеров до углов не превышающих 6-8° при сельскохозяйственном, 10-12° - лесохозяйственном и 15-20° - санитарно-гигиеническом (природоохранном) направлениях восстановления нарушенных земель.

Рисунок 1 наглядно демонстрирует величину удельного объема работ по выхолаживанию 1 п.м отсыпанных под углом 30º отвалов различной высоты.

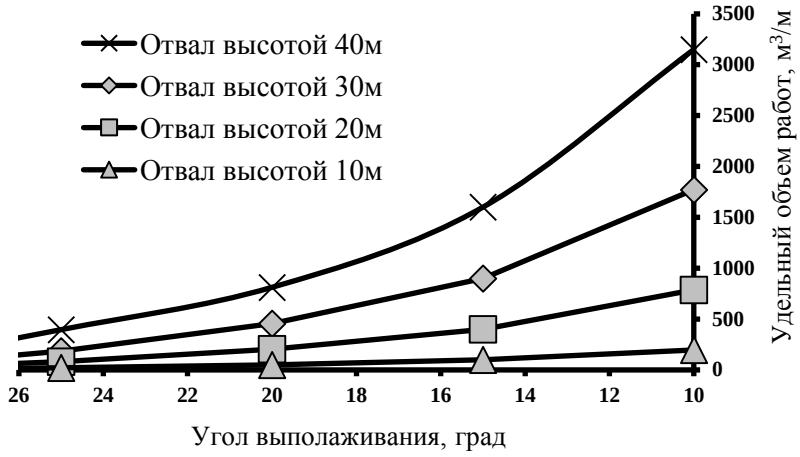

Рисунок 1 - Удельный объем работ по выхолаживанию отвалов различной высоты

Зачастую, технология работ при горнотехнической рекультивации реализуется без учета принятой системы разработки месторождения, отвалообразования, рельефа местности и ценности отчуждаемых земель. Для оптимизации работ по рассматриваемому этапу уже на стадии проектирования отвалообразования необходимо учитывать состав вскрышных пород и их пригодность для рекультивации, а при формировании внешних отвалов – не только требования рационального земледелия, но и затраты на будущие горно-планировочные работы выполняемые в рамках соответствующего этапа рекультивации.

Среди организационно-технологических решений призванных сократить затраты на горнотехническую рекультивацию стоит отметить селективноеотвалообразование потенциально-плодородных и фитотоксичных пород таким образом, чтобы была обеспечена возможность нанесения плодородно-растительного слоя непосредственно на спланированную поверхность без использования дополнительного слоя перекрывающих инертных пород. К перспективным технологическим решениям также можно отнести совмещение работ по горно-технической рекультивации с основными технологическими процессами добычи полезного ископаемого, а в первую очередь – с отвалообразованием, что позволяет добиться снижения затрат на рассматриваемый этап рекультивации более чем в 2 раза.

Уменьшение углов откосов отвалов и бортов горных выработок 1-2º, с целью предотвращения размыва, оползневых явлений, водной и ветровой эрозии может привести к увеличению объемов работ на 50-100 тыс.м^3 по каждому рекультивируемому участку в целом (рисунок 1). Безусловно, увеличение расходов на рекультивацию отразится на себестоимости добываемого полезного ископаемого, и, как следствие, приведет увеличению стоимости конечного продукта.

На сегодняшний день существует целый ряд технических решений призванных сократить затраты и время проведения работ по горно-техническому этапу рекультивации, при обеспечении должного уровня

устойчивости наклонных рекультивируемых поверхностей, качественного закрепления почвенно-растительного слоя, а также изоляции фитотоксичных оснований за счет использованием специальных технических средств.

В настоящее время широкое применение в работах по рекультивации нарушенных земель получили целый класс различных материалов собирательно именуемых геосинтетическими материалами. Геосинтетические материалы состоят из искусственного синтетического сырья, используются в строительстве, в том числе и экологическом для создания дополнительных слоев, крепления откосов, изоляции шламохранилищ и полигонов твердо-бытовых отходов (ТБО).

Геосинтетические материалы могут быть выполнены в форме геотекстиля, георешеток, геокомпозитов (глиноматы и т.п.), геооболочек, геомембран, геоплит, в виде жидких полимерных растворов, застывающих на воздухе. Различают тканые и нетканые синтетические материалы. Тканые имеют повышенную прочность, параллельную ориентацию волокон, высокий модуль упругости, но не обладают достаточной водонепроницаемостью. Нетканые представляют собой свободное переплетение синтетических волокон разной длины, упрочняются механическими и термическими способами.

При изготовлении геосинтетических материалов могут использоваться полиэтилен, поливинилхлорид, различные полимеры, стекловолокно с полимерной обработкой, битум, также как составная часть геокомпозитов используется глина, лен, джут, кокос.

Геосинтетические материалы выполняют следующие функции:

1) армирование с целью повышения несущей способности оснований; укрепление откосов насыпей, земляных плотин, дамб, волнорезов, каналов, берегов рек, защиты их от размыва, эрозии и оползания; укрепление дорожного полотна, в том числе асфальтобетонных покрытий для предотвращения образования трещин, разломов и других дефектов;

2) разделение дорожных материалов и смежных слоев грунта с разной крупностью зерен для предотвращения их смешивания или фильтрационного разрушения (выпора, механической суффозии);

3) изолирование сооружений, территорий и оснований водонепроницаемыми экранами, завесами для предотвращения потерь воды, попадания сточных вод, нефтепродуктов и других веществ, защиты материалов от коррозии и химического воздействия;

4) фильтрование воды в системах водоснабжения, дренажах и других устройствах;

5) снижение давления фильтрационного потока на подземную часть сооружения путем устройства понуров и шпунтов (горизонтальных и вертикальных противофильтрационных завес);

6) дренирование - полное снятие фильтрационного давления на сооружение.

Хотя данные материалы и известны с 80-90-ых годов прошлого века, их практическое применение в целях рекультивации в нашей стране остается

достаточно низким. В целях укрепления откосов давно известна технология использования анкеров, свай и специальных крепей. В наши дни геотекстиль, геосети и другие современные материалы пришли им на смену, при необходимости используясь в комплексе.

Геосинтетические материалы подразделяются на:

1) геомембраны- полимерные пленки, бентоматы;

2) геотекстили- изделия из волокон и нитей (технические ткани, нетканые полотнища, сетки);

3) решетки и сетки - плоские и трехмерные изделия из проволоки (синтетической или металлической);

4) геокомпозиты- изделия, скомбинированные из пленок, текстилей, решеток, и др.

Наиболее распространенным материалом при **укреплении склонов** и грунтов является применение **геотекстиля типа дорнит**. Дорнит представляет собой иглопробивное (механически упрочненное иглами) полотно, которое хорошо пропускает воду, осуществляя ее фильтрацию, и препятствует смешиванию слоёв грунта при устройстве дорожного полотна или фундаментов Применение геотекстильного полотна как материала для защиты и укрепления грунтов дало возможность строить дороги, выдерживающие довольно высокие нагрузки, даже на слабом основании. Геотканьдорнит может применяться как самостоятельно, так и совместно с георешётками, которые являются не менее эффективным способом укрепления грунта.

Георешетка представляет собой гибкую ячеистую конструкцию из пластиковых лент, скрепленных между собой сварными швами. Георешетка применяется при организации противоэрозионной защиты насыпей и откосов повышенной крутизны не только в горном деле, но и при строительстве железнодорожных путей, автодорог, мостов, тоннелей, пешеходных переходов через магистрали. Этот материал эффективен и для укрепления прудковых зон шламохранилищ, в которых порода особенно сильно подвержена водной эрозии. Основными достоинствами при укреплении откосов георешеткой является его высокая устойчивость к пресной и соленой воде, особенностям породы, ультрафиолетовому излучению, что позволяет продлить срок службы конструкции.

Геосетка - геосинтетический материал, широко применяемый для армирования и упрочнения пород. Эффективность применения материала геосетки обеспечивается водостойкостью и долговечностью геосинтетика. Этот материал устойчив к воздействию химических соединений и ультрафиолета, не подвержен гниению и экологически безопасен.

Геомембрана – гидроизоляционный материал, изготавливаемый из пленочных, либо обрабатываемых вяжущими, геосинтетиков. Используется в основном для создания гидроизолирующих прослоек, укрепления сооружений водоотвода. Геомембраны могут выпускаться с заполнителем в виде бентонитовой глины.

В целях рекультивации шламохранилищ в настоящее время наиболее перспективными средствами являются глиноматы и жидкие полимерные растворы, образующие герметичную пленку. Глиноматыэто материалы заводского изготовления, состоящие из природных глин, обладающих низким коэффициентом фильтрации, геотекстиля и/или геомембран. Глиноматы обеспечивают изоляционные свойства при определенных граничных условиях. Глиноматы могут быть различных видов в зависимости от составляющих их материалов и способа производства, например: прошивные, клееные и др. Бентонитовая глина наиболее широко используется для производства глиноматов, поэтому их часто называют бентонитовые маты.

Жидкие полимерные растворы при нанесении образуют пленку, склеивающую породу. Они могут быть как герметичными, так и пропускать воздух и воду. Одинаково успешно их можно использовать, как для укрепления откосов горных выработок, так и для консервации шламохранилищ. Использование глиноматов, полимерных растворов повышает эффективность экранирования шламохранилища по сравнению с применением обычных глинистых экранов.

Как уже было сказано жидкие полимерные растворы, используемые для укрепления откосов, могут пропускать воздух и воду, и могут применяться в комплексе с высеванием травянистого покрова. Травянистый покров, высаженный до нанесения раствора, в дальнейшем, легко пробивается сквозь полимерную пленку, укрепляя всю конструкцию в целом, и препятствует выветриванию пород откоса. Данная схема предусматривает использование синтетических материалов (горнотехнический этап) с одновременной биологической рекультивацией. Таким образом, создается эффективныйбиогеобарьер. В классическом же случае засевание семенами растений происходит уже после горнотехнического этапа (выполаживание откосов бульдозерами, установка георешеток, геотекстиля).

Список литературы

1. http://studopedia.ru/2_44800_geosinteticheskie-materiali.html
2. http://www.mining-enc.ru/g/gornotexnicheskaya-rekultivaciya/
3. http://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-podhody-k-gornotehnicheskoy-rekultivatsii
4. http://biofile.ru/bio/35161.html

ПЕРЕРАБОТКА ОТХОДОВ ШВЕЙНО-ТРИКОТАЖНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Серикбай А.К., студент гр. ТКИЛП-13
Руководитель – кандидат технических наук, декан факультета экономики и строительства Кадникова О.Ю.
Рудненский индустриальный институт

Разработка усовершенствованных методов и устройств для переработки отходов швейно-трикотажного производства имеет коренное значение в деле максимального вовлечения материальных и сырьевых ресурсов для выпуска изделий широкого потребления. Использование сырьевых и материальных ресурсов является определяющим направлением сохранения экологически чистой окружающей среды, сокращения топливно-энергетических ресурсов.

Создание малоотходных и безотходных технологий является актуальной темой и позволяет наиболее полно использовать первичное сырьё и, следовательно, снижать себестоимость продукции, повышать рентабельность производства.

Производство трикотажных полотен достаточно материалоемкое: сырьё составляет 83% себестоимости готовой продукции.

Текстильные отходы образуются на всех стадиях производственного цикла. Несмотря на оптимизацию и рационализацию различных технологий, пока не удается снизить объем отходов до желаемого.

В настоящее время отмечается растущий дефицит сырьевых ресурсов натурального происхождения и, следовательно, все большее значение приобретает рациональное использование сырья и безотходное производство.

Процесс выработки трикотажа, как известно, включает в себя: подачу нити, петлеобразование и оттяжку готового товара. Из-за непостоянства режимов работы механизмов, обеспечивающих данные операции во время вязания и неровноты линейной плотности пряжи, возникает неравномерность петельной структуры трикотажа, которая определяется его плотностями по вертикали и горизонтали, а также длиной нити в петле. Это вынуждает предусматривать в ГОСТе допускаемые отклонения для плотностей вырабатываемого полотна, что вызывает: необходимость предусматривать значительные допуски на его поверхностную плотность. Рассмотрим зависи-мость стабильности вязания от различных факторов. Из-за непостоянства режимов работы механизмов, обеспечивающих подачу нити, петлеобразование и оттяжку во время вязания; неровноты линейной плотности пряжи; равномерности натяжения нити; глубины кулирования; равномерности усилия оттяжки, а также таких факторов как трение, крутка, электризуемость и влажность пряжи нарушается стабильность процесса вязания. Нестабильность процесса вязания, как отмечалось выше, отражается на основных характеристиках структуры трикотажа, а значит и на поверхностной плотности трикотажа. Известно, что масса неотделанного трикотажного полотна зависит от вида сырья, вида переплетения, длины петли, линейной плотности нити, плотности по горизонтали и вертикали, класса машины. Поверхностная плотность полотна, связанного каким-либо переплетением на определенной машине из определенного вида сырья, определяется: линейной плотностью нити, длиной петли и плотностью по вертикали и горизонтали, которые в свою очередь, находятся в зависимости от длины петли. В ранее выполненных исследованиях установлено, что основными факторами, влияющими на длину 1

петли является: глубина кулирования, входное натяжение нити, усилие оттяжки полотна, линейная плотность нити а также её свойства, такие как фрикционная способность жесткость, растяжимость крутка и т.д., которые для каждого вида нити является постоянными.

Анализ работ по вопросу зависимости поверхностной плотности от различных факторов показал, что одни авторы, например А.С. Далидович, отмечает, что причиной нестабильности петельной структуры трикотажа является неравномерность натяжения нити, другие авторы считают, что для получения трикотажа с заданными параметрами необходимо в первую очередь добиваться постоянства длины нити в петле т.к. её колебания вызывают нестабильность массы квадратного метра трикотажа. Здесь же указывается, что повышение равномерности натяжения нити позволяет значительно стабилизировать длину нити в петле.

Большое влияние на параметры трикотажа: длины нити в петле, плотности по горизонтали и плотности по вертикали, а, следовательно, на его поверхностную плотность оказывает процесс петлеобразования, оттяжки полотна.

Операция оттяжки полотна одна из основных в процессе петлеобразования. Оттяжка вновь сформированных петель трикотажа от петлеобразующих органов и последующее натяжение оказывают существенное влияние на качество полотна. От усилия оттяжки и его распределения по периметру полотна на вязальных, машинах в значительной мере зависят технологические параметры.

Предварительно было рассмотрено ряд известных устройств контроля за движением нити. Согласно изобретению (патент РФ№90/01083, кл. D 04 B 15/48) на кругловязальной машине осуществляется наблюдение за состоянием нити по ее натяжению. Имеющаяся поворотная проволочная скоба контактирует с нитью, проходящей между двумя глазками. При обрыве нити натяжение ее падает и скоба поворачивается, воздействуя на чувствительный элемент, передающий сигнал на управление машиной.

Существенным недостатком этого устройства является то, что для его надежности в работе надо поддерживать натяжение нити на высоком уровне, обусловленном низкой чувствительностью скобы (0,5 0,7 Н), что значительно выше значений натяжения нити, необходимого для осуществления процесса вязания. Это обуславливает расположение таких устройств на кругловязальных машинах до механизмов нитеподачи, снимающих натяжение нити. В результате на участке трассы нити от нитеподачи до рабочих органов машины состояние нити не контролируется. Установка второго устройства контроля нити около входа в петлеобразующие органы повышает надежность контроля, но приводит к росту натяжения нити в зоне вязания в несколько раз, что выдерживают только высокопрочные нити.

Известен также станок (патент РФ№1358789,кл. D 04 B 19/00), предназначенный для роспуска трикотажного полотна, позволяющий повысить качество роспуска трикотажного полотна за счет регулировки натяжения нити.

Станок снабжен муфтой. Муфта включает средство для ручного регулирования трения между корпусом и тормозящим элементом, регулировочный винт и пружину. Поверхность тормозящего элемента выполнена конической, а винт и пружина взаимодействуют с ней через шаровую опору.

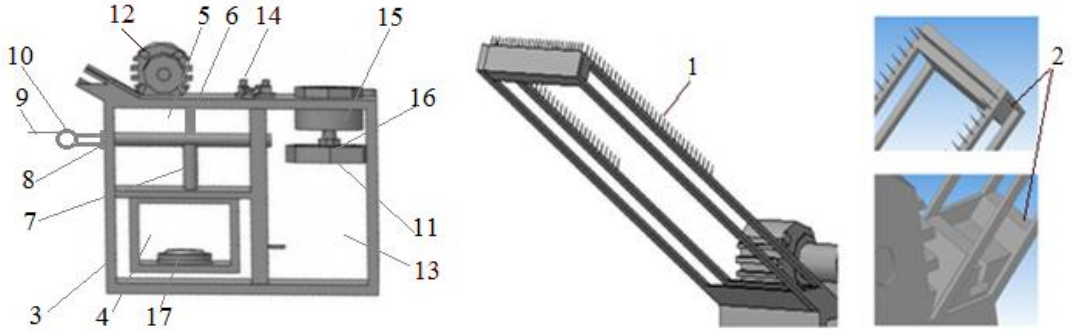
Недостатком этого устройства являются необходимость настройки натяжения нити после некоторого закручивания нажимной гайки путем многократного останова и запуска машины (истинное натяжение создается за счет равенства моментов сил трения между корпусом бобино держателя и втулкой, находящейся в зацеплении с пружиной кручения, второй конец которой закреплен на оси), снижение производительности труда.

Наиболее близким к предлагаемому способу является способ переработки срывов трикотажа на плосковязальных машинах (патент РФ№ 1618795, кл. D 04 B 19/00), позволяющий снизить трудозатраты за счет исключения перемотки. Известный способ переработки срыва предусматривает надевание его на крючки с последующим наматыванием распускаемой нити на бобину. Намотанная на бобину пряжа идет на повторную переработку на вязальные машины.

Недостатком способа является образование неправильного строения намотки пряжи на бобину с низкой объемной плотностью, что при повторной ее переработке приводит к снижению качества процесса вязания и готового трикотажа, а также небольшая, ограниченная ширина М-образного прутка, на крючки которой надевается срыв, предполагающий роспуск деталей изделий, имеющих малую ширину.

Для переработки срывов трикотажа на плосковязальных машинах разработано вспомогательное оборудование для переработки отходов швейно – трикотажного производства, которое объединяет два устройства в одном оборудовании.

Первое устройство предназначено для разматывания деталей трикотажных изделий (рисунок 1,а), которое крепится на пропаривающем устройстве (второе приспособление) стационарно.

а) вид общий б) выдвижная рама

Рисунок 1 – Модель устройства

Конец нити последнего ряда незавершенной детали подается как обычная пряжа, сматываемая с бобины. Незавершенную деталь трикотажа надевают

сверху на крючки 1 П-образной рамы (прутка) 2. Рама имеет боковые выдвижные вкладыши (рисунок 1,б) для регулирования ширины срыва трикотажа. Конец нити последнего ряда срыва проводят через внутреннюю часть рамы 2, через глазки 9, 10, камеру3, далее через камеру 13. После чего выводят из машины и наматывают на початок, получающий движение от электродвигателя 12. Выбранный угол (30-45° к линии горизонта) наклона крепления П-образной рамы на машине позволяет предотвратить извитость распускаемой нити со срыва путем образования дополнительного натяжения до глазка 14, установленного на машине, и способствует повышению технологичности процесса за счет качественного обслуживания вязальщицей одной машины без перенавешивания и переукладки полотна с одного устройства на другое.

Отличительными признаками предлагаемого объекта являются:

– стационарное крепление устройства для разматывания деталей трикотажных изделий на пропаривающем устройстве под углом 30-45° к линии горизонта;

– П-образная рама имеет боковые выдвижные вкладыши для регулирования ширины срыва трикотажа.

Регулируя положение боковых вкладышей, осуществлен анализ влияния натяжения срыва трикотажа на достижение технического результата.

Практическая ценность оборудования заключается в том, что после внедрения в производство устройств для роспуска деталей изделий (срывов) верхнего трикотажа и для пропаривания и сушки повторно используемой пряжи качество изделий получаемых из повторно используемых нитей не меняется и они не уступают по данным показателям изделиям из основного сырья и соответствуют требованиям ГОСТ.

Может быть использована на швейно-трикотажных фабриках при внедрении их в промышленность, что позволит получить значительный экономический эффект от переработки отходов трикотажного производства, а также для подготовки специалистов в легкой промышленности.

Список литературы

1 Омарбеков Т., Кадникова О.Ю. Экологические целесообразные способы и устройства для переработки отходов пряжи трикотажного производства // Вестн. ТарГУ им. М.Х. Дулати. – Тараз, 2010. – №3.1. – С. 42 - 47.

2 Кадникова О.Ю. Анализ современного состояния технологии переработки текстильных отходов подготовительно–раскройного производства // Парадигма современной науки – путь к гармонии социально-гуманитарных и научно-технических аспектов цивилизации: материалы Междунар. науч.-практ. конф. ЧелГУ. – Челябинск, 2009. – Т. 3. – С. 260-264.

3 Кадникова О.Ю. Мониторинг отходов швейных предприятий // Вестн. науки КСТУ им. академика З. Алдамжар. – Костанай, 2009. – №4. – С. 108-115.

4 Севостьянов А.Г., Севостьянов П.А. Оптимизация механико-технологических процессов текстильной промышленности. – М., 1991 – С. 12-16.

ЗНАЧЕНИЕ ХАРАКТЕРА МОТИВАЦИИ ДЛЯФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНЫХ УСТАНОВОК ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫБОРА

Агишева А.А., Дузимова А.М., Балмасов Д.Т.
Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий
лицей-интернат для одаренных юношей, Казахстан
alma76@bk.ru

Юсуф Баласагуни- выдающийся поэт XI века, философ-мыслитель, известный всему Востоку ученый-энциклопедист, крупный государственный деятель – еще в 1070 году написал поэму «Кутадгубилиг». Название поэмы переводится с тюркского как «Наука быть счастливым» [1]. Основные положения произведения - о силе Разума, пользе Знания, значении науки в развитии человеческого общества. Чтобы глубже познать мир необходимо систематически пополнять свое образование и знания. Знания в деятельности человека – это путь к здоровью, мудрости и счастью [2].

Шокан Валиханов - ученый и мыслитель мирового уровня! Согласно Ш.Валиханову, только знания и образование придают человеку силы и являются великим орудием к благосостоянию народа. Только просвещение может вывести казахский народ на путь свободного развития [3]. Абай Кунанбаев призывал молодежь к знаниям: «Учись, учись упорно, склонись над книгой - только в ней отыщешь правды зерна…». Абай мечтал, чтобы казахи стали просвещенным народом, равным другим, лидирующим в культурном развитии, уважаемым в мире [4]. Осуществились его устремления, как и цели его предшественников Шокана Валиханова и ИбраяАлтынсарина. Сегодня Республика Казахстан – суверенное государство с собственными университетами, академиями, институтами, консерваториями, колледжами, лицеями, гимназиями, всевозможными школами, библиотеками, театрами, творческими союзами и пр.

Сегодня государством разработаны программы по обеспечению качественного образования и воспитания молодежи. Система образования в стране требует от обучающихся больших усилий, знаний нескольких языков. Одними из престижных учебных заведений для школьников считаются Казахско-турецкие лицеи. В них организован процесс обучения, способствующий формированию у учащихся навыков самостоятельного обучения, саморегуляции, становлению их активными гражданами и специалистами, способными к конструктивному диалогу в различных аудиториях, успешному функционированию в современном мире.

Если образование, по мнению казахских мыслителей, - это источник силы, то может ли специализированное образование в старшем школьном возрасте придать силы, уверенности в завтрашнем дне, в возрасте, когда складывается мировоззрение, только формируются ценностные ориентации и установки?

В структуре поведения личности мотивация занимает ведущее место и является одним из основных понятий, которые используются для объяснения движущих сил, деятельности в целом. Степень выраженности, уровень и характер мотивации оказывают влияние на эффективность обучения, выполнение профессиональной деятельности, способствуют или препятствуют становлению специалиста – профессионала.

В данном исследовании для определения мотивационного полюса деятельности старшеклассников, как определяющего степень ожидания успеха в предстоящем профессиональном самоопределении, обучении и функционировании, среди учащихся 10-х - 11-х классов Актюбинского областного специализированного казахско-турецкого лицея-интерната для одаренных юношей (АОСКТЛИОЮ)согласно опроснику А.А. Реана была проведена диагностика мотивации успеха и боязни неудачи [5]. В опросе приняли участие 49 учащихся 10-х (29 человек – 59,18% опрошенных) и 11-х (20 человек – 40,82% опрошенных) классов АОСКТЛИОЮ.Результаты опроса представлены в таблице 1 и рисунках 1-3.

Таблица 1. Результаты определения мотивационного полюса старшеклассников АОСКТЛИОЮ

<table>
<tr><th>Мотивационный полюс</th><th colspan="2">Всего, %</th><th colspan="2">10-классники</th><th colspan="2">11-классники</th></tr>
<tr><td>Мотивация на неудачу</td><td colspan="2">0%</td><td colspan="2">0%</td><td colspan="2">0%</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Тенденция мотивации на неудачу</td><td rowspan="3">4,08%</td><td rowspan="4">20,41%</td><td rowspan="3">3,45%</td><td rowspan="4">27,58%</td><td rowspan="3">0%</td><td rowspan="4">10%</td></tr>
<tr><td>Мотивация не выражена</td><td>6,12%</td><td>10,34%</td><td>5%</td></tr>
<tr><td>Тенденция мотивации на успех</td><td>10,20%</td><td>13,79%</td><td>5%</td></tr>
<tr><td>Мотивация на успех</td><td colspan="2">79,59%</td><td colspan="2">72,42%</td><td colspan="2">90%</td></tr>
</table>

На рисунке 1 представлены результаты определения мотивационного полюса старшеклассников АОСКТЛИОЮ. Можно видеть, что большинство испытуемых (79,59%) живут с надеждой на успех, 20,41% опрошенныхне имеют ясно выраженной мотивации, и ни один старшеклассник АОСКТЛИОЮ не попадает в число мотивированных на неудачу. При этом среди имеющих неясную мотивацию 6,12% от общего числа респондентов не имеют какой-либо направленности мотивации, 10,20% имеют тенденцию мотивации на успех и только 4,08% имеют тенденцию мотивации на неудачу.

Анализ ответов 10-классников АОСКТЛИОЮ приведен на рисунке 2. 27,58% юношей данной выборки не имеют ясно выраженной мотивации, 72,42% живут с надеждой на успех и ни один 10-классник не боится неудачи.

Среди имеющих неясную мотивацию 10,34% от общего числа респондентов 10-классников не имеют какой-либо направленности мотивации, 13,79% имеют тенденцию мотивации на успех и только 3,45% имеют тенденцию мотивации на неудачу.

По результатам определения мотивационного полюса 11-классников АОСКТЛИОЮ (рисунок 3) 90% будущих выпускников отличаются направленностью на успех, ни один из опрошенных респондентов не боится неудач. Из оставшихся 10% 11-классников, чей мотивационный полюс ясно не выражен, 5% от общего числа имеют тенденцию мотивации на успех, 5% не имеют выраженной мотивации, и ни один из 11-классников не имеет тенденции мотивации на неудачу.

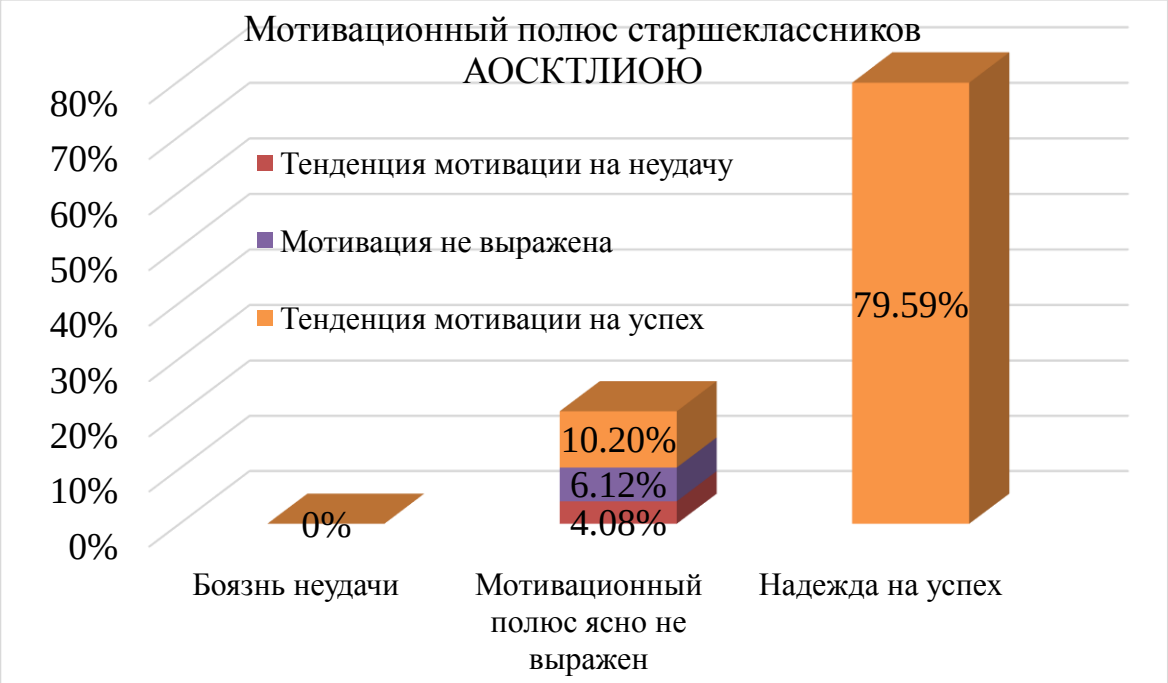

Рисунок 1. Результаты определения мотивационного полюса учащихся 10-х – 11-х классов АОСКТЛИОЮ

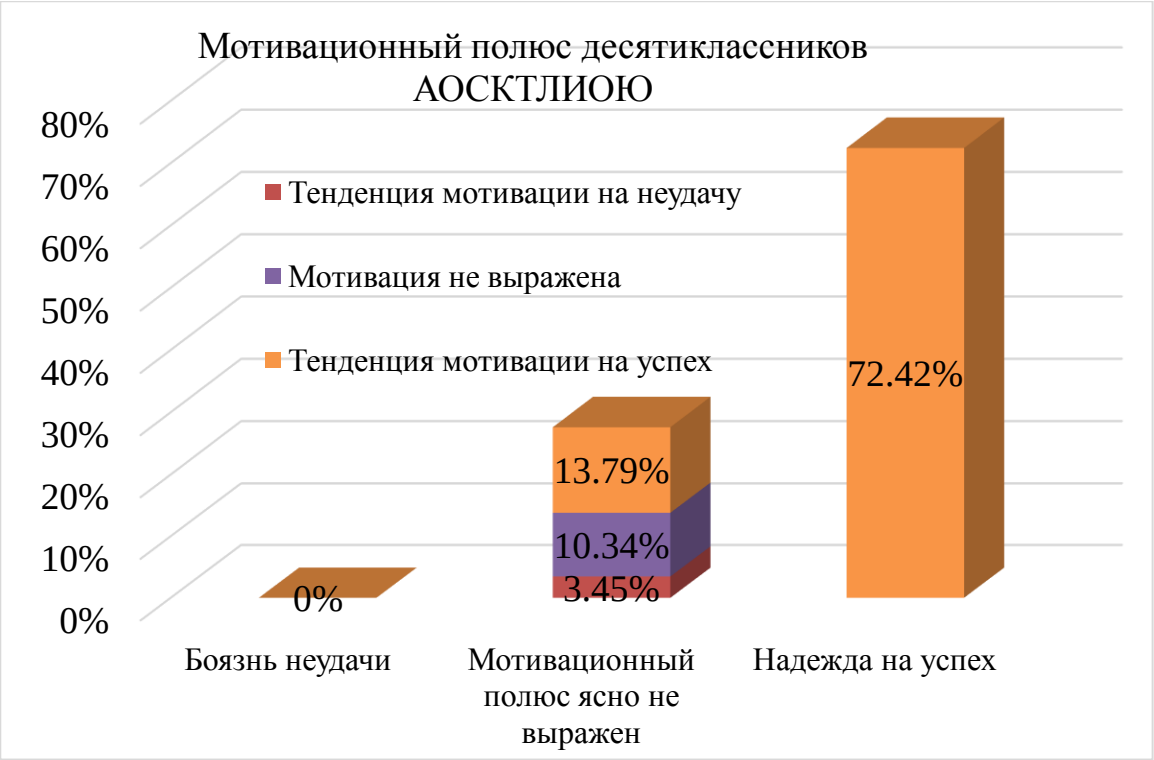

Рисунок 2. Результаты определения мотивационного полюса учащихся 10-х классов АОСКТЛИОЮ

Таким образом, среди принявших участие в опросе старшеклассников подавляющее большинство (79,59%) отличаются мотивацией на успех, что составляет среди 10-классников72,42% и среди 11-классников90%. Как видим, практически все 11-классники АОСКТЛИОЮ ожидают успеха в жизни, а также в предстоящем профессиональном самоопределении. У них есть мотивационные предпосылки стать ответственными, инициативными, активными специалистами, отличающимися настойчивостью в достижении цели и целеустремленностью.

Ни один человек из опрошенных не имеет мотивацию на неудачу, которая могла бы отрицательно сказаться на их профессиональном выборе.

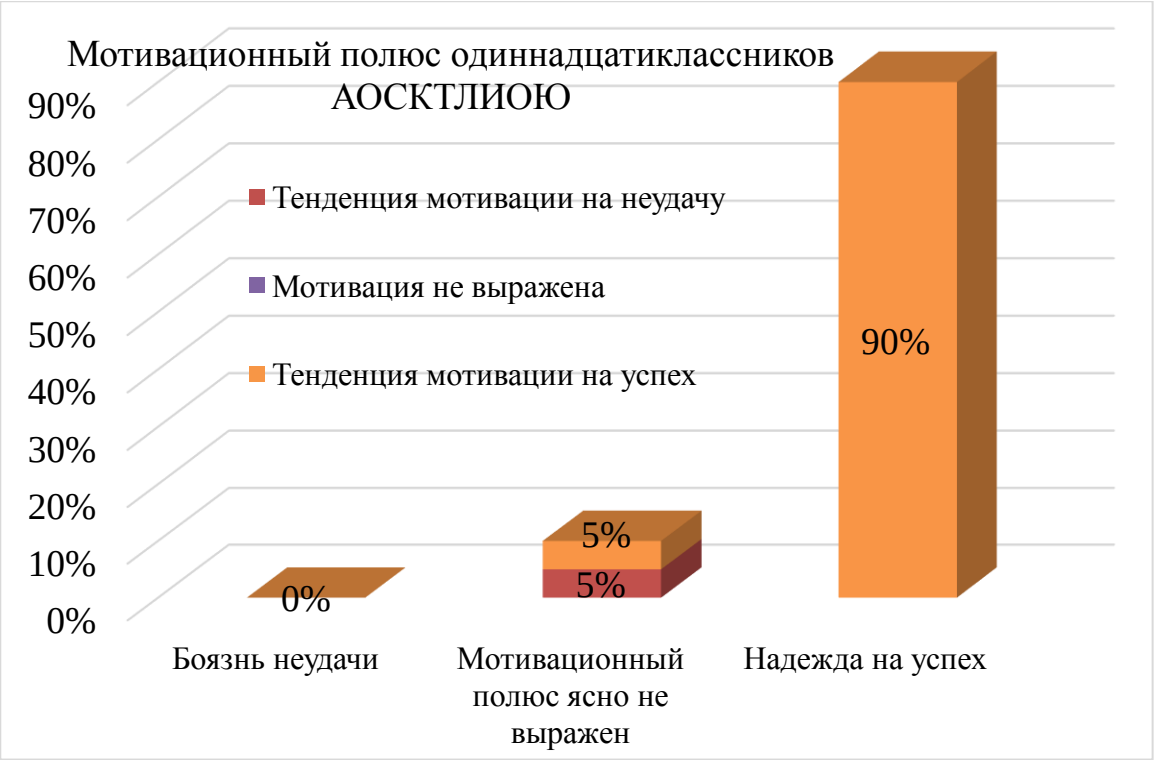

Рисунок 3. Результаты определения мотивационного полюса учащихся 11-х классов АОСКТЛИОЮ

На рисунке 4 представлены результаты аналогичного исследования по определению мотивационного полюса старшеклассников в обычной общеобразовательной школе - СШ № 1 г. Актобе[6]. В отличие от старшеклассников специализированной школы, большинство испытуемых старшеклассников СШ № 1 (51,22%) не имеют ясно выраженной мотивации, 46,34% опрошенных живут с надеждой на успех и 2,44% боятся неудачи. При этом среди имеющих неясную мотивацию 24,39% от общего числа респондентов не имеют какой-либо направленности мотивации, 19,51% имеют тенденцию мотивации на успех и 7,32% имеют тенденцию мотивации на неудачу. Наличие отрицательной мотивации в этой группе приводит к повышенной тревожности, низкой уверенности в своих силах, избеганию ответственных заданий, и, следовательно, отказу от тех сфер деятельности, которые, несмотря на имеющиеся способности, кажутся старшекласснику сверхответственными.

В преддверии выбора профессии будущие выпускники специализированной школы оказываются гораздо более мотивированными наспех, чем будущие выпускники обычной общеобразовательной школы. Еще не подойдя к периоду профессионального становления, часть сегодняшних старшеклассников (2,44%) мотивирована на неудачу или (7,32%) имеет тенденцию мотивации на неудачу. Думается, для формирования интеллектуальной нации - одной из стратегических целей развития Казахстана – уже на уровне школы следует пересмотреть работу по формированию мотивационной сферы учащихся, возможно, перенять опыт квалифицированных педагогов специализированных школ.

Рисунок 4. Результаты определения мотивационного полюса учащихся 10-х – 11-х классов СШ № 1 г. Актобе[6]

Список литературы:

1. Юсуф Баласагуни. Литература X-XII веков .kaz-lit.kz/literatura-x-xii-... копия.

2. Кощербаева А.Н. Развитие идей гуманизма в педагогическом наследии Юсуфа Баласагуни. 13.00.01. – Автореф. дис….канд.пед. наук, Алматы, 2004. – С. 20-21.

3. Теории духовно-нравственного воспитания казахского народа //freepapers.ru/16/teorii-duhovnonrav...

4. Есим Г. Казахская философия. Пирамида в степи, или философия любви. – А., 2005, С.19-20.

5. Реан А.А. Психология личности. Социализация, поведение, общение // СПб.: «Прайм-ЕВРОЗНАК». - 2004. – 416 с.

6. Аяуова Р.К. Рамазанова А.С., Агишева А.А.,Алданаева З.Характеристика мотивационного полюса деятельности старшеклассника в перспективе профессионального самоопределения //Мат. м-нар. науч.-практ. интернет – конф. «Современные актуальные проблемы естественных наук». – Актобе. – 2016. – С. 73-76.

СИСТЕМА ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ СПОСОБНОСТИ ВЫБОРА СФЕРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Агишева А.А., Дузимова А.М. Жантикенова К.К.
Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий
лицей-интернат для одаренных юношей, Казахстан
alma76@bk.ru

Современное общество нуждается в умной, компетентной, креативно мыслящей личности, управляющей собственной интеллектуальной деятельностью во взаимодействии с членами социума. Проблема ее развития отнесена к приоритетным областям в политике Казахстана [1]. В силу этого возрастают требования к стратегии формирования и управления интеллектуальным потенциалом нации [2].Создается этот феномен, прежде всего, системой непрерывного образования (дошкольное воспитание и обучение, общее среднее, техническое и профессиональное, послесреднее, высшее, послевузовское образование), которая является базой интеллектуальных ресурсов общества.

Так, с момента поступления в Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий лицей-интернат для одаренных юношей (АОСКТЛИОЮ)интеллектуальное, физическое, нравственное развитие ребенка находятся под постоянным контролем. Практически за каждым учащимся закрепляется учитель-предметник, который определяет его способности и в дальнейшем способствует раскрытию интеллектуального и творческого потенциалашкольника.В старшем школьном возрасте возникают и формируются профессиональные намерения и первоначальная ориентировка в различных сферах труда[3].При правильном выборе индивидуальные особенности подростка совпадают с требованиями профессии.Проблемапрофессионального самоопределения выпускника - одна из важнейших в плане становления человека как полноценного члена современного общества [4].

В данном исследовании проведена диагностика системы ценностных ориентаций старшеклассников АОСКТЛИОЮ для последующего формирования у них способности выбора сферы профессиональной деятельности, оптимально соответствующей личностным особенностям и запросам рынка труда в конкурентоспособных кадрах. С целью определения мотивов выборабудущей профессии в апреле 2016 г. среди учащихся 10-11 классов АОСКТЛИОЮ был проведен опрос, в котором приняли участие 70 учащихся – 45 десятиклассников и 25 одиннадцатиклассников, 64,29% и 35,71% от общего числа, соответственно, в возрасте 15-18 лет. Результаты опроса представлены на рисунках 1-3.

Вопросы, предоставленные для определения мотивов выбора профессии, были следующими.

Анкетирование: **«Что для вас наиболее значимо в будущей профессии?»**

Предлагаем выбрать **три** наиболее важных на Ваш взгляд мотива.

1. Творческий, интересный характер работы
2. Ее соответствие моим способностям, умениям
3. Возможность достичь признания, уважения
4. Возможность получать высокие доходы
5. Возможность занять высокий пост, иметь власть
6. Возможность принести пользу людям
7. Высокий престиж профессии
8. Возможность полнее реализовать свой потенциал
9. Возможность профессиональной карьеры
10. Самостоятельность, независимость
11. Связь с современной техникой, технологией
12. Хороший, дружный коллектив

Как видно из рисунка 1, для данной выборки старшеклассников больше половины опрошенных решающиммотивом выбора будущей профессии называют возможность принести пользу людям (57,14%). Следующим по значимости мотивомявляется хороший, дружный коллектив (44,29%). Затем предпочтительным мотивом указывается возможность получать высокие доходы (34,29%). Наименее значимыми параметрами для выбора профессии служат высокий престиж профессии (10,0%), а также такие три мотива, как возможность иметь власть (12,86%); связь профессии с современной техникой, технологией (12,86%) и возможность профессиональной карьеры (14,28%).

Рисунок 1. Мотивы выбора будущей профессии старшеклассниками

Поскольку в опросе приняли участие старшеклассники 10-х и 11-х классов в возрасте 15-18 лет, был проведен сравнительный анализ ответов десятиклассников и учащихся выпускных классов (рисунки 2 и 3).

Для учащихся 11-х классов (рисунок 2) оказываются одинаково важными возможность принести пользу людям и работа в хорошем, дружном коллективе (по 60%). На втором месте по значимости для будущих выпускников (по 28%) оказываются такие параметры, кактворческий, интересный характер работы и возможность достичь признания, уважения. И только на третье место попадает возможность иметь высокие доходы (20%), сравнявшись с мотивамисоответствия работы способностям, умениям (20%), а также с возможностью полнее реализовать свой потенциал (20%). Наименее значимыми для учащихся 11-х классов являются мотивы самостоятельности, независимости профессии (8%); возможности профессиональной карьеры (12%) и связи будущей профессии с современной техникой, технологией (12%).

Рисунок 2. Мотивы выбора будущей профессии учащимися 11-х классов

Из ответов учащихся 10 классов (рисунок 3) следует, что 55,56% их хотят приносить пользу людям; 42,22% стремятся получать высокие доходы и 35,55% желают работать в хорошем, дружном коллективе.Наименьшее число десятиклассников (6,67%) выбирают высокий престиж профессии, еще 11,11% интересует возможность занять высокий пост, иметь власть и 13,33% ищут связи профессии с современной техникой, технологией.

Сравнительный анализ ответов учащихся 10-х и 11-х классов показывает, что главным мотивом выбора профессии для учащихся обеих параллелей является возможность принести пользу людям.Работа в хорошем, дружном коллективе высоко оценивается учащимися выпускных классов, тогда как учащиеся десятых классов хотят получать высокие доходы.Материальное положение (возможность иметь высокие доходы) 10-классники ставят выше социальных условий, комфортности работы (хороший, дружный коллектив).

При этом творческий, интересный характер работы; возможность достичь признания, уважения;соответствие работы способностям, умениям; возможность полнее реализовать свой потенциал интересует учащихся выпускных классов в большей степени. Можно видеть, что учащиеся 10-х классов менее основательны в своих профессиональных предпочтениях, представления о содержании будущей профессиональной деятельности у них более поверхностны, чем у учащихся 11-х классов. Такие мотивы, как высокий престиж профессии; возможность занять высокий пост, иметь власть;возможностьпрофессиональной карьерыприблизительно в одинаковой степени «непопулярны» среди старшеклассников АОСКТЛИОЮ.Кроме того, можно видеть проявления недооценки связи будущей профессии с современной техникой, технологией.

Рисунок 3. Мотивы выбора будущей профессии учащимися 10-х классов

На рисунке 4 представлены результаты аналогичного исследования, проведенного в средней школе №1 г. Актобе [5]. Как видно из этого рисунка, для данной выборки старшеклассников предпочтительными мотивами выбора будущей профессии служат такие параметры, как возможность получать высокие доходы (54,3%); хороший, дружный коллектив (43,5%) и возможность принести пользу людям (39,1%).При этом старшеклассники АОСКТЛИОЮ ведущим мотивом выбора будущей профессии называют возможность принести пользу людям (57,14%). Следующим по значимости мотивом является хороший, дружный коллектив (44,29%). Затем предпочтительным мотивом указывается возможность получать высокие доходы (34,29%) (рисунок 1). Можно видеть, что набор главных мотивов выбора профессии одинаков для учащихся обеих школ, с той лишь разницей, что ведущим мотивом выбора профессии для старшеклассников СШ №1 является возможность получать высокие доходы, в то время, как для старшеклассников специализированной школы – это возможность принести пользу людям, что соответствует

принципам воспитания, принятым в АОСКТЛИОЮ.Согласно наставлениям крупнейшего оратора и бия XVIIIвека Айтекеби: «Если ты богат, принеси пользу народу. Если ты воин, сокруши врага. Если же ты, будучи богатым, не принесешь пользу народу, будучи воином, не сразишь врага, то станешь чужаком своего народа» [6].

Для старшеклассников СШ №1,как одной из общеобразовательных школ г. Актобе, стремление к высокому материальному положению является одним из главных в структуре ценностных ориентаций. Очень немногие будущие выпускники этой школы ставят удовлетворение своих духовных потребностей выше материальных. В наиболее значимые сферы будущей профессиональной деятельности не входят само содержание работы и ее социальный статус, что свидетельствует об определенной неосознанности профессиональных предпочтений. Можно предполагать, что результатом незрелости профессиональных интересов и склонностей может оказаться случайный выбор профессии. Более адекватное представление о содержании будущей профессиональной деятельности старшеклассников АОСКТЛИОЮ увеличивает вероятность удовлетворенности профессией в будущем. Разносторонние мотивы выбора профессии должны обеспечить успешность предстоящего профессионального обучения.

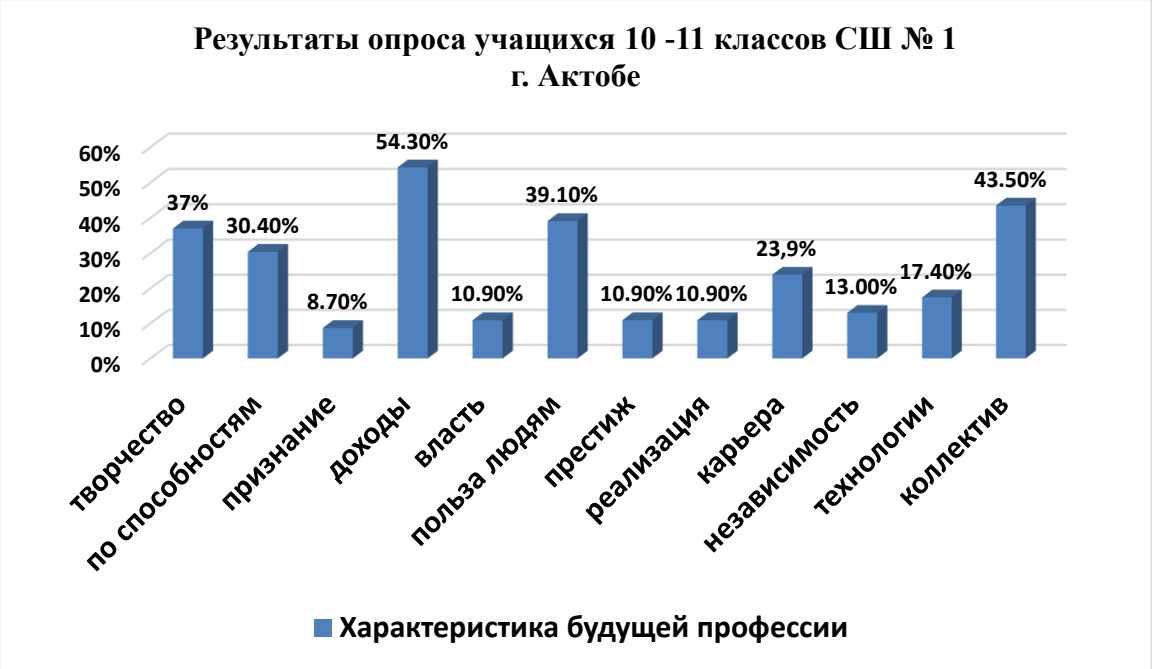

Рисунок 4. Мотивы выбора профессии старшеклассниками СШ №1 [5]

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстана Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: единая цель, единые интересы, единое будущее». – Астана, 2013.

2. Национальная программа Президента Республики КаазахстанН.А.Назарбаева «Интеллектуальная нация-2020». /Республиканская газета «Айқын». 2008.

3. Бодров В.А. Психологические основы профессиональной деятельности // - М.: Логос. – 2007. – 855 с.

4. Ярошенко В.В. Мотивация выбора профессии и особенности ее развития у учащихся общеобразовательной школы. – М.: Просвещение. – 2004. – 235 с.

5. З.Б. Султамуратова, А.К. Умбеткулова, А.А. Агишева, З. Алданаева. Ценностные ориентации как фактор адекватного выбора профессии // Вестник АРГУ им. К. Жубанова. – Актобе, 2016. - № 3. – С. 15-22.

6. Великие люди Казахстана. //testent.ru/load/referaty/referaty/v... .

ИССЛЕДОВАНИЯ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЦЕЛИ СУЩЕСТВОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ

Агишева А.А., Бермагамбетова Н.А., Балмасов Д.Т.
Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий лицей-интернат для одаренных юношей, Казахстан
alma76@bk.ru

Формирование интеллектуальной нации - одна из стратегических целей развития Казахстана. На решение этой системной задачи направлен национальный проект «Интеллектуальная нация – 2020»: «Интеллектуальная нация – это та нация, которая сможет быть конкурентоспособной в моральном, культурном, интеллектуальном плане, полной обеспеченностью информацией, и имеющая потенциал свободно распространять свою научную, культурную, образовательную информацию»[1].

Таблица 1. Частота выбора терминальных ценностей старшеклассниками

№	Терминальная ценность	Наиболее значимые ценности (1-5 место)		Наименее значимые ценности (14-18 место)	
		Уч-ся	%	Уч-ся	%
1	активная жизнь	27	45,76	18	30,51
2	жизненная мудрость	22	37,29	16	27,12
3	здоровье	34	57,63	6	10,17
4	интересная работа	8	13,56	13	22,03
5	Красота	8	13,56	34	57,64
6	Любовь	13	22,03	9	15,25
7	обеспеченная жизнь	19	32,20	13	22,03
8	хорошие и верные друзья	25	42,37	11	18,64
9	общественное признание	15	25,42	20	33,90
10	Познание	14	23,73	18	30,51
11	продуктивная жизнь	13	22,03	15	25,42
12	Развитие	20	33,90	6	10,17
13	Развлечения	7	11,87	23	38,98

14	Свобода	18	30,51	18	30,51
15	семейная жизнь	22	37,29	9	15,25
16	счастье других	15	25,42	20	33,90
17	Творчество	5	8,47	28	47,46
18	уверенность в себе	10	16,95	18	30,51

Содержание национального проекта «Интеллектуальная нация - 2020» сопряжено с выполнением определенных задач:создание необходимых условий для получения качественного образования, направленного на формирование, развитие и профессиональное становление личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и практики;развитие творческих, духовных и физических возможностей личности, формирование прочных основ нравственности и здорового образа жизни, обогащение интеллекта путем создания условий для развития индивидуальности;воспитание гражданственности и патриотизма, любви к своей Родине – Республике Казахстан, уважения к государственным символам, почитания народных традиций, нетерпимости к любым антиконституционным и антиобщественным проявлениям;воспитание личности с активной гражданской позицией, формирование потребностей участвовать в общественно-политической, экономической и культурной жизни республики, осознанного отношения личности к своим правам и обязанностям;приобщение к достижениям отечественной и мировой культуры; изучение истории, обычаев и традиций казахского и других народов республики; овладение государственным, русским, иностранным языками.

Таблица 2. Частота выбора терминальных ценностей 10 – классниками

№	Терминальная ценность	Наиболее значимые ценности (1-5 место)		Наименее значимые ценности (14-18 место)	
		Уч-ся	%	Уч-ся	%
1	активная жизнь	16	42,11	13	34,21
2	жизненная мудрость	15	39,47	10	26,32
3	здоровье	22	57,90	2	5,26
4	интересная работа	4	10,53	8	21,05
5	красота	2	5,26	23	60,53
6	любовь	8	21,05	7	18,42
7	обеспеченная жизнь	15	39,47	9	23,68
8	хорошие и верные друзья	16	42,11	7	18,42
9	общественное признание	9	23,68	12	31,58
10	познание	9	23,68	13	34,21
11	продуктивная жизнь	8	21,05	9	23,68
12	развитие	16	42,11	4	10,53
13	развлечения	5	13,16	13	34,21
14	свобода	12	31,58	11	28,95
15	семейная жизнь	13	34,21	5	13,16
16	счастье других	12	31,58	13	34,21
17	творчество	2	5,26	20	52,63

18	уверенность в себе	6	15,79	11	28,95

В национальном проекте «Интеллектуальная нация - 2020» направляющим вектором формирования интеллектуального потенциала нации является рассмотрение данной проблемы от единичной личности обучающегося в системе непрерывного образования до воспроизводства им своего интеллектуального потенциала в социуме в целом. Национальный проект отражает принципиальную позицию: интеллектуальная нация есть совокупность интеллектуального потенциала её представителей, в интеллектуальном потенциале общества проявляется многообразие интеллектуальной активности его субъектов.Развитие и формирование интеллектуального потенциала личности обучающегося требует определения ведущих идей, подходов, теоретического основания и принципов, которые определяют его стратегическую направленность. Они должны соответствовать идеям модернизации казахстанского общества, новой образовательной парадигмы, направляющей развитие человеческого капитала – основы интеллектуальной нации.

Таблица 3. Частота выбора терминальных ценностей 11-классниками

№	Терминальная ценность	Наиболее значимые ценности (1-5 место)		Наименее значимые ценности (14-18 место)	
		Уч-ся	%	Уч-ся	%
1	активная жизнь	11	52,38	5	23,81
2	жизненная мудрость	7	33,33	6	28,57
3	здоровье	12	57,14	4	19,05
4	интересная работа	4	19,05	5	23,81
5	красота	6	28,57	11	52,38
6	любовь	5	23,81	2	9,52
7	обеспеченная жизнь	4	19,05	4	19,05
8	хорошие и верные друзья	9	42,86	4	19,05
9	общественное признание	6	28,57	8	38,10
10	познание	5	23,81	5	23,81
11	продуктивная жизнь	5	23,81	6	28,57
12	развитие	4	19,05	2	9,52
13	развлечения	2	9,51	10	47,62
14	свобода	6	28,57	7	33,33
15	семейная жизнь	9	42,86	4	19,05
16	счастье других	3	14,29	7	33,33
17	творчество	3	14,29	8	28,10
18	уверенность в себе	4	19,05	7	33,33

Особую значимость в процессе модернизации имеет аксиологизация образования [2], основанная на системе ценностных норм, накопленных в процессе развития общества, их передачу в образовательном процессе. Теоретической основой аксиологизации образования является теория ценностей, общие закономерности развития личности. Научный поиск оптимальных путей в этом направлении обеспечивается диагностикой

ценностных ориентаций обучающихся и опытно-экспериментальной работой педагогов.

В данной работе были проведены исследования ценностных ориентаций старшеклассников на примере учащихся 10-х – 11-х классов Актюбинского областного специализированного казахско-турецкого лицея-интерната для одаренных юношей (АОСКТЛИОЮ) по методике М. Рокича (опросник ценностей по Рокичу), которая позволяет изучить направленность личности и определить ее отношение к окружающему миру, к другим людям, к себе, восприятие мира, ключевые мотивы поступков, основу «философии жизни».

В проведенном опросе приняли участие 59 старшеклассников 15-18 лет – 38 учащихся 10-х классов (64,41%) и 21 учащийся 11-х классов (35,59%). Результаты определения наиболее и наименее значимых терминальных ценностей старшеклассников АОСКТЛИОЮ представлены в таблицах 1-3 и рисунках 1,2.

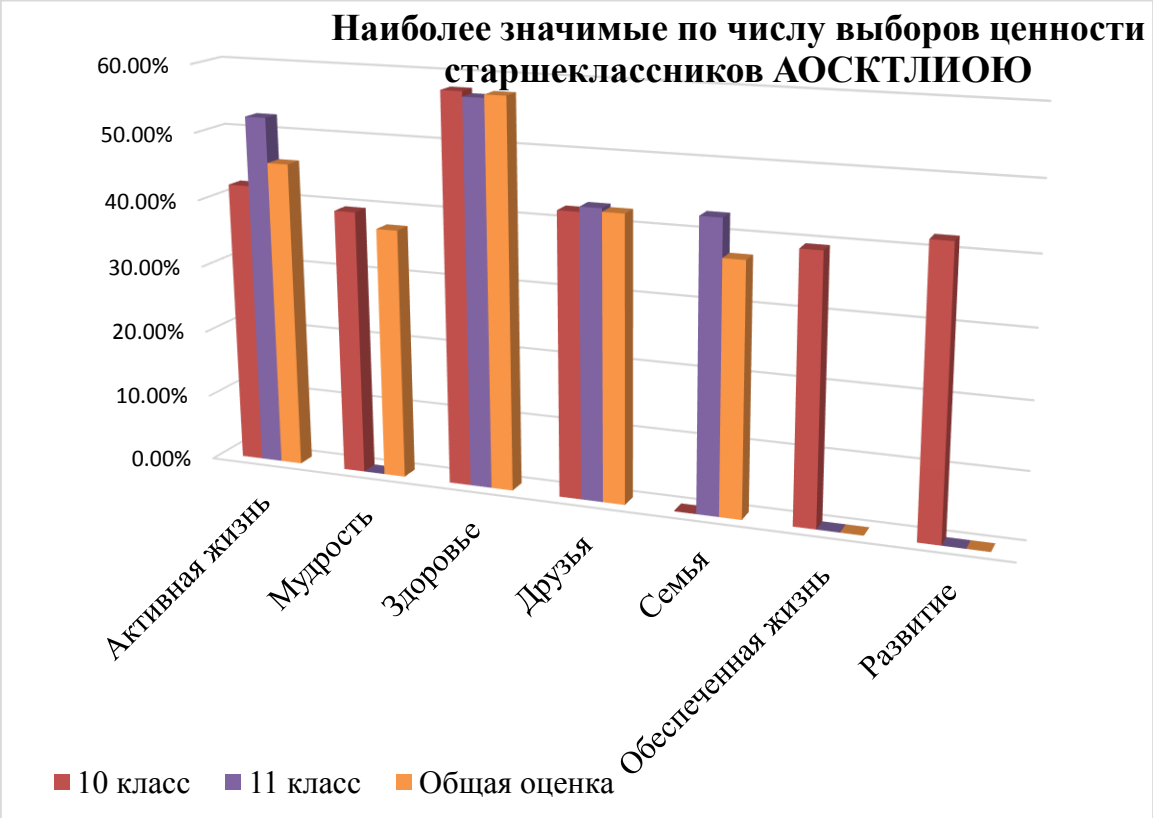

Рисунок 1. Наиболее значимые терминальные ценности (1-5 место)

Рисунок 2. Наименее значимые терминальные ценности (14-18 место)

Как видно из рисунка 1, наиболее значимыми ценностями учащиеся старших классов считают физическое и психическое здоровье (57,63%) и активную деятельную жизнь (полнота и эмоциональная насыщенность жизни, 45,76%). Среди пяти наиболее значимых ценностей испытуемые выделили наличие хороших и верных друзей (42,37%); жизненную мудрость (зрелость суждений и здравый смысл, достигаемые жизненным опытом, 37,29%), а также счастливую семейную жизнь (37,29%). При этом для учащихся 10-х классов активная деятельная жизнь, хорошие и верные друзья, а также развитие (работа над собой, постоянное духовное и физическое совершенствование) ценны в равной степени (по 42,11% каждая). Для них же жизненная мудрость необходима наряду с материально обеспеченной жизнью (отсутствием материальных затруднений) – по 39,47% каждая.

На рисунке 2 представлены ценности, которым присваиваются последние по важности места, т.е порядковые номера 14-18. Наименее важными ценностями старшеклассники АОСКТЛИОЮ называют красоту (переживание прекрасного в природе и исусстве, 57,64%), творчество (возможность творческой деятельности, 47,46%), развлечения (приятное, необременительное времяпровождение, отсутствие обязанностей, 38,98%), общественное признание (уважение окружающих, коллектива, товарищей по работе, 33,90%) и счастье других (благосостояние, развитие и совершенствование других людей, всего народа, человечества в целом, 33,90%). В скобках указана доля старшеклассников, помещающих данные ценности в самый низ своей иерархии ценностей. При этом по 34,21% учащихся 10-х классов в наименее ценные записывают такие параметры, как активную

деятельную жизнь и познание (возможность расширения своего образования, кругозора, общей культуры, интеллектуальное развитие).

Учащиеся общеобразовательной школы [3] в аналогичном опросепомимо активной жизни (65,12%), здоровья (58,14%), жизненной мудрости (46,51%) выделяют интересную работу (46,51%) и любовь (духовную и физическую близость с любимым человеком, 46,51%). При этом юношам важно наличие друзей (39,13%), а девушек интересуют красота природы и искусства (50%).

Примечательным является факт, что счастливую семейную жизнь 37,29% опрошенных учащихся АОСКТЛИОЮ относят к наиболее важным ценностям, тогда как 39,53% опрошенных учащихся общеобразовательной школы этот параметр считают наименее значимой ценностью. Возможно, так проявляется особенность воспитательного процесса в казахско-турецких лицеях, где высоко ценится институт семьи и внушается уважительное отношение к старшим.

Список литературы:

1. Концепция развития интеллектуального потенциала нации в системе непрерывного образования Республики Казахстан. - Алматы: «Ұлағат», 2013. - 36 б.

2. Кирьякова А.В. Теория ориентации личности в мире ценностей // - Оренбург: Изд-во Оренбургского государственного педагогического института. – 1996. – 188 с.

3. Умбеткулова А.К., Султамуратова З.Б., Жарболганова С., Агишева А.А. Формирование системы ценностей в старшем школьном возрасте // Вестник АРГУ им. К. Жубанова. –Актобе, 2016. - № 3. – С. 23-33.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНОГО ОБРАЗА ДЕЙСТВИЙ ЛИЧНОСТИ

Агишева А.А., БермагамбетоваН.А., Жантикенова К.К.
Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий лицей-интернат для одаренных юношей, Казахстан
alma76@bk.ru

В современных условиях переоценки ценностей формирование интеллектуального потенциала нации выдвигается на передний план. Особенно актуализируется формирование образа учащейся молодежи, как настоящих интеллектуально развитых, конкурентоспособных личностей. Главная цель в современных условиях – это воспитание образованной и интеллектуально развитой молодежи, ориентированной на повышение духовной культуры общества, на формирование таких качеств как человечность, честность, правди-

вость, уважительное отношение к традициям и обычаям своего народа и толерантное отношение к представителями других наций[1].

Таблица 1. Частота выбора инструментальных ценностей учащимися

№	Инструментальная ценность	Наиболее значимые ценности (1-5 место)		Наименее значимые ценности (14-18 место)	
		Уч-ся	%	Уч-ся	%
1	Аккуратность	29	50	8	13,79
2	Воспитанность	31	53,45	7	12,07
3	высокие запросы	11	18,97	19	32,76
4	жизнерадостность	20	34,48	22	37,93
5	исполнительность	15	25,86	18	31,03
6	Независимость	17	29,31	12	20,68
7	непримиримость к недостаткам	9	15,52	27	46,56
8	образованность	21	36,21	16	27,59
9	ответственность	15	25,86	10	17,24
10	Рационализм	17	29,31	14	24,14
11	Самоконтроль	21	36,21	13	22,41
12	Смелость	9	15,52	14	24,14
13	твердая воля	18	31,03	13	22,41
14	Терпимость	13	22,41	19	32,76
15	широта взглядов	10	17,24	22	37,93
16	Честность	12	41,38	16	27,59
17	эффективность в делах	10	17,24	19	32,76
18	Чуткость	12	41,38	21	36,21

Качества человека, такие как, например, честность, рационализм можно рассматривать, как некий образ действий, который с личной и общественной точек зрения предпочтителен в любых ситуациях. Такие убеждения М. Рокич определяет, как инструментальные ценности. С целью исследования ценностных ориентаций старшеклассников на примере учащихся 10-11 классов Актюбинского областного специализированного казахско-турецкого лицея-интерната для одаренных юношей (АОСКТЛИОЮ) был проведен опрос по методике М. Рокича (опросник ценностей по Рокичу) 58 учащихся в возрасте 15-18 лет – 38 учащихся 10 классов (65,52%) и 20 учащихся 11 классов (34,48%). Результаты определения наиболее и наименее значимых инструментальных ценностей представлены в таблицах 1-3 и рисунках 1,2.

Таблица 2. Частота выбора инструментальных ценностей 10–классниками

№	Инструментальная ценность	Наиболее значимые ценности (1-5 место)		Наименее значимые ценности (14-18 место)	
		Уч-ся	%	Уч-ся	%
1	аккуратность	19	50,00	4	10,53
2	воспитанность	19	50,00	6	15,79
3	высокие запросы	8	21,05	16	42,11
4	жизнерадостность	14	36,84	13	34,21

5	исполнительность	9	23,68	13	34,21
6	независимость	11	28,95	6	15,79
7	непримиримость к недостаткам	5	13,16	19	50,00
8	образованность	16	42,10	10	26,32
9	ответственность	10	26,32	6	15,79
10	рационализм	10	26,32	9	23,68
11	самоконтроль	16	42,10	7	18,42
12	Смелость	5	13,16	8	21,05
13	твердая воля	11	28,95	8	21,05
14	Терпимость	8	21,05	12	31,58
15	широта взглядов	4	10,53	15	39,47
16	Честность	10	26,32	8	21,05
17	эффективность в делах	8	21,05	14	36,84
18	Чуткость	7	18,42	16	42,11

Как видно из рисунка 1 наиболее значимыми инструментальными ценностями учащиеся старших классов считают воспитанность (хорошие манеры, 53,45%), аккуратность (чистоплотность, умение содержать в порядке вещи, порядок в делах,50,00 %), честность (правдивость, искренность, 41,38%), чуткость (заботливость, 41,38%), образованность (широта знаний, высокая общая культура, 36,21%) и самоконтроль (сдержанность, самодисциплина, 36,21%).

Учащиеся 10-х классов на первое место ставят воспитанность и аккуратность (по 50,00%) (таблица 2). Затем в необходимые качества входят образованность (42,10%), самоконтроль (42,10%), жизнерадостность (чувство юмора, 36,84%). Учащиеся 11-х классов(таблица 3) на первое место ставят воспитанность (60%), затем аккуратность (50%). Рационализм (умение здраво и логично мыслить, принимать обдуманные, рациональные решения, 35%) для них значим так же, как твердая воля (умение настоять на своем, не отступать перед трудностями, 35%). Затем одинаковое количество учащихся 11-х классов (30%) выбирают целый ряд таких ценностей, как жизнерадостность, исполнительность (дисциплинированность), независимость (способность действовать самостоятельно, решительно), широта взглядов (умение понять чужую точку зрения, уважать иные вкусы, обычаи, привычки).

Таблица 3. Частота выбора инструментальных ценностей 11–классниками

№	**Инструментальная ценность**	**Наиболее значимые ценности (1-5 место)**		**Наименее значимые ценности (14-18 место)**	
		Уч-ся	**%**	**Уч-ся**	**%**
1	Аккуратность	10	50	4	20
2	Воспитанность	12	60	1	5
3	высокие запросы	3	15	3	15
4	Жизнерадостность	6	30	9	45
5	Исполнительность	6	30	5	25
6	Независимость	6	30	6	30

7	непримиримость к недостаткам	4	20	8	40
8	Образованность	5	25	6	30
9	Ответственность	5	25	4	20
10	Рационализм	7	35	5	25
11	Самоконтроль	5	25	6	30
12	Смелость	4	20	6	30
13	твердая воля	7	35	5	25
14	Терпимость	5	25	7	35
15	широта взглядов	6	30	7	35
16	Честность	2	10	8	40
17	эффективность в делах	2	10	5	25
18	Чуткость	5	25	5	25

Наименее важными инструментальными ценностями (рисунок 2) старшеклассники АОСКТЛИОЮ называют непримиримость к недостаткам в себе и других (46,56%), жизнерадостность (37,93) и широту взлядов (умение понять чужую точку зрения, уважать иные вкусы, обычаи, привычки, 37,93%). Затем малонужными оказываются чуткость (заботливость, 36,21%) высокие запросы (высокие требования к жизни и высокие притязания, 32,76%), терпимость (к взглядам и мнениям других, умение прощать другим их ошибки и заблуждения, 32,76%), эффективностьв делах (трудолюбие, продуктивность в работе, 32,76%).

50,00% десятиклассников не нуждаются в непримиримости к недостаткам, по 42,11% - в высоких запросах и чуткости, 39,47% не находят важным широту взглядов, и 36,84% - эффективность в делах. 45% учащихся 11-х классов на последние места помещают жизнерадостность. По 40% будущих выпускниковне важным называют непримиримость к недостаткам и честность. При этом по 35% 11-классников не ценят терпимость и широту взглядов.

Рисунок 1. Наиболее значимые инструментальные ценности (1-5 место)

При сравнении результатов данной работы с выводами аналогичного исследования, проведенного в обычной общеобразовательной школе – СШ №1 г. Актобе [2], можно видеть, что наиболее ценным образом действий старшеклассники обеих школ выбирают воспитанность (хорошие манеры) и аккуратность (чистоплотность, умение содержать в порядке вещи, порядок в делах). При этом, если старшеклассники АОСКТЛИОЮ к значимым ценностям относят честность (правдивость, искренность, 41,38%), чуткость (заботливость, 41,38%), образованность (широта знаний, высокая общая культура, 36,21%) и самоконтроль (сдержанность, самодисциплина, 36,21%), то старшеклассники СШ №1 г. Актобе необходимыми качествами называют высокие запросы (высокие требования к жизни и высокие притязания, 44,19%) и жизнерадостность (чувство юмора, 39,53%).

Наименее важными инструментальными ценностями старшеклассники СШ № 1 г. Актобе называют чуткость (заботливость, 48,85%) и широту взлядов (умение понять чужую точку зрения, уважать иные вкусы, обычаи, привычки, 44,19%). Затем малонужными оказываются самоконтроль (сдержанность, самодисциплина, 41,86%) и твердая воля (умение настоять на своем, не отступать перед трудностями, 41,86%). 47,83% юношей СШ №1 г. Актобе не ценят эффективность в делах (трудолюбие, продуктивность в работе), еще 34,78% не самым важным качеством считают ответственность (чувство долга, умение держать слово). 40% девушек СШ №1 г. Актобе последние места отводят для качества честности (правдивости, искренности).

Можно видеть, как инструментальные ценности, традиционно рассматриваемые как присущие успешным мужчинам – эффективность, самоконтроль, широта взглядов, твердая воля и ответственность – не считаются

юношами СШ № 1 г. Актобе, как необходимые на жизненном пути. Старшеклассники АОСКТЛИОЮ выбирают самоконтроль (36,21%), твердую волю (35% учащихся 11-х классов), широту взглядов (30% учащихся 11-х классов). При этом 37,93% учащихся АОСКТЛИОЮ на последние места помещают широту взлядов и32,76% - эффективность в делах.

Таким образом, при определении условий формирования системы ценностей современного старшеклассника – будущего студента и высокообразованного специалиста – следует принять во внимание особенность переживаемого исторического момента, связанного с перестройкой системы ценностей в обществе в целом, и, как следствие, с изменением ценностных ориентаций молодежи, затрагивающих также сферу профессиональных предпочтений. Несоответствие ценностей старшеклассников ожиданиям общества, недостаточная сформированность системы ценностей могут оказать влияние и на недостаточную профессиональную направленность старшеклассника.

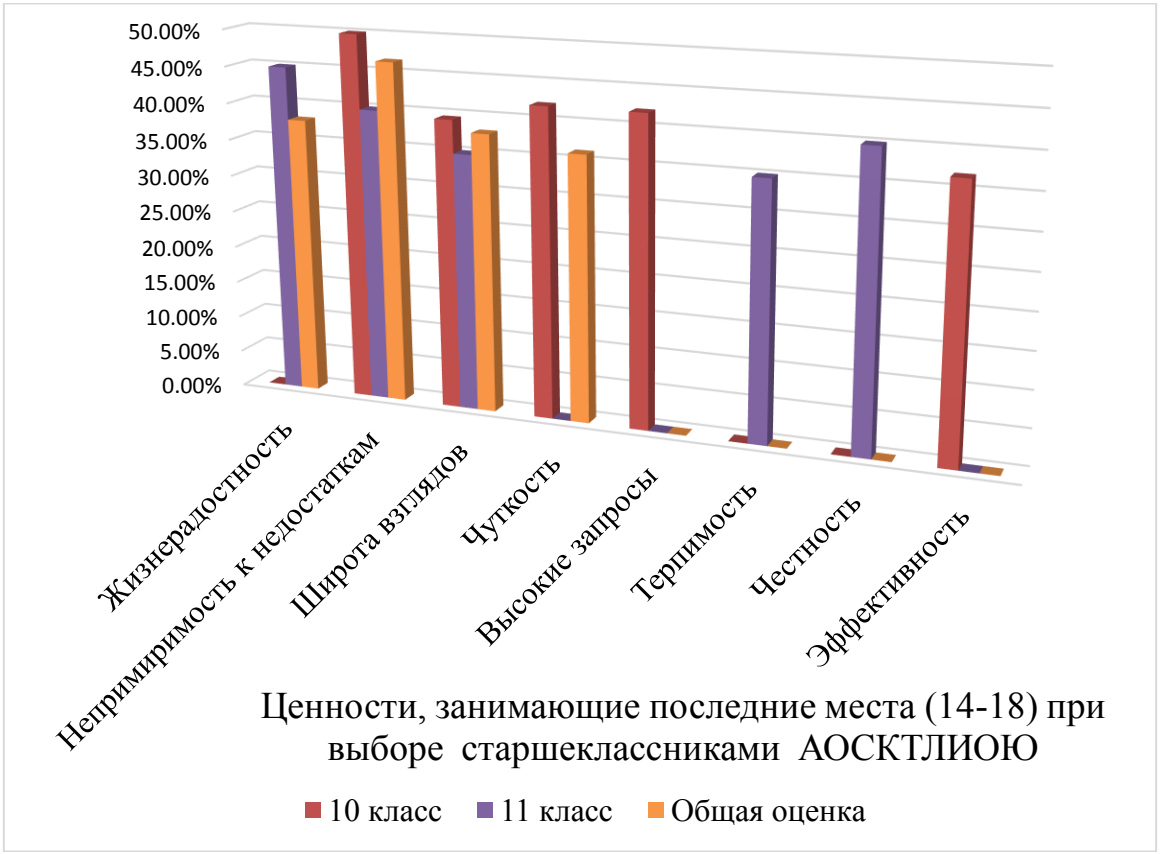

Рисунок 2. Наименее значимые инструментальные ценности(14-18 место)

Список литературы:

1. Садыков Т. Интеллектуальный облик будущего. /Т.Садыков //Современное образование, 2007. - №2. -С. 30-34.

2. Умбеткулова А.К., Султамуратова З.Б., Жарболганова С., Агишева А.А. Формирование системы ценностей в старшем школьном возрасте // Вестник АРГУ им. К. Жубанова. –Актобе, 2016. - № 3. – С. 23-33.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ МОТИВАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА ЛИЧНОСТИ ДЛЯ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ УСПЕШНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫБОРА

Дузимова А.М.,Бермагамбетова Н.А., Агишева А.А.
Актюбинский областной специализированный казахско-турецкий лицей-интернат для одаренных юношей, Казахстан
Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
alma76@bk.ru

По отношению к личности национальная идея «Мәңгілік ел» доказывает, что непрерывное образование означает совершенствование профессиональных качеств на протяжении всей жизни [1]. Непрерывное профессиональное образование, «обучение через всю жизнь», является главным инструментом развития интеллектуального потенциала страны [2]. Причиной развития системы непрерывного образования является устаревание быстрыми темпами знаний, полученных в процессе среднего, среднего специального и высшего образования. В основе непрерывного образования лежит личная мотивация обучающегося, так как оно не является обязательным.

Мотивация является одним из основных понятий, которые используются для объяснения движущих сил, деятельности в целом. Мотив, мотивация – побуждение к активности и деятельности субъекта, связанное со стремлением удовлетворить определенные потребности. Также совокупность внешних и внутренних условий, побуждающих субъекта к активности. Если деятельности значима сама по себе, то говорят о внутренней мотивации. Если значимы только внешние атрибуты профессии (признание общества, престижность), то говорят о внешней мотивации. Сами внешние мотивы дифференцируются на внешние положительные и внешние отрицательные. Внешние положительные мотивы, несомненно, более эффективны и более желательны со всех точек зрения, чем внешние отрицательные мотивы. Степень выраженности, уровень и характер мотивации оказывают влияние на эффективность обучения, выполнение профессиональной деятельности, способствуют или препятствуют становлению специалиста – профессионала.

С целью изучения мотивации предстоящей профессиональной деятельности старшеклассников, как определяющей степень успешности профессионального самоопределения, обучения и функционирования, среди учащихся 10-х - 11-х классов Актюбинского областного специализированного казахско-турецкого лицея-интерната для одаренных юношей (АОСКТЛИОЮ) согласно методике К. Замфир в модификации А. Реана была проведена диагностика мотивации профессиональной деятельности [3].Согласно указанной методике респонденту предлагается дать оценку ниже перечисленным мотивам профессиональной деятельности по пятибалльной шкале по степени значимости.Мотивы профессиональной деятельности: 1. Денежный заработок. 2. Стремление к продвижению по работе. 3. Стремление

избежать критики со стороны руководителя или коллег. 4. Стремление избежать возможных наказаний или неприятностей. 5. Потребность в достижении социального престижа и уважения со стороны других. 6. Удовлетворение от самого процесса и результата работы. 7. Возможность наиболее полной самореализации именно в данной деятельности

Таблица 1. Показатели различного типа мотивации для старшеклассников АОСКТЛИОЮ

№	Юноши 10-х классов		
	ВП	ВПМ	ВОМ
1	5	3	2
2	4	3,67	4
3	5	5	5
4	4,5	3,33	4,5
5	5	4,33	3
6	5	4,33	2,5
7	5	3,33	3
8	4	3,67	5
9	5	2,67	3,5
10	4,5	3	2
11	4,5	2,33	1
12	5	5	5
13	4	4	3
14	4,5	2,33	4,5
15	5	3	5
16	4	4,33	4
17	4,5	4,67	4,5
18	3,5	4	3,5
19	4,5	3	4,5
20	5	3,33	5
21	4	4	4
22	2	5	2
23	4,5	4,33	4,5
24	5	4,67	5
25	4,5	3	4,5
26	5	4	5
27	5	4,33	4
28	4	3,67	4
29	5	3	2,5
30	4,5	3,67	1,5
31	4	4,33	4,5
32	4	4	1,5
33	5	2,67	1
34	4	3,67	3
35	4,5	3,67	2
36	4,5	4	1,5
37	3,5	4,67	3,5
38	4	4,33	4
39	4	3,33	1,5
40	4,5	5	5
41	2,5	3,33	4
42	5	4	3,5
43	5	4,67	1,5
44	5	4,67	4
45	5	1,67	1
46	4,5	4	3

№	Юноши 11-х классов		
	ВП	ВПМ	ВОМ
1	5	4,67	5
2	4,5	3,67	3
3	5	4	4
4	3,5	3,33	4,5
5	5	4	4,5
6	3	3	4
7	5	4,33	5
8	4,5	2,33	4
9	4,5	4	2
10	4,5	4.33	5
11	5	5	5
12	5	5	1,5
13	4,5	4	4

Шкала оценки мотива профессиональной деятельности:1 - в очень незначительной мере; 2 – в достаточно незначительной мере; 3 – в небольшой и в немаленькой мере; 4 – в достаточно большой мере; 5 - в очень большой мере.

При обработке результатов подсчитываются показатели внутренней мотивации (ВМ), внешней положительной (ВПМ) и внешней отрицательной (ВОМ) в соответствии со следующими ключами.

ВМ = (оценка пункта 6 + оценка пункта 7)/2

ВПМ = (оценка п.1 + оценка п.2 + оценка п.5)/3

ВОМ = (оценка п. 3 + оценка п. 4)/2

Показателем выраженности каждого типа мотивации будет число, заключенное в пределах от 1 до 5 (в том числе возможно и дробное).На основании полученных результатов определяется мотивационный комплекс личности. Мотивационный комплекс представляет собой тип соотношения между собой трех видов мотивации: ВМ, ВПМ и ВОМ.

Таблица 2. Определение мотивационного комплекса личности

Мотивационный комплекс	**10-классники**		**11-классники**		**Всего**	
	Уч-ся	**%**	**Уч-ся**	**%**	**Уч-ся**	**%**
ВМ > ВПМ > ВОМ	19	41,30	2	15,385	21	35,59
ВМ = ВПМ > ВОМ	2	4,36	1	7,690	3	5,09
ВМ > ВПМ = ВОМ	0	0,00	2	15,385	2	3,39
ВМ >> ВПМ < ВОМ	1	2,17	2	15,385	3	5,09
ВМ > ВПМ < ВОМ	11	23,91	2	15,385	13	22,03
ВМ < ВПМ> ВОМ	6	13,04	0	0,000	6	10,17
ВМ > ВПМ << ВОМ	1	2,17	2	15,385	3	5,09
ВМ = ВПМ <ВОМ	0	0,00	1	7,690	1	1,69
ВМ <ВПМ= ВОМ	1	2,17	0	0,000	1	1,69
ВМ < ВПМ< ВОМ	2	4,36	0	0,000	2	3,39
ВМ = ВПМ = ВОМ	3	6,52	1	7,690	4	6,78
Итого:	**46**	**100**	**13**	**100**	**59**	**100**

К наилучшим, оптимальным, мотивационным комплексам следует относить следующие два типа сочетания:ВМ>ВПМ>ВОМ и ВМ=ВПМ>ВОМ. Наихудшим мотивационным комплексом является типВОМ > ВПМ > ВМ. Между этими комплексами заключены промежуточные с точки зрения их эффективности иные мотивационные комплексы.При интерпретации следует учитывать не только тип мотивационного комплекса, но и то, насколько сильно один тип мотивации превосходит другой по степени выраженности. Удовлетворенность избранной профессией тем выше, чем оптимальнее мотивационный комплекс: высокий вес внутренней и внешней положительной мотивации и низкий —внешней отрицательной.

Чем оптимальнее мотивационный комплекс, чем более активность мотивирована самим содержанием деятельности, стремлением достичь в ней определенных позитивных результатов, тем ниже эмоциональная нестабильность. И наоборот, чем более деятельность обусловлена мотивами избегания, порицания, желанием«не попасть впросак» (которые начинают превалировать над мотивами, связанными с ценностью самой деятельности, а также над внешней положительной мотивацией), тем выше уровень эмоциональной нестабильности.

В проведенном опросе приняли участие 57 учащихся 10-х – 11-х классов в возрасте 15-18 лет, 46 учащихся 10-х классов (80,70%) и 11 учащихся 11-х классов (19,30%). Результаты опроса представлены в таблицах 1,2 и рисунках 1,2. В таблице 1 сведены показатели различного типа мотивации для каждого испытуемого, в таблице 2 дается процентное соотношение выявленных типов мотивационного комплекса личности. Рисунки 1,2 являются наглядным представлением информации, рассчитанной для таблицы 2. Выводы для среднестатистического старшеклассника даются при анализе рисунков 1,2. Однако, для уточнения индивидуальных деталей конкретного типа мотивационного комплекса следует принять во внимание данные таблицы 1.

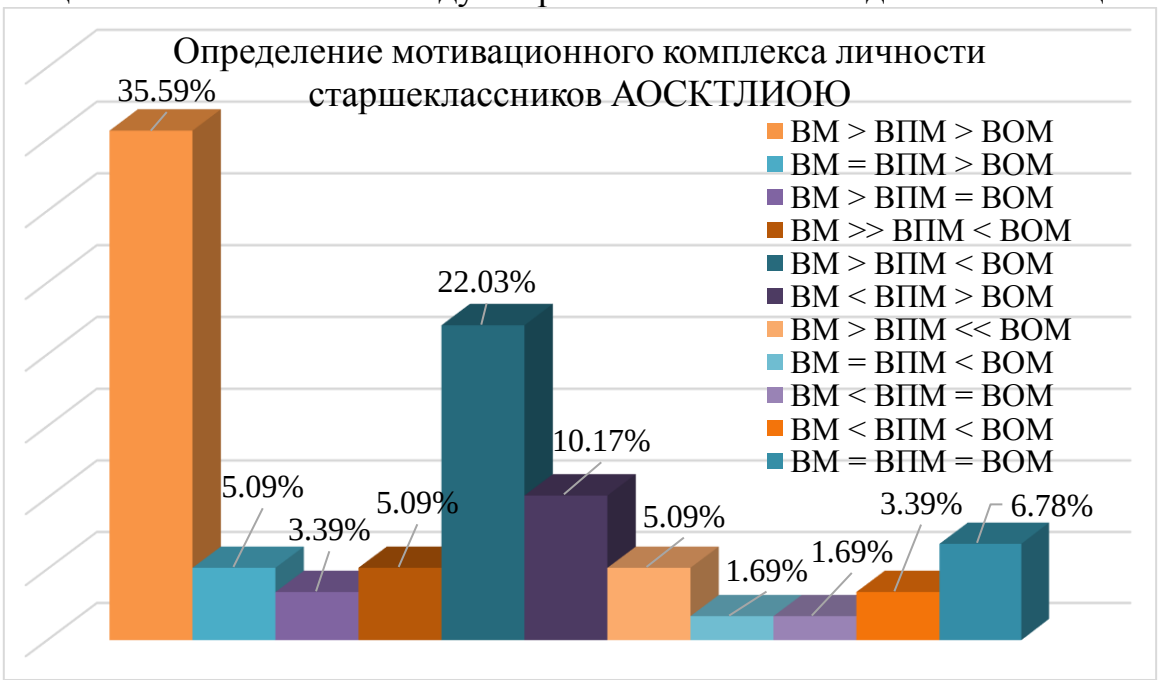

Рисунок 1. Результаты определения мотивационного комплекса личности

Результаты анализа типов мотивационного комплекса опрошенных старшеклассников (рисунок 1) показали, что 35,59% старшеклассниковАОСКТЛИОЮ имеют оптимальный тип мотивационного комплексаВМ>ВПМ>ВОМ, когда показатель внутренней мотивации (удовлетворение от работы и возможность реализации) выше показателя внешней положительной мотивации (высокий заработок, продвижение по службе и престиж профессии) и еще выше показателя внешней отрицательной мотивации (избегание критики и неприятностей). 22,03% старшеклассников имеют тип мотивационного комплекса ВМ>ВПМ<ВОМ, когда при достаточном уровне внутренней мотивации страх критики и неприятностей вытесняют желание высокого заработка, продвижения по службе и престижа профессии. В этом случае при условии самореализации и удовлетворенности работой специалист может отказаться от финансового и карьерного повышения при возможной угрозе его спокойствию. Еще 10,17% опрошенных имеют тип мотивационного комплекса ВМ <ВПМ> ВОМ, когда во главу угла ставятся внешние атрибуты профессии - высокий заработок, продвижение по службе и престиж профессии. Наихудший тип мотивационного комплекса ВОМ > ВПМ > ВМ имеют 3,39% респондентов.

При анализе мотивационного комплекса учащихся 10-х классов АОСКТЛИОЮ (рисунок 2) можно видеть, что 41,30% юношей имеют оптимальный тип мотивационного комплексаВМ>ВПМ>ВОМ, когда показатель внутренней мотивации выше показателя внешней положительной мотивации и еще выше показателя внешней отрицательной мотивации. 23,91% юношей - старшеклассников имеют тип мотивационного комплекса ВМ>ВПМ<ВОМ, когда при достаточном уровне внутренней мотивации страх критики и неприятностей вытесняют желание высокого заработка, продвижения по службе и престижа профессии. Еще 13,04% опрошенных имеют тип мотивационного комплекса ВМ <ВПМ> ВОМ, когда во главу угла ставятся внешние атрибуты профессии - высокий заработок, продвижение по службе и престиж профессии. Наихудший тип мотивационного комплекса ВОМ > ВПМ > ВМ имеют 6,52% учащихся 10-х классов АОСКТЛИОЮ.

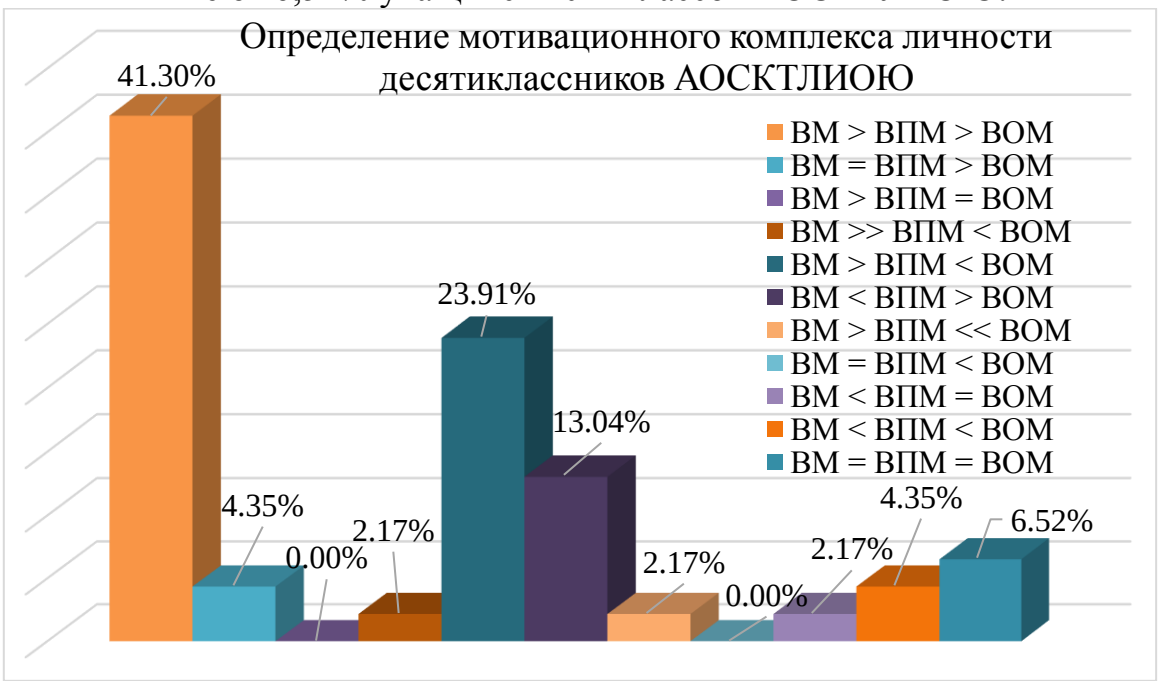

Рисунок 2. Результаты определения мотивационного комплекса личности учащихся 10-х классов АОСКТЛИОЮ

Сравнить между собой показатели мотивационного комплекса учащихся 10-х и 11-х классов АОСКТЛИОЮ не представилось возможным из-за малой выборки учащихся 11-х классов (11 человек), не дающей возможности для объективной оценки полученных данных (таблица 2).Таким образом, оптимальный тип мотивационного комплекса характерен для 35,59% опрошенных юношей (и 41,30% десятиклассников) АОСКТЛИОЮ. Такой тип мотивационного комплекса предполагает высокий уровень эмоциональной стабильности и удовлетворенности будущей профессией.

Список литературы:

1. Стратегия «Казахстан - 2050» – новое политическое направление сформированного государства. Послание Президента Республики Казахстана Н.А. Назарбаева народу Казахстана //«Ақиқат». №1, 2013. – стр. 5 - 27.

2. Основы формирования интеллектуального потенциала будущего специалиста. Учебное пособие. – Алматы: Изд. «Ұлағат» КазНПУ им. Абая, 2014. – 296 с.

3. Реан А. А., Бордовская Н. В., Розум С. И. Психология и педагогика // СПб.: Питер, серия «Учебник нового века». - 2002. — 432 с.

ВОПРОСЫ ИНДУСТРИАЛЬНО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Ахметчина Т. А., Сертаева Н. С.
Костанайский Государственный Педагогический Институт, г. Костанай, Казахстан, solniwko_98@bk.ru

В своем ежегодном Послании народу Казахстана «Стратегия Казахстана – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» от 14 декабря 2012 года президент нашей Республики Н.А. Назарбаев указал на необходимость модернизации политики занятости населения в целях расширения доступности производительной занятости, повышения трудовой мотивации и роста доходов населения. Одним из индикаторов развития трудового рынка является увеличения количества занятого населения. В этих целях государством разработана Дорожная карта занятости 2020, утвержденная постановлением Правительства Республики Казахстан от 19 июня 2013 года № 636. Однако предпринимаемых мер со стороны государства, в части трудоустройства населения недостаточно. Несовершенство законодательного механизма, неполная реализация государственных и правительственных положений по снижению уровня безработицы, отсутствие должного контроля за рынком труда приводит к увеличению в стране неофициальной рабочей силы и как следствие появление теневой экономики.[2]

Актуальный вопрос обеспечения кадрами в рамках реализации Государственной программы по формированному индустриально-инновационному развитию Республики Казахстан на 2010 – 2016 годы с привлечением самозанятого населения, имеющего определенный профессиональный потенциал, рассматривается неслучайно. Прежде всего, данный вопрос должен быть направлен на самостоятельно занятых, безработных и малообеспеченных казахстанцев. "Надо обеспечить возможность участия каждого казахстанца в масштабной индустриализации нашей страны. Огромным кадровым резервом нашей экономики является самозанятое население", – отметил Глава государства [2].

Итак, проанализируем ситуацию глазами народа. После распада СССР многие предприятия, заводы, фабрики закрылись из-за своей нерентабельности. На смену им, пришло индивидуальное предпринимательство и малый бизнес. Но нам все очевидно ясно одно – сектор малого бизнеса не может охватить глобальную занятость населения, как это было раньше в советском союзе, когда люди отдавали все свои силы и знания, трудясь на крупных заводах и

предприятиях. Рабочие, как говорится, труженики своего дела остались безработными. Часть из них, у которых есть доход – открыли свое дело, а другая – пополнив ряды самозанятых – обрекла свою жизнь на самосуществование, перебиваясь сейчас непостоянными заработками. А ведь среди них были настоящие специалисты своего дела: инженеры, архитекторы-конструкторы, кузнецы, прорабы, строители, штукатуры, маляры и просто подсобные рабочие. Рыночная экономика заставила эту категорию людей, когда-то нужное государству, спрятаться под «шапкой теневой экономики», неофициально работая на себя или кого-то и хоть каким-то образом материально обеспечить себя и свою семью. И таких – немало! Они остались без государственной поддержки и средств существования.

Теперь приняв программу индустриально-инновационного развития Казахстана, необходимо коренным образом изменить данную ситуацию. Возродить нашу национальную экономику, поднять всех на производство и защиту товаров отечественного производства, воссоздать всё то, что когда-то при советском союзе приносило огромную прибыль стране. В Послании Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана. 28.01.2011 г. «Построим будущее вместе!», Глава государства подчеркнул: - «Новые предприятия мы строим для того, чтобы там работали казахстанцы. Они должны готовиться к этому. Учиться новым профессиям. Правительство совместно с бизнес - сообществом должно предоставить бесплатное профессиональное обучение тем, кто хочет работать на индустриальных объектах. Используя этот опыт, сейчас необходимо построить работу так, чтобы индустриализация стала по-настоящему всенародной, делом каждого казахстанца!» Так, давайте уважаемые казахстанцы следовать велению этой программы [1].

Профессиональная подготовка и трудоустройство кадров. Востребованными специальностями в рамках программы индустриально-инновационного развития Казахстана являются технические, инженерные, информационные. Самозанятые имеют достаточно высокий уровень образования, особенно те, кто когда-то проработал на тех же предприятиях и заводах. Главная задача государства – непродуктивную часть населения вывести из теневой экономики и задействовать в программе индустриально-инновационного развития. Кроме того, среди них есть специалисты, как с высшим, так и со средним специальным образованием, то есть имеется неплохая база для подготовки специалистов из числа самозанятых.

Подготовка кадров рабочих специальностей не может проводиться, на должном уровне, поскольку на сегодняшний день сеть казахстанских технических учебных заведений слабо оснащены современным обучающим оборудованием. А если нет той самой техники для обучения, каким образом государство будет решать проблему квалифицированных кадров? С одной стороны, направлять самозанятых на стажировку в иностранное государство – дорогое удовольствие для нашего государства, с другой стороны – привлечение иностранной рабочей силы – тоже вариант не из лучших (это влечет за собой

трудоустройство иностранцев и не как не решает проблему самозанятых казахстанцев, итак ищущих себе работу в рамках данной программы).

Следующая схема решения проблемы: «Ученик-контракт-обучение-практика-трудоустройство». Что это означает: необходимо на базе национальных компаний разработать и внедрить новую программу по трудоустройству под названием «Заключи контракт – получи работу!». По Республике Казахстан посредством СМИ объявить о запуске данной программы в рамках реализации плана по индустриально-инновационному развитию Казахстан. Содержание программы, с учётом баланса потребностей общества и государства: 1) привлечь самозанятых Республики Казахстан из числа востребованных специальностей в рамках программы; 2) заключить долгосрочный контракт по обучению с последующим трудоустройством в рамках реализации индустриально-инновационного развития Казахстана (в контракте должны быть привлекательные условия для работы: гарантированная должная заработная плата; субсидирование переезда и предоставление типового арендного жилья (место в общежитии – как альтернатива), выплата подъёмных средств, гарантии, предусмотренные действующим трудовым законодательством, ответственность сторон); 3) связать данную программу с программами Нацбанка и банками второго уровня по льготному кредитованию самозанятых в рамках программы индустрально-инновационного развития (для работающих по контракту в городе – льготы на приобретение жилья, для работающих по контракту в сельской местности – микрокредитование для открытия собственного дела, созданию рабочих мест через содействие развитию предпринимательства на селе за счет поддержки частной предпринимательской инициативы и комплексного развития опорных сел); 4) заключить меморандумы с крупными национальными компаниями, организациями и предприятиями, имеющими на своей основе современное высоко-технологическое обуродувание и опытных специалистов (прошедших стажировку) для обучения казахстанцев новейшим оборудованиям, приобретенным по инвестиционным проектам зарубежом. Государство должно поддержать такие предприятия и организации, готовые обучить и трудоустроить участников Программы. Это обоюдно и экономически выгодно – нет необходимости привлекать иностранцев и отправлять рабочих Казахстана за рубеж для изучения нового поступившего оборудования. 5) обучать посредством дистанционного образования. Сейчас век информационных технологий, поэтому дистанционное обучение, в том числе по вопросу использования новейшего оборудования – должно стать основой экономически не затратного способа обучения. Обучение можно проводить посредством видео интернет – конференций с участием иностранных специалистов. То есть, нет необходимости приезжать к нам – всё доступно и просто можно объяснить наглядно посредством видеосвязи!

Для самозанятых сельской местности – оформить технико-экономическую заявку с указанием не достающей инфраструктуры, которая помогла бы открыть собственное дело. На базе Правительства РК создать

выездную комиссию, которая бы принимала и рассматривала данные заявки с последующим решением данных проблем по возмещению целевых денежных средств, направленных на развитие инфраструктуры в сельской местности. Ведь, как указано в программе индустриально-инновационного развития: «Правительство совместно с местными органами власти должно проработать комплекс мер по развитию сельского предпринимательства». А это, как мы видим, возможно, только при устранении дефицитной инфраструктуры на селе и контролем государства за предоставлением микрокредитов для открытия собственного дела. «Все сто процентов выданных микрокредитов по государственной линии должны идти только на организацию собственного дела». Таким контролем со стороны Правительства РК будет выявлена работа местных исполнительных органов по данному направлению. Что это даст? Предложенные пути решения проблем целенаправленно помогут реализовать Государственную программу по форсированному индустриально-инновационному развитию Республики Казахстан; привлекут новые рабочие силы из числа самозанятых; помогут открыть собственное дело на селе; решат проблемы с дефицитной инфраструктурой на селе [2].

В заключении мне хочется сказать, что в нашем суверенном государстве есть все необходимые ресуры для индустриально-инновационного развития страны, как трудовые, так и природные. И если с правильно-организованной политикой подходить к этим ресурсам, то они принесут нам свои плоды.

Список литературы:

1. Послание Президента народу Казахстана от 2011 г.
2. Стратегия развития Республики «Казахстан – 2050»

ИНФОРМАТИКА САБАҒЫНДА КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНДАРДЫ ҚОЛДАНУДАҒЫ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕР

Байзакова С.С
Ы.Алтынсарин атындағы АрқМПИ, Арқалық қ.,
ҚазақстанРеспубликасы
e-mail: saule_alikosh@mail.ru

Ақпараттандыру жағдайында білім беруді, оның ішінде мектепке дейінгі тәрбие, оқыту мен балаларды дамыту үшін жаңа болашақ ашылады. Осы кездегі маңызды міндет баланың іс-әрекетінің негізгі түрін ақпараттық-қатынастық технологиялармен алмастырмай, оларды мектепке дейінгі мекемелерде тәлім-тәрбие мен білім берудің жалпы жүйесіне енгізу болып саналады.

Ғылым мен техниканың жедел қарқынмен дамуы жылдан-жылға оқыту технологияларының жаңа, озық түрлерін ұсынуда. Қазіргі кезде

қоғамымыздың даму бағытында жүктеліп отырған мәселе - жан-жақты дамыған, сауатты, саналы азамат тәрбиелеу. Мұндай мақсаттың баянды болуы оқу-тәрбие жүйесінің үлесіне тиетінін ескерсек, жас буындардың білімді, білікті болуында ойынның алатын орны ерекше.

Бұрын балалар ойыны мен актер ойыны педагогика мен өнертанудың ғана зерттеу нысандары болып келсе, қазіргі таңда ойын проблемасы психология, әлеуметтану, ақпараттық технологиялар, экономика, саясаттану және т.б. салалардың көкейтесті мәселесіне айналып отыр.

Бүгінгі таңда балалардың сүйікті іс-әрекеті - компьютерлік ойындар. Балаларға арналған компьютерлік ойындар баланың шығармашылық қасиеттерін, логикалық және жобалық ойлау, алда болар шешімді болжау қабілеттерін дамытады.

Компьютерлік ойындарды оқу процесінде пайдалануды компьютерлік ойындарға тәуелділікпен күрес тәсілі ретінде қарайды. Көптеген ата-аналар информатика пәні мұғалімдеріне мынандай сұрақтар қояды:

- компьютерлік ойындар не үшін қажет және қандай жағдайларда олар денсаулыққа қауіпті;
- спорттық, білім беретін ойындар – жақсы, ал компьютерлік ойындар біраз күмән тудырады;

Енді компьютерлік ойындарды қалай түсінуге болады?

Компьютерлік ойын – бұл ойын әрекеті, мультимедиалық технологиялар мүмкіндігін қолдану, сондай-ақ технологиялар виртуалды немесе, басқаша айтқанда, баламалы нақтылық деп айтуға болады[1].

Компьютерлік ойын – бұл әр түрлі практикалық жағдайларды қарастыратын құралдардың бірі болып табылады, оқу үрдісін белсендіруге ықпал ететін, ақыл-ойды дамытуға арналған оқу-тәрбие қызметінің бір формасы. Ішкі (мазмұнды) жоспар бойынша компьютерлік ойындар, көбінесе дәстүрлі ойындармен ұқсас болып келеді, бірақ принципті айырмашылықтары да бар.

Біріншіден, баланы "жақын даму аймағында " қолдай отырып, көптеген компьютерлік ойындар дидактикалық міндеттерді және бірте-бірте күрделену қағидаттары бойынша құрылады.

Екіншіден, "кезеңділік" деген кезең бағдарламаға енгізілген, келесі кезеңге өту үшін өткен кезеңнін тапсырманы аяқтамай өтуге мүмкіндік болмайды. Басқа ойындарда болады "мәзір" көмегімен тапсырманың күрделілік деңгейі еркін таңдау болады.

Кейбір ойындарда бағдарлама өзі баланың икеміне қарап өткен тапсырмалардың жауаптарын еске түсіре отырып жаңа тапсырмалар ұсынады: аса күрделі, егер тапсырманы табысты орындалса, немесе кері жағдайда одан да қарапайым .

Үшіншіден, көптеген ойындар дәстүрлі ойындарда кездейсоқтық элементтер арқылы айырмашылығын білуге болады. Компьютерлік бағдарламаларда бұл техникалық әдіс кеңінен қолданылады, яғни балаға ойында жаңалық, тосын сый, қол жетушілік мүмкіндіктерін туғызады [2].

Дәстүрлі ойындарда тіпті бір ойынның ішінде кездейсоқ пайда болатын, қарқынды өзгеріп тұратын әрекеттер кездеседі. Компьютерлік ойындар-педагогикалық үдерісті ұйымдастыру әдістері мен тәсілдерінен тұратын кең ауқымды топ.

Компьютерлік ойындардың жалпы ойындардан негізгі айырмашылығы нақты қойылған оқыту мақсаты мен оған сәйкес келетін педагогикалық нәтиженің оқу-танымдық бағыты бойынша айқын түрде сипатталуының елеулі белгілері арқылы бөлінеді.

Жалпы бұл бақыланбайтын компьютерлік ойын қызметі компьютерлік ойындар мен интернет тәуелділікке әкеледі. Мұндай тәуелділіктерді тиімді емдеу әдістері бұл дәуірде әзірше жоқ.

Мамандардың өтініштері бойынша бұл типтегі тәуелділік темекі, алкоголь, тіпті есірткіге қарағанда әлдеқайда қиын емделеді.

Спорттық және білім беретін компьютерлік ойындарды педагог басшылығымен қолданған жағдайда тәуелділік мәселесі туындмайды.

Мұның себептері мындай себептері бар:

Біріншіден, оқу-тәрбие үрдісінде ойынды қолдану жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып қатаң реттелген.

Екіншіден, сабақта ойындар рөлі мен қолдану аймағы таңдалады.

Үшіншіден, егер компьютерлік ойын қызметі практикамен нақты қызметпен бірлескен болса, онда компьютерлік ойын қызметі тәуелділікке әкелмейді.

Ал егер бала спортпен белсенді айналысады, мысалы, футбол немесе шахматпен айналысады дейік, яғни педагог немесе ата-анасының бақылауымен компьютерлік ойындарды біліктілікті арттыру құралы ретінде пайдаланса, онда ешқандай жағымсыз салдарға тап болмайды.

Көңіл аударамыз, бұл телекоммуникациялық технологиялардың қауіптері жайлы айтсақ, біз оқу-тәрбие процесінде компьютерлік ойындарды қолдануды жоққа шығармаймыз.

Ойын нысанының оқыту кезінде жақсы ықпал ететіні кеңінен белгілі, ал компьютер осындай оқытуды нысанын ұйымдастыруда шексіз мүмкіндіктер ұсынады.

Мысалы информатиканың өте күрделі бөлімі – бағдарламалауды оқытқанда анықтамалық материалдар және үлгілермен қамтамасыз ету, бағдарламалау тілі бойынша ең аз көлемді біліммен оқыту қажет, білім алушыларға шағын компьютерлік ойындар немесе өмірге қажетті бағдарламлар құру қажеттігі мәселесін айту керек.

"Бағдарламалау" тарауын оқытудың басқа тәсілі оқу процесінің өзін ойын түрінде ұсыну болып табылады.

Мысалы:

- Білім діңгегін өзектендіру белгілерді айқындайтын және қателерді анализдейтін автоматтандырылған компьютерлік бағдарламалар әкеліп жеткізеді;
- Листингтерді құруда пазылдарды қолдану;

- Анықтамалық материалдарды оқу кезінде мозайкалар құру;
- Ойын формасында бағдарламаланған тестік және жаттығу тапсырмаларын пайдалану;
- басқа оқушының білімін тексеру үшін сұрақтар құрастыру мәселелерін мақсат ету;
- документальды фильмдердің, мультфильмдердің, үйреніп жатқан бағдаламалау тілдері жайлы презентация жоспарын құру деген тапсырмалар жасау[3];

Шығармашылық жұмыстарды орындау кезінде білім алушылардың мүмкіндіктерімен қабілеттерін ескеру қажет. Шығармашылық нышандарды әр кезде тез шешу сәттілігі туа бермейді. Мұндай жағдайда бірте бірте репродуктивті тапсырмалардан қарапайым шығармашылық тапсырмаларға жатық көшу керек, ал толыққанды шығармашылық тапсырмаларға кейіннен көшу қажет.

Оқу мақсатындағы ойын бағдарламасының талдаулары мыналарды көрсетті: білім алушылар оқуға үлкен қызығушылықпен қарайды, яғни үйретуші ойын бағдарламасы қатаң мұғалім сияқты емес, баланың әрбір қадамын қадағалап бағалап отырады, ойын меірімді және бала миын шаршатпайды [4].

Қолданған әдебиеттер тізімі

1. Бурлаков И.В. Homo Gamer: Психология компьютерных игр. — М.: Независимая фирма ―Класс‖, 2000.
2.Усенков Д.Ю. Компьютерные игры: настоящее и будущее //Информатика и образование,2005, №11, с. 61-63.
3. Интернет-сайт www.lki.ru - Лучшие компьютерные игры
4.Балапанов Е. Қ. Жаңа информациялық технологиялар: нформатикадан 30 сабақ: оқулық. – Алматы. 2005.-78б.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ QR-КОДА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ

Булатов С.Е., Базарбаева С.М.
Актюбинский региональный государственный университет им. К.Жубанова, г. Актобе, Республика Казахстан
e-mail: Bolatov.salamat@gmail.com

Современное общество характеризуется сильным влиянием компьютерных технологий и применением гаджетов в повседневной жизни.

Грамотно используя современные программные системы и гаджеты можно получить новые возможности.

Целью данной работы было определение возможности применения современных информационных программ и гаджетов для быстрого поиска и изучения различных экологических объектов.

Интерес представляло использование так называемого QR-кода, разработанного японской компанией Denso-Wave еще в 1994 году для упрощения передачи информации в любой сфере деятельности.

Огромная популярность штрих-кодов в Японии привела к тому, что объём информации, зашифрованной в них, вскоре перестал устраивать промышленность. Японцы начали экспериментировать с новыми современными способами кодирования небольших объёмов информации в графической картинке [1].

В отличие от старого штрих-кода, который сканирует тонким лучом, QR-код определяется датчиком или камерой смартфона как двумерное изображение. Три квадрата в углах изображения и меньшие синхронизирующие квадратики по всему коду позволяют нормализовать размер изображения и его ориентацию, а также угол, под которым датчик расположен к поверхности изображения. Точки переводятся в двоичные числа с проверкой по контрольной сумме.

Основное достоинство QR-кода - это лёгкое распознавание отпечатанного документа сканирующим оборудованием (к примеру, смартфоном), что дает возможность использования во многих отраслях.

Максимальное количество символов, которые помещаются в один QR-код:

- цифры - 7089;
- цифры и буквы (латиница) - 4296;
- двоичный код - 2953 байт (следовательно, около 2953 букв кириллицы в кодировке windows-1251 или около 1450 букв кириллицы в utf-8);
- иероглифы - 1817.

Хотя обозначение «QR code» является зарегистрированным товарным знаком «DENSO Corporation», использование кодов не облагается никакими лицензионными отчислениями, а сами они описаны и опубликованы в качестве стандартов ISO.

Спецификация QR-кода не описывает формат данных. Наиболее популярные программы просмотра QR-кодов поддерживают такие форматы данных: URL, закладка в браузер, Email (с темой письма), SMS на номер (с темой), MeCard, vCard и географические координаты.

Также некоторые программы могут распознавать файлы GIF, JPG, PNG или MID меньше 4 КБ и зашифрованный текст.

В данной работе были применены QR-коды различных величин, к примеру:

Самый маленький QR-код (версия 1) имеет размер 21×21 пиксель (без учёта полей), самый большой (версия 40) - 177×177 пикселей.

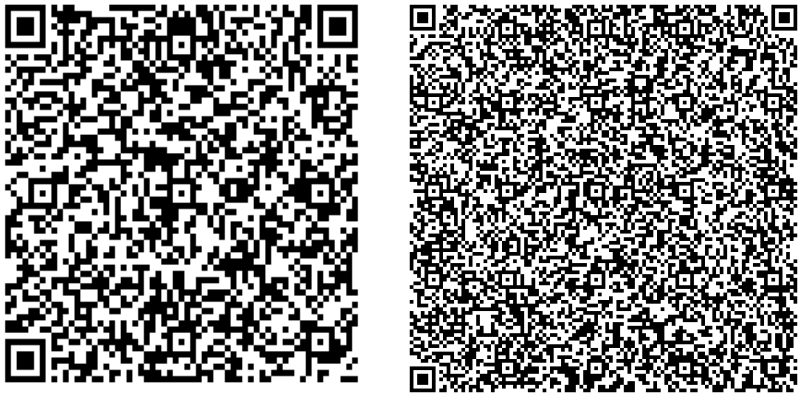
Существует четыре основных кодировки QR-кодов:

- Цифровая: 10 битов на три цифры, до 7089 цифр.

- Алфавитно-цифровая: поддерживаются 10 цифр, буквы от A до Z и несколько спецсимволов. 11 битов на два символа, до 4296 символов.
- Байтовая: данные в любой подходящей кодировке (по умолчанию ISO 8859-1), до 2953 байт.
- Кандзи: 13 битов на иероглиф, до 1817 иероглифов.

Также в работе были применены «псевдокодировки»: задание способа кодировки данных, разбиение длинного сообщения на несколько кодов.

Для исправления ошибок применялся код Рида-Соломона с 8-битным кодовым словом и четырьмя уровнями избыточности: 7, 15, 25 и 30 %. Благодаря исправлению ошибок удаётся нанести на QR-код рисунок и всё равно оставить его читаемым.

а) б)

Рисунок 1 – Примеры зашифрованных текстов в QR-коды

а) QR-код о г. Актобе; б) QR-код о петроглифах археологического ландшафта Тамгалы.

В настоящее время QR-код широко распространен в странах Азии и постепенно развивается в Европе и Северной Америке. К сожалению, в Казахстане использование QR-кода неразвито.

Наибольшее признание он получил среди пользователей мобильной связи - установив программу-распознаватель, абонент может моментально заносить в свой телефон текстовую информацию, добавлять контакты в адресную книгу, переходить по web-ссылкам, отправлять SMS-сообщения и т. д.

Как показало исследование, проведённое компанией comScore в 2011 году, 20 млн. жителей США использовали мобильные телефоны для сканирования QR-кодов.

QR-коды можно активно использовать в экотуризме, как вдоль туристических маршрутов, так и у различных экологических объектов. Таблички, изготовленные из металла, более долговечны и вандалоустойчивы.

Так, к примеру, используя QR-код, можно зашифровать информацию о

природных туристических объектах Актюбинской области (рисунок 2).

Рисунок 2 – Зашифрованная информация о природных туристических объектах Актюбинской области

Прочитать зашифрованную информацию в QR-кодах можно используя программы на ПК - QR Code Desktop Reader или на смартфоне (скачав через Play Market «QR Code Reader»). В данный матричный код можно зашифровать информацию на абсолютно любом языке.

Таким образом, используя возможности современных смарт-технологий, можно перевести большой объем информации в маленький и удобный QR-код и успешно применить его в экотуризме. Эта новая возможность позволит преодолеть границы и даст возможность каждому заинтересованному человеку, к примеру, из другой страны получить полезные и нужные знания о красивых туристических местах Казахстана.

Литература

1. Сайт компании Denso-Wave - http://www.denso-wave.com/index.html

ПРИМЕНЕНИЕ БЕЗОТХОДНЫХ И МАЛООТХОДНЫХ ТЕХНОЛОГИИ В КАЗАХСТАНЕ

Валеева Р. Р., Шмидт В.А.
КГУ им. А.Байтурсынова, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail:935david935@mail.ru

Современное благосостояние людей во многом зависит от уровня экономического развития, что сопряжено с высоким темпом использования природных ресурсов. Но современное состояние окружающей среды во многом

говорит о неизбежности использования ее в полной мере, а так же о причиняющем ей вреде со стороны производственных систем. Эта неизбежность приводит нас к тому, чтобы мы использовали новый подход, к так называемым «мало - безотходным технологиям».

Впервые о малоотходных и безотходных технологиях заговорили в 1974. И в тот же год была прията «Общая развернутая программа сотрудничества стран — членов СЭВ и СФРЮ на период до 1980 г. в области охраны среды и связанного с этим рационального использования природных ресурсов». Эта программа представляет координационный план научных исследований практически по всем основным направлениям. В «Общей развернутой программе», к выполнению которой привлечены постоянные отраслевые комиссии СЭВ, большое место отведено работам по развитию и внедрению безотходных технологических производств [1].

А в 1979 году в городе Женева на совещании по общеевропейскому сотрудничеству в области охраны окружающей среды, было приято, что малоотходная и безотходная технология определяется как практическое применение знаний, методов и средств для того, чтобы в рамках потребностей человека обеспечить наиболее рациональное использование природных ресурсов и защитить окружающую среду [2].

Идея «безотходной технологии» вложила в себя концепцию повторного использования отходов, как это происходит в природе, отходы одних организмов служат средой обитания для других, и таким образом осуществляется практически замкнутый кругооборот веществ.

В 1984 г. в г. Ташкенте состоялся семинар Европейской экономи-ческой комиссии ООН по малоотходной технологии, где дано было определение безотходной технологии:

«Безотходная технология - это такой способ производства продукции, при котором наиболее рационально и комплексно используются сырье и энергия и цикле «сырьевые ресурсы – производство - потребление - вторичные сырьевые ресурсы». При этом воздействия на ОС не нарушают ее нормального функционирования» [3].

Но переход к безотходному производству требует новые подходы к стадиям технологического прогресса. То есть при разработке технологические процессов необходимо обратить внимание на внедрение новых процессов, которые снижают образование отходов, а так же отрицательно воздействие на окружающую среду.

Цель развития малоотходных и ресурсосберегающих технологий - создание замкнутых технологических циклов, с полным использованием поступающего сырья и не вырабатывающих отходов, выходящих за их рамки. Это попытка воспроизвести природные циклы, так как биосфера является закрытой системой, где все элементы взаимосвязаны и обусловливают друг друга. Современная техногенная экономика является открытой системой, где получение относительно небольшого конечного продукта требует огромных затрат ресурсов и сопровождается большими отходами. По отношению к

общему объему отчуждаемого природного вещества сейчас конечный продукт составляет всего 2-4%, а остальная часть идет в отходы.

Что бы разработать такие технологии необходимо придерживаться одновременно следующие направления:

1. Создание эффективных методов и установок очистки промышленных выбросов;

2. Совершенствование существующих и разработка новых технологий, позволяющих сократить или исключить технологические стадии, на которых образуется основное количество отходов;

3. Разработка рациональных методов утилизации отходов.

На сегодняшний момент Казахстана не стоит на месте по внедрению безотходных и малоотходных технологий. Что бы понять сущность внедрения данных технологий, необходимо увидеть важность использования каждого процента производства.

В 1997 году была провозглашена Стратегия развития Республики Казахстан до 2030 года, объявившая, что Казахстан до 2030 года должен стать чистой и зеленой страной, со свежим воздухом и прозрачной водой. Одним из инструментов достижения этих целей является переход к малоотходным и безотходным технологиям. В нашей стране эти технологии так же используют, но не во всех районах республики в основном в таких областях, как Восточно-Казахстанская, Павлодарская.

Казахстан является одной из крупных стран мира в области металлургии тяжелых цветных металлов. По производству меди, цинка и свинца страна входит в первую десятку стран планеты. Так, объемы экспорта и валютных отчислений меди составили - 392,5 тыс. т (575,8 млн. долл. США), цинка – 262,2 тыс. т (156,1 млн. долл. США), свинца – 135,8 тыс. т (54,9 млн. долл. США). Поэтому повышение технологического уровня и освоение новых инновационных процессов в этой важнейшей отрасли цветной металлургии имеет стратегическое значение для нашей республики [4].

Эффективный и экологически чистый процесс переработки жидких шлаков, образующихся в процессе производства меди и свинца, разработан А.Квятковским, С. Квятковским, А.Павловым, Э.Кенжалиевым. Эта технология позволит усовершенствовать автогенные процессы получения тяжелых цветных металлов с организацией глубокой и безотходной переработки концентратов[4].

Сущность способа заключается в фильтрации жидкого шлака через разогретый слой кокса. За короткое время фильтрации достигается глубокое восстановление цветных металлов и железа из шлакового расплава. Таким образом, снижается расход кокса, так как он используется как реагент-восстановитель [4].

На опытном свинцовом заводе ВНИИцветмет в Усть-Каменогорске были проведены полупромышленные испытания этого способа. В результате работы агрегата по обеднению различных шлаков получились глубоко восстановленные шлаки. Они содержали: (мас.%) 0,01 меди; 0,08 свинца; 0,04-0,49 цинка; 1,8-8,0 железа; 21,9-38,7 оксида кальция; 41,9-52,2 диоксида

кремния. Такие высокие показатели электрококсового способа переработки жидких металлургических шлаков получались при фактическом отсутствии загрязнения окружающей среды[4].

А на Риддерском металлургическом комплексе ТОО "Казцинк", расположенный в городе Усть-Каменогорск, реализовали уникальный проект "ГидроПолиМет". Сущность этого проекта состоят в нанотехнологии и практически безотходном производстве, который использует в 10 раз меньше дорогостоящего кислорода по сравнению с другими методами извлечения цинка, меди, свинца, золота и серебра. Пирометаллургия позволяет извлекать цветные металлы из руды, содержащей не менее 50% ценных элементов, но такого сырья на планете с каждым годом становится все меньше [5].

Метод атмосферного выщелачивания – это "мокрая" технология. Гидрометаллургический процесс не предполагает выбросы газа и образование пыли. Переработка в промышленных масштабах низкосортных концентратов позволит снизить загрузку вельцкомплексов и переделов обжига.

В результате атмосферного выщелачивания многократно возрастает комплексность извлечения полезных компонентов. Данный показатель в настоящий момент составляет 92%, но на РМК сегодня усиленно работают над тем, чтобы довести его до 98% [5].

Еще одним подтверждением внедрения безотходных технологий в Казахстане является запуск агломероционного цеха. Это произошло на одноим из крупнейших металлургических предприятий мира, расположенного в городе Аксу. Суть этого цеха состоит в том, что вся образующаяся пыль и шламы идут на производство агломерата. Оно появилось вследствие осознания масштабного загрязнения и не эффективного использования подручных материалов, так как раньше все эти отходы складировались на пылеотвалы или уходили в атмосферы. Результатом стало – полная утилизация пыли и аспирационных и шламовых систем, а так же отсевов кокса, марганцовой и хромовой руды. Кроме этого повышение производительности печей, снижение расходов сырья, электроэнергии и выбросов.

Мощность этого цеха 350 тысяч агломерата в год, производство имеет высокую степень автоматизации, экологически безопасна за счет замкнутого цикла отходов. Доля очистки, выходящих в атмосферу газов, составляют 99%

Но все же главное в современном производстве это организация технологических процессов по переработке сырья, таким образом, чтобы отходы не образовывались в самом производстве.

Сегодня безотходную технологию рассматривают в основном с позиций охраны окружающей среды. И потому складывается мнение, будто безотходная технология требует больших затрат. Уже Д.И. Менделеев доказал абсурдность такой точки зрения. Он отмечал, что отходы одних отраслей хозяйства являются потенциальными ресурсами для других. Необходимо обеспечить комплексное использование сырья и реализовать отходы в качестве вторичного сырья.

Но не во всех областях Казахстана используются малоотходные технологии. Так, например, в Костанайской области только ведутся разработки по использованию таких технологий, так же как и в Северо-Казахстанской области.

Безотходные и малоотходные технологии на сегодняшний день необходимы для нынешнего состояния окружающей среду, так как человеческая деятельность влияет на нее негативно. Таким образом, загрязнения становятся результатом халатности и неэффективности пользования окружающей средой. Мировая промышленность одно из тех направлений человеческой деятельности, которая ищет пути уменьшения выбросов и экономии ресурсов. Человечеству необходимо переходить к чистому производству и Казахстан не может стоять в стороне, а для этого ему необходимо разрабатывать такие технологии.

Анализ существующей ситуации, расчеты и прогнозы на будущее убедительно показывают, что реализация безотходных производств во всех отраслях промышленности возможна при условии активного использования достижений науки и техники..

Решающее значение для подобной технологической трансформации имеет научно-технический прогресс. Только на основе его достижений можно обеспечить переход от традиционных ресурсоемких технологий к ресурсосберегающим малоотходным и безотходным технологиям.

Список литературы:

1.Цыганков А.П. Балацкий О.Ф. Сенин В. Н. Технический прогресс – химия – окружающая среда. – М:Химия 1979. – 296с.

2. Гирусов Э.В.,.Бобылев С.Н,Новоселов А.Л, Чепурных Н.В. Экология и экономика природдопользвоания Учебник. – Москва,2003. – С.567.

3. Акимова Т.А., Кузьмин А.П., Хаскин В.В. Экология. Природа – Человек – Техника. Учебник для вузов. -М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

4. Кожахметов С.- Общественно политический журнал «Байтерек», Тяжелые цветные металлы: новые технологии - [Электронный ресурс] Доступ: http://www.baiterek.kz/node/556

5. Светлана А. - «Казахстанская правда», Ставка на безотходные технологии [Электронный ресурс] Доступ: http://www.kazpravda.kz/articles/nurli-zhol1/stavka-na-bezothodnie-tehnologii/

ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ ОБЛИГАЦИИ

Гареева Т.И.
Научный руководитель: Касимова Д.Ф.,
Башкирский Государственный Университет, г.Уфа
Республика Башкортостан
E-mail:tkachenkotanyaa@yandex.ru

В отличие от рынка акций рынок облигаций в большей степени ориентирован на консервативных инвесторов. Данный факт объясняется тем, что колебания цен на рынке облигаций несопоставимо малы по сравнению с изменением цен на рынке акций. Для инвесторов на рынке облигации главным является купонные выплаты, или проценты, несмотря на то, что доходность облигации так же зависит от изменения их рыночной стоимости.

Как известно, облигации являются более безопасным инвестиционным инструментом, чем акции. Это связано с тем, что владельцы облигаций имеют право требовать долю активов компании, если эта компания ликвидируется или реструктуризируется. Для эмитентов облигации рынок капитала является более надежной альтернативой банкам и другим кредиторам, которые предлагают не совсем выгодные условия, к примеру, более высокие процентные ставки по займам.

Как и во всех сферах вложения своих средств, инвесторам необходимо учитывать некоторые основные показатели, которые позволяют инвестору произвести оценку реальнойстоимости того или иного долгового обязательства, что, в свою очередь, позволит инвестору решить, какой вид вложения капитала позволит ему реализовать свои инвестиционные цели. [2]

Рассмотрим более подробно основные показатели оценки облигации.

Показателем, с которого начинается «инвестиционный путь» облигации, является срок погашения. Срок погашения представляет собой заранее установленную дату в будущем, на момент которой номинальная стоимость облигации должна быть возвращена инвестору. Сроки погашения варьируют от одного года до 30 лет, поэтому имеет место классификация облигации по сроку:

- краткосрочные – до 5 лет;
- среднесрочные – от 5 до 12 лет;
- долгосрочные – свыше 12 лет.

Следующим немаловажным, или даже самым основным, показателем являются процентные ставки. Инвесторы получают процентный доход от облигаций, который может быть:

1) фиксированным, т.е. постоянным;

2) «плавающим» - размеры выплачиваемых процентов привязаны к заранее определенному финансовому показателю.

3) доход, который может выплачиваться по наступлении срока погашения.

В большинстве случаев устанавливается процентная ставка по долговым обязательствам, которая остается на том же уровне до наступления срока погашения и исчисляется в процентах от номинальной стоимости облигации. Такая ставка называется fixedrate. [1]

Как принято, держатели облигаций получают процентные платежи один раз за полгода. Допустим, держатель облигации имеет ценную бумагу стоимостью 1000 долларов с восьмипроцентной ставкой. Поэтому он будет

получать по 40 долларов каждое полугодие, или 80 долларов в год. Когда наступит срок погашения облигации, инвестор получит 1000 долларов, поскольку таковой была ее номинальная стоимость.

Некоторые инвесторы могут предпочесть такие облигации, процентная ставка по которым будет корректироваться и, которые лучше будут отражать текущие уровни процентных ставок. Подобные облигации называются «плавающими», которые время от времени приводятся в соответствие с изменениями в базовых процентных ставках.

Кроме вышесказанных облигаций, также бывают облигации «с нулевым купоном». Суть таких ценных бумаг состоит в том, что они не предполагают регулярных процентных выплат.

Третьим показателем оценки облигации является кредитное качество. Как и любая другая ценная бумага, облигации имеют различное кредитное качество. Кредитным качеством называется оценка облигаций рейтинговыми агентствами, т.е. присвоение им рейтинга. Для того, чтобы инвестор, приобретающий облигацию, был уверен в том, что приобретаемая им ценная бумага имеет кредитное качество, эмитенту, выпускающему облигацию, необходимо предоставить подробную информацию о своем финансовом положении и о своей платежеспособности. Подобные данные содержатся в проспекте эмиссии - документе, на основании которого производится выпуск и размещение облигации. Однако на ее основании трудно сделать вывод о том, будут ли компания или государственное учреждение способны выплачивать регулярные процентные платежи через 5, 10, 20 или 30 лет после эмиссии. Поэтому рейтинговые агентства присваивают облигациям кредитный рейтинг во время выпуска и затем следят за ним до тех пор, пока данная облигация существует на рынке ценных бумаг. [2]

Следующим показателем оценки облигаций, за счет которого может улучшаться кредитное качество облигаций, выступает страхование облигаций. На рынке имеются специализированные страховые компании, которые обслуживают рынок бумаг с фиксированным доходом. Они дают инвесторам гарантию своевременной выплаты основного долга и процентов по застрахованным ими облигациям. В Соединенных Штатах одними из крупнейших фирм по страхованию облигаций являются MBIA, AMBAC, FGIC и FSA. Рейтинг застрахованных облигаций базируется на размере капитала страховщика и его ресурсов, которые предназначены для выплаты денег по требованиям.

Одним из основных показателей облигаций также является и цена. Цена облигации зависит от многих переменных: процентные ставки, спрос и предложение, кредитное качество и срок до погашения. Как принято, облигации новых выпусков продаются по номинальной стоимости или близко к этому уровню. Цены облигаций, которые торгуются на вторичном рынке, меняются в зависимости от процентных ставок.

Номинальный доход, или ставка купона, также является необходимым показателем при оценке облигаций. Номинальным доходом называется

фиксированный доход, определяемый процентной ставкой, установленной для данной облигаций при ее выпуске. Например, если стоимость облигаций 1000 долларов, а купонная ставка равна 10 процентам, то инвестор будет получать проценты в размере 100 долларов, или по 50 долларов каждые полгода.

Последним показателем оценки стоимости облигаций является ее доходность. При инвестировании в облигации важным моментом является то, что доходность инвестиций связана с риском. Чем более рискованной является облигация, тем более высокой будет ее доходность. Доходность облигаций как бы является вознаграждением для инвестора за принимаемый на себя риск.

Для качественной оценки инвестиционной привлекательности **облигаций** ещё используется такой инструмент,как «показатель **доходности** к погашению» (ДКП) (англ. YieldtoMaturity – YTM). Он показывает ставку внутренней **доходности** в процентах годовых.

Данный показатель рассчитывается по следующей формуле:

$$YTM = \frac{C + (H - P)/n}{(H + P)/2}$$

где

C- одноразовая выплата в конце года (купонная выплата)

H- номинал

P- текущая цена

n-срок погашения. [1]

Например, купонная трехлетняя облигация номиналом 3 тыс. рублей продается по курсу 92,5. Один раз в год по ней предусмотрена выплата купона в размере 750 рублей.Для того, чтобы определить YTM этого инструмента, инвестор должен сначала определить цену его покупки, перемножив курс на номинал: 3000 * 0,925 = 2775 рублей.

По формуле, приведенной выше, можно определить показатель доходность к погашению:

$$\text{YTM} = 750 + \frac{(3000-2775)}{3} \Big/ \frac{(3000+2775)}{2} = 28,57\%$$

Как видно из расчетов, доходность к погашению к концу срока составит 28,57%.

Таким образом, для оценки облигаций используется множество показателей. Приобретая облигацию, инвестору необходимо учитывать значения большинства рассмотренных показателей, поскольку от этого зависит его будущая доходность.

Список использованной литературы

1. Антипина О.В., Прокопьева А.В. Применение кредитной формы финансирования в организации производственных процессов // Вестник

Иркутского государственного технического университета. 2015. N. 5 (100). С. 172-177.

2. Басовский Л.Е., Басовская Е.Н.. Экономическая оценка инвестиций: Учебное пособие. М.: ИНФРА-М, 2008г.

3. Исламгулова Д.Ф. Финансы предприятий: учеб.пособие. - Уфа: РИЦ БашГУ, 2004 - 156 с.

ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В ЭКОНОМИКУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Гафарова Е.Р.
Научный руководитель: Касимова Д.Ф.
Башкирский государственный университет, г. Уфа
Республика Башкортостан
E-mail: elena0904@mail.ru

В современном мире одной из ключевых форм сотрудничества государств является международный инвестиционный обмен. Целью направления инвестиции в другие страны является, в первую очередь, преодоление внешнеторговых барьеров.

В зависимости от целей инвестированию выделяют прямые, портфельные и прочие инвестиции. Отличительной чертой прямых инвестиций является то, что они обеспечивают управленческий контроль над объектом инвестирования, тогда как портфельные инвестиций определяются как вложения в ценные бумаги с целью получить доход в виде процентов или дивидендов. [5]

Как предусмотрено в методологии Международного Валютного Фонда прямыми иностранными инвестициями называются инвестиции, если они подразумевают приобретение иностранным инвестором не менее 10 % доли в уставном капитале коммерческой организации на территории страны реципиента и позволяют инвестору оказывать стратегическое влияние на инвестируемые предприятия.

Почему же так важны для государства прямые иностранные инвестиции? Во–первых, прямые иностранные инвестиции, как правило, увеличивают экономический потенциал принимающей страны, являются дополнительным источником роста экономики. Во – вторых, обеспечивают расширение экспорта товаров и услуг. Поскольку прямые иностранные инвестиции направляются для расширения или создания новых объектов инфраструктуры, то прямые иностранные инвестиции, можно сказать, создают дополнительные рабочие места.

Вместе с иностранными инвестициями в страну приходят новые технологии производства и управления. В мировом инвестиционном процессе наибольший интерес проявляется именно к движению прямых инвестиций.

Как известно, в 2008-2009 гг. произошел Мировой экономический кризис, последствия которого, естественно, отразились и на экономике России во всех сферах хозяйствования, включая инвестиционную деятельность. Не успела наша страна оправиться от последствий кризиса, так в 2014 году снова был нанесен «удар»: США и страны Евросоюза ввели экономические санкций против России, что не могло не повлиять на количество инвестиции в нашу страну. [1]

Итак, рассмотрим динамику поступлений всех иностранных инвестиций в Россию за 2003 – 2014 гг.

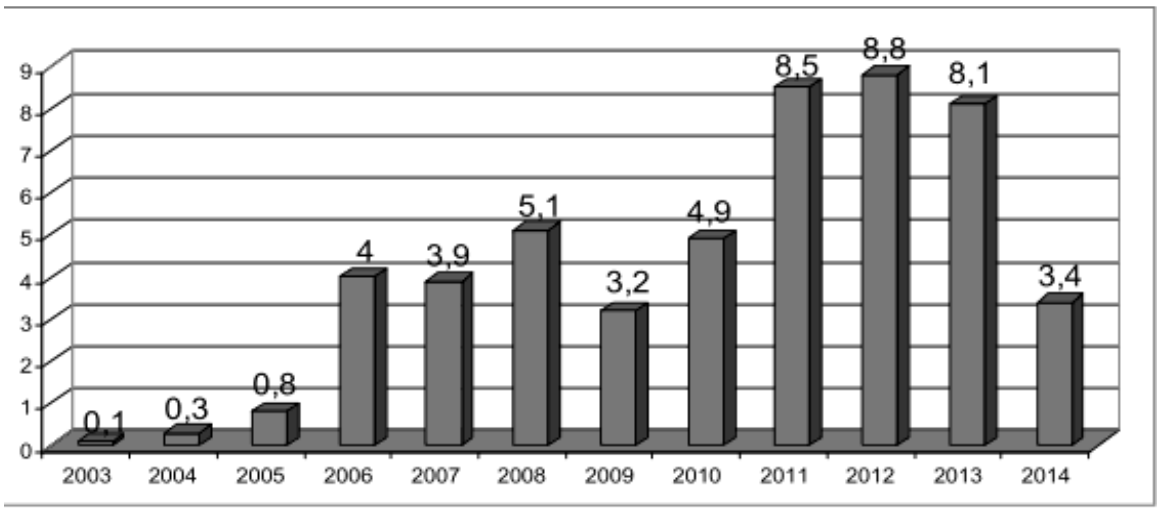

Рис.1. Динамика поступления иностранных инвестиций в экономику России за 2003-2014 гг.[5]трлн. долл.США

Как видно из диаграммы, в период с 2003 по 2008 год шел рост поступления иностранных инвестиций в экономику России. Однако, как уже упоминалось, в 2008 году произошел кризис, по этой причине к 2009 году объем инвестиций по сравнению с 2008 годом сократился на 1,9 млрд.долл.США.

Максимальное количество поступлений иностранных инвестиций в экономику России был в 2012 году, когда их значение достигло 8,8 млрд.долл.США. К 2014 году данный показатель резко снизился на 5,4 млрд.долл.США по сравнению с 2012 годом. Одной из причин данного снижения является введенные против России экономические санкции. [2]

В структуре общего объема инвестиций весомую долю составляют прямые инвестиций. Прямые инвестиции направляются непосредственно в производственные фонды с целью приобретения доли предприятия, производящего ту или иную продукцию, или расширения существующих мощностей. В основе подобного вида инвестиционной деятельности лежит получение контроля над производством определенной продукции.[5]

Рассмотрим динамику прямых иностранных инвестиций поступивших в Россию за 2007-2014 гг.

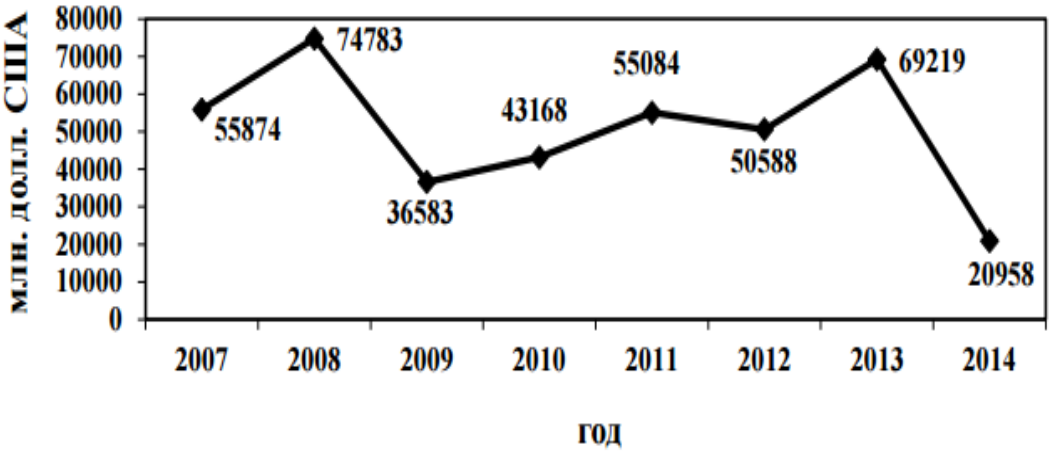

Рис.2. Динамика прямых иностранных инвестиций в экономику России за 2007-2014 гг., млн.долл. США [5]

Как видно из графика, до начала глобального кризиса приток прямых иностранных инвестиций в отечественную экономику стабильно увеличивался. Приток прямых иностранных инвестиций принял максимальное значение в 2008 году и составил 74783 млн.долл.США. Однако в 2009 году произошло резкое снижение данного показателя, который сократился на 48,9%.

В 2010-2011 годах их объем увеличился на 50,6% по сравнению с 2009 годом. Однако данный восстановительный рост шел медленней, чем в других странах. К 2013 году объем прямых инвестиций возрос на 36,8% по отношению к 2012 году и составил 69219 млрд.долл.США. Данное увеличение может быть объяснено двумя возможными причинами. Во-первых, Российский фонд прямых инвестиций получил 5 млрд.долл. от ОАЭ на развитие инфраструктурных проектов. Во-вторых, российская Роснефть и Британская компания BP заключили сделку на сумму 57 млрд.долл. [1]

К 2014 году снова произошел резкий спад до 20958 млрд.долл.США. или на 30,3%. Причиной тому послужил кризис 2014 года, когда ввели санкций и произошло снижение курса рубля по отношению к доллару и евро.

В рейтинге стран по объему прямых иностранных инвестиций Россия в 2013 году занимала третье место, уступив только США и Китаю. Но санкции западных стран, украинский конфликт, а также спад в российской экономике отпугнули иностранных инвесторов. В 2014 году Россия не вошла даже в первую десятку.

Вся описанная выше ситуация отразилась на экономике России и продолжает влиять не только на внешний рынок, но особенно на внутренний, где участниками рыночных отношений являются, в первую очередь, фирмы и граждане Российской Федерации.

Список использованной литературы

1. Булдакова А.В. Проблемы привлечения прямых иностранных инвестиций в Российскую Федерацию // Экономика и менеджмент

инновационных технологий. 2014. №1 Web: http://ekonomika.snauka.ru/2014/01/3652

2.Интернет-журнал «РБК».Web: http://www.rbc.ru/finances/30/01/2015/54cb66719a7947da938b8b22

3.Исламгулова Д.Ф. Финансы предприятий: учеб.пособие. - Уфа: РИЦ БашГУ, 2004 - 156 с.

4. Пономарева И. В. Иностранные инвестиции в экономике России: динамика, анализ, проблемы // Молодой ученый. — 2014. — №12. — С. 169-174.

5. Центральный банк Российской Федераций. Web: http://cbr.ru/

ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПОСЛЕ ВВЕДЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ САНКЦИЙ

Гилмутдинова Н.Н., Курбанаева Л.Х.
Башкирский Государственный Университет, г.Уфа, Российская Федерация,
nuriyagilm95@yandex.ru

Немаловажную роль в поддержании экономики любой страны играет внешняя торговля, т.е. экспорт и импорт товаров и услуг между странами, где субъектом выступают государства, а объектом товары и услуги.Значимость внешней торговли для экономики объясняется тем, что за счет нее идет формирование большей части государственного бюджета. Без внешнего товарообмена государствамсложно существовать в условиях сложных макроэкономических процессов, которые протекают в данное время.

Особое положение в Мировой экономике заняла Россия в связи с изменениями на Украине. В связи с присоединением Крыма к России и конфликтом на востоке Украины в 2013 году были введены экономические и политические санкции в отношении России. Инициатором введения санкций стали Соединенные штаты Америки, под давлением которых к санкциям присоединились страны Евросоюза.

Введение указанных санкций, в первую очередь, отразилось на внешней торговле. Ниже приведен график экспорта и импорта, которая демонстрирует соотношение экспорта и импорта России с 2013 по 2016 (за первое полугодие) гг..в процентном соотношении.

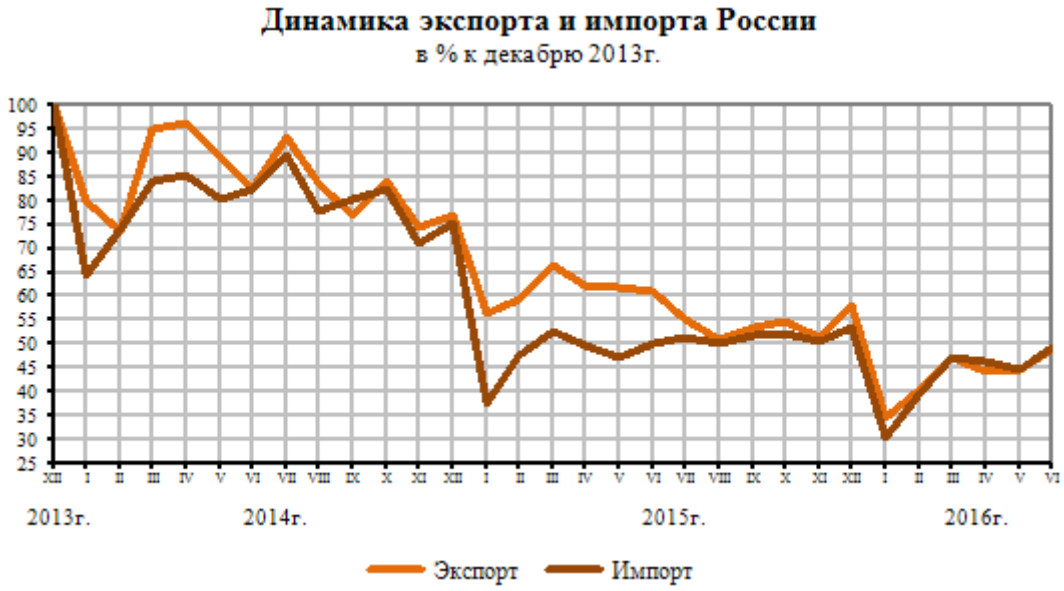

Рисунок 1. Динамика экспорта и импорта России за 2013-2016 (за первое полугодие) [1]

Как видно из графика, наблюдается колоссальное снижение как импорта, так и экспорта. Только в течение двух лет показатели внешней торговли снизились в два раза. Если экспорт до 2016 года был несколько больше импорта, то к началу текущего года значение данных показателей установились примерно на одинаковом уровне.

Данное положение дел может объясниться тем, что Россия, в свою очередь, ввела в 2014 году продовольственное эмбарго, т.е. запрет на ввоз в Россию некоторых видов сельскохозяйственных продуктов, сырья и продовольствия из стран, которые ввели в отношении России экономические санкции.

Внешняя торговля России в основном направлена на страны запада, что говорит о зависимости нашей страны от последних. Ниже приведена диаграмма, которая демонстрирует соотношение экспорта и импорта России с 2006 по 2014 гг..

Рисунок 2. Соотношение экспорта и импорта в Российской Федерации за 2006 – 2014 гг.. [1]

Как показывает рисунок 1, вывоз товаров составляет основную часть дохода страны от внешней торговли, чем ввоз. Данное обстоятельство означает, что сальдо внешней торговли России, т.е. разность между стоимостью экспорта и импорта, за рассматриваемый период имеет положительное значение.

Динамика внешней торговли не стабильна: наблюдается как возрастание, так и снижение показателей. В интервале времени с 2006 по 2008 годы происходил рост показателей оборота товаров. Однако с 2008 года по 2009 год произошло их снижение из-за Мирового кризиса 2008 года, влияние которого отразилось не только на внешней торговле, но и на других сферах хозяйственной деятельности государства.

С 2009 по 2013 гг. происходило возрастание показателей экспорта и импорта. За данный период импорт увеличился на 157, 4 млрд. долл. США, а экспорт на 226,1 млрд. долл. США. Однако такой рост шел не долго. В марте 2013 года Соединенные Штаты Америки вместе Европейским Союзом ввели санкции против России, которые были направлены на обеспечение ресурсной независимости Европы от России. Сократились инвестиции, были введены ограничения на предоставление кредитов российским компаниям зарубежными банками, запрет на ввоз и вывоз товаров из некоторых стран, вместе с этим резко снизился курс рубля. В дальнейшем данные санкции могут стать причиной того, что Россия лишится самого крупного рынка сбыта, и ей придется переориентироваться на восточные страны, что приведет к большим затратам на создание новых торговых отношений.

Далее рассмотрим диаграмму, которая демонстрирует соотношение экспорта и импорта за 2014 и 2015 гг., а также изменение внешнеторгового оборота.

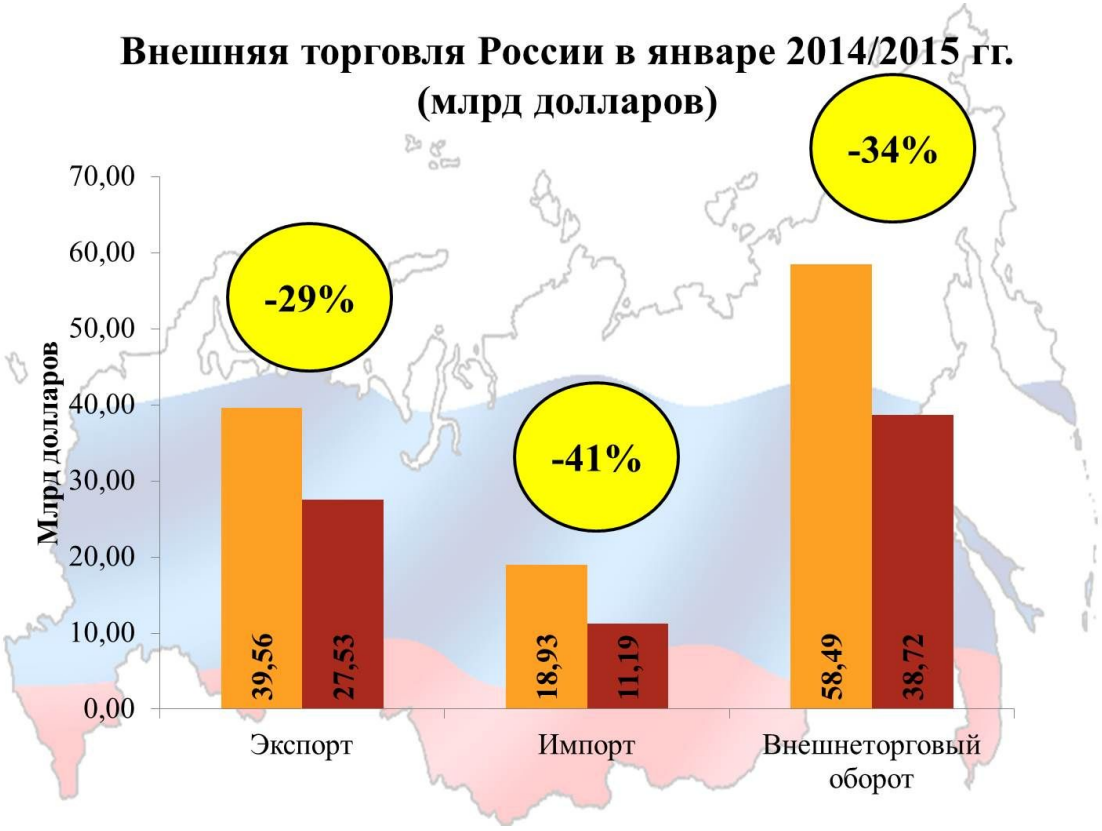

Рисунок 3.Внешняя торговля России за 2014-2015 гг.[2]

Как видно из диаграммы, сокращение импорта по сравнению с экспортом оказалось более значимым. Сокращение экспорта составило 29% или 12,03 млрд.долларов, а импорт снизился на 7, 74, т.е. на 41% за рассматриваемый период. Сокращение данных показателей, в свою очередь, явилось отразилось на внешнеторговом обороте: наблюдалось снижение по данному показателю на 34% или же на 19, 77 млрд. долларов.

Введение санкции Евросоюзом в отношении России, а также ответные меры России, явились «стимулятором» для российских производителей. Для отечественных производителей поставленный заслон оказался весьма кстати: они получили новые возможности для расширения своего производства. Постепенно начало возрастать количество фермерских хозяйств, несмотря на то, что в нестабильной экономической ситуации крайне тяжело вести бизнес, поскольку нет уверенности в завтрашнем дне.

Таким образом, введение экономических санкций Евросоюзом и продовольственное эмбарго России, как две стороны одной медали, имеют стороны как положительные, так и отрицательные. России необходимо определить тот «балансирующий уровень», где не будет страдать и производство и торговля внутри страны, и внешняя торговля.

Список литературы

1. Федеральная служба государственной статистики Web: http://www.gks.ru
2. Центральный банк Российской Федерации. Web: http: //www.cbr.ru/

ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ОТ РИСКОВ

Гилмутдинова Н.Н., Касимова Д.Ф.
Башкирский Государственный Университет, г.Уфа, Российская Федерация,
nuriyagilm95@yandex.ru

Любая инвестиционная деятельность сопровождается наличием рисков. Однако после Мирового экономического кризиса 2008-2009 гг.. данная тема стала как никогда актуальной.

В 2014 году Евросоюз и США ввели против России экономические санкций, в результате чего наша страна оказалась в не совсем выгодном положений, поскольку основную долю в бюджете занимал доход от внешней торговли. На инвестиционную деятельность эти санкции также существенно отразились: сократились инвестиции от иностранных инвесторов.

Кризис 2014-2015 года, кроме введенных санкций, сопровождался резким ростом курса доллара и евро. Их рост также оказал негативное влияние на российскую инвестиционную сферу. Инвесторов «настиг» валютный риск.

Инвестиционный риск можно определить как опасность потенциально возможной потери инвестором вложенных средств, недополучения дохода или убытков по сравнению с вариантом, которое рассчитано на оптимальное использование ресурсов.

Многие инвесторы считают, что риск для них оказывает только отрицательное влияние. Однако к вопросу о влиянии риска можно подойти с другой стороны.

Допустим, никаких рисков при инвестировании нет, и все инвестиционные проекты сопровождаются успехом. Такое положение дел приобрело бы параллель с утопией Платона об идеальном государстве, что на практике никак не осуществимо. Инвесторы бы вкладывали свои средства в любую сферу хозяйственной деятельности и получали бы свой доход. В таком случае инвесторам не приходилось бы выбирать наиболее эффективную отрасль. В конце концов, возникает вопрос: так зачем вообще во что-то инвестировать свои средства, если все отрасли функционируют «идеально». Таким образом, отсутствие риска для инвестора тоже не является выгодным [1].

Из вышесказанного следует, что для инвестора риски являются своеобразным стимулятором и регулятором будущих инвестиционных решений. На рынке инвесторам приходится соотносить возможные риски и прибыль, которую они получат в максимальном размере, если смогут предусмотреть риски и правильно среагировать в случае возникновения непредвиденных.

Можно выделить два вида рисков: рыночный и специфический.

Рыночный, или систематический, риск возникает для всего финансового рынка и оказывает влияние всем участникам рынка. Например, финансовый кризис 2008 года повлиял практически на функционирование всех участников

рынка. «Скрыться» от такого рода риска сложно, поскольку под давлением будет весь рынок.

Специфический риск, или несистематический, объясняется тем что, каждый инвестиционный инструмент имеет свои уникальные качества и уникальную кривую доходности. Именно её колебания и вызывают риски для инвестора. Уменьшить данный тип риска можно при помощи диверсификации инвестиционного портфеля.

Под диверсификацией инвестиционного портфеля следует понимать распределение средств между различными вложениями с целью снижения рисков. Любой инвестор, у которого имеется опыт в инвестиционной деятельности, осознает необходимость диверсификации портфеля, поскольку он понимает, что вкладывать все свои средства только в один объект инвестиции – очень рискованно. В условиях современной России «класть все яйца в одну корзину» создает повышенный риск, так как в нашей стране волатильность фондового рынка особенно высока по сравнению с западным рынком. [4]

Диверсификация инвестиционного портфеля - понятие намного шире, чем кажется на первый взгляд. Когда вы инвестируете средства на фондовом рынке, не следует все вкладывать, например, в акции одного эмитента. При таком решении зависимость портфеля только от одной акции становится огромной - нужно диверсифицировать средства между несколькими акциями. Наиболее выгодным и менее рискованным решением окажется, если распределить средства не только между несколькими акциями, но и между акциями различных отраслей. Это можно объяснить следующим образом: средства в зависимости от размера капитала и отношения к риску необходимо раскладывать по разным отраслям, то есть покупать акции эмитентов разных отраслей (например, нефтегазовый сектор, банковский, металлургический, телекоммуникационный и т.д.). [1]

Рассмотренный выше пример демонстрировал диверсификацию в рамках одного направления - рынка ценных бумаг. Однако для эффективной диверсификации этого мало - нужно разделять средства на разные направления и чтобы они между собой не были связаны. Необходимость такой диверсификации объясняется тем, что необходимо обезопасить капитал от рисков, которые присущи для какого-то одного сектора. Иногда возникает необходимость и в распределении активов по разным странам, т.е. страновая диверсификация.

Так зачем же в итоге нужна диверсификация инвестиционного портфеля, и при каких объемах капитала ее лучше применять? Допустим компания вкладывает средства в небольшом размере. В таком случае, если вложенные средства компании «прогорят», то понести возможные убытки будет не так страшно. Однако если компания инвестировала приличную для нее сумму, потерять вложенный капитал является недопустимым.по мере увеличения капитала нужно снижать риск крупных убытков - для этого и используют диверсификацию. Если высокорисковая часть инвестиционного

портфеля (к примеру, акции) упадёт в стоимости в результате обвала фондового рынка, то другая, более консервативная часть (например, срочный вклад в банке) не позволит всему капиталу сильно уменьшиться.

Возможен также другой вариант хода событий: одна составляющая в инвестиционном портфеле существенно снизилась, в то время как другая получила прибыль и компенсировала убытки первой составляющей, в результате чего общая стоимость портфеля увеличилась, несмотря на убыток одной из её составляющих. Примером такого случая может послужить то, что после того как начался кризис 2008, фондовый рынок сильно упал, а валюта (доллар и евро) устремились вверх. [2]

Таким образом, для грамотной диверсификации инвестиционного портфеля нужно подобрать в него активы, которые не взаимосвязаны друг с другом и не зависящие друг от друга. Ситуация на рынке такова, что в случае изменения экономического состояния страны, инвестиции в одни активы могут «пойти вверх», а в другие – «вниз». Для получения прибыли от вложений инвестор обязан рассмотреть возможные варианты изменений и на основе этого подобрать наиболее выгодный для него инвестиционный портфель.

Список литературы:

1.Виленский П.Л., Лившиц В.Н., Смоляк С.А. «Оценка эффективности инвестиционных проектов. Теория и практика». - М.: «Дело», 2004. - 888 с.

2. Гончаренко Л. П., Филин С. А. «Риск-менеджмент». - Изд-во: «КноРус», 2007. - 216с.

3. Исламгулова Д.Ф. Финансы предприятий: учеб.пособие. - Уфа: РИЦ БашГУ, 2004 - 156 с.

4.Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М., 2007.

ҚҰРЫЛЫС ИНДУСТРИЯСЫНДАҒЫ САПА ЖӘНЕ ОНЫ АРТТЫРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Даужанова Арайлым Менлибековна
Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail: arailym_dm@mail.ru

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы өндіріс саласын жаңа деңгейге шығару мақсатында арнайы стратегиялық бағытты таңдап отыр. Солардың негізгілерінің біріне құрылыс материалдары, бұйымдары және

конструкциялары өндірісін жатқызуға болады. Жаңа өндіріс қуатын іске қосу және тұрғын үйлер құрылыстарын одан әрі дамыту осы мақсатты орындаудағы өзекті мәселе екендігі де белгілі нәрсе. Қазіргі заманда құрылыс материалдарын өнеркәсіп жолымен өндірудің ғылыми – техникалық және тәжірибелік негіздері қажетті деңгейде жасақталынған және қажетті сұраныстарды толық қанағаттандырады.

Құрылыс материалдарының өнеркәсібі Республикамыздың экономикалқ әлеуметтік байланысты орасан зор саланы көрсетеді. Материалдарға жұмсалатын шығындар құрылыс-құрастыру жұмыстарының жалпы құнын жартысынан астамын құрайды. Құрылыс материалдарының өндірісі толып жатқан шикізаттар шығарумен және өндірумен байланысты. Құрылыс кешенінде күн сайын жаңа технологиялар, материалдар мен бұйымдар пайда болады, олар Қазақстан Республикасы Стандарттарымен және мемлекетаралық стандарттар талаптарын қанағаттандыруы керек.

Кәспорынның өндірістік тиімділігін арттырудың бірден біржолы – өндірілеті өнімнің немесе ұсынылатын қызметтің сапасын жетілдіру болып табылады. Өндірілетін өнімнің сапасын арттыру қазіргі таңда ішкі және сыртқы нарықтарда білімнің бәсекеқабілеттілігіне ие болуына алып келеді. Өнімнің бәсекеқабілеттілігі еліміздің беделін және ұлттық байлығымызды арттырудың негізгі факторы болып табылады.

Өнім сапасы – бұл белгілі мұқтаждылықты қанағаттандыруға үлкен себепші болатын өнімнің пайдалылығының жиынтық ерекшелігі. Өнімнің сапалылығы тек техникалық, тауар тану ғана емес, сонымен қатар, ең маңызды экономикалық санаты ретінде толық тұтыну құнына тығыз байланысты. Егер де тұтыну құны – бұл жалпы алғанда тауардың пайдалылығы болса, ал өнімнң сапалылығы - бұл оны пайдаланудағы нақтылы жағдайда тұтыну құнының деңгейіндегі көрінуі.

Өнімнің сапасын жоғарылату – кез-келген кәсіпорын үшін маңызды мәселе. Өйткені тек өнімнің сапасын арттыру арқылы фирманың нарықтағы өмір деңгейін ҒТП-ның қарқынын, өндіріс тиімділігін арттыруға және кәсірорында қолданылатын барлық ресурстарды үнемдеуге қол жеткіземіз[1].

Қазіргі нарықта экономика негізінде шығарылған өнімнің сапасына басқалай талап қояды. Бұл қазіргі дүниеде кез келген кәсіпорынның өміршеңдігі, оның тауарлар нарығындағы және қызмет көрсетудегі орнықты жағдайы бәсеке жарамдылық деңгейін көрсетеді. Өз кезегінде бәсекеге жарамдылық екі көрсеткішке байланысты – баға деңгейіне және өнім сапасы деңгейіне. Ал екінші фактор бірте–бірте бірінші орынға шығады. Еңбек өнімділігі, ресурстардың барлық түрлерін үнемдеу өнімнің сапасына тікелей орын береді.

Сапаның көрсеткішін анықтауда өнімнің өзіндік ерекшелігіне байланысты мына төмендегі әдістер пайдаланылады:

1. Өлшеуші әдіс - (аспаптар, приборлар көмегімен);

2. Тіркеу әдісі - бұл тіркеуге және есептеуге негізделген. Тіркеу әдісі мынадай көрсеткіштермен, атап айтқада қауіпсіздік, патенттік- құқықтық стандарттау, сәйкестендірумен анықталуы мүмкін;

3. Есептеу әдісі – өнім сапасы жөніндегі көрсеткіштерді анықтау үшін арнайы математикалық үлгілерді қолдануға негізделеді;

4. Органолептік әдіс – адам мүшесін сезу, көру, есту, дәм, түйсінуді талдауды қамтиды. Табылған маңыздылықтың дәлдігі және растылығы адамдардың біліктілігі, даналығына және қабілеттілігіне байланысты: социологиялық әдіс;

5. Өнім, оны нақты немесе тұтынушылардың мүмкіншілігі туралы пікірлерді талдау және жинау негізінде жүзеге асырылады.

6. Сарапшылық әдіс – мамандар тобы арқылы іске асырылады. Мысалы, дизайнерлер, дәм айырушылар [2].

Тәжірибеде өнімнің сапа деңгейін бағалау үшін көрсетіштер жүйесін пайдаланады. Мұндай жағдайлар құрылыс индустриясы материалдары мен бұйымдарына арналып жасақталған және олар отандық стандарттарда орын алған. Осылармен қатар сапаны алуда және арттыруда жұмысшы – инженерлердің кәсіпқойлық деңгейлері де маңызды орын алады.

Жапония, АҚШ елдері өндірушілер арасындағы бәсекені ынталандыру арқылы бұл кәсіпорындардағы жұмыс орындарына жоғары білікті, тәжірибелі мамандардың жұмыс істеуіне қол жеткізеді. Бұл мамандар кәсіпорындағы сапа мәселесін шешуде жаңа методтарды қолдану арқылы кәсіпорынның әлемдік нарықта бәсекеқабілеттігін арттырады [6].

Өңдірістік бұйымдардың сапалық денгейлерінің және сапаны басқарудың нормативтерінің негіздерін халықаралық стандарттар жүйесі құрайды:

1. ИСО 9000 стандартына сәйкес сапа менеджменті жүйесін енгізу;

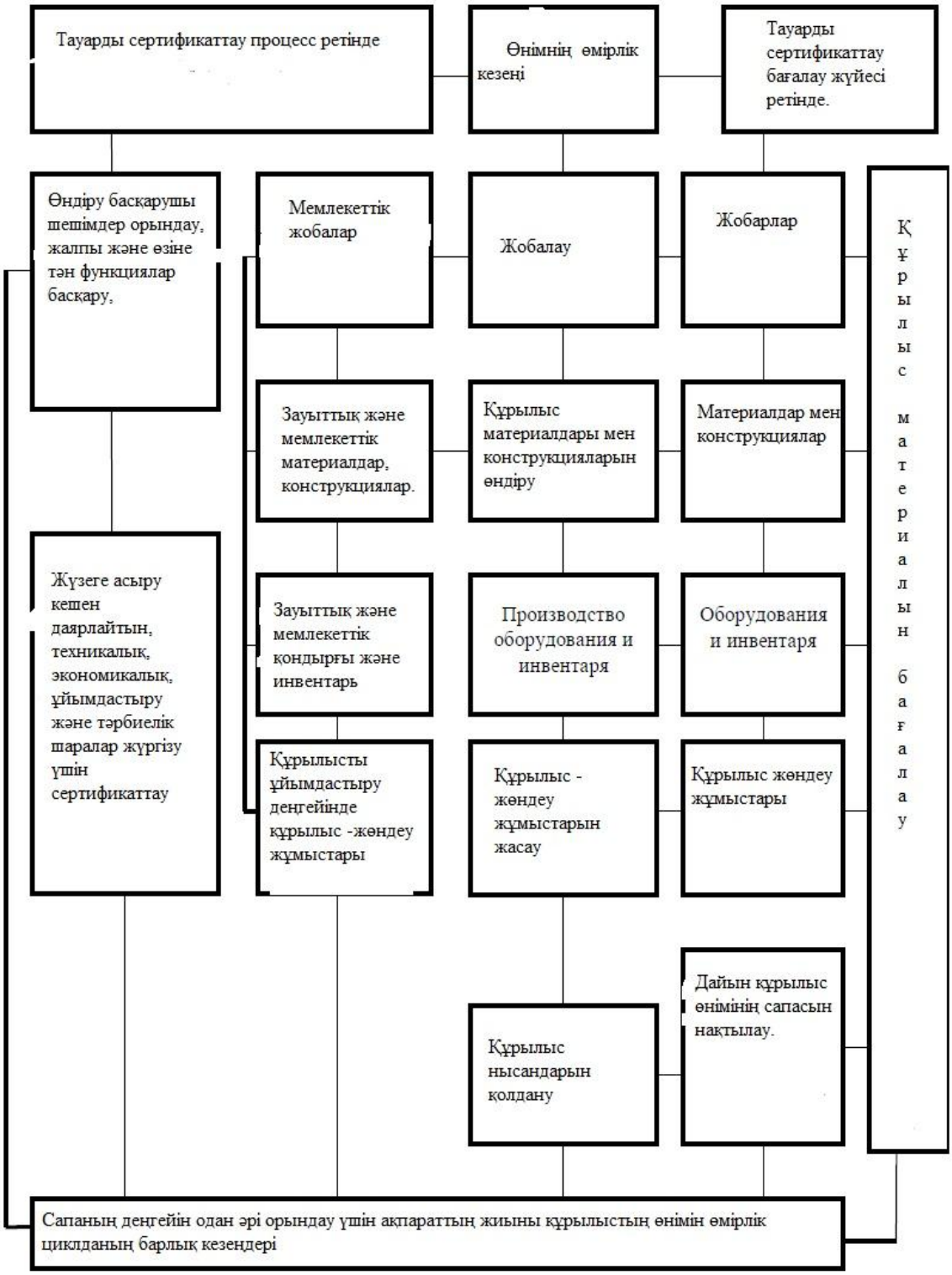
2. ИСО 9000 стандартына сәйкес сертификаттау процессін жүзеге асыру;

3. Көпсалалы аймақтық стандарттар жүйесінің талаптарын сәйкестендіру және ИСО 9000 стандарттары арқылы сапаны басқару жүйесіндегі талаптарды үйлестіру.

4. Сапаны сертификаттау жүйесінен, тоталдық сапа менеджментіне ауысу.

Осы халықаралық стандарттардың талаптарын қанағаттандыратын жүйелер, әлемдік тәжірибеде сапаны басқарудың ең тиімді жүйесі болып табылады. Кәсіпорындағы әрекет ететін сапа жүйелерінің ИСО 9000 стандартына сәйкестігі, бүкіл әлемдегі тұтынушыларға кепілдік ретіне өнім сапасының тұрақты сақталуын қамтамасыз етеді. Отандық өнімдердің бәсекеқабілеттігін арттыру – халықаралық стандарттарды енгізумен тығыз байланысты [3].

Сертификаттаудың қызметтерің толықтай қарастыру тауардың сапасын басқару жүйесінің қызметің маңызды орнын айқынап, бұл жүйенң нәтижесі менқұрылымын, мақсатын анықтайды.

Тауарды сертификаттау процесс ретінде
Өнімнің өмірлік кезеңі
Тауарды сертификаттау бағалау жүйесі ретінде.
Өндіру басқарушы шешімдер орындау, жалпы және өзіне тән функциялар басқару,
Мемлекеттік жобалар
Жобалау
Жобарлар
Құрылыс материалдарын бағалау
Зауыттық және мемлекеттік материалдар, конструкциялар.
Құрылыс материалдары мен конструкцияларын өндіру
Материалдар мен конструкциялар
Жүзеге асыру кешен даярлайтын, техникалық, экономикалық, ұйымдастыру және тәрбиелік шаралар жүргізу үшін сертификаттау
Зауыттық және мемлекеттік қондырғы және инвентарь
Производство оборудования и инвентаря
Оборудования и инвентаря
Құрылысты ұйымдастыру деңгейінде құрылыс -жөндеу жұмыстары
Құрылыс - жөндеу жұмыстарын жасау
Құрылыс жөндеу жұмыстары
Дайын құрылыс өнімінің сапасын нақтылау.
Құрылыс нысандарын қолдану
Сапаның деңгейін одан әрі орындау үшін ақпараттың жиыны құрылыстың өнімін өмірлік циклданың барлық кезеңдері

2. Сурет. Құрылыс материалының сапасын сертификаттау құрылымы

Отандық және шетелдік тәжірибелерді ескере отырып, өнім сапасын жетілдірудің келесідей бағыттарын ұсынуға болады:

1) Өнім сапасының басқару жүйесін, өнім сапасын жетілдіруге, яғни тұтынушыға бағыттау.

2) Жоғарыда аталған үнемі жаңа инвестициялық және инновациялық саясатпен байланыстырып отыру, дәстүрлі өндірілетін өнімнің көлемін арттырудан, өнімнің сапасын арттыруға ауысу, негізгі қорларды жарақтау және жаңарту арқылы өнім сапасын көтеруге қол жеткізу;

3) Кәсіпорындағы әрбір өнімге талап етілген сапаны қамтамасыз ету үшін, кәсіпорында өнімнің арнайы сапасын басқару жүйесін құру;

4) Материалдық-техникалық жарақтануды жетілдіру.

5) Басшылық ықпал нәтижелі және өнімнің әрбір өмірлік циклында орын алуы тиіс.

6) Өнім сапасын басқару жүйесі – тұтынушылардың талаптарын қанағаттандыған жағдайда ғана тиімді болып саналады;

7) Өнім сапасын басқару жөнінде үздіксіз білім беру жүйесін құру.

8) Өндірістік ортада әлеуметтік, адамдық факторды ескеру;

9) Өнім сапасын басқару жүйесін жетілдіру. Ол үшін өнімнің сапасын басқаруда тәжірибелі мамандарды қолдану[8].

Қазіргі уақыта өкіншке орай, отандық кәсіпорындардың көпшілігі өндірістік техникалар мен технологиялардың артта қалуымен байланысты бәсекеқабілетсіз болып табылады. Сондықтан өнімнің сапасы төңірегіндегі сұрақтар қазіргі таңда өте күрделі экономикалық және ұйымдық мәселелердің бірі болып келеді [5].

Сапаның қалыптастыруының кезеңдерін қарастыру “нормативті, “нақты” және “қолдану кезіндегі” сияқты түпкі өнімін сапаның деңгейін анықтайтын ұғымдарды (1. Сурет) ерекшелейді.

Пайдаланылған әдебиетттер тізімі

1. Попов К.Н, Каддо М.В, Кулькоа О.В. Оценка качества строительных материалов -М: Высшая школа,2004. – 220 бет, 26-28 б.
2. Намазашивли И.Х Строительные материалы,изделия и конструкций справочник М:1990. – 310 бет,33-34 беттер.
3. http: stud.kz
4. http: Wikipedia.com,
5. http:bilim.kz
6. Под редакций М.И Лещенского Справочник работника строительной лабараторий зоводов ЖБИ--Киев,1999. -223 бет,118-119 беттер
7. Технологическое проектирование заводов/П. В. Колотуша, Н. А. Емельянов, В. А. Домарецкий и др. – К.: Вища шк., 2001. – 256 бет, 220-221 беттер
8. Мальцев П. В. Технология производства строительных метериалов. – М.:Строимат, 2002. – 547с.
9. Ермолаева Г.А, Колчаева Р.А «Ауыр өнеркерәсіп жабдықтары мен технологиясы» Мәскеу «Ауыр құрылыс өнеркәсібі» 2003 ж. – 211 бет, 11-13 беттер
10. Балашов В.Е Практикум пр расчету технологических оборудований Мәскеу. ВО Строимат,-2000 ж. – 245 бет, 56-57 беттер.

«УМНЫЙ ДОМ» - ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КАЧЕСТВА ЖИЛИЩА

Дементьева А.О., Смирнова С.В.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: vodyan_wf@mail.ru

Умный дом (англ. Smart House) — жилой дом современного типа, организованный для удобства проживания людей при помощи высокотехнологичных устройств. Электронные бытовые приборы в умном доме могут быть объединены в домашнюю Universal Plug’n’Play — сеть с возможностью выхода в сети общего пользования.

Понятие «умный дом» было сформулировано Институтом интеллектуального здания в Вашингтоне в 1970-х годах: «Здание, обеспечивающее продуктивное и эффективное использование рабочего пространства…»

Стоит разделять понятия «умный дом» и «системы жизнеобеспечения». Отдельные системы обладают лишь необходимыми интерфейсами управления и контроля. Концепция «Системы интеллектуального управления зданием» предполагает новый подход в организации жизнеобеспечения здания, при котором за счет комплекса программно-аппаратных средств значительно возрастает эффективность функционирования и надежность управления всех систем эксплуатации и исполнительных устройств здания.

Почему появилась необходимость в интеллектуальном здании. Основные положения концепции интеллектуального здания. «Интеллектуальное здание» - не очень точный перевод английского термина "intelligent building". Под интеллектом в этом подходе понимается умение распознавать определенные ситуации и каким-либо образом на них реагировать. Вместе с тем, в соответствии с буквальным переводом с английского, можно интерпретировать как "разумно построенное".

Концепция интеллектуального здания содержит в себе следующие положения.

Создание интегрированной системы управление зданием - системы с возможностью обеспечения комплексной работы всех инженерных систем здания: освещения, отопления, вентиляции, кондиционирования, водоснабжения, контроля доступа и многих других.

Устранение всего обслуживающего персонала здания и передача функций контроля и принятия решений подсистемам интегрированной системы управления зданием. В эти подсистемы как раз и закладывается «интеллект» здания - то, как оно будет реагировать на изменение параметров датчиков системы и другие события типа внештатных ситуаций.

Реализация механизма немедленного отключения и передачи при необходимости управления человеку любой подсистемой интеллектуального

здания. Вместе с этим человеку должен предоставляться удобный и единообразный доступ к управлению и отображению всех подсистем и частей «Интеллектуального здания»:

- обеспечение корректной работы отдельных подсистем в случае отказа общей управляющей системы или других частей системы;

- минимизация стоимости обслуживания и модернизации систем здания, что должно обеспечиваться применением общих стандартов в построении подсистем, автоматическое конфигурирование и обнаружение новых устройств и модулей при их добавлении в систему;

- наличие в здании проложенной коммуникационной среды для подключения к ней устройств и модулей систем.

Интеллектуальное здание имеет массу преимуществ. Система управления позволяет владельцам создавать сколь угодно сложные и интеллектуальные процедуры функционирования, т.к. все исполнительные системы могут работать согласованно и совместно. Отсюда следует реализация множества ресурсосберегающих процедур:

- контроля доступа и обеспечения безопасности

- учета и контроля практически всех параметров систем и оперативное реагирование на их критическое изменение, причем реакция является комплексной и мгновенной

- удаленного контроля и управления зданием, т.к. все информационные и управляющие каналы связи в такой системе являются цифровыми.

«Умный дом» в первоначальном смысле означает «здание, готовое к изменениям» или «приспосабливаемое (гибкое) здание», инженерные системы которого способны обеспечить адаптацию к возможным изменениям в будущем.

Здание проектируют таким образом, чтобы все системы его управления могли интегрироваться друг с другом с минимальными затратами, а их обслуживание было бы организовано оптимальным образом. Проект обязательно предполагает возможность наращивать и видоизменять конфигурации инсталлированных систем.

Со временем здания обретут «искусственный интеллект». Тогда с полным основанием можно будет называть их интеллектуальными. Системы смогут отслеживать работу и состояние всей «начинки» здания, включая ограждающие конструкции, и самостоятельно принимать решения в изменяющихся обстоятельствах.

Под термином «умный дом» обычно понимают интеграцию в единую систему управления зданием следующих систем:

-систему отопления, вентиляции и кондиционирования

-охранно-пожарную сигнализацию, систему контроля доступа в помещения, контроль протечек воды, утечек газа

-систему видеонаблюдения

-сети связи (в том числе телефон и локальная сеть здания)

-систему освещения

-систему электропитания

-механизацию здания (открытие/закрытие ворот, шлагбаумов, электроподогрев ступеней и т. п.)

-управление с одного места аудио-, видеотехникой, домашним кинотеатром, мультирум

-телеметрия — удалённое слежение за системами

-IP-мониторинг объекта — удалённое управление системами по сети

-GSM-мониторинг — удалённое информирование об инцидентах в доме (квартире, офисе, объекте) и управление системами дома через телефон (в некоторых системах при этом можно получать голосовые инструкции по планируемым управляющим воздействиям, а также голосовые отчеты по результатам выполнения действий).

На сегодняшний день технологии позволяют строить домашнюю автоматизацию покомпонентно — выбирать только те функции умного дома, которые действительно нужны. Модульная структура позволяет создавать системы не высокой стоимости, с гарантией 100 % использования.

При рассмотрении двух систем «Умного дома» на базе ПК и на базе контроллера, было выявлено ряд отличий этих систем друг от друга. На базе ПК важным элементом является центральный блок управления. С помощью ПК можно решить множество различных задач в рамках одной системы. И. благодаря программному обеспечению, библиотекам, Фреймворкам, система является многофункциональной. Безусловно, возможности такой системы определяются программой, однако, в большинстве случаев достаточно обеспечить:

-контроль состояния входных цепей, в качестве которых могут выступать шлейфы сигнализации, датчики системы «Умный дом» (протечки воды, температуры, освещенности и т.п.);

-управление различными исполнительными устройствами, в зависимости от состояния упомянутых цепей, а также по заранее заданному расписанию и дистанционно;

-контроль за состоянием устройств «Умного дома» с возможностью передачи соответствующей информации владельцу системы.

-на базе контроллера были рассмотрены два способа работы системы: централизация и децентрализация.

-при децентрализации все элементы работают сами по себе, и поломка одного элемента не способствует выходу из строя всех элементов;

-при централизации же, элементы подчиняются главному управляющему элементу (контроллер, компьютер, сервер), соединяясь воедино в центре и главный компьютер решает, что ему делать с элементами. Поэтому при таком подходе «Умный дом» способен решать ресурсоемкие мультимедийные задачи, видеонаблюдение и др. Но при сбое сервера перестает работать вся система.

Плюсы данной системы:

-централизованное расположение интеллектуального оборудования в одном или нескольких щитах (поэтажно, поквартирно);

-высокие интеллектуальные возможности даже самого простого контроллера, вплоть до использования контроллера Embedded PC, являющегося настоящим промышленным ПК;

-возможность использовать для задач Умного Дома дешёвое оборудование с простыми интерфейсами (например, простой выключатель с интерфейсом «сухой контакт»);

-возможность использовать любое сложное оборудование с любыми открытыми интерфейсами (LON, EIB (KNX), RS232, RS485, и т.д.).

Минусы данной системы:

- централизованное интеллектуальное оборудование: при выходе из строя процессора или программы работы процессора вся подсистема обслуживаемая контроллером парализуется;

-высокая стоимость контроллера делает невыгодным его использование для простых задач (например, управление с пяти выключателей пятью группами света).

Поэтому из выше сказанного следует, что целесообразнее использовать систему на базе ПК.

Зачастую респектабельный индивид стремится улучшить условия своего существования. И проявляется вопрос реализации данной задумки: какими способами ее осуществить.

Система «умного дома» значительно облегчает жизнь, делая ее комфортной, приносящей удовольствие и наслаждения от каждого прожитого дня. Кроме того, в данном случае реализуется немаловажный аспект индивидуального подхода и эксклюзивности мероприятий по улучшению жизни.

Интеллектуальная система управления домом позволит построить инфраструктуру инженерных систем с учетом притязаний владельца согласно проекту, разработанному по пожеланиям заказчика. Желательно в реализации задачи облагораживания объекта обратиться к профессионалам, ведь идея поручения заботы об хозяйстве электронному "интеллекту" — одна из сложных задач, требующая определенного уровня мастерства.

Концепция «умного дома» интересна и перспективна. На данный момент большое количество компаний, в том числе зарубежом, предлагают услуги по созданию таких чудо-домов. Сама технология реализуется дешево (беспроводно или с использованием существующих силовых кабелей), а вот настройка такой системы, особенно если она управляется программно с компьютера, - вещь достаточно сложная для обывателя, как и любые новые технологии, к которым люди долго привыкают, и обойдется не так уж и дешево ее владельцам. Кроме того, наличие ряда таких решений необходимо учитывать при разработке дизайна помещений. Идеальное место применения таких технологий - частные дома и коттеджи, а также крупные офисы. В принципе, учитывая, что владельцы загородных домов тратят большие деньги на их содержание, стоимость такого решения будет относительно небольшой.

В умном доме вся электроника и бытовая техника - от климатических систем до телевизоров - управляется чрезвычайно сложными компьютерными системами. «Умный дом» включает свет и музыку, когда гости и близкие входят в дом и перемещаются по многочисленным комнатам. При этом световое и музыкальное сопровождение по мере передвижения посетителя по «умным» апартаментам меняется согласно пожеланиям хозяина, которые сохранены в настройках. Человеку не нужно задавать температурный режим в помещениях или настраивать освещение - установленная «интеллектуальная» система по состоянию хозяина распознает, какая температура и освещение необходимы ему в данный момент для полного комфорта. Для обеспечения удобства в квартире могут использоваться разнообразные технологии, начиная от самодельных устройств и заканчивая высокоинтеллектуальными компьютерными АСУ.

Наибольшая востребованность подобного проектирования прослеживается в крупных индустриальных городах. В Казахстане данный тип зданий набирает популярность в Алматы и в Астане.

На данный момент процент подобных зданий невелик. Экономический рост последних лет, вкупе со старением существующей энергосистемы страны, ведет от избытка электроэнергии в прошлом к ее дефициту в будущем, что, в свою очередь, создает предпосылки более широкого внедрения энергосберегающих технологий управления, которые, в первую очередь, обеспечиваются системами автоматизации зданий.

Список литературы:

1. Федоров И. Сколько этажей у интеллектуального здания? // Бизнес: Организация, Стратегия, Системы. - 1999. -№10.

2. Архипов В. Системы для «интеллектуального» здания // СтройМаркет. -1999. - № 45.

3. Авдуевский А. Крыша для интеллекта // Журнал сетевых решений LAN. – 1998. -№12.

4. Смирнов И.Г. Должны ли кабельные системы быть структурированными? // Вестник связи. -1998. - №8.

«ГРАНИ ТВОРЧЕСТВА» ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА НА УРОВНЕ XXI ВЕКА» В СВЕТЕ ПОСЛАНИЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН Н.А.НАЗАРБАЕВА»

Епишина А.Е.
КГКП «Рудненский колледж технологии и сервиса», г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: epishina_1988@mail.ru

«Страна, не умеющая развивать знания, в 21 веке

обречена на провал. Мы должны сформировать кадровый задел для высокотехнологичных и наукоемких производств будущего».
(Образование и профессиональная подготовка на уровне XXI века Н.Назарбаев)

Из послания президента РК можно сказать с уверенностью, что большой акцент делается на профессиональную подготовку рабочих кадров. Н.А. Назарбаев на прямую заинтересован в том, чтобы каждый в Казахстане получил образование и стал ведущим специалистом в своей области (20 ноября 2014 г.)

Для меня, как мастера производственного обучения по специальности «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта» немало важно принимать активное участие в выполнении программы президента РК «Казахстан - 2050» т.к. для ее реализации государству необходимы новые рабочие силы, подготовкой которых я как мастер и буду заниматься в нашем колледже. Наша специальность в дальнейшем будет широко востребована, и наша цель выпустить из стен учебного заведения квалифицированных рабочих по данной специальности.

Инновация – это новый или усовершенствованный продукт либо производственный процесс. Ключевой частью этого определения является не столько слово «новый», сколько «усовершенствованный», поскольку функциональность и практичность важнее новизны. Причем полученное усовершенствование должно иметь спрос со стороны рынка.

«Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта» – это многоступенчатый и поступательный процесс. В целом все потенциальные инновации, которые могут быть задействованы в автоделе, можно упрощенно разбить на следующие пункты:

- Техническое обслуживание автомобильного транспорта;
- Ремонт автомобильного транспорта;
- Эксплуатация автомобильного транспорта.

Усовершенствование методов проектирования напрямую зависит от внедрения нового программного обеспечения (программы E-Plan, 3D-проектирование и т.д.) и соответственно все программное обеспечение должно быть лицензионным, но не в каждом учебном заведении это доступно. Зачастую в учебных заведениях устанавливается пиратское программное обеспечение. Такого рода программное обеспечение зачастую работает не в полном объеме. Новые, более продвинутые программные продукты позволяют внимательнее оценить возможность применения новшеств, так как обладают не только улучшенной графикой, но и более точным пространственным воспроизведением. В свою очередь, компании по автоделу, вводя новые технологии, рискуют гораздо больше: на них лежит огромная ответственность за безопасность конструкции и будущий срок ее службы. Почти в каждом учебном заведение, которое выпускает специальности связанные с автоделом, преподаватели делают акцент на СНиПы и ГОСТы советского времени,

которые противостоят внедрению новых способов в обслуживании автомобиля. Если применить новую технологию, то возрастают издержки за контролем качества материалов. Выход из положения – создание собственной производственной базы, способной поставлять материалы, инструменты и приспособления и т.д. с необходимыми характеристиками, но не каждая компания может себе позволить одновременно и инновационное, и современное производство. В учебных заведениях должны преподавать по новым технологиям ремонт автомобиля, но при этом не забывать про забытое «старое».

Что еще касается технологий обслуживания автомобиля, то механизация труда и компьютеризация работ. Но для усиления автоматизации требуются сложное оборудование и техника, для работы на которых, в свою очередь нужно привлекать квалифицированные кадры, а рынок автодела испытывает в них серьезный дефицит. Так как в учебных заведениях нет подходящей базы, а именно: нового оборудования, инструментов, приспособлений, а преподаватели учат студентов по «старинке».

Вступление Казахстана в ВТО подстегнуло общество к еще более интенсивному внедрению инноваций. Считается, что при открытии границ возрастет конкуренция для казахстанских производителей материалов. У тех, кто сумеет создать себе репутацию инновационного производства, есть шанс получить протекционистскую поддержку государства. Ведь если предприятие инновационное – значит, перспективное, молодое, а молодым нужно помогать, ведь на рыночные конкурентные преимущества рассчитывать не приходится.

Инновационное преобразование в автомобильном деле Казахстана характеризует увеличение объемов капитального ремонта автомобильного транспорта, преобразования в производстве высокоэффективных материалов, в технике, в технологии автомобильного производства. Развитие и использование достижений научно-технического прогресса в автомобильной сфере ведет к социальному прогрессу, внося существенные изменения в содержание труда, как в материальном, так и нематериальном производстве. Большое значение в развитии инновационной основе имеет сотрудничество с иностранными инвесторами, которое стимулирует казахстанские автомобильные компании к изучению новейших разработок в области автомобильного производства, автомобильной техники и технологии, а также приобретать новейшее автомобильное оборудование. Таким образом, иностранные инвестиции способствуют повышению квалификации и конкурентоспособности фирм, выводят их на один уровень с известнейшими зарубежными автомобильными корпорациями.

Широкое применение инноваций в автомобильной сфере позволит значительно снизить издержки предприятий автодела. Инновации в автомобильном деле — это сокращение стоимости, сроков ремонта и повышение качества срока службы автомобильного транспорта.

Следует особо подчеркнуть, что автомобильная — сфера, в которой инновационная деятельность является необходимостью. Внедрение

современных материалов и технологий влияет не только на эффективность транспортного средства, но и при умелом использовании оптимизирует производственные издержки. Прогрессивные технологии за счет сокращения периода ремонта транспорта дают возможность существенно сэкономить на прямых затратах и накладных расходах: заработной плате рабочих, энергоресурсах, затратах на охрану ремонтируемого объекта и т. д. Следовательно, увеличение доли инновационных направлений возведения объектов, обеспечивающих сокращение стоимости и повышение качества, является основным направлением преобразований в автомобильной сфере экономики.

Мы, специалисты, нужны стране!

Список литературы:

1. Официальный сайт Республики Казахстан http://www.primeminister.kz/news/show/26/zapusk-novoj-zhilischnoj-programmy-v-kazahstane-ozhidaetsja-v-nachale-2015-goda-bsagintaev-/20-11-2014
2. Официальный сайт Президента Республики Казахстан http://www.akorda.kz/ru/page/page_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-a-nazarbaeva-narodu-kazakhstana-fevral-2005-g_1343986671
3. Автомобильная промышленность Казахстана. Что, где, почём? http://horde.me/MontKristov/avtomobilnaya-promyshlennost-kazahstana-chto-gde-pochem.html

ДЫНЯ – НОВАЯ МАСЛИЧНАЯ КУЛЬТУРА В КАЗАХСТАНЕ

Есбергенова Б.Т., Бугубаева Г.О.
Алматинский технологический университет, г.Алматы
Республика Казахстан
E-mail: barshyn_92@mail.ru

Дыня относится к роду Cucumis L. Она выращивается на всех континентах, где только позволяют почвенно-климатические условия. Первые упоминания о дынях отмечены 3–4 тыс. лет назад — они постоянно фигурируют на древних египетских изображениях жертвенных даров. В музее Херсонеса (вблизи Севастополя) представлены семена дыни, найденные в раскопках поселений, относящихся ко II в. до н. э. Сегодня культура дыни наиболее распространена в странах Средней Азии, где она появилась более 2 тыс. лет назад. Однако первоначальным центром зарождения и формообразования культурной дыни является Индия. Промышленное бахчеводство начало развиваться в 60-х гг. XIX в. в Нижнем Поволжье, на Дону, в Херсонской, Николаевской, Полтавской и Одесской губерниях.

Мировое производство дыни в наши дни составляет около 9 млн т при средней урожайности 14,2 т/га.

Ее выращивают более чем в 40 странах мира, преимущественно в Юго-Западной Азии, южных странах Европы, юго-западных штатах Северной Америки, а также в Индии, Китае и Японии. Первое место по валовому сбору занимает Китай — 2,4 млн т. Иран, Египет и Румыния производят по 0,45 млн т в год и излишки экспортируют в Западную Европу. В странах Средней Азии, входивших в состав СССР, ежегодное производство дыни составляет около 0,5 млн т, в США — 0,8 млн т.

В Украине посевные площади под бахчевыми культурами за годы независимости сократились с 131,7 до 74,6 тыс. га, т. е. на 56,6%. Выращиванием дыни занимаются государственные предприятия, фермерские и частные хозяйства, и их удельный вес по регионам разный. Так, на Юге 67,5% бахчевых культур выращивают частные хозяйства, а в Восточном и Центральном регионах почти 60% приходится на государственные сельхозпредприятия.

В структуре выращиваемых в стране бахчевых культур 66,6% сегодня приходится на арбуз, 20,2 — на дыню и 13,2% — на тыкву. Такое соотношение не удовлетворяет потребности населения в ценном продукте питания, поэтому аграриям следует увеличивать площади посевов продовольственной дыни. Ведь по своему химическому составу и вкусовым качествам она значительно превосходит арбуз: в ее плодах меньше воды и клетчатки, зато больше белков и сахара. По расчетам специалистов, необходимо изменить структуру посевных площадей продовольственных бахчевых культур к соотношению: арбуз — 55%, дыня — 30, тыква — 15% [1]. Плоды дыни используются на продовольственные, кормовые и семенные цели. Продовольственные включают три направления:

- ❖ потребление — в месте выращивания в свежем виде (предпочтительно, когда дыни выращиваются в специализированных хозяйствах);
- ❖ экспорт — в ближние районы, в северные регионы страны и за границу;
- ❖ переработка — для изготовления пюре, цукатов и других пищевых продуктов.

В кормовых целях дыня используется не столь широко. Она более требовательна и менее урожайна, чем тыква, поэтому на корм для скота идет лишь в небольших количествах как дополнение к тыкве или арбузу, иногда для повышения сахаристости кормов. Кроме того, дыню можно считать масличной культурой, ведь при использовании ее мякоти на корм скоту или для заводской переработки остается большое количество семян, которые с успехом можно перерабатывать на масло.

Использование дыни на семенные цели предполагает массовое размножение сортовых семян при сохранении их чистосортности, биологических и урожайных качеств.

Для повышения эффективности производства бахчевых культур необходимо внедрение ресурсосберегающих и экологически безопасных технологий с использованием новых сортов и гибридов, благодаря чему можно получить 30–35% прибавки урожая и удовлетворить до 70% потребностей населения в диетических продуктах питания только за счет селекции. Арсенал селекционных методов, которые широко применяются при создании новых сортов или гибридов, в последние годы значительно обогатился, что обеспечило дальнейшее развитие селекции как науки и обусловило значительное увеличение и обновление сортовых ресурсов. Селекцией сортов и гибридов дыни активно занимаются в Нидерландах, Великобритании, США, России, Украине, Японии, Узбекистане, Молдове, Болгарии, Китае и других странах.

Культурная дыня (Cucumis melo L., 2n = 24) относится к роду Cucumis L. семейства Тыквенные (Cucurbitaceae Juss). Этот род насчитывает более 40 видов, из которых культивируются только 2: дыня и огурец. Коллекция дыни Всероссийского института растениеводства им. Н. И. Вавилова включает около 4100 сортообразцов, которые происходят более чем из 50 стран мира. Единая их классификация еще не разработана. Для практической селекции наиболее удобна система Ш. Нодена, усовершенствованная И. Гребенщиковым. Согласно ей, вид C. melo состоит из 5 подвидов, которые различаются по ареалам распространения, биологическим и морфологическим признакам:

- subsp. melo — дыня культурная;
- subsp. chinensis (Pang.) Fil. — дыня китайская;
- subsp. flexuosus (L.) Mansf — дыня огуречная;
- subsp. indica (Malin) — дыня индийская;
- subsp. agrestis — дыня дикорастущая.

В целом дыня — это однолетнее травянистое растение. Его стебель мощный, стелющийся, до 3 м в длину и до 3 см в толщину у основания, с боковыми побегами нулевого, первого, второго и последующих порядков. Общая длина всей стеблевой системы достигает 20–25 м. Листья крупные: длина листовой пластины в зависимости от сорта, плодородия почвы и технологии выращивания достигает 14–18 см, ширина — более 20–22 см. Количество листьев на одном растении — порядка 200–400 шт. Черешки толстые, прямостоячие, длина их в зависимости от сорта и внешних условий варьируется в пределах 12–18 см.

Cucumis melo L. — растение однодомное, однополое, но встречается и с двуполыми гермафродитными цветками. Женские цветки, как правило, одиночные (иногда по два), расположены преимущественно на боковых побегах первого и второго порядка, мужские — соцветиями по 5–7, а иногда и больше. Плод — многосеменная ложная ягода (тыквина). Размер и масса плодов варьируются в пределах 0,5–20 кг. Семена с плацентой находятся в центральной части плода, полностью или частично заполняя его полость. Съедобной частью является мякоть плодов — очень сахаристая и вкусная,

разной консистенции и окраски, с очень тонким и нежным ароматом и приятным вкусом [1].

Плоды дыни преимущественно ровные и гладкие. Спелые они имеют белый (с зеленоватым или желтоватым оттенком), лимонный, оранжевый, коричневый, желто-зеленый, зеленый, темно-зеленый цвет фона с рисунком лимонного, оранжевого, зеленого, серо-зеленого, темно-зеленого, светло-зеленого, коричнево-зеленого или коричневого цвета. По размерам они делятся на крупные, средние и мелкие. Этот признак может в значительной степени изменяться в зависимости от сортовых особенностей и условий созревания (почвенно-климатических, водных, площади питания, уровня агротехнологии и т. д.).

Растение имеет мощную корневую систему, состоящую из главного (стержневого) корня и длинных, очень разветвленных боковых ответвлений. Мощность развития главного корня зависит от условий роста (плотности почвы, влажности и т. д.) и сортовых особенностей, но обычно он менее развит по сравнению с боковыми. Развитие корневой системы в целом во многом зависит от типа почвы, ее плодородия, влажности и пр. — на легких, супесчаных и суглинистых почвах она разветвляется сильнее и дает прочное образование из тонких длинных корней, а на тяжелых глинистых корни вырастают преимущественно короткие, но толстые [2].

Дыня — растение короткого дня, очень требовательное к световым условиям. Для его нормального роста и развития необходима освещенность интенсивностью 5–6 тыс. лк и более. Эта культура не выносит затенения, поэтому выращивать ее можно только на очень солнечных участках. В условиях сжатых или кулисных посевов, когда освещения недостаточно, рост и развитие растений задерживается.

При этом установлено, что при сокращенном световом дне (особенно 8-часовом) на начальных фазах развития растений значительно сокращается период от всходов до массового цветения, резко увеличивается количество женских цветков, ускоряется прохождение фазы цветения и завязывания плодов. Исследования показали, что даже 3-дневное влияние светового фактора увеличивает процент женских цветков, ускоряет созревание плодов и повышает урожайность на 11–39%. Таким образом, для ускорения прохождения световой стадии и изменения жизненных процессов достаточно повлиять на растения коротким световым днем в течение 6–10 суток. Удобнее всего это делать в условиях парников, при выращивании рассады в горшочках.

Тепло для дыни также очень важно. Семена ее при оптимальных условиях влажности начинают прорастать при 15…18°С, при 25…30°С они прорастают за 48 часов, но при более 40°С их прорастание задерживается. В связи с этим при ранних сроках посева дыни в условиях Украины период появления всходов более длительный. При посеве в более поздний срок, когда почва достаточно прогрета и стоит устойчивая теплая погода, всходы появляются раньше и более дружно.

Потребность растений в тепле в период вегетации, которая определяется суммой суточных температур выше 15°С и сортовыми особенностями, составляет 2500…3000°С. Оптимальной для фотосинтеза большинства сортов культурной дыни считается температура 30…40°С, а биологическим минимумом — 10…15°С. При дневной температуре воздуха 15°С дыня почти не развивается, при 10…12°С растения ослабляют рост и наблюдается опадение цветков, при 10°С прекращаются процессы ассимиляции, а при –1°С кусты погибают через 2–3 часа.

Особенно требовательны дыни к теплу в период роста плодов и их созревания. Наиболее благоприятная для них температура, когда интенсивно протекает процесс ассимиляции — 30…35°С. Хотя считается, что небольшое снижение температуры стимулирует закладку женских цветков (особенно при весенней высадке, в условиях длинного дня), увеличивает продолжительность периода завязывания плодов и их созревания и, как следствие, повышает накопление сахара в плодах.

К высоким температурам дыни более устойчивы, чем к низким — свертывание белка в листьях происходит при 64°С, а прирост сухого вещества на единицу листовой поверхности при 40°С вдвое больше, чем при 20°С.

Дыня достаточно засухоустойчива и в то же время имеет высокий транспирационный коэффициент, равный 621, т. е. для формирования плодов растение потребляет довольно много воды. При этом потребление воды изменяется в зависимости от периода роста растений: 21% от общего ее количества дыня потребляет с момента появления всходов до цветения, 37% — во время цветения и завязывания плодов, 32% — в период роста плодов и 10% — при окончании их роста и созревании.

Необходимым условием для выращивания дыни является наличие плодородной почвы с глубоким (30 см) корневым слоем и хорошим дренажем. Рекомендуемый состав основных элементов питания в почве должен быть в следующей концентрации: К — 1,50; Са — 1,50; Mg — 1,25; N — 3,00; S — 2,00; Р — 0,15 ммоль/л водной вытяжки (1:2 по объему) при pH 6–7. При урожае плодов массой 5,2 кг дыня выносит из почвы в расчете на одно растение: N — 10,97 г, Р — 2,67, К — 21,20, Са — 15,06, Mg — 4,68 г. Потребность дыни в элементах питания изменяется в зависимости от фазы развития растения. Азот, фосфор и калий она наиболее интенсивно потребляет с 10-й по 12-ю неделю после высадки рассады (полных всходов), т. е. в период максимального продуцирования плодов, а кальций и магний — с 4-й по 6-ю неделю, т. е. в период активного вегетативного роста [3].

Наибольшее значение в минеральном питании дыни имеет калий. При повышенном уровне калийного питания увеличивается продуктивность, устойчивость к болезням, а также улучшается химический состав плодов, особенно в отношении аскорбиновой кислоты и сахара. Кроме того, калий способствует образованию большего количества женских цветков. Причем при усиленном калийном питании они располагаются на стеблях низшего порядка, что способствует скороспелости плодов.

В плодах дыни содержится в среднем 82–96% воды и 4–18% сухого растворимого вещества, которое, в свою очередь, на 90% состоит из растворимых углеводов, т. е. сахаров. В спелых плодах основная часть углеводов представлена глюкозой, фруктозой и сахарозой. Есть и полисахара: целлюлоза, гемицеллюлоза, крахмал, пектиновые вещества. Содержатся в мякоти и органические кислоты, минеральные вещества, белок, витамины [4].

Семена дыни богаты белковыми веществами (белок состоит из глютелина и глобулина), содержат до 30% жирного масла, а также галактан, глюкозу и смолы. У среднеазиатских сортов выход масла составляет 51–54% на ядро. По вкусовым качествам это масло не уступает лучшим сортам прованского. Оно относится к типу высыхающих масел, имеет светло-желтую окраску, приятный запах и хороший вкус, напоминающий ореховое масло. По расчетам, один плод дыни средней величины дает 16,6 г масла, а его выход с 1 га площади составляет 50–60 кг. Так что дыню можно рассматривать и как масличную культуру.

Список литературы:

1. Ипатова Л. Г., Кочеткова А. А., Нечаев А. П., Тутельян В. А. Жировые продукты для здорового питания. Современный взгляд. — М.: ДеЛи принт, 2009. — 396 с.
2. Б. Н. Тютюников, З. И. Бухштаб, Ф. Ф. Гладкий и др. Химия жиров. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Колос, 2007. — 448 с.
3. Паронян В. Технология жиров и жирозаменителей. 3. — М.: ДеЛи принт, 2006. — 760 с.
4. О’Брайен Р. 4. Жиры и масла. Производство, состав и свойства, применение / Р. О’Брайен; пер. с англ. 2-го изд. В. Д. Широкова, Д. А. Бабейкиной, Н. С. Селивановой, Н. В. Магды. — СПб.: Профессия, 2007. — 752 с.

СТРАТЕГИЯ КАЗАХСТАН-2050

Копжасар Ж.Н.
Научный руководитель Шушаева Д.Б.
Торгайский гуманитарный колледж им. Н.Кулжановой, г. Аркалык
Республика Казахстан
E-mail: dshushaeva@bk.ru

В современной истории мы знаем немного примеров, когда страна, едва обретшая независимость, в стремительные сроки, буквально в течении двух десятилетий, преодолела путь из третьего мира и заняла достойное место в ряду пятидесяти конкурентоспособных государств. Безусловно, один из таких выдающихся примеров являет собой Казахстан. За масштабными преобразованиями молодой республики, которые многие эксперты уже

окрестили «казахстанским чудом» стоит выдающийся Реформатор и Лидер современного мира, Первый Президент Казахстана – Лидер Нации Нурсултан Назарбаев.

В основу рыночных, социальных и политических реформ республики было положено стратегическое планирование, воплотившее в программном документе «Стратегия-Казахстан 2050», впервые озвученной Президентом Казахстана в декабре 2012 года. Нурсултан Абишевич Назарбаев лаконично выразил ее суть в одном предложении «Это ответ на вопрос, кто мы, куда идем и где ходим быть к 2050 году».

Отнюдь не каждая страна и далеко не каждый государственный лидер демонстрируют столь последовательную приверженность стратегическому планированию и программным документам развития. Для Казахстана это стало традицией, особым стилем государственного управления Главы Государства-Лидера Нации Нурсултана Назарбаева.

В Стратегии «Казахстан-2050» Нурсултан Назарбаев излагает концептуальное видение социально-экономической и политической архитектуры современного Казахстана, очерчивает новую парадигму задач, а главное – дает импульс к дальнейшему поступательному развитию страны на десятилетия вперед.«Наша главная цель – к 2050 году создать общество благоденствия на основе сильного государства, развитой экономики и возможностей всеобщего труда. Сильное государство занимается не политикой выживания. А политикой планирования, долгосрочного развития и экономического роста», - так Нурсултан Назарбаев обозначил вектор развития Казахстана в XXIвеке.[1]

Стратегия «Казахстан-2050» опирается на три столпа. Главным ориентиром,
индикатором исполнения Стратегия 2050 является вхождение Казахстана в число
30-ти самых развитых государств мира.

Наконец за внешнеполитическое позиционирование Казахстана в глобальном мире
отвечает реализация концепции G-Global.Отличительной чертой программных посылов Президента Казахстана является предельная конкретность и осязаемость определяемых целей и задач. Индикатором исполнения «Стратегия «Казахстан-2050» является объективный и измеримый показатель-вхождение в 30-ку наиболее конкурентоспособных стран мира.В этом заключается масштаб, прагматизм и перспективность стратегического мышления Лидера Казахстана. Привязывая национальные цели развития к внешним ориентирам, Глава государства соотносит их с опытом других стран, вписывает в доминирующие мировые тренды. Присущий Первому Президенту Казахстана прагматизм раскрывается в том, что, по его замыслу, каждый планируемый и предпринимаемый в масштабах государств шаг должен зримо приближать страну и народ Казахстана к долгосрочным целям, а значит, он обязан измеряться в объективных цифрах, показателях, индексах.

Другой сверхзадачей «Стратегия «Казахстан-2050» является построение высоко конкурентного Общества Всеобщего Труда, где созидательный труд и усилия каждого гражданина будут способствовать росту социального благополучия страны в целом.

Это-и вызов для Казахстана, и хорошая возможность найти свою нишу в мировой системе разделения труда. Красной нитью проходит через Стратегию 2050 мысль, что в основу развития экономики Казахстана нужно поставить не виртуальные финансы и досужие мечтания, а реальный производительный труд. Это, по замыслу Президента Н. Назарбаева , и есть ключ к социальной модернизации казахстанского общества.

Основой позиционирования Казахстана на международной арене должен стать еще один прорывной проект Казахстана G-Global, благодаря которому, по словам Лидера Нации, «голос его народа будет услышан во всем мире».

«Ни одна страна в мире не сможет преодолеть в одиночку вызовы наступающей эпохи. Суть моей инициативы - объединить усилия всех в деле создания справедливого и безопасного миропорядка», - так поясняет суть своей глобальной инициативы Президент Нурсултан Назарбаев.[2]

Стратегия «Казахстан-2050» уже получила высокую оценку международных экспертов и государственных деятелей мирового масштаба. В частности, известный политический деятель Александр Квасьневский отмечает, что «она амбициозна, здесь можно мечтать, потому что здесь мечты исполняются»,-сказал политик. «В этой программе чувствуется понимание современного мира»,-делится впечатлениями от ознакомления с программным документом развития Казахстана экс-глава Польши.

В свою очередь, еще один авторитетный политик Романо Проди выражает уверенность, то есть гораздо раньше 2050-го года.

Прошел всего гол после провозглашения Стратегии, а Новому политическому курсу 2050 уже дан высокий старт.

Астана завоевала право на проведение международной выставке ЭКСПО-2017 «Энергия будущего» и уже сегодня претендует на статус лидера зеленых технологий.

За последний год Казахстан значительно продвинулся по пути демократических преобразований, проведя впервые в своей независимой истории выборы глав местных органов власти: акимов сел, сельских округов, поселков, городов районного значения-по сути это 91% всех глав администраций. Обозревая первые успехи реализации « Стратегия «Казахстан-2050», можно с уверенностью сказать, что казахстанское общество, государство и народ движутся навстречу обозначенным в ней целям.Наша главная цель-к 2050 году создать общество благоденствия на основе сильного государства, развитой экономики и возможностей всеобщего труда.За 15 лет доходы казахстанцев выросли в 16 раз.

Число граждан с доходом казахстанцев выросли в 16 лет.

Для повышения эффективности сферы здравоохранения реформирована ее система организации, управления и финансирования.

За последние пять лет материнская смертность снизилась почти в 3 раза, в полтора возросла рождаемость.

В мирное время мы имеем тысячи сирот-наши детские дома и приюты переполнены. Это, к сожалению,-общемировая тенденция и вызов глобализации. Но мы должны противодействовать этой тенденции. Наше государство и общество должны поощрять усыновления сирот и строительство детских домов семейного типа.

Возрастает число крайне безответственного отношения мужчин к женщинам и детям. Это никак не свойственно нашим традициям, культуре.

Дети - наиболее уязвимая и самая незащищенная часть нашего общества и они не должны быть бесправными.

Воспитание детей – это огромные инвестиции в будущее. Мы должны подходить в этом вопросе именно так и стремиться дать нашим детям лучшее образование.[3]

Физическая культура и спорт должны стать заботой государства. Именно здоровый образ жизни является ключом к здоровой нации. Однако в стране не хватает спортивных объектов, спортинвентаря и оборудование, доступного для всех.

В этой связи Правительству и местным органам необходимо принять меры по развитию физкультуры, массового спорта и строительству физкультурно-оздоровительных объектов по типовым проектам, в том числе дворовых. Начать эту работу надо уже в следующем году.

Список литературы:

1. Стратегия развития Казахстана.1-том.-2013.

2. Стратегия «Казахстан-2050» новый политический курс состоявшего государства. 2-том.-2013.

3. Стратегия «Казахстан-2050» новый политический курс состоявшего государства. 3-том.-2013.

ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЧНЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Кузьмин С.С., Шмидт В.А.
КГУ имени А. Байтурсынова, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: 935david935@mail.ru

Водный фонд Республики Казахстан включает в себя совокупность всех водных объектов в пределах территории Республики Казахстан, включенных или подлежащих включению в государственный водный кадастр. К водным объектам Республики Казахстан относятся сосредоточения вод в рельефах поверхности суши и недрах земли, имеющие границы, объем и водный режим.

Ими являются: моря, реки, приравненные к ним каналы, озера, ледники и другие поверхностные водные объекты, части недр, содержащие подземные воды[1].

Водообеспеченность Республики Казахстан представлена общими водными ресурсами рек в средней во водности в год составляют 100,5 км^3, из которых только 56,5 км^3 формируются на территории республики , остальной объем 44,0 км^3 поступает из ряда государств: Китайской Народной Республики - 18,9 км3, Республики Узбекистан -14,6 км^3, Кыргызской Республики – 3,0 км^3, Российской Федерации- 7,5 км^3 [4, с 20].

Объем водопотребления пресных вод Казахстана в период с 2001 по 2012 год колебался от 14580 млн. куб. м. до 21422 млн. куб. м. (в среднем 18375.83 млн. м^3). Минимальный уровень водопотребления пришелся на 2001 год, в то время как максимальный уровень был зарегистрирован в 2005 году-21422 млн. м^3. (график 1). Довольно резкое увеличение водопотребления произошло в 2004 году. По сравнению с 2003 годом водопотребление увеличилось на 4962 млн. м^3. или 24.56%. В целом водопотребление в стране за весь период увеличилось на 20,8%[2].

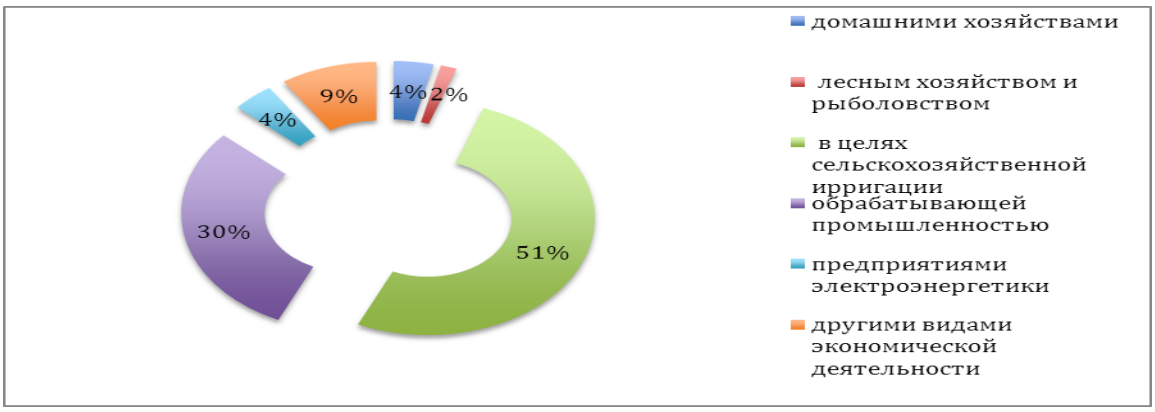
График 1-Водопотребление, млн. м^3

Примечание - по данным комитета по статистике МНЭ РК

По уровню водопотребления ресурсов пресной воды безусловным лидером остается использование воды в целях сельскохозяйственной ирригации - 51% (или 9486 млн. м^3). Второй отраслью, где пресная вода используется в большей степени (30% или 5477 млн. м^3), является обрабатывающая промышленность. По 4% ресурсов пресной воды приходятся на предприятия электроэнергетики и домашнее хозяйство. Воды, используемые другими видами экономической деятельности, составляют 9% от водных резервов пресной воде и в лесном хозяйстве и рыболовстве используется 2% пресной воды (Рисунок 1) [2].

Рисунок 1 - Общий доступный объем водопотребления пресной воды, млн.м^3.

Примечание- по данным комитета по статистике МНЭ РК

Вместе с тем, располагаемый объем для хозяйственного использования, составляет всего 46 км^3, поскольку значительные объемы воды затрачиваются на экологические, рыбохозяйственные, трансграничные и энергетические нужды, санитарные попуски в нижние бьефы ГЭС, фильтрационные и другие виды потерь. В частности, около 29 км^3 в год составляет суммарный объем обязательных попусков воды для удовлетворения экологических и санитарных требований по рекам Сырдарья, Урал, Или, Тобол, Иртыш, Ишим, Тургай, Чу[2].

Одной из гидрологических особенностей Казахстана является то, что в основном, на его территории находятся зоны транэита и рассеивания стока, а также дельтовые зоны крупных речных бассейнов (рр. Сырдарьи, Или, Урала, Иртыша)[4].Также проблемой является использованная вода, после производственного цикла большая часть возвращается в наземные слои почвы или в речные бассейны. Основные загрязнители поступают в водные объекты со сбросными водами предприятий, химической, нефтеперабатывающей, машиностроительной промышленности и цветной металлургии. Наибольший ущерб окружающей среде и, в очередь, водоприемникам наносят загряненные воды, отводимые без какой-либо очистки[4].

Соответственно, при высоком уровне водозабора разными видами отраслей остро встают вопросы очистки воды. В связи этим, необходим учет показателей общего объема сточных вод и объема очищенных сточных вод для эффективного регулирования качества пресной воды. Данные показатели позволяют определить эффективность мер, направленных на улучшение системы рационального использования водных ресурсов. На графике 2 представлены общий объем сточных вод, а также объем сброса неочищенных сточных вод в млн. кубических метрах[2].

Как видно на графике 2 , общий объем сточных вод за период с 2003 по 2013 год увеличился на 1.7 раза с 3594,11 млн.м^3 до 6039 млн.м^3 В частности, резкое увеличение в объеме сточных вод произошло в 2007 году - объем увеличился с 4296,72 млн. м^3 (2006 г.) до 5739.45 млн. м^3[2].

Динамика объема очищенных сточных также показывает восходящий тренд. Однако ежегодно объемы очищенных сточных вод составляют лишь

малую часть общих объемов. Например, в 2013 году из общего объема 6039 млн. было очищено всего 662.2 млн. м^3[2].

Графике 2 - Доля повторно использованной воды в общем объеме использованной пресной воды, %

Примечание- по данным комитета по статистике МНЭ РК

Таким образом, анализ состояния водных ресурсов РК показывает следующее:

·увеличение водопотребления с ростом экономики и населения;

·ежегодный приток пресной воды внутри страны варьируется в значительной степени и приток пресных вод, поступающих из сопредельных стран, показывает нисходящий тренд;

·наблюдается ощутимое колебание в объемах забора пресной воды, а также все еще сохраняются значимые потери воды при транспортировке;

·более половины объёма пресных вод используется для сельскохозяйственной ирригации, в обрабатываемой промышленности используется 30% водных ресурсов;

·несмотря на то, что общий объем сточных вод с годами увеличивается, медленное увеличение наблюдается в объёмах очищенных сточных вод.

В Казахстане имеются все предпосылки для перехода к интегрированному управлению водными ресурсами. Интегрированное управление водными ресурсами (ИУВР) это «процесс, способствующий скоординированному развитию и управлению водными, земельными и другими, связанными с ними ресурсами с целью достижения максимального социально-экономического благополучия на справедливой основе без причинения ущерба устойчивости жизненно-важных экосистем»[3]. Но прежде необходимо выполнить большой комплекс институциональных, законодательных и информационных мер для обеспечения развития процесса [3].

Для перехода к интегрированному управлению водными ресурсами, введение Национального плана, который представляет формирование и развитие системы интегрированного управления водными ресурсами и повышение эффективности водопользования для обеспечения экологической безопасности и устойчивого развития Республики Казахстан [3].

Цели Национального плана будут достигаться посредством решения следующих задач:

- совершенствование законодательства в области управления водными ресурсами;
- совершенствование организационной структуры, повышение потенциала и формирование межсекторного партнерства в области использования и охраны водных объектов;
- внедрение экологического компонента ИУВР и управление качеством вод;
- предупреждение и ликвидация последствий вредных воздействий вод; повышение эффективности водопользования;
- формирование информационно-аналитической системы управления водными ресурсами;
- развитие международного сотрудничества и совершенствование управления трансграничными водными объектами.

Поэтапное решение задач Национального плана осуществляется при помощи комплекса инструментов интегрированного управления:

- оценка водных ресурсов и потребности в них, разработка планов управления водными ресурсами на разных уровнях иерархии (межгосударственном, республиканском, бассейновом, территориальном);
- моделирование сценариев развития водного сектора;
- управление спросом и более эффективное использование воды; разрешение конфликтов, справедливое вододеление и др.[3].

Внедрение экологического компонента интегрированного управления предусматривает переход на новые поколения стандартов качества вод; разработку комплекса мер по улучшению качества вод в соответствующих бассейнах, по оптимальному управлению малыми реками Республики Казахстан; координирование работ по разработке проектов установления водоохранных зон и полос; разработку предложений по совершенствованию законодательства в части усиления ответственности за причинение вреда водным объектам. Кроме того, планируется внедрение системы платы за экосистемные услуги; создание и развитие системы мониторинга состояния водных экосистем и качества вод; совершенствование водного законодательства с учетом принципов экосистемного подхода и потребностью в охране водных экосистем[3].

Так же в реализации Национального плана происходит внедрение экосистемного подхода, который учитывает интересы всех водопользователей. В принципе *экосистемного подхода закладываются* требования законодательства об охране окружающей среды. Его содержанием являются правовые требования о предупреждении, недопущении причинения вреда в процессе использования конкретного природного ресурса другим природным, объектам и окружающей среде. На пример предотвращение наводнений, регулирование стока и запасов воды, повышение качества поверхностных и подземных вод, закрепление отложений, снижение эрозии почв, стабилизация

речных берегов и прибрежных линий и снижение потенциала оползней, улучшение инфильтрации воды, стимуляция накопления воды в почве, облегчение пополнения подземных вод и др. — все это мероприятия, необходимые для обеспечения здоровья экосистем[2].

Для снижения потребления воды на будет проведена реконструкция и полная замена распределительных каналов гидросооружений. С целью увеличения объема поверхностных водных ресурсов запланирована реконструкция водохранилищ. Задачи по водоснабжению и водоотведению будут реализовываться в рамках госпрограммы развития регионов. Будет проведена очистка и санация озер, а также регулирование русла реки Сырдарьи и северной части Аральского моря. Также предусмотрено обновление машинно-тракторного парка водохозяйственных организаций[3].

Источник финансирования Национального плана — средства республиканского и местных бюджетов, хозяйствующих субъектов, природопользователей, гранты международных организаций и стран доноров, иные источники, не запрещенные законодательством Республики Казахстан миипп[3].

Реализация Национального плана обеспечит Казахстану эффективное вложение в водный сектор инвестиций, и экологически устойчивое экономическое развитие страны.

Список литературы:

1. Водный кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 17.01.2014 г.)

2. Анализ водных ресурсов Казахстана (31.10.2014.).Центр макроэкономических и прикладных экономо- математических, исследований Джуатова С.А., СейдуллаеваБ.А.

3. Проект «Интегрированное управление водными ресурсами» Алматы, 2009

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Мамедова М.И.
КГКП «Костанайский строительный колледж», г. Костанай
Республика Казахстан
E – mail: maii69@mail.ru

В условиях информатизации образования возрастает значение информационно-коммуникативной компетентности специалистов. Владение информационными и коммуникационными технологиями преподавателями образовательных учреждений является основой повышения качества образования. Использование средств ИКТ для создания учебно-методического

обеспечения позволяет повысить эффективность образовательного процесса. Компетентное использование ИКТ преподавателем увеличивает педагогическое воздействие на формирование творческого потенциала студента. Для повышения эффективности применения новых инфокоммуникационных технологий в учебном процессе необходимо повышать качество электронных учебных пособий и программного обеспечения, для чего необходимо развивать научно-техническое сотрудничество по этой проблематике. По мере накопления образовательных информационных ресурсов инновационные технологии займут достойное место в образовательном процессе, и станет возможным формирование на их основе разного уровня программ подготовки и переподготовки специалистов.

Мировая практика подтверждает возможность совершенствования образования на основе широкого внедрения методов и средств информационных компьютерных технологий. Особую значимость эти задачи приобретают в процессе подготовки преподавателей. Информационные технологии в учебном процессе оказывают существенное влияние на формирование современной информационной картины мира. Актуальность использования информационных технологий в образовательном процессе обусловлена социальной потребностью в повышении качества образования и практической потребностью в использовании современных компьютерных программ. Модернизация учебного процесса требует перехода от пассивных, главным образом лекционных, способов освоения учебного материала, к активным групповым и индивидуальным формам работы, организации самостоятельной поисковой деятельности студентов, что позволит готовить специалиста с выраженной индивидуальностью и организовать деятельность занимающихся в различных условиях. Этому, на наш взгляд, может способствовать внедрение в учебный процесс информационных компьютерных технологий и цифровых образовательных ресурсов. Владение информационными и коммуникационными технологиями (ИКТ) преподавателями является основой повышения качества образования. Использование средств ИКТ для создания учебно-методического обеспечения позволяет повысить эффективность образовательного процесса. Компетентное использование ИКТ преподавателем увеличивает педагогическое воздействие на формирование творческого потенциала студента. Включение мультимедийных образовательных материалов, новых информационных и телекоммуникационных технологий в учебный процесс позволяет:

- представить обучающие материалы не только в печатном, но и в графическом, звуковом, анимированном виде, что дает многим студентам реальную возможность усвоить материал на более высоком уровне;
- автоматизировать систему контроля, оценки и коррекции знаний студентов; автоматизировать процесс усвоения, закрепления и применения учебного материала с учетом интерактивности многих электронных учебных пособий;

- осуществить дифференциацию и индивидуализацию обучения; существенно повысить интерес к дисциплинам, что также определяет качество обучения;
- получить доступ и оперировать большим объемом информации;
- формировать информационную культуру, в том числе обучать студентов находить и использовать различные виды информации, что является одним из важнейших умений в современном мире;
- организовать внеучебную работу;
- предоставить возможности дистанционного обучения тем, кому это необходимо.

Вместе с тем в деятельности по внедрению информационно-компьютерных технологий в образовательный процесс имеются определенные трудности и проблемы. Главная стратегическая задача информатизации образования – предоставление участникам педагогического процесса новых, реальных возможностей реализации прав на выбор источников, условий и форм образования в специально создаваемой для этого среде.

Внедрение информационных технологий предполагает непрерывное использование компьютерной техники в учебном процессе по следующим основным направлениям:

• повышение эффективности процесса усвоения и накопления знаний, формирования навыков и умений решать типовые задачи и применять их в типовых ситуациях;

• проведение научных исследований.

Опыт применения электронных учебников показывает, что у студентов повышается интерес к предмету, возрастает посещаемость, на занятиях все активно работают. Это способствует интенсификации процесса обучения и эффективному усвоению учебного материала.

Исходные положения процесса развития информационной компетентности:

• мотивация, потребность и интерес к получению знаний, умений и навыков в области технических, программных средств и информатизации;

• совокупность общественных, естественных и технических знаний, отражающих систему современного информационного общества;

• знания, составляющие информативную основу поисковой познавательной деятельности;

• способы и действия, определяющие операционную основу поисковой познавательной деятельности;

• опыт поисковой деятельности в сфере программного обеспечения и технических ресурсов;

• опыт отношений «человек – компьютер».

В связи с этим необходимо:

1) определить необходимые и ясные общие цели и конкретные задачи обучения;

2) выбрать программные и технические средства, отвечающие этим целям и задачам;

3) осуществить оптимальный подбор тем и распределение материала в рамках выделенного на обучение времени;

4) разработать дидактические средства и приемы, позволяющие воспроизводить в учебном процессе процедуру анализа программного продукта на разных уровнях проблемности;

5) иметь в наличии методические разработки и раздаточный материал с заданиями, соответствующими специальности обучаемых;

6) подготовить перечень соответствующих методов обучения и моделировать преподавательскую деятельность в соответствии с задачами и целями;

7) разработать систему заданий, позволяющую формировать у студентов опыт анализа программных средств для реализации поставленных проблем;

8) предусмотреть разнообразие видов преподавательской деятельности с учетом уровня подготовки обучаемых.

Таким образом, эффективность образовательного процесса в условиях информатизации системы профессионального образования зависит от ИКТ-компетентности преподавателя, в которую входит не только использование ИКТ непосредственно в учебном процессе, но и при разработке учебно-методических материалов. Создание базы учебно-методических материалов позволит интенсифицировать процессы по самостоятельной работе студентов. Подготовка педагогических кадров, применяющих информационные компьютерные технологии, представляется одной из наиболее актуальных задач сегодняшнего дня.

Для обеспечения качества образовательного процесса преподаватели должны быть специалистами в своей области, отвечать общим требованиям, предъявляемым к преподавателям информатики, пройти курс базовой подготовки, разработать собственную оригинальную методику и использовать ее в процессе обучения.

Таким образом, использование и внедрение ИКТ играет большую роль в профессиональном росте преподавателей, повышает их информационную компетентность. Изменяется сама роль преподавателя на занятии: от преподавателя – источника информации происходит переход к преподавателю-консультанту, соавтору ученических открытий. Выпускнику предстоит жить в мире, в котором умение использовать ИКТ будет во многом определять его жизненный успех, а по-настоящему научиться использовать ИКТ можно, только активно применяя их в учебном процессе, чтобы каждый выпускник был успешен в современных условиях: смог найти и наилучшим образом реализовать себя.

Список литературы:

1. Зайцева Л. А. Использование информационных компьютерных технологий в учебном процессе и проблемы его методического обеспечения // Интернет-журнал «Эйдос». 2006. 1 сентября. URL: http://www.eidos.

ru/journal/2006/0901-5.htm. В надзаг: Центр дистанционного образования «Эйдос».

2. Использование современных информационных и коммуникационных технологий в образовательном процессе: учебно-методический комплект для системы педагогического образования. М.: АПК и ПРО, 2004. С. 5–13.

3. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: учебное пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 402 с.

КОНСТРУКТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ИСПЫТАНИЕ НЕПНЕВМАТИЧЕСКОЙ ШИНЫ

Мухаметкулов А.А., Герасин Н.В., Зобков Ю.А.
Магнитогорский государственный технический университет
им. Г. И. Носова, г. Магнитогорск
Россия
E-mail: arsen-2104@mail.ru

Уже более 100 лет практически все виды транспорта передвигаются на пневматических шинах, основной недостаток которых - прокол во время движения, когда машина утрачивает управление и неспособность противостоять разрушительному воздействию пуль и шрапнели.

Для сохранения упругих свойств пневматических шин в случае их повреждения в 1998 г. фирма Michelinпроизводила пневматические шины с эластичными кольцевыми вставками, размещенными внутри шины.

Для защиты от проколов, порезов и разрывов во время движения сейчас в практике применяется заполнение внутреннего пространства пневматической шины полиуретаном TypFilили ARNC(США). Такие шины применяются для гражданскойи военной техники. По эластичности шины с уретановой резиной не уступают пневматическим шинам. К недостатку данной конструкции следует отнести малые скорости движения машины из-за перегрева шины.

Одним из перспективных направлений является новая конструкция шин - «непневматические шины». Французская компания Michlene в 2004 г. представила безвоздушную шину с упругими радиальными спицами из полиуретана, не боящуюся проколов и пробоин и не нуждающуюся в подкачке. Шины Tweelпредставляют собой колесный диск, которому посредством амортизирующих радиальных спиц прикреплена покрышка. Поперечная жесткость в 5 раз выше и на 5 % легче обычных пневматических шин.

Следующим интересным направлением в конструкции непневматических шин является колеса с упругими металлическими элементами.

Первые пружинящие колеса появились в 1865 г. В конце XIX века их ставили на английские мотоциклы «Квадрант», а в начале XX столетия - на некоторые модели автомобилей, так например, «пружинные» колеса были установлены на первом в мире легковом автомобиле Protos(Германия, 1916 г.) с

пружинными шинами. Существенными недостатками пружинных колес (например, DeJarnette) были большие массы и повышенный шум при качении.

Конструкции шин из проволочной сетки стояли на луноходе ApolloLunar Vehicle (LRV). Конструкция «пружинных» шин SpringTire, разработанных в 2015 г. состоит из 800 пружин, которые должны нести большие нагрузки, чем предыдущая конструкция. Торообразная пружинная конструкция, имеющая простую структуру в виде переплетенных пружин, меняет форму в зависимости от поверхности, обеспечивая стабильное тяговое усилие.

ЦЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЯ :

1.Разработка и изготовление конструкции колеса с внутренним подрессориванием при помощи упругих спиц из плоской ленты и проведение статических испытаний.

2.Разработка и сборка стенда для исследования упругих свойств шин при статическом нагружении.

Один из вариантов колеса с ленточными арочными элементами (рис.1) [1].

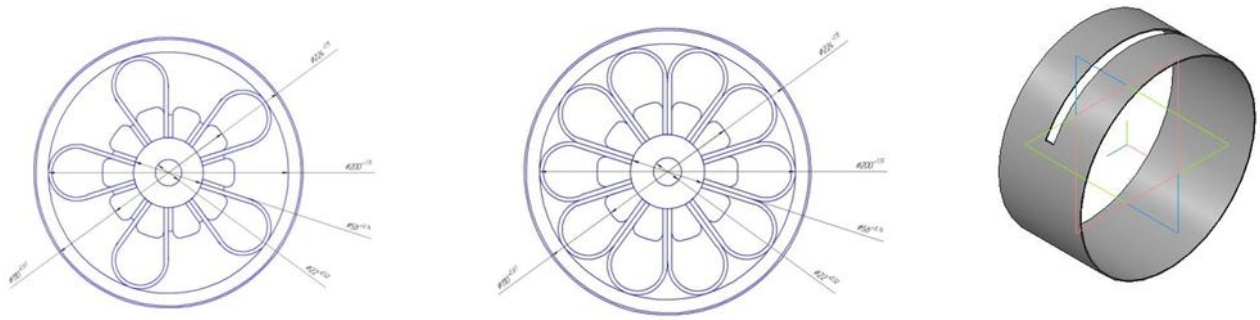
ИСПЫТАНИЕ КОЛЕСА С ВНУТРЕННИМ ПОДРЕССОРИВАНИЕМ МЕТАЛЛИЧЕСКИМИ УПРУГИМИ СПИЦАМИ (рис.2 и рис.4).

Протектор установлен на гибкий обод и выполнен из завулканизированной в резину (6 слоев) арматуры в виде ленты из стали 70С2ХА шириной 16 мм и толщиной 0,2 мм. Ширина протектора 36 мм, толщина 10 мм.

Первоначальное напряжение изгиба ленточных упругих спиц было < [о] .

ИСПЫТАНИЕ ПНЕВМАТИЧЕСКОЙ ШИНЫ (рис.3).

Проводилось исследование пневматической шины, упругие свойства которой изменялись в зависимости от давления сжатого воздуха внутри камеры.Статическая нагрузка на шины создавалась винтовым домкратом (рис.5) и фиксировалась динамометром растяжения ДПУ-0,5/2.Давление в шине измерялось манометром МТП – 160 [2].

а)5лепестковых спиц; б) 10 лепестковых спиц; в) кольцевая спица.

Рис.1. Конструкция пружинного колеса слепестковыми спицами (а) и (б) и кольцевая спица – рессора(в).

РАСЧЕТ ЖЕСТКОСТИ УПРУГОЙ СПИЦЫ, ВЫПОЛНЕННОЙ В ВИДЕ ПЛОСКОЙ КОЛЬЦЕВОЙ ПРУЖИНЫ, НАГРУЖЕННОЙ СИЛАМИ (СОСРЕДОТОЧЕННЫМИ).

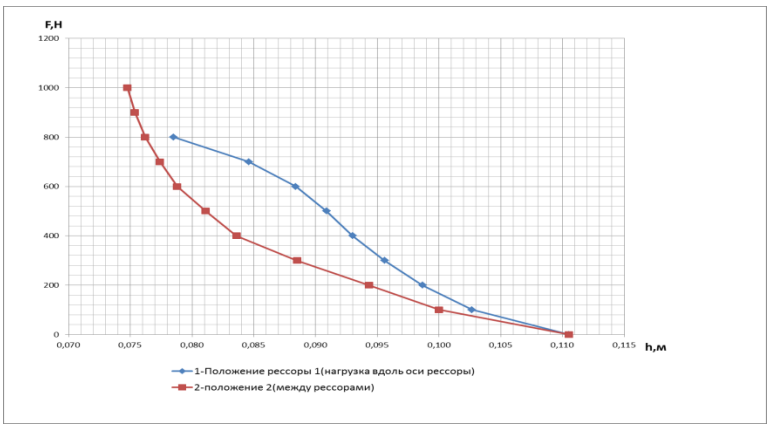

Рис.2. Зависимость деформации пружинного колеса от осевой нагрузки.

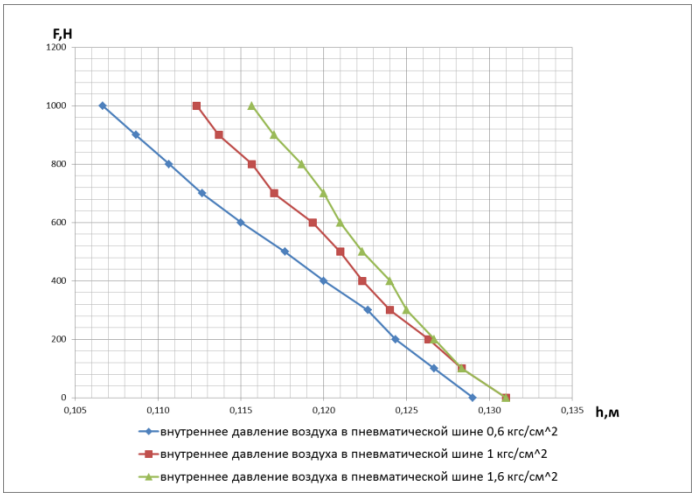

Рис.3. Зависимость деформации пневматического колеса от осевой нагрузки.

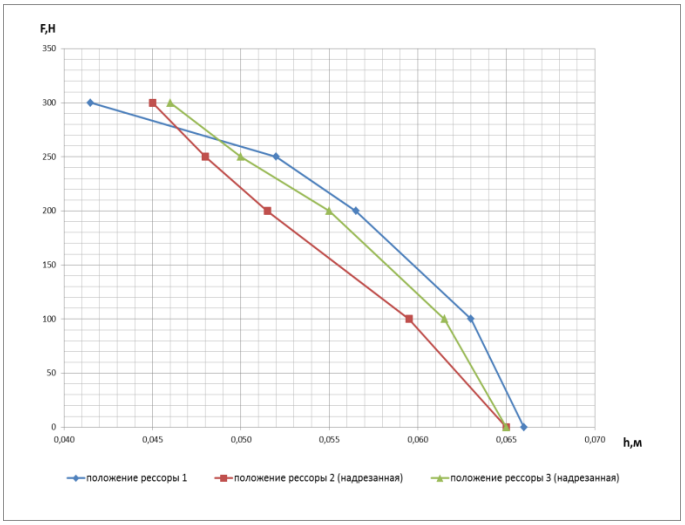

Рис.4. Зависимость деформации цилиндрической рессоры от осевой нагрузки.

Для раскрытия неопределенности разрежем кольцо по сечению . Взамен отброшенных связей приложим внутренние силовые факторы: изгибающий момент X_1 и нормальную силу, равную F/2. Поперечная сила по условию симметрии кольца равна нулю.

Изгибающий момент из условия равенства нулю взаимного поворота сечений, запишем в форме канонического уравнения

$X_1\delta_{11}+\delta_{1p}= 0,$ (1)

где δ_{1p} - взаимный угол поворота сечений под действием заданных сил;$X_1\delta_{11}$ угол поворота под действием моментовX_1; - взаимный угол поворота под действием единичных моментов.

Коэффициенты δ_{1p} и δ_{11} находим с помощью интеграла Мора :

$$\delta_{1p} = \sum\int \frac{M_p}{B} M_1 ds \text{ и } \delta_{11} = \sum\int \frac{M_1^2}{B} M_1 ds, (2)$$

где B = E J_x - изгибная жесткость кольца; E - модуль упругости материала; J_x - момент инерции поперечного сечения относительно нейтральной оси x.

Для прямоугольного сечения $J_x = \frac{Bh^3}{12}$ (в - ширина, h-высота сечения)

изгибающие моменты M_p и M_1 равны :

$$M_p = \frac{1}{2} PR(1-\cos\varphi);\ M_1 = -1 (0 \le \varphi \le \frac{\pi}{2}). \quad (3)$$

Поскольку кольцо имеет четыре одинаковых участка , интегрирование выражений (2) проведем в пределах четверти окружности.

$$\delta_{1p} = \frac{4}{B}\int_0^{\pi/2}\left[\frac{1}{2} PR(1-\cos\varphi)(-1) R\, d\varphi\right] = -\frac{2PR^2}{B}(\frac{\pi}{2}-1); (4)$$

$$\delta_{1p} = \frac{4}{B}\int_0^{\pi/2} Rd\varphi = \frac{2PR}{B}. (5)$$

Из уравнения (1) находим неизвестный момент

$$X_1 = -\frac{\delta_{1p}}{\delta_{11}} = (\frac{1}{2} - \frac{\pi}{2}) \approx 0{,}182PR. (6)$$

Суммарный изгибающий момент M в произвольном сечении

$M = M_p + X_1 M_1 = PR\,(0{,}318 - 0{,}5\cos\varphi).$ (7)

Жесткость кольцевой пружины C находится по формуле

$$C = \frac{P}{\nu}. (8)$$

Взаимное перемещение v, находящихся на вертикальном диаметре кольца точек находим с помощью интеграла Мора

$$\nu = \sum\int \frac{M_p}{B} M_1 ds. (9)$$

При приложении к кольцу на вертикальном диаметре единичных сил P = 1, изгибающий момент в произвольном сечении кольца будет равен моменту M по

формуле (7).

$$M_1 = R\,(0{,}318 - 0{,}5\cos\varphi)\,.(10)$$

Вычислив интеграл Мора по формуле (6), получим

$$\nu = 4\int_0^{\pi/2} \frac{PR^3}{B}(0{,}318 - 0{,}5\cos\varphi)^2\,d\varphi \approx 0{,}148\frac{PR^3}{B}.\ (11)$$

Жесткость кольцевой пружины находим по формуле (7) :

$$C \approx \frac{B}{0{,}148R^3} \approx 6{,}75\frac{B}{R^3}\cdot(12)$$

Рис.5 Стенд для статических испытаний пружинных и пневматических колес.

Список литературы:

1. Борохович А.И., Борохович Б.А.,Кунакбаев В.Р. Шина большегрузного автомобиля., А.с. SU № 169286 A1, B 60 C 5/00, Бюл.№ 43, 23.11.91.-6 с.

2.Кнороз В.И., Кленников Е.Б., Петров И.П. и др. Работа автомобильной шины.-М.:ТРАНСПОРТ,1976.-240 с.

МАРКШЕЙДЕРЛІК ЖҰМЫСТАҒЫ ҚАМТАМАССЫЗДАНДЫРУ

Мирамбекұлы Н.
Қ.И.Сатпаев атындағы ҚазҰТУ, Алматы қаласы
E-mail:nurbahyt.95@mail.ru
Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекші-Солтабаева С.Т.-техника ғылымның кандидаты

Инновацияның даму заңдылықтары И. Шумпетер тәсіліне сәйкес инновацияны келесі аспектілердің кем дегенде біреуін қамтитын құбылыс ретінде бейнелеуге болады.Бұл аспектілер келесі түрде сипаталады: технологиялық –жаңа түрін пайдалану, қолданбалы-жаңа қасиеттерге ие жаңа тауарлар немесе қызметтер жасау, нарықтық сегменттеу-жаңа сату нарықтарының немесе жаңа тұтыну топтарының пайда болуы; ұйымдастырушылық-кәсіпорынның ұйымдық құрылымындағы өзгерістер немесе мен технологиялық үдерісті немесе шикізаттың жаңа түрін пайдалану, қолданбалы-жаңа қасиеттерге ие жаңа тауарлар немесе қызметтер жасау,нарықтық сегменттеу-жаңа тұтыну топтарының пайда болуы, ұйымдастырушылық кәсіпорынның ұйымдық құрылымындағы өзгерістер немесе менеджменттегі жаңа әдіс-тәсілдері.Осындай әдіс-тәсілдерді біз оқу тәжірибесінде толығымен қолдандық деуге болады.

Шахтадағы ағымдық маркшейдерлік жұмыстар кенорынның тоқтаусыз жұмыс істеп тұру үшін жасалынады. Осы ағымдық маркшейдерлік жұмыстар кенжардың орналасуының өзгерісін тез және толық көлемде анықтау үшін, игерілген пайдалы қазбалардың және аршыма тау жыныстарының көлемін есептеу үшін, қорлардың өзгерісін бақылау үшін, пайдалы қазбаның өндірімі мен жоғалымын және кенорынның келер кезеңге қорлармен қамтамасыздануын қадағалау үшін орындалады.

«Соколовская» шахтасындағы ағымдық маркшейдерлік жұмыстарға төмендегілер кіреді:

тау – кен қазындылардың жиектерін түсіру
тау – кен қазындыларына бағыт беру
конвейерлі жолдардың жағдайын тексеру
рельсті жолдарды нивелирлеу
декадалы өлшеу
бұрғылау – аттыру жұмыстарын маркшейдерлік қамтамасыздандыру
нақтылы өндірілген кеннің көлемін өлшеу

Тау – кен қазындыларына маркшейдерлік түсірістер тау-кен жұмыстарының жай-күйі туралы жылдам ақпарат алу үшін, маркшейдерлік құжаттарды толықтыру үшін, жүргізілген тау-кен жұмыстарының көлемін анықтау үшін, пайдалы қазбалардың жоғалымы мен құнарсыздануын есептеу үшін жүргізіледі. Түсіріс кезінде тау-кен қазындылардың эскизін және оның параметрлерін өлшеу жұмыстары атқарылады.

Тау – кен қазындыларының жиектерін өлшеу, оның қабырғалары қазындының өсіне қатысты орналасу жағдайын анықтау болып табылады. Жер асты түсірістер оңай тәсілдермен жүргізіледі.Жиі координат тәсілін қолданады.Бұл тәсілде нүктелердің орналасуын теодолиттік жүрістің перпендикулярының басынан аяғына дейінгі арақашықты және олардың ұзындықтарын өлшеу барысында анықталады. Есептелген шамалар, түсіру барысындағы қазындының көлденең қимасының өлшемдері қазындының абрисінде жазылады.

Кенорындағы қазу жобасының тау-кен қазындыларына бағыт беру үшін геологиялық ерекшеліктеріне және техникалық пайдалану ережелеріне байланысты, алдын-ала маркшейдерлік нүктелердің толтырмалау орнын, бағытын, бекітпе тәсілін және қазынды қимасын анықтайды. Тасымалдау қазындылар үшін еңіс шамалары мен дөңгелену радиусы, дөңгеленудің орналасуы енгізіледі.

Тау-кен қазындының тіректік және түсіріс желісінің пункттері жұмыс атқару үшін негіз болып саналады.Горизонтальды тау-кен қазындының ұңғылауына бағыт беру тіктеуәштер арқылы іске асады.Теодолитті нүктеге орнатып, көру дүрбісінің визирлі сәулесінің бағытымен белгілі бір бұрыш алғаннан кейін, кенжардан үш тіктеуіш орнатылады. Тіктеуіштердің бір-бірінен орналасуы 2-3 метр шамасында болады. Бұл тіктеуіштер өзара бір түзу құрайды. Сол түзуді қазындыны ұңғылағанда ұстанады. Тіктеуіш түзуін қазынды қабырғаларына байланыстыру (қапсырма) арқылы жүргізіледі. Кенжар қазындысының 50 - 60 метр алға өткеннен кейін ұңғылау тіктеуіштерін өзгертеді.

Тау-кен қазындысына бағыт беру үрдісі планға тау-кен қазындысының нақтылы орналасуын түсіру үшін және маркшейдерлік-графикалық құжаттарды толықтыру үшін жасалынады.

Көп жағдайда қазындыларды жүргізу қарсы келе жатқан кенжарлармен іске асырылады. Осыған байланысты тау-кен кәсіпорны маркшейдерлік қызметке келесідей арнайы есептердің шешімдерін табуға береді:

қазындының жату орнын анықтау
қазындыны өту үшін бағыт беру
қазындыны ауыстыру және бекіту
жобалық профильмен және бекіту
қазындыны бағыт бойынша өтуін бақылау

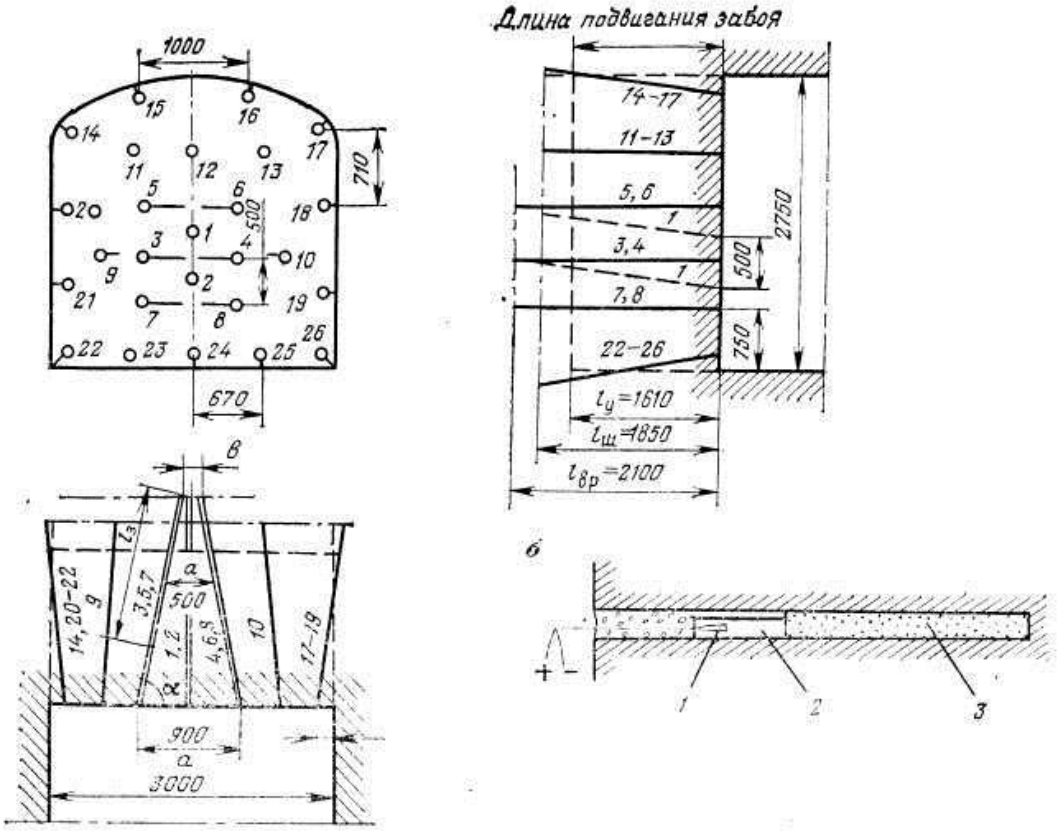
Конвейерлі жолдардың горизонтальды жағдайын маркшейдерлік бақылауын, конвейерлі таспасының өсінің дұрыс орналасуын және кеннің конвейерлі таспасының шекарасынан шашырап кетуін болдырмау, келтірілген нормативтерден асатын тербелістерді болдырмау үшін жасалынады.

Рельсті жолдарды нивелирлеу рельстің бастиегінен бастап биіктігін анықтау болып табылады. Рельсті нивелирлеу 20 метр сайын жүргізіледі, пикеттерді қазындының қабырғаларына бекітеді немесе рельске бояумен, бормен белгілеп қояды. Маркшейдерлік жұмыстың бұл түрі айына бір рет жасалынып тұрады. Мұндай жұмыстарды темір-жол желісі бар шахта

участкілерінде жүргізеді. Негізінде тасымалдау штрегінде, квершлагында көп жұмыс атқарылады.

Ұңғылаудың декадалы өлшеуі, тау-кен қазындының бекітпелері, ұңғымаларды бұрғылау жұмыстары атқарылған тау-кен жұмыстарын жедел түрде бақылау мақсатымен жүргізіледі.

Түсіріс нәтижелері мен тау-кен жұмыстарының маркшейдерлік планын негізінде шахтада әртүрлі геометриялық есептерді шешу, тау-кен жұмыстарының дұрыс жүруін қадағалау, есептік кезеңде қазылған кеңістіктің көлемін анықтау, берілген учаскесінен өндірілген кенді есептеу, пайдалы қазбаны толықтай игерілуін қадағалау, тау-кен жыныстарының және жер бетінің жылжу үдерісін тексеру, тау-кен қазуларының зиянды әсерінен имараттарды қорғауды қамтамасыздандыру жатады.

3-сурет. Бұрғылап – аттыру жұмыстары

Бірінші аптада жалпы қауіпсіздік пен еңбекті қорғау туралы дәріс алдық. Екінші аптада апатты жағдайда шахтадан шығу жоспарымен таныстық. Шахтаға түсіп, -310 горизонтта желпеуішті ұңғыманы есептедік.Учаскелік маркшейдермен БДО – 82 кен денесі (1,2 оңтүстік) жерінде ұңғыманың дұрыс бұрғылап жатқанын тексердік.Жоспардағы ұңғымалардың бұрыштарын және санын салыстырдық. Екінші рет түскенде, -330 аумақтағы ПО - 53 штрегінде учаскелік маркшейдермен бірге бағыт беріп, биіктік реперлерді есептедік. Бағытты теодолиттің көмегімен бағыт бердік. Біріншіден, бұрынғы нүктелердің жылжып кеткен- кетпегенін растадық. Өйткені, нүктелер жарылыс әсерінен жылжып немесе мүлдем түсіп қалуы мүмкін.Расталған нүктелерді тексергеннен

кейін, жаңа нүктені анықтап қағуға болады. Сосын нүктенің кенжарға дейін неше метр екенін есептеу керек. Біздің жағдайда 11,8 метр болды. Ол тексеріс бір аптадан кейін штректің нешеге ұзарғанын анықтауға болады және жаңа нүктенің қасында нүктені бір түзу бойында көзбен орналастырып, штректің өту бағыты көрінеді.

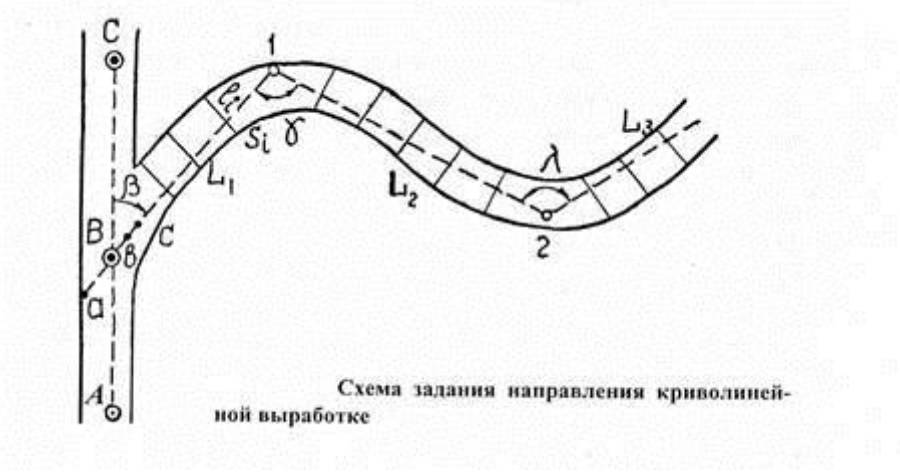

Схема задания направления криволинейной выработке

4-сурет. Қисық қазындыда бағыт беру үдерісі

БДШ – 1, -285 аймақта қисық учаскеге бағыт бердік.Бағытты теодолитпен бердік.Бірінші маркшейдерлік бөлімде нақты болатын бұрылысты сызып қоямыз.Содан кейін планшетке түзу учаскіден бұрылыс жасау үшін мүмкіндігінше аз бұрыштарды өлшеп алу керек.Мысалы, бұрылыс сол жаққа қарай болатын болса, екі нүктенің арасы мейлінше алыс болу шарт. Бірақта сол жақ борттан кем дегенде 40 см-дей қалу керек. Бұрылыс жасау үшін нүктелер жақсы көріну керек. Болашақ кенжардан нүктелер алшақ орналасу керек. Себебі жарылыс әсерінен нүктелер орнынан қозғалып кетіп, түсіп қалуы мүмкін.

Маркшейдерлік бөлімде шахтаға түспеген күндері градусқа байланысты есептер шығардық. Біздің біліктілігімізді тексерді.

Шахтаға әрдайым әртүрлі маркшейдерлермен түсетін едік. Осы жолы тасымалдау жолдарының пикеттерін нивелирледік. -330 горизонт ПО – 3 учаскесінде рейка және ұзындық өлшегіштің көмегімен штректі түзулікке есептедік. Есептеу үшін анықталған екі нүктеге жіп ілеміз. Сосын жіптен әр 5 метр сайын жарға белгі қалдырамыз. Рейканың нөльдік жағын қабырғаға тіреймізде, шахталық шамды жіптің деңгейінше рейкаға жақындатамыз. Егер екі жіптің түзуі шаммен түйіскенде, қабылаушы рейка ұстап тұрған адамға белгі береді. Ол өз кезегінде рейкадан есеп алады.

Капердің ішіндегі көп арқанды қондырғылармен таныстық. Ол БиЦилиндрлікКонусты қондырғының негізінде жұмыс істейді. Маркшейдер бізге шкифтердің арасындағы девиация бұрышын анықтауды теория түрінде түсіндірді.

Шахтада алынған өлшеулер бойынша дренажды ұңғыманың бір горизонттан екінші горизонтта бағыт беруді үйрендік.Оны маркшейдерлік бөлімде екі горизонтты планшеттерді түйістіріп өлшейді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Григоренко А. Г., Киселев М. И. Инженерлік геодезия. М. Высшая школа 1983.

2. Клюшин Е. Б., Михелев Д. Ш., Киселёв М.И., Фельдман В.Д. Инженерлік геодезия. — М.: Высш. шк., 2000.

3. Левчук Г. П., Новак В. Е., Лебедев Н. Н. Қолданбалы геодезия. Геодезические работа при изысканиях и строительстве инженерных сооружений.— М.: Недра, 1983.

ФИЗИКА ПӘНІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мукиат Сұңғыла, Қожахмет М.С.
Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
K.manat_67@mail.ru

Қоғамның дамуы бүгінгі таңдағы білім беру процесінде дамыған елдер стандартына деген ұмтылысты қажет етуде. Ал әлемдік білім кеңістігіне ену, әрине, бәсекеге қабілеттілік ұғымымен байланысты. Қажеттілік, қабілет, мүмкіндіктен туындайтын нәтиже даму мен ұмтылыс арқылы жүзеге асады. Осыған орай, жаңа қабылданған «Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы» – Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарын жүзеге асырудың өзекті бағыттарының бірі [1].

Қазіргі таңда ғылым мен техниканың даму қарқыны оқу-ағарту саласының оқыту үрдісіне жаңа технологиялық әдістер мен қондырғыларды кең көлемде қолдануды қажет етуде. Электрондық байланыс жүйелері арқылы ақпарат алмасудың тиімділігі өркениетті елдердің іс-тәжірибелерінде айқын сезілуде. Қазір білім беру жүйесі мен білімді тексеру мақсатында ақпараттық технологияларды енгізу басты мәселеге айналуда. Ақпараттықтехнологиялардыңтиімділігі:

- Қашықтанбілімалумүмкіндігініңтуындауы;
- Қажеттіақпараттыжеделтүрдеалумүмкіндігі;
- Білімсапасынаәсерізор;

Қашықтаноқыту– ақпараттыққұралдаржәнеғылыминегізделгентәсілдерарқылыбілімалуформасы. Қашықтаноқытудаекі компонент бар: оқытудыбасқаружәнеөзбетіменбілімалу.

Қазіргі уақытта физикалық білім берудегі білім сапасын арттыру тақырыбы өзекті мәселелерінің бірі- оқушыға физикалық есептерді шығаруды үйрету. Әр түрлі деңгейдегі физикалық есептерді шығара білу – оқушының оқу материалын өте жақсы меңгергендігін білдіреді. Көбіне физикалық есептерді, әсіресе күрделі есептерді шығаруға сабақ уақыты жетпей жатады. Сондықтан

физика – математика бағдарында оқыту үрдісіндегі “Физикалық олимпиадалардың есептерін шығару” атты қолданбалы курстың орны ерекше. Әрине оқушылар бірден күрделілігі жоғары есептерді шығарып кетпейді, бірақ сол жағдайға жетуді көздейміз. Бұл қолданбалы курс барысында оқушылар білім, білік, дағдыларды игерумен қатар өзбеттерімен білім алуды, әр түрлі физикалық мәселелерді өз білім, білік, дағдыларын пайдаланып тиімді шеше білуді үйренеді, зерттеу, талдау, есте сақтау, логикалық және шығармашылық қабілеттері дамиды, жігерлілік, мақсаткерлік, еңбекқорлық, ізденімпаздық, жауапкершілік секілді жеке қасиеттері қалыптасады[2].

Қашықтан оқытуды екі негізгі бөлікке бөлуге болады: техникалық және дидактикалық. Оның құралы телекоммуникациялар, аудио және видео жазбалар, жергілікті және ауқымды компьютерлік желілер. Ұйымдасқан – дидактикалық құрылымда қашықтан оқыту оқытудың негізгі компоненті болып табылады, оқушылардың өз бетімен білім алуы.

Ақпараттық технология жақсы дамығанымен ол оқытудың басты құралы болып есептелмейді. Ол үшін оқу бағдарламасында және оқыту әдістеріне өзгеріс енгізу керек. Жаңа технологияны қолдану мұғалімдерге дайындық жұмыстарына көп уақытты керек етеді. Әрбір мұғалімнен ізденуді, шығармашылық жұмыс жасауды, алыс – жақын шетелдердің озық тәжірибелерімен танысуды және оның күнделікті өмірде қолдануды қажет етеді. Қашықтан оқыту бұл мұғалімнің біліктілігін көтереді, оқушының өз бетімен білім алуын қалыптастырады, ата-аналардың жаңа технологияға деген көзқарасын өзгертеді.

Қазіргі заманда білім жүйесінің заман талабына, уақыттың сұранысына қарай ғарыштап дамуы, әрбір педагогтан сабақты ғылыми жобада жасауын талап етеді. Сабақты ғылыми жобада жасай білген мұғалім оқушы жүрегіне жол тауып, оның сабаққа деген қызығушылығын арттырып, мұғалім мен оқушы арасында түсінушілік пайда болады. Мұғалімнің коммуникативті дамуы: оқушыларды тыңдау, олардың көзқарасын түсіне білу, сын жасай білу, әңгіме, ұйымдастыра білу керек. Әрбір мұғалімнің бойында шартты рефлекциялық қасиеттер қалыптасуы керек: балаларды оқытуды өзінің тәсілін жұмысында қолданып, қиын жағдайларда шешімін тауып, шыға білу керек. Қашықтан оқыту курсы осыған бағытталған [3].

Бұл оқыту құралының күштілігі соншалықты, онымен бірге басқа мектептермен оқытудың жаңа түрлерімен, оқыту әдістерімен, яғни тәжірие алмасады. Әдістемелік кешен, мұғалім мен оқушыға қажетті бағдарлама, қазақ тіліндегі оқулықтар мен көмекші құралдары жеткіліксіз. Пән мұғалімдерінің интернетті осы уақытқа дейін аз ғана пайдаланып, тіпті қолданбағандары да бар. Мектептер жаңа ақпараттық технологиялармен жабдықталғанымен, мұғалімдердің осы тақырып бойынша білімін жоғарылататын, яғни мұғалімдерді дайындайтын курстар жеткіліксіз. Ал, жалпы білім беру ісі жөнінен басқа озық елдердің тәжірибесін зер салып отыру, өзінің білімін жоғарылату, жаңашылдық, озат тәжірибе, компьютерлік коммуникацияны үйрену – әрбір пән мұғалімінің кәсіптік міндеті, қажетті парызы. Қаншалықты

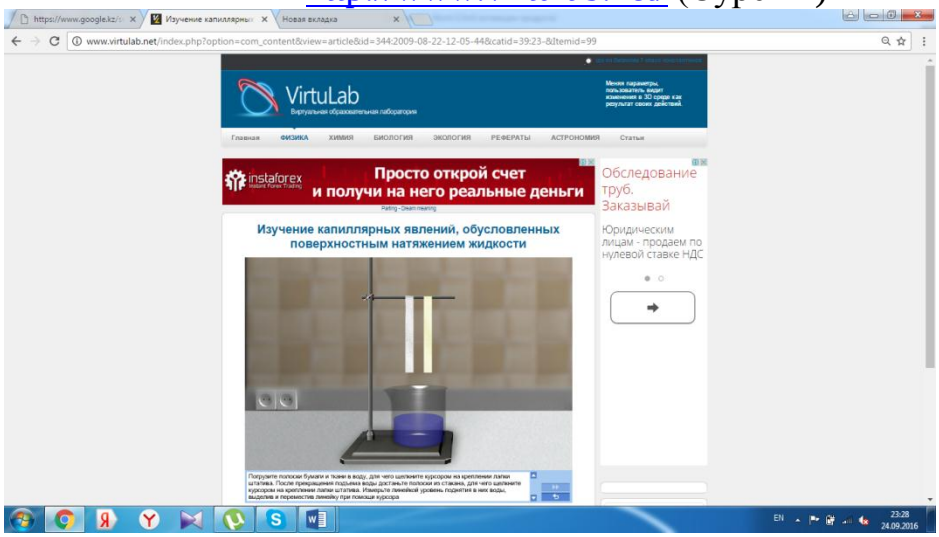
барлық құралдар жеткілікті болғанымен, пән мұғалімінің білімі төмен болса, оқушылардың телекоммуникация жөніндегі білімі төмендеп, болашақта Қазақстандағы телекоммуникациялық ортаның дамуына әсерін тигізеді.

Оқушылар қашықтан оқу арқылы өз білімдерін жетілдіре алады және ақпарат жүйелерін пайдалану мүмкіндігі артады. Мысалы керекті әдебиеттер мен оқу кітаптарын іздеу, бақылау және тестік тапсырмаларды орындау, лабороториялық жұмыстар, дайын баяндамалар, қашықтан олимпиадаға қатысу оқушының шығармашылық потенциалының дамуына әсер етеді.

Әр елде, қалада орналасқан оқушылардың қашықтан оқытуға қатысуы шығармашылық бірігу және жарысу эффектісін береді. WEB – беттер жасауда оқушылар өздерінің жұмысын желіден көріп оқушы ғылыми, суретші немесе басқа шығармалардың авторлары болады. Өзінің жұмыстарын жақсы, қызықты етіп көрсету үшін олар гипермәтіндермен, графикамен, дыбыстармен жұмыс істейді. Қашықтан оқуда оқушылар мәдениет арасында байланыс орната алады. Басқа елмен сұхбаттасу үшін сол елдің мәдениетін жақсы білу керек. Сонда мәдениеті, білімдері, діни бөлек оқушылар емін-еркін ақпарат алмаса алады. Басқа елмен байланысу үшін алдын ала оқушының психологиясын дайындау керек. Ол үшін әр түрлі тренинг өткізу керек. Бұл тренингте басқа елдердің мәдениетімен, олардың арсындағы айырмашылықтарды таныстыру бағытымен өтеді. Оларда мезгіл уақыттары мен уақыт арасында айырмашылық болады. Осы жерде электрондық конференциялар көмектеседі, одан керекті ақпаратты алуға болады. Қашықтан оқыту оқытушылар үшін де, оқушылар үшін де тиімді екенін уақыт дәлелдеді. Қашықтан оқыту жүйесіне ата-аналардың көзқарасы жақсы қалыптасып келеді. Әсіресе ата-аналар үшін қашықтан оқыту материалдық жағдайының тиімді болуын қарастырады.

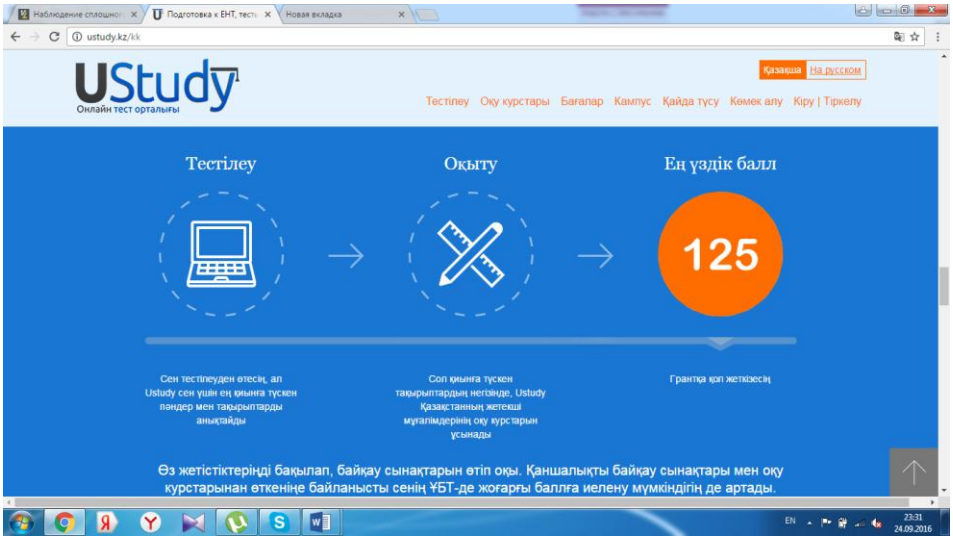
Физиканы бағдарлы оқыту үшін көптеген мектептерде физикалық құрал-жабдықтар жетіспейді. Бұл өзекті мәселені шешу жолдарының бірі бағдарлы деңгейде физиканы оқытуға арналған интернет- ресурстарды қолдану. Атапайтқанда:

- http://www.virtulab.net/ (Сурет-1)

Сурет-1

- http://ustudy.kz/ (Сурет-2)

Сурет-2

- Физика: коллекция опытов. http: //experiment. edu. Ru
- Современная физика в задачах. http: // www. nsu. ru/ materials/ssl/text/metodics/ivanov.html
- Лабораторные работы по физике. http: //phdep. Ifmo.ru/labor/common/
- Открытая физика http: //www.scph. mipt.ru/
- Сборник материалов по физике и астрономии http: //astronom-htl.narod.ru
- Бесплатные обучающие программы по физике.http: //www.history.ru/freeph. Htm
- Открытыйколледж: Физика http: //www. college. ru/physics/index. Php
- Анимация физических процессовhttp: // physics.nad. ru/
- Кабинет физики http: //www.edu.delfa.net/ [4]

Осы жәнетағыбасқасайттардың, электрондықоқулықтардыңкөмегіменқажеттікомпьютерлікфизикалықкөрсетімдерді, эксперименттерді, тәжірибелерді, лабораториялықжұмыстардыжүргізугеболды. Соныменбіргеәдістемелік, дидактикалықматериалдардыалыппайдалануғаболады. Күнделіктісабақтарды да бірсарындыетіпөткізбейқазіргізаманталабынасайжаңаданкеліпжатқанбелсендіта қтаныонықмүмкіндіктерінің барлықжақтарынқолданаотырып, әрбірсабаққафлипчарткұрып, тесттерді тест құрылғыларынпайдалану, оқушыныңбілімсапасынарттырудакөпкөмегітиеді. Оқушықүнделіктісабақты тек тыңдапқанақоймайтақтаданөтеәдемітүрдеберілгенсабақматериалынкөріпқұрылғылардыөзқолыменұстап,сезінуі де естесақтауқабілетінекөпәсері бар. Жаңаақпараттық технология құралдарыоқытуқұралықызметінатқарады. Дәстүрліоқуқұралдарынанбасқатыңдаушығамынатиптегіматериалдаруқсынылады:

- компьютерлікүйретубағдарламалары
- электрондықоқуқұралдары
- компьютерліктестілеужүйесі мен білімдібақылау
- электрондықанықтамалар мен энциклопедиялар
- аудио жәневидеоматериалдар

Аталғанқұралдароқуматериалдарынжеделдетіпмеңгеругежәнеоқытудыңса пасынарттыруғаигіәсерінтигізеді.

Қашықтықтаноқытуматериалдарынжасақтаушылар осы құралдардынегізгеалуықажет. Оқуқұралдарынжасақтауұзақ процесс. Оқуқұралдарынжасақтауқашықтықтаноқытуформасыныңтиімділігінарттыруды ңнегізгікөзіболыптабылады [4].

Жоғарыда аталған екі компонентті Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты өз тәжірибелерінде жүзеге асыруда. «Платонус» бағдарламасы бойынша оқытуды басқаруды жүзеге асыратын бөлім жұмыс атқарады. Ал өз бетімен білім алу көп жағдайда сырттай бөлім студенттері үшін жақсы жолға қойылған. Студенттерге қашықтықтан білім алу өте қолайлы. Оқытушылардың берген тапсырмасын жұмыстан қол үзбей де орындап, уақытылы тапсыруға мол мүмкіндік берілген. Студенттер модульдік жүйе бойынша білім ала отырып, инновациялық саясатқа сәйкес қашықтықтан өз бетімен білім алуды меңгереді және түсініксіз материалдар бойынша сұрақ – жауап нақты, әрі жылдам алынады. Физикадан білім сапасын арттырып, білімді практикамен ұштастыру маңызды.Осы орайда студенттербақылау және тестік тапсырмаларды орындау, лабороториялық жұмыстарды виртуальды орындау арқылы өздерінің білім, біліктерін дамытады, басқаша айтқанда теориямен практиканы ұштастыра отырып кәсіби құзіреттілігін қалыптастырады.

Оқу процесінде ақпараттық коммуникациялық технологияларды қолданысқа енгізу техникалық жағынан да, психологиялық жағынан да күрделі мәселе болып табылады. Қашықтан оқыту біздің елімізде кең таралуы жайлы айту әлі ертерек, толыққанды қашықтан оқыту туралы айту үшін оқу орындарында және оқушының үйінде де жақсы техникалық және программалық құралдар болуы тиіс. Оның үстіне байланыстың сапасы жоғары болуы тиіс, бізде ол жағы әлі әлсіздеу. Әрине, оқу орындарының компьютерлік базасы әрі қарай толықтырылады, жетілдіріледі, бірақ соған қарамастан, қолдағы бар құралдарды толық пайдаланып, солардың мүмкіндіктерін барынша қолдануға тырысу керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы“12 жылдық білім” атты Республикалық ғылыми - әдістемелік және ақпараттық – сараптамалық журнал, №7 2005 ж. және №2 2006 ж.
2. Дәстүрлі және электрондық оқытуды кіріктіру. Қазақстан мектебі, №7,8 2006жыл.

3. “Математика және физика” ғылыми - әдістемелік журналы, №1,2006 ж.
4. Новикова Т.Г. Анализ разработки портфолио на основе зарубежного опыта./Развитие образовательных систем в контексте модернизации образования. –М.:ACADEMIA, АПК и ПРО, 2003. -С.70

РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ В ПРЕДДВЕРИИ МЕЖДУНАРОДНОЙ ВЫСТАВКИ «ЭКСПО-2017»

Нурахметова Г.С.
Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова
E-mail:Nurahmetova77@mail.ru

Транспортная система - комплекс различных видов транспорта, находящихся в зависимости и взаимодействии при выполнении перевозок. Обычно термин «транспортная система» употребляется применительно к государству, региону или крупному городу.

В настоящее время в состав транспортной системы обычно включают следующие виды транспорта: железнодорожный, морской, речной, автомобильный, воздушный, трубопроводный, который включает нефтепроводы, и газопроводы.

Элементами транспортной системы являются также: городской транспорт, представляющий собой комплекс разных видов транспорта (метрополитен, трамвай, троллейбус, автобус и другие), функционирующих обособленно в различных городах, а также промышленный транспорт, к которому относятся все виды транспорта, обслуживающего непосредственно внутренние нужды собственно промышленных, строительных, торговых и других предприятий и организаций. Понятия промышленный и городской транспорт собирательные поскольку и промышленный и городской транспорт не существует как единое взаимосвязанное хозяйство в масштабе страны в технологическом и административно-организационном отношениях. На каждом крупном предприятии и в каждом городе внутрипроизводственный и собственно городской транспорт действуют независимо от подобных видов транспорта, находящихся на других предприятиях и в других городах.

«Единая транспортная система» - понятие, подчеркивающее социально-экономическое единство всех видов транспорта.

Транспортная сеть – совокупность всех путей сообщения, связывающих населенные пункты страны или отдельного региона. Понятие «единая транспортная сеть» отражает социально-экономическое единство и взаимодействие различных путей сообщения. В технико-экономическом плане транспортная сеть представляет собой один из важнейших элементов, характеризующих уровень потенциальной транспортной обслуживаемости определенной территории или страны в целом и мощность транспорта.

Транспорт в современной инновационной экономике является важнейшим фактором экономического роста, как условие реализации конкурентных преимуществ, а главным образом, как активный фактор конкурентоспособности товаров и организаций на рынке, формирования качества жизни людей, развития национальной экономики.

Развитие транспортного комплекса является одной из приоритетных задач экономической политики государства. С эффективным развитием транспорта связано полноценное функционирование всей экономической системы, успешная интеграция Казахстана в мировую экономику, стабильное социально-экономическое положение страны. Укрепление рыночных отношений и структурные трансформации в экономической системе республики за последнее десятилетие коренным образом изменили основы жизнедеятельности транспортной системы, принципы функционирования транспортных предприятий и само значение транспорта в общественной жизни.

Основная цель транспортной отрасли Казахстана, как отмечается в Транспортной стратегии, - опережающее ее развитие, способное в полном объеме удовлетворять потребности экономики и населения в транспортных услугах. Для ее реализации необходимо в полной мере использовать преимущество, связанное с расположением страны, являющейся транзитным мостом между Европой и Азией. Казахстан ввиду своего геополитического положения и экономического потенциала является активным сторонником интеграции в систему международных связей и участником глобальных экономических процессов. Активное участие в интеграционных процессах в Евроазиатском регионе, предстоящее присоединение к Всемирной торговой организации позволят Казахстану более полно реализовать внешнеэкономический потенциал не во всех, а лишь в наиболее конкурентоспособных секторах экономики. В частности, по сектору транспортных услуг эти процессы могут привести к снижению доли рынка, занятого отечественными перевозками. Эти опасения в первую очередь связаны с недостаточным уровнем конкурентоспособности казахстанских перевозчиков, в большинстве случаев не удовлетворяющих международному уровню качества транспортных услуг.

Модернизация транспортного комплекса страны - неотложная общегосударственная задача, решение которой требует усиления научного сопровождения. Модернизация транспорта РК требует решения ряда практических задач стратегического характера, важнейшими из которых являются:

• развитие рынка транспортных услуг на основе совершенствования налогового, финансового, тарифного и других видов государственного регулирования;

• развитие транспортной инфраструктуры с ликвидацией разрывов и «узких мест» в сетях магистрального, регионального и муниципального транспорта;

• совершенствование транспортных технологий и транспортной техники.

Важное значение в социально-экономическом смысле имеет ориентация на усиление в крупных городах и городских агломерациях массового общественного пассажирского транспорта, особенно рельсового. Даже с учетом затрат на модернизацию существующих пригородных участков железных дорог создание единых сетей пригородного и городского рельсового транспорта эффективно по экономическим и другим показателям.

Проекты и программы модернизации транспорта должны учитывать требования укрепления обороноспособности страны. Транспортный комплекс должен рассматриваться как важная компонента военно-экономического потенциала страны.

Реализация эффективной транспортной стратегии Казахстана невозможна без укрепления государственного контроля в сфере транспорта, имея в виду как развитие его инфраструктуры, так и регулирование транспортной деятельности.

Модернизация транспортного комплекса страны требует больших затрат и длительного времени. Реализацию разработанных проектов и программ следует начинать с первоочередных, неотложных практических задач, к числу которых относятся:

• гармонизация экономических отношений между видами и предприятиями транспорта с использованием научных принципов формирования ЕТС;

• финансовая стабилизация предприятий пассажирского транспорта (прежде всего городского и пригородного), выполняющего убыточные, но социально значимые перевозки. Проблема убыточности пассажирского транспорта разрешима. Один из возможных путей её решения - создание специальных фондов для финансирования убыточных, но социально значимых перевозок;

• совершенствование системы управления транспортом на уровне правительства.

Главной задачей транспортно-коммуникационной инфраструктуры являются обеспечение доступности и качества транспортных услуг и создание «инфраструктурных центров» в удаленных регионах и регионах с недостаточной плотностью населения, а также решение вопроса обеспечения села необходимым транспортным сообщением. В настоящее время в стране ведется активная работа по реформированию транспортного комплекса республики.

Правительством была утверждена Государственная программа развития и интеграций транспортной системы РК до 2020 года. Программа была разработана с учетом формирования отраслевых комплексов экономики, схемы размещения производственных мощностей страны, карты индустриализации, обеспечивая инфраструктурную взаимосвязь регионов.

Разработка государственной программы проводилась при поддержке экспертов Всемирного банка. Стратегической целью является формирование современной транспортной инфраструктуры республики, а также обеспечение

ее интеграции в мировую транспортную систему и реализация транзитного потенциала.

В рамках реализации новой экономической политики «Нурлы жол» развитие транспортной системы будет существенно активизировано. При этом система будет реализовываться по принципу хабов. Основное внимание будет уделено развитию автодорожной, железнодорожной и авиа- системы, связывающей Астану и макрорегионы. В первую очередь, будет развиваться автодорожная система по следующим направлениям: Западный Китай-Западная Европа; Астана-Алматы; Астана-Усть-Каменогорск; Астана-Актобе-Атырау; Алматы-Усть-Каменогорск; Караганда-Жезказган-Кызылорда; Атырау-Астрахань.

Как подчеркнул Лидер нации в своем Послании, «новые магистрали, которые построят казахстанцы, обновят нашу экономику и общество. Они накрепко свяжут все уголки нашей страны с центром. Ускорятся и увеличатся грузопотоки. Возрастут объемы транзита через страну. Наши граждане будут ездить по современным и качественным автомагистралям, смогут безопасно и быстро добираться в любой регион».

В Казахстане в 2017 году пройдет международная выставка «ЭКСПО-2017». EXPO 2017 – поистине удивительное событие в жизни нашей страны. Международная выставка, которая является символом индустриализации, демонстрации технических и технологических достижений, появления новых идей и интересных проектов, будет способствовать интеграции Казахстана в мировую экономику.

Новый виток развития получит Транспортная инфраструктура Казахстана в преддверии международной выставки «ЭКСПО-2017».

По транспортной стратегии, параллельно с развитием дорожной инфраструктуры, намечена реализация проекта скоростных автобусов Bus rapid transit (BRT) с завершением в 2016 году первой линии протяженностью 23 километра.

Общая протяженность проекта составляет 63 километра, он позволит охватить не только левобережную часть, но и правый берег города. Таким образом, планируется перевести значительную часть пассажиров на общественный транспорт и улучшить организацию дорожного движения в Астане.

Кроме того, в 2016 году будет завершено строительство Малого транспортного кольца. Говоря о последнем, стоит также отметить, что общая пропускная способность данного кольца, строительство которого началось в 2007 году, составит 90 тыс автомобилей в сутки. Напомним также, что в 2013-м уже было запущено движение по Западной объездной дороге, которая входит в состав Малого транспортного кольца, по улице Бейсекова от шоссе Коргалжын до ул. Сейфуллина. Дорога разгрузила транспортные потоки на 30 тыс. автомобилей в сутки.

К 2017 году планируется завершить строительство нового железнодорожного вокзала, двух автовокзалов пропускной способностью 4 500

тысяч человек в сутки каждый и пассажирского терминала аэропорта с четырьмя гейтами пропускной способностью до 1 500 пассажиров в «час пик». Также, по сообщению аппарата акима города Астаны, к 2016 году будет разработана интеллектуальная транспортная система, которая позволит в автоматическом режиме регулировать весь транспортный поток в городе. Сегодня данный проект запущен на проспекте Сарыарка, где на четырнадцати перекрестках уже были установлены новые светофоры, детекторы и видеокамеры. Система позволила исключить ручное регулирование движения, самостоятельно отслеживая заторы на перекрестке, разгружая автоматически те направления, где происходит скопление транспорта. До конца апреля система появится еще на 28 перекрестках по улицам Кунаева, Достык, Сыганак, Сарайшык, а до 2017 года планируется внедрить интеллектуальную систему на всех дорогах города.

Помимо улучшения транспортной составляющей в рамках подготовки к Международной специализированной выставке «EXPO-2017», большой акцент сделан на проектах в сфере энергетики. Сама тема выставки звучит как «Энергия будущего», не могла она обойти стороной и область транспорта. Как отметил Талгат Ермегияев, выставка EXPO-2017 в Астане должна стать первой в мире демонстрационной площадкой энергетической инфраструктуры Третьей индустриальной революции, в которой будут использованы пять принципов:

• использование источников возобновляемой энергии,
• здания как мини-электростанции,
• использование технологий для хранения энергии,
• умные сети,
• использование электромобилей.

Первым проектом в рамках EXPO-2017 в транспортной сфере стал запуск такого проекта, как «Эко-такси». Автомобили используют сжиженный газ – смесь пропан-бутана, что способствует не только улучшению экологической обстановки в городе, но и снижению стоимости цен на услуги таксопарка за счет более низкой цены на топливо. На первом этапе планируется запустить около ста экологичных такси отечественного производства – их собирают сейчас в Костанайской области. По всем характеристикам машины соответствуют международным стандартам – оснащены GPS-навигацией, таксометрами. По заверению акимата, к выставке «EXPO» в 2017 году количество эко-такси увеличится до пятисот. Ожидается, что все эти разрабатывающиеся и реализующиеся инициативы должны в корне изменить инфраструктуру города.

Список литературы:

1. Транспортная стратегия Республики Казахстан до 2015 года//"Казахстанская правда" от 13 апреля 2006 года N 87 (25058). -31 с.

2. Экспедирование, экономика и транспорт. Учебное пособие. Алматы, 2002.

3. Евразийский транзит – перспективы 3-го тысячелетия. Материалы 4-ой Международной конференции "ТрансЕврАзия-2002".

ЭКОНОМИКАДАҒЫ ЖАҺАНДАНУ ДӘРЕЖЕСІНІҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ

НурмухамбетовД.К.
Ғылыми жетекші Ахметжанова Б.Қ.
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті, Қостанай қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail:bahitkul_80@list.ru

«Жаһандану» термині соңғы кездері әлеуметтік және экономикалық зерттеулерде жиі қолданылып келеді. «Жаһандану мәселелері» деген тіркес Рим клубы зерттеулерінен кейін экономистермен пайдаланылып келеді. Көп жағдайда «жаһандық» деген түсінік «халықаралық» деген түсінікке сәйкестендіріледі. Сондықтан зерттеушілер «жаһандық бизнес», «жаһандық компания» деген жағдайда өз өнімін дүниежүзілік нарыққа шығарып сататын фирманы көздеп айтуы мүмкін. Жаһандық бәсекеге қабілеттілік – халықаралық бәсекеге қабілеттілік терминінің синонимі ретінде де пайдаланылады.

Жаһандану процестері әртүрлі әлеуметтік және экономикалық даму деңгейіндегі дамушы елдерге және халықтарға алуан түрлі әсер етеді. Дамушы елдерге жаһандану дамуға жаңа мүмкіндіктер ашып, жағдай жасайды. Сонымен қатар, осы елдер үшін аса үлкен қиындықтар да туғызады. Мысалы, дамыған елдермен салыстырғанда, дамушы елдердің артта қалу деңгейі күн санап арта түседі. Ғаламдық нарықтық экономикаға ену үшін дамушы елдерден өз әлеуметтік-экономикалық құрылымын түбегейлі өзгертіп, бар күшжігерін салуын талап етеді. Халықаралық нарық толығымен көпұлтты компаниялардың және дамыған постиндустриалды елдердің "ойын ережелеріне" бағынады. Дамушы елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы, ғылым, техника және технологиялар деңгейі әзірге өте төмен, ал бұл өз кезегінде олардың дамыған елдермен қатар бір деңгейде әлемдік нарықта бәсекеге түсуге мүмкіндік бермейді. Дамушы елдердің алдында әлемдік ғаламданушы экономикаға кірігу міндеті тұр. Ал, екінші жағынан олар дамыған елдерге тәуелді болудан қашады. жаһандық мемлекеттік жүйе - қазіргі мемлекеттердің әлемдік жүйесі.

Жаһандану адамзат өмірінің барлық сфераларын қамтиды және экономикада келесі процестерден көрініс табады:

1. Халықаралық сауданың өсу темпі дүниежүзілік жалпы өнімнің өсу темпінен әлдеқайда жылдам.

2. Халықаралық капитал қозғалысының орасан зор өсімі болып жатыр, әсіресе, тікелей шетелдік инвестициялар.

3. Мемлекеттер арасындағы экономикалық барьерлер азайып жатыр, бұған себеп халықаралық ұйымдарды құратын халықаралық келісімдердің көбеюі.

4. Жаһандық қаржы жүйесінің дамуы.

5. Көпұлттық корпорациялардың бақылауында болатын әлемдік экономиканыі үлесінің өсуі.

Экономиканың жаһандануы – бұл ғылыми-техникалық прогресстің жылдам дамуы мен ақпараттық қоғамды қалыптастыруы, сонымен қатар, халықаралық сауданың және капитал қозғалысының либеризациясы негізінде экономикалық интеграцияның өсу процесі. Экономиканың жаһандану әрекеті келесі негізгі бағыттармен дамиды:

1. Халықаралық сауда: тауарлармен; қызметтермен; технологиялармен; интеллектуалды жеке меншік объектілерімен.

2. Өндіріс факторларының халықаралық қозғалысы: капитал (тікелей инвестициялар түрінде);

жұмыс күші (төмен мамандырылған және жоғары мамандандырылған жұмысшылардың миграциясы түрінде).

3. Халықаралық қаржылық операциялар: несиелер (жеке, мемлекеттік, халықаралық ұйымдардың); негізгі бағалы қағаздар (акциялар, облигациялар және басқалар); туынды қаржылық инструменттер (фьючерс, опцион т.б.) валюталық операциялар.

Жаһандану дәуіріндегі экономиканың дамуының қозғалтқыш күші ретінде келесі өзгерістер болып табылады:

• нарықтар арасындағы қашықтықты қысқартатын технологиялық өзгерістер, әсіресе, көлік, коммуникация және ақпараттар саласында;

• халықаралық саудада және инвестицияларда мемлекеттер бекіткен кедергілердің қысқаруы, дүниежүзі бойынша ашық экономиканы қалыптастыру;

• жаһандық операцияларды жүргізуге қажетті, шетелдерде сауда мен инвестиция тәуекелділігін азайтатын, кең мағынада институционалды және құқықтық сенімділікті қамтамасыз ететін институттарды дамыту, мысалы: дүниежүзілік сауда ұйымы, халықаралық валюта қоры, дүниежүзілік банк.

Жаһандану үдерісі халықаралық экономикалық интеграцияның өсуіне, яғни бүкіл әлемнің бірегейлігіне алып келеді, сонымен бірге, мемлекет арасындағы тауар және қызметтердің, капиталдың, жұмыс күшінің ағымына теріс әсер ететін кедергілердің жоюлуына септігін тигізеді. Әйтсе де, қазіргі дүниежүзілік экономикада аймақтық (өңірлік) интеграциялануы құбылысы кең етек жайды. Басты ерекшелігі жекелеген елдер топтарының ішінде өзара кедергілерді жою, аймақтық преференциалды саудалық келісімдерді қабылдау болып табылады [1].

Аймақтық экономикалық интеграция – ұлттық шаруашылықтардың өзара еңбек бөлінісінің және өзара тұрақты байланыстарының дамуы негізінде мемлекет аралық саяси-экономикалық жағынан елдердің бірігуі. Мұндай интеграция преференциалды келісімдері бар, тарихи етене араласқан, географиялық жағынан көрші мемлекеттер арасында, сонымен, экономикалық-саяси көзқарастары бірдей мемлекеттер арасында пайда болады. Аймақтық интеграция, ең алдымен, шағын мемлекеттерге қолайлы болып келеді. Өйткені

біріншіден, басқа елдермен көпжақты келісімдер жүргізген сәтте өз қызығушылықтарын, пайдасын қорғау, яғни саяси ықпалын күшейту, екіншіден – қауіпсіздік, интеграциялық топтағы мемлекеттермен тығыз экономикалық қызмет жасасу, әскери-саяси қақтығыстарды болдырмаудың бірден бір себебі .

Қазіргі кезде жаһанданудың негізгі көріністерінің бірі - аймақтық экономикалардың интеграциясы. Дүниежүзінде бойынша ең ірі интеграциялар қатарына Солтүстік американдық НАФТА (3 мемлекет), Еуропа одағы (27 мемлекет), сонымен қатар АСЕАН, МЕРКОСУР Анд пактісі, ОПЕК, 2010 жылы құрылған Кеден одағы (Ресей, Қазақстан, Белорусь) жатады.

Дүниежүзі экономикасының жаһандану дәрежесінің даму тенденциясы немесе деңгейі келесі көрсеткіштермен анықталады:

1. Тауарлар мен қызметтердің халықаралық өндірісінің көлемі және өсу қарқынының дүниежүзілік жалпы өнім көлемі мен өсу қарқынан алатын үлесі.

2. Жалпы инвестициялардың көлемі және динамикасымен салыстырғандағы тікелей шетел инвестициялардың көлемі және динамикасы.

3. Жалпы масштабтағы проектілердің көлемі және динамикасымен салыстырғандағы халықаралық ірі, күрделі комплексті инвестициялық проектілердің көлемі және динамикасы.

4. Халықаралық патенттермен, ноу хау, лицензиялармен жасалған операциялар жайлы деректер.

5. Жалпы масштабтағы ақша нарығындағы валюта нарығының үлесі.

6. Халықаралық қор нарығының көлемі және өсім қарқыны.

7.Халықаралық орталықтандырылған капитал көлемі және оның өсімі (компаниялардың мемлекетаралық бірігуі мен жұтылуы ретінде).

8. Банктердің және басқа да несиелік ұйымдардың жалпы операциялардың ішіндегі халықаралық операциялардың көлемі және динамикасы [2].

Жаһандану үдерісінің дамуының тағы бір маңызды критерийлерінің бірі – экономиканың ашықтығы, яғни мемлекеттің басқа елдермен ашық саяси-экономикалық жағдайда болу. Ашық экономика келесі принциптерді көздейді:

- айқындылық, ұлттық макроэкономикалық деректерге еркін қолжетімділік;
- ел ішінде экономикалық еркіндік;
- дүниежүзілік интеграциондық процестерге мемлекеттің және оның субъектілерінің араласуы.

Ашық экономика құруда экономикасы дамыған және «жаңа» өндірісі дамыған мемлекеттер алда келеді. Олардың қатарына АҚШ, Ирландия, Гонконг, Сингапур секілді елдер кіреді.

Heritage Foundation қорының экономика ашықтығының рейтингісі бойынша, «ашық экономика» критерийі 100-баллдық шкаламен есептеледі Экономика ашықтығының рейтингісінде барлығы 179 ел талданды.

Кесте 1 - Index of Economic Freedom World Rankings көшбасшылары:

№	Мемлекет	Ашықтық индексі (1=100%)	Өзгеріс
1	Гонконг	89,7	-
2	Сингапур	87,2	1,1
3	Аустралия	85,2	-0,1
4	Жаңа Зеландия	82,3	0,2
5	Швейцария	81,9	0,8
6	Канада	80,8	0,4
7	Ирландия	78,7	-2,6
8	Дания	78,6	0,7
9	АҚШ	77,8	-0,2
10	Бахрейн	77,7	1,4

Heritage Foundation қорының рейтингісі мемлекеттердің экономика және қаржы сферасындағы жалпылама көрсеткіштердің негізінде құрылады. Мысалы АҚШ мамандары бұл рейтингті құрғанда келесідей жайттарды есепке алған:

• сауда қатынастарында мемлекеттің басқа елдермен ашықтық деңгейі;

• экономиканың жеке секторындағы салық салу шарттары.

• берілген мемлекет шетел инвесторларына қолайлы жағдай жасай ма?

• аталған елде еңбек нарығы қаншалықты дамыған және жұмыссыздық деңгейі қандай?

• мемлекеттегі жеке меншікке деген құқық қалай қорғалады?

• берілген мемлекетте шенеуніктердің пара алу дәрежесі қандай?

• өз ісіңді ашқанда және дамытқандағы мемлекет тарапынан жасалған қолайлы жағдайлар – деген факторлар толық талданады [3].

Тағы бір әлемдік жаһандану процесінде елеулі орын алатын критерий – бәсекеқабілеттілік болып табылады. Бәсекеге қабілетті елдердің рейтингісін Дүниежүзілік экономикалық форумда құрастырады.

Экономиканың жаһанануының оң, сонымен қатар, теріс әсері де бар. Оң әсеріне халықаралық мамандандырылған өндірістің және технологиялардың жылдам таралу салдарынан еңбек өнімділігінің артуы, өндіріс көлемінің және жан басына шаққандағы табыстың ұлғаюы жатады. Ал теріс әсеріне мемлекеттер мен қоғамдық топтар арасындағы теңсіздіктің ұлғаюы, экономикалық өсімнің тұрақсыздығы, ұлттық мемлекеттік бақылаудың азаюы жатады.

Осы мақалада айтылған экономикалық қызметтің жаһанануымен байланысты негізгі үрдістер келесі онжылдықта жалғасатынын аса сенімділікпен айтуға болады. Әлемдік экономикада басты субъектілер болып трансұлттық корпорациялар болып қала береді. Олардың жүйесі, экономикалық қуаты, құрылымы өзгеріп отырады. Корпорациялардың орналасу мемлекеттері ұлғая береді. Әр түрлі мемлекеттердегі

компаниялардың бірігуі, жұтылуы орын алады. Ал трансұлттық корпорациялардың өзара қатынасы бәсекелестік жағдайында дамиды. Болашақта көптеген одақтастықтар құрылуы шындыққа жанасады. Бірақ жаһандық бәсекелестік жағдайында тек өміршеңдері ғана қалады. Сонымен қатар, жаңа аймақтық интеграциялар құрылады. Жаһандық экономиканың дамуы тікелей мемлекеттердің аймақтық интеграцияларына және трансұлттық корпорацияларға тәуелді болуы мүмкін [4].

Әдебиеттер тізімі:

1. Георг Фишер. «Глобализация мирохозяйственных связей: сущность, направления, перспективы» , Москва 2000.

2. Григорян С.А. «Мировая экономика», изд. Экономист, Москва, 2007.

3. Акопова, Е.С. Мировая экономика и международныеэкономическиеотношения: Ростовна-Дону: Феникс, 2007.

4. Болотин Б. Мировая экономика за 100 лет. - М.: МЭиМО, 2007.

ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ И ПЕРЕХОДА К ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ

Олжабаева Д.С.
Научный руководитель Ахметжанова Б.К.
Костанайский государственный университет им. А.Байтурсынова,
г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail:bahitkul_80@list.ru

Модернизация экономики и всей общественной жизни, переход к новому технологическому укладу — главная историческая задача всей мировой цивилизации в условиях глобализации. Однако для России, Белоруссии и Казахстана эта задача имеет особую актуальность, и не только потому, что стартовые условия модернизации в странах Таможенного союза намного хуже, чем у государств Европейского Союза, США, Японии и Китая. Модернизация России, Белоруссии и Казахстана — обязательное условие успеха евразийской интеграции, превращения евразийского союза в конкурентоспособное геополитическое образование.

В ходе модернизации необходимо исправлять ошибки революционных реформ прошлого и не повторять их в будущем. Критерием эффективности преобразований может быть только их результат — устойчивое повышение качества жизни, а это достигается на основе ускорения научно-технического прогресса.

К сожалению, радикальные реформы 90-х годов привели не просто к отставанию, а даже к исчезновению целого ряда отраслей науки и промышленности.

Поэтому, фактически, перед Россией и странами СНГ стоит задача новой индустриализации, а не только модернизации, т.е. совершенствования того, что уже есть.

Научно-технический прогресс зависит от научного потенциала и эффективности его использования, прежде всего от концентрации на перспективных направлениях, конкурентоспособных сферах научно-технической деятельности, позволяющих в ближайшем будущем разрешить наиболее острые проблемы развития национальной экономики.

В экономике России и государств СНГ преобладают не пятый (информационный), а третий и четвертый уклады, основанные на устаревших механических технологиях. Это порождает не только проблемы, но и принципиально новые перспективы.

Сейчас на базе доходов от топливно-энергетического комплекса, социально консервативной модернизационной политики и евразийской экономической интеграции появилась возможность не повторять уже пройденный наиболее развитыми странами путь, а перейти к постиндустриальной экономике знаний на основе формирования современного интегрированного научно-образовательного комплекса, реализации совместных инновационно-инвестиционных проектов.

Опыт Франции и Японии свидетельствует о том, что инновационное развитие должно как «насаждаться» государством «сверху», так и воспроизводиться «снизу» на основе конкуренции. Для перехода к новому технологическому укладу, обеспечения приоритета опережающего типа модернизации по отношению к догоняющему нужны долгосрочные и дешевые кредиты. Их основным источником, как показывает опыт прошедшего 20-летия, не может быть иностранный капитал. Отечественный же капитал без финансовой поддержки государства и при действующем исключительно фискальном характере налогообложения не может и не заинтересован в развитии наукоемких отраслей. Поэтому необходимо, как и обосновывают ведущие российские экономисты, перейти «к принципиально иной политике денежного предложения, обеспеченной не покупкой иностранной валюты Центральным Банком, а внутренним спросом на деньги со стороны реального сектора экономики и государства, а также национальными сбережениями, как это делается в развитых и успешно развивающихся странах»

В условиях перехода к инновационной, постиндустриальной и информационной экономике изменяется база международной экономической интеграции.

Этой базой становится уже не традиционная внешняя торговля, а научно-производственная кооперация: совместная разработка, производство и сбыт наукоемкой конечной продукции, позволяющей создать технологические цепочки производства добавленной стоимости, занять устойчивое место на глобальном рынке высоко- и среднетехнологичных товаров и услуг.

В результате должно существенно уменьшиться значение топливно-энергетического комплекса в экономике России и Казахстана, объективно мало

заинтересованного в экономической интеграции. В свою очередь Таможенный союз, Единое экономическое пространство, а в будущем и Евразийский экономический союз будут стимулировать их участников к переходу к новому технологическому укладу, способствовать приоритету опережающего типа модернизации.

Особенности современного этапа евразийской экономической интеграции Сегодня общепризнано, что обязательным элементом глобализации является регионализация. Ни одна страна мира не может успешно интегрироваться в мировую экономику напрямую, не вступая в региональные экономические союзы.

В преддверии новой волны глобального экономического кризиса необходимость в интеграции существенно усиливается, потому что сегодня в мире на первый план выходит не межстрановая, а именно межрегиональная конкуренция, субъектами которой выступают НАФТА, Европейский союз, АСЕАН, МЕРКОСУР.
Перед странами СНГ тоже стоит выбор: или создать собственный — Евразийский союз, или стремиться в союзы с Западной Европой, Китаем или Турцией.

Это относится ко всем государствам Содружества, в том числе и к России. При всем геополитическом значении сотрудничества стран БРИКС, они не могут создать экономический союз, поскольку не имеют общих территориальных границ.

Преимущества евразийской интеграции справедливо связывают с количественными факторами: расширением границ Единого экономического пространства, увеличением трудовых, производственных и природных ресурсов в рамках формируемого Евразийского союза. Но не менее важны и качественные факторы — свободная конкуренция субъектов хозяйствования и работников трех государств, поставленных в равные условия; сохранение и восстановление исторически сложившихся и пока разделенных границами научно-производственных комплексов; оптимизация взаимодействия добывающих ресурсы и обеспечивающих их транзит стран.

Таможенный союз и Единое экономическое пространство выступают важнейшим фактором оздоровления бизнес климата, демонополизации рынка и искоренения коррупции в наших государствах.

Евразийская интеграция получает широкую общественную поддержку и не только в государствах Таможенного союза, но и в других странах СНГ.

Почему же этот закономерный процесс вызывает ожесточенное сопротивление со стороны государственных деятелей США и Западной Европы? Почему они позволяют себе откровенно вмешиваться во внутренние дела других суверенных государств? Ведь у себя дома они активно участвуют в региональной интеграции? Очевидно, что Западные государства не хотят иметь еще одного сильного конкурентоспособного геополитического игрока на мировом рынке.

Они, например, боятся появления новой региональной резервной валюты, которая может быть противовесом монополии доллара и евро. Тем более что Евразийский союз, в отличие от Европейского союза, имеет мощную природно-сырьевую базу, вследствие чего менее подвержен дисбалансу между реальной и виртуальной экономикой, характерной для развитых стран.

Один из аргументов внешних противников евразийской интеграции — это противопоставление ее европейскому выбору. Более того, опыт Киргизии, Грузии, Молдовы, которые первыми в СНГ пошли на серьезную либерализацию внешней торговли, показывает, что у них, с одной стороны, существенно уменьшилась доля иностранных инвестиций (если есть возможность беспошлинно ввозить товары, никто не будет ввозить в страну капитал), а с другой — они потеряли рынки России, Казахстана, Белоруссии, не компенсировав потери расширением торговли с другими странами. Также неправильно слепо копировать и западноевропейскую модель рыночного фундаментализма. Экономический кризис, порожденный этой моделью, не преодолен.

Евразийскую экономическую идею должен отличать новый социально-консервативный подход, оптимально сочетающий умеренно-либеральную и умеренно-патерналистскую политику, монетарные, кейнсианские, социалистические и институциональные инструменты управления. При этом мерой такого сочетания выступает уровень качества жизни населения Евразии в целом 16.

Евразийская специфика должна учитываться и при формировании институтов Евразийского экономического союза: Высшего евразийского экономического совета, Евразийского парламента и Суда. Отсутствие парламентского органа Таможенного союза и Единого экономического пространства уже негативно сказывается на выполнении соглашений в рамках ЕЭП и приведении в соответствие с ними национального законодательства.

Разрешению отмеченных проблем способствовало бы разграничение сферы деятельности формируемого Евразийского экономического союза «тройки» и ЕврАзЭС, нацелившее последнюю организацию на решение социально-гуманитарных, пограничных, а также общеэкономических вопросов пяти государств. Безусловно, все это — проблемы роста, которые автоматически будут разрешены после подписания к 2015 году Договора о Евразийском экономическом союзе.
Важно, что в рамках Таможенного союза ликвидированы таможенный, транспортный (автомобильный) и другие формы контроля на внутренних границах. При этом возникла конкуренция между таможенными службами трех стран за возможность растаможивания иностранных грузов, что существенно упростило и ускорило таможенные процедуры в Белоруссии, Казахстане и России. В результате успешно развивается их внешняя торговля при опережающих темпах взаимной торговли.

Неравномерность научно-технического, экономического и политического развития государств подтверждена историей человечества. И евразийская экономическая интеграция не только способствует экономическому росту ее участников, но и может смягчить кризисные явления у наших западных партнеров.

Поэтому в общемировых, а тем более — в общеевропейских интересах — не тормозить, а содействовать формированию и развитию Евразийского экономического союза, как региональному межгосударственному объединению, базирующемуся на новом технологическом укладе.

Список литературы

1. «Статистика СНГ» (Статистический бюллетень № 10 2012 год) — с. 89
2. Статистика СНГ: Статистический бюллетень. — 2012. — № 10. — С.74.
3. Статистика СНГ: Статистический бюллетень. — 2012. — № 10 — С.85–86.
4. Журнал «Профиль» № 796 от 14 января 2013г.
5. Назарбаев Н.А. Евразийский союз: от идеи к истории будущего // Известия. — 25.10.2011 г.; Нарышкин С.Е. Евразийская интеграция: парламентский вектор // Известия. — 4.10.2012 г.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ 12 ЖЫЛДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНЕ КӨШУ ЖАҒДАЙЫНА БЕЙІМДЕЛЕ АЛМАУЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Омарова Г.Р., Куспанова А.С.
Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті, Атырау қаласы, Қазақстан Республикасы
E-mail: gulzhazira1985@mail.ru

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің қарқынды алға асуы мен әлемдік деңгейге сай жетілдіру тұтастай оқу үрдісін ілгерлеткенімен оқушылар тұлғасының үйлесімді дамуына толыққанды жағдай жасай алмайтыны белгілі. Бұл мәселе 12 жылдық білім беру жүйесінің енгізілуіне байланысты одан әрі өткірленіп, шиеленісе түсуде. Әсіресе, жаңашылдық, белгісіздік жағдайы оқушылардың жеке басының дамуына, оқу әрекетінің табыстылығына, эмоционалды сәттілігіне оң әсер етіп, жағымды ықпал жасауы екіталай.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында орта білім берудің мақсаты «жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру, оның тез өзгеретін әлемде табысқа жетуін қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттіліктерін қанағатттандыру еліміздің экономикалық игіліктері үшін бәсекеге қабілетті адами капиталын дамыту» деп көрсетілген. Алайда барлық оқу үдерісін гуманизациялау фонында «тез өзгеретін әлемде табысқа жету» мүмкіндігіне

әртүрлі факторлар ықпал жасайды, әсіресе бұл мектептің жаңа жағдайларына бейімделуі керек алты жасар балаларға қиынға соғады [1].

Алты жас мектепке дейінгі балалақ шақтан кіші мектеп жасын бөліп тұратын өтпелі кезең болып табылады. Алты жасар балалармен жұмыс істейтін психологтар бірінші сынып оқушылары даму деңгейі жасқа тән ойлау ерекшеліктері сақталады, ырықсыз ес басым, зейіннің алаңдаушылығы жоғары деген пікір айтады.

Алты жасар балалар тұлғасының ерекшеліктері оқу үрдісіне қосымша қиындықтар туғызады: танымдық мотивтердің тұрақсыз және жағдайлық болуы, өзіндік тұлғасының ерекшеліктері оқу үрдісіне қосымша қиындықтар туғызады: танымдық мотивтердің тұрақсыз және жағдайлық болуы, өзіндік бағалау деңгейінің жоғары болуы. Соңғысы педагогикалық бағалау критерийлерін түсінуде қиындық тудырады. Мұғалімнің оның оқу әрекетін бағалауын оқушы өз тұлғасын бағалаумен сәйкестендіреді. Кері бағалар мен ескертулерді алу алаңдаушылық, дискомфорт күйін тудырып, балалардың көп бөлігі енжар оқушыларға айналады, бастаған істі аяқтамайды немесе мұғалім көмегін талап етеді. Мінез-құлықтың тұрақсызығы, баланың эмоционалды күйіне тәуелді және педагогпен, балалармен ұжымдық жұмысты қиындатады. Балалардың әлеуметтік тұрақсыздығы, мектеп жағдайларына бейімделуінің қиындығы психологиялық тұрғыдан тікелей эмоционалды контактілердің мектептегі оқудың формалды жағдайларына ауысуымен, яғни реглементтелген қарым-қатнаспен түсіндіріледі [2].

12 жылдық оқуға көшу жаңа мәселелер қатарының өсуіне әкеледі. Өйткені орта білім беру жүйесінде оқудың жаңа педагогикалық, ақпараттық және денсаулық сақтау жүйесін құру; оқитындардың оқу жетістіктерін сыртқы ағымдағы және қорытынды бағалау жүйесін құру; оқытуды ұйымдастыру қағидаларын жеке оқушының білімді, іскерлікті, дағдыны енжар “алушы” рөлін танымдық процестің белсенді субъектісіне өзгерту деген міндеттер келтіріледі.

Бұл оқу үрдісіне енгізілетін өзгерістердің жаңашылдығы: белсенді, дербес және шығармашыл тұлғаны дамытумен байланысты балаларға артылатын жүктеме көлемінің артуы; инновациялық технологиялардың көптеп ендірілуі; әрбір білім беру сатысы аяқталғаннан кейін оқушылардың білімді игеру деңгейін тексеру оларда стрестік жағдайлардың туындауына әкеледі, яғни оқушыларды дезадаптацияға ұшыратады.

Олардың мектептің жаңа жағдайларына бейімделе алмауы психосоматикалық денсаулығының нашарлауына апарып, оқу әрекетінің нәтижелілігін төмендетіп, адекватты емес мінез-құлқымен бірге жүруі мүмкін.

Оқушылардың мектептегі дезадаптациясы мәселесіне ресейлік зерттеушілер И.В.Дубровина, М.Р.Битянова, Г.Ф.Кумарина, В.Ф.Базарныйдың, қазақстандық Д.Дүйсенғалиевтің еңбектері арналған. Олар мектепке бейімделуді оқушылардың жаңа әлеуметтік жағдайлар жүйесіне, жаңа қатынастарға, талаптарға бейімделуі ретінде түсіндіріледі. Бірақ та бейімделу – тек нақты ортада сәтті қызмет атқару ғана емес, сонымен қатар әрі қарайғы психологиялық, тұлғалық және әлеуметтік дамуға қабілеттілік.

Қазіргі кезде мектеп дезадаптациясы баланың әлеуметтік, психологиялық және психофизиологиялық мәртебесінің мектептегі оқу жағдайының талаптарына сәйкес келмейтінін көрсететін белгілер жиынтығы деп түсіндіріледі. Балаға бұл жиынды меңгеру әртүрлі себептерге байланысты қиынға түседі немесе мүмкін болмайды.

Г.Кумарина мектеп дезадаптациясының келесі себептерін бөліп көрсетті:

а) Оқушылардың психофизикалық ерекшеліктеріне мектеп тәртібі мен санитарлық-гигиеналық шарттардың сәйкес келмеуі: қатер тобындағы оқушыларда қажудың жоғарылануы, орталық жүйке жүйесінің шаршауы, сабақ кестесінің дұрыс құрылмауы, мектепте шектен тыс тітіркендіргіштердің болуы, күні бойғы, апта және жыл бойғы жұмыс істеу қабілетінің табыссыз динамикасы, денсаулық нашарлығы (шаршау, бас ауруы, тәбеттің болмауы, ұйқының бұзылуы).

ә) Оқушылардың мүмкіндіктеріне оқу темпінің сәйкессіздігі: қатер тобындағы оқушылар өз құрбыларынан іс-әрекет темпі бойынша екі-үш есе артта қалады, мұғалімдердің түсіндіргенін ұғына алмайды, белсенділік, өз бетінше жұмыс істеу қабілеті төмен.

б) Оқу жүктемесінің экстенсивті мінезі: әлсіз оқушылар мұғалімдердің түсіндіргенін меңгеріп үлгере алмайды, сабақты бекіту кезінде де дұрыс емес білімдер алып шығады, сондықтан құрбыларынан көшіреді, олардың көмегін қажет етеді, сабақ үстінде басқа жұмыстармен айналысады. Мұндай оқушыларды сабақтардан кейін алып қалып оқытып, үйге тапсырмалар бергеннің өзінде оларға мөлшерден көп жүктеме түседі.

в) Жағымсыз бағалық стимуляцияның басымдылығы: оқушылардың жұмысқа бірден кірісе алмауы, тапсырманы асықпай істеуі себепті мұғалімдердің ескертулер жасауы, нашар бағалар қоюы.

г) Оқудағы сәтсіздік негізінде пайда болатын жанұядағы қақтығыстар. Балалары ата-аналарының күткен нәтижелерін ақтай алмаса, қақтығыс пайда болады, ал қиындықтарды жеңуге ата-аналары көмектесуге тырыспайды [3, 113-114].

Белгілі шарттарда мектептегі үлгермеушіліктің себептері бола алатын дезадаптация дамуының қатерлі факторларын бөліп көрсетуге болады, бірақ олар дезадаптация дамуына тұтастай жағдай жасай алмайды. Бұл факторлардың қатарына мыналарды жатқызуға болады:

а) оқушының мектепке жеткіліксіз дайындығы;

ә) әлеуметтік-педагогикалық қараусыз қалу;

б) ұзаққа созылған және массивті депривация;

в) мектеп дағдыларының (дислекция, дисграфия, дискалькумия) қалыптасуының бұзылуы;

г) қимыл-қозғалыстың бұзылуы;

ғ) эмоционалды бұзылыстар;

д) баланың соматикалық әлсіздігі;

е) жеке психикалық қызметтер мен үрдістердің қалыптасуының бұзылуы.

Ал мектеп дезадаптациясының негізгі белгілері:

а) төмен үлгерім;

ә) нашар тәртіп;

б) ересектермен, құрбы-құрдастармен өзара қарым-қатынастың бұзылуы;

в) мінез-құлықта кері қасиеттердің пайда болуы;

г) жағымсыз субъективті сезімдердің пайда болуы.

Мектептегі келесі ескірген дәстүрлердің оқушыға кері әсерін бөліп көрсетуге болады: оқушылардың сабақ уақытында отыру жағдайы: еңкіш әрі зорлана отыру табиғисыздыққа әкеліп тірелтеді, мұндай жағдайда оқушыларда 10-15 минуттан кейін стресс, жүйкелік-психикалық бұзылыстар байқалады; оқу ортасындағы табиғи стимулдардың жоқтығы, бөлмелерде жасанды элементтердің көп болуы, т.б. Мұндай шарттарда әлемді бейнелі-сезімдік қабылдау сөнеді, көру горизонттары тарылады, эмоционалдық өріс кедейленеді; оқу үрдісінің вербалды, яғни сөздік қағидада құрылуы, өмірді "кітаптық" оқу: дайын материал қабылданады, ойлауға мүмкіндік берілмейді; білім, іскерлік, дағдылар жүйесін бөліп-бөліп оқыту және меңгерту: оқушылардың әлемді қабылдауы мен түсінуінің тұтастығын бұзады; сезімдік, эмоционалды-бейнелік дамуға зиян келтіретін интеллектуалды даму әдістерін шектен тыс қолдану қиялдың дамуына мүмкіндік бермейді.

М.Безруких оқушыларға мектепте кері әсер ететін факторларды атап көрсетті, олар: авторитарлы педагогиканың стрестік тактикасы, оқу үрдісін қарқындатуды дұрыс ұйымдастыра алмау, білім беру технологиясы мен бағдарламаларының оқушылардың функционалды және жас ерекшеліктеріне сәйкес келмеуі, мұғалімдердің, ата-аналардың физиология, тазалық және денсаулық сақтау салаларынан хабарының аздығы [4, 111-112].

Қарап отырсақ, мектеп дезадаптациясы мәселесі қазіргі заманғы мектеп тәжірибесінің сұранысынан шығады, оны дер кезінде шешу 12 жылдық білім беру жүйесінің де оқу үрдісін ілгерілетуге жағдай жасайды, бала дамуының жан-жақты жетілуін қамтамасыз етеді.

Өкінішке орай, білім беру жүйесіне енгізіліп жатқан түбегейлі өзгерістер бұл мәселені тек психологиялық қатынастағы ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік қатынастағы мәселе ретінде қарастыруға жағдай тудырады. Осы уақытқа дейін бұл мәселе тәжірибелік ғана емес теориялық білімдердің де жеткіліксіздігінен зерттелмей келгендіктен өз өзектілігін жойған жоқ.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы

2. Кулагина И.Ю., Колюцкий В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. –М.: ТЦ Сфера, 2005. –464с. –С. 232-237.

3. Кумарина Г. Школьная дезадаптация: признаки и способы предупреждения // Народное образование. – 2002. – №1. – С. 111-121

4. Рабочая книга школьного психолога. / Под ред. Дубровиной И.В. – М.: Просвещение, 1991. – 303с.

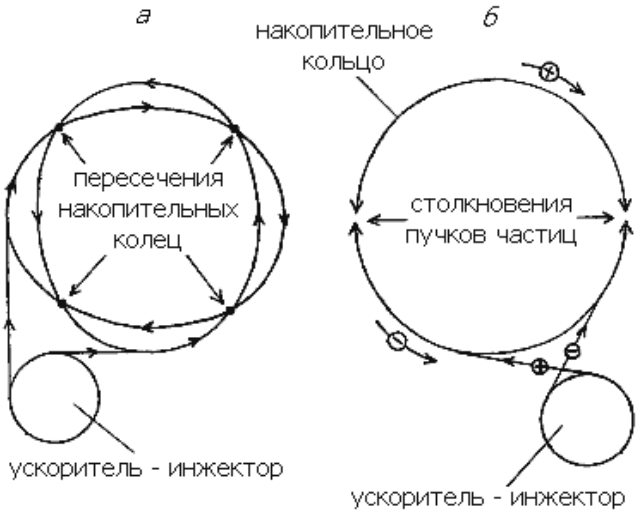
5. Дуйсенгалиев Д. Школьная дезадаптация // Воспитание школьника. – 2005. – №4. – С. 9-18

Аннотация: в статье рассматривается проблема школьной дезадаптации в условиях перехода на 12 летнее образование, а также причины и факторы, способствующие появлению дезадаптации.

ҮЛКЕН АДРОНДЫ КОЛЛАЙДЕР АНЫҚТАЙТЫН МӘСЕЛЕЛЕР

Сатыпалды А.М.
Ы.Алтинсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: miss_zina.95@mail.ru

Атом ядросының қасиеттерін тереңірек зерттеу үшін оларды үлкен энергиядағы бөлшектермен атқылап,нәтижесінде алынған бөлшектерді зерттеу маңызды.Үлкен энергиядағы бөлшектерді алу үшін оларды үлкен жылдамдыққа дейін үдетуіміз қажет. Бөлшектерді үдететін қондырғының екі түрі бар.Біріншісі нысана тыныштықта тұратын үдеткіш,екіншісі бір-біріне қарсы бағытта бөлшектерді үдететін үдеткіш.Соңғысы коллайдерлер деп аталады (соқтығысады деген ұғымды білдіреді). Бірінші үдеткіште қозғалыстағы бөлшектің энергиясы нысана-бөлшекке толық берілмейді,оның қандай да бір бөлігі қозғалас мөлшерінің сақталу заңының орындалуын қамтамасыз етуге жұмсалады.Қарама-қарсы бағытта бөлшектерді үдеткіштердің мүмкіндіктері жоғары.Коллайдерлерді іске асырудың екі жолы бар. (1-сурет).Егер қарама-қарсы қозғалатын бөлшектердің массалары бірдей,ал таңбалары қарама-қарсы болса (электрон-позитрон,протон-антипротон) , онда екі ағын үшін магниттердің бір сақиналы қолданылады (1 б-сурет). Егер бөлшектердің зарядтары бірдей, ал массалары әртүрлі болатын болса(протон-протон,электрон-антипротон),онда екі магниттік сақиналар қолданылады(1а-сурет). Қарама-қарсы бағытта қозғалатын бөлшектердің ағынындығы бөлшектер саны 10^{15} шамасына жетеді[1].

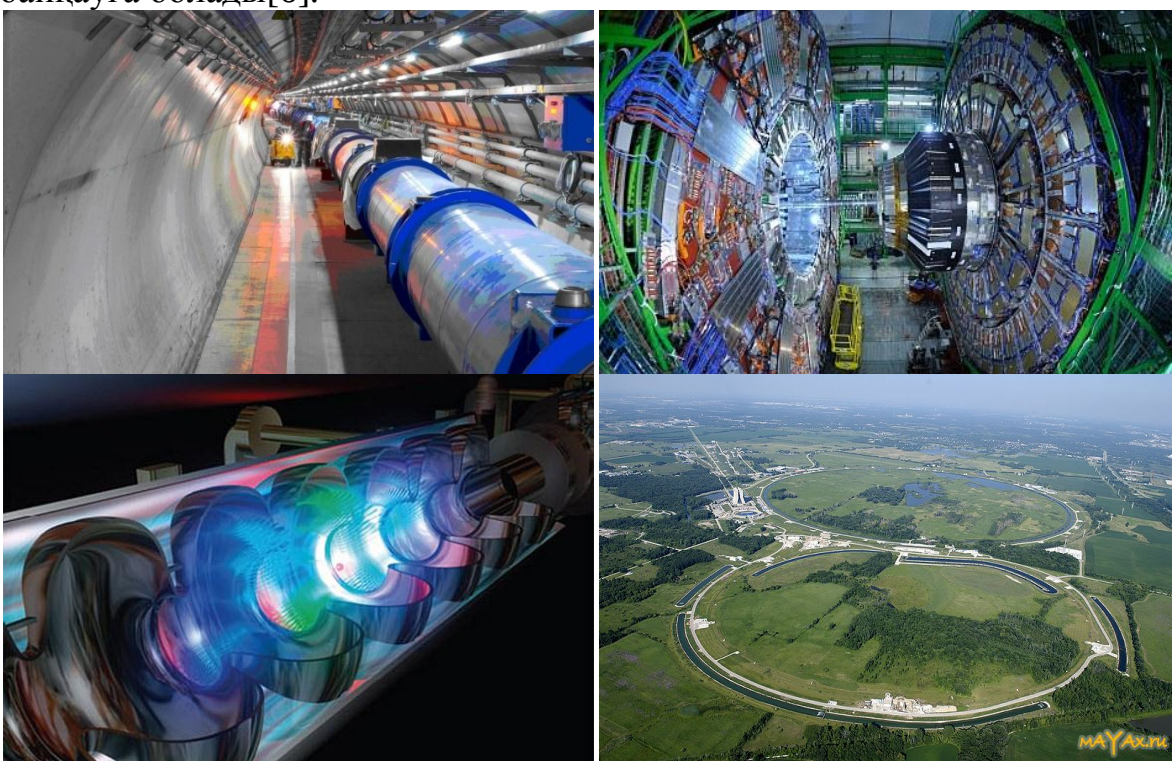

1-Сурет

Қарама-қарсы ағындар үдеткішінің екі түрі:а-зарядтары бірдей массалары әр түрлі бөлшектер үшін (протон-протон, электрон-протон); б-зарядтары әр түрлі массалары бірдей бөлшектер үшін (электрон-позитрон, протон-антипротон).
Коллайдерлер ауыр бөлшектер қолданылатын болса,оларды адрондар(мысалы,протон)деп атайды.Адрондар бірнеше квроктерден құралады.Үлкен деп аталуы оның оның сақинасының,ұзындығы 27 км,диаметрі 6,5 км.Реакция нәтижелеріне ғарыштың сәулелер әсерін болдырмау үшін оны Жер бетінен 100 м тереңдікте орналастырады[2].
Үлкен адронды коллайдерлер(ҮАК)-қарама-қарсы бағытта зарядталған бөлшектер үдеткіші.Онда протон және ауыр иондар (қорғасын ионы) үдетіледі және олардың соқтығысуынан кейін пайда болған бөлшектер қасиеттері зерттеледі.Бұл ҮАК Европадағы ядролық зерттеулер орталығында (ЕЯЗО), Женеваға жакын,Франция мен Швейцария шекарасында орналасқан[3].

Үдеткіштегі соқтығысатын протонның энергиясы $14*10^{9}$2в, ол қорғасын ядросының энергиясы $5*10^{9}$в .Бөлшектер жарық жылдамдығына жуық жылдамдықпен($3*10^{8}$ м\с) қозғалады.Коллайдер сақинасының төрт нүктесінде тіркеуіштер орналастырылған. Осы нүктелерде үдетілген бөлшектербір-бірімен тура соқтығысуға ұшырайды.Осыдан энергия мөлшері бөлініп,вакуум орын алады,нәтижесінде жарылыстан жан-жаққа мыңдаған бөлшектер шашырайды.Әрбір тіркеуіш өзіне белгіленген энергия аралығындағы бөлшектерді тіркейді[4].ҮАК-тағы зерттеулер негізінен екі мақсатты көздейді.Біріншісі Хиггс бозонын анықтау,екіншісі Әлемнің пайда болуының алғашқы секундындағы физикалық жағдайларды анықтау болып табылады.Хиггс бозонын 1964 жылы шотландық физик Хиггс болжаған.Ол Хиггс өрісінің кванты болып табылады.Осы өріс арқылы бөлшектер өткен кезде олардың массасында өзгерістер пайда болады.Бозон орнықсыз және оның массасы үлкен ($120гэв\с^{2}$)[5]. Осы бозондар кварктердің массасын анықтауға мүмкіндік береді.Анықталған кварктерден барлық қарапайым бөлшектерді құралтыруға болады.

Екі протон соқтығысқан кезде,олар өте үлкен тығыздыққа дейін біріге алады.Осы кезде қара тесік пайда болуы мүмкін.Ол өзіне біртіндеп барлық заттарды,кейіннен бүкіл қоршаған ортаны өзіне жұтып алуы мүмкін.Жұту тек тесік ішінде жарылыс түрінде жүреді.Сонымен бірге кварк-глюонды плазма пайда болады.Протонның кварктерден тұратынын айттық,олар өзара глюондармен (жегімдермен)біріктіріледі.Үлкен энергиядағы протондар соқтығысқан кезде, қандайда бір қоспа пайда болады. Осы қоспаны кварк-глюонды плазма деп атаймыз.Бұл заттың бесінші күйі.Яғни бізді қоршаған барлық материя сызылған жағдайға келуі мүмкін.ҮАК-дың түрлерін 2-суретте байқауға болады[6].

2-Сурет

Үлкен адронды коллайдерлердің көрінісі.

Қорыта келгенде ҮАК-зерттеу нәтижелерінде барлық қарапайым бөлшектерді құрайтын Хиггс бозон бөлшегін және Әлемнің пайда болу қасиеттерін анықтауымызға болады.

Пайдаланған әдебиеттер.

1. Мартин Б. Ядролық физика және элементар бөлшектер физикасы.-Алматы,2013 ж.2. Кадыров Н. Ядролық физика негіздері.-Алматы,Қазақ универ.,2006ж.

2. Джесси Рассел.Большой адронный коллайдер.-Москва,2012г.

3. Дон Линкольн.Большой адронный коллайдер.-Москва,2011 ж.

4. Дубкова С.И.Из нономира в Болшой адронный коллайдер.-Москва,2012г.

5. Эньен Кассе.Кризис или конец света?-Аудиокнига,2009 г.

СЫРҒА ТОЛЫ СЫҒАНАҚ

Смағұлова А.Қ.
Еркін орта мектебі,Алматы облысы
Қазақстан Республикасы
E-mail: sm_dashka@mail.ru

Тарихымызға қарап айтар болсақ, ықылым заманнан Сыр бойындағы ежелгі және орта ғасырлық қалалардың саяси-экономикалық маңызы зор болғаны көпшілікке белгілі. Оның ішінде көне қаланың бірі Сығанақ қаласының орны ерекше. Бүгінде сырға толы Сығанақтың тарих қойнауында бұғып жатқан мәдени мұралары баршылық.Сол себепті көне шаһардың құпиясын зерттеу–төл тарихымызды байыта түсетін кезек күттірмес шаруалардың бірі деуге болады. Сығанақтың атақты болуының себебі, ол өзінің 2 мың жылға жуық тарихында қаңлылардың, қыпшақ хандығының (XI-XII ғғ.), Ақ Орданың (XIII-XIV ғғ.), Әбілқайыр хандығының (XV ғ.), Қазақ хандығының (XVI ғ.) астанасы болған қала. Қала қандай шапқыншылыққа ұшыраса да өмір қайта жанданып отырған. Қаланың Ұлы жібек жолының бойында орын тебуі, Орта Азия мен Дешті Қыпшақ хандығының арасында орналасуы оған небір алмағайып заманда тез есін жиып, еңсе көтеруіне ықпал етті.

Тарихшы Зардыхан Қиянатұлының пікірінше,«Сығанақ»атауы түрікшеден аударғанда «қамал, қорған» деген мағына береді. Қала 982 жылы түзілген «Худуд ал-Алам мин ал-Машрик ила-л-Магриб» («Шығыстан батысқа дейінгі әлем шекаралары») атты авторы белгісіз еңбекте «Сунах» атымен алғаш белгілі болды. Мұнда протоқазақтық Қимақ мемлекетінің аймақтары мен қалалары туралы баяндалған. XI-XII ғасырларда Қараханид мемлекетінің кезіндегі жазба деректердің барлығында қаланың аты жаппай кездесіп отырады. XII-XIII ғасырлар аралығында өмір сүрген Һысамиддин әл-Сығанақидың «Болса Тәңірім екінші өмір қиғандай, Сығанақта көз жұмар ем қиналмай» деген жыр жолдарын осы күнге үзілмей жеткен өткен күннің сырлы әуені десе болғандай. Моңғол шапқыншылығынан кейін, яғни XIII ғасырдың аяғынан бастап XIV ғасырдың соңына дейін Сы-ғанақтың аты жүз жылдан астам уақыт ешбір жазба деректерде кездеспейді, XIV ғасырдың 20-жылдарының соңғы кезінен бастап «Жаңа Сығанақтан ақша шығарылды» деген дерек қаланың Шыңғысхан шапқыншылығынан туған зардаптарды жойып қайта көтерілгендігінен хабар береді. Әсіресе теңгедегі ақшаның Жаңа Сығанақтан шыққандығы туралы жазу шапқыншылықтан кейін, қираған қаланың жанынан қайтадан жаңа Сығанақ қаласы бой көтеріп, онда «теңгеханалар» салынды ма деген ой туғызады. Оны тек қалаға жүргізілген археологиялық зерттеулер ғана анықтайды.

Махмұт Қашқари «Сығанақ – оғыздар еліндегі қала» деп, ал Әбілғазының жазбаларында: «Қала қақпалы, қуатты дуалдармен қоршалып, ішінде сауда үйлері, керуен сарайлары және басқа да қоғамдық құрылыстары бар қала үйлері орналасқан. Сығанақ Сырдария өңіріндегі ірі тұрақ еді. Оның тұрғындары Кедейдің елшісі Хасан-Қажыны өлтіріп, моңғолдармен барынша қарсыласты»

деп жазған.Шаһар халқы XII ғасырдан бас-тап Ислам дінін қабылдайды. Араб жазушыларының айтуынша, Сығанақ қаласында тұрғандар–қыпшақ пен қаңлылар және оларды біріне-бірі айырып болмайды. Сығанақ солардың астанасы дейді.

Сығанақтың гүлденген шағын өз көзімен көрген Шайбани ханның жылнамашысы Фазлах ибн-Рузбихан «Шаһарда күн сайын бес жүз түйенің еті қуырылып, кешке қарай одан түйір де қалмайды. …Сығанақтың айналасы көкорай дала, тоғай болып келеді. Осы арада жабайы ешкі, жабайы қой және басқа да жануарлар өріп жүреді. Қала тұрғындары оларды жаз мезгілінде аулап, қысқа азық даярлайды. Құс еті бұл арада өте арзан» деп жазған болатын. Аса ірі сауда шаһарына айналған Сығанақта күніне 500 түйеге артылған тауарлар сатылатын кездер болған. Солардың арасында көшпелілер алып келетін ең жақсы садақтар мен жебелер үлкен сұранысқа ие болған. Сығанақ секілді алып шаһар үшін шайқастар Тоқтамыс пен Орыс ханның, Әбілқайыр хан мен қалмақ Енге төренің, кейіннен Қазақ хандары мен Шайбани ұрпақтарының арасында болды. Осының бәрі шаһардың аса маңызды аймақтан орын теуіп, көптеген хандар мен айтулы ақсүйектер жерленген қасиетті орынға айналғандығынан болса керек. Талай-талай қиын-қыстау заманды басынан кешіріп, қаншама тарихи маңызды оқиғалар орталығы болған шаһардың қираған орны бұл күнде Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданында, Сырдария өзеніне жақын маңдағы Сұнақ ата қойнауында жатыр.

Шаһардың орнында болған көк күмбезді керемет кесененің қиран-дысын XX ғасыр басында ғалымдар зерттеп, сызба суретін салған болатын.Көп ұзамай кесене құлап, төбеге айналған.Сығанақты зерттеуге қатысқан ғалымдар осы кесене Әбілқайыр ханға арнап салынған деп топшылауда.

1867 жылы орыс археологиялық комиссиясының тапсырмасы бойынша археолог П.И.Лерх Түркістан аймағындағы ортағасырлық қалаларды қарап шығуға жіберілгенде ол Сығанақ қаласына арнайы тоқтайды. Ғалым қалада болып, оның қай жерде орналасқаны туралы ақпарат қалдырған. Ал 1892 жылы өлкетанушы Е.А.Смирнов Ташкенттен Қызылордаға жасаған барлау жұмысы кезінде Сығанақта болып, Төменарық пен қаланың суландыру жүйесі туралы ғана хабарлап, ал қала туралы ешнәрсе жазбаған. Ал 1899 жылы Түркістан өлкетану бөлімінің меңгерушісі В.А.Каллаур қалаға барлау жұмысын жүргізіп, оның топографиясын сипаттап және қаланың шығыс қақпасынан 100 метр жердегі мешіттің жобасын қағазға түсіреді. Ал 1906 жылы қаланы археолог И.А.Кастанье қарап шығады. Ол Каллаурдың қала туралы жазғандарын толықтыра түседі. Көккесен–Ақ Орданың астанасы болған Сығанақ қаласының маңында Төменарық деген жердің Солтүстік Батысында 8ш жерде орналасқан бір күмбезді кесене. Сырт беті кілем сияқты өрнек үлгісімен жасалған.Өкінішке орай, бүгінгі күні тек жұрнағы ғана қалған. Рабиға Сұлтан Бегім кесенесі - XV ғасырдың екінші жартысында салынған. А.Иасауи кесенесінің Шығыс жағынан 60м жерде орналасқан, 5 бөлмеден тұрады. XIX ғасырдың соңында қираған. Төбесіндегі күмбезі Иассауидің кесенесінің ішінен табылған. Қалай келгені белгісіз.1485 жылы қайтыс болған ол Әмір Темірдің ұлы Ұлықбектің қызы

екені жазылған. 1895 жылы қараусыздықтан бұзылып кеткен, қалған бөлігі 1950- 1957 ж археологиялық қазба жұмыстарынан кейін кірпіштері Ахмет Иассауи кесенесіне жөндеуге жұмсалған деген дерек бар. Зерттей келе кесененің астыңғы сағанасында 5 адамның мүрдесі табылған. Ортасындағы Рабияның м Тарихымызға қарап айтар болсақ, ықылым заманнан Сыр бойындағы ежелгі және орта ғасырлық қалалардың саяси-экономикалық маңызы зор болғаны көпшілікке белгілі. Оның ішінде көне қаланың бірі Сығанақ қаласының орны ерекше. Бүгінде сырға толы Сығанақтың тарих қойнауында бұғып жатқан мәдени мұралары баршылық. Сол себепті көне шаһардың құпиясын зерттеу – төл тарихымызды байыта түсетін кезек күттірмес шаруалардың бірі деуге болады. Сығанақтың атақты болуының себебі, ол өзінің 2 мың жылға жуық тарихында қаңлылардың, қыпшақ хандығының (XI-XII ғғ.), Ақ Орданың (XIII-XIV ғғ.), Әбілқайыр хандығының (XV ғ.), Қазақ хандығының (XVI ғ.) астанасы болған қала. Қала қандай шапқыншылыққа ұшыраса да өмір қайта жанданып отырған. Қаланың Ұлы жібек жолының бойында орын тебуі, Орта Азия мен Дешті Қыпшақ хандығының арасында орналасуы оған небір алмағайып заманда тез есін жиып, еңсе көтеруіне ықпал етті.үрдесі деген болжам бар. Тарихшы Зардыхан Қиянатұлының пікірінше, «Сығанақ» атауы түрікшеден аударғанда «қамал, қорған» деген мағына береді. Қала 982 жылы түзілген «Худуд ал-Алам мин ал-Машрик ила-л-Магриб» («Шығыстан батысқа дейінгі әлем шекаралары») атты авторы белгісіз еңбекте «Сунах» атымен алғаш белгілі болды. Мұнда протоқазақтық Қимақ мемлекетінің аймақтары мен қалалары туралы баяндалған. XI-XII ғасырларда Қараханид мемлекетінің кезіндегі жазба деректердің барлы-ғында қаланың аты жаппай кездесіп отырады. XII-XIII ғасырлар ара-лығында өмір сүрген Һысамиддин әл-Сығанақидың «Болса Тәңірім екінші өмір қиғандай, Сығанақта көз жұмар ем қиналмай» деген жыр жолдарын осы күнге үзілмей жеткен өткен күннің сырлы әуені десе болғандай. Моңғол шапқыншылығынан кейін, яғни XIII ғасырдың аяғынан бастап XIV ғасырдың соңына дейін Сығанақтың аты жүз жылдан астам уақыт ешбір жазба деректерде кездеспейді, XIV ғасырдың 20-жылдарының соңғы кезінен бастап «Жаңа Сығанақтан ақша шығарылды» деген дерек қаланың Шыңғысхан шапқыншылығынан туған зардаптарды жойып қайта көтерілгендігінен хабар береді. Әсіресе теңгедегі ақшаның Жаңа Сығанақтан шыққандығы туралы жазу шапқыншылықтан кейін, қираған қаланың жанынан қайтадан жаңа Сығанақ қаласы бой көтеріп, онда «теңгеханалар» салынды ма деген ой туғызады. Оны тек қалаға жүргізілген археологиялық зерттеулер ғана анықтайды.

Махмұт Қашқари «Сығанақ – оғыздар еліндегі қала» деп, ал Әбілғазының жазбаларында: «Қала қақпалы, қуатты дуалдармен қоршалып, ішінде сауда үйлері, керуен сарайлары және басқа да қоғамдық құрылыстары бар қала үйлері орналасқан. Сығанақ Сырдария өңіріндегі ірі тұрақ еді. Оның тұрғындары Кедейдің елшісі Хасан-Қажыны өлтіріп, моңғолдармен барынша қарсыласты» деп жазған.Шаһар халқы XII ғасырдан бастап Ислам дінін қабылдайды. Араб жазушыларының айтуынша, Сығанақ қаласында тұрғандар–қыпшақ пен

қаңлылар және оларды біріне-бірі айырып болмайды. Сығанақ солардың астанасы дейді.Сығанақтың гүлденген шағын өз көзімен көрген Шайбани ханның жылнамашысы Фазлах ибн-Рузбихан «Шаһарда күн сайын бес жүз түйенің еті қуырылып, кешке қарай одан түйір де қалмайды. …Сығанақтың айналасы көкорай дала, тоғай болып келеді. Осы арада жабайы ешкі, жабайы қой және басқа да жануарлар өріп жүреді. Қала тұрғындары оларды жаз мезгілінде аулап, қысқа азық даярлайды. Құс еті бұл арада өте арзан» деп жазған болатын. Аса ірі сауда шаһарына айналған Сығанақта күніне 500 түйеге артылған тауарлар сатылатын кездер болған. Солардың арасында көшпелілер алып келетін ең жақсы садақтар мен жебелер үлкен сұранысқа ие болған. Сығанақ секілді алып шаһар үшін шайқастар Тоқтамыс пен Орыс ханның, Әбілқайыр хан мен қалмақ Енге төренің, кейіннен Қазақ хандары мен Шайбани ұрпақтарының арасында болды. Осының бәрі шаһардың аса маңызды аймақтан орын теуіп, көптеген хандар мен айтулы ақсүйектер жерленген қасиетті орынға айналғандығынан болса керек. Талай-талай қиын-қыстау заманды басынан кешіріп, қаншама тарихи маңызды оқиғалар орталығы болған шаһардың қираған орны бұл күнде Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданында, Сырдария өзеніне жақын маңдағы Сұнақ ата қойнауында жатыр.Шаһардың орнында болған көк күмбезді керемет кесененің қирандысын XX ғасыр басында ғалымдар зерттеп, сызба суретін салған болатын. Көп ұзамай кесене құлап, төбеге айналған. Сығанақты зерттеуге қатысқан ғалымдар осы кесене Әбілқайыр ханға арнап салынған деп топшылауда.

Жезқазған қаласынан оңтүстігінде, 40-45 шақырым жерде, Сарысу өзенінің жағасында биік төбенің басында Болған Ананың күмбезі тұр. Жанында тағы бірнеше күмбездер бар. Еңселісі де, үлкені де, осы күнге қирамай жеткені де Болған Ананың кесенесі. Ол кім? Неге ол кісіні жұрт әулие санайды?

Болған бикенің жарты әлемді жаулап алған атақты Шыңғыс ханның немересі екендігі, ол сонау 1211 жылы қаңлы мемлекетінің ханы Сығанақ-тегінге (кейбір тарихи туындыларда Суқнақ деп жазылған) ұзатылғандығы туралы бұдан сегіз ғасырдай бұрын-ақ талай ғұламалар араб, парсы, түркі тілдерінде жазған болса, одан кейінгі тарихшылар да бұл тақырыпты аттап кете қойған жоқ. Осыған қарамастан кеңестік, коммунистік заманда Шыңғыс ханды жарты әлемге қырғын салған жауыз, басқыншы болғаны алға тартылып, күрмекпен бірге күріш те күресінге тасталғаны сияқты Болған Ананың ешқандай кінәсі болмаса да ол туралы кеңінен жазуға, құрметтеуге көпшіліктің батылы бармады.Тіпті сол Болған Анадан тараған ұрпақтары да өздеріне өмір берген осы асыл жанның атын да айта алмай, есімі естен шыға бастаған еді.

Сығанақ қаласы Қазақ хандығы үшін үлкен әскери-стратегиялық мәнге ие болды. Дешті Қыпшақ тайпалары үшін Сығанақтан айырылу жартылай тәуелсіздіктерінен айырылумен бірдей болатын. Оның екі себебі бар еді:

Біріншіден, Сыр бойындағы жақсы қыстаулардан айырылып, шапқыншылық қаупі жиі төніп отырар еді.

Екіншіден, бүкіл аймақтағы сауда айырбас Мәуеренахр билеушілерінің қолына көшкен болар еді.

Қазақ халқын көшпенді халық деп қана қарау тарихты тануда бізге қиянат келтіретінін естен шығармағанымыз жөн. Сыр бойындағы Түркістан, Сығанақ, Сауран сияқты қалаларда тұрған халықтың отырықшылыққа да бейім болғандығын зерттеу жұмыстары көрсетіп отыр. Сол себепті көшпелі салтты жалаулатып, бұл қалаларды қазаққа жат етіп көрсетуге жол берілмеуі керек. Сығанақ қаласы қазақ халқының көне қаласының бірі, төл мәдени мұрасы. Сондықтан да ғасырлар бойы ірі саяси орталық ретінде өшпес із қалдырған осынау көне шаһар әлі де тыңғылықты зерттеуді қажет етеді. Қысқаша айтатын басты мәселе Әмір Темірдің көмегімен Тоқтамыш Ақ Орданың ханы болып Сығанаққа отырғызылады. Ол өзінің атынан Сығанақтың теңгеханасында 1378-1379, 1379-1380, 1381-1382 жылдар арасында теңге шығарған.Сонымен Сығанақтан XIII-ғасырдың аяғынан бастап XIV ғасырдың аяғына дейін Монғол шапқыншылығынан кейін Сығанақтың аты жүз жылдан астам уақыт ешбір жазба деректерде кездеспесе, XIV ғ. 20-жылдың соңғы кезінен бастап ақша шығарылуы, оның ішінде ақшаның Жаңа Сығанақтан шығарылуы деген дерек, қаланың Шыңғыс шапқыншылығының зардаптарын жойып қайта көтерілгендігін айпарадай анықтайды. Әсіресе ақшаның Жаңа Сығанақтан шығуы деген теңгедегі жазу шапқыншылықтан кейін, қираған қаланың жанынан қайтадан жаңа Сығанақ қаласы бой көтеріп, онда “теңгеханалар” салынды ма деген ой туғызады. Оны тек қалаға жүргізілген археологиялық зерттеулер ғана анықтайды.

Ғылыми мақаламды қортындылай келе,Сыр бойындағы Қазақстан тарихы мен мәдениетінде айрықша орны бар ортағасырлық Сығанақ қаласын ашық аспан астында мұражай жасау тарих үшін жасалған тың бастама болары сөзсіз.Ендеше, Сығанақ қаласын туризмнің ірі орталығына айналдыру үшін қорғанды толығымен қайта ашып, ашық аспан астындағы тарихи және мәдени-археологиялық қорық ашу–болашақтағы кезек күттірмес мәселелердің бірі.Бұл өз кезегінде қазақтың қалыптасуы мен дамуы жайында біртұтас ұғым туғызу үшін ғана емес, халқымыздың саф алтынындай рухани байлығын аманат ретінде келешек ұрпаққа табыстауға мүмкіндік береді деп ойлаймыз.Қазақ хандығының алғашқы ордасы болған Сығанақ қаласының тарихымыз үшін маңызы зор.

Әдебиеттер тізімі:

1.Сығанақ туралы жазылған грамоталардың қаланың әлеуметтік-экономикалық және этникалық жағын зерттеу дерегі (XIV-XVII ғғ.) [Текст] / С. Жолдасбаев // Қазақстан тарихы. Әдістемелік журнал. - 2012. - №4. - С. 3-10 б. - (Ғылыми мақалалар) ББК 63

2 .Алғашқы Ақ Орданың Астанасы [Текст] / З. Қинаятұлы // Мәдени мұра=Культурное наследие. - 2013. - №5. - С. 28-32 б.

3.Сығанақ. Қазақ тарихы. №3 1995 ж.7 бет

4.А. Сопыбеков. Сығанақ. Сыр өнері 23 маусым. 2006 ж №14

5.А.Ж.Жонтаева. Сыр елінің мәдени мұралары. Қызылорда 2005 ж.265 бет

НЕДРА ВЕЛИКОЙ СТЕПИ

Порозов А.С., Мандырбаев Е.Б.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: porozov_aleksandr@mail.ru,Erzhan.Mandirbaev@mail.ru

Природа щедро одарила наш край разнообразными полезными ископаемыми (рисунок 1). Это связано с геологической историей региона, глубинным строением земной коры, а также зависит от её состава и процессов, в ней происходящих.

Полезные ископаемые- это горные породы или минералы, которые находят применение в народном хозяйстве. Характерной особенностью многих из них является ограниченность (исчерпаемость) и невозобновимость[1].

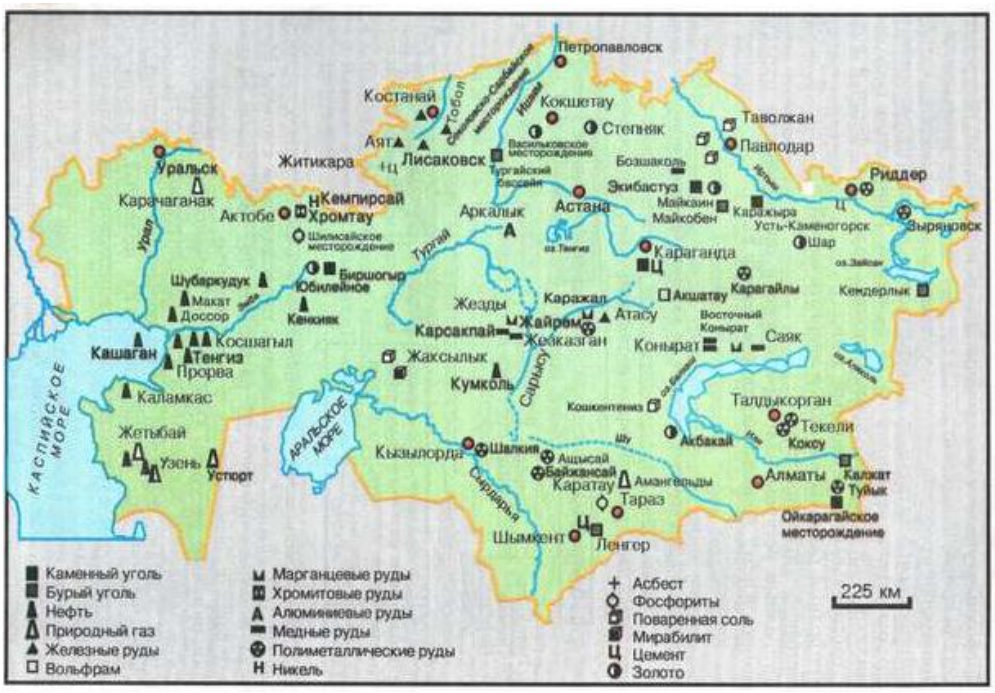

Рисунок 1 – Полезные ископаемые Казахстана

Казахстан обладает разнообразными полезными ископаемыми. Из 105 элементов таблицы Менделеева в недрах Казахстана выявлено 99, разведаны запасы по 70, вовлечено в производство более 60 элементов.

Казахстан занимает первое место в мире по разведанным запасам цинка, вольфрама и барита, второе - серебра, свинца и хромитов, третье - меди и флюорита, четвёртое - молибдена, шестое - золота.

По объёму запасов полезных ископаемых Казахстан занимает первое место среди стран СНГ по хромовым рудам и свинцу, второе - по запасам нефти, серебра, меди, марганца, цинка, никеля и фосфорного сырья, третье - по газу, углю, золоту и олову. По добыче серебра, хромитов, свинца и цинка

республика занимает первое место, второе - по добыче нефти, угля, меди, никеля и фосфатного сырья, третье - по добыче золота. Казахстан располагает значительными запасами нефти и газа, сосредоточенными в западном регионе, позволяющими отнести республику к разряду крупнейших нефтедобывающих государств мира. Открытие нового нефтеносного района в пределах Южно-Тургайской впадины расширяет перспективы дальнейшего развития нефтедобычи республики. По результатам геолого-экономической оценки имеющихся запасов полезных ископаемых Казахстана, наибольший вес по экономической значимости имеют уголь, нефть, медь, железо, свинец, цинк, хромиты, золото, марганец. Руды чёрных и цветных металлов, добываемые в Казахстане, идут на экспорт в Японию, Южную Корею, США, Канаду, Россию, Китай и страны ЕС.

Полезные ископаемые	Основные месторождения
Горючие:	
нефть и газ	Актобе, Атырау, Западно-Казахстанская область, Узень, Жетыбай, Каражамбас, Каламкас, Тенгиз и т,д
уголь	Караганда, Екибастуз, Майкубе, Тургай
Рудные:	
железо	Кашар, Соколов-Сарыбайский, Кентобе, Каратас, Атасор
марганец, хром, никель	Атасу, Жезды, Улытау, Каратау, Кемпирсай, Дон, Бурыктал, Аккарга, Актау
аллюминий	Окрестности Астаны и в Тургайском прогибе
медь	Жезказган, Балхаш, Коунырат, Бозшаколь
полиметаллы	Риддер, Зыряновск, Текели, Ачисай, Маргалымсай
золото	Степняк, Аксу, Майкаин
Нерудные:	
асбест	Жетыгара, Жезказган, Богетсай, Хантау
фосфорит	Чулактау, Аксай, Жанатас
соль	Прикаспийская низменность, Арал

Запасы нефти сосредоточены в Атырауской, Мангыстауской, Актюбинской и Западно-Казахстанской областях. В первый раз фонтан нефти забил из скважин Карашунгула в 1899 году на Эмбинском месторождении. Затем в Доссоре (1911) и Макат (1915).

На начало 2009 года объём доказанных запасов нефти по данным BP составлял 39,6 млрд баррелей или 6,5 млрд тонн, что составляет 3,2 % от общемировых запасов. Прогнозные запасы нефти только по месторождениям, расположенным в казахстанском секторе Каспийского моря, составляют более 17 млрд тонн. Основные нефтедобывающие компании Казахстана — НК

Казмунайгаз, Тенгизшевройл, CNPC-Актюбемунайгаз, Карачаганак Петролиум Оперейтинг, Роснефть и другие.

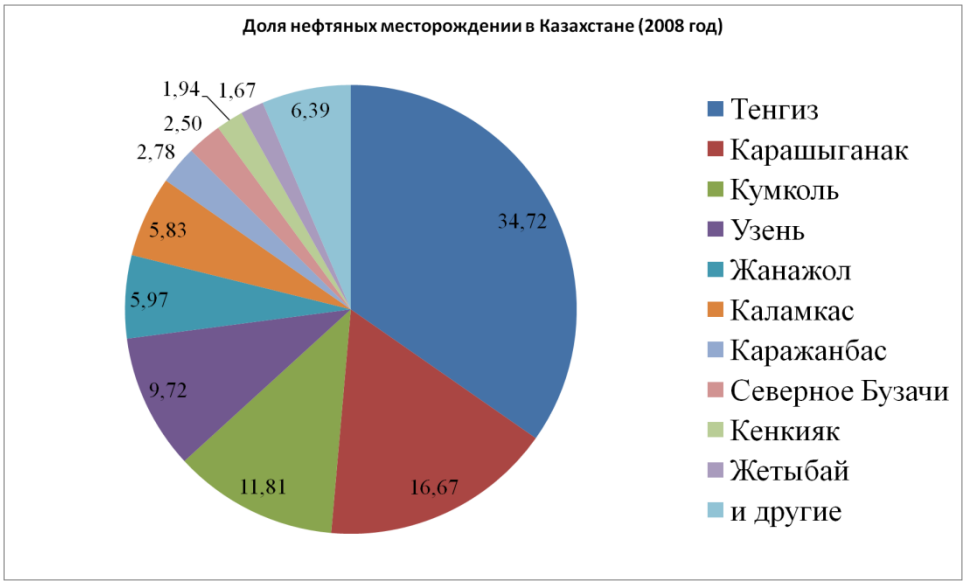

Рисунок 2 – Нефтенные месторождения РК

Доказанные газовые запасы Казахстана на начало 2009 года составляют 1,82 трлн м³ (по оценке BP), что составляет 1,7 % от мировых запасов. Основные газодобывающие компании Казахстана - Карачаганак Петролиум Оперейтинг, НК Казмунайгаз, CNPC-Актюбемунайгаз и другие. Основные месторождении Казахстана - Карашыганак, Жанажол, Кызылойское и другие.

Общие запасы угля в Казахстане достигают 162 млрд тонн. Насчитывается 10 бассейнов каменного и бурого угля, разведано более 300 месторождений. В республике ежегодно добывается 100 млн. тонн угля. Большинство месторождений каменного угля находится в Карагандинской, Павлодарской и Костанайской областях. Карагандинский угольный бассейн занимает площадь более 3600 км^2. Это основная угольная база Казахстана. Карагандинский уголь коксуется, поэтому качество его очень высокое. Обнаружено 80 пластов каменного угля. Их общая толщина 120 м. Общий запас угля – 45 млрд тонн.

Второй по значимости угольный бассейн – Екибастузский – расположен между Сарыаркой и Приертысской равниной.

Казахстан занимает третье место после России и Украины в СНГ по запасам железной руды (16,6 млрд т). Месторождения находятся в основном в Северном Казахстане. Особое значение играют Качарское и Соколовско-Сарбайское месторождения.

К наиболее крупным месторождениям марганца относятся Атасуское и Жездинское, расположенные в Центральном Казахстане. В местных рудах содержание марганца 27%. Месторождения марганца были также обнаружены в Сарыарке.

99% месторождений хрома встречается в Мугоджарских горах. Большой известностью пользуются Кемпирсайская и Донская группы месторождений, содержащий высококачественные руды. Месторождения хромитов также открыты в Костанайской и Восточно-Казахстанской областях.

Значительные запасы никеля сосредоточены в Мугоджарах. Более 40 крупных месторождений расположены на северо-востоке Сарыарки (окрестности Астаны) и в Тургайском прогибе (Амангельдинская группа). В них запасы бокситов незначительны. Казахстан занимает одно из первых мест СНГ по производству алюминия.

Казахстан обладает огромными запасами медной руды. Основные промышленные типы руд – медистые песчаники (71%) и медно-порфировые (24%). Самым крупным месторождением руды медистых песчаников является Жезказган. Казахстан по добыче меди занимает седьмое место в мире. 92% меди экспортируется в зарубежные страны.

Эти руды содержат ценные минералы – свинец и цинк, а также медные соединения, золото, серебро и другие металлы. Богатейшие месторождения свинца и цинка – Риддерское, Зыряновское и другие – находятся на Рудном Алтае. В местных рудах много металлов, полиметаллические месторождения имеются в Текели – в Жунгарском Алатау, Ачисае и Мыргалымсае – в горах Каратау.

В Казахстане имеется 190 месторождений золота. Оно добывается на востоке республики – на Алтае, в районе Калбинского хребта, на северо-западе – в Жетыгаринском районе Костанайской области. Золотоносные месторождения на северной окраине Центрального Казахстана (Степняк, Аксу, Майкаин) представлены кварцевые жилы и россыпи. Небольшие залежи есть в Жунгарском и Заилийском Алатау.

Редкие металлы. К этим металлам относятся: вольфрам, молибден, ванадий, висмут, сурьма и прочие. Некоторые редкие метталлы имеются в полиметаллических месторождениях Жунгарии и Алтая.

Самые крупные месторождения асбестовых руд находятся в Костанайской (Жетыгаринское) и Карагандинской (Жезказганское) областях. Значительные запасы находятся на месторождениях Богетскай на юге Мугоджар и Хантау в Чу-Илийских горах.

Казахстан по запасам фосфоритов занимает второе место после США. В горах Каратау в Южном Казахстане имеются крупные месторождения фосфоритов. По качеству и мощности они не имеют равных. Месторождения фосфоритов встречаются также на территории Актюбинской области, в верхнем течении реки Эмба.

В Казахстане имеются огромные запасы солей. Особенно богата солью Прикаспийская низменность. Мощность отдельных соленосных пластов превышает 2 км. Кроме того во многих районах соленых озёр образуется самосадочная соль[2].

Казахстан богат также и строительными материалами известняками, мергелем, мелом, мрамором, гипсом, огнеупорными глинами, кварцевыми

песками, минеральными красками. Открыто 1500 месторождений строительных материалов во многих районах республики.

Полезные ископаемые имеют огромное значение для народного хозяйства. Многие месторождения расположены близко друг к другу (железо-марганец, железо-каменный уголь, известняки-огнеупорные глины), что дает возможность вести их комплексную разработку. Неглубокое залегание некоторых полезных ископаемых позволяет вести разработку открытым способом, что значительно удешевляет их добычу. Большая часть разведанных месторождений в Казахстане уже используется. На их базе построены многие заводы.

Рисунок 3 –Место Казахстана среди развитых и развивающихся стран по запасам и содержаниям в месторождении

В Казахстане сосредоточены все виды ресурсов минерального сырья. Однако запасы нефти, угля, железной руды и других минералов небезграничны. Запасы их по мере освоения истощаются. Использование старых и освоение новых месторождений полезных ископаемых оказывают влияние на состояние и других природных ресурсов (почвенный покров, подземные и поверхностные воды, леса, посевные площади, воздух и т. д.). Поэтому исчерпаемые ресурсы необходимо использовать рационально, комплексно и эффективно. В природе химические элементы в чистом виде практически не встречаются. Например, в структуре многих месторождений железа содержатся фосфор, сера, редкие металлы. Вместе с основной рудой следует извлекать и дополнительные компоненты. Запасы основных и смешанных полезных ископаемых следует извлекать из недр как можно полнее, при добыче сырья и его переработке сокращать потери, эффективнее использовать продукты переработки сырья, осваивать современные безотходные технологии[3].

Список литературы

1.http://kitaphana.kz/en/articles/abstracts-in-russian/194-ekologia/1740-poleznye-iskopaemye.html
2. http://testent.ru/_ld/25/2543_pi.doc
3http://kontrosha.net/1549909086133940844O.html

ОБОСНОВАНИЕ ВЫБОРА ВЫЕМОЧНО-ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСА ПРИ ОТКРЫТОЙ РАЗРАБОТКЕ МЕСТОРОЖДЕНИЯ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Ахметов Д.Н., Рахимов З.Р.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
e-mail: rakhimov.zufar@mail.ru

В работе исследован вопрос эффективного использования выемочно-погрузочно-транспортных комплексов при разработке месторождений полезных ископаемых открытым способом, так как комплекс основного горного и транспортного и вспомогательного оборудования карьера должен обеспечить планомерную, в соответствии с мощностью грузопотока, подготовку пород к выемке, их выемку и погрузку, перемещение и складирование в пределах каждой технологической зоны карьера, в которой формируется грузопоток.

Актуальность исследования подтверждается необходимостью снижения затрат по одному из дорогостоящих процессов горнодобывающего предприятия – транспортирование, а также широким применением экскаваторно-автомобильных комплексов на карьерах.

На первом этапе формирования выемочо-транспортного комплекса осуществляется выбор выемочно-погрузочной машины (ВПМ). Затем, после выбора типа основного выемочно-погрузочного оборудования, устанавливаются типоразмеры и количество транспортных машин рассматриваемого комплекса оборудования.

В исследовании проведен анализ изменения производительности ВПМ и транспорта от соотношения грузоподъемности транспортного средства и ковша ВПМ.

Анализ зависимости $Q_{к.ч} = f(q_k / q_E)$ показывает, что с увеличением соотношение емкости сосуда транспортного средства (q_k) к емкости рабочего органа выемочно-погрузочного оборудования (q_E) ($\xi = q_k / q_E$) темп роста производительности выемочно-погрузочно-транспортного комплекса оборудования ($\Delta Q_{к.ч}$) постепенно уменьшается.

Так же при увеличении соотношения $\xi = q_k / q_E$ монотонно и равномерно возрастает техническая производительность ($Q_{т.ч}$). Синхронно происходит уменьшение количества единиц подвижного состава $N_т$, которые необходимы для нормального функционирования комплекса $Q_{т.ч}$, так как эти показатели

имеет обратную зависимость $N_т = Q_{к.ч} / Q_{т.ч}$.

Дальнейшее увеличение производительности комплекса ($Q_{к.ч}$) сопровождающиеся уменьшением ($N_т$) способствует росту производительности труда рабочих (Q'), обслуживающих комплекс оборудования.

На графике представлена зависимость производительности оборудования от числа транспортных средств.

Эксплуатационная часовая производительность комплекса оборудования цикличного действия, определенная при $К_с$ = 1,0, является максимально возможной $Q_{к.\,ч\,max}$ и графический может быть представлена прямой $Q_{к.ч}=\varphi(N_т)$, параллельной оси абсцисс. Это, по сути, максимальная производительность ВПМ (экскаватора). Величина $Q_{к.\,ч\,max}$ соответствует наиболее максимальной производительности экскаватора $Q_{э.\,эф}$.

Эта производительность достигается тогда когда транспортных средств достаточно, то есть расчетное число и фактическое число транспорта равны:

$$N_{т.р}=T_р/(t_п + t_о),$$

где $T_р$ – расчетное время рейса (полное) транспортной единицы (состава или автосамосвала).

$(t_п + t_о)$ – время погрузки и обмена транспорта.

Производительность транспортного звена от количества транспортных средств комплекса определяется по формуле

$$Q_{т.з} = Q_{т.эф} \cdot N_т,$$

где $Q_{т.эф}$ – эффективная производительность одного транспортного средства, т/ч. При этом коэффициент снижения производительности $К_с$=1,0 то есть снижение производительности не предусматривается.

В исследовании рассматривается три случая.

Первый случай. При количестве транспортных средств меньше расчетной величины $N_т<N_{т.р}$, производительность комплекса оборудования всегда будет меньше максимального значения $Q_{к.ч} < Q_{к.ч\ max}$, только потому, что технологически необходимое время обмена транспортных средств $t_о$ увеличивается на величину времени их ожидания $t_{ож}$. В рассматриваемом случае часовая производительность комплекса определяется производительностью транспортного звена.

Второй случай. При равенстве количества транспортных средств расчетному их количеству $N_т=N_{т.р}$ расчетная производительность комплекса может быть достигнута только при исключительно равномерном выполнении всех технологических операций и процессов и четком их управлении

Третий случай. При $N_т>N_{т.р}$, что связано с увеличением организационных простоев. В этом случае функция производительности транспортного комплекса от количества транспортных средств, используемых при его обслуживании становиться криволинейной.

Для рассматриваемых карьеров выемочно-транспортный комплекс при условии, что глубина карьера боле 100 м и грузопоток составляет 14 млн. т/год

эффективно использование экскаваторно-автомобильных отвальных (разгрузочных) или экскаваторно-железнодорожных отвальных (разгрузочных) комплексов.

Однако небольшая площадь карьера в плане не позволяет применять железнодорожный транспорт, так как его использование сдерживает минимально допустимый радиус поворота. В связи, с чем в исследовании рассмотрен экскаваторно-автомобильный отвальной (разгрузочный) комплекс.

Интерес к исследуемой проблеме высок, потому что среди специалистов до сих пор нет единого мнения и метода определения рационального сочетания параметров выемочно-транспортных комплексов и их количественных характеристик. Однако в целом можно отметить следующее. При коротких расстояниях транспортирования (до 1,0÷1,5 км) рекомендуемые различными авторами рациональные соотношения емкостей кузова автосамосвала и ковша экскаватора примерно одинаковы, хотя и получены разными методами. При увеличении расстояния транспортирования рекомендации специалистов различаются существенно.

В исследовании проанализированы изменения времени рейса, времени обслуживания, относительной продолжительности обслуживания $\boldsymbol{\lambda = t_o / T_p}$ от изменения емкости ковша карьерного экскаватора. Все анализируемые показатели с увеличением ёмкости ковша экскаватора снижаются, что положительно влияет на производительность карьерного транспорта.

Анализируя изменение абсолютной и относительной производительности автосамосвалов и их грузоподъемности от расстояния транспортирования ($\boldsymbol{L}$=3,0 км) и емкости ковша ($\boldsymbol{E}$ = 12,5 м^3) можно сделать вывод, что при одинаковом расстоянии транспортирования и одинаковом типе экскаватора часовая удельная производительность автосамосвала большей грузоподъемности меньше за счет снижения степени использования им транспортных функций. Этот фактор необходимо учитывать при выборе типа автосамосвала и расчете потребного инвентарного парка автосамосвалов. Так, при использовании на погрузке экскаватора ЭКГ–12,5 суммарная грузоподъемность автопарка, состоящего из автосамосвалов $\boldsymbol{q_a}$ = 317 т должна быть на 25% больше, чем $\boldsymbol{q_a}$ = 80 т. Следовательно, чтобы иметь автопарк такой же суммарной грузоподъемности, нужно применять другой экскаватор с увеличенным объемом ковша.

Для дальнейшего анализа введены новые показатели – весовой модуль, объемный модуль, под которыми понимаются соотношения грузоподъемности автотранспорта и ковша экскаватора в первом случае, и объема кузова автосамосвала и объема ковша экскаватора – во втором.

Проведенные исследования изменения технической производительности экскаватора в зависимости от весового модуля показывает, что с увеличением весового модуля производительность экскаватора растет, а автосамосвала падает, что можно определить как разность между максимальной и фактической производительностью оборудования комплекса.

Так же было проанализировано изменение весового и объемного модуля

от дальности транспортирования. Анализ показывает, что с увеличением расстояния транспортирования увеличивается весовой модуль. При этом, чем меньше объем ковша экскаватора, тем выше значение модуля.

В качестве ведущего оборудования выбраны экскаваторы: ЭКГ–5 ($\boldsymbol{E}$=5 м^3), ЭКГ–10 ($\boldsymbol{E}$=10 м^3) и Hitachi EX2500 ($\boldsymbol{E}$=14 м^3)

По рассчитанному весовому модулю определены грузоподъемности автосамосвалов, которые рекомендуются как элементы транспортного звена экскаваторно-автомобильных комплексов.

По расчетам, весовой модуль для всех экскаваторов составил 14 единиц.

В состав комплекса с ЭКГ–5 входит автосамосвал БелАЗ–7519 (110 тонн)

В состав комплекса с ЭКГ–10 входит автосамосвал БелАЗ–75304 (200 тонн)

В состав комплекса с Hitachi EX2500 ($\boldsymbol{E}$=14 м^3) входит автосамосвал Komatsu 930E (291,6 тонн)/

Анализ изменения графиков производительности экскаваторов показывает, что производительность всех исследуемых экскаваторов интенсивно растет до модуля 6–8 заем рост замедляется.

Анализ графиков изменения производительности исследуемых автосамосвалов снижается с увеличением весового модуля, так как транспорт вынужден подолгу простаивать под погрузкой. Снижение производительности существеннее при малых расстояниях транспортирования (на 40–50%). Для расстояния транспортирования 6 км изменения сокращаются в 2 раза (на 25%).

На рисунке 1 представлен график зависимости относительной производительности комплекса в составе автосамосвалов БелАЗ-7519 (110 т) и экскаваторов ЭКГ–5 от весового модуля.

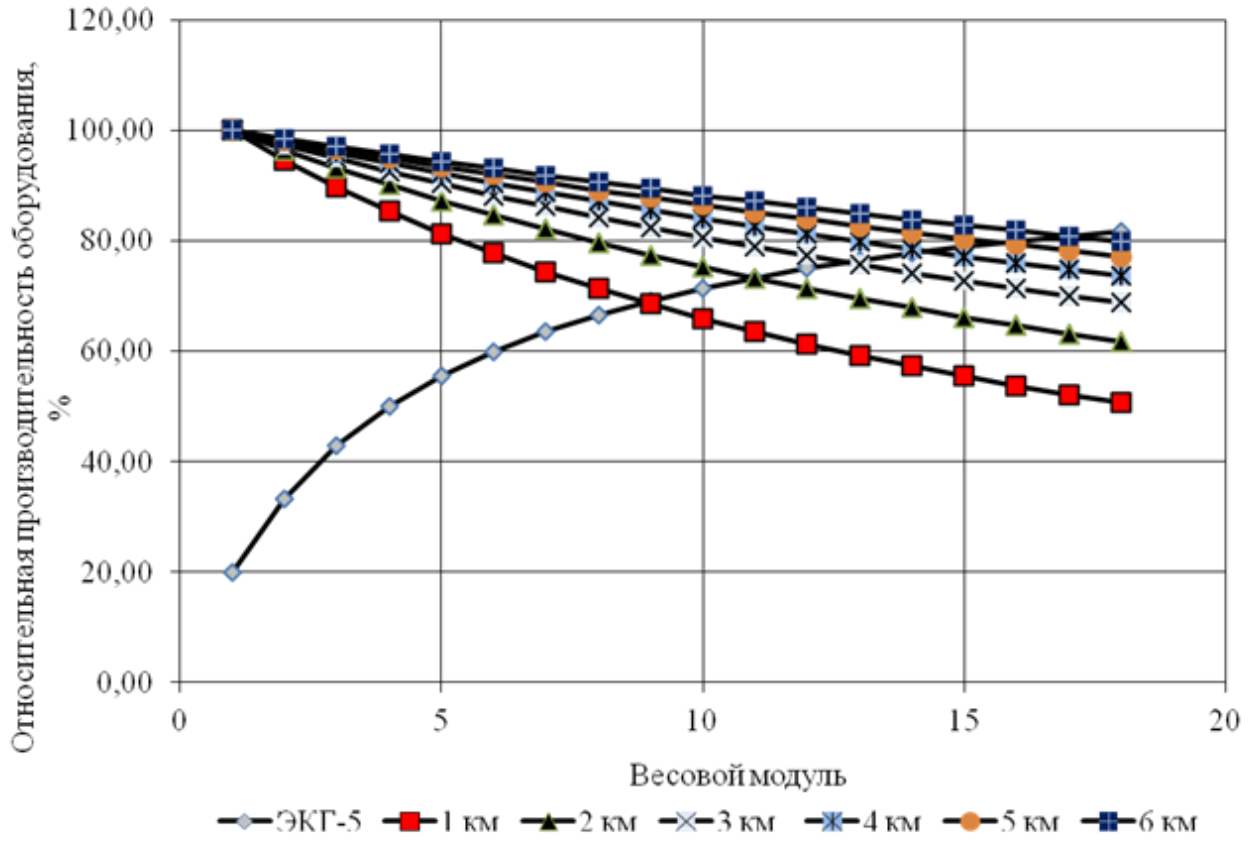

Рисунок 1 – Зависимость относительной производительности автосамосвалов БелАЗ-7519 (110 т) и экскаваторов ЭКГ–5 от весового модуля

Точки пересечения графиков показывают оптимальный весовой модуль, который позволяет в равной степени эффективно использовать как экскаватор, так и автосамосвал.

Для длины транспортирования три километра для комплексов получены следующие весовые модули:

1) экскаватор ЭКГ-5 и автосамосвал БелАЗ–7519 (110 тонн) 13 единиц.

2) экскаватор ЭКГ-10 и автосамосвал БелАЗ–75304 (200 тонн) 12,5 единиц;

3) экскаватор Hitachi EX2500 ($\boldsymbol{E}$=14 м^3) и автосамосвал Komatsu 930E (291,6 тонн) 9 единиц.

Увеличение модуля приведет к неэффективному использованию автосамосвала (недоиспользованию), а уменьшение модуля приведет к неэффективному использованию экскаваторов (простою).

Технико-экономическое сравнение вариантов показывает, что наиболее эффективным, в сложившихся условиях, является комплекс ЭКГ–5 и БелАЗ–7519 (110 тонн).

Таблица 1 – Сравнение рассматриваемых вариантов выемочно-транспортных комплексов

Статья затрат	Рассматриваемые варианты		
	Первый вариант (ЭКГ-5)	Второй вариант (ЭКГ-10)	Третий Вариант (Hitachi EX2500)
Капитальные затраты, млн. тенге	5648,54	6176,00	10727,26
Количество единиц оборудования, шт.	30	17	13
Численность рабочих, чел	153	91	70
Себестоимость 1 м³ выемочно-транспортных работ, тенге/м³			
Заработная плата основных рабочих	20,2	12,3	9,5
Социальные отчисления	2,0	1,2	0,9
Электроэнергия	11,3	8,9	21,3
Амортизация	40,3	44,1	76,6
Материалы	9,5	8,6	11,7
Ремонт	50,4	55,1	95,8
Итого	133,8	130,3	215,8
Прочие расходы	13,4	6,5	10,8
Всего	147,2	136,8	226,6

Литература

1 Ржевский В.В. Открытые горные работы. Книга 1. М.: Недра, 1984

ВЫБОР ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ГОРНЫХ РАБОТ ПРИ РАЗРАБОТКЕ ЛИМАННОГО МЕСТОРОЖДЕНИЯ МЕДНО-ЦИНКОВЫХ РУД

Халдов Д.А., Рахимов З.Р.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
e-mail: rakhimov.zufar@mail.ru

Настоящее исследование посвящено анализу существующих методов развития открытых горных работ и установлению основных закономерностей формирования текущих объемов горных масс и коэффициентов вскрыши. На основе их изучения разработан метод определения объемов горных масс, позволяющий производить исследование границ и календарных планов открытых горных работ во времени и пространстве.

Актуальность исследования подтверждается необходимостью снижения затрат на строительство карьера в результате определения оптимального направления развития горных работ, которое позволяет снизить как капитальные затраты так и себестоимость добычи полезного ископаемого.

На первом этапе исследования был проведен анализ существующих методов поиска оптимального развития горных работ в различных условиях на основе разнообразных подходов.

В целом можно выделить следующие методы определения рационального развития горных работ:

– на основе поперечных разрезов с построением графика режима горных работ;

– на основе погоризонтных планов;

– на основе анализ карьерного поля для горизонтальных и пологих залежей по методу В. В. Ржевского;

– на основе линейного метода горно-геометрического анализа на поперечных геологических сечениях.

На основе поперечного разреза отстраивается график режима горных работ. По критерию наименьшего усредненного коэффициента вскрыши определяется оптимальное развитие горных работ. Анализ графика режима горных работ позволяет выбрать наиболее эффективный вариант при максимальном угле откоса рабочего борта карьера.

По имеющимся данным можно построить план карьера на момент погашения горных работ с указанием трасс капитальных траншей и поперечное сечение по карьеру при принятой высоте уступа. Аналогичные планы горных работ отстраиваются для каждого горизонта. Использование погоризонтных планов позволяет повысить точность расчетов, по сравнению с поперечными сечениями. Как правило, погоризонтные планы вычерчиваются на кальке или с помощью опции «Слой» при использовании AutoCAD с нанесением на каждом слое геологических данных и контурами карьера. При наличии специализированных программ “Micromine” или “Surpac” составляется блочная модель или каркас рудных тел. Измеряя площади прирезаемых рудных тел и вскрышных пород и суммируя их определяется общая площадь отрабатываемая за год по вскрыше и добыче. Умножая площадь на высоту уступа определяются объемы вскрыши и полезного ископаемого. При наличии этих данных рассчитываются текущие коэффициенты вскрыши, а при необходимости изменения коэффициента вскрыши увеличивается или уменьшается объемов вскрышных работ в текущем году.

Для выбора оптимального направления развития горных работ для горизонтальных и слабонаклонных месторождений используется горно-геометрический анализ на основе изолиний. Данный способ основан на том, что на план наносится топоповерхность, а также изолинии кровли и почвы рудных тел. На основе этих данных определяется средняя мощность вскрыши и полезного ископаемого для определенной площади, которые наносятся на план горных работ. Затем, суммируя все значения по мощности вскрыши и умножая

на площадь квадрата, определяется объем вскрыши на отдельном участке. Аналогично определяется объем полезного ископаемого. Для этапа легко можно подсчитать коэффициент вскрыши.

На практике можно использовать линейный метод горно-геометрического анализа, который представляет собой развитие и упрощение графического метода, разработанного В. В. Ржевским. Однако от метода Ржевского В.В. его отличает низкая трудоемкость, при допустимой для сравнения вариантов погрешности расчетов. При этом методе оценивается развитие горных работ не по объемам или площадям, а по средней линии слоя.

При отработке горизонтальных и пологопадающих месторождений вскрышные породы складируются в выработанное пространство. При отработке крутопадающих месторождений вскрышные породы перемещаются во внешние отвалы, при этом объемы горных работ резко возрастают.

При определении оптимального развития горных работ при углубочной системе разработки необходимо построить изолинию равной добычи полезного ископаемого и опираясь на ее положение, используя график $H=f(\Sigma P)$, установить расположение дна карьера с наименьшей горной массой в контуре карьера.

В итоге отстраиваются два календарных графика. Рациональным является равномерный график горных работ, который получается за счет переноса части горной массы на более поздний или ранний сроки отработки карьера.

При этом важно определить конечный контур карьера, расположение которого основано на значении заложения борта карьера.

На основе имеющихся разрезов делается заключение о залегании рудного тела (глубина, угол падения) определяется возможность использования тех или иных систем разработки и устанавливаются размеры карьера, уточняются объем горной массы и объем полезного ископаемого в конечных контурах карьера. На основе данных принимается наиболее рациональное решение.

Литература

1 Ржевский В.В. Открытые горные работы. Книга 1. Книга 2. – М.: Недра, 1984.

САМОСВАЛЫ БУДУЩЕГО

Тишик М.А., Мальцева А.С.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: maltseva_95@bk.ru

Самосвал – универсальное и крупногабаритное транспортное средство, которое используется для перемещения и последующей выгрузки больших объемов грузов любого типа. Основным отличием самосвала от грузовика является наличие мобильного и просторного кузова, способного легко

подниматься и опускаться за счет специальных гидравлических рычагов, а также устройства самовыгрузки. Это также высокий борт, который дает возможность безопасно транспортировать сыпучие грузы. [1]

При упоминании карьерных самосвалов все сразу представляют огромную технику БЕЛАЗ, Caterpillar, Komatsu или Liebherr. Высотой с дом, с кузовом способным перевезти до 450 тонн угля или камня эти самосвалы давно работают по всему миру. Но технический прогресс не стоит на месте и в настоящее время компания European Truck Factory (ETF) разработало принципиально новый и инновационный дизайн-проект грузовика который сочетает в себе черты как больших, так и шарнирно-сочлененных самосвалов.

Рисунок 1 – Карьерный самосвал ETF MT-240

Модель MT 240 задумана германскими конструкторами как революционная разработка- своеобразный карьерный самосвал будущего. **Самосвал ETF** длиной 21,4м, шириной 7,6 и высотой 6,9 метров имеет полный привод всех пяти осей и может передвигаться в условиях бездорожья или по скользкой дороге, как в хороших погодных условиях, так и во время сильного дождя или во время снегопада. Особенностью самосвала является четыре управляемых оси, благодаря чему радиус разворота для такой техники просто поражает – всего 29 метров, учитывая собственную огромную длину – этот карьерный самосвал разворачивается практически на месте. Главная «фишка» грузовика – его модульная конструкция, что позволяет проводить быстрое техническое обслуживание – в случае поломки не надо ждать ремонта, элементы привода, оси, шасси или даже кабины меняются на новые модули за время от десяти до шестидесяти минут.

В машине установят сразу несколько двигателей суммарной мощностью 2574 л.с. 20 колес с независимыми осями в сочетании с передовой гидропневматической подвеской избавляют от типичных проблем больших самосвалов, таких как раскачивание при езде на неровных дорогах или при погрузке/выгрузке.

В отличие от серийных многотонных грузовиков с рамой расположенной выше осей, у самосвала ETF монорельсовая рама, проходящая между осями. Доставка огромной машины до карьера предусмотрена в разобранном виде в стандартных ISO-контейнерах, что значительно облегчает логистику. Разработка ETF предлагает целый ряд инноваций,

способных обеспечить более низкие цены на перевозку тонны груза. При этом экономия топлива может составить – порядка 25%, а производительность вырастет на 12%. Такие показатели, в свою очередь, дадут добывающим компаниям не только экологические преимущества, но и повлекут за собой снижение стоимости строительства.

Современный модульный дизайн дает уникальную возможность — создавать широкую гамму грузовиков с количеством ведущих мостов от 2 до 5 осей и более, с грузоподъемностью – от 88 до 240 тонн. Концептуальный принцип полно приводного самосвала с простой и быстрой заменой двигателя, коробки передач, рамы, подвески, привода, тормозов, дисков и шин, максимально снижает затраты на обслуживание и ремонт грузовиков. В ETF так же предлагают применение инновационного решения в использовании рамы автомобиля. Но самой грандиозной особенностью этого автомобиля можно считать возможность сцепки сразу нескольких таких машин в единый автопоезд. Таким образом, и без того немалая, если не рекордная, грузоподъемность МТ-240 сможет возрасти до 870 тонн.[2]

В конце апреля 2014 года в Минске наградили победителей конкурса дизайн-проектов «Карьерные самосвалы 2020–2030», который был организован тремя белорусскими организациями: журналом «Наука и инновации», Центром карьерной техники Объединенного института машиностроения НАН Беларуси и республиканской Ассоциацией правообладателей интеллектуальной собственности. [3] Ниже представлены работы победителей данного конкурса:

Рисунок 2 – Проект, занявший 1 место

Рисунок 3 – Проект, занявший 2 место

Рисунок 4 – Проект, занявший 3 место

Проект SuperTipperTruck, конечно, пока еще существует только в виде компьютерных рисунков. Однако заложенные в него революционные идеи вполне могут изменить наши представления о самосвалах не столь уж отдаленногобудущего.

Рисунок 5 – Проект самосвалаSuperTipperTruck

Автор разработки – ХайшанДенг – заведующий кафедрой промышленного дизайна Академии Искусств, расположенной в крупнейшем городе Южного Китая – Гуанчжоу.

Вся философия SuperTipperTruck – техническая бионика в самом полном своем проявлении. Базовые идеи проекта были заимствованы из структуры скелета и механики движений четвероногого животного. И в самом деле, даже внешне самосвал будущего похож то ли на собаку, то ли на кузнечика.

Автомобильное шасси было полностью удалено. Самосвальная платформа стала главным элементом, визуально связующим общий облик самосвала. Несущая рама превратилась в четыре независимых подвижных рычага, объединенных с узлами гидравлики, электроприводом и элементами подвески.

Традиционные автомобили-самосвалы могут осуществлять выгрузку только назад или на бок. Концепция Super Tipper Truck позволяет разгружать кузов в четырех направлениях практически на любой, даже на неровной поверхности.

От центральной трансмиссии, состоящей из мощного двигателя и коробки передач, пришлось отказаться.

SuperTipperTruck будут оснащать электроприводом с массивным блоком аккумуляторов или батареей водородных топливных элементов, от которых энергия будет передаваться на электромотор-колеса. Каждое из колес будет оборудовано собственным электродвигателем.

Кабина водителя, больше похожая на кокпит вертолета, может перемещаться вверх и вниз, как голова животного. Благодаря такой компоновке у концептуального самосвала появится возможность фронтальной разгрузки.

Боковая разгрузка будет осуществляться после наклона платформы в одну из сторон, а для разгрузки назад Super Tipper Truck будет смещать ходовые тележки к центру с одновременным опусканием кузова вниз.

Безопасность водителя также тщательно продумана. Кабина сверху защищена козырьком. Стеклянный колпак поставит обзор на один уровень с авиационными стандартами.

Проект SuperTipperTruck на конкурсе VDA Design Award, проводившемся немецкой ассоциацией автопромышленников (Verband der Automobile Industry), получил приз Red Dot Design Award, а через некоторое время наградой Spark Design Award его удостоили американские дизайнеры.

Сколь скоро подобные машины сойдут с экранов дизайнерских мониторов и воплотятся в металле? В ближайшее десятилетие это, скорее всего, не произойдет. А вот где-нибудь через полвека строительные машины, спроектированные по законам технической бионики, вполне могут стать реальностью.[4]

Список литературы:

1. http://sprosi.com.ua/innovatsii-v-stroitel-stve/sovremenny-e-samosvaly-primenenie-i-vidy/
2. http://pogruzovik.ru/karernyj-samosval-budushhego/
3. http://www.cardesign.ru/articles/konkursy_i_seminary/2014/06/20/6054/
4. http://mirtransporta.ru/trucks/421-raznostoronniy-samosval-tehnika-buduschego.html

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АДАМИ КАПИТАЛДЫ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Айкупешева Д.М
С.Сейфуллин атындағы Қазақ аграрлық техникалық университет, Астана қ
Қазақстан Республикасы
E-mail: dina.kz.72@mail.ru

Қазіргі таңда қоғамдық дамудың басты факторы ғылыми-техникалық прогресс емес, адам сапасы болып отыр. Біздің ойымызша жаңа менталитеттің құрылуы мен экономикалық қайта өңдеудің, шаруашылық субъектілердің ойлауы мен әрекетінің идеологиялық негізінің бірі, адам капиталы теориясы болу керек, ол қазіргі күндегі нарықтық экономика жағдайын есептеп, ондағы ғылым мен білім орнын анықтайды, халықтың әлеуметтік қарым-қатынасын құрудағы тұрақты теориялық база береді. Әлемдік жүйедегі болашақ орны мен рөлі адам капиталының сапасына байланысты.

XXI ғасыр басталғалы бері адам капиталын бағалау мәселесі күн тәртібіне шықты. Алайда, кешендік көрсеткіштерді есептеудің бірыңғай принциптері әлі де жасалған жоқ. БҰҰ-ның Экономикалық және әлеуметтік кеңесі бүгінде ұлттық байлықты анықтаудың маңызды принциптерін бір ізге түсіруді қолға алды. Оған мыналар енеді:

- қазіргі бір буынның өмір сүру ұзақтығы;

-белсенді еңбек кезеңі;

-жұмыс күшінің таза балансы;

-жанұя өмірінің циклі және т.б.

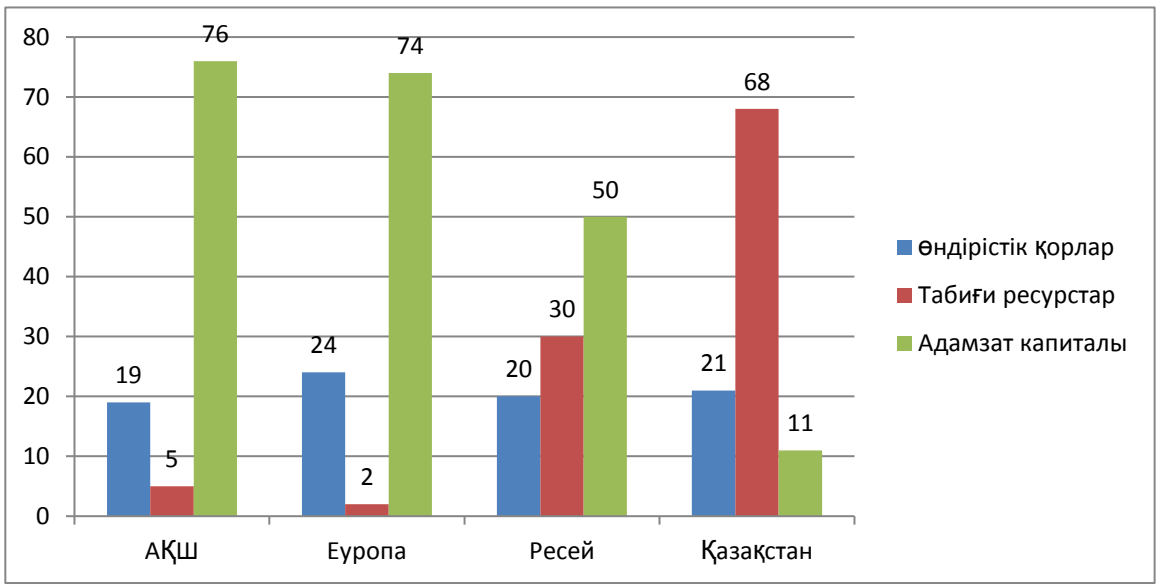
Адами капитал – адамдардың өндіріс процесіне қатысу кезіндегі қабілеті мен білімі, еңбек ету дәрежесі. Адам капиталының инвестициясына – денсаулық сақтауға, оқуға, техникалық білім алуға кеткен шығынды айтуға болады. Қазіргі уақыттағы тәжірибе көрсеткендей, экономикалық жетістік жаңа білім мен технологиялық үрдістерді қамтамасыз етуден басталады. Бүгінде табысқа жету үшін адам капиталының ресурстарын арттырудың орны ерекше. Сонда ғана экономикада әлеуетті инновация дамиды. Өйткені, инновацияның өзі бәсекеге қабілетті адам ресурстарына негізделеді. Жаңа ақпараттық, өндірістік, ғылыми және өзге де технологияларды жасап, жедел дамыта алған ел әлемдік нарықты көшбасшылар қатарынан орын ала алады [1].

Кез келген мемлекеттің капиталы үш топтан құралады:

Біріншісі – табиғи ресурстар (кен орындары);

Екінші – жылжитын және жылжымайтын мүлік (зауыттар, ғимараттар, автомобиль т.б.);

Үшінші – адам капиталы. Дамыған елдердегі барлық капиталдың ішінде адам капиталының үлесі орташа көлемде 75%-дан артық болса, біздің елдегі бұл көрсеткіш 10-12% (Жоғарыдағы диаграммаға қараңыз). Сондықтан бізге адам капиталы үлесін 5-6 есеге өсіру міндеті тұр (сурет 1).

Сурет 1.Мемлекет дамуындағы адам капиталының рөлі

Адами капитал теориясы тұрақты емес, ол үнемі дамып және жетілдіріліп отырады. Осы теорияның негізінде рыноктық экономикадағы адам жөніндегі барлық ілімдер қалыптасады [2].

Р.Макконелл және С.Л.Брю адами капитал инвестицияларын үшке бөледі:

1) білімге шығындар – жалпы және арнаулы, ресми және бейресми білім, жұмыс орнында т.б.

2) денсаулық сақтау шығындарының маңызы зор. Жақсы денсаулық ауру профилактикасы, диеталық тамақтану және тұрмыс жағдайын жақсартуға шығындар салдары – жұмысшылар өмірін ұзарту.

3) жұмылдыру шығындары - жұмыскерлерге өнімділігі төмен жерлерден өнімділігі жоғары орындарға көшуге көмектеседі

Барлық елдер рейтингте төрт санатқа жіктеледі:

-АДИ деңгейі өте жоғары елдер.

-АДИ деңгейі жоғары елдер.

-АДИ деңгейі орташа елдер.

-АДИ деңгейі төмен елдер.

Адам капиталы тұрғысынан ғылымға, білімге, бір адамға жұмсалатын қаржыны есептегенде біз, әрине, әлі де болса жоғары деңгейге көтеріле алмай отырмыз. Бүгінгі таңда тек білім-ғылым, жаңа технология салаларына бөлінетін қаржы Американың ішкі жалпы өнімінің 26 пайызын құрайды екен. Ресейде бұл көрсеткіш – 11 пайыз болса, Қазақстанда – 6,5 пайыз. Қазақстанда индустриялық-инновациялық бағдарламалар жүзеге асырылып жатыр [3].

Адам потенциалын дамыту тұжырымдамасының негізгі мағынасы адамның таңдау мүмкіндігін кеңейту. Негізінен бұл мүмкіндіктердің саны шексіз, соның ішінде жоғары деңгейде өмір сүруге қажетті, маңыздырағы үшеу: ұзақ және денсаулықта өмір сүруді таңдау мүмкіндігі, білімді алу мүмкіндігі және ресурстарға қол жету мүмкіндігі.

Адам потенциалының дамуы екі аспектімен сипатталады: адам потенциалы қалай қалыптасуда, екінші – ол қоғамда қалай қолданылуда.

Адами даму тұжырымдамасының ұстанымдылық сәтін сипаттайтын бірнеше айырмашылықты көруге болады:

- адами даму мүмкіндігін бөлшектеп талдау;
- Потенциалы бар жұмысшыларға көңіл бөліп қоймай, балаларға және болашақ ұрпаққа көңіл бөлу қажет;
- Білімге, біліктілікті жоғарылату және өндірістегі тәжірибе ретінде ғана емес, мәдениет бөлігінің құрамы ретінде қарау керек;
- әйелдердің ішкі өндірістегі белсенділігін жоғары мойындау маңыздылығы, олардың мәртебесін жоғарылату және әйелдердің теңдігін қолдау;
- экономикалық және қаржылық институттардың ғана емес, мемлекеттік емес, қоғамдық ұйымдар және мәдениет мекемелерінің қорғанышы болу.

Адами капитал теориясының идеялары мемлекеттің экономикалық саясатына елеулі ықпал етті. Адами капиталдың қалыптасу және даму факторлары 2-суретте бейнеленген.

Адами капиталдың қалыптасу және даму факторлары:

1. Капиталдың биологиялық құрылымы: өмір сүру ұзақтығы, табиғи деңгей, денсаулық сақтау жүйесі.

2. Капиталдың әлеуметтік құралымы: білім беру, біліктілік, білім, еңбек миграциясы, мораль, этика, мәдениет.

Сурет 2. Адами капиталдың қалыптасу және даму факторлары

Адам капиталының сапалы өсуі – бұл ең алдымен білім беру мен денсаулық сақтау саласын дамыту болып табылады. Яғни, дені сау, біліктілігі терең, әлеуеті жоғары адам – қуатты мемлекеттің басты тірегі.

Адам капиталын тез қарқынмен дамыту – ол біріншіден Қазақстанға басқа елдермен дамыған технологияның есебінен еңбек өнімділігін арттыру арқылы бәсекелесуге мүмкіндік береді, екіншіден – ол таусылмай жаңарып отыратын ресурс, үшіншіден – болашақ ұрпақтың жиналатын капиталы.

Адам даму үдерісін адам ресурстарының дамуымен ұштастырып та қарастырады. Себебі адам дамуы тұжырымдамасы да еліміздегі бүкіл халықтың сапалы өмірге, лайықты табысқа, білімге қол жеткізіп, денсаулығын сақтауды және қоршаған ортаның сақталуын көздейді.

Адам ресурстарының тұрақты дамуын тежейтін мәселелер көп, тежеуші мәселелер мен тұрақты дамытуды қамтамасыз ету бағыттары 1 кестеде көрсетілген [4].

Кесте 1

Адам ресурстарының тұрақты дамуын қамтамасыз ету мәселелері және оларды шешу жолдары

Адам ресурстарының тұрақты дамуын тежейтін мәселелер	Адам ресурстарын тұрақты дамуын (АРТД) қамтамасыз ету бағыттары
Мемлекеттік қаржыландырудың жеткіліксіздігі	1) АРТД қаржыландырудың кешенді жүйесін қалыптастыру; 2) АРТД қаржыландыруда мақсатты-бағдарламалық (жобалық) әдісті қолдануға көшу.
Адам ресурстарының тұрақты дамуын қамтамасыз ететін құқықтық негіздің әлсіздігі	1)нормативтік-құқықтық актілерді әзірлеуге тәуелсіз сарапшыларды, үкіметтік емес сектордың өкілдерін кеңірек тарту, салалық ғылыми сараптамаларды қолдану; 2)адам ресурстарының дамуын негіздейтін жүйелік құқықтық база жасау.
Медициналық қызметтер сапасының төмендігі	1) денсаулық сақтауды басқарудың халықаралық стандарттарға сәйкес тетіктерін қалыптастыру; 2) АР бүкіл өмірлік циклі барысында үздіксіз жүргізілетін «Денсаулық төлқұжаты» құжатын тәжірибеге енгізу; 3) тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі мен түрлері туралы халықты БАҚ арқылы уақтылы хабардар ету; 4) ҚР қолданылатын шетелдік дәрі-дәрмектерге үнемі мониторинг жүргізу (созылмалы аурумен науқас адамдар үнемі, тіпті үздіксіз тұтынатын дәрілік заттардың кенеттен еркін саудада болмай қалу жағдайларын тоқтату).
Жастарды мамандығы бойынша жұмыспен қамтуды жоғарылату	1) ЖОО мен мүмкін болатын жұмыс берушілер арасындағы әлеуметтік әріптестікті нақты келісім шарттармен бекіту; 2) аймақтағы алдағы 5 жылға қажетті маман-кадрлардың құрамы мен санын, экономиканың дамуына сай болжамдау жүргізу; 3) студенттерді аймақ кәсіпорындары мен мекемелерінің тапсырысы бойынша дайындау; 4) бүкіл әлемнің «білім экономикасы» жолына өтуімен байланысты ЖОО бітіруші-түлекке кәсіби біліктілігі құжатымен қатар

	интеллектуалдық ой-өрісін сипаттайтын арнайы сертификатты қоса беруді тәжірибеге енгізу.
Жұмыс берушілердің адам ресурстарының даму мәселесіне көңіл берілмеуі	1)мемлекет деңгейінде экономиканың қызмет көрсету саласында, жеке меншікте жұмыс істейтін қызметкерлерді оқытуға және біліктілігін арттыруға жағдай жасауын ескеретін арнайы ережелер қабылдау; 2) кәсіпорындарда АРТД арналған әлеуметтік-экономикалық ынталандырулар жүйесін еңгізу.

Адам капиталы – ол дамудың келесі жоғарғы сатысы инновациялық экономика мен білім экономикасын қалыптастыратын және дамытатын негізгі фактор. Инновациялық экономика – ол жоғары сапалы өмір, интеллект, білім, ғылым және жоғары сапалы адам капиталы.

Қазақстан алдағы онжылдықта қоғамды дамытатын негізгі күш ретінде адам капиталын тез қарқынмен дамытуға мүдделі. Ол біріншіден Қазақстанға басқа елдермен дамыған технологияның есебінен еңбек өнімділігін арттыру арқылы бәсекелесуге мүмкіндік береді, екіншіден – ол таусылмай жағарып отыратын ресурс, және үшіншіден, жиналатын болашақтың – болашақ ұрпақтың капиталы.

Әдебиеттер тізімі

1.Мухамеджанова А.Г. Человеческий капитал Казахстана: формиравание,состояние,использование-.Алматы: НИЦ «Ғылым»,2001,-45с

2.Оразәлі Сәбден. XXI ғасырға қандай экономикамен кіреміз. – Алматы: Қазақстан, 1997, – 192 б.

3.Капица С. Модель роста населения земли и экономическое развитие человечества // Вопросы экономики, 2000, №12, 85-106.

4.Меңдешұлы Ә. Қазақстандағы адам капиталы//Егемен Қазақстан, 2011

КОНСТРУКЦИИ ФУНДАМЕНТОВ В ВЫТРАМБОВАННЫХ КОТЛОВАНАХ

Шамов В.В.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: shamov62@mail.ru

В последние десятилетия в практике строительства широкое распространение получили фундаменты в вытрамбованных котлованах [1]. При устройстве таких фундаментов глубина трамбования обычно составляет 0,6-3м. Трамбовка, имеющая форму фундамента, падает по направляющей штанге с высоты 4-8м.

После вытрамбовывания котлован заполняется враспор монолитным бетоном или устанавливается сборный фундамент, имеющий близкие к котловану форму и размеры.

При вытрамбовывании вокруг котлована образуется уплотненная зона (рис.1), в пределах которой повышается плотность грунта и устраняются просадочные свойства. За уплотненную зону принимается массив грунта, в пределах которого плотность сухого грунта составляет более 1,55т/м^3.

Фундаменты в вытрамбованных котлованах подразделяются:

по глубине заложения: мелкого заложения при dp/dm≤1,5 (рис.1а) и удлиненные при dp/dm>1,5 (рис.1б)

по способу устройства: без уширения с плоской или заостренной подошвой (рис.1а) и с уширением основания(рис.1б).

По взаимному расположению и характеру взаимодействия с грунтом основания фундаменты подразделяются:

отдельно стоящие на которые не распространяется взаимное влияние одного фундамента на другой, как при вытрамбовывании котлованов, так и при передаче нагрузки на грунт;

ленточные прерывистые фундаменты, устраиваемые в близко расположенных один от другого котлованах, в которых необходимо учитывать взаимное влияние соседних фундаментов как при вытрамбовывании котлованов, так и при анализе их работы.

Целесообразно применять следующие виды фундаментов в вытрамбованных котлованах:

столбчатые – для каркасных промышленных, гражданских и сельскохозяйственных зданий при вертикальной нагрузке до 2000 кН;

ленточные прерывистые и столбчатые – для бескаркасных жилых и промышленных зданий при нагрузке до 300 кН/м;

Фундаменты с уширенным основанием рекомендуется применять при нагрузках свыше 500-800 кН.

При расстояниях в свету поверху между фундаментами $a_{min}>2b_m$ они рассматриваются как отдельно стоящие, а при $a_{min}< b_m$ – как ленточные прерывистые. Минимальное расстояние в осях между соседними фундаментами с уширенным основанием должно быть не менее $3b_m$.

а) б)

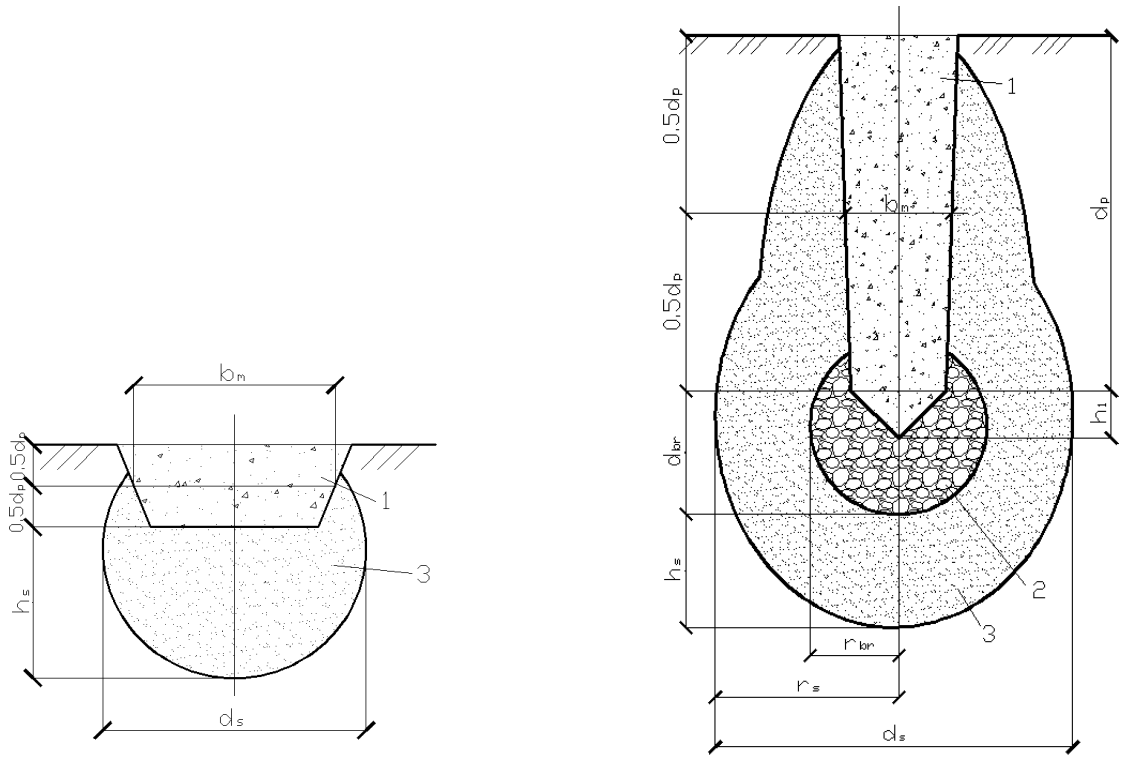

Рисунок 1 – Фундаменты в вытрамбованных котлованах
а – обычный; б – с уширенным основанием
1 – фундамент; 2 – втрамбованный жесткий материал; 3 – уплотненная зона

Форма трамбовок в плане при трамбовании котлованов под обычные фундаменты принимается квадратной, прямоугольной или круглой с плоским или заостренным основанием. Уклон боковых стенок трамбовок принимается в пределах от 1:15 до 1:3.

Для трамбования котлованов под фундаменты с уширенным основанием применяются трамбовки квадратной, шестигранной или круглой формы в плане с углом заострения нижнего конца 60-90°.

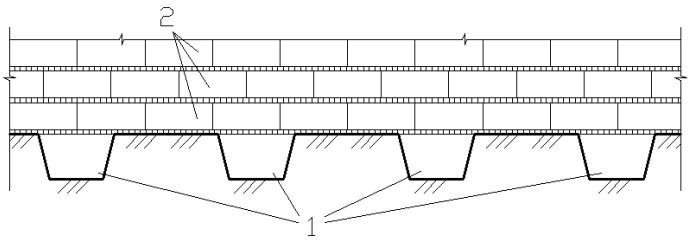
Сопряжение колонн с отдельно стоящими фундаментами осуществляется с помощью стакана, анкерных болтов, анкерной плиты. Для опирания фундаментных балок в верхней части фундаментов устраивают соответствующих размеров гнезда и устраивают балки на подбетонку или непосредственно на фундамент. Опирание кирпичных и блочных стен на отдельно стоящие столбчатые фундаменты осуществляется через фундаментные балки.

Конструкция подземной части зданий при ленточных прерывистых фундаментах в вытрамбованных котлованах включает:

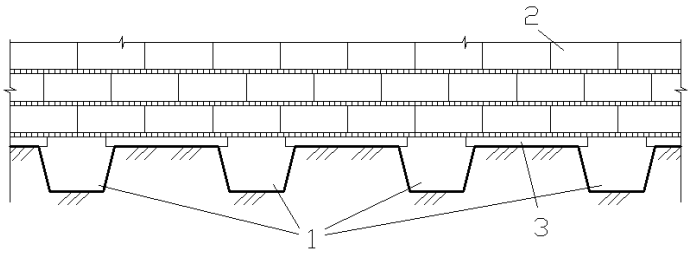
для кирпичных и крупноблочных зданий – сборные бетонные блоки на ленточных прерывистых фундаментах (рис.2,а), а при значительных расстояниях между ними дополнительно железобетонные перемычки (рис.2,б) или фундаментные балки;

для крупнопанельных зданий – цокольные стеновые панели и панели технического подполья на ленточных прерывистых фундаментах (рис.2,в).

а)

б)

в)

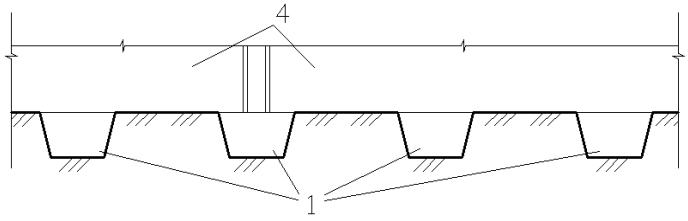

Рисунок 2. Конструкция ленточных прерывистых фундаментов
а – с бетонными блоками; б – с железобетонными перемычками; в – с железобетонными панелями
1 – ленточные прерывистые фундаменты; 2 – бетонные блоки стен подвала; 3 – перемычки; 4 – панели технического подполья.

Рассмотренные выше конструктивные решения фундаментов являются основными и наиболее часто применяемыми в строительстве. Однако, не следует отказываться от применения ленточных фундаментов в виду технологической сложности их устройства.

Под несущие стены зданий, как показывает опыт строительства, наиболее целесообразны ленточные фундаменты [2], кратчайшим путем передающие нагрузки на основание, и не требующих дополнительных, перераспределяющих нагрузку элементов. В грунтах подверженных неравномерному деформированию (просадочные, насыпные), ленточные фундаменты в полной мере позволяют использовать их собственную жесткость, увеличивая сопротивление неравномерным деформациям основания.

Устройство ленточных фундаментов в вытрамбованных котлованах со сплошным уширенным основанием выполняется вытрамбовыванием отдельных котлованов с составлением грунтовой перегородки между ними и последующим её довытрамбовыванием.

Длина грунтовой перегородки между котлованами для фундаментов со сплошным уширенным основанием, определяется по формуле

$$l_{br} = 0{,}7 b_{br} \qquad (2)$$

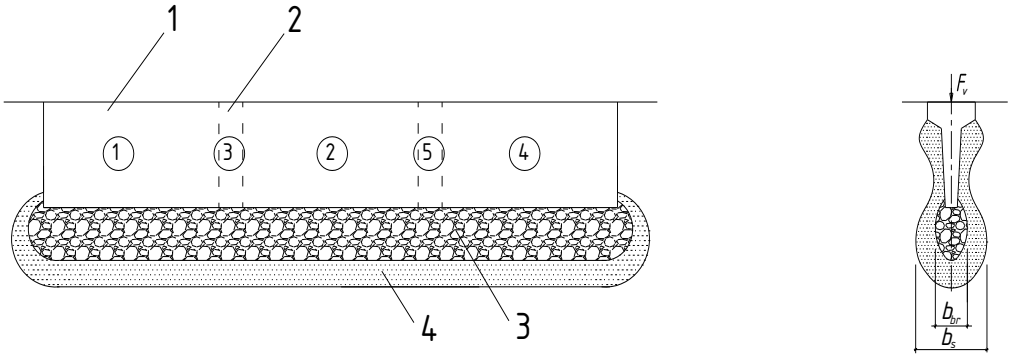
где b_{br} – ширина уширения из жесткого материала, м.

Длина грунтовой перегородки при вытрамбовывании котлованов для фундаментов с прерывистым уширенным основанием, при слиянии уплотненных зон, определяется по формуле

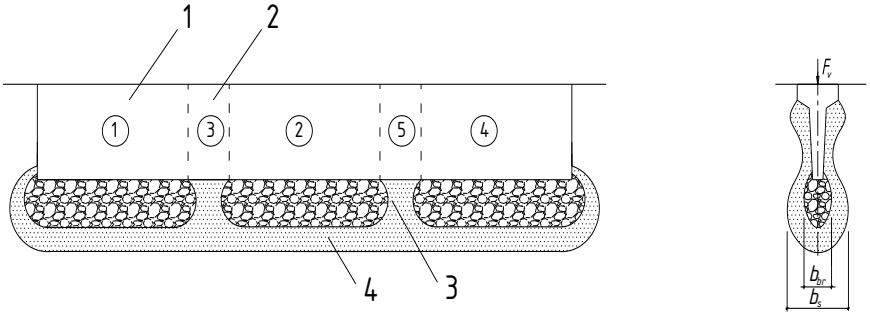
$$l_s = 0{,}7 b_s \qquad (3)$$

где b_s – ширина уплотненной зоны грунта основания, м.

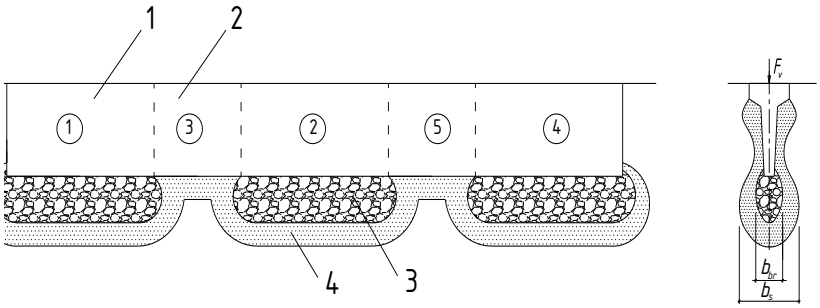
Проведенные исследования позволяют разделить по характеру взаимодействия с грунтом основания ленточные фундаменты в вытрамбованных котлованах (рис.3) на следующие виды:

а) со сплошным уширенным основанием

б) с прерывистым уширенным основанием, при слиянии уплотненных зон

в) с прерывистым основанием, без слияния уплотненных зон

Рисунок 3. Виды ленточных фундаментов в вытрамбованных котлованах с уширенным основанием: 1-вытрамбованный котлован; 2- довытрамбовываемая грунтовая перегородка;3- уширение из жесткого материала; 4- уплотненная зона; ① – ⑤ – последовательность вытрамбовывания.

Список литературы:

1. Пособие по проектированию оснований зданий и сооружений (к СНиП 2.02.01-83) / НИИОСП им. Н.М. Герсеванова. – М.: Стройиздат, 1986. – 415 с.

2. Шамов В.В. Ленточные фундаменты таврового сечения в вытрамбованных котлованах с уширенным основанием: Автореф. дис. … канд. техн. наук. – Киев, 1992. – 18с.

СЕКЦИЯ 5

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭНЕРГЕТИКИ: ОЖИДАЕМЫЙ ОПЫТ АСТАНЫ – МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЫСТАВКА «EXPO-2017»

ПОДГОТОВКА ТЕХНИЧЕСКИХ КАДРОВ НА ОСНОВЕ ИЗУЧЕНИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ

студ. гр. ПО-12 ко Закария А., рук. Хабдуллина З.К.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: Habdullina@rii.kz

В настоящее время в мире природные запасы исчерпываются и ученые мирового сообщества проводят научные исследования по получению электрической энергии альтернативным способом. иИзучив структуру

мирового потребления энергоресурсов (нефть, газ, уголь, ВИЭ, гидроэнергетика и атомная энергия), можно придти к выводу, что интерес к возобновляемым источникам энергии (ВИЭ) обусловлен: экологичностью, дешевизной, доступностью.

Казахстан не исключение. Сегодня научная общественность РК поднимает вопрос об использовании природных ресурсов Казахстана в качестве возобновляемых источников энергии - энергии ветра и солнца.

- Необходимость перехода к «Энергии будущего» продиктована объективными факторами;
- Человечество достигло черты, когда безответственное отношение к ресурсам недопустимо, уголь, нефть и газ могут закончиться;
- Следовательно «Энергия будущего» нужна для РК уже сегодня.

К возобновляемым источникам энергии относятся:

- ветроэнергетика;
- геотермальные источники;
- солнечные источники;
- гидроэнергетика;
- биотопливо.

Возобновляемая энергетика представляет:

- новые способы получения;
- передачи и использования энергии;
- высокую перспективность;
- низкую стоимость которой;
- не влияет на окружающую среду.

Развитие экономики Республики Казахстана напрямую зависит от внедрения «Энергии будущего». Данное направление усиленно цитируется на совещаниях, форумах, конференциях, в очередных Посланиях Президента РК Н.А. Назарбаева. РК должна войти в число 30 развитых стран мира. Появилось возможность применить и внедрить в РК “Энергию будущего”.

В этом направлении в РК проведены ряд мероприятии в частности по «ЭКСПО-2017».

22 ноября 2012 года Республика Казахстан стала победителем в борьбе на право проведения «EXPO-2017»

- 10 июня по 10 сентября 2017 года на «ЭКСПО-2017» примут участие более 100 стран.
- На выставке будут продемонстрированы достижения и перспективы использования возобновляемых источников энергии.
- Посетят выставку более 3 млн. человек.

Кафедра ЭЭиТЭ активно ведет работу по внедрению в учебный процесс специальности ЭЭ, ТЭ, ПО «Энергии будущего» на примере «Возобновляемых источников энергии», с целью подготовки технических кадров на основе изучения ВИЭ.

Было приобретено специализированное оборудование в рамках реализации программы TEMPUS:

– Тепловые солнечные коллекторы для нагревания воды 100л (открытого типа), 200л. (закрытого типа) Бюджет – 3 473евро.

– Метеостанция, включающая программируемый модуль для хранения информации. Компьютерный интерфейс с объемом памяти 2560 записей всех метео-параметров с указанием даты и времени. На дисплее отображаются 17 параметров. Предназначен для профессионального применения. Бюджет - 2 060 евро;

– Комплект оборудования для сборки фото-электрических комплектов (ФЭК или солнечных электростанций 12 вольт и 220 вольт). Солнечная панель 50 Вт(12 вольт) – 1 шт., солнечная панель 90 Вт(12 вольт)-1 шт,
солнечная панель 250 Вт (24 вольта)-1шт, контроллер заряда аккумуляторов 10А с функцией MPPT -2 шт., контроллер заряда аккумуляторов 20А с функцией MPPT-1 шт., аккумуляторы гелевые 100Ач – 2 шт, аккумулятор гелевый 150Ач-1 шт, аккумулятор гелевый 180Ач- 1 шт.Бюджет 2500 евро

Также были приобретены:

- Ветрогенератор 1,0 кВт, напряжение ветрогенератора составляет 24 вольта, имеет 5 лопастей. Бюджет 1500 евро;
- Тепловой насос, с теплопроизводительностью 10 кВт, потребление 4 кВт, питающее напряжение 380 В. Бюджет 7000 евро;
- оборудование по ВИЭ.

Кафедра ЭЭ и ТЭ ведет активную работу по изучению «Энергии будущего». Внедрены в учебный процесс специальностей «Электроэнергетика», «Теплоэнергетика», «Профессиональное обучение», дисциплины «Возобновляемые источники энергии».

По направлению энергосбережения в РК ведется огромная работа. Вопросы использования «чистой энергии» являются темами научных дискуссий не первое десятилетие. Рудненский индустриальный институт ведет активную работу по изучению «Энергии будущего»

Результатами является участие студентов и преподавателей в конкурсах со следующим темами:

– «Электроснабжение энергоэкономичного дома с помощью возобновляемых источников энергии, сооружаемого на территории вуза» и «Выбор системы теплоснабжения для запитки энергоэкономичного дома от ветроустановки и солнечной батареи»

– «Электроснабжение энергоэффективного дома и вспомогательных корпусов РИИ от возобновляемых источников энергии» и «Электроснабжение основных и вспомогательных корпусов РИИ от возобновляемых источников энергии»

– «Электроосвещение промышленных предприятий»

Студенты специальности «Электроэнергетика», «Теплоэнергетика» и «Профессиональное обучение»: Мұхаметәлі А., Закария А., Пилипенко Л.Д., Хабдуллина Г.А., Мажанова А.Т. были обладателями 3 места в конкурсе

«Ғылым Шарайнасы», с работой на тему «Применение возобновляемых источников энергии – основа реализации методов энергосберегающих технологий», рук. Хабдуллин А.Б., и на тему «Разработка и внедрение в учебный процесс лабораторного стенда «Рудненская теплоэлектроцентраль», рук. Хабдуллина З.К.

Для подготовки кадров технического направления на основе изучения возобновляемых источников энергии на кафедре создана лаборатория «ВИЭ»

- Изучается студентами «Монтаж, наладка, обслуживание возобновляемых источников энергии «Ветроустановки» и «Солнечные тепловые устройства»
- Проводятся лабораторные и практические занятия с помощью альтернативных источников энергии

Преподаватели и студенты результаты научных исследований публикуют и участвуют в различных конкурсах, конференциях, а также преподаватели кафедры ЭЭиТЭ проходят повышение квалификации в вузах Ближнего и дальнего Зарубежья по изучению и внедрению «Возобновляемых источников энергии».

Преподаватели и сотрудники вуза приняли участие в повышении квалификации в Висмарском техническом университете.

Изучают «Возобновляемые источники энергии» студенты при прохождении производственных практик по программе «Темпус», «IAESTE». Обучаясь и проходя практику, студенты выступают в различных конференциях, по Возобновляемым источникам энергии, сравнивают опыт в Зарубежье и применяют их здесь. Рудненский Индустриальный Институт готовит высококвалифицированных специалистов технического направления, владеющих теорией и практикой по направлению «Возобновляемые источники энергии».

Список литературы

1. Хабдуллина З.К. Внедрение инновационных технологий в учебный процесс по специальности «Электроэнергетика»: учебное пособие. – Рудный: РИИ, 2012г. – 110с.

2. Упушев Е. М., Болатбек Б. Б. Развитие возобновляемых источников энергии в Республике Казахстан в XXI веке // ҚазЭУ хабаршысы / Вестник КазЭУ. – 2012. – № 65 (89). – С. 38-44.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ «ЭНЕРГИИ БУДУЩЕГО», КАК РЕШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАДАЧ СОВРЕМЕННОСТИ

Иргибаева А.А.
ГУ «Карасуская средняя школа» отдела образования
акимата Карасуского района пос. Карасу
Республика Казахстан
E-mail - gulzat.zhan@yandex.ru

«…Мы желаем видеть Казахстан развивающейся в соответствии с глобальными экономическими тенденциями. Страной вбирающей в себя все новое и передовое, что создается в мире, занимающей в системе мирового хозяйства пусть набольшую, но свою конкретную «нишу», и способной быстро адаптироваться кновым экономическим условиям».

Н. Назарбаев

Мировой спрос на возобновляемые источники энергии (ВИЭ) постоянно растет. К 2050 году увеличение их доли в глобальном энергетическом балансе прогнозируется до 35%. Практически во всех развитых странах сегодня разрабатываются и реализуются программы, связанные с альтернативной энергетикой. Ее привлекательность вызвана неисчерпаемостью ресурсов, независимостью от конъюнктуры цен на мировых рынках энергоносителей, а также, что немаловажно, экологической чистотой. Основные преимущества ВИЭ – неисчерпаемость и экологичность – и послужили причиной бурного развития возобновляемой энергетики за рубежом и весьма оптимистических прогнозов относительно ее перспектив в ближайшие десятилетия.

Современный Казахстан - одно из государств с богатейшими запасами топливно-энергетических ресурсов. Однако нефть, газ, уголь являются исчерпаемыми природными богатствами. К тому же их использование приносит огромный вред человечеству и окружающей среде. Несомненно, что развитие альтернативных источников энергии – наиважнейшая экологическая, экономическая и даже политическая задача [1].

Словом, сегодня использование ВИЭ стало важным и обязательным направлением развития энергетики будущего. И Казахстан в этом плане обладает всеми необходимыми ресурсами.

В последние годы наблюдается динамичный рост и в плане развития солнечной энергетики. Однако использование энергии солнца невозможно без государственной поддержки. Среди стран, где существует такая поддержка, наиболее заметную роль играют США, Германия, Испания, Южная Корея и Япония – там программы развития этого направления энергетики стали национальными. Именно они и формируют сегодня мировой рынок солнечной энергетики.

До 2020-го в республике введут в эксплуатацию 34 объекта, использующих возобновляемые источники энергии. Общая мощность новых электростанций составит 1362,34 мегаватта. Больше всего энергии будут вырабатывать 13 ветроэлектростанций – 1081 мегаватт. 17 ГЭС будут давать 205,45 мегаватта, а четыре солнечные электростанции – 76 мегаватт.

На современном этапе выставка «Энергия будущего» очень важна для многих стран, ведь по прогнозам специалистов, основные мировые запасы энергии практически закончатся через 40-100 лет. В отличие от многих стран Содружества и мирового сообщества Казахстан располагает значительными потенциальными природными ресурсами. Около 42 процентов энергии в стране вырабатывается из угля, 29 – из газа, 17 процентов - из нефти.

Говоря о ветроэнергетике, необходимо отметить, что, по мнению многих специалистов, указанный вид альтернативных источников является наиболее перспективным направлением в развитии ВИЭ в Казахстане, так как республика занимает первое место в мире по потенциалу ветроэнергетических ресурсов на душу населения. Среднегодовые скорости ветра в Джунгарских воротах, Шелекском коридоре, Астане, Аркалыке и Форт-Шевченко достигают 7-9 метров в секунду, то есть можно сказать, что эти места являются природными станциями энергии. Скорость запуска существующих в мире ВЭУ начинается, как правило, с 4 до 5м/с. Среднемесячные скорости ветра в указанных районах не опускаются ниже значения 5,5м/с даже в июле то можно констатировать, что ВЭУ практически будут работать круглогодично. При этой скорости ВЭУ могут давать около 10% номинальной мощности. Это хорошо координируется со спадом электропотребления в летнее время. При сильном ветре, большем, например, 12 м/с, ВЭУ вырабатывают вполне достаточно электроэнергии, и зачастую ее приходится сбрасывать или запасать. А в холодные месяцы года, когда дуют попеременно ветры северо--западного или юго-восточного направлений "Евгей" и "Сайкан", представляющие собой одни из редких и интересных примеров орографического усиления ветров, ВЭУ будут выдавать мощности практически равные 100% их номинальной установленной мощности [2].

Развитие и совершенствование возобновляемых источников энергии обусловлены необходимостью формирования новой энергетической модели, восполнения энергодефицита и решения мировых экологических проблем.

Вопросы использования «чистой энергии» являются темами научных дискуссий не первое десятилетие. Однако в силу прочной привязки мировой экономики к углеводородным ресурсам повсеместное использование альтернативных источников энергии и низкоуглеродных технологий до недавнего времени было делом скорее условным, чем практическим. В настоящее время на фоне глобальных экологических угроз, связанных в том числе с нарастающей концентрацией углекислых газов в атмосфере, такое понятие, как «низкоуглеродная экономика» становится синонимом перехода глобального мира на менее углеродоемкие технологии выработки энергии. Но говорить – одно, а сделать это неотъемлемой частью экономического развития современности, как известно, не позволяет все та же привязка глобальной экономики и мировой валюты к конъюнктуре нефтяного рынка. Причем, значение здесь имеет то, что все мировые потоки нефтедолларов проходят через Федеральную резервную систему США. По мнению Генерального секретаря Международного бюро выставок (МБВ) Висенте Гонсалеса Лоссерталеса, уже сегодня тема «Энергия будущего» становится единой для всего человечества, поскольку глобальные экологические угрозы, в том числе нарастающий дефицит энергии, заставляют мир всерьез задуматься над перспективами развития «чистых технологий» [3].

В последние годы в Казахстане прогнозируется, что Казахстан может трансформироваться в государство, экспортирующее энергетические установки возобновляемого типа.

Ученые уже рассматривали два базовых сценария развития электроэнергетики. По оценкам отечественных ученых и специалистов, если сегодня не заниматься альтернативной энергетикой, то к 2024 году Казахстан получит уже не диверсификацию, а монофикацию, львиную долю в которой будет занимать угольная энергетика. Что касается другого сценария - перспективы диверсификации, то согласно расчетам специалистов: примерно 22% в структуре потребления электроэнергии в Казахстане могут составить гидростанции, ветроэнергетика и гелиоэнергетика.

Электроэнергия представляет собой весьма специфический вид продукции, который должен быть потреблен в тот же момент, что и произведен. Ее нельзя отправить «на склад», как уголь, нефть или любой другой продукт или товар, поскольку фундаментальная научно-техническая проблема аккумулирования электроэнергии в больших количествах пока не решена. Для дальнейшего развития возобновляемых источников энергии необходимо следующее:

— масштабное внедрение ветроустановок, солнечных батарей, гидроэлектростанций в состав «большой энергетики», с учетом неизбежного снижения цен на ветроустановки и роста цен на традиционное топливо;

— создание возобновляемых источников энергии, как большой, так и малой мощности, для решения проблем энергообеспечения удаленных и изолированных районов которые недостаточно обеспечены электроэнергией и практически не имеют другой, экономически выгодной альтернативы.

— внедрение стимулирующих механизмов: налоговые льготы; предоставление кредитов на продолжительный срок под льготный процент с отсрочкой платежей до окончания строительства; установление местных тарифов, которые позволят обеспечить возвращение капитальных вложений; создание информационной сети, системы образования, стажировок

К 2050 году увеличение их доли в глобальном энергетическом балансе прогнозируется уже до 35%. Практически во всех развитых странах сегодня формируются и реализуются программы развития альтернативной энергетики. Привлекательность этой энергии связана с неисчерпаемостью ресурсов, независимостью от конъюнктуры цен на мировых рынках энергоносителей, а также, что немаловажно, экологической чистотой.

Основное преимущество возобновляемых источников энергии — неисчерпаемость и экологичность. Эти качества и послужили причиной бурного развития возобновляемой энергетики за рубежом и весьма оптимистических прогнозов их развития в ближайшие десятилетия.Чистая или зеленая энергетика — одна из самых перспективных отраслей «зеленой» экономики. Темпы роста инвестиций в зеленую энергетику последнее десятилетие растет в среднем на 33%, опережая другие отрасли.

В ООН подсчитали, что необходимо инвестировать около 2% мирового ВВП в период 2010-2050 гг. на научные исследования, обучение, новые технологии и на развертывание зеленой инфраструктуры. По подсчетам ряда исследовательских центров, только на борьбу с глобальным потепление необходимо привлечь около 500 млрд — 1 трлн долларов США в год в ближайшие 10 лет [4]

Главными причинами, обусловившими развитие альтернативной энергии, выступают обеспечение энергетической безопасности, сохранение окружающей среды и обеспечение экологической безопасности, завоевание мировых рынков возобновляемых источников энергии, сохранение запасов собственных энергоресурсов для будущих поколений, а также увеличение потребления сырья для неэнергетического использования топлива.

Развитие возобновляемой энергетики также названо одним из приоритетных направлений формирования отраслей «экономики будущего», обозначенных в Государственной программе по форсированному индустриально-инновационному развитию. ЭКСПО-2017 - национальный проект, величайшая возможность для Казахстана получить новые энергетические и зеленые технологии. Проведение выставки благотворно повлияет на имидж страны, развитие экономики, а также осветит одну из самых актуальных тем - «Энергия будущего», то есть альтернативные и возобновляемые источники энергии, которые волнуют мировое сообщество [5].

Перспективы создания ВИЭ мирового уровня в нашей стране изначально гораздо более обнадеживающие именно в силу исключительно благоприятных природных факторов прежде всего в силу больших площадей и лучших ветровых условий. В сравнении с Европой и Азией ветроэнергетические мощности в Казахстане, при внедрении специальных инновационных усовершенствований, могут вырабатывать от 30% больше электроэнергии. Как было отмечено выше, еще большие возможности можно получить путем применения специальных инновационных решений, повышающих выработку и плотность размещения мощностей на единицу площади.

Благодаря простоте изготовления, строительства и монтажа, экономии масштабов и местному содержанию ожидается, что удельная стоимость мощностей составит около $1 млн./МВт, что почти вдвое меньше аналогичного показателя для ГЭС и ТЭС. Для сравнения, стоимость строительства Балхашской ТЭС мощностью 1320 МВт составит около $2,3 млрд., или около $1,7 млн./МВт. Стоимость импортных ветровых установок составляет около $1,5-2 млн./МВт и выше.

Вместе с тем, наибольшая выгода от развития ВИЭ будет получена благодаря созданию и производству собственных ветровых инновационных турбин в РК, дающих дополнительные стоимостные и производственные преимущества. Кроме того, это приведет к дальнейшему развитию сопутствующих и связанных отраслей, таких как строительство, производство сопутствующих синтетических материалов, электротехнического оборудования, которые уже имеются в Казахстане. Важно, чтобы при этом

специальные конструкторские разработки и размещение ветровых мощностей не должны представлять шумовой дискомфорт населению угрозу перелетным птицам и дикой фауне Казахстана, а также не создавать помехи радио навигационной связи.

Таким образом, развитие и внедрение технологий ВИЭ на отечественных предприятиях будет наилучшим образом способствовать развитию производства электрической и тепловой энергии из экологически чистых и неисчерпаемых источников даровой энергии, повышению не сырьевого экспортного потенциала Казахстана, а значит отвечать важным инициативам программы ФИИР Казахстана и развитию его "зеленой" промышленности и создании на ее основе экспортного "зеленого" энергетического моста, соединяющего Европу, Центральную и Юго-восточную Азию и КНР.

Программа ФИИР РК, инициированная Президентом Н. А. Назарбаевым и Правительством РК должна быть направлена на индустриализацию страны с целью внедрения инновационных технологий, направленных на устойчивое и экономически выгодное развитие ее таких сравнительных преимуществ, одной из которых являются богатые источники ВИЭ.

Не случайно, что именно в области ВИЭ Казахстан смог продемонстрировать возможность создания с нуля большой рыночной стоимости и впервые получить престижную номинацию RedHerring 100 Global.

В Казахстане совместно с Программой Развития ООН изучен ветровой потенциал на ряде площадок, по результатам которых составлен ветровой атлас Казахстана.

Казахстан предлагает уже сейчас создать международную базу данных энергии будущего, для того, чтобы наглядно продемонстрировать достижения разных стран в этой области на международной выставке EXPO-2017 в Астане.

То есть, уже сегодня Казахстан готов выставить ряд интереснейших с точки зрения научной новизны и практической значимости проектов. А выставка EXPO 2017 позволит объединить усилия ученых мира по развитию экологически чистых и возобновляемых источников энергии.

Проект становится поистине национальным. Идею о проведении выставки EXPO 2017 в нашей стране с особым энтузиазмом восприняла самая активная часть общества – студенты. Молодежь в большинстве своем уверена в том, что подобного рода выставки помогут в развитии экономики, культуры, а также социальной сферы государства. [6].

Благодаря технологическим новациям у Казахстана есть возможность не просто поставить ВИЭ на службу стране и ее народу, но сделать это наиболее выгодным и рентабельным образом, с тем чтобы львиная доля затрат на производство оставалась в республике и экспортировать за рубеж.

Список использованной литературы:

1. http://group-global.org/ru/publication/29222-ekspo-2017-astana, Энергия будущего: глобальные тренды и технологии. Т. Бабкина;
2. http://yznaika.com/notes/454-expo-2017-astana;

3. Источник: http://vechastana.kz/expo2017/energiya-budushchego-glavnaya-tema-ekspo-2017/ Вечерняя Астана © wwww.vechastana.kz;
4. http://expoandwomen.com/ru/dvadtsat-pyat-faktorov-aktualnosti-provedeniya-vyistavki-ekspo-2017/ Тридцать факторов актуальности проведения выставки «ЭКСПО – 2017»;
5. http://www.inform.kz/ru/ekspo-2017-velichayshaya-vozmozhnost-dlya-kazahstana-poluchit-novye-energeticheskie-i-zelenye-tehnologii-r-zhoshybaev_a2810061 ЭКСПО-2017 - величайшая возможность для Казахстана получить новые энергетические и «зеленые» технологии;
6. http://www.kazenergy.com/kz/4-54-2012/6770-expo-2017-.html EXPO 2017. Отражение потенциала Казахстана;

EXPO ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨРМЕДЕГІ ЕЛОРДА КЕЛБЕТІ

Нұғыманова Альбина
Рудный қаласы әкімдігінің
«№7 мектеп-гимназиясы»КММ, Рудный қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail: rudny_sh7kaz@mail.ru

2017 жылы ел күтетін үлкен шара –EXPO көрмесі.1851 жылы Лондонда өткізілген «Барлық халықтардың өндірістік жұмыстарының ұлы көрмесінен» басталып, бүгінгі күнге дейін жалғасуда.1928 жылы Парижде көрме қызметін реттеу мақсатында Халықаралық көрме бюросы құрылды. Бүгінгі күні ол өте ежелгі және өкілетті халықаралық құрылымдардың бірі (оған 166 ел мүше). Халықаралық көрме бюросы халықаралық көрмелер принциптері мен мақсаттарының сақталуын, халықаралық қызметтесу шеңберінде білім беру, инновациялар саласында, жалпыадамзат мәселелері бойынша пікір алмасу жөніндегі ғаламдық сұқбат-кездесулер ұйымдастыруды қадағалайды. Халықаралық Көрме Бюросы 1928 жылы 22 қараша айында, Париж қаласында қол қойылған Халықаралық көрмелерге қатысты Конвенция өтінімдерін қамту және бақылау негізінде құрылды. Оның мүшесі болып мүше-мемлекеттердің Үкіметтері болып табылады. ХКБ штаб-пәтері Париж қаласында орналасқан.
2011 жылдың 10 маусымында Париждегі Халықаралық көрмелер бюросының штаб-пәтерінде EXPO-2017 жобасының ұлттық үйлестірушісі, Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің жауапты хатшысы Рапиль Жошыбаев ХКБ-нің Бас хатшысы Винсенте Гонсалес Лоссерталеспен кездесті. Кездесу барысында Рапиль Жошыбаев ҚР Премьер-Министрі қол қойылған Қазақстан Республикасының ресми өтінімін тапсырды. Сөйтіп 10 маусымда Казақстан Астанада EXPO-2017 көрмесін өткізу бойынша сайлау нақанына кірісті. Жыл соңына дейін Қазақстан Республикасының экономикалық даму және сауда Министрлігі жыл соңына дейін өтінім құжаттамасын (көрмені өткізу тұжырымдамасы, техникалық-экономикалық негіздеме, көрмені өткізу жоспары, қонақтардың қауіпсіздігі мен оларды қарсы алу туралы

инфрақұрылымдық шешімдер) дайындап оны Халықаралық көрмелер бюросына тапсырады деп күтілуде.[1]

ХҚБ талаптарына сай көремені өткізуге белгіленген үш ай ішінде Астана қаласының әлемнің 100 мемлекетінен 3-4 млн. адамды қабылдайтындай шамасы болу керек.

Қазақстанның астанасы EXPO-2017 халықаралық мамандандырылған көрме өткізілетін орын болып сайланды. Астана – жеңімпаз қала. Астанадағы EXPO-2017 көрмесі ТМД елдері мен Орталық Азия аумағындағы өткізілетін ең алғашқы халықаралық деңгейдегі көрме болмақ.Ұйымдастырушылармен таңдалған тақырып Future Energy (Болашақ қуаты) болып табылады. Қазақстан энергетиканы дамытуға өз үлесін қосуға және Астанада альтернативтік энергетика саласында таңдаулы ойшылдар мен жобаларды жинауға ұмтылып отыр. Бұл тақырып энергия сақтау бойынша таңдаулы әлемдік технологиялармен, әлемде бар альтернативтік күн, жел, теңіз, мұхит және термалдық су энергияларын пайдалану бойынша жаңа жобалар мен технологиялармен кеңінен таныстыруға мүмкіндік береді.

Жақында Италия мен Оңтүстік Корея өкілдері арнайы мамандандырылған халықаралық «ЭКСПО-2017» көрмесіне қатысу туралы шартқа қол қойды. Италияның қатысуы туралы шартқа «Астана ЭКСПО-2017» ҰК» АҚ басқармасының төрағасы Ахметжан Есімов және «ЭКСПО-2017» итальяндық секция комиссары, Италия Республикасының Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі Стефано Раваньян қол қойды. Кездесу барысында ұлттық компания басшысы ЭКСПО-2017 көрмесіне жүргізіліп жатқан дайындық туралы, Италияның қатысу шарты және жаңартылатын энергия көздерін дамыту саласында екі ел арасындағы екіжақты ынтымақтастықтың қазіргі жағдайы мен болашағы туралы әңгімеледі. «Көрме өткізудегі Италияның тәжірибесі біз үшін өте тиімді. Миланда өткен ЭКСПО-2015 табысты көрме болып саналған. Жаңартылатын энергия көздері саласындағы Италия жетістіктерін ескере отырып, ЭКСПО-2017 көрмесінде сіздің еліңіз осы саладағы ең жаңа технологиялармен таныстырады деп үміттенеміз», – деп атап өтті А.Есімов. Айта кету керек, Италияда «жасыл» технологиялар белсенді қолға алынып, отынды әртараптандыру саясаты жүргізілуде. Итальяндық секция комиссары Италияда электроэнергия өндіруде 2015 жыл бойынша жаңартылатын энергия көздері үлесі 38,4% құрағанын хабарлады. Италия үкіметі жел және күн энергиясын дамыту саласын ұзақ мерзімді дамудың басымдығы деп біледі. Қазіргі уақытта Италияда күн энергиясын өндіретін 150 мыңнан астам кәсіпорын жұмыс істейді. «Біз өзіміздің ұлттық павильонымызды толтыру үшін қызу дайындық үстіндеміз. ЭКСПО-2017 көрмесінің әлемдегі баламалы энергияның дамуында маңызы зор», – деді Стефано Раваньян. Сол сияқты Оңтүстік Корея да көрмеде баламалы және жаңартылатын энергия көздері саласында өз жұмыстарын көрсетуге дайын екендерін білдірді. Кореяда жаңартылатын энергия көздері 2008 жылдан бері дамып келеді. Билік 2030 жылға қарай жаңартылатын энергия үлесін 11%-ға көтеру туралы жоспар құрған. Жаңа және жаңартылатын энергияның 76%-дан астамы қоқыс

қалдықтарынан жасалған. Мұндай өндірістің шығындары күн энергиясын өндіруде 10%, ал жел энергиясын өндіруде 66%-ды құрайды. Қоқысты өңдеу арқылы энергия алу Оңтүстік Корея энергетикалық саясатының жаһандық жылыну салдарымен күресі бойынша тиімді шара ретінде қарастырылған. Демек, «Болашақ энергиясы» жобасының түпкі ойы тұрақты қуат көздерін басқаруды қамтамасыз ететін шешімдер мен әдістерге қоғамдастық назарын аудару болып табылады. Энергия – бұл адамзат тіршілігінің дамуына жағдай жасаушы және ынталандырушы бірден-бір табиғи қайнар көз. Астанада өтетін ЭКСПО 2017 көрмесінің осы ұранмен ту көтеруі де бекер емес. «Астана ЭКСПО-2017» көрмесіне билеттер 10 маусымнан бастап сатыла бастады. Қазіргі таңда туроператорларға арнайы тиімді баға қойылып отыр. Яғни, 2016 жылдың 10 шілдесі мен 10 тамызы аралығындағы промо кезеңде туроператорлар көрмеге билетті арнайы бағамен сатып ала алады.Ел Тәуелсіздігінің 25 жылында еліміз жеткен жетістік мол. Әсіресе, энергетика саласындағы жұмыстар жүйелі.Белгіленген бағыттардың қай-қайсысы да – біздің еліміз үшін негізгі ұстанымдар. Себебі, оның әрбіреуінің астарында мемлекетіміздің саяси-экономикалық орталығы ретінде Елордаға тән барлық мүдделермен қатар, астаналық қауымның жайлы тұрмысы мен жасампаз келешегін қолдап, игілігін қорғау міндеті жатыр.Мемлекеттің алдына асқақ, бірақ қолдан келетін нақты міндеттер қоя отырып, Елбасы өз Жолдауында әр аймақта және экономиканың әр саласында жүзеге асырылуы қажет макро көрсеткіштерге баса назар аударады.Астананың аса қуатты экономикалық базаға арқа сүйейтін әл-ауқаты көп ыңғайда алға қойылған мақсаттың орындалуына тікелей тәуелді. Елордадағы оның жетеккүші инновацияға негізделген индустрияландыру мен шағын және орта бизнестің дамуы болуы керек.[2]

ЭКСПО-2017» көрмесіне орайластырған, бүкіл қалалық облыстар атсалысып отырған жобалардың барлығы мұқият іске асырылуы тиістігін мысалмен көрсету үшін энергия үнемдеу тақырыбында бірнеше жобалар ұсынылуда.

Әрине, тұтастай алатын болсақ, онда осынау шаралардың барлығы – Мемлекет басшысының Жолдауы аясында елордалықтар тұрмысына қолайлы жағдайлар жасау үшін атқарып жатқан кешенді шаралардың бір парасы ғана.

Осы тұрғыдан алғанда, «Мәңгілік ел» ұлттық идея ретінде біздің еліміз үшін қуатты, көркею жолындағы мемлекет құрудың мәнісін ашатын аса терең, қастерлі ұғым саналады.

Көрме аясында туған елге шынайы сүйіспеншілік әрқайсымыздың маңдай теріміз, өмірдегі жетістіктерімізден ғана емес, әр азаматтың өзінің өскен, өмір сүрген ортасының «мәңгілік өсіп-өркендеуіне» деген руханимұраттастығынан, тілеулестігінен байқалып тұруы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер

1.Қ.Р баспасөз қызметінің мәлімдемесі Париж,22 қараша 2012ж
2.Ғаламтор ресурсы

ЭКСПО – БОЛАШАҚҚА БАСТАР ЖОЛ

Бақытжан Қымбат Алматқызы
Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық
колледжінің III курс студенті
Ғылыми жетекшісі: Мырзагалиева Айнур Балгабайкызы, заң
ғылымдарының магистрі
Қазақстан Республикасы, Арқалық қаласы,
Tgk76@mail.ru

Адамзат ақыл- ойының табыстарының бірі - Бүкіл әлемдік жетістіктер көрмесін ұйымдастырудың 160 жылдан астам тарихында Орталық Азия аймағы, тіпті ТМД мемлекеттерінің ешқайсысында да Халықаралық көрме жалауы желбіреп көрген жоқ. Осыдан төрт жыл бұрын бұл құрметке тарихта алғаш рет Тәуелсіз Қазақстан ие болды. Бұл- Тұңғыш президентіміз, әлемдік дәрежедегі Сара саясаткер Нұрсұлтан Назарбаевтың Халықаралық дәрежедегі үлкен беделінің арқасы екендігі даусыз. Егемен еліміз үшін ғасыр сыны іспетті осы бір жаһандық шараны өткізу бастамасы Мемлекет басшысының тікелей басшылығымен іс жүзіне асырылуда. Н.Назарбаевтың бастамасы мен ЭКСПО-2017-ні ұйымдастыру және өткізудің ұлттық жоспары жасалынды. 2012 жылы 22- ші қарашада Халықаралық көрмелер бюросының Бас ассамблясында құпия дауыс берудің нәтижесінде талайды артқа тастап мәртебесі үстем болған біздің еліміз бүгінде ЭКСПО көрмесіне қызу дайындық үстінде. ЭКСПО-2017 нысандарын көрмеден кейінгі кезеңде тиімді пайдаланғанда ғана оны табысты өтті деп айта аламыз. Менің ойымша көрме нысандарын халықаралық шарадан кейінгі пайдалану мәселелері жеткілікті қарастырылған.Тиянақты жоспарланған қадамдардың арқасында көрмеден кейін нысандарды Астана қаласымен қабыстыра дамыта аламыз. Орнықты дамудың,энергияны тиімді пайдаланудың осындай үлгісі арқылы Астана өздеріңіздегі басқа қалаларға ғана емес,әлем елдеріне де үлгі көрсеткені абзал.Айтса айтқандай тақырыбын «Болашақ энергиясы» атауымен бекіткен көрме нысандарын электр энергиясымен қамтамыз етуді де жаңаша тәсілмен бастамақшы.Ол үшін Ақмола облысының Ерейментау қаласында ірі жел электрстансасы салынады. Алғашында қуаты 45 м Вт болатын,кейін 300 мВт-қа көтерілетін ірі жел электрстансасы ЭКСПОқалашығын электр энергиясымен қамтамасыз етеді. Қазір құрылыс жұмыстары кесте бойынша қарқын алу үстінде.Бұл әзірге басы.Қоршаған ортаны қорғай отырып, «жасыл экономиканы» жандандырудың ең озық тәсілдері мәре сызығы жақындағанда жарияланса керек. Тіршілікті табиғат ананың тартуымен үйлестіру жолында тың жаңалықтар ашу үшін үлкен ғалымдар тобы тынымсыз тер төгіп жатқаны да күмәніңіз болмасын.Ықылым заманның өзінде ұшқыш кілем мен сиқырлы сақинаны ойлап тауып,Көлтаусар мен Желаяққа еріп қиялдаған қазақтардың құпиясы һәм [1] қызығы алты құрлықты аңтарыла қаратындығына сенім мол.

Жалпы алғанда, дамыған,заманауи мемлекетті қалыптастыру,жаңа елорданың тұғырын биіктету бағытындағы ұстанымдарым көпшілікті қызықтырады. Қазақстанның өзекті әрі түйткілді мәселелерді шешуге деген ұмтылысы айрықша. ЭКСПО көрмесін өткізудегі әлемнің көптегенмемлекетінің үздік тәжірибесіне талдау жасады. Осыған байланысты біз үшін көрмені өткізу елімізге қандай пайда әкелетіні және аяқталғаннан кейін не болатыны ерекше маңызды. Бұл мәселе көптеген азаматтарымызды да толғандырады. Үлкен күшпен құралған инфрақұрылым лайықты қолданысқа еніп,елордамызға және барша елге пайдасын тигізуі үшін қолдан келгеннің барлығын жасауға тиіспіз. Алағы уақытта елімізде газ өндіру көлемі ұлғайып, жылы бұл көрсеткіш млрд текше метрге дейін жетуге тиіс. Биылғы көрсеткіш млрд текше құрайды деп жоспарланған.Бұл бізге газ экспортын арттыруға және оны ішкі нарықта белсенірек пайдалануға жол ашады. Яғни, көмірдің орнына газ генерациясын дамытуға болады. Бұл қоршаған ортаға таралатын зиянды қалдықтар мөлшерін айтарлықтай азайтуға септігін тигізбек.

ЭКСПО көрмесінің қонақтары тұтынатын қуаттың басым көпшілігі жаңартылмалы энергия көздерінен алынады. Ал ғимараттар күн және жел энергиясын қолданатын энергия қондырғыларынан «қоректенсе», жаңартылатын энергия ЭКСПО аумағында жолаушыларға қызмет көрсететін электромобиьдер яғни, сутекті автобустар мен троллейбустарды да қамтамасыз етпек. Көрме нысандарының құрылысы кестеге сай жүргізіліп жатыр. Қазір құрылыс жұмыстарының 85 пайызы толықтай аяқталған.[2] Құрылыс жұмыстары жыл соңына дейін тәмамдалады. Қазірдің өзінде дайын болып қалған павильондар қазан айының соңынан бастап көрмеге қатысушыларға беріле бастамақ. Біз табиғи қуат көздері баршаға ортақ болуға тиіс деп санаймыз. Себебі, жасанды энергия сарқылады,ал табиғаттың өзінен алынған қуат ешқашан сарқылмайды,сондай-ақ ол қоршаған ортаға да зиян келтірмейді.

«Ауызды қу шөппен сүрте берсек» ешкім Қазақстанға барын беріп,білгенін үйретіп кетпейтіні белгілі. Сол себепті,отандық мамандар қол қусырып қарап отырған жоқ. Алысқа бармай-ақ,Астананың іргесіндегі Арнасай ауылында жасалып жатқан тірліктер бүгінде еліміздің әр түкпіріне таралып,біртіндеп қолданысқа енуде. Бұл ауылда жиырмадан астам «жасыл» технология түрі жолға қойылған. Дүниежүзіне таралған тәсілдері айтпағанда,жергілікті мамандардың өздері жаңалық ашып,ауыз толтырып айтуға тұратын дүниелерді жасаған. «Жасыл» экономикаға көшуге деген талпыныс басқа пайдалы жақтарын айтпағанда, экономикалық тұрғыда тиімді екенін осы ауылдың тәжірибесіне қарап көз жеткіздік. Ауылдағы орта мектеп, балабақша,аурухана,әкімдік ғимараттары автономды жылыту жүйесіне көшкен екен. Жер астында орналасқан фитодиодты жылыжайлар,жайқалып тұрған көкөністердің исі мұрын жарады. Жаңа технологияларды үйрететін аудиториялары бар,асхана,қонақүй де жұмыс істеп тұр.Әлгінде айтып өткен ғимараттардың бәрі пиролиз пештермен жылытылады, күн батереяларының,жел генераторларының қуатын пайдаланып,жарық диодты шамдарды пайдаланады. Соның арқасында жергілікті Вячеславка орта мектебі

бір жыл ішінде 3 миллион теңге бюджет қаржысын үнемдепті. Бұл іс-шара өтпеген күндердегі көрсеткіш. Ал іс-шара өткеннен кейінгі пайданың шарш етектен болары айдан анық. «Жасылдандыру» тәжірибесін әсіресе,ауылдық жерлерге таратудың мағызы ерекше.Сондай-ақ,оның қалалық жерлердегі нысандар үшін де пайдасы ұшан-теңіз.[3]

Мәселен,қонақүйлерді энергия үнемдейтін технологиялармен неге жабдықтамасқа?!Үнемі шамдар жарқырап тұрса,қол жуатын,кептіретін жерлер сенсорлы болса,оның несі жаман?! Одан кәсіпкерлер ұтпаса,ұмылмайды. Бизнесін өркендетіп,экологияға да үлес қосады.Арқадағы,солтүстік пен шығыс аймақтардағы алты ай қыста табиғат аясында орналасқан демалыс орындарының біразы жабылып қалатыны жасырын емес. Себебі,клиент азаяды,шығын көбейеді.Мұның бәрі энергияны тиімді пайдалана білмегеннің кесірі. Қазір орталық осыны алдымен халыққа көрсетіп,содан соң ықыласы оянғандарға үйрету үшін жұмыс істеп жатыр. Бар жұмысты Үкіметке ысырып қоймай,халықтың өзі де тиімді энергияға қол жеткізе алатынын дәлелдемек. «Экономика-үнемді болуға тиіс» деген қағида бар. «Жасыл» технологияларды қолданудың арқасында «жасыл» технологиялар халық академиясы» білім тарату орталығы үнемшілдіктің үлгісін көрсетіп отырған жайы бар. Мәселен, орталық күн энергиясымен жұмыс істейтін су жылытқыш қондырғылардың арқасында 100 пайыз ыстық сумен қамтылыпты. Күн сайын 1 000 литр су ысытылатынын ескерсек,бір жылда 3200 кВт электр энергиясы үнемделеді деген сөз. Пиролиздік қазандықтар көмірді 40 пайызға үнемдейді,кешендегі су жылыту қондырғылары да 75 пайызға үнемді. Жарық диодтарын пайдаланып электр энергиясының шығынын екі есе азайтқан. Қысқасы, «жасыл» экономиканың пайдасын шашетектен көріп отыр деуге болады.«ЭКСПО-2017» көрмесін өткізгеннен кейін одан әрі қолдану тұрғысынан да ең тиімді болып табылады. Астананың төрінен орын тебетін ЭКСПО нысанының жалпы аумағы-173,4 гектарды құрайды. Оның 25 гектарына көрме кешені ал 148 гектар аумаққатұрғын үйлер мен әлеуметтік-мәдени,білім және денсаулық сақтау нысандары,сауда және ойын-сауық орталықтары бой көтермек.Сондай-ақ мәуелі саябақтар мен желек жолдар орналаспақ.Көрме павильиондарының болжам ауданы-118 620 шаршы метрді құраса,қызмет көрсету аймақтары-95 мың 400 шаршы метрді тұрғын үй құрылысы, мың 465 шаршы метрді қамтитынболады. ЭКСПО қалашығын құру Есіл ауданындағы Қабанбай батыр, Хусейн бен Талал, Орынбор және Рысқұлов көшелері мен даңғылдарынынтоғысында орналасады деп жоспарланып отыр. Келер жылы маусым айында басталатын халықаралық көрмеге дейін аз уақыт қалды. Уақыт қарқыны зымыран. Күні кеше өткен сияқты уақиғалар бүгінде тарих беттерінеайналып та үлгірді. Бұл жаңа мемлекет пен жаңа қоғамның дүниеге келуінің азапты толғаққа толы,сонымен бірге ғаламат сәті еді. Сол сәт әлі аяқталған жоқ,бірақ ең қиын белестерден аса білдік. Бұл күндерде қазақтың мәртебесін асқақ етіп тарих беттерінде мәңгіге қалатындай сөзсіз. [4]

Пайдаланылған әдебиеттер
1.Астана газеті №5 2013 жыл
2. Егемен Қазақстан 24-шы қараша 2014 жыл
3.Астана газеті №3 2015 жыл
4. «Егемен Қазақстан» газеті №8 2016 жыл

ЭЛЕКТР ЭНЕРГЕТИКА – ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРКӘСІБІНІҢ НЕГІЗГІ ЖЕТЕКШІ САЛАСЫ

Сабденов Н.Н., Жетекшісі: Кардиева Ф.Т.
Қазақстан Республикасы
Рудный қаласы, Рудный индустриялық институты

Қазақстанның ұлттық байлығы оның табиғи, алғашқы кезекте отын-энергетикалық ресурстары, сондай-ақ техникалық және интеллектуалды әлеуеті болып табылады.

Қазақстанның энергетика жүйесі 1991 жылдан дағдарысты жағдайды бастан кешірді. Республиканың қолданыстағы энергетикалық қуаты 1990 жылдың басында 17000 мВт-қа жуық болса, 1998 ж. ортасына қарай бұл қуат 10000 мВт-қа дейін қысқарды. 2000 жылдың қорытындысы бойынша электр қуатын тұтыну көрсеткіші 8560 мВт-қа дейін төмендеді. Қазақстан энергия өндіруші қуаттардың тапшылығы және артық электр қуаты бар аймақтардан оны жеткізе алатын электр желісінің жоқтығы себепті оңт. және батыс аймақтар үшін электр қуатын сырттан алды.

Қазақстан Республикасының Үкіметі 1996 жылы электр энергетикасының қуат өндіруші және электр тораптары активтеріне мемлекеттік монополияны реформалау, сөйтіп электр қуатының бәсекелі рыногін жасау қажеттігі туралы шешім қабылдады. Осы мақсатта электр энергетикасын құрылымдық жағынан қайта құрудың үкіметтік бағдарламасы әзірленді. Бұл бағдарламаны іске асыру электр энергетикасының бәсекелі бөлігін (электр қуатын өндіру және оны тұтыну) табиғи монополистерден ажыратып алу (электр энергиясын беру және бөлу) қамтамасыз етілді. Ірі электр ст-лары (МАЭС) инвесторларға сатылды, ал аймақтық жылу электр станциялары (ЖЭО) жергілікті басқару органдарының меншігіне берілді.

1120, 500 және 220 кВ кернеулі негізгі тораптардың активтері негізінде Электр тораптарын басқару жөніндегі Қазақстандық компания (“KEGOC” ААҚ), 110 – 35, 6 – 10 және 0,4 кВ кернеулі аймақтық электр тораптары негізінде бөлу электр тораптық акцион. компаниялары (АЭК АҚ) құрылды. Бұл саланы одан әрі дамытудың 1997 – 2000 жылдарға арналған бағдарламасында электр қуаты рыногін ұйымдастырудың мынадай үлгілері көзделді: ақырғы тұтынушыға жеткізілетін электр қуатының бағасы бойынша бәсеке; бірыңғай электр қуаты рыногінің екі деңгейде (көтерме сауда және бөлшек сауда) болуы; электр қуатымен сауда жасауды ұйымдастыру; рынок субъектілерінің

аймақаралық (“KEGOC” ААҚ), аймақтық және жергілікті (БЭК-тер) деңгейдегі тораптар бойынша электр қуатын тарату және бөлу қызметтерін көрсету жөнінде шарттар жасасу. Осы үлгінің енгізілуі екі жақты мерзімді келісімшарттар рыногін құруға мүмкіндік берді.

Бір орталықтан диспетчерлік басқару жүйесі қайта құрылды, ол электр қуатын бәсекелі (электр қуатын өндіру мен тұтыну) және монополиялы (электр қуатын тарату және бөлу) бөліктерінің бөлінісі жағдайында жұмыс істеуге бейімделді, сондай-ақ, электр қуатының сапалық көрсеткіштері, атап айтқанда, электр тогының жиілігі жақсартылды.

- Республиканың энергетикалық бағдарламасымен энергия үнемдеуші саясаттың әрі қарай дамуы қарастырылады. Энергетикалық ресурстарды үнемдеу әрі қарай энергия үнемдеуші технология өндірісіне көшу, энергетикалық жабдықтарды жетілдіру; энергетикалық шығынның барлық түрін қысқарту және баламалы ресурстарды пайдалану деңгейін жетілдіру; өндіріс құрылымын жақсарту, энергетикалық ресурстарды қайта құру және пайдалану жолымен іске асырылуы тиіс.

Қазіргі заман энергетикасы жақын болашақта өріс алып келе жатқан өндірісті орталықтандыру және электр энергиясын бөлумен сипатталады. Жақын болашақта энергетиканың алдында қайта жаңғыртылатын: күн, геотермальдық, жел және басқа қуат көздерін пайдалануды әлемдік дамыту мәселесі тұр, өнеркәсіптік қалаларды орталықтандырылған жылумен қамтамасыз етуге арналған құрамдастырылған электр энергия және жылу өндірісін дамыту. Жылуландырылған агрегаттардың (жылу электрорталықтарын) үнемделуін 250 МВт дейін арттыру, жылудың 50 км дейінгі қашықтыққа дейін берілуімен қол жетімді, бұл газ мазутты отыннан бас тартуға мүмкіндік береді. Ірі ЖЭО 500-ден астам қалаларды жылумен қамтамасыз етеді. ЖЭО жеке қуаты 1250 МВт дейін жетті.

Пайдаланылатын электр энергиясының саны бойынша бірінші кәсіп орынын да, оның үлесіне елімізде өндірілетін барлық электр энергияның 60%-дан астамы жатады. Электрэнергия жәрдемімен миллиондаған станоктар мен механизмдер қозғалысқа келтіріледі, ғимараттар жарықтандырылады, өндіріс үрдістерін автоматты түрде басқару іске асырылады және т.б.

Бүгінгі күні елімізде ерекше өткір болып отырған мәселе - электр энергетикасы саласының негізгі құрал-жабдықтарының ескіруі. Электр стансаларындағы негізгі жабдықтардың ескіруі 70%-ды құраса, тарату жүйелері жабдықтарының 65 %-ы жарамсыз.

Елімізде 2024 жылға дейін орнықты даму мақсатында Қазақстанның энергиясы мен жаңартылатын ресурстарын тиімді пайдалану стратегиясы қабылданды. Бұл құжат 2008 жылы Қазақстан Президентінің Жарлығымен бекітілгені белгілі.

Жаңартылатын энергия көздері – табиғат үрдістерінің есебінен тұрақты жаңаратын энергия көздері. Күн, су, өзендер, жел, топырақ жылуының, топырақтық және геотермалды сулардың сондай-ақ биологиялық отынның

энергиясы белсенді пайдаланылады. Жаңартылған энергия көздері - қазіргі заманғы технологиялардың тез таралуының арқасында мүлдем таусылмайды және қолжетімді.

Елімізде электр энергиясы негізінен көмірді пайдалану арқылы өндіріледі. 2005 жылы Қазақстанда электр энергиясын өндіру 67,6 млрд. кВт.сағ. құрады. Бұл 1990 жыл деңгейінен 1,3 есе төмен. Алайда, қазіргі кезде экономиканың өсуіне байланысты тұтыну және өндірістің ұлғаюы байқалуда. Келесі 10-12 жылда (2018 жылға дейін) Қазақстанда энергияға сұраныс 50 %-ға артады деп күтілуде. Ал көмір қоршаған ортаға барынша кері әсерін тигізеді.

Ғылыми-техникалық прогресс жағдайында электр энергиясын өнеркәсіпте пайдалану роботтандырылған және автоматтандырылған, «адамсыз технологиялар» деп аталатын, өндірістерді құру арқылы ұлғаяды. Робототехника өнеркәсіптік өндірістің адам денсаулығына зиян келтіретін учаскелерінде, сондай-ақ қосалқы және көтергіш-көлік жұмыстарда жиірек пайдаланылады.

Электр энергетика өнеркәсіптің жетекші саласы болып табылады.

Оның өнімдерін – электрэнергияны пайдалану, халық шаруашылығында техникалық жарақтану және еңбек өнімділігін арттыруыды қамтамасыз етеді және адамдардың тұрмысын өзгертеді.

Электр энергиясы энергия таратушы ретінде маңызды қасиеттерге ие. Ол әртүрлі мақсатта қолданылатын энергияның басқа түріне (механикалық, жылу, жарық) жеңіл көшеді және өндіріс үрдістерінде көп қарқындылықты, жылдамдықты және нақтылықты, оларды басқаруда ең қолайлы жағдайды қамтамасыз етеді. Электр энергияны пайдалану талап етілетін тездікті және өндірістің кешенді механикаландырылуына қажетті өндірістік операциялардың байланыстылығын қамтамасыз етеді.

Сондықтан электрлендіру автоматтандырылумен өзара бірлесе еңбек өнімділігінің күрт артуын, адам еңбегін жеңілдету және сақтауды, оның өнімділігін арттыруды қамтамасыз етеді. Электрэнергия өндірісін үлкен қуатты электр станцияларда шоғырландыра отырып, және содан соң орталықтандырылған түрде онымен өнеркәсіп, құрылыс кәсіпорындарын, ауыл шаруашылығы, көлік, коммуналдық кәсіпорын және басқа тұтынушыларды жабдықтау жеңіл.

Электр энергиясы үлкен қашықтықтарға берілуі мүмкін, соның нәтижесінде қоғам қажеттілігі үшін, тұтыну орталықтарынан қашықта орналасқан табиғи энергия көздерін орынды пайдалану мүмкін болып табылады. Көлікті электрлендіру үлкен экономикалық әсер береді. Электр энергиясының ірі тұтынушысы коммуналдық-тұрмыстық шаруашылық болып табылады. Электр энергиясының өндірісте кеңінен және терең пайдаланылуы ғылыми-техникалық прогрестің негізгі бағыттарына байланысты. Атап айтқанда, электрэнергиясы, энергия таратушы ретінде қазіргі техникалық және экономикалық талаптарға жауап беретін ең жоғары қасиеттерге ие.

Қазақстанның энергетикалық ресурстарының балансында гидроэнергетикалық әлеуетін атап өту қажет. Гидроэнергетикалық әлеуеті 850

млрд. кВт·с. бағаланатын Ресеймен салыстырғанда,, Қазақстанның гидроэнергетикалық әлеуеті 162,9 млрд. кВт·с. бағаланады, техникалық пайдалану мүмкіндігі – 6,2 млрд. кВт·с, алі игеруге экономикалық мақсатқа лайықтылығы 27 млрд. кВт·с. Бағаланады.

Біздің еліміздің қайта құру экономикалық жүйесінің бірінші жоспарына экономикалық сала категорияларының еркін кәсіпкерлігімен бәсекелестігін шығарады.

Энергияны қолданудың негізгі 4 мақсаты бар:

- жылыту
- салқындату
- жарық түсіру
- механикалық қозғалыс

Электр энергияны үнемдеудің қарапайым түрлерін білу коммуналдық төлемдерді барынша төмендетуге мүмкіндік береді.

Келесі қадам – қазіргі заманғы электр үнемдеу электр-техникалық құрылғылар үйжайын жабдықтау (мысалы, ықшам люминесцентті шамдар, жарық реттегіштер, суретреле қозғалысын есептегіштер, бағдарланатын таймерлер, ымырт ажыратқыштар басқалары). Бұл белгілі бір шығындарды талап етеді, бірақ тәжірибе көрсеткендей электр энергияны және бюджетті ғана емес, сонымен қатар жайлы өмір сүруді қамтамасыз етіледі.

Тұтынушылардың үнемсіз пайдалануынан электр қуатының 20%-ы ысырап болады екен. Кез келген энергиялық ресурстарды үнемдеу оның жалпы пайдалануын төмендетеді. Сондықтан, электр қуатын, суды немесе жылуды үнемдегенде, ақшаңды сақтаумен қатар, бүкіл планетаға ресурстарды үнемдеуге қатысамын.

Бүгінгі күні елімізде ерекше өткір болып отырған мәселе - электр энергетикасы саласының негізгі құрал-жабдықтарының ескіруі. Электр стансаларындағы негізгі жабдықтардың ескіруі 70%-ды құраса, тарату жүйелері жабдықтарының 65 %-ы жарамсыз.

Елімізде 2024 жылға дейін орнықты даму мақсатында Қазақстанның энергиясы мен жаңартылатын ресурстарын тиімді пайдалану стратегиясы қабылданды. Бұл құжат 2008 жылы Қазақстан Президентінің Жарлығымен бекітілгені белгілі.

Жаңартылатын энергия көздері – табиғат үрдістерінің есебінен тұрақты жаңаратын энергия көздері. Күн, су, өзендер, жел, топырақ жылуының, топырақтық және геотермалды сулардың сондай-ақ биологиялық отынның энергиясы белсенді пайдаланылады. Жаңартылған энергия көздері - қазіргі заманғы технологиялардың тез таралуының арқасында мүлдем таусылмайды және қолжетімді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. ҚР-ның президентінің жолдаулары

2. Быстрицкий Г.Ф., Өнеркәсіптік кәсіпорындардың энергиякүштік жабдықтары: Жоғары оқу орындарының студенттерін арналған қосымша оқу құралы– М: Издательский «Академия» орталығы, 2006ж
3. М.Васильев «Энергия және адам». Журнал, 2010ж
4. П.С. Непорожний, В.Н.Попков «Әлемнің энергетикалық қорлары». 2005ж.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКА – ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА

студ. гр. ЭЭ-15ко А. Пернебаева, Э. Бекен,
рук.Хабдуллин А.Б.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: aset85@mail.ru

В РК вопрос об альтернативной энергетике остается открытым на протяжении многих лет. Было много разговоров и несколько успешных попыток, самой популярной из которых стала установка ветряной конструкции В. Низовкина в Джунгарских воротах. Попытаемся выяснить, какие перспективы ожидают направление альтернативной энергетики в Казахстане.

По определению Википедии, альтернативная энергетика — это «совокупность перспективных способов получения энергии, которые распространенны не так широко, как традиционные, однако представляют интерес из-за выгодности их использования при низком риске причинения вреда экологии района». Соответственно, альтернативный источник энергии – это способ или устройство, позволяющие получать электрическую энергию нетрадиционным способом. В зависимости от способа получения энергии альтернативные источники могут быть ветряными, геотермальными, солнечными, гидроэнергетическими и биотопливными. Считается, что Казахстан богат двумя природными источниками энергии – солнцем и ветрами. Рассмотрим более подробно оба этих типа с точки зрения перспективного развития в Республике Казахстан.

Ветроэнергетика. Перспективы использования ветроэнергетики в Казахстане определяются наличием соответствующих ветроэнергетических ресурсов. В этом смысле нашей стране очень повезло - порядка 50% территории Казахстана имеет среднегодовую скорость ветра 4-5 м/с, а ряд районов имеет скорость ветра 6 м/с и более.

Для преобразования энергии ветра в другие виды энергии - механическую, тепловую, электрическую и другие, используют ветроэнергетические установки . Мощность ветроэнергетической установки может быть от сотен ватт до нескольких мегаватт.

Строительство ветряных электростанций в Казахстане призвано обеспечить энергией прежде всего удаленные районы, не подключенные к сетям. Громадная территория нашей страны, удаленность многих населенных

пунктов от крупных электростанций, приводит к необходимости иметь линии электропередачи значительной протяженностью. Это, в свою очередь, ведет к большим технологическим потерям при транспортировке электроэнергии (около 14 %) и к зависимости электроснабжения от электросетевых повреждений.

Интерес к развитию ветроэнергетики объясняется следующими факторами: ветер - это возобновляемый ресурс энергии, не зависящий от цен на топливо; ветровой ресурс доступен на значительной части территории Земли; конкурентная стоимость установленной мощности; отсутствие выбросов вредных веществ и парниковых газов в атмосферу; возможность децентрализованного обеспечения электроэнергией отдаленных районов.

К недостаткам ветроэлектростанций относятся: шум (минимальное допустимое расстояние от ветроустановки до жилых домов - 300 м), занятие больших земельных участков, непредсказуемые изменения скорости ветра в течение суток и сезона, требующие резервирования ветровой станции или аккумулирования произведенной энергии, достаточно высокая стоимость – примерно 3000у.е. за 1 кВт выходной электрической мощности.

Гелиоэнергетика (солнечная энергия). Существует несколько направлений преобразования и использования солнечной энергии - солнечное излучение преобразуют в электрическую энергию или в тепловую. В последнем случае энергию используют для отопления зданий, кондиционирования воздуха, горячего водоснабжения, сушки различных материалов и прочее.

Ресурсы солнечной энергии в Казахстане являются стабильными и приемлемыми из-за благоприятных климатических условий. Количество солнечных часов составляет 2200-3000 часов в год, а энергия солнечного излучения - 1300-1800 кВт на 1 м в год. Наиболее благоприятными районами для размещения гелиоэлектростанций являются Приаралье, Кызылординская и Южно-Казахстанская области, в которых имеется дефицит электроэнергии.

Высокая стоимость и нескорая окупаемость относится к основным недостаткам солнечных установок . Средняя стоимость гелиоустановки - порядка 5000 долларов за 1 кВт выделяемой энергии, а окупить себя она сможет только через 12-15 лет.

К тому же у гелиоустановок недостаточный КПД, который изобретатели всеми правдами и неправдами пытаются увеличить, фотопанели периодически необходимо очищать от пыли и загрязнений, а из-за снижения эффективности фотоэлементов при нагреве, придется дополнительно установить систему охлаждения.

По самым оптимистичным прогнозам к 2030 году использование возобновляемых источников в Казахстане возрастет до 10%. Однако, помимо длительного времени для перехода экономики на возобновляемые природные источники энергии потребуется еще и огромные инвестиции.

У этой темы много сторонников и противников. Первые руководствуются тем, что альтернативная энергетика будет способствовать улучшению экологической и энергетической безопасности страны и государству следует

оказать данному направлению существенную поддержку. Другие считают, что на сегодняшний день выгодней использовать традиционных поставщиков тепла и электроэнергии, нежели экспериментировать с использованием альтернативных источников энергии. В любом случае, мировые запасы нефти и угля не бесконечны, следует заранее побеспокоиться об альтернативе для традиционных источников электроэнергии. Едва ли альтернативная энергетика когда-нибудь сможет полностью заменить существующую, но стремиться к ее постепенному увеличению и развитию в нашей стране и по всему миру просто необходимо.

«Ни о каком перевороте в энергетике речи пока не идет. Нетрадиционным источникам предстоит долго и упорно, процент за процентом отвоевывать свою долю» – цитирует специалистов Агентство экологических новостей.

Для решения вышеперечисленных задач необходимо приложить огромное усилие в подготовке высококвалифицированных кадров по направлению изучения энергии будущего, которому уделяется особое внимание на кафедре «Электроэнергетики и теплоэнергетики» Рудненского индустриального института.

Список литературы

1. Энергетика Евразии - информационно-аналитический, отраслевой журнал.
2. Упушев Е. М., Болатбек Б. Б. Развитие возобновляемых источников энергии в Республике Казахстан в XXI веке // ҚазЭУ хабаршысы / Вестник КазЭУ. – 2012. – № 65 (89). – С. 38-44.
3. Баланчевадзе В. И., Барановский А. И. и др.; Под ред. А. Ф. Дьякова Энергетика сегодня и завтра. – М.: Энергоатомиздат, 1990.–344 с.
4. Источники энергии. Факты, проблемы, решения. – М.: Наука и техника, 1997.–110 с.
5. Энергетические ресурсы мира /Под ред. П.С.Непорожнего, В. И. Попкова. – М.: Энергоатомиздат, 1995.–232 с.

ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ

Аманова О.М.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: kuralay-1@mail.ru
Научный руководитель: Смагулова. Г.К ст.преподаватель кафедры ИК и СГД

Энергия - это природный источник, создающий условия для стимуляции и развития жизнедеятельности человека. Энергия обеспечивает сохранение модели социумов и, как понятие, объединяющее в себе множество аспектов,

вызывает интригующие вопросы, касающиеся вселенной и человечества в частности. Доступ общества к источникам энергии непосредственно определяет конкретные сценарии их социального, экономического и экологически устойчивого развития. Научные исследования и достижения в области технологий, связанные с оптимизацией различных источников энергии, определяют функциональные подходы сообществ и создают перспективу устойчивого развития энергетики.

Выставка Астана ЭКСПО 2017, которая пройдет в Астане под лозунгом «Энергия будущего», задумана как широкомасштабный всеобъемлющий проект, темой которого является энергия, вызывающая глубокий многосторонний интерес, что позволяет рассматривать ее в качестве фактора, определяющего существование сообществ и повседневную жизнь человека в этих сообществах.

Энергия будущего – это широкая тема, дающая почву для размышлений, направленных на разрешение вопросов, касающихся проблем современности, и прогнозирование перспективных решений. Тема проекта «Энергия будущего» основана на принципах устойчивого развития, под которым понимается процесс, направленный на удовлетворение экономических и социальных потребностей, а также запросов, связанных с культурным многообразием и обеспечением среды, благоприятной для здоровья человека.

Проект «Энергия будущего» ставит конкретные цели – исследовать стратегии, программы и технологии, направленные на развитие устойчивых источников энергии, повышение надежности и эффективности энергоснабжения, стимулировать использование возобновляемых источников энергии и показать посетителям необходимость их активного участия в разработке и осуществлении плана энергосберегающего производства и эффективного использования энергетических ресурсов.

В самом названии, равно как и в замысле проекта «Энергия будущего», заключено абстрактное понятие, которое предполагает принятие, внедрение и применение наиболее прогрессивных методов использования энергии в ближайшем будущем, что является необходимым условием для устойчивого развития. «Энергия будущего» также ставит своей целью обратить внимание общественности на энергоресурсы как на неотъемлемое наследие человечества, которое необходимо использовать ответственно и рационально.

Цели и задачи проекта «Энергия будущего» - призвать к чувству ответственности международного сообщества с помощью различных учреждений, организаций, корпораций и частных лиц, с целью стимулирования размышлений и формирования знаний на тему решающего влияния, которое планирование и контроль энергопотребления оказывает на жизнь людей и все живое на планете.

Замысел проекта «Энергия будущего» заключается в том, чтобы привлечь внимание общественности к решениям и способам, обеспечивающим управление устойчивыми источниками энергии. Эти способы направлены на борьбу с изменением климата и снижение выбросов углекислого газа;

стимулирование использования альтернативных источников энергии – в частности, возобновляемых источников энергии, и внедрение программ по энергоэффективности; обеспечение надежности энергоснабжения; контроль над производством, сохранением и использованием энергии; и обеспечение всеобщего доступа к устойчивым источникам энергии. Эти решения отражены в подзаголовке Экспо: «Пути решения самой сложной задачи человечества». Они влияют на социальное, экономическое и экологически устойчивое развитие и определяют пути решения наиболее сложных проблем.

Ключевые понятия выставки Астана ЭКСПО 2017 – «социально-экономическое» и «экологически устойчивое» – происходят в результате размышлений об использовании энергии в контексте устойчивого развития.

Выставка Астана ЭКСПО 2017 поможет нам взглянуть на энергоносители с общей, глобальной точки зрения с учетом задач и проблем, стоящих перед человечеством, которые касаются не только обеспечения безопасности нашего здоровья и окружающей среды, но и ускорения экономического и социального развития. Успешное решение этих задач и проблем зависит от многих факторов, в том числе и от личного участия каждого из нас.]

В «Астана генплане» уточняют, о том, что учитывая тему выставки «Энергия будущего», и технологиях строительства, техническом оснащении будут применяться энергосберегающие технологии.

К ЭКСПО готовят что-то нечто особенное, а мир запомнит это навсегда, как и Эйфелеву башню в Париже, Хрустальный дворец в Лондоне, в том числе Ротонду в Вене и Королевский выставочный павильон в Мельбурне. Также Астана построит тоже нечто особенное, то-что потрясет весь мир. Предполагается о том что до 2017 года появятся новые бульвары, парки и скверы. И в ближайшие годы в столице планируется строительство бульваров и скверов по аллее «Мынжылдык», в том числе парка вдоль реки Есиль, а также уникального этно - аула.

Также в настоящее время ведется реконструкция городского центрального парка культуры и отдыха на площади 67,4 гектар. Павильоны Казахстана и Астаны будут размещены в центре на территории приблизительно 15 тыс. кв. м.

Что касается пространства, предназначенного для проведения досуга, предлагается построить сцену на открытом воздухе, зрительный зал, интернет-хол, а также центр исполнительных искусств. Чуть более 50 % территории «ЭКСПО» отводится под открытое пространство. Такое обустройство удовлетворит потребности посетителей «ЭКСПО». После завершения всех работ количество посещений этого парка, по данным акимата, возможно увеличится в два раза и составит порядка 105 тысяч человек в день.

Астане реализуют крупные проекты по благоустройству и озеленению.

Кроме того, в этом году в рамках 15-летия столицы в городе будут построены и отремонтированы 13 скверов общей площадью 11 га. Будем

жить по-новому Астана откроет для казахстанцев энергоэффективные технологии.Наша страна является одной из самых богатых минеральными ресурсами в мире. Несмотря на это, мы являемся лишь частью нашей планеты, и глобальные проблемы, касающиеся истощения минеральных и углеводородных ресурсов, неминуемо затронут и нас. Энергия будущего – это вопрос, интересующий все человечество.

Стоит отметить, что мы – единственная страна в СНГ, принявшая концепцию по переходу к «зеленой» экономике, на возобновляемые источники энергии.

Самое важное, что идеи и технологии, представленные на ЭКСПО, смогут быть претворены в жизнь – они интересны Казахстану с утилитарной точки зрения. Показательно, что при строительстве зданий на территории выставочного комплекса используются экотехнологии, что говорит о приверженности нашей страны принципам «зеленой» экономики.

Мы возведем самую большую сферу в мире — как олицетворение планеты и символ нашего ЭКСПО. Наш павильон будет уникален и по-настоящему красив. Покрытый полукруглыми стеклами, которые будут превращаться в экраны, он будет виден из космоса!

О важности предстоящего события для страны можно писать очень много.С экономической стороны – это строительство инфраструктуры, новых объектов недвижимости, что совпадает с планами по расширению Астаны; создание тысяч рабочих мест, развитие отечественного малого и среднего бизнеса, большая поддержка внутреннего туризма и в целом содействие повышению туристической и инвестиционной привлекательности государства. Выставка дает мощный импульс для роста научного потенциала в Казахстане, благоприятно скажется на международном имидже страны.

На сегодня у нас реализуется проект «Виртуальная ЭКСПО-2017», который включает в себя три составляющие: сайт виртуальной выставки «зеленых» технологий и инноваций, республиканский конкурс «Online EXPO-2017» и виртуальный форум ЭКСПО. Все три интернет-ресурса – это казахстанская инициатива, и такой проект создан и проводится впервые в истории всемирных выставок ЭКСПО. То есть это наш вклад, и мы этим очень гордимся.

Наиболее ценными являются заявки с завершенными инновациями, имеющими промышленные образцы или выпускаемыми небольшими партиями.

Например, ТОО «Сапро-НАТ» из Петропавловска представило теплосберегающие угольные котлы длительного горения с пиролизным эффектом.

Они экономят до 50% топлива. Установлено более 40 котлов в учреждениях образования и здравоохранения сельской местности Северо-Казахстанской области. Для предприятий и ТЭС, которые платят большие штрафы за вредные выбросы, они могут, по мнению экспертов, окупиться за 3-4 года. Особенно в случае развития рынка купли-продажи квот за выбросы CO2 в рамках климатических программ.

Современная энергетика Казахстана, осуществляющая генерацию энергоресурсов в основном за счет сжигания угля и мазута, является источником почти 88% всех выбросов парниковых газов в пределах республики.Прогнозы говорят о том, что эта отрасль еще долго будет использовать уголь и мазут в производстве, поскольку переход энергетической отрасли страны на низкоуглеродную основу – дело не одного десятилетия. В этой связи основной вопрос для Казахстана, связанный с концепцией чистого воздуха, очевидно, будет заключаться в том, каким образом и насколько отечественные энергетики будут способны обеспечить сокращение выбросов в атмосферу.

Подводя итог международной инициативе Казахстана о «Энергий будущего», можно констатировать, что его главными признаками являются: интенсивный подъем производственных возможностей всех национальных экономик без увеличения негативного воздействия на окружающую среду и дополнительного расходования природных ресурсов.

Список литературы**:**

1. Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Главный редактор И.И.Мазур, А.Н.Чумаков. — М. — СПб. — Н.-Й.: ИЦ «ЕЛИМА», ИД «Питер», 2006.
2. Ергин Д. В поисках энергии: Ресурсные войны, новые технологии и будущее энергетики. — М.: Альпина Паблишер, 2013. С. 279.
3. Шестая Конференция Министров по Окружающей среде // http://www.windenergy.kz/rus/news/

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫ «EXPO-2017» ЖОЛЫНДА

Жарылкасынов Сейтжан Жакыпбекович
№ 19 орта мектебі, Рудный қаласы,
Қазақстан Республикасы
E-mail: Seitjan.kz_99@bk.ru

«Бұл Қазақстан үшін үлкен құрмет және қуанышты оқиға. Астанада«ЭКСПО — 2017» көрмесін тұрғызамыз,өз экспозициямызды заманауи технологиямен қамтамасыз етеміз. Бұл әдемі нысан жаңа Елордамыздың ең үздік бренді болады »
Н.Ә.Назарбаев.

Халықаралық көрмелер бюросымен (ХКБ) ұйымдастырылатын Халықаралық көрме. Көрме 2017 жылдың 10 шілде мен 10 қыркүйек дейін аралығында өтеді. Ұйымдастырушылармен таңдалған тақырып Future Energy (Болашақ қуаты) болып табылады.Экспо 2017 иесі 2012 жылдың 22 қарашасында Францияның астанасы Париж қаласында ХКБ-нің EXPO халықаралық бюросы Бас ассамблеясының 152-ші сессиясы барысында белгілі

болды. Жасырын дауыс беру қорытындысы бойынша Астана үшін ХКБ-ның 103 мүше-мемлекеті дауыс берген, ал бельгиялық Льежқаласы 44 дауыс жинады.

Өзектілігі:Барша әлемді мойындатқан Expo -2017 көрмесі Қазақстаннның экономикасын өркендеуіне жол ашты.Дамушы елдердің тізгінін қолына ұстап, барша дүйім халықты таңғалдыруда.Энергетика саласына көңіл бөлінуі елдің болашағына зор ықпалын тигізуде.Алдағы дамыған елдермен бет тіресуге қарқынды.Ел қатарлы көшбастауыздың өзі болашағымыздың мықты екенін айқындайды.Expo-2017 — Қазақстанның елордасы Астана қаласында
Астана 2017 жылы. 2011 жылдың 10 маусымында Париждегі Халықаралық көрмелер бюросының штаб-пәтерінде EXPO-2017 жобасының ұлттық үйлестірушісі, Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің жауапты хатшысы

Рапиль Жошыбаев ХКБ-нің Бас хатшысы Винсенте Гонсалес Лоссерталеспен кездесті. Кездесу барысында Рапиль Жошыбаев ҚР Премьер-Министрі қол қойылған Қазақстан Республикасының ресми өтінішін тапсырды.

Сөйтіп 10 маусымда Қазақстан Астанада EXPO-2017 көрмесін өткізу бойынша сайлау науқанына кірісті. Жыл соңына дейін Қазақстан Республикасының экономикалық даму және сауда Министрлігі өтініш құжаттамасын (көрмені өткізу тұжырымдамасы, техникалық-экономикалық негіздеме, көрмені өткізу жоспары, қонақтардың қауіпсіздігі мен оларды қарсы алу туралы инфрақұрылымдық шешімдер) дайындап оны Халықаралық көрмелер бюросына тапсырады деп күтілуде.

ХҚБ талаптарына сай көремені өткізуге белгіленген үш ай ішінде Астана қаласының әлемнің 100 мемлекетінен 3-4 млн адамды қабылдайтындай шамасы болу керек.

Астанадағы EXPO-2017 көрмесі ТМД елдері мен Орталық Азия аумағындағы өткізілетін ең алғашқы халықаралық деңгейдегі көрмеге айналуы мүмкін. EXPO-2017 халықаралық көрмесін Астанада өткізу - Қазақстанның негізгі жобаларының бірі. Мұндай ауқымды шараны еліміздің астанасында ұйымдастыру туралы Мемлекет басшысы бастама көтерді.

2011 жылғы 10 маусымда Париждегі Халықаралық көрмелер бюросының (ХКБ) Бас хатшысы Винсенте Гонсалес Лоссерталеске Қазақстан Республикасының ресми өтінімі тапсырылды. Сол сәттен бастап біздің республикамыз Астанада EXPO-2017 көрмесін өткізу жөніндегі сайлау науқанына ресми тұрғыда кірісті.
2012 жылғы 22 қарашада ХКБ-ге мүше 161 елдің өкілдерінің жасырын дауыс беру барысында Астана EXPO-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесі өтетін орын болып таңдалды. Астананың өтінімін 103 ел қолдады. EXPO-2017 ТМД елдерінде өтетін алғашқы көрме болмақ.Астанадағы бүкіләлемдік көрме 3 айға дейін жалғасатын болады. Оған әлемнің 100-ге жуық елі және 10 халықаралық ұйым қатыса алады. Көрмеге 5 миллионнан астам адам қатысады деп күтіліп отыр.

EXPO-2017 көрмесінің «Болашақтың энергиясы» тақырыбы ең үздік әлемдік энергия сақтау технологиясын, күн, жел, теңіз, мұхит және термалды су тәрізді бүгінде бар баламалы энергия көздерін пайдалануда жаңа әзірлемелер мен технологияны пайдалануға мүмкіндік береді. Астана осы саладағы ең үздік әлемдік әзірлемелер мен трендтер көрсету үшін тиімді алаңға айналуы мүмкін. Көрме сондай-ақ елдің өндірістік қуаты мен ғылыми базасын технологиялық жаңғырту және экономиканы жүйелі әртараптандыру үшін қуатты серпін береді.Мұндай ауқымды іс-шараны өткізу шағын және орта бизнестің дамуына елеулі серпін береді. Көрме елорданың көрмелер объектілері құрылысы мен инфрақұрылымына едәуір жеке меншік инвестицияны тартуға мүмкіндік туғызады.

EXPO бүкіләлемдік бірегей көрмесі – маңызы жағынан дүниежүзілік экономикалық форумдармен, ал туристік тартымдылығы бойынша ең танымал әлемдік деңгейдегі спорттық жарыстармен салыстыруға тұрарлық жаһандық ауқымдағы оқиға.1851 жылы Лондонда өткен бірінші Бүкіләлемдік өнеркәсіп көрмесінен бастау алған EXPO халықаралық көрмесі әр жыл сайын зор танымалдыққа ие болып, барлық қатысушыларға әлемнің экономикалық, технологиялық және мәдени жетістіктерімен танысуға тамаша мүмкіндіктер беріп келеді. Көрме сондай-ақ инновациялық идеялар алмасу және болашаққа қатысты ұжымдық көзқарас мүмкіндіктерін сенімді көрсету үшін ерекше алаң болып табылады. EXPO көрмесін миллиондаған туристер тамашалайды, сондықтан әрбір ел өз мәдениетіндегі ұлттық өзіндік ерекшеліктерін танытатын және өздерінің экономикалық және технологиялық дамуының деңгейін бүкіл әлемге көрсететін бірегей павильон құруға ұмтылады.

Қазақстан 1997 жылдан бастап Халықаралық көрмелер бюросына мүше ел болып табылады және EXPO көрмелеріне 2005 жылдан бастап қатысып келеді. Испанияның Сарагоса EXPO-2008 көрмесінің қорытындысы бойынша «С» категориялы 104 қатысушы ел ішінде, біздің еліміздің павильоны сыртқы және ішкі рәсімдеу өлшемдері бойынша қола медальмен марапатталды.

2012 жылғы 26 қарашада Мемлекет басшысы «ЭКСПО-2017 Халықаралық мамандандырылған көрмесін дайындау мен оны өткізу жөніндегі мемлекеттік комиссия құру туралы» №436 Жарлыққа қол қойды.Нұрсұлтан Назарбаев өз сөзінде Астана жеңіп шыққан жағдайда, жобаның табысты жүзеге асырылуы үшін барынша күш-жігерін жұмсайтынына кепілдік берді. Біздің Астана ұсынған көрменің тақырыбы «Болашақтың энергиясы» деп аталады, ол баламалы энергия көздеріне және «жасыл» технологияға арналған.

2014 жылғы сәуірде Президенті Назарбаев Университетіне таяу орын тепкен EXPO-2017 көрме кешені құрылысын бастап берді. Кешен құрамында 4 мың пәтер, жаңа мейманхана, Конгресс-холл және университеттен орталыққа дейін ұласатын жабық қала салынады. Көрме аймағында ұлттық павильон, тақырыптық және корпоративтік павильондар, ойын-сауық және қызмет көрсету нысандары орналасады. Көрме кешенінің жалпы ауданы – 174 гектар. Нысандарды пайдалану үшін энергия үнемдеу технологиялары қолданылатын болады. Көрме кешенінің ғимараттары халықаралық BREEM эко-стандарттары

арқылы бағаланып, арнайы куәліктер беріледі. Көрме өткеннен кейін EXPO-2017 базасында ерекше мәртебеге ие «Астана» қаржы орталығы құрылатын болады. Қазақстан 1997 жылдан бастап Халықаралық көрмелер бюросына мүше ел болып саналады және EXPO көрмелеріне 2005 жылдан бастап қатысып келеді.

Қорытынды:

ЭКСПО — ның пайдасы қандай?

Баламалы энергия көздері бойынша ғылыми зеттеулер жасап жүрген ғалымдарымыз үшін маңызды.Халықаралық көрме барша әлемге осы саладағы қазақстандық ақыл- ойдың қуаты мен әлеуетін паш ететін болады.Бұдан басқа, ЭКСПО нысандары үшін:

Біріншіден, жол салу,қоғамдық көлік, коммуналдық шаруашылық, әуежай, вокзал тәрізді инфрақұрылымдық жұмыстар өркендейді.Бұл дегеніңіз жаңа жұмыс орындары.

Екіншіден, Астана мен оның маңындағы аймақтарда шағын және орта бизнестің дамуына және ішкі туризмнің артуына серпін бермек.

Үшіншіден,елімізге шетелдік туристер ағыны күшейетіні белгілі.Көрмеге үш айда 100 елден 5 млн. адам (күн сайын 50 мыңдай) келеді деп күтілуде.

Төртіншіден,ЭКСПО болашақта Қазақстанды ірі несиелер құюға болатын халықаралық ақпараттық- экономикалық алаң ретінде тануға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. https://expo2017astana.com/.
2. www.akorda.kz/ru/expo-2017-v-astane.
3. Егемен Қазақстан №154(28880) 12 тамыз жұма 2016 ж.
4. Айгөлек Балалар журналы №10(183) 2016 ж.
5. Егемен Қазақстан №150(28875) 2016ж.

«КӘСІПТІК ОҚЫТУ» МАМАНДЫҒЫНЫҢ КАДРЛАРЫН ДАЙЫНДАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ҚАҒИДАЛАРЫ

Жансейіт А.Ә. ПО – 13 (қб) тобының студенті,
Ғылыми жетекші: Хабдуллина З.К
Рудный индустриялық институты
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: Habdullina@rii.kz

Қазақстан экономикасындағы транформациялық үрдістеріндегі өзгерістер әрдайым жоғары білікті мамандарды даярлауды талап етеді. Сондықтан да кәсіптік оқыту педагогтарына деген сұраныс жоғары және біркалыпты.

Рудный индустриялық институтында «Кәсіптік оқыту» білім бағдарлама мамандығы 2010 жылы құрылды. Білім бағдарламасы ЖОО –ң танымал мамандығы болып табылады, жоғары білікті мамандармен және заманауи зертханалармен қамтамасыз етілген. «Электрэнергетика және жылуэнергетика» кафедрасында кәсіптік оқыту мамандық студенттерін «Электртехника және радиоэлектроника» бағыты бойынша жүргізіледі. Қазақстанның энергетикалық кешені ұлттық экономиканың базалық саласы болып табылады.

Руный индустриялық институтының 2010-2016 жылдар аралығындағы жұмыспен қамтылу көрсеткіші.

SWOT анализ (IAESTE)

+ Артықшылықтары	- Кемшіліктері
Тіл үйренесің Тәжірибе алмасу Ел, мәдениет, жер, дәстүрлерімен танысу Арнайы сертификат Шетелден достар табу	Талапкердің шетелде қалып қоюы Талапкердің жеке қауіпсіздігі

«Үш тұғырлы тіл» саясаты

«Үш тұғырлы тілді» тек мәдениетаралық қатынас негізінде қарап, ақпарат алмасу, білім үйрену, тәжірибе жинау үшін үйретіледі. «Үш тұғырлы тіл» саясатын дамыту үшін қазақ тілін, яғни мемлекеттік тілді мемлекет тарапынан ең бірінші орынға қойылып жатқаны да көзі ашық адамдарға шындық. Соңғы санақ бойынша, Қазақстан халқының 93,5 пайызы өз ұлтының тілін - ана тілі деп санайды. Ал, 74 пайызы қазақ тілінде ауызша сөйлей алады, түсінеді. Сонымен қатар 94,5 пайызы орыс тілді болса, 15,4 пайызы ағылшын тілін толық меңгергендер. Демек, 130-дан астам ұлт пен ұлысқа қызмет етіп отырған еліміздегі орыс тілінің қазығы әлі де мықты. Саны бойынша 3/2 құрайды, бұл бізді бір жағынан үлес салмағы жағынан құтқарып та отыр. Бұл статистикаға қарап, «Үш тұғырлы тіл» саясатын жүргізудің нақты уақыты екенін, яғни

темірді қызған кезінде басатын кез екенін атап өту керек. Егер, «Үш тұғырлы тіл» саясатын кейінге қалдырсақ, онда дамудан тоқтап қаламыз.

SWOT анализ «Үш тұғырлы тіл» саясаты

+ Артықшылықтары	- Кемшіліктері
1. Бәсекеге қабілеттілік 2. Жан-жақтылық 3. Ақпарат құралдарын молынан пайдалану 4. Үш тұырлы тіл жүйелікті қамтиды	1. Бұқара халықтар тарапынан түсініспеушіліктер 2. Бүлікшілдік

Рудный индустриалық институтында елбасымыздың «Үш тұғырлы тіл» саясаты жүзеге асуда. Кәсіптік оқыту манмандығында дәрістер 3 тілде жүргізіледі. 50 пайызы қазақ тілінде, 30 пайызы орыс тілінде, 20 пайызы ағылшын тілінде. Заманауи қағидаларға сай білікті мамандар және профессорлар жұмыс атқаруда.

Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақстан-2050: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты халыққа жолдауында «Біз ел иесі ретінде биік бола білсек, өзгелерге сыйлы боламыз»

Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі негізгісі бастысы маңыздысы бола береді.

Елімізге қажетті, үштілді меңгерген, кез келген жерден ақпарат ала алатын, өз ісінің білгірі, бүкіл әлем бойынша коммуникацияға түсіп, жер бетінің кез келген нүктесінде бизнес жасайтын кадрлар ауадай қажет. Аталмыш кадрлар мәселесін «Үш тұғырлы тіл» саясаты оп-оңай шешіп бере алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚоянбаевЖ.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика: Университеттер студенттеріне арналған оқу құралы.- Алматы, 2004
2. Подласый И. Педагогика. Кн.1. -Москва, 2000.
3. Хмель Н.Д. Жалпы білім беретін мектептегі педагогикалық процесс. А., 2002
4. Харламов Н. Педагогика, -М., 1990.
5.Әбиев Ж. Педагогика. Алматы ., 2011жыл.
6. Бабаев С.Б., Оңалбек Ж.К. Жалпы педагогика алматы 2005ж.
7. Сарсенбаева А, Усманова Ж. Жалпы педагогика., Дәрістер жинағы.
8. Абай атындағы қазақ Ұлттық педагогикалық Университеті. Алматы: “Нұрлы Әлем”, 2003.
9. Педагогика. Уч. пособие./ Под ред. П.И. Пидкасистого. М., 1996.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКА – ПРОФЕССИЯ БУДУЩЕГО

Студ. гр.ЭЭ-15 Ибраев С.М., рук. Хабдуллина З.К.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: Habdullina@rii.kz

История данной, славной профессии неразрывно связана с электричеством. В 1882 году появилась первая электростанция, созданная

Томасом Эдисоном, возникла и необходимость в подготовке квалифицированных кадров для обслуживания сложных установок и электрических сетей и систем.

Профессия «Электроэнергетика» считается одной из самых опасных специальностей в мире. Данные специалисты ежедневно сталкиваются с риском поражения разрядом электричества, имеющие за собой фатальные последствия.

«Электроэнергетик» имеет два уровня квалификации: простой специалист и инженер-энергетик. В данных направлениях весьма схожие обязанности, но имеются некоторые отличия.

Энергетик - это специалист со средним техническим образованием, который работает на занимаемой должности менее 5 лет, но не получил повышение квалификации. На нем лежит ряд обязанностей:

- проектирование электросетей;
- монтаж электросетей;
- контроль работы и безопасности сетей;
- ремонт электросетей в случае появления перебоев или неполадок.

У инженера-энергетика обязанностей намного больше. Специалист не только проектирует, но разрабатывает системные чертежи. Данный специалист в своей области занимается разработкой норм потребляемой электроэнергии. Именно инженер в мире принимает решение о необходимости модернизации и внедрения новейших технологий на различном производстве.

Энергетика — основа экономики, и непрерывное повышение цен на наиболее востребованный, но невозобновляемый источник электроэнергии нефть - ведет к подорожанию товаров и услуг, который снижает уровень жизни всего населения Республики Казахстан.

Традиционная теплоэнергетика, основанная на сжигании биотоплива, негативно влияет на экологию и требует своей модернизации.

В настоящее время в Республике Казахстан начинается освоение альтернативных видов получения электроэнергии из возобновляемых источников: ветра, солнца, волн. Продолжается разработка энергоэффективных технологий, позволяющих снизить стоимость и экологический урон традиционных отраслей энергетики.

Нет сомнений, что профессия электроэнергетика — это востребованная профессия - продолжение «ближайшего будущего». Кроме работы на энергетических комплексах, в научных институтах, энергетики нужны на любых промышленных объектах, в сфере строительства и обслуживания зданий и сооружений.

На сегодняшний день выпускающихся из ВУЗов молодых энергетиков, «расхватывают с руками». В первую очередь, востребованы специалисты, занимающиеся исследованием проблем на стыке нескольких наук. Например, деятельность физика-энергетика, озабоченного получением энергии из новых, более экономичных источников, считается «профессией будущего». С другой стороны, инженеры-энергетики необходимы на любом производстве, в котором ощущается дефицит на производстве

Другим плюсом в сторону выбора профессии энергетика, является ее престижность. Сама по себе профессия очень уважаема, популярна, ее представители получают высокую заработную плату и имеют огромное количество возможностей для трудоустройства. Например, с повышением уровня квалификации повышается и заработная плата специалиста. У энергетиков много возможностей для смены места работы, особенно для трудоустройства в более развитых странах, выезжая туда по рабочей визе. Выпускники отечественных вузов высоко ценятся за рубежом при отличном знании иностранного языка.

Энергетик обеспечивает бесперебойную работу и безопасную эксплуатацию энергетических и электротехнических сетей, организует профилактику и ремонт энергетического оборудования, учитывает, контролирует и анализирует расход электроэнергии, разрабатывает мероприятия но энергосбережению и повышению энергоэффективности, управляет техническим персоналом.

На начальном этапе карьеры от кандидата на позицию энергетика потребуется среднее профессиональное техническое образование, знание нормативных требований по энергетическому обслуживанию объектов, умение разбираться в энергооборудовании, наличие удостоверения не ниже III группы по электробезопасности, владение ПК и опыт работы в области энергетики более 1 года.

Мы студенты группы ЭЭ-15 Рудненского индустриального института выбрали данную специальность «Электроэнергетика» по ряду причин:

– Имеющая отличная материальная база кафедры;

– Высокий рейтинг специальности «Электроэнергетика» в Республике Казахстан;

– Хороший кадровый потенциал кафедры;

– Высокая заработная плата специалистов, работающих на производстве;

– Широкая возможность трудоустройства в Республике Казахстан, в дальнем и ближнем зарубежье;

– Возможность обучения по внешней и внутренней академической мобильности;

Список литературы

1. Ужанов А.Е. Электроэнергетика – профессия будущего: за доказательствами обращайтесь в Ставропольский край [Электронный ресурс]. // Энергетика будущего. – 06.02.2013.

2. Ефременко В.М. Отдельнова Г.В. Введение в электроэнергетику: Учебное пособие / В. М. Ефременко, Г. В. Отдельнова. – Кемерово : КузГТУ, 2011. – 133 стр.

ЖОҒАРЫ БІЛІМ – БОЛАШАҚ КЕПІЛІ

студ. гр. ПО-14ко Мактабай А., рук. Хабдуллина З.К.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: Habdullina@rii.kz

Тәулсіз еліміздің бүгінгі таңдағы басты мақсаты өркениетті елдер қатарына көтерілу болса, оған қол жеткізудің негізгі жолы әлемдік білім кеңістігінен орын алу болып табылады. Ұлттық білім беру жүйесін жаңа арнаға бұру, нәтиже мен сапаға бағыттау, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу қажеттілігін міндеттейді. Яғни жастарға мектеп қабырғасында, сонан соң жоғары оқу орнында да дұрыс бағыт-бағдар беру ұстарымыздың қолында. Қазақ мектебіндегі бала келешекте қай мамандыққа барам десе де, ең алдымен өзінің ана тілін, әдебиетін сүюі шарт. Сол сүюді орта мектеп табалдырығын аттаған соң да, мамандық, білім беретін жоғары мектепке ауысқанда да асыл қасиетіндей сақтауы керек. Мұғалім ісі қарапайым болғанымен – тарихтағы ең ұлы істің бірі. Мектеп қабырғасында алған біліммен өсіп-өніп, ой қалыптасып, тұлға болып қалыптасады. Сонымен қатар тәрбие беру тұтқасы ата-аналарымызға да тікелей байланысты болып келеді. Адамды тәрбиелеу-демек оның ертеңгі қуанышқа ие болатын келешек жолын тәрбиелеу. «Ақыл қайрат жүректі бірдей ұста»,- деген дана Абайда өзінің шығармаларында тәрбие мен адамгершілікті тиек етеді. Басты себеп те осы сиякты. Барлығы келіп білімге тіреледі. Адам баласы білмді тәрбиемен ұштастыра білуі керек. Қазіргі уақытта мектеп қабырғасында жоғарғы оқу орнына түсу үшін арнайы үгіт-насихат жүргізіліп отыр. Осы арқылы оқушы өзі қалаған мамандықты таңдауға мүмкіндігі бар және қалаған мамандық туралы мәлімет жинап алуға болады.

27 қазан күні «Электрэнергетика және Жылу энергетика» кафедра меңгерушісі Хабдуллина Э.К. мен «ПО-14(ко)» тобының студенттері осы мәселемен Рудный қаласының №19 мектебіне жоғарғы сынып оқушыларына үгіт-насихат жүргізіп келді. Жоғарғы сынып оқушыларына Рудный индустриялды институтының мамандықтарын, білім беру жүйесін, ішкі құрылымын таныстырып өтті. Сонымен қатар соңғы заманауи зертханалық құрылғылармен таныстырды. Оқушылырға замануи зертханалық құрылғылармен таныстырды. Оқушыларға заманауи құрылғысын қолдану принципі мен қолдану ережесімен таныстырды. Қазіргі кезде әр түрлі пән сабақтпрында жаңа ақпараттық технологияны пайдалана білу, сапалы білім беру мүмкіндігінің жоғары болуымен ерекшеленеді. Сондықтан «Жоғарғы білім-болашақ кепілі».

Елбасымыз Н.Назарбаев айтқандай: «Отанның болашағы, мемлекеттің келешегі жастардың қолында, олардың өрісті ойы, өркенді ісі, табанды тіршілігі тек біліммен ұштасқан біліктің арқасында биік белестерге жетеді». Барлық мектеп түлектеріне айтарым: Алдында тұрған биік шыңнан сүрінбей өтіп, ЖОО-дағы қалаған мамандықтарына оқуға түсу.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қ.Р.Білім туралы заңы Астана 2008.
2. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан-2030» жолдау.
3. Бондарев В.П.Выбор профессии: Из опыта работы центра профориентации молодёжи Ленинграда.,М.Педагогика,1989
4. Прошицкая Е.Н. Выбирайте профессию. М., Просвещение,1991.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЭНЕРГИИ БУДУЩЕГО В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИКИ РК

студ. гр. ЭЭ-16ко Махсұтхан А.С.,
рук. «ЭЭиТЭ» РИИ Хабдуллин А.Б.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный Республика Казахстан
E-mail: aset85@mail.ru

В послании Президента поставлены конкретные задачи – войти в число 30 развитых государств мира. Для построения развитого конкурентоспособного государства необходимо стать высокообразованной нацией. Необходимо овладеть новыми технологиями производства, навыками работы на передовом оборудовании. Наряду с важнейшими приоритетами поставлена модернизация системы образования, внедрение инновационных методов, с усилением востребованных и перспективных направлений, избавлением от старых программ подготовки кадров.

Полученное образование молодежью РК должно быть современным, ориентированным на международные стандарты, тесно сотрудничать с национальным рынком труда, удовлетворять кадровые потребности казахстанских предприятий. Перед вузами РК стоят задачи по обеспечению соответствия инновационной модели развития экономики, социальным затратам потребителей образовательных услуг и требованиям глобальной конкуренции на рынке инноваций.

В реализации Послания «Казахстан в новой глобальной реальности : рост, реформы, развитие» стране не обойтись без вузов, научного потенциала и тесного сотрудничества с промышленными предприятиями.

Глава государства Н.А. Назарбаев в стратегическом документе сказал, что сегодня Казахстан постепенно и уверенно движется вперед к поставленным целям:

– начался переход на новую экономическую политику «Нұрлы Жол»;
– реализуется план нации «100 конкретных шагов»;
– принята концепция в хождения Казахстана в состав ведущих 30 развитых стран мира;
– президентом объявлено о вступлении Республики Казахстан в ВТО.

Следовательно, можно с уверенностью отметить, что ежегодное Послание Президента РК - это программы пошагово реализуемые в РК, в котором определены антикризисные стратегии, касающиеся понятий, как рост, реформа и развитие.

Основная задача государства: это развитие экономики, получение высококвалифицированного образования молодежью РК; тесное дружественное отношение со странами ближнего и дальнего зарубежья; укрепление безопасности РК ; реализация программы «Мәнгілік Ел».

В послании говориться о развитии приватизации и стимулировании экономической конкуренции. В этом направлении необходимо и уместно активное участие вузов в становлении конкурентоспособного национального бизнеса. Рыночная экономика – это конкуренция сильных. Для того, чтобы стать сильным, конкурентным представителем бизнес-среды, необходимо усилить связь с университетами и наукой. Вузы – это поставщики инноваций и создание «Центров антикризисных консультаций» - необходимо и своевременна. В созданных центрах появиться возможность получения консультаций: руководству предприятия, предпринимателям и руководителям исполнительных органов региона.

Коллектив кафедры «Электроэнергетики и теплоэнергетики Рудненского индустриального института приступил к реализации задач, поставленных главой государства в Послании:

– поддерживает устойчивые связи с вузами РК, ближнего и дальнего зарубежья (Россия, Германия, Латвия, Сербия, Польша, Финляндия, Турция, Тунис, Китай, Чехия);

– весь коллектив кафедры, включая партнеров, направлены на реализацию основных задач Послания лидера нации – подготовка и развитие технических кадров в РК ч целью изучения «Энергии будущего», которая явилась бы основным этапом в формировании экономики РК;

– ведется тесное сотрудничество с партнерами производства (филиал «Сарбайские МЭС АО «KEGOC», АО ССГПО, ТОО «Арасан», АО «Костанайские минералы», АО «Алюминий Казахстана» Краснооктябрьское бокситовое рудоуправление, АО «Рудныйсоколовстрой»и др.) в виде прохождения всех видов практик, получение студентами консультаций, прохождение стажировок без отрыва от основной деятельности;

– проводятся защиты дипломных проектов на филиале «Сарбайские МЭС АО «KEGOC»;

– выполнение дипломных и курсовых проектов, работ по заявкам предприятий Северного региона РК;

– преподаватели кафедры разъясняют студентам вуза «Принципы развития нашей страны -как светского государства», в котором основным является изучение энергии будущего, возможности получения и использования;

– созданы и внедряются в учебный процесс по специальным дисциплинам новые лабораторные стенды, установки, приборы;

– внедрены в учебный процесс новые лаборатории «Возобновляемые источники энергии», «Охрана труда», где размещена современное оборудование и стенды.

Преподаватели и студенты кафедры ЭЭиТЭ Рудненского индустриального института движемся вперед, создаем новые лаборатории, участвуем в научных исследовательских работах по гранту МОН РК и хоздоговорных темах. готовим студентов по направлению изучения роли и значения энергии будущего, которая является основой в формировании экономики РК.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Долгосрочная стратегия развития Казахстана "Казахстан - 2030" – Н.Назарбаев. - Послание Президента страны народу Казахстана.

2. Упушев Е. М., Болатбек Б. Б. Развитие возобновляемых источников энергии в Республике Казахстан в XXI веке // ҚазЭУ хабаршысы / Вестник КазЭУ. – 2012. – № 65 (89). – С. 38-44.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОИЗВОДСТВА И ПРИМЕНЕНИЕ ДИЭЛЕКТРИКОВ

Ст. группы ПО-15 – Курманбаева А.Т, Турлубекова А.С.
Руководитель: доцент кафедры ЭЭиТЭ – НеберекутинаН.С.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный, Республика Казахстан

Электроизоляционными принято называть материалы, которые обладают свойством электрически изолировать друг от друга токоведущие части, находящиеся под напряжением из-за наличия между ними определённой разности потенциалов. Такие материалы (называемые диэлектриками) отличаются высоким электрическим сопротивлением, препятствующим утечке тока в цепи, и обладают, кроме того, способностью к поляризации.

Виды диэлектриков. По своему химическому составу все известные диэлектрики делятся на материалы органического и неорганического происхождения, причём основной составляющей всех органических электроизоляционных материалов является углерод. В отличие от них неорганические диэлектрики (слюда, керамика и подобные им) углерода не содержат и отличаются высокой устойчивостью к нагреву.

По своему происхождению те же диэлектрики подразделяются на естественные (слюда или дерево, например) и синтетические материалы. К классу синтетических диэлектриков относят следующие виды изоляторов:

- пленочные изоляторы, изготавливаемые из полимеров в виде плёнок и лент различной толщины;
- электроизоляционные лаки и эмали, представляющие собой растворы особых плёнкообразующих веществ (смол, высыхающих масел, битумов, эфиров целлюлозы или их композитов), приготавливаемые на основе органических растворителей;
- электроизоляционные компаунды, используемые в жидком виде и затвердевающие сразу после их нанесения. Эти вещества не содержат растворителей и по своему назначению делятся на пропиточные и заливочные составы. Первые используются обычно для пропитки , тогда как вторые применяются для заливки кабельных муфт, а также полостей приборов и электромашин с целью их герметизации;
- группа листовых и рулонных материалов из непропитанных волокон органического и неорганического происхождения. Такие материалы (бумага, картон, фибра и ткань) изготавливаются обычно из волокон древесины, натурального шелка или хлопка;
- изоляционные лакоткани, представляющие собой пластичные материалы из ткани, пропитанной каким-либо электроизоляционным составом (лаком, например). После затвердевания такой лак формирует гибкую пленку, обеспечивающую лакоткани замечательные изоляционные свойства. По виду тканевой основы эти материалы делятся на шелковые, хлопчатобумажные, стеклянные (стеклоткани) и капроновые.

Искусственные диэлектрики обладают заданными электрическими и физико-химическими характеристиками, предусмотренными технологией их производства, и широко применяются в электротехнике и электронной промышленности. По своему агрегатному состоянию существующие диэлектрики подразделяются на газообразные, твёрдые и жидкие.

Электрические характеристики твёрдых диэлектриков.

Самой многочисленной среди этих материалов является подгруппа твёрдых диэлектриков, которые нашли широкое применение в электротехнической промышленности. Их специфические свойства принято оценивать рядом показателей, которые называют электрическими характеристиками.

Основными диэлектрическими характеристиками твёрдых материалов являются:

1. Объемное сопротивление изоляционного материала;
2. Его поверхностное сопротивление;
3. Так называемая диэлектрическая проницаемость;
4. Электрическая прочность.

Конкретные величины этих параметров зависят от вида синтетического материала и определяют, в конечном счёте, область его практического применения. Следует отметить, что при определённой величине электрического напряжения, прикладываемого к изолятору заданной толщины, через него может проходить значительный ток, называемый пробойным. При этом само такое явление получило название электрического пробоя.

В связи с этим явлением основной характеристикой, определяющей диэлектрические свойства электроизоляционных материалов, является их электрическая прочность. Численное значение электрической прочности определяется величиной приложенного к диэлектрику напряжения, при котором происходит пробой защитного материала определённой толщины.

Электроизоляционные свойства диэлектриков с давних пор используются человеком в самых различных областях его практической деятельности. Наиболее широко они применяются сегодня в электротехнической и электронной промышленности при производстве таких распространённых изделий и материалов, какими являются:

- изоляционные оболочки проводниковой и кабельной продукции (шнуров, электрических проводов и кабелей);
- каркасы электротехнических изделий (катушек индуктивности, корпусов, стоек, панелей и т.п.);
- элементы арматуры электроустановочных изделий (распределительных коробок, розеток, патронов, кабельных разъемов, переключателей и т.п.);
- электронные печатные платы (в том числе и панели, используемые для расшивки проводников);
- защитные покрытия самого различного класса.

Список литературы

1. Электротехнические и конструкционные материалы: учеб. пособие для СПО / под ред. В. А. Филикова. – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2005. – 280 с.

2. Журавлёва, Л. В.Электроматериаловедение: учеб. для НПО / Л. В. Журавлёва.– 4-е изд., перераб. и испр. – М. : Академия, 2006. – 336 с.
3. Пасынков, В.В. Материалы электронной техники: учеб. для вузов / В.В. Пасынков, В.С. Сорокин. – 3-е изд. – СПб.: Изд-во «Лань», 2001. – 368 с.
4. Алиев, И. И. Электротехнические материалы и изделия: справочник / И. И. Алиев, С. Г. Калганова . – М. :Энергоиздат, 2006. – 352 с.
5. http://proelectrika.com/izolyacionnye-materialy-dlya-elektrotexniki

НАДЕЖНОСТЬ НИЗКОВОЛЬТНЫХ КОММУТАЦИОННЫХ АППАРАТОВ.

Ст. группы ПО-15 - Жаксылыков А., Маканов Д.
Руководитель: доцент кафедры ЭЭиТЭ – НеберекутинаН.С.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный, Республика Казахстан

Кабельная промышленность переживает расцвет: смелые научные разработки получают практическое применение, и кабели выходят на принципиально новый технологический уровень.

Одна из главных инноваций сегодня – сверхпроводящие кабели. Обычные медные кабели могут пропускать ток не больше тысячи ампер. Сверхпроводящие легко передают 5 кА. В прошлом году в Китае испытали кабель на 20 кА. В Южной Корее существует специальная государственная программа развития сверхпроводящих кабельных сетей. Каждый год на нее выделяется около 10 миллионов долларов США. Ясно, что в будущем нас ждет переход на сверхпроводящие кабели.

Выгода их очевидна, например, в случае передачи больших мощностей – более 200-300 мегавольт-ампер (МВА) или, что не менее важно, за счет изменения инфраструктуры и высвобождения земли, в частности путем замены воздушных линий на кабели такой же мощности.

Существует и еще одна возможность для экономии: обычно электростанция дает напряжение 20 кВ, это так называемое генераторное напряжение. Затем электроподстанция повышает его до 110 кВ, энергия передается на высоком напряжении, другая подстанция в городе снижает напряжение до 20 кВ и раздает потребителям. Повышать напряжение при передаче приходится потому, что омические потери энергии в проводах пропорциональны квадрату силы тока. Чтобы снизить потери, надо ток уменьшить, а напряжение увеличить. Но в сверхпроводящем кабеле сопротивление практически равно нулю и потерь нет независимо от силы тока. Передавая ту же самую мощность от электростанции в город по сверхпроводящему кабелю на низком напряжении (20 кВ), мы убираем две подстанции и экономим земельные площади.

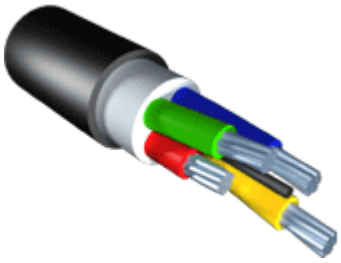
Конечно, этот путь не подходит для небольших городов, зато для Нью-Йорка или Москвы с их «золотой» землей тут несомненная выгода.

Кстати, не так давно стало известно, что южнокорейская энергетическая компания LSPower и AmericanSuperconductor из США заключили рекордную сделку о поставке 3 миллионов метров сверхпроводящих материалов, полностью избавленных от сопротивления электрическому току. Из них в ближайшие годы корейцы планируют построить 50 километров сверхпроводящих кабельных сетей.
Однако сверхпроводящие кабели – это не только линии электропередачи. Низкотемпературные сверхпроводящие кабели применяют в сверхпроводящих магнитах, в том числе в магнитах ускорителей элементарных частиц.

Однако и здесь мы можем кое-чем похвастаться: так, в 2010 году благодаря совместным усилиям Всероссийского института кабельной промышленности (ВНИИКП), Энергетического института им. Г. М. Кржижановского, НТЦ электроэнергетики и Московского авиационного института Россией был поставлен рекорд – была изготовлена крупнейшая на тот момент в Европе 200-метровая кабельная линия электропередачи на основе высокотемпературного сверхпроводника.

Впрочем, наука не стоит на месте, и в 2011 году израильские ученые разработали новый тип сверхпроводников на основе волокон, выполненных из монокристаллов сапфира, которые можно использовать в конструкциях инновационных силовых кабелей. Кроме возможности передавать более высокие нагрузки, такие проводники не испытывают перегрева, которому могут быть подвержены медные токопроводящие жилы. Каждый сверхтонкий проводник на основе сапфира способен передавать приблизительно в сорок раз больше электроэнергии, чем медный проводник такого же размера.

Основными элементами кабельно-проводниковой продукции являются: токопроводящая жила,изоляция, заполнение, экраны,защитные покровы, оболочки.

Гибридные кабели. Особенно характерны успехи Южной Кореи в разработке кабелей будущего. В начале февраля 2012 года специалисты из этой страны вновь подтвердили, что являются лидерами отрасли. Компания LSCable&System представила на рынок свой новый продукт – комбинированный силовой кабель 12/20 кВ с вдуваемыми оптическими волокнами, в конструкции которого объединены электрический силовой кабель и кабель связи. Такой гибридный кабель необходим для создания объединенных в одну систему эффективных и «умных» сетей энергоснабжения

и связи, что, безусловно, является современным «трендом» в электроэнергетике.

Важная особенность комбинированного кабеля в том, что, в отличие от традиционных гибридных кабелей с оптическими волокнами, прокладка этого нового продукта выполняется с использованием сжатого воздуха. При применении такого метода трубка диаметром 3-5 миллиметров вставляется внутрь кабеля, и оптические волокна вдуваются внутрь при помощи воздуха под высоким давлением.

В чем здесь плюс? Дело в том, что в существующих комбинированных кабелях может быть максимум шестнадцать оптических модулей, в то время как этот новый метод позволяет объединять в одной кабельной конструкции до 144 оптических модулей. Ключевой момент, как отмечают корейские специалисты, сводится к тому, что комбинированный силовой кабель с вдуваемыми оптическими волокнами пригоден для использования в наращиваемых системах связи, а это очень важно для потребителей, которые хотят модернизировать и расширять свои энергетические системы и сети связи по мере роста спроса на услуги.

Кроме того, в отличие от традиционных комбинированных кабелей, новая конструкция кабеля включает пластмассовую трубку и оболочку для защиты кабеля, что значительно сокращает риск его повреждения, снижая эксплуатационные расходы. Еще одно преимущество состоит в том, что оптический кабель может быть использован для мониторинга температуры и состояния кабелей в режиме реального времени.

Стоит отметить, что сразу после объявления о своей новой разработке корейская компания заключила договор на поставку инновационных кабелей стоимостью 10 миллионов долларов США с австралийским оператором ЛЭП EnergyAustralia.

Нанотехнологии в кабельной промышленности. Говоря об инновациях в кабельной промышленности, нельзя не упомянуть о модных ныне нанотехнологиях. Перспектива достижения высокой экономической эффективности при производстве кабеля с помощью нанотехнологий, несомненно, вызывает большой интерес, но в то же время подразумевает немало проблем. В чем заключаются эти сложности?

Во-первых, новые наноматериалы должны быть экологически безопасными и совершенно безвредными для окружающей среды. Кроме того, многие материалы проявляют совершенно другие физические свойства, которые становятся очевидными только на уровне нанометрических размеров (это касается электропроводности, теплоемкости, поверхностной свободной энергии, механической прочности и т. д.). Все эти характеристики могут быть использованы для создания «умных кабелей», способных реагировать на окружающие условия таким образом, который недоступен традиционным кабелям.

В самом деле, нанотехнологии дают возможность значительно продвинуться вперед на пути усовершенствования характеристик кабельных изделий, повышения экономической эффективности и упрощения технологических процессов при их производстве. В чем же заключаются достижения нанотехнологии в кабельной отрасли на сегодняшний день? Нанотехнологии используются для производства кабелей, например, для их сшивания. Углеродные нанотрубки и наноглины применяются в качестве наполнителей для огнестойких кабелей. Наконец, при помощи нанотехнологий ученые пытаются создать специальные кабели, которые способны предупредить потребителей о сбоях и коротких замыканиях в своих электрических цепях, способны устранить последствия при возникновении повреждений или которые могут оставаться чистыми благодаря наличию покрытия, не поддающегося загрязнению.

Все это позволяет говорить, что кабельная отрасль переживает свой расцвет, однако какими будут кабеля будущего, сейчас даже сложно представить. Наверняка они будут сверхпроводящие, созданные из наноматериаллов, и способные чинить сами себя. В общем, кабельную промышленность явно ожидает светлое будущее.

Как устроен сверхпроводящий кабель. В центре кабеля обычно находится пучок медных проводов диаметром около 20 миллиметров, который служит несущим элементом. На этот элемент по окружности укладываются спиралью сверхпроводящие ленты. Поверх этого слоя укладывается второй слой сверхпроводящих лент с противоположным направлением скрутки. Затем накладывается изоляция от 6 до 12 миллиметров толщиной. Далее кладутся новые сверхпроводящие ленты – так называемый сверхпроводящий экран. Поверх него еще медный экран – защита сверхпроводника. Этот кабель упаковывается в длинную гибкую трубу из гофрированной нержавейки. Причем труба эта двойная – внутренняя труба обмотана так называемой суперизоляцией, и между двумя трубами откачан воздух (это так называемая высоковакуумная термоизоляция). По внутренней трубе прокачивается жидкий азот. Главная проблема сверхпроводящего кабеля – это надежная криогенная система, которая создает этот жидкий азот и качает его по длинному кабелю.

Список литературы

2. Электротехнические и конструкционные материалы: учеб. пособие для СПО / под ред. В. А. Филикова. – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2005. – 280 с.

2. Журавлёва, Л. В.Электроматериаловедение: учеб. для НПО / Л. В. Журавлёва.– 4-е изд., перераб. и испр. – М. : Академия, 2006. – 336 с.

3. Пасынков, В.В. Материалы электронной техники: учеб. для вузов / В.В. Пасынков, В.С. Сорокин. – 3-е изд. – СПб.: Изд-во «Лань», 2001. – 368 с.

4. Алиев, И. И. Электротехнические материалы и изделия: справочник / И. И. Алиев, С. Г. Калганова . – М. :Энергоиздат, 2006. – 352 с.

6. http://proelectrika.com/izolyacionnye-materialy-dlya-elektrotexniki-html

НАДЕЖНОСТЬ НИЗКОВОЛЬТНЫХ КОММУТАЦИОННЫХ АППАРАТОВ.

Студент группы ЭЭ-14 - Ясырин Е.
Руководитель: доцент кафедры ЭЭиТЭ – Неберекутина Н.С.
Рудненский индустриальный институт,
г. Рудный, Республика Казахстан

В настоящее время в стране и в мире наблюдается масштабное строительство жилья и производственных предприятий. Важным этапом проектирования их систем электроснабжения является выбор низковольтных коммутационных аппаратов. Так что же предпочесть из всего многообразия имеющегося оборудования: автомат, УЗО или дифавтомат? Передовыми мировыми производителями низковольтной коммутационной аппаратуры являются следующие компании: ABB, EKF, IEK, Legrand, Schneider-electric. Попробуем разобраться в преимуществах и недостатках этих коммутационных аппаратов.

Автоматический выключатель — это контактный коммутационный аппарат (электротехническое или электроустановочное устройство), способный включать, проводить и отключать токи при нормальном состоянии электрической цепи, а также включать, проводить в течение определённого устанавливаемого времени и отключать токи в определённом аномальном состоянии цепи электрического тока. Автоматический выключатель предназначен для нечастых включений, а также для защиты кабелей и конечных потребителей от перегрузки и короткого замыкания.

Автоматический выключатель для монтажа на DIN-рейку конструктивно выполнен в диэлектрическом корпусе. Включение-отключение производится рычажком, провода подсоединяются к винтовым клеммам. Защелка фиксирует корпус выключателя на DIN-рейке и позволяет при необходимости легко его снять (для этого нужно оттянуть защелку, вставив отвертку в петлю защелки).

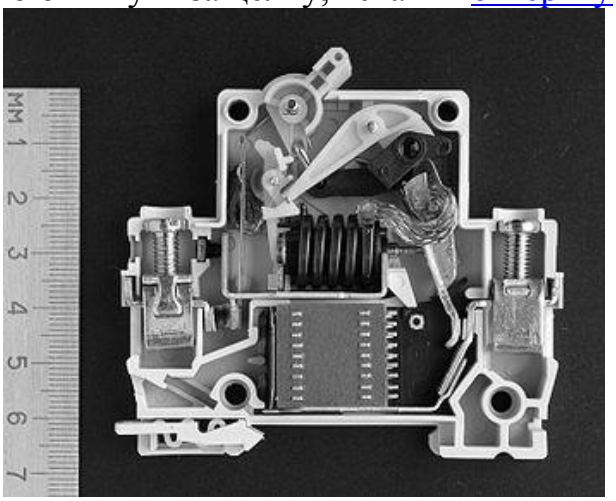

Рисунок 1 - Конструктивное устройство автоматического выключателя.

Коммутацию цепи осуществляют подвижный и неподвижный контакты. Подвижный контакт подпружинен, пружина обеспечивает усилие для быстрого

расцепления контактов. Механизм расцепления приводится в действие одним из двух расцепителей: тепловым или магнитным.

Достоинствами автомата можно назвать: низкую стоимость, мгновенное срабатывание магнитного расцепителя, функциональность (работает как выключатель и защищает от токов короткого замыкания). Недостатком является: невозможность «легкой» проверки прибора.

Устройство защитного отключения (УЗО; более точное название: Устройство защитного отключения, управляемое дифференциальным (остаточным) током, сокр. УЗО−Д) — механический коммутационный аппарат или совокупность элементов, которые при достижении (превышении) дифференциальным током заданного значения при определённых условиях эксплуатации должны вызвать размыкание контактов. Может состоять из различных отдельных элементов, предназначенных для обнаружения, измерения (сравнения с заданной величиной) дифференциального тока и замыкания и размыкания электрической цепи (разъединителя).

УЗО предназначены для защиты человека от поражения электрическим током при косвенном прикосновении (прикосновение человека к открытым проводящим нетоковедущим частям электроустановки, оказавшимся под напряжением в случае повреждения изоляции), а также при непосредственном прикосновении (прикосновение человека к токоведущим частям электроустановки, находящимся под напряжением). Данную функцию обеспечивают УЗО соответствующей чувствительности (ток отсечки не более 30 мА). А также для предотвращения возгораний при возникновении токов утечки на корпус или на землю.

Фазный и нулевой проводники от источника питания (рисунок 2) подключаются к контактам (1), нагрузка УЗО подключается к контактам (2). Проводник защитного заземления (PE-проводник) к УЗО никак не подключается. При нажатии кнопки (3) контакты (4) (а также еще один контакт, скрытый за узлом (5)) замыкаются, и УЗО пропускает ток. Соленоид (5) удерживает контакты в замкнутом состоянии после того, как кнопка отпущена. Катушка (6) на тороидальном сердечнике является вторичной обмоткой дифференциального трансформатора тока, который окружает фазный и нулевой проводники. Проводники проходят сквозь тор, но не имеют электрического контакта с катушкой. В нормальном состоянии ток, текущий по фазному проводнику, точно равен току, текущему по нулевому проводнику, однако эти токи противоположны по направлению. Таким образом, токи взаимно компенсируют друг друга и в катушке дифференциального трансформатора тока ЭДС отсутствует. Любая утечка тока из защищаемой цепи на заземленные проводники (например, прикосновение человека, стоящего на мокром полу, к фазному проводнику) приводит к нарушению баланса в трансформаторе тока: через фазный проводник «втекает больше тока», чем возвращается по нулевому (часть тока утекает через тело человека, то есть помимо трансформатора).

Несбалансированный ток в первичной обмотке трансформатора тока приводит к появлению ЭДС во вторичной обмотке. Эта ЭДС сразу же

регистрируется следящим устройством (7), которое отключает питание соленоида (5). Отключенный соленоид больше не удерживает контакты (4) в замкнутом состоянии, и они размыкаются под действием силы пружины, обесточивая неисправную нагрузку. Устройство спроектировано таким образом, что отключение происходит за доли секунды, что значительно снижает тяжесть последствий от поражения электрическим током.

Кнопка проверки (8) позволяет проверить работоспособность устройства путем пропускания небольшого тока через оранжевый тестовый провод (9). Тестовый провод проходит через сердечник трансформатора тока, поэтому ток в тестовом проводе эквивалентен нарушению баланса токонесущих проводников, то есть УЗО должно отключиться при нажатии на кнопку проверки. Если УЗО не отключилось, значит оно неисправно и должно быть заменено. Принцип работы УЗО основан на измерении баланса токов между входящими в него токоведущими проводниками с помощью дифференциального трансформатора тока. Если баланс токов нарушен, то УЗО немедленно размыкает все входящие в него контактные группы, отключая таким образом неисправную нагрузку.

УЗО измеряет алгебраическую сумму токов протекающих по контролируемым проводникам (двум для однофазного УЗО, четырем для трехфазного и т. д.): в нормальном состоянии ток, «втекающий» по одним проводникам, должен быть равен току, «вытекающему» по другим, то есть сумма токов, проходящих через УЗО равна нулю (точнее, сумма не должна превышать допустимое значение). Если же сумма превышает допустимое значение, то это означает, что часть тока проходит помимо УЗО, то есть контролируемая электрическая цепь неисправна — в ней имеет место утечка.

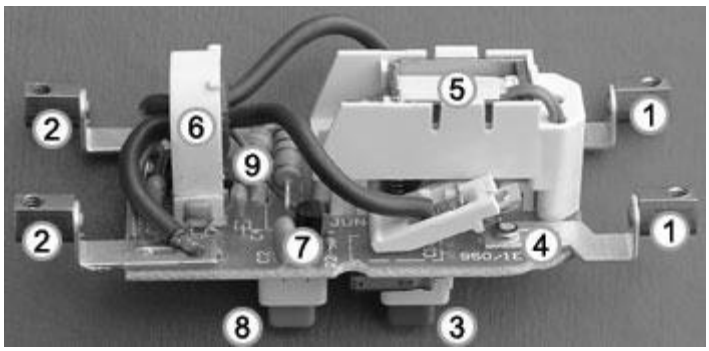

Рисунок 2 - Конструктивное устройство УЗО.

Любая утечка тока из защищаемой цепи на заземленные проводники (например, прикосновение человека, стоящего на мокром полу, к фазному проводнику) приводит к нарушению баланса в трансформаторе тока: через фазный проводник «втекает больше тока», чем возвращается по нулевому (часть тока утекает через тело человека, то есть помимо трансформатора).

Устройство спроектировано таким образом, что отключение происходит за доли секунды, что значительно снижает тяжесть последствий от поражения электрическим током.

Плюсами УЗО можно назвать: работу при большой нагрузке, безопасность устройства, применение их на объектах связи, существует возможность проверки работоспособности в любой момент времени. Минусами: более высокую стоимость относительно автоматов, несрабатывание аппарата при замыкании фаза-ноль.

Дифференциальный автомат - выключатель автоматический дифференциального тока предназначен для использования в однофазной электрической сети в системе электроснабжения с заземленной нейтралью. Дифавтоматы реагируют на дифференциальный ток, в том числе, при наличии постоянной и выпрямленной составляющих (тип А) и предназначены: для повышения уровня безопасности при эксплуатации людьми бытовых и аналогичных электроприборов; для предотвращения пожаров из-за возгорания изоляции токоведущих частей электроприборов от дифференциального тока на землю; для автоматического отключения участка электрической сети (в том числе, квартирной) от сверхтоков.

При установке рукоятки управления автоматического выключателя в положение "ВКЛ" на электронный модуль поступает напряжение питания. В нормальном режиме работы, при отсутствии дифференциального тока (тока утечки), в силовой цепи по проводникам, проходящим сквозь окно магнитопровода трансформатора тока и являющимися его первичной обмоткой, протекает рабочий ток нагрузки. Равные токи во встречно включенных обмотках наводят в магнитном сердечнике трансформатора тока равные, но векторно противоположно направленные магнитные потоки. Результирующий магнитный поток равен нулю и ток во вторичной обмотке дифференциального трансформатора так же равен нулю.

При прикосновении человека к открытым токопроводящим частям или к корпусу электроприемника, на который произошел пробой изоляции, по фазному проводнику кроме тока нагрузки протекает дополнительный ток –ток утечки, являющийся для трансформатора тока дифференциальным (разностным). Если этот ток превышает значение уставки порогового устройства, последнее подает ток от источника питания на катушку электромагнита сброса, который сдергивает защелку механизма независимого расцепления выключателя и электрическая цепь размыкается. При этом кнопка "Возврат" выступает из лицевой панели. Для повторного включения дифавтомата необходимо нажать эту кнопку до фиксации и взвести рукоятку автоматического выключателя.

Для осуществления периодического контроля исправности дифавтомата в электронный модуль встроена цепь тестирования. При нажатии кнопки "Тест" искусственно создается отключающий дифференциальный ток. Немедленное срабатывание дифавтомата означает исправность всех его элементов.

Преимущества дифавтоматов: высокое быстродействие, защита от перегрузок и от токов короткого замыкания, широкий диапазон рабочих температур от -25 до +50 С, высокая механическая износостойкость. Недостатки: дифавтоматы нельзя использовать, если к этой группе розеток

подсоединены компьютеры. При включении оных не редки ложные срабатывания, высокая стоимость и большие габариты.

Таким образом, в ходе изучения устройства и принципа действия представленных коммутационных аппаратов, сравнения их достоинств и недостатков, можно сделать следующие выводы. УЗО следует использовать в детских комнатах, где есть риск того, что ребенок, оставленный без присмотра родителей, полезет в розетку. Дифавтоматы устанавливаются для подключения кабелей, прокладываемых в сырых помещениях, либо оборудования, относящегося к первой категории потребителей и на все щиты с классом защиты от поражения электрическим током не ниже 1. Автоматы следует устанавливать на остальные объекты, где использование УЗО и дифавтоматов не требуется или нерационально, ввиду их большей стоимости.

Список литературы

1. Белов М.П. «Автоматизированный электропривод типовых производственных механизмов и технологических комплексов: Учебник для ВУЗов, 2-е изд., М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 576с
2. Варварин В.К. «Выбор и наладка электрооборудования»: Справочное пособие – М.: ФОРУМ: ИНФА-М, 2006. – 240с
3. Харечко В.Н. , Харечко Ю.В. «Автоматические выключатели»
4. Маньков В.Д. , Заграничный С.Ф. «Устройства защитного отключения, реагирующие на дифференциальный ток»: Справочное пособие – М.: Электро Сервис, 2006г.
5. Монаков В.К. «УЗО» – М.: Электро Сервис, 2007г., 368с
6. Лихачев В.Л. «Электротехника». Справочник. Том 1. – М.: СОЛОН-Пресс, 2003

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В УЛИЧНОМ ОСВЕЩЕНИИ

Пахомеев Н. , студент группы ЭЭ-14
Руководитель: ст. преподаватель кафедры ЭЭиТЭ Демина В.А.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный
Республика Казахстан

Иннова́ция - это внедрённое новшество, обеспечивающее качественный рост эффективности процессов или продукции, востребованное рынком. Является конечным результатом интеллектуальной деятельности человека, его фантазии, творческого процесса, открытий, изобретений и рационализации. Примером инновации является выведение на рынок продукции (товаров и услуг) с новыми потребительскими свойствами или качественным повышением эффективности производственных систем.

Уличное светодиодное освещение.

Качество уличного освещения зависит не от количества светильников и их высоты крепления, а от качества ламп, которые находятся внутри них. Поэтому на смену недолговечным — выходящим из оборота — ртутным и галогенным лампам приходит светодиодное освещение, которое способно излучать комфортный свет, независимо от капризов природы и нестабильности электрических сетей.

Современное уличное освещение такого качества отличается целенаправленным назначением и не имеет свойства рассеиваться на десятки метров от нужного объекта.

Фонари излучают только холодный свет. Это позволяет избавить осветительные приборы от налипания различных мелких насекомых, что исключает проблему чистки плафонов и самих ламп.

Современное led-освещение реализовано с применение инновационных технологий, основанных на использовании светодиодов, из которых состоят светильники.

При выходе из строя одной маленькой лампочки, светильник будет выполнять свои функции, в отличие от простых вакуумных ламп или ртутных светильников.

Исходя из таких простых фактов, коммунальные предприятия, организации и крупные промышленные объекты отказываются от привычных стандартов и приобретают осветительные приборы, которые мы изготавливаем по LED-технологиям. Кроме этого, наши светильники относятся к категории экологически чистых изделий.

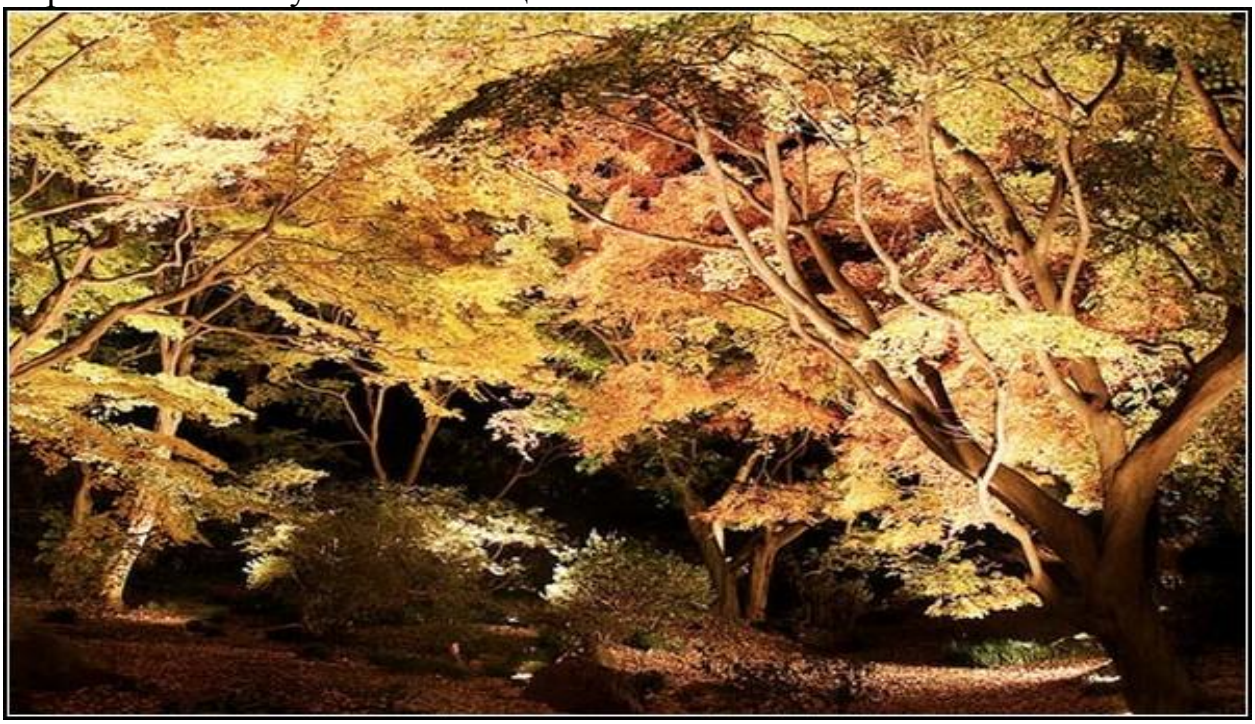
Абсолютно не загрязняют атмосферу, ввиду отсутствия выбросов CO_2 с их поверхности в атмосферные слои.

Уличное освещение при помощи наночастиц золота

В развитых странах ученые уже вовсю примеряются к тому, как бы использовать нанотехнологии для повседневных нужд. К примеру, для освещения улиц с помощью наночастиц золота.

Уличное освещение в темное время суток – неотъемлемая часть жизни всех мало-мальски развитых населенных пунктов Земли. И ежегодно значительная часть электричества, вырабатываемого на планете, уходит именно на то, чтобы мы не поломали ноги, возвращаясь ночью домой.

И вполне логично, что ученые в разных странах начали разрабатывать технологии, которые позволили бы значительно сократить количество энергии, затрачиваемой на уличное освещение.

Китайские ученые предлагают использовать для освещения улиц ночью листья. Настоящие листья с настоящих, живых деревьев. Правда, для этого их нужно покрыть нанослоем золота.

Опыты показали, что зеленые листья кустарника Bacopa caroliniana, покрытые супертонким слоем золота, выделяя кислород, провоцируют сине-фиолетовую флуоресценцию.

Именно этот факт является определяющим в надежде ученых в будущем превратить деревья в уличные фонари. Сейчас ученые пытаются научить «засветиться» и другие растения.

По их подсчетам, покрытие нанослоем золота деревьев вдоль дорог обойдется куда дешевле, чем использование традиционного уличного освещения. И это же будет куда послезнее для экологического состояния планеты. Ведь, с внедрением этой технологии, по всей Земле значительно уменьшится количество вырабатываемой электростанциями энергии, и, соответственно, количество углекислого газа, выбрасываемого в атмосферу во время этого процесса.

Светящаяся в темноте велодорожка

Лаборатория TPA в Прушкове создала проект светящейся в темноте велосипедной дорожки. Компания STRABAG реализовала проект в Варминско-Мазурском воеводстве, неподалёку от города Лидзбарка-Варминского, по пути к озеру Велоховскому. Об этом сообщает Польский культурный центр в Калининграде.

Данная велосипедная дорожка является первой в Польше, которая светится ночью. В тёмное время суток дорожка отдаёт свет, накопленный днём. Она выполнена в синем цвете и сочетается с озером, которое расположено неподалёку.

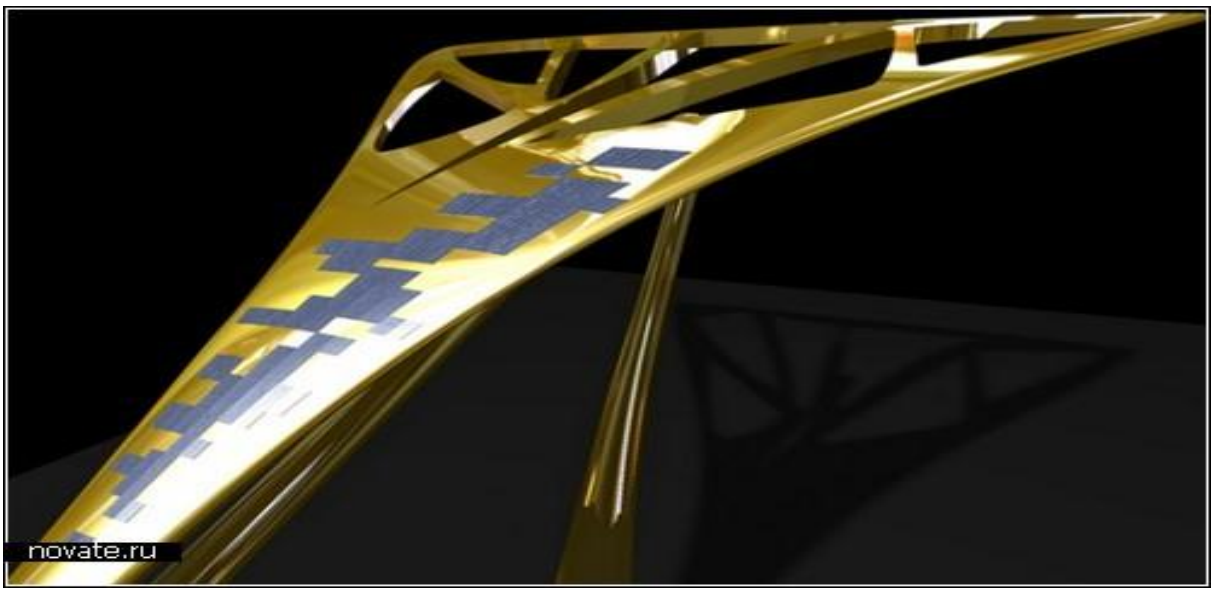
Поверхность дорожки включает в себя люминофоры — синтетические вещества, способные накапливать свет и отдавать его в темноте. Материал, из которого создана велодорожка, может отдавать свет на протяжении 10 часов.

В настоящий момент из специального материала выполнено 100 метров тестового участка велодорожки. Если её действие себя хорошо проявит в различных погодных условиях, то в соседнем государстве может появиться больше таких маршрутов.

City Leaves: концептуальные уличные фонари, заряжающиеся от солнца.

Чтобы горожанам не было страшно ходить по темным улицам вечерами, городские власти оборудовали дворы и переулки электрическими фонарями, а торговые и развлекательные заведения, в свою очередь, освещают улицы неоновыми вывесками, которые зачастую горят ярче, чем эти самые фонари. Но если верить проектировщику Marco De Gregorio, в будущем можно будет отказаться от электричества в пользу солнечного света, а фонари заменить на металлические "листья".

"City Leaves", так называемые "Городские листья", - это концептуальный проект освещения для улиц будущего. Почему листья, спросите вы? Автор проекта утверждает, что на создание фонарей такой формы его вдохновил визит в ботанический сад. Честно говоря, эти сооружения с большой натяжкой напоминают растительность, но на улицах они будут выглядеть весьма живописно

Ну, а что касается специфики работы диковинных фонарей, здесь все предельно просто. На верхушке каждого "листочка" закрепят специальные панели, притягивающие солнечные лучи. С их помощью будут заряжаться аккумуляторные батареи внутри конструкции, а когда на землю спустится ночь, то "Городские листья" моментально вспыхнут разными огнями, превратив темные улицы в ярко освещенные аллеи.

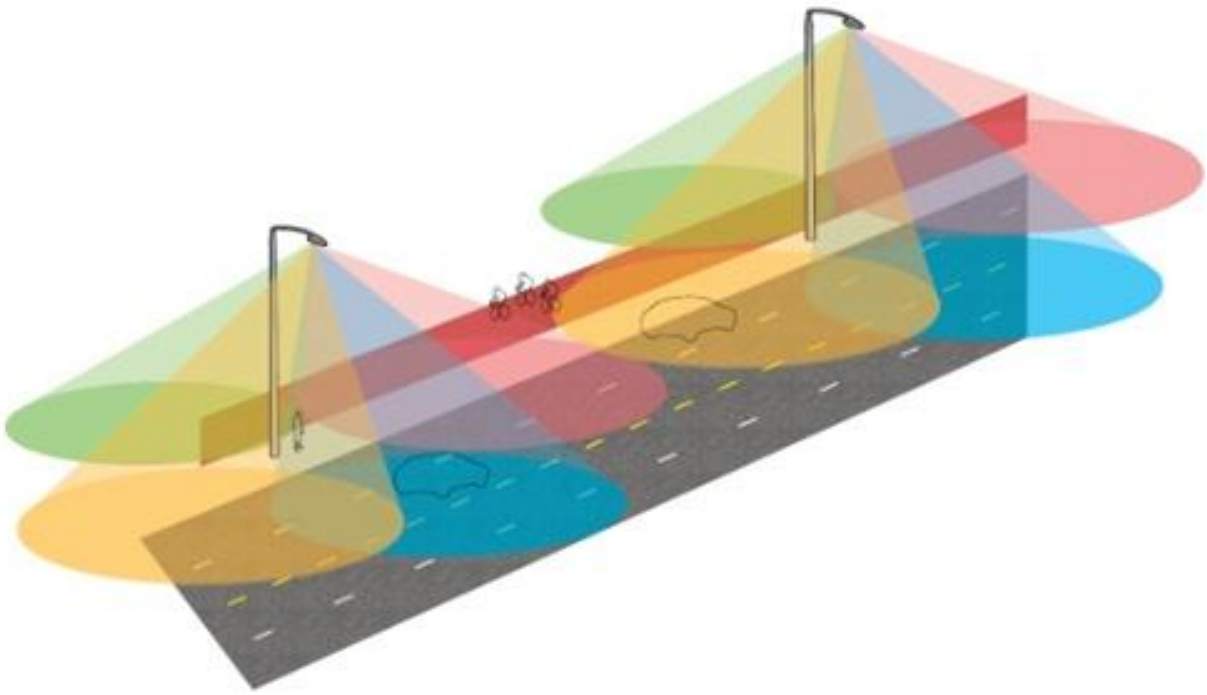
«Умная» система Tvilight

Европейские страны, по подсчётам, ежегодно тратят на освещение улиц приблизительно $13 млрд. А это около 40% от суммарных затрат государственных структур на оплату электроэнергии. Помимо проблемы расходования бюджетных средств, существует и экологический вопрос: в связи с генерацией электричества в атмосферу выбрасываются десятки миллионов тонн вредных веществ. Но как улучшить системы городского освещения?

Ответ на этот вопрос дали участники проекта Tvilight. Идея заключается в создании «умной» платформы, способной адаптироваться под текущую ситуацию и, скажем, погодные условия.

Система может автоматически изменять интенсивность свечения фонарей на основе данных, собираемых размещёнными вдоль тротуаров и дорог беспроводными сенсорами. Если поблизости никого нет, то яркость ламп снижается, что позволяет экономить энергию.

Если же датчики зафиксируют появление пешехода, велосипедиста или автомобиля, то фонари включаются на полную мощность, освещая прилежащую зону. При этом система позволяет осуществлять последовательную активацию и приглушение ламп, что дополнительно снижает затраты энергии.

Разработчики отмечают, что платформа способна отличать людей от животных. Иными словами, фонари не будут реагировать на пробегающих кошек или собак.

Утверждается, что предложенное решение позволяет снизить энергозатраты и выбросы углекислого газа в атмосферу на 80% по сравнению с обычными системами уличного освещения.

Ещё одно преимущество Tvilight — упрощение обслуживания. Сенсоры подскажут, когда нужно заменить лампу или вызвать техника для проверки электрики. Технология подходит для использования с обычными лампами накаливания и светодиодными излучателями.

Любопытно, что работа Tvilight не ограничивается автоматическим изменением яркости фонарей. Система может использоваться экстренными службами для оповещения граждан и автомобилистов о чрезвычайной ситуации. К примеру, лампы могут начать мигать, сигнализируя о проезде кареты скорой помощи или автомобиля спасателей.

Tvilight уже используется в четырёх муниципальных образованиях в Голландии и одном в Ирландии. Интерес к разработке проявили госструктуры США, Израиля, Турции, Австралии, Индии и Японии.

Гибкие OLED: революция в освещении и моде.

Тонкие пластмассовые плёнки, отвечающие за проведение электричества и имеющие возможность использовать солнечную энергию, вероятно, станут революционным нововведением в освещении домов и дизайне одежды.

Международный исследовательский проект, начавшийся совсем недавно, предположительно станет именно тем отправным пунктом для начала массового производство тонких и гибких OLED устройств. Данные устройства будут размещены практически на любом материале. Их можно будет использовать как устройства освещения, так и электронные экраны, встроенные

в одежду или упаковку, благодаря чему они смогут передавать информацию в электронном виде.

Подобные устройства могут использоваться для разных целей, начиная от освещения, которое намного эффективнее существующих ламп, заканчивая одеждой, меняющей цвет.

Возможно, тонкие и гибкие устройства на основе OLED будут использоваться для создания прозрачных окон - высокоэффективного источника освещения в ночное время, солнечных батареи - дополнение к аккумуляторам мобильных трубок, а также лёгких солнечных батареи, легко сворачивающихся для хранения и необходимых, прежде всего, людям, находящимся в удалённых местах и нуждающихся в электроэнергии, например, ученым, альпинистам, морякам и военным.

Возможно именно эта технология нам заменит привычное уличное освещение. В перспективе эту плёнку можно нанести на любые поверхности, например: На те же фонарные столбы, здания, деревья и другие уличные строения. Что позволит освещать улицы с применением нанотехнологий с уменьшением энергопотребления.

Список литературы:

1.http://www.novate.ru/blogs/011210/16155/
2.http://moskladka.ru/company/news/313
3.http://www.cleandex.ru/news/2010/09/15/tgc

ЭФФЕКТИВНОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Мукумов А.А., студент гр. ПО - 13
Руководитель – ст. преподаватель кафедры «Электроэнергетика и теплоэнергетика» Есжанова А.У.
Рудненский индустриальный институт

8 января 2013 года указом президента Республики Казахстан была утверждена Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020».

Целью данной программы является создание условий для перехода к информационному обществу.

В этой программе были выделены ключевые задачи:

- Обеспечение эффективности системы государственного управления
- Обеспечение доступности информационно-коммуникационной инфраструктуры
- Создание информационной среды для социально-экономического и культурного развития общества
- Развитие отечественного информационного пространства

Как результат реализации программы «Информационный Казахстан – 2020» республика Казахстан должна достичь следующих показателей:

1) Казахстан в рейтинге DoingBusiness Всемирного Банка в 2020 году должен находиться в списке первых 35 стран
2) Индекс «электронного правительства» (по методике ООН) в 2020 году должен находиться в числе первых 25 стран
3) Доступность информационно-коммуникационной инфраструктуры в домохозяйствах Республики Казахстан – 100 %
4) Количество пользователей сети Интернет в 2020 году – 75 %
5) Охват эфирным цифровым телерадиовещанием населения Казахстана – 95 %
6) Доля сектора информационно-коммуникационных технологий в ВВП страны – 4 %
7) Доля организаций здравоохранения, подключенных к единой сети здравоохранения, – 100 %
8) Доля научно-образовательных учреждений, подключенных к единой национальной научно-образовательной сети, – 100%
9) Уровень компьютерной грамотности – 80 %
10) Доля электронных средств массовой информации к общему числу зарегистрированных в Казахстане СМИ – 100 %
11) Доля оборота казахстанских интернет-магазинов в общем обороте товаров и услуг, оплачиваемых электронно, - 40 %
12) Доля государственных услуг, предоставляемых в электронном формате, - 50 %

13) Доля оказанных электронных государственных услуг по отношению к общему числу услуг, полученных в традиционном виде, - 80 %.

Реализация всех этих задач по программе «Информационный Казахстан – 2020» требует немало усилий не только со стороны технической оснастки и программ, а также со стороны социума. Необходимо время для переадаптации народа под информационную жизнь нашей республики. Но очевиден факт об удобстве внедрения поставленных задач программой «Информационный Казахстан – 2020».

Программа позволяет наблюдать, как быстрыми темпами введется информационно-технологическое развитие нашего народа, что дает нам еще одну возможность оптимистично взглянуть в наше будущее, как будущее развитой, передовой информационно-коммуникативной страны.

В современное время молодежь активно использует все возможные средства и услуги интернета.

Интернет широко используется как коммуникационное средство общения, обмена информации на любых расстояниях. Доступность всего этого позволяет активно обмениваться необходимой информацией.

Одной из главных задач – умело и разумно использовать все эти средства. Эффективное использование интернета может привести к большим успехам и быть всегда впереди.

Но в тоже время бесконтрольное использование информационных технологий может представлять серьезные угрозы:

Для организаций характерны такие угрозы:

- Снижение уровня защищенности корпоративной сети как следствие фишинга и фарминга;
- Утечка конфиденциальной информации;
- Нецелевое использование сети Интернет сотрудниками организации, в том числе посещение Интернет-ресурсов, запрещенных законодательством РК.

Для минимизации угроз из сети Интернет и повышения эффективности использования сети Интернет необходимо умелое использование информационных технологий.

Широко и активно молодежь пользуется услугами социальных сетей, на это тоже необходимо обратить должное внимание. Очень большое количество времени молодежь проводит именно в социальных сетях, обмениваясь друг с другом короткими СМС.

В социальных сетях имеется возможность создании различных пабликов, групп, что позволяет создателю этой группы одновременно рассылать свою информацию всем подписчикам данной группы.

На лидирующих строчках по количеству подписчиков среди всех групп разных тематик социальных сетей являются группы ЮМОР.

Молодежь отдыхает, проводя время в социальных сетях, развлекая себя новыми юмористическими публикациями.

Группы/паблики социальных сетей подразделяются на открытые и закрытые.

В открытые группы могут подписаться любые пользователи данной социальной сети. Вся информация данной группы находится в открытом доступе.

Закрытые группы ограничивают возможности пользователям социальных сетей. Не все пользователи могут стать подписчиками данной группы и просмотреть всю информацию находящуюся в ней. Информация ограничивается определенными правами. Подписчиками данной группы становится определенная группа лиц, выбор предоставляется создателю или модераторам данной группы.

Полезность всего этого является в том, что у нас появилась возможность создавать собственные группы в социальных сетях, без каких либо на то ограничений. Мы можем создать коллективную группу одноклассников, друзей, а также своих сотрудников по работе и коллективно обсуждать нужные нам вопросы.

Создание таких групп вместило потребность создание своего индивидуального сайта в интернете, на создание которого у людей уходило немалое количество времени и финансовых затрат.

Информационные технологии не стоят на месте, всем давно уже известна возможность отправки документов по электронной почте. Имеются также возможности рассылки большому количеству людей.

Часто документы затериваются на рабочем столе компьютера, а возможность хранения документов на облачном диске решила данную проблему. Теперь у любого человека есть возможность создания своего облачного места на любом из доступных виртуальных дисков и хранения там необходимых, важных документов. Никакая информация не потеряется и доступна с любой точки земного шара.

Облачное хранилище данных (англ. cloudstorage) — модель онлайн-хранилища, в котором данные хранятся на многочисленных распределённых в сети серверах, предоставляемых в пользование клиентам, в основном, третьей стороной. В отличие от модели хранения данных на собственных выделенных серверах, приобретаемых или арендуемых специально для подобных целей, количество или какая-либо внутренняя структура серверов клиенту, в общем случае, не видна. Данные хранятся и обрабатываются в так называемом «облаке», которое представляет собой, с точки зрения клиента, один большой

виртуальный сервер. Физически же такие серверы могут располагаться удалённо друг от друга географически.

Среди наиболее известных хранилищ: Dropbox, microsoftOneDrive, GoogleDrive, iCloud, Яндекс.Диск.

Одним из удобных услуг является проведение интернет платежей.

Оглянувшись немного назад уже не представляешь себе жизнь без многочисленных, казалось бы, крайне необходимых современных технологий. Многие уже давно совершают покупки только с использованием пластиковых карточек. К онлайн платежам, привносящим в нашу жизнь особенные удобства, приобщается все большее количество людей.

Расширение доступа к сети Интернет открывает для клиентов новые возможности использования современной мобильной техники для осуществления электронных платежей. Многие пользователи более удобным для себя считают использование смартфонов и планшетов при проведении финансовых операций. Поэтому уже предлагается ряд упрощенных технологий, позволяющих на мобильных девайсах проводить онлайн платежи.

Стремительное увеличение электронных операций требует повышенной степени защиты держателей пластиковых карточек. Поэтому технологии по ее обеспечению не стоят на месте и уже сегодня многие солидные банки могут похвастаться высокой степенью безопасности своих клиентов.

Например, методы идентификации постоянно усовершенствуются, поэтому распознание пользователя может происходить по голосу, отпечаткам пальцев, сетчатке глаз или даже биению сердца. Такой подход позволяет максимально обезопасить клиента во время проведения онлайн платежей.

Наибольшее распространение получил способ идентификации личности пользователя, который называется двухфакторная аутентификация. Суть его заключается в том, что проверка личности осуществляется по запросу двух различных видов данных.

Современные методы идентификации значительно упрощают работу с клиентом, поскольку отпадает необходимость запоминать ему множество паролей и ключей. Также они гарантируют максимальную защиту клиента при проведении финансовых операций.

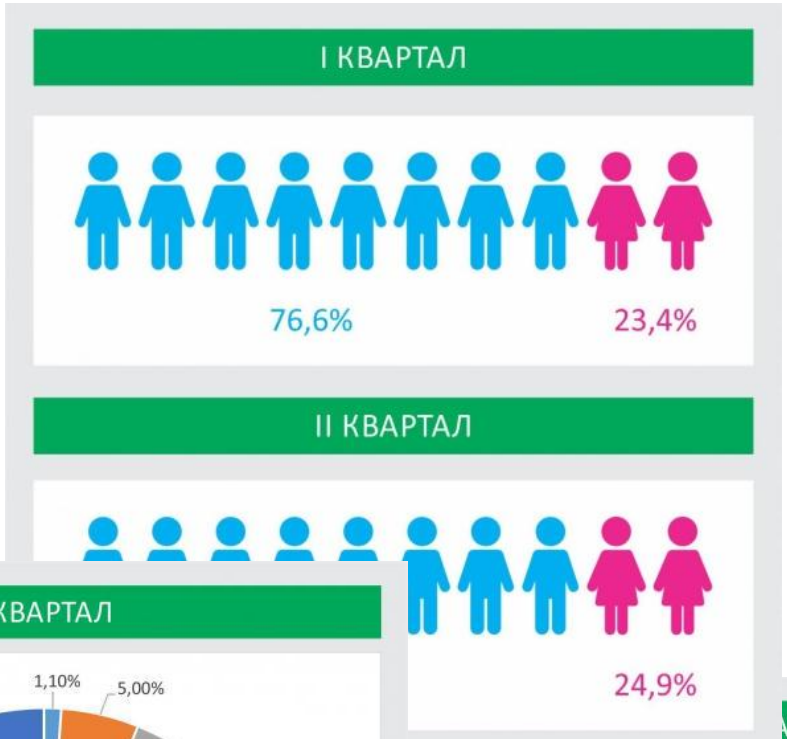
В нашей республике имеется электронное правительство Egov.kz

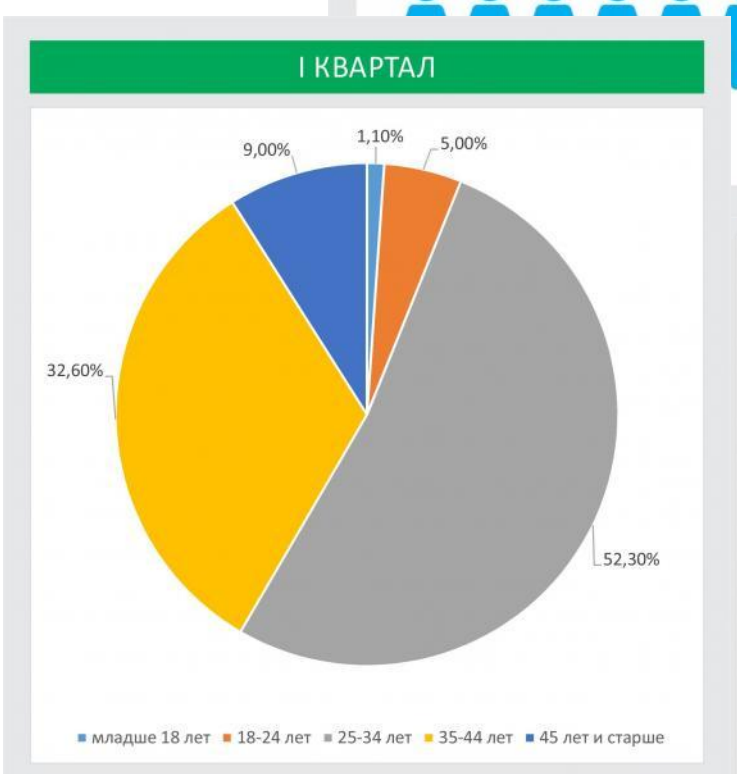
Электронное правительство – это единый механизм взаимодействия государства и граждан, а также государственных органов друг с другом, обеспечивающий их согласованность при помощи информационных технологий. Именно этот механизм позволил сократить очереди в государственные органы и упростить и ускорить получение справок, свидетельств, разрешительных документов и многого другого.

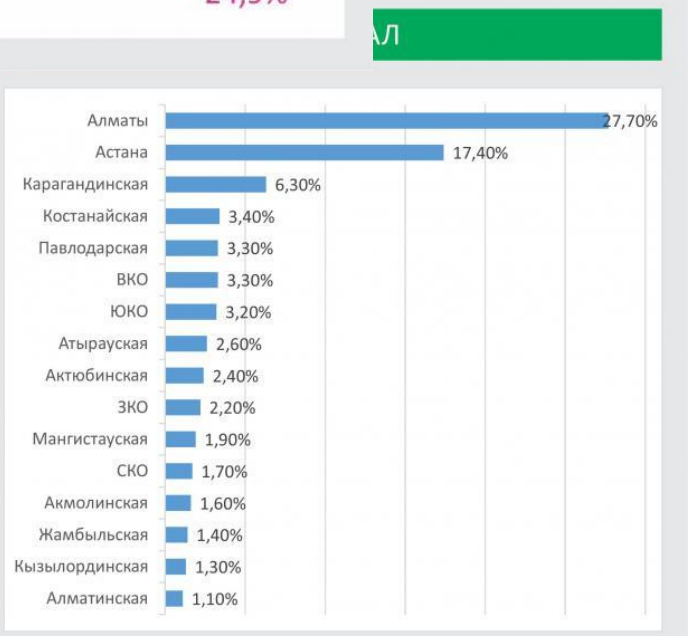
Другими словами, электронное правительство – это когда для оформления лицензии необходим только ИИН (а все остальные данные получают при помощи автоматических запросов), когда можно оплатить коммунальные услуги и штрафы онлайн, когда для получения справки в НАО «Государственной корпорации «Правительства для граждан» может

потребоваться только удостоверение личности, когда вы сами можете зарегистрировать бизнес или получить справку на портале «электронного правительства» за каких-нибудь 10-15 минут, когда узнать очередь ребенка в детский сад можно в любое время дня и ночи, получить адресную справку на мобильник и еще сотни подобных «когда».

На портале имеется статистика электронного правительства, откуда можно делать выводы о гендерной, возрастной разницах и о гео-расположении пользователей.

Все это и не только делает этот мир намного удобнее. Большие возможности имеются у современного народа.

Информационный Казахстан глазами молодежи – современное общество, которое умело и эффективно использует интернет - возможности для собственного комфорта и экономии своего времени.

Список литературы:

1. https://egov.kz/cms/ru/information/about/stat - Электронное правительство Республики Казахстан
2. https://tengrinews.kz/zakon/prezident_respubliki_kazahstan/hozyaystvennaya_deyatelnost/id-U1300000464/ - Сетевое издание «Интернет ресурс Tengrinews
3. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B5_%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85 – Свободная энциклопедия Википедия
4. http://www.cair.ru/ru/resheniya-dlya-biznesa/ - Центр Анализа Интернет-Ресурсов

СИСТЕМА АВТОМАТИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМ ПРОЦЕССОМ ПОЛУЧЕНИЯ ГОРЯЧЕБРИКЕТИРОВАННОГО ЖЕЛЕЗА

Грехнев А.А.
Шинкевич Т.А.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
shinkevich80@mail.ru

Повышение экологических требований к современным производствам является общемировой тенденцией. Безусловно, это напрямую касается и металлургической отрасли. В последнее время, говоря о современной металлургии, эксперты все чаще упоминают аббревиатуру ГБЖ – горячебрикетированное железо. Это один из видов железа прямого восстановления, материал с высоким (более 90%) содержанием железа. ГБЖ производят по технологии, отличной от доменного передела. ГБЖ используется в качестве сырья для производства стали. Отличительной особенностью этой продукции является ее энергетическая эффективность, которая проявляется как на этапе производства, так и в процессе переработки на металлургическом производстве. Использование этого современного железорудного сырья является одним из направлений поснижению нагрузки на окружающую среду.

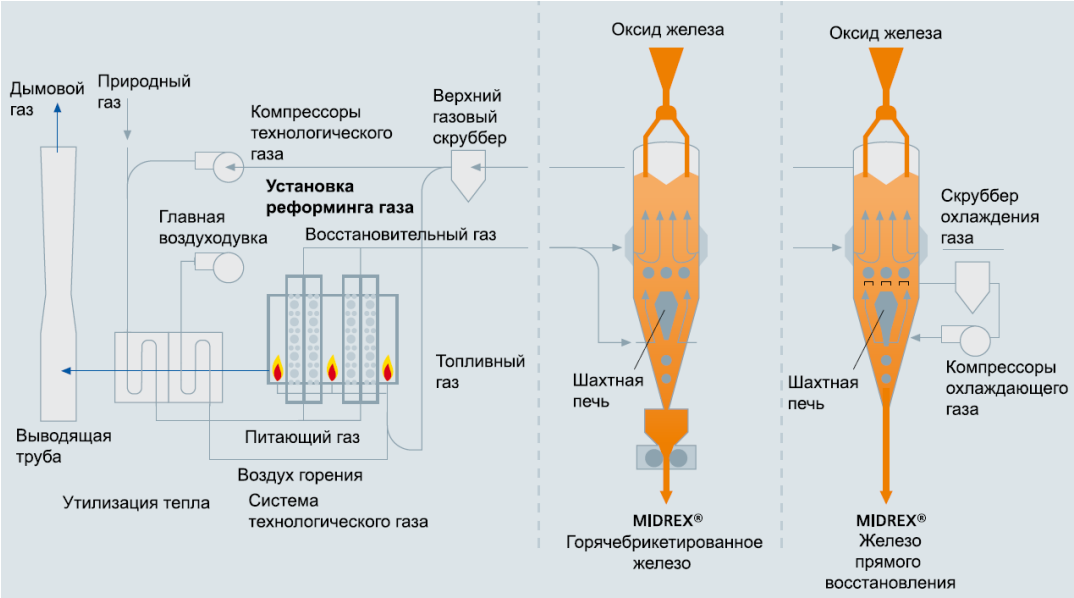
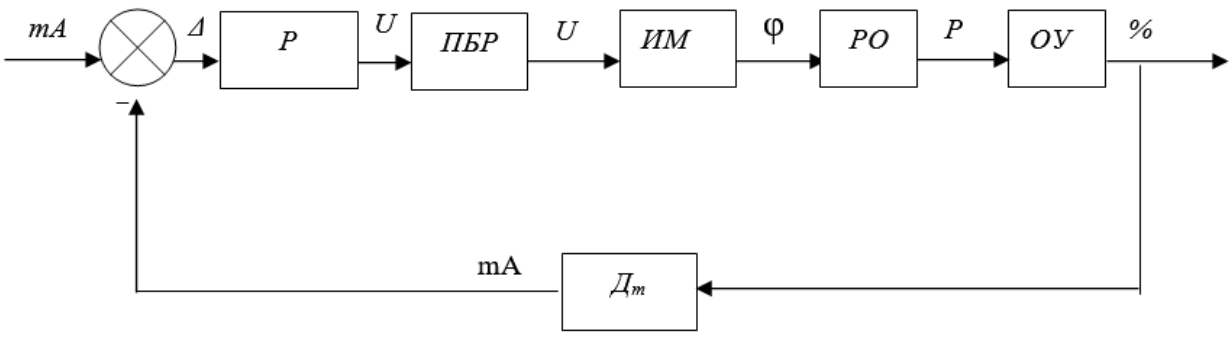

Рисунок 1 – Технологический процесс получения железа прямого восстановления

При получении горячебрикетированного железа добытую руду обогащают и получают окатыши. Окатыши из бункера по грохоту поступают в короб шихтозавалочной машины и оттуда в шахтную печь, работающую по принципу противотока. Просыпь от окатышей попадает в бункер сбрикетировочным прессом и в виде окатышей вновь поступает на грохот. Для восстановления железа из окатышей в печь по трубопроводу подают смесь природного и доменного газов, подвергнутую в установке конверсии, в результате которой смесь разлагается на водород H_2и оксид углерода CO. В восстановительной зоне в печисоздается температура 1000…1100C^0, при которой H_2 и CO восстанавливают железную руду в окатышах до твёрдого губчатого железа. Содержание железа в окатышах достигает 90…95%.

Таким образом основным параметром регулирования является температура, создаваемая в шахтной печи

Система автоматического регулирования температуры, состоит из датчика температуры, контроллера, исполнительного механизма и регулирующего органа. Объектом управления является печь.

Р - регулятор; ПБР – бесконтактный реверсивный пускатель;ИМ – исполнительный механизм;РО – регулирующий орган;ОУ - объект управления;$Д_т$- датчик температуры.

Рисунок2 – Функционально-блочная схема САР

Объект управления представляет собой последовательное соединение апериодического и последовательного звена. Его передаточная функция:

$$W_{op}(p) = \frac{K \cdot e^{-\tau p}}{T \cdot p + 1},$$

Динамические свойства объекта снимаются по экспериментальной разгонной характеристики объекта регулирования, представленной на рисунке 3.

Разгонную характеристику снимают созданием мгновенного возмущения на входе объекта, после чего фиксируют изменение регулируемого параметра в течение определенного промежутка времени. В данном случае возмущение было нанесено резким увеличением расхода топлива, подаваемого в печь: с 5000 до 10000м^3/ч. До нанесения возмущения температура в зоне печи составляла 920° С. Установившееся значение температуры 1060°С.

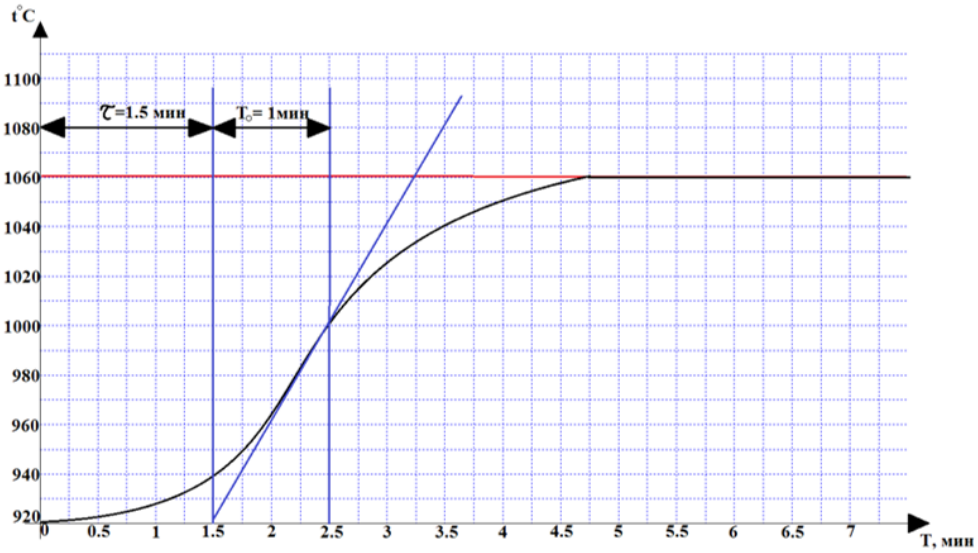

Рисунок 3– Кривая разгона температуры в шахтной печи

Выбор закона регулирования производится, используя графическую зависимость, выбирается закон обеспечивающий при данном и выбранном типовом процессе регулирования необходимое оптимальное значение коэффициента регулирования $R_д$:

$$R_д = \frac{x_1^{\,д}}{(Y_в \cdot K_0)},$$

где $x_1^{\,д}$ — допустимое динамическое отклонение

$y_в$— максимально возможное возмущение в системе со стороны регулирующего органа, выраженное в процентах хода регулирующего органа
K_0— коэффициент передачи объекта

$$R_д = 0{,}6$$

Наиболее подходящим по $R_д$является ПИД – регулятор.
Характер действия регулятора определяется из соотношения времени запаздывания объекта к постоянной времени объекта:

$$\frac{\tau_0}{T_0} = \frac{90}{120} = 0{,}75$$

так как

$$0{,}2 < \frac{\tau_0}{T_0} < 1{,}0$$

то выбирается регулятор непрерывного действия.
ПИД – регулятор поднимает усиление одновременно на низких и на высоких частотах. Он более энергично, чем ПИ – регулятор реагирует на быстрые изменения входных сигналов. В результате улучшается и быстродействие САР, и качество ее установившегося и переходного режимов.
Передаточная функция ПИД регулятора имеет вид:

$$W_{рег} = K_{рег}\frac{(T_1 p + 1)(T_2 p + 1)}{T_1 p(T_3 + 1)},$$

$$W_{\text{рег}} = 1.6\frac{(2p + 1)(0.5p + 1)}{2p(0.05 + 1)}.$$

Используя структурную схему, строится переходная характеристика САР регулирования температуры обжига в моделирующей программе VisSim, которая представлена на рисунке4.
Для реализации САР потребуется построить реальный ПИД регулятор, его реализация не возможнас помощью блока transferFunction, поскольку реализуемость линейного динамического объекта требует, чтобы степень его характеристического полинома (знаменателя передаточной функции) была бы не меньше числителя передаточной функции.
Поэтому и Vissim не позволяет построить идеальную последовательную модель ПИД-регулятора только с помощью блока transferFunction (Передаточная функция). Если все-таки в Vissim’е требуется использовать именно реализуемую последовательную модель, то можно дополнить знаменатель передаточной функции сомножителем в виде полинома первого порядка с относительно малой постоянной времени, намного меньшей, чем постоянные

времени ПИД-регулятора и, желательно, меньшей хотя бы на порядок, чем наименьшая постоянная времени неизменяемой части САР.

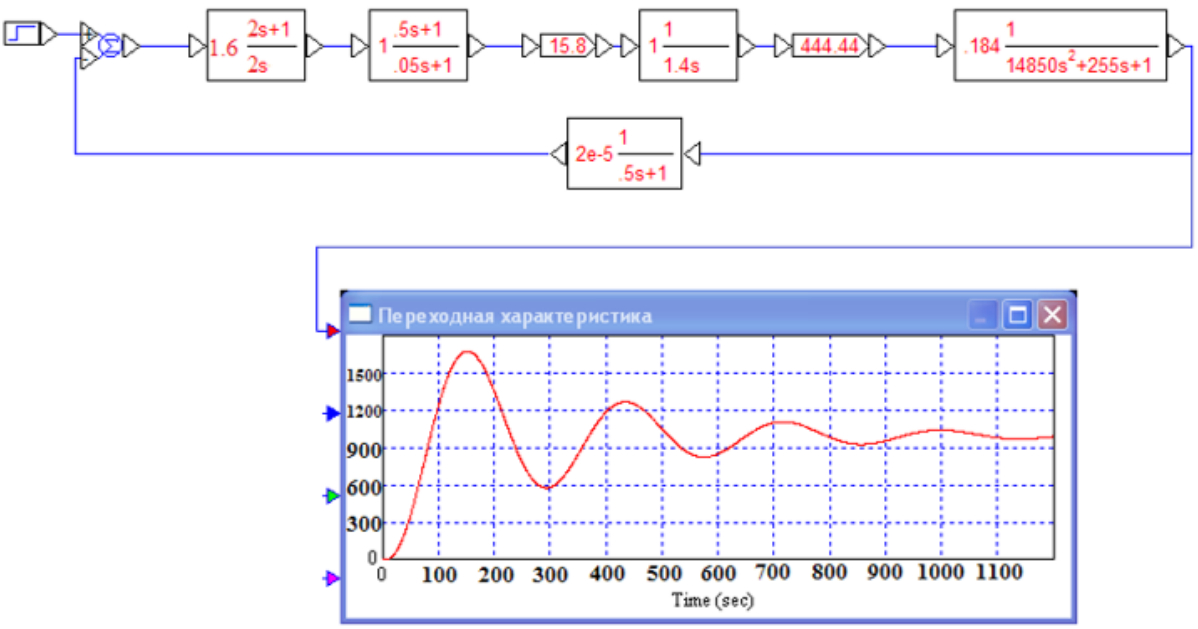

Рисунок 4– Модель исходной САР регулирования температуры

Как видно из рисунка4, система устойчива, но колебательность переходной характеристики чрезмерна. Замкнутая САР требует коррекции.
Предварительная коррекция замкнутой САР осуществляется посредством изменения и оптимизации значения коэффициента разомкнутого контура.
Изменение коэффициента усиления контура управления приводит к вертикальным смещениям ЛАЧХ и не влияет на ЛФЧХ.
Строится и анализируется ЛАЧХ и ЛФЧХ.
Критерий по приближенным логарифмическим частотным характеристикам может быть использован в том случае, когда частотные характеристики отдельных элементов получены экспериментально и отсутствуют их аналитические выражения. С помощью этого критерия можно найти критический коэффициент усиления и запас устойчивости по амплитуде и по фазе.
С помощью программы VisSim для разомкнутого контура строятся ЛАЧХ и ЛФЧХ которые показаны на рисунке 5.

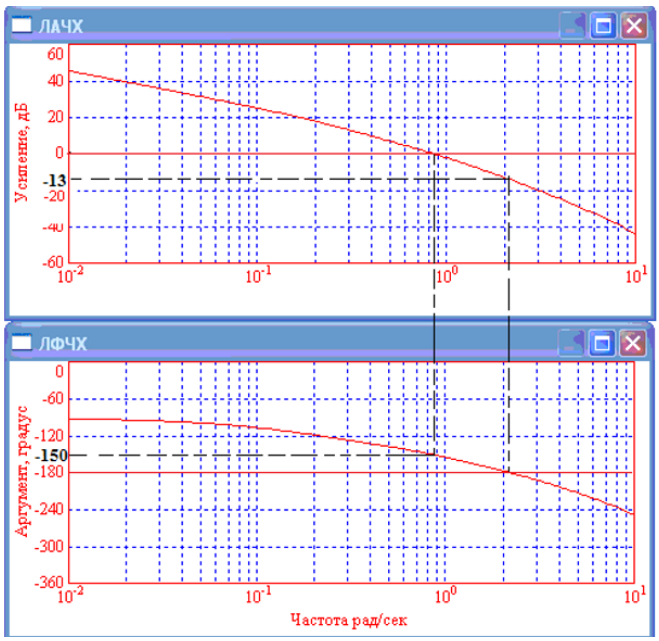

Рисунок5– ЛАЧХ и ЛФЧХ исходной в САР температуры

Из логарифмических частотных характеристик видно, что запас устойчивости по амплитуде (L=13 дБ), по фазе ($\gamma = 30^0$). Запасы устойчивости сравнительно малы, что приводит к чрезмерной колебательности переходной характеристики замкнутой САР.Проводится анализчастотныххарактеристики предварительная коррекция САР. Из рисунка5 следует, что необходимо корректировать САР. Это можно сделать путем уменьшения коэффициента усиления с тем, чтобы обеспечить необходимые запасы устойчивости:- по фазе в пределах 45^0 - 70^0(лучше 60^0);- по амплитуде 15 – 20 дБ(лучше 18дБ).Чтобы обеспечить нужные запасы опустим вниз ЛАЧХ. Опускать нужно настолько, чтобы запас по фазе сделать 60^0, при этом запас по амплитуде станет равным 23 дБ.

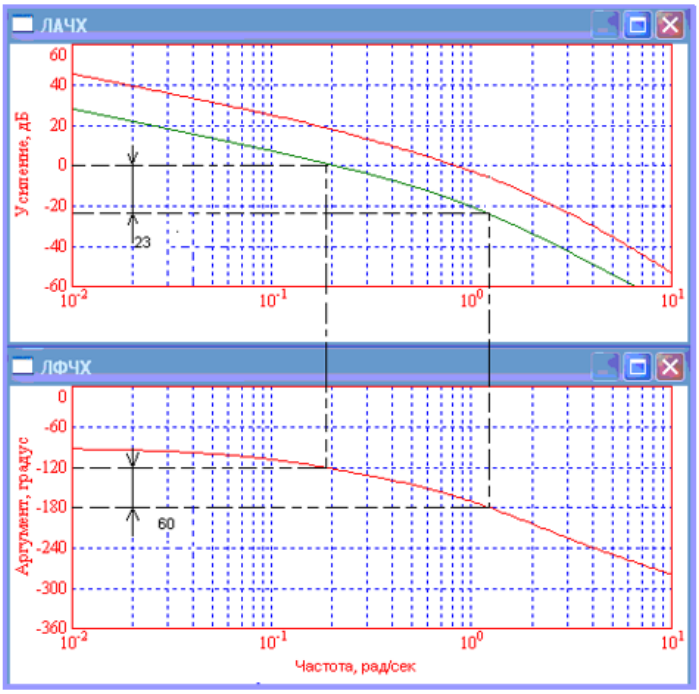

Рисунок6 – Обеспечение запасов устойчивости по фазе и по амплитуде смещением ЛАЧХ вниз, т.е. уменьшением усиления контура

Переходная характеристика замкнутой САР после предварительной коррекции будет выглядеть так, как это показано на рисунке 9.

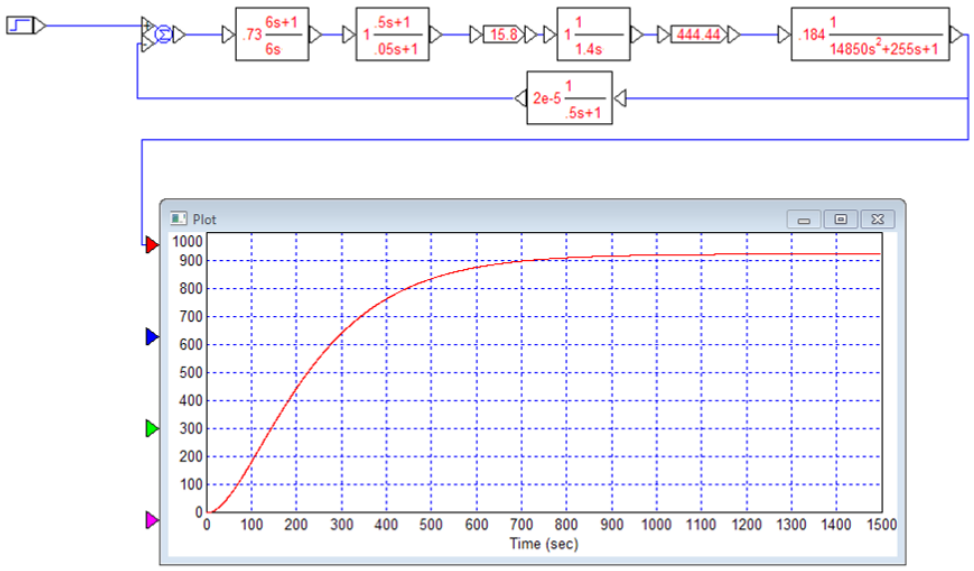

Рисунок 7–Характеристика замкнутой САР после коррекции

Увеличение постоянной времени регулятора до 6 секунд, а также уменьшение коэффициента регулятора до 0.73 позволило исключить колебательный процесс, что и требуется для САР температуры шахтной печи.

Список литературы

1. Методы классической и современной теории автоматического управления. 1,2,3 том/Под ред. Н.Д. Егупова (в 3 томах) - Издательство: НА, 2001.

2.Бесекерский, В.А. Теория систем автоматического управления / В.А. Бесекерский, Е.П. Попов. – 4-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Профессия, 2003. - 752 с.

3. Теория автоматического управления / под ред. Ю.М. Соломенцева. – 3-е изд., стер. – М.: Высшая школа, 2000. – 270 с.

4. Теория автоматического управления: учеб. для вузов / под ред. В.Б. Яковлева. - 3-е изд., стер. – М.: Высшая школа, 2009. – 567 с.

5. Юрьевич, Е.И. Теория автоматического управления / Е.И. Юрьевич. - 3-е изд. – СПб.: БХВ-Петербург, 2007. – 560 с.

ИЗ ИСТОРИИ СОЗДАНИЯ EXPO: ОТ «ТУМАННОГО АЛЬБИОНА» К СОВРЕМЕННОЙ АСТАНЕ

Полевая О.Н., Мастьянова Е.Н.
Костанайский государственный педагогический институт
г.Костанай
Республика Казахстан
olga.ovsyannikov@mail.ru

На протяжении всей истории человечества человек, пытался познать этот мир посредством своих открытий. Дж. Бруно, Л. да Винчи, Васко да Гама, Х. Колумб, Дж. Кук, Николай Миклухо-Маклай, Фернан Магеллан, М.В. Ломоносов, И.Ньютон, А.Эйнштен – открытия этих учёных показали, что наш мир велик и многое ещё не исследовано.

С17 по 20 век начинается период интенсивных открытий человечества. Учёные со всех уголков мира приезжая на всемирные выставки и представляют свои изобретения. Начинается гонка научных «открытий».

Всемирная выставка или Expo – международная выставка, которая является символом индустриализации и открытой площадкой для демонстрации технических и технологических достижений.

Отцом выставок EXPO считается принц Альберт, предок нынешней королевы Великобритании Елизаветы II. Первая Всемирная выставка открылась в Лондоне 1 мая 1851 года в Гайд-парке. В конкурсе на лучший архитектурный проект для здания выставки победил Хрустальный дворец. На той самой первой выставке можно было увидеть практически все, что производилось тогда в мире. Прибыль от выставки была огромной - приблизительно 186 000 фунтов стерлингов. Эти деньги пошли на строительство нескольких музеев, в том числе и на знаменитый музей Виктории и Альберта [1]. Через 22 года во время всемирной выставки (EXPO) в Вене (Австрия) в 1873 году произошло наводнение Дуная, эпидемия холеры и катастрофа на фондовой бирже. Вспоминая этот год, люди вспоминают не те открытия, которые были представлены на этой всемирной выставке в Вене, а эти ужасные катастрофы, унёсшие множество человеческих жизней. Всемирные выставки (EXPO) последующих лет представляли три основных периода развития человечества: индустриализация, культурный обмен, национальный брендинг. Так, к примеру, в период индустриализации (1851-1930) выставки (EXPO) были посвящены торговле и технологическим достижениям и открытиям. В период культурного обмена (1939-1987) технологические открытия отошли на второй план и выставки (EXPO) были в основном освящены культурным темам. Примером такой выставки стала EXPO 1939 года в Нью-Йорке, основной идей которой являлась «Построить Мир Завтрашнего Дня». Период национального брэндинга характеризуется выставками (EXPO) ставящими на первый план – улучшение имиджа государства. Примером этого периода является EXPO 2000 года в Ганновере (Германия).

В 1928 году, в разгар Великой депрессии, в Париже учредили Международное Бюро Выставок (МБВ). Сотрудники этой организации следят за тем, чтобы EXPO проходили на должном уровне и чтобы высокая планка, достигнутая еще в XIX веке, никогда не опускалась. Международное бюро выставок также работает над тем, чтобы EXPO не просто были площадкой для инновационных технологий, но стали местом встреч разных культур и дискуссий [2]. Всемирные выставки нового тысячелетия отвечают требованиям современного общества: на них представлены новые технологии, достижения дизайна, сфера досуга и развлечений, новые архитектурные разработки. Современные выставки являются местом обсуждения и проработки новых важнейших понятий: экология, пацифизм, терпимость, взаимоуважение и диалог между культурами и народами. EXPO становятся проводниками новых ценностей.

В 2017 году Всемирная выставка (EXPO) пройдёт в столице Республике Казахстан – вАстане. "Успех Астаны в борьбе за право проведения ЭКСПО-2017 – это успех всего народа Казахстана. У меня нет никаких сомнений, что все казахстанцы примут активное участие в подготовке к Международной выставке. Я верю, что ЭКСПО-2017 будет еще одной золотой страницей нашей истории. Я призываю вас, мои соотечественники, сплотиться и активно готовить нашу страну к этому грандиозному международному событию", - обратился к народу президент РК Н.А.Назарбаев [3].

Предстоящая выставка, которая пройдет под лозунгом «Энергия будущего», осветит одну из самых актуальных тем, волнующих мировое сообщество – альтернативные источники энергии. Маскотами Экспо-2017 народным голосованием выбраны Тәңір и Бөрі («небо», «волчонок»). Тәңір и Бөрі – работа агентства "GOOD!" Тәңір - лучезарныи малыш, посланныи самим Тенгри для покровительства участникам и гостям EXPO 2017. Символизирует собои радушие, теплоту принимающеи стороны и силу, энергию солнца. Бөрі - синии волчонок, символ ветра, энергичныи и неутомимыи, верныи друг Тенгри. Они всегда вместе путешествуют по бескраиним просторам неба и степи [4]. «Символов Олимпиады, Универсиады, как правило, несколько – три-пять. Мы решили сделать двух – непосредственно Тенгри и его помощника волчонка Бөрі. Образы пришли сами собой, ведь тенгрианство – неотъемлемая часть культуры Казахстана. Ну и оказалось, что к тематике EXPO это очень близко. В тенгрианстве солнце – основа энергии, самой перспективной на данный момент, как и энергия ветра. «Байтерек» – это тоже символ тенгрианства, как и Самрук. Здесь нет никакой религиозной подоплеки. Это то, что есть в душе каждого рожденного в Казахстане», - отмечают представители компании "GOOD!" [5].

В результате тайного голосования на 152-й Генеральной Ассамблее Международного бюро выставок столица Казахстана Астана, набрав большинство голосов (103 из 161), опередила бельгийский город Льеж и была объявлена местом проведения «ЭКСПО-2017». "Этот наш новый успех ещё раз подчеркивает, что мы стали уважаемой во всем мире страной. За нас

проголосовало большинство из 160 государств – участников Международного бюро выставок. Практически Астану выбрал весь мир! Поэтому проведение ЭКСПО-2017 – это, одновременно, огромная ответственность Казахстана перед всем миром", - отметил с гордостью Н.А. Назарбаев [3].

Экспо-2017 ожидает участия более 100 стран и международных организаций, и 2-3 миллиона посетителей. Для участия в ЭКСПО-2017 заявки подали уже более 50 компаний. 85 % от общего числа посетителей составят казахстанцы, а 15 % - граждане иностранных государств. Большинство из них приедут из стран СНГ и Китая. Значительное количество туристов также ожидается из Европы, Турции и США. На проведение Экспо-2017 из республиканского бюджета Казахстана выделяется 283 миллиона евро. Общая стоимость превысит 3 миллиарда долларов. Выставка пройдет с 10 июня по 10 сентября 2017 года и примет около 100 стран-участниц и 10 международных организаций. На всемирной специализированной выставке 2017 года странами-участницами будут продемонстрированы достижения и перспективы в сфере использования возобновляемых источников энергии и такие их преимущества, как экологическая чистота, низкая стоимость эксплуатации и безвредность для окружающей среды. Для Казахстана «ЭКСПО-2017» станет знаковым событием: никогда раньше международная выставка подобных масштабов не проходила в странах Центрально-Азиатского региона и СНГ [6].

Для Астаны Всемирная выставка – замечательная возможность сделать шаг в будущее. Выставка представляет собой огромный экономический потенциал: новейшие технологии, оборудование, системы транспортных перевозок и обслуживания, передовые разработки в области градостроительства и архитектуры. Все это навечно оставляет в городе память о прошедшей Всемирной выставке. Проведение всемирной выставки «ЭКСПО-2017» в Астане позволит не только развить экономику нашей Республики, но и показать уровень модернизации, развития инфраструктуры и большие потенциальные возможности Казахстана на мировой арене.

Список литературы:

1. «DKNews» – международное информационное агентство (http://dknews.kz/stranicy-istorii-expo-vsjo-nachalos-s-londona)
2. v[o]x populi - информационный сайт (http://www.voxpopuli.kz/main/1725-15-faktov-ob-ekspo.html)
3. Meta.kz - информационный сайт (http://meta.kz/novosti/kazakhstan/758171-ekspo-2017-stanet-esche-odnoy-zolotoy-stranicey-kazahstanskoy-istorii-prezident-nazarbaev.html)
4. yvi.kz - информационный сайт (http://yvision.kz/post/423898)
5. v[o]x populi - информационный сайт (http://www.voxpopuli.kz/main/2181-luchshiy-talisman-expo-2017.html)
6. Планета.kz (http://atyrauplaneta.kz/novosti/ekspo_2017_astana)

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ КАЗАХСТАНА В ПРЕДВЕРИИ EXPO 2017

Яковлев Д.С.
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение Высшего образования Костанайский Филиал Челябинского государственного университета, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail:dimakskz@mail.ru

Для того что бы рассказать об инвестиционном климате Казахстана в предверии ЭКСПО-2017, стоит рассмотреть некоторые вопросы, которые помогут объяснить как сегодня обстоят дела в инвестировании в экономику страны.

Одним из приоритетов модернизации внешней политики Главой государства в его послании «Стратегия 2050» названо продвижение экономической и торговой дипломатии. Какими средствами и способами МИД реализует эту работу?

В рамках соответствующей деятельности на сегодняшний день выработан комплексный инструментарий средств продвижения торговой и экономической дипломатии.

На государственном уровне принята и реализуется Программа по привлечению инвестиций, развитию специальных экономических зон и стимулированию экспорта, а также разрабатывается Национальная экспортная стратегия. Для оценки работы по привлечению инвестиций, Программой были закреплены целевые индикаторы для всего госаппарата, от дипломатических представительств и центральных госорганов, до местных акиматов. Таким образом, выстроена система, в которой каждый посол, министр и аким должен отвечать за привлечение зарубежных инвестиций. МИД посредством сети загранучреждений выполняет роль «первого контактного лица», а также «связующего звена» между иностранным бизнес-сообществом и местными партнерами в РК.

Определены 20 приоритетных стран-инвесторов, с которыми выстраивается углубленное экономическое сотрудничество в области реализации инвестиционных проектов и трансферту новейших технологий.

Заинтересованные госорганы и деловые круги РК постоянно информируются о мероприятиях, организуемых и проводимых за рубежом (в том числе МПК, деловые советы, бизнес-форумы, выставки и др.). В рамках мероприятий обеспечивается распространение информационно-презентационных материалов о Казахстане (Investors' Guide, брошюры, буклеты, а также через сайты и др.). Это способствует информированию иностранных инвесторов о перспективах ведения бизнеса в нашей стране, привлекательности инвестиционного климата.

Регулярные круглые столы (КС) и семинары с участием иностранного бизнес сообщества и дипломатического корпуса способствуют развитию диалога между Правительством РК и международными деловыми кругами и только в прошлом году охватили такие актуальные темы, как вопросы защиты прав иностранных инвесторов, государственная поддержка развития МСБ, упрощения процедур привлечения иностранной рабочей силы, включая визовые и миграционные аспекты.

В дипломатических представительствах РК в ряде стран (Узбекистан, Украина, Россия, Китай, Германия, Франция) обеспечено введение должностей советников по вопросам инвестиций, технологий и торговли из числа сотрудников министерств экономического блока (МИНТ и МЭБП).

В целом, благодаря комплексу предпринимаемых мер на уровне всей страны Казахстан в 2013 году вошел в число 50 наиболее конкурентоспособных стран мира и по индикатору «Защита инвестора» Глобального индекса конкурентоспособности второй год подряд занял 10-е место среди 185 стран мира. Международные эксперты отмечают улучшение условий ведения бизнеса в стране, что отражено в обновленном рейтинге Всемирного Банка «DoingBusiness 2014», где Казахстан находится на 50-м месте.

Зачем Казахстану ЭКСПО?

В Стратегии Казахстан 2050 отмечено, что в рамках повышения глобальной энергетической безопасности развитые страны увеличивают объемы инвестиций в альтернативные и «зеленые» энергетические технологии. Сделано предположение что к 2050 году 50% всей потребляемой энергии будет генерироваться именно по таким энергетическим технологиям.

Власти Казахстана опасаясь потери своего «ключевого положения» в структуре глобальной энергетической безопасности предпринимают шаги по развитию альтернативных и «зеленых» технологий.

В рамках этой политики Республика Казахстан выиграла право на проведение в 2017 году специализированной международной выставки EXPO-2017, которая по инициативе казахстанской стороны получила тематику «Энергия будущего». Надежды которые возлагает казахстанская сторона заключается в том, что международная выставка позволит привлечь в Казахстан новые технологии, которые станут основой для дальнейшего развития альтернативной энергетики. Помимо этого существует надежда на то, что отечественные ученные, проектные институты разработают к моменту проведения выставки какую либо инновационную технологию, которая позволит привлечь определенный объем иностранных инвестиций в страну. Ну и третьей целью проведения международной выставки, конечно, является имиджевая часть, по которой Казахстан хочет позиционировать себя на мировой арене как страна, развивающая альтернативные и «зеленные» технологии.

В 2017 году Астана станет столицей ЭКСПО-2017, в предвериитакого события Казахстан намерен привлечь не только внутренние ресурсы, но и зарубежные инвестиции[3].

Что можно сказать…

Китай посодействует в продвижении международной выставки ЭКСПО-2017 на территории своей страны. Соответствующее соглашение в Пекине подписали председатель правления АО «Национальная компания «Астана ЭКСПО-2017» АхметжанЕсимов и руководитель Китайского комитета по содействию международной торговле (ККСМТ) Цзян Цзэнвэй.

Таким образом, китайские партнеры намерены оказать содействие Казахстану в обеспечении консультационной, информационно-аналитической и методологической поддержки выставки. ККСМТ также берет на себя обязательства по привлечению инвестиций в ЭКСПО-2017, указывается в распространенном в среду сообщении пресс-службы нацкомпании.

Вместе с тем, ККСМТ планирует принять участие в программе «Recommendedby EXPO» в качестве официального партнера ЭКСПО-2017, говорится в сообщении.

Кроме того, между нацкомпанией НК «Астана ЭКСПО-2017» и крупнейшим туроператором КНР ChinaInternationalTravelServiceLimited (CITS) подписан меморандум о сотрудничестве по привлечению туристов на выставку ЭКСПО-2017[2].

«На сегодня поступило 100 млн евро от казахстанских и иностранных компаний. Кроме того, привлечено 244 млрд тенге инвестиций - это на строительство объектов ЭКСПО и, прежде всего, строительство объектов на территории выставки. Имеется ввиду жилье для участников выставки, которое в последующем будет реализовано жителям нашей столицы», - сказал А. Есимов.

Он сообщил, что реализация инвестиционных проектов ЭКСПО-2017 позволила дополнительно создать в республике 5 тысяч новых рабочих мест.

В целом на строительных площадках ЭКСПО-2017 задействовано 10 тысяч рабочих, которые занимаются изготовлением и поставками товаров и услуг на строящиеся объекты выставки.

Глава национальной компании напомнил, что расходы по проведению ЭКСПО-2017 были оптимизированы на 131 млрд тенге.

В целом, организаторы выставки планируют привлечь порядка 150 млн евро инвестиций.

И напоследок…

В Астане начинается полноценная подготовка к предстоящей международной выставке ЭКСПО-2017. Работы по строительству отходят на второй план, происходит тестирование всех систем и объектов. А до конца года в жилой массив вокруг сферического символа выставки должны въехать первые иностранные гости. Уже сейчас свое участие в проекте подтвердили 104 страны, которые выставят свои экспозиции на территории 174 гектаров[1].

В 2017 году значительно расширится список стран, граждане которых могут посещать Казахстан без виз, сообщил глава государства Нурсултан Назарбаев.

“Продолжается работа по улучшению инвестиционного климата, нацеленная на внедрение в Казахстане стандартов ОЭСР. (…) Если в 2015 году в списке стран безвизового режима было 35, то в 2017 году будет 54 страны”, – сказал Н.Назарбаев в пятницу в Астане на совете иностранных инвесторов.

По словам главы государства, во всех регионах Казахстана открыты сектора обслуживания инвесторов по принципу “одного окна”.

“Создан институт инвестиционного омбудсмена, правительственные региональные советы по вопросам привлечения инвесторов”, – добавил президент[4].

Список источников:

1. ЭКСПО-2017: инвестиции и перспективы [Электронный ресурс] // Сайт Еженедельник «АВИТРЕК-регион» . – URL: http://www.avitrek.kz/content/%D1%8D%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE-2017-(дата обращения: 23.10.2016).
2. Китай поможет привлечь инвестиции на выставку экспо-2017 [Электронный ресурс] // Сайт **NationalBusiness** – это деловой аналитический журнал URL: http://nb.kz/8821/ -(дата обращения: 23.10.2016).
3. Зачем Казахстану EXPO-2017? [Электронный ресурс] // Сайт Kazbei.org - виртуальная площадка для обсуждения будущего страны. URL: http://kazbei.org/themes/245-zachem-kazahstanu-expo-2017.html?lang=ru -(дата обращения: 23.10.2016).
4. Казахстан планирует в 2017 г. увеличить список стран для безвизового режима до 54 2017 [Электронный ресурс] // Сайт **NationalBusiness** – это деловой аналитический журнал URL:http://nb.kz/16120/-(дата обращения: 23.10.2016).

ЭКСПО - 2017 КӨРМЕСІНЕН КҮТІЛМЕК ТӘЖІРИБЕ

Айтуғанова Н.Н.
Рудный индустриалды институты, Рудный қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail: nurek_1995@mail.ru

Көрме біздің елімізге ірі инвестиция тартуға мүмкіндік туғызады. Сондай-ақ ЭКСПО көрмесін өткізу арқылы Қазақстан «жасыл экономиканы» дамытуға тікелей септігін тигізетін жаңа технология мен инновация алады» - деді Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Астана қаласында ЭКСПО-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесін ұйымдастыру және өткізу мәселелері жөніндегі Мемлекеттік комиссияның отырысында сөйлеген сөзінде. Қазақ елі Тәуелсіздігін алғаннан бері қуатты мемлекет ретінде қалыптасып, әлемнің алдыңғы қатарлы еліне айналу жолында талай белестерді бағындырды, тамыры тереңде жатқан төл тарихымыздың жаңа беттері ашылды. Осы қысқа

ғана уақыт ішінде экономикалық және әлеуметтік маңызы зор жобаларды қолға алып, әлемдік деңгейдегі іс-шаралардың өтуіне ұйытқысы бола білді.

ЭКСПО көрмелерінің идеологиялық теке тірестің алаңына айналу арқылы да ғажап нысандардың, ғажайып туындылардың дүниеге келуіне себепші болған жайлары жеткілікті. 1937 жылы Парижде өткізілген Бүкіләлемдік көрме тарихқа адамзаттың Екінші дүниежүзілік соғыс алдындағы жетістіктерінің байқауы ретінде де, жиырма жылдығын жаңа атағалы жатқан социализм мен енді-енді бас көтере бастаған фашизм идеяларының бетпе-бет келген сәті ретінде де енген.

Эйфель мұнарасына барар жолдағы екі қанаттан орын берілген КСРО мен Германия павильондарының бәсекесі елді ерекше елең еткізген. Біздің қазақ наурыз туғанда ериді деп аңызға айналдырған Самарқанның көктасымен көмкерілген ұзындығы 150 метрлік советтік павильонның дәл ортасына мүсінші Вера Мухинаның қолынан шыққан биіктігі 24 метрлік «Жұмысшы мен колхозшы» скульптурасы қойылған еді, оның дәл қарсысына неміс архитекторы А.Шпеердің ойластыруымен мүсінші Й.Торактың «Жолдастық» пен «Отбасы» скульптура тобы, ал жалпы неміс павильонының ұшар басына Үшінші рейх символы – бүркіт орнатылған болатын.

Жалпы салмағы 185 тонналық Мухина мүсінінің монументті өнердің аса көрнекті жәдігерлігі ғана емес, советтік дәуірдің бөлекше бір символы екендігі орта жастағы, егде оқырмандарға жақсы мәлім деп ойлаймыз. Әйелдің қолындағы орақ пен ер азаматтың қолындағы балға жұмысшы табы мен колхоз шаруаларының – жаңа совет елінің жаңа қожайындарының бұлжымас бірлігінің бейнесі ретінде бүкіл әлемге танымал болған. Кезінде Мәскеуге жолы түскен адамның Бүкілодақтық халық шаруашылығы жетістіктері көрмесінің алдында орнатылған осы ұлы туындыны бір көрмей кетпейтіні сирек еді. Бүкіләлемдік көрменің мәдениетке әсер-ықпалы дегенде біз сол 1937 жылғы ЭКСПО-да Пабло Пикассоның атақты «Герникасы» қойылғанын да айтамыз. «ЭКСПО-2017» көрмесін өткізу Қазақстан үшін халықаралық деңгейде алға жылжуында үлкен қадам болмақ. EXPO-2017 халықаралық көрмесін өткізуге ниетті Қазақстан әлемдік қауымдастыққа «Болашақ энергиясы» тақырыбын ұсынғаны белгілі. Қалай дегенде де, EXPO сияқты халықаралық көрмелерге қатысу қай елдің болса да әлеуетін дүниежүзіне паш етуге берілген тамаша мүмкіндік деуге болады.

Оның үстіне, әлем алдында өзіңнің даму деңгейіңді іс жүзінде дәлелдей отырып, шараны жоғары жауапкершілікпен өткізу – өте зор құрмет. Өйткені елдерді достастыру, ауызбірлікке шақыру, инфрақұрылымдарды лайықты деңгейде дамыту – жоғары дәрежеде өтетін кез келген іс-шараның мақтанышы. Әлемнің алдыңғы қатарлы мемлекеттері ғылымдағы өзінің соңғы жаңалықтарын ұсынатын бұл халықаралық көрмені өткізу идеясы неден туындап отыр? Жасыратыны жоқ, бүгінде елімізде баламалы көздерден қуат алу мәселесі әлі де болса шешілмеген. Ал әлем дамудың жаңа, экологиялық тұрғыдан қауіпсіз жолдарын қажетсінеді. Міне, сондықтан да Қазақстан

«Жасыл экономикаға» бет бұрды. Егер EXPO-ны өткізудің сәті түссе, осы бір қордаланған мәселелер шешімін табады.

Шындығында да еліміздің географиялық орналасу жағдайын, жел және күн энергиясын пайдалану мүмкіндігін, сондай-ақ мұнай және газ ресурстарының энергетикалық әлеуетін ескерсек, бұл қажеттіліктің орнын толтыруға тамаша мүмкіндік туып отыр. Қазақстанның сағатына 1 трлн кв энергия өндіруге мүмкіндігі бар. Оның үстіне Астана көрмені өткізу құқығын жеңіп алған жағдайда, ЭКСПО-2017 көрме қалашығы толықтай баламалы энергия көздері арқылы жұмыс істеуге көшеді.

Мұны көріп-біліп отырған сарапшы мамандар еліміздің мүмкіндіктері мен артықшылықтарын толық мойындауда. Демек, бұдан шығатын қорытынды, әлемдегі белді ұйымдар Қазақстанның EXPO көрмесін өткізуіне бір жағынан мүдделі болып отырса, екінші жағынан Қазақстан мен оның «энергия» тақырыбына деген қызығушылығын көптеген елдер қолдауда. Қазір елуден астам ел Астанада көрмені өткізуге жазбаша келісім берсе, қырықтан астам мемлекет ауызша растаған. Тағы да мамандардың пікіріне тоқтала кетуді жөн көріп отырмыз. КХБ бас хатшысы Висенте Лоссерталес Астананың EXPO-2017 өткізуге мүмкіндігі жоғары деп есептейді.

Ол біздің еліміздің үш артықшылығына бас мән беретінін жеткізді. Оның пайымынша, біріншіден, Қазақстан басшылығының саяси еркіндігі бар, екіншіден, бұл істі абыроймен атқаруға қажетті қор жеткілікті, үшіншіден, біздің еліміз ұсынып отырған «Болашақ энергиясы» тақырыбы бүгінде бүкіл дүние жүзінде маңызға ие болып отыр. Тарихқа көз жүгіртсек, EXPO дәстүрлі көрмесі бұған дейін Азияның солтүстік шығысында, Еуропа мен Солтүстік Америкада өткізіліп келген екен. Ал енді Шығыс пен Батыстың арасындағы алтын көпір болып табылатын жаңа өңірде, Еуропа, Таяу Шығыс елдерімен, бұрынғы Кеңес республикаларымен, сондай-ақ Орталық Азия елдерімен өте жақсы қарым-қатынас орнатқан жас мемлекетте өткізу Астанаға тағы бір ұпай алып келеді. Қазақстан елордасы сайлау алды бәсекеде жеңіске жетсе, осы саладағы үздік әлемдік үрдістер мен әзірлемелерді көрсетіп, оны талқылау үшін тиімді алаңға айналары сөзсіз. Қазірдің өзінде «Болашақ энергиясы» тақырыбында жұмыстар басталып кетті. Қазақстан жаңа энергия көздерін енгізу бойынша халықаралық пікірталастарға белсенді түрде қатысып келеді. Айталық, 2012 жылдың маусымында Астанада өткен «Болашақ энергиясы» халықаралық симпозиумы ғаламшардың назарын қайта жаңартылатын энергия көздерін күшейту мәселелеріне аударды. Мұның өзі Қазақстан үшін EXPO-2017 көрмесін өткізуде маңызды шаралардың бірі. Қорыта келгенде, күннен күнге дамып жатқан заманауи технологияларды тиімді пайдалану үкіметтік деңгейде қолға алынса, біздің дәстүрлі энергия көздеріне тәуелділігімізді айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік туар еді. Сонда біз қоршаған ортаны зиянды қалдықтардан қорғап қана қоймай, көптеген жұмыс орнын құрып, сатып алу қабілеттілігін арттыра аламыз. Сондықтан да біздің Тәуелсіз жас мемлекетіміз үшін EXPO-2017 көрмесін өткізудің маңызы өте зор.

Әрбір қазақстандық біздің жеңіске жететінімізге сенеді және Көрмелердің халықаралық бюросы делегаттары оң жауап береді деген үмітте. Өйткені біз үшін жеңіс маңызды. Астана - алғаш атқан таңынан бастап жақсылыққа тұмар, жаңалыққа құмар болған ерекше шаһар. Осы арқылы біз ЭКСПО-ның үкілі үмітін Еуразия төрінен ақтауға, арман-тілегін Жер кіндігінен бастауға ЭКСПО – Бүкіләлемдік көрме. Оны өткізу мүмкіндігі елге жүз жылда бір рет қана берілуі мүмкін. Кей елдерге жүз жылдап та берілмеуі де мүмкін. Қазақстан – сондай мүмкіндікке тәуелсіз дамуының алғашқы ширек ғасырында-ақ қол жеткізген сирек елдің бірі. ЭКСПО-2017 – мемлекетіміздің мығымдығын, еліміздің еңселілігін, ойымыздың тереңдігін, халқымыздың қонақжайлылығын, айналып келгенде ұлттың ұлылығын көрсететін тұс.

Дәл солай боларына сенеміз. «Елбасының Жолдауын бәріміз тыңдадық. Президент «Қазақстан-2050» стратегиясын жария етті. 2030 жылға дейін қойылған мақсаттар мен міндеттер 2030-ға жетпей орындалды десем, қателеспеген болар едім. Себебі, бүгінде елімізді бүкіл дүниежүзі танып отыр. Оған дәлел - жақын арада ЭКСПО-2017 көрмесін өткізу үшін сынға түскенде Қазақстанды қолдап 103 ел дауыс берген. Жеңісті естіп қуанған елорда жастары күннің суығына қарамастан, жаңа қазмедиаорталықтың алдына жиналып, Франциядан тікелей сөйлеген Елбасының сөзін тыңдадық. ЭКСПО-2017 көрмесі тек Астана үшін ғана емес, бүкіл еліміз үшін экономикалық дамудың жаңа қадамы болады». «Елбасы биылғы Жолдауында он сын-қатер туралы сөз қозғады. Бұл ретте, жастарға да қауіп төндіретін проблемалар аз емес. Биыл Елбасының тікелей тапсырмасы бойынша аймақтарда жастар саясаты жөніндегі басқармалар құрылды. Білім және ғылым министрлігі жанынан комитет құрылды. Бұл ұйымдардың басты мақсаты - жастардың ой-өрісін дұрыс бағытқа салу. Қазақстан соңғыжылдары орнықты өсу үшін ноу-хау секторын дамытудың маңыздылығын түсіне отырып, ұлттық экономиканың сенімді және ұзармерзімдік дамуына жағдай жасауда, мүмкіндіктер қалыптастыруда. Ұлттық инновациялық қордың мұрагері Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттік бүгінге инновациялар енгізу саласындағы жобаларды қолдаудың түрлі тетіктерін ұсынуда. Технологиялық инновациялық бизнеске қаржы салып отырған қазақстандық және шетелдіккапиталдарына ие венчурлық инвестициялық институттар құруға атсалысу мүмкіндігі қарастырылуда. Осылайша, отандық инноваторлар алдыңғы қатарлы батыс технологияларына қол жеткізіп, оларды Қазақстанға трансферттемек. Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттік 2012 жылдың басында ғана бұрынғы жетекші инновациялық құрылымның мұрагері атанғанын еск ерсек, әзірге Израиль, Германия, Малайзия, АҚШ және Ресей елдерінің бірқатар верчурлық қорларымен ғана байланыс орнатылғанын айта аламыз. Агенттіктің ірі венчурлық жобаларға инвестор болуы отандық инноваторлардың осынау тәуекелі мол,

бірақ табысты нарықтағы белсенділіктерін арттыруға деген ниеттерін паш етеді. Егер қолдау тетіктері туралы айтар болсақ, бүгінгі таңда екі негізгі ұсыныс бар – технологиялық бизнес-инкубациялау және инновациялық гранттар беру. Бірінші тетік - индустриялық-инновациялық субъектілерге бастапқы кезеңде 8 өңірлік технопарк тарапынан жаппай қолдау көрсетуді қарастырады. Ал екінші тетік - 9 бағыт бойынша (агроөнеркәсіптік кешен, машина жасау, кен өндіру өнеркәсібі, жеңіл және ағаш өңдеу өнеркәсібі, құрылыс материалдарын және басқа металл емес минералдық өнімдерді өндіру, көлік және қойма, ақпарат және байланыс, химиялық және фармацевтикалық өнеркәсіп, өнеркәсіптің басқа салалары) инновациялық жобаларды тең қаржыландыруға мемлекеттің атсалысуы. Мемлекет әсіресе инновациялық жобаларды патенттеу және коммерцияландыру процестерін белсендірек қаржыландыруға дайын. Сондай-ақ, қаржы қалдықтарын келесі қаржы жылына ауыстыру және өтініштерді үздіксіз қабылдау режимі, өтініш берушілердің құжат тізімдерін және құжаттарды қарау мерзімдерін қысқарту сияқты жаңалықтар енгізіліп отыр. Осы және басқа шаралар мемлекет пен инноваторлардың өзара қарым-қатынастарын оңтайландыру және жаңа инновациялық жобалар мен ұсыныстарды іске асыру үшін қосымша ынталандыру шараларын жасауға мүмкіндік береді. Қазақстанның ресурстары да, мүмкіндіктері де, оның ішінде қаржылай мүмкіндіктері де бар, оған танымал қазақстандық кәсіпкер Кеңес Рақышевтың ресейлік Fastlane Ventures провайдерінің онлайн-стартаптарына $13 млн. доллар инвестициялау туралы шешімі туралы соңғы хабар дәлел. Мәлім етілгендей, инвестициялар Fastlane Ventures компаниясының ресейлік интернет-нарықтағы ұстанымын нығайтуға, жаңа онлайн-бизнестерді іске қосуға, Fastlane Ventures портфель компанияларын ынталандыруға жұмсалады, сондай-ақ іріктелген бизнес-модельдерді ағымдағы нарықтық жағдайларда сынақтан өткізуге мүмкіндік береді. Кеңес Рақышев «ВТБ Капитал», Direct Group and e.ventures. сияқты стратегиялық әріптестермен бірге Fastlane Ventures директорлар кеңесінің құрамына кіреді. - Интернет қазір – ресейлік сектордың ең перспективалық секторының бірі, ал Fastlane Ventures – онлайн-индустрияның жетекші ойыншысы. Компания командасы саланың танымал сарапшыларынан тұрады. Fastlane Ventures қолындағы бар мүмкіндік мен идеяларды табысты онлайн-бизнестерге айналдыра алатындығына сенімдімін, - деді Кеңес Рақышев өз шешімі туралы. Қалай болғанда да, бұл Қазақстанның миллиондаған инвестициялар тарту үшін верчурлық және интернет-жобалар нарығында әлі де әлсіз ойыншы екенін көрсетеді. Бірақ айта кету керек, әлеуетті инвесторлар тарапынан жеткілікті еркін қаржылай ресурсқа ие екені анық. Жаңа бағыттардың

бірі «жасыл инновацияларға» ұстанған бағыт болып табылады. Жоғары деңгейде мемлекеттік биліктің қолдауын алғаннан кейін әлеуетті перспективалық тренд, Елбасының мәлім етуінше және EXPO-2017 көрмесін өткізу тақырыбында осы бағыттың пайда болуына байланысты, отандық инновациялық жобалар пакетін жасақтауда негізгі секторға айналады. Аталған бағыттағы инновациялық ұсыныстар алдағы жылдары мемлекеттік деңгейде сұранысқа және қолдауға ие болады деп пайымдауға болады. «Болашақтың энергиясына» көшуге мүдделілік идеясын елдің өзі көрсете білуі тиіс. Үкімет біздің елімізде бұл бағыттың тиісті деңгейде дамуы мәселелерімен жұмыс істеуі керек. Алдағы бес жыл ішінде Қазақстан таза энергия түрлерінің әзірлемелері мен енгізілуі саласында инновациялық серпіліс жасауы қажет. Сондықтан болашақ энергиясын дамытудың 2013-2017 жылдарға арналған тиісті кешенді жоспарын қабылдау жайын анықтап алуды тапсырамын. Ол жоспар барлық өңірді, ұлттық холдингтерді, зерттеу институттары мен әлеуетті отандық және шетелдік инвесторларды қамтуы тиіс. Бағдарламалық барлық құжаттарды үйлестіру керек, - деп тапсырды Нұрсұлтан Назарбаев ЭКСПО-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесін ұйымдастыру және өткізу мәселелері жөніндегі Мемлекеттік комиссияның отырысында сөйлеген сөзінде.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР Президентініңбаспасөз қызметініңмәлімдемесі. Париж, 22 қараша, 2012 жыл.

2. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/kk/4/42/Expo2017.

3.Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстанхалқына,, Қазақстан — 2050“ Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саясибағыты» Жолдауы. -Астана, 14 желтоқсан, 2012 ж.

4.Ғаламторресурстары

«ЭКСПО-2017»- ҚАЗАҚСТАННЫҢ БОЛАШАҒЫ

Ергазина Э.Қ. Ғылыми жетекшісі: Байзакова Г.Ғ., экономика магистрі, оқытушы А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті
Қазақстан Республикасы
E-mail: eergazina@bk.ru

Қазіргі таңдағы Қазақстанның басты мәселесі«ЭКСПО-2017» Астана қаласында өткізу болып табылады.Біреулер «көрме өткізу тым қымбатқа түседі» десе, енді біреулер оны «ауадай қажет» деп сынап жатады.Қарап отырсаңыз,көптеген дамыған елдер бір-біріне жетістіктерімен мақтанып,табыстарын таразылап қою үшін өзара бас қосып,барын базарлап отыруды дәстүрге айналдырып, халықаралық көрме, яғни, ЭКСПО өткізіп келеді. Мұндай көрме өткізу арқылы олар жаһандықдамудың жаңа күн тәртібін қалыптастырады, жаңа технологияға, жаңа ғылымға,

экономикалық дамуда жаңа бағытқа жол ашады. Мұндай іс-шараға барлық құрлықтың ондаған елінен миллиондаған адам қатысады.Сол себептенде, 166 жылдан астам тарихы бар ЭКСПО көрмесін өткізу біздер үшін үлкен жетістіктің бірі болып табылады. Қалай дегенде де, ЭКСПО сияқты халықаралық көрмелерге қатысу қай елдің болса да әлеуетін дүниежүзіне паш етуге берілген тамаша мүмкіндік деуге болады. Оның үстіне, әлем алдында өзіңнің даму деңгейіңді іс жүзінде дәлелдей отырып, шараны жоғары жауапкершілікпен өткізу – өте зор құрмет. Өйткені елдерді достастыру, ауызбірлікке шақыру, инфрақұрылымдарды лайықты деңгейде дамыту – жоғары дәрежеде өтетін кез келген іс-шараның мақтанышы.

Әлем халқы жаңа дәуірге орай жаңа бастамалар легін 2017 жылы Астанада өтетін «ЭКСПО-2017» көрмесінен көретін болады. «Болашақтың энергиясы» тақырыбындағы шара Елбасы жиырма бірінші ғасырдың тап бесінші сын-қатері деп таныған жаһандық энергетикалық қауіпсіздіктің алдын алатынына сенім мол. Бұл жөнінде Елбасымыз Н.Назарбаев «Қазақстан – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында: «Астанадағы Дүниежүзілік «ЭКСПО-2017» көрмесіне дайындықты болашақтың энергиясын іздеу және жасау жөніндегі озық әлемдік тәжірибені зерделеу мен енгізу орталығын құру үшін пайдалану керек. Мамандар тобы Назарбаев университетінің қолдауымен осы жұмысқа кірісуге тиіс. Біз қоғамдық көлікті отынның экологиялық таза түрлеріне көшіруге, электромобильдерді енгізуге және олар үшін тиісті инфрақұрылым қалыптастыруға жағдай жасауымыз керек. Еліміз бензинді, дизель отынын, авиация керосинін молынан өндіруді қажет етіп отыр. Жаңа мұнай өңдеу зауыттарын салу қажет» – дейді [1].Сондықтанда, Астанада ЭКСПО өткізуге арналған тақырып кездейсоқ таңдап алынбаса керек. Жерінде табиғи байлықтың мол қоры бола тұра Қазақстан баламалы энергетика мәселесін қозғауы тегін емес. Өйткені, шикізат көзіне айналып отырған еліміз оның түбінде бір сарқылатынын жақсы түсінеді. Сондықтан да, тұрақты энергияны, баламалы энергетиканы пайдалану және табиғи ресурстарды сақтау барлық энергетикалық саланы дамытудың басым бағытының бірі болып табылады. «Болашақ энергиясы» – жел, күн, су, ғарыш баламалы энергетика, биомасса энергиясы, атмосфераға CO2 қалдықтарын төмендету мәселелерін терең қозғайтын өте ауқымды түсінік. Бұл идея неден туындап отыр?Менің ойымша, бүгінде елімізде баламалы көздерден қуат алу мәселесі әлі де болса шешілмеген. Ал, әлем дамудың жаңа экологиялық тұрғыдан қауіпсіз жолдарын қажетсінеді. Міне, сондықтан да Қазақстан «Жасыл экономикаға» бет бұрды. Миллиондарды толғандыратын болашақ энергиясы тақырыбын талқылау адамзат тарихындағы кең ауқымды пікірталастардың бірі болып қалмақ. Оны әлемдік қауымдастық та жете түсініп отыр. Астананың игі бастамасына көрші, бауырлас елдерді айтпағанда, дамыған еуропа мемлекеттерінің көбісі қолдау білдіруде.

«Елдің дамуының „жасыл“ жолына көшуіне Астанадағы алда тұрған „ЭКСПО-2017“ қуатты серпіліс беруі тиіс. Астанада ғылым мен

техниканың үздік әлемдік жетістіктері ұсынылатын болады. Көптеген қазақстандықтар біз қол созып отырған „болашақтың энергиясын“ өзкөзімен көре алады» деді, Елбасымыз. «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында, көп сынға ұшыраған, бұл энергия тақырыбы жайлы қысқаша айтып кететін болсам, энергия — бұл адамзат тіршілігінің дамуына жағдай жасаушы және ынталандырушы бірден-бір табиғи қайнар көзі. Технология саласындағы әр түрлі қуат көздерін оңтайландырумен байланысты ғылыми зерттеулер мен жетістіктер қоғамдастықтардың функционалды тәсілдерін анықтап, энергетиканың тұрақты даму болашағын қалыптастырады. Елді индустриялық-инновациялық дамытудың және Астанада «ЭКСПО-2017» халықаралық мамандандырылған көрмесін өткізу жоспарының аясында жаңаша сипат алған «Жасыл экономиканы» игерудегі алғашқы қадамдар жасалды.

Дүниежүзінің екі ірі мұнай компаниясы «British Petroleum» пен «Royal Dutch Shell» 2050 жылға дейін әлемдегі энергияның үштен бір бөлігі күннен, желден, басқа да баламалы көздерден алынып, адамзат энергияны үнемдемесе, әлемдік проблемаларға ұрынуы мүмкін деген болжам айтуда. Ғаламшарда климаттың, жер бетінде адам санының өсуі, сондай-ақ қазба байлықтар қорының сарқылуынажақындығы болашақта энергия үнемдеу мәселесінің үлкен рөл атқаратынын көрсетіп отыр. Еліміздің бас қаласында өтетін «ЭКСПО-2017» халықаралық көрмесі адамзаттың энергетикаға деген тәуелділігін өтейтін технологияларды ұсынады. Яғни, баламалы және «жасыл» энергетиканы өндіретін құрылғыларды әлем жұртшылығы алдымен біздің бас қаладан тамашалайды. Астанадағы «болашақтың энергиясы» барша жер бетін Қазақстанға мойын бұрғызады. «ЭКСПО» мен «жасыл» энергетика ел дамуын еселей түссе, әлем халқының сұрауын қанағаттандырары күмәнсіз. Өйткені беделді шараға дайындық барысы осыны айғақтаса, «сен тұр, мен атайын» дейтін ғалымдардың жетістіктерінің жемісі көпті таңдай қақтырмай қоймайды.Естеріңізде болса, V Астана экономикалық форумы аясында «Жасыл көпір» және ЭКСПО-2017 тақырыбы «Болашақ энергиясы» сияқты Қазақстанның Жаһандық экологиялық бастамалары жөнінде мамандандырылған сессия өткен болатын. Басқосуды қорытындылай келе мамандар бүгінде бүкіл әлем қайта қалпына келетін және баламалы энергия көздеріне баса көңіл бөлініп отырғанын айтып, Қазақстанның бұл бастаманы қолдауға әлеуеті жеткілікті екенін алға тартты. Жаһандық мәселелерді көтеріп, климаттың өзгеруін, болашақтағы энергия мен экология қауіпсіздігін және баламалы энергия көздерін жетілдіру мен тұрақты дамыту жобаларына қаржылай қолдау көрсету жайын талқылады.Шындығында да еліміздің географиялық орналасу жағдайын, жел және күн энергиясын пайдалану мүмкіндігін, сондай-ақ мұнай және газ ресурстарының энергетикалық әлеуетін ескерсек, бұл қажеттіліктің орнын толтыруға тамаша мүмкіндік туып отыр. Қазақстанның сағатына 1 трлн кв энергия өндіруге мүмкіндігі

бар.Мұны көріп-біліп отырған сарапшы мамандар еліміздің мүмкіндіктері мен артықшылықтарын толық мойындауда [2].

Ең үздік технологиялық, ғылыми, мәдени жетістіктерін көрсететін «ЭКСПО-2017: болашақтың энергиясы» көрмесінде әлемнің барлық мемлекеті жаһандық дамудың жаңа күн тәртібін қалыптастыратынын айта келіп, Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев: «Астананың жеңіп шығуы бекерден бекер емес. Біріншіден, елордамыздың әлемдік деңгейдегі шараны лайықты өткізе алатын орталық ретінде қалыптасқаны баршаға белгілі болды. Екіншіден, таңдаудың Қазақстан пайдасына шешілуі мемлекетіміздің табыстары жоғары бағаланғанын білдіреді және Еуразия өңірінде де оның даму келешегі кемел екенін айғақтай түседі. Үшіншіден, біздің «Болашақтың энергиясы» атты өзекті тақырыпты ұсынуымыз жеңіске жетуімізге көмектесті. Іс жүзінде III индустриялық революция «жасыл экономикадан» басталмақ. Бұл ретте қай елде «жасыл экономика» болса, соның қолында жаңа технологиялар бар. Ал жаңа технологияларсыз енді даму жоқ. Яғни,ЭКСПО-2017 Қазақстан үшін экономикалық дамудың түбегейлі жаңа бетін ашудағы бетбұрыс бекетіне айналмақ! Ең бастысы, Астананың таңдалуы – Қазақстанның барша халқының күш-жігерінің нақты жемісі, бұл – тәуелсіздік жылдарындағы Қазақстанның халықаралық сахнадағы ең үлкен жетістігі!» – деген болатын [3].

ЭКСПО өткізудің Қазақстанға әкелетін пайдасы қандай?Ауқымы жағынан Олимпиада ойындары мен әлемдік футбол чемпионатынан кейінгі орында тұрған көрмені ТМД кеңістігінде тұңғыш рет Қазақстан өткізгелі тұр. Сыртқы саясаттағы табысымызбен елді біріктіріп, тұтастыра түсетін уақыттық нышан. Астанаға 3 айдың ішінде 5 миллионның үстінде адам келеді деп күтіліп отыр. Бұл миллиондардың ішіндеинвесторлар да, туристер де, журналистерде дебодады. Демек, Қазақстанға ақпараттық шу, туристік қызығушылық һәм инвестициялық климат жағынан болсын, бұл көрме әбден тиімді. Көрме Астананың инфрақұрылымына үлкен серпіліс әкеледі. Жаңа қонақүйлер салынады, жаңа жұмыс орындары ашылады, жеңіл рельсті трамвай жолдары салынып, сауда-саттық дамиды. Шағын және орта бизнес өркендейді. Және бұл көрме елдегі новаторлық рухты жанудың, ғылымға ұмтылуға құлшыныс берудің таптырмас тетігі. Сонымен қатар, тағыда пайдасын айта кететін болсам, біріншіден, еліміздегі техника саласының дамуына жол ашады. Қазақстанда балама энергия көздерін пайдаланатын аймақтар бар. Мысалы, Алматы қаласының маңында жер асты ыстық сулары бар,Жоңғар қақпасынан жел энергиясын алуға болады және Байқоңырдың орналасу траекториясы күн энергиясын алуға қолайлы жер. Ендеше, болашақта энергиядан тапшылық көрмеу үшін «Болашақ энергиясы» атты көрменің бізге берері мол.Екіншіден, 2000 жылы Шанхайда өткен көрмеден түскен пайда 12 млрд $ болса, Ганноверде өткен көрменің пайдасы 350 млн еуроға жеткен. Біздің мемлекеткеде айтарлықтай пайданың болары айдан анық. Үшіншіден, өзге елдермен достық қатынастарымыз нығаяды. Оның көрсеткіші ретінде, қазіргі уақытта

Қазақстан Германия мемлекетімен көрмеге дайындықты бастады. Германия бізге құрылыс саласында тәжірибелерімен бөлісуде. Бұл инициативаны немістер бастаған еді. Соның төңірегінде елімізде жаңадан жұмыс орындары ашылуда. Астана қаласында қонақүйлер салынуда. Бұл көрме аяқталғаннан кейін-де қонақүйлеріміз Қазақстанның «әмиянын» толтыратыны қуантады. Төртіншіден,жастарымызға шетел тілінен тегін тәжірибеден өтуге мүмкіндік туады. Бесіншіден, ұйымдастырылған іс шараларды жүзеге асыру барысында өзін - өзі көрсету мүмкіндігі көп болады.

Қорытындылай келгенде,адамдар өмір сүру мен даму үшін «жасыл» экономикаға көшуі қажет, яғни бұл болашақ ұрпақтарды экологиялық тәуекелдер мен экологиялық тапшылықтарға апармай адамдардың әл-ауқатының көтерілуіне алып келуі керек. Жасыл технологияларды дамыту, балама қуат көздерін табу мәселесі өзекті боп тұрған заманда 2017 жылғы көрме талай бастаманы іске асыру кілтіне айналады. Мысалы, 1939 жылы Нью Иоркте өткен әлемдік көрмеде Рузвельттің телеэкранда пайда болып, жиналғандарды таң қалдыруымен әлемде телевидение өрістей бастады. Ендеше, Астана көрмесінде-де жаңа технологиялар мен ғылыми жетістіктердің бағы жанып кетеді деп білемін. Иә, сәл шығын да тартар, бірақ бұл болашақ ұрпақтың санасында елдің жағымды имиджін қалыптастырып, экономикасын жаңғыртуға бағытталған ең батыл қадамы болып қалады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына „Қазақстан — 2050“ Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Жолдауы. -Астана, 14 желтоқсан, 2012 ж.
2. ҚР Президентінің баспасөз қызметінің мәлімдемесі. Париж, 22 қараша, 2012 жыл.
3.http://upload.wikimedia.org/wikipedia/kk/4/42/Expo2017.

«ЭНЕРГИЯ БУДУЩЕГО» – БУДУЩЕЕ НЕЗАВИСИМОГО СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА

Исмагамбет А.Е.,Ловцова Д.П.
Костанайский государственный педагогический институт, г. Костанай
E-mail: aselyok96@mail.ru
di.l.80@mail.ru

Тема Международной специализированной выставки «ЭКСПО-2017» – «Энергия будущего» – подразумевает развитие альтернативных источников энергии и формирование «зеленой» экономики. На сегодняшний день в Казахстане разрабатывается и уже реализуется множество инициатив, которые должны в корне изменить структуру национальной экономики. Так, 30 мая 2013

года Президент подписал указ о принятии Концепции по переходу Республики Казахстан к «зеленой» экономике. Это один из важных инструментов обеспечения устойчивого развития страны, а выставка «ЭКСПО» послужит дополнительным стимулом для перехода к «зеленой» экономике. Это позволит Казахстану обеспечить достижение поставленной цели по вхождению в число 30-ти наиболее развитых стран мира.

Уже через пять лет в ходе проведения международной выставки «ЭКСПО-2017» Казахстан сможет поделиться уникальным опытом с миром – опытом трансформации из государства, где практически нет переработки отходов, где затраты на экологию считаются обременительными, в страну со здоровой экономикой, здоровой экологией и здоровыми людьми. В страну, где энергия будущего используется повседневно.

Казахстан удивит гостей не только красотами новой столицы, но и реальным вкладом в общее дело спасения планеты. У нашей страны уже имеется солидный для молодого государства опыт проведения масштабных мероприятий. Но дело не только или не столько в имидже и масштабе. Правительство Казахстана всерьез обеспокоено экологическими проблемами, о чем свидетельствует выдвинутая нашим Президентом Нурсултаном Назарбаевым инициатива «Зеленый мост», призванная объединить усилия всего мира для перехода к «зеленой» экономике. Суть инициативы заключается в том, что передовые страны на безвозмездной основе «под ключ» должны представлять свои новейшие «зеленые» технологии. Реализация инициативы не только даст толчок для развития «зеленых» технологий, но и предоставит развитым странам возможность выйти из затянувшегося кризиса.

Инициатива «Зеленый мост» является одним из практических решений проблемы развития и распространения экологически чистой экономики по всему миру. Предложенная Президентом Казахстана программа уже поддержана многими странами мира.

При поддержке руководства ООН, лидеров «зеленой» экономики (в Европе – Германия, Франция, Италия, Испания, в Азии – Ю. Корея, Япония, Китай, а также США и Канады), Казахстан будет разрабатывать и внедрять в Центральной Азии такую модель, которая принесет практическую экономическую выгоду как для стран-участниц (трансферт технологий, создание рабочих мест), так и для иностранных инвесторов и других партнеров. Такая модель позволит обеспечить решение наиболее сложного комплекса взаимосвязанных проблем – энергетической, водной и продовольственной безопасности.

Энергоэффективность вошла в Госпрограмму форсированного индустриально-инновационного развития. Появилось на свет несколько важных документов, в том числе законы «Об энергосбережении и повышении энергоэффективности» и «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты РК по вопросам энергосбережения и повышения энергоэффективности», а также Комплексный план повышения энергоэффективности РК на 2012-2015 годы и программа «Жасыл Даму».

Изменился подход к кадровой политике. В вузах появились специальности «энергоаудит» и «энергоменеджмент», проводятся семинары и тренинги, посвященные энергоэффективности. Активно изучается успешный опыт использования альтернативной энергии европейскими странами. Люди стали больше узнавать о новых подходах к сбережению энергоресурсов, стали понимать выгоду, которую они получат от развития возобновляемых источников энергии (ВИЭ).

Принята Отраслевая программа развития электроэнергетики, в которой отражена необходимость развития возобновляемой энергетики.

На альтернативные источники пока приходится незначительный объем выработки электроэнергии. Тем не менее наблюдается рост этого показателя. Выработка электроэнергии возобновляемыми источниками энергии за 2011 год составила 420 миллионов киловатт-часов, что на 5% больше, чем в 2010 году. Между тем, уже запущены проекты в области ветроэнергетики, малой гидроэнергетики, солнечной энергетики и биогаза суммарной мощностью свыше 20 мегаватт, и интерес инвесторов к проектам строительства малых ГЭС и ветропарков продолжает расти. Так, за последние два года в Алматинской области было введено в эксплуатацию 5 малых гидроэлектростанций и солнечная электростанция. В Жамбылской области появилась одна малая ГЭС мощностью 1,5 мегаватт и две ветроэлектростанции. В Костанайской области запущена биогазовая установка[1].

Ученые также активно включились в развитие возобновляемых источников энергии. Министерство образования и науки совместно с холдингом «Парасат» разработало и реализует программу «Научно-технологическое обеспечение развития энергетического сектора экономики Республики Казахстан (возобновляемые источники энергии, энергосбережение) на 2011-2014 годы». Ее цель – разработка технологий, создание опытных образцов и производств в области возобновляемых источников энергии и энергосбережения. В частности, планируется создать опытно-промышленные солнечно-ветровую, гелио-водную и гелио-теплонасосную установки, а также опытный экземпляр ветроэлектростанции мощностью 30 киловатт, осветительные приборы на основе сверхъярких светодиодов и многое другое.

А одна из структур холдинга «Самрук-Казына» – ТОО «Samruk-GreenEnergy» – уже ведет строительство одной солнечной и двух ветровых электростанций.

Казахстанские же недропользователи построили уже 12 газотурбинных электростанций с тем, чтобы рационально использовать добываемый вместе с нефтью газ. Для тех же целей идет расширение мощностей Тенгизского и Жана-жольского газоперерабатывающих заводов[4].

Предлагаемая Казахстаном тема выставки «ЭКСПО-2017» «Энергия будущего» отражает цели, которые ставит на ближайшие годы и десятилетия мировое сообщество.

Президент страны Нурсултан Назарбаев в Стратегии «Казахстан-2050» поставил задачу – Казахстан должен стать чистой и зеленой страной, со свежим

воздухом и прозрачной водой. Заботясь о здоровье будущих поколений, Глава государства называет развитие энергосберегающих технологий одной из главных для страны. Один из вызовов Стратегии – глобальная энергетическая безопасность. Планируется, что уже к 2050 году применение альтернативных источников энергии позволит генерировать до 50% всей потребляемой энергии.

Президент неоднократно подчеркивал, что постепенно подходит к своему концу эпоха углеводородной экономики, наступает новая эра, в которой человеческая жизнедеятельность будет основываться не только и не столько на нефти и газе, сколько на возобновляемых источниках энергии. Не менее важной задачей, по мнению Президента страны, является необходимость сохранить экологический баланс в нашей стране и на планете в целом. В долгосрочном плане переход к «зеленой» экономике позволит сохранить темпы экономического роста и сделать экономику Казахстана более устойчивой.

По расчетам, к 2050 году преобразования в рамках «зеленой» экономики позволят дополнительно увеличить ВВП на 3%, создать более 500 тысяч новых рабочих мест, сформировать новые отрасли промышленности и сферы услуг, обеспечить повсеместно высокие стандарты качества жизни для населения.

Темпы роста «зеленой» экономики уже через 5–10 лет будут выше прогнозов по «коричневым» сценариям, однако при этом ей не будут присущи многие риски и системные недостатки последних.
Так по предварительным ожиданиям доля альтернативных источников в выработке электроэнергии (солнечной и ветряной) составит не менее 3% к 2020 г., до 50% – к 2050 году. Развитие экономики и реализация мер по энергоэффективности приведет к росту энергопотребления на 2,3% в год (к 2030 году – до 136 млрд кВт/ч) и на 1,2% в год (к 2050 году – до 172 млрд кВт/ч). При этом энергоемкость ВВП страны снизится на 50% относительно уровня 2010 года.

Поданным Национального доклада о состоянии окружающей среды в Республике Казахстан общие эмиссии газов с прямым парниковым эффектом в 2009 году составили 278,4 млн. т CO_2–эквивалента, при доминировании энергетической деятельности (88%). Устойчивая энергетика подразумевает не только использование всех доступных первичных источников энергии, но и применение на мощных ТЭС экологически чистых технологий использования угля. Это позволяет достичь безопасных показателей и по выбросам парниковых газов, и выбросам загрязняющих веществ при росте потребления энергии в 3,4 раза, что с учетом наметившегося прогресса в энергосбережении является оптимальным.

В рамках развития энергетического сектора Казахстан будет способствовать достижению глобальной цели - сокращению выбросов парниковых газов.

Одним из способов получения более дешевой, экологически чистой энергии является развитие атомной энергетики. Атомные энергетические комплексы позволят оптимально и сбалансировано использовать имеющиеся топливные и минеральные ресурсы.

Доля использования альтернативных источников энергии в общем объеме энергопотребления составляет менее 1%. Учитывая необходимость решения экологических проблем, одним из приоритетных направлений развития электроэнергетики станет использование возобновляемых энергетических ресурсов (гидроэнергия, ветровая и солнечная энергия), неиспользуемый потенциал которых в Казахстане весьма значителен[2].

Необходимость перехода к «энергии будущего» продиктована объективными факторами. Человечество достигло той предельной черты, когда безответственное отношение к ресурсам уже недопустимо, потому что уголь, нефть и газ могут закончиться уже очень скоро – когда вырастут наши дети, внуки. Так что «энергия будущего» нужна уже сегодня. И речь не только о возобновляемых источниках энергии. Энергоэффективность должна стать нашей философией, нашим образом жизни.

Выставка «ЭКСПО-2017» позволит собрать и продемонстрировать лучшие мировые разработки в области энергосбережения, новейшие технологии использования энергии солнца, воды и ветра. Более того, энергия для проведения самой выставки будет получена от возобновляемых источников энергии отечественного производства. Так что преимущества «энергии будущего» будут продемонстрированы наглядно. А после проведения выставки «ЭКСПО» Астана консолидирует международные усилия по изучению «зеленой» экономики для адаптации лучших мировых стандартов, достижений и технологий в экономике Казахстана.

Что примечательно, в стратегии «Астана ЭКСПО-2017» вообще основное внимание уделяется именно поствыставочному периоду. По поводу самой выставки поставлены лишь ключевые цели.*Во-первых*, сдать к концу 2016 все объекты ЭКСПО-2017 общей площадью 303 тыс. кв. метров.*Во-вторых,* обеспечить участие в выставке более 100 стран. *В-третьих*, добиться, чтобы ЭКСПО-2017 посетило не менее 2 млн человек, а общее число посещений составило 5 млн[5].

В настоящее время Казахстан осуществляет широкое международное сотрудничество в энергетической сфере. Поставки нефти осуществляются в 30 стран, с 43 странами заключены двусторонние соглашения о поощрении и взаимной защите инвестиций, крупнейшие энергетические компании России, Китая США и Европы участвуют в добыче нефти. В инвестиционных проектах в нефтегазовом комплексе действуют такие известные компании как: ChevronTexaco, Exxon-Mobil, ConocoPhillips (США); ОАО «Газпром», ОАО «ЛУКОЙЛ», ОАО «Роснефть», ОАО «Стройтрансгаз», ОАО «Татнефть» (Россия); CNPC (Китай); ENI/Agip (Италия); Total (Франция, Бельгия); RD/Shell (Нидерланды, Великобритания); Inpex (Япония); BGGroup (Великобритания); CentralAsiaPetroleumLtd. (Индонезия); MaerskOlieogGasAS (Дания); FebaOilAG, ErdolErdgasGommernGmbH (Германия) и целый ряд других. Казахстан является нетто-экспортером электроэнергии.

В последние годы интенсивно развивается рынок иностранных инвестиций в генерирующие мощности, в том числе новую энергетику. Эта

тема обширна, поэтому выделим только один только фактор, а именно – инвестиционной емкости устойчивой энергетики в сопоставлении с объемом экспорта нефти. Инвестиционная емкость устойчивой энергетики в период до 2050 года составит около 300 млрд. долларов США. В то же время, только за счет экспорта нефти на действующем уровне доход составит существенно более 1715 млрд. долларов США (данные в ценах 2013 года). Около 70% добычи нефти контролируют иностранные инвесторы, и поэтому общей заботой, выгодной всем партнерам, становится устойчивая энергетика. Она позволяет не только сберечь энергоресурсы за счёт диверсификации типов источников, но и сберечь энергоресурсы для длительной добычи и сформировать выгодные внешние и внутренние рынки электроэнергии. С этой связи не безинтересен один показатель. По оценкам, упомянутая выше стоимость экономии 1250 млн. тонн нефтяного эквивалента, в пересчете на сырую нефть стоит в действующих ценах более 800 млрд. долларов (это после 2050 года)[6].

Таким образом, формирование и развитие устойчивой энергетики будущего Казахстана до 2050 г. станет мощным фактором нового инновационного развития энергетического комплекса не только на евразийском пространстве, но и станет пионерским проектом глобальной экономики.

Список литературы:

1. Государственная программа индустриально-инновационного развития.
2. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 года.
3. Стратегия «Казахстан-2050».
4. http://stroiindustriya.kz/2013/12/e-nergiya-budushhego-uverenny-j-shag-k-formirovaniyu-zelenoj-e-konomiki/
5. http://forbes.kz/process/expertise/energiya_buduschego_prevratit_ekspo-2017_v_ekspo-2024/
6. http://group-global.org/en/node/26227

ЭКСПО-2017 КӨРМЕСІНІҢ БІЗГЕ БЕРЕРІ КОП.

Қабыланов Бектеміс Жұмабекұлы, Құқық магистрі.
«Арқалық медициналық колледжі» МКҚК
Арқалық қаласы
e-mail : arkmk72@mail.ru

Еске сала кетсек, EXPO – 2017 көрмесін өткізуге Қазақстанның бас қаласы Астана және бельгиялық Льеж қаласы таласқа түсті. Бельгия «Адамдарды біріктіре отырып» деген тақырыпты ұсынған болатын. Ал Астана энергияның балама көзіне және «жасыл» технологияға арналған «Болашақ энергиясы» тақырыбын ұсынды.2011 жылдың маусым айында Париждегі

Халықаралық көрме бюросының (ХКБ) штаб-пәтерінде Қазақстан Республикасы СІМ-нің жауапты хатшысы, ҚР-дағы ЕХРО жобасының ұлттық үйлестірушісі Рәпіл Жошыбаев қазақстандық үкіметтің атынан ХКБ-ның бас хатшысы Висенте Лоссерталеске 2017 жылы Астанада ЕХРО Халықаралық мамандандырылған көрмесін өткізуге арналған өтінімді ұсынды. 2011 жылдың қарашасында-ақ ХКБ Бас Ассамблеясының 150-ші сессиясында Қазақстан делегациясы ЕХРО-2017 көрмесін өткізуге Астана таныстырды.Көрме біздің елімізге ірі инвестиция тартуға мүмкіндік туғызады. Сондай-ақ «ЭКСПО көрмесін өткізу арқылы Қазақстан жасыл экономиканы дамытуға тікелей септігін тигізетін жаңа технология мен инновация алады»-деді Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Астана қаласында ЭКСПО-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесін ұйымдастыру және өткізу мәселелері жөніндегі Мемлекеттік комиссияның отырысында сөйлеген сөзінде.Қазақ елі Тәуелсіздігін алғаннан бері қуатты мемлекет ретінде қалыптасып, әлемнің алдыңғы қатарлы еліне айналу жолында талай белестерді бағындырды, тамыры тереңде жатқан төл тарихымыздың жаңа беттері ашылды.Осы қысқа ғана уақыт ішінде экономикалық және әлеуметтік маңызы зор жобаларды қолға алып, әлемдік деңгейдегі іс-шаралардың өтуіне ұйытқысы бола білді.[1] ЭКСПО көрмелерінің идеологиялық теке тіресті алаңына айналу арқылы да ғажап нысандардың, ғажайып туындылардың дүниеге келуіне себепші болған жайлары жеткілікті. 1937 жылы Парижде өткізілген Бүкіләлемдік көрме тарихқа адамзаттың Екінші дүниежүзілік соғыс алдындағы жетістіктерінің байқауы ретінде де, жиырма жылдығын жаңа атағалы жатқан социализм мен енді-енді бас көтере бастаған фашизм идеяларының бетпе-бет келген сәті ретінде де енген.Эйфель мұнарасына барар жолдағы екі қанаттан орын берілген КСРО мен Германия павильондарының бәсекесі елді ерекше елең еткізген. Біздің қазақ наурыз туғанда ериді деп аңызға айналдырған Самарқанның көктасымен көмкерілген ұзындығы 150 метрлік советтік павильонның дәл ортасына мүсінші Вера Мухинаның қолынан шыққан биіктігі 24 метрлік «Жұмысшы мен колхозшы» скульптурасы қойылған еді, оның дәл қарсысына неміс архитекторы А.Шпеердің ойластыруымен мүсінші Й.Торактың «Жолдастық» пен «Отбасы» скульптура тобы, ал жалпы неміс павильонының ұшар басына Үшінші рейх символы – бүркіт орнатылған болатын. Жалпы салмағы 185 тонналық Мухина мүсінінің монументті өнердің аса көрнекті жәдігерлігі ғана емес, советтік дәуірдің бөлекше бір символы екендігі орта жастағы, егде оқырмандарға жақсы мәлім деп ойлаймыз.[2] Әйелдің қолындағы орақ пен ер азаматтың қолындағы балға жұмысшы табы мен колхоз шаруаларының – жаңа совет елінің жаңа қожайындарының бұлжымас бірлігінің бейнесі ретінде бүкіл әлемге танымал болған. Кезінде Мәскеуге жолы түскен адамның Бүкілодақтық халық шаруашылығы жетістіктері көрмесінің алдында орнатылған осы ұлы туындыны бір көрмей кетпейтіні сирек еді. Бүкіләлемдік көрменің мәдениетке әсер-ықпалы дегенде біз сол 1937 жылғы ЭКСПО-да Пабло Пикассоның атақты «Герникасы» қойылғанын да айтамыз.

«ЭКСПО-2017» көрмесін өткізу Қазақстан үшін халықаралық деңгейде алға жылжуында үлкен қадам болмақ. EXPO-2017 халықаралық көрмесін өткізуге ниетті Қазақстан әлемдік қауымдастыққа «Болашақ энергиясы» тақырыбын ұсынғаны белгілі. Қалай дегенде де, EXPO сияқты халықаралық көрмелерге қатысу қай елдің болса да әлеуетін дүниежүзіне паш етуге берілген тамаша мүмкіндік деуге болады. Оның үстіне, әлем алдында өзіңнің даму деңгейіңді іс жүзінде дәлелдей отырып, шараны жоғары жауапкершілікпен өткізу – өте зор құрмет.Өйткені елдерді достастыру,ауызбірлікке шақыру, инфрақұрылымдарды лайықты деңгейде дамыту – жоғары дәрежеде өтетін кез келген іс-шараның мақтанышы. [3]

Суретте: ЖЭС және күн қуатты электр өндіргіштер.

Әлемнің алдыңғы қатарлы мемлекеттері ғылымдағы өзінің соңғы жаңалықтарын ұсынатын бұл халықаралық көрмені өткізу идеясы неден туындап отыр?Жасыратыны жоқ, бүгінде елімізде баламалы көздерден қуат алу мәселесі әлі де болса шешілмеген.Ал әлем дамудың жаңа, экологиялық тұрғыдан қауіпсіз жолдарын қажетсінеді.

Міне, сондықтан да Қазақстан «Жасыл экономикаға» бет бұрды. Егер EXPO-ны өткізудің сәті түссе, осы бір қордаланған мәселелер шешімін табады.

Шындығында да еліміздің географиялық орналасу жағдайын, жел және күн энергиясын пайдалану мүмкіндігін, сондай-ақ мұнай және газ ресурстарының энергетикалық әлеуетін ескерсек, бұл қажеттіліктің орнын толтыруға тамаша мүмкіндік туып отыр.Қазақстанның сағатына 1 трлн кв энергия өндіруге мүмкіндігі бар.Оның үстіне Астана көрмені өткізу құқығын жеңіп алған жағдайда,ЭКСПО-2017 көрме қалашығы толықтай баламалы энергия көздері арқылы жұмыс істеуге көшеді. [4]

Суретте:Экспо-2017 көрмесінің жобасы.

Мұны көріп-біліп отырған сарапшы мамандар еліміздің мүмкіндіктері мен артықшылықтарын толық мойындауда.Демек, бұдан шығатын қорытынды, әлемдегі белді ұйымдар Қазақстанның EXPO көрмесін өткізуіне бір жағынан мүдделі болып отырса,екінші жағынан Қазақстан мен оның «энергия» тақырыбына деген қызығушылығын көптеген елдер қолдауда.Қазір елуден астам ел Астанада көрмені өткізуге жазбаша келісім берсе,қырықтан астам мемлекет ауызша растаған.

Тағы да мамандардың пікіріне тоқтала кетуді жөн көріп отырмын.КХБ бас хатшысы Висенте Лоссерталес Астананың EXPO-2017 өткізуге мүмкіндігі жоғары деп есептейді.Ол біздің еліміздің үш артықшылығына бас мән беретінін жеткізді.Оның пайымынша, біріншіден, Қазақстан басшылығының саяси еркіндігі бар,екіншіден,бұл істі абыроймен атқаруға қажетті қор жеткілікті, үшіншіден, біздің еліміз ұсынып отырған «Болашақ энергиясы» тақырыбы бүгінде бүкіл дүние жүзінде маңызға ие болып отыр. [5]

Тарихқа көз жүгіртсек, EXPO дәстүрлі көрмесі бұған дейін Азияның солтүстік шығысында, Еуропа мен Солтүстік Америкада өткізіліп келген екен. Ал енді Шығыс пен Батыстың арасындағы алтын көпір болып табылатын жаңа өңірде, Еуропа,Таяу Шығыс елдерімен,бұрынғы Кеңес республикаларымен,сондай-ақ Орталық Азия елдерімен өте жақсы қарым-қатынас орнатқан жас мемлекетте өткізу Астанаға тағы бір ұпай алып келеді.

Қазақстан елордасы сайлау алды бәсекеде жеңіске жетсе,осы саладағы үздік әлемдік үрдістер мен әзірлемелерді көрсетіп,оны талқылау үшін тиімді алаңға айналары сөзсіз.Қазірдің өзінде «Болашақ энергиясы» тақырыбында жұмыстар басталып кетті.Қазақстан жаңа энергия көздерін енгізу бойынша халықаралық пікірталастарға белсенді түрде қатысып келеді.

Айталық, 2012 жылдың маусымында Астанада өткен «Болашақ энергиясы» халықаралық симпозиумы ғаламшардың назарын қайта жаңартылатын энергия көздерін күшейту мәселелеріне аударды.Мұның өзі Қазақстан үшін EXPO-2017 көрмесін өткізуде маңызды шаралардың бірі болды.

Қорыта келгенде, күннен күнге дамып жатқан заманауи технологияларды тиімді пайдалану үкіметтік деңгейде қолға алынса,біздің дәстүрлі энергия көздеріне тәуелділігімізді айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік туар еді. Сонда біз қоршаған ортаны зиянды қалдықтардан қорғап қана қоймай, көптеген жұмыс орнын құрып,сатып алу қабілеттілігін арттыра аламыз.Сондықтан да біздің Тәуелсіз жас мемлекетіміз үшін EXPO-2017 көрмесін өткізудің маңызы өте зор.Өйткені біз үшін даму маңызды.Астана-алғаш атқан таңынан бастап жақсылыққа тұмар,жаңалыққа құмар болған ерекше шahap.Осы арқылы біз ЭКСПО-ның үкілі үмітін Еуразия төрінен ақтауға, арман-тілегін Жер кіндігінен бастауға құқылымыз,өйткені ЭКСПО-Бүкіләлемдік көрме.Оны өткізу мүмкін-дігі елге жүз жылда бір рет қана берілуі мүмкін.Кей елдерге жүз жылдап та берілмеуі де мүмкін.Қазақстан-сондай мүмкіндікке тәуелсіз дамуының алғашқы ширек ғасырында-ақ қол жеткізген сирек елдің бірі.

ЭКСПО-2017-мемлекетіміздің мығымдығын,еліміздің еңсе-лілігін,ойымыздың тереңдігін,халқымыздың қонақжайлылығын,айналып келгенде ұлттың ұлылығын көрсететін негізгі тұсы болып отыр және дәл солай боларынасенеміз.

«Елбасының Жолдауын бәріміз тыңдадық.Президент «Қазақстан-2050» стратегиясын жария етті. 2030 жылға дейін қойылған мақсаттар мен міндеттер 2030-ға жетпей орындалды десем,қателеспеген болар едім.Себебі,бүгінде елімізді бүкіл дүниежүзі танып отыр.Оған дәлел-ЭКСПО-2017 көрмесін өткізу үшін сынға түскенде Қазақстанды қолдап 103 ел дауыс бергені. Жеңісті естіп қуанған елорда жастары күннің суығына қарамастан, жаңа қазмедиаорталықтың алдына жиналып,Франциядан тікелей сөйлеген Елбасының сөзін тыңдады.ЭКСПО-2017 көрмесі тек Астана үшін ғана емес,бүкіл еліміз үшін экономикалық дамудың жаңа қадамы болады».

Аталған бағыттағы инновациялық ұсыныстар алдағы жылдары мемлекеттік деңгейде сұранысқа және қолдауға ие болады деп пайымдауға болады.

«Болашақтың энергиясына көшуге мүдделілік идеясын елдің өзі көрсете білуі тиіс.Үкімет біздің елімізде бұл бағыттың тиісті деңгейде дамуы мәселелерімен жұмыс істеуі керек.Алдағы бес жыл ішінде Қазақстан таза энергия түрлерінің әзірлемелері мен енгізілуі саласында инновациялық серпіліс жасауы қажет. Сондықтан болашақ энергиясын дамытудың 2013-2017 жылдарға арналған тиісті кешенді жоспарын қабылдау жайын анықтап алуды тапсырамын.Ол жоспар барлық өңірді, ұлттық холдингтерді, зерттеу институттары мен әлеуетті отандық және шетелдік инвесторларды қамтуы тиіс және бағдарламалық барлық құжаттарды үйлестіру керек»-деп тапсырды Нұрсұлтан Назарбаев ЭКСПО-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесін

ұйымдастыру және өткізу мәселелері жөніндегі Мемлекеттік комиссияның отырысында сөйлеген сөзінде.

Әдебиеттер тізімі:

1. Егемен Қазақстан №73(28012) 2013ж.
2. Егемен Қазақстан №69 (28008) 2013ж.
3. Ақжол №11 (17699) 2013ж.
4. Ақжол №8 (17696) 2013ж.
5. Ақиқат №1 2013ж.

МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЫСТАВКА EXPO-2017: РЕАЛЬНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

Максут А.Р.
Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail:asiya.berm@mail.ru

Международная выставка EXPO-2017 будет проходить 10 июня 2017 года в столице нашей республики под лозунгом «Энергия будущего».

Для Казахстана данное мероприятие является уникальной возможностью не только заявить о себе на весь мир, но и положить основу для мощного рывка в инновационном развитии нашей страны.

Выставка EXPO- это событие глобального масштаба, которое откроет новые возможности для дальнейшего развития Казахстана. Как сказал президент благодаря EXPOКазахстан получит новые технологии и инновации, что непосредственно повлияет на развитие «зеленой экономики».Несмотря на богатые природные ресурсы, Казахстан, как ответственное государство, вкладывает много средств и усилий в развитие «зеленой» энергии и сохранение природного баланса на земле. На грядущей выставке EXPO - 2017 наша покажет технологии, благодаря которым возобновляемые источники энергии и энергоэффективность могут стать частью нашей жизни.

В последние годы Казахстан создает условия и возможности для долгосрочного инновационного развития национальной экономики. В связи с этим государство предлагает различные инструменты для поддержки старт-апов в области внедрения инноваций. Таким образом с помощью данной выставки отечественные инноваторы намерены получить доступ к передовым западным технологиям и добиваться их трансферта в Казахстан. [1]

Выставка «Энергия будущего» ставит конкретные цели – исследовать стратегии, программы и технологии, направленные на развитие устойчивых источников энергии, повышение надежности и эффективности энергоснабжения, стимулировать использование возобновляемых источников

энергии и показать посетителям необходимость их активного участия в разработке и осуществлении плана энергосберегающего производства и эффективного использования энергетических ресурсов.

И Казахстану предоставляется шанс открыть новую страницу в развитии человечества – новую экономику, основанную на доступной безопасной энергии и «зелёных» технологиях.

Конечно, Казахстан объективно заслужил такой шанс. Ведь именно на казахстанской земле впервые была открыта дорога человечеству в космос, зародились инициативы ядерного разоружения и институты евразийской интеграции.

Таким образом, на выставке EXPO-2017 будут продемонстрированы инновационные концепции и самые смелые идеи для решения таких вопросов как сокращение выбросов, повышения энергоэффективности и доступа к энергии для всех.

Тема «Энергия будущего» содержит богатейший потенциал для инноваций. Выставка сможет продемонстрировать миру беспрецедентный до этого объем научных экологических разработок.

Конечно же, на «Экспо-2017» будет выставляться не только технические новинки, новые товары и дерзкие открытия на грани мечты, будет устроен всемирный смотр «теплиц» и «локомотивов» зелёных брендов и инноваций, которыми являются также экологические поселения и экодеревни, города будущего.

Безусловно данные инициативы помогут выставке «EXPO-2017» открыть новую страницу в развитии человечества и выявить преимущества «зелёной» экономики, основанной на доступной энергии, «зелёных» технологиях, открытых инновациях и экосистемном подходе.

Выставка «Энергия будущего» даст Казахстану возможность активнее развивать инновации для перехода к Третьей индустриальной революции, обозначенного в Стратегии Казахстан-2050. К ним относятся «зелёные» технологии, основанные на новых фундаментальных открытиях, новой физике, работах Николы Тесла.

Также EXPO-2017 позволит привлечь лучшие мировые технологии в области энергосбережения, новые разработки и технологии использования альтернативных источников энергии.

Помимо привлечения инвестиций в строительство выставочных объектов, экономический эффект состоит в следующем: объекты, возводимые в рамках EXPO, позволят в будущем рассматривать Казахстан, как крупную международную, выставочную площадку.

В целом энергоэффективность - это процесс затрачивания меньшей энергии на определённую работу: освещение, обогрев, производство какого-то товара и т.д. Для людей это значит меньшие траты на коммунальные услуги; для страны — экономию ресурсов, прежде всего экспортного сырья, и высокую производительность промышленности; для экологии - ограничение выбросов в атмосферу парниковых газов; для энергокомпаний - снижение затрат на

топливо и на дорогостоящее строительство. Огромный потенциал повышения энергоэффективности - в сфере потребления.

Помимо всего прочего выставка EXPO-2017 призвана повысить узнаваемость и туристскую привлекательность Казахстана на мировой арене, показать гостеприимство нашего народа. Проведение выставки станет также дополнительным стимулом для экономического и инфраструктурного развития как столицы, так и страны в целом. Объекты, возводимые на месте проведения ЭКСПО, позволят в будущем рассматривать Казахстан и ее столицу как крупную международную, выставочную и информационно-презентационную площадку. [2]

Таким образом, отразив все преимущества Международной выставки, становится очевидным огромное значение данного мероприятия для Казахстана. Резюмируя все вышесказанное важно отметить, что **EXPO-2017- это дополнительный стимул для экономического и инфраструктурного развития страны. И как сказал наш Президент Н.А. Назарбаев:** «*Это самое большое достижение Казахстана в международном плане за годы независимости. Это станет поворотным пунктом для нашей страны. В нашей столице будут представлены лучшие мировые достижения науки и техники. Многие казахстанцы своими глазами смогут увидеть «экономику будущего», к которой мы стремимся».*

Список литературы:

1. EXPO-2017:Возможности для Казахстана. [Электронный ресурс]/ Режим доступа: https://tickets.expo2017astana.com
2. 30 факторов актуальности проведения выставки EXPO-2017. [Электронный ресурс]/ Режим доступа: http://expoandwomen.com/

ФОРМИРОВАНИЕ ПРИОРИТЕТОВ РАЗВИТИЯ НАУКИ И ТЕХНИКИ В СФЕРЕ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Морозов А. А., Березенская Е.Л.
Рудненский политехнический колледж, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:berelena2007@mail.ru

В современном мире перед человечеством ставится задача перехода к устойчивой энергетической системе, исключающей климатические, ресурсные, социальные и политические разногласия. Национальная политика в любой стране мира зависит от надежного, стабильного и доступного развития энергосбережения.

Энергетика сегодня является важнейшей движущей силой мирового экономического прогресса, и от ее состояния напрямую зависит благополучие

миллиардов жителей планеты. Энергопотребление в начале XXI века демонстрирует устойчивую тенденцию роста во всех регионах и странах мира. За тридцать пять лет (с 1971 по 2013 годы) энергопотребление выросло более чем в 2 раза. Лишь за последние 10 лет оно увеличилось на 11%. Если посмотреть на структурные составляющие мировой энергетики, то можно видеть, что на 86,8% потребности обеспечиваются за счет полезных ископаемых энергоносителей - угля, нефти, газа и урана, и только 13,2% приходится на долю альтернативных энергоносителей. При этом тенденции изменения в составе энергетических ресурсов на глобальном уровне развиваются крайне медленными темпами. Так, с 1980 г. доля нефти в общей структуре энергоресурсов снизилась с 46 до 35% [1].

Рассматривая основные характеристики энергосистемы Казахстана, можно отметить, что она отличается неравномерностью расположения ее объектов по всей территории страны. Условно ее можно разделить на два крупных региона: Северный и Центральный регион. В него входят Акмолинская, Восточно-Казахстанская, Карагандинская, Костанайская и Павлодарская области.

В целом состояние энергетической отрасли Казахстана зависит от богатых природных ископаемых: нефти, газа, угля и урана. Использование природных ископаемых в качестве энергии приведет к тому, что количество природных ископаемых уменьшится, а экологическое положение страны усугубится еще больше.

С начала XXI века проблема производства возобновляемых, неисчерпаемых и в то же время ненаносящих непоправимый ущерб экологии источников энергии, переходит в насущный вопрос, требующий быстрого решения. Международная выставка EXPO 2017 - значимое событие в жизни нашей страны, символ индустриализации, демонстрации технических и технологических достижений, появления новых идей и интересных проектов, будет способствовать интеграции Казахстана в мировую экономику.

Тема выставки: «Энергия будущего» - по мнению Генерального секретаря Международного бюро выставок (МБВ) Висенте Гонсалеса Лоссерталеса, становится единой для всего человечества, поскольку заставляет мир всерьез задуматься над перспективами развития «чистых технологий».

Так, Генеральный секретарь ООН Пан Ги Мун (1012 г.) предложил миру Инициативу «Устойчивая энергетика для всех» (UN-energy) с задачами: увеличения доли возобновляемой энергетики до 30%, повышения энергоэффективности и доступа энергии для всех [2].

Президент Казахстана Н. А. Назарбаев предложил на выставке Экспо - 2017 показать инструменты решения этих задач:

1) привлечь финансовую и техническую, информационную помощь для достижения принятых Казахстаном целей по зелёной экономике, Киотскому Протоколу, Энергетической Хартии. Достичь долю возобновляемых источников энергии в размере 30% в 2030 году и 50% в 2050 год, снизить

энергоемкость ВВП к 2020 году на 25%, и вдвое к 2050 г., повысить в 5 раз производительность труда;
2) скоординировать действия Казахстана с другими странами в сфере энергоэффективности и развития ВИЭ;
3) привлечь на Экспо-2017 аудитории 80 стран-участниц инициативы, а также интегрировать их усилия в мероприятия Программы «Зелёный Мост», Глобальной энерго-экологической стратегии;
4) привлечь на Экспо-2017 потенциал учредителей и партнеров инициативы, в которую входят BloombergNewEnergyFinance, IRENA, фонд ООН Теда Тёрнера, две ключевые структуры ОАЭ по энергии будущего – компания Маздар и ZayedFuture, а также GlobalAllianceforCleanCookstoves, GlobalBioenergy Partnership, GlobalVillage EnergyPartnership и др. [2].

Казахстан имеет огромный потенциал возобновляемых источников энергии (около 1 триллиона кВт/ч). Потенциал солнечной энергетики — 2,5 миллиарда киловатт часов в год. Технически возможный к использованию гидропотенциал Казахстана равен 62 млрд.кВт/ч, экономический — 27 млрд.кВт/ч, из которых используется не более 8 млрд.кВт/ч в год.

В Казахстане уже на сегодняшний день работает более 50 станций с ветровыми роторными турбинами Болотова («Виндротор Болотова»), являющимися казахстанским ноу-хау, не имеющие аналогов в мире. Такая конструкция может давать ток даже на низких скоростях ветра, при которых пропеллерные станции не работают.

В рамках проекта под названием «Казахстан - инициатива развития рынка ветроэнергетики» была произведена разработка Ветрового атласа Казахстана, целью которого явилось создание основы для системного подхода по изучению ветрового потенциала страны, качественному и количественному анализу ресурсов и выработке рекомендательных заключений по выбору территориального размещения ветровых электростанций [3].

План развития возобновляемых источников энергии до 2020 г. включает создание 13 ветроэлектростанций и 4-х солнечных электростанций[3].

Не остались в стороне от проблемы разработки альтернативных источников энергии и необходимости перехода к зеленой экономике и ученые Костанайской области.

Ученые Костанайского социально - техническогоуниверситета заявили на ЭКСПО-2017 от Костанайской области — вертикальнуюветроустановку. Проект уже запатентован, и в ближайшее время преподаватели совместно со студентами намерены сделать рабочую модель. Эта установка будет иметь массу преимуществ по сравнению с уже известными ветростанциями.

«В условиях города мы не сможем поставить пропеллерную ветроустановку, потому что нужно большую площадь и она будет шуметь, а эта установка как раз для городской местности, где проживает много людей. Ее можно поставить на крышу, и она будет вырабатывать электроэнергию. Преимущество в том, что она может работать как при малых, так и больших

скоростях ветра», — рассказывает КуанышРыспаев, декан технического факультета КСТУ[4].

Актуальный вопрос энергосбережения не обошел стороной коллектив студентов и преподавателей КГКП «Рудненский политехнический колледж». В настоящее время в колледже для освещения применяются лампы накаливания мощностью 100 Вт каждая. В научной работе студента колледжа был произведен светотехнический расчет освещения учебной аудитории: типы светильников, высота подвеса, определение светового потока и мощности лампы, количества светильников и их размещение.

В результате расчетно-аналитической работы было выявлено существенное преимущество светодиодного освещения: обеспечивает экономию расходов на электроэнергию и затрат на обслуживание, высвобождает дефицитные электрические мощности, улучшает качество освещения, даже при большей стоимости существенно экономит электроэнергию и соответственно - затрат на ее использование [5].

В настоящее время в КГКП «Рудненский политехнический колледж» создана студенческая лаборатория робототехники «ТЕХНО+ЛОГИКА» целью которой на первом этапе является освоение новых программ САПР для проектирования автоматизированных и роботизированных системдля повышения уровня знаний студентов и развития энергосберегающих технологий.

Таким образом, реализация программы энергосбережения сегодня является одним из приоритетнейших направлений развития нашей страны, ее каждого региона и каждого учебного заведения. А «Выставка «ЭКСПО» даст возможность Казахстану получить новые технологии и инновации, которые непосредственно повлияют на развитие ресурсосберегающих и энергосберегающих установок.

Список литературы:

1. Школьник В. Перспективы энергетики Казахстана в свете мировых тенденции энергетического развития. Kazenergy№8-9 (11), 2007.

2. Рахимбекова С. «Экспо-2017» – платформа интеграций инициатив Казахстана и ООН по решению глобальных вызовов человечества XXI векаhttp://yvision.kz/post/486245, 2015г.

3.Техническая спецификация на разработку Дорожной карты (Мастер-план) развития альтернативной энергетики в Республике Казахстан на 2012-2030 гг.

4.Телерадиокомпания Алауhttp://alau.kz/Опубликовано: 2 дек. 2015 г. Эфир информационной программы "РТН" от 2.12.2015г.

5. Бойцов А. А., Преображенская М. В. Основные приоритеты в энергосбережении учебных заведений Казахстана //Сборник материалов Республиканских VIIIМаргулановских чтений 2016.- С.93.

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ – ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ"

Тілектес Ұ.Т.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты , Қостанай
Қазақстан Республикасы
E-mail: Uljan_95.12@mail.ru

2014 жылдың 17 қаңтарында Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев кезекті халыққа жолдауын: «Бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат — Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол -«Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті»,- деп бастады.

Бұл орайда елең еткізген жаңалық -тұңғыш мемлекеттік ресми идеология, яғни «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы. Бұл -Қазақстан Республикасының ұлттық идеясынан келген түйін-тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен қаһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған мақсаты ғана емес, Тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармашылығының нәтижелері арқылы қол жеткен асу. «Мәңгілік Ел» ұғымын тереңнен түсіндіру, тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады.

Ұлт тарихы мен ұлттық идеяның өрістеуін ұлы тұлғаларсыз, кемел ой иелерінсіз көзге елестету мүмкін емес. Ұлттың рухани және материалдық құндылықтарын сақтап, адамзат өркениетінен қалыс қалмау жолдарын, тұтас бір ұлттың өмірлік философиясын негіздеп беру осы көшбасшылардың құзырында болған [1].

Еліміз егемендігін алғаннан бері қарыштап алға басуда, Елбасымыздың кезекті жолдауы дағдарыс кезеңімен тұспа-тұс келуде. Елді елеулі етіп тұғырында ұстай алатын көреген басшы мен оның соңынан ере білген кемеңгер халық. Біздің мақсат дағдарыстан шығып қана қоймай, дамыған 30 елдің қатарына кіру. Бұл тек бір ғана адамның қолынан келетін ісі емес, бұл көптің бірлікте болып тірлік етуі, алдағы жылдар қазақ елі үшін аса үлкен белестер болмақ, мақсатқа жету, еңбектің жемісін жеу оңай болмақ нәрсе емес, ол уақытты, еңбекті қажырлықты, қайсарлықты, табандылықты, төзімділікті қажет ететін нәрсе, біз болашаққа қажымас қайрат пен талмас еңбектің арқасында уақытты ұтымды пайдалану арқылы жетпекпіз. Бұл іс жалғыз ғана бір тұлғаның ісі емес, көпшілік елдің ісі, бұл жолдарда ұлтымыздың тағдыры шешілмек [2].

Осыдан 13 ғасыр бұрын түркі жұртының данагөй қайреткері Тонықөк негізін қалаған «Мәңгілік Ел» идеясы бүгінде Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың ерен патриотизмінің арқасында қазақ елінің яғни «Ұлы Дала Елінің» басты ұранына айналуда. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Мәңгілік Ел» идеясының бір ауыздан бүкіл қазақстандықтар тарапынан қолдау табуы осының басты айғағы. «Мәңгілік Ел» идеясы қазақ ұлтының мақсат-мүддесімен қатар елімізді мекен

еткен ұлттар мен ұлыстардың ортақ идеясына негізделген жалпы ұлттық идеология. Яғни, «Мәңгілік Ел» идеясының түп қазығы – қазақстандық патриотизм.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың биылғы халқына жолдаған «Мәңгілік Ел» идеясы жолдауын бұрынғы өткен бабалардың билік жолдарымен, елге ірі өзгеріс әкелген реформаларымен салыстыра саралап, жолдаудың қазіргі сәттегі құндылығы мен оның іске асу барысын жіті назарға алып, ел болып елеулі іс атқарудың маңызын айқыштап, халықты жасампаздық пен еңбекқорлыққа негіздеп тапсырылған істерінің іске асуы. Қазақ халқының басынан өткен қилы-қилы кезеңдерінің тарихына шолу жасай отырып, ұлы тұлғалардың рухты тағылымдарын зерделей келе, ата-бабаларымыздың тәуелсіздік жолындағы ерлік үлгісін, ел Тәуелсіздігінің 25 жылындағы жеткен бірегей табыстарымызды жете түсіндіру арқылы Елбасының ұйымдастыру көрегендігін, бейбітшілікті, ұлттық татулықты мақтанышпен айта отырып, елді биік шыңдарға жетелеу.

Осы орайда елбасы: «Ұлы тұлғаларды білмейінше, бірде-бір дәуірді дұрыстап тану мүмкін емес» деген сөзін арқау етіп, елінің, жерінің азаттығы үшін күрескен, халықтың біртуар ерлерін, батырларымыз бен ұлт қайраткерлерін еске ала отырып, рухтарына тағзым етеміз.

XIX ғасыр-арысы сонау түркі бабаларымыздан бастау алған халқымыздың сан-ғасырлық арман-мұратының бір арнаға тоғызып, қайта жаңғырған өрлеу кезеңі. Осыдан 13 ғ. бұрын түркі жұртының данагөй қайреткері Тоныкөк негізін қалаған «Мәңгілік Ел» идеясы бүгінде Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың ерен патриотизмінің арқасында қазақ елінің яғни «Ұлы Дала Елінің» басты ұранына айналуда. Халықтың ойынан шығатын идея ғана халықтың санасын билейді. «Халықтың басына келген ой, данышпанның тілінің ұшында» деп бекер айтылмаған. Егер кемеңгер адам сол халықтың ойын дәл басып айтса оның айтқандары үлкен күшке айналады. Елбасымыз қолдаған «Мәңгілік Ел» идеясының бір ауыздан бүкіл қазақстандықтар тарапынан қолдау табуы осының басты айғағы.

«Мәңгілік Ел» идеясы қазақ ұлтының мақсат-мүддесімен қатар елімізді мекен еткен ұлттар мен ұлыстардың ортақ идеясына негізделген жалпы ұлттық идеология. Қазіргі кезде әлемде көптеген елдер саяси және экономикалық тәуелділікке тап болуда. Ата-бабаларымыз сан ғасырлар аңсап-армандаған тәуелсіздік халқымыздың ешнәрсеге айырбастамайтын ең қастерлі құндылығы. Осы ұлы құндылық тәуелсіздігімізді тұғырлы ету мақсатындағы ұлы идея – Елбасымыздың «Мәңгілік Ел» идеясы.

«Мәңгілік Ел» идеясының түпқазығы – қазақстандық патриотизм. «Мәңгілік Елге» бастайтын жол – ол ұлттық тұтастық, Қазақстан халқының мызғымас бірлігі. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Еңбектеген баладан, еңкейген қартымызға дейін Отаншыл болуымыз керек», «Мен қазақпын» деп, өз ұлтыңды мақтаныш тұтқын келсе, онда тарихыңды біл. Сонда ғана болашағың айқын» деді. «Біз өткенімізбен де, бүгінімізбен де мақтанатындай ұлт

болуымыз керек, егер патриот болсаң ғана Қазақстан мемлекеті «Мәңгілік Елге» айналады»-деді.

Иә, отансүйгіштікке тұнып тұрған бұл өсиеттер әр қазақтың жүрегінде әрқашан сақталуы керек.

Егер жас ұрпақ отансүйгіш, елжанды болып тәрбиеленсе «Мәңгілік Ел» дегеніміз сол!

Ұлт көшбасшысының «Мәңгілік Ел» идеясы алапат күшке ие. Олай дейтініміз, адамзат руханиятына, ұлт тағдырына қауіп төндіретін жаһандық процестер жүріп жатыр. Сол жаһандық күшке тек рухы мықты халық қана төтеп бере алады. «Мәңгілік Ел» - бабалар арманы, қазіргі буынның назары. Елбасының айтқан сөздерін, іске асыратын біз бен болашақ жас ұрпақ. «Мәңгілік Ел» жобасы жайдан айтылған сөз емес. Сөзді ұққан адамға бұл үлкен дүние.

«Мәңгілік Ел» ғасырларына әуелі бүгінгі күннің көзі мен қарауымыз керек. Елбасының халықтың идеясын шын жүрегімен құрметтеу оның түп мағынасын түсінуден, білуден басталады. Себебі, адам баласының дүниетанымын ықылым заманнан ұрпақтар сабақтастығына, ерекшелігі мен құндылықтарына тікелей байланысты. Бұл идея ұрпақтан-ұрпаққа аманат ретінде берілу керек. Сонда ғана ұрпақ ұлтымыз бен мемлекетіміздің шежіресі туралы ой өрісін кеңейтеді және орныққан көзқарасы бар азамат болып қалыптасады.

Үлкен мақсатқа жетелеген ұзақ жолды еңсеру үшін жас жеткіншек білім кеңістігіне қанат қағады. Жас жеткіншектердің қазіргі таңдағы елге деген сүйіспеншілігін сезінген кезде тамырың тереңдеп, жаның тазарып, алысты болжайсың. Адамға қанат бітіріп, сен бір ауылдың ғана емес, күллі Мәңгілік Ел –Қазақстанның перзент иекеніңді, оның түкпір-түкпірінде өмір сүріп жатқан туыстарыңның бар екенін сезінесін.

Бабалар дәстүрін, саясатын жалғаған Елбасымыз еліміздегі жүзден астам ұлттар мен ұлыстарды қазақтың қарашаңырағының астында ортақ идеяға ұйытып, Қазақстанды әлемдегі алдыңғы қатарлы 30 елдің қатарына қосуды мақсат етіп отыр. Осы кезге дейін 10 мың түлек бітірген «Болашақ» бағдарламасы Елбасымыздың Қазақстанды Мәңгілік Елге айналдырудағы негізгі стратегиясы.

«Мәңгілік Ел» - бұл Қазақстанның ірі державалар арасындағы бәсекеге қабілеттілігі!

«Мәңгілік Ел» - бұл тіліміздің, діліміздің, тарихымызды, салт-санамызды сақтап, қазақ деген атпен алдағы ғасырлардың көшіне ілесу!

«Мәңгілік Ел» - бұл келешек ұрпақтың тәуелсіз, алдыңғы қатарлы елде өмір сүруі, Қазақстанның көкбайрағының мәңгілік желбіреуі. Елбасымыздың басты мақсаты осы!

Ұлы бабамызТонықөк абыз түркі жұртына қалдырған өсиетінде «Туы тұғырлы, елің мәңгілік болсын» деген екен.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Ұлытаудағы ұлағатында: «Менің арманым – Қазақстанның мәңгі болуы! Ең жоғары бағалайтын байлығымыз – тәуелсіздік.

«Қазақстан –2050» - мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық», - деді. Лайым солай болғай! Сан ғасырлар Ұлы Даланы мекен еткен «Ұлы Дала» елінің өмірлік философиясы-«Мәңгілік Ел» идеясы ең асыл мұратымыз болсын!

Қазақстан атты қара шаңырақтың болашақ ұрпақтары, қырандай алысқа самғап, тұлпардай тұяқты болайық. Күн сөнгенше сөнбейтін Мәңгілік Елдің жасампаз жандарына айналайық.

Мәңгілік Ел - жалпы қазақстандық ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы. Бабаларымыздың арманы. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың бастамасымен Астанада асқақ рухымыз бен мәңгілік мұраттарымызды паш етіп тұрған «Мәңгілік Ел» салтанат қақпасының салынуы «Мәңгілік Ел» идеясының мелекеттік идеологияға айналғандығының бір дәлелі. «Мәңгілік Ел» сөзінің терең тарихи тамыры және үлкен мағыналы мәні бар. Түрік шежіресінде «мәңгі» сөзі «Тәңір», «Құдай», «Алла» сөздерімен мағыналас қолданылды. Осыдан кейін, «Мәңгілік Ел» «Алла Тағаланың елі, халқы» дегенді білдіреді және мемлекет пен ұлттың уақыт пен шектелмеген тұмары болады деуге толық негіз бар.Мәңгілік Ел ұлттық идеясының негізгі мәні -мәңгілі кмақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, мемлекет құрушы қазақ халқы мен өзге де ұлттардың ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын идеология арқылы қалыптастырылатын қазақтың ұлттық мемлекеті.

Мәңгілік Ел ұлттық идеясы дегеніміз - өткеніміздің сабақ ала отырып, болашағымызды баянды ету жолындағы басты мақсатымыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Аяған Б.Ғ.,Әбжанов Х.М. Исин А.И. «Қазақ хандығы тарихы., құрылуы өрлеуі, құлдырауы » -Алматы – 2011ж

Қостанай қаласы «Егемен Қазақстан» ақпарат көзі ..

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫ МЕН ТМД ЕЛДЕРІНДЕГІ АЛҒАШҚЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨРМЕ

Шаукен Ж.
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті журналистика мамандығының 2 курс студенті
abdihalykova.1965@mail.ru

Абдихалыкова К.С. – А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің аға оқытушысы

Дүниежүзілік «ЭКСПО» көрмесі – ресми түрде танылған халықаралық көрме. Оның негізі мақсаты әр елдің бір немесе бірнеше сала бойынша өндірістегі жетістіктерін көрсету болып табылады. Дүниежүзілік көрмені сайып

келгенде адамзат шабыты мен ой тереңдігінің жеңісі мен жетістігі, жинағы деп қарастыруға да болады. Мұнда әр елдің экономика, ғылым, технология және мәдениет саласындағы жетістіктерімен танысу мүмкіндігі туындайды. Елдер мен сол елдердегі түрлі фирмалардың, халықаралық трансұлттық компаниялардың бір-бірімен тәжірибе алмасуы, инновациялық идеялармен бөлісуі де осы алаңда тоғысып жатады. Дүниежүзілік әмбебап көрмелер өзінің ауқымдығы, қоғамдық-саяси және экономикалық мәні, көркемдік жағынан алғанда Олимпиадалық ойындармен парапар. Бұл көрмелердің арқасында халықаралық сауда айналымы арта түседі [1].

«Экспо» көрмесі негізі әмбебап және мамандандырылған болып екі түрге бөлінеді. Бұл екеуінің арасында мынадай айырмашылықтар бар:

- әмбебап (адамзат қызметінің әр түрлі саладағы жетістікері көрсетіледі);
- мамандандырылған (белгілі бір саладағы жетістіктердің нәтижесі ұсынылады).

Көрмелер бастапқыда қандай да бір реттелген мерзімсіз 2 жылдан 7 жыл уақыт аралығында өткізілді. Алғашқы Дүниежүзілік көрмелер негізінен өнеркәсіптің жетістіктерін сарапқа салса, кейін көрсетілім өнімдерінің тақырыбы, түрлері кеңейе түсті.

Соңғы 20-25 жылдан бері әмбебап көрмелер әр 5 жыл сайын өткізіліп келеді, өткізетін мерзімі 6 ай, өткізілу алаңының көлеміне шектеу қойылмаған.

Мамандандырылған көрмелер екі әмбебап көрмелердің арасында өткізіледі, өткізу мерзімі 3 ай, көрсетілім алаңы 25 га. Көрме қандай да бір арнайы тақырыппен өткізіледі.

Ең алғашқы Дүниежүзлік әмбебап көрме 1851 жылы «Барлық ұлттардың өнеркәсіп бұйымдарының 1851 жылғы Ұлы көрмесі» деген атпен Лондон қаласында өткізілген болатын. Онда 40 мемлекеттен 17 мың экспонат қойылды. Көрмеге 6 млн. адам қатысты, 5000 астам экспонатқа жүлде берілді.

Халықаралық Көрмелер Бюросы Париж қаласында 1928 жылғы 22 қарашада қол қойылған Халықаралық көрмелер Конвенциясының басшылығы мен өтінімдерін қамтамасыз ету үшін құрылды. Қатысушы елдердің Үкіметтері оның мүшелері болып табылады. 1851 жылдан бүгінгі күнге дейін 63 халықаралық көрме өткізілді: 20 рет АҚШта, 9 рет Францияда, 7 рет Бельгияда, 4 реттен Жапония, Испания және Италияда, 3 рет Ұлыбританияда, 2 реттен Канада, Австралия және Оңтүстік Кореяда, 1 реттен Австрия, Ирландия, Португалия, Германия және Қытай елінде.

Қалалар бойынша: 9 рет Парижде (Франция), 4 рет Брюссельде (Бельгия), 3 рет Сан-Францискода (АҚШ, Калифорния), Нью-Йоркте (АҚШ), 2 реттен Лондонда, Барселонада и Севильяда, Сиэтлде, Вашингтонда, Филадельфияда, Пенсильванияда (кестені қараңыз).

1851 – 2015 жылдар аралығында өткен Дүниежүзілік көрмелер

№№	Ел	Қала (жыл)
	Ұлыбритани	Лондон (1951, 1962), Уэмбли (1924)

№№	Ел	Қала (жыл)
	я	
	Франция	Париж (1855, 1867, 1878, 1889,1900, 1908, 1925, 1931, 1937)
	Испания	Барселона (1888), Барселона и Севилья (1929), Севилья (1992), Сарагоса (2008)
	Италия	Милан (1906, 2015), Турин (1911) Генуя (1992)
	Канада	Монреаль, (1967), (Ванкувер1986)
	Жапония	Осака (1970), Окинава (1975), Цукуба (1985), Нагоя (2005)
	Бельгия	Брюссель (1897, 1910, 19351958), Льеж(1905), Гент (1913), Антверпен (1930)
	Австралия	Мельбурн (1886), Брисбен (1988)
	Оңтүстік Корея	Тэджон (1993), Йосу (2012)
	АҚШ	Чикаго, Иллинойс (1893, 1933) Сан-Франциско Калифорния (1894, 1915, 1939) Филадельфия, Пенсильвания (1876, 1926) Атланта, Джорджия (1895), Буффало, Нью-Йорк (1901) Сент-Луис, Миссури (1904), Хэмптон-Роудс, Виргиния (1907), Сиэтл, Вашингтон (1909, 1962) Сан-Диего, Калифорния (1915), Нью-Йорк (1939, 1964) Сан-Антонио, Техас (1968), Спокан, Вашингтон (1974) Ноксвиль, Теннесси штаты(1982), Жаңа Орлеан, Луизиана (1984)
	Австрия	Вена (1873)
	Ирландия	Дублин (1907)
	Бразилия	Рио-де-Жанейро (1922)
	Португалия	Лиссабон (1998)
	Германия	Ганновер (2000)
	ҚХР	Шанхай (2010)
Интернет материалдары бойынша кестені құрған авторлар		

Енді біздің еліміздің осы айтулы көрмені өткізуге мүмкіндік алған шараға тоқталып өтелік. 2012 жылдың 22 қарашасында ҚазАқпараттың Еуропадағы меншікті тілшісі Димаш Сыздықов Париж қаласынан ақпарат агенттіктері арасында алғашқы сүйінші жаңалық жариялады. 2017 жылы EXPO мамандандырылған көрмесін өткізу құқығының финалдық кезеңінде Қазақстан елордасы – Астанамен бірге бельгиялық Льеж қаласы үміткер болды. Бельгия өзінің өтінімінде «Адамдарды біріктіре отырып» деген тақырып ұсынды. Қазақстан елордасы ұсынған тақырып – «Болашақтың энергиясы» – энергияның баламалы көздеріне және «жасыл» технологияларға арналған.Әрбір үміткер елге таныстырылымын жасау үшін 30 минуттан берілген. Осы берілген

уақыт ішінде оның қатысушыларына Қазақстан және оның елордасы Астананың EXPO өткізетін орын ретіндегі әлеуетін көрсететін бейнероликтер көрсетіледі. Қазақстанның вице-премьері Қайрат Келімбетов пен Астана әкімі Иманғали Тасмағамбетов сөз сөйлеп, соңынан Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың бейнежолдауы қорытындылады. Халықаралық көрмелер бюросының 161 мүше-мемлекеттері өкілдерінің жасырын дауыс беруі барысында әсем Астана бельгиялық Льеж қаласын басып озып, EXPO-2017 Халықаралық мамандандырылған көрмесін өткізу астанасы болып таңдалды. Астананың өтінімін Халықаралық көрмелер бюросының 103 қатысушы-елі қолдады, 44-і - «қарсы» дауыс берді[2].

Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Астана қаласында EXPO-2017 халықаралық мамандандырылған көрмесін ұйымдастыру және өткізу мәселелері жөніндегі Мемлекеттік комиссияның отырысында сөйлеген сөзінде: «Көрме біздің елімізге ірі инвестиция тартуға мүмкіндік туғызады. Сондай-ақ EXPO көрмесін өткізу арқылы Қазақстан «жасыл экономиканы» дамытуға тікелей септігін тигізетін жаңа технология мен инновация алады» - деді. Астана "EXPO- 2017" көрмесі «Болашақ энергиясы» ұранымен өтеді, тақырыбы жан-жақты қызығушылық тудыратын энергия болып табылатын кең ауқымды жоба ретінде ойластырылған, ол оны осы қауымдастықтардағы адамның күнделікті өмірі және қауымдастықтарының өмір сүруін анықтайтын фактор ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.«Болашақ энергиясы» EXPO-2017 көрмесі тұрақты энергия көздерін дамытуға, энергия үнемдеу сенімділігі мен тиімділігін арттыруға бағытталған стратегияларды, бағдарламалар мен технологияларды зерттеуге бейімделген. Оның мақсаты – жаңармалы энергия көздерін пайдалануды және энергетикалық ресурстарды тиімді тұтынуды ынталандыру.Бүгінгі күні бізге қол жетімді энергоресурстар адамзаттың ажыратылмас мұрасы болып табылады, оны жауапты және ұтымды пайдалану қажет. Бұл жаһандық іс-шараның міндеті – энергия тұтынуды жоспарлау мен бақылау, сондай-ақ болашақ ұрпақтардың өмірі үшін қажетті тұрақты энергия көздері мен біздің ғаламшарымыздағы бүкіл жандыны сақтап қалу үшін халықаралық қоғамастықты жауапкершілік сезіміне шақыру. Астана EXPO-2017 бүкіләлемдік аренада Қазақстанның танылуы мен туристік тартымдылығын арттыруға, біздің халқымыздың қонақжайлылығын көрсетуге бағытталған. Көрме өткізу, сонымен қатар елорданың, тұтастай еліміздің экономикалық және инфрақұрылымдық дамуы үшін қосымша стимул болады. EXPO өткізу орнында салынатын объектілер болашақта Қазақстан мен оның елордасын ірі халықаралық, көрмелік және ақпараттық- презентациялық алаң ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Астанадағы EXPO-2017 Орталық Азия аймағы мен ТМД елдерінде өткізілгелі отырған алғашқы халықаралық көрме болмақ [3].

Астанадағы EXPO көрмесі 3 айға – 2017 жылғы 10 маусымнан 10 қыркүйекке дейін созылады. Оған әлемнің 100-ге тарта елі және 10-ға жуық халықаралық ұйымдар қатысады деп күтілуде. Көрмеге 5 миллионнан астам адам келеді. Бұл Қазақстанның халықаралық ілгері жылжуы жолындағы үлкен

қадам болмақ. EXPO-2017-ні өткізу елорданың, сондай-ақ тұтастай алғанда республиканың экономикалық және инфрақұрылымдық дамуын қосымша ынталандыруға қызмет ететін болады. Қорыта келгенде, күннен күнге дамып жатқан заманауи технологияларды тиімді пайдалану үкіметтік деңгейде қолға алынса, біздің дәстүрлі энергия көздеріне тәуелділігімізді айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік туар еді. Сонда біз қоршаған ортаны зиянды қалдықтардан қорғап қана қоймай, көптеген жұмыс орнын құрып, сатып алу қабілеттілігін арттыра аламыз. ЭКСПО-2017 көрмесі тек Астана үшін ғана емес, бүкіл еліміз үшін экономикалық дамудың жаңа қадамы болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Абдихалыков А.А., Успанова К. «Краткая история Всемирных универсальных и специализированных выставок», Международная студенческая конференция, Наука №2, 16 апреля 2015 года
2. Ғаламтор материалдары, https://expo2017astana.com/, Международная специализированная выставка «ЭКСПО-2017» пройдет в Астане.
3. Ғаламтор материалдары, http://www.advantour.com/rus/kazakhstan, Expo 2017: Энергия будущего.

СЕКЦИЯ 6

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА

ПРОБЛЕМА СУИЦИДА СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Мукумов А.А., студент гр. ПО-14
Научный руководитель – Ломакович В.А., канд. филос. наук
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный
Республика Казахстан
E-mail: rii_sgd@mail.ru

Одной из главных мировых проблем на сегодняшний день является суицид среди молодежи. Причин этому обстоятельству много в зависимости от различных факторов.

С психологической точки зрения, придерживаясь обобщенного мнения, суицид происходит тогда, когда человек теряет смысл и ценность в жизни. Человек должен всегда быть «голодным» по отношению ко многим вещам, он должен в чем-то нуждаться и ценить это как ценность, наполняющую его жизнь смыслом. Но бывает и наоборот, когда человек утрачивает смысл жизни, опускает руки и ускоряет сам себе процесс кончины. Парадокс является в том,

что прекращение жизни для самоубийцы приобретает морально-психологический смысл [1].

Существует пять основных причин суицида: «протест», «призыв», «избежание», «самонаказание», «отказ».

«Протест» – это желание наказать обидчиков, причинить им вред хотя бы фактом собственной смерти.

«Призыв» – это крик о помощи, о недостатке внимания. Смысл самоубийства такого рода – вызвать своей смертью сочувствие, сострадание окружающих.

«Избежание» ставит перед собой цель уйти от страдания или наказания. Так, например, пускает пулю в лоб человек, растративший общественную казну.

«Самонаказание» – нечто вроде диалога двух «я»: судьи и подсудимого. Моральный смысл такого суицида – искупление вины («нет, после такого поступка я не достоин жить»).

«Отказ»: здесь цель самоубийства и мотив поведения почти совпадают, а потому и смысл самоуничтожения можно характеризовать как полную капитуляцию.

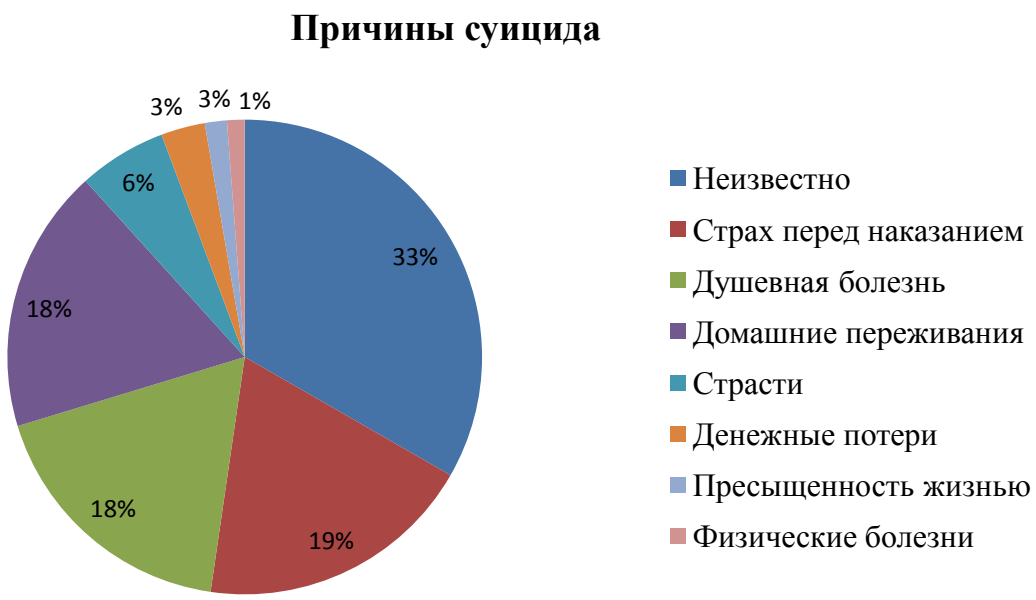
Зачастую суицид совершается, когда человек находится в кризисном состоянии. В это время у него происходит блокада его жизненных целей [2].

Кризисное состояние – психическое (психологическое) состояние человека, внезапно пережившего субъективно значимую и тяжело переносимую психическую травму (вследствие резкого изменения образа жизни, внутри личностной картины мира) или находящегося под угрозой возникновения психотравмирующей ситуации. Характеризуется чувством беспокойства, тревоги различной интенсивности; фиксацией на психотравмирующей ситуации; переживаниями собственной несостоятельности, беспомощности, безнадежности, пессимистической оценкой собственной личности, актуальной ситуации и будущего; выраженными затруднениями в планировании деятельности. Является одним из основных и непосредственных условий суицид генеза [3].

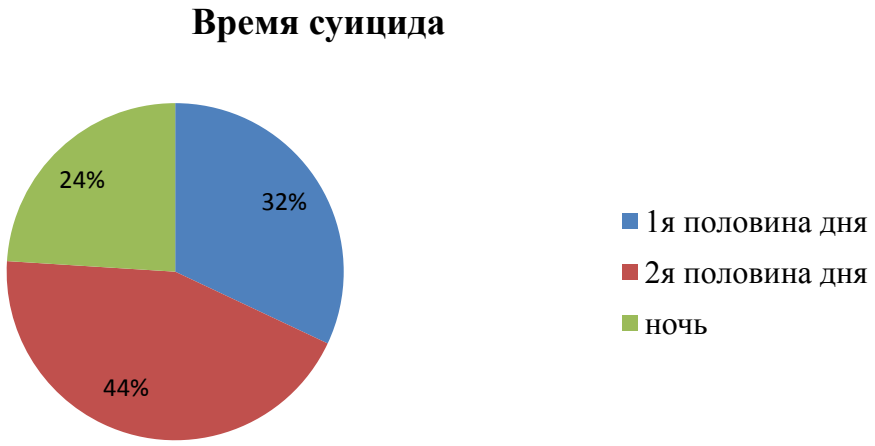
Казахстан находится в первых строчках среди других стран по количеству суицидов в стране. Согласно результатам исследования, проведенного детским фондом ООН UNICEF, Казахстан занимает второе место в мире по суициду среди молодежи. Каждые 2 часа в Казахстане совершается суицид, среди них 60% - молодежь, подростки 15-17 лет [4].

Статистические данные по суициду Республики Казахстан

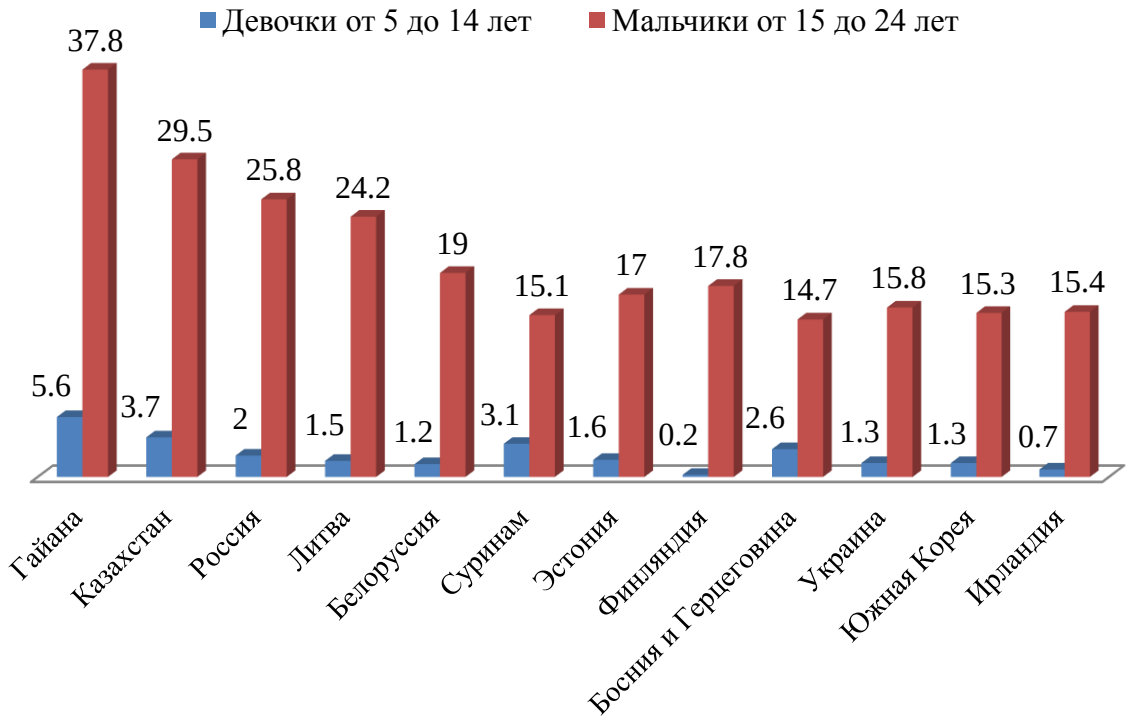
Основные причины самоубийств (в процентах к общему числу) [5]:

Время, когда чаще всего совершают суициды [5]:

Число самоубийств в расчете на 100 000 ровесников [6]

Во всех мировых религиях самоубийство в принципе запрещено. Религиозная принадлежность чрезвычайно важна в принятии суицидального решения. Православие рассматривает добровольный уход из жизни как самый тяжкий по последствиям грех. Человек, совершивший суицид, лишает себя возможности покаяться при жизни и обрекает себя на муки после смерти. Ислам, также как православие запрещает самоубийство.

Ислам категорически запрещает все виды насилия, в том числе и насилия над собственным телом. Также как и убийство других людей, самоубийство в корне противоречит учению ислама. Аллах говорит в Коране: «Не убивайте самих себя! Воистину, Аллах Милостив к вам (запрещая вам это)» (сура «ан-Ниса», аят 29).

Человек, совершивший самоубийство, с точки зрения ислама совершил непростительный грех. Шариат рассматривает самоубийцу как преступника, который понесет вечное наказание в аду. В священных преданиях мусульман - хадисах, можно найти недвусмысленные угрозы в адрес тех, кто совершает интихар (по-арабски это слово первоначально означало «самоумертвление посредством взрезания горла», однако позднее стало термином, обозначающим любой вид суицида) [7].

Самоубийство в христианстве также является грехом, к этому относятся резко негативно. Однако в большинстве православных церквей отпевают самоубийц. Обычно при этом имеется справка от врача в том, что самоубийство было совершено при исступлении ума, т.е. в состоянии аффекта. Здесь часто возникают споры и сомнения по вопросам правомерности отпеваний. В

христианстве человек совершивший самоубийство, совершает смертный грех, не подлежащий раскаянию [8].

Условно религиозные конфессии можно подразделить на конфессии антисуицидальные, где моральные и психологические запреты на пути к самоубийству чрезвычайно жестки, и конфессии, не считающие самоубийство абсолютным злом.

Например, буддизм и индуизм относятся к тем религиям, где самоубийство не считается грехом и не относится к преступлению против Бога [9]. Однако буддизм отрицает самоубийство в общих чертах, но допускает его при наличии у человека смертной болезни при мучительных болях. В Китае, как и в Японии, где широко распространены буддизм и синтоизм, допускается суицид как выход из некоторых трудных ситуаций [10].

Как бы ни относились в разных религиях к суициду, суицид остается социальной проблемой. Важно принимать меры для профилактики суицида и его предпосылок в стране, особенно в среде молодежи. Для устранения любой проблемы в первую очередь необходимо обнаружить ее причины, очаг ее возникновения. Ошибочным является мнение, что одной из главных причин суицида являются горячительные напитки или наркотические вещества. Как показывает международная статистика, горячительные напитки употребляли только в восьми процентах случаев, а наркотики – в четырех. То есть почти 9/10 осуществляют самоубийство в трезвом уме и памяти. Уровень жизни человека также не влияет на суицидные предпосылки. Например, высокоразвитая и богатая страна Швеция входит в десятку стран по числу суицидов.

В Республике Казахстан большое количество суицидов среди подростков, одной из причин этого является отсутствие определенной стратегии по предотвращению суицидов. В школах Казахстана ведется психологическая профилактика по предотвращению суицида, но эта деятельность зачастую остается не эффективной. Согласно исследованию общественного фонда «Институт равных прав и возможностей», 59 процентов школьников никогда не обращаются к услугам психологов, девять процентов не знают, есть ли такая служба в учебном заведении, 8,5 процента говорят о том, что в их школе или вузе таких служб нет.[5]

По мнению психиатра, суицидолога медицинского центра психического здоровья Екатерины Мироновой, на подростков нашей страны оказывается такое влияние, как «прессинг долженствования». Мы живем в развивающей стране, и поэтому на каждого ребенка накладываются определенные обязательства, когда ребенок должен оправдывать возложенные на него надежды своих родителей. Психика ребенка, оказавшегося в такой ситуации, часто не выдерживает. Помимо этого, для подросткового возраста свойственна импульсивность в принятии решения. По данным мониторинга 30% причин – это психическая патология, а остальные 70 % – это социально-экономическая дестабилизация в обществе (безработица, отсутствие доступного жилья,

отсутствие доступного образования и досуга для детей), – отметила эксперт. [11]

В завершении нашей работы можно сформулировать следующие выводы:

1. Необходимо развивать среди подростков культуру обращения за квалифицированной психологической поддержкой.
2. Разъяснять детям, что психолог такой же специалист как любой другой доктор, чтобы психолог не воспринимался превратно.
3. Создавать благоприятный психологический климат для подростков в учебно-образовательных учреждениях нашей страны.
4. Актуализировать вопросы, связанные с психологической поддержкой населения, проводить мониторинги психологической обстановки в семьях.
5. Необходимо при поддержке государства на постоянной основе разрабатывать социальные проекты по улучшению психологического самочувствия народа нашей страны.

Список литературы:

1. Рамиль Гарифуллин «Суицид: психологические основы» – http://psyfactor.org/lib/suicide2.htm
2. Медицинский портал medportal.ru «Самоубийство» – http://medportal.ru /enc/psychology/tanatology/4/
3. «Национальная энциклопедическая служба России» определение термина «Кризисное состояние» – http://vocabulary.ru/termin/krizisnoe-sostojanie. html
4. Иващенко Н. «Казахстан занимает второе место в мире по количеству детских суицидов» – http://365info.kz/2016/08/kazahstan-zanimaet-vtoroe-mesto-v-mire-po-kolichestvu-detskih-suitsidov/
5. Иванилова А. «Почти каждый час в Казахстане кто-то расстается с жизнью» – http://mk-kz.kz/articles/2016/04/27/pochti-kazhdyy-chas-v-kazakhstane-ktoto-rasstaetsya-s-zhiznyu.html
6. Дуэль А. «В России снова эпидемия подростковых самоубийств?» – http://www.kuban.kp.ru/daily/25834/2808214/
7. Николаевская О. «Самоубийство и мусульманин. Отношение ислама к суициду» – http://www.pobedish.ru/forum/viewtopic.php?f=7&t=5227
8. Передача радио "Свобода" «Самоубийство» – http://krotov.info/ library/17_r/radio_svoboda/19990207.html
9. П. Т. Петрюк, А. П. Петрюк«Проблема самоубийств и современные религии» – http://www.psychiatry.ua/books/religion/paper34.htm
10. «Отношение Буддизма к суициду» – http://www.psyhologymaster.ru/plms -311-1.html
11. Миронова Е. «Названы главные причины самоубийств в Казахстане» – https://www.nur.kz/225588-nazvany-glavnye-prichiny-samoubijstv-v-kazahstane.html

ЭКСТРЕМИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС БОЙЫНША ЗАҢДАҒЫ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕР

Қазақстан Республикасы ІІМ Шырақбек Қабылбаев
атындағы Қостанай академиясы күндізгі
оқыту факультетінің 4 курс курсанты Қабай М.Ә.
Ғылыми жетекшісі: жедел-іздестіру және
режим қызметі кафедрасының
аға оқытушысы полиция майоры М. Лұқпанов

Елдің егемендігі мен халқының бейбіт өмірі кез келген мемлекет үшін жетістік. Осы жетістік жолын көздеген Қазақстан Республикасы да өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы - адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары деп Конституцияда бекітті. Республиканың егемендігі оның бүкіл аумағын қамтиды. Мемлекет өз аумағының тұтастығын, қол сұғылмауын және бөлінбеуін қамтамасыз етеді.

Әлемде де көптеген елдер осы мақсатқа талпынуда. Өкініштісі, бүгінгі таңда, басқарудағы саяси біліксіздікпен туындаған ішкі ымырасыздықтан кейбір елдерде көптеген адамдардың өліміне әкеліп соқтырған аяусыз соғыстар болып жатыр. Адам өлімдері болғандықтан зардап пен зиянның орны толмас халде. Теңдік пен елдікті, бірлік пен тұтастықты, ізгілік пен келіссөздікті, заңдылық пен тәртіпті қатар сақтаған елдер мұндай аласапыраннан тыс қалып жатқандығын көруге болады. Жоғарыда аталған соғыстардың туындау ошағы қайдан басталуда? Әрине, кез келген әсер етуші факторлар жеткілікті. Дегенмен кез келген елдің соғыс пен мемлекет ішілік тұтастықты бұзу бағытындағы мақсатты көздеген экстремистік ұйымдарға, топтарға қарсы күресінде, тосқауыл болуында өзінің ішкі заңдары мен нормативті-құқықтық актілерінің де маңызы зор. Осы негізде кез келген құқыққа қайшы әрекеттердің қылмыстық әрекет деп тануға анықтама беретін Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне зер салайық (ары қарай ҚР ҚК). ҚР ҚК 39 бабында жаза дегеніміз - сот үкімі бойынша тағайындалатын мемлекеттік мәжбүрлеу шарасы. Жаза қылмыстық құқық бұзушылық жасағаны үшін кінәлі деп танылған адамға қолданылады және ол осы адамды құқықтары мен бостандықтарынан ҚР ҚК көзделген айыру немесе оларды шектеу болып табылады делінген. Ал ҚР ҚК 183-бабында Бұқаралық ақпарат құралдарында экстремистік материалдарды жариялауға рұқсат бергендігі үшін жауапкершілік көзделген. ҚР ҚК 183 баптың мәтіні ұлттық, рулық, нәсілдік, әлеуметтік және діни араздықты тұтандыруға бағытталған, тектік-топтық айрықшалықты, соғысты насихаттайтын, билікті күштеп басып алуға, билікті күштеп ұстап тұруға, мемлекеттің қауіпсіздігіне нұқсан келтіруге немесе конституциялық құрылысын күштеп өзгертуге, сол сияқты Қазақстан Республикасының аумақтық тұтастығын бұзуға шақыруды қамтитын мәліметтер мен материалдарды баспа беттерінде және басқа да

бұқаралық ақпарат құралдарында жариялауға рұқсат беру – белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан екі жылға дейінгі мерзімге айыра отырып немесе онсыз, бес жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына не үш жүз сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға не тоқсан тәулікке дейінгі мерзімге қамаққа алуға жазаланады делінген. Енді ҚР ҚК 40-бабында жаза түрлерін алып қарасақ, қылмыстық теріс қылық жасағаны үшін кінәлі деп танылған адамға мынадай негізгі жазалар: айыппұл, түзеу жұмыстары; қоғамдық жұмыстарға тарту, қамаққа алу қолданылуы мүмкін делінген. Ал қылмыс жасағаны үшін кінәлі деп танылған адамға мынадай негізгі жазалар: айыппұл, түзеу жұмыстары; бас бостандығын шектеу; бас бостандығынан айыру; өлім жазасы қолданылуы мүмкін. Қылмыстық құқық бұзушылық жасағаны үшін кінәлі деп танылған адамға негізгі жазамен қатар мынадай қосымша жазалар: мүлкін тәркілеу; арнаулы, әскери немесе құрметті атағынан, сыныптық шенінен, дипломатиялық дәрежесінен, біліктілік сыныбынан және мемлекеттік наградаларынан айыру; белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру; шетелдікті немесе азаматтығы жоқ адамды Қазақстан Республикасының шегінен тысқары жерге шығарып жіберу қолданылуы мүмкін делінген. Осы арада жазаның мақсатына тоқталайық. Жаза әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, сондай-ақ сотталған адамды түзеу және сотталған адамның да, басқа адамдардың да жаңа қылмыстық құқық бұзушылықтар жасауының алдын алу мақсатында қолданылады. Жаза тән азабын шектіруді немесе адамның қадір-қасиетін қорлауды мақсат етпейді. Жаза - сот үкімі бойынша тағайындалатын мемлекеттік мәжбүрлеу шарасы. Жаза қылмыстық құқық бұзушылық жасағаны үшін кінәлі деп танылған адамға қолданылады және ол осы адамды құқықтары мен бостандықтарынан ҚР ҚК көзделген айыру немесе оларды шектеу болып табылады. Сонымен қатар жаза әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, сондай-ақ сотталған адамды түзеу және сотталған адамның да, басқа адамдардың да жаңа қылмыстық құқық бұзушылықтар жасауының алдын алу мақсатында қолданылады делінген. Әрине, ҚР ҚК 183 баптағы қылмыстық жаза жеке тұлғаға, қоғамға, мемлекетке қарсы аса ауыр қылмыстың алдын алу мақсатындағы ескерту ролінде басым әрекетте болғандықтан осы бапқа жете зер салып көрейік. Өйткені, зиянның орны өтелмес, болып өткен қылмыстар үшін қылмыстық жазаны қолданғандықтан гөрі қылмыстарды болдырмай алдын алу біздің қоғам үшін өте бағалы. Екіншіден, аталған баптағы қылмыстық ниеттің шынайы жүзеге асуындағы пайызын жоққа жеткізуіміз қажет. Бұл дегеніміз осы бапта көзделген қылмыстық мақсатқа жету жолындағы тәуекелділікті кемітер еді. Үшіншіден, мемлекеттің ұстанған идеологиялық жолына қайшы ақпараттық аранатушылықтарға тосқауыл болып, қоғамның отаншыл тұлғалардың ортақ мүдде жолындағы қызметіне көмек көрсетер еді. Бұл бір мақсаттағы, мүддесі де ортақ мәңгілік ел болудың іргетасы. Ал осы ҚР ҚК көзделген 183 баптағы қылмысты жасағаны үшін жазаны қолдануда күмән келтірмеу мақсатында бап мәтініне түсінік беріп

өтейік. Ұлттық, рулық, нәсілдік, әлеуметтік және діни араздықты тұтандыруға бағытталған, тектік-топтық айрықшалықты, соғысты насихаттайтын, билікті күштеп басып алуға, билікті күштеп ұстап тұруға, мемлекеттің қауіпсіздігіне нұқсан келтіруге немесе конституциялық құрылысын күштеп өзгертуге, сол сияқты Қазақстан Республикасының аумақтық тұтастығын бұзуға шақыруды қамтитын мәліметтер мен материалдарды баспа беттерінде және басқа да бұқаралық ақпарат құралдарында жариялауға рұқсат беру – бұл арада біз ҚР ҚК көзделген басқа да қылмыстардың ерекшеліктеріне назар аударуымыз қажет. Қылмыстың атауы, ауырлық денгейі келген зардаптарға сәйкес тікелей анықталады. Мысалы, ҚР ҚК 99 бап бойынша адам өлтіру. Келтірілген тікелей адам қазасынан кейін қолданылады. Бұзақылық, қоғамның тыныштығын кетіретін ешқандай себепсіз қоғамдық орында болған қоғамның тыныштығын бұзатын өрескел тәртіп бұзушылық. Яғни, аталған қылмыстық әрекеттердің барлығы қасақана түрде тікелей белгілі бір зардаптардың туындауына әкеліп соқтырады. Ал аталған баптағы мәтіннен тек қоғамға зардап туындамаса да осындай зардаптың туындауын көксеген қылмыстық ниетке қасақана түрде жол берген лауазымды тұлғаның әрекетін көреміз. Сол үшін қылмыстық теріс қылық деп алып қараудамыз. Алайда, адам өлтірудегі сияқты немесе бұзақылыққа тән бұл арада зардапты бағалай алмаймыз. Өйткені, келген зиянды білу үшін бұған біраз уақыт, әрі күш пен құрал кетуі ықтимал. Екіншіден, кез келген айғақты қоғамға теріс пікір тудыра алатындай етіп кері ықтимал күшпен қолданып, шебер жазылған мақала, сұхбат, арандатушылық пиғыл мен саяси кері әсерлі ақпараттардан имунитеті төмен, яғни, бұл салада хабары жоқ тұлғалар үшін есірткіден гөрі қауіптірек деп пайымдауға болады. Себебі, мәңгілік ел болу жолындағы бір мүддедегі ортақ идеологияға қайшы келетін ой-пікірдегі адасу көпшілікке індеттей жайылуы мүмкін. Мұның үстіне әркім байланыс техникалық құралдарын енді ғана нақты қабілетін білместен меңгерген болып, ақ-қарасы ажыратылмаған материалдар өте жылдам тарайтын күн кешіп отырған жағдайымыз бар. Әрине, мұның барлығына тосқауыл болу заң жағынан болсын қай аяда да болмасын мүмкін емес екендігін әркім біледі. Сондықтан, аталған баптағы іс-әрекетті тағы бір түбегейлі сараптамадан өткізіп, бүгінгі күндегі мемлекетіміздің отаншылдық рухтағы ұрпақтың өсуіне, жалпы елдің тыныштығы мен бейбіт өміріне кедергі келтіруі мүмкін күштердің де бар екендігін ескере отырып, ҚР ҚК көзделген іс-әрекет қылмыстық теріс қылықтан гөрі қылмыстық іс-әрекет ретінде тану туралы ұсыным енгізуді жөн деп санаймын.

Түйін

Мақалада экстремизмге қарсы күрес бойынша тосқауыл болу жолында қылмыстық жазаны көздеген заң бабына талдама жасау сұрақтары қарастырылады

Резюме

В статье автором рассматриваются вопросы публикаций в средствах массовой информаций сведение и материалы экстремисткого толка

Resume
In the article the author considers issues of publications in mass media information of extremist character

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМГЕ ҚАРСЫ ӘРЕКЕТ ЕТУДЕГІ КЕЙБІР ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

4 курс студенті Садуакасов.И.
Смагулова.А.С з.ғ.к, доцент.
Қ. Жұбанов атындағыАқтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

Қазақстан Республикасы алғаш Тәуелсіздіктің тұғырына қол жеткізген жылдары жұртшылықтың ой-санасында әлеуметтік-экономикалық мәселелер бірінші кезекке шығып, рухани құндылықтардың кешеуілдегені байқалды. Қоғамда пайда болған осы рухани бос орынды басқа елдерден келген әр түрлі діни экстремистік идеялар толтыруға тырысып бақты. Сондай-ақ, еліміздегі діни-сенім бостандығы туралы заңның әлсіздігін пайдаланған шетелдік миссионерлер тамырларын жайып үлгерді. Экстремистік топтардың жансақ идеологиялары - ұлтаралық араздық пен алауыздыққа негізделген. Діни экстремизм өте ауыр әлеуметтік-құқықтық және психологиялық мәселе бола отырып, көпаспектілі де болып табылады. Демек, діни алауыздық, жеккөрушілік және дінді саясаттандыру секілді қисынсыз көзқарастары мен әрекеттері арқылы пайда болатын қоғамға кері әсерін тигізетін құбылыс болып табылады.

Осы орайда ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаев: «Экстремизм Қазақстанда кең ауқымда пайда бола қоймаған құбылыс, алайда конфессионалдық тұрақсыздықтың бізде де бой көтеруінің белгілі бір қаупі бар. Әрине, егер осы қауіпті өз уақытында сезініп алдын алмасақ»,-деген көзқарасын «Экстремизмге қарсылықты іске асыруда кешенді және жүйелі жол қажет. Сонда реттеуші ғана емес тиым салушы да шаралар қарастырылатын еді»,-деп нақтылайды.[1.10]

Ислам діні – ғылым мен білімге, толеранттылыққа шақырады. Ал Ислам атын жамылған экстермистік топтар бұқара жұртышылықтың татулығы мен ауызбіршілігін бұзатын, ұлтаралық араздық пен алауыздықты туғызатын жансақ пікірлі саяси-топтар. Деректердегі 16 экстремистік ұйым: Хизбут-Тахрир, аль-Каида, Таблиғ жамағат сынды топтарды жатқызуға болады. Жоғарыда аталған топтардың барлығына ҚР сот шешімі бойынша заңмен тыйым салынған.

І. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2004 жылғы 15 қазандағы шешімі негізінде:

1.«Аль-Каида»

2.«Шығыс Түркістандағы исламдық қозғалыс»
3.«Өзбекстандағы исламдық қозғалыс»
4. «Күрд Халық Конгресі» («Конгра-Гел»)

II. Жоғарғы Соттың 2005 жылғы 15 наурыздағы шешіміне сәйкес:

5.«Асбаталь-Ансар»
6.«Мұсылманбаурлар»(Ихуандық)
7.«Талибан»қозғалысы
8.«Бозгурд»
9.«Орталық Азиядағы Жамағат моджахедтер»
10.«Лашкар-е-Тайба»
11. «Әлеуметтік реформалар Қоғамы»

III. Астана қаласы сотының 2005 жылы 28 наурыздағы шешіміне сәйкес:

12. «Хизб-ут - Тахрир» ұйымы

IV. Астана қаласы сотының 2006 жылы 17 қарашадағы шешіміне сәйкес:

13.«АУМСинрикё»
14. «Шығыс Түркістан азат ету ұйымы»

V. Астана қаласы сотының 2008 жылғы 5 наурыздағы шешіміне сәйкес:

15. «Түркістан ислам партиясы».

VI. Атырау қаласы сотының 2011 жылғы 25 қазандағы шешіміне сәйкес:

16. «Джунд-аль-Халифат»

VII. Шығыс Қазақстан облысы арнайы ауданаралық экономикалық сотының 2012 жылғы 7 маусымдағы шешіміне сәйкес:

17. РҚБ «Сенім. Білім. Өмір».

VIII. Астана қаласы Сарыарқа аудандық сотының 2013 жылғы 26 ақпандағы шешіміне сәйкес:

18. «Таблиғи жамағат» ағымы.[2]

Дегенмен, уахапшылдық, салафизм бағытындағы ағымдарға заңмен тыйым салынбаған. Алайда, ғылыми зерттеу-сараптамалық жұмыстар қорытындысы бойынша «Салафизм және уахапшылдық» бағытының қоғам ауызбіршілігіне едәуір кері әсерін тигізіп жатқаны да мәлім.Қазақстан мұсылмандары Исламның тағат-құлшылығында Әбу Ханифа мәзһабын, ал сенім тұрғысында Матуриди мектебін ұстанады. Бұл бағыт Сүннет жұрты және жамағатының анағұрлым толерантты, қанағатшыл, жергілікті әдет-ғұрып, салт-сана заңдары мен дәстүрлі нормаларымен санасатын жол.

Елбасы Н.Назарбаев: «Біз мұсылманбыз, оның ішінде Әбу Ханифа мазһабын ұстанатын сунниттерміз. Бабаларымыз ұстанған бұл жол ұлттық салт-дәстүрді, ата-ананы сыйлауға негізделген. Ендеше, бүгінгі ұрпақ та әлемдегі ең ізгі дін – ислам дінін қадірлей отырып, ата дәстүрін ардақтаған абзал», - деген еді.

Терроризмніңұлты да, діні де жоқ. Солтұрғыданмұсылманадамның террорист болуыәстемүмкінемес. Ислам дінінің терроризм, экстремизмменүшқайнасасорпасы қосылмайды.

Бүгінгі таңда діни экстремизм мен терроризм сөздерін естімеген адам аз шығар. Баспа немесе ғаламтор беттерінен шет елдердегі және Қазақстандағы

діни ахуал, соның ішінде діни экстремизм мен терроризм тақырыптарына қатысты мәліметтер жетерлік. Бұл аталған мәселенің ғаламдық деңгейде орын алып отырғандығының белгісі.

Қазақстан әлем елдеріне көптеген конфессиялар мен ұлт өкілдерінің бейбіт өмір сүру мекені ретінде танылғаны рас. Дегенмен, діни экстремизм мәселесі біздің елімізді де айналып өткен жоқ.

Қазірде діни экстремизм мен терроризм ұғымы ислам дініне тағылған қауіпті екендігі өкінішті ақиқат болып отыр. Ғасыр басындағы қарулы қақтығыстар жиі орын алған Ауғанистан, Ирак, Израиль-Палестина аймақтарындағы террактілік актілерді ислам атын жамылған радикалды топтардың өз мойындарына алуы ориенталисттік бағыт ұстанушылардың «ислам терроризмі» теориясын іс жүзінде дәлелдеп бергендей болды. Бұл жағдай Қазақстандағы діни экстремизмнің табиғатын айқындай түседі. Өйткені, тәуелсіздік алғаннан кейінгі діни жаңару халықтың басым бөлігінің исламға бет бұруы ата дінімізге үлкен сұраныс туындатты. Кеңестік кезеңдегі діни мамандар дайындаудың тоқтатылуы, сәйкесінше қажетті мамандардың жетіспеуі ұлты, ұстанымы басқа шет елдік ислам мамандары мен уағызшыларының елге ағылуының басты себептерінің бірі болды. Мұндай уағызшылардың арасында радикалды бағыттағы, экстремистік көңіл күйдегі («Хизбут Тахрир», «Таблиғи жамағат», уахаббилер т.б.) топтардың өкілдері болды.

Жоғарыда айтылған дәстүрлі емес діни ағымдардың ұстанымдарын экстремисттік деп бағалауға болады. Елімізде мұндай ағымдардың таралу аймақтары да әр түрлі. Сарапшылар пікіріне сүйенсек, жихадқа шақыратын экстремисттік ағымдар еліміздің батыс өңірлерінде кең таралған. Олар бұл үдерісті батыс өңірінің экономикалық қуатына, яғни мұнай шикізатына қызығушылық (аталмыш топ мүшелерінің мұнай құбырларынан мұнай ұрлау фактілері анықталды), Ресеймен шекараластық, әсіресе, «әлемдік жихад» экстремистік тобы әрекет ететін Астрахан облысымен шекараластық, сондай-ақ, халықтың дәстүрлі ислам қағидаларынан хабарсыздығын алға тартады.

Жалпы діни экстермизмнің қай аймақта болмасын (Қазақстан бойынша) таралуына себеп болатын бірнеше алғышарттарды атап өтуге болады. Ең алдымен бұл діни сауатсыздық. Дінге толық танымен келмеу діни сауатсыздықтың басты көрінісі болып отыр. Бұл жерде Абайдың иманды «якини» және «тақлиди» деп бөліп қарастыруы өзекті болуда. Мұның алғашқысы танымнан, ақыл дәлелінен туындайтын шын иман. Екіншісі «өзі ештемені білмей, еш нәрсе туралы ойламай, дін иелерінің сөзіне еріп, «ел қалай көшсе, мен де солай көштім» деген надандықтан шыққан соқыр сезім, үстірт наным» – бұл қазіргі қоғамға тән, діни сауатсыздықтың көрінісі, діни радикалданудың себебі болып отыр.

Ғаламтор кеңістігіндегі экстремистік идеялар тарататын сайттардың еркін қолжетімділігі де маңызды себептердің бірі болып табылады. Мұндай сайттарды екіге бөліп қарастыруға болады. Мысалы, кейбір сайттар мұсылмандардың қысымға ұшырауы, әсіресе АҚШ, Еуропа, Израильдегі

мұсылмандар туралы ақпараттар, қанға бөккен адамдардың суреттерін, бейне-материалдарды ашық көрсету арқылы күллі әлемді мұсылмандарға жау ретінде көрсетуге ұмтылады. Сондай-ақ, сайттағы түрлі шейхтардың уағыздары бейне-жазба түрінде таратылады. Уағыздарда зайырлы биліктің исламға жат екендігі, мұндай мемлекет басқарушылары, дін қызметкерлері «діннен шыққандар» деген пікір мейлінше дәлелді айтылып, оларға бағынбауға шақырылады. Мұндай ақпараттар сауаты төмен, өзін мұсылман санайтын адам санасында қысымдағы мұсылмандарды құтқару мен халифат сипатындағы мемлекет құруға қатысу, қажет болса, құрбан болу туралы ой туындатады. Өз ойын сайтта берілетін жихадқа шығу, шахид болу туралы хадистер мен аяттар арқылы нығайтып, өзгермес ұстанымға, өмірлік мақсатқа айналдырады.

Мысалы, «http://uraza.kz/» сайтында Рамазан айында оразаны бұзудың тыйым салынғандығы туралы: «Ораза тұтудан, оның міндеттілігін мойындамай бас тартқан адамның кәпір (дінсіз) екеніне ғалымдар бір ауыздан келіскен» деген ақпарат берілді. Бұл қазақ жерінде таралған дәстүрлі Ханафи мазхабына қайшы, мұнда ораза ұстамау діннен шығармайды. Сол секілді, беташар, сәлем салу т.б. дәстүрлерді «Құдайға серік қосу» деген пәтуа беретін сайттар діни ортадағы бөлінушіліктерді туындатып, діни фундаментализмге итермелейді.Олар ұлттық салт-дәстүрден халықты бөліп алып,тек өздеріне де түсініксіз дін жолына түсінуді уағыздайды.

Берілген сайттардың ортақ ұраны «Таухид – бұл мақсат, ал жихад – оны жүзеге асыру жолы», «жихад әркімнің жеке міндеті» деген ой. Бұл ой ашық немесе жасырын түрде мейлінше белсенді түрде таратылады.

Діни экстремизммен күресте ең маңызды қадам бұл діни сауаттылық екендігі даусыз. Діни сауатты болу үшін белгілі-бір діни курсты бітіру шарт емес. Діни сауаттылық ұлттық тарих, дәстүрмен қатар, әлемдік деңгейдегі үрдістерден хабардар болудан құралады. Өз Отанын сүю мен дәстүрін ұстану, тарихын қастерлеу діни сауаттылықтың бір қыры. Өйткені, қазақ тарихына үңілген кез-келген адам қазақ халқында өзге елді жаулау, өзге ұлт пен дінді кемсіту секілді көріністердің орын алмағандығын көреді. Сондай-ақ, ұлттық дәстүрдің ислам шарттарына қарсы келмейтіндігін, тіпті үндесіп тұратындығын байқау үшін де асқан сауаттылықтың қажеті жоқ.

Жастар арасында діни сауаттылықты қалыптастырудың негізгі құралы ретінде «Дінтану» курсы өзекті бола түседі. Ортаңғы білім беру мектептерінде 2009 жылдан бастап оқытылып келе жатқан аталмыш пән қазіргі таңда жаңарту мен толықтыруды қажет етеді. Өйткені, қазіргі таңдағы діни ахуал күрделене түсті. Сәйкесінше, «дінтану» пәнінің оқулығына әлемдік діндер мен дәстүрлі емес діни ағымдар туралы объективті мәліметтер берумен қоса діни экстремизм туралы түсінік, оның белгілері, ғаламтордағы көріністері секілді күрделі бөліммен толықтырылуы тиіс.

Дін туралы білім мектеп қабырғасымен шектеліп қалмай, арнаулы және жоғарғы оқу орындарында жалғасын тапқаны жөн. Студент жастар арасында дінтану курсы қабылдауға ауыр, қажетсіз, әйтеуір баға үшін оқылатын курстар қатарында қалмауын қадағалау да маңызды.

Жоғарыда айтып өткеніміздей, радикалды идеологияның таралуын құқықтық немесе күш көрсетумен ғана тоқтату мүмкін еместігін орынды түсінген Қазақстан жергілікті діни-руханилықтың бірден-бір жолы дәстүрлі діни ұстанымды кеңінен дамытуға баса көңіл бөлуде. Осы ретте Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы жұмысының белсенділігін арттыруға, діни қызметкерлері мен имамдары қатарының білікті мамандармен толықтырылуына тиісті қолдау көрсетуде. Мешіт имамдарының біліміне арнайы көңіл бөлініп, тиісті дайындық курстарында діни пәндермен қатар мемлекеттің құрылысы мен заңдарына қатысты пәндерден дәрістер оқытылуда.

Жалпы, радикалды діни идеологияға қарсы тұра білу жан-жақты қарастырылған, кешенді іс-шараларды жүргізуді талап етеді. Осы және Елбасының 2012 жылғы Қазақстан халқына Жолдауындағы алға қойған міндеттерін ескере келіп, қазіргі күні «Қазақстан Республикасының 2013-2017 жылдарға арналған діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі бағдарламасы» жасалды. Ендігі ретте онда қарастырылған іс-шараларды жүзеге асырудың жолдары мен мүмкіндіктері қарастырылуда.

Қазіргі кезде дінді тек жекелеген адамдарға ғана емес, мемлекет үшін де қажетті деп түсіне білген жөн. Өйткені, қоғам мүшелерінің бойында адамгершілік қасиеттердің қалыптасып дамуындағы діннің әлеуеті мен тәрбиелік рөлі мемлекет үшін қажетті, сондықтан ол дінді саяси-қоғамдық өмірден ығыстырып шығаруға, қысым көрсетуге ұмтылмайды. Ал мемлекеттің тұрақтылығы мен саяси-экономикалық жағдайының күшеюі діннің де қалыпты дамып, өз міндеттерін атқаруына мүмкіндік беретіні рас әрі ол осыған мүдделі болуы керек. Осындай өзара келісім мен жарасымдыққа қол жеткізгенде біз қазіргі діни адасушылық пен алауыздыққа тойтарыс бере аларымыз анық.
Қорыта келе, біріншіден Лаңкестікті ауыздықтау тетіктерінің бірі, елдегі қарулар мен қару-жарақ қоймаларында сақтау тәртібін күшейту.Бірде бір автомат, қару-жарақ бөтен адамның қолына түспеуі керек.

Екіншіден терроризмге қарсы идеологиялық күрес қажет.Бейкүнә жандарды жәбірлеп ешкімде жұмаққа бармайды.Керісінше ондай лаңкес Алла тағаланың қарғысына ұшырайды-деген уағыз қажет.

Үшіншіден әлеуметтік жағдай, Жұмыссыздық, үй мәселесін шешу керек. Себебі көбісінің тұрмыстық жағдайы нашар. Қазір не көп, әрине тұрғын үйлер көп. Сол тұрғын үйлерді , тұратын жері жоқ,жалдамалы пәтерде тұратын отбасыларға берсе,?жастарды жұмыс орнымен қамтамасыз ету керек.Сол кезде мемлекетке деген сенім артады,отанын сүйеді!

Төртіншіден мешітке 18 жастан асса ғана баруға рұқсат беру,ал ол үшін мектеп оқуларында да түсінік беріп отыру қажет.

Бесіншіден Босқындарды қатаң бақылау керек.Себебі жау іштен шықпайды. Олар сырттан әкеліп іштен шығарады.Үлкен дауларға әкеліп соғады.

Алтыншыдан Экстремистік және террористік қызметті, сонымен қатар ұрысқа кеткен Қазақстан Республикасының азаматтарын, азаматтығынан айыру қажет.

Арамызға біреу ат-ой салып, ортаға шығып ұран салса жеңіліудің етегіне еріп кете бермейік.Жеке қалыптасқан жауапты тұлға ретінде ішкі жан дүниемізге сеніп, оң бауырымыздан оңтайлы шешім шығарып білейік ағайын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Қазақстан Республикасында діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі 2013-2017 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама туралы ҚР Президентінің 2013 жылғы 24 қыркүйектегі № 648 Жарлығы.

2.Қазақстан Республикасының Жоғарғы сотының 2004 ж 15 қазан;2005 жыл 15 наурыз; 2005 жыл 28 наурыз; 2006 жыл 17 қараша; 2008 жыл 5 наурыз;2011 жыл 25 қазан; 2012 жыл 7 маусым; 2013 жыл 26 ақпандағы шешімдері.

3.С.Таджибаев. **ҚР лаңкестік және экстремизммәселелерін зерттеу орталығысарапшысы, дінтанушы, магистр.** Діни экстремизм дегеніміз не атты мақаласы.01.08.2014 ж.

4.Тоқтарова Г., Мәдениеттер мен діндердің халықаралық орталығы, БАҚ мониторингі бөлімінің бастығы.Діни сауатсыздық – діни экстремизмнің бастауы.

5.ҚР мәдениет және спорт министрлігі дін істері комитетінің ресми сайты. «Соттың шешіміне сәйкес Қазақстан Республикасының аумағында тыйым салынған шетелдік ұйымдардың тізімі».

КРИЗИС ИДЕНТИЧНОСТИ КАК УСЛОВИЕ РАДИКАЛИЗАЦИИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Туйганов М.С.
Костанайская академия Министерства внутренних дел Республики Казахстан имени Шракбека Кабылбаева, г. Костанай
E-mail: myrzabek.1980@mail.ru

Молодежь всегда была той частью общества, на которую возлагаются все надежды перспективного развития государства. Обретение независимости Казахстаном открыло множество вариантов социально-экономического и общественно-политического развития.

Сегодняшняя молодежная политика Казахстана огромное внимание уделяет вопросам включения молодого поколения казахстанцев в социальные процессы. Главными средствами являются, прежде всего, первичные социальные институты (система образования), а также, общественные, общественно-политические, неправительственные организации, молодежные форумы, мероприятия республиканского, регионального уровня.

Тем не менее, на фоне активного развития молодежной политики, остаются проблемы, связанные с самоопределением молодежи в вопросах жизненных установок, нравственных принципов, ценностных ориентиров, и как

следствие, духовной безопасности. Особую роль в этих процессах занимает феномен идентичности, который в последние годы актуализировался в социогуманитарной теории и практике.

Идентичность — категория социально-гуманитарных наук (психологии, социальной философии, культурной антропологии, социальной психологии и др.), применяемая для описания индивидов и групп в качестве относительно устойчивых, «тождественных самим себе» целостностей. Идентичность есть не свойство (т. е. нечто присущее индивиду изначально), но отношение. Она формируется, закрепляется (или, напротив, переопределяется, трансформируется) только в ходе социального взаимодействия. В строгом смысле слова идентичность может быть атрибутирована только индивидами, поскольку только индивиды обладают качеством субъектности и, соответственно, способны относить или не относить к себе определенные значения. Приписывать идентичность группам позволительно лишь в переносном, метафорическом смысле… В структуре идентичности можно выделить “индивидуальный” и “социальный” уровни. Если персональная идентичность представляет собой совокупность характеристик, сообщающих индивиду качество уникальности, то социальная идентичность — результат идентификации (отождествления) индивида с ожиданиями и нормами его социальной среды [1]. Преодоление кризиса идентичности проходит безболезненно в гомогенных сообществах (в случае каких-либо потрясений). Однако, Казахстанское общество к таковым не относится. Многонациональность и поликонфессиональность являются «историческими спутниками» нашей социальной действительности. Развал Союза привел к глубокому кризису идентичности, как на личностном, так и на социальном уровне. Последствия этого кризиса проявляются во всех сферах жизни – от бытовых ситуаций до ситуаций государственного значения.

Для многих «транснациональных организаций» (официальных и неофициальных) независимый Казахстан стал объектом для реализации различного рода социальных проектов. Среди них особую роль играют псевдорелигиозные организации.

Надо отметить, что образовавшийся «духовный вакуум», явившийся одной из детерминант кризиса идентичности, способствовал формированию новой структуры идентичности всего казахстанского общества, и молодежи, в частности.

«Духовный вакуум», наполнялся новым содержанием, преимущественно импортируемым из других культур. Прежде всего, это западная либеральная потребительская культура и восточная традиционная исламская, преимущественно арабская. Их быстрое распространение и «вплавление» в структуру идентичности было обусловлено рядом причин. Прежде всего, глобализационными процессами, в которые активно включилась наша страна. Во-вторых, либеральным законодательством на заре независимости в сфере культурного и духовного строительства, в том числе религиозного. Сюда же можно отнести отсутствие глубокого понимания сущности процесса

взаимовлияния и взаимообогащения культур в условиях глобализации, и, как следствие, превращение «диалога культур» в фактический «монолог», где наше общество выступило в роли объекта манипуляций со стороны «запада и востока». И наконец, презентабельность субъектов «монолога», как результат зрелого и успешного маркетинга, отвечающего требованиям современного рынка (в самом широком смысле этого слова).

Наша молодежь оказалась в объятиях этого «монолога», фактически зомбирована им. Как раз здесь и вскрылся кризис идентичности.

Однако, в формировании идентичности были и положительные стороны. В структуру идентичности, начиная с конца 90-х годов прошлого столетия, начали проникать новые элементы казахстанского гражданского самосознания. Идеологическую роль в этом сыграли программные документы, такие как «Казахстан-2030», и последовавшие за ними проекты по модернизации всех сфер общества, в том числе вопросов молодежи. Ну а решающую роль сыграли экономический рост, улучшение благосостояния казахстанцев, стабильная внутриполитическая обстановка, ярко выделяющаяся на фоне разгорающихся «цветных революций» в постсоветских странах.

Следовательно, в формировании идентичности казахстанской молодежи сложилась противоречивая ситуация, для которой характерным было, с одной стороны, активное влияние извне, а с другой, внутреннее «воспроизводство идей», как предполагаемых основ будущей казахстанской идентичности, что в свою очередь предопределило ее неустойчивость.

В этих условиях происходит выстраивание новой модели идентичности казахстанской молодежи, которая переживает сложные процессы. На личностном уровне происходят метаморфозы, которые обобщенно можно охарактеризовать формулой, предложенной С.С. Загребиной. Она отмечает, что социокультурные характеристики личности (пол, возраст, национальность, гражданство, социальный статус, религиозная принадлежность и др.) оказались в состоянии внутреннего конфликта, с одной стороны, и сильного внешнего давления, с другой стороны. Возникает феномен, который можно назвать «доминирующая идентичность», когда одна из форм самоотождествления человека становится определяющей, в ущерб иным составляющим личности. В качестве примера можно назвать актуализацию гендерной идентичности в европейском политическом и культурном пространстве. Другим примером можно назвать актуализацию конфессиональной идентичности среди представителей радикального ислама в разных частях света. Причины кризиса идентичности в мировом масштабе видятся нам в углубляющемся процессе глобализации, унифицирующим культурные отличия. В этих условиях этническая или конфессиональная идентичности становятся базисом сопротивления агрессивной унификации и стандартизации в современной цивилизации [Цит. по 2, с. 92-93].

Ретроспективный анализ вовлечения молодежи в радикальные псевдорелигиозные организации показывает, что кризис идентичности явился одним из определяющих факторов данного процесса. С точки зрения

идентичности можно выделить следующие основные детерминанты этого процесса:

1. Объективный процесс поиска самоидентификации, как психосоциальная особенность молодежи на фоне неустойчивых и до конца не сформированных ценностных социокультурных ориентаций казахстанского общества;

2. Активная прозелитическая деятельность псевдорелигиозных организаций, основанная на негативной идентификации, где на вооружении применяется сравнительный подход - «чем наша вера лучше других» или «чем другие веры хуже нашей». С этого, надо напомнить начинается, то, что мы называем интолерантными взаимоотношениями, трансформирующимся в дальнейшем в многообразные формы ксенофобий;

3. Высокий уровень маргинализации молодежи, как следствие кризиса идентификации, обусловленный снижением уровня образования или его формализмом с сопутствующим обесцениванием знаний, быстрыми темпами урбанизации;

4. Отсутствие интегративных общенациональных идей. Были предложения и попытки по их формированию, однако окончательно вопрос разрешился в 2014 г., когда Президентом страны, Лидером Нации Н. Назарбаевым была озвучена идея «Мәңгілік Ел», «национальная идея нашего общеказахстанского дома, мечта наших предков»;

Еще одним важным моментом в радикализации молодежи надо назвать роль коммуникации. Как отмечает В.И. Ермаков при выборе, который делает каждый человек в процессе самоидентификации, важнейшим основанием становится именно коммуникативная реальность, когда основные характеристики личности раскрываются в ее речевом поведении. Это возможно, если сама личность будет поддерживать инвариант во всех проявлениях (измерениях) идентичности: идентичность как тождественность; идентичность как самость; идентичность нарративная; идентичность как аутентичность [Там же, с. 91]. Как известно вербовка молодежи осуществляется хорошо подготовленными специалистами от радикальных псевдорелигиозных организаций. Они имеют богатый опыт гармоничного вплетения в молодежную коммуникативную среду. Более того, многие из них сами являются представителями казахстанской молодежи. Их способности трансформировать и оказывать влияние, а затем и контролировать поведение новых адептов посредством специально подобранных слов, слоганов и речевых комбинаций из разных языков, субкультур, порой поражают воображение самых известных экспертов в области профилактики экстремизма, или же опытных теологов.

Таким образом, можно констатировать, что кризис идентичности стал важным условием в процессе радикализации казахстанской молодежи. Государству необходимо обратить особое внимание на качественную разработку интегративных идей, идеологии и их реализации в рамках молодежной политики. В этой связи следует отметить принятие Патриотического акта «Мәңгілік Ел» 26 апреля 2016 г. в ходе XXIV сессии

Ассамблеи народа Казахстана «Независимость. Согласие. Нация единого будущего». Содержание Патриотического акта представлено «семью незыблемыми основами», проникающими во все сферы повседневной жизни, будь то образование, наука, культура, индустрия, сельское хозяйство. Общество в свою очередь должно сознательно подойти к вопросу идейного и идеологического строительства в Казахстане, потому как все усилия направлены на формирование новой казахстанской идентичности, которая сможет противостоять всяким проявлениям деструктивности и ксенофобий.

Список литературы:

1. Новая философская энциклопедия: В 4 тт. М.: Мысль. Под редакцией В. С. Стёпина. 2001. *[Электронный ресурс] URL:* http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/419/ *(дата обращения 13.02.2016)*;

2. Борисов С.В. Современный человек в поисках идентичности (по материалам междисциплинарного научного симпозиума) // Социум и власть 2014. № 6. С. 90-94.

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОПЕРАТИВНЫХ АППАРАТОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Найзабекова Асем курсант 4 курса факультета очного обучения
Костанайскойакадемии МВД РК им. Шракбека Кабылбаева
Научный руководитель: Жундубаев И.Б. старший преподаватель
кафедры оперативно-розыскной деятельности,
подполковник полиции

На современном этапе развития казахстанского общества одной из актуальнейших задач требующих своего быстрого разрешения является повышение предупредительной роли в деятельности правоохранительных органов, в том числе органов внутренних дел (далее - ОВД) , в борьбе с преступностью. Решение задачи предупреждения преступлений неразрывно связано с глубоким криминологическим анализом преступности, ее разносторонней оценкой, как в прогностическом так и в оперативно-розыскном аспектах. В связи с этим приобретают важное значение понимание данного негативного явления, его научное определение.

Вначале необходимо определиться с понятием – преступность. Большинство ученых-правоведов сходятся во мнении, которое мы разделяем, что преступность – это массовое, исторически изменчивое, социально-правовое явление, представляющее собой совокупность всех преступлений, совершенных в данное время на данной территории.

Деятельность оперативных аппаратов ОВД, как части правоохранительной системы страны, по предупреждению преступлений реализуется в конкретной социально-политической, экономической, культурной и духовной среде. В настоящее время основные параметры социальной среды, к сожаленью, крайне неблагоприятны.

Деятельность оперативных аппаратов подразделений ОВД по предупреждению преступлений представляет собой комплекс организационных, административных, оперативно-розыскных мероприятий и следственных действий, с использованием всех сил, средств и методов. Предупреждение преступлений занимает особое место в достижении указанных целей, ибо именно этот вид деятельности «представляет собой наиболее действенный путь борьбы с преступностью прежде всего потому, что обеспечивает выявление и устранение ее корней, истоков позволяет прерывать замышляемую или уже начатую преступную деятельность, не допускать наступления вредных последствий дает возможность решать задачи борьбы с преступностью наиболее гуманными способами, с наименьшими издержками для общества, без включения на полную силу сложного механизма уголовной юстиции и без применения такой формы государственного принуждения, как уголовное наказание»

Мы разделяем точку зрения Э.И. Петрова, что основными принципами, на основе которых осуществляется предупреждение преступлений, являются:

- законность, обеспечивающая строгое соблюдение в процессе реализации предупредительных мер требований Конституции Республики Казахстан, ратифицированных ее международных договоров, законов, а также подзаконных нормативных правовых актов;

- социальная справедливость и гуманизм, предусматривающие защиту законных интересов физических и юридических лиц при осуществлении мероприятий по предупреждению преступлений, недопущение причинения физических страданий или унижения достоинства личности;

- комплексность, предполагающая объединение усилий основных субъектов предупредительной деятельности;

- оптимальность (эффективность), способствующая достижению при наименьших материальных, финансовых, ресурсных затратах наибольших результатов предупредительной деятельности;

- актуальность, определяющая осуществление предупредительных мер, адекватных криминологической ситуации[2, С.52].

Следовательно, мы можем предположить, что предупреждение преступлений в самом общем смысле означает предохранение людей, общества, государства от преступных посягательств путем реализации сложного комплекса разнообразных мер упреждающего воздействия.

Предупреждение преступлений, по нашему мнению, занимает особое место в достижении целей борьбы с преступностью. Именно этот вид деятельности представляет собой наиболее эффективный путь борьбы с преступностью прежде всего потому, что обеспечивает выявление и устранение

причин ее порождающих и позволяет прерывать замышляемую или уже начатую преступную деятельность, не допускать наступления вредных последствий, и дает возможность решать задачи борьбы с преступностью наиболее гуманными способами, с наименьшими издержками для общества, без применения такой формы государственного принуждения, как уголовное наказание.

Список использованной литературы:

1. Концептуальные основы развития государственной системы социальной профилактики правонарушений и предупреждения преступлений. - М.: Юридическая литература, 2008.- 220 с.
2. Петров Э.И. Организация деятельности органов внутренних дел по предупреждению преступлений: Учебник / Под ред.проф. В.Д. Малкова, доцента А.Ф. Токарева.- М.: НОРМА-М, 2000. - 322с.
3. Криминология: Учебник. - М.: Юрист, 2005. – 234 с.

ТЕРРОРИЗМ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ. ПРИЧИНЫ И СПОСОБЫ БОРЬБЫ

Ануарбеков Абзал Сабыржанұлы
Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өнірлік мемлекеттік университеті,Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы,A.A.S_94_04@mail.ru

Под влиянием социальных, политических, экономических и иных факторов, наиболее подверженных деструктивному влиянию, в молодежной среде легче формируются радикальные взгляды и убеждения. Таким образом, молодые граждане пополняют ряды экстремистских и террористических организаций, которые активно используют казахстанскую молодежь в своих политических интересах.[2]

Согласно закону Республики Казахстан “О противодействии экстремизму”, “Экстремизм - насильственное изменение конституционного строя, нарушение суверенитета Республики Казахстан, целостности, неприкосновенности и неотчуждаемости ее территории, подрыв национальной безопасности и обороноспособности государства, насильственный захват власти или насильственное удержание власти, создание, руководство и участие в незаконном военизированном формировании, организация вооруженного мятежа и участие в нем, разжигание социальной, сословной розни (политический экстремизм);
разжигание расовой, национальной и родовой розни, в том числе связанной с насилием или призывами к насилию (национальный экстремизм);
разжигание религиозной вражды или розни, в том числе связанной с насилием или призывами к насилию, а также применение любой религиозной практики, вызывающей угрозу безопасности, жизни, здоровью, нравственности или

правам и свободам граждан (религиозный экстремизм);”[3]

Молодежная среда в силу своих социальных характеристик и остроты восприятия окружающей обстановки является той частью общества, в которой наиболее быстро происходит накопление и реализация негативного протестного потенциала.

В последние годы отмечается активизация ряда экстремистских движений, которые вовлекают в свою деятельность молодых людей. Анализ данных за последние пять лет показывает, что возраст четырех из пяти лиц, преступная деятельность которых пресечена, составляет не более 30 лет. В настоящее время членами неформальных молодежных организаций (группировок) экстремистско-националистической направленности в основном являются молодые люди в возрасте до 30 лет, и нередко, в том числе - несовершеннолетние лица 14-18 лет.

По заявлению Генпрокуратуры в Казахстане число террористических преступлений увеличилось более чем на 60 процентов. Большинство осужденных террористов и экстремистов уже находясь в местах «не столь отдаленных», глубоко раскаиваются в содеянном. А также заявляют, что порой экстремистом можно стать в силу навязанной точки зрения. Многие осужденные через СМИ пытаются уберечь мирных жителей Казахстана от пути терроризма и экстремизма, на который они однажды по ошибке вступили сами.[4]

Субъектами преступлений выступают в основном лица мужского пола, однако, членами неформальных молодежных экстремистских группировок наряду с молодыми людьми иногда являются и девушки.

Навязываемая экстремистами система взглядов является привлекательной для молодых людей в силу простоты и однозначности своих постулатов, обещаний возможности незамедлительно, сей же час, увидеть результат своих пусть и агрессивных действий. Необходимость личного участия в сложном и кропотливом процессе экономического, политического и социального развития подменяется примитивными призывами к полному разрушению существующих устоев и замены их утопическими проектами.

Достаточно много преступлений экстремистской направленности совершается несовершеннолетними. Поэтому в целях пресечения экстремистской преступности и обуздания криминальной ситуации в данной сфере представляется целесообразным усилить профилактическую работу среди молодежи, в том числе несовершеннолетних путем проведения мер воспитательно - профилактического характера.

Согласно ст. 12 "О противодействии экстремизму" на территории Республики Казахстан запрещаются использование сетей и средств связи для осуществления экстремизма, а также ввоз, издание, изготовление и (или) распространение экстремистских материалов.[3]

Особо следует отметить о необходимости предупредительно-профилактической работы по отслеживанию и принятию мер к ликвидации экстремистско -националистических и экстремистско-террористических сайтов

в Интернете, активно пропагандирующих идеологию экстремизма, национализма и терроризма, содержащих призывы к совершению преступлений экстремистской и террористической направленности против людей другой национальности или вероисповедания, иностранных граждан, а также подробные инструкции по изготовлению взрывных устройств, совершению террористических актов, "националистических" убийств и т.п.

Подобная работа по противодействию экстремистской и террористической деятельности должна осуществляться, в первую очередь, со стороны органов государственной власти, органов местного самоуправления, которые в пределах своей компетенции в приоритетном порядке должны осуществлять профилактические, в том числе воспитательные, пропагандистские меры, направленные на предупреждение угрозы экстремизма и терроризма. Раннее выявление и принятие необходимых профилактических мер в значительной степени позволят не допустить формирования у подростков стойкой направленности на совершение противоправных действий.

Следует выделить основные особенности экстремизма в молодежной среде:

- во-первых, экстремизм формируется преимущественно в маргинальной среде. Он постоянно подпитывается неопределенностью положения молодого человека и его неустановившимися взглядами на происходящее.
- Во-вторых, экстремизм чаще всего проявляется в системах и ситуациях, характерных отсутствием действующих нормативов, установок, ориентирующих на законопослушность, консенсус с государственными институтами.
- В-третьих, экстремизм проявляется чаще в тех обществах и группах, где проявляется низкий уровень самоуважения или же условия способствуют игнорированию прав личности.
- В-четвертых, данный феномен характерен для общностей не столько с так называемым «низким уровнем культуры», сколько с культурой разорванной, деформированной, не являющей собой целостности.
- В-пятых, экстремизм соответствует обществам и группам, принявшим идеологию насилия и проповедующим нравственную неразборчивость, особенно в средствах достижения целей.

Причиной возникновения экстремистских проявлений в молодежной среде, можно выделить следующие особо значимые факторы:

- это обострение социальной напряженности в молодежной среде (характеризуется комплексом социальных проблем, включающим в себя проблемы уровня и качества образования, «выживания» на рынке труда, социального неравенства, снижения авторитета правоохранительных органов и т.д.);
- это криминализация ряда сфер общественной жизни (в молодежной среде это выражается в широком вовлечении молодых людей в криминальные сферы бизнеса и т.п.);

- это изменение ценностных ориентаций (значительную опасность представляют зарубежные и религиозные организации и секты, насаждающие религиозный фанатизм и экстремизм, отрицание норм и конституционных обязанностей, а также чуждые российскому обществу ценности);
- это проявление так называемого «исламского фактора» (пропаганда среди молодых мусульман Казахстана идей религиозного экстремизма, организация выезда молодых мусульман на обучение в страны исламского мира, где осуществляется вербовочная работа со стороны представителей международных экстремистских и террористических организаций). Это - рост национализма и сепаратизма (активная деятельность молодежных националистических группировок и движений, которые используются отдельными общественно-политическими силами для реализации своих целей);
- это наличие незаконного оборота средств совершения экстремистских акций (некоторые молодежные экстремистские организации в противоправных целях занимаются изготовлением и хранением взрывных устройств, обучают обращению с огнестрельным и холодным оружием и т.п.).
- это использование в деструктивных целях психологического фактора (агрессия, свойственная молодежной психологии, активно используется опытными лидерами экстремистских организаций для осуществления акций экстремистской направленности);
- это использование сети Интернет в противоправных целях (обеспечивает радикальным общественным организациям доступ к широкой аудитории и пропаганде своей деятельности, возможность размещения подробной информации о своих целях и задачах, времени и месте встреч, планируемых акциях).

Существующая система казахстанского законодательства, отражающая правовую стратегию противодействия терроризму и экстремизму, в целом обладает достаточно полным набором правовых норм, позволяющих эффективно осуществлять борьбу с терроризмом и экстремизмом.

На фоне сохранения и укрепления силовой составляющей борьбы с конкретными террористическими проявлениями важно кардинально повысить эффективность противодействия идеологии терроризма, поставить надежные барьеры на путях ее проникновения в общественное сознание.

Конечная цель этой работы - изменить правовую психологию людей, добиться отторжения абсолютным большинством населения самой мысли о возможности применения террористических методов для разрешения территориальных, социальных, конфессиональных, культурных и любых других проблем и противоречий.

Для решения этой задачи, в том числе в молодежной среде, нужно тщательно следить за проведениями мер со стороны государства. Нужно проводить круглые столы, конференций, открытые беседы, с пресдставителями закона, с избранниками народа. Необходимо создать самовоспроизводящуюся систему идей, субъектов-носителей и каналов их распространения, которая сможет автономно от государства способствовать формированию позитивного

общественного сознания, исключающего, саму возможность использования насилия для достижения каких-либо целей. Такой системой могут и должны стать институты гражданского общества, научного и бизнес-сообщества, образовательные структуры и средства массовой информации

Наряду с текущей информационно-разъяснительной работой с молодежью следует активизировать усилия по устранению самих предпосылок формирования сознания, ориентированного на насилие как средство разрешения противоречий.

Список литературы

1. Конституция Республики Казахстан 1995г.
2. http://www.mirniy.ru/info/anti_terror/3109-osobennosti-profilaktiki-i-borby-s-proyavleniyami-ekstremizma-i-terrorizma-v-molodezhnoy-srede.html
3. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30004865#pos=1;-263
4. http://mygorod.kz/?p=2907

ҚАРАҢҒЫ ТҮНЕККЕ БАСТАР ЖОЛ...

Қошмаханова А. Ж.
Рудный индустриалдық институты
По- 15ко, 2 курс студенті
Ғылыми жетекшісі: Сейтказиева А. Ж.

Өз тақырыбымның өзектілігін келесі бір тренингпен бастасам деймін. Қазіргі қоғам мүшесі кез келген мәселені бір жақты ғана қарайды, оның үстіне өзге топтың айтқанына немесе естігеніне сеніп болжам жасап жүре береді. Енді , тренингтің атауы «Кім шынайы» деп аталады. Көрермендерге бірінен соң бірі , алма кезек қарапайы адамдардың суреттері көрсетіледі, сол бейнедегі тұлғалардың қайсысы шынайы екендерін таңдауы тиіс. Тренингтің соңында фотосуреттегі тұлғалардың жартысы өз ісінің шебері , қарапайым азамат, ал бір-екісі терорлық топ мүшелері. Кез келген адам сыртқы бейнеге қарап ой түйеді , яғни қоршаған орта қалай қабылдайды немесе ол жайлы қандай ақпараттарға сені өз ойын түгелімен өзгертуі көп кездеседі. Ал менің байандамамның өзектілігі де сол, қазірде саяси экстремизм құрбаны болып отырған елдерді көріп өзге мұсылман қауым жайлы да сондай ой қалыптастыруда. Ислам террорлық дін емес. Ислам дінінде мұсылманның 5 (намаз, зекет , ораза, садақа беру, қажылыққа бару) парызында Ортақ Араб Ислам Мемлекетін орнату , Жұмақтың кілті анаңның табанының астында дегенді мойындамай отбасынан жырақ кетіп Мұсылманды мұсылман өлтіру керек деген секілді идея немесе осы ойды қолдайтын бірде бір сөз жоқ. Әлемді сесккендіріп отырған қазіргі дін атын жамылған терористтердің ұстанатын бағытын дұрыс ислам деп қабылдау бұл үлкен қателік, осындай мәселердің

аражігін ашып алтын болсақ; тероризм және экстримизм дегеніміз не?, шығу тегі қандай?, қандай түрлері бар ? деген сұрақтарға толық жауап іздеп көрсем.

Тыныштық, бірлік, толеранттылық және дамуға қарсы, яғни кері шегінуге акелетін терроризм мен экстремизм екеніне ешқандай да күмән жоқ. Ең қорқыныштысы, бұл ұлт, ел немесе жерді таңдамайды, бұл әлемдегі ең қауіпті құбылыстар қатарына жатады, оны алдын ала болжау мүмкін емес деуге болады. Террор алуан түрлі формаларда көрініс тауып, қауіп-қатерлі аумақтарды ала бастады, ол көптеген адамдардың өліміне әкеледі, мемлекеттер арасында алауыздық туғызып, соғыстардың туындауына әсер етіп жатыр. «Бұл құбылыстар несімен қауіпті , қандай мағна береді, қайдан бастау алған , бұл қайда бастап барады ?»- деген көкей кесті сұрақтарды қарастырып өтсем...

Көптеген тұлғалардың анықтамасы бойынша «терроризм» сөзі өзінің ұғымында джихадты, муджахидтарды, шариғат елдерінде жаза қолдануды қамтиды. «Терроризм» – араб тілінде «ирхаб» сөзімен аталады, мағынасы – «қорқыту». Тероризм мен діни экстремизм адамзат баласына қауіп пен қатер төндіретін ұйымдар. Ислам құндылықтарын сақтау жолында үндеу тастаған өздерінің пікірлестерін діни принциптерді бұзушылар деген айыптаулармен кінәлайды. Діни-саяси экстремизм болса, әртүрлі діни пікірлерге негізделгеніне қарамай, олардың іс-әрекеттері Қылмыстық істер кодексінің баптарына сәйкес келеді. Яғни, діни-саяси экстремизм - діттеген саяси мақсаттарына қол жеткізу үшін, дінді қалқан ете отырып әрекет етуші, дінге ешқандай қатысы жоқ іс-қимыл. Басқаша атағанда - терроризм(лаңкестік). Мұндай әрекеттер көбіне мемлекеттің құрамын күшпен өзгертуге немесе үкіметті басып алуға бағытталады. Қауіпті жағдайға айналған осындай әрекеттерді іске асыру, көбіне қарулы топтар құрып, өзара өшіктіру әдістерін қолдану арқылы дін және ұлттық қайшылықтарды қоздырумен, сондай-ақ адам құқын жаппай бұзумен қатар жүреді.

Мұндай шектен шыққан экстремизм әртүрлі мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігіне нұқсан келтіріп қана қоймай, дінаралық жағдайдың ушығуына да себепкер болуда. Экстремистер қай діннің атынан белсенділік танытса, бәрінен де көп зиян шегетін сол дін. Саяси экстремизм тек саяси мүддені ғана көздейді. Олар адамдардың дінге деген құрметі мен сенімін өз мақсаттарына кеңінен пайдалана отырып, дін үшін әрекет етіп жүргендей көрінуге тырысады.

Діни-саяси экстремизм әдетте ешқандай ымыраны мойындамай, ортақ келісімнен бас тартады, ешкімді жақтырмайды, тіпті оларды қолдап жүрген дін өкілдерінің пікірі болса да ешқандай саяси пікірлермен санаспайды.

Экстремизм деген латын сөзі «шеттеу», яғни орталықтан ауытқу, тәртіпке бағынбау, өз пікірімен ғана іс - әрекет жасаушы деген ұғымды білдіреді. Экстремизмнің пайда болуы надандыққа, көрсоқырлыққа бейімделген көзқарастардан туындайды, яғни олардың ойы «тек қана менің пікірім дұрыс, өзгенікі бұрыс дегенге саяды». Бұл оның ең алғашқы кезеңдері болып саналады. Сондай ақ тағы бір көрінісі - өзгелерді көре алмау, түсінбеу немесе түсінгісі келмеу. Олар өздерін өте таза, кіршіксіз санап, басқаны адасушыларға

жатқызады. Тура жол көрсеткендерді мойындамайды. Міне осы себептерден, түрлі төңкерістер мен қантөгістерден орын алуы ықтимал.

Экстремизм мүшелері көздеген мақсаттарына жету үшін ешнәрседен қаймықпайды. Тіпті өздерін құрбан етуге әзір. Осылайша күш, қару қолдану және заңдар сенім - нанымдарды аяққа таптап, дін атын бүркемелеп, діттегендеріне жетуге тырысады. Өзі үшін бөгде пікірде саналатындарды түрлі амал - айлалармен арандатуды ойластырады. Экстремизм діндегі жеңілдеткен үкімдерді ауырлатып көрсетіп, халыққа түймедейді түйедей етіп көрсетіп бағады. Мұсылмандық адал, таза тіршілікті лайлауға барынша тырысып баққан, бөгде, бөтен пасық пиғылды адамдардың өңменңдеп арамызды арамдап жатқан жасырын емес. Сол ағымдардың алдауына, азғыруына көніп, солардың қарамағына ілінген, қарагөз бауырларымызды ойлағанда, өзегіме өрт түскендей өкінішті сезесің. Қаншама қандас бауырларымыз діни сауатсыздықтың, рухани дүниенің таяздығы салдарынан осы теріс ағымдардың қол - шоқпары бола, солардың жыртысын жыртып, сойылын соғып жүр.Ислам шариғатымен амал етіп, басқаға үлгі бола білу, әрі шариғат талаптарын орындау, өркениетті қоғам орнатудағы аса сенімді жол екенін түсіндіре білу - діни эктремизмге қарсы қолданар ең үлкен қару.

Статистикаға сүйенсек, әлемде теракт саны жыл сайын артып келеді. Егіз-мұнаралар жарылысынан кейінгі он жыл ішінде террорлық актілер саны 4 есе өсті. Жасалған тератілер саны бойынша Ирак, Пәкістан, Ауғанистан, Үндістан және Йемен алда тұр.

Терроризмнің дамуы 5 этапқа бөлінеді:

Ежелгі кезеңнен -19ғ. 40ж - алғашқы террористік топтардың қалыптасуы;

19ғ. 40ж. –20ғ. 20ж.- террористік ұйымдардың негізгі формасы,базасы мен әдіс-тәсілдерінің стратегиясының нақты қалыптасуы;

20ғ. - 20 ж. 50ж. - терроризмнің саясаттың негізгі құралына айналды, жеке мүддеден жалпыға ортақ сипат алды.

20ғ. 60ж.-80ж. - ірі террористік ұйымдардың іс-әрекетінің белең алуы, әртүрлі елдерде таралуы;

20ғ. 90ж. – қазірге дейін - әлемде теракт саны жыл сайын арта түсуі.

Нағыз экстремистік топтардың тауқыметін батыс елдері көруде. Соңғы жылдары АБД, Еуропа елдерінде саңырау құлақша қаптап кеткен христиан фундаменталист ұйымдары мен түрлі-түрлі секталар салдарынан мыңдаған адамдар аянышты халде қаза тапты. Мәселен, АБД-нің Калифорния уилаятындағы (штатт) Сан Диего қаласында «Ұлық бұлақ» деп аталған сектаның 39 мүшесі 26 наурыз 1997 күні өздерін улап өлтірген. 18 қараша 1978 күні Оңтүстік Америкадағы Гуяна мемлекетінің Джеймстаун (Jamestown) қаласында «Халықтың храмы» деген сектаның 912 мүшесі циан газымен өз-өзін өлтірген. Фырансаның Сен Пиер қаласындағы «Күн храмы» сектасының 16 мүшесі 23 желтоқсан 1995 күні өз-өздерін өртеп өлген. Осы сектаның Швейцарияның екі қаласындағы мансұбтары (мүшелері) 5 қазан 1994 күні өздерін өртеп өлді. Күн храмы сектасының Канададағы белсенділері де тыныш тұрған жоқ: шығыс аймақтағы Морин төбесі деп аталатын мекендегі 5 адам 4

қазан 1994 күні, ал, Сен Касмирдегі 5 адам болса 23 наурыз 1997 күні өздерін атып не өртеп өлтірген. Американың Тексас уилаятындағы Вако қалашығындағы «Давидиан» сектасына мүше 80 адамның 19 сәуір 1993 жылы өздерін өртеп өлтіргені әлем жұртшылығының әлі де есінде. Филипиндегі рұһбан (монах) Дату Мангайаның сектасының акциясында 19 қыркүйек 1985 күні 60 адам өзін улы газбен өлтірген /[1]/. Жуықта, Орталық Африкадағы бір мемлекетте католик шіркеуінің бірнеше мың мүшесі бірге жан қию рәсімін жасағаны есімізде. Мұның бәрі де адастырушылардың ісі, бейкүнә адамдарды жалған уағдалармен алдаушылық. Жалпы ел болып, осындай қауіпті секталардан сақ болуымыз, балаларымызға лайықты дәрежеде көңіл бөліп, кесірлі ағымдардың қыянаттығынан сақтауымыз керек.

Біздің еліміздегі бірінші террорлық акт 2011 жылғы 17 мамырда жасалды, - дейді Ольга Великодная. Онда 25 жасар Рахымжан Махатов Ақтөбе қаласындағы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің ғимаратында өзін жарған болатын. Ол қайтыс болып, үш адам жарақат алды. Осы оқиғадан кейін сарапшылар Қазақстандағы трактілерді есепке алып отырады. 2011 жылы Ақтөбе, Атырау, Астана, Алматы, Тараз сияқты ірі қалалар мен облыс орталықтарында трактілер жасалды. 2012 жылдан бастап 2013 жылғы 21 қыркүйекке дейін болжалды терроршыларды залалсыздандыру бойынша Қазақстанда бес антитеррорлық операция өтті, терроршылардың көпшілігі арнаулы операция кезінде өлтірілді.Кез келген адам, тіпті трактіге себепкер болған қақтығыстарға еш қатысы жоқ адамның өзі мұндай қылмыстың құрбаны болуы мүмкін екенін естен шығармау керек. Терроризмді түп-тамырымен жою, өкінішке орай, мүмкін емес. Дегенмен қоғам мұндай жауыздыққа қарсы келіп, террорлық қауіпті уақытылы байқау керек.2004-2008 жылдар аралығында Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты мен Астана қаласы сотының шешімдерімен:«Әл-Каида», «Асбат әл-Ансар», «Мұсылман- ағайындылар», «Боз гурд», «Талибан» қозғалысы, «Орталық Азия моджахедтерінің жамааты», «Шығыс Түркістанның ислам партиясы», «Өзбекстан ислам қозғалысы», «Түркістан ислам партиясы», «Конгра-Гел», «Лашкар-и-Тайба», «Әлеуметтік реформалар қоғамы», «Шығыс Түркістанды азат ету ұйымы» және «АУМ Синрике» ұйымдары терроршыл ұйымдар деп танылды.Біздің еліміз бүгінде БҰҰ-ның терроршылдыққа қарсы күрес жөніндегі 13 әмбебап конвенцияларының барлығына қосылған. Ал 2008 жылғы мамыр айында Қазақстан Ядролық терроршылдықтың көріністерімен күрес туралы халықаралық конвенцияны ратификациялады. Бұдан бөлек еліміз өңірдегі қауіпсіздікті нығайту мақсатында ШЫҰ және ТМД ауқымында қабылданған бірқатар келісімдерді де ратификациялады.

УГРОЗЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Маликова А. С.Курсант 4 курса факультета

очного обучения Костанайской академии МВД РК
им. Шракбека Кабылбаева Научный руководитель: Жундубаев И.Б.
старший преподаватель кафедры оперативно-розыскной деятельности,
подполковник полиции

Нарушилось десятилетиями складывавшееся глобальное равновесие. В настоящее время в мире постепенно создается новый баланс сил и интересов, что заметно не только в странах Запада, но и в странах Центральной Азии. После получения независимости перед Казахстаном неожиданно вырос целый комплекс крупных проблемных блоков в сфере безопасности, которые требовали незамедлительного решения. И поэтому, одним из приоритетных направлений в политике государства в этот период стало обеспечение безопасности. Современная система национальной безопасности, адекватная складывающейся внутренней и внешней обстановке, была необходимым условием для утверждения Казахстана как независимого государства. В тоже время на территории бывшего СССР среди новых независимых государств стали происходить интеграционные процессы. Особую значимость интеграция государств в межгосударственные объединения приобрела в связи со сложной политической ситуацией в центрально-азиатском регионе, где прослеживается тенденция к усилению позиций терроризма и религиозного экстремизма. Все республики стали больше внимания уделять вопросам национальной безопасности. Казахстан также не стал исключением. Так, согласно **Закону Республики Казахстан "О национальной безопасности Республики Казахстан" от 26 июня 1998 года** были выработаны определения концепции национальной безопасности и национальной безопасности, где под национальной безопасностью понимается состояние защищенности национальных интересов страны от реальных и потенциальных угроз.

На современном этапе безопасность Казахстана от различного вида угроз испытывается на прочность практически на всех основных направлениях. Поэтому актуальной в настоящее время является проблема обеспечения безопасности государства, которое характеризуется устойчивостью основ организации и деятельности государственной власти.

К числу современных внешних угроз для Казахстана можно отнести: территориальные притязания некоторых сопредельных стран в связи с отсутствием четкого договорно-правового оформления государственных границ, вмешательство зарубежных стран во внутренние дела Казахстана, включая посягательство на государственное единство и территориальную целостность.

В современных условиях наиболее опасными внешними угрозами безопасности государств являются международный терроризм, сепаратизм, и организованная преступность. Опасность этих угроз для развития государств, составляющих международное сообщество, неоднократно отмечалась в резолюциях Генеральной Ассамблеи ООН. Действительно, сегодня на повестке дня с особой остротой стоят новые угрозы и вызовы, и в первую очередь со

стороны международного терроризма.Сегодня не одна страна мира, даже самая мощная, не может гарантированно защитить своих граждан от проявлений международного терроризма. Прямая обязанность любого государства – защита своих граждан от террористических посягательств, не допущение на своей территории деятельности, имеющей целью организацию подобных актов против граждан и интересов других стран.

Поэтому Казахстану нужно продолжать политику многовекторной дипломатии, лавируя между интересами мировых держав, активизируя свою деятельность во всех направлениях интеграции, тем самым, укрепляя свою национальную безопасность. Обеспечение безопасности РК не может идти отдельно от процессов интеграции в СНГ. Более слабые государства должны объединяться в блоки, чтобы единым голосом заявлять о себе и отстаивать свои интересы на международной арене. У государств СНГ общие цели и задачи: экономические, политические, военные. Поэтому, в деле обеспечения безопасности интеграция является единственным решением.

Список использованной литературы:

1. Конституция Республики Казахстан 1995 г.
2. Закон РК «Об оперативно-розыскной деятельности», 1994 г.
3. Мулдахметов Г.С. Сборник терминов, понятий и определений по оперативно-розыскной деятельности: Уч.пособие.- Алматы, 1997.
4. Закон Республики Казахстан "О национальной безопасности Республики Казахстан" от 26 июня 1998 года

ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМНІҢ ТАРАЛУЫНА СЕБЕП БОЛАТЫН АЛҒЫШАРТТАР

Таңатова Ж.К.
3 курс 301 тобының курсанты
Ғылыми жетекші: Ы.Б. Жундубаев ЖІҚ кафедрасының аға оқытушысы, полиция подполковнигі (ҚР ІІМ Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы)

Мазмұны. Мақалада діні экстремизмнің таралауына себеп болатын және оны алдын алу шаралары туралы алғышарттар қаралып отыр.

Бүгінгі таңда діни экстремизм мен терроризм сөздерін естімеген адам аз шығар. Баспа немесе ғаламтор беттерінен шет елдердегі және Қазақстандағы діни ахуал, соның ішінде діни экстремизм мен терроризм тақырыптарына қатысты мәліметтер жетерлік. Бұл аталған мәселенің ғаламдық деңгейде орын алып отырғандығының белгісі.

Қазақстан әлем елдеріне көптеген конфессиялар мен ұлт өкілдерінің бейбіт өмір сүру мекені ретінде танылғаны рас. Дегенмен, діни экстремизм мәселесі біздің елімізді де айналып өткен жоқ.

Қазірде діни экстремизм мен терроризм ұғымы ислам дініне таңылған қауіпті қосымша екендігі өкінішті ақиқат болып отыр. Ғасыр басындағы қарулы қақтығыстар жиі орын алған Ауғанистан, Ирак, Израиль-Палестина аймақтарындағы терракtілік актілерді ислам атын жамылған радикалды топтардың өз мойындарына алуы ориенталисттік бағыт ұстанушылардың «ислам терроризмі» теориясын іс жүзінде дәлелдеп бергендей болды. Бұл жағдай Қазақстандағы діни экстремизмнің табиғатын айқындай түседі. Өйткені, тәуелсіздік алғаннан кейінгі діни жаңару халықтың басым бөлігінің исламға бет бұруы ата дінімізге үлкен сұраныс туындатты. Кеңестік кезеңдегі діни мамандар дайындаудың тоқтатылуы, сәйкесінше қажетті мамандардың жетіспеуі ұлты, ұстанымы басқа шет елдік ислам мамандары мен уағызшыларының елге ағылуының басты себептерінің бірі болды. Мұндай уағызшылардың арасында радикалды бағыттағы, экстремистік көңіл күйдегі («Хизбут Тахрир», «Таблиғи жамағат», уахаббилер т.б.) топтардың өкілдері болды.

Діни экстремизм арнайы оқулықтарда діни экстремизм «басқа дін ұстанушылар мен дінді ұстанбайтындарға төзімсіздікті уағыздау, өзге діндерге нақты бір діни ілім шеңберінде қарау, бағалау. Басым жағдайларда діни экстремизм дінге қатысты болмай, саяси немесе өзге де мақсаттарға қол жеткізу үшін, нақты бір дін қағидаларын жамылғы ете отырып зиянды әрекет ету» деп көрсетіледі. Осы анықтамадағы сипаттамаларды негізге ала отырып қарастыратын болсақ жоғарыда айтылған дәстүрлі емес діни ағымдардың ұстанымдарын экстремисттік деп бағалауға болады. Елімізде мұндай ағымдардың таралу аймақтары да әр түрлі. Сарапшылар пікіріне сүйенсек, жихадқа шақыратын экстремисттік ағымдар еліміздің батыс өңірлерінде кең таралған. Олар бұл үдерісті батыс өңірінің экономикалық қуатына, яғни мұнай шикізатына қызығушылық (аталмыш топ мүшелерінің мұнай құбырларынан мұнай ұрлау фактілері анықталды), Ресеймен шекараластық, әсіресе, «әлемдік жихад» экстремистік тобы әрекет ететін Астрахан облысымен шекараластық, сондай-ақ, халықтың дәстүрлі ислам қағидаларынан хабарсыздығын алға тартады.

Жалпы діни экстермизмнің қай аймақта болмасын (Қазақстан бойынша) таралуына себеп болатын бірнеше алғышарттарды атап өтуге болады. Ең алдымен бұл діни сауатсыздық. Дінге толық танымен келмеу діни сауатсыздықтың басты көрінісі болып отыр. Бұл жерде Абайдың иманды «якини» және «тақлиди» деп бөліп қарастыруы өзекті болуда. Мұның алғашқысы танымнан, ақыл дәлелінен туындайтын шын иман. Екіншісі «өзі ештемені білмей, еш нәрсе туралы ойламай, дін иелерінің сөзіне еріп, «ел қалай көшсе, мен де солай көштім» деген надандықтан шыққан соқыр сезім, үстірт наным» – бұл қазіргі қоғамға тән, діни сауатсыздықтың көрінісі, діни радикалданудың себебі болып отыр.

Тұрғындардың арасында, әсіресе жастардың өзгелерге еліктеуі, белгілі бір топтың мүшесі болуға деген ынтасы соқыр сенімге негізделген діншілдікке әкеледі. Мұндай соқыр сенім діни фундаментализмнің, сәйкесінше діни фанатизмнің алғышарттары болуда. Фундаменталисттік көңіл-күй экстремизмге апарар жол, өйткені экстремисттік пайымда өзінің ғана діни ұстанымы ең шынайы, ақиқат әрі таза деп ұғынылады. Сәйкесінше, өзге дін өкілдеріне төзімсіздік, қысым көрсету секілді көңіл-күй туындайды. Мұндай ұстаным өз сенімін, көзқарасын мейлінше кең тарату, қажет болса күштеп таңу әрекетіне саяды. Осы жағдайда, діни мотивтегі терроризм көрінісі мен оның өкінішіті салдары орын алады.Ғаламтор кеңістігіндегі экстремистік идеялар тарататын сайттардың еркін қолжетімділігі де маңызды себептердің бірі болып табылады. Мұндай сайттарды екіге бөліп қарастыруға болады. Мысалы, кейбір сайттар мұсылмандардың қысымға ұшырауы, әсіресе АҚШ, Еуропа, Израильдегі мұсылмандар туралы ақпараттар, қанға бөккен адамдардың суреттерін, бейне-материалдарды ашық көрсету арқылы күллі әлемді мұсылмандарға жау ретінде көрсетуге ұмтылады. Сондай-ақ, сайттағы түрлі шейхтардың уағыздары бейне-жазба түрінде таратылады. Уағыздарда зайырлы биліктің исламға жат екендігі, мұндай мемлекет басқарушылары, дін қызметкерлері «діннен шыққандар» деген пікір мейлінше дәлелді айтылып, оларға бағынбауға шақырылады. Мұндай ақпараттар сауаты төмен, өзін мұсылман санайтын адам санасында қысымдағы мұсылмандарды құтқару мен халифат сипатындағы мемлекет құруға қатысу, қажет болса, құрбан болу туралы ой туындатады. Өз ойын сайтта берілетін жихадқа шығу, шахид болу туралы хадистер мен аяттар арқылы нығайтып, өзгермес ұстанымға, өмірлік мақсатқа айналдырады.

Келесі сайттар адамды бірден қарулы жихадқа шығып, зайырлы билікті құлатуға шақырмайды. Олар зайырлы билік немесе өзге діндегілер туралы сыни пікірлер білдірмейді. Мұндай сайттардың сыртқы безендірілуі де тек исламға арналған ақпараттық портал түрінде берілуі мүмкін. Олардағы басты мақсат мемлекетте ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлі дінді бөлшектеуден басталады. Мысалы, «http://uraza.kz/» сайтында Рамазан айында оразаны бұзудың тыйым салынғандығы туралы: «Ораза тұтудан, оның міндеттілігін мойындамай бас тартқан адамның кәпір (дінсіз) екеніне ғалымдар бір ауыздан келіскен» деген ақпарат берілді. Бұл қазақ жерінде таралған дәстүрлі Ханафи мазхабына қайшы, мұнда ораза ұстамау діннен шығармайды. Сол секілді, беташар, сәлем салу т.б. дәстүрлерді «Құдайға серік қосу» деген пәтуа беретін сайттар діни ортадағы бөлінушіліктерді туындатып, діни фундаментализмге итермелейді.

Берілген сайттардың ортақ ұраны «Таухид – бұл мақсат, ал жихад – оны жүзеге асыру жолы», «жихад әркімнің жеке міндеті» деген ой. Бұл ой ашық немесе жасырын түрде мейлінше белсенді түрде таратылады, таңылады. Салдары ретінде қоғамда араб елдерінің ұлттық киімін кигендер мен мешітке құлағына наушник тағып баратындар пайда бола бастады. Өзге елге жихадқа

аттанып өлім құшқандар мен өз елінде экстремистік идеяларды таратып түрмеге қамалғандар саны артты.

Ғаламтордағы экстремистік сайттардың ықпалымен бірге, шет елден діни білім алған псевдошейхтардың, псевдоғалымдардың уағызы арқылы «ахилер» мен «ухтилерден» немесе «браттар» мен «сестралардан «құралған жамағаттарда қаншама сана уланып, келер ұрпақтың қазақ емес тек мұсылман болып, дәстүрден, ділден сусындамай өсіп жатқандығы ойландыратын жағдай.

Қорытындылай келсек, мұндай мәселені шешу ұлттың келбетін сақтаудың кепілі болмақ. Бір ұлттың діни ұстанымдар негізінде бөлінуі салдарынан тұтас мемлекеттердің тұрақтылығы шайқалғандығын тарих көрсетіп берді. Аталмыш мәселенің алдын алу кезек күттірмейтін шара. Бұл бағытта, заңдар қайта қаралып, толықтырылды, арнаулы орталықтар құрылды. Ақпараттық түсіндіру жұмыстары күшейтілді. Алайда, діни экстремизммен күресте ең маңызды қадам бұл діни сауаттылық екендігі даусыз. Діни сауатты болу үшін белгілі-бір діни курсты бітіру шарт емес. Діни сауаттылық ұлттық тарих, дәстүрмен қатар, әлемдік деңгейдегі үрдістерден хабардар болудан құралады. Өз Отанын сүю мен дәстүрін ұстану, тарихын қастерлеу діни сауаттылықтың бір қыры. Өйткені, қазақ тарихына үңілген кез-келген адам қазақ халқында өзге елді жаулау, өзге ұлт пен дінді кемсіту секілді көріністердің орын алмағандығын көреді. Сондай-ақ, ұлттық дәстүрдің ислам шарттарына қарсы келмейтіндігін, тіпті үндесіп тұратындығын байқау үшін де асқан сауаттылықтың қажеті жоқ.

Діни сауаттылық дін туралы білім ретінде жалпы сауаттылықтың құрамдас бөлігіне айналуы тиіс. Барлық әлемдік, дәстүрлі, жаңа пайда болған діни ағымдардың тарихын, ілімін, құндылықтар жүйесінен танып-білу мен жалған діндердің, экстремистік топтардың белгілерін ажырата алу дағдысы қалыптасқан адамда радикалды идеяларға қарсы «ақпараттық иммунитет» қалыптасады. Осы тұрғыдан алғанда жастар арасында діни сауаттылықты қалыптастырудың негізгі құралы ретінде «Дінтану» курсы өзекті бола түседі. Ортаңғы білім беру мектептерінде 2009 жылдан бастап оқытылып келе жатқан аталмыш пән қазіргі таңда жаңарту мен толықтыруды қажет етеді. Өйткені, қазіргі таңдағы діни ахуал күрделене түсті. Сәйкесінше, «дінтану» пәнінің оқулығына әлемдік діндер мен дәстүрлі емес діни ағымдар туралы объективті мәліметтер берумен қоса діни экстремизм туралы түсінік, оның белгілері, ғаламтордағы көріністері секілді күрделі бөліммен толықтырылуы тиіс. Аталмыш пәннен сабақ беретін мұғалімдерге арналған әдістемелік құралдар дайындалып, біліктілікті көтеру курстары ұйымдастырылуы қажет. Мұндай курстарда арнаулы мамандар мұғалімдерге экстремизмнің табиғаты, алғышарттары туралы мағлұматтар беріп, экстремистік сайттарды анықтау, салыстыру жолдарын үйретеді. Бұл шара ұстаздардың оқушылармен жұмыс істеуге дайындығын арттырады.

Дін туралы білім мектеп қабырғасымен шектеліп қалмай, арнаулы және жоғарғы оқу орындарында жалғасын тапқаны жөн. Студент жастар арасында дінтану курсы қабылдауға ауыр, қажетсіз, әйтеуір баға үшін оқылатын курстар

қатарында қалмауын қадағалау да маңызды. Осы орайда, рухани-интелектуалды жастар тәрбиелеу үшін дінтану курсының қосымшасы ретінде дінтануға қызығушылар клубтарын құру қажет. Мұнда дін мәселесіне қызығушылық танытатын студент-жастар, дінаралық сұхбаттастықты нығайту, діни сауаттылықты көтеру, діни экстремизм мен терроризмнің алдын-алу секілді түйткілді мәселелерге өз қарастарын қалыптастырып, оларды шешу бағдарламарының жобасын дайындау секілді мәселелермен айналысады. Клуб мүшелері дінтану курсын оқыту бағдарламасын толықтыру мен жақсарту бойынша да өз ұсыныстарын бере алады. Мұның бәрі дін туралы танымды кеңейтуді қызықты әрі қарапайым ете түспек. Дін туралы білімге ие, сауатты кез-келген адам өзінің рухани бағдарын дұрыс таңдайды, өзгенің дін ұстану, ұлттық, тілдік ерекшелігіне сыйластықпен қарап, құрмет көрсетеді. Яғни, Қазақстанда қалыптасқан дінаралық келісім татулықты сақтау мен келер ұрпаққа жеткізуге өз үлесін қосар болса, өз кезегінде еркін әрі қызығушылықпен жинақталған білім мен тәжірибе өмір соқпақтарында сүрінбеудің кепілі.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ АТҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС.

Малик А.А.
Қазақстан Республикасы Ішкі Істер Министрлігінің Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы

Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы негізібойынша,адамдардың құқықтары мен заңды мүдделерін жазаны өтеуде – түрме қауіпсіздік маңызды тұлға болып табылады. Осы саладағы неғұрлым перспективалы бағыттардың арасында, біз қозғалыс пен агенттіктер палатасының бұйрығына біртіндеп көшу қажеттілігінің аясында сотталған адамның күндізгі тұлғааралық қарым-қатынас мүмкіндігі бар, ал түнде жеке оқшауланған бөлмеде қамақта болады.

Қоғам мен мемлекет мүдделері арасындағы тепе-теңдікті сақтау, жазалау кезеңдерінде қызмет көрсететін құқықтары мен мүдделеріне жауаптылықты және оларды құрметтеу сол жазалау үшін, әлеуметтіктетіктері даму үстінде ықпал ететін бақылауда болуы тиіс[1].

Барлық деректерді қорытындылай келе, қарапайым қорытындыға келуге болады: Қазақстандағы террористтер – жақсы білім мен перспективалары, қаражаттарыжоқ, негізінен жұмыссыздар, өмірде өз орнын табуға тырысып, бірақ таба алмаған жастар. Елдегі жұмыссыздар және тіркелген люмпенизация санын ескере отырып, ол терроризм үшін даму ортасы екенін атап өткен жөн, жәнеол тек өседі. Террористікке қарсы негіз жастарымызға бәсекеге қабілетті

білім беру, әлеуметтік жағдайын жақсарту және жұмыспен қамту арқылы беделді болады.

Қазіргі заманғы Қазақстанның діни бейнесі, оны мекендейтін көптеген халықтардың діндер тарихымен тығыз байланысты. Қазақстан халықтарының әр қайсысының тарихын зерттеу бізге жоғары рухани, алдын ала анықталған қадір-қасиеті мен біздің бүгінгі, діннің гуманистік табиғаты туралы ғана емес, және болашаққа терлерге жаңа шақарауға мүмкіндік береді. Бірақ оның жеке тәжірибесін қалыптыққа былдау бөлігіретінде, ұрпақ, бір адам немесе ұлттың тарихы тәжірибесі жиі максимализм, тіпті экстремизмнің дамуына алып келеді. Бұл құбылыс жан-жақты болуға қабілетті және өзгертуге болады. Терроризм мен экстремизмнің барлық түрлері экстремистік сенімін нығайту үшін, сайып келгенде елдің заңдарын өзгерту, оның саяси мазмұны мен конституциялық құрылысын күштеп өзгертуге бағытталған[2].

Зерттеу нәтижесінде, біз мынадай қорытындыға келдік: дін қазақстандық қоғамның ұлттық қауіпсіздігіне әсер етеді.

Біздің елімізде, Қазақстан халқына бұрын белгісіз шағын діндер өте көп болып кетті. Бірақ бұл факт, алаңдаушылық тудыруы мүмкін, өйткені, діни авантюристтер заңсыз саяси мақсаттарына жету үшін күресте діни идеялар мен ұрандар пайдаланады. Экстремистік деп партиялық «Хизб-ут-Тахрир», «Экстремизмге қарсы күрес туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес және Қазақстанда партияның қызметіне тыйым салынған осындай топтардың бірі болып табылады[3].

Қоғамдық пікір нәтижелері бойынша, халықтың басым көпшілігі лаңкестік және діни экстремизмнің кезкелген көріністеріне теріс көзқараста екендігінде, анық демократиялық және зайырлы мемлекеткетаңдау жасайтындығы анықталды.

Мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігінің кепілдігін қамтамасыз ету үшін ішкі және сыртқы қолайсыз әлеуметтік факторларға жол берілмеуі керек. Сонымен қатар, ел ішінде ұзақ деструктивті қылмыстық әрекет жалғасын тоқтатса сыртқы қауіп үрдістері бейтараптандырылатын болады. Сондықтан, қоғам мен мемлекеттің әлеуметтік қамсыздандыру саясаты жеке тұлғалардың мүдделерін қорғауға бағытталған, қоғам мен мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге тиімді жүйе құруы тиіс.

Қазіргі уақытта, Қазақстанның ұлттық мүдделерін қамтамасыз ету үшін отандықсалада азаматтықтатулық пен ұлттықкелісімді, аумақтық тұтастық және заңды кеңістігін, бірлігін, үкімет және оның институттарының тұрақтылығын, заң үстемдігін және демократиялық қоғам қалыптастыру процесінің қорытындысында ықпал ететін себептер мен жағдайларды бейтараптандыру, әлеуметтік, этникалық сепаратизм, этникалық және діни қақтығыстар туындауына алып келеді[4].

Осылайша Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін діни экстремизм және терроризмге қарсы күрес тиімділігі біздің еліміздегі саяси заңнаманың негізгі талаптарына сәйкес келуіне және дәйекті орындалуына қатаң байланысты:

– Ұлттық және діни өшпенділік пен араздықтық оздыратын насихаттау және үгіттеу шараларына тыйым салу;

– Діни алауыздықты қоздыруға бағытталған әлеуметтік, нәсілдік, ұлттық және қоғамдық бірлестіктердің қызметіне, мақсаттары мен іс-әрекеттерне жол бермеу;

– Қазақстан Республикасының тұтастығын, оның қауіпсіздігін, конституциялық жүйесін күштеп өзгертуге бағытталған қоғамдық бұзуды мақсат еткен қарулы құралымдар құруға, бірлестіктердің қызметіне жол бермеу;

– Мемлекетте кез келген дінді негізгі дін ретінде орнату қолайсыз болып табылады;

– Заң алдында діни бірлестіктердің теңдігін құру.

Конфессия аралық және этнос аралық толеранттылықты нығайту мәселесі үнемі назарда болуды қажет етеді. Қазақстан дамудың жаңа көкжиектеріне қарай бастауы, саяси тұрақтылық пен қауіпсіздіктің қамтамасыз етілуі оны шешу барысына тығыз байланысты. Бұл бағытта Қазақстанда халықтар арасындағы бейбітшілік пен келісімді нығайтуға арналған келісілген іс-шаралар өткізілетінін байқауға болады. Зайырлы мемлекетретінде Қазақстан, діни қақтығыстарға қарсы әрекет етужөніндегі іс-шаралар қабылдауды қамтамасыз етеді. Бұл ішкі саяси шешімдер нақты діннің басымдық әкелуі мүмкін емес және діни ағымдар есебінен мақалалар мен актілерді қамтитын заңнамалық басқа да бастамалар үшін де қолданылады. Қазақстан Президентінің бұл саясатын толығымен сенуші және атеист халық қолдады.

Биліктің арнайы маңыздылығы, лаңкестік пен діни экстремизмге қарсы күрес және саяси құқық қорғау әдістер иидеологиялық күрес артқы орын алады дегенді білдірмейді. Онда белсенді қатысуға қоғамдық бірлестіктер, жазушылар, журналистер, сондай-ақ ең белсенді дін басыларына салмақты сөз айтуға болады. Қоғамдық бірлестіктер мен діни ұйымдар, қоғамның мүшелерін, олардың көзқарастары, дәстүрлері мен наным-сенімдері үшін, өзге мәдениетті адамдарда төзімділік пен құрмет қалыптастыру, сондай-ақ терроризм мен экстремизмнің алдын алу үшін діни және саяси көп жұмыс істейді, саяси және этно-ұлттық тегістеуде қайшылықтарды жояды.

Жалпы, қылмыстық-атқару жүйесін қабылданған халықаралық стандарттарға қарай жылжыту үрдісін жалғастыру қажет.

Әдебиет тізімі:

1. «2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңде Қазақстан Республикасының Құқықтық саясат тұжырымдамасы». Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы № 858. 2009 жылғы24 тамыз.

2. «Қазіргі кезеңдегі терроризмге қарсы күрес» Қазақстан Республикасы Бас прокурорының орынбасары Йохан Меркель халықаралық конференция барысында.

3. «Терроризмге қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар

енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы № 63-V 2013 жылғы 8 қаңтар \\ IRS «Әділет»: РМК Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің құқықтық статистика ПВХ Республикалық орталығы туралы. 12.02.2013 жылғы Жоба №2-01-13-07337, «2013-2017 жылдарға арналған Қазақстан Республикасында діни экстремизм мен терроризмге қарсыіс-қимыл жөніндегі мемлекеттік бағдарлама».

4. «Қазіргі кезеңдегі терроризмге қарсы күрес» Карин Е. 2013 жыл 1 сәуірінен, Астана ИА-Қазақстан жаңалықтары.

«ТЕРРОРИЗМ ӘЛЕМДІК ҮРЕЙ»

Жантемирова Г.Ш.
Қазақстан Республикасы Ішкі Істер Министрлігінің Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы

Жазықсыз адамдардың өмірлерін қиып, денсаулықтарына, психикалық сана-сезімдеріне зақым келтіретін, адамдардың басты құндылықтарын бүркемеленіп, оны қаруға айналдырған әр түрлі экстремистік көзқарастағықылмыс жолында қару таңдамай қоғам өміріне орасан зор зиян мен қасірет әкелетін, мемлекет ретінде біртұтастықты бұзып, кейінірек ондағы ұлттың, елдің жойылуына себепші болатын терроризм –әлемдік деңгейде жаппай үрей орнатып, бүгінгі күні қауіп-қатердің басты ошағына айналып отыр. Әрине, терроризмге, экстремизмге қарсы мемлекеттік, халықаралық деңгейлердебірі нәтижелі, бірі нәтижесіз толассыз түрде күрестер жүргізілуде. Тарихи деректерге сәйкес Солтүстік Ирландия, АҚШ, Ресей, Кения, Танзания, Жапония, Аргентина, Үндістан, Пакистан, Алжир, Израиль, Египет, Түркия, Албания, Югославия, Колумбия, Иран, Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінде болған тератілерге байланысты орасан зор материалдық шығындар мен адам құрбандары болып өткен. Таяу Шығыста ислам дінін бүркемеленген қаруланған террорлық топ "Хамас" және "Хезболлах", Үндістанда сикх террорлық қозғалысы да жергілікті тұрғындарды көптеген бақытсыздыққа ұшыратты. Бұл арадағы ескеретін жағдай, әлемдік деңгейде жүргізіліп жатқан терроризмнен Қазақстан шеткері қала алмайтындығында, яғни, ел ішінде болуы мүмкін барлық экстремистік, террористік сипаттағы бүліктердің бастауы ҚР аумағынан тыс пайда болатындығын мықтап ескеру қажеттігін білдірді. Осы негізде және республика ішілік террорлық, экстремистік әрекеттердің алдын алу мақсатында Қазақстанда 2003 жылдың желтоқсанында Қазақстан Республикасы (ары қарай ҚР) Президентінің бұйрығымен терроризм және діни экстремизммен күресте барлық күштер құрылымының тиімді жұмысын қамтамасыз ету мақсатындағы Антитеррористік орталық құр-ылды (ары қарай АТО).Нәтижесінде, 2004 жылы Қазақстанда жоғарғы сот террористік актілерге қатысы бар екендігі дәлелденген 4 ұйымның қызметіне тыйым салды. 2005 жылы тағы 7 ұйымды заңсыз деп таныды («Аль-Каеда», «Асбат аль-Ансар», «Мұсылман бауырлар», «Боз гурд», «Орталық Азия жамаат моджахедтері»,

«Өзбекстанның ислам қозғалысы», «Шығыс Түркістанның ислам партиясы», «Күрттер халық конгресі», «Лагикар-и-Тайба», «Талибан» және «Әлеуметтік реформалар қоғамы»). ҚР терроризмге қарсы күрестегі халықаралық ынтымақтастық халықаралық құқықтың барлық нормаларына сай жүзеге асырылуы тиіс деп санап, антитеррористік шарттық механизмдерді одан әрі жетілдіруді, оның ішінде халықаралық терроризммен күрес жөніндегі барлық іс-шараларды қамтушы конвенцияны қабылдауды алғашқылардың бірі болып қолдады.Қазақстан терроризм және экстремизмге қарсы күрес саласында халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға күш салды. Одан да басқа Қазақстан Тәуелсіз мемлекеттер достастығындағы антитеррорлық орталыққа (ары қарай ТМД АТО), Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ары қарай ШЫҰ), аймақтық антитеррористік құрылымының Атқарушы комитеті(ары қарай ААТҚ), Ұжымдық қауіпсіздік келісім шарты ұйымы (ары қарай ҰҚШҰ) сияқты аймақтық антитеррористік құрылымдар қатарына мүшелікке де енді.ҚР Президенті Біріккен Ұлттар Ұйымы (ары қарай БҰҰ) Бас Ассамблеясының 70-ші мерейтойлық сессиясының жалпы пікірталасында терроризм және экстремизмге қарсы күрес бойынша бірқатар ұсыныстарын да атап өтті. Онда, сөзінде бесінші ұсыныс ретінде Біріккен Ұлттар Ұйымының қолдауымен халықаралық терроризм мен экстремизмге қарсы тұра алатын бірыңғай әлемдік желі құруға ұсыныс білдірген:

«Бұл міндетті жүзеге асыру үшін Біріккен Ұлттар Ұйымының терроризммен күрес жөніндегі мәселенің бәрін қамтитын құжатын әзірлеп, қабылдау қажет», -деді[1].

Өкінішке орай, террористік акт жасаушы осы іспеттес бірлестік пен ұйымдар мұнымен толастамай, соңғы заманауи техникалық-құралдармен, қару-жарақпен жабдықталған әскери соғыс өнеріне жетік машықтанған жауынгерлермен, қолбасшылармен, жалдамалы адам өлтіргіштермен әр түрлі мемлекеттер тарапынан қолдау көруде. Таққа талас, жерді, елді өз ішінен жаулау, соғыссыз жаулау тәсілдерінің бірі болып бұрыннан келе жатқан осынау әр түрлі экстремистік көзқарастағы идологиялардың тасқа қашалып, ағашқа басылып, қағазға түсіріліп әр түрлі елдерде тарихи дереккөз ретінде сақталып, қауіптің қайнар-көзі - экстремистік әдебиет ретінде бүгінгі күнге де жетті.

Енді ҚР ішкі қауіпсіздігі мен бұрын сонды аумағында болып өткен оқиғаларына келетін болсақ, Алматы, Ақтөбе, Астана, Атырау, Тараздағы қайғылы оқиғалар тізбегі және бұл экстремизм мен терроризм мәселесін тез арада шешуде қауырт қимылдың қажеттігін дәлелдеді. Өйткені, зікір салушылардың көсемі ретінде саналған Әбдісаттар Қазақстанға ұмыт бола бастаған ата-баба салт-дәстүрін жаңғыртамын деген желеумен қолдау тауып «Мағди» идеологиясын қолданғаны, Қазақстанның батысында елдің, әсіресе жастардың діни сауатын ашпақшымын деген шетелде оқып келгендер кейіндері джихадизм идеологиясын тарату арқылы жастардың сана-сезімін улап, қойдай қырылуына себепші болғандығы баршамызға мәлім. Мұнда, жекелей арнайы бөлінбеген қоғамдық орындарда құлшылық жасауға тыйым салудан бастап, адамның діни рәсімдерін қоғамдық орындарда орындауларына тыйым салуға

дейін барды. Осы негізде, жұмыстан босатылу, құқық қорғау орган тарапынан ескерту алу, жағдайдың мән-жайын анықтау үшін құқық қорғау органдарының бөлімшелеріне жеткізілу жағдайлары да кездесіп жатты. Дегенмен, мұның барлығы адамдардың конституциялық құқығы, ал осы құқыққа қойылған шектеу жанағы азаматтың өмірінің қауіпсіздігі үшін қабылданғандығын, әрі бұл шектеу уақытша, яғни, белгілі бір уақыт аралығына ғана енгізіліп, кейінірек өзгертілуі мүмкін қажеттілікпен байланысты жасалған. Мұның дұрыстығы да өз жемісін берді. Соңғы уақытта ел ішіндегі тыныштық айғақ бола алады. Бірақ, өзге елге соғысқа кету, не болмаса қаңқұйлы өздерін «ислам еліміз» деп атаған қылмыстық бірлестікке қосылу фактілері толастамай отыр[2].

Мысалы, 2013 жылдың 5 қарашасынан 5 желтоқсанына дейінгі аралықта Қауіпсіздік бағдарламасы орталығының мамандарымен «Терроризм» бабы бойынша қозғалған қылмыстық істерге жүргізген сараптама қорытындысынан-ақ байқауға болады. Зерттеу екі бағытта жүргізілген: жеке бас мәліметтерін зерттеу;террористік және экстремистік қылмыстары үшін сотталған тұлғалармен сұхбат өткізу. 227 адамға қатысты әлеуметтік-биографиялық мәліметтерді зерттеу нәтижесінен белгілі болғаны: 150 сотталғанға, және қылмыстық істе әр түрлі белсенділікпен есімдері аталған 77 тұлғаға қатысты жүргізілген, оның ішінде арнайы операция барысында 25 өлтіріліп, 14-і өз-өзін жарып жіберген екен. Мұндағы маңыздысы, 56 пайызынан астамы 29 жасқа дейінгілер, 30 пайызы 40 жасқа дейінгілер болып табылған. Ал, осы аталғандардың барлығы кешегі күні ғана қарапайым қоғамымыздың бір бөлшегі еді. Сондықтан, экстремизмнің идеологиясы осылайша жас адамдарды өзіне баулу арқылы террористік актілерді жасатқанын көреміз. ҚР заңында көзделгендей жалпы терроризм дегеніміз – бұл мемлекеттің шешім қабылдауына кедергі жасау мақсатында, қоғам қауіпсіздігін бұза отырып жасалынатын қылмыстық құқыққа қарсы әрекеттер. Ал террористік қызметке келер болсақ бұл террористік сипаттағы қылмыстарды жасауға бағытталған және төменде көрсетілген әрекеттерден тұратын қызмет:терроризм идеологиясын тарату; террористік акцияларды жоспарлау, ұйымдастыру, даярлау және жасау; террористік мақсаттағы күш біріктіруге шақыру, террористік акцияларды өткізуге әрекет ету және тағы басқа әрекеттер[3].

Мақсаты діни экстремизм көріністерінің алдын алу және терроризм қатерлеріне жол бермеу арқылы адамның, қоғамның және мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз ету болса міндеті:

1. Қоғамда тағатты діни сананы және радикалдық идеологияға деген иммунитетті қалыптастыруға бағытталған діни экстремизм мен терроризмнің алдын алу шараларын жетілдіру;
2. Діни экстремизм мен терроризмнің көріністерін, соның ішінде арнаулы мемлекеттік және құқық қорғау органдары қызметін қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру жолымен анықтау мен жолын кесудің тиімділігін арттыру;
3. Экстремистік және террористік әрекеттердің салдарларын азайту және жою шараларының жүйесін жетілдіру делінген[4].

Ал, бүгінгі таңда қолданылып келген діни экстремизм дегеніміз не? Бұл дін жолындағы көпшілік қауымның атын жамылып, белгілі бір мақсатқа жету жолында мемлекет заңына қайшы бағыттағы алдын ала дайындалған жоспары бүркемеленген әрекет. Түпкі тамыры мұсылман, еврей халықтарындағы азаматтық, дін жолындағы және басқа да мақсаттағы соғыстарға қатысқан жауынгерліктен хабары бар әр түрлі қылмыс идеологиясынан бастау алады. Әлемдегі терроризмнің бір бөлігі ғана болып қалып бара жатқан ҚР терроризм, экстремизм мәселесімен халықаралық деңгейде, әлемдік деңгейде күрес жүргізсе тиімді болатындығына кәміл сенді. Ол үшін әрине Қазақстанның да ішкі жағдайы тұрақтылықты талап ететіндігі белгілі. Мұнда, Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауындағы: Қазақстан XXI ғасырдың басында тәуелсіз әрі өзіне сенімді болып отыр. Жаһандық дағдарыстың жалғасуының әсерінен әлемде болып жатқан өзгерістер бізді үрейлендірмейді. Біз оларға дайынбыз. Біздің ендігі міндетіміз – егемендік жылдары қол жеткізгеннің барлығын сақтай отырып, XXI ғасырда орнықты дамуды жалғастыру деген қанатты сөздерін қосуды жөн көрдім. Себебі, көптеген елдің біртұтастығын іріткі салып бұзумен, болашағына балта шапқан радикализмнің, экстремизмнің және терроризмнің қаупі әлемдік мәселе ретінде бүгінгі күні жаңалықтармен-ақ дәріптелуде. Азия, Европадағы кейбір елдерде болып өткен жаппай адамдарды қырып-жоюмен ұштасқан террорлық актілер мұның айғағы. Қазақстандағы да ұшқындап барып, дер кезінде тосқауыл бола білудің арқасында жойылған іс жүзілік айғақтарға тоқталсақ.

Бүгінде, Елімізде «Хизбут Тахрир», «Таблиғи жамағат» сияқты радикалды ұйымдардың өкілдері халық арасында көбейді. Үрейлісі, олар насихаттап жүрген Конституциямызға қарсы уағыздар экстремистердің, кейін террорлық актілерді жасаушылардың қатарларын көбейтпесіне кім кепіл. Қазақстан Республикасындағы соңғы 2015 жылы өткізілген халық санағының қорытындысы бойынша халықтың этноқұрамының 75 пайызы мұсылмандар екендігін пайымдасақ, Ауғанистан, Пакистан және т.б. көптеген ислам дінін терең ұстанған мұсылман елдеріндегі террорлық жарылыстар мен соғыстарды ескере отырып, Қазақстандағы діни экстремизм сын-қатерінің алдын алу, қарсы тұруға дайын болу қажеттігін дәлелдейтіндей. Бұл туралы Елбасымыз «Сындарлы он жыл» атты кітабында: «Фундаменталистер мен экстремистердің мақсаты - Қазақстанның мұсылман халқы » деп көрсеткен[5].

Еліміздегі халық санындағы аздығы мен 30-35 пайызға жуығы христиан дініндегілер болып, дер кезінде тұтанып келе жатқан өртке тосқауыл қойылды. Қазіргі жасалып жатқан жұмыстар мен оған бөлінген қомақты қаражат та 2013-2017 жылдарға арналған терроризммен және діни экстремизммен күрес аясында қабылданған мемлекеттік бағдарлама ретінде жоспарлы түрде көздеген мақсатқа жетуде деген пікірдемін.

Елдің егемендігі мен халқының бейбіт өмірі кез келген мемлекет үшін жетістік. Осы жетістік жолын көздеген Қазақстан Республикасы да өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде

орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары деп Конституцияда бекітті. Республиканың егемендігі оның бүкіл аумағын қамтиды. Мемлекет өз аумағының тұтастығын, қол сұғылмауын және бөлінбеуін қамтамасыз етеді.

Әлемде де көптеген елдер осы мақсатқа талпынуда. Өкініштісі, бүгінгі таңда, басқарудағы саяси біліксіздікпен туындаған ішкі ымырасыздықтан кейбір елдерде көптеген адамдардың өліміне әкеліп соқтырған аяусыз соғыстар болып жатыр. Адам өлімдері болғандықтан зардап пен зиянның орны толмас халде. Теңдік пен елдікті, бірлік пен тұтастықты, ізгілік пен келіссөздікті, заңдылық пен тәртіпті қатар сақтаған елдер мұндай аласапыраннан тыс қалып жатқандығын көруге болады. Жоғарыда аталған соғыстардың туындау ошағы қайдан басталуда?

Әдебиет тізімі:

1. 7kun.kz 29.09.2015.
2. Пенитенциарная профилактика распространения терроризма в Республике Казахстан: канд. юрид. наук дис....автореф.: 12.00.08 / Гульмира Тухусовна Кужабаева; Ғыл.жетек.: з.ғ.д., проф. И.В.Корзун.- Қарағанды: ҚР ӘдМ ҚАЖК Академияның ғылыми орталығы, 2010.- 33б.: Библиогр.: 26-33б.- (қолжазба құқығында).
3. ҚР қылмыстық кодексі.
4. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылдың 24 қыркүйегінде №648 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі 2013 - 2017 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама.
5. **«Сындарлы он жыл»** - ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаев (Атамұра, 2003).

ЭКСТРЕМИЗМ ЖӘНЕ ТЕРРОРИЗМСІЗ БОЛАШАҚҚА НЫҚ ҚАДАМ!

Кәрім Т.С, Қуандық А.Н.
Ғылыми жетекші - Хамитова Қ.К,
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ. Қазақстан Республикасы
bota_princessa@bk.ru

Жалпы, қорқытып-үркіту деген адам баласына тән қасиет қой.Қоқан-лоқы көрсетуіңіз де солай.Алайда, қолға қару алып, тұтас мемлекетті дүрліктіру деген-іңіз үлкен қылмыс емес пе?Соңғы кезде халықты қалқан ретінде алға салып, өз мақсатын жүзеге асыруға ұмтылу, жанкештілерді жұмсау арқылы мемлекетті террорлық әрекетімен тұсаулағысы келетіндер шоғыры пайда болды.Жекелеген мемлекеттерде ғана емес, бүкіл әлемді әбігерге салатын террористік топтарды әзірге ауыздықтау мүмкін болмай тұр.Жақында ғана Үкіметтен Парламент

Мәжілісінің қоржынына келіп түскен «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экстремизге және терроризмге қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасы да Қазақстан халқының қауіпсіздігін нығайтудан туындап отыр.Халықтың қауіпсіздігі демекші, Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев алтыншы шақырылымдағы Парламенттің екінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде де депуттаттардың алдында тұрған өзекті мәселенің ішінде ең алдымен осы мәселеге тоқталды.«Әлемнің өзге елдері сияқты Қазақстан да тікелей террорлық қауіп-кетерге кез болды.Ақтөбе мен Алматыдағы террорлық актілердің салдарынан Ұлттық ұлан сарбаздары, полиция қызметкерлері және ешбір жазығы жоқ азаматтарда қазаға ұшырады. Осындай жағдайда мемлекет ұлттық қауіпсіздікті нығайту тиіс.Менің тапсырмам бойынша экстремизм мен терроризмге қарсы күрес, қарсы бақылау қызметі, ақпараттық қауіпсіздік мәселелері бойынша 7 заң жобасы жасалып, Мәжіліс қарауына енгізіледі»-деген еді Елбасы.[1]

Терроризм – бұл қылышынан қаны тамып тұрған зұлмат. Терроризм барлық түрлері және көріністерімен, ауқымы және қарқындылығымен, зұлымдығы және қанішерлігімен бүгінгі заманда ең өткір мәселеге айналды.

Бүгінгі таңда лаңкестік әрекеттер ауқатты дамыған елдерде де, жағдайы төмен кедей елдерде де орын алып отыр. Терроризмнің өріс алуы кез келген елдің әлеуметтік жағдайына қатысты емес, дінмен де үш қайнаса сорпасы қосылмайды. Ол – өне бойы жауыздыққа толы індет. Бірде-бір мемлекет бұл қауіптерден аман қалған жоқ. Барлық араб және Африка елдері, Азия құрлығы, Ресей, АҚШ, Англия, Франция, Испания, Норвегия және тағы басқа елдер терроризммен бетпе-бет келіп, көптеген зардап шекті.Терроризм - [лат. terror - қорқыныш, үрей] - саяси мақсатты сылтауратып күш қолдану.Ұғым XVIIIғ. соңында ұлы француз төңкерісі кезінде якобиндықтар жүргізген репрессиялық саясатты атауда қолданылды. "Террор" ұғымы қазіргі әдебиеттерде диктаторлық немесе тоталитарлық жүйелердің өз азаматтарына қатысты күш қолдану және үрей туғызу саясатын сипаттауда қолданылады. Терроризм ретінде "әлсіздің" тарапынан болатын (радикалды саяси оппозиция, экстремистік пиғылдағы ұлттық немесе діни азшылық, діни фанатиктер және т.б.) әрекет түсініледі. Терроризм - ұйымдасқан топ діттеген мақсатына жету үшін дүрсін-дүрсін күш қолдану арқылы көрініс табатын әдіс. Қазіргі жағдайларда террористер аманат алуды, қоғамдық мәндегі ғимараттарды басып алу, жарып жіберу, ұшақтарды алып қашу және өзге де әрекеттерге барады. Террористік әрекеттер қашан да жариялы түрде жүреді және қоғамға, билікке әсер етуге бағытталады. 1977 жылы Еуропалық Кеңеске мүше-мемлекеттер терроризммен күрес жөнінде Еуропалық конвенция қабылдады. Терроризм (ең алдымен, көрнекті саяси және қоғам қайраткерлерін өлтіру) тарих ағынына елеулі ықпал етеді, бірақ саяси қайраткерлерге қарсы тератілер өздігінен жалпы адамзатқа аса қауіп төндіре қоймайды. XX ғ. екінші жартысында жағдай түбегейлі өзгерді, терроризмнің әртүрлі түрлерінің күрт жіктелуі орын алды. Ол өмір сүріп отырған бүкіл саясат тәртіптеріне, институттарға, заңды билік

құрылымдарына қарсы жаппай соғысқа айналды. Терроризмнің иррационалдық қыры саясатқа еш қатысы жоқ қарапайым халықты жаппай қырудан көрініс тапты. Нәтижесінде зорлық-зомбылық апаты және вакханалия жер шарының әрбір адамын терактіні ұйымдастырушылардың ақылға қонымсыз идеяларының бұғауында қалдырды. XX ғ. соңында терроризм қазіргі заманның өткір ғаламдық мәселелеріне айналды. 1960-1970-шы жылдары солшыл экстремистік пиғылдағы Италиядағы "Қызыл бригада" және Германиядағы Баадер-Майнхоф сияқты топтардың әрекеттерімен байланысты терроризм толқыны Батыс Еуропаны шарпып өтті. 1990-шы жылдардың басында Ресей қанды террористік зомбылықтың ортасында қалды. Кейіннен оған ислам экстремизмі, шешен сепаратизмі қосылды. Антитеррордың әдістері, технологиясы және тиімді стратегиясы отандық және шетелдік арнайы қызметтер күшіне сүйенеді.Жалпы, терроршылардың ортақ мақсаттары –нысанаға алынған низамды,түзімді, жүйені күшпен құлатып орнына өз идеологиялары негізіндегі жаңа билікті орнату.[2]

Қазіргі таңда діни - ахуал жағдайында жалпы экстремизм деген терминге зерттеушілер ортақ бір нақты мазмұн беретін балама сөз тапқан жоқ. Әр ғалым өзінше сөз саптайды. Бір анығы, қоғам үшін бұл – үлкен қауіпті құбылыс.

Экстремизм деген латын сөзі «шеттеу», яғни орталықтан ауытқу, тәртіпке бағынбау, өз пікірімен ғана іс - әрекет жасаушы деген ұғымды білдіреді. Экстремизмнің пайда болуы надандыққа, көрсоқырлыққа бейімделген көзқарастардан туындайды, яғни олардың ойы «тек қана менің пікірім дұрыс, өзгенікі бұрыс дегенге саяды.Экстремизм бұл әр кезде әрқалай көрініс беретін өте күрделі құбылыс.Оған анықтама беруде сараптық ортада әртүрлі түсінік бар.Оны екі опқа бөлуге болады:бірінші топ экстремизмді бір сөзбен жағымсыз және әлеуметтік қауіпті құбылыс деп бағалайды.Бұл бағытты ұстанушыларды «консерваторлар » деп белгілеуге болады.Ал зерттеушілердің бір бөлігі бұл мәселені салыстырмалы түрде жіктеп қарастыруға тырысады.Оларды шартты түрде «либералдар» деп атауға болады.Экстремизмнің пайда болу себебі әр қоғамда әр түрлі болады және сол қоғамдағы объективтік және субъекивтік жағдайға байланысты.Қазіргі кезеңде экстреизмнің пайда болуының негізгі факторлары ретінде сарапшылар мыналарды ұсынады: әлеуметтік экономикалық тоқырау,жергілікті тұрғындардың көп бөлігінің өмір сүру деңгейінің күрт түсуі,ұлттық қанау, жаңаша ойлауды қуғындау,көшбасшылардың саяси амбициялары және т.б.Экстремизм жалпы түрде ешбір мөлшерді, тәртіпті мойындамайтын, өзінің шектен шыққан пікірі мен іс-әрекеттері арқылы ерекшеленген адамдарды білдіреді. Саяси ортада пайда болған Экстремизм - саяси Экстремизм, ал діни ортада пайда болған Экстремизм - діни Экстремизм деп аталады. XXI ғасырдың соңғы жылдарында діни жағдайлармен байланысқан Экстремизм қанатын кең жайып келеді. Алайда бұл Экстремизмнің пайда болу сахнасы саяси орта болғандықтан, шын мәнінде діни Экстремизм бола алмайды.

Экстремизмнің бірінші белгісі адамның надандыққа, көрсоқырлыққа негізделген өз көзқарасы, пікірінің орындалуын табанды түрде талап етуі.

Мұндай адамдар басқа көпшіліктің қажеттіліктері мен ақиқи жағдайын түсінбейді немесе түсінгісі келмейді. Олар, жөн білетін, дұрыс бағыт көрсете алатын адамдардың ешқайсысын мойындамайды. Өзіне сын көзімен қарау деген түсінік олар үшін жат. Олардың түсінігінде тек олар ғана тура, басқаның барлығы да адасушылар. Сондықтан да олар басқаларды әділетсіз, әрі қатігез деп айыптауды өзіне міндет санайды, өздерін кіршіксіз, таза Пайғамбардың орнында көреді. Сондықтан, аяғы әртүрлі қақтығыстарға алып баратын жалған пікірлер таратып, мәжбүрлеу арқылы осы пікірлерді мойындайтын, шариғатқа, заңға қайшы келетін қадамдар жасайды.

Экстремистердің пайда болуының екінші себебі, олардың ешбір қажеті болмаса да әр істе шектен тыс шығып кетуге бейім тұруы. Басқаларды да осыған итермелейді. Нәтижесінде адамдар арасындағы қалыпты қарым-қатынас бұзылып, қоғамдағы үйлесімді тіршілік арнасынан ауытқып, әлеуметтік толқулардың тууына себеп болады.

Экстремистік көріністің үшінші түрі, сырт көзге байқалмайтын, адамдарға деген күдік пен сенімсіздіктен туады. «Күдікшіл адамдардың басқалар туралы жаман ойлайтын себебі, оның санасы басқаларды өзіне жау көрді» - дейді психотерапевт мамандары.[3]

Террор бүгінгі тілдерге көне латын тілінен енген сөз-«қорқу», «қорқыныш» деген мағынаны білдіреді.Террор ұйымдары жастармен қарым-қатынас және олардың санасын улау саласы бойынша тығыз жұмыс істейді.Жастық деп отырғанымыз балалық пен ересектік арасындағы тұлғаның психологиялық , биологиялықжәне әлеуметтік тұрғыдан аса сезімтал болып келеді.Террор ұйымдарына адам күші қажет.

Ал, жастар террор ұйымдары ең көп қызығатын жас тобына жатады.Әсіресе, ұйымдастыру қолайлығы жағынан ең ыңғайлысы студенттер болып саналады.Терроршылардың жастарға қызығуының басты себебі-жастардың аса сезімтал келуі,логикалық таңдау қабілетінің жеткілікті дәрежеде болмауы,жастық шабыт пен қауқарының мықты болуы, ұмтылысшыл,көзді жұма салатын мінез құлықтары.Терроршылар жастармен байланыстарында батырлық,қайраттылық, жанкештілік сияқты ұғымдар мен құндылықтарды тиімді пайдаланады.Олар жастардың осындай таза ұғымдарды лезде қағып алатынын жақсы біледі.Өздерін дәлелдегісі келетін жастар терроршылардың торына түседі де кетеді.Террор ұйымдарының жастар саясаты және жастармен байланыстары қалай болса солай қалыптасқан құбылыс емес.Олар жастарға жан-жақты жоспарланған стратегиялық мақсаттармен жақындайды.Сондықтан жастарымызды террор ұйымдарына қарсы оятуымыз, ағартуымыз керек.Бұл жанұяда, мектеп, университеттерде және БАҚ арқылы жүзеге асырылуы тиіс.

Жоғарыда терроризм мен экстремизм туралы біраз мәселені баяндап өттік.Бір нәрсе анық болды-ол терроризм мен экстремизмнің адамзатқа қарсы жасалатын ең үлкен қылмыс,ең үлкен күнә болғандығы.Қазақстанның жағдайында терроризммен күресудің күшті амалы-ішкі береке-бірлікті нығайтатын шараларды қолдану, патриотизм тәрбиесін күшейту және құқықтың үстемдігін үзілді-кесілді орнату болып табылды.Ұлттық бірлігі

дамыған, дінге бөлінбеген,ортақ тілде сөйлейтін, ортақ тағдыры бар ынтымағы мен бірлігі жарасқан халық арқылы экстермизм мен терроризмнен аулақ қауіпсіз аймақ қалыптастыруға болады.Бүгінде терроризмнің жаһандық мәселеге айналғаны ешкімнің күмәнін туғызбайды және бұнымен бүкіл әлем болып күрескен жөн.Олай болса экстермизм мен терроризмге қарсы заңнамалық негізді мейлінше қатайтқан абзал.Заңнаманы қатайтумен қатар, терроризмге қарсы идеологиялық күресті де пәрменді түрде жүргізіп, халықтық идеологиялық иммунитетін күшейте түсу қажет.Әйтпесе, бүлдіргі ағым арқылы санасы уланғандар халықтың өткен тарихын,дәстүрін мансұқтағаны өз алдына, террористік әрекет арқылы мемлекеттілікке ,ұлттық қауіпсіздікке қатер төндіретіні белгілі.

Тәуелсіз қазақ даласындағы тыныштықты көре алмайтын мұндай қаскөй топтар мен ұйымдардың мақсаты- «жиһад!»Жастарымыздың мұндай жалған жиһадқа, құлақ аспауға, оған ермеуге шақырамыз!Бүгінгі бейбіт өміріміздің шырқын бұзуға жол бермейік!Тәуелсіз еліміздің тірегі біздер яғни, жастар.Олай болса жастар ортасында экстремизм мен терроризмсіз аумақ қалыптастыру еліміздің кемел келешегі мен жарқын болашағының кепілі болмақ.[4]

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Егемен Қазақстан» №182(28910) 2016жылы 1-3бет
2. «Ислам экстремизм мен лаңкестікке қарсы» Алматы 2015жылы 181бет
3. «Экстремизм мен терроризмге қарсы әрекет етудегі дәстүрлі діндердің рөлі» Алматы 2011жылы 458 бет
4. «Егемен Қазақстан» №182(28910) 2016жылы 7бет

ЖАСТАР ТӘРБИЕСІ-ЖАСТАРДЫҢ ТАҒДЫРЫ, ҰЛТ ТАҒДЫРЫ

Мурзабалинова С.С.
Шайсұлтан Шаяхметов атындағы Сұлукөл орта мектебі, Юльев с.
Қазақстан Республикасы
E-mail: sulucol@mail.ru

Бүгінгі таңда дүниежүзінде өзекті мәселелердің бірі болып отырған діни радикализм, экстремизм. Жалпы радикализм сөзінің мағынасына тоқталатын болсақ, бұл сөз латын тілінен аударғанда қалыптасқан тұрақты жағдайды түбегейлі өзгертуге бағытталған саяси-әлеуметтік идеялар мен әрекеттер деген мағына береді. Діни радикализмнің және бір белгісі, мұнда адам шариғат міндеттемеген амалдарды өзіне-өзі міндеттеп алғанды жөн деп санайды. Бірақ заманның жылжуы, адамзаттың ой-өрісінің жетілуі, шарттар мен жағдайлардың әртүрлі болуына байланысты діннің кейбір мәселелері өзгеретіні белгілі.

Біздің көргеніміз Тәуелсіз Қазақ елі. Қазіргі гүлденген Қазақстан - тұрақты экономикалық өсімі бар, қоғамдық келісім мен орнықты саяси жағдайы қалыптасқан көп ұлтты және көп конфессиялы ел болып табылады. Еліміз өзінің алдына қойған мақсатына үшін дүние жүзіндегі дамушы мемлекеттер

қатарына жету жолына нық қадам басуда. Дүние жүзілік аренада еліміздің айрықша орын алуына көз тігуші мемлекеттер қатары көбеймесе азаймағанын бәріміз білеміз. Міне осындай елімізді әлсірету үшін көптеген себептер баршылық. Солардың бірі көпшіліктің санасына әсер ету. Елімізге 90 жылдардың бас кезінде бізге жат "Терроризм, экстремизм" деген сөздер ене бастады. Бұл сөздердің мағынасы қандай, неге елімізге енді? Біздің еліміз – Қазақстан Республикасы қоғам ретінде өзіне тән саяси - әлеуметтік, экономикалық және рухани жүйелерден тұрады. Еліміздегі діни ахуалдың күрделі сипат алып тұрғаны соңғы уақыттағы зерттеулерден белгілі болып отыр. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары адамдардың ойы мен санасында әлеуметтік – экономикалық мәселелер бірінші орынға шығып, рухани құндылықтардың кешеуілдегені байқалды, Қоғамда пайда болған осы рухани бостықтың орнын басқа елдерден келген әр - түрлі діни идеялар толтыруға тырысып бағуда. Бүгінгі таңда түрлі конфессиялар өкілдерінің бейбіт қатар өмір сүруі және өзара тиімді қарым - қатынас жасауы үшін елімізде қолайлы жағдайлар жасалған. ескергеніміз жөн [1].

Сонымен қатар, Қазақстандағы конфессияаралық қатынастар басқа елдер үшін үлгі болып табылады.Алайда, кейбір дінге сенушілер агрессия мен діни радикализмнің қауіпті формаларына бой алдырып, азаматтардың қауіпсіздігі мен мемлекеттің тұрақтылығына қауіп төндіруде.Соңғы кездері экстремисттер бейбітсүйгіштікке, ұстамдылыққа баулитын және өзге діни көзқарастарға түсіністікпен қарауға тәрбиелейтін ислам дінін ушықтыруға, басқа өркениеттермен қақтығыстыруға талпынуда, осы арқылы тек дінаралық татулықты емес, сонымен қатар мұсылмандар арасында да іріткі салуда.

Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев өзінің «Қазақстан - 2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында елдің дәстүрлері мен мәдени нормаларына сәйкес келетін діни сана қалыптастыруымыз керек деп атай отырып, XXI ғасырдағы Қазақстандағы дінге ерекше көңіл бөлді.Шындығында, дін зайырлы қоғамымыздың ажырамас бөлігі болып табылады, сондықтан құзырлы мемлекеттік мекемелер еліміздегі діни қатынастарды одан әрі дамытуға әрқашанда мүдделік танытады.

Соңғы кезде әлемнің көптеген елдері үшін терроризммен күрес мәселесі аса өзекті болып отыр. Терроризм – бұл қылышынан қаны тамып тұрған зұлмат. Терроризм барлық түрлері және көріністерімен, ауқымы және қарқындылығымен, зұлымдығы және қанішерлігімен бүгінгі заманда ең өткір мәселеге айналды.Қазіргі уақытта қоғамның, мемлекеттің ең өзекті мәселесі, ең әлсіз тұсы дін дейтін болсақ, оның себептері, алдын алу шаралары, қолданылып жатқан заңдар жайлы бүгін біздің оқушыларымыз сіздерге ой тастай отырып, өзіндік пікірлерін қорытып, тақырыпты меңгеруге тырысады.

Қазақ халқының ұлы ойшылы Абай Құнанбаев өзінің қара сөздерінде: «Адам баласын заман өсіреді, кімде - кім жаман болса, оған замандастарының бәрі кінәлі» деп ұлағатты сөз айтты. Бұл жағдаят адам, қоғам, мемлекет дамуының маңызды қырларын ашып көрсетеді. Сондықтан, мемлекеттің

жастарды тәрбиелеуге, тәні сау және рухани бай жастар ортасын қалыптастыру үшін қолайлы жағдайлар жасауға ерекше көңіл бөлуі өте маңызды.

Дін адамзаттың рухани мәдениетінің маңызды бөлшегінің біріне айналды. Дін арқылы адамдар арасындағы рухани байланыстан, ұлтаралық келісім мен қоғамның беріктігі, адами құндылықты, салт-дәстүрді сақтаудың ең жақсы мүмкіндігін көре білуіміз қажет. Ұлттық мәселелердің дұрыс шешілуі .

Қазақстан көп ұлтты мемлекет. Бұл көптүрліліктің нәтижесі діни конфессиялар формасы. Бұлардың әр қайсысы өз наным-сенімдерінің қағидаларымен өмір сүреді. Әртүрлі діндердің бір кезеңде, бір этно-мәдени кеңістікте болуы теологиялық мәселе ғана емес, әлеуметтік мәселе тудыратындығы сөзсіз. Діндердің өзгертуге болмайтын өзіндік діни ілімдері мен дәстүрлері бар, кейбір жағдайларда бір-біріне қайшы келетін, тіпті жоққа шығаратын, дінаралық сұхбат мүмкін болмайтын жақтары да кездеседі. «Сонда шешім қайда? Шешім қандай жағдайда болсын нақтылы болуы шарт. Дерексіз шешім болмайды. Шешім жасау үшін нақтылы тарихи, әлеуметтік, қоғамдық, саяси, мәдени жағдайды есепке алуымыз керек [2].

Қазіргі кезеңде экстремизмнің пайда болуының негізгі факторлары ретінде эксперттер мыналарды ұсынады: әлеуметтік экономикалық тоқырау; жергілікті тұрғындардың көп бөлігінің өмір сүру деңгейінің құрт түсуі; мемлекеттік басқару жүйесі мен саяси институттардың деформациясы; олардың қоғамдық дамудың пісіп тұрған мәселелерін шешуге қабілеті жетпеу; саяси режимнің тоталитарлық сипат алуы; биліктегілердің оппозицияны басып тастауы; еркін, жаңаша ойлауды қуғындау; ұлттық қанау; жеке топтардың өз міндеттерін шешуін жеделдетуі; лидерлердің саяси амбициялары және т.б.

Экстремизм термині сөзбе-сөз (лат. ехігетш- шеткі) шектен тыс көзқарастар мен әрекеттерді ұстану, қоғамдағы тәртіп пен нормаларды жоққа шығару ретінде анықталады. Экстремизмді бір сөзбен негативті және әлеуметтік қауіпті құбылыс деп бағалайды [3].

Экстремизмнің пайда болуына сараптама жасай келсек бұл құбылыстың негізінде адамдардың табиғи мүдделерінің қақтығыстары экономикалық, әлеуметтік, этникалық және конфессиялық қарама-қайшылықтары жатқанын көруге болады.

Экстремизмді мынадай идеяларды, бағыттарды, таратуға бағытталған әрекеттерді жатқызуға болады:

-адамдарды таптық, меншіктік, рассалық, ұлттық немесе діндік ерекшеліктеріне байланысты бөлу;

-адам құқығын конституциялық құндылық ретінде жоққа шығару;

-бір идеологияны мемлекеттік ретінде орнату;

Экстремизмнің пайда болу себебі әр қоғамда әр түрлі болады және сол қоғамдағы объективтік және субъективтік жағдайға байланысты. Ол кез-келген қоғам мен мемлекетке тән. Қазақстан Республикасының басқару тәртіптері мемлекетіміздің Ата Заңы Конституцияда белгіленгендіктен ол талаптар қоғамның әрбір мүшесі тарапынан орындалуы тиіс.

Қазақстан Республикасының «Қоғамдық бірлестіктер туралы» Заң жобасына сәйкес, экстремистік мақсаттарды көздейтін қоғамдық бірлестіктерді құруға және олардың қызметіне, сондай-ақ «Экстремизмге қарсы күрес туралы» Заңымен Қазақстан Республикасының аумағында экстремистік бағыттағы ұйымдардың, бөлімдердің ашылуына және олардың қызметіне тиым салынған.

Қ.Р.Конституция-сында ар-ождан бостандығы мен діни бостандықтың принциптері, әр түрлі конфессияларға жататын азаматтардың өздерінің діни бірлестіктерін құруға тең құқылығы, мемлекеттің шіркеуден бөлінгендігі туралы принциптер бекітілген. Сондай-ақ діннің және діни бірлестіктердің әлеуметтік қызметтерін реттеудің халықаралық тәжірибелеріне негізделген өзге де бірқатар нормативтік-құқықтық негіздер дайындалып шығарылды [4].

Бүгін Қазақстан әлемге тек мұнай өндіруші ел ретінде ғана емес, сондай-ақ Бүкіләлемдік діни-рухани форумның орталығы ретінде де жақсы таныс. Қазақстанда әлемдік және дәстүрлі діндердің басшылары анағұрлым маңызды, осы заманғы өзекті әлемдік діни, саяси, өркениетаралық мәселелерді шешу үшін жиналады. Әлемдік және дәстүрлі діндердің басшыларының осындай кездесулерінің соңғысында еліміздегі конфессияаралық келісім мен диалогтың маңыздылығы ерекше атап өтілді. Әлемдік және дәстүрлі діндердің басшыларының осы бір кездесуінде конфессияаралық келісім мен диалогтың негізгі принциптері айқындалды. Толеранттық, өзара құрмет көрсету мен түсінісу, ұлтаралық келісім мен діни төзімділік. Бұл туралы Елбасының Қазақстан халқына жолдауында: «Қазақстан діни наным бостандығын қамтамасыз етті, конфессияаралық диалог пен діни құқықтық саясатты жүйелі түрде жүргізіп келеді. Бізде әртүрлі конфессиялардың бейбіт қатар өмір сүруі қамтамасыз етілген» - деп айтылған. Әрине, дін біріктірудің, интеграциялық процестердің күшті факторы бола алады. Ол үшін діндерден қайшылықтарды емес, керісінше ортақ белгілер мен ұқсас принциптері, ортақ негіздер мен ортақ құндылықтарды, біріктіруші бастаманы іздеуіміз керек.

Айта кету керек, Қазақстан діни толеранттылық пен конфессияаралық келісім ісінде терең тамырлар мен көне дәстүрлерге ие. Қазақстан көне заманнан бері қарай сан алуан мәдениеттер мен діндердің тоғысу мекені болған. Президент Н. Ә. Назарбаевтің әділ айтқанындай: «Бізге төзімсіздік немесе діни фанатизм жат. Бұл рухани дәстүр, бұл қандай шеңберде болмасын Құдайдың сөзіне деген ашықтық. Бұл Қазақстандағы конфессияаралық келісімнің ең маңызды негіздерінің бірі. Біз әлемге өзіміздің толеранттылығымызбен, ұлттық конфессияаралық келісім мен диалогты сақтауымызбен танылдық. Біздің еліміздің өскелең дүниетанымдық әлеуеті бұдан ары қарай да сақталуға, дамуға тиіс».

Қазір дүние жүзіне діни төзімсіздік, діни экстремизм және терроризм шынайы қауіп төндіріп тұр. Оларды XXI ғасырдың анағұрлым өткір мәселелеріне жатқызуға болады. Конфессияаралық келісім мен диалогты жетілдірудің жаңа жолдарын іздеу қажет.

Діннің негізгі мақсаты адамдағы барлық адамгершілік қасиеттерді сақтау және оларды дамыту, адамның өзінің «бет-бейнесін» сақтап қалуына

көмектесу болып табылады. Қазіргі әлемнің, міндеті жалпы адамзаттық, толеранттылық құндылықтарды, конфессияаралық келісім, адамзаттық өркениеттегі бейбітшілікті сақтап қалу үшін және әр түрлі саяси құрылымдарды, мемлекеттердің бейбіт қатар өмір сүруі үшін белсенді пайдалануға саяды.

Конфессияаралық бейбітшілік пен келісімнің нығаюы үшін, діннің біріктіруші, рухани тұрғыдан құрушы фактор есебінде рөлінің күшеюі үшін діни мәдениет пен діни сананы қалыптастыру қажет.

Сондай-ақ келесі шараларды жүзеге асыру керек:

1. Жастарымызға тілді, тарихты, мәдениетті қалай насихаттаймыз, экстремизм мен лаңкестіктің залалын, тигізетін зиянын да солай айтып жеткізуіміз керек.

Осы жұмыс барысында айтылған пікірлерді пайдалана отырып, дін төңірегінде болып жатқан даулардың шешу жолдарын табамыз деп сенемін.

Жастар өздерінің діни дәстүрлері туралы білімді жастайынан-ақ алу керек.

1. Қазақ, орыс тілдерінде шығатын діни әдебиеттердің сапалы болуын қамтамасыз ету, сондай-ақ мемлекет тарапынан қолдау керек. Өйткені қажет кітаптармен қамтамасыз ету үшін кейде демеушілерге жүгінетіміз де бар.
2. Қазіргі жаһандану заманына сай ғаламторлардың жұмысын күшейту.
3. Мешіттерде кадр мәселесін шешу, уағыз-насихаттың сапасын күшейту.
4. Шетелде білім алуға ниет еткен жастарды алдын-ала сараптаудан өткізу және қадағалау.
5. Қазақстан Республикасының діни оқу орындарын бітірген түлектерге мектептерде, оқу орталықтарында дінтану сабағынан дәріс беруді ұйымдастыру [5].

Елімізде «Хизбут Тахрир», сияқты радикалды ұйымдардың өкілдері көбейді. Олар насихаттап жүрген Конституциямызға қарсы уағыздар қазір қазақстандықтарға таңсық болудан қалды. Қазақстан халқының ортақ мемлекеттік мәдениетке бірігуіне, демократиялық реформалардың халық санасында орнығуына әжептәуір кедергі болады. Сондықтан, Қазақстан халықтарының индустриалдық қоғам құрып, ортақ мемлекеттік мәдениетке бірігуі үшін ең алдымен бұған кедергі болатын діни фундаментализмнің табиғатын анықтап, теократиялық елдердегі ортодоксальді исламның ерекшеліктерін байыптауымыз керек. Өйткені, халқының 60 пайызы мұсылман болып саналатын отанымыздың ендігі тағдырына исламның әсері мол болатыны анық. Елімізде ислам дінін ұстанушылардың көбейе бастауы бұл діннің принциптеріне ерекше назар аударып, жан-жақты талқылау қажеттігі сөзсіз. Ислам дінінде саяси - қоғамдық, рухани өмірдің барлық саласы қамтылған. Жасөспірім балалар үшін ақпарат құралдарының беретін мәліметі де жеткілікті емес. Секталардың, экстремистік топтардың қаупі туралы жастарды көбірек хабардар етіп отыру қажет [6].

Мектептерде «Дінтану» сабағымен қоса мамандар қауіпсіздік сабақтарын өткізіп, онда экстремистік топтарды, тоталитарлық секталарды

қалай білуге болатынын түсіндіріп, олардан қалай сақтану жолын көрсетіп отырулары керек.

Жастар арасындағы аса маңызды бағыттардың бірі - экстремизмнің алдын алу жұмыстарын өткізу болып табылады. Мамандардың айтуынша, діни экстремизм және терроризмнің бағыттарына ену ортасына психикалық тұрғысы әлі қалыптаспаған оқушылар тобы жатады. Бүгінде білім беру жүйесі экстремизм мен ұлтшылдық көріністердің алдын алу, балаларды, жасөспірімдер мен жастарды төзімділік рухында,(толеранттылыққа) тәрбиелеуде қажетті .
Діни экстремизмді алатын болсақ, ол адамдар арасына ірткі салуға, өшпенділік отын тұтатуға, қантөгістер ұйымдастыруға жол ашады. Пиғылы бөтен, қазақтың болмысына жат ағымдарға қазір тосқауыл қоймасақ, онда ертең бірлігімізге сызат түседі. «Егер елімізде нағыз таза мұсылман, Құранның жолымен жүретін халық көп болса елде береке, бірлік тыныштық болады»

Әдебиеттер тізімі:

1. «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» ҚР заңы, 2011 жылы
2. «Діни сенім бостандығы және діни бірлестіктер туралы» ҚР Заңы;1992 ж.
3. ҚР 02. 2005 жылғы экстремизмге қарсы іс- қимыл туралы заңы; 27 желтоқсан 1994 жылғы ҚР азаматтық кодексі;
4. Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеуді және филиалдар мен өкілеттіктерді есептік тіркеуі туралы ҚР 1995 жылғы 17 сәуірдегі № 2198 заңы;
5. ҚР «Терроризмге қарсы күрес туралы заңы» 13 шілде 1999 ж.
6. Дінтану негіздері.

АЗАТ БАСТЫ АЗАПҚА САЛМАЙЫҚ

Ахметова А.
Қазтұтынуолағы. Арқалық көпсалалы колледжі, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
turgai_a_1972@mail.ru

Бүгінгі күндер тек Қазақстан территориясында ғана емес,әлемдік қауымдастық деңгейінде де экстремизм мен лаңкестік мәселесі жұртшылық назарын аландатуда.Бұл мәселеде экстремистер мен лаңкестер діни желеулерді пайдаланып,өздерін нағыз діншілер ретінде көрсетуге тырысуда. Бұл идеологиялық тәсіл тек ислам дініне ғана қатысты емес,ондай әлемнің басқа дәстүрлі діндеріне де қатысты.Экстремистер дінді өздерінің саяси мүдделеріне сай пайдалануды дәстүрге айналдырған.Себебі,дін адамның өте нәзік сезімдерінің бірі.Сезімге күдік ұялатып,адамды қалыптағы жағдайынын шығарып,оның көңіл-күйіне өзге әсерлер жасауда экстремистер мен лаңкестер неше түрлі айла-тәсілдер қолдануда.

Экстремизм (латын сөзінен extremus-соңғы,шеткі)дегеніміз қоғамның, мемлекеттің тұтастығына, оның болашағына қауіп төндіретін күш.

Экстремистердің қолданатын тәсілдері зорлық, сес көрсету, фанатизм, ортақ ымыраға келіспеушілік.Экстремизмнің асқындаған түрін лаңкестік дейміз. Лаңкестер өздерінің саяси мақсаттарын орындау үшін неше түрлі қанқұйлы әрекеттерге барады.Оның айкын мысалдарын күнделікті басылым беттерінен көруге болады. Лаңкестік жағдайлар Шешенстанда,Өзбекстанда,бұрынғы Югославияда,Солтүстік Ирландияда,Таяу Шығыста және тағы да басқа елдерде көрініс тапты.Әрине экстремизм мен лаңкестік пайда болуына саяси, әлеуметтік және рухани себептер де болады.Әлеуметтік әділетсіздік мәселесі кеңінен өріс алған қоғамға экстремистер мен лаңкестердің әрекет жасауына мүмкіндіктер болатыны көпшілікке аян.Сондықтан, экстремизм мен лаңкестікке басты бөгет,қоғамның,елдің бірлігі,оның рухани тұтастығы,азаматтарының саяси санасының белсенділігінде.[1].

Әлемді,сонымен қатар елімізде бүгінгі таңда алаңдатып отырған басты мәселе-түрлі лаңкестік іс-әрекеттер мен қоғамға жат қылықтар.Осы ахуал бар адамзатты толғандыруда.Бейбіт өмірде қаншама жазықсыз жандар өлім құшты,осы торға шырмаланған қаншама адамдар отбасынан, қоғамнан, мәдени-әлеуметтік өмірден бас тартты.Бұны сіздер күнделікті басылым беттері мен теледидардан біліп жатырсыздар.Еліміздің әр түкпірінен бой көрсетіп қалып жатқан осындай халқымызға жат қылықтармен күресу тек мемлекеттің ғана міндеті демей жалпыхалықтық тұрғыда қарап,лаңкестікке,іріткі салушылыққа қарсы күресу әр қазақстандықтың міндеті деп түсінуіміз керек. Ол ушін осы тақырыпта білімімізді толықтырып,өз ойларымызды талқыға салайық.

Радикал - шектен шыққан көзқарасты ұстанатындар.

Экстремизм (латын тілінде extremus-шектен шығу)-жеке адамдардың, топтардың, ұйымдардың және т.б. қоғамдық іс-әрекетте шыктен тыс көзқараста,ұстанымда болу.

Лаңкестік –әр түрлі елдердің қоғамдық дамуындағы, ішкі және сыртқы жағдайларындағы қайшылықтарға негізделген күрделі әлеуметтік-саяси және қылмыстық құбылыс.

1.Мәдениетке қарсы ұйымдар дегеніміз-қылмыстық және тоталитарлық-саяси және жалған табынушылық ұйымдар. Қоғам мәдениетіне,құндылықтары мен ережелеріне қарсы жұмыстарды бірігіп жүзеге асыратын адамдардың бірлестігі.

Тән сипаттары

Оқшаулық қағидасы – ұйымды басқа орталықтан ерекшелейтін белгісі (қылмыстық іс-әрекет, саяси немесе діни экстремизм т.б.), ант беру, лағнет айту, ынталандыру- марапаттау, күштеу, жазалау. Белгілі бір нышандары болады:лақап аттары,денеге салған ауретері,формалары,туралы,мүліктері.

Даму кезеңі

1-кезең. Ұйымның қызығушылық оятатындай бейнесінің пайда болуы,оған кірісу,сенімге ие болуға құмарту.

2-кезең. Ұйымның тіршілігіне енуі, танып білуі, нормаларын, қарым-қатынас стильдерін меңгеру.

3- кезең. Белгілі бір қажеттіліктерін әлеуметке қарсы формада қанағаттандыру,сипатқа көшіру.

4- кезең. Әлеуметке қарсы іс-әрекеттерді адам санасында бақылауға келмейтіндей автоматтандыру кезеңіне дейін жету.

2. Лаңкестік бұл қарапайым қылмыс емес. Неге?

Саяси мақсаты Империалистер мен капиталистерге,жаһандану мен трансұлттық компанияларға, өз үкіметіне қарсы.Басқа мемлекеттің мүддесі,ұлт немесе діннің тазалығы үшін т.б.

Діни бағдары Дінді тек өз мақсаттарына жету үшін бүркеніш ету.Атеистік көзқарас немесе дінге қарсылық

Әлеуметтік этникалық құрамы Негізінен ауыл тұрғындары сирек. Зиялылар мен жұмысшылар сирек. Зиялылар мен студенттер жиі. Әр түрлі құрам жиі. Нетрнационал жиі. Негізінен бір этикалық топтың өкілдері.

«Сүйікті» әдістері Қоғамдық орындарда жарылыстар,жергілікті тұрғындарды кепілдікке ұстау, шетелдік кепілдікке ұсыну, экстремистік мазмұнда ақпараттар тарату, саяси өлімді, бүлікті, тәртіасіздікті ұйымдастыру, химиялық, бактериологиялық қару қолдану.

3.Лаңкестік бейнесі.

Психологиялық Э.Шоудың зерттеуі бойынша 4 фактор әсер етеді:үлкен өмірге ерте араласу; өзін-өзі төмен бағалау; даулы жағдайлар, әсіресе құқық қорғау органдарымен қарсылықта болу.

Типтік Жалғыз революционер рі өзі «әділетсіз дүниені» өзгерткісі келетін идеялық романтик; жалғыз ұлтшыл; жалғыз діни қиялшыл (фанатик)

1) «Әлеуметтік» лаңкес
2) «Саяси»
3) «Жасанды» лаңкес

Агрессивтік		**Мәмлеге келуі**
жоғары	-	төмен
орташа	-	орташа
төмен	-	жоғары

Жазбаша түрде немесе телефонмен білдірілетін қауіптерге қалай қарсы тұруға болады?

Әңгіменің әрбір сөзін еске сақтап қағазға түсіріп алуға тырысу керек.

Әңгіме барысында телефон соғушының жынысы мен жасы білуге,оның сөйлеу ерекшеліктеріне,сөйлеу мәнеріне зер салу керек. Ол өз атынан немесе арадағы адам рөлінде,болмаса бірнеше адамдардың тобының атынан талап қойып тұр ма,осыған жауап алуға тырысу керек. Қылмыскердің айтқанынан үрейленбеу керек, бұл туралы бірден құқық қорғау органдарына хабарласу керек.Егер телефонды қылмыскер тыңдап тұр деп қауіптенсеңіз,басқан номерден хабарласу керек. [2]

Қазақта «Пышақты бос ұстаған, қолды кесер »деген тамаша сөз бар. Пышақ –суық қару,құрал. Сол сияқты интернет те құрал. Бірақ, бұл – «ыстық құрал», ол адамның санасына әсер етіп,оның бізге бөтен мәдениет нормаларын тасмалдаудағы,локальдық құндылық пен жаһандық құндылықтар бысекелестігі майданнындағы басты тетікке айналып үлгерді. Сондықтан,интернеттің қазақ қоғамына « әсер мен кері әсері » ғылыми тұрғыдан сарапталуы тиіс.

Мысалы,бұрынғы дәстүрлі қазақ отбасында,кішкентай бала үлкендер отырған жерге рұқсатсыз кірмеу,сөздерін бөлмеу,әңгімелеріне араласпау сияқты нормалар да ескірді. Бүгінгі бала интернетте отырып – ақ, әкесінің «немен қалай айналысматынын» біле алады. Осындай отбасында жас ерекшеліктеріне қатысты қабаттар мен шектеулер құпия қалмады. Сосын бала әкесін бедел емес,тең құқықтағы,бір шаңрақтың астында бірге күнелтетін адам ретінде қабылдай бастайды. Нәтежеде құндылық атаулы құнсызданып, ортақ деген нормалар да ыдырап, адам санасы да сансырап жатқандай әсер береді. Әсіресе, адамның ары,намысы, құндылығы,шектеу мен тыйымды анықтайтын ортақ құқықтық нормалардың да пікірлері ескіріп барады. Мысалы, бұрын, еркіндік, құқық нормалары мемлекеттен мемлекетке, дәуір мен дәуірге қарай өзгеріп отырса , қазіросы құқық пен қылмыс түсініктері мен танымдарын да анықтау,зерттеу, талдау да қиын құбылысқа айналды. Интернетте шекара жоқ. Кеңістік, ықпал ету аймағы деген атымен жоқ. Сосын уақытыда жылдам . Бұл оған деген «табынушылықты» да алып келеді. Мәдениет, ұлт өкілдері де, зиялылар да, отбасындағы ақсақал да жастарға қарап, олардың уақыты осы, заманына қарай адамы деген деп, шарасыздық танытады.Жастарға осы интернет арқылы беретін басқа балама ұсынуға келгенде шарасыз.Елімізде де, жаһанда терроризммен және экстремизммен күресу өте өзекті мәселе болып тұр.Бұл құбылыстың көрінген беті ғана, астары тереңде жатыр. Дегенмен,бұл қаншалықты саяси болса, соншалықты да сана мәселесі. Ал енді интернет,ақпарат технологиялары да осы адам санасына әсер етуші топтар мен қабаттардың, орталықтардың ең басты құралы екендігі жасырын емес. Экстремизм саясат, сонымен қатар, сана мәселесі болып отырған тұста, интернеттегі қауіпті сайттарды бақылау қажет болса, бұғаттау қалыпты жағдайда айналады. Негіздемесі де қауіпсіздік шарасы үшін. Қаншама жастар сол арқылы санасы уланып,қылмысқа барып жатыр. Бірақ бұл іс сайттарды тек бұғаттаумен ғана бітпес. Керісінше,сол сайттың идеологиясына нақты идеологиямен жауап беруді әрі жылдам әрекетті қажет ететін орталықтарды дайындау қажет. Ол да адам, маман факторы. Қазір терроризм мәселесі тек бір елдің ғана емес, жалпыхалықтық, халықаралық деңгейге жетті. «Интернетте қылмыс » деген тіркес те құлыққа үйреншікті болып барады. Демек, интернеттік қылмыспен күресу де халықаралық шарттар мен қалыптарды қажет етеді деген сөз. Ақпараттық қауіпсіздік мәселесі - санаға арналған ұстаным.Демек, мақсаттылық бірінші орынға шақты деген сөз. Ягни, интернетте ақпараттың тек мағлұматтық, танымдық қыры ғана емес, оның мақсатына да ерекше көңіл бөлуіміз қажет. Себебі қылмыс,оның құқықтық мақсаты мен ниетіне, идеологиясына қарап сарапталады.Өйткені біз мемлекетпіз,ұлтпыз. Бұл қабаттар болмыстық қабаттар, яғни құндылықтардын тұрады. Ал рухани құндылықтар тұрақты болса ғана адамның санасына, іште де, сыртта да тыныштық болады [3].

Бүгінгі ғылыми айналым мен саясатта экстремизмнің себептеріне байланысты екі бағыттағы пайым басымдыққа ие. Ең алдымен бізде жиі қолданылатын және исламға,басқа жиі қолданылатын және исламға,басқа

діндерге көлеңке түсіретін «діни экстремизм» термині туралы.Бүгін әдебиетте «зорлықшыл экстремизм» терминін қолданғанды жөн көреді. Ал «исламдық экстремизм»

Термині тек ресейлік және қазақстандық авторлардың оқулықтары мен оқу құралдарында сақталып, бірте - бірте күнделікті қолданыс аясынан ығыстырылу үстінде.

Бірінші бағыттағы ғалымдар зорлықшыл экстремизмді туындататын түбегейлі себептер бар деп санайды. Экстремизмнің мұндай себептері санатына әртүрлі діндер өкілдерінің мәдениет, тіл, еңбекке орналасу, қызмет ету, еңбекақы салаларындағы теңсіздігі,ұстаған дініне байланысты саяси қудалануы және тағы басқалар жатқызылады.Бұл бағытта «**зерттеушілік бағыт**»деп атайды.

Екінші бағыт өкілдерінің пікірінше, экстремизмнің себептерін анықтау оны анықтаумен пара – пар. Экстремизмнің ешқандай өзіндік объективті себептері жоқ.Ол экстремистердің, фанатиктердің қалыпты жағдайды талқандап, саяси билікке қол сұғуды көздеген зымиян пиғылынан туындайды. Бұл бағытта «**практикалық бағыт**» деп атайды. Біріншісін ғалымдар жақтаса екіншісін үкіметтік ұйымдар, полиция өкілдері, әскерилер, қауіпсіздік құрылымдар қызметкерлерді қолдайды. Бірақ себептерсіз қақтығыстардың болмайтыны белгілі. Бұл екі бағыт бір–бірін толықтырып тұр. Экстремистік ахуалдың қалыптасуына бір-біріне керағар екіұдай жағдай дем береді.Бір жағынан - көзге ұрып тұрған халық табысының колеміндегі айтарлықтай алшақтық, аста-төк той-томалақ, жерлеу рәсімдері, жемқорлық және басқа исламдық өмір салтына жат факторлар. Екеінші жағынан – кедей – кепшілік, маргиналдар, жумыссыз жастар және оларды қолданушы өзге де әлеуметтік топтар. Бұл ретте мынандай қорытынды ойға оралады: «Бүгінгі қазақстандық террорист дегеніміз кім?» Бұл сұраққа статистикалық мәліметтерге сүйеніп мынадай жауап беруге болар: Бас прокурор Ж.Асанов «Қылмыс жасағандардың 84пайызы жұмыс жоқ азаматтар» деп түйді. Сотталған террористердің 60% - ға жуығы 29 жасқа дейінгілер.Басқаша айтсақ – жастар. Олардың 95%-ы, жұмыссыз болған.Осылайша, Қазақстандағы террористің портреті айқындалады: бұлар – өмірден оз орнын табуға ұмтылып,бірақ оны таба алмаған жастар. Көбінесе, жұмыссыздар, жақсы білім ала алмай, келешегінен кундер үзгендер. Бүгінгі экстремизмнің қауіп – қатері өршіп тұрған кезеңде ақпараттық, мәдени және ғылыми саясатты әлеуметтік – мәдени құндылықтарға негіздеп түбегейлі түрде қайта құру – кезек күттірмейтін мәселе. Әйтпегенде күнде, теріс тенденциялар күш ала бермек. Бір сөзбен айтсақ, идея мылтықпен емес, тек идея арқылы ығыстырылуы тиіс. Кезінде Платон айтқандай, өз еліңде жауынның болуы мумкін емес. Егер де қарсыластардың, келіспеушілерің бола, онда оларды сабырмен ақылға шықыып, ымыраға келген жөн. Сөйтіп, олардың өмірін сақтап қалуға жұмыстану қажет,өйткені, шалыс басқанның бәрі бірдей жау емес[4].

Әдебиеттер тізімі:
1. Есім Ғ., Әбуов А.П., Бегалинова К.К., Жолыбайұлы Қ. Дінтану негіздері.- А,: Білім. 2010.-257 б.
2. Шоңғалова Ж. Қазіргі қоғамдағы лаңкестік пен экстремистік іс-әрекеттер // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. – мамыр 2012.- №5 (89).-Б.26.
3. Кежетай Д. Интернет үрейдің көзіне айналса ... // Егемен Қазақстан. – шілде 2016. - №142 (28870).-Б. 3.
4. Айталы А. Экстремизм: себептері мен салдарлар // Егемен Қазақстан. – шілде 2016. - №130 (28858).-Б. 5.

ТӘУЕЛСІЗ ЕЛДІҢ ТЫНЫШТЫҒЫ КЕРЕК МАҒАН

Тұңғышбаев Кәулімшат Әсембекұлы
Қостанай облысы әкімдігі Білім басқармасының
«Рудный құрылыс және көлік колледжі» КМҚК Рудный қ.
E-mail: ineshsakt@mail.ru

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап жас ұрпақтың ойдағыдай әлеуметтенуі мемлекет назарында болды және қала береді.
Адамзат әрдайым бейбітшілікте өмір сүргісі келеді. Ұлы Отан соғысынан кейін адамзат соғыс деген ұғымнан мәңгілікке арылдық деген ойда болды. Бірақ, халықтың бейбітшілік туралы ойлары әлі тек арман болып келеді. Мына әлемде әлі де әскери дағдарыстар, ұлтаралық дау-дамайлар тұнып тұр.

Жас ұрпаққа рухани тәрбие беріп, діни сауатын ашу үшін барлық жағдай жасалды дей алмаймыз. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында білім алушылар бірыңғай мектеп формасын кию қажет деп жазылған, ал Батыс Қазақстанда 300 тарта білім алушы оқу орындарына хиджап киіп баруды әдет еткен және дене тәрбиесі мен бейнелеу сабақтарынан бас тартуда[1].

Бүгінде жағдай әбден ушыққанда ғана жедел шаралар қолға алынады. Бала тәрбиесі баршамызға ортақ. Осы орайда, адасқан жастар неліктен адамзаттық құндылыққа қарсы шығады? Өз ұлтын өзі жау көріп, «жанды бомба» болып жарылуын қалай түсінеміз? Бұл сауалдардың жауабы – тәрбиеде кеткен кемшілік тұстар ма әлде? Діни сауаты жоқ, рухани тәрбиеден жұрдай осындай жандарды әлдебіреулер жолдан тайдыру арқылы санасын роботқа айналдырып, өз мақсатына қолдануда. Тіпті оларды көндіру үшін түрлі дәрі-дәрмектер мен психотроптық заттардың көмегімен арандату жағдайлары да жиі кездеседі.
Бұл мәселедегі басты бағыт – ол адамға ненің дұрыс, ненің бұрыстығын үйрету.

«Терроризм» - (латын тілінен ауадарғанда terror-қорқыныш, үрей) саяси мақсатты сылтауратып күш қолдану дегенді білдіреді. Терроризмнің басты белгілері «зорлық-зомбылық», «үрей туғызушылық», «кінәсіз адамдарға кесірін тигізу». Ал, «экстремизм» термині – аударма мағынасында шектен тыс

көзқарастар мен әрекеттерді ұстану, қоғамдағы тәртіп пен нормаларды жоққа шығару ретінде анықталады.
Экстремизмге қарсы күрестің негізгі жолы – олар туралы өз уақытында шынайы мәлімет беру.
Бұл терминдер ғасырлар тереңіне кететін түсінік болғанымен бұл сөздердің ұғымдық тұрпаты өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдары ғана біздің тілдік лексиконымызға мықтап енді. Шешен жауынгерлерінің Ресей территориясында жүргізген бірнеше террористік актілерінен, 1999 жылғы Баткен облысында болған қарулы қақтығыстар, 2001 жылғы 11 қыркүйектегі АҚШ-тың Нью-Йорк пен Вашингтон қалаларында жасалған, 3 мыңнан аса адамның өмірін қиған шабуыл, 2003 жылы 1-3 қыркүйектегі Солтүстік Осетиядағы Беслан қаласындағы оқиғада мектепте 335 адам қайтыс болып, 1000-ға тарта адам жараланды, оның көп бөлігі балалар. 2004 жылы 6 ақпан Мәскеу метросында жарылыс болып, 50 тарта адамның өмірін қиды, дәл осы жылы дүниені дүр сілкіндірген екі террористік акт тіркелді. Кейін оған «экстремизм» деген ұғымдарын қабылдаудағы ерекшіліктердің бірі, әсіресе, Орта Азия халықтарының арасында, біріншіден, сыртқы ақпараттық әрекеттердің әсерінен, екіншіден, діни біліктіліктің төмендігінің салдарынан оған діни өң беру түпкілікті түрде қалыптасып үлгерді. Соған орай, көптеген жағдайларда терроризм мен экстремизм мұсылмандық қозғалыстардың мүшелеріне қатысты жиі қолданылады.
Қазіргі террористің бет-бейнесі де өзгеріп келеді, қазір сәнге «сақалдылар» емес, жас адамдар айналған. Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасы мынадай деректер келтіреді. Террористердің 60 пайызы жастар 29-ға дейінгілер, 95 пайызы жұмыссыздар[2]. Негізінен олар білімі жоқ, жұмыссыздар, болашақтан үмітсіз жастар. Көбіне олар жалғыз, отбасы үшін қаражаты жеткіліксіз болып келеді. Оның қазіргі мақсаты тез байып, «әлеуметік әділдікке» қол жеткізу немесе досы жоқ, тұйық, сағаттар бойы ғаламторға тәуелді болып отырғандар, себебі олардың әлеуметтік желілерді парақтаудан басқа істейтін шаруасы жоқ. Желідегі беттерді парақтап, қажетті, қажетсіз ойларды алып, оны толық ой елегінен өткізбей, әрекетке баратындар. Оның көзі жұмулы, беті тұмшалаулы, ол біреудің көз жасын көрмейді, мұңын түсінбейді. Қатал. Қандай болса да ақымақтыққа барады. Кесірлі, кереғар бағыттағы діни насихаттармен танысып, шатасуда.
Терроризм мәселесі бүгінде күллі әлемді толғандырып отыр. Лаңкестік актілерден қарапайым халық зардап шегуде. Қазақстандықтар қандай да экстремистердің іс-әрекетін талқылап отырады. Мейлі ол: ұлттық, діни, саяси сипатта болсын[3].

Сондықтан қазір біздің қоғам, әсіресе, жастар арасында адамгершілік пен бейбітшілікті нығайтып, мейірімге толы қарым-қатынасты күшейту үстінде.

Терроризм мен экстремизнің алдын алу мақсатында Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы бірқатар ірі жобаларды іске асырып, жан-жақты ауқымды жұмыстар атқаруда. Атап айтсақ, ең әуелі кадр мәселесін қолға

алып, медреселер ашу арқылы жасөспірімдердің діни сауаттылығын арттыруда. Бүгінгі таңда дін қоғамның ажырамас бөлшегі. Рудный қаласының «Нұр» мешітіне баратын жастар саны да көп, әсіресе, жұма намазына. Мен өз басым, айдалада біреуден дін туралы мәлімет алғанша, өзім барып, мешіт имамымен сөйлесіп, өзімді мазалайтын сауалдарға жауап аламын. Ол тек менің діни сауаттылығымды арттыра түседі деген ойдамын. Ал дін адамды жаман жолға итермейлейді деген ол теріс пікір. Ондайға баратындар ойы таяз, ғаламтордан мәлімет алғандар ғана деген ойдамын. Күш қолдану, кісі өмірін қию-қай дінге де жат озбырлық. Экстремизм мен терроризмнің табиғатын ешбір діннен де, ешбір ұлттан да іздеудің қажеті жоқ. Жалпы діни сауаттылық-саяси тұрақтылық кепілі.

Көп этносты және көпконфессиялы Қазақстан халқының бірлігі – абсолюттік құндылық және барша ұрпақтың міндеті – осы құндылықтарды қорғау және елді көркейту жолында оны дамытып, орнықтыра түсу.

Елбасының этносаралық және конфессияаралық келісімінің теңдессіз үлгісі жас ұрпақтың толеранттылығын қалыптастырудың, олардың этностық және діни ерекшеліктерді түсіністікпен қарауының және құрметпен қабылдауының негізіне айналуы керек. Мәдениеттер, діндер мен өркениеттер диалогының түйіскен орны, Шығыс пен Батыс арасындағы көпір болып табылатын елдің жастары басқаларға қарағанда бейбітшілік пен келісім мәдениетін таратуға мүдделі болуы тиіс.

Жұмыссыз жүрген жастар болса, адаспай еліміз жастар үшін жасап жатқан бірқатар жастар бағдарламалары мен бастамаларына қатысуын сұраймын. Атап айтсақ, «Жастар практикасы», «Жасыл ел», «Дипломмен ауылға!», «Жастар кадрлық резерві», «Мемлекеттік қызмет мектебі», «Жастар - Отанға!» іске асырылуда, олар мол қоғамдық оң резонансқа ие.

Тарихқа көз салатын болсақ, адам баласы жаралғалы бері әлемдегі дәстүрлі діндер басылары мен түрлі діндер өкілдері бір шаңырақ астында, бір үстел басында ешқашан бас қоспаған екен. Осынау қиын шаруа Н.Ә.Назарбаевтың қолынан келді[4]. Бүгінгі күнге дейін Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшылрының бес съезі өтті. Осы жиындар қазіргі заманның аса өзекті мәселелерді: діндер мен мәдениеттер арасындағы келіспеушіліктерді түрлі халықтар арасында бейбітшілік, өзара түсіністік пен әріптестік орнату арқылы ғана еңсеру мүмкіндігінің көрнекті үлгісіне айналды.

Қазақстан тәуелсіздігін алғаннан бері бізге әр түрлі діни уағыздаушылар, миссионерлер ағылып келе бастады. Қазақстан қалыптасу кезінде осындай қайраткерлер қазақ халқының қонақжайлылығымен бізге ене бастады. Бірақ олар діни наным сенімдермен бірге қауіпті ойлар да кіргізе бастады.

Білім ордаларында «Діни экстремизм және интернет» акциясы, «Қазіргінің батырлары» патроиттық баяндамалар конкурстары, діни экстремизм мен терроризмді алдын алу үшін дөңгелек үстелдер мен құқық қорғау органдары өкілдерімен кездесулер ұйымдастырылады, сонымен қатар, діни көзқарастарды анықтау үшін студенттер мен оқытушылар арасында сауалнамалар жүргізіледі, «Жалған дін-ұлт болашағына төнген қауіп» тақырыбында флешмоб, діни

сауаттылықты арттыру үшін «Экстремизмге жол жоқ» тақырыптық лекциялары жиі өткізіліп тұрады.

«Діни сенім және діни бостандық туралы» алғашқы Заң 1992 жылы қабылданды. «Дінтану» пәні 2010-2011 оқу жылынан бастап енгізіле бастады. Ол жастарға діни білім, діни тәрбие береді.

Колледж жастары арасында жүргізілген сауалнама бойынша шет елге шығып, теология оқу орындарында оқығысы келетін жастар жоқ. Ғаламторда экстремистік сайттарға кіретіндер болмады.

Елімізде 3,5 мыңға жуық діни бірлестіктер мен 18 конфессия бар және олардың бәрі Конституция алдында тең[5]. Діннің атын жамылып, ел ішіне іріткі салып, түрлі алауыздықтар тудырғысы келетіндер қоғамымызда бар. Бұл жағдаят қазіргі таңда күн тәртібіндегі өзекті жайттардың бірі болып тұр. Бұл мәселе тек біздің елге тән емес. Ол бүкіл әлемді толғандырады. Діни экстремизм мен терроризм өзінің ауқымын кеңейте түсті.

Дін. Ислам. Қоғам. Ажырамайтын ұғымдар. Қазіргі күні жағдай өзгеріп, қазақстандықтар ел бірлігін, тыныштығын бұзуға бағытталған жат ағымдардың етегінде еріп кетуде. Адам өмірге басқа біреудің өмірін қию үшін келмейді. Бұл ұғымды әр адам жастайынан санасына сіңіру қажет. Отан өз жеріне, оның тарихына, мәдениетіне, онда тұратын халыққа, мерекелері мен күнделікті тірлігіне, мемлекеттік нышандарына деген айрықша тұлғалық қарым-қатынас қалыптасатын отбасыдан басталады. Сондықтан Отан деп жүрегі соққан, әрбір Қазақстан Республикасының азаматы өз Елін, жерін сүюі қажет.

Жастардың санасына патриотизм – өзің, отбасың және біздің Отанымыз үшін ұлы жауапкершілік екенін сіңіру ерекше маңызды болып табылады.

Қазіргі кезеңнің бір ерекшелігі-адамшылық, азаматтық, жауапкершілік сияқты қасиеттер сынға түсуде[7]. Өмір адамға бірақ рет берілгенмен де, адам өзі өмір сүрген кезеңдегі уақытын таңдай алмайды. Адам адам болғалы жақсылық пен жамандық, ізгілік пен зұлымдық, адалдық пен арамдық, шындық пен өтірік, дарын мен дарынсыздық жарыса ғұмыр кешіп келеді.

2016 жылғы 5 қазанда лаңкестік пен экстремизмге қарсы заң жобасы мақұлданды. Мысалы, Ақтөбеде болған оқиғадан кейін 7 радикалдық топтың лаңкестік жасамақ болған әрекеттері дер кезінде құрықталды[8].

Қазіргі заманғы қарулы қақтығыстардың қай-қайсының да ар жағында дүниеқоңыздық, ақша мен есірткі тұратыны белгілі. Соған орай саяси тойталастар, терең мүдделер соқтығысынан әр түрлі топтардың алыс-жақын мақсаттарының құлағы қылтиып шыға келеді. Содырлық жолға түскендер – адасқандар. Ондайлар қылмыс жасамай тұрғанда адал жолға тартуымыз шарт.

Алып Еуразия құрлығын сенім, дәстүр, ашықтық және төзімділік сынды жалпы құндылықтарға негізделген ортақ кеңістікке айналдыру өз қолымызда.

Әдебиеттер тізімі:

1. tengri.kz.[1]
2. «Егемен Қазақстан тарихы: Тәуелсіздікке 20 жыл, Раритет, 2011

3. Н.Назарбаев «Халыққа арнау» «Күлтегін» баспасы 2007ж[4].
4. Ә. Дербісәлі 2007ж Атамұра[3], [5].
5. «Егемен Қазақстан» 2016ж 6 қазан[8].
6. Серік Әмірғазин «Дін және жауапкершілік» «Фолиант» баспасы, 2002[7].
«Егемен Қазақстан» 2013ж 06.11[2].

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА

Алимгазинова А.М.
ГККП «Костанайский медицинский колледж»,
г.Костанай, Республика Казахстан
E- mail: aigerim94sulukol@mail.ru

Процессы распространения экстремистской и террористической идеологии, прикрывающейся религией, в последнее время практически во всем мире приобретают масштабный характер.

Наша страна является государством, в котором экстремизм не проявился с такой силой, как в сопредельных государствах. Тем не менее, ошибочно полагать, что экстремистские тенденции у нас отсутствуют.

Казахстан в силу своего геополитического положения, обусловленного изменениями внешнеполитической ситуации, в том числе нестабильности в географически близких к центрально - азиатскому региону странах Ближнего и Среднего Востока, оказался на одном из основных направлений борьбы с международным терроризмом.

Экстремизм как реальное явление целенаправленные действия определенных людей имеет место в мировой политике. Как результат процессов глобализации, отзвуки экстремизма и терроризма мы четко ощущаем и в Казахстане. Для распространения чуждых казахстанцам идеологии и политики заинтересованные стороны готовы использовать любую возможность и условия, включая и религиозные предпочтения населения. Религия как один из самых действенных каналов активно используется ими в самом широком масштабе и в разных социальных площадках. Одной из уязвимых социальных площадок на сегодня является молодежная среда.

На сегодняшний день остро стоит вопрос о распространении экстремистской идеологии среди молодежи. Молодежь в силу отсутствия жизненного опыта и знаний наиболее подвержена влиянию внутренних и внешних деструктивных сил. Проникновение в молодежную среду экстремистских взглядов и идей, провоцирование молодежи на противоправные действия способны нарушить согласие в любом обществе, в том числе и в казахстанском.

В связи с этим, Институтом Генеральной прокуратуры города Алматы совместно с Агентством по делам религии, молодежным крылом «Жас Отан» при поддержке Центра ОБСЕ в Астане был организован форум «Роль молодежи в противодействии религиозному экстремизму и терроризму» с целью профилактики экстремистских настроений среди молодежи.

Если ссылаться статистическим данным, которые были предоставлены на форуме прокурором города Алматы Бериком Асыловым, то можно заметить, что только за 2013 - 2014 годы в Казахстане 718 Интернет-сайтов, пропагандирующих идеи экстремизма и терроризма, признаны незаконными.

За последние пять лет на территории Казахстана задержаны 70 иностранцев, причастных к деятельности зарубежных экстремистских и террористических структур. Имеются факты попадания наших граждан, проходящих обучение в зарубежных теологических заведениях, под влияние экстремистских или террористических структур. Борьба с экстремизмом сложна и специфична. В каждодневной деятельности возникают проблемные вопросы, касающиеся эффективного взаимодействия государственных органов, учебных заведений, молодежи и институтов гражданского общества, которые надо решать сообща [1].

Объектом экстремистских и террористических организаций является не только молодежь, ими могут стать недостаточно грамотные люди, безработные, инвалиды, лиц без определенного места жительства, больные, дети. Нередки и случаи вовлечения в свои ряды и людей с высшей профессиональной квалификацией и научными степенями. Обработка мозгов могут идти в студенческих, рабочих, молодежных общежитиях – везде, где есть свободные уши, слабовольные и заблудившиеся люди.

С первыми проявлениями экстремизма в Казахстане, а именно в Южно-казахстанской области (ЮКО) сотрудники правоохранительных органов столкнулись в 1998 году, когда была выявлена противозаконная деятельность двух граждан Египта и Иордании, распространявших среди молодежи печатные издания экстремистского толка с призывами к свержению существующего на территории РК конституционного строя./1/

Тенденция усиления экстремистских проявлений нашла отражение в деятельности подпольных структурных звеньев религиозно-экстремистской партии «Хизб-ут-Тахрир» - организации, первоочередной целью которой является создание исламского халифата, в который руководство партии включает всю территорию Центрально-азиатского региона, о чем свидетельствуют факты, полученные в ходе нейтрализации ее ячеек в южных регионах республики. Изъятое огнестрельное оружие, боеприпасы, взрывные устройства, листовки антиамериканского и антиизраильского содержания, дают основание утверждать, что планы «тахрировцев» не ограничиваются только религиозной пропагандой [2].

Здесь нельзя не отметить динамику увеличения количества пособников религиозного экстремизма и терроризма из числа граждан

Казахстана.

Согласно статистическим данным с 2008 до 2013 года количество лиц, осужденных за террористические преступления, возросло с 27 до 171, а за экстремистские преступления - с 56 до 168 лиц.

Исходя из вышеизложенного, проникновение экстремизма в Казахстан может идти по отработанной методике:

- создание радикальных исламских организаций и благотворительных фондов;
- распространение религиозной литературы экстремистского толка;
- пропаганда, особенно среди молодежи, идей ваххабизма, оперативно используя имеющуюся идеологию;

В связи с вышеуказанными тенденциями развития экстремизма и терроризма на территории Казахстана нужны меры государственного регулирования данной проблемы, некоторые такие меры в нашей стране уже предприняты:

во-первых, государство присоединилось ко всем двенадцати конвенциям ООН по борьбе с терроризмом.

во-вторых, в Казахстане создан национальный Антитеррористический центр, который призван повысить эффективность межведомственной координации, усилить контроль над соблюдением антитеррористического законодательства и выполнением соответствующих государственных программ.

в-третьих, совершенствуется национальное законодательство. Предусматривается введение судебного порядка идентификации отдельных организаций как экстремистских.

в-четвертых, в Казахстане проводится работа по нейтрализации активной деятельности террористических организаций.

в-пятых, в соответствии с решениями Совета Безопасности ООН в стране налажена система противодействия «отмыванию» денег и финансированию террористических организаций./14/

Немаловажным фактом является принятие законов «О противодействии экстремизму» от 18 февраля 2005 года и «О противодействии терроризму» от 13 июля 1999 года, которые устанавливают основные принципы обеспечения защиты прав и свобод граждан в этой сфере.

Более того, Президентом страны была принята Государственная программа «По противодействию религиозному экстремизму и терроризму в Республике Казахстан на 2013 - 2017 годы». Основными задачами данной программы является:

во – первых, совершенствование мер профилактик религиозного экстремизма и терроризма

во – вторых, повышение эффективности выявления пресечения проявлений

в – третьих, религиозного экстремизма и терроризма,

совершенствование системы мер минимизации и ликвидации последствий экстремистской и террористической деятельности [3].

Что касается мер профилактики экстремистского настроения среди молодежи, то хотелось бы предложить разработку научно – методологической базы государственных органов по противодействию террористическим и экстремистским течениям, следует наработать практику проведения информационно – разъяснительных работ среди школьников и студентов. Необходимо обеспечить охват обучающихся организаций среднего образования, а также технического и профессионального, высшего образования необходимым объемом знаний о религии для осознанного отношения к окружающей реальности и критического восприятия радикальной религиозной идеологии.

Хотелось бы так же отметить, что важным шагом в борьбе с экстремизмом является трудовое воспитание. Нужно повысить интерес молодежи к труду, обеспечить их занятость. Для осуществления данных мер было бы эффективным использование различных государственных программ таких как: «Программа занятости-2020», «Дорожная карта-2020» и конкретные действия Правительства РК, вытекающие из программной статьи Н. Назарбаева «Социальная модернизация Казахстана. Двадцать шагов к обществу всеобщего труда» [4].

Таким образом, для проведения крупномасштабной результативной работы по профилактике экстремизма в молодежной среде необходимо начать эту работу со школы, с младших классов и продолжить поэтапно: в вузах и в трудовых коллективах. Формы и содержание работы могут быть самыми разнообразными, разноплановыми, с обновлением материала в соответствии с спецификой аудитории и требованием времени. Начиная с изучения основ мировых религии, истории, культуры, права и законодательства с охватом всех других сопутствующих знании о жизни, науке и технологиях, завершая проведением конкретных мероприятий планового и текущего характера.

В заключении хотелось бы отметить, что Казахстан сегодня располагает всеми необходимыми ресурсами для противостояния угрозе экстремизма в любом его проявлении. Однако современный глобальный мир заставляет нас быть бдительными и предпринимать конкретные действия по рассматриваемому вопросу заблаговременно: социальное зло легче предотвратить, чем пожинать его плоды.

Список литературы:

1. Bnews.kz
2. Ж.А.Кадырбаев «Угроза экстремизма в Республике Казахстан» ОҚМПИ, г.Шымкент Казахстан, zhomart_66@mail.ru
3. https://egov.kz/
4. Н.Баймулдин, «Халифат не состоялся» «Экспресс К», №40, 2.04.2005г.

ВОСПИТАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ И МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ У ПОДРОСТКОВ – ВАЖНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Туребекова А.К.
"Школа-гимназия №10 города Рудного" КГУ

Терпение – оружие самых слабых и самых сильных.
Лешек Кумор

Проблема толерантности не нова и тревожит прогрессивных людей не один век. В России вопросами ненасилия занимались Л. Н. Толстой, Н. К. Рерих, Н. А. Бердяев, В. С. Соловьёв и многие другие просветители народа. Более 500 лет назад в Испании был сооружён памятник толерантности как символ дружбы и взаимопонимания народов. В наше время в США, в штате Калифорния, в Лос-Анджелесе, создан музей толерантности, где уникальные интерактивные выставки посвящены двум главным темам: динамике расизма и расовых предрассудков в Америке и истории Холокоста – крайнего примера негуманного отношения человека к человеку. В музее толерантности посетителей знакомят с проявлениями нетерпимости в обычной жизни.

Время движется вперёд: меняется экономический и политический строй, появляются новые достижения в науке и технике, в связи с этим возникают новые науки, научные понятия. Таковым является понятие толерантности. Эта проблема очень значима в данный момент развития нашего общества. И хотим мы этого или нет, но обществу необходимо эту проблему решать. И, конечно, один из путей решения этой проблемы – это образование и воспитание подрастающего поколения. Формируя у подростков терпимость и миролюбие, мы формируем толерантное сознание.

В последнее время в отечественной психолого-педагогической науке и практике появились понятия: «толерантность», «толерантное самосознание», «установки толерантного сознания». Что означает зарубежный термин «толерантность», и какова причина его проникновения в отечественную психологическую науку и школьную практику?

В русском языке существует слово, очень близкое по значению слову «толерантность». Это слово – «терпимость», означающее умение прощать, принимать чужое мнение, быть снисходительным к поступкам других людей. Введение синонимичного, хотя и непривычного на слух понятия «толерантность», было продиктовано совершенно определёнными обстоятельствами.

В научной литературе толерантность рассматривается как уважение и признание многообразия человеческой культуры, отказ от доминирования и сведения этого многообразия к преобладанию какой-то одной точки зрения. Толерантность предполагает готовность принять других такими, какие они

есть, и взаимодействовать с ними на основе согласия. Толерантность не означает индифферентности, комфортности, ущемления собственных интересов. Толерантное самосознание – важная характеристика зрелой личности, имеющей свои ценности и готовой, если потребуется, их защищать, но при этом с уважением относящейся к ценностям других людей.

На вопрос, как мы растим толерантную личность, отвечаем: сообща. Социум для детей – это родители, семья, учителя, сверстники. Какова же роль психолога в становлении толерантной личности? Психолог – это связующее звено между ребёнком и родителями, родителями и школой, школой и ребёнком. Психолог является переводчиком с языка психологии на другие языки. И опытом психологической науки нельзя пренебрегать.

Проблема толерантности особенно необходима при межэтническом, межконфессиональном диалоге.

Межэтнические отношения как один из аспектов социализации личности долгое время не принимались во внимание в практике школьного образования. Это привело к тому, что в современной школе затруднена межэтническая коммуникация, растёт процент негативизма в межэтнических отношениях, снижены показатели этнической толерантности, увеличивается напряжённость в обществе по национальным вопросам.

Проблемы формирования культуры межэтнического общения рассматриваются в различных аспектах, как отечественными, так и зарубежными авторами:

– социологический анализ взаимоотношений подростков с учётом их национальной принадлежности (Р. Ф. Бенедикт, Э. Богардус, Л. Гуттман, А. Кардинер, Р. Линтон, П. К. Мертон) [1; 2; 3; 4];

– этнопсихология общения и межличностные отношения обучаемых (Р. Е. Кемпбелл, Ч. Маккихен, М. Мид, Б. А. Фишер, С. Черри, Дж. Эмин) [5];

– влияние культурного фактора на нацию, её иерархию ценностей, форм общения её представителей (М. Анбер, К. Беледикт, Ж. Буассон, К. Уодингтон, Дж. Хаксли, Р. Харрис) [6];

– проблемы и возможности преодоления расовых и национальных предубеждений и дискриминации в системе образования в условиях многонационального состава обучаемых.

Тревожным фактором служит тенденция к социальным формам протеста среди подростков, что проявляется в создании неформальных объединений, военизированных формирований, молодёжно-подростковых политических организаций экстремистского толка, нацеленных на разжигание этнонациональной розни.

Следует отметить, что особенно подвержено негативному влиянию нестабильных межэтнических отношений подрастающее поколение, которое представляется наиболее сензитивным с точки зрения формирования рефлексивного отношения к «своему» и «чужим» этносам. Новые типы взросления подростков и более выраженное стремление к самоутверждению не

всегда гармонируют с проявляющейся потребностью в приобщении к изменившемуся этническому пространству. В связи с этим формирование этнической толерантности в подростковом возрасте является основой мирного сосуществования этносов в будущем.

Особенности личностного развития подростков достаточно полно изучены в отечественной и зарубежной психологии. Этой проблемой занимались, с одной стороны, Л. И. Божович, Л. С. Выготский, М. Р. Гинзбург, И. С. Кон, А. В. Мудрик, А. В. Петровский, С. Л. Рубинштейн, Д. И. Фельдштейн, Б. Д. Эльконин и другие [7; 8; 9; 10; 11; 12]. А с другой стороны – Ш. Бюлер, М. Кле, Э. Эриксон и другие [13; 14]. Особое внимание данному возрасту уделяется потому, что именно в подростковый период происходят существенные личностные преобразования, характеризующиеся, в первую очередь, становлением Я-концепции, формированием эталона личности и переструктурированием системы личных отношений.

Уделяя внимание формированию этнической установки, как установки на взаимодействие с другими этническими общностями в любой сфере жизнедеятельности и в любом виде – от личностного общения с людьми иной национальности до восприятия явлений и элементов истории, культуры, типов социально-экономического развития, или ещё шире – иных цивилизационных форм, мы формируем межэтническую толерантность. Большинство специалистов по проблемам мультикультурного образования и воспитания выделяют следующие цели среднего звена образования:

а) развитие этнокультурной грамотности детей и учителей (уровня информированности об особенностях культуры этнических групп данного общества или региона);

б) формирование мультикультурной социальной компетентности в ходе учебно-воспитательного процесса, то есть умения взаимодействовать и понимать людей, принадлежащих к разным культурам;

в) акцент на личностное развитие каждого ребёнка, индивидуальный подход к нему как носителю определённой культуры.

XXI век требует новых подходов к проблемам и вызовам, которые порождает жизнь. Нельзя успешно заниматься решением проблем эпизодически. Нужны краткосрочные, среднесрочные и долгосрочные программы.

Долгосрочной целью программы «Формирование установок толерантного сознания и профилактика экстремизма в казахстанском обществе» названо формирование и внедрение социальных норм толерантности, определяющих устойчивость поведения в обществе отдельных личностей и социальных групп в различных ситуациях социальной напряжённости как основа гражданского согласия в демократическом государстве. Среди частных задач упоминаются разработка и внедрение системы учебных программ и тренингов для всех ступеней и форм образования. Значение таких программ и тренингов в сфере формирования толерантности осознаётся на официальном уровне.

В сложных условиях современного мира, утраты духовности, обострения

национальных отношений исключительно важной становится стабилизирующая роль школы как гаранта гражданского мира, сохранения культуры и общественной нравственности. Важной предпосылкой этого является создание в школе ситуации межэтнического согласия и толерантности, направленной на воспитание подростков в духе гуманистического развития общества будущего.

Список использованной литературы:

1. Бенедикт Р. Хризантема и меч: модели японской культуры. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 256 с.

2. Мид М. Взросление на Самоа. Культура и мир детства. Избранные произведения. – М. : Наука, 1988. – С. 88–171.

3. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. – М. :Прайм-Еврознак, 2002. – 448 с.

4. Божович Л. И. Проблемы формирования личности : избранные психологические труды / под ред. Д. И. Фельдштейна. – Москва; Воронеж : Ин-т практической психологии, 1995.

5. Божович Л. И. О культурно-исторической концепции Л. С. Выготского и её значении для современных исследований психологии личности // Вопросы психологии. – 1988. –№ 5.

6. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М. : Педагогика, 1991. – С. 391–410.

7. Эльконин Б. Д. Л. С. Выготский – Д. Б. Эльконин: знаковое опосредствование и совокупное действие // Вопросы психологии. – 1996. – № 5.

8. Кле М. Психология подростка. – М. : Педагогика, 1991. – 176 с.

9. Науменко Л. И. Этническая идентичность. Проблемы трансформации в постсоветский период // Этническая психология и общество. – М., 1997. – С. 76–88

ИСЛАМ – БЕЙБІТШІЛІКТІҢ КЕПІЛІ

Жақияев Қ.Б
Жетекші: з.ғ.м аға оқытушы Адаев О.Ш

Бисмиллаһир – рахманир – рахим. Күллі мадақ бір Аллаға лайық. Алла Тағаланың салауаты мен сәлемі әлемдердің асыл төресі Мұхаммедке, оның әулеті мен сахабаларына болсын!

Ислам туралы жазбас бұрын, ислам келмегенге дейінгі әлемге көз жүгіртсек. Ол туралы сол кезде Хабашстан патшасы Нежашидің алдында сөйлеген Жафар бин Әбу Талиб сол кездегі арабтарды былай сипаттаған: «Әй елбасы! Біз надан ұлттың ішінде жүрген жан едік. Пұттарға табынатынбыз, өлекселерді жейтінбіз, әр түрлі жаманшылықтарға баратынбыз,

туысқандарымызбен қарым-қатынас жасамайтын едік, көршілерімізге жаманшылық істейтін едік, қуатты байлар әлсіз кедейлерді аяусыз пайдаланатын. Алла Тағалаға шүкір арамызда ата-бабасынан танымал қадірлі де, қасиетті, өзде халық арасында абыройлы, әділетті болып Мұхаммед (с.ғ.с) болды» деп баяндаған болатын.[1]

Алла Тағала ол арқылы күллі адамзатты қараңғылықтан жарыққа шығарды, қайғы-қасіретті өшірді, көрсоқырларды көретін етті, адасушыларды тура жолға салды, масайрағандарды мастықтарынан айықтырды. Ол арқылы ізгі пенделерін ластан тазартты, дүнияуи төменгі сатыдан періштелік пәкизат жоғарғы баспалдақтарға шығарды. Ол арқылы һәм оған түсірген соңғы кітабы – Құран Кәрім арқылы мұнара басқан айды ашты, бұлт болған күнді ашты, күпір мен иманның ара-жігін айырып, тайға таңба басқандай айқындап берді. Ислам – қоғамдағы ортақ мақсатқа ұйытатын, ізгілікке үндейтін, адамгершілік құндылықтарды құрметтеуге шақыратын дін. Ислам сөзі «салима», «юслиму», яғни бейбітшілік, аманшылық деген мағынаны білдіреді. Ислам адамдарды бір-біріне жәрдемдесіп, бауырларша өмір сүруге шақырады. Мемлекеттерді дамытуды, адамдардың рух, тән және пікірлеу тұрғысынан еркін өмір сүруін қалайды. Алла Тағаланың бұйрықтарын құрметтеуді, бүкіл тірі жанға мейрімді болуды бұйырады. Сонымен қатар, адам нәпсісінің хайуани және шахуани ластықтардан тазаруын қамтамасыз етуде. Жалқаулыққа, уақытты бос өткізуге тыйым салып, ғылымға, техникаға, өнеркәсіпке, саудаға, егіншілікке, өнерге үлкен мән береді. Діні, отаны, сенімі басқа болған адамдарға күш көрсетуге тыйым салады. Исламның үш негізі: білім, амал (әрекет) және ықыластан тұрады. Яғни, ислам діні туралы білім алу, үйренгендерін жүзеге асыру, жасаған барлық ісін Аллаһтың ризалығы үшін жасау керек. Ислам ғылымы-иман білімі, фиқһ білімі, қалб (көңіл-жүрек) білімдеіне бөлінеді. Мұсылман адам иман білімін Әһли сүннет ғалымдарының кітабынан алады. Амал білімін төрт мазһабтың фиқһ кітаптарынан алады. Әһли сүннет ғалымдары бұл деректерді сахабалардан алған. Ал сахабалар пайғамбарымыздан алған.[2]

Соңғы уақытта ғаламторда, әлемдік БАҚ өкілдері тарапынан исламға қатысты таңылып жатқан қара дақтардың бұл пәк дінге ешбір қатысы жоқ. Қазіргі таңда кей мұсылмандар өздерін ілгеріде өткен сәләф салихтардың іздерімен жүрушілерміз деп күнделікті өмірдегі жүріс-тұрыстарына дейін өзгелерден ерекшеленіп жүруді әдетке айналдырған. Өздерін ақиқат жолында санаған сәләфилік ағым өкілдері (уахабшылар) өз ұстанымдарына қарсы шыққан адамдарды адасушылар деп таниды.«Ас-Салафия» сөзі араб тіліндегі «салаф», «алдыңғы өткендер, бұрыңғылар» яғни «бұрын өмір сүрген бабалар, аталар», сондай-ақ «ізашарлар, жол салушылар, негізін қалаушылар» деген ұғымды білдіреді. Және оларды «алтын дәуір саналған жүз жылдықта» өмір сүрген мұсылман үметінің алғашқы ұрпағының тілегі бір адамдар тобы өкілдерінің ең ізгілері, жақсылары санайды. Мұхаммед пайғамбар (с.ғ.с) өз сахих хадисінде: «Ең қайырлы буын-менің замандастарым. Одан кейін олардың соңынан ергендер. Сосын бұлардан кейін келгендер» деген. Мұхаммед пайғамбардың бұл хадисіндегі «ең қайырлы буын» деген атқа ие болған алғашқы үш буынды

араб тіліндегі «салаф» деп атайды. Сәләфизмнің негізі сонау 1143 жылы Таяу Шығыста Нажд жерінде бастау алады. Бірақ, ол уақытта сәләфизм идеологиясы «сәләфизм» деп танылған еді және халықтың санасына аса қатты әсер ете қоймаған болатын. Бертін келе 1206 жылы ибн Таймияның қолдауымен «сәләфизм» идеологиясы қанат жайып, халықтың арасына кеңінен тарай бастады. Ибн Таймия дінге енгізген барлық жаңалықты «бидағат» деп жоюмен болды. Сондай-ақ Мұхаммед (с.ғ.с) пайғамбардың және ізгі әулие-әнбилердің қабірін зиярат етуді ширк амалына теңеп, одан сақтандыру жолдарын жүргізді. Бұдан сорақысы ибн Таймия бүкіл әлемнің Жаратушысы болған Құранда сипатталған Алла Тағалаға қатысты аяттарға өзінше түсінік беріп, жаратылыстың сипатын беруден тайынбады. Бұл бағытта діни көзқарасы қалыптасқан мұсылмандарды «сәләфизм жақтаушылары» деп атады. Сәләфизм жақтаушылары бұдан бөлек пайғамбардың (с.ғ.с) туған күнің атап өтуді және әр намаз уақытындағы азанда Мұхаммед (с.ғ.с) есімі ескерілгенде оның артынан «салауат» айтуға үзілді-кесілді қарсы шықты. Арада шамамен 600 жылдай уақыт өткеннен кейін Нажд жерінде Мұхаммед ибн Абдул Уahhаб дүниеге келді. Ол алғашқы діни білімді Мәдина қаласында алған. Оның әкесі мен Сүлеймен есімді ағасы халықтың арасында жақсы танымал діни сауатты тұлғалар еді. Алайда бертін келе ол екеуі Абдул Уahhабтың көзқарасына қарсы шығып, халықты оның сонынан ермеуге үндеді. Дегенмен, халық арасында діни сауаты төмен мұсылмандар Абдул Уahhабтың жолына ілесіп, шырмауына түсті. Абдул Уahhабты қолдаушылар «уahабилер» атымен көпке танылыпмұсылмандар арасында бүлік тудырды. Өздерімен санаспағандарды түгелдей кәпір деп айыптай бастады. Осыдан кейін ислам ғұламалары уahабшыларға қарсы: «Ол (Абдул Уahhаб) адасқан және кім оның соңынан ерсе адасары сөзсіз» деп пәтуа шығарды. Алайда, Абдул Уahhаб дегенінен қайтпай өзінің бағытын таухидқа негізделген бірден бір тура жол деген ұстанымен одан әрі насихаттай берді. Оның ойынша, 600 жыл бойы мұсылмандар ширк былығына батып келген. Сонымен қатар, Абдул Уahhаб исламды қайта жанартамын деген мақсатпен мүшриктерге айтылған Құран аяттарын өзіне қарсы келген мұсылмандарға тиістіріп айта бастады. Мәселен: «Ахқаф» сүресінің 5-ші аяты: «Алладан өзге қияметке дейін өзіне жауап бере алмайтын біреуге табынғаннан кім асқан залымырақ? Әрине табынғандары олардың жалбаруларынан хабарсыз», «Юнус» сүресінің 106-шы аяты: «Алладан өзге саған пайда, зиян келтіре алмайтын нәрселерге жалбарынба. Сонда егер оны істесең, онда күдіксіз сен залымдардан боларсың», «Раъд» сүресінің 14-ші аяты: «Шынайы тілек Аллаға тән. Олардың Алладан өзге тілегендері, оларға ешбір жауап бермейді». Осы аяттарға байланысты Абдул Уahhаб: «Кімде кім пайғамбардан (с.ғ.с) немесе өмірден өткен басқа да ізгі әулие-әмбилерден шапағат сұрайтын болса ол жоғарыда айтылған аяттарға лайықты адам болып қалады» деді.Сонымен қатар, Абдул Уahhаб намазда айтылған азанда Мұхаммед (с.ғ.с) есімі аталғанда оған дауыстап салауат айтуды қате санап, оны Аллаға серік қосушымен теңеді. Осындай көзқараспен уланған бір уahабшы Дамаск қаласының мешітінде азан айтылып Мұхаммед (с.ғ.с) есімі ескерілгенде

мешіт жамағаты дауыстап пайғамбарға (с.ғ.с) салауат айта бастағанда, жамағатқа қарсы шығып «Азан уақытында салауат айту – харам» деген үкім айтып мешітте дау шығарады. Бұл оқиға сол уақытта бас мүфти Әбу Юсур әл-Абидиннің құлағына жетіп Шам өлкесінде сәләфилердің көсемі болған Наср ад-Дин Албаниді шақыртады. Сонда мүфти Албаниға: «Бұдан былай мұсылмандардың тыныштығын бұзатын дәрістерді тоқтат. Егер бойсұнбай бұлай жалғаса берсе елден қуыласың» деп ескерту жасайды. Абдул Уahhаб бұл ескертуге құлақ аспай Дириъия жерінде діни дәрістерін беруді жалғастыра берді. Ол Дириъиядағы мешітте әр жұма күні мінберге шығып былай дейтін: «кімде кімпайғамбарға (с.ғ.с) тауассул жасаса кәпір болады». Мұндай бауырының шектен шыққанына төзе алмаған ағасы Сулейман: «Исламның неше негізі бар Мухаммад?» - дейді. Ол «бесеу» дейді. Сулейман: «Сенде ол алтау, алтыншысы кім саған ермесе ол мұсылман емес, алтыншы негізі осы» деді. Бірде бір танымал ғалым кісі Абдул Уahhабқа келіп: «Егер сен сенімді деп таныған бір кісі саған келіп «пәлен таудың түбінде мың әскер келіп сенің басыңды алмақшы» Десе, сен оның айтқанына сенесің бе? Дейді. Абдул Уahhаб оған сөзсіз сенетінін айтады. Ғалым кісі: «Егер сен сол мың әскрдің бар-жоғын анықтау үшін сол таудың түбіне мың әскер жіберіп, олар саған келіп бірауыздан онда ешқандай әскердің жоқтығын айтса, кімге сенесің?» дейді. Абдул Уahhаб бұл жолы көпшіліктің айтқанына сенетінін айтады. Сонда ғалым: Бүгінгі барлық ислам ғұламалары және бұған дейін де өмірден өткен ғұламалар бірауыздан дұрыс деп ұстанған ислам жолын даттап сен бір өзің келіп оларға қарсы шығудан қорықпайсың ба? Бұл жерде көпшіліктің ұстанған діні дұрыс па әлде жалғыз сенің жолың дұрыс па? дегенде Абдул Уahhаб үнсіз қалады. Абдул Уahhаб өзін ислам дінін жаңартушы ретінде екінші тұлға санайтын. Себебі ол «XII ғасырда мұсылмандар ширк амалдарын жасауда қатты адасты. Сол уақытта олардың көзін ашу үшін таухидтің негізін білген ибн Таймия келді» деген. Бұл адам басқа сектанттар секілді өзінің жолына тартқанды адамның білімсіздігіне жіті назар аударды. Ол өзінің тобын өркениеттен алыс шөлде өмір сүретін надан бәдәуилерден құрды. Ол сол кездегі білім орталықтары болып саналатын Кайр, Басра, Куфа, Бағдадқа барып өзінің дағуатына шақырған жоқ. Ол Осман халифатын жек көретін, басқаруға ыңғайлы арнайы бәдәуи топтардан жасақ құрды. Өйткені бәдәуилер пайғамбарымыздың (с.ғ.с) кезінен-ақ өздерінің тұйықтылығымен, қаталдығымен ерекшеленетін. Алла Тағала Құран кәрімде Бәдәуилер, қарсылық және екі жүзділік тұрғысынан қаттырақ. Сондай-ақ олар Алланың елшісіне түсіргендерінің шегін білмеулеріне аса бейім. Алла толық білуші, аса дана.Уахабшылардың негізгі сипаттарына тоқталатын болсақ:

- Ақидадағы (сенімдегі) ауытқу. Олар Аллаға дене, пішін береді. Олардың мұсылман бауырының сенімін анықтау үшін ең бірінші сұрайтын сауалдары «Алла қайда?». Олар Алланың тақтың үстінде аспанда орналасқан, түннің бір уақытында жерге түседі оның қолы, аяғы, жүзі бар деп сенеді.
- Адасуларының бірден-бір көрінісі сенім тұрғысында Ашғари, Матруди ақидаларын адастыға шығарады.

- Сопылықтың барлық түрін жоққа шығарады.
- Исламдағы мәзхабтарды мойындамайды, тек өздерінің ғалымдарын (Ибн Таймия, ибн Абдул Уаххаб, ибн Баз, ибн Усаймин т.б) мойындайды
- Олардың ең маңызды болған мәселелердің бірі қабірлерге құран оқу, дұға жасау мақсатында зиярат қылумен күрес.
- Тауасудың кез-келген түрін жоққа шығару.

Олардың пайда болу тарихынан тек мұсылмандармен күрес жүргізгенін байқайсыз. Ешуақытта жалпы мұсылмандардың мәселесін көтерген емес. Әлемдегі көптеген мұсылман мемлекеттерінде соғыстарды тоқтатуға өз үлестерін қоспады керісінше басқыншы мемлекеттерге қолдау көрсеткені баршаға мәлім. Ислам терроризм, экстримизммен, сондай-ақ күштеп жаулап алумен түбегейлі байланыспайды. Бұл асыл діннің негізгі құндылықтарына мән бермегеннің, діни сауатсыздықтың белгісі. Әу баста ислам – әлемге тек бейбітшілік әкелу үшін жіберілген соңғы дін. Пайғамбарымыз (с.ғ.с) өзінің сахабаларына былай деп айтқан: Жаумен кездесуді игі тұтпандар, керісінше Алладан амандық сұраңдар. Шынайы мұсылманның табиғатында озбырлық, біреуге күш көрсету секілді жаман қылықтар болмайды деген.[3]

Бүгінде мәзһаб деген ұғымның айналасында неше алуан пікірлер бар. «Мәзһаб дегенді кім шығарған?», «Мәзһабтың қажеті бар ма?», «Онсыз да дін Исламды ұстана беруге болмай ма?» деген секілді бірталай сауалдар елі ішін шарлап жүр.Мәзһаб – жол, бағыт, көзқарас деген мағынаны білдіреді. Алайда ол ерігіп отырған біреудің «дінде бір жол салайын» деп ойынан шығара салған ісі емес. Мәзһаб – ол Алла Тағаланы құлдарына деген рақым-мейірімінің көрінісі. Мәзһаб ардақты Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) мақтаған Исламдағы алғашқы үш ғасырдың бірінде қалыптаса бастаған.Шариғатта «мәзһаб» деп арнайы тәсілдер, ережелер арқылы Құран мен сүннеттен шығарылған үкімдер мен көзқарастар жиынтығын айтады. Әр мәзһабтың басында мүжтаһид имамдар тұрады. Мүжтаһид «ижтиһад» деген сөзден туындайды.Ижтиһад дегеніміз – ғалымдардың белгілі бір мәселеде құран, хадис, ижмағ, қиас секілді шариғи қайнаркөздерден діни үкім шығаруы. Мысалы, Ханафимәзһабының имамы Әбу Ханифа Нұғман ибн Сәбит Құран мен Сүннетті әбден зерттеп-зерделеп шығып «Намаздың мынадай парыздары бар. Оларды орындамасаң намаз дұрыс болмайды» деген үкім шығарады. Содан соң негізгі қайнар көздерді тағы да қарастыра келе «Намазды бұзатын жағдайлар мыналар» деген қорытынды шығарады.Міне, осы секілді намаз бен оразаға, зекет пен қажылыққа, құрбан шалуға, өзге де барлық құлшылықтарға қатысты үкімдер, ереже-қағидалар шығарылады. Бұлардың бәрі де, әрине, мүжтахид имамның өз ойынан шығарылмайды. Құран мен Сүннетке сүйеніп барып алынады. Бұл жерде басын ашып кететін нәрсе мәзһаб имамдары жай бір қатардағы мұсылмандар емес еді. Олар қарапайым мұсылмандар былай тұрсын, өз дәуірлеріндегі барлық ғалымдардан оқ бойы озық тұрған заңғар тұлғалар болған. Бүгінгі таңда ғылыми институттар мен академиялардың жұмыстарына арқауболып жүрген барлық исламиілім-білімдерді олар өз бойына жинай алған. Олар Құран, тәпсір, хадис, шариғат, ақида, араб тілі мен әдебиеті, қисын, Ислам тарихы секілді сан-

салалы пәндерді толық меңгерген энциклопедист ғалымдар еді.Айталық, Әбу Ханифа қасиетті Құранның бүкіл аяттарын түп-түгел жатқа білген. Сонымен қатар 500 мың хадисті жатқа білген деген дерек мәлім. Оған «имам Ағзам» яғни ұлық имам деген атақты халық тегіннен тегін бере салмаған. Ел оның сондай терең білімін бағалаған. Ал қазір кейде «Әбу Ханифа деген кім екен? Ол да бір пенде емес пе? Сондықтан Құран мен Сүннет тұрғанда оның айтқанымен жүремін деу надандық» деп ақылсынып жүргендерді кездестіріп қаламыз.Рас, негізгі шариғат біреу және ол өзгермейді. Бірақ кейбір тармақ мәселелер бойынша түрлі мәзһабтардың пайда болуы заманның да, адам табиғатының да қажеттілігі еді. Мысалы, Аллаға сену, дәрет алу, намаз оқу, ораза ұстау секілді негізгі шариғатта ешбір мәзһабта айырмашылық жоқ. Барлық мұсылман дәрет алады. Бастарына мәсіх тартады. Алайда басқа мәсіх тартудың көлемі жағынан мәзһабтар арасында өзгешіліктер байқалуы ықтимал. Ханафида шаштың төрттен біріне мәсіх тартылса, Шафиғида шаштың кішкене бір бөлігіне су тисе жеткілікті. Ал имам Ханбали мен имам Мәликимәзһабтарында басты түгелдей мәсіх ету парыз. Мысалы, мұсылмандардың бәріне Мәлики мәзһабындағыдай дәрет алғанда бастарына түгелдей су тигізіп мәсіх тарту парыз болғанда, солтүстік полюске жақын аймақтардағы намаз оқушыларға қыстың аязында күніне бес уақыт дәрет алу қиынның қиыны болар еді. Шафиғи мәзһабы - олар үшін үлкен жеңілдік. Сондықтан болар, ардақты Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Ғұламалардың пікір қайшылығы – Алланың рақымы» деген.Иә, аят-хадистерді білу басқа, олардан ереже-қағида мен үкім шығару басқа. Бұл тұрғыдан алғанда, хадис ілімін үлкен дәріхана деп есептесек, ал фақиһ, мүжтаһид ғалымдарды дәрі-дәрмектерді сырқатқа сай етіп таңдап беретін дәрігерлерге ұқсатуға болады.

Мәзһаб ұстану ешқандай адасушылық емес, керісінше, қажеттілік. Ешбір мәзһаб Құран мен хадистен, жалпы Исламнан бөлек жатқан, өз бетінше жол емес. Халыққа дінді ұстануға мол жәрдем беретін жеңіл де, жүйелі ислами жол. Мысалы, имам Ағзам Әбу Ханифа бір сөзінде ижтиһад жасау барысындағы ұстанымы туралы былай дейді: «Алланың кітабындағы үкімдерді аламын. Ол жерден таба алмасам, Расулулланың (с.ғ.с.) сенімді, әйгілі ғалымдардан жеткен сүннетіне сай амал етемін. Одан да табылмаса, саңлақ сахабалардан қалағанымның көзқарасын аламын. Алайда Ибраһим ән-Нахаъи, Әш-Шағби, Хасан әл-Басри, Аталарға келсек, мен де сол кісілер секілді ижтиһад жасаймын» (Әл-Мәкки. Мәнақиб. 1 том, 74-78-беттер)Мұхаммад ибн Абдуллаһ ибн әл Мүнади былай дейді: «Бір кісі имам Ахмадқа келіп: Бір кісі жүз мың хадисті жатқа білсе, оны жұртқа пәтуа беретін фақиһ деп атауға бола ма?» деп сұрады. Имам Ахмад: Жоқ, - деді. Екі жүз мың хадисті жатқа білсе ше? – деді. Тағы да Жоқ, - деп жауап қайырды. Үш жүз мыңға не дейсіз? – деп сұрағын жалғады әлгі кісі. Бұған да жоқ деген жауап берілді. Ал төрт жүз мың хадисті жатқа білген кісіні дәл солай бағалауға бола ма? Міне, сонда имам Ахмад меніңше сондай кісіні жұртқа пәтуа беріп, үкім шығара алатын фақиһ деп атауға болатын шығар дегендей қолымен ишара жасады.Көрдіңіз бе, өмірдің түрлі саласына қатысы бар төрт жүз мың хадисті жатқа білгендерді ғана

мүжтаһид ғалым деп атай аламыз. Ал қазіргі қоғамда ондай ғалымдар бар ма? Ол жағын өзіңіз пайымдаңыз. Ендеше, мәзһаб ұстанудың қажеттілігін осыдан да байқауға болады.Ханафи мәзхабын жаю мен жүйелеуде Әбу Ханифаның шәкірттері елеулі еңбек сіңірген. Олардың арасында имам Әбу Юсуф, имам Мухаммед, Зуфар, Хасан бин Зияд сияқтыең танымал шәкірттері де бар. Кейінгі ғасырлардаәйгілі ханафи ғалымдарынан Тахауи, Кәрхи, Халуани, Сарахси, Бәздауи сынды тұлғаларды атап айтуға болады.

Қазіргі таңда Ирак, Түркия, Орта Азия, Ауғанстан, Кавказ, Үндістан, Қытай, Мысыр, Сирия, Солтүстік Африка елдерінде Ханафи мәзхабы кеңінен тараған. Еліміз аман, заңымыз берік болсың. Жаратқан жаппар иеміз біреудің шекарасында телміріп тұрудан сақтасын.

Ойымды қорыта келе, қазіргі таңда теріс ағымдағылардың көбісін жастар құрайды. Соның ішінде аузынан ана сүті кетпеген жас жеткеншектеріміз қаншама? Бұлардың кетуіне кінәлі ең алдымен ата-ана. Өйткені қазіргі таңда біздің балаларымызды әлуметтік желі тәрбиелеп жатыр десек қателеспейміз. Осының салдарынан біздің балаларымыз тістегеннің аузында, ұстағанның қолында кетіп жатыр. Құрметті ата-ана балаларымыз жақсы болып өссін десеңіз ең алдымен олардың тәрбиесіне мән беріңіз, оларға кез-келген саладан мағұлмат бер білейік. Оларға уақытында насихат айтыңыз, біліңіз егер сіз бүгінгі күні насихат айтпасаңыз, ертеңгі күні оған үш қайнаса сорпасы қосылмайтын біреу уағыз айтып өзінің көлеңкесіңде ала кетеді. Сол кезде ішіңізді өкініш кернеп, қолыңызды мезгілінен кеш сермеп жүрменіз.

Мұсылман терроршы, терроршы мұсылман бола алмайды. Еліміз аман, заңымыз берік болсың! Жаратушы Жаппар Иеміз біреудің шекарасында телміріп тұрудан сақтасын.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қарабиық Осман. Ислам діні және өзгертілген діндер мен топтар (секталар) – Алматы, 2011. 40-50бет
2. Шейх ӘЛИ ЖҰМА, Мысырдың экс-мүфтиі. E-Islam.kz
3. ҚМДБ ресми сайты

СУЩНОСТЬ И ПРИНЦИПЫ МОЛОДЕЖНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ

Шевченко Л.Я.
Назарова С.В.
Костанайский государственный педагогический институт, г. Костанай
Республика Казахстан
sveta_nzr@mail.ru

Государственная молодежная политика - это деятельность государства по созданию социально-экономических, правовых, организационных условий и гарантий для социального становления и развития молодых граждан, наиболее полной реализации творческого потенциала молодежи в интересах всего общества.

Объектом государственной политики являются молодые люди от 14 до 30 лет, молодые семьи и молодежные объединения. На молодежный возраст приходятся главные социальные и демографические события в жизненном цикле человека: завершение общего образования, выбор профессии получение профессионального образования, начало трудовой деятельности, вступление в брак, рождение детей.

Радикальные изменения в социально-экономической жизни обозначили три крупные проблемы, которые в той или иной степени коснулись и молодежи: общее падение среднего уровня доходов населения и снижение жизненного уровня казахстанцев, рост количества безработных, изменение престижа труда.

Общий спад производства в стране, фактический диктат работодателей при найме и увольнении работников, более ранний выход молодежи на рынок труда из-за обнищания многих семей, ужесточение требований со стороны нанимателей к рабочей силе при сокращении расходов на ее подготовку и другие причины привели к тому, что молодежь составляет в настоящее время наиболее многочисленную группу безработных.

Снижение экономической активности молодежи частично можно объяснить общим увеличением охвата средним и среднеспециальным образованием. Причины, побуждающие молодых людей сделать выбор в пользу удлинения срока получения образования, - трудности в нахождении работы, осознание того, что приобретение большого объема знаний и навыков повышает шанс на удачное трудоустройство. С другой стороны, снижение экономической активности в определенной степени объясняется и уходом части молодежи на теневой рынок труда. Небольшая доля молодежи связывает свою деятельность с натуральным хозяйством.

В сложном положении оказалась сельская молодежь. Изменение социального статуса дестабилизирует ее психологию. В результате происходит размывание традиционных норм, мировоззренческих установок, мотивов поведения. В процессе перехода от одного социального уклада (традиционного) к другому (который можно определить как городской или индустриально - урбанистический) то культурное наследие, которое веками составляло едва ли не самое ценное достояние народа, подвергается сомнению. В городе групповые источники информации вытесняются массовыми, что ставит молодого человека перед необходимостью самостоятельного выбора ценностей, формирующих его сознание и поведение. Последствия этого процесса амбивалентны. Сегодня заметны такие явления, как десоциализация, усиление индивидуализма, потребительские и гедонистические ориентации, направленность на материальное потребление, пусть даже самого низкого

уровня, культурная нетребовательность и готовность принять любой культурный эрзац.

Лишь более высокий уровень государственной молодежной политики позволит избежать негативных явлений в молодежной среде. В научной литературе она понимается как деятельность государства по выработке доктрины концептуальных направлений молодежной политики и обеспечению их целостной системой социально-экономических, организационных мер с целью создания социально-правовой защищенности молодого поколения. В то же время правильно проводимая государственная молодежная политика должна создать условия для реализации молодежью права на свободное социальное развитие, творческую инициативу, в соответствии с коренными интересами и склонностями, физическими возможностями, с учетом интересов реформирующегося общества.

Важная роль в разработке и осуществлении молодежной политики на уровне мирового сообщества принадлежит международным организациям, прежде всего Организации Объединенных Наций и ЮНЕСКО. На своей 31-й сессии Комиссия ООН предложила рассмотреть приоритетную тему вовлечения молодых людей в жизнь общества. Международный симпозиум по вовлечению молодежи в жизнь общества состоялся в Толедо в 1990г. На симпозиуме были определены пути и средства решения данной проблемы. Прежде всего, было обращено внимание на необходимость осуществления комплексной национальной политики в отношении молодежи. Симпозиум обозначил условия разработки комплексной национальной политик: четкое определение молодежной концепции в зависимости от национальных условий с указанием роли и места молодежи в обществе и ответственности общества перед нею; анализ положения, потребностей и устремлений молодых людей, оценка и обзор различных правительственных и неправительственных программ и имеющихся средств для осуществления этих программ, их соответствие потребностям молодежи, модернизация и координация; определение приоритетных задач.

Разработка сильной молодежной политики с учетом накопленного опыта и особенностями развития каждого государства. Не исключение в этом плане Республика Казахстан. Основным нормативным правовым документом, регулирующим сферу отношений государства и молодежи в Республике Казахстан, является Закон «О государственной молодежной политике», в котором определены его цели, задачи, направления, а также механизмы государственной поддержки молодежи, ее социальные и политические права. Основными целями государственной молодежной политики являются:

- содействие социальному, культурному и физическому развитию молодежи
- недопущение дискриминации молодых граждан по возрастному цензу
- создание условий для полного участия молодежи в социально-экономической, политической и культурной жизни общества

- расширение возможностей молодого человека в выборе своего жизненного пути, достижении личного успеха
- реализация инновационного потенциала молодежи в интересах общественного развития и самой молодежи.

Реализация государственной молодежной политики осуществляется на нескольких принципах:

Принцип участия: привлечение молодых граждан к непосредственному участию в формировании и реализации политики и программ, касающихся молодежи и гражданского общества в целом;

Принцип социальной компенсации: обеспечение социальной и правовой защищенности молодых граждан, необходимой для восполнения обусловленной возрастом ограниченности их социального статуса;

Принцип гарантий: предоставление молодому гражданину гарантированного государством минимума социальных услуг по обучению, воспитанию, духовному и физическому развитию, охране здоровья, профессиональной подготовке и трудоустройству, объем, виды и качество которых должны обеспечивать необходимое развитие личности и подготовку к самостоятельной жизни;

Принцип приоритета: оказание предпочтения общественным инициативам по сравнению с соответствующей деятельностью государственных органов и учреждений при финансировании мероприятий в области молодежной политики. В рамках этой программы среди приоритетов выделена задача - обеспечить молодежь информацией о ее правах и возможностях в наиболее важных сферах жизнедеятельности. Таким образом, впервые закреплено положение: информационная поддержка является первоосновой социального обслуживания молодежи.

Социальное назначение *систем информационного обеспечения молодежи* определяется расширением ее возможностей для самостоятельных и осознанных действий по защите своих прав и законных интересов, выбору профессии и видов учебы, трудоустройству, организации отдыха, решению бытовых вопросов и т.д. Работа по созданию единой общеказахстанской информационной системы для молодежи ведется несколько лет рядом ведомств совместно с органами по делам молодежи субъектов РК и при участии молодежных и детских общественных объединений, научных коллективов. Впервые в казахстанской практике предусматривается создание обширной системы социальной информации не только для ведомственных целей, но и для самих граждан - молодых людей, их родителей, учителей, исследователей молодежных проблем и т.д. Ведется работа по подключению казахстанских информационных центров к европейской компьютерной информационной сети. С учетом того, что около 70 % молодых людей отмечают нехватку информации при решении своих проблем, развитие информационных услуг для молодежи является одной из важнейших государственных задач в области социально-экономического и культурного развития Казахстана.

Проблематичным остается состав информационных услуг. Современные молодежные и детские объединения не в состоянии самостоятельно решать такую крупную задачу. Тем не менее, перспектива развития системы социального обслуживания молодежи видится в максимальном приближении к такому положению, когда значительная часть этой деятельности будет выполняться молодежными общественными объединениями при поддержке органов государственной власти и местного самоуправления. Это и должно составить важный принцип государственной молодежной политики, а значит, и социальной политики в Казахстане.

Начинается движение в этом направлении и в субъектах РК. Начала формироваться нормативно-правовая база государственной поддержки на региональном уровне *социальных инноваций* молодежных объединений. В целом же пока именно на уровне законодательства субъектов РК получает закрепление приоритет информационных услуг в системе социального обслуживания молодежи, что соответствует идеям, составившим концепцию государственной молодежной политики в РК. В программе «Молодежь Казахстана» есть и другие вопросы, требующие решения: пути решения жилищной проблемы; решение вопросов занятости молодежи; поддержка молодой семьи; развитие системы детского, молодежного и семейного отдыха; поддержка талантливой молодежи и многие другие вопросы.

Всемирная программа действий, касающаяся молодежи, обеспечивает основы политики и практические руководящие принципы для деятельности на национальном уровне и международной поддержки с целью улучшения положения молодых людей. Программа действий нацелена на укрепление национального потенциала и расширение количественных и качественных возможностей для эффективного и конструктивного участия молодых людей в жизни общества.

В процессе реформирования в Казахстане предпринимаются попытки применить опыт зарубежных стран. Появилось осознание того, что значительно дешевле и безопаснее поддерживать эффективную социальную работу, чем содержать огромный полицейский аппарат подавления.

Главный аспект в социальной работе с молодежью делается не на предоставлении необходимой помощи, а на минимальной стартовой поддержке. Тем самым, государство снимает с себя обязательство всемерной опеки, что уменьшает материальные затраты и стимулирует раскрытие способностей молодых людей, их творческих начал посредством развития сети социальных центров.

Итак, основными целями социальной работы с молодежью являются:

- создание системы социального обслуживания молодежи как государственно-общественной целостной системы социально-психологического сопровождения человека
- выявление факторов, обусловливающих развитие асоциального поведения несовершеннолетних и молодежи

оказание экстренной помощи несовершеннолетним и молодежи, оказавшимся в тяжелой жизненной ситуации

- увеличение степени самостоятельности молодых людей, способности контролировать свою жизнь и более эффективно разрешать возникающие проблемы
- достижение такого результата, когда отпадает необходимость в помощи социального работника (конечная цель).

МОЛОДЕЖНАЯ СРЕДА КАЗАХСТАНА КАК УЯЗВИМАЯ ГРУППАДЛЯВОВЛЕЧЕНИЯ В ЭКСТРЕМИСТСКИЕ И ТЕРРОРИСТИЧЕСКИЕ ГРУППИРОВКИ

Кадир А.М.
Евразийский национальный университет им.Л.Н.Гумилева, г.Астана
Республика Казахстан
E-mail: aiguzel_kadir@mail.ru

На сегодняшний день нет единого определения понятий «терроризм» и «экстремизм». Согласно закону Республики Казахстан от 13 июля 1999 года № 416-I «О противодействии терроризму» и 18 февраля 2005 года: «О противодействии экстремизму»:

Терроризм - идеология насилия и практика воздействия на принятие решения государственными органами, органами местного самоуправления или международными организациями путем совершения либо угрозы совершения насильственных и (или) иных преступных действий, связанных с устрашением населения и направленных на причинение ущерба личности, обществу и государству.[1]

Экстремизм - насильственное изменение конституционного строя, нарушение суверенитета Республики Казахстан, целостности, неприкосновенности и неотчуждаемости ее территории, подрыв национальной безопасности и обороноспособности государства, насильственный захват власти или насильственное удержание власти, создание, руководство и участие в незаконном военизированном формировании, организация вооруженного мятежа и участие в нем, разжигание социальной, сословной розни (политический экстремизм). [2]

Т.С. Бояр-Созонович в своей работе «Международный терроризм: политико-правовые аспекты»пишет, что терроризм – крайняя форма экстремизма. [3]

В Казахстане по данным комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры РК на 13 июня 2016 года на 93,1 % возросло количество правонарушений, связанных с созданием, руководством террористической группой и участием в ее деятельности, в январе-мае 2016 года относительно января-мая 2015.[4]В ноябре 2015 года заместитель председателя комитета по делам религий Министерства культуры и спорта РК

Бахытжан Кулекеев, в ходе круглого стола на тему "Радикализация Ислама в Казахстане: мифы и реальность" сообщил, что порядка четырехсот граждан Казахстана вошли в ряды боевиков террористической группировки "Исламское государство" (ИГИЛ).[5] По мнению послаКазахстана, в Афганистане ОмиртаяБитимова за «Исламское государство» в Сирии и Ираке воюют по большей части молодые казахстанцы. [6]

Поэтому на сегодняшний день вопрос защиты молодой среды от присоединения к идеологии экстремизма и терроризма является актуальным. (По закону «О государственной молодежной политике от 7 июля 2004 года», «молодежь - это граждане Республики Казахстан в возрасте от четырнадцати до двадцати девяти лет»[7]).

Для начала необходимо определить причины, по которым молодежь зачастую вовлекается в экстремистские и террористические группировки.Молодежь является переходной и нестабильной социальной группой, которая наиболее уязвима перед негативными тенденциями современности. [8]. Зная эту особенность, вербовщики распространяют фото, видеоматериалы, при помощи которых демонстрируют «безбедную» жизнь. [9].

Одним из инструментов пропаганды становятся социальные сети. По данным Комитета связи, информатизации и информации, более 5 млн казахстанцев пользуются услугами сети Интернет, причем большинство их составляет молодежь в возрасте от 14 до 25 лет.[10]. Несмотря на то, что государственные органы осуществляют мониторинг и блокировку экстремистских сайтов, у пользователей есть возможность попасть под влияние такой пропаганды посредством сайтов с зарубежным доменом.[11].

Поэтому важно бороться с низкой правовой и религиозной грамотностью среди молодого населения. Конференции, круглые столы и беседы, хоть и являются одними из способов информирования, не являются самыми эффективными. Люди в возрасте от 14 до 29 предпочитают получать информацию в развлекательном формате, поэтому, по-моему мнению, антипропаганда экстремизма и терроризма должна идти при помощи кинофильмов, креативной социальной рекламы, баннеров. Также важным аспектом является минимизация безработицы среди молодежного населения.

Еще один инструмент привлечения экстремистами и террористами на свою сторону молодежь – средства массовой информации. Неграмотно освещая тему террористических актов, журналисты невольно могут стать пропагандистами запрещенной идеологии. Рассмотрим пример.

2011 год. 12 ноября. Теракт в Казахстане в городе Тараз.

// Сторонник джихадизма в Таразе убил семь человек// - заголовок новостного портал Tengrinews.kz [12]

В другой статье от 16 ноября 2011 года журналисты данного портала пишут:

//"Солдаты Халифата" прокомментировали теракт в Таразе.

Исламистская группировка "Джунд аль-Халифат" ("Солдаты Халифата") прокомментировала теракт в Таразе, совершенный 12 ноября, сообщается на

SITE Intelligence Group. Обращение экстремистов было опубликовано на интернет-форуме "Шумух аль-Ислам" (форум "Аль-Каиды") 15 ноября. // [13]

В статье журналисты указывают не только названия террористических группировок, но и интернет-форумы, на которых можно прочитать обращения радикалов. Печатая обращения террористов, их угрозы, комментарии журналисты дают им свободную площадку для выступлений. А это самая настоящая пропаганда.

Таким образом, профессионализм подачи журналистами информации напрямую зависит с обеспечением молодежной среды как территории без терроризма и экстремизма. В связи с этим считаю, что в СМИ не должно быть:

1. Демонстрации лиц террористов, их обращения, переговоры, комментариев.
2. Публикаций имен террористов, наименований террористических группировок, форумов.
3. Демонстрации трупов, жертв, атак без предупреждения: «лицам до18 лет, слабонервным, беременным женщинам смотреть не рекомендуется».
4. Ассоциации варварства терроризма с религиями.

Молодежь в возрасте от 14 до 29 лет является наиболее уязвимой перед идеологиями терроризма и экстремизма в силу таких причин, как не полностью сформированные механизмы самоконтроля, многие из них являются частыми пользователями социальных сетей, которые, в свою очередь, являются одним из инструментов вербовки группировок, чья деятельность запрещена в стране. Также молодежная среда наиболее неустойчива перед пропагандой терроризма и экстремизма через средства массовой информации, это связано со спецификой новостного эфира: ведь многие люди смотрят одни и те же новости в одно и то же время. Таким образом, благодаря закрытию каналов передачи информации, пропагандирующей экстремизм, терроризм, ликвидации правовой и религиозной безграмотности среди населения методами, которые будут приниматься и поощряться молодежной средой, а также предоставлению комфортных условий для проживания в стране правительством и государством, вовлечение в экстремистские и террористические группировки молодежи Казахстана будет минимизирована.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан от 13 июля 1999 года № 416-I «О противодействии терроризму». Глава I,статья 1.
2. Закон Республики Казахстан от 18 февраля 2005 года: «О противодействии экстремизму». Статья 1.
3. Бояр-Созонович Т.С. Международный терроризм: политико-правовые аспекты. -Одесса, 1991. – 29С.
4. Галат Ирина. Интернет-журнал Vlast.kz от 13.06.2016. Web-сайт: https://vlast.kz/strana/17753-kazahstan-v-cifrah-statistika-za-13-iuna-2016-goda.html

5. Новостной портал Matrica.kzот 26 ноября 2015 года. Web-сайт: http://www.matritca.kz/topnews/27759-400-kazahstancev-voyuyut-za-igil-bahytzhan-kulekeev.html
6. Интернет-информационно – аналитический портал Islam-today.ruот 20 апреля 2016. Web-сайт: http://islam-today.ru/novosti/2016/04/20/posol-za-igil-vouut-molodye-kazahstancy/
7. Закон от 7 июля 2004 года «О государственной молодежной политике». Глава I, статья 1.
8. Д.А.Исаева. Статья «Преемственность поколений как важный ориентир в молодёжнойполитике государства».
9. Зубов Андрей. Новостной портал 365info.kzот 15 декабря 2015 года. Web-сайт: http://365info.kz/2015/12/kak-kazahstantsev-verbuyut-v-igil-eksperty/
10. Билялова Гульзат в интервью интернет - порталу Islam.kz от 12.09.2015 года. Web- сайт: http://e-islam.kz/ru/news/item/8232-kak-kazakhstantsev-verbuyut-v-sotssetyakh
11. Исабаева Сауле. Общественно-политическая газета «CentralAsiaMonitor» от 11 сентября 2015 года. Web-сайт: https://camonitor.kz/17772-kak-kazahstancev-verbuyut-v-socsetyah.html
12. Информационный портал Tengrinews.kzот 12 ноября 2011 года. Web-сайт: http://tengrinews.kz/kazakhstan_news/video-storonnik-djihadizma-v-taraze-ubil-sem-chelovek-201381/
13. Информационный портал Tengrinews.kz от 16 ноября 2011 года. Web-сайт: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/soldatyi-halifata-prokommentirovali-terakt-v-taraze-201649/

ӘДЕБИЕТ ПЕН ТАРИХ – ЖАСТАРДЫ ДҰРЫС БАҒЫТТАУДАҒЫ НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ

Шамитдинов А. М.
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты
Жеткеші: Мырзағалиева Г. М.
aziz.shamitdinov@bk.ru

Армысыздар, жиналған қауым! Баяндамамды тікелей бастамас бұрын, назарларыңызды қазіргі қоғам мен қоғамдағы идеологияға аударғым келеді. «Қазіргі жастар не істеп жүр және кім болғысы келеді?» өзіңізге осы сұрақты қойыңыз және осы сұраққа байланысты болып жатқан құбылыстарға сараптама жасап көріңіз.

Бесіктен белі шықпай жатқан, ана тілінде әлі бір сөз білмейтін баланың қолында бір-бір ұялы телефон. Сол телефоныңыз балаға һәм әке орнына әке, һәм ана орнына ана. Керек десеңіз, ата-анадан алмайтын үлгі-өнеге мен тәлім тәрбиені сол телефоннан алып жатыр. Өткенде бір мектепке жұмысқа орналасқан танысымнан естіген әңгімем: «Қызық осылар бар ғой, қазақша екі

сөздің басын құрай алмайды, соған қарамай үй жұмысын неге орындамадың деген сұраққа «Вчера в интернет клубе играли с друзьями “Call of duty” деп қояды. Өскен соң кім болады олар, олардан туған бала кім болады?..».

Міне, осы жерден бүкіл мәселе келіп шығады. Бүгін қоғамды дүрліктіріп тұрған жастар арасындағы экстремизм мен терроризм, бұзақылық деген құқбылыстардың қайнар көзі – осында. Құлағының тынышын ойлап алып берген телефоны уақыт өте келе осындай түйіткілді туындататыны ата-аналардың көпшілігін ойландырып тұрғаны шамалы.

Енді сол теріс қылықтар мен теріс қылықтардан келіп шығатын мәселелердің келіп шығу себептерін санамалап шықсақ.

- Біріншіден, діни сауатсыздық. Егер дін жайлы білімі болатын болғанда, ешбір саналы азамат діннің теріс ағымдарына кіріп, құлақ естісе сенгісіз әрекеттер жасамас еді.
- Екіншіден, тарихи сауатсыздық. Тарихта қарасаңыз қазіргі қоғам мәселелері оншалықты ушықпаған. Жер дауы, жесір дауы болса да қоғамның жік-жікке бөлініп деградациялануы болмаған.
- Үшіншіден, қолы бостық. Сөз бар ғой «Қарны тоқтық, жұмысы жоқтық – аздырар адам баласын» деген. Көңілі бөлінетін жұмысы жоқ, артық уайымы да жоқ, бүкіл қажеттілігі қамтамасыз етілген соң, үйде жатып, іші пысып, ғаламтордан әр түрлі керек емес нәрселерді қарайды, оның ішінде құмар ойыныңыз да, әр алуан керек емес қылықтарды насихаттаған жарнамаңыз да бар.

Себеп анық болған жерде шешу жолы да анық болады.

Жастарды дұрыс жолға салып, бағыттаудың бірнеше жолын ұсынамын:

Бірінші саты: үкімет тарапынан халықты діни, сауаттандырудың тиімді механизмі жасалынуы керек. Ол механизмде кез келген діннің әр алуан ағымдары туралы, олардың келіп шығуы, ұстанымдары туралы жалпыға толық ақпарат берудің жолдары маржанды жіпке тізгендей анық та нақты көрінуі керек.

Екінші саты: «Жеті ата» аталатын мемлекет көлеміндегі идеологиялық бағдарламасы оқу орындарында жеке пән ретінде оқытылуы керек. «Жеті атасын белмеген – жетесіз», немесе, «Өткенін білмеген елдің – болашағы бұлыңғыр» деген сөздер ежелден бар, және өзінің дұрыстығын қайта-қайта дәлелдеп келеді.

Жеті атасының жай атын біліп қана қоймай, оны толық биографиясын білуі керек әр адам. Егер от ата-бабасының не істегенін білсе, кімдермен араласқанын, қандай дін ұстанғанын, қалай намаз оқығанын, қандай білім алғанын білетін болса, қазіргі мәселелер туындамас еді.

Аталған екінші сатының екінші бағыты – білім беру мекемелерінде халық ауыз әдебиетін (фольклорді) оқыту мен оған болған тексерісті күшейту.

Үшінші бағыты – БАҚ-қа мемлекет жағынан қадағалау орнату. Киімдеріне мата жетпей қалған бойжеткендер мен бейәдеп жарнамалар, көргенде тұла бойың түршігер атыс-шабыс кинолентаны көрсетіп жалықпайтын телеарналар мен газет-жерналдардың жұмысына жоғарыдан бақылау орнатсақ жөн болар еді

Егер жоғарыда көрсетілген екі саты жүзеге асар болса, үшінші саты өздігінен орындалады. Ал егер осы үш сатыдағы жұмыстар толығымен жүзеге асса жастар арасындағы экстремизм мен терроризм, бұзақылық фактілері азаяры анық.

1. nur.kz ақпараттық порталы
2. Мақал-мәтелдер кітабы

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ ЖАСТАРДЫҢ КӨЗІМЕН

Асан А.С., Турымбетова Т.А.
Руный индустриялық институты, Рудный қ.
Қазақстан Республикасы
E-mail: osaka6@bk.ru

Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады.

Қайсар рух пен қара күшті қару етіп,еркіндік үшін күрескен бабаларымыздың ерлік жолындағы күресі бүгінгі таңда айбыны аспан тіреген тәуелсіздік тұғырын биіктетті.Жұмыр жердің иен бөлігін иемденіп,жер көлемі жағынан дүниежүзі бойынша тоғызыншы орында тұрған Қазақстан Тәуелсіз Республикасы деген атақты бұдан аттай жиырма бес бұрын күллі адамзаттың санасына құйды.

Қазіргі таңда қазақ елі жан-жақты өркендеп, дамып келе жатқан алып елге айналып жатыр. Сондай елдің төсінде өмірге келіп, қазіргі таңда өмір баспалдағынан өз жолын таңдағалы отырған мен сынды перзентке тәуелсіз елімнің болашағы жастар екені,солар жайында ақ қағазбен тілдесу бұйырған сынды.

Жастар еліміздің әлеуметтік, экономикалық және қоғамдық өмірдің барлық салаларына қатыстылығы жағынан алғанда, болашағы зор қоғамның маңызды бөлшегі. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастардың еліміздің жаңару үдерістеріне белсене қатысып келеді. Еліміздің бүгінгі жастары жаңа жағдайда заманауи мемлекеттің жасап жатқан сындарлы

саясатының арқасында алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда.

Басталған мынау бәйтерек жаңа ғасырдан-деп,жаңа даму ғасырынан үлкен үміт күтетін,жастарға бұйырғанын айтады [1].

«Жастар-болашаққа апаратын алтын көпір»,- дейді дана халқымыз. Әрбір өскелең ұрпақ жеке қабілетіне және кәсіби біліміне сай қоғамымызда өз орнын табуы қажет. Біздің әлеуметтік-экономикалық даму жолындағы қарқынымыз, жастардың қоғамдық – саяси өмірдегі ұстанымына олардың ертеңгі күнге деген сенімі мен белсенділігіне тікелей байланысты. Ендігі кезекте тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісі олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық-саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аударуға тиіспіз.

Әрбір қазақ жастары өздерін ұлтжандымын деп ұғынып,ән бойларында ұлттық намысын жоғары қою керек. Еліміздің бейбітшілік аспанында қазақ жастары тәуелсіз елдің айқын мақсаттарымен жігерленіп, тек қана алға ұмтылуға жұмыс жасаймыз. Ел сенімін, үмітін ақтау-жастардың қолында [2].

Жастар саясатының басымдықтары Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаев бастама жасаған «Қазақстан – 2050» стратегиясының түйінді мақсаттарының бірі болып табылады.Ендігі кезекте еліміздің жастарды қолдап ,олар үшін дайындаған және іске асырып жатқан бағдарламаларын атап өтсек:

Бүгінде еліміз өзінің алдына әлеуметтік жаңғыру, үдемелі инновациялық индустрияландыру және экономикалық ықпалдасу бойынша жаңа ауқымды міндеттер қояды. Тәуелсіздіктің 20 жылындағы жетістіктерді бекіте отырып, Қазақстан XXI ғасырдың үшінші он жылдығында әлемнің дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруге ниет білдіреді.

Бұл жағдайларда аға буынның жасампаз істерін жалғастыруға, ұлттық бәсекелестікке қабілеттіліктің деңгейін одан әрі жоғарылатуға, Қазақстанның XXI ғасырда гүлденуі мен әлемдік танылуын қамтамасыз етуге тиіс жастарға үлкен үміт пен жауапкершілік жүктеледі.

Мұндай миссия кәсіптік білімі, дені сау әрі адамгершілігі мол, бәсекеге қабілетті, патриот және әлеуметтік тұрғыдан жауапты жастардың ғана қолынан келеді. Осыған байланысты мемлекеттің басым міндеті мемлекеттік жастар саясатын уақыт талаптарына сай бейімдеу арқылы жастарды Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігінің маңызды факторына айналдыру.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап жас ұрпақтың ойдағыдай әлеуметтенуі мемлекет назарында болды және қала береді.

1994 жылы Қазақстан Бала құқықтары туралы конвенцияны ратификациялады. Қазақстан Республикасы Президентінің 1999 жылғы 28 тамыздағы өкімімен Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы мақұлданды. Кейіннен аталған құжатты Үкімет қабылдаған соң 2001 жылдан бастап бірқатар бағдарламалар, оның ішінде «Қазақстан жастары», «Жастар саясатының 2003 – 2004 жылдарға арналған бағдарламасы», «Жастар саясатының 2005 – 2007 жылдарға арналған бағдарламасы», сондай-ақ Қазақстан Республикасының азаматтарын

патриоттық тәрбиелеудің 2006 – 2008 жылдарға арналған бағдарламасы іске асырылды[5].

Аталған бағдарламалардың бәрі жастардың білім, еңбек және жұмыспен қамту, денсаулық сақтау саласындағы әлеуметтік құқықтарын қамтамасыз етуге, шығармашылық әлеуетін дамытуға, жастарды ауқымды әлеуметтендіру және патриотизм құндылықтарын қалыптастыру үшін жағдай жасауға бағытталған.

«Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы» 2004 жылғы 7 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының қабылдануы жастар саясатын одан әрі іске асырудың институционалдық негізіне айналды. 2010 жылдан бастап жастар саясаты Білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының шеңберінде іске асырылуда.

2008 жылы «Нұр-Отан» халықтық-демократиялық партиясының (бұдан әрі – «Нұр-Отан» ХДП) «Жас Отан» Жастар қанаты I съезінің қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы Президентінің жанынан Жастар саясаты жөніндегі кеңес құрылды.

Мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс шеңберінде жастар ұйымдарының бастамаларын қолдау мемлекеттік жастар саясатының басым бағыттарының бірі болып табылды, өткен 7 жылда оның көлемі 10 еседен астам өсті.

Білім және ғылым министрлігінің құрылымынан Жастар ісі комитеті мен Астана, Алматы қалаларының және облыстардың жастар саясаты мәселелері бойынша басқармаларының құрылуы мемлекет пен жастардың өзара іс-қимыл жасау процестерін жетілдірудің келесі кезеңіне айналды.

Тұтастай алғанда, қазіргі уақытта әлеуметтік-экономикалық жағдайды жақсартуға, болашақ ұрпақтың қалыптасуы мен жан-жақты дамуына арнайы жастар бағдарламалары ғана емес, сол сияқты бүгінде елімізде іске асырылып жатқан білім беруді, денсаулық сақтауды, тілдерді дамытудың, үдемелі индустриялық-инновациялық дамытудың ауқымды мемлекеттік бағдарламалары; «100 мектеп, 100 аурухана», «Балапан», «Бизнестің жол картасы – 2020», «Қолжетімді тұрғын үй – 2020» бағдарламалары бағытталған[4].

Ел тұрғындарының 26 %-дан астамын 14 – 29 жас аралығындағы Қазақстан жастары құрайды. 2012 жылы олардың саны 4,4 млн. адамға жақындады.

Облыс, сондай-ақ республикалық маңызы бар қала тұрғындарының жалпы санынан жастардың ең қомақты үлес салмағы Астана және Алматы қалаларына, сондай-ақ Ақтөбе облысына тиесілі, мұнда 14 – 29 жас аралығындағы жастар 29 %-ды құрайды.

Тұрғындардың жалпы санынан жастардың ең аз үлес салмағы Солтүстік Қазақстан облысына – 22 %, Ақмола, Шығыс Қазақстан, Қарағанды және Павлодар облыстарына – 24 % келеді.

Қазақстан жастарына білім деңгейінің жоғары болуы тән. Жоғары білімі бар жастардың саны соңғы онжылдықта 3 есе, арнаулы орта білімі бар жастардың саны 2 есе дерлік өсті. Жоғары білімі бар ауыл жастарының саны 6

есе, қала жастарының саны 4 есе өсті. Тұтастай алғанда, Қазақстан жастарының 40 %-ының жоғары, аяқталмаған жоғары және арнаулы орта білімі бар.

Соңғы онжылдықта елімізде олардың саны 7 еседен астам өсті. Қазақстан жастар конгресі (2002) және «Нұр Отан» ХДП жанындағы «Жас Отан» Жастар қанаты (2008) сияқты бұқаралық ұйымдарға жастардың шоғырлану процесі жалғасуда. 2005 жылы «Қазақстан студенттерінің альянсы» студент жастардың қоғамдық бірлестігі құрылды.

2011 жылдан бастап «Қазақстан жас депутаттарының қауымдастығы», ал республиканың бүкіл өңірлерінде – жастар мәслихаттары жұмыс істейді. 2011 жылы «Жас Қыран» және «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдерге арналған жаңа ұйымдар пайда болды, олардың басым міндеті патриоттық тәрбиелеу болып табылады [3].

Бірқатар жастар бағдарламалары мен бастамалары: «Жастар практикасы», «Жасыл ел», «Дипломмен ауылға!», «Жастар кадрлық резерві», «Мемлекеттік қызмет мектебі», «Жастар - Отанға!» іске асырылуда, олар мол қоғамдық оң резонансқа ие.

Еңбек және жұмыспен қамту саласында мемлекеттік жастар саясаты жастарды жұмысқа орналастыру, қоғамдық жұмыстарды дамыту және жастарды кәсіптік даярлық пен біліктілікті жоғарылату курстарында оқыту бағдарламаларын іске асыру арқылы жүзеге асырылады.

2011 жылы 15 жастағы және одан үлкен экономикалық белсенді тұрғындардың саны 8,8 млн. адамға жетті. Жұмыспен қамтылғандар құрылымының (8,3 млн. адам) шамамен үштен бір бөлігін (30,5 %) 25 – 34 жастағы адамдар және 14,5 %-ын 15 – 24 жас аралығындағы жастар құрайды. Жұмыспен қамту құрылымында жалдамалы еңбек қала жастарында 78,3 %-ға басым, ауыл жастарында – 40,9 %.

Орта мерзімді кезеңде жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі (2005 жылдан бастап) 13,4 – 4,6 % шегінде (жұмыссыздықтың жалпы деңгейі 8,1 – 5,4 %) болды.

2012 жылы жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі (4,6 %) көп жылдардан бері алғаш рет жұмыссыздықтың жалпы деңгейінен (5,4 %) төмендеді. Жастар жұмыссыздығының деңгейі қалаларда жоғары. 2011 жылы ол 5,6 %, ал ауылда – 3,8 % болды [6].

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап жүргізіліп келе жатқан мемлекеттік жастар саясаты қоғам өмірінде тұрақтандырушы рөл атқарды, жастарға көп кездесетін өмір ағымының қиындықтарын жеңілдетуге мүмкіндік берді, жастардың әлеуметтенуіне жағдай жасады. Еліміздің ертеңі жастар.Болашағы жастар. Туымыздың мәңгі желбіреп тұруыда,ата-бабамыздың арқасында келген ұлан байтақ жерімізді қорғап қалуда осы жастарымыздың қолында. Ал, әрбір отанымызды қорғайтын азаматтың дені сау,келешекке қадамы басым,білімі жоғары болу қажет. Әрине жалындаған жастарымыздың қай салада болмасын бағындырған асулары алған белестері қаншама. Соның ішінде спорт саласына тоқталсақ,биылдың өзінде қанжығамыз қаншама жеңіске майланды. Рас, 2015 жылы әлемдік экономиканы шайқалтқан дағдарыстың

кезекті толқыны етек алып, елді есеңгіретіп тастады. Шикізат пен мұнай бағасы күрт құлдырап, ішкі және сыртқы нарықтағы жағдай күрделене түсті. Алайда, тарих табалдырығынан аттағалы тұрған Жаңа 2016 жылды қарсы алу қарсаңында ескі жылдағы жетістіктерімізді де саралап өткеніміз дұрыс болар. Себебі, еліміз экономика, мәдениет, саясат, спорт сынды салаларда бірқатар алға қойған мақсаттарына қол жеткізіп, өз бағдарын айшықтай түскені белгілі. Соның ішінде, спорт саласында қазақстандықтардың төбесін көкке жеткізген жеңістер де көп болды. Биылғы хандастарымыздың жеткен жетістіктеріне тоқталсақ[8].

Сөз жоқ, жылдың спорт саласындағы жетістіктері жайында сөз қозғағанда ең алдымен «Астана» футбол клубының жеңістері ойға оралады. «Астана» ФК Чемпиондар лигасы аясындағы іріктеу кезеңінде Словениянының «Марибор» командасымен ойнап, сырт алаңда 0:1 есебімен жеңілген болса, есесіне, «Астана Арена» стадионында өткен ойында словениялықтарды 3:1 есебімен ойсырата жеңді. Осылайша, клуб турнирдің үшінші іріктеу кезеңіне жолдама алды. Елордалық команданың кезекті қарсыласы финляндиялық «ХИК» клубы болды. Сырт алаңда «Астананың» «ХИК» командасымен тең ойнап, одан кейін 4:3 есебімен жеңуі ел тұрғындарының қазақстандық футболға қызығушылығын арттыра түсті. Оны осы ойынды тамашалауға «Астана Арена» стадионына жиналған спортсүйер қауымның қарасынан да байқауға болды.

Төрткүл дүние көз тіккен Рио-де-Жанейродағы жазғы Олимпиада ойындары да аяқталды. Елімізден аттанған 104 спортшының 17-сі жүлделі орыннан көрініп, ел мерейін асырды.

Рио Олимпиадасы қазақ спорты үшін Лондондағыдай толағай табысқа толы болмаса да, ірі жетістіктерден кенде болған жоқ. Бәлкім, ел үміт артқан ауыр атлеттер толық құрамда қатысқанда төрт жыл бұрынғы нәтижемізді де басып озар ма едік?... Амал қанша? Бұйырғаны 3 алтын 5 күміс 9 қола медаль болды. Мұны төмен көрсеткіш деп бағалай алмаймыз. Мұның өзі – жетістік! Олай болса, қазақ спортының Риодағы жетістіктеріне қысқаша тоқтала кетейік. Олимпиада ойындарында жанкүйерлер күтпеген нәтижелер қатарына жүзгіш **Дмитрий Баландиннің** жетістігін бірінші болып қосуға болады. Отандасымыз 200 метрге брасс әдісімен жүзуде нағыз ерлік жасады. Әлем жұртшылығы қазақстандық спортшының жетістігіне сене алмай, таңдай қағысты. Тіпті, Дмитрийдің өзі де Олимпиада чемпионы атанғанына басында сенбегенін жасырған жоқ.

Дмитрий Баландин – қазақ спортының тарихында жүзу спортынан Олимпиада чемпионы атанған тұңғыш спортшы. Осыған дейін бұл спорт түрінен отандастарымыз жүлделі орыннан көрінбей келген еді. Дмитрий осының алғышартын жасады. Енді елімізде жүзу Қазақстандық спортшы Риоға дейін де халықаралық жарыстардағы жүлделерден құр алақан емес еді. 2014 жылы Инчхонда өткен Азия ойындарында 50, 100 және 200 метрге брасс әдісімен жүзуде алдына жан салмаған. 2015 жылы Кванджудағы Универсиадада 50 метрге брасс әдісімен жүзуде – алтын, 100 метрлікте қола алған

болатын.спортына мән беріліп, жасөспірімдердің де қызығушылығы артары сөзсіз.

Олимп шыңы осыған дейін қазақ қыздарына бұйырмай келген еді. Риода бұл бақыт бұйырды. Алғаш болып бұл жетістікті ауыр атлет **Жазира Жаппарқұл** бағындырды. 69 келіге дейінгі салмақта Олимпиаданың күміс жүлдесін жеңіп алды. Кейіннен бұл жолды балуан қыз **Эльмира Сыздықова** мен боксшы **Дариға Шәкімова** жалғады.

Лондонда жүлде алған боксшылар **Әділбек Ниязымбетов** пен **Иван Дычко** өз жетістіктерін қайталады. Әділбек Олимпиаданың екі дүркін күміс жүлдегері атанса, Иван екі дүркін қола жүлдегер атанды.

Үш қарғып секіруден төрт жыл бұрын Олимпиада чемпионы атанған **Ольга Рыпакова** Риода қола медаль алды. Спортшының бұл нәтижесіне қазақстандық жанкүйерлер қуанбаса, реніш білдірген жоқ. Себебі Лондон Олимпиадасынан кейінгі аралықта дүниеге ұл бала әкеліп, спорттан біраз уақытқа қол үзген еді. Кейіннен қайта дайындығын бастап, Риода қола медальға қол жеткізудің өзі жеңіспен пара-пар.

Еркін күрестен **Гюзель Манюрова** Олимпиаданың алтынына таласты. Алайда шешуші сында отандасымызға сәттілік жетіспеді. Нәтижесінде екі Олимпиада қатарынан ел қоржынына жүлде салды. Лондонда қола жүлдегер атанған болатын. Ал 2004 жылы Ресей атынан шығып, ол жолы да күміс жеңіп алған еді. Риодағы жетістігінен спортшы сұқбаттарының бірінде:

Ресейге алғысым (көзіне жас алып) шексіз. Олар мені Бейжің Олимпиадасына алмады. Сол үшін көп рахмет. Себебі *Ресейге* ренжіп, мен Қазақстанға кетіп қалдым. Сөйтіп осы елге ғашық болдым. Қазақстанға көшуге түрткі болғаны үшін *Ресейге* алғысым шексіз. Қазақстан– менің Отаным" – деді[7].

Осындай мақтанышқа елімізді бөлеп жүретін жалынды жастарымыз көп болсын. Жастарымыз елімізді қарыштап дамыта берсін!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Егемен Қазақстан газеті
2. Воробьев, Н. П. Спортивные игры. /Н. П. Воробьев, 1973. – 424 б.
3. Sport.kz әлеуметтік парақшасы
4. Беретт, Н. Ю. Энциклопедия спорта, /Н. Ю. Беретт. - М.:1999.- б. 83-85.
5. Қазақ энциклопедиясы
6. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заны. –Алматы 2007
7. Джон, Р. Современный баскетбол. /Р.Джон. - М.: Физкультура и спорт, 1997.- 58 б.
8. Дене шынықтыру және салауатты өмір салты. Оқулық, Алматы; Print-S, 2009-3646 .

ПРОФИЛАКТИКА ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА СРЕДИ МОЛОДЕЖИ

Тоқтамысов С.А.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный
Республики Казахстан
E-mail: toktamysov.s @ yandex.ru
Научный руководитель Султангалиева М.Д.,
ст.преподаватель кафедры ИКиСГД

Терроризм и экстремизм в наши дни очень быстро обхватывает разум плохо образованной, малоинформированной, малопонимающей традиционную религию молодежь таким образом, не вникаясь в суть этих движений затягивается к ним и совершает неисправимые поступки. Но основными целями этих группировок являются:

- нарушение общественной безопасности;
- провокация войны или международных отношений;
- захват или присвоение властных полномочий;
- возбуждение расовой, национальной или религиозной, а также социальной розни, связанной с насилием или призывами к насилии;
- унижение национального достоинства.

Наша цель - ознакомить Вас и уберечь молодежь от воздействия терррроризма и эксиремизма в нашей стране.

Экстремизм - это приверженность в идеологии и политике к крайним позициям во взглядах и выбор таких же средств для достижения определенных целей. Термин означает в переводе "предельный", "критический", "невероятный", "крайний".

Экстремизм – это течение, которое выступает против существующих общин, структур и институтов, пытаясь нарушить их стабильность, ликвидировать для достижения своих целей. Делается это преимущественно силовыми способами. Экстремизм - это не только пренебрежение общепринятыми правилами, нормами, законами, но и негативное социальное явление.

Терроризм – это политика и тактика террора, то есть совокупность особо жестких форм и средств политического насилия, которые используют террористы для достижения своих античеловеческих целей. В истории терроризм довольно широко использовали в качестве средства политической борьбы в светской и церковной жизни.Особенно террор применялся в переходных состояниях общественного и политического развития общества и государства.

Экстремизм и терроризм в любых формах своих проявлений превратились в одну из самых опасных проблем современности, и представляет реальную угрозу национальной безопасности страны: похищение людей, захват заложников, взрывы бомб в государственных учреждениях и общественных

местах и т.д. Поэтому проблема противодействия терроризму и экстремизму – это одна из наиболее важных задач обеспечения безопасности на государственном уровне.

К сожалению, угроза терроризма и экстремизма не обошла стороной и наше государство, на территории Казахстана тоже происходили террористические акты, а в сводках новостей очень часто можно слышать о раскрытии и прекращении деятельности очередной экстремистской религиозной группировки, ознакомимся с тоталитарными организациями, которые запрещены в нашей стране:

- «Аль-Кайда»;
- «Исламская партия Восточного Туркестана»;
- «Курдский народный конгресс»;
- «Общество социальных реформ» (Кувейт);
- «Курдский народный конгресс»;
- «Асбат-аль-Ансар» (Ливан);
- «Братья-мусульмане» (международная);
- «Талибан»;
- «БозГурд»;
- «Жамгаат моджахедов Центральной Азии»;
- «Лашкар-и-Тайба»(Пакистан);
- «Хизб-ут-Тахрир-аль-Ислами» (международная);
- «АумСенрике»;
- «Организация освобождения Восточного Туркестана»;
- «Таблиги Джаманат» (Пакистан);
- «Тарихатшилар».

Формами проявления экстремистских группировок являются: политический, социальный, этнический, молодежный, религиозный, миграционный терроризм.

Конечно же, человек не рождается преступником, террористом или экстремистом это зависит от его образованности, от воспитания и окружаюших его людей и общества. Целью нашего государства является воспитание многостронней и образованной молодежи, как сказал наш великий предок Абай в своем 19 слове: «Адам ата-анадан туғанда есті болмайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды-дағы, сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады. Естілердің айтқан сөздерін ескеріп жүрген кісі өзі де есті болады. Әрбір естілік жеке өзі іске жарамайды. Сол естілерден естіп, білген жақсы нәрселерді ескерсе, жаман дегеннен сақтанса, сонда іске жарайды, сонда адам десе болады…» Перевод: «Дитя человеческое не рождается на свет разумным. Только слушая, созерцая, пробуя все на ощупь и на вкус, оно начинает познавать разницу между хорошим и плохим. Чем больше видит и слышит дитя, тем больше узнает. Многое можно усвоить, внимая словам разумных людей. Недостаточно обладать разумом - только слушая и запоминая наставления знающих, избегая пороков, можно стать полноценным человеком».

В нашей стране очень много делается для того, чтобы оберечь молодежь от незадуманных решений и поступков. Была принята Государственная программа по противодействию религиозному экстремизму и терроризму в Республике Казахстан на 2013 – 2017 годы, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан от 24.09.2013 года №648. Основной целью является обеспечение безопасности человека, общества и государства посредством предупреждения проявлений религиозного экстремизма и предотвращения угроз терроризма.

Несмотря на все принимаемые меры, с каждым годом экстремистская и террористическая деятельность становится все более организованной и в ряды таких группировок под воздействием деструктивных сил вовлекаются новые лица,особенно молодежь. В связи с этим, наша молодежь должна всегда предостерегаться нижеперечисленных правил:

1. Не вступать в диалог с проповедниками, подошедшими на улице;
2. Если вам предложать листовку, брошюру, журнал религиозной направленности, поблагодарите и вежливо откажитесь;
3. Не пытайтесь отстаивать свои религиозные убеждения при встрече с верующими или проповедниками любой религиозной организации;
4. Прежде, чем вы решите посетить собрание какой-либо религиозной организации, посоветуйтесь с родителями, родственниками, просто близкими людьми;
5. Выбор верить или не верить - только ваш, прежде, чем принять решение подумайте, стоит ли? Обдуманное и правильное решение сохранит вам не только душевное здоровье, может быть даже жизнь.

Одним из ключевых направлений борьбы с экстремистскими и террористическими проявлениями в общественной среде выступает их профилактика. Полностью искоренить опасность и угрозу терроризма и экстремизма одними лишь силовыми методами невозможно. Поэтому гражданское население также должно подключиться и принимать активное участие в борьбе за общественный покой.

Принятие программы по борьбе с терроризмом и экстремизмом решение своевременное и абсолютно необходимое. Основной упор должен делаться именно на профилактическую работу среди молодежи и широкого круга населения, скоординированную между государственными органами, религиозными и общественными организациями. Принятая программа является документом способным объединить все усилия и направить их на предотвращение и профилактику причин, приводящих людей в террористические и экстремистские организации.

Сделаем обзор законодательной базы Республики Казахстан о противодействии экстремизму.

С момента обретения независимости в Казахстане проводится взвешенная государственная политика в области межконфессиональных отношений. Конституция Казахстана утверждает равенство всех граждан страны независимо от их этнической или религиозной принадлежности. Культура

и духовное наследие всех этнических групп в нашей стране рассматриваются как общенациональное достояние. За годы независимости в государстве создано правовое поле, регулирующее вопросы религии. В 1992 году был принят закон «о свободе вероисповедания и религиозных объединениях». Этот закон предоставляет гарантии свободы деятельности верующих всех конфессий.

Одним из самых распространенных видов экстремизма является религиозный экстремизм. В последнее десятилетие этот термин употребляется все шире, под ним понимается агрессия, исходящая от религии. Однако этот термин концептуально противоречив: религия по своей сути не может нести агрессию, ни одна истинная религия не призывает к насилию и не оправдывает теракты. Экстремисты и террористы лишь прикрываются религиозными лозунгами. А на самом деле преследуются политические цели. Экстремисты добиваются захвата власти, создают атмосферу страха и бессилия.

К сожелению, экстремизм и терроризм в нашей стране последние годы начало активно проявляться и поэтому наше государство принимает такие законы пресечения мер террористических и экстремистических группировок.
В Казахстане активно начали бороться с террористическими и экстремистскими группировками, но несмотря на это террористам удается совершать некоторые террористические акты, как произошло в Актобе летом 2016 года. Теперь наша страна приняла активные меры пресечения и ввели уровни террористических угроз «желтый» «оранжевый» и «красный» (слайд №5).

Таким способом, государство предупреждает граждан РК об угрозах со стороны террористов.

Чтобы противодействовать террористическим актам ,мы должны всегда прислушиваться тому, что написано в законодательстве РК. Противодействие

общественному терроризму можно добиться многими способами и государство эти меры использует, общественные организации и учебные заведения должны предпринимать необходимые меры например: организация массовых спортивных мероприятий, флэш-мобы, которые стали популярны в нашей стране и многое другое. Это все можно сделать, чтобы молодежь не увлеклась разными интернет-играми и не употребляла спиртные напитки и не стали наркоманами. Для реализации всего этого нужно подтягивать молодежь и заинтересовать, чтобы их жизнь стала более интересной и позитивной.

В заключении хотел бы обратиться к молодежи, большую часть , которых составляют такие как я - студенты, мы будущее нашей страны, и мы должны всегда думать глобально и идти вперед добиваясь своих поставленных целей. Как подчеркнул Лидер нашей наций Н.А.Назарбаев: «Наша молодежь должна верить в будущее, трудиться ради будущего, получать высокое образование, квалификации, чтобы быть в ногу со временем, с обновлением всего мира, экономики и всего, что есть у человека на свете».

Список литературы:

1. «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Послание Президента РК Н.А.Назарбаева народу Казахстана, газета «Егемен Казахстан», январь , 2014 год.

2. Құнанбаев А., Шығармаларының 2 томдық жинағы. – Алматы: Жазушы -Т.2, Өлеңдері, қара сөздері мен аудармалары. - 2005 - 336б.

3. http://e-islam.kz/ru/ - официальный сайт религии Ислам в РК.

БІЛІМДІ ЖАС – БОЛАШАҚ КЕПІЛІ: ЕЛБАСЫ САЛҒАН САРА ЖОЛ

Асқар Әли
Көлік, көліктік техника және технология
мамандығының 1-курс студенті
Ғылыми жетекшісі: Сейтказиева Айгуль Жумабековна

“Мен сөзімді, әсіресе, жастарымызға арнағым келеді...
Сендердің азат ойларың мен кемел білімдерің – елімізді
қазір бізге көз жетпес алыста, қол жетпес қиянда
көрінетін тың мақсаттарға апаратын құдіретті күш”[1].
Н.Ә. Назарбаев

Бүгінгі таңда, еліміздегі азаматтық қоғамның дербес, белсенді және жауапкершілігі мол бөлшегінің бірі – жастар. Ал, мемлекеттің дамуы, ел келешегінің кемелденуі білімді жастардың қолында екені даусыз. Бұл орайда, жастардың білім алуына мемлекет тарапынан орасан зор қолдаудың көрсетіліп жатқаны баршаға мәлім. Мемлекет басшысы жылдағы дәстүрлі Жолдауларында, сондай-ақ сан түрлі жиындарда, басқосуларда жастарға

айрықша назар аударады. Әсіресе, жастардың білім алуы, ғылымға ден қоюы сияқты мәселелер назардан тыс қалған емес. Еліміздің келешегінің кемел болуы, гүлденіп, өркендеуі қазіргі жастарға, олардың білім деңгейі мен бәсекеге қабілеттілігіне тікелей байланысты. Қазір жаһандану дәуірінде интеграциялық процестер қарқынды даму үстінде. Сондықтан ұлттық білім саласы әлемдік білім кеңістігіне кірігусіз дербес дами алмайтынын бүгінгі қоғам дәлелдеп отыр. Жаңа ғасырдың шынайы кілті саналатын сол жаһандану білім саласына мықтап еніп, соның негізінде әлемдік экономиканың интеграциялануы, жаңа ақпараттық технологиялардың пайда болуы кең қанат жайды [2]. Сол себепті де Ұлт Көшбасшысы білім берудің жаңа сапасына көшуді тапсырған болатын.

Қазіргі уақытта, жастардың басты «әлеуметтік сатылары» сапалы әрі пайдалы білім болып табылады. Бұл тұрғыдан алғанда, мемлекет өскелең ұрпақтың заманауи біліммен сусындауына барынша жағдай жасап отыр. Оның ерекше дәлелі ретінде «Болашақ», «Серпін» бағдарламаларын, сондай – ақ еліміздің болашақ интеллектуалдық элитасын қалыптастыру мақсатында құрылған әр аймақтағы Назарбаев зияткерлік мектептері мен Елордамыздағы Назарбаев Университетін айрықша атауға болады.

«Болашақ» бағдарламасы - ел жастарының шетелде білімін шыңдап, озық мемлекеттердің әр саладағы тәжірибесін жинақтап, өз мемлекетімізге жүзеге асыруына берілген үлкен мүмкіндік. Аталмыш жоба 1993 жылдың 5 қарашасында Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың қаулысымен құрылған болатын [3]. Бұл бастама жоғарыда атап өткендей дарынды жастарға болашақта өздерінің жинақтаған тәжірибелерін ел игілігіне пайдалану үшін шетелде сапалы білім алуға көмектесу идеясына негізделген. Алғашқы жылдардан бастап бүгінге дейін мыңнан аса қазақстандық әлемнің 38 мемлекетінде білім алуда. Ал бағдарламаның көптеген түлектері мемлекеттік қызметте, мемлекеттік және халықаралық жобаларға қатысып, еліміздің дамуына өз үлестерін қосып жатқаны да дүйім жұртқа аян. Алайда, таяқтың екі ұшы болатыны секілді, аталмыш бағдарламаның да артықшылықтарымен қоса кемшін тұстары да баршылық. Мәселен, шетелде білім алған жастардың елге оралмай қалуы, үйренген тәжірибесін ел игілігіне жұмсамауы – көңіл қынжылтарлық жағдай. Мұның басты себебі сол баяғы жалақының төмендігімен және адами факторлармен түсіндіріледі. Мұндай түйткілді мәселелерді шешу үшін, яғни жастардың Отанына оралып, ел игілігіне қызмет етуі үшін төмендегідей жағдайларды басты назарда ұстаған жөн деп есептейміз:

1. Стипендиаттардың бойына патриоттық сезімді мейлінше ұялату;
2. Жоғарғы мансап, лауазымды қызметке деген амбицияларын әуелі қоғамға, елге қажеттілік сезімдерімен алмастыру;
3. Мемлекет тарапынан қажетті қызмет түрлерін ұсыну;
4. Білім алып жатқан студенттерге оқуын аяқтаған соң елді оралуды міндеттеуді күшейту.

Әр мәселенің шешімі бар екені айқын. Алайда мұны дер кезінде қолға алып, керекті шаралар қолданса кеткен олқылықтың орны толары даусыз.

Шетелге шықпай-ақ, өз елімізде сапалы білім беретін, заманауи технологиялармен жабдықталған, әлемнің ең үздік Гарвард, Оксфорд, Кембридж, Сарбонна секілді білім ордаларымен иық тірестіре алатын университтердің бірі – Назарбаев Университеті. Бұл университет Елбасымыздың бастамасымен 2010 жылы құрылған болатын. Небәрі алты жылдық тарихы бар университет инновациялық зерттеу қызметін жүргізуге бағытталған қазіргі заманға сай, күшті инфрақұрылымы бар университет болып саналады. Аталмыш білім ордасында бүгінде ең үздік ұлттық және халықаралық зерттеушілер жұмыс жасайды, сондай – ақ әлемдік білім нарығында өзіндік орны бар, білім – ғылым бәсекесінде көзге түскен мықты оқу ордасына айналып үлгерген. Аталмыш университеттің «ізбасарлары» деп те атауға болатын Назарбаев Зияткерлік мектептері еліміздің көптеген аймақтарында құрылған. Бұл – ғылым, экономика және саясат саласында дарынды балаларға арналған таңдаулы мектептер желісі. Еліміздің 14 аймағында әр түрлі бағытта білім беретін мектептің білім беру жүйесі де ерекше.

Жастардың сапалы білім алып, еңбекке араласуына мүмкіндік беретін тағы бір бағдарлама – «Серпін» бағдарламасы. Аталмыш бағдарлама Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың «Мәңгілік ел» идеясының шеңберінде 2014 жылдан бері «Серпін – 2050: Мәңгілік ел жастары – индустрияға» атты әлеуметтік жоба ретінде жұмыс жасайды. Бағдарламаның басты мақсаты – еңбек ресурстарының мол артықшылығы орын алып отырған республиканың оңтүстік өңірінің жастарын еңбек ресурстарына сұраныс көп шығыс және солтүстік аймақтарда білім алуға жағдай жасап, кейін сол жерлерде жұмысқа орналастыру мүмкіндігін жасау. Екі жыл көлемінде жұмыс жасап келе жатқан жоба бүгінде оң нәтижесін беруде. Бүгінде осы бағдарламамен көптеген жастар сапалы білім алуда. Іздегені ілім, көздегені білім болған жастарға жақсы жағдай жасалған.

Қорыта айтар болсақ, бүгінгі заманда бәсекенің басы білімде екені белгілі. Отанның болашағы, мемлекеттің келешегі - жастардың қолында, олардың өрісті ойы, өркенді ісі, табанды тіршілігі тек біліммен ұштасқан біліктің арқасында биік белестерге жетері сөзсіз. Жаңадан құрылған жас мемлекеттің ары қарай өркендеп, тоқтап қалмауы керектігіне баса мән берген Елбасы Кеңес Одағы ыдыраған тұста оңтайлы шешімдер қабылдап, жастардың білім алуына жағдай жасады. Әр сөзінде бәсекеге қабілетті ұлттың қатарына қосылу үшін білім керек екендігін нақты айтып келеді. Дамудың жаһандық бағыты мен заманауи прогрестің мәнін ұғынып, алға қадам жасау да, сол білімді ұрпақтың еншісіндегі дүние.

Бүгінгі мемлекет өзінің интеллектуалды ресурстарымен ғана бәсекеге түсе алады. Дамыған елдердің ұлттық байлығының 75 пайызы осы интеллектуалдық капиталды құрайды. Бәсекенің бастысы – білімнің бәсекесі [4]. Елбасымыздың сындарлы саясатының арқасында Қазақстан дамыған елдер қатарына қарыштап қадам басып келеді. Білім жүйесінің инновациялық дамуына мұрындық болған, жастардың саналы, озық ойлы азамат болып

қалыптасуына бар мүмкіндікті беріп отырған Елбасының еңбегі ерен екені даусыз. Ел Тәуелсіздігінің жиырма бес жылында жеткен жетістіктеріміз аз емес. Осы бағыттан таймай, білім көкжиегін кеңейтудегі келелі істер дами берсе, мемлекет мерейінің үстем, ел келешегінің кемел болары сөзсіз!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә. Назарбаев. «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Егемен Қазақстан, 15 желтоқсан, 2012.
2. Атантаева Б., Оспанова А., Eurasian education, ınternatıonal scientic, methodical, pedagogical journal. №. 1 (1) 2015, 29-31 бб.
3. http://shyn.kz/rubric/view?id=292
4. https://egemen.kz/old/?act=readarticle&id=6583

ДОСТИЖЕНИЯ КАЗАХСТАНА В СПОРТЕ ЗА 25 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ

Жартаева А.М., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:alina1000000@mail.ru

За 25 лет развития Казахстан вошел в число 50 самых конкурентоспособных стран мира, досрочно реализовав Стратегию-2030, начал осуществление Пяти институциональных реформ и Плана нации. За эти годы страна превратилась в одно из ключевых государств Евразии, чье мнение имеет солидный вес в мировой политике.

Сегодня у Казахстана большой авторитет на международной арене, страна является членом 70 международных организаций. За период становления молодой республики в десятки раз выросли доходы граждан, увеличилась продолжительность жизни населения до 72 лет, повысился уровень рождаемости. Объем ВРП на душу населения возрос более чем в 40 раз, во столько же увеличился объем инвестиций в основной капитал.

В промышленной отрасли рост наблюдается в 1 000 раз! Только за последние пять лет в рамках программы индустриального развития в стране заработало 950 новых предприятий, тем самым создано 250 тыс. новых рабочих мест. Все эти достижения – огромный труд каждого казахстанца.

Современный спорт – это полноценная бизнес-индустрия, которая активно использует маркетинговые и рекламные возможности спорта.

Инвестиции в спортивные объекты, инфраструктуру, в развитие спортивных клубов, продвижение, развитие и реализация спортивных товаров и услуг на рынке Казахстана, таковы признаки происходящего в стране

“спортивного ренессанса” при сотрудничестве социально ответственного бизнеса и государства.

В условиях современного экономического кризиса и глобальной трансформации экономических и иных основ мирового устройства, спорт остается ценностью и достижением всего человечества, объединяющим людей всех рас, наций, религий и цивилизаций. Значение спорта в Казахстане.

Казахстан – молодая, независимая страна, активно развивающая спорт и пропагандирующая спортивные ценности в Казахстане и мире.

Спорт – источник социального оптимизма и здоровья, который повышает социальную активность и помогает людям преодолеть трудности в условиях мирового экономического кризиса.

Спорт – эффективная форма воспитания молодежи, приобщения к здоровому образу жизни, формирования гражданской ответственности.

Спорт – эффективный инструмент толерантности и национального согласия. Развитие спорта – фактор действенного объединения людей всего казахстанского общества. Спорт противостоит разделению людей по национальным, социальным, религиозным признакам.

Спорт – маркетинговая платформа для стратегической, целенаправленной деятельности общества в привлечении бизнеса к созданию современной спортивной инфраструктуры и условий, которые способствуют достижению высоких результатов на международной арене.

Значение спорта в современном мире

Спортивные достижения – один из значимых критериев международного признания уровня развития общества и престижа страны в современном мире.

Проведение 7-х зимних Азиатских игр в городах Астана и Алматы подтверждает: приоритеты государственной политики Республики Казахстан по устойчивому развитию казахстанского спорта и его инфраструктуры приверженность идеалам олимпийского движения в мире [1].

Роль спорта в современном Казахстане

Развитие массового спорта – залог укрепления и сохранения здоровья нации

Возрастает интерес и внимание к развитию спорта со стороны казахстанского бизнеса (бокс, велоспорт, теннис, футбол, хоккей и др.).

Большой общественный резонанс вызывает выступления казахстанских спортсменов на олимпиадах и мировых первенствах. Достижения казахстанских спортсменов на международных соревнованиях – важный стимул консолидации казахстанского общества, патриотического подъема и воспитания молодежи. Спортивная отрасль – динамично развивающаяся и высокотехнологичная – стимулирует инновационное развитие экономики.

Спорт – мощный воспитательный инструмент социальной политики, физического развития детей и молодежи.

Гордость Независимого Казахстана

За двадцать пять лет независимости казахстанские спортсмены на олимпиадах завоевали 10 золотых, 18 серебряных и 15 бронзовых наград.

Последние игры в Пекине стали ещё одной яркой страницей в истории отечественного спорта.

Даже сколько времени спустя после Пекинских игр наши олимпийцы не растеряли ни ярких эмоций, ни праздничного настроения. Их до сих пор встречают как самых дорогих гостей с оркестром, цветами, подарками. В истории казахстанского спорта они оставили свой неповторимый росчерк, выиграв на играх в Пекине 13 медалей: две золотые, четыре серебряные и семь бронзовых наград. [1]

Первую золотую медаль на Олимпийских играх в 1994 году Казахстану принес Владимир Смирнов.

Последняя медаль была завоёвана целой плеядой наших соотечественников в Лондоне. 5 золотых медалей. Поэтому за годы независимости спорт активно развивался.

Достижения 2016 года.

Недавно прошедшие олимпийский игры в Рио-де-Жанейро принесли Казахстану 3 золотых, 5 серебряных и 9 бронзовых медалей. Казахстан в четвертый раз подряд выиграл "золото" на Олимпиаде в весе до 69 килограммов. В 2004 году в Афинах (Греция) олимпийским чемпионом в этом весе стал казахстанский боксер БахтиярАртаев. В 2008-м в Пекине (Китай) выиграл БакытСарсекбаев, в 2012-м - в Лондоне (Великобритания) "золото" Казахстану принес СерикСапиев.

Также стоит отметить, что Елеусинов принес Казахстану третью золотую медаль на нынешней Олимпиаде и первую - в боксе. Ранее олимпийскими чемпионами Рио стали тяжелоатлет Нижат Рахимов и Дмитрий Баландин, одержавший сенсационную победу в плавании. "Серебро" в копилку Казахстана принесли штангистка ЖазираЖаппаркул, дзюдоист ЕлдосСметов и боксер Василий Левит, а бронзовые медали на счету ГалбадрахОтгонцэцэг (дзюдо), Фархада Харки (тяжелая атлетика), Карины Горичевой (тяжелая атлетика), Ольги Рыпаковой (легкая атлетика) и Александра Зайчикова (тяжелая атлетика).

На самом деле этот список можно было бы продолжать и вспомнить больше десятка ярких событий в мире нашего спорта.

Сегодня наша страна, город Алматы выдвигает свою кандидатуру на проведение Зимней Олимпиады 2022 года. Поэтому можно сказать и физкультурное, и спортивное движение, и культурное движение многочисленных казахстанцев сегодня имеет очень актуальные направления. И оно так же отражено в Послании народу Казахстана Президента РК.

Н. Назарбаев: «За годы независимости сформированы базовые ценности казахстанского–свобода, единство, стабильность, процветание».[1]

Наши герои спорта.

Геннадий Головкин. Бей в кость

Чемпион мира по боксу в среднем весе, обладатель трех чемпионских поясов Геннадий Головкин ежегодно делает сенсации. Многие, конечно, заранее знают, чем закончатся его бои. Но, между тем, Гена — единственный

человек, после Президента, который может собрать казахстанцев за экранами телевизоров глубокой ночью, перед рабочим днем.

Болельщики надолго запомнят октябрьский поединок Гены на арене «Мэдисон Сквер Гарден», где он завоевал очередной, четвертый чемпионский пояс, победив экс-чемпиона, по версии Международной боксерской федерации канадца Давида Лемье в восьмом раунде. Этот бой собрал более 3,5 млн. казахстанцев за экранами своих телевизоров.

ФК «Астана». Играй, как Бекхэм

Футбольный клуб «Астана» в этом году заметно насытил своих болельщиков, да и не только их, сенсациями. Команда, к сожалению, не прошла в Лигу Европы, в заключительном матче сезона в Стамбуле сыграв вничью с турецким «Галатасараем» — 1:1. Но не включить ее в список спортивных достижений было бы неправильно.

Интересно об «Астане» пишет Евроспорт. «Астана» — это единственная команда, не пропустившая от «Атлетико». После разгромной победы дома «Атлетико» приехал на «Астану арену» абсолютно уверенным в победе, но хозяева не дали себя в обиду. Вообще, клуб из Казахстана на первых порах ЛЕ никто не воспринимал всерьез, что в итоге превратило «Астану» в «темную лошадку», прилично истоптавшую поляны соперников по группе. Четыре ничьи в шести матчах с завсегдатаями плей-офф турнира и чемпионом Турции.

Илья Ильин. Когда бить рекорды уже привычка

Илья Ильин, двукратный олимпийский чемпион, человек, который не знает, что есть границы человеческим возможностям и доказывает обратное. Недавно он выступил на Кубке Президента РФ в Чечне. В категории до 105 килограммов ему не было равных. Он выиграл «золото» и установил сразу два мировых рекорда — в толчке и в сумме двух упражнений. К сожалению, на Чемпионат мира 2015 года в Хьюстон (США), он не смог поехать, но зато поздравил чемпиона мира из Казахстана Александра Зайчикова, который завоевал золотую медаль в весовой категории до 105 кг.

Ледовый дуэт: Элизабет и Денис.

Денис Тэн и Элизабет — это не дуэт, конечно, в прямом смысле этого слова, ведь выступают они самостоятельно. Но они — два фигуриста, которые приносят медали Казахстану. В марте Денис завоевал третье место в Чемпионате мира, который проходил в китайском Шанхае. Недавно Денис выиграл турнир GoldenSpin в Загребе (Хорватия), а в ноябре он стал вторым на турнире NRWTrophy в Дортмунде (Германия).[3]

Этот год наиболее плодотворный для Элизабет. Она успешно выступила в нескольких чемпионатах. Так, спортсменка дебютировала в официальных соревнованиях среди взрослых именно на турнире в США US InternationalClassic и завоевала «серебро». Она также стала победителем международного турнира «SkateCanadaAutumnClassic» среди взрослых в Канаде. В Загребе (Хорватия) на традиционном международном турнире по фигурному катанию GoldenSpin Элизабет заняла второе место. Такое же место она завоевала на турнире серии «Челленджер» в Таллине. И все это за один год.

Список литературы:

1. Достижения Казахстана за 25 лет Независимости. Режим доступа: http://forbes.kz/news/2016/05/01/newsid_111030
2.Олимпиада в Рио-де–Жанейро 2016. Режим доступа: http://olympteka.ru/olymp/rio2016/country/kaz.html
3. Великие спортсмены Казахстана. Режим доступа: http://www.zakon.kz/196330-desjatka-luchshikh-sportsmenov.html

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ксёнз В.А., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:kapral107@inbox.ru

Всякое произвольное действие требует для своего совершения определённого, хотя бы минимального, волевого усилия. Волевые усилия отличаются от мышечных. Правда, при всяком волевом усилии имеются какие-то мускульные движения, хотя бы в зачаточной форме. Но эти движения не составляют главного в волевом усилии, для которого характерно состояние внутреннего напряжения. Волевые усилия всегда носят сознательный характер, будучи связаны с более или менее ясным осознанием цели и ожидаемых результатов действия. Наиболее отчётливо волевые усилия выступают именно тогда, когда при совершении волевого акта мы встречаемся с препятствиями для его совершения. Интенсивность волевых усилий прямо пропорциональна затруднениям, которые при этом приходится преодолевать.

Субъективно волевое усилие переживается как особое внутреннее состояние, связанное с преодолением той или иной трудности. Наличие трудностей является обязательным, необходимым условием для проявления волевого усилия. Когда человек действует, не встречая даже самых незначительных препятствий, у него, естественно, отсутствует внутреннее состояние усилия. Величина, или степень волевых усилий и характеризуется теми трудностями, которые преодолеваются с их помощью. В спортивной деятельности волевые усилия могут быть самыми разнообразными по-своему характеру и степени [1].

Выполнение физических упражнений почти всегда связано с волевыми усилиями. К этим усилиям спортсмена побуждает необходимость совершать в процессе физических упражнений большие или меньшие, но всегда превышающие обычные мышечные напряжения, совершать в разнообразных условиях и именно тогда, когда это надо.Регулируя (по длительности и интенсивности) трудность заданий, требующих от занимающихся напряжения

внимания, тренер тем самым воспитывает у них способность к волевым усилиям.

Соблюдение режима, особенно в начальном периоде тренировки, когда ещё не выработалась привычка к нему, всегда требует значительных усилий, направленных на то, чтобы заставить себя приступить к данному виду занятий точно в установленное время и поддерживать требуемую интенсивность работы в течение всего времени, отведённого на это занятие. Особенностью усилий, связанных с соблюдением режима, является их относительно спокойный, в эмоциональном отношении, характер. Они допускают различные формы смены занятий и детальную дозировку по количеству материала, скорости работы, её продолжительности и пр. Всё это в умелых руках тренера превращает такого рода напряжения в прекрасное средство воспитания способности к волевым усилиям

Спортивная деятельность отличается сильными и яркими эмоциональными переживаниями. Вне эмоций спорт немыслим. Насыщенность спортивных действий сильными чувствами, их эмоциональная увлекательность — это одно из важнейших условий положительного влияния спорта на личность человека.

Среди большого разнообразия эмоций, проявляющихся в процессе спортивной деятельности можно отметить следующее:

1. Эмоциональные переживания, связанные со значительными изменениями, наступающими в жизнедеятельности организма в процессе спортивных занятий. Повышенная мышечная активность, составляющая характерную и необходимую особенность спортивных занятий, если они протекают нормально, всегда сопровождается образным состоянием эйфории (повышенной оживлённости действий, речи и т. п.), стеническими чувствами бодрости и жизнерадостности. В случаях перетренировки та же мышечная активность вызывает астенические эмоции: упадок сил, неудовольствие и др.

2. Эмоциональные переживания, связанные с высоким уровнем совершенства в выполнении технически сложных, трудных и опасных физических упражнений. Эти эмоции отражают состояние повышенной общей работоспособности организма, переживание успеха в выполнении данного действия и вызванное этим сознание личного превосходства: приятно ощущать себя сильным, ловким, смелым, отважным, выносливым, уверенными в своих силах, способным выполнить не всякому доступное трудное упражнение. Эти чувства соотносятся со способностью спортсмена направлять большие усилия воли, направленные на преодоление значительных трудностей, что является существенной чертой его характера, мерилом, с помощью которого не только сам спортсмен, но и окружающие оценивают его личное достоинство. Достаточно указать на то, как вырастает не только в чужих глазах, но и в своих собственных спортсмен, успешно решивший спортивную задачу, потребовавшую больших волевых усилий [2].

И наоборот, в случае травматических повреждений или даже просто неудачной попытки при выполнении трудного упражнения, которыми иногда

заканчиваются спортивные занятия, могут вызвать астенические эмоциональные переживания: неуверенность, боязнь, заторможенность и пр. Переживаемое при выполнении опасных физических упражнений стеническое чувство успеха часто имеет в своей основе преодоление страха, вызванного выполнением спортивных действий в сложных и трудных условиях

3. Эмоциональные переживания, связанные с ходом спортивной борьбы. Эти эмоции всегда имеют очень напряжённый характер, в них отражается большие усилия, направленные на достижение победы или наилучшего результата. По своей интенсивности они намного превышают те эмоциональные состояния, которые доступны человеку в его обычной повседневной деятельности. Нередко они получают своеобразное отражение в мимике эмоционального напряжения. В процессе спортивной борьбы при удачном выполнении ответственного приёма (например, когда футбольный мяч забит в ворота противника) эмоциональное переживание успеха может достигнуть степени бурного аффекта радости. При неудачах нередко наступает чувство растерянности, упадка сил, неуверенности в себе.

Эмоциональные состояния во время спортивных состязаний часто характеризуются наличием сильного возбуждения, получившего название "спортивной злости" и имеющего огромное динамогенное значение. Во время этого состояния спортсмен ощущает в себе колоссальную силу, не чувствует усталости, все его психические процессы обострены, он проявляет способность к очень быстрым и сильным реакциям [3].

4. Эстетические эмоции. Чаще всего они бывают связаны с восприятием ритма движений, красоты их формы и других сторон, характеризующих совершенство выполнения физического упражнения. Эти чувства возникают при занятиях гимнастикой, фигурном катании на коньках и т. п. Большое эстетическое значение имеют чувства, вызываемые восприятием внешней обстановки, в которой протекают спортивные занятия или соревнования. Её торжественность, красивое внешнее оформление места занятий, одинаковая форма, в которую одеты участники, присутствие многочисленных зрителей, их внимательность, заинтересованность — всё это создаёт у участников соревнований приподнятое эмоциональное состояние и желание добиться успеха, показать с самой лучшей стороны свою спортивную подготовленность. Когда же внешняя обстановка спортивных соревнований слишком обыденна, это может привести к появлению у спортсмена астенических эмоциональных переживаний.

5. Нравственные чувства, связанные с глубоким сознанием общественного значения своей спортивной деятельности (ответственность перед коллективом за свои успехи и неудачи в спортивном состоянии чувства гордости и т. п.). Они являются могучим стимулом мобилизации всех сил спортсмена на преодоление трудностей. Исход спортивной борьбы очень часто зависит от нравственных чувств и стремлений спортсмена. Этому помогает чувство ответственности перед коллективом. Спортсмен, обладающий этим

чувством, никогда не откажется от борьбы за интересы своего коллектива, какой бы трудной эта борьба ни была.

Таким образом, для спортивной деятельности характерны:

а) яркие и сильные эмоциональные переживания, глубоко захватывающие личность спортсмена и оказывающие огромное влияние на его деятельность; одновременно это требует от спортсмена умения владеть своими эмоциями и противодействовать тем из них, которые носят астенический характер;

б) разнообразие эмоциональных переживаний, охватывающих самые различные по качеству эмоции — от простых физических чувств, связанных с мышечной деятельностью, до глубоких нравственных чувств, в основе которых лежит общность интересов, сплачивающих спортивных коллектив в единое целое;

в) динамичность эмоциональных состояний во время спортивных соревнований, быстрые переходы от одних чувств к другим, иногда противоположным по своему характеру. Этому способствует и динамичность самих спортивных соревнований, проходящих с большой интенсивностью и нередко сопровождающихся быстрыми и резкими переходами от поражения к победе и др.

Изучив основные вопросы спортивной деятельности, мы должны представить, каковы её перспективы в ближайшем будущем. Они определяются не столько закономерностями развития исследований, сколько закономерностями развития самого спорта [1].

Разговоры о том, есть ли предел спортивным рекордам или его нет, постепенно затухают. Ясно, что где-то есть этот предел, также как и есть предел физическим возможностям человека. Но вот о пределе психических возможностей человека никто даже не пытается дискуссировать. В этой сфере потенциал человечества поистине неограничен. Следовательно, с полным основанием можно говорить, что именно психологическая подготовка со временем станет ведущим звеном подготовки спортсменов высокого класса и победителем будущих соревнований сможет стать лишь тот, кто лучше других подготовит свою психику к борьбе с сильнейшими соперниками.

Это" говорит о том, что специалисты в полной мере овладели искусством физической подготовки, но проблемы психологического обеспечения высококлассных спортсменов пока далеки от разрешения.

ДОСТИЖЕНИЯ В СПОРТЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАНА

Курманбаева А.Т., Турымбетова Т.А.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:asel29.08.97@mail.ru

2016 – год 25-летия Независимости Республики Казахстан. За прошедшие два десятилетия суверенитета страна достигла высоких результатов в социально-экономическом и политическом развитии.

Неотъемлемой частью этого процесса стало развитие физической культуры и спорта. Как отмечают первые руководители страны, спорт - это не только залог формирования здорового образа жизни, но и создание основ для становления физически здоровой интеллектуальной нации.

Следует отметить, что частный бизнес в последние годы активно проводит политику инвестирования своих капиталов для поддержания спорта. Глава нашего государства Н.А.Назарбаев отметил: “Государство и бизнес должны стать полноценными партнерами в решении не только экономических, но и социальных вопросов”.

Современный спорт – это полноценная бизнес-индустрия, которая активно использует маркетинговые и рекламные возможности спорта.

Инвестиции в спортивные объекты, инфраструктуру, в развитие спортивных клубов, продвижение, развитие и реализация спортивных товаров и услуг на рынке Казахстана, таковы признаки происходящего в стране “спортивного ренессанса” при сотрудничестве социально ответственного бизнеса и государства.

В условиях современного экономического кризиса и глобальной трансформации экономических и иных основ мирового устройства, спорт остается ценностью и достижением всего человечества, объединяющим людей всех рас, наций, религий и цивилизаций.

Казахстан – молодая, независимая страна, активно развивающая спорт и пропагандирующая спортивные ценности в Казахстане и мире.

Спорт – источник социального оптимизма и здоровья, который повышает социальную активность и помогает людям преодолеть трудности в условиях мирового экономического кризиса.

Спорт – эффективная форма воспитания молодежи, приобщения к здоровому образу жизни, формирования гражданской ответственности.

Спорт – эффективный инструмент толерантности и национального согласия. Развитие спорта – фактор действенного объединения людей всего казахстанского общества. Спорт противостоит разделению людей по национальным, социальным, религиозным признакам.

Спорт – маркетинговая платформа для стратегической, целенаправленной деятельности общества в привлечении бизнеса к созданию современной спортивной инфраструктуры и условий, которые способствуют достижению высоких результатов на международной арене.

Спортивные достижения – один из значимых критериев международного признания уровня развития общества и престижа страны в современном мире.

Проведение 7-х зимних Азиатских игр в городах Астана и Алматы подтверждает: приоритеты государственной политики Республики Казахстан по устойчивому развитию казахстанского спорта и его инфраструктуры приверженность идеалам олимпийского движения в мире.

Развитие массового спорта – залог укрепления и сохранения здоровья нации.

Возрастает интерес и внимание к развитию спорта со стороны казахстанского бизнеса (бокс, велоспорт, теннис, футбол, хоккей и др.).

Большой общественный резонанс вызывает выступления казахстанских спортсменов на олимпиадах и мировых первенствах. Достижения казахстанских спортсменов на международных соревнованиях – важный стимул консолидации казахстанского общества, патриотического подъема и воспитания молодежи. Спортивная отрасль – динамично развивающаяся и высокотехнологичная – стимулирует инновационное развитие экономики.

Спорт – мощный воспитательный инструмент социальной политики, физического развития детей и молодежи.

По итогам XXX Олимпийских игр в Лондоне Казахстан впервые занял 12-е место в медальном зачете. Прошедшая Олимпиада стала самой успешной и результативной для республики, казахстанские спортсмены завоевали семь золотых, одну серебряную и пять бронзовых медалей.

Медали на летних Олимпийских играх-2012:

1. Александр Винокуров, велоспорт, золото
2. Зульфия Чиншанло, тяжелая атлетика, золото
3. Майя Манеза, тяжелая атлетика, золото
4. Светлана Подобедова, тяжелая атлетика, золото
5. Илья Ильин, тяжелая атлетика, золото
6. Ольга Рыпакова, легкая атлетика, золото
7. Серик Сапиев, бокс, золото
8. Адильбек Ниязымбетов, бокс, серебро
9. Даниял Гаджиев, борьба, бронза
10. Марина Вольнова, бокс, бронза
11. Гюзель Манюровна, борьба, бронза
12. Иван Дычко, бокс, бронза
13. Акжурек Танатаров, борьба, бронза

Всего отечественные спортсмены выиграли 17 олимпийских медалей: 3 награды высшей пробы, 5 серебряных и 9 бронзовых. Список главных казахстанских триумфаторов Олимпиады получился молодым: новоиспеченная звезда - пловец Дмитрий Баландин (21 год), 23-летний штангист Ниджат Рахимов и 25-летний боксер Данияр Елеусинов. Все трое удостоятся поощрения со стороны государства в 250 тысяч долларов, не считая жилье и других подарков со стороны местных исполнительных властей.

Пять серебряных наград в копилку сборной Казахстана принесли дзюдоист Елдос Сметов, штангистка Жазира Жаппаркуль, боксер-тяжеловес Василий Левит и борец Гюзель Манюрова [1].

Бронзовых медалей на Рио-2016 удостоились дюздоистка Галбадрах Отгонцэцэг, тяжелоатлеты Фархад Харки, Карина Горичева, Александр Зайчиков; легкоатлетка Ольга Рыпакова, борцы вольного стиля Эльмира

Сыздыкова и Екатерина Ларионова, а также боксеры Иван Дычко и Дарига Шакимова.

Елеусинов, к слову, стал седьмым в истории независимого Казахстана боксером - олимпийским чемпионом. Традиция завоевания Казахстаном золотых медалей по боксу на Олимпиадах не прерывается с 1996 года. Кроме этого, боксер принес Казахстану третье олимпийское золото подряд в весе до 69 килограммов [2].

В соревнованиях Зимней Универсиады — 2017 в Алматы примут участие более 2 тысяч спортсменов более чем из 55 стран мира.

В организации соревнований будут задействованы3 тысячи волонтеров (в т.ч. зарубежных и из регионов Казахстана).

Во время проведения соревнований ожидается приезд 30 тысяч иностранных гостей и туристов.

Алматы — город студентов. В южной столице учится каждый четвертый студент в Казахстане. Общая аудитория для телетрансляции соревнований Зимней Универсиады будет составлять более 1 млрд. телезрителей в 80 странах мира.

За двадцать лет Независимости казахстанские спортсмены завоевали на олимпиадах 10 золотых, 18 серебряных и 15 бронзовых наград. Последние игры в Пекине стали ещё одной яркой страницей в истории отечественного спорта.

Даже сколько времени спустя после Пекинских игр наши олимпийцы не растеряли ни ярких эмоций, ни праздничного настроения. Их до сих пор встречают как самых дорогих гостей с оркестром, цветами, подарками. В истории казахстанского спорта они оставили свой неповторимый росчерк, выиграв на играх в Пекине 13 медалей: две золотые, четыре серебряные и семь бронзовых наград [3].

Азиатские игры (называемые также «Азиады») — спортивные состязания, проводимые каждые четыре года среди атлетов со всех стран Азии с 1951 года.

Спортивные обьекты для проведения Азиады это архитектурное чудо. Которые останутся для Казахстанских спортсменов и будут напоминать достижения независимого Казахстана.

По итогам всех дней Игр у Казахстана 70 медалей: 32 золотых, 21 серебряная и 17 бронзовых медалей. Как сообщалось ранее, в последний день Игр сборная Казахстана установила рекорд зимних Азиатских игр по количеству завоеванных золотых медалей. Прежний рекорд, 29 золотых медалей, принадлежал сборной Японии. Он был установлен на 1-х зимних Азиатских играх в Саппоро в 1986 году.

Список литературы:

1. http://www.kazakhstanlive.ru/sport/olympic-sports/the-olympic-games-2012-in-london/

2.http://bnews.kz/ru/news/sport/rio2016/kazahstan_na_olimpiiskih_igrah2016_17_medalei_22_mesto-2016_08_22-1287104

3. http://www.akorda.kz/ru/national_projects/zimnyaya-universiada-2017

К ВОПРОСУ О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ЭКСТРЕМИЗМУ И ТЕРРОРИЗМУ В КАЗАХСТАНЕ

Лоренц Д.В.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: rii_sgd@mail.ru

В настоящее время угроза религиозного экстремизма и терроризма приобретает глобальный характер. Все больше расширяются география и масштабы экстремизма, фундаментализма и терроризма, часто использующих религиозные лозунги. Самое страшное, что в результате террористических актов погибают тысячи невинных людей. Борьба с экстремизмом и терроризмом становится вопросом первостепенной значимости и в Казахстане.

Очень важно, поэтому исследовать, что является причиной проявлений терроризма и экстремизма и что делать, чтобы молодежь не поддавалась пропаганде и не становилась марионеткой в руках геополитических противников.

Для того чтобы понять, что же происходит в Казахстане, мы должны понимать, что происходит в мире. Поскольку сегодняшняя финансовая модель, опирающаяся на доллар, исчерпывает себя, американцы видят выход в глобальном военном конфликте, либо дестабилизации целых регионов.

Первое, что следует отметить, это государственный переворот на Украине, начало там гражданской войны с постоянными попытками втянуть Россию в этот конфликт. Американцам мир на Украине не нужен, поэтому там нет ни мира, ни войны, вроде бы есть минские договорённости, но ведутся постоянные обстрелы, и сохраняется очаг напряжённости. Второе, – это Ближний Восток. Так называемая «арабская весна», уничтожение всех государств, дестабилизация. Цель арабской весны — разрушение государственности в этом регионе, открывающее возможность создания крупных террористических формирований. Уничтожают государство, появляется ИГИЛ. У нас есть регионы населённые мусульманами, это удар именно по этим регионам.

Третий фронт – это Средняя Азия. Вот с пониманием всего этого мы должны подойти к вопросу, почему резко обострилась ситуация в Казахстане. Следует обратить внимание, что Казахстан - государство, которое находится между российской территорией и другими среднеазиатскими государствами, которые, казалось бы, дестабилизировать, куда более простая задача. Тем не менее, мы можем предполагать, что наши американские «партнёры» начинают с дестабилизации Казахстана. Потому, что в случае дестабилизации Туркмении, Узбекистана, Таджикистана непосредственно потоки беженцев, которые там образуются, хаос, война, вся эта напряжённость не может быть транслирована на территорию России. Нужно будет ещё пройти Казахстан. И вот эти потоки

беженцев миллионы, десятки миллионов беженцев будут легко транслированы на нашу территорию.

Можно проследить, по какому сценарию разворачиваются события: митинги в Казахстане проходят по надуманному поводу, коктейли Молотова, арматура, деньги, подрывная литература. Совестливые блоггеры, тут же приехавшие к месту митингов, независимые журналисты, инструкции видеороликов. Всё это было. Через неделю резкое обострение ситуации в относительно спокойном городе Актобе, где террористы напали на воинскую часть, пытались ограбить оружейные магазины, где получилась стрельба, жертвы. Видимо, события в Актобе послужили для тех, кто все это организовал «пробой пера» и проверкой на реакцию спецслужб Казахстана. По сути, это была попытка государственного переворота. Относительно спокойный Казахстан и вдруг за две недели три акции, которые, конечно, между собой непосредственно связаны.

Зачем всё это нужно геополитическим противникам и России и Казахстана? Для них мы - единое целое, которое нужно разбить и уничтожить. У американцев уже есть отработанная методика ослабления большого геополитического пространства - через отправку туда большого количества беженцев. Потренировались на Европе. Европа стала сразу лояльна, сразу со всем согласилась. Поэтому дестабилизация ближайшего азиатского пространства даёт американцам ту же самую возможность. Казахстан находится в перекрёстке геополитических интересов американцев. Именно Казахстан — большое государство, дестабилизация которого даст возможность взорвать весь регион.

«Решение проблем американской экономики и колоссального госдолга — это развязывание войн и создание нестабильности везде, где это возможно. Одна из таких точек — Средняя Азия. Способы, которыми они действуют, будут такими, как и на Ближнем Востоке – террористические организации, цветные революции, вооруженные перевороты, физическое устранение лидеров среднеазиатских государств, давление на них с целью их капитуляции и ухода от власти, с последующей хаотизацией вверенных им стран» [1]. То есть весь арсенал средств, который есть у американцев, они будут применять по отношению к среднеазиатским государствам.

Прошло менее двух месяцев, и в Казахстане мы уже увидели:

- цветные сценарии митингов-демонстраций;
- террористические нападения;
- попытку гос. переворота.

Можно проследить следующую схему организации переворота:

1. Находится повод для недовольства;
2. НКО через подконтрольные спецслужбам США СМИ и Интернет нагнетают информационную истерию;
3. На улицы выводят людей для массовки;
4. Среди толпы орудуют провокаторы, нападающие на сотрудников полиции;

5. Полиция в нарушение приказа держать оборону, не выдерживая натиска, даёт отпор;
6. «Независимые журналисты» снимают это всё тут же на камеры;
7. Профессиональные группы медийщиков распространяют кадры в Интернете;
8. Их подхватывают мировые СМИ (при координации ЦРУ);
9. На власти страны оказывается давление с целью поставить уже готовых американских марионеток;
10. Если власть не соглашается «пойти на встречу», появляются «неизвестные снайперы» — чтобы пролить больше крови;
11. Далее начиная с пункта 6 и до победного конца, пока часть элиты не переходит на сторону проамериканских сил.

Речь идет о том, что «майданные» телодвижения в Казахстане весной этого года осуществлялись по четким и до боли знакомым шаблонам «цветных революций», и ниточки, связывающие местных активистов с зарубежными игроками, тянутся на Украину, в Польшу, Прибалтику и Великобританию.

Более того, практически все лидеры протестного движения в Казахстане в плане идеологии прочно завязаны на наших заокеанских «партнерах», открыто апеллируют к ним и нескрываемо ждут от них поддержки. Поэтому, кстати, можно предполагать, что весенние старания казахстанской оппозиции стали пробным шаром с целью проверить на прочность наше государство и общество. Кроме того, все больше салафитов в Казахстане подпадают под влияние пропаганды ИГИЛ, этого нового «любимого чудовища» американцев, выращенного ими взамен списанной со счетов «Аль-Каиды».

Руководство Казахстана ответило бескомпромиссным продолжением антитеррористической операции и переговорами с Сергеем Шойгу в Астане по вопросам укрепления региональной безопасности и борьбы с терроризмом, а в своем обращении к народу Казахстана 8 июня 2016 года президент Нурсултан Назарбаев призвал граждан сплотиться перед лицом угрозы «цветной революции». Снова был повторен тезис о том, что в странах мира, где произошли революции, «нет ни государства, ни стабильности, там царят нищета и бандитизм, созданы условия для появления экстремистов и террористов» [2].

«Говорить о том, что Казахстан – мирная страна, никому не угрожает и хочет строить со всеми конструктивные отношения, а, следовательно, у него нет врагов, можно либо в силу дипломатической необходимости, либо от очень большой наивности. Казахстан – это ключевой элемент в Центральной Азии, связывающий проекты экономической интеграции евразийского пространства, в которых жизненно заинтересованы Россия и Китай, главные геополитические конкуренты США. Эти проекты тактически являются противовесом планам США по развитию программ Трансатлантического и Транстихоокеанского партнерства» [3].

После того, как попытка дестабилизации Ближнего Востока увязла в Сирии, стало понятно, что Штаты должны переходить на новый уровень,

осваивать новые территории в попытках повергнуть в хаос ещё и среднеазиатский регион. Казахстан — это наиболее лакомая цель для США, во-первых, потому что это ближайший партнер России и Китая, во-вторых, потому что это крупнейшее государство региона. Поэтому Казахстан — это одна из потенциальных жертв цветных технологий Америки.

Отрадно видеть, что в Казахстане это прекрасно понимают, об этом свидетельствуют заявления Нурсултана Назарбаева. Нужно повторять, показывать и демонстрировать гражданам, как США пытаются это сделать.
Враги нашей страны пытаются раскачать ситуацию изнутри, как это они сделали в Ливии, Сирии, Ираке, Украине. Провокаторы активизировались, чтобы создать напряжение внутри страны, чтобы заставить нас нашими же руками создать обстановку, на фоне которой к власти придут их марионетки, которые будут подчиняться им и принимать решения, которые будут выгодны кому угодно, но только не простым жителям Казахстана.

Многие группировки радикализировались и пытались перейти к активным действиям под влиянием информационной пропаганды. В связи с этим распространение радикальной идеологии в Сети является значительной проблемой. На сегодняшний день функционирует целая система ресурсов, ориентированная на религиозно-идеологическую обработку и обучение методам террористической деятельности.

По мнению главы государства, по этой причине необходимо приумножить совместные усилия в деле «достойного противостояния данной глобальной опасности». «Критически важно направить наши усилия на устранение идеологической основы терроризма, в том числе путем широкой и качественной просветительской работы политических деятелей, духовных наставников, лидеров общественного мнения, СМИ» [4].

Наиболее уязвимой для различных деструктивных идей является молодежь. Необходимо вести борьбу за умы и жизнь молодых казахстанцев, проводить большую работу среди молодежи с целью предотвратить распространение деструктивных идей. Это и разъяснительная работа, и различные социальные проекты и дела, где молодые люди смогли бы приложить свою энергию. Здесь должны быть объединены усилия государства и гражданского общества.

Список литературы:

1. Стариков, Н.В. Кризис: Как это делается. - Питер, 2015.-188 с.
2. https://www.nur.kz/1144762
3. https://dbelyaev.ru/p/22203/
4. http://www.akorda.kz/ru/events/

СПОРТ И ЕГО РОЛЬ В ЖИЗНИ ОБЩЕСТВА

Тулебаев Ч. С., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: xbyubcn@gmail.com

То, что мы называем "современным спортом", приобрело знакомые нам формы на рубеже XIX-XX веков. Его появление связано с развитием городской культуры. Его истоки лежат не в потребностях физического совершенствования и не в традиционных формах праздников, а в новых возможностях досуга: если атлеты древности своим совершенством приближались к богам, то спорт нового времени рожден, скорее, скукой и азартом.[1]

С первых шагов развития современного спорта в нем возникают и разделяются так называемый "спорт джентльменов", из которого вырос любительский спорт, и спорт профессиональный, представленный изначально в цирке и на ярмарках. Названий профессиональному спорту много: это и большой спорт, и спорт высших достижений, международный, олимпийский, элитный, но суть и цель его одна — рекорд и победа одной ценой. Такой спорт стал политикой давно, точнее, с 1936 года, особенно в послевоенные годы, да и сейчас. В "большой", т.е. элитный спорт вовлечены тысячи людей: спортсменов, тренеров, организаторов, людей обеспечивающих содержание, питание, проживание, транспортировку, экипировку, охрану спортсменов и т.д.

На спорт расходуют и на спорте зарабатывают сотни миллионов долларов. Во главе спортивных программ стоят высшие должностные лица государств. Любительский спорт отодвинут на второй план. Теоретики спорта стали называть его: базовым, резервным, народным, спортом для всех. Цель данного вида спорта — укрепление здоровья народа, воспитание положительных нравственных качеств, организация здорового образа жизни, укрепление семьи, как важнейшей ячейки общества и еще решение многих социальных задач.

Спорт - это исторически сложившаяся область человеческой деятельности, связанная с выявлением в ходе соревнований победителя, спортивных достижений и результатов. Обязательное условие спорта - состязание. Соревновательный результат в спорте достигается при высокоактивных двигательных действиях и поэтому напрямую зависит от возможностей спортсмена – функциональных возможностей, физической подготовки и физического развития, технической, тактической и психологической подготовленности.[2]

Спорт имеет не только собственную соревновательную деятельность, но и широкие возможности для включения человека в межличностные отношения. В широком смысле он охватывает соревновательную деятельность,

межличностные отношения, поведенческие нормы, которые складываются на основе этой деятельности.

Многосторонняя значимость спорта решается через его функции в обществе. Выделяют следующие среди них:

1. Соревновательную, обеспечивающую выявление сильнейшего, определяющую уровень спортивной подготовленности и резервные возможности в экстремальных условиях, включающую разработку системы подготовки спортсменов к соревновательной деятельности и др.
2. Воспитательную, обеспечивающую, с одной стороны, повышение соревновательной деятельности спортсменов, а с другой, воспитание социально активной личности.
3. Повышающую физическую активность, способствующую подготовке к различным видам общественной деятельности и призванную содействовать всестороннему развитию человека.
4. Оздоровительную, направленную на укрепление и сохранение здоровья.
5. Рекреационную, позволяющую использовать спорт как средство активного отдыха людей.
6. Производственную, направленную на профессиональную подготовку и повышение производительности труда за счет укрепления здоровья, улучшения физического развития, приобретения жизненно необходимых умений и навыков.
7. Познавательную – использование спортивной деятельности в качестве модели для изучения максимальных возможностей организма в условиях соревнования.
8. Укрепляющую дружеские отношения между странами и народам.
9. Зрелищную – удовлетворение желания миллионов людей стать свидетелями спортивных соревнований.
10. Экономическую – обеспечение финансовыми средствами развитее спорта внутри страны, установление внешнеэкономических связей.
11. Престижную – использование достижений в спорте для повышения престижа страны.[3]

Современный спорт подразделяется на массовый (любительский) и спорт высших достижений (профессиональный).

Массовый, любительский или общедоступный спорт включает школьно-студенческий, профессионально-прикладной, физкультурно-кондиционный, оздоровительно-рекреативный.

В зависимости от направленности занятии в массовом спорте в процессе систематических занятии решаются следующие задачи: образовательные, воспитательные, оздоровительные, профессионально-прикладные, рекреативные, повышения своего физического состояния (кондиции). Он дает возможность людям укреплять здоровье, совершенствовать физические качества и двигательные возможности, способствует долголетию.

Профессиональная спортивная деятельность, направленная на высшие достижения, занимает основное время спортсмена, накладывая отпечаток на его образ жизни.

Высокие спортивные результаты и победы являются достоянием любой страны, т.к. рекорды и победы укрепляют ее авторитет на международном уровне. Миллионы зрителей, сидя на стадионах или у телевизоров становятся свидетелями различных соревнований. Олимпийские игры, чемпионаты мира, мировые рекорды стали духовными ценностями, которые притягивают миллионы болельщиков. Но не все знают, какой труд стоит за победами и рекордами.

Выступления на соревнованиях требуют от спортсменов максимального напряжения всех систем организма. Кстати, общая годовая тренировочная и соревновательная нагрузка у спортсменов составляет до 1500 часов и занимает более 300 дней.[4]

Основные критерии эффективности в спорте высших достижений – победы на международных соревнованиях, мировые рекорды, призовые места. По этим критериям оценивается деятельность спортсмена, команды, тренера, обслуживающего персонала и спортивного клуба.

Любительский спорт даёт возможность миллионам людей совершенствовать свои физические качества и двигательные возможности, укреплять здоровье и продлевать творческое долголетие, а значит, противостоять нежелательным воздействиям на организм современного производства и условий повседневной жизни.

Цель занятий различными видами любительского спорта — укрепить здоровье, улучшить физическое развитие, подготовленность и активно отдохнуть. Это связано с решением ряда частных задач: повысить функциональные возможности отдельных систем организма, скорректировать физическое развитие и телосложение, повысить общую и профессиональную работоспособность, овладеть жизненно необходимыми умениями и навыками, приятно и полезно провести досуг, достичь физического совершенства.[5]

Также к данному виду спорта можно отнести нетрадиционные виды физических упражнений. Рассмотрим некоторые из них.

Акватлон зародился в одном из московских вузов. Он включает в себя два раздела: спортивный и боевой. Спортивный раздел представляет собой плавание под водой на время в ластах, ориентирование под водой и т.п. Эти два направления развивают выносливость, смелость, силу и другие качества. Соревнования проводятся с 1982 г. Клубы любителей акватлона объединились в ассоциации и предполагают выйти в международные воды.

Гидроаэробика — выполнение физических упражнений в воде, является эффективным средством повышения уровня физической подготовленности для лиц с различным физическим развитием и практически любого возраста. Структура занятий, дозирование физической нагрузки, музыкальное сопровождение могут быть такими же, как при занятиях ритмической гимнастикой. Однако сопротивления воды усложняют движения, и его

преодоление приводит к более быстрому, чем на суше, развитию силы различных мышечных групп. Гидроаэробика особенно полезна тем, кто стремится похудеть. Систематическое выполнение физических упражнений в воде нормализует деятельность нервной и сердечно-сосудистой систем, снимает излишнюю возбудимость, улучшает сон, делает кожу эластичной и упругой.[6]

Все в истории повторяется. Современный спорт во многом развивается по логике античного спорта: от прикладного значения, где ведущим мотивом была готовность, к формам неутилитарной деятельности, целью которой становится гуманистический идеал физического совершенства, и от них к профессионализации и к интересам материальной выгоды, где гуманистика уходит на второй план или же вовсе перестает играть сколько-нибудь существенную роль.[7]

Но современный спорт вырос на иной почве, нежели античный, и не обнаруживает тенденции к потере своих функций, к исчезновению из пространства культуры как его древний предшественник. Наоборот, основные линии и формы развития современного спорта нашли в этом пространстве свое место и оказались весьма значительными.

Современный спорт переживает кризис и довольно глубокий. Но в кризисном состоянии находятся вся современная культура и цивилизация. Кризис спорта не есть его разрушение, а лишь несоответствие представлений о сущности и роли спорта новым социальным структурам, новому спектру общественных и индивидуальных потребностей, новым стандартам жизни.

Список литературы.

1. Жиляев А.С. Спорт? Спорт! – М.: Сов. Россия, 1986. – 112с.

2. Кудрявцев В.Г. Кудрявцева Ж.В. Спорт мира и мир спорота. – М.: Молодая гвардия, 1987. – 331с.

3. Лейфа А.В. Теоретический курс дисциплины «Физкультура», - Благовещенск: изд-во АмГУ, 2003. – 272с.

4. Солнышкин О.В. О концепциях профессионального спорта // Теория и практика физической культуры. – 2001, - № 11. – С. 22 – 23.

5. Антипов А.Ф. Профессиональный спорт и закон // Теория и практика физической культуры, - 2001. – № 11. – С. 19 – 21.

6. Теория спорта / под ред. В.Н. Платонова.- Киев: Высшая школа, 1987

7. Шуга Д.Б. Любительский спорт. – М.: Профи, 1989. – 98с.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Хрипкова Д.И., Турымбетова Т.А.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан

Человеческая цивилизация обладает величайшей ценностью – культурой. Культура – понятие, имеющее в современной жизни огромное количество определений в различных областях жизнедеятельности, сформированное обществом с учетом развития его материальных и духовных ценностей, опирающееся на наследие всех предыдущих поколений и передающее это наследие будущему поколению.

Физическая культура – это пласт культуры, представляющий собой совокупность знаний, направленных на развитие и укрепление физического здоровья человек и общества. Как социальное явление, физическая культура функционирует на протяжении всей истории развития человеческого общества.

Время зарождения первых ростков физической культуры определить невозможно, так как корни культуры уходят в далекие времена. Но можно сказать смело, что возникла и развивалась физическая культура одновременно с общечеловеческой культурой [4].

На развитие физической культуры в обществе оказывали влияние производственные отношения людей, экономическая, политическая и идеологическая формы борьбы, достижения науки, философии, искусства. В то же время физическая культура имеет столь же древнюю историю, как и общество.

Физическая культура не только выполняет задачи физического развития человека, но и развивает социальные функции в области морали, нравственности, воспитания, этики и эстетики.

Исторически физическая культура развивалась под влиянием реальных потребностей общества в полноценной физической подготовке подрастающего поколения и взрослого населения к труду. Вместе с тем, по мере развития системы образования и системы воспитания физическая культура становилась базовым фактором формирования двигательных умений и навыков [3].

Первые физические упражнения воспроизводили элементы трудовой и военной деятельности. С возникновением религиозных верований элементы физических упражнений связывались с религиозными обрядами. Так появились культовые танцы, пляски, игры. Однако возникновение физических упражнений, игр и танцевальных движений как действий, производных от труда, относится к дорелигиозному периоду человеческой истории. Позднее физические упражнения создавались искусственно на основе познания человеком возможностей своего тела.

В зависимости от экономического, политического и культурного развития, военной организации и системы воспитания в том или ином государстве определялись задачи, средства, формы и методы физического воспитания. Наиболее типичными в этом отношении были Спарта и Афины.

Центральной задачей физического воспитания в Спарте было формирование подрастающего поколения, способного победить в любых условиях, отважного, настойчивого и слепо подчиняющегося взрослым. Спартанец-отец должен был показать новорожденного ребенка совету старейшин. Растить его дальше разрешалось только в случае, если совет

находил его жизнеспособным. Слабых детей сбрасывали в ущелье с горы Тайгет. Детей с рождения не пеленали, чтобы они выросли закаленными.

Детей, достигших 7-летнего возраста, отнимали у родителей и передавали в распоряжение государственных воспитателей. Воспитатели закаляли детей, приучали переносить холод, голод, жажду, выносить боль, осуществляли общую физическую подготовку. В этих условиях к 14 годам каждый ребенок привыкал к физическим и душевным испытаниям и получал представление об основах гимнастики и орхестрики.

Чтобы убедиться в том, что дети растут удальцами, устраивались состязания перед открытыми могилами героев прошлого, воспитывая тем самым чувство ответственности перед свершениями предков. Из ужесточенных форм испытаний перед посвящением в подростки в 15-летнем возрасте был выработан обычай криптий. Он означал испытательный год, в течение которого 30-40 будущих посвящаемых проходили боевые учения в районе мятежных деревень. В ходе таких акций молодежь вместе с руководителем совершала ночные налеты, убивая и уводя намеченные жертвы. По истечении испытательного срока подростки попадали в группы эйренов. В основу их обучения были положены строевые занятия по овладению оружием, пятиборье, кулачный бой (спартанская гимнастика) [1].

Достигших 20-летнего возраста снова подвергали испытаниям и переводили в группу эфебов. Систематическое военное обучение длилось до 30 лет. До достижения 20-летнего возраста девушек обучали, как и юношей, чтобы они в отсутствие мужчин обеспечивали порядок, а также для того, чтобы от них рождалось крепкое потомство. По иному осуществлялось физическое воспитание в Аттике с центром в Афинах. Афиняне считали, что гармоническое развитие человека должно состоять из умственного, нравственного, эстетического и физического воспитания. Дети до 7 лет воспитывались в семье под наблюдением раба или рабыни. После 7 лет девочки продолжали воспитываться дома, а юноши до 16 лет посещали государственную или частную школу. Они проходили обучение в мусической (от слова «муза»; давала умственное, эстетическое и нравственное воспитание) и гимнастической школах (гимнос – обнаженный). В гимнастических школах – палестрах (пале – борьба) – обучались с 12 лет, с 14 лет продолжали обучение в мусической школе. С 16 – 18 лет юношей после гимнастических и мусических школ определяли в гимнасий. В Афинах было три гимнасии: Академия, Ликей и Киносарг, где помимо занятий физической культурой изучались политика, философия и литература. С 18 лет молодых людей определяли в государственную военную организацию эфебию, где они несли военную службу.

Необычайное развитие получают в Риме гладиаторские бои. Впервые в 264 г. в Риме был устроен бой трех пар гладиаторов. В течение последующих полутора столетий гладиаторские игры устраивались на поминках знатных лиц, назывались погребальными играми и носили характер частного представления. Постепенно популярность гладиаторских боев растет.

В 105 г. до н. э. гладиаторские бои были объявлены частью публичных зрелищ и об их устройстве стали заботиться магистраты. Наряду с магистратами имели право давать бои и частные лица. Дать представление гладиаторского боя - значило приобрести популярность у римских граждан и быть избранным на государственную должность. А так как желающих получить магистратскую должность было много, то число гладиаторских боев растет. На арену уже выводят по несколько десятков и даже сотен пар гладиаторов стоимостью в несколько сот тысяч сестерций.

Гладиаторские бои становятся излюбленным зрелищем не только в городе Риме, но и во всех италийских, а позже и в провинциальных городах. Они были настолько популярны, что римские архитекторы создали специальный, ранее не известный тип здания - амфитеатр, где устраивались гладиаторские бои и травля зверей. Амфитеатры были рассчитаны на несколько десятков тысяч зрителей и в несколько раз превышали вместимость театральных зданий.

Число представлений, как частных, так и публичных, в Риме и других городах и их продолжительность постоянно увеличивались, а их значение все более и более росло.

Крупнейшими спортивными соревнованиями древности являются Олимпийские игры Древней Греции. Они зародились как часть религиозного культа и проводились с 776 до н.э. по 394 н.э. (всего было проведено 293 Олимпиады) в Олимпии, считавшейся у греков священным местом. От Олимпии произошло и название Игр. Олимпийские игры были значимым для всей Древней Греции событием, выходившим за рамки сугубо спортивного мероприятия. Победа на Олимпиаде считалась чрезвычайно почетной и для атлета, и для полиса, который он представлял [2].

С 6 в. до н.э. по примеру Олимпийских Игр стали проводиться другие общегреческие соревнования атлетов: Пифийские игры, Истмийские игры и Немейские игры, тоже посвященные различным древнегреческим богам. Но Олимпиады были самыми престижными среди этих состязаний.

В сферу спорта исторически вошли разнообразные элементы человеческой деятельности. Виды спорта, имеющие многовековую историю, развились из самобытных физических упражнений, форм трудовой и военной деятельности, использовавшихся человеком в целях физического воспитания ещё в глубокой древности - бег, прыжки, метания, поднятие тяжестей, гребля, плавание и т.д.; часть видов современного спорта сформировалась в 19-20 вв. на базе самого спорта и смежных сфер культуры - игры, спортивная и художественная гимнастика, современное пятиборье, фигурное катание на коньках, спортивное ориентирование, спортивный туризм и др.; технические виды спорта - на базе развития техники: авто-, мото-, велоспорт, авиационные виды спорта, подводное плавание и др.

Физическая культура народа является частью его истории. Ее становление, последующее развитие тесно связано с теми же историческими факторами, которые воздействуют на становление и развитие хозяйства страны,

ее государственности, политической и духовной жизни общества. В понятие физической культуры входит, естественно, все, что создано умом, талантом, рукоделием народа, все, что выражает его духовную сущность, взгляд на мир, природу, человеческое бытие, на человеческие отношения.

В Древней Греции происходит зарождение педагогической теории физического воспитания. В трудах древних философов и ученых – Платона, Аристотеля и др. – было высказано много ценных мыслей о физическом воспитании как составной части общего воспитания и образования. Платон (427 – 347 гг. до н.э.) – представитель афинской аристократии, философ-идеалист – обосновывал теорию гармонического развития духовных и физических качеств рабовладельцев. Платон был сторонником спартанской системы воспитания со значительным расширением в ее рамках умственного образования. Большое внимание философ уделял воспитанию дошкольников, игры детей строились таким образом, чтобы они с малых лет привыкали к образу жизни взрослых.

История физической культуры и спорта – дисциплина идеологическая, оказывающая большое воспитательное воздействие. Для того чтобы понимать особенности развития физической культуры и спорта в наши дни и всю сложность международных спортивных отношений нужно хорошо знать особенности развития физической культуры в общественных формациях, предшествующих нашему времени, понимать общие законы их развития.

Изучение истории физической культуры первобытного общества имеет большое познавательное и научно-теоретическое значение, поскольку речь идет о материалистическом понимании причин ее возникновения на самых ранних ступенях развития человеческого общества!

Мы видим как физическая культура меняла жизнь людей в разные эпохи. Спорт и физические нагрузки помогли развитию человека: от первобытного до человека наших дней.

Список литературы:

1. «История физической культуры и спорта» : учеб. пособие Б.Р. Голощапов; М. : Академия, 2002.
2. «Олимпийские игры Древней Греции и зарождение современного олимпийского движения» Чесноков Н.Н., Мельникова Н.Ю.
3. Кун, Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Кун, Л. – М.: Budapest, 1978. – 211 с.
4. История физической культуры и спорта: учеб. для институтов физической культуры / под редакцией Столбов, В.В. – М.: Физкультура и спорт, 1983 – 359 с.

СОВРЕМЕННЫЙ КАЗАХСТАН КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА

Чакун В.П., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г.Рудный

Республика Казахстан
E-mail: lera21.10@mail.ru

На текущем этапе развития человечества главными источниками возрастающей международно-политической нестабильности стали терроризм, сепаратизм, религиозный экстремизм и другие современные инструменты антигосударственной деятельности, приобретающие угрожающий масштаб благодаря внешним геополитическим силам, их финансирующим.

Казахстан занимает уникальное географическое положение, которое, с одной стороны, дает ему ощутимые экономические, политические и другие преимущества, а с другой - является фактором, повышающим риск проникновения на территорию страны террористических течений и дестабилизации обстановки внутри страны.

Казахстан является «буферной зоной» между Средней Азией, Китаем и Россией (и далее Европой). Таким образом, противодействие вышеперечисленным негативным факторам занимает одну из ключевых позиций в области общих интересов Казахстана, России и Китая ввиду взаимной сопряженности границ и трансграничной активности террористических и экстремистских организаций. Тесное взаимодействие в данном вопросе может вывести наши страны на качественно новый уровень стратегического партнерства, которое может в перспективе вылиться в создание крупнейшего в мире по территории, запасам природных ресурсов и численности населения геополитического альянса, который не будет уступать уже существующим объединениям, таким как НАТО и ЕС.

Казахстан представляет для России проверенного стратегического партнера в международных вопросах. Кроме того, территория нашей страны наиболее пригодна с экономической точки зрения для транзита в российском направлении природных ресурсов из Средней Азии и других транзитных коридоров в области внешнеэкономических связей России. Для КНР Казахстан и Россия являются надежными поставщиками нефти, газа и других минеральных ресурсов, без которых китайская экономика не сможет развиваться такими высокими темпами, как сейчас. Казахстан в свою очередь рассматривает своих географических соседей как выгодных политических и финансово-экономических партнеров, а так же гарантов собственной безопасности.

По сути, альянс трех государств, в перспективе может статьнаиболее мощным, самодостаточным и конкурентоспособным союзом государств. И, конечно же, стремление ктакого рода самодостаточности столкнется с внешними и внутренними противодействиями со стороны не заинтересованных в подобном развитии событий сил.

В сегодняшней сложной мировой политической обстановке в условном треугольнике Казахстан-Россия-Китай вопросы обеспечения собственной и региональной безопасности на столько взаимосвязаны, что даже тождественны. Они требуют совместного сотрудничества и взаимодействия на более высоком

уровне, что подразумевает необходимость выхода на геополитический формат взаимоотношений. Конечно, наши страны уже состоят в международной организации ШОС. Но данная организация не является военно-политическим блоком, как, например, НАТО, или открытым регулярным совещанием по безопасности, как АРФ АСЕАН, а занимает промежуточную позицию. Необходимо создать более широкий геостратегический альянс в кругу ограниченного числа участников, обусловленного географическим соседством и общими интересами в сфере региональной безопасности.

На сегодняшний день, в руководстве КНР и России должны понимать, что существует риск проникновения в эти страны терроризма из Средней Азии через территорию Казахстана в силу опять же географического положения. В этой связи, условный альянс должен быть заинтересован в сохранении и поддержании социально-политической стабильности в Казахстане [1].

События последнего времени показывают, что попытки использовать территорию Казахстана для дальнейшего транзита геополитической нестабильности в китайском и российском направлении, весьма вероятны.

Нагнетание внутриполитической и социальной нестабильности невозможно без существенного финансирования, технической и организационной поддержки извне.

Основным инструментом является организация под любым удобным предлогом массовых протестов населения. К сожалению, найти повод для недовольства людей не составляет особого труда в любой, даже самой благополучной стране. В этой ситуации важнейшее значение приобретает готовность национальных спецслужб упредить надвигающуюся угрозу. Одной из наиболее важных задач спецслужб должно стать выявление каналов финансирования дестабилизирующих факторов, а так же оперативное установление организаторов и исполнителей.

Такой порядок действий необходим для предотвращения возможных жертв, которые обязательно будут иметь место в ходе проведения массовых беспорядков. В дальнейшем процесс распространения негативного сценария остановить многократно сложнее, а зачастую практически невозможно в силу менталитета местного населения.

Необходимо, чтобы каждый гражданин понимал природу политических процессов, и не встраивался в сценарии, направленные на подрыв суверенитета Казахстана. Нужно объединить людей вокруг национальной идеи всеобщего процветания и стабильности. Такую задачу с успехом на протяжении долгих лет решает наш национальный лидер - президент Н.А.Назарбаев. Невозможно решить всех проблем, стоящих перед государством, ввиду их безграничного разнообразия и непостоянства среды. Но сохранение суверенитета Казахстана, политической и экономической стабильности, благополучия граждан - главное и неоценимое достижение руководства нашей страны.

Наивно полагать, что ответственность за стабильность и процветание страны зависит только от президента. Если человек считает, что конкретно он ничего не изменит и его действия ни на что не могут повлиять - он ошибается.

Каждая личность формирует гражданское общество. Построим будущее Казахстана вместе! [2]

А для того, чтобы уберечь молодежь от вредных привычек, вступления в различные религиозные секты и террористические организации, необходимо вести пропаганду здорового образа жизни и популяризировать спорт.

Спортивный образ жизни повышает тонус организма, укрепляет иммунитет, дарит красоту, здоровье и долголетие. Естественно, речь идет о любительском спорте, о нормированных нагрузках на организм. В целом спорт полезен людям всех возрастов. Он помогает не заболеть даже в периоды эпидемий, всегда хорошо себя чувствовать и радоваться жизни. Весомое преимущество спорта заключается в том, что каждый человек может выбрать наиболее привлекательный для себя его вид.

Самое главное в спорте - это регулярность физических нагрузок. Тогда польза для здоровья будет ощутимой. Занятия спортом способствуют нормальной циркуляции крови, правильной работе всех органов и систем, улучшению обмена веществ. Кроме того, занятия спортом усиливают волевые качества личности, закаляют характер. Практикуя спортивный образ жизни, человек никогда не столкнется с гиподинамией - опасной болезнью современности. Для здоровья и долгих лет жизни человеческий организм всегда должен находиться в движении, в тонусе.

Власти любой страны должны уделять повышенное внимание вопросам популяризации спорта среди детского и взрослого населения и не жалеть ни сил, ни средств на развитие спорта.

Список литературы

1. Инструктор по физкультуре, №1, 2010; Сфера - Москва, 2010. - 128 с.
2. Программа для родителей и воспитателей по формированию здоровья и развитию детей от 1 года до 7 лет; Просвещение - Москва, 2007. - 304 с.
3. Спутник руководителя физического воспитания дошкольного учреждения; Детство-Пресс - Москва, 2007. - 416 с

ӘЛЕМДІК ДІНИ ЭКСТРЕМИСТІК ҰЙЫМДАРДЫҢ МАҚСАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРҒА КЕРІ ӘСЕРІ

Муйнанова А.К. №19 орта мектеп,
11 «А» сынып оқушысы muynanova@gmail.com
Ғылыми жетекшісі: Саналиев Ғали Ершетайұлы,
19 мектепттің жоғары санатты тарих пәнінің мұғалімі

Қазақстан Республикасының Конституциясының 1-бабының 1 тармағында “Қазақстан Республикасы өзін зайырлы, құқықтық мемлекет ретінде орнықтырады” делінген. [1, 5 бет]

Зайырлы мемлекет пен қоғам бұл-біздің тарихи таңдауымыз. Зайырлы атеистік дегенді білдірмейді. Зайырлы дегеніміз бұл-озық, толерантты, ашық қоғам. Біз дәстүрлі діндерге қолдау көрсетіп, кез-келген экстремизм түрін үзілді-кесілді мойындамаймыз. Жастарды радикалды діни ағымдардан қорғауымыз қажеттігіне сенімдімін. Сондықтан, Қазақстанның діни қайраткерлері бұл жолда жұмыс атқарада деп ойлаймын" деп атап көрсетті Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев.[2,3бет]

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев 2014жылы «Қазақстан жолы-2050:Бір мақсат,бір мүдде, бір болашақ»атты Қазақстан халқына жолдауында былай деді: « Егеменді дамудың 22 жылында барша қазақстандықтарды біріктіретін, ел болашағының іргетасын қалаған басты құндылықтар жасалды.Сол құндылықтардың ішінде зайырлы қоғам және жоғары руханият». Қазақстан Республикасының президенті Н.Ә.Назарбаев: «Мәңгілік Ел- ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман-әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді. Ол арман-тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді» деп атап көрсетті. [3, 1бет]

Зерттеу тақырыбының өзектілігі: Біріншіден, мемлекеттің ішкі қауіпсіздігіне зиян тигізуі. Екіншіден, дамыған немесе даму үстіндегі тыныш жатқан бір елді тоқырауға жіберудің бір тәсілі түрлі діни ағымдар арқылы қоғам ішінде іріткі тудыру. Үшіншіден, мемлекеттің болашағы мен білім мен ғылымға, экономика мен көреген саясатқа байланысты. Төртіншіден, болашақ жастардың қолында деп білеміз. Олай болса секталар біздің болашағымыз деп үміт артып отырған жастарымызды өз жағына тартумен келешекке қауіп төндіреді. Бесіншіден, уақыт өте келе дін аралық қақтығыс туады.

Ғылыми жұмыстың міндеті мен мақсаты: Секталар мен діни ағымдар қазіргі уақыттарда халықтың жақсы, үйлесімді өмірге деген үміттерін жүзеге асыруға одан қалды, өлгеннен кейін олардың рухтарын азат етуге уәде беру арқылы адамдардың бастарын айналдыруды мақсат тұтқан. Осы саланы зерттей отырып, секталарға мүше болған адамдарға олардың өмірлеріне қандай да бір мағынаның пайда болуы мен өздерін қауіпсіз сезінуі айрықша әсер ететіндігі бүгінгі таңда актуалды мәселе болып отыр.

Ата заңымыз ел азаматтарының ар-ождан бостандығына кепілдік береді. Қазақстанда тұратын халықтардың туған тілін дамытуға және діни сенімін ұстануға, мәдениеті мен дәстүрін сақтауға барлық жағдай жасалған. Қазақ халықына тән қонақжайлық, қайырымдылық пен сабырлылық, мейірімділік ұстанымдарының негізінде қазақ қоғамында бейбіт өмір мен келісім салтанат құрды. Елбасымыздың салиқалы саясаты арқасында ұлтаралық татулық және дінаралық келісім негізінде әлеуметтік экономикалық және демократиялық құндылықтарды баянды ету елеулі табыстарға қол жеткізеді.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 14 бабында: «Тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүліктік жағдайда, жанына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дініне, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген

өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды» және 19 бабында: «Әркім өзінің қай ұлтқа, қай партияға және қай дінге жататынын өзі анықтауға және оны көрсету- көрсетпеуге хақылы» деген заңдар бекітілген. XXI ғасыр әлеуметтік –техникалық жаңару дәуірінде еліміздің дамуына және азаматтарымыздың сана сезіміне кері әсер етіп жүрген әр түрлі бағыттағы діни секталар мен діни ағымдардың мақсаттары мен ерекшеліктерімен таныстырамыз. Соңғы кезде елімізде секталардың арбауына түсіп, отбасынан айырылып, өмірмен ерте қоштасып жатқан жандар саны күрт өсуде. Қазақстандағы аталмыш ағымдардың дәстүрлі емес болып аталатын себебі, олардың мемлекет аумағында пайда болғанына ұзақ уақыт бола қойған жоқ және оларда дәстүрлі конфессияларға тән емес белгілер жеткілікті.[1,8 бет]

Экстремизмнің туу ықтималдығын қалыптастыруға тікелей немесе жанама түрде толып жатқан ішкі әлеуметтік факторлар, социумның әртүрлі деңгейлерінде, басқару құрылымдарында бой көрсететін қоғамдық сана көріністері, сондай-ақ, индивидтердің діни тіршілігінің жеке басқа тән қырлары әсер етеді. Осыған орай, қазақтардың діни көңіл-күйіне кері әсер ететін бірнеше факторларды атап кетуге болады. Бұлар ел ішінде теріс этнодіни және этноәлеуметтік ахуал қалыптасуына жағдай туғызады.

Экстремистік ахуалдық қалыптасуына бір-біріне керағар екіұдай жағдай дем береді. Бір жағынан-көзге ұрып тұрған халық табысының көлеміндегі айтарлықтай алшақтық, аста-төк той-томалақ, жерлеу рәсімдері, жемқорлық және басқа исламдық өмір салтына жат факторлар. Екінші, жағынан-кедей-кепшік, маргиналдар, жұмыссыз жастар және оларды қолдаушы өзге де әлеуметтік топтар. Бұл ретте мынадай қорытынды ойға оралады: Бүгінгі қазақстандық террорист дегеніміз не? Бұл сұраққа статистикалық мәліметтерге сүйеніп мынадай жауап беруге болады: Бас прокурор Ж.Асанов «Қылмыс жасағандардың 84%-ы жұмысы жоқ азаматтар» деп түйді. Сотталған терроисттердің 60%-ға жуығы 29 жасқа дейінгілер. Басқаша айтсақ-жастар. Олардың 95 %-ы, жұмыссыз болған. Осылайша, Қазақстандағы терроисттердің портреті айқындалады: бұлар-өмірден өз орнын табуға ұмтылып, бірақ оны таба алмаған жастар. Көбінесе, жұмыссыздар, жақсы білім ала алмай, келешегінен күдер үзгендер.

Ақтөбе облысында 2011, 2012, 2016 жылы экстремисттік шабуыл қантөгіспен аяқталды. Терроризмнен күресте жеңіс деген не және қалай жеңімпаз болуға болады?-деген саул туғызады. Мүмкін ол террористердің көзін жою болар. Бірақ ол уақытша жеңіс. Ақтөбе оқиғалары көзін жойған бір өлген терроисттің орнына екі зорлық-зомбылық технологиясын меңгерген террорист келетінін көрсетті.

Терроисттік оқиғалардың төңірегінде террористердерді есіркеп, жанашыл ниет білдіру де байқалып қалады. Біз қаралы күн жарияладық, жазықсыз қаза тапқан азаматтарды аза тұттық. әрине, қарақшылдардың ата-аналары да қн жылап қалды. Оларға өкініш көңілін білдіру жаншырлық таныту да дұрыс. Олардың аналары террорист туған жоқ, орта, әсіресе, салафилер ортасы соған әсер етті.

Шынында да, неліктен қанды оқиғалардың алды алынбады? Неліктен жұртшылық экстремизммен күрестен оқшауланды? Өңірлік билік біртұтас мемлекеттік машинаның құрамдас бөлігі ретінде қалыпты тұрмыс-тіршілікті қамтамассыз етуге жауапты болғанымен, төтенше жағдайларға мүлдем дайын болмай шықты. Басты себеп мынада: өңірлердегі биліктің жұртшылықпен, жастармен, мәслихат депутаттарымен, жергілікті зиялы қауым өкілдерімен, ардагерлермен байланысы мәз емес, болса да тек мақұлдауды күтеді. Бұл жағдайда қалың бұқара экстремизмнің алдын алу жұмыстарында белсенділік танытпайды, бар үмітін құқық қорғау оргндары мен арнайы қызмет өкілдеріне тапсырады. Бір сөзбен айтсақ, пісіп жетілген қалыпты азаматтық қоғам жоқ, өзін-өзі басқарудың жергілікті қоғамдық институттары дамыған. Азаматтық белсенділік жоқ жерде экстремисттер күш алады. («Егемен Қазақстан, 24.06.2016 ж., 5 бет).

Біз бүгін солардың бірқатарынан оқырманды хабардар еткелі отырмыз.

«Бахаи» – Ирак пен Иранда XIX ғасырдың ортасында пайда болған, заманауи космополитикалық дін. Бахаизм ілімі мұсылмандық баббиттер тайпасының негізінде пайда болған. Іс жүзінде ислам мен бахаизм арасындағы алшақтықтың көп екендігі соншалық, «Бахаи» өз қауымдастығын жеке-дара ілім, әлемдегі ең ақиқи дін ретінде санайды.

«Иегова куәгерлері» – протестанттық ілімнің бірі. «Иегова куәгерлері» әскерде қызмет етуге қарсы. Иконаға, крестке және статуяларға тағзым етпейді, сондай-ақ қандай да бір халықты рухтандыратын мемлекеттік әнұрандардың орындалуын, туларды идолға табынудың жабық түрі санап, құрмет көрсетуді қажет деп есептемейді.Қазақстанда өткен жылғы есеп бойынша «Иегова куәгерлерінің» 76 қауымдастығы қызмет етеді. «Кришнаны тану қоғамы» да дәстүрлі емес діни бірлестіктердің қатарына жатады. Басты қасиетті кітаптары «Бхават – Гита» және «Шримад – Бхагаватам» болып табылады. Ұйымда рухани өмірдің төрт кезеңі айқындалады: шәкірттік, отбасылық өмір, отбасылық өмірден тысқары, жарық дүниеден толықтай қол үзу. Бұл кезеңдер діндарлардың құлқына деген талаптарды айқындайды. Ерлі-зайыпты жұптар қызметшілер-тәлімгерлер тарапынан іріктеледі.

«Саентология шіркеуі» АҚШ-та 1954 жылы пайда болды. Негізін қалаушы – жазушы-фантаст Лафайет Рональд Хаббард. Өзінің діни ілімі бойынша саентология буддизм мен Хаббардтың жеке бақылауларының қосындысынан құралған. Л.Р.Хаббард шығармаларының негізгі құрайтын бірінші кезекте «Дианетика»: жан саулығының заманауи ілімі», сондай-ақ, индуистік және буддистік мәтіндер болып саналады.

«Ахмадие жамағаты». Ол 1889 жылы Үндістанда Кадианнан шыққан Хазрат Мырза Гулмом Ахмад тарапынан құрылған. Қауымдастық атауын Мухаммедтің екінші аты – Ахмедпен байланыстырады. Мұсылман-ахмадиеліктер өздерін ақиқи исламды қалпына келтірушілерміз деп санайды (Пәкістанда ахмадиеліктерге мұсылманбыз деп айтуға тыйым салынған). «Ахмадие» орталығы Лондонда орналасқан. Ахмадиелік қозғалыс Еуропа және

ТМД елдері және Азияда барлығы шамамен 12 миллион адамды қамтиды. Олар Англияда, Германияда, Голландияда, Испанияда, Австралияда және басқа да мемлекеттерде 12 мыңнан аса мешіт тұрғызған. Қазақстанда «Ахмадие» қауымдастығы пәкістандық пірадарлардың ықпалымен 1994 жылы Алматыда пайда болды. Қауымдастықтың толық атауы – «Қазақстан Республикасының Ұлттық Ахмадиелік мұсылман жамағаты».

«Алля-Аят» (Фархатшылар) культтік-мистикалық діни ағым. Ағымның негізін қалаушы – өзін құдай және «Жаратушы» деп жариялаған Алматы облысы Шонжы кентінің тұрғыны Фархат Абдуллаев. Ол қайтыс болғаннан кейін емдеу насихатымен оның зайыбы Нина (Қасиетті Нина, Нина Ана) айналысады. Бұл ағымның өкілдері дәстүрлі діндерді мойындамайды. Емдеу курсы Фархат атаның энергиясына қосылу арқылы басталады. Яғни, «Өмір формуласы» – «Алля Нина Ана Жаратушы Фархад ата, алля аят 37406810, алля Лязат Селеной, алля уйгур аят алля», мұнда «алля» – сәби (ұйғырша), «Селенная» – өмірге бастайды, сақтандырады, «Фархат ата» – Абдуллаевтың өзі, «Нина ана» – Фархаттың әйелі. Цифрлары: «37» – Фархаттың туған жылы, «40» – әйелінің туған жылы, олардың «6» баласы, отбасында – «8» адам, «10» – Жаратушының күші, «1» – оның өзі, «0» – күн.

«Ата жолы» *(басқаша атауы «Ақ жол»).* «Ақ жол» ұйым ретінде өзінің қызметін 1997 жылдың ақпанынан бастады. Ол кейінірек «Ата жолы» атауын алып, 2001 жылы Алматы қаласында коммерциялық ұйым ретінде (ЖШС) тіркеуден өтті. Ұйымдастырушысы – Қыдырәлі Тарыбаев. Қазақстан бойынша көптеген шәкірттері, рухани-танымдық «Ата жол» журналы, «Ата жолы әліппесі» брошюрасы және басқа да баспа өнімдері бар. Аталған ұйымның негізгі мақсаты белгілі бір сомаға қарапайым адамнан әулие жасау болып табылады. Емдеу курсына Қазақстанның оңтүстік өңірлеріндегі әулиелі-әмбиелі жерлерді аралап, бабалардың аруағымен сөйлесу кіреді. Адамға әулиелік және емшілік қасиетке ие екендігін және оның адамдарды емдеуге мүмкіндігі бар екендігін сендіріп бағады. Қазақстан Республикасының аймағында 16 діни ұйымдарға қатаң тиым салынған.Олар төмендегідей:

1988 жылы Ауғанстанда Осама Бен Ладен басшылығымен құрылған халықаралық діни ұйым «Аль-Каеда»

1990 жылы Алматы облысында Фархад Абдуллаев басшылығымен құрылған «Алла Аят» ұйымы

1989 жылы Ливан қашқындарының Эйн аль-Хильн ірі Палестина лагерінде шейх Хишам Шрейди басшылығымен құрылған «Асбат Аль- Ансар» ислам ұйымы.

1984 жылы Жапонияда Секо Асахара басшылығымен құрылған «Аум Синрике» діни ұйымы.

1965-70 жылдардағы полковник Альпарслан Тюркеш басшылығымен құрылған «Боз Гурд» түрік әскери ұйымы.

1928 жылы Египеттін Исламия қаласында мұғалім Хасан аль-Банна басшылығымен құрылған «Мұсылман ағайындар» (Братья мусульмане) халықаралық діни саяси ланкестік ұйым.

«Орталық Азия Моджахедтер джаматы» халықаралық ланкестік ұйымы.

1998 жылы Айсан Махсум және Абудукадыр Япуцюань басшылығымен құрылған «Шығыс Түркістанның ислам партиясы» халықаралық ланкестік ұйым.

1996 жылы Өзбекстанда Тахир Юлдашев және Жұма Ходжиев басшылығымен құрылған «Өзбекстанның ислам қозғалысы» халықаралық ланкестік ұйым.

1978 жылы 27 қарашада Түркияның оңтүстік-шығыс аймағында Абдулла Оджалан басшылығымен құрылған «Курд халық конгрессі » халықаралық халықаралық ланкестік ұйым..

1980 жылы Ауғанистанның Кунар провинциясында профессор Хафиз Мұхаммед Сайт басшылығымен құрылған «Лашкар-И-Тайба» ланкестік суннит тобы.

1988 жылы Кувейттің Эль-Кувейт қаласында құрылған «Әлеуметтік реформалар қоғамы» ланкестік ұйым

1994 жылы Қытайдың Синьцзян-Ұйғыр автономдық ауданында Майматин Айзлат басшылығымен құрылған «Шығыс Түркістанды азат ету ұйымы» халықаралық ланкестік ұйым.

1989 жылы Пакистанда молда Мұхаммед Омар басшылығымен құрылған «Талибан » халықаралық ланкестік ұйымы.

1953 жылы Иерусалин Такиуддин ан-Набхани Филасин басшылығымен құрылған «Хизб-Ат-Тахрир-Аль-Ислами» діни ланкестік ұйым.

1997 жылдың ақпанынан бастады. Ол кейінірек «Ата жолы» атауын алып, 2001 жылы Алматы қаласында коммерциялық ұйым ретінде (ЖШС) тіркеуден өтті. Ұйымдастырушысы – Қыдырәлі Тарыбаев. халықаралық ұйым.

«Дін мәселесі - мемлекеттік деңгейде қарастырылатын мәселе. Бір адам атеист болуы мүмкін, ал бүкіл қоғамның дінсіз болуы мүмкін емес. Кеңес Одағында дінге тыйым салынды, бірақ діни рәсімдер сақталды. Ата-бабамыз ұстанған дінді тәуелсіздік алғаннан кейін ғана ашық айта алдық. Мәселен, басымызға бір қиындық туа қалса, Құдайға жалбарынамыз. Яғни, қоғам дінге мұқтаж. Егер сол дін табыс көзіне айналса, онда ол - үлкен проблема. Елімізге ислам діні кеше немесе тәуелсіздік алғаннан кейін келген жоқ. Қазақ жеріне 1250 жыл бұрын келді. Алғашқы онжылдықта дін мәселесі проблема болмағанмен, кейінгі онжылдықта ауқымды мәселеге айналды. Бүгінде елімізде ресми тіркелген 45 түрлі дін бар. Секталар ешқашан ресми түрде уағыз тарата алмайды, пәтерлерге жинайды. Кез келген адамға еріп, теріс жолға түсіп кетпеңіздер. Дінге қызығушылық танытсаңыздар, дін адамымен ақылдасқандарыңыз дұрыс» , - деді өз сөзінде облыс имамы Смайыл Сейітбек. «Айқара ашылатын құшақ көп, Сол құшақтың біреуінде сайтан бар» деп Қадыр Мырза Әлиі жырлағандай, деструктивті діни ағымдардан аулақ жүру қажеттігін тағы бір мәрте еске салған тағлымды кездесуден жиналған көпшілік мол ғибрат алды.

2015 жылы 10-11 маусымда Астана қаласында Әлемдік және дәстүрлі діндердің V- съезіне әлемнің 42 елінен 80 делегацияның, дінбасылар мен

арнайы шақырылған құрметті меймандардың басын қосты. Съезде- айтулы форумда Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбев сөйлеген сөзімен өзімнің қортынды сөзімді аяқтағым келіп отыр, «Халықтарды бір-бірінен бөлетін теңіз емес, надандық пен тілдердің бөлектігі емес, араздық қана. Адам түзелмей заман түзелмек емес. Бүлінген заманды түзеу- адамның өз міндеті.»[4,3 бет]

Пайдаланған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы.
2. Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». Қазақстан халқына Жолдауы. Егемен Қазақстан газеті 17 қаңтар 2012 ж.
3. Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім, реформалар, даму». Қазақстан халқына Жолдауы. 4 желтоқсан 2015 ж.
4. Назарбаев Н.Ә әлемдік дәстүрлі діндер лидерлерінің V-съезінде «Діндер үнқатысуы және адамның тағдыры» Егемен Қазақстан, 02.07.15ж., №227
5. Серік Әмірғазин «Дін және жауапкершілік». Астана 2002ж.
6. Бекежан Ақанов «Дін және еркін ойшылдық» Алматы 1993ж.
7. Амангелді Айталы «Егемен Қазақстан». 9 шілде 2016 ж.

КЕМЕЛ ЕЛДІҢ ЕРТЕҢІ – ЖАСТАРДЫҢ ҚОЛЫНДА

Ажибаева Зияда Жангельдиновна
Педагог-психолог
«Арқалық медицина колледжі» МКҚК
Арқалық қаласы
e-mail :azhibaeva.ziyada@mail.ru

Қазақ салт дәстүрлері мен ислам дінінің астасуы жөнінде аз айтылып, аз жазылып жүрген жоқ. Ислам діні мен қазақ салт дәстүрлері арасында ғасырлар бойы орныққан ашық сұхбат бар. Ол сұхбаттың іргесін кешегі атеистік қоғам – Кеңестер Одағы да ыдырата алған жоқ. Жаһандану үдерісі белең алған бүгінгі дәуірде өкінішке орай сол табиғи сұхбатқа сыни қағып, шабуыл жасау фактілері кездесіп отыр. Мың жыл бойы халықтың өзімен бір жасасып келген, тұрмысына, санасына, болмысына сіңіп, рухымен тұтасып кеткен дінді қол жетпес күрделі дүниеге ұқсатып, қилы-қилы тәпсірмен түсіндіріп, халықтан қасақана алыстату үдерісі орын алуда. Қазақты исламға жаңа кірген ел секілді көрсетіп, ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрді, ғұламалар жүрген жолды мансұқтап, қазақ руханиятының күре тамырын қырқуға бағытталған арандатушы әрекеттер салдарынан дәстүрлі құндылықтар күйреуге ұшырауда.

Қоғамымыздың бүгінгі күнгі діни сауаттылық деңгейіне көңіл толады деуге ертерек. Қазақстан үшін дәстүрлі емес діндердің құрған торына жас буынның топырлап түсуі қалың жұртшылықтың алаң еткен мәселенің біріне айналып отыр. Шатақ діннің тамыр жаюы жайлы әңгімені әріден бастайық.
Халқымыз төл дінімен қайта қауышқан 1990 жылдар әлі күнге есімізде. Дінді меңгеруде, әсіресе, жасы 20-ға дейінгі жеткіншектер белсенділік танытты. Бірақ дәстүрлі дін (ислам) ұстаздары жоқтың қасы еді. Сондықтан мешіт діни уағыздарын ғибадат қылу тәртіптерін үйретуден әрі қарай аспайтын.

Дәстүрлі дін өкілдері «ең абзал, ең дұрыс дін біздікі» деумен шектеліп, таяз, біржақты сөйленді. Ең жаманы, теология қатысты қиын, бірақ жастар үшін аса маңызды, сұрақтар жауапсыз қалып келді. Сана – сезімді жаулап алу тетіктерін жетік меңгерген шетелдік жаңа діни ағымдардың іздеген өрісі де осы еді. Бір сөзбен айтқанда, дін саласындағы олқылық пен таяздықтар біртіндеп қордалана берді. Қазіргі таңда солардың «жемісін» татудамыз. Сол 90-жылдардың басында дінге бет бұрған жасөспірім, жеткіншектердің алды қазір 35-40 жаста, яғни орта жасқа іліне бастады. Бірақ олардың діни сауаты сатылады ма, былайша айтқанда, дін ісін Құдай ісінен айыра алатын дәрежеге жетті ме? Бұл жағынан күмәндіміз. Өйткені, мешіт ішінде қатар-қатар сәждеге тұрғандардың арасында намазды «өзінше» оқитын мұсылман бауырлардың азаяр түрі көрінбейді. Олардың көпшілігі жас деуге ауыз бармайды. Дін тазасын іздеп, ата сақалы ауызына түскенше сенделе бермек пе, шіркіндер?! [6,16б]

Шын дінді шатақ діннен қайтсек айырамыз деген келелі мәселе екеніне осы айтқандарымыз да жеткілікті сияқты. Енді тақырыбымызға оралайық.
Өзіңіз де ойлаңыз, қай ұлттың өкілі болмасын, егер ол адал, мейірімді кісі болса, кім кімнің де оны «кәпір» - дей алмасы анық. Керісінше, қатігез кісіден аулақ болуға тырысады. Мысалы, мешітте намаз оқып тұрған, өзін кәміл мұсылман санайтын, түсі суық «салафистке» жақындаудың өзі қорқынышты. Сүйіспеншілік пе, әлде қатыгездік уағыздала ма? Шын дін мен шатақ діннен айырудың ең басты кілті, амалы осы арада.

Егер мешітке намаз оқуға барып жүрген мектеп жасындағы немесе студент балаңыздың мінез-құлқынан қатігездік белгілері байқалса, айталық, ата-ананың тілін алудан бас тартса, оқу үлгерімі төмендесе, онда болды, бітті мұңы жат діни ағымның теріс ықпалы деуге әбден болады. Ал, егер оның ісінде қайырымдылық, жүзінде мейірімділік көбейсе, былайша айтқанда, жүрегі жұмсара бастаса, әңгіме мүлде басқа. Солай болуға тиісті қалыпты жағдай міне осы. Өйткені адам жүрегі Тәңіріні таңып-білу, хикметін сезу арқылы жұмсарады. «Жүрегі жұмсақ білген құл» (Абай). Қайырымсыз, қиянатшыл баладан не үміт, не қайыр? Оның келешекте шатақ діннің өкілі, діни фанатик болып шыға келмесіне кім кепіл[6,17б].

Жас ұрпақты имндылыққа баулу үшін олардың ар-ұятын оятып, намысынқайрап, мейірімділік, қайырымдылық, ілтипаттылық, кішіпейілділік,көпшілдік, қамқорлық, адалдық, іземттілік секілді адамгершілік

қасиеттерді бойына сіңіру әрбір ата-ананың, тәрбиеші-ұстаздардың ұлттық парызы.

«Адамзаттың бәрін сүй бауырым деп», «Адамды сүй, Алланың хикметін сез». Ұлы Абай адам болу да, кәміл мұсылмандық та осы жолда деп ұқтырады. Діндар болудың, дін жолы тарихқа түсудің жөні осы екен деп, анасы пісірген астан бас тартудың, намаз оқымағаны үшін әкесіне кәпір деудің, ол ол ма, кісі өлтіруге барудың бетін әрі қылсын![6,20б]

Қазіргі таңда көптеген адамдар, әсіресе, өзге жат ағымда жүрген түрлі бүлікші топтың өкілдері «жиһад» сөзін «соғысу» т.б. сөздермен шатастырып түсінеді. Дінімізде ата-ананы сыйлау, Отанды сүю, өз халқына тыныштық сыйлау сияқтықасиетті амалдарды атқаруға үгіттейді. [4,4б]

Жиһад ұғымын кең талдаған дінтанушы Қайрат Жолдыбайұлы өз еңбегінде былай дейді: [7,59б]

«Жиһад – ең әуелі өзіңді түзейту. Ішкі дүниеңд, жүрегіңді тазарту. Болмысыңды қызғаншақтық, қанағатсыздық, сабырсыздық, жалқаулық, тәкаппарлық секілді күллі жаман қасиеттерден арылтып, олардың орнын көркем қасиеттермен толтыру. Қысқасы, нәпсіңмен әрдайым үздіксіз күрес. Себебі, әуелі өз басын түзете алмаған адам, нәпсісін жеңіп, кәміл адам болу жолына түспеген жан өзгені қалай түзетіп, тура жолға қалай шақырмақ».

Қазақстанда тарихи сын сағаттарда ұлтаралық келісімнің тұрақты болуы, ең алдымен, жергілікті халықтың ұлттық ерекшелігінен, яғни оның даналығы, кеңдігі деуге болады. Елбасы Н.Ә.Назарбаев Қазақстанның дербестікке қол жеткізген алғашқы жылдарынан бастап, біздің көпұлтты елімізлегі татулық пен келісімді сақтауға, оны дамытуға, қауіпсіздігімен бейбітшілдігін қорғауға бар күш жігерін салып, этносаралық және конфессияаралық тұрақтылықпен ынтымақты сақтау ісіне басты көңіл бөліп келді. Ел тұтастығы мен халықтың бейбіт ғұмыр кешуінде. Қазіргі жаханданузаманында көптеген қиындықтар туындап, олардан сақтану жұмыстары өзекті болып отыр. [7,49б]

Соңғы уақытта интернет желілері діни ақпаратты жедел, әрі түрлі форматта таратуға, алмасуға үлкен мүмкіндік берді. Сонымен бірге, интернеттің дамуы білім алу, денсаулық сақтау, техника, қоғамдағы қарым-қатынас, адам баласының өмір сүру үрдісін күрт өзгертіп, чаттар, форумдар, түрлі сайттар адам өмірін тұтас қамтитын болды. Ал, виджет, гаджет, блог, Facebook, Twitter, YouTube сияқты құралдар кез-келген мәліметті жылдам алуға жол ашты. Бұл жақсы ма, жаман ба? Ғаламдық ақпараттық кеңістік өмірлік қажеттіліктерімізді тошлықтырып, қоғамдық, әлеуметтік, рухани тұрғыдан қанағаттандырып отыр ма? Жаңа ақпараттық күй қалыптасқан ғаламда тепе-теңдікті қалай сақтауымыз қажет? Алдағы уақыттан қандай эффектілер мен өзгерістер күтуге болады? Міне, осы сұрақтарға (психологияның бір саласы ретінде қалыптасып келе жатқан) жаңа технологияның адамға әсерін зерттейтін ***киберпсихология*** жауап береді. [5,12]

Бүгінде жастарымыздың басым бөлігі әлеуметтік желілерде отырады. Аталмыш діни ұйымдардың өз парақшалары, сайттары бар. Қазақстан Республикасының аймағында 632 сайт экстремистік деп танылып, тыйым салынды.[3,12]

Дін дәстүрге айналады, дәстүрге айналмаса, догмаға айналады. Осы шындықты түсінгендіктен ислам тарихында мазхабтар қалыптасты. Мазхабтар мектебінің негізін салған ислам ғұламасы имам Ағзам Әбу Ханафи өз ілімі арқылы бүгінде әлем мұсылмандарының басым бөлігі ұстанатын, Қазақстан

мұсылмандары үшін де дәстүрлі болып табылатын ханафи мазхабының іргесін қалады. Имам Ағзам Әбу Ханафи ілімінде ислам дінің қабалдаған жергілікті халықтардың салт-дәстүріне баса мән берілді. Ханафи мазхабы бойынша сонымен қатар исламға дейінгі шариғаттарда пәтуа шығарудың негізі бола алады. Бұл жағдайда белгілі бір халықтың исламға дейінгі ұстанған сеніміне сәйкес қалыптасқан дәстүрлермен іс-әрекеттердің ислам шариғатына қайшы келмеуі басты өлшем болып саналған. Осының барлығы Әбу Ханифи негізін салған мазхабтың икемділігің, жергілікті жағдайларға бейімделгіштің, дәстүрдің озығы мен тозығын ажырата отырып, ақыл-парасатқа негізделгендігін аңғартады. Осы мазхабты ұстанған қазақ халқының бүкіл әдет-ғұрып, салт-дәстүрлері ислам қағидаларымен үйлесіп, кірігіп кетті.[2,26б]

Мазхаб (араб тіл. «жол», «мектеп», «бағыт») – сүннеттік бағыттағы исламда діни құқықтық мектеп (олар өзі төртеу – ханафиттік, маликиттік, шафиттік, ханбалиттік)[1,15б].

Бүгінгі жаһандану дәуірінде «эксремизм», «терроризм» терминдерін саясатта жүрген саясаткерлер ғана қолданып жүрсе, соңғы кездері елімізде қарапайым халық арасында да жиі айтылып жүр.

Терроризм сөзі (латынша. «terror» – қорқыныш, үрей)- экстремизмнің шеткі көрінісі. Терроризм (лаңкестік) саяси мақсатқа жету жолындағы аса қатігездік, қорқыту, күштеу әдістерін қолданады. [1,23б]

Эксремизм сөзі (латынша.«extremus» – шектеу)- адамның басқа түсініктерді, сенімдерді, дәстүрлер мен құндылықтарды қабылдамауға түрткі болатын белгілі бір сенімдер мен идеяларға деген шектен тыс радикалды көзқарас жолын ұстануы.[1,27б]

Халық түсінігінде экстремист, террорист ретінде міндетті түрде сақал – мұрты бар мұсылман араб адамы елестейді. Экстремизмнің түп төркінін мұсылман елдері мен Ислам дінінен іздеп, оған шығыстық не болмаса діни сипат беріп, бағалау мүлдем дұрыс емес. Өйткені, Ислам дінінде зорлық – зомбылыққа, қорқыту – үркіту, қасақана қастандыққа, елдің берекесін алу, адам өлтіруге үзілді – кесілді қарсы тыйым салынады. Мұхаммед Пайғамбардың өзі *«Бір кісіні өлтіру, бүкіл адамзат баласын өлтіргенмен тең»* деп айтқан. [7,27б]

Ата-бабаларымыздың біздерге «Үш қасиетті: дініңді, діліңді, тіліңді сақта!» деген қанатты сөз қалдырған. Өз ұлтын қадірлеп-қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтардың бірі Ж.Аймауытов: «Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Үзу қолымнан келмейді» дейді. Сырым Датұлы: «Мен ағайынды екеумін: бірі – өзім. Екіншісі -халқым»- деген.Ұлт негізін құрайтыны осы үш қасиет болып табылатындықтан, оның тұтастығына қауіп төндіретін кез-келгенқұбылыспен күресу ел азаматтарының тарих алдындағы парызы болмақ.[2,27б]

Тәуелсіз Қазақстан – зайырлы мемлекет. Бірақ дін мемлкеттен бөлінгенімен, халықтың тұрмыс-тіршілігінен мәдениетінен, болмысынан бөлінбейді. Біздің зайырлы қоғамымыз үшін қауіп хиджаптың өзінде емес. Мәселе еліміз үшін жат мәдениет пен идеологияның енуіне түрткі болатын,

қазақи қалпымыздан, ұлттық менталитетіміздің, береке-бірлігіміздің айыру алғышарт жасайтын діндарлық формасының өзгеру қауіпінде болып отыр.

Жастарымыз білімді, еңбекқор болса, еш адаспайды. Теріс ағымға бармайды және өз Отаныңа құрметпен қарап, елін, жерін қорғайды.Сол себепті үйдегі ата-ана тәрбиесі, оқу орындарындағы ұстаздар тәрбиесі, қоғам тәрбиесі жастарымызға дұрыс бағыт-бағдар беріп, үнемі жанашырлық танытып, қолұшын беріп отыруы керек деп есептеймін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Діни терминдер мен ұғымдардың анықтамалығы Қостанай 2014
2. Духовно – нравственные ценности народа Казахстана и традиционные религии Костанай 2014 год
3. «Ислам және өркениет» Қазақстан мұсылмандарының діни-танымдық газеті №16 (400), 16-30 қыркүйек, 2016 жыл
4. «Ислам және өркениет» Қазақстан мұсылмандарының діни-танымдық газеті №6 390 16-31 наурыз, 2016 жыл
5. «Ислам және өркениет» Қазақстан мұсылмандарының діни-танымдық газеті №4 388 16-29 ақпан, 2016 жыл
6. Қалалар және аудандар ақпараттық-насихаттау топтарының мүшелеріне көмекке арналған материалдар жинағы, Қостанай - 2014 жылғы сәуір
7. Религиозный экстремизм и терроризм: причины возникновения и основные характеристики Костанай 2014 год

МЫ ПРОТИВ ТЕРРОРИЗМА

Аргинбаева З.Т.
Научный руководитель: Газизова Р.А.
Торгайский гуманитарный колледж им.Н. Кулжановой
г. Аркалык
Республика Казахстан
E-mail: lacrimosa78@mail.ru

Терроризм - постоянный спутник человечества, который относится к числу самых опасных и трудно прогнозируемых явлении современности, приобретающих все более разнообразные формы и угрожающие масштабы. Террористические акты приносят массовые человеческие жертвы, оказывают сильное психологическое давление на большие массы людей, влекут разрушение материальных и духовных ценностей, не поддающихся порой восстановлению, сеют вражду между государствами, провоцируют войны, недоверие и ненависть между социальными и национальными группами, которые иногда невозможно преодолеть в течение жизни целого поколения. Терроризм как массовое и политически значимое явление- результат повальной «деидеологизации», когда отдельные группы в обществе начинают ставить под

сомнение законность и права государства и этим оправдывают свой переход к террору для достижения собственных целей.

Тем не менее, цивилизованное общество должно стремиться к тому, чтобы не давать распространяться этому злу и вовремя выявить террористическую угрозу. Сегодня совершенно очевидной является необходимость определить и проанализировать причины, проблемы, сущность и тенденции терроризма, как можно скорее разработать методы, формы и эффективные средства борьбы с ним. [1]

Со всей определенностью можно утверждать, что, не изменив уголовно-правовой основы борьбы с терроризмом, не исправив дефектов уголовного закона в этой сфере, невозможно создать качественный закон по борьбе с терроризмом. Правовая регламентация - одна из важнейших составляющих всего комплекса мер по борьбе с терроризмом, она должна иметь единую четкую концепцию, быть ясной и понятной, способной к эффективному применению на практике, а также должна служить гарантией от произвола субъектов антитеррористической деятельности. Важное значениеимеет объединение усилий в противодействии терроризму всех сил государства и общества. Это и верхние эшелоны представительной власти, и законодатели, и спецслужбы, и правоохранительные органы, и средства массовой информации, религиозные и иные общественные объединения.

Нелегко дать определение терроризму, так как порой в это понятие вкладывается разный смысл. Современное общество столкнулось со многими видами терроризма, и этот термин лишился четкой смысловой нагрузки. Под терроризмом и подразумеваются и чисто уголовные похищения людей с целью выкупа, и убийства на политической почве, и жесткие методы ведения войны, и угоны самолетов, и шантаж, т.е. акты насилия, направленные против собственности и интересов граждан. Существует более ста определении террора и терроризма, но, ни одно из них не является достаточно определенным. Слово террор произошло от латинского языка: «terror»- страх, ужас. Действительно, любые действия террориста (даже не связанные с убийством) всегда предполагают насилие, принуждение, угрозу. Главное средство достижения цели для любого террориста – это запугивание, создание атмосферы страха и неуверенности, наведение ужаса. Принимая во внимание крайнюю общественную опасность и жестокость актов террора, их антисоциальность и антигуманность, терроризм можно определить как общественный феномен, заключающихся в противоправном использовании крайних форм насилия для устрашения противников с целью достижения конкретных целей. [2]

В наши дни существует множество форм терроризма, которые можно классифицировать по субъектам террористической деятельности и по направленности на достижение тех или иных результатов.

Политический терроризм- это использование террора в политических целях, именно поэтому главными объектами террористических действий выступают большие массы заведомо беззащитных людей. И чем беспощаднее и

кровавей будет террористическая акция, тем лучше для террористов. Это значит, что чем быстрее власть, политические силы будут делать то, что от них требуется. В этом отношении больницы, детские дома, школы,детские сады, жилые дома- идеальные объекты для политических террористов. То есть, при политическом терроре главным объектом воздействия являются не сами люди, а политическая ситуация, которую посредством террора в отношении мирных жителей пытаются изменить в нужном для террористов направлении.

Когда государственный терроризм выходит за рамки отдельных стран, он приобретает характер международного. В последнее время этот вид терроризма приобрел невиданные, глобальные масштабы. Международный терроризм расшатывает государственные и политические устои, наносит огромный материальный ущерб, уничтожает памятники культуры, подрывает международные отношения. Как и любая другая форма террора, международный терроризм проявляется в беспорядочном насилии, обычно направленном против людей без разбора, для создания в массах идеи, что оправдывает средства: чем ужаснее преступление, тем лучше с точки зрения террористов. [3]

Правовое обеспечение антитеррористической деятельности является важнейшей предпосылкой успешного противодействия как внутригосударственному, так и международному терроризму.

Главными принципами борьбы с терроризмом признаются: законность, приоритет мер предупреждения терроризма, неотвратимость наказания виновных, приоритет защиты прав лиц, подвергающихся опасности в результате террористической акции, минимальные уступки террористу, единоначалие в руководстве привлекаемыми силами и средствами при проведении контртеррористических операции и некоторые другие.

Для решения проблемы антитеррористической деятельности во всем мире были такие международные акты, как: Конвенция о создании международного уголовного трибунала для привлечения террористов к ответственности (принял Совет Лиги Наций в 1937 г.), конвенция о предупреждении и наказании терроризма (организация Американских государств, 1971 г.), конвенция о физической защите ядерного материала (МАГАТЕ 1980 г.), конвенция о маркировке пластических взрывчатых веществ в целях их обнаружения (ИКАО, 1990 г.), декларация о мерах по ликвидации международного терроризма (Генеральная Ассамблея ООН, 1994 г.)

В заключении, еще раз отмечу, что борьба с терроризмом требует комплексного подхода, который должен включать меры и экономического, и политического, и социального, и правового характера. Это долговременная программа, реализация которой зависит от многих факторов. Но, ни для кого не секрет, что решительные и эффективные меры необходимы уже сегодня.

Список литературы:

1. Уголовный Кодекс РК от 13.06.1996 г.

2. Закон РК «О борьбе с терроризмом» от 09.06.1999 г.
3. Закон РК «О внесении изменении и дополнении В УК РК» от 01.08.2008

ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА КЕЗДЕСЕТІН ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

Ахметжанова Д.К.
Қостанай политехникалық колледжі, Қостанай қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail:a.dinara-82@mail.ru

Қазіргі ақпараттарға сүйенетін болсақ, бүгінгі таңда жасөспірімдер арасында өзекті мәселелер және қоғам өмірінде баланы теріс бағытқа апарар түрлі жолдар өте көп кездеседі. Оларға психикалық мәселелер, зиянды әдеттер, зорлық, суицид жатқызылады. Жалпы жасөспірімдік кезеңде адам түрлі қиындықтарға қарсы тұруға қабілетсіз және бұл кезең психикалық және денелік тұрақсыздықтың айқын көрінетін кезеңі.

Адам өмірінің 14-25 жас аралығы оның аутоагрессивті әсерлерге жоғары сезімталдығымен сипатталады. Жасөспірімдер кез келген жаңа нәрсені тез қабылдауға дайын тұрады. Сондықтан жасөспірімдерде девиантты мінез-құлық белгілерінің пайда болуының алдын алушылары отбасы мен оқыйтын оқу орны. Бұл кезеңде мінез-құлық белгілерінің көрінуіне әсер етуші бірден бір фактор – оның ата-анасы мен отбасындағы жалпы психологиялық жағдай. Ересектер мен жасөспірімдердің қарым-қатынас орнатуының ең тиімді формасы – тұлғалық және сенімділік негізінде құрылған қарым-қатынас.

Мінез ауытқушылығының басты себебі бұл тәрбиедегі кемшіліктер мен педагогикалық қарым-қатынастың адекватты емес сипаты. Жасөспірімдердің мектептегі қарым-қатынас орнату сферасы оның тұлғалық қалыптасуына, өмірлік позицияларының қалыптасуына, өмірлік жоспарлар құруына мықты әсер етеді. Сондықтан ол білім алатын орында барлығы ынтымақтастық негізінде құрылуы тиіс. Егер әрбір ата-ана баласымен сенімділік негізінде құрылған жағымды қарым-қатынас орнатып, тәрбиенің тиімді әрі әділетті әдістерін қолдана отырып, оларды материалды және рухани құндылықтармен қамтамасыз ететін болса, жасөспірімдерде болатын дағдарыстың алдын алуға мүмкіндік туады.

Девианттық немесе керітартпа ғадет бұл латын тілінен deviate- керітартпа дегенді білдіреді. Керітартпа құқыққа қарсы әрекет барлық кезде, барлық қоғамға тән болған. Бұл мәселе заңгерлерді, саясаткерлерді, жазушыларды және қоғамның басқа да барлық мүшелерін мазалайды. Сондықтан әлеуметтану заңға қарсы және керітартпа әрекеті формаларының барлығының мәнін ашуға талаптанады.

Ал мәнін ашу бұл «норма» түсінігімен байланысты. Әлеуметтік норма – бұл нақты қоғамда тарихи түрде пайда болған дара тұлғаның, әлеуметтік топтың немесе ұйымның шектелген іс-әрекеті және әлеуметтік бақылау және іс-әрекеттердің реттелуін қамтамасыз етеді. Норманың бұзылуы қоғам , әлеуметтік топтар тарапынан нақты негативті реакцияны тудырады, яғни норманың бұзылуы- керітартпа ғадетті білдіреді. Қазіргі жағдайда керітартпа ғадеттің негізгі түрлеріне қылмысты, маскүнемдікті, нашақорлықты, суицдті жезөкшелікті жатқызуға болады [1].

Қылмыс – бұл мәселені зерттеуде оның динамикасына әсер ететін өте көп факторларды атауға болады. Мысалы әлеуметтік жағдай айналысатын іс түрі, білім, кедейшілшік бұл өз алдына жеке фактор, декласстау, яғни индивид және әлеуметтік топ арасындағы байланыстардың құлдырауы мен нашарлауы, қылмыстық жағдайда, нарықтық қатынасқа өтудің әсері зор. Бұл бәсекелестік, жұмыссыздық, инфляция сияқты феномендердің пайда болуымен сипатталады.

Алкоголизм – адамзатқа мас қылатын сусындар бұрыннан белгілі. Ол XVI ғасырда пайдаболды. Түбегейліөзгерістер этил спиртінөнеркәсіптік әдіспеналудансоңбасталды. Міне, осы алкоголдыбұқараныңтұтынуынаалыпкеледіжәне XVIII маскүнемдікмынадай Европа елдерінде Англия, Германия, Швеция жәнет.б. кеңіненетекалады. Осы уақытта Россияда арақ тұтыну пайда болды. Бұл XIX ғасырда пайда болды, ал XX ғасырда бұл адамзат өркениетінің ең күрделі мәселесіне айналды, яғни алкоголизм мәселесіне. Шынмәнінде алкоголь біздің өміріміздегі әлеуметтік салттың бір элементі болып кірді.

Мысалы, мерекелер, уақыт өткізудің кейбір әдістері және мәселені шешу. Бірақ осыған байланысты біздің қоғамымызда көптеген негативті жағдайларда көбейіп кетті.

Нашақорлық – (бұл грек тілінде narke- ағытылу және mania- құтырушылық, ақылсыздық дегенді білдіреді) Бұл жайлап адам ағзасының физикалық және психологиялық функцияларының терең жүдеуіне алып келетін есірткелікзаттардан физикалық және психологиялық тәуелділікте болатын ауру. Нашақорлық – бұл әлеуметтік жаратылыс ретінде есірткіні қолданудың таралып кету дәрежесімен сипатталадын емесесоларғаұқсастардыңмедицинаныңрұқсатынсызқолдануменсипатталады.

Негізгіесірткініқолданушыадамдардың жасы 30 жас шамасындаболады. 60 %-нашақорлар 19 жасқа дейінөміріндебіріншіретқолданады. Мінеосылайшанашақорлықеңалдыменжастармәселесісоныменқатарнашақорлардыңкөпбөлігі,

әсіресерадикалдыесірткініқолданылатындаржасыжеткенгедейінкүтпейді.

Суицид – бұлөзөмірінқиюшылық, яғниөз-өзінөлтірудіңжоғарғыбатылдығыкерітартпағадеттіңпассивтітүріөмірдегішешілмейтінмәселелерденкетуден, өмірденкетуденсипатталады. Суицид көбінеседамығанелдергетән

жәнебүгінгікүнібұныңсанының көбеюінеалыпкелетінтенденцияларпайдаболды.

Осығанбайланысты француз социологыЭ.Дюркгеймніңсуицид

туралыжазғанеңбегіндеөзін-өзіөлтіруоладамныңішкісезімінебайланысты емес,олсыртқыортағабайланыстыдептүсіндіреді.

Керітартпағадеттізерттеудеүлесқосқантарихиойшылдар:И.Ламброзо, Р. Мэртон Қандай болмасын ғадеттің керітартпалық сипаты-бүгін қоғамның еншілігіне тән емес. Бұл белгілі әлеуметтік топтардың қоғамға «дұрыс» және «керітартпа» ғадеттің себептерін түсіндіретін бірнеше бағыттар бар [2].

XIX ғасырдың аяғында XX ғасырдың басында керітартпа ғадеттің биологиялық және психологиялықсебептерініңтрактаттарыкеңіненетекалды. Итальяндықврач Ч.Ламброзоқылмыстықәрекет пен адамныңбиологиялықерекшеліктерітікелейбайланыстыдепесептейді. Ол “криминалдыққейіп” бұладамзатэволюциясынынңертекезіндекерікетушілігініңнәтижесідегенжәне оны мынадаймінездемеліқбелгілерменбілугеболады:
сирексақалжәнеауырғанжердісезбеу.
Ч.Ламброзоныңкөптегенізбасарларыболды, олардакерітартпағадеттенадамдардыңбелгіліфизикалықбелгілерменбайланысты рады. Керітартпаәлеуметтіктүсініктіеңалғаш болып Эмиль Дюркгейм берді,оләлеументтікжәнемәденифакторлардыңмаңызынашатын “аномия”теориясынұсынды.Э.Дюркгеймнің пікірі бойынша керітартпа ғадетінің негізгі себебі бұл аномия-мүлде ретінің жоқтылығы. Мәні бойынша аномия бұл –құндылықтар, нормалар әлеуметтік байланыстардың жоқ болуы немесе тұрақсыз және қарама –қарсы болып тұрған да қоғамның ыдырауының тұруы. Тұрақтылықты бұзатынның барлығы әлеуметтік байланыстың тұрақсыздығына бірыңғайсыздығына, ұжымдық сананың бұзылуына алып келді. Қоғамдық тәртіптің бұзылуын тудырады, адамдарды ыдыратады, соның нәтижесінде керітартпа ғадетінің әртүрлі бейнелері пайда болады.

Роберт Мертен Эмиль Дюркгеймнің «аномия» түсінігін қолдана отырып керітартпа ғадетінің себебі қоғаммен бекітілетін мақсаттардың арасындағы келіспеушілікте және соған қол жеткізу әдістерінде дейді [2].

Қоғамда бәрі кездейсоқ көрінгенімен әлеуметтік тәртіпке келтірілген. Кез келген қоғам адамдардың жүріс-тұрысын реттеуді және әлеуметтік тәртіп орнатуды маңызды деп санайды. Әлеуметтік бақылау әлеуметтендіру амалымен жүзеге асырылады. Әлеуметтік бақылау деп қоғамның мөлшерлерін, құндылықтары мен жазалу ережелерінің жиынтығын өзніе кіріктіретін адамдардың мінез-құлқын реттейтін ерекше әлеуметтік тетікті атайды.

Әлеуметтік бақылау жүйесінің ықпалына бағынбайтын, ұйғарылған әлеуметтік мөлшердің талаптарынан ауытқып кететін жекеліктер барлық қоғамда кездеседі. Адамдардың көпшілігі әлеуметтендіру нәтижесінде ешқандай күштеусіз жүріс-тұрыстың жалпы ережелерін ұстанады.

Әлеуметтік бақылаудың негізгі міндеті – жекеліктерді жағымды әлеуметтік мінез-құлыққа көндіру болып табылады. Әлеуметтік бақылау қоғамдық тәртіпті сақтаудың өзгеше тетігі ретінде билік өкілдігін, әлеуметтік мөлшерлерді, құндылықтарды пайдаланады.

Мінез-құлықтың ауытқуы қоғамда міндетті қызмет атқарады, өйткені адамдардың қалыпты жағдайды ұстануға ынталандырады. Девиантты мінез-құлық қабылдаған әлеуметтік мөлшерлерден ауытқуды білдіреді. Барлық өзгеше болып көрінетін құбылыстар жағымды және жағымсыз болуы мүмкін – жастардың бандалары, дүниеден безгендер, дауан, сопы, тақуа, дәруіш, әулие, жезөкше, қайыршылар мен тонаушылар, данышпан мен қаңғыбас, қанішер мен жауыздар жүріс-тұрысы қалыпты мінез-құлықтан өзгешелігі айқын білінеді. Жағымсыз ауытқыған мінез-құлық адамның өзіне және қоғамға зиянды, тіпті қауіпті. Ол жеке бастың пайдасын зорлықпен шешу, біреулерді қорлау, маскүнемдік, нашақорлық, азғындық дерттеріне шалдығу түрінде әлеуметтік тәртіпті бұзады, жақындары мен бүкіл қоғамға көптеген зардаптар әкеледі.

Мінез-құлықты ауытқушы ретінде бағалау әр түрлі жағдайларға, заманға, қоғамның даму деңгейіне, мәдениетіне, дүниетанымына, ұстанатын құндылықтарға, білім мен ғылымның дамуына, саяси мүдделерге байланысты.

Экономикалық дағдарыс тереңдеген сайын ауытқыған және қылмыстық мінез-құлық арта бастайды. Егер қоғам ұзақ уақыт дағдарыстан шыға алмай жатса, ауытқыған мінез-құлық көрсетуге бейім адамдар қатары күрт өсып кетеді. Психологиялық әлсіз және білімі, біліктілігі, мәдениеті төмен көпшіліктің маскүнемдікке ұрынуына итермелейді. Ал маскүнемдік мен бұзақылық, төбелес пен адамның өміріне, отбасы мүшелеріне қауіп төндіру құбылыстары ілесіп жүреді. Әсіресе бала тәрбиесіне, әлеуметтену үдерісіне теріс ықпалы тиеді. Отбасылық қатынастардың қолайсыздығы жеткіншектің үлкендерге, мектеп пен мұғалымдерге жылдан-жылға қарсы, құқыққа қарсы қылықтар жасауға, қаңғыбас болуға итермелейді. Ауытқыған мінез-құлық көрсететін жастардың 85%-ға жуығы нашар отбасынан шыққандар [3].

Тұрмыстық жағдайы нашар, бірақ қатынастары жоғары үйлесімділікті, мейірімділікті, қамқорлықты сақтай алған, адал еңбекпен қиыншылықтарға төзетін, ішкілікке салынбайтын отбасында, араластын туыстары, жолдастары мен көршілері де салауатты өмір сүретін ортада тәрбиеленген жасөсіріпімдердің басым көпшілігінің ауытқыған мінез-құлыққа бейімділігі шектеулі.

Жасөсіпірім кезінде жаман ортада ермек үшін арақ немесе есірткінің дәмін татып тәуелді болған жас организм он тжылға жетпей бұзылғаны тұтынушы адамның сыртқы әлпетінен айқын көрінетін болады. Ал негізгісі – нашақорлық дертіне шалдыққан адамның нерв жүйесі мен психикасы бұзылатын болады. Ол отбасынан айырылады, жаңасын құра алмайды, бедеулікке ұрынады, бала туылса физикалық және психологиялық кемтарлыққа, ауруға шалдығады.

Нәтижесінде жұмыс істеу қабылетінен айырылады, жақындарын қайғыға ұшыратады. Адамдық кейіптен айырылған оны мазалайтын бір ғана ой қалады – қалай есірткі сатып алатын қаржы табу. Ал бұның салдарынан нашақор ұрлыққа, тонауға, адам өлтіруге дейін баратын болады. Сондықтан есірткіні таратушылар ең қауіпті қылмыскерлерге жатқызылып, кейбір елдерде оларға ату жазасы қолданылады.

Бұның бәрі әлеуметтік, мәдени, тәрбиелік, отбасылық және жеке психологиялық қиын кезеңдер салдарынан пайда болған. Ең елеулі орынды әлеуметтік теңсіздік алады. Қазіргі уақытта жасөспірімдер арасында ауыр қылмыстар жылдан жылға көбейіп келеді. Қазақстанда нарық жағдайы кезінде экономикалық тоқыраудың және батыстың көпшілікке арналған мәдениетінің теріс ықпалымен мінез-құлық ауытқулары кең тарады. Оларға сабақ үлгерімінің нашарлауы, сабақтан қашу, темекі тарту, басқа оқушыларға әлімжеттік көрсету, бопсалау мен қамауда отырғандарға қаржы жинау, ұрлықпен айналысу, топтық төбелес ұйымдастыру, мұғалімдерді балағаттау, үйлерінен қашып қаңғыбасқа айналуы сияқты құбылыстардың көбеюі жатады. Әсіресе қауіпті құбылысқа ішімдікке әуестену, есірткіні тұтыну және сату, қарашылықпен, құмар ойындармен, жезөкшелікпен айналысу, топтасып қырғындар ұйымдастыру, қару қолдану, тіпті құқық қорғаушыларға бағынбай оларға қарсы қылмыстық әрекеттерге баруы – ьатыстыңтелекино өнімдерімен танысудың тікелей ықпалы болып табылады. Сонымен бірге бұл отбасының, мектептің, қоғамның қиындықтарын және демократиялық құндылықтардың еркін таралуы мен оны жасөспірімдердің қабылдауы арасындағы қайшылықтың салдарын бейнелейді.

Жасөсіпірімдердің құқық бұзушылыққа бейімділігінің жоғары болуы, олардың әлеуметтік жетілмеуінен және сыртқы ықпалдарға аса тез шалдығуына байланысты.Жасөспірімдерге тән жаңа нәрселерден әсер алуға құмарлығы, әсіресе дене күші, бойы ересектерге жақындаған сайын өздерінің бала еместігін дәлелдегісі келіп тәуелсіздікке ұмтылуы, ақыры болжай алуға тәжірибесі жетпегендіктен өкінішті қылықтарға ұрындырады. Жасөспірім өзінің жетіліп үлгермегендігінен әлеуметтік талаптарды қабылдай алмайды. Осы негізде пайда болған қарама-қайшылық құқық бұзушылықтың ықтималдығын арттырады. Сондықтан өтпелі кезеңнің қиындықтары нашар отбасылардан шыққан жасөспірімдердің арасында өршіп кетуі экономикалық дағдарыстың және әлеуметтік теңсіздіктің тереңдігімен себептелген.

Әдебиеттер тізімі:

1.И.Шәмшәтұлы, М.Дәкенов, Д.Дәуіт, Н.Күнхожаев Әлеуметтану 1999ж.– Б.5
2.А.Д.Жүсіпова, А.И.Икенов Әлеуметтану негіздері. Алматы , 2004ж -– Б. 52.
3. З.Райнес, Қ.Жақып. Социология негіздері .Қостанай, 1997ж.-– Б. 64.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ ДІНИ ЖАТ АҒЫМДАРДЫ НАСИХАТТАУШЫ ТОПТАРДАН ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН САҚТАУ

Ахметжанова Д.К.
Қостанай политехникалық колледжі, Қостанай қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail:a.dinara-82@mail.ru

Қазіргі таңда тәуелсіз мемлекетіміздің дамушы және дамыған елдерден ерекшелігі, ол – қоғамдағы діннің нығаюы мен елдегі діни ахуалдың тұрақты болуы. Соңғы жылдары еліміздің діни ахуалына талдау жасау барысында, халқымыздың сексен пайызға жуығы асыл дініміз исламды ұстанып, дінге бет бұрып жатқандығы және олардың басым бөлігін жастар құрайтыны белгілі болды. Бір жағынан – бұны жақсы хабарға баласақ, екінші жағынан –дәстүрлі дінімізбен мүлдем үйлеспейтін кейбір сан алуан пікірлер мен ұстанымдардың салдарынан туындайтын түрлі келеңсіз жәйіттер алаңдатады.

Осыған орай, еліміздің жарқын болашағын қалаушы – жас ұрпақтарымыздың санасын улап жатқан жат ағымдардың мән-мағынасын, әсер ету жолдары мен тигізер зияндарын ашып көрсетіп, оларға қысқаша тоқталуды мақсат еттім.

Дәстүрлі дінге қайшы ағымдарды қоғамда деструктивті немесе теріс пиғылды діни ағымдар деп атайды. Яғни, «деструктивті» деген сөз латын тілінен «құлату», «қалыптасқан жүйені бұзу» деген мағынаны білдіреді. Жалпы айтсақ, діннің атын жамылған жат ағымдардың,топтардың мүшелері діни сауаты төмен, әлеуметтік тұрмысы нашар жастарымызды өз қармақтарына түсіру үшін өздерін ақиқат жолындағы шынайы діндарлар етіп көрсетіп, Отанына, отбасына және ата-бабамыз ғасырлар бойы дәріптеген дәстүрлі дінімізге, қалыптасқан салт-дәстүрімізге күдік келтіріп, қарсы қояды. Тіпті, өздерінің істеген істерін және сөйлеген насихат сөздерін дәлелдеу мақсатында Қасиетті Құран мен хадистерден мысал келтіріп, жастардың санасын улап, жат идеологиясын таратады. Бұл деструктивті ағымның радикалды идеологияны таратудағы мақсаты екі түрлі: бірінші – заңсыз жолмен пайда табу; екінші – мемлекет мүддесіне нұқсан келтіріп, билікті басып алу.

Бүгін де, асыл дінімізбен мүлдем жанаспайтынжат ағымдар жетегінде кеткен қаншама қандастарымыз өз жақындарынан, достарынан теріс айналып жатқаны баршаға мәлім. Мұндай түрлі жат ағымдардың жетегіне ерген жас азаматтарымыз балаларына тиісті медициналық екпе ектіруден бас тартып, мектептегі сабақтарын тастап, мектеп жасындағы ұл-қыздардың музыка тыңдауына – қарсылық білдіріп, мемлекеттік әнұранды тыңдауды және туға құрмет көрсетуді харам дейтіндер де бар. Осындай бір ағымдардың теріс пиғылды уағыздарының салдарынан еліміздегі кейбір ұл-қыздарымыз отбасы мүшелерінен, үй-меншіктерінен айырылып, түрлі психикалық ауруларға шалдығып, өз-өзіне қол салып, әр түрлі жағымсыз жағдайларға тап болып жатқандарын да жоққа шығаруға болмайды.[1]

Айта кетерлік жәйт, деструктивті ағымдардың жетегінде кеткен жастарды, жалпы адамдарды қоғамға қайтару аса қиынға соғады. Себебі олардың сана-сезімдерін уландырғаны соншама, олар кірген жат ағымның «көсемі» не айтса, соны екі етпей орындайтын жанды роботқа немесе сарбаздарға айналады.

Осындай қателіктерге жастарымызды ұрындыратын ең басты себеп – ара жікті ажырата алмау салдарынан ғаламтор кеңістігіндегі түрлі жат ағымдардың сайттарына кіру, діни сауатсыздық, отбасындағы жанжалдар мен келіспеушіліктер және тәрбиенің жеткіліксіздігі.

Қазіргі таңда, уәкілетті мемлекеттік органдардың деструктивті ағымдарға қарсы белсеңді күрестері мен алдын алу шаралары нәтижесінде көптеген радикалды сайттарға тосқауыл қойылып жатыр, сондай-ақ еліміздің түрлі оқу орындарында жас өспірімдердің діни сауатын арттыратын арнайы ақпараттық-насихаттау жұмыстары мен оқу-ағартушылық сабақтары өткізілуде. Әр қилы деструктивтік ағымдардың салт-дәстүрімізге, дінімізге және ділімізге тигізетін зардаптары жайлы тиісті органдар мен дін өкілдерінің қатысуымен республикалық және аймақтық деңгейдегі бұқаралық ақпарат құралдарында арнайы сұхбаттар жүргізілуде.

Бүгінде экстремистік ұйымдардың – адам санасын жауладағы әдіс-тәсілдерінің сан қырлы екені рас. Дін атын жамылған жат ағымдардың арбауына діннен бейхабар жастарымыз еріп бара жатқаны да жоқ емес. Салдарынан қоғамдағы түрлі қиыншылықтардың куәсі болып отырмыз. Айтар болсақ – қандай да бір деструктивті бағыттағы адамның жанұясын алып қарасаңыз – балаларын ортақ білім беру мектептеріне барудан тиып, қоршаған ортадан алшақтатып, тіпті, ағайын-тумаларынан қарым-қатынасты үзгендері де бар. Бұл құбылыс қоғамға жат болғанымен, жат пиғылды ағымдардың көздеген мақсаттары осы болса керек.Әлемдік деңгейдегі дін ғұламалары мен сарапшылардың көзқарастарын саралай отырып, экстремистік бағыттағы адам санасын жаулаудағы сан қырлы әдіс-тәсілдерін саралай отырып, олардың алдын алу жолдарын қарастырмақпыз [2].

Бүгінде ғылым мен технологияның дамыған заманында ғаламтор желілері арқылы дін уағыз-насихат істері қарқынды жүргізіліп отырғаны жасырын емес. Әлемдік деңгейдегі "Фейсбук", "Твиттер", "Ю-Туб", "Одноклассники" және "Вконтакте" секілді әлеуметтік желілерінде мемлекеттік мекемелер мен ҚМДБ-ның сараптауынан өтпеген ақпараттар жетіп асады. Ал, бұл дегеніміз бабаларымыздың салған сара жолына кері ықпалын тигізіп, ислам дініндегі ханафилік бағыт ұстанымына қайшы келмек. Діни сауаты таяз жасөспірімдер мен бұқара жұртшылық арасындағы ауызбіршілік пен татулыққа кері әсерін тигізетін бірден-бір фактор десе де болады.Осы орайда жат ағымдардың ғаламтор желілері арқылы арбау тәсілдері жөнінде сөз қозғаймыз. Күнделікті өмірде әрбір адам смартфондық ұялы телефондар мен персоналды компьютерлерді пайдалатыны сөзсіз. Жай ғана қарағанда автобуста, шаштаразда, базарда т.б. барлық орындарда аталмыш ұялы телефондар арқылы өзара байланыс орнатып, әлемдік жаңалықтар мен діни мәселелер жөнінде едәуір көп ақпарат алмасып жатады.

Әрине, мұндай сәттерді жат ағымдар өз мүдделеріне жарытпай қоймады. Мәселен: Сәләфилер, Құраншылар, Ахмадишілер, Хабашилер, Ихуандықтар т.б. сынды жат ағымдар өзге елде отырған шейхсымақтарының идеологияларын әлеуметтік желілерде таратып та үлгерді.

Қандай да бір әлеуметтік желілерін алып қарайтын болсақ, сәләфилік және yahабилік, тәкфир-hижреткерлері, құраншылар мен ахмадилердің тіркелген оқырмандар саны көп екендігі байқалады. Ендеше, осы аталмыш жат

ағымдардың әлеуметтік желілері арқылы арбау тәсілдеріне кеңінен тоқталғанды жөн көрдік.

Эктремистік топтардың ғаламтор желілері арқылы адам санасын жаулаудағы әдіс-тәсілдері мыналар:

1. Арбаушы модераторлар күндіз-түніәлеуметтік желілерде әрбір адаммен жеке-жеке тығыз байланыста болады. Діни сауаты таяз жандармен сұхбат құрып, көкейлерінде туындаған сауалдарына қарапайым мысалдармен жауап беріп, сұхбат құрушының көзалдында Құран мен сүннет аясынан шықпайтын құдайшыл пенде болып көрінеді.
2. Кез-келген адамның назарын аударарлықтай суреттер мен фотомонтаждарды әзірлейді. Мысалға, әлеуметтік желілерде кең тараған, яки басқа елде шығып, қазақ жеріне келіп үлгермеген танымал дизайндерді қазақ тіліне аударып, оның мәнін өз мүдделеріне бұрмалап бағады.
3. Сол парақшаның өзінде әрбір тіркелген оқырманның сауалына немқұрайлықпен қарамайды. Жауапты дер кезінде беріп, арбау істері жалғасады.
4. Афоризмдер, лозунгілерді әдемі бір фото-форматта дизайндерін келтіріп, оқырмандардың ұнады дегенімен талқыға алынуы ең жоғары деңгейде жүргізілуін қадағалайды. Мысалы: «Ақиқатта жалғыз болсаң да – ақиқатпен бол»; «Құрандағы – жақсылыққа шақырып, жамандықтан тию» деген аятын өз мүдделірене бұрмалап бағады. Осылайша, олардың саны аз болса да, өздерінің рухын көтеретін қолдан жасалған ұрандармен қуаттап отырады.
5. Парақшаларының бастапқы беттерінде – жәннат, тозақ, сахих хадистер, Құран аяттары, тақуалық жөнінде жазбаларын жариялаған соң өз бағыттарының көсемдерін жақсы жағынан көрсетуге тырысады. Оны оқырман қабыл алып, дұрыс екен деп қабылдайды. Содан кейін кезекті лекцияларын шығара бастайды, онда өздерінің орынсыз терминдерін үйрете бастайды. Оларды үйренген оқырмандар өзара әрдайым комменттер жазысып, виртуалдық әлемінде дос болып қала береді. Содан соң админдер өзара жазысып, мақсаттарына жеткен соң өзара талдау жүргізіп отырады. Ал, әлеуметтік желідегі қолдау – бөлісу арқылы оқырмандарын арттырады. Кең тараған жазбаларын оқырмандар өз парақшаларына алып, олармен сұхбат құруға алып келеді.
6. Экстремистік бағыттағы қыздар өзара бірлесіп, «ақиқатта жалғыз болсаң да– ақиқатта бол» деген жалған ұрандарыменәлеуметтік желілерде жазылған жазбаларда әдейі коммент жазу арқылы, көзсіз көбелектей жас жігіттердің назарын аудартады. Олар «Міне мұсылман қыз!» осындай болу керек деген оймен комменттер жазу арқылы танысуға ұмтылады. Жігіт сол қыздың парақшасын ақтарып, фотоларын көруге ұмыталады. Сөйтіп, парақшасын ақтарып, еріксіз дұрыс-бұрысына қарамай, қара паранжа суретінде жазылған постыларға ұнады басып, бөлісіп, олардың жетегінде кеткенін сезбей қалады. Содан соң өзара хат жазысып, сол ұнаған жазбаларын талқыға алып, оны еріксіз мақұлдаған күйде жетегінде кете бермек. Сөйтіп, әлгі баланың парақшасында сол қыздың постылары түсіп, өзінің достары, сыныптастары,

топтастары, туған-туысқандары да еріксіз бөлісулеріне тура келеді. Осылайша пирамида тәрізді жат ағымдардың теріс пиғылдары тарай бермек.

7. Үгіт-насихаттарында Құран мен сүннет бойынша деген ұрандарымен мәзһаб ұстануға қайшы жазбалар жазып, дәстүрді теріске шығаруға тырысады.
8. Теріс пиғылдарын қуаттау мақсатында дәстүрлі бағыттағы топтарға жалған лақап аттарымен кіріп, тосқауыл қою мен бүлік туғызуға әрекеттенеді. Мәселен: Дәстүрлі бағытта бір хадис жазылған болса, оның сахих па? Дағиф па? деген сауалдарымен шатастырып, оқырмандар арасында алауыздық туғызады. Осылайша, арбау істері тағыда басқа әдіс-тәсілдерімен жалғаса береді-дағы, кейіннен кездесулер мен дәрістеріне шақыру арқылы ымыраларын жүзеге асыру істерін ары қарай жалғастырады.

Көрсетілген сан қырлы арбау әдіс-тәсілдері барлық экстремистік ұйымдарда кездесетін құбылыс. Экстремистік ұйымдардың аса қауіптісі – тәкфир уәл-Һижра. Аты айтып тұрғандай бұл ұйымның арбауына ерген жандардың барлығы өзгені емес өз ата-аналарын кәпірлікпен айыптап, радикалдық сипатқа әпсәтте ие бола қалады.

Сенім сергелдеңіне түсіп, түрлі діни ағым, топтардың соңында адасып жүрген жастар мен олардың оспадар қылығы бүгінде таң қаларлық жағдай болмай қалды. Мешіт жамағаты арасында дау туғызып, бүлік шығаратындар, тұрмыстық қарым-қатынастарда дүмше молдаларға сеніп, ағайынымен араздасып жүргендер қай өңірден болса да табылады. Бүйректен сирақ шығарып, ел ішін ала тайдай бүлдіріп жүрген сол кертартпалардың басым бөлігі – жастар. Бесіктен белі шықпай жатып, ғаламның жаратылысы, өмірдің мәні, тұрмыс-тіршіліктің жай-жапсары туралы кесек әңгімелер айтып жүрген олар мұндай кері ағымдарға қалай еріп жүр? Оған не себеп? «Қырық адам бір жақ, қыңыр адам бір жақ» дегендей, дәстүрлі жолдан бұра тартатын ондай ағымдардың жетекшілері уағыздарын қалайа ұтымды жүргізуде? Сұрақ көп. Жауап та сан салалы. Солардың ішінде ең қауіпті тенденция – әлеуметтік желілер арқылы тарайтын радикалды ұйымдардың үгіт материалдары. Қазіргі таңда қауіпті діни ағымдарға ерушілердің дені осы әлеуметтік желідегі жазбаларға имандай сеніп, адасып жүргені мәлім болып отыр [2].

Осыістербарысындажиһадқашақырушылардінисауатытолыққалыптаспағанжастарғаөзүгіт-насихаттарынмешітжамағатыарасындажәнеәлеуметтікжелілерарқылыжүргізетініанықталды. Мешітке келушілер арасында мүфтият тарапынан түсіндіру жұмыстарын белсенді жүргізуге мүмкіндіктер мол.

Ең қиыны ғаламтор арқылы арбайтындардың жолын кесу болып отыр. Елімізде әлеуметтік желілер арқылы жиһадқа шақыратын топтардың саны артуда.Әлеуметтік зерттеулер радикалды ағымдар соңында кеткендердің дені 15 пен 29 жас арасындағы қыз-жігіттер екенін көрсетуде.

«Экстремистік сипаттағы қылмыстары үшін сотталғандар арасында жүргізген зерттеулер бұл мәліметтерді растайды. Жастарды желі арқылы жиһадқа тарту, оңай адастырудың басты себебі тек жастар арасында ғана емес, аға буын

өкілдерінің де діни сауатының төмендігі, патриоттық сезімінің жұтаңдығы, өмірлік тәжірибенің аздығы мен әлеуметтік-экономикалық мәселелер болып отыр»

Мамандарды да осы интернет кеңістігіндегі үгіт-насихат мәселесі алаңдатуда. Бүгінде қоданыстағы заңнамаларға сай, экстремистік сарындағы және лаңкестік идеологияны насихаттайтын жазбалар мен басқа да материалдар арнайы органдардың сайт әкімшілігіне талап хат жолдауы арқылы алынып тасталып немесе бұғатталып жүр. Алайда, ВКонтакте, Twitter, YouTube, Facebook желілеріндегі және WhatsApp, Mail.ru сияқты интернет-қосымшалардағы материалдарды бұғаттау мәселесі қиын күйде қалып отыр. Мұндай желілердегі қолданушылар санының көптігі де қадағалау органдарының жұмысына қол байлау болуда. Бұғатталған сайттардағы лаңкестік әрекеттерге шақырған мәліметтер қазір әлеуметтік желілерге көшуде. Қызметіне тыйым салынған, өздеріне халықаралық іздеу жарияланған экстремистік ұйым жетекшілері мен идеологтары еш қиналмай осындай әлеуметтік желілер арқылы өз уағыздарын жүргізуде [3].

Қорыта келе, ақпараттық кеңістіктегі түрлі діни сайттардың жұмысын қадағалаумен бірге, жастарымызды мұндай олқылықтардан сақтандыру үшін барынша, жұмылған жұдырықтай атсалысып, тәрбие мәселесіне басты назар аударуымыз қажет. Өйткені, жас ұрпақты тәрбиелеу – әр ата-ананың борышы. Осы ретте, жастарға қоғамның да, қоршаған ортаның да ықпал ететінің ескеруіміз керек. «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда, оны түзете алмайсың» деген халқымыздың аталы сөзі бекер айтылмаған. Сондықтан да балалардың бойына жастайынан ізгілік, имандылық, отансүйгіштік, қайырымдылық, кішіпейілділік, адалдық секілді қасиеттерді сіңіру мен тәрбиелеуде отбасы маңызды рөл атқарады. Демек, «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» дегендей, баланы балабақшадан бастап тұлға ретінде қалыптастыруға, мектеп қабырғасында тілімізді, мәдениетімізді қастерлеуге, жоғарғы оқу орындарында ұлттық құндылықтарымызды дәріптеуге үйретуіміз қажет. Тек сонда ғана осындай теріс пиғылды діни ағымдарға бөгет қоя аламыз.

Себебі, біздің халқымыздың мақсаты – ынтымағы мен бірлігінсақтап, бейбіт өмір сүру.

Әдебиеттер тізімі:

1.Копылова О.С. Адаптационные процессы в современных поликонфессиональных обществах // Взаимоотношения религиозных конфессий в многонациональном регионе. Сборник научных трудов. – Севастополь: «Вебер», 2001. – С. 162.

2. Малашенко А. Религия – дело не частное. Заметки по конфессио- нальному вопросу // Независимая газета. 2001. № 46. С.

3. Алиев А.К. Религиозно-политический экстремизм и этноконфессио- нальная толерантность на Северном Кавказе / А.К. Алиев, З.С. Арухов, К.М. Ханбаев; Регион. центр. этнополит. исслед. ДНЦ РАН. – М.: Наука, 2007. С. 3.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ МОЛОДЕЖИ ОТ ПРОЯВЛЕНИЙ ПРОПАГАНДЫ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМАВ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Байгентов Б.Б.
Костанайский политехнический колледж, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: baygentov1977@mail.ru

Понятие «экстремизм» происходит от лат.exstremus, что означает в переводе «крайний», «приверженный к крайним взглядам и мерам», среди которых правакация беспорядков, гражданское неповиновение, террористические акции, методы партизанской борьбы. Характерная особенность такой группы людей в том, что они не приемлют компромисов, переговоров, соглашений. В статье 1 пункт 5 Закона Республики Казахстан «О потиводействии экстремизму», принятому 18 февраля 2005 года, дано определение даному понятию:«экстремизм - это организация и (или) совершение: физическим и (или) юридическим лицом, объединением физических и (или) юридических лиц действий от имени организаций, признанных в установленном порядке экстремистскими; физическим и (или) юридическим лицом, объединением физических и (или) юридических лиц действий, преследующих следующие экстремистские цели: насильственное изменение конституционного строя, нарушение суверенитета Республики Казахстан, целостности, неприкосновенности и неотчуждаемости ее территории, подрыв национальной безопасности и обороноспособности государства, насильственный захват власти или насильственное удержание власти, создание, руководство и участие в незаконном военизированном формировании, организация вооруженного мятежа и участие в нем, разжигание социальной, сословной розни (политический экстремизм); разжигание расовой, национальной и родовой розни, в том числе связанной с насилием или призывами к насилию (национальный экстремизм); разжигание религиозной вражды или розни, в том числе связанной с насилием или призывами к насилию, а также применение любой религиозной практики, вызывающей угрозу безопасности, жизни, здоровью, нравственности или правам и свободам граждан (религиозный экстремизм)» Перед обществом стоит задача воспитания духовно богатой личности с высокими нравственными устоями, активной гражданской позицией, формирования у молодежи ценностных ориентиров и нравственных норм, основанных на культурно-исторических и духовных традициях Казахстана. В решении этих вопросов важную роль могут и должны сыграть традиционные религии республики. В обращении IV съезда лидеров мировых и традиционных религий (Астана, 30-31 мая 2012 г.) подчеркивается: «Будущее мира - в руках молодежи. Мы подтверждаем

значимость формирования позитивных жизненных ориентиров наших молодых людей, укрепления фундамента их нравственности, духовного развития и прогресса через образование на всех уровнях. Современная молодежь с ранних лет должна иметь право приобретать основательные знания о своей собственной религиозной традиции, так же как они учат родной язык, историю, культуру. При этом мы убеждены, что человек, знающий свою религию, никогда не будет пренебрежительно относиться к вере других людей».

Одной из наиболее уязвимых для экстремизма социальных групп является молодежь. Популяризация интернета открывает новые возможности и вносит удобства во многие повседневные действия, что объясняет достаточно высокий уровень проникновения интернета в жизнь современного человека. При этом нельзя забывать о том, что есть и обратная сторона медали, когда интернет может представлять новые возможности для преступной деятельности. Среди наиболее актуальных социальных сетей можно выделить: «Facebook», «Instagram», «ВКонтакте», «Одноклассники», «Twitter». При этом молодежь в основном «сидит» «ВКонтакте» и «Instagram», а население старше 29 лет в «Одноклассниках». Экстремисты и террористы с помощью интернета решают одну из своих главных задач: довести до потребителя свое послание без каких - либо цензорского ограничения. По данным профессора Г. Вейманна из Университета Хайфы, в интернете насчитывается около семи тысяч сайтов экстремистского толка (сейчас уже порядка сорока тысяч). Так как же выработать механизм защиты молодежи от проявлений экстремизм и терроризма в Интернет-ресурсах? В Послании Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия Казахстан – 2050» ставятся следующие задачи: «Мы должны формировать новые надежные механизмы преодоления социальной, этнической и религиозной напряженности и конфликтов. Необходимо жестко пресекать деятельность нетрадиционных сект и сомнительных псевдорелигиозных течений. Нам нужно усилить профилактику религиозного экстремизма в обществе, особенно в молодежной среде. Необходимо также использовать преимущества, которые дает Съезд лидеров мировых и традиционных религий. На базе этой диалоговойплощадки мы должны создать новую платформу для разрешения конфликтов на религиозной почве».

Государственные органы республики и неправительственные организации стремятся всячески укреплять толерантность и согласие в межконфессиональных и межнациональных отношениях, не допускать распространения религиозного экстремизма. Во всех областных центрах были созданы «Центры изучения и анализа межконфессиональных отношений такой-то области». Задачами Центров являются: организация системного мониторинга, направленного на изучение государственно-конфессиональных и межконфессиональных отношений; подготовка и выпуск методических и информационных материалов по актуальным вопросам и проблемам религиозной сферы с целью предоставления

жителям области, в том числе и молодежи полной и своевременной информации о деятельности религиозных объединений и групп; проведение обучающих семинаров и семинаров-тренингов, направленных на недопущение проникновения в современное казахстанское общество тлетворных идей экстремизма; проведение информационно пропагандистских работ среди населения. В современных условиях необходимо разъяснить молодежи, что от вклада каждого зависит судьба страны – своей прилежной учебой, ответственной работой, активной общественной позиции и делами молодежь вносит свой вклад в безопасное развитие страны, как территории без экстремизма и терроризма.

Список литературы:

1. Государство и религия. Журнал Агентства Республики Казахстан по делам религий. 2013, № 2.
2. Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее».
3. Обращение участников IV Съезда лидеров мировых и традиционных религий // Трофимов Я.Ф. Религиозный экстремизм. Учебное пособие. Караганда, 2012. С. 173.
4. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия Казахстан – 2050».
5. Закон Республики Казахстан от 18 февраля 2005 года N 31 О противодействии экстремизму.
6.Закон Республики Казахстан от 15 января 1992 года № 1128-XII «О свободе вероисповедания и религиозных объединениях». - Алматы, 2005.

МОЛОДЕЖЬ И РЕЛИГИЯ

Бухметова А. А.
Костанайский государственный педагогический институт, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail:abukhmetova@mail.ru

Сегодня наше общество сталкивается с такой тенденцией, когда радикальные силы набирают в свои ряды здоровую и сильную молодежь, которую признано считать «будущей нации», «основной движущей силой государства». А если эти молодые люди с оружием в руках будут пропагандировать радикальные экстремистские идеи, религиозную и этническую рознь, нетерпимость к представителям других религий и конфессий, то тут уже актуализируется вопрос об обеспечении мира и согласия в нашем государстве.

Именно в связи со складывающимися ситуациями на сегодняшний день основной задачей государства и общества в целом является большая работа, нацеленная на профилактику религиозного экстремизма и терроризма в любых его проявлениях и осуществление пропаганды среди молодежи идей национального и культурного единства, межрелигиозной и межэтнической толерантности и взаимоуважения, духовных ценностей.

Немаловажное значение отводится выявлению причин возникновения радикальной направленности в сознании отдельной части современной казахстанской молодежи.

На наш взгляд, это происходит потому, что молодые люди, склонные по своему возрасту к максимализму и абсолютизму, малограмотны в вопросах религии и вследствие этого достаточно легко попадают под воздействие чуждых идей, внушаемых им заезжими миссионерами из ближних и дальних зарубежных стран.

Среди факторов распространения экстремистских идей, а также основой, служащей подспорьем для экстремистской деятельности среди молодежи, следует выделить следующие факторы:

– отсутствие должной поддержки института семьи, а также четкой и результативной молодежной политики государств;

– религиозная неграмотность;

– повышение степени этнического разнообразия и культурных различий среди населения, мобильность населения и молодежи;

– недостаточный уровень образования, который не обусловливает достаточной информированности о других этносах и культурах;

– влияние СМИ на распространение экстремистских идей, пропаганда ксенофобии в СМИ;

– изменение системы ценностей и идеалов, связанных с политикой современных государств.

Как известно, во многих странах социальной основой радикализма молодежи являются проблемы в семье, бедность определенных слоев населения, жестокость и насилие в обществе, культ потребительства и грубой физической силы, культ вседозволенности и пренебрежения – вопреки общепринятым нормам морали.

В последние годы экстремистские идеи активно функционируют в виртуальном мире. Потому на сегодняшний день основной средой обитания радикалов становится Интернет пространство. И вот почему. Так, в отличие от реального общества, радикальное Интернет-пространство быстрее обучает потенциальных экстремистов радикальной риторике, вводит их в контекст, наполненный единомышленниками. Интернет-пространство легкодоступен и прост в восприятии и понимании личностью.

Безусловно и то, что Интернет-пространство также находится под наблюдением правоохранительных и государственных органов. За их деятельностью ведется постоянный мониторинг, осуществляется экспертиза

сайтов экстремистской направленности, которая дает возможность закрытия данных сайтов.

Кроме того, в сфере молодежной политики ведущим приоритетом является формирование интеллектуальной и духовно-нравственной личности, способной обеспечить будущее развитие страны.

Необходимость проведения системной молодёжной политики обусловлена трудностями жизненного старта, с которыми сталкивается молодой человек в процессе своей социализации. Отдельная часть молодёжи в силу своей низкой квалификации и профессионального уровня подготовки, социальной и психологической незрелости, представляет наименее защищённую часть населения.

У многих представителей современной молодёжи отсутствуют устойчивые ориентации на такие ценности, как: дружба, альтруизм, гражданская ответственность, коллективизм, стремление к нравственному и культурному росту. Стоит отметить, что для молодёжной среды в основном характерна ориентированность на примитивный уровень массовой культуры.

Реализация поставленной цели предполагает выделение следующих приоритетов молодежной политики:

– формирование у городской и сельской молодежи чувства патриотизма, ее нравственное и духовное развитие;

– обеспечение социальных прав молодежи в области труда, образования и охраны здоровья;

– создание условий для самореализации социально-экономических потребностей молодежи;

– создание условий для интеллектуального и физического развития молодежи;

– поддержка и стимулирование позитивной общественной молодежной инициативы;

– вовлечение казахстанской молодежи в международные культурные, экономические, научные и образовательные процессы.

Опыт последних лет развития Казахстана показал, что в условиях современной свободы выбора нельзя рассчитывать на успех в воспитании детей, полагаясь только на государство либо только на общественные институты, прежде всего – на школу и детский сад, или только на семью.

Подрастающее поколение является зеркалом, в котором отражается та социальная действительность, в условиях которой оно живет. Молодежь такова, каким является взрастившее ее общество.

Для ограждения казахстанского общества, и прежде всего молодежи от деструктивного воздействия со стороны экстремистских сил, необходима выработка эффективных подходов к пропагандистской, просвещенческой и разъяснительной работе, которая должна включать идеологическую работу по подрыву идейной базы носителей экстремистской идеологии, а также

устранение социально-экономических и политических предпосылок, способствующих распространению радикальных идей[1].

Роль религии как системы мировоззрения и образа жизни общества, заметно возросла. Усиливается и расширяется спектр влияния религии на общественные отношения, на формирование духовного компонента общественного сознания.

Растет интерес представителей различных слоев населения Казахстана к духовной, в том числе – к религиозной составляющей жизнедеятельности.

Между представителями различных религий и конфессий в стране сформированы благоприятные условия сосуществования и эффективного взаимодействия. Межконфессиональные отношения в Казахстане являются примером для многих государств мира. В целом, религия становится необходимым и, безусловно, позитивным фактором развития общества и государства.

Говоря о молодежи, хотелось бы отметить, что сегодня удельный вес молодежи в Казахстане в возрасте от 14 до 29 лет составляет 27,8% (более 4,5 миллиона чел.) от общей численности населения. Из них более 700 тыс. являются студентами. При этом молодежь, проживающая в городах, незначительно превалирует, составляя 56%, над сельской частью, которая составляет 46%.

По некоторым данным, в мировом масштабе молодежь составляет около 18% населения, из них 85% молодежи планеты живут в развивающихся странах. По данным ООН предполагается, что к концу следующего столетия лица в возрасте до 30 лет составят половину и более населения земного шара.

Именно на молодой возраст приходятся основные социальные и демографические жизненные циклы человека: получение образования и знаний, выбор профессии и социализация в обществе, формирование основного круга общения, формирование духовных принципов и ориентиров.

На этих этапах социального и гражданского взросления молодежь является наиболее уязвимой на предмет чуждого влияния. Особенно молодые люди являются беззащитными перед навязчивыми идеологическими атаками со стороны субъектов религиозного экстремизма и терроризма[2].

Как известно, во все исторические времена молодежь характеризовалась как самая мобильная, обучаемая и склонная к инновациям и реформам часть населения. Сегодня нет необходимости убеждать или доказывать кому-то, что только образованная, современно мыслящая, интеллектуально развитая и профессионально подготовленная молодежь может стать важнейшим условием и залогом качественного, динамичного и инновационного развития, может обеспечить достойное будущее нашей страны.

Безусловно, важным является воспитательный процесс в образовательной сфере – в общеобразовательных, средних специальных и высших учебных заведениях. Как известно, в нашей стране среднее образование – обязательное, высшее – в большей части поддерживается государством. При этом система

образования строится на светских принципах и направлена на формирование всесторонне и гармонично развитого члена общества.

В религиозном отношении важно знать, помнить и почитать традиции своего народа. Наша казахская кочевая культура отличалась от других типов культур своим синкретизмом и целостностью[3].

Таким образом отношение к религии на современном этапе перестало быть чем-то высоким, таинственным, высокодуховным. Для молодежи религия сейчас становится частью некой новой культуры, которое в большей степени было заимствовано из западной культуры.

Список литературы:

1.zonakz.net
2.pricom.kz
3.rukhanialem.psu.kz

«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА»

Гончаренко В.И.
КГКП «Рудненский колледж технологии и сервиса», г.Рудный
Республика Казахстан
E-mail: vitalija.lazareva@mail.ru

Проблема экстремизма стала одной из актуальнейших в наши дни. В казахстанской прессе регулярно появляются сообщения о предотвращении деятельности эмиссаров экстремистских организаций, изъятии листовок, брошюр, видеофильмов, содержащих призывы к установлению халифата и свержению действующей власти.

Экстремизм угрожает единству общества и целостности государства. Как специфическая линия в политике экстремизм означает приверженность радикальным взглядам и крайним методам их реализации.

Экстремизму всегда присущи такие черты, как насилие или угроза его применения, фанатизм, одержимость в отстаивании собственных принципов, неспособность к компромиссам. В своей опасной практике экстремизм часто смыкается с терроризмом.

Терроризм – это крайнее проявление экстремизма. Терроризм представляет собой деятельность, направленную на достижение политических целей с помощью особо жестоких, устрашающих форм и методов насилия. Он широко применялся в истории политической борьбы, проходившей под религиозными знаменами, приобретая подчас характер геноцида (крестовые походы, Варфоломеевская ночь и др.). Особенно часто экстремизм стал обращаться к террору как средству достижения своих целей в последние

десятилетия. Многочисленные факты такого рода мы наблюдаем в Чечне, Узбекистане и в других регионах мира.

Главной целью действующих в Центральной Азии экстремистских группировок является создание теократического государства – халифата. Они не признают действующие светские режимы и выступают за изменение государственного устройства. Особую активность экстремистские и террористические силы проявляют в Центральной Азии и на территории России (особенно на Кавказе) начиная со второй половины 90-х гг. XX в. Список их преступлений велик. На совести террористов нападение на школу в осетинском Беслане, захват театра в Москве, взрывы домов, расправы с неугодными. В школах подготовки специальные инструкторы с помощью пропаганды и психологического зомбирования превращают молодых людей в фанатиков, готовых пожертвовать собой ради ложной идеи.

Росту популярности радикальных идей способствует разочарование части населения в официальной идеологии, социально-экономические трудности, высокий уровень безработицы, когда единственной, дающей надежды альтернативой выступает идеология, например «чистый ислам». Благодатные условия для распространения экстремизма складываются, в первую очередь, в регионах, где кризисные явления достигли наивысшей точки. Самый яркий тому пример – перенаселенная Ферганская долина, разделенная между Узбекистаном, Кыргызстаном и Таджикистаном.

Способствовать распространению экстремизма могут и внешние факторы. Ни для кого не секрет, что в мире действуют международные террористические сети, получающие по нелегальным каналам щедрое финансирование.

Пожалуй, сейчас очень сложно найти человека, не знакомого с термином «социальная сеть». Технически, социальная сеть является объединением группы людей на одной Интернет-платформе, позволяющей пользователю загружать свою личную информацию и обмениваться им с другими пользователями. Возможности общения пользователей по публикации и обмену контентом отличают социальные сети от других Интернет-ресурсов. Немаловажной чертой социальных сетей является высокий уровень интерактивности, при котором скорость обмена контентом и скорость общения зачастую не уступают общению вне сети.

Социальная сеть предусматривает регистрацию участника, предоставляет участнику возможность наполнять ресурс информацией различного характера в свободном режиме, вести блоги, которые также свободно могут комментироваться другими участниками социальной сети. Большая часть социальных сетей располагают инструментами чатов, где участники могут общаться в реальном времени.

Особенности распространения информации в социальных сетях определяют их значение, которое трудно переоценить. Информация может распространяться как новостная рассылка от сообщества, в котором состоит пользователь социальной сети, так и непосредственно от пользователя к

пользователю, что и обуславливает скорость ее распространения. С психологической точки зрения пользователь воспринимает свою страницу как некое личное пространство, что обусловлено особенностями социальных сетей, такими как самостоятельный выбор, пользователем круга общения и фильтрация посредством членства в интересных пользователю сообществах. Именно из-за этой персонализации, доверие пользователя социальной сети к получаемой информации выше, чем к информации, получаемой из других источников, таких как федеральные СМИ и даже Интернет-СМИ.

В настоящее время социальные сети зачастую действуют в симбиозе с традиционными СМИ, играя роль распределителя готового контента. Помимо распределительной функции, социальные сети зачастую исполняют роль информагентства, предоставляя СМИ информацию, на основании которой и создается готовый новостной и аналитический контент. В качестве примера можно отметить частое появление роликов с видеохостинга Youtube.com в новостных и аналитических передачах центральных телеканалов.

Естественно, что столь мощный медийный инструмент имеет свою специфику и может быть использован для публикации материалов экстремистской направленности. Если новостное Интернет-издание публикует материал экстремистской направленности, то у государства есть эффективные рычаги воздействия в виде УК РК и единого списка экстремистских материалов, посредством которых можно достаточно оперативно ограничить доступ Интернет-пользователей к вышеуказанным материалам, а в некоторых случаях даже ограничить доступ к самому сайту, на котором они опубликованы. Социальные сети контролировать гораздо сложнее, нежели обыкновенные Интернет-сайты.

Зарубежные социальные сети находятся вне поля казахстанского законодательства, потому фактически они являются открытой площадкой для публикации материалов экстремистской направленности.

Пропаганда экстремизма в социальных сетях, помимо особенностей, изложенных выше, имеет свою специфику. Ввиду того, что в социальных сетях часто указывается личная информация, возможно целенаправленное распространение материалов, реклама групп, например, для определенной возрастной группы пользователей для оказания максимального на них влияния. Для религиозного экстремизма в качестве примера можно рассмотреть возрастной состав любой группы, пропагандирующей религиозный фундаментализм. Средний возраст подписчиков невысок, более половины составляет молодежь до 18 лет, что и представляет благодатную почву для продвижения идей религиозного экстремизма из-за внушаемости данной группы лиц.

Для эффективной борьбы с пропагандой экстремизма в социальных сетях необходимо наличие действенного механизма по осуществлению непрерывного мониторинга и оперативного блокирования вредоносного контента.

Зачастую требуется незамедлительно ограничить доступ пользователей социальных сетей к контенту, содержащему призывы к экстремистским

действиям, однако для этого требуется дождаться окончания официальной процедуры по признанию его экстремистским, т.е. решения суда и внесения страницы в единый реестр экстремистских сайтов. Но данная процедура не должна становиться элементом цензуры, нарушая конституционные права граждан РК.

В наше время сильно распространенно общение в социальной сети. Общение в интернете не так безобидно, как может показаться на первый взгляд. В социальных сетях проводит время, по большей части, молодежь. Старшее поколение, как правило, не имеет ни достаточного количества свободного времени, ни привычки проводить таким образом свой досуг. Молодежь, увлеченная возможностью самовыражения в интернете, активно вступает в виртуальные контакты – и становится добычей виртуальных экстремистов.

Молодежь составляет подавляющее большинство экстремистских субкультур. Возраст от 14 до 22 лет считается самым опасным для усвоения экстремистских идей. Этому возрасту присуще обостренное чувство справедливости, поиск ценностей и смысла жизни. Современная реальность с ее размытыми границами добра и зла и общим ощущением неопределенности, зачастую не удовлетворяет подростка и он начинает искать ценности и смыслы в экстремистских идеологиях. Кроме того, в это время подросток озабочен желанием найти свою группу, поиском собственной идентичности. Социальная и материальная незащищенность молодежи, частый максимализм в оценках и суждениях, психологическая незрелость, значительная зависимость от чужого мнения – вот только некоторые из причин, позволяющих говорить о возможности легкого распространения радикальных идей среди молодежи.

Лидеры экстремистских группировок различного толка завлекают молодежь в свои объединения, часто обещая ей легкое решение всех проблем, в том числе и материальных. Неокрепшие молодые умы, зачастую, даже не задумываются о том, что участвуя в деятельности подобных формирований, они не только не решают свои существующие проблемы, но и создают себе многочисленные новые, по сути, уничтожают свое будущее.

Социальную базу экстремистских групп составляют люди, не сумевшие адаптироваться к новым условиям жизни. Молодежь, не способная критически подходить к содержанию публикаций в средствах массовой информации, ввиду отсутствия жизненного опыта, оказалась наиболее подверженной этому влиянию. Это очень хорошая среда для экстремистских групп. Большинство молодежных экстремистских группировок носят неформальный характер. Ряд их членов имеют смутное представление об идеологической подоплёке экстремистских движений. Громкая фразеология, внешняя атрибутика и другие аксессуары, возможность почувствовать себя членом своеобразного «тайного общества», имеющего право безнаказанно творить расправу над неугодными группе лицами, все это привлекает молодежь.

Чтобы не стать объектом для манипуляции со стороны экстремистов, нужно придерживаться некоторых правил:

- Не публикуйте информацию о себе и о своих родственниках: вера, политические взгляды и т.д;
- Не записывайте свой номер телефона;
- Не указывайте адрес проживания;
- Не делитесь важной информацией и важными событиями, которые происходят в Вашей жизни, на всеобщее обозрение;
- Не вступайте в подробный диалог с незнакомыми людьми;
- Не вступайте в группы, которые кажутся Вам подозрительными

Мы сталкиваемся со сложной проблемой: уместно ли блокировать доступ пользователей ко всей социальной сети, если там имеется небольшое количество материалов, признанных экстремистскими, лишая законопослушных пользователей доступа к ресурсу, которым они пользуются? Очевидно, что необходимо развивать взаимодействие на основе действующего законодательства РК с руководством социальных сетей для блокировки конкретного пользователя, распространяющего экстремистские материалы, блокировки экстремистских групп в рамках социальной сети, так как это не допустит полную блокировку ресурса из-за наличия там вышеуказанных материалов.

Однако на появление литературы, фото и видеоматериалов в социальных сетях правоохранительные органы зачастую просто не успевают реагировать, не получая вовремя информацию о наличии данных материалов в Сети.

В итоге можно сделать вывод о том, что для казахстанского Интернет-пространства необходимо наличие структур, которые могут успешно осуществлять мониторинг социальных сетей и своевременно информировать правоохранительные органы о фактах пропаганды политического и религиозного экстремизма. Это позволит существенно повысить эффективность по противодействию экстремизму, не давая заинтересованным лицам вести пропаганду и распространение экстремистских материалов.

ӘСІРЕДІНШІЛДІК – ҚАУІПТІ ҚҰБЫЛЫС РЕТІНДЕ (ОТАНДЫҚ БАҚ МАТЕРИАЛДАРЫНЕГІЗІНДЕ)

Кабиева А.Б.
Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail:aktoty.borisovna@gmail.com

Соңғы кездері Қазақстанда террорлық актілердің орын алуы елімізде әсіреднішілдік пен сәләфизмнің кең қанат жайғанын дәлелдеп берді.
Ал өздерін сәләфит атап жүргендер қайдан, қандай мақсатпен келді? Бізді ішімізден іритіп, түбіттей түткілері келетіндей бізде не жеті атасының құны бар? Қазақ деген ежелден ешкімге соқтықпай, малын жайып, бейбіт көшіп - қонып жүрген, жерімізге көзін тіккендердің туын жығып, дос болайық дегеннің

кеудесінен итеріп, өзегінен теппеген халық едік қой?! Әлде тек қарумен ғана күшті едік пе? Жоқ! Жерімізде ұлы Арыстанбаб, Йассауидің аруағына құрмет көрсетіліп, әсем кесенелер тұрғызылған емес пе? Осындай ғұламалардың өсиетін, уағызын тыңдап, рухани байлыққа қанықкан халқымыздың жан дүниесін әлсіз дей алмаймыз. Жетпіс жыл патшалы Ресейдің отары болып, атеистік іліммен жүрдік, олар барынша біздің ата дін, тіл, салтымызды тұншықтырып, отарлық езгінің астына салып, ұлттығымызды, бар құндылығымызды жаныштап бақты. Бірақ әрдайым бар нәрсеге төзіммен қарай білетін қайсар ұлтымыз қашып - пысып өз мұрасын сақтап қала білді. Дін, тіл деп шарқ ұрған арыстарымыз атылғанымен, олардың ұрпақтары, ұлтжанды азаматтарымыз соңына дейін күресе білді. Патшаның әскерінен тығылып жүріп намазын тастамай, оразасын тұтқан талай ата - әжелеріміз болған. Енді таңымыз арайлап атып, күніміз күлімдеп батар сәтке келгенде мынадай қасіретке душар боламыз деп кім ойлаған? Ата салтымызда болмаған нәрселерін, бабамызға таңсық дүниені бойымызға дарытуға неге сонша әуестендік?! Дүниеден озған әке - шешесіне құран бағышатамайтын, табытты жерге тігінен салып жерлейтінді қай қазақтан көріп едік? Қазақ деген – ертеден қонақ келгенде жалғыз атын мінгізіп, жалғыз шапанын жауып жіберген халық. Ал қазіргі өзін шын мұсылманға теңеп, басқаның жетегімен жат ағымның шартын орындап, жолынан адасып жүрген қандастарымыз үйіне қонақ кіргізбей, туған - туысымен араласпай, ата - анасымен бір дастарқаннан ас ішпей жүр. Мұның қай жері дұрыс? Кімнің әмірімен жүргендері бір Аллаға ғана аян.

Дінді жамылып, өзге мәдениетті насихаттайтын, діни сауаты аз адамдарды өздеріне тартып, шырмауына түсіретін түрлі теріс пиғылды діни бірлестіктер мемлекетті рухани құлдырауға әкелетіні сөзсіз. Сондықтан, елде болып өткен дүрбелеңнен соң, отандық бұқаралық ақпарат құралдарының сәләфизмді кінәлауы жиілей түсті. Соның бірі ult.kz порталының редакторы Шерхан Талаптың «Қазақстан «арабстан» емес» атты мақаласы[1]. Мұнда автор елдегі бүлік бастаушылардың сәләфилік-уахабилік идеяны қолдаушылар екенін айта келе, бұның бәрі ұлттық құндылықтарды тәрк етіп, фанатизмнің «озық үлгісін» көрсетіп жүрген жастарымыздың әрекетінен туындап отырғанын алға тартты. Жастардың дінге келудің араб болу еместігін әлі күн түсінбей келетінін, жат ойдың арбауына түскен аңғал жастардың тура жолдан таю себебінің әріде екенін айтты: «Сәләфизм біздің қоғамда тамырын тереңге жайған. Оның артында үлкен күштердің тұрғаны анық. Біздің билік ылғи да себеппен емес, салдармен күреседі. Біз қазірдің өзінде қолымызды мезгілінен кеш сермеп тұрмыз. Жат ағымның жетегінде кеткен жастарды жолынан қайтару оңай болмайды. Ел басшысына, дін басыларға бағынғысы келмейтін, тек виртуалды ұстаздарын ғана ұлық көретін, дәстүр-салтымыздан сырт айналған ұрпақ өсіп келеді. Бір өкініштісі олар, сыртқы күштердің ықпалына шырмалған, сөзі басқа, өзі басқа «ағаларының» әр сөзіне иманындай сенеді. Бұл – өте қауіпті. Кешегі Ақтөбедегі оқиғаның басқа бір қалада қайталанбасына кім кепіл? Батыс өңірдегі діни ахуал әлі де тұрақсыз. Енді оларға қарсы жасалып жатқан күресте

абай болуымыз керек. Теріс ағымның өкілі екен деп өлімге қия берсек, жақтастарынан келер жауаптың да жақсы болмайтынын ұғынған абзал. Елге тыныштық керек. Қазақстан «арабстан» емес!». Иә, дін турасындағы талас-тартыс әлі де толастамай тұр. Өзі тұрып жатқан елге қастандық ойластырып, ел азаматтарын өз елінің заңы мен басшысына қарсы қоюды мұқият ойластырғандарына қарап таң қаласың. Оның үстіне әсіреділдіктің көрінісі, сырт келбеті арқылы Алла жолында жүргендігін мақтан тұтып, өз халқының мәдениеті мен дәстүрін, тіпті, рәміздерін менсінбейтіндерге айтарға сөз таппай қынжыласың. Осыған байланысты туындаған мәселеге өз ойын ашық айтқан Әуесбайдың Қанаты: «Менің кесімді пікірім біреу ғана. Бәріміз Конституцияға сүйенеміз ғой, сүйенеміз. Ол бойынша зайырлы мемлекет екеніміз тайға таңба басқандай жазылған ба, жазылған! Зайырлы дегеніміз не еді? Зайырлылықтың сипаты діннің мемлекеттен бөлектігінде екені қаперіңізде шығар. Ендеше, мемлекеттен бөлек болса, мемлекеттік мекемеде діни рәсімде киінудің қисыны қайсы, жорығы қандай? Сіз де мемлекеттің азаматысыз, балаңыз да мемлекеттің келешегі. Мемлекет тегін орта білім беріп, тегін емдеуге конституциямен кепілдік береді. Ендеше, мемлекеттің заңына, оның Конституциясын ұстанбауға пәрмен берген кім?! Киіммен тұмшаланып, әнұранды шырқаудан бас тарту қай қисынға сияды?! Дене шынықтыру пәнінде тән ширатпаймын, сурет сабағында сурет салмаймын деп кертартпа кежірлік көрсетудің жымысқы мақсаты не?» дей келе, «Матаның астында бүркеулі жатқан сүйініш пе, күйініш пе? Айырып жатудың өзі қиын, тіпті мүмкін де емес. Ендеше, бала болашағымыз десек, болашағымызды мемлекеттіліктің канондарынан бөлек тәрбиелеп, қалыптан шығудың жөні де, жосығы да жоқ санаймын» деген қорытындыға келеді[2]. Расында, дінді ұстанушылар арасында исламға күйе жағып, жаман пікір қалыптастырып, әлемді дүрліктіріп отырған да осы адасқан ағымдар. Сондықтан, ел тыныштығы мен рухани келісімді сақтау үшін белгілі бір органдарға жүгінетініміз анық. Осы орайда еліміздегі діни ахуалды реттеп, халыққа бағдар беретін ҚМДБ мен жақында құрылған Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі екенін білеміз. Ел ішінде дін жайында әңгіме қозғалғанда, осы әсіреділдікке келгенде де ҚМДБ-ның ресми сайты үнсіз қалған жоқ. Алғашқылардың бірі болып, ҚМДБ шариғат және пәтуа бөлімі хижаб туралы ұстанымдарын жариялады[3]. Онда: «Хижаб – орамал, мұсылман әйелінің ар-намысын қорғайтын жаулығы. Ислам діні мұсылман ер мен әйелдерге әуретін жауып, шариғат әдебі бойынша киінуді бұйырған. Үйден тыс, қоғамдық орындарда ұзын етек-жеңді киім кию – мұсылман әйелдің ары мен абыройын сақтайды. Құран және Мұхаммед пайғамбар (с.ғ.с.) хадисі мен мұсылман ғұламаларының бірегей пікірі бойынша, мұсылман әйеліне орамал тағу – парыз.

Қасиетті Құранда Алла Тағала: «**Уа, Пайғамбар! Жұбайларыңа, қыздарыңа және иман келтіргендердің әйелдеріне айт: үстеріне жамылғыларын түсірсін...»** («Ахзап» сүресі, 59-аят) деп бұйырған.

Аятта киімнің түсі немесе үлгісі анық айтылмаған. Сондықтан әр ұлт, әр мәдениет өкілдері Алланың әмірін өз ұстанымдары, тарихи таным-түсініктері бойынша орындайды.

Қазақстан мұсылмандар діни басқармасы еліміздегі мұсылман қыз-келіншектер мен әйелдерді киім кию үлгісінде қазақ халқының салт-дәстүрлерін сақтай отырып, жинақы киюге кеңес береді. Көзге ерсі көрінетін, дене бітімін айқындайтын, қара түсті киім-кишектерді пайдаланбаған дұрыс. Ал паранжа (ниқаб) кию – дәстүрлі дінімізге, салтымызға қайшы, бұл діні мен дәстүріне берік болған ата-бабаларымыздың жолы емес» делінген. Сонымен қоса, «Қазақстан мұсылмандары өздері өмір сүріп отырған қоғамнан бөлініп, бөлек тіршілік етпейді. Ата Заңымыз қоғамдық қатынастарды реттейді және азаматтардың бостандығы мен діни сенімдеріне еркіндік береді. Мұсылмандар да Алланың әмірі бойынша заңды сақтайды және оған құрметпен қарауы тиіс» деп түйіндейді. Міне, осы тақырып төңірегінде «Асыл арна» телеарнасының басшысы Мұхамеджан Тазабек ағамыз да өз сұхбатында пікір білдірген болатын[4]. Ол сәләфизмнің мән-мағынасын түсіндіре келе, бүгін өзін сәләфит деп жүргендерді «ілгерідегілердің атын малданушылар» деп атады. Сұхбатта: «Кез-келген шектен шыққан бір кісіні айту арқылы біз басқа да мұсылмандарды сол шеңбердің ішіне кіргізіп жіберіп жатырмыз. Сол себептен де қоғам діниленіп бара жатыр. Ал қоғамның дініленуі - қауіпті процесс. Қоғам дініленбеу керек. Өйткені, пайғамбар (с.ғ.с) жолын ұстанған мұсылмандар еш уақытта қоғамды дінилендірумен айналыспаған. Қоғамда мұсылманның жеке руханияты мен тұлғасын дұрыс қалыптастырумен айналысқан. Иманды отбасылар көбеймей, ибалы қоғам пайда болмайды. Рухани биік тұлға- ұлтын сүйетін, бес парызына бекем, жүрегі нұрлы, жүріс-тұрысы кісі қызығарлықтай, елге пайда келтіретін шуақты, белгілі бір кәсіптің иесі, отбасында салиқалы отағасы деген сияқты... Бұл - прозада немесе фильмде ғана кездесетін образ емес. Кәдімгі өмірде болған, әлі де арамызда бар және болашақта да бола беретін жақсы адамдардың сипаты. Діни мемлекет құруға біз де келіспейміз. Дүниенің дидарына қарау керек. Әлем қайда бара жатыр. Кім ертуші, кім еруші? Иман жүректе бүр жарып, ислам отбасында өркендейді. Қоғам қажет етіп жатса өзі қол созады. Ізгілікті өз пайдаңа жарата алмай жатып өзгеге ұсыну, қаламай жатқанға мәжбүрлеп тықпалау, дінді дұрыс ұстанған бабалар жолы емес. Даналық–дара пайғамбарымыздың(с.ғ.с) сүннетінде. Себебі, пайғамбар Мұхаммед (с.ғ.с) адамзатқа Ислам дінін жиырма үш жыл насихаттаған кезде адамзат тарихының қай кезеңіне де жарайтын пәтуа да, жол да, өнеге де көрсеткен...» деп айтады. Ал ендеше бүгіндері халқымызға дұрыс насихатты кімдер, қаншалықты дәрежеде жеткізіп жүр деген сауал туындайды. Оған имамдар жеткілікті ме, уағыз тыңдайтын аудитория кімдерден құралған деген сансыз сұрақтарды қосыңыз. Міне, осыдан келіп, ел тұрғындарының, тіпті қазақ бауырларымыздың өзі қазақ және орыс тілділер деп бөлінетіні мәселеге айналып отыр. Жаңа министрлік орыстілді имамдар жөніндегі мәселенікөтергенде,жалған ұлтшылдығымыз қылаң беріп, кей зиялыларымыз «енді мешіттердің орысша уағыз айтуы қалып еді» деген қарсы пікір айтты.

Осыған жауап ретінде Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі: «Орысша уағыз – көпұлтты елді-мекендердегі жекелеген мешіттерге ғана қатысты» деген болатын[5]. Ал, халықтың көп бөлігі әлеуметтік желілерде әлі де таласып жатқанда, осы орайдасөзі өтімді, қоғамның бетке ұстар азаматы Мұхамеджан аға өз ойын ортаға салды: «...Қазақтілді ортаға көбіне кімдер насихат жасайды? Өз өмірін Қазақстанмен байланыстырған адамдар. Яғни, белгілі бір дәрежеде патриот, осы елдің жанашырлары. Оның ішінде имамдар, зиялы қауым, ғалым ағаларымыз, жазушылар дегендей. Сондықтан, қазақ аудиториясына көп жағдайда керекті, дәл, дұрыс насихат жасалады. Ал орыстілді аудиторияға, қазақстандық жастарға ақпарат көзі тек Қазақстаннан алынбайды. Ресейдің әртүрлі өңірінен, шетелдегі орыстілді орталардан ақпарат жетіп жатады. Ал Қазақстанда қаншама орыстілді аймақ бар? Олардың бәрі қазақтілді имамның уағызына ұйып отыр дей алмайсыз. Ал шетелдік азаматтың шариғи әңгімесі Қазақстан азаматының рухани жағдайына, менталитетіне өлшенген ақпарат болмайды. Және ол уағызды Кавказдық, Татарстандық немесе Мәскеуде тұратын, мұсылман дінін қабылдаған орыс жігіті айтып отыруы мүмкін. Араб елдерінің өзінде қаншама орыс, қазақ тілінде уағыз айтатын атақты адамдар бар. Ақпараттық шекара жабық болмағандықтан, адамдар оны тұтынып жатыр...»[6]. Ағамыздың сөзінің жаны бар. Елдегі сәләфиттік ағымның жетегінде кеткен тек орыстілділер деп айтудан аулақпын, алайда уағыз тыңдаушы адамдардың, аудиторияның тілін ескеріп, олардың дін жайында дұрыс әрі нақты мәлімет алуын жүзеге асыру үшін де министрліктің бұл бастамасын толықтай қолдаймын. Қазіргі Қазақстандағы, тіпті әлемдегі діни ахуалдың тұрақсыздығы үлкен алаңдатушылық тудырып отыр. Мәселені жан-жақты қарастырғанда ғалымдардың, дінтанушылардың түрлі пікірі алдымыздан шығады. Мысалы, Досай Кенжетай ағамызbaq.kz-кеберген сұхбатында теріс ағымдағыларды: «Қазақты исламды енді ғана қабылдаған ұлт ретінде көрсеткісі келеді. Қазақ балаларын бұрынғы бабалары жүріп өткен жолына күдікпен қарауға үндейді» деп айыптай келе, сәләфизмнің ұстанымын кеңестік жүйе кезіндегі «ұлтсыздандыру идеологиясы» саяси жобасынан да асып түсетінін атап көрсетті. Адамның болмысы – ұлттық мәдениетінің барлық қатпарларын, адамның мінезі – ұлттық ерекшеліктерін жоюды мақсат тұтатын «изм»-нің атын «сәләфизм» деп атайтынын түсіндірді[7]. Міне, осылайша, анық әрі нақты дәлелдермен бұқаралық ақпарат құралдары беттерінде жарияланған түрлі сұхбаттар, мақалалар бар екенін көрдік. Алайда, мұндай материалдарды оқитын көзі ашық, көкірегі ояу, ұлтқа шын жаны ашитын адамдар екені белгілі. Қазақ тілінің қазақтілділер арасында ғана талқылана бергенненжауыр болғаны, орыстілділер арасында қазақ тілінің мәртебесі талқыға түскенін көрмейтініміз сияқты болмай, дін мәселесіне келгенде мұқият, тілге, ұлтқа бөлінбей, дұрыс насихат жүргізгеніміз жөн болар. Сондықтан, жаңадан құрылған министрлікке артар жүгіміз де ауыр, сеніміміз де мол!

Бәріміз бірдей өз дінімізге берік болсақ қана, арам ниетті келімсектер де ит сияқты иесіне оралар. Қанша экономикалық қуатты болсақ та, рухани әлсіздік

бізді адуынды жаудың оңай жемтігіне айналдыратынын жадыңда мәңгіге ұстағайсың, құрметті замандас !

Әдебиеттер тізімі:

1. http://ult.kz/post/sherkhan-talap-kazakstan-arabstan-emes
2. https://baq.kz/kk/news/kogam/matanin_astinda_burkeuli_zhatkan_suiinish_pe_kuiinish_pe20161020_094400
3. http://old.muftyat.kz/kz/fatwa/view?id=75
4. http://ult.kz/post/mukhamedzhan-tazabekov-salafimiz-dep-zhurgender-ilgeridegilerdin-atyn-maldanushylar
5. http://www.qazaquni.kz/2016/09/23/58387.html
6. http://today.kz/kz/news/tyinyis-trshlk/2016-10-21/728361-mhamedzhan-tazabekov-oam-dnilenbeu-kerek/
7. https://baq.kz/kk/news/ruhaniyat/dosai_kenzhetai_salafizm_ustanimi_kenestik_ideologiyadan_da_kauipti

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМ ҚЫЛМЫСТАРЫНЫҢ ДЕТЕРМИНАТТАЛУЫ

Қасымбек Е.М.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail. ernur.kasymbek@mail.ru

Қылмыскерліктің себептері жөніндегі мәселе жаңа нәрсе емес және бұл туралы қаншама халықтардың, адамзат қоғамының санасында болып келе жатыр. Бұл жөнінде талай концепциялар жасалынды, яғни оларда қылмыскерліктің пайда болуы және шығуын әр түрлі көзқарастар бойынша түсіндіреді: теология және астрология, антропология мен биология, бионика мен кибернетика, генетика мен психология (әлеуметтік, жеке тұлғалық, жасы бойынша) және тағы басқа салалар. Арнайы әдебиеттерде қылмыскерліктің себептерін түсіндіру жағы негізінен екі бағытқа бөлінеді: Биологиялық және әлеуметтік. Сонымен қатар басқа ғылымдар бар.

Діни экстремистік бағыттағы қылмыстар қылмыскерліктің құрамдас бөлігі болғандықтан, енді негізінен осы қылмыс түрінің себептік негіздерін қарастырамыз. Көптеген ғалымдардың зерттеуі бойынша жалпы экстремизм түрлерінің таралуына экономикалық, этникалық, тарихи, психологиялық, әлеуметтік және саяси мән-жайлардың жиынтығы себеп болады.

Е.О.Алаухановтың криминологтардың жұмыстарына жасалған талдамасында оларда себептілікті түсінудің мына төрт тәсілі бар екендігін көрсетеді. Бірінші тәсіл «кондоционалистік», немесе «жағдай» депте атайды. Яғни, салдар

үшін қажетті және жеткілікті жағдайды немесе салдар орын алған мән-жайлардың жиынтығын себеп деп ұғыну керек дейді [1].

Екінші тәсіл, нақты қылмыстың немесе қылмыстың жекелеген түрлерінің себептерін талдағанда, көбіне, «дәстүрлі тәсілге» кезігетінін айтады. Бұл тәсіл қылмыскерлікті әлеуметтік құбылыс ретінде талдағанда, виктимологияда қолданады.

Үшінші тәсіл – дәстүрлі-диалектикалық. Бұған сәйкес осы салдарды туындататындардың барлығы себеп болады. Мұндай тәсіл көптеген ғалымдардың жұмыстарында кездеседі. Бұл тәсілде қылмыскерліктің «тікелей» немесе « жақын » себептері ұғымы байланыстығын айтады. Сонымен қатар факторлардың себептік ықпалының реттілігі сөз болатындығын, олардың адамға қатысты сыртқы және ішкі болып бөлінетіндігін айтады. Бұл тәсілдің артықшылығы бар екендігін айтады, бірақта қылмыстық іс-қимыл ситуациясында сыртқы жағдайың да, адамның жеке сипаттамасының да бір уақытта көрініс табатындығын есепке алмайтындығын айтады.

Төртінші тәсіл – «интеракционистік» немесе өзара әрекеттестік тұрғыдан. Қылмыстық іс-қимылдар мен қылмыскерліктің себебі, ол - әлеуметтік орта мен адамның жеке басы арасындағы өзара әрекеттестік.

Л.Маевская экстремизмнің туындауының экономикалық, этникалық, тарихи, психологиялық, әлеуметтік және саяси себептерден екендігін айта келе, экстремизмнің ең басты себебі – бұл экономикалық немесе саяси билікке заңсыз таласу екендігін айтады [2].

С.Н.Поминов қоғамдағы діни экстремистік көзқарастардың таралуының себептері деп мыналар болып табылады дейді: саяси құрылымдардың қайта қалыптасуы; әлеуметтік-экономикалық дағдарыстар; көпконфессиялы мемлекеттегі сенушілердің діни сезімдеріне, сенімдеріне және дәстүрлеріне тіл тигізіп қаралау; мемлекеттік үкімет органдарының діни қауымдастықтармен сұхбаттасудан өз-өздігінен шеттетілуі және сенуші азаматтарға қатынасының енжарлығынан; халықтың біршама бөлігінің өмірлік деңгейінің төмендеуі; оппозиция мен басқа ойларды биліктің басып тастауы; өзалдарына қойған мақсаттарын іске асыру үшін саяси партиялар мен діни топтардың басшыларының үстемдікке ұмтылуы; қоғамның қылмыстануы және басқалар [3].

А.Д.Дәрменов экстремистік бағыттағы қылмыстардың жалпы қылмыскерліктің құрамдас бөлігі болғандықтан, басқа қылмыстар сияқты факторларымен детерминатталатындығын және де осындай факторлардың жиынтығының спецификасы әр түрлі дәрежеде экстремизм себептерінің белсенді туындауына әсері болатындығын айтады. « Сыртқы » детерминаттық құрылым бойынша әлеуметтік-саяси жағдайдағы факторлардың елеулі ықпалы болатындығын көрсетеді [4]. Мұндайларға мыналар қатысты болады: әлеуметтік, демографиялық және саяси факторлар (урбанизация, көш-қон, этникалық, аумақтық, конфессионалдық және де басқа қауымдастық арасында ресурстар мен билікті тең бөлмеуден, азаматтық қоғамның дамымағаны), мемлекеттің әлеуметтік саясаттағы әлсіздігі; экономикалық кешен (еңбекпен айналысудың жалпы деңгейі, жұмыссыздық жағдайы, халықтың әр түрлі тұрмыстық жағдайы); идеологиялық

кешен (қазіргі идеологияның ахуалы, саяси мәдениеттің жалпы деңгейде рационалдық стереотиптерінің қалыптаспауы). «Ішкі» факторлық кешені қарастырылып отырған қылмыскерліктің мына төмендегіше көрінеді: халықтың кейбір бөлігінің құқықтық санасының төмендігі және олардың санасының белсенді қылмыстануы, қылмыстардың рецидивтілігі мен қылмыстық кәсібиленуі, қылмыстық дәстүрлер мен стигматизация, виктимологиялық факторлар және қоғамдағы құқық бұзушылық болуының жоғары латенттігі (жасырындығы).

Сонымен қатар Дәрменов, бұл қылмысты негізінен экстремистік мотивациясы құрайтындықтан, ол өз-өзінің себебі және де өз дамуының «ішкі серіппесі» болады деген шешімге келеді. Жоғарыда келтірілген діни экстремистік бағыттағы қылмыстардың себептік-кешендік факторларының, яғни дәстүрлі «сыртқы» және «ішкі» детерминаттарынан ғана емес, басқа да негізгі себептердің бар екендігін көрсетуге тырысамыз. Қазақстан Республикасындағы діни экстремизнің таралуы мен дамуына тікелей болмаса да, мүмкіншілік туғызған мән-жайлар себептер жиынтығын құрайды:

- Қазақстан Республикасы аумағындағы діни бірлестіктер мен діни сенім бостандыққа байланысты қоғамдық қатынастарды реттейтін ең алғаш 1992 жылдың 15 қаңтарында қабылданған «Діни сенім бостандығы және діни бірлестіктер» туралы заңның кейбір баптарының дұрыс жетілмегендігі;
- Қазақстан Республикасының Үкіметі мен жергілікті әкімшіліктердегі діни бірлестіктермен байланыс жөніндегі кеңестің ең алғашқы уақыттағы діни бірлестіктердің қызметін бақылаудың төмендігі;
- Қазақстан Республикасына миссионерлік қызметпен келгендердің біразының арнайы тіркелуден тыс қалуы;
- арнайы тіркеуге тұрған миссионерлердің сол аралықтағы бақылауға толыққанды алынбауы;
- діни бірлестіктерді тіркеу процедурасында елеулі кемшіліктердің жіберілуі, яғни алғашқы да құқықтық, әсіресе діни сараптаманың жасалмауы, кейінгі сараптамалардың өз деңгейінде болмауы;
- тарихи негізі жоқ, діни ұйымдар мен секталар, яғни шет мемлекеттерде қандай діни ұйым екендігі беймәлім ұйымдардың тіркеліп кетуі;
- шетелге діни оқуға кеткен азаматтардың бақылаудан тыс қалуы, әсіресе олардың радикалистік оқу орындары бар мемлекеттерде оқып келуі;
- діни экстремистік ұйымдарда жасырын дәріс бергендер осындай оқу орнын бітіріп келгендер;
- харизматикалық жеке тұлғалардың негізсіз радикалистік көзқарасымен құрылған діни ұйымдардың тіркеліп кетуі;
- қоғамға, әсіресе отбасылық тыныштығын, шырқын бұзатын кейбір діни секта мен миссионерлердің заңсыз іс-әрекеттері және осындай жанұялардағы келеңсіз жағдайлардың реттелмеуі;
- «Хизбут-тахрир » сияқты астыртын құрылған діни экстремистік ұйымдардың құқық қорғау органдары назарынан алғашқы жылдарда тыс қалып, жіті бақылау етілмеуі;

- кейбір азаматтардың шетелдерде діни экстремистік ұйымдарда оқытылып жатқандығынан арнаулы қызметтің бақылау жүргізбегендігі;
- кейбір тіркелмеген секта басшыларының психикалық ауытқуының болғандығы, сондықтан тіркелуге тиісті діни бірлестік басшыларының психиатрлық сараптаудан өткізілмеуі;
- аталмыш заңдағы діни бірлестіктер, жергілікті діни бірлестіктер, миссионерлер және қолданыстағы конфессия, секта делінген ұғымдарға дұрыс ғылыми анықтамалардың болмауы;
- бұқаралық ақпарат құралдарында, әсіресе әлемдік тенденциялық әсері бар интернет жүйесінде халықтардың ұлттық, нәсілдік, әсіресе діни сезімдеріне қарсы материалдардың жариялануы;
- Қазақстандық патриотизмге ашық немесе жасырын қарсы ұстанымы бар, әскерге бармауға үгіттейтін, әсіресе теріс аморалдық тәрбие беретін, психикалық қысымшылық көрсететін, гипноздық әрекеттерді жасайтын, денсаулыққа қажетті дәрігерлік көмектерді беруден бас тартуға үгіттейтін діни ұйымдардың заңсыз әрекеттердің алдын алмауы;
- Қазақстан Республикасына көрші мемлекеттерден діни экстремистік бағыттағы қылмыстарды жасаған адамдардың қашып келіп тығылып, олардың дер кезінде ұсталмауы, әрі олардың жергілікті азаматтарға діни экстремистік бағыттағы қылмыстарды жасауға үгіт-насихат жұмыстарын жүргізілуіне мүмкіншіліктің болуы;
- терроризм, сепаратизм, экстремизмнің жалпы түрлеріне және сонымен қатар діни экстремизмге қарсы күрес аясында ынтымақтастық іс-қимыл барысында мәлімет алмасудағы кемшіліктер;
- жалпы ғылым саласында діни экстремизм туралы ғылыми негізделген теориялар мен концепциялардың жасалмауы;
- діни экстремизм туралы тек шамалы саясат ғылымы тұрғысынан талданып зерттелуі, ал құқық немесе криминология ғылымдарының аспектілері бойынша жоқ болуы;
- діни экстремизммен тікелей күресуге міндетті ішкі істер органдарында арнайы қызмет органның алғашқы уақытта құрылмауы;
- ішкі істер органдарының қоғамдық қауіпсіздік бөлімшесі қызметкерлерінің діни экстремистік бағыттағы қылмыстарға қарсы кәсіби дайындықтарының болмауы;
- жоғары, орта арнаулы, кәсіптік пен орта мектептерде діни экстремизм туралы лекциялар мен түсіндірме жұмыстарының нашар жасалуы;
- қоғамдық және діни ұйымдардың діни экстремизм туралы түсіндірме жұмыстарының кешенді жасалмауы;
- діни экстремизмге қарсы пәрменді күресу аясында құқық қорғау органдары мен қоғамдық ұйымдардың бірлесіп заңды әрекеттерді жасау үшін кешенді бағдарламасының болмауы;
- діни экстремизм туралы анықтамалық немесе түсіндірмелік кітапшалардың тиянақты жасалмауы;

- БАҚ-да діни экстремистік әрекеттер жөнінде хабарлама болғанымен, халық-қа түсінікті мақалалардың болмауы;
- жастармен жұмыс жасау саласы бойынша, әсіресе дінге бет бұрған жастар арасында құқық қорғау органдары мен діни ұйымдары қызметкерлері-нің алдын-алу жұмыстарының төмендігі;
- діни экстремистік ұйымдарды тану туралы соттардың үкімдерінің 2005 жыл-ға дейін болмауы;
- қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде діни экстремизм алдын-алу жөніндегі шараларды өз деңгейінен аз қолданылуы.

Қазақстан Республикасында діни экстремизмнің таралуы мен дамуына ең негізгі себептеріне, жоғарыда келтірілген кемшіліктерді пайдаланған діни экс-тремистік ұйымдардың, діни экстремистік идеологияларының негізі бойынша «ашық» және «жасырын» детерминаттарынан болған. Діни экстремистік ұйым-дардың «ашық» детерминаты, осы ұйымдардың немесе басшыларының діни экстремистік көзқарастары бойынша жазылған әдебиеттер мен кітапшалар, үнпарақшалар, аудио, видеотаспалар, касетталар және басқа құралдармен жаса-лынған нәрселер. Діни экстремистік ұйымдардың « жасырын » детерминаты сырт көзге заңға қарсы шықпайтын сияқты болып көрінетін, алайда ұйым мүшелерінің санасында діни экстремистік сананың қалыптасып, сақталуының нәтижесінде кез келген уақытта жарылып, әрекетке ұласуы.

Әдебиеттер тізімі :

1. Алауханов Е.О. Криминология. «Жеті жарғы» ЖШС 2005ж. 95б.
2. Л.Б.Маевская Осторожно, экстремизм! г. Киев, 2002г. С.42
3. Поминов С.Н. Организация деятельности органов внутренних дел в сфере противодействие проявлениям религиозного экстремизма. Автореферат. Москва, 2007г.С.5
4. Дарменов А.Д. Криминологические аспекты борбы с экстремизмом в Республике Казахстан. Автореферат. Астана, 2006г. С.9

ТЕРРОРИЗМ - ГЛОБАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОСТИ

Колыханова Ю.С.,
Ловцова Д.П.
Костанайский государсвенный педогогический институт, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: kolihanova_98@mail.ru
di.l.80@mail.ru

К существующим глобальным угрозам безопасности, таким как инфекционные болезни, экологическая деградация, распространение оружия массового поражения, транснациональная организованная преступность

добавилось такие социально негативные явления, как терроризм и экстремизм. Несмотря на статистически небольшую долю преступности в целом, акты терроризма уносят огромное количество невинных жизней, одномоментно внушаютстрах и ужас жителя целой страны или даже мира, на долгое время дестабилизируют привычную жизнь, подрывают авторитет государственной власти и системы правоохраны, причиняют не проходящую боль тысячам людей.

Проблема экстремизма стала одной из актуальнейших в наши дни. В казахстанской прессе регулярно появляются сообщения о предотвращении деятельности эмиссаров экстремистских организаций, изъятии листовок, брошюр, видеофильмов, содержащих призывы к установлению халифата и свержению действующей власти. Нередко в этих сообщениях указывается, что арестованные являются членами таких организаций, как, например, «Хизб-ут-Тахрир».

Экстремизм угрожает единству общества и целостности государства. Как специфическая линия в политике экстремизм (от лат. extremus – крайний, последний) означает приверженность радикальным взглядам и крайним методам их реализации.

Экстремизму всегда присущи такие черты, как насилие или угроза его применения, фанатизм, одержимость в отстаивании собственных принципов, неспособность к компромиссам. В своей опасной практике экстремизм часто смыкается с терроризмом.

Терроризм – это крайнее проявление экстремизма. Терроризм представляет собой деятельность, направленную на достижение политических целей с помощью особо жестоких, устрашающих форм и методов насилия. Он широко применялся в истории политической борьбы, проходившей под религиозными знаменами, приобретая подчас характер геноцида (крестовые походы, Варфоломеевская ночь и др.). Особенно часто экстремизм стал обращаться к террору как средству достижения своих целей в последние десятилетия. Многочисленные факты такого рода мы наблюдаем в Чечне, Узбекистане, бывшей Югославии, Северной Ирландии, на Ближнем Востоке и в других регионах мира.

Главной целью действующих в Центральной Азии экстремистских группировок является создание теократического государства – халифата. Они не признают действующие светские режимы и выступают за изменение государственного устройства. Список их преступлений велик. На совести террористов нападение на школу в осетинском Беслане, захват театра в Москве, взрывы домов, расправы с неугодными. В школах подготовки специальные инструкторы с помощью пропаганды и психологического зомбирования превращают молодых людей в фанатиков, готовых пожертвовать собой ради ложной идеи [2].

Росту популярности радикальных идей способствует разочарование части населения в официальной идеологии, социально-экономические трудности, высокий уровень безработицы, когда единственной, дающей надежды

альтернативой выступает идеология, например, «чистый ислам». Благодатные условия для распространения экстремизма складываются, в первую очередь, в регионах, где кризисные явления достигли наивысшей точки.

Способствовать распространению экстремизма могут и внешние факторы. Ни для кого не секрет, что в мире действуют международные террористические сети, получающие по нелегальным каналам щедрое финансирование. Некоторые политики считают, что экстремистов можно использовать как инструмент для давления на правительства отдельных стран, поэтому они выделяют им деньги. Такая политика крайне опасна и может бумерангом ударить по ее идеологам.

С экстремизмом должны бороться и общество, и государство. Методы этой борьбы у них, разумеется, различные. Государство должно устранить экономические и политические условия, способствующие возникновению радикальных идей и решительно пресекать противозаконную деятельность экстремистов. Общество (неправительственные организации, средства массовой информации и рядовые граждане) должны противопоставить радикальным призывам гуманистические идеи гражданского мира, межэтнического согласия и религиозной толерантности.

Для преодоления экстремизма могут применяться самые различные формы борьбы: и политические, и социологические, и психологические, и силовые, и информационные. Против бесчеловечной идеологии экстремизма должны совместно выступать политические и общественные деятели, религиозные и молодежные лидеры, авторитетные представители интеллигенции.

Борьба против проявлений экстремизма включает многие меры, среди которых можно выделить следующие:

- запрет пропаганды национальной и религиозной ненависти и вражды;
- запрет на создание и деятельность общественных и религиозных объединений, которые стремятся разжигать социальную, расовую, национальную и религиозную рознь;
- запрет на создание и деятельность организаций, стремящихся к насильственному изменению основ конституционного строя и нарушение целостности территории Республики Казахстан, подрывающих безопасность государства, создающих незаконные вооруженные формирования[3].

Борьба с экстремизмом — вопрос первостепенной значимости в сегодняшнем Казахстане. Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев в ходе заседания Совета Безопасности 22 июля 2011 г. поручил правоохранительным и иным государственным органам жестко и своевременно реагировать на проявления экстремизма в стране. Несмотря на то, что Казахстан провозгласил себя светским государством, правительство не может остаться в стороне от регулирования отношений в религиозной сфере, так как от этого зависит спокойствие и благополучие республики.

Противодействовать распространению экстремистских идей в обществе, прежде всего, необходимо интеллектуально, считает **Председатель Государственного Агентства Казахстана** по делам религий Кайрат Лама Шариф. Необходимо организовать мусульманские религиозные учебные заведения на законной основе, решить задачу подготовки высококвалифицированных религиозных кадров - имамов и мулл, вести постоянную профилактическую работу среди молодёжи.

В Казахстане запрещена деятельность многих экстремистских организаций. И даже принятый в 2005 г. Закон «**О противодействии экстремизму**» в реальности не находит успешного применения. Провозглашённый в 1992 г. Закон «**О свободе вероисповедания и религиозных объединениях**» оказался лишь ещё одним фактором притяжения различных ортодоксальных религиозных сект в Казахстане и не смог устоять перед новыми вызовами современных процессов общества. Новая религиозная концепция до событий лета 2011 г. отсутствовала в стране. После того, как Президент Казахстана **Н. А.Назарбаев** 1 сентября 2011 г. призвал парламентариев внести законодательные изменения с целью ужесточения контроля за деятельностью религиозных организаций, нижняя палата Парламента через некоторое время единодушно одобрила новый законопроект «О религиозной деятельности и религиозных объединениях». Уже 29 сентября Сенат Парламента РК на пленарном заседании официально принял новый законопроект.

Целью законопроекта является реализация Закона Республики Казахстан «О религиозной деятельности и религиозных объединениях», в том числе путем установления административной ответственности за нарушение норм законодательства о религиозной деятельности и религиозных объединениях, совершенствования правовых гарантий защиты прав обучающихся в духовных (религиозных) организациях образования, упорядочения деятельности религиозных объединений и других организаций по направлению граждан Республики Казахстан за границу для обучения в духовных учебных заведениях.

В частности, запрещены партии на религиозной основе, религиозные объединения, цели и действия которых направлены на утверждение в государстве верховенства одной религии, разжигание религиозной вражды или розни, в том числе связанных с насилием или иными противоправными действиями. Запрещается совершение религиозных обрядов и церемоний на территории государственных органов, организаций и служб, связанных с обеспечением общественной безопасности, защитой жизни и здоровья граждан и организаций образования, за исключением духовных учебных заведений. Согласно закону, предполагается градация численности религиозных объединений на местные, региональные и республиканские. Так, например, местное могут создать не менее 50 верующих, региональное - не менее 500, а республиканское - не менее 5 тысяч граждан Казахстана, исповедующих одно вероучение. При этом местное религиозное объединение можно создать в

пределах одной области, региональное - не менее двух областей, а республиканское - на всей территории страны, с соответствующими филиалами и представительствами во всех регионах. **Предлагается перерегистрация религиозных объединений в течение года после вступления закона в силу.**

В силу масштабных изменений, произошедших на законодательном уровне в области религии, можно констатировать, что государство не остановится на этом и продолжит усиленную борьбу по искоренению экстремистских начал в Казахстане[1].

Борьба с этим негативным социальным явлением требует всестороннего комплексного подхода. Первоочередные меры должны быть следующие: всестороннее взаимодействие спецслужб и сил правопорядка в данной борьбе на международном уровне; создание единого контртеррористического пространства, первоначально хотя бы в рамках стран СНГ; ужесточение правовых последствий для лиц, связанных с террористической деятельностью и т. д.

Интерес к проблеме терроризма в условиях глобализации продолжает неуклонно расти. Устранить причины, порождающие это опасное социальное явление, адекватно оценивать данную угрозу, покончить с терроризмом как с методом политической борьбы, остановить его распространение в эпоху глобализации возможно лишь при совместном усилии всего мирового сообщества.

Список литературы:

1.Султанов Б.К. Казахстан в современном мире: реалии и перспективы. - Алматы: КИСИ при Президенте Республики Казахстан, 2008. - 348 с.

2.Абишева М. Религиозно-политический экстремизм в странах Центральной Азии. Абишева М., Шаймергенов Т. / Центральная Азия и Кавказ. – 2006.

3.Алексеенко Д. Актуальность новых подходов в борьбе с терроризмом: Материалы межд. конф. (Москва, 23-24 октября 2001 года). / Алексеенко Д. – М., 2001.

ЕЛ БОЛАМ ДЕСЕҢ БЕСІГІҢДІ ТҮЗЕ...

Кучерова Құралай Пирназарқызы
Рудный қаласы әкімдігінің №15 рта мектебі»КММ, Рудный қ.
Қазақстан Республикасы
E-mai: Ganar7676@mail.ru

«Тәлім –тәрбие, білім алу адамды
этика және рационалдық тұрғыдан байытады,
ол түрлі жаман дағдылар мен озбырлықтан құтқарады».
Херберт Спенсер.

Жастарымызды қоғамға зиянды топтардың шырмауынан құтқару үшін біліммен қоса рухани құндылықтарға ие болу тұрғысынан тәрбие беруіміз қажет. Бүгінгі таңда діни экстремизм мен терроризм сөздерін естімеген адам аз шығар. Терроризм-жаһандық қауіпсіздіктің ең күрделі проблемасы. Ғаламдық деңгейде орын алып отырған - терроризм мен діни экстремизм біздің елдің де басты мәселесіне айналды. Террористтік қимыл-әрекеттер дүниенің барлық түкпірінде жыл сайын көбейіп келе жатқаны ешкімге жасырын емес. Бірде Иракта, бірде Ауғанстанда, бірде Ресейдің орталық қалаларында, бірде Ақтөбе менАлматы қалаларында айылын жимай, бейбіт жандардың тыныштығын бұзып, қырғынға ұшыратып келеді. Терроризм туралы президентіміз Назарбаев өз сөзінде былай деген еді: «Бүгінгі таңда терроризм қаупі әлемдік қауіпсіздік туралы түсінігімізді толықтай өзгертті. Терроризм елді бай, кедей деп бөлмейді, оның шегі жоқ. Оның үстіне бізде бұл қауіпке қарсы тұру үшін ортақ әрі жалпы шешім жоқ»[1].

Жалпы терроризм дегеніміз не? Терроризмнің мақсаты неде? Мұндай жантүршігерлік қатыгездікке не итермелейді? Иә, бұл сауалдар әркімді-ақ ойландырмай қоймасы анық...

Ежелден бері жеке адамдардың өміріне қастандық жасап, тұтқиылдан өмірін қиып, дұшпандыққа баруы тарихтан белгілі. Бұл қастандық негізінен патшаларға, ел билеушілерге, фабрика-заводтың директорлары мен ірі помещиктерге қарсы бағытталған-ды. Мұны түсінуге болады. Олар өз бақытсыздықтары үшін кінәлілерден, ар-намысын аяққа таптаушылардан, жеке басының кегін алудың бірден-бір жолы лаңкестік деп есептеді. Тарихқа көз жүгіртер болсақ, II Александр патша осындай қастандықтан қаза болды.[2] Аш-жалаңаш халық өздерінің ауыр тұрмысынан құтылудың амалы қатыгез патшаның көзін жою деп түсінді. Бұндай қастандықтардың нысанасы нақты тұлғалар болды. Оларды құрбандыққа шалудың себептері де жеткілікті еді. Ал, бейбіт халықты жаппай қырғынға ұшыратуды қалай түсінуге болады? Қарапайым халықтың қаны неліктен жазықсыз төгіледі? Бұл сұрақтардың жауабын қайдан іздейміз, қалай табамыз? Қатігез жан алушылар мен дінді неліктен салыстырады? Қызылкеңірден қырғынның жалауы дін деген тезиске мүлдем келмейді. Ешбір діни хадисте яки кітапта адамды бір-бірін союға, жазықсыз бала-шағаның қанын төгуге шақырмайды. Қайта жанашырлық пен мейірімге үгіттейді. Себебі, нағыз мұсылман – жүрегі ашық, жаны таза адам. Оның қолында жарылғыш зат емес, Құран бар. Ол жанындағы мұсылман бауырына суық қару тақап, бейкүнә адамның қанына қолын боямайды. Ол туралы Қасиетті Құран кітабында былай делінген: «Бейкүнә бір адамды өлтіру - күллі адамзатты өлтірумен тең».[3] Ал, діни экстремизм мен терроризмді насихаттаушылардың жөні мүлдем бөлек, мақсат – мүддесі басқа. Өзге дін ұстанушылар мен дінді ұстанбайтындарға төзімсіздікті уағыздап, санасын улап, саяси немесе өзге де мақсаттарға қол жеткізу үшін осындай қитұрқы әрекеттерге барады. Бұлар қой терісін жамылған қасқырлар. Олар өз туған жеріне, халқына, дініне, мемлекетінің тәуелсіздігіне қарсы шыққандар. Исламда олардың әрекеттеріне түсіндірме жоқ. Сондықтан

оларды мұсылмандар деуге болмайды. Олар - лаңкестер, экстремисттер. Демек, террордың ұлты да, діні де жоқ. Ислам дінінің терроризм, экстремизммен үш қайнаса сорпасы қосылмайды. Себебі, Ислам діні мен діни экстремизм кереғар ұғымдар. Исламды терроризммен тең санау Исламға жасалған ең үлкен қиянат болып табылады.

Ал енді, экстремизм елде қаншалықты белең алды? Біз онымен қалай күресеміз? Биология тұрғысынан қарасақ, экстремизм қатерлі ісік іспеттес, егер уақытылы алдын алу шаралары жүргізілмесе, тамырын тереңге жаюы мүмкін, жайып қойған да сияқты. Мысалы, Сирия, Ливан, Иран мен Пәкістан тағы сол сияқты Түркиядағы үздіксіз террорлық әрекеттер дәлел бола алады. Ал енді, оның тарихына көз жүгіртер болсақ, терроризм Сауд Арабиясынан бастау алған болатын. Мысалы, кешегі кеңес дәуірін алып қарасақ, қазақ жеріне мешіт-медреселер салуға тыйым салынып, діни сауат ашуға қарсы болды. Содан бертін келе 90 жылдары елімізде діни қызметкерлер, имам-ишандар жетіспей жатты. Діни сауаттылық ашуға құлық танытқандар Араб елдеріне, Сирия мен Мысырға ағылып жатты. Соның салдарынан салафизм сияқты жат ұғымдар қолданысқа енді. Онымен қоймай, өзгелерді өз төңіректеріне тартты, саналарын улады. Оған мысал, осы жылғы Ақтөбеде болған терракты. Аяусыз қан төгіс басқарушыларының мақсаты – «Ұлттық ұлан» қару-жарақ қоймасын иемденіп, түрмені басып алу. Қаныпезер топтар Исламды «жауыздық діні» етіп көрсету. Экстремизм мен терроризмнің бастау бұлақтары христиан дінінде 70 жылдары секта мен сектанттар қатарының көбеюі. Ойлана қарасақ, бүгінгі бүтін бір елді билеп-төстеп отырған «Бұха-Харам» және «Ислам мемлеткеті», «ДАИШ» сияқты қарулы күш бастаулары алғашында бірнеше адамнан құрылып, қазіргі таңда осындай әлқуатқа ие болып отыр. Бұның өзі, секта, ертеңгі терроризмнің ошағы болуы мүмкін екендігін көрсетіп отыр. Осындай секталардың бірі - Түркістандағы «Ата жолы», «Мұсылман бауырластығы». Олар өздерін мұсылмандықтың жалғыз дұрыс өкіліміз деп, өздерінен басқаның барлығын «кәпір» деп санайтын адасқандар тобы. Сол сияқты харамнан ауыз татып жүрген, түркістандық Нұрәлі Әмірәлиев.[4] Ол өзін «Алланың елшісі Нұрәлі пайғамбармын» деп таныстыратынды шығарыпты. Оның өзі ақылға қонымсыз, есерсоқтың сандырағы, іс-әрекеті.

Ендігі өзекті мәселеміз - жалынды жастарымыздың экстремизмнің құрбаны болып кетпеуі үшін қандай шаралар қолданамыз? Санасы уланған жастарды мұндай тығырықтан қалай шығарамыз? Негізінен алғанда, осы терроризмнің негізгі құрбаны – жасөспірімдер мен жастар жағы.

Бірінші себебі, жастар арасындағы еліктеу. Олар дінді сәнге, иманды мақтанға айналдырып жүр. Қазіргі қолданыста жүрген екінің бірі аузынан тастамайтын «Ин Ша Аллах», «Субханаллах», «Машаллах» сияқты сөздермен, бір-біріне «ахи», «ухтилеп» сөйлесуді сәнге айналдырған. Ал, сұрап қалсаң, онысының мәнісіне жетіп, мағынасын түсініп жатқан жасымыз жоқ. Үсті-басын орап алып, аузына келгенді айтып, харам істерге бой алдырып жүргендер аз емес. «Мынау сөйлеп жүр екен, мынау киіп жүр екен, менің қай жерім кем» деген ұрандарды ұстанатын сияқты көрінеді.

Екінші себебі, діни насихаттардың бұрмаланып, жалған кітаптар, аудио, видео арқылы таралып, еркін саудаланып жүр. Бұрындары «мұсылман әтірі», «сабыны» мен «ерінге жағатындары» жоқ сияқты еді. Ал қазір әлгі аталған заттар танымал болып үлгерді. Ал, оның басты тұтынушысы-тағыда жастар. Әлі ненің не екенін білмейтін жастар сырты жылтырға алданып, жапа шегіп қалғандары да аз емес. Жақында ғана Маңғыстау облысында 6 қыз мұсылман әтірнен уланып, ауруханадан бір-ақ шықты.[5] Ол құрғырдың сыртында не анықтама, не құрамы жазылмаған. Ол заттың террористтердің қолына түсіп, адам денсаулығына зиянды заттардың қосылмағанына, террористтердің тағы бір қитұрқы саясаты еместігіне кім кепіл? Әлеуметтік желіде белең алған, жастардың ермегіне айналған «бұрмаланған исламға» ұмтылудың нәтижесіне алып келіп отыр.

Осындай жағдайлардың жиі орнауының себептеріне баланың ата-ананың назарынан тыс қалуы, қоршаған ортадан басқа ілімді іздеуі, имамсымақтарға алданып, жат ұғымдарды үйренуін жатқызуға болады.

Қоғамда індетке айналаған бұл аурудың дертіне қалай ем табамыз? Адасып жүрген халықты қалай құтқарамыз, қандай шаралар қолданамыз? «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» демекші, терроримзге ел болып қарсы тұрсақ, келер ұрпақ бұның зардабын тартпас. Діни экстремизге қарсы күресті отбасы тәрбиесінен бастау керек сияқты. Көркем мінез-құлыққа бастайтын негізгі принцептерді үйрету – отбасының міндеті. Сонымен қатар, отбасы тәрбиесімен шектеліп қалмай, діннің негіздерін, қағидалары мен әдебін зайырлы біліммен ұштастыру керек. Қаншама сананың уланып, келер ұрпақтың қазақ емес, тек мұсылман болып, дәстүр-салтынан, ділден сусындамай өсіп жатқандығы - отбасының шикілігі. Тіпті, артық жүрісі жоқ баланың компьютер алдында отырып-ақ дұрыс жолдан тайып кетуге қаупі барын көп ата – ана біле бермейді. Оған мың сан екі фактор бар. Мысалы, діни экстремизмді насихаттайтын 58 сайт бар. Ашық-шашық тұстан ағылған ақпараттардың қауіптісі де барыннан тағы да көп ата-ана хабарсыз. Кейбіреулерге ұқсап, баласы қолына қару ұстап Сириядан бір-ақ шыққанда санын соғып қалмас үшін, ата-ана баламен тығыз қарым-қатынас орнатып, қадағалауы тиіс. Ислам дінінің негіздерін мектептен бастап жоғарғы оқу орындарында оқытылуы қажет деп санаймын. Олай болмаған жағдайда халықтың керітартпа күштердің ықпалына түсіп кетуі бек мүмкін. Халыққа діннің ешқашанда соғыспен жайылмағанын және жайыла да алмайтынын, қазіргі болып жатқан оқиғалардан мұсылмандардың ешнәрсе де ұтпайтындығын , қайта керісінше саясаттың ойыншығына айналып, Исламның таза келбетіне күйе жағатынын, әр нәрсені сабырлықпен, парасаттылықпен шешу қажеттігін айтып, түсіндіруіміз қажет.

Жастар ортасын экстремизм мен терроризмсіз аумақ ретінде қалай қамтамасыз етеміз? Ол қолымыздан келе ме? Жалпы экстремизмге қарсы күрес жүргізуді екі жолмен жүзеге асырсақ. Яғни, бірінші жолы экстремисттік идеалогияның шырмауына түспеген халықты, жастарды ақпараттандыру, оларға алдын-ала барынша түсіндіру. Ал, екінші жолы зұлым саясат ұстанған қанипезер топтың шырмауына байланып, торына түскендерді тәрбиелеу, қайта

иландыру. Осындай топтың қатарына не үшін, қалай қосылады? Біріншіден, адамның діни сауаттылығының болмауы. Екіншіден, тұрмыс деңгейінің төмен болуы. Үшіншіден жұмыссыздықтың белең алуы. Олар халықтың осы жағдайын түрте отырып, саналарын улап, үкіметке қарсы үгіттейді. Террористтер бай болуы мүмкін. Алайда оларды қолдап, паналатып, жасырып сақтайтын адамдар, негізінен, осылар, тұрмысы төмендер, жұмыссыздар. Жұмысы жоқ, тұрақты табыс көзі жоқ адамдар лаңкестер қатарын толтырмағанда, қайда барады! Жоқшылықтың азабын тартқан, мүсәпірдің кебін кигендер бүлікшілердің ықпалына еріксіз-ақ көнеді-ау. Жастарды жұмыспен қамту, жаңа жұмыс орындарын ашу, әлеуметтік жағдайларын, рухани сұраныстарын қалпына келтіру экстремисттердің әлеуметтік базасын тарылтудың бірден-бір жолы болып табылса керек-ті. Терроризмнің бүлікшілерінің біршамасы ұсталғанымен, қаншамасы бостандықта тайраңдап, бүлік шығарып жүр. Бір мәжілістің отырысында Ирина Смирнова: «Жаңа заң жобасына байланысты елімізде терроризм және экстремизм үшін сотталғандарға арнайы коллониялар салу керек. Бұл сауалды кейінге қалдыруға болмайды. Себебі, террористер жалпы түрмеде отырса, өздерімен бір камерада отырған басқа қылмыскерлердің, әсіресе жас тұтқындардың санасын улап, өздеріне қосып алады»-деді. Мен Ирина ханымның сөздерімен толықтай қосыламын. Оларды өмірбақилық түрмеге тоғытса да, бұл лаңкестерге ең жеңіл жаза түрі болып саналатын шығар, сірә. Қанша халықты қан қақсатып, шімірікпестен қалай өлтіреді? Олардың бойына мұндай жыртқыштық, хайуандық, қатігездік қайдан келген? Я болмаса оларды бұл әрекетке не итермелейді? Олардың артында нендей күш тұр?

Егерде, террорлық әрекеттердің ең алғашқысы жасалғанда, бетін жылы жаба салмай, толығымен қаралып, шешімін тапқанда, бұлай тереңдеп кетпес пе еді... Терроризм қай жерде жасалса да варварлық құбылыс. Бүгінгі әлемдік өркениеттің бетіне үлкен таңба. Адамдардың рухани деңгейінің көрінісі. Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың тапсырмасымен жасалған діни экстремизм мен терроризмге қарсы күрес жөніндегі Мемлекеттік бағдарламасының мақсаты да адамның қоғамның және мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз ету екенін есте ұтайық! Қазіргі кезеңде әлемде кең етек алып отырған бұл індетті материалдық қана емес, рухани мешеуліктің, ададмдар бойындағы гуманистік сезімдердің тұрпайылануының салдары деп ұғынған жөн. Сондықтан әрбір азамат қоғам тыныштығы үшін діни экстремизмге табанды түрде күрес жүргізіп, қарсы шығу керек деп санаймын. Жастарымызға тура жолды таңдауда жаңылыспау үшін ұлттық тәрбиені біліммен ұштастыра отырып, баршамыз жұмылып экстремизм тамырына балта шабайық! Кемеңгер бабаларымыз «Бақ қайда барасың ынтымағы мен бірлігі жарасқан елге барамын» деген басты қанатты сөзге айналмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында діни эсктремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі 2013-2017 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама 2012.
2. Зайырлылық және дінтану негіздері 9 сынып кітабы («Арман» баспасы)
3. ҚР «экстремизмге қарсы іс-қимыл» туралы 18.02.2005 ж. №31 заңы
4. «Дінтану» Т.О.Талдыбаев, Ақтөбе 2010

Электрондық ресурстар:
1. https://www.nur.kz/1144762-nazarbaev-prizval-ustranit-ideolog.html
2. http://anatili.kazgazeta.kz/?p=4268
3. http://mazhab.kz/kk/maqalalar/din-men-dastur/islam-terrorizmge-qarsy-2553/
4. https://www.nur.kz/187752-elde-zhalgan-pajgamabarlar-kobejip-ketti.html

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА

Леоненко Ю.Д.
Научный руководитель Жазыкбаева Г.К
Костанайский Государственный университет им. А. Байтурсынова,
г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: leonenko-y@mail.ru

На сегодняшний день мир находится в очень нестабильной ситуации. Война на Востоке до сих пор не утихает и не отступает. Новостные ленты все чаще пестрят ужасными заголовками: «В… подорвана бомба», «… люди расстреляны» и многие другие. Все это очень страшно, но мы видим это на экранах и, если это не в твоей стране, ты с облегчением вздыхаешь и идешь дальше по своим делам. Тебе кажется, что все это далеко и не коснется тебя, но это не так. Но до нашей страны уже дошла темная метка терроризма. Не так уж и трудно вспомнить еще свежие в памяти события, лишь в 2016 их было 2: «5 июня. Теракт в Актобе. Погибло 6 человек». «18 июля. Теракт в Алматы. Нападение на здание Алмалинского РУВД.» После этого очень трудно оставаться спокойным.

Но что это за слова такие: Экстремизм и терроризм? Обратившись к интернету, мы можем найти просто невероятное количество определений этим словам.

Экстремизм (от латинского extremus – крайний) – это теория и практика достижения социально-политических, религиозных, национальных целей посредством «крайних», запрещённых способов. Однако употребление определения экстремизм не всегда шло в плохом смысле. Изначально оно употреблялось лишь для обозначения крайних левых или правых сил в политике. Лишь в начале 20-го века французский юрист М. Лерой использовал это определение в юридической литературе, назвав экстремизмом обозначение фанатичной веры в политический идеал. Постепенно политологи стали

применять это определение не только к политике, но и к религии. Способов воздействия на людей у экстремизма огромное количество. Под этими способами понимается недозволенное законом применение силы, насилие, посягательство на права и свободы человека и гражданина. В некоторых странах такого рода деяния называют преступлениями по мотивам вражды и ненависти, но в данном случае вражда и ненависть испытывается не просто к человеку как к личности, а как к представителю определённой национальной, религиозной, социальной группы, как к носителю тех или иных политических и идеологических взглядов и убеждений. Экстремист – это не просто убийца или хулиган, это «идейный» преступник, убеждённый в своей правоте.

Экстремизм многообразен, также разнообразны порождающие его мотивы. Основными мотивами являются материальный, идеологический, желания преобразования и неудовлетворённости реальной ситуацией, власти над людьми, интереса к новому виду активной деятельности, товарищеский, самоутверждения, молодёжной романтики, героизма, игровой, привлекательности смертельной опасности.

Мотивация правонарушителей существенно отличается от мотивации законопослушных граждан. Мотивацию преступного поведения в экстремистских организациях разделяют на личную и групповую. Нахождение в группе способствует возникновению определённых мотивов поведения, постановке новых целей и уходу от старых. При формировании мотивов и целей экстремистской активности в группе, как правило, происходит обмен мнениями, знаниями, опытом, а также взаимное убеждение и внушение, ускоряющее решимость совершить преступление.[1]

Терроризм же напротив, в истории имел всегда негативный характер. Еще во времена Аристотеля появились первые упоминания о нём, для обозначения особого типа ужаса, который овладевал зрителями во время трагедии в древнегреческом театре. Основателем теории современного терроризма стал немецкий радикал К. Гейнцген. Еще в 1848 г. он доказывал, что запрет убийства нельзя приложить к политической борьбе и что физическая ликвидация сотен и тысяч людей может быть оправдана, исходя из "высших интересов человечества". Он считал, что силе и дисциплине реакционных войск нужно противопоставить такое оружие, с помощью которой небольшая группа людей может создать максимальный хаос. Это и есть так называемая "философия бомбы".[2]

В определении на сегодня, терроризм — это метод, посредством которого организованная группа или партия стремится достичь провозглашенных ею целей преимущественно через систематическое использование насилия. Терроризм представляет собой многоплановую угрозу для жизненно важных интересов личности, общества и государства, одну из наиболее опасных разновидностей политического экстремизма в глобальном и региональном масштабах. [3]

По своей социально-политической сущности терроризм представляет собой систематическое, социально или политически мотивированное,

идеологически обоснованное применение насилия либо угроз применения такового, посредством которого через устрашение физических лиц осуществляется управление их поведением в выгодном для террористов направлении и достигаются преследуемые террористами цели.

Терроризм включает несколько взаимосвязанных элементов: идеологию терроризма (теории, концепции, идейно-политические платформы); террористические структуры (международные и национальные террористические организации, экстремистские - правые и левые, националистические, религиозные и другие общественные организации, структуры организованной преступности и т.п.), а также собственно террористическую практику (террористическую деятельность). [1]

Из всего этого можно сделать вывод, что терроризм исходит из экстремизма. Мы разобрались с определениями, но не разобрались, как же можно противодействовать притоку сил в столь опасную деятельность. Для этого нужно опять провести анализ: Зачем же люди идут туда?

Причин на это очень много: желание осуществить что-то важное в истории, желание власти, ощутить себя значимым и независимым, ради денег, от безысходности, кто-то от недостатка информации, а кто-то просто хочет счастливой жизни для себя и семьи после всего этого, хотя, счастья на чужом несчастье построить нельзя. Вот и все причины такого действия - простые, обычные, человеческие желания на которых строят свои планы кровавые организации.

Теперь необходимо решение этих проблем. Особенно легко поддающимся материалом для незаконной деятельности является молодежь. Гибкий и быстрый ум, большие амбиции, желания и горячее сердце- то что надо таким организациям. Как же уберечь их?

В настоящее время существует пять основных психопрофилактических подходов к предупреждению проявлений экстремизма:

Подход, основанный на распространении информации об экстремизме и организациях экстремистского толка.

Такой подход считается одним из самых распространенных. Он основан на предоставлении информации об экстремистских организациях, об опасности их идей и деятельности, и последствий такой жизни. Для этого работники устраивают акции и проекты ликбеза.

Часто этот метод комбинируют с другими, так как сам по себе он не очень эффективен. Хоть с ним и идет повышение грамотности и толерантности к другим людям, но это не дает решения о том, что делать дальше.

Подход, основанный на аффективном обучении.

В основе этого подхода лежит мысль, что проявлять враждебное настроение начинают люди с подавленными эмоциями. Из-за таких проблем люди не могут или просто не понимают как себя вести в обществе. Следовательно, часто такие люди оказываются с заниженной самооценкой и часто недооцениваются среди сверстников, поэтому они готовы любой ценой влиться в коллектив, где ему будут рады, и он сможет почувствовать себя как в своей тарелке. Чтобы

исключить такие случаи социальные работники проводят специальное обучение о том, как управлять своими эмоциями.

Подход, основанный на влиянии социальных факторов.

А этот подход уже направлен не на самого человека, а на среду окружающую его: семью, сверстников, друзей; дабы исключить возникновение экстремистских идей. Одним из самых популярных тренингов является тренинг к устойчивости к социальному давлению. Также важным подходом в такого рода программах является работа с молодежными лидерами — подростками, желающим пройти специальное обучение, а затем проводить профилактику антиэкстремистской деятельности.

Подход, основанный на формировании жизненных навыков

Основой этого направления служит психология самого человека. Желание доказать что подросток уже взрослый, может сам принимать решения или же просто выразить протест чему-либо может быть поводом вступления в экстремистскую организацию. Исследователи этого вопроса описывают множество таких субъективных мотивов и четко устанавливают один факт: агрессия становится основным фактором в поведении молодых людей. На основе этой позиции ведется постоянная разработка программ жизненных навыков, которая позволит преодолеть трудные жизненные ситуации.

Подход, основанный на развитии деятельности, альтернативной экстремистской

Этот подход позволит молодежи реализовать себя в определенных рамках стремления к риску, поиска острых ощущений, которые свойственны активной молодежи. Данное направление создано с целью обратить активность в безопасное от экстремизма русло. Это могут быть путешествия, занятия спортом, творчеством, посещение клубов по интересам.

Безусловно, легче провести профилактику экстремизма, чем разбираться с последствиями уже возникших проблем.

Список литературы:

1- сайт ГАОУ ВО НГТТИ статья «Что такое экстремизм и терроризм?»
2- сайт Мир науки ст. «Терроризм в истории человечества».
3- сайт Фаэтон ст. «Что такое - терроризм».

РЕЛИГИОЗНОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЕ КОСТАНАЙСКОГО СТРОИТЕЛЬНОГО КОЛЛЕДЖА

Мусина Л.М.,
КГКП «Костанайский строительный колледж», г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail: str_col@mail.ru

В Послании народу Казахстана 17 января 2014 года «Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Нурсултан Назарбаев изложил новую национальную идею общеказахстанского дома «Мәңгілік Ел»[6]. Сегодня важнейшей задачей для казахстанцев является воплощение в жизнь данной концепции. Президент страны предложил конкретный план действий, в котором молодежи принадлежит особая роль. Очень важно, чтобы те ценности, которые сохранили и приумножили представители старшего поколения, были восприняты молодежной средой как свои собственные. Поэтому в рамках реализации национальной идеи необходимо вести целенаправленную воспитательную и образовательную работу со студентами, обучающимися в колледже, направленную на формированиедуховно-нравственныхкачеств, патриотизма, гражданственности, толерантности, национального самосознания, осознания неприятия идей терроризма и экстремизма.

Социологические исследования показывают, что независимо от того, какая господствует в обществе идеология , лишь 10-15% населения способны к религиозному выбору. Остальные 85% в религиозной сфере готовы быть ведомыми. Судьба народа зависит в религиозной сфере от того выбора, что сделают 10-15% религиозно самостоятельных граждан. А значит миссионеру для обращения народа в свою веру не нужно обращать большинство населения. Достаточно эти 15% расколоть на 30 групп – и народный организм будет духовно обезглавлен.

Поэтому так важно уделять серьезное внимание уровню религиозной информированности граждан. Религиозный выбор сегодня гораздо активнее и резче делают молодые люди, а значит, люди, которые имеют относительно немного опыта и информации, от которых вскоре будет зависеть жизнь нашей страны. Национальная, образовательная, культурная и религиозная политика должна быть направлена на то, чтобы наша молодежь ценила то, что придавало смысл нашим предкам , чтобы то лучшее, что создано культурой в прошлом, жило и в будущем.

К сожалению современный мир переживает острый мировоззренческий и ценностный кризис, существуют мнения о противоборстве цивилизаций, конце истории. В настоящее время мы являемся свидетелями того, что экстремисты и террористы используют религию как прикрытие для разжигания ненависти, нетерпимости и насилия во всем мире. Появилось одиозное террористическое образование, претендующее на роль государства под прикрытием псевдоисламских лозунгов и ценностей, так называемое ИГИЛ (ДАИШ). Весь мир содрогается от совершенных его апологетами террористических актов в Ираке, Сирии, в центре Европы- Франции, Брюсселе. Жертвами террористических атак становятся ни в чем неповинные мирные граждане. Арабские страны, Африканский континент, Азия, Россия, США, Англия Франция, Испания, Норвегия, Бельгия- все они в той или иной степени столкнулись с терроризмом и понесли ощутимые потери[7]. Казахстан не стал исключением в этой тенденции, о чем свидетельствуют, в частности,

трагические события июня 2016 года в г.Актобе, в результате которых жертвами экстремистов стали 17 человек, из которых 6 погибло, 11 было ранено. Межэтнические и межконфессиональные конфликты стали реальностью сегодняшнего дня.В результате активных миграционных потоков, буквально захлестнувших Европу,страны столкнулись со многими проблемами , появился феномен замкнутых этно- конфессиональных анклавов, изолированных от общества в целом.

Сегодня в силу целого ряда причин, в массовом сознании, проявления современного терроризма нередко связывают с религией ислам. Экстремисты пытаются радикализировать ислам, разрушая не только межконфессиональный мир и согласие, но и внутреннее единство исламского мира. Но религия не приемлет никаких форм экстремизма и терроризма. Терроризм и религия- это в корне противоположные и взаимоисключающие друг друга явления. Сегодня международный терроризм и религиозный экстремизм наносят большой урон по религии, прежде всего, исламу, используя его как идеологическую ширму для достижения своих целей. Настоящая религия, в том числе ислам ,нравственно воспитывает человека, гражданина, укрепляет чувство патриотизма и ограждает человека от совершения дурных поступков.Однако угроза религиозного экстремизма и терроризма приобрела глобальный характер.

В молодежной среде в настоящее время велика роль глобальной сети Интернет.Возможности сотовой связи, компьютерной технологии способствуют возникновению массовой коммуникации. Хорошо понимая значение этого влияния, идеологи экстремистских движений активно воздействуют на неокрепшее сознание казахстанской молодежи. Члены экстремистских движений и групп получили возможность вступать в дискуссии, спорить, отстаивать свою идеологию и убеждения в интернетресурсах, причем в отличие от традиционных СМИ, такие ресурсы не контролируемы государством и обществом, а также вести пропаганду, вербовать новых сторонников, призывать к совершению террористических актов.Поэтому вопросы противодействия религиозному экстремизму и терроризму являются актуальными как для Казахстана, так и для всех государств мира. В послании Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» сказано, что «государство должно пресекать экстремизм и радикализм, откуда бы они ни исходили»[5].

В этих условиях Казахстаном подписаны различные международные соглашения о борьбе с терроризмом и иными угрозами. Утверждены :Закон РК «О противодействии экстремизму»; Закон РК «О борьбе с терроризмом»; Уголовный и Уголовно-процессуальный кодексы РК; Закон РК «О средствах массовой информации»; Указ Президента Республики Казахстан «О мерах по предупреждению и пресечению проявлений терроризма и экстремизма»; Закон «О религиозной деятельности и религиозных объединениях»; Закон «О национальной безопасности Республики Казахстан». Для координации

деятельности в сфере противодействия терроризму 24 июня 2013 года Лидером нации подписан Указ «Об утверждении «Положения об Антитеррористическом центре Республики Казахстан», который призван возглавить и координировать усилия государства и общества в противодействии с главными угрозами-терроризмом и экстремизмом. Во исполнение Послания Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» была принята «Государственная программа по противодействию религиозному экстремизму и терроризму в Республике Казахстан на 2013-2017годы». «...Обеспечение безопасности человека, общества и государства посредством предупреждения проявлений религиозного экстремизма и предотвращения угроз терроризма стала важнейшей задачей всего человечества. Достижение поставленной задачи предполагает совершенствование мер профилактики религиозного экстремизма и терроризма, повышение эффективности выявления и пресечения указанных проявлений»[1].

В целях реализации задач, поставленных в Государственной программе по противодействию религиозному терроризму в Республике Казахстан, в Костанайском строительном колледже, в частности, также создана информационно-пропагандистская(ныне информационно-разъяснительная) группа по профилактике религиозного экстремизма и терроризма под руководством Мусиной Л.М. В начале учебного года с целью выявления лиц, охваченных деятельностью различных религиозных миссий, сект, организаций среди обучающихся первого курса проводится анкетирование. Затем в течение года проводится мониторинг для того, чтобы проследить динамику по выявленной категории студентов. Составляется план работы на год, который включает разнообразные формы деятельности. Мероприятиями охватываются, в первую очередь, обучающиеся на первом и втором курсах. К их организации привлекаются религиозные деятели города, ответственные работники и специалисты Управления по делам религии акиматаКостанайской области, центра по оказанию помощи пострадавшим от деструктивных религиозных течений, ассоциации практикующих психологов, профессорско-преподавательский состав КГУ, члены научно-экспертного совета Ассамблеи народа Казахстана по Костанайской области, сотрудники МЧС. В рамках этой работы в колледже созданы информационные презентационные бюллетени для электронного стенда, проводятся тематические кураторские часы, родительские собрания с включением в повестку вопросов, касающихся профилактики религиозного экстремизма и терроризма, индивидуальные беседы, направленные на профилактику экстремистских проявлений в молодежной среде, лекции-презентации, семинары, круглые столы, устные журналы, семинары- тренинги, конкурсы сочинений формата мини- эссе «Мое отношение к религиозному экстремизму» и др., просмотры тематических видеороликов, документальных фильмов, телепередач, направленных на формирование установок толерантного отношения в молодежной среде, неприятия идей религиозного экстремизма. Используемаятематика

видеоматериала, в частности: «Терроризм с Казахстанским лицом», «Как вербуют в террористы», «Заблудшие», «Антитеррор: как предотвратить теракт», «Как действовать при взрыве», «Мы помним Норд-Ост», «Осторожно-секта!» и так далее.

Параллельно в практической работе делается акцент по разъяснению того, что наша республика является для всего мира примером страны, где царят межконфессиональное и межэтническое согласие. Как сказал Н.А.Назарбаевв своем Послании«Стратегия «Казахстан-2050» Новый политический курс состоявшегося государства»: «Мир и согласие, диалог культур и религий в нашей многонациональной стране справедливо признаны мировым эталоном»[5].Нашу страну не случайно называют территорией межконфессионального мира и диалога мировых религий. Межэтническое согласие невозможно без межконфессионального диалога.В Казахстане зарегистрировано 4166 религиозных и 621 этнокультурных объединений, представляющих 46 конфессий и деноминаций. Диалог способствует объединению верующих различных конфессий в борьбе против глобальных проблем всего человечества. Важнейшим инструментом реализации политики, основанной на принципах равноправия и свободного развития всех граждан, независимо от их этнической принадлежности и вероисповедания, является Ассамблея народа Казахстана. Широкую поддержку в деле межконфессионального согласия оказывают национально-культурные центры, религиозные объединения.

Казахстан на своем примере наглядно доказывает возможность мирного сосуществования людей разного происхождения и вероисповедения и является площадкой глобального диалога религий. Проводимый в Астане по инициативе Президента Казахстана раз в три года съезд лидеров мировых и традиционных религий стал достойным вкладом нашей страны в расширении взаимодействия и развитие глобального диалога между цивилизациями. Участниками межрелигиозных форумов являются главы крупнейших конфессий мира, известные политики, представители международных организаций. В Доктрине национального единства Казахстана указано, что равенство возможностей для всех граждан является одним из основных принципов, на которых основывается наше национальное единство[2].

ИРГ колледжа были проведены мероприятия, организованные в различных формах, по следующей тематике: «История основания Ассамблеи народа Казахстана», «Межэтническое согласие- основа казахстанской толерантности», «Законодательство РК о религиозной деятельности и религиозных объединениях», «Казахстанская модель межконфессионального согласия», «Страна, в которой мы живем», «Диалог культур», «Светское общество: соотношение традиций и религии», «Религиозная политика Казахстана», «Диалог религий во имя мира и добра», «Религия и межконфессиональные отношения».

Религиозное воспитание молодежи приобретает в современных условиях очень важное значение, поскольку ведет к сокращению в обществе опасности и

социальной уязвимости к идеологии экстремизма и терроризма, формирует гражданскую активностьи социальную ответственность, способствуя тем самым в будущем стабильному экономическому развитию Казахстана. Поскольку только в условиях стабильности в обществе можно успешно реализовывать как экономические, так и социальные программы.

Список литературы.

1.Государственная программа по противодействию религиозному экстремизму и терроризму в Республике Казахстан на 2013-2017 годы, 24 сентября 2013 .

2.Доктрина национального единства Казахстана, 29.04.2010.

3.Закон РК «О противодействии экстремизму»,16.11.2015.

4.Закон РК «О борьбе с терроризмом»,13.07.1999.

5.Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»:Новый политический курс состоявшегося государства».

6.ПосланиеПрезидента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» ,17 января 2014 .

7.Религиозный экстремизм и терроризм: причины возникновения и основные характеристики,Костанай: Агенство РК по делам религий КГУ «Центр исследований религиозных проблем» Управления по делам религий акиматаКостанайской области, 2014.

8. Указ Президента Республики Казахстан «О мерах по предупреждению и пресечению проявлений терроризма и экстремизма»10.02.2000.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА.

Онученко Людмила
Костанайский социально – технический колледж
Республика Казахстан
E-mail: wrashewskaya29@mail.ru

К существующим глобальным угрозам безопасности, таким как инфекционные болезни, экологическая деградация, распространение оружия массового поражения, транснациональная организованная преступность добавилось такие социально негативные явления, как **терроризм** и **экстремизм.** Несмотря на статистически небольшую долю преступности в целом, акты терроризма уносят огромное количество невинных жизней, одномоментно внушают страх и ужас жителя целой страны или даже мира, на

долгое время дестабилизируют привычную жизнь, подрывают авторитет государственной власти и системы правоохраны, причиняют не проходящую боль тысячам людей.[1]

Некоторое время назад в наш лексикон плотно вошли такие страшные слова, как **«терроризм»** и **«экстремизм».** Теперь уже каждый ребенок знает о том, что скрывается за этими понятиями.

Терроризм «terror» переводится как «ужас» (устрашение смертными казнями, убийствами и всеми ужасами неистовства).

Экстремизм – это сложная и неоднородная форма выражения ненависти и вражды. Различают следующие **виды экстремизма:**

- политический
- национальный
- религиозный

Национальный экстремизм выступает под лозунгами защиты «своего народа», его экономических интересов, культурных ценностей, как правило, в ущерб представителей других национальностей, проживающих на этой же территории.[2]

Политический экстремизм – это движения или течения против существующего конституционного строя.

На сегодняшний день экстремизм является реальной угрозой национальной безопасности Республики Казахстан. Наблюдается увеличение неформальных молодежных движений экстремистской направленности. В настоящее время членами неформальных молодежных организаций (группировок) экстремистско-националистической направленности являются молодые люди в возрасте от 14 до 30 лет, нередко - несовершеннолетние лица 14 – 18лет.[3]

Молодежная среда в силу своих социальных характеристик и остроты восприятия окружающей обстановки является той частью общества, в которой наиболее быстро происходит накопление и реализация негативного протестного потенциала. В настоящее время членами неформальных молодежных организаций (группировок) экстремистско-националистической направленности в основном являются молодые люди в возрасте до 30 лет, и нередко, в том числе - несовершеннолетние лица 14-18 лет.

В отличие от обычных групп подростков, совершающих хулиганские действия или акты вандализма, как правило, с целью «поразвлечься», неформальные экстремистские группировки осуществляют свои противоправные действия, базируясь на определенной идеологии, в качестве основного тезиса которой может выступать. Например такой: для преодоления всех политических и экономических проблем в стране необходимо создание «национального» государства, так как это, по их представлению, послужит гарантией от любых угроз.[4]

Достаточно много преступлений экстремистской направленности совершается несовершеннолетними. Поэтому в целях пресечения экстремистской преступности и обуздания криминальной ситуации в данной

сфере представляется целесообразным усилить профилактическую работу среди молодежи, в том числе несовершеннолетних путем проведения мер воспитательно-профилактического характера. Подросткам следует прививать основы толерантности путем организации, например, уроков толерантности, просветительских программ и семинаров по вопросам толерантности.[5]

Следует выделить основные особенности экстремизма в молодежной среде:

- во-первых, экстремизм формируется преимущественно в маргинальной среде. Он постоянно подпитывается неопределенностью положения молодого человека и его неустановившимися взглядами на происходящее.
- Во-вторых, экстремизм чаще всего проявляется в системах и ситуациях, характерных отсутствием действующих нормативов, установок, ориентирующих на законопослушность, консенсус с государственными институтами.
- В-третьих, экстремизм проявляется чаще в тех обществах и группах, где проявляется низкий уровень самоуважения или же условия способствуют игнорированию прав личности.
- В-четвертых, данный феномен характерен для общностей не столько с так называемым «низким уровнем культуры», сколько с культурой разорванной, деформированной, не являющей собой целостности.
- В-пятых, экстремизм соответствует обществам и группам, принявшим идеологию насилия и проповедующим нравственную неразборчивость, особенно в средствах достижения целей.[2]

Причиной возникновения экстремистских проявлений в молодежной среде, можно выделить следующие особо значимые факторы:

- это обострение социальной напряженности в молодежной среде (характеризуется комплексом социальных проблем, включающим в себя проблемы уровня и качества образования, «выживания» на рынке труда, социального неравенства, снижения авторитета правоохранительных органов и т.д.);
- это криминализация ряда сфер общественной жизни (в молодежной среде это выражается в широком вовлечении молодых людей в криминальные сферы бизнеса и т.п.);
- это изменение ценностных ориентаций (значительную опасность представляют зарубежные и религиозные организации и секты, насаждающие религиозный фанатизм и экстремизм, отрицание норм и конституционных обязанностей);
- это проявление так называемого «исламского фактора» (пропаганда среди молодых мусульман Казахстана идей религиозного экстремизма, организация выезда молодых мусульман на обучение в страны исламского мира, где осуществляется вербовочная работа со стороны представителей международных экстремистских и террористических организаций). Это-рост национализма и сепаратизма (активная деятельность молодежных националистических группировок и движений, которые используются

отдельными общественно-политическими силами для реализации своих целей[5]

Для решения этой задачи, в том числе в молодежной среде, необходимо создать самовоспроизводящуюся систему идей, субъектов-носителей и каналов их распространения, которая сможет автономно от государства способствовать формированию позитивного общественного сознания, исключающего, саму возможность использования насилия для достижения каких-либо целей. Такой системой могут и должны стать институты гражданского общества, научного и бизнес-сообщества, образовательные структуры и средства массовой информации

Наряду с текущей информационно-разъяснительной работой с молодежью следует активизировать усилия по устранению самих предпосылок формирования сознания, ориентированного на насилие как средство разрешения противоречий.[3]

Список литературы:

1. Конституция РК от 30.08.1995г.
2. Шибутов М., Абрамов В. «Терроризм в Казахстане – 2011-2012». Доклад. – Алматы, 2012. – С. 13, 23.
3. Абдулатипов Р.Г. Пробл.14.Фазылова Т.Ф. Философия образования, 2010
4. Брасс, Александр. Кто есть кто в мире террора. – М.: АСТ:Астрель:Русь-Олимп, 2007. – 346с.
5. Защита прав жертв террористических актов и иных преступлений: сб. нормат. актов и офиц. документов / Б-ка уполномоч. по правам человека в РФ; под общ. ред. О.О. Миронова;[сост.: И.В. Астапкин [и др.]]. – М.: Юриспруденция, 2003. – 350с.

ФОРМИРОВАНИЕ РЕЛИГИОЗНОЙ КУЛЬТУРЫ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ ОБРАЗОВАНИЯ.

Петренко Е.А.
ГУ «Средняя школа № 115 отдела образования акимата г. Костная»
г. Костанай,
Республика Казахстан
ele8730@mail.ru

В современном кризисном состоянии общества и личности в мире единственным условием, которое стабилизирует и гарантирует позитивное развитие человечества, является обретение и постоянное осмысление состояния духовности. Амбивалентность ситуации состоит в следующем: новая геополитическая ситуация в мире, процессы унифицирующей глобализации с её информационными технологиями, прагматической рациональностью одновременно вызывают у народов стремление сохранить свою самобытность,

интенсифицирование межкультурного общения, возрождение этических норм и системы ценностей в культурной, нравственной, духовной сфере, активизацию понимания необходимости достижения согласия, консенсуса, диалога, взаимопонимания, упорядоченности отношений (необходимое условие выживания человека и человечества).

Духовно-нравственное воспитание гражданина Казахстана – это начало и результат, смысл и основной ресурс социального и экономического прогресса общества. Модернизация страны начинается с воспитания личности, способной ее осуществить. Но и сама модернизация нужна, прежде всего, для повышения качества жизни в стране, т.е. создания максимально благоприятных условий для развития личности. Таким образом, воспитание молодых граждан Казахстана и модернизация страны – две составляющие одного процесса.

В современном мире во всех странах, безусловно, особое значение приобретают духовно-нравственное воспитание школьников, развитие у них таких качеств как толерантность и уважение к другим культурам, истории, религиям; готовность и способность к диалогу и сотрудничеству, а именно: подразумевает овладение знаниями культурологических основ социальных явлений и религиозных традиций. Более всего это относится к младшим школьникам, что предполагает тесное сотрудничество школы с родителями, семьёй. Преподавание, изучение учебных предметов, курсов, направленных на приобщение детей не только к традициям ислама, культуре, жизненному укладу, но и к культуре и традициям христанства, иудаизма и других религий, постепенно распространяется в регионах Казахстана, востребовано в казахстанском поликультурном обществе.

Изучение культурного наследия мировых религий очень важно для расширения культурных горизонтов личности. Ведь большинство современных институтов, государственных установлений, явлений общественной жизни, эстетических норм, политико-этических систем имеют выраженные или неявные религиозные истоки. Одна из задач образования в этом направлении – выработка своеобразного «иммунитета» у учащихся против воздействия негативных настроений в социокультурной среде. Толерантность и культура мира – основа формирования общечеловеческих ценностей, и в то же время они зависят в своем проявлении от исторического опыта народов.

Образование осуществляется специальными социальными институтами – школами, гимназиями, учреждениями начального, среднего, высшего профессионального образования. Целостное единство научных и практических рекомендаций в рамках курса «Светскость и религиоведение» позволит совершенствовать процесс духовно-нравственного воспитания и обучения в школе, а следовательно задачи школьного воспитания – воспитание способности к духовному развитию, веротерпимости, уважительного отношения к религиозным чувствам, формирование представлений об исторической роли традиционных религий и гражданского общества в становлении казахстанской государственности, диалог культуры, науки, религии в воспитании.В этой связи следует обратить внимание на

взаимодействие, диалог школы и традиционных религиозных организаций совместно с общественными организациями.

Многие философы утверждали, что традиционные религиозные течения останутся в прошлом. Но религия продолжает быть важнейшим общественным феноменом как в современном мире, так и в Казахстане. Следовательно, общеобразовательная школа обязана дать своим выпускникам достаточно полное представление об этом феномене. Личное отношение того или иного педагога к религии должно быть объективным.

Воспитательная цель, которую преследует школа – сделать учащихся более духовными, образованными и терпимыми. Тот, кто духовно и интеллектуально богат, приобщен к многонациональной казахстанской культурной традиции, знаком с мозаичной культурной картиной мира, не может быть нетерпим, враждебен к инакомыслию в любой форме, в том числе и религиозной.

За последние несколько лет казахстанское общество пережило один из самых крутых поворотов в своей истории. Произошла радикальная смена ориентиров, идеалов, налицо огромные сдвиги в сознании людей. Неоднозначны процессы, идущие в наши дни. Они вызывали, вызывают и будут вызывать самые острые споры. Но мы можем констатировать два очевидных момента: а) сам факт этих колоссальных изменений, б) закономерность и необратимость всего, что произошло с Отечеством и с миром в целом. Казахстан заново и в новом историческом контексте обретает свои традиции, исчезает его самоизоляция от мира. Современные педагоги должны ориентироваться на вечные, ценности, на опыт многих поколений людей, всей нации и человечества в целом.

«Всемирные универсальные и всепобеждающие» атеистические учения прошлого века заметно дискредитировали себя в глазах поколений, более ощутимым стал интерес к национально-культурным и религиозным ценностям. Религия, как бы неоднозначно не относились к ней разные люди, является богатейшей «кладовой» этого векового опыта.

Я считаю, что самый яркий образец возрождения религиозной жизни – это, конечно, современный Казахстан как многонациональная страна. В ней исторически сосуществует множество культур, каждая из которых имеет свою религиозную основу. Новое поколение казахстанцев просто не сможет обустраивать свою страну, не обладая знаниями о религиях и их роли в истории казахстанской цивилизации.

Без знаний о религиях ученики в школах никогда не смогут разобраться в сути мировых политических процессов, в современных конфликтах и войнах. Как ни парадоксально, войны конца XX века все чаще имеют религиозную подоплеку. Ученые прогнозируют, что в XXI веке эта печальная тенденция сохранится. Игнорирование людьми религиозных факторов в самых различных сферах деятельности может привести к тяжёлым трагедиям, последствиям.

Изучение религиозных культурных течений поможет ученикам в понимании и освоении мировой художественной культуры. Не секрет, что религиозные образы и мотивы буквально пронизывают все жанры мирового искусства.

Большинство проблем человеческой нравственности было впервые поставлено именно в рамках религиозно – философских исканий. Знакомство со взглядамимусульман, христиан, буддистов и многих других наверняка заставит многих молодых людей задуматься над существенными вопросами своего личного бытия. Изучая религии, люди открывают для себя мир вечного нравственного поиска.

В последние годы многие казахстанцы стали активно путешествовать, и соответственно людям необходимо знание религиозных и культурных традиций. В тех государствах, где по религиозным законам живет все общество следует быть особенно внимательным и знающим. Знания, полученные на уроках, уберегут наших учеников от возможных неприятностей. Таким образом, изучение религиозных течений выполняет вполне утилитарные задачи по распространению навыков безопасного существования и жизнедеятельности человека в мире.

Литература:

1. Активные методы в гражданском образовании. М., 1998.
2. Б. Ц. Бадмаев. Психология в работе учителя. Кн.2. М.: Владос, 2000.
3. М. Вебер. Социология религии // Работы М.Вебера по социологии, религии, культуре. М.: ИНИОН, 1991.
4. О. В. Воскресенский. О введении комплексного учебного курса для общеобразовательных учреждений «Основы религиозных культур и светской этики».
5. Гражданское образование: материалы международного проекта. СПб., 2000.
6. Е. В. Коротаева. Директор – учитель – ученик: пути взаимодействия. М.: Сентябрь, 2000.

ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМНІҢ АЛДЫН АЛУ - ЖАСТАРДЫ ДІНИ САУАТТЫЛЫҚҚА ШАҚЫРУ ЖӘНЕ ЕГЕМЕН ЕЛІМІЗДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Сапарбай Айгерім «қаржы» мамандығының 3 курс студенті
Ғылыми жетекші: Өтешова А.Қ.
Қазақ-Орыс Халықаралық университеті, Ақтөбе қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail: alma_081@mail.ru

XXI ғасырдың екінші онжылдығында мемлекет басшыларының, танымал саяси қызметкерлер мен діни лидерлердің жоғарғы деңгейдегі кездесулерде, саммиттерде және конференциялардағы талқыға салатын күрделі тақырыптардың бірі діни экстремизм мен терроризм болып саналады. Қазіргі замандағы діни экстремизм – бұл барша адамзат проблемасы. Ол қиын, әрі түсініксіз. Проблеманың күрделілігі XXI ғасырдың бұл дертімен күресудің

әсерлі және тиімді жүйесін жасауда анықталған қиындық туғызатын «экстремизм» терминінің әлі күнге дейін нақты анықтамасының жоқтығында.

Қазіргі замандағы діни экстремизм – бұл барша адамзат проблемасы. Ол қиын, әрі түсініксіз. Проблеманың күрделілігі XXI ғасырдың бұл дертімен күресудің әсерлі және тиімді жүйесін жасауда анықталған қиындық туғызатын «экстремизм» терминінің әлі күнге дейін нақты анықтамасының жоқтығында.

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев айтып өткендей, « Экстремизм Қазақстанда кең ауқымда пайда бола қоймаған құбылыс, алайда конфессионалдық тұрақсыздықтың бізде де бой көтеруінің белгілі бір қаупі бар. Әрине, егер осы қауіпті өз уақытында сезініп алдын алмасақ » деген екен [1].

Экстремизм, белгілі болғандай, жалпы күйінде қоғамда қалыптасқан нормалар мен ережелерді радикалды түрде жоққа шығаратын шеткі көзқарастар мен іс-әрекеттер жолын қуушылық ретінде сипатталады.

Қоғамның саяси саласында көрсетілетін экстремизм саяси экстремизм деп, ал діни саладағысы діни экстремизм деп аталады.

Әлемдегі оқиғалар бүгінгі этапта басты қауіп туғызатын жай ғана экстремизм емес, діни экстремизм екендігін көрсетіп отыр. Ол экстремизмнің басқа түрлерінен мемлекеттік құрылымды күштеп өзгертуге және билікті басып алуға, мемлекеттің егемендігі мен аумақтық тұтастықты бұзуға бағытталуымен ерекшеленеді; діни ілім мен символдарды адамдарды ымырасыз күреске мобилизациялау арқылы қатыстырудағы маңызды фактор ретінде қолданады.

Кез келген дінде (тек қана исламда емес) потенциалды түрде экстремизм көрінісі болады. Діни культ парыз ретінде анықталған іс-әрекетті, тәуелділік сезімді, міндеттемелерді тануды ұйғарады. Дін барлық әділетсіздікке наразылық білдіру мен тойтарысқа негіздеме береді. Сондықтан адамзаттың әрбір дәуірінде діни экстремизм әр түрлі мемлекеттерде әртүрлі діни сенімдердің қойнауларында тұтанып отырған.

Құбылыстың жіктелуі діни экстремизмді тудыратын нақты себептерді анықтауға мүмкіндік береді; олармен күресудегі құралдар мен әдістерді дұрыс таңдауға әрекеттеседі, демек оқиғаларды болжауға және экстремизмнің бұл түрін ескерту мен жеңуге тиімді жолдар табуға әрекеттеседі.

Бұл құбылыстың зерттеушілері экстремизмнің пайда болу себептері идеологиялық, әлеуметтік, экономикалық, саяси, психологиялық, интеллектуалдық факторлардан болуы мүмкін деп жобалайды.

Проблеманың түпкі тамыры жеке тұлға ретінде адамның өзінде, оның жақын айнала ортасы болатын - жанұя мүшелерімен, туыстарымен қарым-қатынасында жатуы мүмкін. Бұл қауіпті құбылысты терең сараптай келсек, ол экстремистің ішкі дүниесі мен оны қоршаған ортамен, сенім мен жүріс-тұрыс, идеалдар мен шындық, дін мен саясат, сөз бен қылық, армандар мен нақты жетістіктер, зайырлық мен құдайшылдық қарама-қайшылықтарында болуы мүмкін.

Проблеманың қауіптілігі экстремистердің көзқарастары мәжбүрлі түрде білдірілгенде немесе дін сенімсіздігімен, дінбұзарлықпен, дінге құрметсіздікпен

айыптау қатерінде артады және бұндай моральдық лаңкестік физикалық лаңкестіктен де жаман болады.

Әлбетте, адам бойында діни-экстремистік бағыттағы идеялар мен ойлар туындауының басты себептерінің бірі діннің, оның мәнінің, доктриналдық және мазмұндық бағыттағы біртұтас толыққанды, сапалы танымының жоқтығында болып отыр.

Қазіргі кездегі діни экстремизм лаңкестікпен («terror лат. аударғанда – қорқыныш, сұмдық) біртұтас. Лаңкестік мемлекеттік билік өкілдері мен қарапайым азаматтарды өлтіру, жарылыс, шабуыл, ұшақтарды айдап салу және т.б. тұрады. Бүгінгі күні бұрынғыдай діни экстремизм лаңкестікке өз мақсаттарына жету құралы ретінде жиі қаралады. Бұған әлемнің түпкір-түпкірінде болып жатқан көптеген фактілер дәлел болып отыр.

Лаңкестік жасаушы әскери-стратегиялық жеңіске емес, ең бастысы өзінің іс-әрекетінің психологиялық эффектісіне сүйенеді; сана мен логикалық аргументтерге емес, адамдардың эмоциясы мен инстинктеріне, ырымшылдығы мен жалған сеніміне, көптеген мифологиялық конструкцияларына сүйенеді. Тек лаңкестік операциялардың сипаты өзгерді.

Діни экстремизмнің қайғылы нәтижелері саяси-экономикалық және басқа да мәселелерді зорлық-зомбылық, экстремистік әдіс арқылы шешу әрекеттері көмектеспей, керісінше, қоғамда қарама-қайшылылықтарды одан әрі ұлғайтып, үдете түсіретіні барлық прогрессивті мемлекеттер мен қоғамдарға маңызды сақтық белгісі болуы тиіс.

Көптеген діни қызметкерлер діни экстремизмнің қоғамға қарсы сипатын әшкерелеп, діншілдерді қылмыстық мақсатты көздеген қозғалыстарға қатысудан сақтауға тырысып, оған қарсылықтарын білдіріп жүр. Қоғамдық бірлестіктер мен діни ұйымдар діни-саяси экстремизмнің алдын-алу үшін қоғам мүшелерінде басқа мәдениет адамдарына, олардың көзқарастарына, дәстүрлеріне наным-сенімдеріне қатысты шыдамдылық пен құрметпен қарауды қалыптастыру арқылы көп жұмыс жасай алады. Діни экстремизмге қарсы күрестің тиімділігі көбіне ұлттық заңның ұлттық және діни өшпенділік пен араздықты туғызатын, сондай-ақ мемлекеттер мен қоғамдардың конституциялық құрылымының негіздерін күштеп өзгертуге, бүтіндігі мен қауіпсіздігін бұзуға бағытталған үгіт-насихат пен іскерлікке тыйым салу бойынша талаптары қаншалықты дәйекті және қатаңдылығымен байланысты болып келеді.

Сәйкесінше, жеке алынған қоғамда тұрақтылық пен қауіпсіздік жетістігіне жету көптеген, сонымен қатар тіпті тепе-теңдікті бұзатын азғантай ғана факторларға да тәуелді болып, жете ойластырылған стратегияны және әрдайым жасалатын талдау мен өзгертулерді талап етеді. Оның үстіне әлемдік тәжірибеде діни экстремизмге қарсы жүргізілетін тиімді күрес пен оның алдын алу барлық мемлекеттер мен қоғамның өзара әрекеттестік орнатуы мен ынтымақтастығы арқылы ғана мүмкін екендігі айқын.

Экстремизмге қарсы күрестің бірден-бір жолы – олар туралы өз уақытында шынайы мәлімет беру. Бұл жерде, әрине, күнделікті ақпарат

құралдарының рөлі өте жоғары. Әйтсе де, жас өспірім балалар үшін ақпарат құралдарының беретін мәліметі де жеткілікті емес. Секталардың, экстремистік топтардың қаупі туралы жастарды көбірек хабардар етіп отыру қажет. Ол үшін барлық мектептерде «дінтану» сабағымен қоса мамандар қауіпсіздік сабақтарын өткізіп, онда экстремистік топтарды, тоталитарлық секталарды қалай білуге болатынын түсіндіріп, олардан қалай сақтану жолын көрсетіп отырулары керек.

Терроpға бейім адамдар мұсылман отбасыларында, яғни біздің көз алдымызда өсіп-жетілді. Біз оларды мұсылман деп санадық. Террорист болу жолында олар қандай күйді бастан кешірді? Біз бұған кінәлі емеспіз бе? Деген көптеген сұрақтар алдымызда тұрғаны ақиқат [2].

Қазақстанның қауіпсіздігі мен тұрақытылығына төнетін ішкі қауіптер анықталды:

- Радикалды исламдық ұйымдары мен қайырымдылық қорлардың құрылуы;
- Экстремистік сипаттағы діни әдебиеттер таратылуы;
- Жастар арасында қоғамдағы идеологиялық вакуумды теріс пиғылмен пайдалану арқылы вахаббизм идеяларын насихаттау;
- Аймақтағы жалпы тұрақсыздықты пайдалану. Оған қоса, әлеуметтік тапшылықтың жоғары деңгейі.

Исламның негізін меңгерген адамның террорист болуын елестету мүмкін емес. Террорлық жолға түскен адамның мұсылман болып қалуы неғайбыл. Дінде адам өлтіру арқылы ізгі мақсатқа қол жеткізу деген ұғым мүлдем жоқ. Ал енді сондай жолға түскендерге дұрыс тәрбие беру үшін қаншалықты күш-жігер жұмсадық? Рухани дүниелерін қажетті құндылықтармен сусындату арқылы оларды радикалданудан сақтай алдық па? Оларды террордан аулақ қылатындай жауапкершілік сезімімен тәрбиелей алдық па? Кез келген жан өз дінін жетік білсе, ақырет күні есеп беру сезімімен әрекет етер болса, террорлық әрекетке беттеуі мүмкін емес.

Иә, жас ұрпаққа рухани тәрбие беріп, діни сауатын ашу үшін барлық жағдайды жасадық деп айта алмаймыз. Бүгінде мәселе әбден ушыққанда барып бірқатар жедел шараларға барып отырғанымыз белгілі. Алайда, кейбіреулер осының өзін көп көруде. Мектеп бағдарламаларында ахлақ (дін) сабағын қоюды артық көруде. Ал бірақ адамның рухани дүниесіне қажетті құндылықтардың барлығы бала бойына мектептен бастап сіңірілуі керек еді. Ол адамдардың барлығы сіз бен біздің арамызда өсіп-жетілді. Олардың барлығы – біздің балаларымыз. Қалайша олардың кейбірі әлгіндей тәрбиемен өсті? Адам өлтіру, қырып-жою түсінігі қайдан шықты? Жалпы адамзаттық құндылықтарға қарсы шығуға не себеп болды? Өз ұлтын өзіне жау көріп, «жанды бомба» болып жарылуын қалай түсінеміз? Демек, тәрбиеде кемшін кеткен тұстар бар.

Тәрбие жүйесінде ойланып, толғанатын, толықтыратын жайттар көп. Рухани тәрбиеге тиісінше мән берілмеген. Міне, осының салдарынан рухани тұрғыдан таяз жаңа ұрпақ өсіп жетілді. Діни сауаты жоқ, рухани тәрбиеден жұрдай осындай жастарды әлдекімдер алдап-арбау арқылы санасын роботқа

айналдырып, өз мақсаттары үшін қолдануда. Тіпті оларды түрлі дәрі-дәрмектер мен психотроптық заттардың көмегімен арандатып отырған болуы да ықтимал. Қазір осы туралы баспасөз беттерінде көп айтылып жатыр. Сөйтіп, арандап қалған жастарды негізгі мақсат, негізгі идея осы деп, адам өлтіруге, жалпы өлімге айдап салып отыр. Әлдекімдер осындай жастардың қолымен от көсеп, өз мақсаттарына жетуді көздеуде.

Террорлық әрекетке барып жатқандар мешіт жамағатынан шыққан, діндар жандар емес. Діндар кісілер мұншама жауыздық әрекетті жасай алмайды. Жанкештілікке көбіне діни сауаты жоқ адамдар барады. Олар әлдекімнің «Мынаны өлтіру керек» дегенін бұлжытпай орындайды.

Осының барлығының алдын алу үшін жас ұрпаққа дұрыс тәрбие мен білім беру қажет. Мемлекет осыған қатысты қажетті заңдар мен ережелерді қабылдауы керек. Мұндай жағдайдан алып шығар жалғыз ғана жол бар – ол адамдарға ненің дұрыс, ненің бұрыс екенін үйрету. Шынайы мұсылман адамның еш уақытта лаңкес бола алмайтындығын түсіндіруіміз керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Раджанова Жұлдыз «Діни экстремизм деген не?» Инфоурок 30.01.2015
2. Оңғаров Ершат Ағыбайұлы «Экстремизм мен терроризмнің алдын алу жолдары» *ҚМДБ Уағыз-насихат және ғаламтормен жұмыс бөлімінің меңгерушісі, теолог, (Ph.D) докторы.*

ПОТЕНЦИАЛ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА КОЛЛЕДЖА И СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ РЕЛИГИОЗНОЙ КУЛЬТУРЫ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ С УЧЕТОМ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ

Султанова Р.Т.
КГКП «Костанайский профессионально- технический колледж» УОАКО,
г. Костанай Республика Казахстан
E-mail: ptk_kostanay@mail.ru

«Истинная свобода – лишь там, где человек свободен также и от религиозных предрассудков; истинное образование – лишь там, где человек возвысился над своими религиозными предрассудками и воображением».
Людвиг Фейербах

Обращение педагогов образовательных учреждений к идее духовно-нравственного воспитания как основного условия возрождения современного общества в целом и человека в частности не случайно. Нравственная деградация, прагматизм, потеря веры в духовные ценности, культ материальных ценностей свидетельствуют о духовном кризисе и утрате духовного здоровья личности.

Актуальность проблемы по предупреждению религиозного экстремизма и терроризма, напрямую связано с духовно-нравственным воспитанием подрастающего поколения.

В современном мире человек живет и развивается окруженный множеством разнообразных источников сильного воздействия на него как позитивного, так и негативного характера. Окружающая действительность, социум также порой не являются положительным примером для подрастающего поколения, поэтому в настоящее время роль учебных заведений в воспитании детей возрастает.

Микроисследование формирование сферы нравственности у обучающихся проведенного в нашем колледже показал, что 67% является информация, получаемая с интернет, телевидения, радио. Вся негативная информация ежедневно обрушивается на еще неокрепший интеллект и чувства молодого человека, на его формирующую сферу нравственности.

В современном общественном сознании нашего народа происходит переоценка религии в культуре и истории, духовно-нравственном развитии человека и общества.

Включение знаний о религии в обучение и воспитание считает И. В. Метлик, связано как с позитивной оценкой религии определенной частью общества. Так и осознанием того, что «значительный пласт исторического и культурного наследия нашего народа и всего человечества не может быть освоен молодым поколением с достаточной глубиной без знания истории и культуры основных традиционных религий» [6].

Такие ценности как любовь к человеку, свободе, ответственности, коллективизму, взаимопомощи, щедрости души, патриотизму, трудолюбию, разумности жизненных проявлений формировались и получали свое развитие в религиозной культуре. Эти ценности имеют общечеловеческое значение и поэтому должны обогатить содержание воспитания подростков.

Сегодня актуальным остаются вопросы привития глубокого уважения и почтения к родителям, педагогам, крепкой семье, бережного отношения к окружающей природе, культурным традициям жителей Казахстана, любви и уважения ко всякой личности. Вместе с тем формируется умение отличать хорошее от дурного, полезное от вредного и правильно реагировать на проявление всего этого в жизни.

В целях духовно-нравственного воспитания, а также предупреждения религиозного экстремизма и терроризма, обозначились проблемы, которые необходимо нам решать:

- ✓ отдаление от своих духовных истоков, от высот духовно-нравственной культуры, что затрудняет решение проблемы. Только пример педагога может дать результаты. Вряд ли помогут словесные наставления и нравоучения;
- ✓ вовлечение и использование потенциала воспитательного пространства общественности и семьи в формировании религиозной культуры подростков с учетом этнокультурных особенностей;

✓ многонациональность нашей Республики и ее вероисповеданий, требует выделения для изучения основ духовно-нравственного воспитания, общечеловеческих ценностей с их индивидуальными вероисповеданиями (общие праздники, радость, горе и др.). И в тоже время каждый проживающий на территории Республики Казахстан должен знать и почитать культуру и традиции другого народа.

✓ введение дополнительных факультативов и кружков колледжа по формированию религиозной культуры подростков с учетом этнокультурных особенностей.

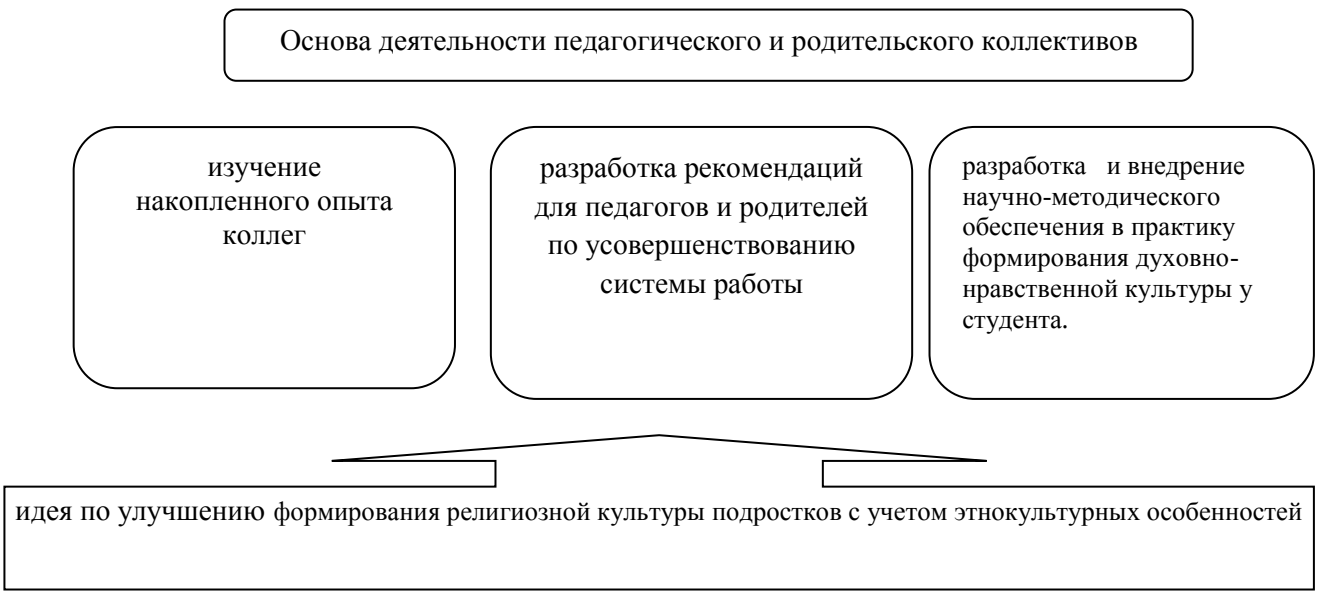
На сущность духовно-нравственного воспитания влияют два фактора: религиозный и рациональный.

1. Религиозный фактор строится на идее Творца. Этот фактор помогает человеку осмыслить свое предназначение, принять свое подчиненное положение Высшему Разуму, развить стремление к самопознанию и самосовершенствованию. Главным средством духовно-нравственного воспитания является Любовь, которая проявляется в жертвенности и самоотдаче.

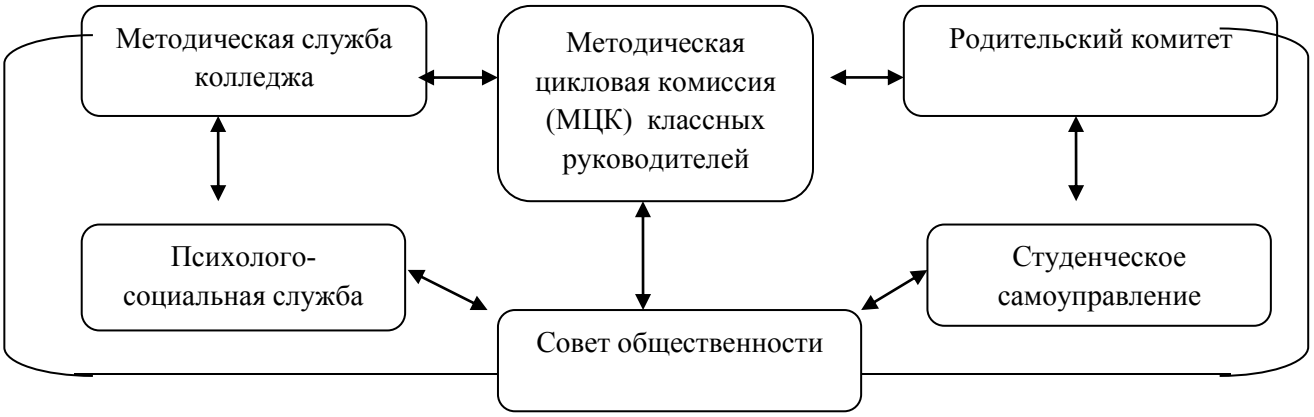
2. Рациональный фактор предполагает усвоение человеком национальной и мировой культуры. Духовно-нравственное воспитание с учетом этого фактора включает развитие интеллекта, сознательный поиск смысла жизни и своего места в ней, формирование умений управлять своей волей, эмоциями и чувствами. При этом предполагается накопление человеком объективной, субъективной информации об окружающем мире, создание алгоритмов анализа и синтеза поведенческих действий при определении добра и зла, а также адекватной самооценки.

Структура, содержание, программно-методическое, информационное обеспечение, применяемые технологии, формы, методы учебно-воспитательного процесса в колледже позволяют индивидуализации работы с классными руководителями, родительской общественностью.

Основой работы стало изучение потенциал воспитательного пространства колледжа и семьи в формировании религиозной культуры подростков с учетом этнокультурных особенностей

Модель работы колледжа по предупреждению религиозного экстремизма и терроризма

Таким образом, для достижения цели и активизации работы мы используем различные формы и методы воспитания личности. Это гражданское, нравственное, трудовое, правовое, культурное, патриотическое, идеологическое, семейное воспитание. Все они тесно взаимосвязаны, поскольку образуют единый процесс духовного (интеллектуального) воздействия на сознание и поведение студента.

Четкая организация воспитательной работы в колледже, определение конкретных целей и задач с учетом современных требований – залог успеха в духовно-нравственном воспитании, предупреждению религиозного экстремизма и терроризма среди подрастающего поколения.

Список литературы

1. Бородина А. В. История религиозной культуры: Основы православной культуры: Учебное пособие для основной и старшей ступеней общеобразовательных школ, лицеев, гимназий. – М.: Издательский дом «Покров», 2003. – 288 с.

2. Воспитание человека – патриота в структуре дошкольного, начального, общего и профессионального образования: проблемы и пути их решения.: материалы конференции.- Мордов. гос. пед. ин-т. – Саранск, 2007. – 160 с.

3. Калюжный А.А. Роль учителя в нравственном воспитании школьников. М., 1994.

4. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А. А. Леонтьев. – М.: Знание, 1979. – 47 с.

5. Марьенко И.С. Нравственное становление личности школьника. М., Знание 2005.
6. Метлик, И. В. Религия и образование в светской школе. М., 2004. – 178 с.
7. Нравственное воспитание личности школьника. Под ред. Колдунова Я.И. Калуга, 2001.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЫ КАК ТЕРРИТОРИЯ БЕЗ ЭКСТРЕМИЗМА И ТЕРРОРИЗМА.

Хорешкова А.В.
КГКП «Рудненский колледж технологии и сервиса», г. Рудный
Республика Казахстан
E – mail: rcoll_ts@mail.ru.

Мы живём в очень не спокойное время, количество угроз и вызовов в современном мире заставляет любое государство, которое заботится о благополучии и безопасности своих граждан, принимать меры по прогнозированию и предотвращению террористических угроз. Промедление в этом вопросе очень опасно, и приводит к страшным последствиям. В современном мире терроризм поднял голову, и может нанести удар практически в любой точке земного шара.

Экстремизм и терроризм в любых формах своих проявлений превратились в одну из самых опасных проблем современности, и представляет реальную угрозу национальной безопасности страны: похищение людей, захват заложников, взрывы бомб в государственных учреждениях и общественных местах и т.д. Поэтому проблема противодействия терроризму и экстремизму – это одна из наиболее важных задач обеспечения безопасности на государственном уровне.

К сожалению, угроза терроризма и экстремизма не обошла стороной и наше государство, на территории Казахстана тоже происходили террористические акты, а в сводках новостей очень часто можно слышать о раскрытии и прекращении деятельности очередной экстремистской религиозной группировки.

Конечно же, проделана значительная работа по созданию и совершенствованию законодательной и организационной базы для выявления и пресечения предпосылок экстремизма и терроризма, выработана система мер обеспечения безопасности общества от угрозы терроризма, эффективность которой последовательно повышается.

Принята Государственная программа по противодействию религиозному экстремизму и терроризму в Республике Казахстан на 2013 – 2017 годы, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан от 24.09.2013 года №648, основной целью, которой является обеспечение безопасности человека,

общества и государства посредством предупреждения проявлений религиозного экстремизма и предотвращения угроз терроризма.
Для контроля и выполнения принятой программы, Правительству Республики Казахстан был дан ряд конкретных поручений: в течение месяца соответствующие органы должны по согласованию с Администрацией Президента Республики Казахстан разработать и утвердить План мероприятий по реализации Программы. Меры по реализации Программы должны быть приняты центральными и местными исполнительными органами, а также государственными органами, непосредственно подчиненным и подотчетным Президенту Республики Казахстан. “Контроль за исполнением настоящего Указа возложить на Администрацию Президента Республики Казахстан”.

Программа принята, в соответствии с поручениями Президента работа по её реализации должна начаться уже в ближайшее время, нельзя сказать, что до принятия этого документа наши соответствующие органы не предпринимали мер и не проводили работу, связанную с предотвращением терроризма и религиозного экстремизма в нашей стране.
На территории области уже сформированы и приступили к деятельности специальные группы, проводящие разъяснительную информационно-пропагандистскую и идеологическую работу, нацеленную на повышение религиозной грамотности населения, формированию соответствующих нашей культуре религиозных взглядов и принципов. В их состав входят госслужащие и теологи. С целью правовой защиты граждан работает Центр помощи пострадавшим от деятельности деструктивных религиозных течений и сект.

В случае возникновения чрезвычайных ситуаций террористического характера, комиссии призваны проводить работу по организации экстренной медицинской помощи, аварийно-спасательных и противопожарных мероприятий, восстановлению нормального функционирования организаций, возмещение вреда пострадавшим гражданам.
Необходимым условием дальнейшего процветания демократического Казахстана в условиях мира и безопасности должно стать содействие решению этой задачи всех организаций, учреждений и предприятий, независимо от форм собственности.

Устранить причины, порождающие это опасное социальное явление, адекватно оценивать данную угрозу, покончить с терроризмом как с методом политической борьбы, остановить его распространение возможно лишь при совместном усилии всего мирового сообщества.
В соответствии с изменениями, внесенными в Закон Республики Казахстан «О противодействии терроризму» от 08.01.13г. и Указа Президента Республики Казахстан № 589 от 24.07.13г. «Об утверждении Типового положения об Антитеррористических комиссиях» в Костанайской области образованы областная, городские и районные антитеррористические комиссии.
Председателем антитеррористической комиссии при акимате Костанайской области является Аким области Садуакасов Н.М., в городах и районах – акимы соответствующих административных единиц.

В состав комиссий всех уровней входят представители Департамента комитета национальной безопасности, Департамента внутренних дел, Департамента по делам обороны, Департамента по чрезвычайным ситуациям, Департамента по борьбе с экономической и коррупционной преступностью, Департамента юстиции, Управлений по делам религии, здравоохранения, образования и других государственных учреждений.

По решению председателя в состав комиссий могут включаться иные должностные лица государственных органов и организаций.

Для более эффективной работы АТК, при аппарате Акима области создан отдел по мобилизационной подготовке, профилактике и предупреждению терроризма.

Общую координацию деятельности всех комиссий в республике обеспечивает Антитеррористический центр РК, как высший межведомственный консультативно-совещательный орган.

В единый взаимосвязанный комплекс, от республиканского до районного уровня, объединены мероприятия всех государственных органов в области противодействия терроризму, основным направлением которых является профилактика.

По своей сути, профилактика – это комплекс различного рода мероприятий, направленных на предупреждение терроризма, изучение, устранение причин и условий, способствующих его возникновению и распространению. Как раз эту работу призваны развивать антитеррористические комиссии.

Вместе с тем, несмотря на принимаемые меры, с каждым годом экстремистская и террористическая деятельность становится все более организованной и в ряды таких группировок под воздействием деструктивных сил вовлекаются новые лица.

Полностью искоренить опасность и угрозу терроризма и экстремизма одними лишь силовыми методами невозможно. Поэтому гражданское население также должно подключиться и принимать активное участие в борьбе за общественный покой.

Принятие программы по борьбе с терроризмом и экстремизмом решение своевременное и абсолютно необходимое. Основной упор должен делаться именно на профилактическую работу среди широкого круга населения, скоординированную между государственными органами, религиозными и общественными организациями. Принятая программа является документом способным объединить все усилия и направить их на предотвращение и профилактику причин приводящих людей в террористические и экстремистские организации.

С целью воспитания антитеррористического сознания и иммунитета к религиозному экстремизму проводятся профилактические мероприятия и в учебных общеобразовательных учреждениях о пагубности деструктивных религиозных течений.

Целью противодействия терроризму в Республике Казахстан является защита личности, общества и государства от терроризма.
Безусловно, определяющим фактором в противодействии международному терроризму и экстремизму является создание условий, способствующих предотвращению их проявлений на территории страны. Надо отметить, что осуществляемая деятельность по борьбе с этими вызовами и угрозами в Казахстане является не только набором силовых методов. Все понимают, что данную проблему, таким образом, не решить. Главное - создание условий (социально-политических, экономических, культурных) с тем, чтобы выбить почву из-под ног носителей и проповедников экстремистских идей и учений.
Поэтому в решении этой проблемы необходимо использовать весь комплекс имеющихся в распоряжении у государства и общества возможностей. В этой связи важна позиция духовенства, творческой и научной интеллигенции, средств массовой информации. Без реальной помощи честных людей, патриотов своего Отечества, заинтересованных в сохранении благополучия своего очага, своих родных и близких эффективность проводимых мероприятий будет низкой.

Сегодня перед нами в контексте реализации Стратегии Главы государства, Лидера нации Н.А.Назарбаева «Казахстан — 2050, а также Послания народу Казахстана «Казахстанский путь-2050: единая цель, единые интересы, единое будущее»» стоит главная цель: создание благоприятных условий в конфессиональной сфере для дальнейшего развития Казахстана как светского и индустриально-инновационного государства.
Соответственно, для достижения поставленной цели работа управления по делам религий будет направлена на реализацию следующих задач: дальнейшее продвижение в общество принципов светскости и религиозной грамотности населения, профилактику и противодействие религиозному экстремизму терроризму.

Учитывая вышеизложенное, в рамках информационно-пропагандистской работы мы будем опираться на следующие взаимосвязанные идеологически важные ценностные идеи, формирующие поведение людей, которые необходимо донести до наших граждан.
Это идея «Единство, согласие и процветание — наши главные ценности», которая направлена на формирование понимания гражданами того, что мир, стабильность, единство и согласие являются основным условием дальнейшего процветания страны и каждой семьи.
Это идея «Казахстан — светское государство с толерантным обществом». При этом светскость должна пониматься, как стремление к прогрессу, к получению образования и самореализации, соблюдению прав человека и демократическому будущему страны.
Это идея «Патриотизм, национальные традиции и культура — духовный фундамент нации», ориентирующая граждан на то, что традиционными религиями в Казахстане являются ислам ханафитского направления и православное христианство, охватывающие более 95 процентов граждан.

Эффективно противодействовать идеологии религиозного экстремизма можно только пропагандой и внедрением в сознание граждан другой идеологии — идеологии патриотизма и движения в будущее. При этом патриотизм важно позиционировать как любовь к Родине, уважение истории своей страны, традиций и духовных ценностей народа, семейных ценностей, родного языка и культуры.

Это идея «Борьба с экстремизмом — забота всего общества», ориентирующая граждан на то, что важно участие всех членов общества, в первую очередь, интеллигенции, неправительственных и молодежных организаций, Ассамблеи народа Казахстана, СМИ, в ограждении общества от угрозы религиозного экстремизма.

В рамках информационно-просветительской деятельности целесообразно на системной основе проводить встречи учащихся старших классов средних школ, колледжей и студентов вузов с представителями различных религиозных объединений. Это позволит подросткам и представителям молодежи ознакомиться с ценностями и практикой соответствующих религий и будет способствовать формированию у них уважительного и толерантного отношения к разным конфессиям. Также следует разработать и проводить в указанных учреждениях образования тренинговые занятия по психологической защите от влияния деструктивных религиозных организаций и экстремистских структур.

Принятие программы по борьбе с терроризмом и экстремизмом решение своевременное и абсолютно необходимое. Основной упор должен делаться именно на профилактической работе среди широкого круга населения. Такая работа должна быть чётко скоординирована между государственными органами, религиозными и общественными организациями, принятая программа, как раз и является документом способным объединить все усилия и направить их на предотвращение и профилактику причин приводящих людей в террористические и экстремистские организации.

СЕКЦИЯ 7

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАЗАХСТАН ГЛАЗАМИ МОЛОДЕЖИ

АҚПАРАТ АҒЫМЫНЫҢ АТҚАРАР ҚАЙНАР КӨЗІ ҰРПАҚ ҰТЫМЫ

Дарханова Нуриза Касымбековна
№19орта меткбі, Рудный қаласы, Қазақстан Республикасы
E-mail: nuriza.drkhanova@mail.ru

Мен жанбасам лапылдап,
Сен жанбасаң лапылдап,

Біз жанбасақ лапылдап,
Аспан қалай ашылмақ.
Назым Хикмет Ран

«Заманымыздың заңғар жазушысы Мұхтар Әуезов «Халық пен халықты, адам мен адамды теңестіретін – білім» деген. Заман білімдінікі. Бірімізден біріміз озатын алғырт ғасыр қадамы техника көзіне тиесілі болып отыр. Жаһандық басты проблемалар бәріде бір техниканың тоғысқан тобыры болып өрлеуде. Еліміздің бүгінгі таңда жетер алыбы ұланғайыр . Жалынды жастардың лаулаған жалыны түтіндеп өзге елдің таңдайын таң қақтыруы қажет. Ит үріп керуен көшеді . Техника нысаны алға жылжып бірімізден біріміз қалыспай өрлеу мәдениеті нышаныңың кеңістігі кеңейіп бара жатқандай.Еліміздің алғырт жастарының бүгінде барша мүмкіндікке колы жете алады. Ал ақпарат - адамның өзіне қарағанда әлдеқайда көне құбылыс. Табиғат әлдеқашан өсімдіктер мен тірі организмдерде жұмбақталған ақпаратты өзінің даму барысында беріп отырған. Ал, жануарлар мен құстардың тілі ақпаратқа бай. Адамдар өздерінің алғашқы қадамдарынан бастап-ақ ақпарат беру мен сақтаудың жаңа құралдарын іздеуде және табуда. Бұған жартастағы суреттер де, "Жазбалар ғибадатханасындағы" Майя өркениетінің иероглифті тақталары да, ежелгі египеттіктердің абак тастары мен жасырын хабарларды жіберуге арналған дискілері де дәлел бола алады.

"Ақпарат" термині латынның түсіндіру, баяндау, мәлімет деген ұғымдарды білдіретін "informatio" сөзінен шыққан. Бұл терминнің кең тараганына қарамастан, ақпарат түсінігі ғылымдағы ең көп пікірталас тудырған түсініктердің бірі болып табылады. Қазіргі кезде ақпарат түсінігінің дәл анықтамасы жоқ, көптеген жағдайларда ол интуициялық болып келеді және оған адам әрекетінің әр түрлі салаларында әр түрлі мағына беріледі.

Ақпараттың анықтамаларының көп болуы - бұл түсініктің мағынасын түсіндірудің күрделілігімен, ерекшелігімен және көп түрлілігімен байланысты. Барша ақпарат көздері ежелден сарымайдай сақталып, кітап беттерінен өшпей өз өрнегін таңбадай басып бүгінгі күннің шуақ көзіне айналды. Ізденіс пен талпыныс нышаны атар таңын бойлаған болашақ бағдары.Барша ақпарат көзі ғаламтор ғарышындай тек алға ұмтылысын, ұтып жатыр.Дегенмен,жастарымыз көгілдір экранның бабы болмай ақпаратты жедел іздеу сатысында ғаламторға күш артпай өз білегін сыбанып елінің елеулі қырағы болып шығу үшінде талай талай терді талап етеді.Төрге шығамын десең терле дегендей,ақпарат пен техниканың егіз жүріп тең дәрежеде дүниені дүрсілкіндіруі арқасында Қазақстан талай талпынысын тау алыбына жастар иығымен теңесуде. Ақпараттың ағымы шексіз. Ақпарат негізін тіктеп қарйтын болсақ түгел ашылмаған сыр жұмбақ. Қазқстанның жалынды жарық сылайтын жастары сыр сандығын саралап көптеген мәрені мәуесіне мамырлатуда. Фирдоусидің сөзімен келісе отырып, алдында не күтіп тұр, соны ойла.Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады.

Алдыңда не күтіп тұр, соны ойла.Игі мақсатқа тура жүрген жетеді. Көптеген көпір, көпес жолдан, таршылық пен талпыныс таразысына ілінген, зырғып ғасыр көзін сабырға саралаған, алып Қазақстан бүгінде белі шыңға жеткен, қолы айға жеткен от болып жанып лаулаған, тамырын тіктеп тұрған қорғаныс теміріндей тәуелсіз дербес мемлекет. Біз өзіміздің болашағымызды және балаларымыздың болашағын қандай күйде көргіміз келеді, осыны айқындап алатын уақыт жетті.

Бұл бізге не үшін қажет? Менің ойымша, біздің әрқайсымызда ендігі жерде тек бүгінгі күнмен ғана,ағымдағы міндеттерді толассыз шешумен ғана өмір сүруге болмайтындығын терең түсіну сезімі пісіп -жетілді.

Біз ненің іргесін тұрғызғымыз келетінің, таңдап алған мақсатымызға алып келетін өз дамуымыздың траекториясы, даңғылы қандай болуға тиіс екендігін анық білуге және ұғынуға тиіспіз.

Мықты стратегияға ие болып,әрі табандылық таныта отырып,біз жолымызда кездесер кез келген күрделі кедергілерді абыроймен еңсере аламыз. Біз бүгінгі кезеңнің міндеттерінен өзге біздің ұрпақтың келер ұрпақтар алдында орасан зор аналардың, аталар мен әжелердің өз балалары мен немерелері алдындағы жауапкершілігін күнделікті есте ұстауға тиіспіз.Біз өз балаларымыз бен немерелерімізді сонау алыс болашақта, олар бізідің жасымызға жеткен кезде қандай күйде көргіміз келеді?

Олар әл-ауқатты өмір сүреме, тоғайған,дендері сау әрі білімді-білікті бола ма?-деп Елбасмыз Нұрсұлтан Назарбаев қалың уайымға күрең шалып,толыссыз жастардың аяғы жерге тиместей техника мен оқу-орындарын ,зияткерлік мектеп,институттарын мәрелеп қойған. Жастарға мол үміт артып, бізге сеніммен қарайды. Жарықшақты үміт пен сенімді сөндірмей, нық жігермен,табан тірер жолда, еліміздің еңсесін тек алға дөңгелететінімізді дәйекті мардымдылықпен дәлелдеуіміз дұрыс-ақ шешім.

Біздің басты оң игіліктеріміздің ішінде-халқымыздың немесе былайша айтқанда,адам ресурстарының сапасы тұр. Біздің ғылыми және шығармашылық әлеуетінің деңгейі жоғары, білім өресі биік халқымыз бар.Көптеген елдерде бұл жоқ,әрі олар осындай сапаға жетуді өздерінің стратегиялық мақсаттарының бірі санайды. Мұның өзі-біздің халқымыз бен бұрынғы жүйенің аса ірі жетістігі.Біз қолымыздағы осындай баға жетпес капиталды жан-жақты дамытуға және неғұрлым өркениетті жағдай туғызуға тиіспіз.

Ауқымдану және ғылыми-техникалық прогресс прцесі, әсіресе жаңа ақпараттық және телекомуникациялық технологиялардың дамуы біздің аумақты, әрі аз қоныстанған еліміз үшін бірегей мүмкіндіктер ұсынады.Алайда біздің осы процестермен қатар адымдайтынымызға ешкім кепілдік бере алмайды. Демк,осы технологияларды ұғыну,олардың біздің қоғамымызға толық кіруіне қол жеткізу, ғылым-техникалық кадрларды қолдау маңызды.

Қазақстан өзінің күллі мүмкіндіктерімен нақ осындай нәтижеге қол жеткізе алмайды дейтін себептер бар ма? Ондай себептер жоқ. 2030жылға қарай Қазақстан Орталық Азия Барысына айналады және өзге дамушы елдер үшін үлгі болады деп сенеміз. Жануарлар әлемінде Жолбарыс туыстас болғанымен,

Барыстың өзіндік ерешеліктері де бар.Бұл-өзіне тектілігімен,бұлалығымен,алғырлығымен, жасқануды білмейтін тәкаппарлығымен,батылдылығымен,айлалылығымен дараланатын Барыс болмақ.Ол ешкімге бірінші болып шабуыл жасамайды әрі тікелей соқтығыстардан бойын тартатын болады.Бірақ егер өзінің еркіндігі мен тұрағына,ұрпағына қатер төнген жағдайда,ол бұларды басын тігіп,бойындағы барын салып қорғайтын болады.Ол сыптай да серпінді болуға және сезімдік пен жалқаулыққа бой алдырмауға тиіс;әйтпеген күнде ол қатаң табиғи ортада өмір сүре алмайды.Ол жаңа асулар мен шыңдарды бағындыруда,мақсатына жетелейтін елеусіз,бірақ сенімді соқпақтарды іздестіруде табанды да бірбеткей болуға тиіс.Ол қауіп-қатерден қаймықпауға,тоқшылықтан босаңсымауға тиіс.
Ол өзі ішетін тұнық судың лайланбауын,ал өз аясында тіршілік ететін табиғат пен тыныстайтын ауасының жақсаруын қатаң қадағалап отыратын болады. Ендеше қазақстандық барыстың бойына дамудың алдыңғы қатарлы үздік деңгейіне үстелген батыстың талғампаздығы да, шығыстың кемеңгерлігі мен төзімділігі де тән болуға тиіс.

Дегенмен, 2030 жылғы осындай Қазақстан өзінен-өзі пайда болмайды.Оны біз өз қалауымызбен және табысқа жетуге талпынған ерік-жігеріміз арқылы тұрғызамыз.
Еш нәрсеге бірден қол жетпейді.Табысты әрі тұрақты дамуға объективті түрде белгілі бір сатылар тән,оған құлашты бір сермегеннен жетуге болмайтыны да белгілі. Жастардың жауырынына осындай ерік жігер, парыз етіп, өз мүдделерін сайма- сай болжап, бар ынтамен тәуелсіздік таңын аттырып отырған Елбасымыз арқасында, біз жастарға бұл мүдде мәуесті.

Ескінің өю-өрнегін еске салсақ оң әжем ұршық иірген кешегі заман бүгінде ол ұршықты бір адам иіреді.Бұл-шаршау дегенді білмейтін ақылды техника.Ақпаратты жаңа заманның заңғарлары темір көзіңдей қатты барша игілікті мойындай алады.Әлемді торлаған ғаламтор, барлық жердің сән көзі болып тұрған робота-технология,нано-технология теңгерімдері еліміздің азығы болып бағынды десек қателеспейміз.Жаңаша үлгіде қамтамасыз қару-жарақтай ток көзіңің өрлеген үстемі.Өткен ғасыр үнімен үндесе келе мұндай жағдаяттың бірі де болмаған еді.Барша тиімді тежеуріндер, уақыт тапшы заман да, уақыттың қадірін білер бұл электроникалар,техникалар EXPO көзінің көрімдік көрмесі болып елдің әл-ауқатын күрт өзгертті. Бүгінгінің жастары ақпарат көзін әлеуметтік желілерден,теливизор,бұхаралық ақпарат көздерінен пайымдамақ. Бүгінгінің жастарының азығы пайдалы ма әлде пайдасыз тұсы бар ма? Пайдасыз тұсы бұл барша оқырман жастар әелеуметтік желінің әлеуеті болды қозғалысы аз өмір салты, оңай олжа ондағы ақпарат көзі мардымдылығына мазасы да жоқ.Ал пайда көзі бұл табиғатта кездесе бермейтін элементтер болсын, күрделі заттар болсын, осының барлығына тәжірбие жүзінде мультмедиалар,эксперменттік шолулар, қашықтық олимпиада,қашықтық оқулар себеп ал дәлелі тиімді гаджеттер яғни тиімді ұялы байланыстар дем арасында кәдеге жарар бұл сыйымдылықтар заман талабы заман сұранысы.

Техникаға бір тоқ көзіне, ғаламторға сенім артпауымыз керек себебі ағаш қанша биік болсада,жапырағы жерге түседі. Барша адамзатқа тиімді,қарапайым тілде оңай әрі дәлдікпен дараланатын өз ойымның ойысы бұл оқушыларға, студенттерге арналған техникадан бөлек озық үлгерім деп аталады. Бұл-Жапонияда кеңінен тараған үлгерім. Бұл үлгерімнің негізі, мынадай талап пен ұшқындықтан тұрады: оқушылар және студенттер бір тақырыпты оқыды және одан тәлімгері бақылау алу үстінде ал бақылау жұмысының жігері оқу, жаттаудан тұрады, ол өте көп болуы мүмкін бәрін бірдей жаттау өмірде кейде кездесе бермейді құрғақ сөзбен шөп шалмай оны іс жүзінде дәлелдесе, дегенмен, бірі жаттаса енді көшіру табында шынайы білім,ізденіс,талпыныс бұл арадан шешшілмейді. Заманның өрлеуге өріс алған бағыты дамыған соншалықты оқушыларымыз бен ұстаздарымызға электронды журнал, күнделігі дамып өрлеуде осы күделік арқасында жастарымыз керкек ақпаратын алып өз болашағын дамытуда. Сондықтан да құс жанарымен іздейді де , қанатымен іледі емес пе?. Пайдасы, келер табысы;логикалық ауқымның арнасын кеңейтіп,іркілмей, нық сөйлейтін азаматтар мен азаматшаларға уақыт еншісі мен өмірлік ұстанымды,мардымды ақпаратты аңғарта аламыз. Ақпараттың ағымын жастар оң да сол да көзімен қабылдайды.Құс қанат ғұмыр жолда жастарымыздың ең негізгі бойтұмары:қу дүниенің аманатында мал табу емес,нағыз өмірдің қанағатында,елдің көтеріп еңсесің,қиын замандарда жол табу! Әсіресе белін бекем буған біз жастар. Мүмкін емес дүние жоқ. Бәріде болады талпынысын таудай,ғаламат ғасыр жалғасын жалғастырушы сенімді үміт көзі ретінде еш бір іске қаймықпай сол ортада қалмасан.Қазақ жастары бұрынғыдай мал соңынан жүріп,қанаушылық езгісінің ортасында тұл болмайды,бүгінде білімнің артынан қуған,елкезер, ақпаратқа жүйесі толы, дана,білімді бойтұмарлар.Аумалы да төкпелі шақта Қазақстан бірлік,тұрақтылық,жасампаздылықтың төл төресі!Ақпаратқа толы заманда аспанымызды күн шуақпен толтырып, бұлтты күннен аман етеміз. Себебіелдіңқамалыберік.

Пайдаланғанәдебиеттер.

1.Тәуелсіздікбелестерікітабы 2003 жылы Алматы Атамұрабасылымы. Авторы .Н.Ә.Назарбаев 13,17.25,26 бет
2.Қазақстан-2021:бірлі,тұрақтылық.жасампаздық. Астана 2016 жылғыбасылым Авторы Н.Ә.Назарбаев.
3.Уикипедия
4.НазарбаевН.Ә «Қазақстанжолы- 2050:Бір мақсат,бір мүдде.бір болашақ» Қазақстан халқына жолдауы 2014.17.01.
5.http://kazrabat.kz/

ВЗГЛЯД МОЛОДЕЖИ НА РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КАЗАХСТАНЕ

Кузнецова Е.С.
Костанайский сельскохозяйственный колледж, п. Затобольск
Республики Казахстан
E-mail: dassler92@mail.ru

Нас захлестывают волны второго всемирного потопа.
На этот раз - информационного…
(Сергей Федин)

Цель: рассмотрение информационной инфраструктуры в рамках молодежного общества.
Задачи:
- Развитие отечественного информационного пространства;
- Анализ состояния информационного пространства в Казахстане.

Сегодня в век информатизации современную жизнь невозможно представить без информационных технологий. В результате стремительного развития информационной революции информация стала самым главным ресурсом государственного управления. Возник даже новый термин – информационное государство. Казахстан в свою очередь объективно вовлечен в процесс становления глобального информационного общества. Поэтому, для создания всех необходимых условий, Указом Президента РК в 2013 году 8 января была утверждена Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020», которая позволит нашей стране осуществить полноценный переход к информационному обществу.

Основная цель программы «Информационный Казахстан—2020» — создание условий, обеспечивающих переход Казахстана к информационному обществу.

Информационное общество направлено на достижение высокого уровня благосостояния народа за счет развитой и доступной инновационной и инфраструктуры информационных технологий.

Основные задачи - обеспечение эффективности системы государственного управления, доступности инновационной и информационно-коммуникационной инфраструктуры, создание информационной среды для социально-экономического и культурного развития общества, а также развитие отечественного информационного пространства.

Срок реализации программы –1 этап**:** 2013-2017 годы, 2 этап**:** 2018-2020 годы.

В результате реализации Государственной программы «Информационный Казахстан - 2020» республика должна достичь следующих ключевых показателей:

1.Казахстан в рейтинге DoingBusiness Всемирного Банка в 2020 году должен находиться в списке первых 35 стран

2.Индекс «электронного правительства» (по методике ООН) в 2020 году должен находиться в числе первых 25 стран

3.Доступность информационно-коммуникационной инфраструктуры в домохозяйствах Республики Казахстан – 100 %

4.Количество пользователей сети Интернет в 2020 году – 75 %

5.Охват эфирным цифровым телерадиовещанием населения Казахстана – 95 %

6.Доля сектора информационно-коммуникационных технологий в ВВП страны – 4 %

7.Доля организаций здравоохранения, подключенных к единой сети здравоохранения, – 100 %

8.Доля научно-образовательных учреждений, подключенных к единой национальной научно-образовательной сети, – 100%

9.Уровень компьютерной грамотности – 80 %

10.Доля электронных средств массовой информации к общему числу зарегистрированных в Казахстане СМИ – 100 %

11.Доля оборота казахстанских интернет-магазинов в общем обороте товаров и услуг, оплачиваемых электронно, - 40 %

12.Доля государственных услуг, предоставляемых в электронном формате, - 50 %

13.Доля оказанных электронных государственных услуг по отношению к общему числу услуг, полученных в традиционном виде, - 80 %.

Так как я отношусь к представителям современной молодежи Казахстана, то в своей работе я акцентировала внимание на пункт программы, касающийся информационно-коммуникационных технологий, а именно - количество пользователей сети Интернет в 2020 году – должен составить 75 %(пункт 4).

Так как в работе одной из задач является анализ состояния информационного пространства в Казахстане, то, для ее реализации было необходимо использовать статистические данные, приведенные на республиканских и международных сайтах.

На сегодняшний день по данным TNS Web Index, интернет — единственный растущий медиаканал в Казахстане, охват которого **почти в 2 раза** превышает охват прессы. В июле 2015 количество интернет-пользователей в РК достигло **3,47 млн**. То есть **71%** населения страны в возрасте от 12 до 34 лет заходят в сеть минимум не реже одного раза в месяц.

Женский пол в интернете превалируют над мужским с долей **52,2%.** Девушки в возрасте от 25 до 34 лет занимают **19,1% аудитории** (это самый крупный сегмент Казнета). Самый многочисленный сегмент мужской аудитории — в возрасте от 18 до 24 лет – составляет всего **13,5%.**

Таким образом, «средний» интернет-пользователь Казахстана — это женщина 25 лет и старше.

И возвращаясь к Государственной программе «Информационный Казахстан – 2020», следует отметить, что количество интернет-пользователей в Казахстане выросло с 8% в 2006 году, до 68% в текущем году. Это стало результатом работы госпрограммы «Информационный Казахстан».

На нашем интернет пространстве социальные сети появились совсем недавно, но уже обрели свою популярность, и завоевали доверие пользователей. Республиканские и международные сайты предоставляют статистику самых посещаемых социальных сетей пользователями из Казахстана, а выглядит она так:

1. ВКонтакте -33,5%
2. Википедия -менее 0,4%
3.YouTube -менее 0,4%
4. Одноклассники -22,7%
5. Моймир -88,5%
6. Facebook -менее 0,4%
7. Киви -89,2%
8. ЦентрТяжести -85,7%
9.Twitter -менее 0,4%
10. LiveInternet -3,4%

Так как YouTube стремительными шагами набирает популярность в нашей стране, я решила взять видео- интервью у видеоблоггера Айгеры Темир, для того чтобы она дала анализ состояния информационного пространства в Казахстане, со своей точки зрения.

С этой целью были подготовлены и заданы ряд интересующих меня вопросов:

1. На твой взгляд как развивается информационно-коммуникационные технологии в Казахстане, имеет ли актуальность видеохостинг (пр. YouTube)?

2. Как родилась идея вести видеоблог? Кем или чем ты была вдохновлена?

3. Сможешь рассказать о первых трудностях в этой сфере?

4. При появлении идеи нового контента на своем канале, у тебя возникают проблемы с её реализацией, в чём ты нуждаешься на сегодняшний день? (начиная от аппаратуры для съемки заканчивая отсутствием времени на обработку видео);

5.Каков был твой первый заработок? Ты была удовлетворена проделанной работой и считала приемлемой сумму, которую получила в первый раз?

6. Как много времени занимает весь процесс?

7. Канал для тебя - хобби или работа?

Ответив на эти вопросы, Айгера Темир дала представление о ситуации информационного пространства на примере социальной сети YouTube, и поделилась своим представлением о будущем видеохостинга в Казахстане.

В заключение своей работы следует отметить следующее: что в нашей стране основной акцент был сделан на составляющих информационного общества - на формировании и развитии «информационно-коммуникационных технологий», которое было успешно реализовано, о чем свидетельствуют высокие международные рейтинги и мнение современной молодежи которое легло в основу моей исследовательской работы.

Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020», позволит нашей стране осуществить полноценный переход к информационному обществу, и основой этого будет компьютерная грамотность населения страны. И следует отметить, что подрастающее поколение, ровесники Независимости и в целом люди разной возрастной категории являются движущей силой развития этой программы. И в целях построения более открытой, доступной и конкурентоспособной экономики нашей страны Программой предусматривается максимальное внедрение интеллектуальных систем в основополагающие отрасли экономики. И все это позволит нам быть еще более развитым современным казахстанским обществом по принципам, которые отражены в национальной идее «Мәңгілік ел».

Список литературы:

1.Государственная программа «Информационный Казахстан - 2020», от 8 января 2013 года № 464;

2. Коржов А. Стратегические приоритеты инновационного развития Казахстана // Там же. – 2007. – N12. – С. 59–69;

3.Алесин В. Послания Президента Казахстана народу как стратегия ответа государства на вызовы глобализации // Журнал международного права и международных отношений. – 2005. – N1. – С. 63–66;

4.Назарбаев Н.А. Укреплять международные позиции Казахстана//http//www.akorda.kz;

5.Н. А. Назарбаев. «Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства».

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСІ

Шнетова Аяжан
Рудный қ. «№19 орта мектебі»КММ
Қазақстан Республикасы
E-mail: Aliya_zhusupova87@mail.ru

«Ақпараттық компьютерлік технологиялар»- бұл термин бүгінде баспасөз беттерінде, теледидар мен радиода жиі кездеседі. Ақпарат алудың қазіргі кезде көптеген көздері мен құралдары бар. Соның ішінде компьютерлік технологияны қолданудың жеке тұлғаны қалыптастырудағы оның шығармашылық мүмкіндіктерін арттырудағы атқарар ролін қазіргі заман

талаптары өзі анықтап отыр. Компьютер адам қызметінің барлық саласында еңбек өнімділігін арттыру құрамына айналды.

Оқушыларға тақырып көлемінде немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады. Білім деген бір — бірінен үлкен арақашықтықта орналасқан әртүрлі оқу орындарында отырып қол жеткізуге болады. Оқыту жүйесінің көп деңгейлі жетілдірілуі олардың тарамдалуымен оқу материалының сапасын арттырады. Ұрпақ үшін кітаптың маңызы қандай болса, компьютерде оқушы үшін қоршаған әлемді танудың табиғи құралы болып табылады.

Олай болса, барлық сабақтарды компьютерлердің қуаттануымен жүргізуді үйрену — бүгінгі күннің кезек күттірмейтін өзекті мәселелерінің бірі. Сондықтан, ұстаз – мұғалімдер қауымының алдына өте үлкен міндет жүктелді. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа пәнді тиімді ұғындырудың бірі – жаңа технология негіздері болып табылады. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны өзгеріп отыр. Білім беру саласында ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасы артады, мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық.

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі АКТ» ұғымы «оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т. б, тіркестермен тығыз байланысты. Қазіргі білім саласындағы оқытудың жаңа педагогикалық технологияларды меңгермейінше сауатты, жан — жақты білгір маман болу мүмкін емес.

Жаңа педагогикалық технологияны меңгерту мұғалімнің зейін – зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани т. б, көптеген ұстаздық қабілеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін — өзі дамытып, оқу тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Мұғалім алғаш жаңа педагогикалық технологияларды оқып үйренеді, екіншіден меңгереді, үшіншіден тәжірибеде қолданады, төртіншіден оны дамытып нәтижесін көрсетеді.

Компьютерлік оқыту технологиясы – педагогтың мүмкіндігін күшейтетін құрал, бірақ ол мұғалімді алмастыра алмайды. Компьютер мүмкіндіктері психология мен дидактика тұрғысынан талданып, керек кезінде педагогикалық талаптарға сай қолданылуы керек. Дидактиканың негізгі принципі — білім беру кезінде көрнекіліктерді пайдалану, осы себепті компьютерлік технологияны пайдалану оқу барысында қойған мақсатқа қол жеткізуге мүмкіндік береді.Айтып кеткендей компьютер мұғалімді алмастыра алмайды бірақ казіргі кезде мұғалімнің жұмысы көбейді.Себебі электронды журнал шықты. Соған байланысты мұғалімдердін жұмысы киындай түсті. Бір жұмысты екі рет

қайталауы керек. Ол әрине қиын. Сондықтан қазіргі кездегі қағаз бастылықты, қағаздан бас алмауды жойсақ деп ойлаймын.

Компьютер - оқушы білімін бағалау құралы; Қазіргі кездегі ақпараттық технологиялар оқу материалдарын иллюстрация жасау кезінде (мысалы анимациялы слайд — фильмдер) қолданылады. Бұл оқу үрдісін қозғалыста бейнелеуге мүмкіндік береді. Компьютердің көмегімен дыбыстық және бейнефрагменттерді де демонстрация жасауға болады.

Компьютердің көмегімен оқушы өз бетінше, сондай — ақ өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.

«Компьютер көрнекі – бейнелі ойлауды, қозғалыстық және ауызша қарым — қатынас машықтарын, мақсатты әрекеттерді және әлеуметтенуді дамыту үшін мүмкіндіктер туғызады»

Информатика пәні кабинетінің өзінде бар құрал-жабдықтар түгел болу тиіс деп ойлаймын.Себебі барлық ақпаратты содан алып отырамыз. Электрондық оқулық — оқушыны осы оқулықпен таныстыру.

Ағылшын тілі пәнінің мұғалімдері үшін өте маңызды әрі мағыналы жұмыс. Тәжірибелік тұрғыдан оқушылардың назарын туындаған проблемаларға аударамын. Мысалы:8 -шы сыныпқа арналған электрондық оқулықта әр тақырыпқа сай толық мәлімет берілген.

Кейбір мектептердің өзінде ондай жағдай жок сондықтан да ол мәселені ушықпай тұрып қолға алу керек.

Әрине бұл мәселе газет, журналдар беттерінде бар бірақ та бұл тақырыпты терең ешкім қозғамаған сияқты. Сондықтан осы тақырыпты тереңірек қозғағым келеді. Болашақ біздің қолымызда осы мәселелердің кесірінен оқушылар да балаларда дұрыс білім ала алмай жүр.Иә, сіздер қазір білімді техникасызда оқуға болады деп ойлайсыздар. Бұл пікірді жоққа шығармаймын бірақ сонда да оқушыларға кітапта берілген тақырыптарды оқып тусіну бәрінің қолынан келе бермейді. Оқуға құштарлығы жоқ балалар біздің елімізде де көп.

Олардың барлығы интернетке құштар. Олар кітапта жазылған әңгімелердің мәнінен гөрі техниканы тез ұғады. Болашақта біз көркейтеміз осы елд.Сол себептен де менің айтып кеп отырғаны техникасыз болашақ қиын болады.

Мысалға қазір ұялы телефонсыз ешкім жүрмейді. Ол арқылы интернетке де кіреді бір-бірімен сөйлеседі. Бірақ оның зияны бар дисіздерғой!? Әрине оның да зияны бар. Қазір зияны жоқ зат жоққой. Пайдасы да барғой мысалға тұрмыста пайдаланатын заттарымыздың өзі техникадан оны ескеру керек. Олар болмаса біз менің ойымша толыққанды өмір сүре алмаймыз.

Тағы бір мысал: Мұғалімдікті алсақ, мұғалімнің сабаққа деген шығармашылық қабілетінің деңгейін көрсететін, күнделікті сабақ барысында пайдалануға болатын құрал.

Microsoft Power Point презентация арқылы әр тақырыпты қажетті көрнекілік құралдарымен безендіріп, тартымды әрі қызықты етіп көрсетуге болады. Осы уақытта оқушылардың есте сақтау мүмкіндіктері жүзеге асады.

Презентация уақытты үнемдеуге және оқушылар принтер арқылы қажетті ақпаратты шығарып алуға мүмкіндік береді. Оқушыларға да жақсы себебі интернетпен жұмыс жасағанда көп тәжірбие жинайды. Интернет желісімен жұмыс жасағанда:

—Жобалардың презентацияларын дайындау.

—Ғылыми журналдардың сайттарына кіру.

—Өзге мектеп оқушыларымен еркін әңгімелесу.

—Электрондық поштаны пайдалану мүмкіндігі.

— Өзін — өзі бағалау.

Интерактивті тақтаны пайдалану:

— Интерактивті тақта – басқаруға мүмкіндік беретін экран, көп функциональды, сабақ барысында қолданатын қажетті құралдардың бәрі кіреді, атап айтқанда;

— Бормен тақтаға жазылған кескінді интерактивті тақтадағы түрлі – түсті, ұқыпты кескінмен салыстыруға болмайды.

— Слайдтарда, флипчартта қателер жіберілсе, тез арада түзетуге болады.
— Сабақта Aktiv Vote тестілеу жүйесі арқылы тест алу мүмкіндігін қолдануға болады.

— Aktiv Wand указкасының көмегімен тышқанның қызметін атқару және кішкентайларға да тақтаның жоғарғы бөлігіне қол жеткізу мүмкіндігі туады.

Бүгінгі шәкірт ертеңгі күнгі әр түрлі саланың маман иесі. Мұндай сабақтарда оқушылардың тапсырылған жұмыстарға іскерлігі қалыптасады. Болашақ өмірінде белгілі бір кәсіби мамандықты таңдап алуға септігін тигізеді.

Мұғалім — ақпараттанушы емес, оқушының жеке тұлғалық және интеллектуалды дамуын жобалаушы. Ал бұл мұғалімнен ақпараттық құзырлылықты, ұйымдастырушылық қабілеттілікті, оқушыларды қазіргі қоғамның түбегейлі өзгерістеріне лайық бейімдеу, олардың зерттеушілік дағдыларын дамыту бағыттарын талап етеді.

Компьютерді пайдалану оқушының пәндер бойынша терең танып білуіне ғана емес сондай — ақ, есептеуіш техникамен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру — уақыт талабы екенін сезінуіне жағдай жасайды.

Кез келген сабақтарда жаңа ақпараттық технологияны пайдалану оқушының қызығушылығын ғана тудырып қоймай, басты білім сапасының артуына әсер етеді.

Ақпарат, техника және интернеттін тағы бір пайдасын тереңірек қозғасақ. Мысалға:Дәрігерлердің де жұмысы киындады. Науқастарды қабылдаудан, олардың жағдайын ойлаудан гөрі қағазға көп назар аударуда.

Осы жұмыстар электронды түрде болса, дәрігерлерімізде жақсы жұмыс істейтін еді. Ең бастысы жұмысқа бар ниетімен кірісіп кететін еді деп ойлаймын және де уақытты да үнемдейтін едік.

Медицина саласы бірнеше бағытқа бөлінеді:

1. «Жедел жәрдем» мамандары тәуліктің кезкелген мезетінде, кезкелген қашықтықтағы науқасқа бастапқы диагнозды қойып, алғашқы медициналық

көмекті көрсетіп, ауруханаға жеткізеді. Тез кәсіби жәрдем көрсетудің арқасында әл үстінде жатқан адамның өмірін сақтап қалады.

2. Дәрігер-терапевт науқастың талдамаларын алып, оған дұрыс диагноз қойып, оны толық емдеумен айналысады. Науқастың жағдайын күнделікті бақылап, қажетті емдік шараларды қолданады. Дәрігер – хирург бас дәрігердің шешімі бойынша науқастарға түрлі дәрежедегі оталар жасап, әріқарай да бақылап, қажетті ем қолданып, олардың толық сауығып кетуін қамтамасыз етеді.

Шұғыл ота жасап, науқас өмірін аман алып қалу керек болғанда, дамылтаппай, күн-түндемей, жұмыс істейтін сәттер көп болады.

Сондықтан хирургтің өзінің физикалық жағдайы осыған сәйкес болуы тиіс. Осының бәріне де техника қажет. Ақпаратты білсек ғана соны пайдалануға болады. Қорытындылай келсек: қазір техникасыз ештеңе болмайды. Былайша айтқанда әр қала, ауыл мектептерінде техника құрал-жабдықтары болу керек. Мектептен біз бәрін біліп таныймыз сол үшінде мектептер де барлық жағдай болу керек.

Әсіресе техника жағынан таршылық көрмеу керек. Болашақ біздің қолымызда сондықтан осы мәселелерге қазірден бастап назар салу керек деген ойдамын. Мен мысалға алған мұғалімнің және дәрігерлердің жұмысы. Мен айтқан осы ақпараттар жайлы ойланат деген үміттемін.

«Жастар-болашаққа апаратын алтын көпір»,- дейді дана халқымыз. Әрбір өскелең ұрпақ жеке қабілетіне және кәсіби біліміне сай қоғамымызда өз орнын табуы қажет. Біздің әлеуметтік- экономикалық даму жолындағы қарқынымыз, жастардың қоғамдық – саяси өмірдегі ұстанымына олардың ертеңгі күнге деген сенімі мен белсенділігіне тікелей байланысты. Ендігі кезекте тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісі олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық- саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аударуға тиіспіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Ж.Кобдикова «Оқупроцесінтехнологияландыру». 1992ж., Алматы.
3. Бөрібаев Б. «Жаңа ақпараттық технологиялар». 1999 ж., Алматы
4.С.М.Кеңесбаев, А.Г.Қазмағамбетов, Г.И.Салғараева. Болашақ мұғалімдерді дайындаудағы жаңа ақпараттық технологияның ролі. Қазақстан ТМД және Германиядағы мектептер мен жоғарғы оқу орындарында жаратылыс-ғылыми пәндерді оқыту мәселелері, халықаралық ғылыми-практикалық конференция, 8-9 қазан, 2004 ж. том 2, Алматы 353-355 беттер, Каз НПУ им. Абая.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ДОГОВОРА

Медетова С.И.
Разуваева М.В.
Костанайский государственный педагогический институт, г.Костанай
Республика Казахстан
E-mail:marisha220781@mail.ru

Включение Конституцией РК общепризнанных принципов и норм международного права и международных договоров в правовую систему нашей страны коренным образом меняет понятие правовой системы Республики Казахстан, её структуру, ставит по-новому вопрос о соотношении, иерархии правовых актов по их юридической силе и содержащихся в них правовых нормах[1].

В международном праве действует **презумпция действительности договоров**. Однако при определенных обстоятельствах договоры могут быть признаны недействительными, не имеющими юридической силы.

Право международных договоров Республики Казахстан основывается на нормах Венской конвенции о праве международных договоров 1969 года и Закона РК от 30 мая 2005 года «О международных договорах Республики Казахстан»[2]. В частности, в Венской конвенции предусмотрено, что «каждый действующий договор обязателен для его участников и должен ими добросовестно выполняться» (ст. 26)[3].

Международный договор определяется Венской конвенцией о праве международных договоров как «международное соглашение, заключенное между государствами в письменной форме и регулируемое международным правом, независимо от того, содержится ли такое соглашение в одном документе, в двух или нескольких связанных между собой документах, а также независимо от его конкретного наименования». Аналогичное определение международного договора дано в Венской конвенции о праве договоров между государствами и международными организациями или между международными организациями.

Решая вопрос о месте международных норм в правовой системе Казахстана и их роли в системе источников национального права, весьма важным представляется определить юридическую действительность норм международных нормативно-правовых актов.

Действительный международный договор – договор, который в целом или в какой-либо части не противоречит основным принципам или императивным нормам международного права. Это положение закреплено в Венской конвенции о праве международных договоров 1969 года – договор является ничтожным, если в момент заключения он противоречит императивным нормам общего международного права.

Только действительные международные договоры могут порождать правомерные последствия для договаривающихся сторон, и только по таким

договорам стороны могут приобретать законные, а не мнимые права и обязанности, на достижение которых была направлена воля участников договора.

Одним из важнейших условий действительности договора является соблюдение установленных правил при его заключении. Заключать договор должны надлежащие субъекты, а переговоры вести надлежащим образом уполномоченные представители.

Венская конвенция 1969 года указывает на конкретные обстоятельства недействительности международного договора. **Международный договор объявляется недействительным,** если:

- он заключен с явным нарушением внутренних конституционных норм, касающихся компетенции и порядка заключения договора;
- согласие на обязательство по договору дано по ошибке, если ошибка касается факта или ситуации, существовавших при заключении договора и представлявших собой существенную основу для согласия на обязательность договора. Не применяется, если названное государство своим поведением способствовало возникновению этой ошибки или обстоятельства были таковы, что это государство должно было обратить внимание на возможную ошибку;
- государство заключило договор под влиянием обманных действий другого участвующего в переговорах государства;
- согласие государства на обязательность для него договора было выражено в результате прямого или косвенного подкупа его представителя другим участвующим в переговорах государством;
- представитель государства дал согласие на условия договора под принуждением или угрозами, направленными против него;
- заключение договора явилось результатом угрозы силой или ее применения в нарушение принципов международного права, воплощенных в Уставе ООН;
- договор в момент заключения противоречит основным принципам международного права.

В зависимости от степени противоправности выделяют различные виды недействительности международного договора: абсолютная недействительность (ничтожность) и относительная недействительное (оспоримость). Ничтожность - это объективная с точки зрения международного права характеристика, не зависящая от воли участников оговора. Ничтожные международные договоры недействительны с момента их заключения (abinitio)[4]. Абсолютно недействительные договоры: согласие государства на обязательность договора было выражено в результате применения силы или угрозы ее применения; договор противоречит императивным нормам общего международного права. К примеру, Мюнхенское соглашение 1938 года, Договор о протекторате Германии над Чехословакией 1939 года, Секретные протоколы к Пакту Молотова-Риббентропа 1939 года и так далее. В 1989 году СССР признал недействительными все Секретные протоколы, заключенные СССР с Германией в 1939-1941 годах, о разделе сфер влияния в Европе.

Относительная недействительность (оспоримость) возникает, если договор заключен под влиянием обмана, подкупа, в нарушение конституционных ограничений, с превышением полномочий. В таких случаях недействительность зависит от оспаривания договора одной из его сторон. Основания оспоримости: нарушение каких-либо положений национального права государства, касающихся компетенции при заключении договора, если эти нарушения были существенны и очевидны; ошибка относительно акта или ситуации, сделанная при заключении договора и предопределившая согласие государства, на обязательность договора; обман со стороны другого участника переговоров; прямой или косвенный подкуп представителей государства.

Договор может быть недействительным в целом или частично. Важнейшее последствие недействительности договора – нераспространение на него принципа pacta sunt servanda. В зависимости от вида недействительности последствия и правоотношения, вытекающие из Договора, могут полностью игнорироваться с самого начала (ничтожность) либо аннулироваться с момента оспаривания (оспоримость). Положения договора, признанные недействительными, не имеют юридической силы. Если на основе такого договора были совершены какие-либо действия, каждый участник вправе требовать восстановления первоначального положения, существовавшего до совершения указанных действий. Действия, добросовестно совершенные до ссылки на недействительность договора, не считаются незаконными.

Если договор недействителен из-за противоречия императивным нормам международного права, то его участники должны устранить бедствия всех действий, совершенных на основании положений этого договора. Если договор становится недействительным вследствие появления новой когентной нормы (общепризнанные принципы, кодифицированные в Хельсинкском Заключительном акте СБСЕ 1975 года), то его участники освобождаются от всех обязательств по выполнению договора. Споры о недействительности международных договоров разрешаются в соответствии со ст. 33 Устава ООН и процедурой, установленной в Венских конвенциях 1969 и 1986 годов.

В литературе также принято различать прекращение и приостановление действия договора. Прекращение действия означает утрату договором с определенной даты юридической силы. Под приостановлением понимается временное прекращение действия договора[5].

Можно выделить внутренние и внешние основания прекращения действия договоров. К внутренним основаниям, предусмотренным в самом договоре, относятся:

- истечение срока действия договора;
- исполнение договора;
- денонсация договора;
- наступление предусмотренных в договоре событий или условий (например, сокращение числа участников договора, в результате которого оно становится меньше числа, установленного договором).

Внешние основания прекращения договоров, не предусмотренные договором, следующие: согласие на прекращение договора его участников; аннулирование договора; существенное нарушение условий договора одним или несколькими участниками; прекращение существования субъекта договора; возникновение новой императивной нормы международного права; коренное изменение обстоятельств; война.

Денонсация – это правомерный односторонний отказ государства от договора. Правовые отношения, возникшие до момента денонсации, признаются законными. Право государства на денонсацию может быть предусмотрено в самом договоре либо быть «подразумеваемым» (т.е. вытекать из общей правосубъектности государств). Денонсация договора, как правило, осуществляется в том же порядке и теми же органами, что и согласие на его обязательность (ратификация).

Аннулирование договора означает признание его недействующим, ничтожным с момента заключения.

Каковы же основания и последствия недействительности договоров? В международном праве действует презумпция действительности договоров. Однако при определенных обстоятельствах договоры могут быть признаны недействительными, не имеющими юридической силы.

Прекращение международного договора означает, что он утрачивает свою обязательную силу в отношениях между его участниками и перестает порождать для них права и обязательства. Прекращение международного договора само по себе не противоречит принципу их добросовестного выполнения.

Правомерное прекращение международного договора основывается на положениях самого договора и нормах международного права. Неправомерное прекращение международного договора представляет собой международный деликт и влечет международно-правовую ответственность.

В теории международного права действует презумпция действительности договоров. Однако при определенных обстоятельствах договоры могут быть признаны недействительными, не имеющими юридической силы[6].

Список литературы:

1.Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года с изм. и доп.

2.Закон РК «О международных договорах Республики Казахстан» от 30 мая 2005 года с изм. и доп.

3.Венская конвенция о праве международных договоров от 23 мая 1969 года

4.Бирюков П.Н. Международное право. – М.: Юрист, 1998, 258 с.

5.Бекяшев К.А., Ануфриева Л.П., Устинов В.В. Международное публичное право: учебник. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005, 784 с.

6.Батычко В.Т. Международное право. Конспект лекций. – Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2011, 97 с.

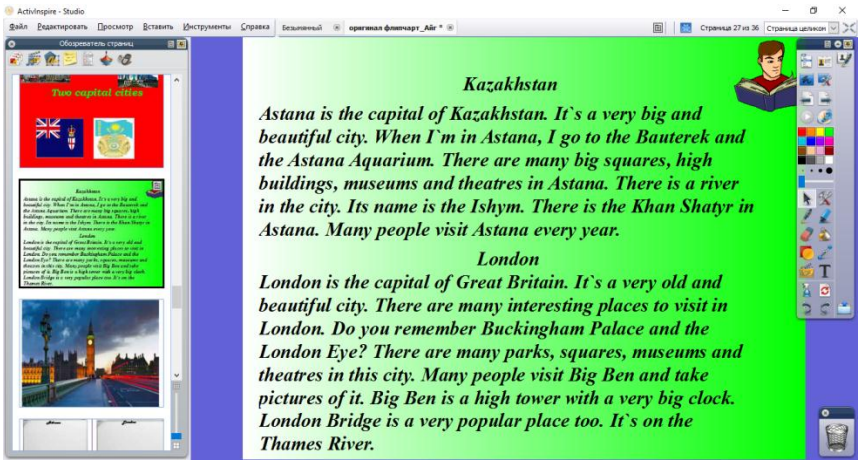
БІЛІМ БЕРУДЕ АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ ТУРАЛЫ

Есжанова Айнат Умеркуловна
Рудный индустриялық институты, Рудный, Қазақстан Республикасы
aynate@mail.ru
Омарова Алтынай Турсыновна
«Болашақ» академиясы, Қарағанды, Қазақстан Республикасы
altynaiom@mail.ru

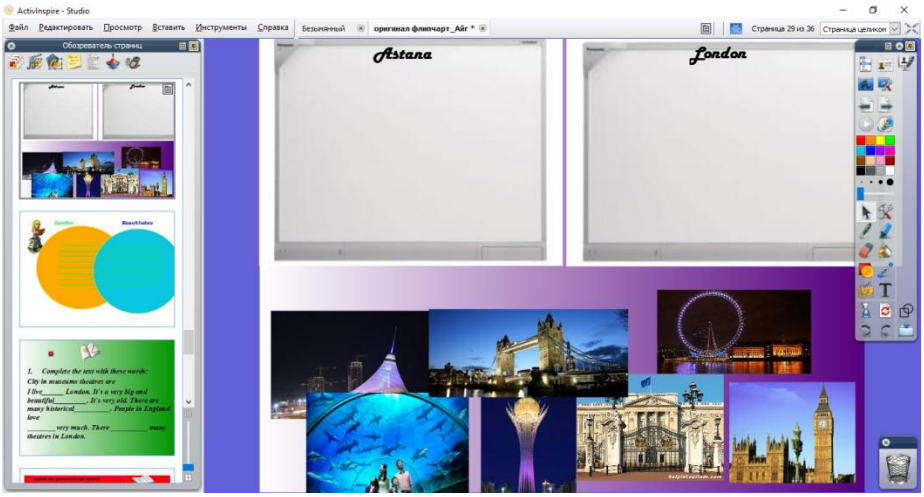
Мемлекетіміздің оқу орындарында:мектептер мен колледждерде, академия мен университеттерде оқушылар мен студенттер көптеген пәндерді игереді. Оның ішінде биылғы жылдан бастап білім беретін мекемелерде пәндерді үш тілде жүргізу енгізілуде. Осы тарапта ақпараттық коммуникациялық технологиялардың қандай жағдайда күрделі мәселелерді шешуде көмекші бола алатынын білу қажет болып табылады. Мақалада ақпараттық коммуникациялық құралдардың пайдаланылуы, жасанды зердетуралы баяндалады.

Заманауи білімнің ақпараттандырылуы оқу үдерісін жаңғыртуының бас бағыттарының бірі болып табылады және жалпы білім беретін мектептердің оқыту құралдарына жаңа әдістемелік жүйенің өңдеуін қарастырады. Орта білім жүйесінің ақпараттандырылуы мерзіміне білім беретін құзырлардың құрастыруы үшін ақпараттық технологиялардың қолдануының негіздерінің оқу барысында әдістемелік қажеттілік өсе түсуде. Оқушылар теориялық білімдерінің жиынын жақсы игере алады, бірақ нақты есептер немесе мәселені шешу үшін бұл түбегейлі қиындықтарды шеше алмайды.

Осы бағытта ақпараттық коммуникациялық технологияларды пайдалануды ролі өте зор болып табылады. Мысал ретінде флипчартты оқу үрдісінде пайдалануды айта кетуге болады.

1-сурет. Флипчартты оқу үрдісінде пайдалану мысалы

2-сурет. Флипчарттың құралдарын пайдалану мысалы

Зерде - әр жеке адамның ақыл ой-болмысының тұрақты көрінісін бейнелейтін, яғни сол жеке адамның ми қызметінің үнемі жоғары дәрежеде болып, қандай да нәрсені шешуде ақылдың шеберлікпен үстемдік етуі болып табылады.

Жасанды зерденің негізгі мақсаты: есептеуіш машиналардың негізінде жатқан принциптерді түсіну және пайдалы ету болып табылады. Есептеуіш машиналарды пайдалырақ ету есептеуіш техникасы бойынша кәсіптік білім алушы инженерлер, ғалымдар үшін аса қажет болғандықтан Жасанды зерденің қандай жағдайда күрделі мәселелерді шешуде көмекші бола алатынын білу қажет болып табылады.Жасанды зерденің болашақта қолданылу жоспары: ауылшаруашылығында компьютерлердің дәнді дақылдарды зиянды заттардан, жәндіктерден т.б. сақтандыруы, тау-кен өндірісінде компьютерлер адам өміріне аса қауіпті жерлерде адамның орнына жұмыс істеу үшін қажет. Есептеуіш машиналарды шығару сферасында өңдеу және жинақтаудың сан қилы мәселелерін шешіп, оларды бақылауға алуда қолданылуы керек. Есептеуіш машиналар ұжымдар мен мекемелерде жұмыс кестелерін құруда қолданылып, қысқа да нұсқа жаңалықтарды жинауға міндетті. Есептеуіш машиналар оқу орындарындағы студенттер сияқты программаларды құрып, оны тексеруден өткізіп, қатесі болса жөндеумен айналысулары керек. Олар есептеуіш жүйелердің жадыларында сақталған керемет кітаптармен студенттерді қамтамасыз етулері қажет. Есептеуіш машиналар емханаларда емделушілерге диагноз қойып, емдеу жолдарын қадағалаулары керек. Сол сияқты, үй шаруашылығында тамақ даярлауға, азық-түлікті сатып алуда және т.б. көмекші ретінде кеңес берулері керек. Әрине қазіргі кезеңде бұлардың бірде-бірі мүмкін емес сияқты, бірақ жасанды зерде облысындағы зерттеулер оларды жүзеге асыруда әсерін тигізері хақ.

Жасанды зерде облысындағы зерттеулердің бастауын әр түрлі есептерді шешу үрдістерін зерттеген Ньюэлл, Саймон мен Шоудың еңбектерімен байланыстырады. Олардың жұмыстарының нәтижелері математикалық логикадағы теоремаларды дәлелдеу үшін қолданылатын «Логик-теоретик»

және «Есептерді жалпылай шешуші» программалары болып табылады. Әр түрлі евристикалық әдістерді қолдану арқылы есептерді шығаратын программаларды өңдеу – жасанды зерде облысындағы зерттеулердің бірінші қадамы болып есептелінеді [1].

Есептерді шешудің евристикалық әдісі адамның «жалпылама» түсінігі мен танымының қасиеті сипаттас, яғни есепті шығару жолын интуитивті түрде тауып, оның дұрыс немесе бұрыс екендігін тексеру ретінде қарастырылды. Оған электронды есептеуіш машиналарда қолданылатын алгоритмдік әдіс, яғни дұрыс жауапқа айқындалынып қойылған тізбектес қадамды механикалық түрде жүзеге асыру әдісі, қарама-қарсы қойылды. Есептерді шешудің евристикалық әдісін адамның іс-әрекеті ретінде қабылдау жасанды зерде терминінің пайда болуына және оның кең тарауына алып келді. Ньюэлл, Саймон өз программаларын сипаттау барысында салыстыру нәтижелері ретінде теоремаларды дәлелдеу жазбасының «дауыстап ойлайтын» адамның жазбаларымен адамның ойлау қабілетін модельдейтін программаларын келтіреді. Жетпісінші жылдардың басында ойлауды модельдейтін программаларды құрудың жалпы әдістемесі ұсынылды. Осы сияқты Ньюэлл мен Саймонның жұмыстары елегізіте бастағанда жасанды зерде облысында зерттеулер жүргізуші топтар Массачусет технологиялық институты, Стэнфорд университеті және Стэнфорд зерттеу институтында да құрыла бастады. Бұл зерттеулер алғашқы Ньюэлл мен Саймонның жұмыстарына қарағанда формалды математикалық түрде жүргізілді. Есептерді шешу жолдары математикалық және символдық логиканы кеңейту негізінде дамыды. Адамның ойлау қасиетін модельдеу екінші кезекте қарастырылды. Жасанды зерде облысындағы зерттеулердің әрі қарайғы дамуына предикаттар логикасындағы теоремаларды дәлелдеуге негізделген және дәлелдеудің жетілген әдісі болып табылатын Робинсон резолюциясы әдісі көп әсерін тигізді. Сонымен бірге, жасанды зерде термині тіпті басқа мағынаға ие болды. Жасанды зерде бағытындағы зерттеулердің мақсаты «адамдық есептерді» шешуге қабілетті программаларды өңдеу болып табылды. Сол кездердегі танымал зерттеушілердің бірі Р.Бенерджи 1969 жылы былай деп жазды: «Жасанды зерде деп аталатын зерттеу облысын осы уақытқа дейін тек адам ғана орындап келген тапсырмаларды енді талдау және құру әдістері арқылы шешетін машиналардың жиынтығы деп қарастыруға болады. Сонымен қатар жылдамдығы мен тиімділігі жағынан бұл машиналар адаммен салыстырымды болуы тиіс». Алғашқы қадамдарда жасанды зерде әдістерінің дамуының зерттеу полигоны неше сан түрлі ойындар, математикалық есептер болды. Қайсыбір есептер (маймылдар мен банандар, миссионерлер мен кісі жеушілер, Ханой мұнарасы, он бес ойыны және т.б.) жасанды зердеде классикалық деп есептелінеді. Бұл есептердің таңдалынып алынуы аса күрделі емес әдісті қолдану тиімділігімен ерекшеленеді. Бұл зерттеулердің шарықтау шегі жиырмасыншы ғасырдың алпысыншы жылдарының аяғына сәйкес келеді. Олардан кейін енді жасанды емес, нақты өмірлік мәселелерді шешу жолында алғашқы қадамдар жасалына бастады. Жасанды зерде жүйелерін зерттеу қажеттілігін нақты өмірде

роботтарды құру есебінің алғы шартына алып келді. Мұндай жұмыстарды жасанды зерде бойынша зерттеулердің екінші этапы деп қарастыруға болады. Стэнфорд университетінде, Стэнфорд зерттеу институтында және т.б. зертханалық жағдайларда әрекет ететін тәжірибелік эксперименталдық роботтар өңделініп жасалынды. Бұл тәжірибелердің жүргізілуі көзбен қабылдау, динамикалық орталарда күрделі жоспарды құру, роботтармен табиғи тілде сөйлесу сияқты мәселелерді туындатты. Осы мәселелер жетпісінші жылдардың орта шенінде зерттеушілердің алғы мақсаттары болды. Осыдан бастап жасанды зерде жүйелерін зерттеудің үшінші этапы басталды, [2]. Оның негізгі сипаттамалық қасиеті зерттеушілердің зейінін алдарына қойылған мәселені шешетін автономды түрде әрекет ететін жүйелерден енді адамның зерде мен есептеуіш машинаның қабілетін біртұтас интегралдандыратын адам-машина жүйесіне бет бұрды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1.Рассел С., Норвиг П. Искусственный интеллект: современный подход = Artificial Intelligence: a Modern Approach / Пер. с англ. и ред. К. А. Птицына. — 2-е изд. — М.:Вильямс, 2006. — 1408 с.

2. Девятков В. В. Системы искусственного интеллекта / Гл. ред. И. Б. Фёдоров. — М.: Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2001. — 352 с.

РАЗВИТИЕ СПОРТА ВЫСШИХ ДОСТИЖЕНИЙ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ РК

Парисеев Д.В., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан

С 1991 года Республика Казахстан начала выступать на международных спортивных аренах, как самостоятельное независимое государство.

На XVII зимних Олимпийских играх 1994 года в норвежском городе Лиллехаммере Казахстан был впервые представлен самостоятельной спортивной делегацией [1].

Выход самостоятельными командами на международную спортивную арену и жесткая конкуренция во всех видах спорта потребовали новых подходов в развитии физической культуры и спорта.

В соответствии с Посланием Президента страны к народу Казахстана, для решения вопросов по оздоровлению населения средствами физической культуры и спорта, утверждения принципов здорового образа жизни, разработана «Стратегия развития физической культуры и спорта в Республике Казахстан до 2030 года». Принимаемые меры по возобновлению массовых физкультурно-оздоровительных мероприятий, особенно среди детей и подростков дали определенные результаты [2].

В республике действует стройная система подготовки спортсменов высокого класса, начиная от детско-юношеских спортивных школ до национальных сборных команд Республики Казахстан.

За годы Суверенного государства спортсмены республики завоевали:

- на зимних олимпийских играх 1 золото, 3 серебра, 3 бронзовые медали. Всего 7 медалей.

- в летних олимпийских играх 16 золотых, 17 серебряных, 19 бронзовых медалей. Всего 52 медали (таблица №1, 2)

За этот период казахстанские спортсмены принимали участие в **5 летних Азиатских** играх (1994, 1998, 2002, 2006, 2010 годы), где были завоеваны 110 золотых, 118 серебреных и 167 бронзовых, всего 395 медалей [3].

И **на 5 зимних Азиатских играх** (1996, 1999, 2003, 2007, 2011) казахстанские спортсмены завоевали 69 золотых, 51 серебряную и 44 бронзовых медалей. Всего: 164 медали.

С 1991 года по настоящее время 43 спортсмена стали чемпионами мира, 42 спортсмена серебряными и 67 спортсмена бронзовыми призерами по олимпийским видам спорта. Всего на чемпионатах мира по олимпийским видам спорта было завоевано 152 медали (таблица №3).

Необходимо отметить успешное выступление юных казахстанцев на первых летних Юношеских Олимпийских играх 2010 года в Сингапуре, где сборная команда завоевала 2 золотые, 2 серебряные, 2 бронзовые медали. В неофициальном командном зачете Казахстан расположился на почетном 24 месте из 204 стран принявших участие на Олимпиаде – это рекордное количество команд когда-либо прежде стартовавших на играх четырехлетия.

Также успешное выступление на первых зимних Юношеских Олимпийских играх, которые прошли в период с 14 по 23 января 2012 года в Австрии Инсбруке. Первые зимние Юношеские олимпийские игры проходили по 15 видам спорта, где приняли участие 70 стран и 1059 спортсменов. Сборной Казахстана было завоевано 1 серебряная и 2 бронзовые медали. Всего 3 медали, 23 место в общекомандном зачете.

В жизни казахстанского спорта, проведение Азиатских Игр стало кульминацией и доказательством стабильного экономического развития государства под руководством Лидера нации, Президента нашей страны, - Нурсултана Абишевича Назарбаева.

На зимних Азиатских играх приняли участие более 1000 спортсменов из двадцати семи стран Азиатского континента, было разыграно шестьдесят девять комплектов наград в одиннадцати видах спорта.

В командном зачете первое место завоевала сборная команда Казахстана, завоевав **32 золотых, 21 серебряных, 17 бронзовых медалей**. На втором месте команда Японии (13 – 24 – 17). На третьем месте команда Кореи (13 – 13 – 13), на 4-ом месте Китай (11-10-14), на пятом место Монголия (0-1-4), следом расположились команды Ирана (0-1-2), Кыргызстана и Северной Кореи (0-0-1).

Спортивный уровень Игр исключительно высок. Установлено 12 рекордов Азии по шорт-треку и конькобежному спорту (3 рекорда по шорт-треку и 9 рекордов по конькобежному спорту).

Команда Казахстана завоевала 70 наград Азиатских игр в 11 видах спорта, в том числе 32 золотые, 21 серебряная и 17 бронзовых медалей и заняла 1 место в неофициальном командном зачете по завоеванным золотым медалям, 1 место по количеству завоеванных медалей.

По итогам завоеванных золотых медалей, и по общему количеству медалей улучшили (превзошли) результаты, а также своеобразно установили рекорд по завоеванным золотым медалям всех предыдущих Азиатских игр.

Из 11 видов спорта включенных в программу игр казахстанские спортсмены в 10 видах спорта - по ориентированию на лыжах, лыжных гонках, биатлоне, фристайле, горнолыжном спорте, хоккее с шайбой, прыжках на лыжах с трамплина, фигурном катании, конькобежном спорте и хоккее с мячом завоевали золотые медали.

В 7 видах спорта наша команда выиграла общекомандный зачет (ориентирование на лыжах, лыжные гонки, биатлон, фристайл, горнолыжный спорт, хоккей с шайбой и хоккей с мячом), в 2 видах заняла второе и третье место (прыжки на лыжах с трамплина и фигурное катание) и в шорт-треке и конькобежном спорте заняла 4 место.

С 27 июля по 12 августа 2012 года прошли очередные XXX летние Олимпийские игры в г. Лондоне (Великобритания) [2].

На Олимпийских играх приняли участие 10960 спортсменов из 204 стран мира, и были разыграны 302 комплекта наград.

Согласно опубликованным статическим данным, стало известно, что за соревнованиями летних Олимпийских игр в Лондоне смотрели более 3 млрд. человек

В данных Играх сборная команда Казахстана участвовало в следующих видах спорта (бокс, гребля на байдарках и каноэ, академическая гребля, вольная борьба, женская борьба, греко-римская борьба, гребной слалом, спортивная гимнастика, художественная гимнастика, дзюдо, таеквондо, стрельба пулевая, стрельба стендовая, легкая атлетика, тяжелая атлетика, стрельба из лука, плавание, плавание на открытой воде, современное пятиборье, фехтование, велоспорт на шоссе, водное поло, синхронное плавание, теннис).

Олимпийскую сборную команду Республики Казахстан представляли 115 спортсменов, которые принимали участие в 25 видах спорта.

Команда Казахстана завоевала 7 золотых, 1 серебряную и 5 бронзовые медали, 12 место в неофициальном командном зачете. По количеству очков заняла 13 место.

В период с 7 по 23 февраля 2014 года прошли XXII зимние Олимпийские игры 2014 года. Казахстанская команда была представлена 52 спортсменами в 10 видах спорта (фристайл, биатлон, конькобежный спорт, лыжные гонки, прыжки на лыжах с трамплина, горнолыжный спорт, санный спорт, шорт-трек, фигурное катание, сноуборд) [4].

По итогам игр следует отметить положительную динамику роста по параметрам спортивного потенциала выступления наших олимпийцев в сравнении с результатами Ванкуверской Олимпиады,

Так, на Сочинских олимпийских финалах:

- 15 спортсменов по 6 видам спорта вошли в 10-ку лучших спортсменов планеты (Ванкувере в десятку вошли только 6 спортсменов в 2 видах спорта).

- 21 раз вошли в 20-ку сильнейших, (Ванкувере в 20-ку вошли только 14 раз).

- 48 раз вошли в 30-ку лучших спортсменов мира (Ванкувере в 30-ку вошли только 24 раз).

В разрезе видов спорта, из 10 участвующих видов спорта в 7 видах казахстанские спортсмены улучшили свои достижения и показатели Ванкуверской Олимпиады. Впервые на равных конкурировали с элитой мирового спорта по 5 видам спорта:

- Впервые завоевана Олимпийская медаль в фигурном катании 3- место Денис Тен (Ванкувер -11 место);

- Шорт-трек - 5 – место в командной эстафете (Ванкувер дисквалификация);

- фристайл могул – 5 - место Дмитрия Рейхерда (Ванкувер-18 место), 7-место Галышевой Юлии (11 место);

- фристайл акробатике - 6 - место Жанбота Алдабергеновой (23 место).

- конькобежный спорт – 7-ые места Дениса Кузина (23 место) и Романа Креча (28);

Также, улучшили спортивные достижения Ванкуверской олимпиады в горнолыжном спорте.

Команда Казахстана завоевала 1 бронзовую медаль, 26 место в неофициальном командном зачете.

В Казахстане возрождено проведение Республиканских комплексных мероприятий:

-летняя Спартакиада Республики Казахстан;
-зимняя Спартакиада Республики Казахстан;
-зимние молодежные Игры;
-летние молодежные Игры;
-Игры народного спорта, на призы Президента Республики Казахстан по 17 видам спорта;
-Спартакиада среди инвалидов;
-Республиканские сельские спортивные игры «Ак бидай»
-летняя и зимняя Республиканская Спартакиада школьников и учащихся колледжей.

Достигнутые на мировой спортивной арене результаты оказались возможными благодаря всемерной поддержке Главы государства и Правительства Республики Казахстан.

Сравнительная таблица завоеванных медалей на зимних и летних Олимпийских играх в период с 1994 года по настоящее время

№	Олимпийские игры	Медали			Всего
		Золото	Серебро	Бронза	
1	Зимние Олимпийские игры 1994г.	1	2	-	3
2	Летние Олимпийские игры 1996г.	3	4	4	11
3	Зимние Олимпийские игры 1998г.	-	-	2	2
4	Летние Олимпийские игры 2000г.	3	4	-	7
5	Зимние Олимпийские игры 2002г.	-	-	-	-
6	Летние Олимпийские игры 2004г.	1	4	3	8
7	Зимние Олимпийские игры 2006г.	-	-	-	-
8	Летние Олимпийские игры 2008г.	2	4	7	13
9	Зимние Олимпийские игры 2010г.	-	1	-	1
10	Летние Олимпийские игры 2012г.	7	1	5	13
11	Зимние Олимпийские игры 2014г.			1	1
12	Летние Олимпийские игры 2016г.	3	5	9	17
ВСЕГО:		**20**	**25**	**31**	**76**

Примечание: с 1994 года по настоящее время:

- в зимних Олимпийских играх завоевано 1 золото, 3 серебра, 3 бронзовые медали. Всего 7 медалей;
- в летних олимпийских играх завоевано 16 золотых, 17 серебряных, 19 бронзовых медалей. Всего – 52 медалей.

Сравнительная таблица завоеванных медалей на летних Олимпийских играх в период с 1994 года по настоящее время

№	Олимпийские игры	Медали			Всего
		Золото	Серебро	Бронза	
1	Летние Олимпийские игры 1996г.	3	4	4	11
2	Летние Олимпийские игры 2000г.	3	4	-	7
3	Летние Олимпийские игры 2004г.	1	4	3	8
4	Летние Олимпийские игры 2008г.	2	4	7	13
5	Летние Олимпийские игры 2012г.	7	1	5	13
6	Летние Олимпийские игры 2016г.	3	5	9	17
ВСЕГО:		**19**	**22**	**27**	**69**

Сравнительная таблица завоеванных медалей на зимних Олимпийских играх в период с 1994 года по настоящее время

№	Олимпийские игры	Медали			Всего
		Золото	Серебро	Бронза	

1	Зимние Олимпийские игры 1994г.	1	2	-	3
2	Зимние Олимпийские игры 1998г.	-	-	2	2
3	Зимние Олимпийские игры 2002г.	-	-	-	-
4	Зимние Олимпийские игры 2006г.	-	-	-	-
5	Зимние Олимпийские игры 2010г.	-	1	-	1
6	Зимние Олимпийские игры 2014г.	-	-	1	1
ВСЕГО:		**1**	**3**	**3**	**7**

Сравнительная таблица завоеванных медалей на зимних и летних чемпионатах мира в период с 1991 года по настоящее время

№	ГОД	Медали			Всего
		Золото	Серебро	Бронза	
1	Чемпионат мира 1991г.		2	1	3
2	Чемпионат мира 1993г.	1	4	2	7
3	Чемпионат мира 1994г.	1	-	1	2
4	Чемпионат мира 1995г.	3	8	4	15
5	Чемпионат мира 1996г.	-	-	3	3
6	Чемпионат мира 1997г.	3	3	3	9
7	Чемпионат мира 1998г.	3	-	-	3
8	Чемпионат мира 1999г.	4	2	2	8
9	Чемпионат мира 2001г.	-	1	3	4
10	Чемпионат мира 2002г.	1	-	-	1
11	Чемпионат мира 2003г.	3	1	3	7
12	Чемпионат мира 2004г.	-	-	3	3
13	Чемпионат мира 2005г.	3	-	5	8
14	Чемпионат мира 2006г.	3	1	1	5
15	Чемпионат мира 2007г.	1	1	8	10
16	Чемпионат мира 2008г.	-	1	-	1
17	Чемпионат мира 2009г.	6	-	6	12
18	Чемпионат мира 2010г.	3	2	6	11
19	Чемпионат мира 2011 г.	2	7	6	15
20	Чемпионат мира 2012 г.	1	4	3	8
21	Чемпионат мира 2013 г	5	5	7	17
Итого:		**43**	**42**	**67**	**152**

Список литературы:

1. Казахстан на летних Азиатских играх // http://www.zakon.kz/198147-kazakhstan-v-obshhekomandnom-zachete-na.html

2. Казахстан занял 23-е место в Инсбруке // https://www.nur.kz/207108-kazahstan-zanyal-23-e-mesto-v-insbruke.html

3. Азиада-2011: двойная победа Казахстана // http://www.kazenergy.com/1-43- 2011/1253--2011-.html
4. Казахстан в Рио-де-Жанейро 2016 // http://olympteka.ru/olymp/rio2016/country/kaz.html
5. Казахстан на Олимпиаде в Ванкувере 2010 // http://olympteka.ru/olymp/country/results_s/48/kaz.html

НЕЗАВИСИМЫЙ КАЗАХСТАН В СПОРТЕ

Скермонтов С.Р., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail:semen-skermontov@mail.ru

25 октября 1990 года - особая дата для граждан Казахстана, символизирующая завершение старого этапа истории и начало новой страницы развития Республики.

25 октября 1990 года – день суверенитета, который стал переломным в Казахстанской Истории. Первым основополагающим законодательным актом страны стала Декларация независимости. Это правовой, политический и идеологический документ, отражающий основные принципы общественности, прав и свобод человека, собственности, политического плюрализма и разделения власти. Эти фундаментальные положения легли в основу Конституции.

16 декабря 1991 года был принят Конституционный закон “О государственной Независимости Республики Казахстан”. В нем Казахстан провозглашался независимым, демократическим и правовым государством. С этого дня Казахстан юридически существует как суверенное государство.

За годы независимости Казахстан продемонстрировал немало спортивных достижений. А это один из значимых критериев международного признания, уровня развития общества и престижа страны в современном мире [1].

С 1991 года Республика Казахстан начала выступать на международных спортивных аренах, как самостоятельное независимое государство. На XVII зимних Олимпийских играх 1994 года в норвежском городе Лиллехаммере Казахстан был впервые представлен самостоятельной спортивной делегацией. А с середины 1990-х годов прошлого века казахстанские спортсмены начали участвовать в Азиатских играх. За годы суверенного государства спортсмены республики завоевали на зимних Олимпийских играх 1 золото, 3 серебра, 3 бронзовые медали. В летних олимпийских играх 16 золотых, 17 серебряных и 19 бронзовых медалей, по информации inform.kz на летних Олимпийских играх в Лондоне в 2012 году в медальном зачете сборная Казахстана впервые поднялась на 12-е место. Эти игры стали пятыми по счету для независимого Казахстана и наиболее успешными. Если в прошлые годы национальная

сборная не поднималась выше 22-го места, то на этот раз она вошла в дюжину сильнейших среди 204 стран-участниц. Всего казахстанские спортсмены завоевали 13 медалей, из которых семь были высшего достоинства, одна серебряная и пять с бронзовым отливом.

Отечественные спортсмены установили 4 мировых и 7 олимпийских рекордов, и по этому показателю заняли четвертое место, после таких олимпийских держав как США, Китай, Россия. Для сравнения, на прошлой Олимпиаде в Пекине летом 2008 года в копилке Казахстана было всего две золотых награды, в Афинах - лишь одна, в Сиднее и Атланте - по три золотых награды. Кстати, перед стартом соревнований в Лондоне казахстанские чиновники рассчитывали получить также не более трех золотых медалей. Итоги соревнований превзошли эти скромные прогнозы.

Немало спортивных побед было и в 2014 году. Главными героями, конечно же, стал Геннадий Головкин, который попал в десятку главных нокаутеров современности. Он имеет серию из 16 нокаутов подряд. Звание Голиафа современного мира завоевал Илья Ильин. Двукратный олимпийский чемпион в минувшем году стал четырехкратным чемпионом мира по тяжелой атлетике. Не зря Eurosport.ru включил его в число восьми спортсменов, которым невозможно что-либо противопоставить на международной арене. Еще один спортивный герой 2014 года Денис Тен. Его главное достижение - это, конечно же, бронзовая медаль Олимпийских игр в Сочи. В целом, казахстанские спортсмены улучшили свои показатели по зимним видам спорта.

В прошлом году казахстанцев порадовал капитан велокоманды «Астана», итальянский гонщик Винченцо Нибали. Он стал победителем общего зачета на престижной шоссейной веломногодневке «Тур де Франс». 29-летний Нибали стал шестым гонщиком в истории, который выиграл все три Гранд-тура. Ранее итальянец побеждал на «Вуэльте» в 2010 году и «Джиро д'Италия» в 2013 году. Прошедшие в 2014 году Азиатские игры в Инчхоне (Южная Корея) запомнились благодаря количеству побитых рекордов - 14 мировых и 28 азиатских. Есть среди рекордсменов и казахстанские спортсмены. Так, тяжелоатлетка Зульфия Чиншанло в весовой категории 58 килограммов установила новый мировой рекорд в толчке (132 килограмма). Этот показатель наряду с рекордом мира считается рекордом Азии и Азиатских игр.

Пловец Дмитрий Баландин, выигравший золото в трех дистанциях также обновил рекорд Азиатских игр.

А женская сборная Казахстана по стендовой стрельбе в командных соревнованиях набрала 203 очка и побила рекорд сборной Китая (201 очко).

В целом же казахстанская сборная завоевала 28 золотых, 23 серебряных, 33 бронзовых медали (всего 84 медали), побив свой прежний рекорд [2].

Основная доля призового урожая собрана представителями летних видов спорта — 52 медали (16 золотых, 17 серебряных и 19 бронзовых). На долю «зимников» приходится семь трофеев.

Виды спорта	Медали

Бокс	17
Легкоатлетика	3
Тяжелая атлетика	10
Борьба	16
Велоспорт	2
Пятиборье	1
Стрельба	3
Лыжный спорт	4
Биатлон	1
Фигурное катание	2

За годы Независимости казахстанские спортсмены принимали участие в шести летних Азиатских играх (1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 годы), где были завоеваны 138 золотых, 141 серебряная и 200 бронзовых наград. Всего в нашей коллекции 479 медалей. И на пяти зимних Азиатских играх (1996, 1999, 2003, 2007, 2011) казахстанские спортсмены завоевали 69 золотых, 51 серебряную и 44 бронзовые награды. Всего в их активе 164 медали.

По данным Минкультспорта РК, на сегодняшний день в республике создано свыше 125 профессиональных спортивных клубов, где занимаются физической культурой и спортом около 35 тысяч человек, из них на селе — порядка 2 тысяч. В целом в Казахстане более 4 млн. человек, или больше четверти населения, ежедневно занимаются спортом.

Казахстан намерен не только покорять мировые спортивные пьедесталы, но и бороться за право проведения у себя 24-ых зимних Олимпийских Игр в 2022 году. Соответствующую заявку на участие наша страна подала в Международный Олимпийский Комитет [3].

Список литературы:

1. http://ibrain.kz/istoriya-kazahstana/nezavisimyy-kazahstan
2. Inform.kz
3. http://www.sports.kz/news/sportivnyie-dostijeniya-nezavisimogo-kazahstana

СПОРТ И МОЛОДЕЖНЫЕ СУБКУЛЬТУРЫ

Чечин С.А., Парисеева С.Н.
Рудненский индустриальный институт, г. Рудный
Республика Казахстан
E-mail: kovchik_sergey@mail.ru

Современная модель спорта, дающая человеку возможность оценить свое отношение к социуму и через эти отношения оценить свое положение в обществе, становится одним из наиболее важных социальных институтов. В условиях его коммерциализации и профессионализации в педагогическом

плане на первый план выходят проблемы, касающиеся формирования социально-психологических характеристик, входящих в мир спорта, и его влияния на становление ценностных ориентаций подрастающего поколения.

Эта проблема требует особого внимания, поскольку в таком контексте речь идет не столько о спорте как сфере индивидуального физического совершенствования, а о его роли и месте в социализации молодежи, о рассмотрении института спорта с точки зрения его собственно социального значения в жизни современной молодежи. Иными словами, рассмотрение института спорта в контексте формирования в нем вполне реального феномена специфического типа молодежной субкультуры - спортивной. [1]

Социализация «через институт спорта» выражается главным образом в изменении отношения к окружающей социальной среде и формировании социальной компетентности личности, определении модели поведения и влиянии на конкретные базовые ценностные ориентации.

Учитывать этот момент весьма важно, поскольку вступление в мир молодежных субкультур не может не вызвать значительных перемещений по шкале признаваемых и выбираемых ценностей. Для спортивных педагогов в этой связи особенно важно рассмотреть реалии субкультурных ценностей юных спортсменов. А для того, чтобы разобраться в сущности поставленной проблемы, необходимо: во-первых, уточнить понятийный аппарат, относящийся к сфере субкультурных ценностей современного социума, в частности, разобраться, в чем же различие феноменов «молодежная культура» и «молодежные субкультуры»; во-вторых, выявить сущность молодежных субкультур как социального феномена; в-третьих, рассмотреть влияние института спорта на особенности молодежной субкультуры в этой сфере. [2]

Федерико Майор, Генеральный директор ЮНЕСКО в 1987-1999 гг., специально подчеркнул в своем выступлении на открытии второй международной конференции министров и руководящих работников, ответственных за физическое воспитание и спорт (Москва, 21 ноября 1988 г.), что спорт является полноправным элементом современной культуры, равноценным эстетике, истории, что спорт стал самой распространенной формой современной культуры и способствует обогащению личности в той же мере, как искусство и поэзия.

Спортсмен постоянно наблюдает, что его достижения в значительной степени являются непосредственным результатом напряженного труда, что в итоге способствует формированию важного для становления личности субъективного ощущения, внутреннего контроля. В свою очередь, чувство контроля над ситуацией является сущностным условием пробуждения мотивации достижений и укрепления веры в собственные силы, а сильно развитое чувство внутреннего контроля, как правило, во многом определяет нацеленность на достижение успеха, в результате чего отмечается развитие конструктивной реакции на фрустрацию, оптимизация реакций на стрессовые ситуации, в том числе и быстрое «отстранение» от собственных неудач. [3]

Таким образом, личная нацеленность на спортивную деятельность детерминирует характерные для нее социальные мотивы. А они существенно специфичны. Тем более что сами мотивы весьма изменились в сфере спорта даже по сравнению с относительно близким временем: подражание и личное физическое совершенствование уступили место привлекательности этой сферы как высокопрестижной и высокооплачиваемой деятельности.

Занятия спортом становятся дополнительным фактором регуляции и интеграции поведения, развития индивидуальности. В то же время формирование постоянной готовности и ее реализации к заботе о собственной телесности как одной из ведущих социальных ориентаций достаточно часто «выключает» субъекта спортивной деятельности из социально ценной для окружающих активности в тех случаях, когда возникает возможность нанесения ущерба своему физическому состоянию. Как раз об этом свидетельствует сам приз «Фэйр Плэй», поскольку им награждаются спортсмены, совершившие деяние, абсолютно естественное с позиций даже общечеловеческих норм. [4]

Подход к спорту как одному из важнейших элементов, определяющих становление культуры социума в самом широком плане, позволяет раскрыть как основные закономерности, так и специфические проявления института спорта. В частности, сегодня существенно возрастает роль спорта в становлении человека как личности, в формировании образа жизни, как социума, так и каждого в отдельности. В том числе и его становления, как для конкретных малых групп, так и крупных сообществ людей, объединяемых единством вполне конкретных общественно значимых устремлений и целей, что позволяет соотнести анализ социальной роли спорта с теоретической концепцией личности, провести анализ социальности, не упуская из виду вполне конкретный факт - телесную организацию индивидов и обусловленное ею отношение к природе и социуму.

Это вполне закономерно, прежде всего, вследствие того, что система спорта нередко рассматривается в достаточно суженном контексте - как относящаяся к сфере физической культуры. В таком случае, говоря о существенной значимости спорта как социальной структуры общества, следует констатировать, что физическая культура и спорт существуют как особая, специфическая область человеческой деятельности, сфера человеческой культуры, которая играет одну из важнейших ролей в жизни социума. В этой связи вполне логично, что интерес к спорту сегодня нередко становится центральным звеном в иерархии основных личностных образований подростка: ведь в сфере спорта находит отражение и выражение естественная потребность в движениях, в новых впечатлениях, в новой информации, общении. Это, в свою очередь, требует специального внимания к проблемам спортивной субкультуры в контексте особенностей института спорта. [5]

Список литературы.

1. Аруцев М. А., Винник В. А., Козлова В.С. (2005). Институт спорта в системе формирования ценностных ориентаций молодежи (социологический анализ). Мн.: ЧУП «Квадрат-Пресс». [Раскрывается роль спорта в формировании ценностных ориентаций молодежи.]

2. Винник В. А., Пономарчук В. А. (1994). Спорт и ценностные ориентации подростков. - Информационный бюллетень ФИСО МО РФ, № 6, 44 с. [Характеристика ценностных ориентаций подростков в отношении спорта.]

3. Левикова С. И. (2004). Молодежная субкультура: Учебное пособие. М.: ФАИР-ПРЕСС, 608 с. [Дан анализ содержания, структуры и особенностей молодежной субкультуры.]

4. Пономарчук В. А. (1994). Человек в мире спорта: проблемы становления личности. М.: ФИСО, 118 с. [Обсуждаются проблемы формирования личности в спорте.]

5. Пономарчук В.А., Козлова В.С. (2002). Институт спорта: история и реалии. Минск, 266 с. [История формирования социального института спорта и различные аспекты его функционирования.]

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ

Ахатова Жанар Едресовна, Айтбай Жанар И-4 курс студенті
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: janar_2004@mail.ru

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет»

Н.Ә.Назарбаев.

Оқытудың жаңа ақпараттық- коммуникациялық технологияларын меңгеру – қазіргі заман талабы. XXI ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Білім беруді ақпараттандыру және пәндерді ғылыми – технологиялық негізде оқыту мақсаттары алға қойылуда. Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті жұмысшы мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жаңжақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 11 – бабының 9 тармағында оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтан оқыту, ақпараттықкоммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану міндеті қойылған.

Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру енгізілді. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны өзгеріп отыр. Білім беру саласында ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін модернизациялаудың тиімді тәсілдері пайдаланылуда және одан әрі жетілдірілуде. Білім – болашақ бағдары, кез-келген маман даярлайтын оқу орынның басты міндеттерінің бірі – жеке тұлғаның құзіреттілігін дамыту. Құзірет – оқушының жеке және қоғам талаптарын қанағаттандыру мақсатындағы табысты іс-әрекетіне қажетті білім дайындығына әлеуметтік тапсырыс. Құзыреттілік – оқушының әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі. Ақпараттық құзыреттілік – бұл жеке тұлғаның әртүрлі ақпаратты қабылдау, табу, сақтау, оны жүзеге асыру және ақпараттық – коммуникациялық технологияның мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті. Оқушылардың түпкілікті құзіреттіліктері – білім берудің жаңа нәтижелер. Құзіреттілікті оқушының пән бойынша игерген білім, білігінің жинағы деп қабылдауға келмейді. Ол – оқу нәтижесінде өзгермелі жағдайда меңгерген білім, білік, дағдыны тәжірибеде қолдана алу қабілеті болып табылатын жаңа сапа. Ақпараттық құзіреттілікті қалыптастырудың басты мақсаты – оқушыларды ақпаратты беру, түрлендіру және оны қолдану білімдерімен қаруландыру, олардың компьютерлік технологияны өз қызметтеріне еркін, тиімді пайдалана алу қабілеттерін қалыптастыру.

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни ақпараттық қоғамға бейімдеу.

Ақпараттық технология – қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өндеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны.Коммуникация – ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жазып жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым.

Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады [1].

Оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

а) электронды оқулықтар;

ә) телекоммуникациялық технологиялар;

б) мультимедиалық және гипермәтіндік технологиялар;

в) қашықтықтан оқыту (басқару) Интернет.

Ақпараттық-коммуникативтік технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізуде мұғалім алдына жаңа бағыттағы мақсаттар қойылады:

• Өз пәні бойынша оқу-әдістемелік электронды кешендер құру, әдістемелік пәндік Web –сайттар ашу;

• Жалпы компьютерлік желілерді пайдалану;

• Бағдарламалау ортасында инновациялық әдістерді пайдаланып, бағдарламалық сайттар, құралдар жасау. (мультимедиалық және гипермәтіндік технологиялар).

• Қашықтықтан оқыту (Internet желісі) барысында өздігінен қосымша білім алуды қамтамасыз ету.

Интерактивтік оқыту технологиясы – бұл коллективтік, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту процесін ұйымдастыру.

Интерактивтік оқыту – бұл, ең алдымен оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интерактивтік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әрқайсысына қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін - ұйымдастыру және сұқбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады. Оқытудың ақпараттық-коммуникациялық және интерактивтік технологияларын пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиалық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияны дамыту білім берудің бір бөлігі. Соңғы жылдары заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электрондық оқулық, интерактивті тақта қолдану жақсы нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, On-line сабақтар арқылы іске асырылуда.

Бүгінгі күні инновациялық әдістер мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады. Білім беруді ақпараттандыру жағдайында оқушылардың ақпараттық сауаттылығын, ақпараттық мәдениетін және ақпараттық құзырлығы сияқты қабілеттіліктерді қалыптастыру мәселесі бүгінгі күннің өзекті мәселесіне айналып отыр.

Ақпараттық құзіреттілік:

- сын тұрғысынан ұсынылған ақпараттар негізінде саналы шешім қабылдауға;

- өз бетінше мақсат қоюға және оны негіздеуге, мақсатқа жету үшін танымдық қызметті жоспарлауға және жүзеге асыруға;

- ақпаратты өз бетімен табуға, талдауға, іріктеу жасауға, қайта қарауға сақтауға, түрлендіруге және тасмалдауға, оның ішінде қазіргі заманғы ақпараттық- коммуникациялық технологиялардың көмегімен жүзеге асыруға;

- логикалық операцияларды (талдау, жинақтау, құрылымдау, тікелей және жанама дәлелдеу, аналогия бойынша дәлелдеу, моделдеу, ойша эксперименттеу, материалды жүйелеу) қолдана отырып, ақпаратты өңдеуге;

- өзінің оқу қызметін жоспарлау және жүзеге асыру үшін ақпаратты қолдануға мүмкіндік береді.

Ақпараттық-коммуникациялық құзырлылық – бұл оқу, тұрмыс және кәсіби бағыттағы міндеттерді шешуде ақпараттық-коммуникациялық технологияның мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті [2].

Сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

• оқушының өз бетімен жұмысы;

• аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;

• білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;

• шығармашылық есептер шығару;

• қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;

• қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;

• экономикалық тиімділігі;

• іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;

• қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезіну мүмкіндігі;

• оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар жеке тұлғаның құзыреттілігін дамыту құралы:

Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуына үйретіп, олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі есептеледі. Менің ойымша, ақпараттық-білім беру ортасын жобалаудағы басты мақсат оқушының өздігінен оқуға талаптандыру, яғни ізденімпаздыққа үйрету болып саналады.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқытудағы тақырып шеңберіндегі немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады.

2. Білімге бір – бірінен үлкен ара қашықтықта орналасқан әр түрлі оқу орнында отырып қол жеткізуге болады. Жоғары сынып оқушыларын емтихандар мен ҰБТ даярлауға арналған жаттықтыру бағдарламаларын пайдалану;

3. Оқытудың жүйесінің көп денгейлі жетілдіруі олардың таралымдалуы мен оқу сапасын арттырады.

4. Оқушы өз бетінше немесе өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.

5. Оқушының танымдық іс-әрекеттері күшейіп, өзіндік жұмыстарды тез орындау мүмкіндіктері артады.

Осылайша оқыту құралдарының бірі – электрондық оқулық. Ол оқушыларды даралай оқытуда жаңа информацияларды жеткізуге, сондай-ақ игерілген білім мен біліктерді тесттік бақылауға арналған программалық құрал[3].

Ақпараттық технологиялар орталарын пайдаланудың мақсаттары:

1. Ақпараттық технологияларды қолдану негізінде оқу-тәрбие процесінің барлық деңгейін жетілдіру:

- оқыту процесінің ықпалы мен сапасын арттыру,
- пәнаралық байланысты тереңдету,
- қажетті ақпаратты іздеуді оңайлату және көлемін ұлғайту.

2. Оқушы тұлғасын дамыту, ақпараттық қоғамда өмір сүруге даярлау.

- коммуникативтік қабілеттерді дамыту,
- күрделі жағдайда оңтайлы шешім немесе шешу нұсқаларын қабылдау дағдыларын қалыптастыру.
- компьютерлік графика, мультимедиа технологияссын пайдалану арқылы эстетикалық тәрбие беру,
- ақпараттық мәдениетті қалыптастыру, ақпаратты өңдей білу:

3. Қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындау:

- Ақпараттық сауаты бар тұлғаны даярлау;
- компьютерлік орталарды пайдаланушыны даярлау:

Оқыту үрдісінде компьютерлік технологияларды пайдадалану келесі мақсаттарға бағытталады:

- компьютерлік технологиялардың мүмкіндіктерін іске асыру арқылы оқыту үрдісінің ықпалдығы мен сапасының деңгейін көтеру:
- танымдық әрекеттердің белсенділігін арттыратын ынталарды қамтамасыз ету:
- қазіргі заманғы ақпарат өңдеу орталарын пайдалану негізінде пәнаралық байланысты тереңдету.

Ақпараттық технологияның міндеті-оқушыларды білімге қызығушылығын, ізденушілікке баулу. Заман талабына сай сабақта қолданылатын электрондық байланыс оқушылардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдаумен қатар, түсінбей қалған сәттерін қайталап көруге, тыңдауға және алған мағлұматтарды нақтылауға мүмкіндік береді. Компьютердің мультимедиалық мүмкіндіктерін, анимация мүмкіндігін, ілеспені, дыбыс меншіктеуді, гиперсылка көріністерін пайдаланып, осы көріністерді пайдалану әрекеттерін қолданып, тамаша, көрнекті, оқушыларды қызықтыра түсетін білім беру сабақтарын ұйымдастырған ыңғайлы. Электрондық оқулықпен оқытудың негізгі мақсаты-оқыту үрдісін үздіксіз және толық деңгейін бақылау, сонымен қатар ақпараттық-ізденіс қабілетін , шығармашылық қабілетін дамыту. Мұның тиімді жағы: электронды оқулықта әр сабаққа арналған бейне көрініс, анықтама сөздік, есептердің шығарылу жолы, фигуралардың кеңістікте орналасуы, диктант, тест тапсырмаларын ,

қайталау сұрақтарын пайдалана аламыз. Электронды оқулықты қолдану арқылы сабақта техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды қолдану тиімділігі, оқушының пәнге қызығушылығы, білім, білік, дағды деңгейін қалыптастыруы, білімнің тереңдігі, тексеру түрлері, бағалауы, практикалық дағдыларды игеруі артады. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып, онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады [4].

Қорытындылай келсем, ұстаз қауымы үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала – ертенгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Он-лайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағат-бағдар беруші – мұғалімдер. Оқушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. “Болашақтың іргесін бірге қалаймыз” Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2011 жыл
3. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
4. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ - КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Алиева Г.С.,
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: gulim_alieva@bk.ru

Өркениетті қоғамның дамуы – ақпараттандыру үрдісімен тығыз байланысты болып келеді. Бұл үрдістің басты ерекшелігі – қоғамдық қызметтің барлық саласында ақпараттық және коммуникациялық технология құралдарының негізінде жүзеге асырылатын ақпаратты жинау, өңдеу, олардың қорын жасау, сақтау және тарату болып табылады.

Біздің зерттеу тақырыбымыздың өзектілігі: білім беру саласын ақпараттық-коммуникациялық және мультимедиалық технологияларды оқу

үрдісіне қолданумен, олардың әдістемелік негіздерін жасап ұсынумен және тиімді пайдалана білуді жүзеге асырумен анықталады.

Мұндағы басты мақсатымыз – ақпараттық-коммуникациялық және мультимедиалық технологияларды білім беру саласына заман талабына сай тиімді түрде қолдануды игеру.

Көздеген мақсатымызды жүзеге асыру үшін алдымызға төмендегіше міндеттер қойылды:

- білім беру жүйесін басқару механизмдерін мәліметтердің автоматтандырылған банкілерін қолдану негізінде жетілдіру;
- қоғамның ақпараттандырылуының қазіргі жағдайында – білім берудің жеке адамды жан-жақты қалыптастыру мақсаттарына сай келетін әдістемелер мен тәсілдерді, ұйымдастырушылық формаларды және т.б. жетілдіріп отыру;
- білім алушылардың интеллектуалдық дамуларына, өз беттерімен білім ала білу қабілеттерін қалыптастыруға және олардың оқу-ақпараттық, тәжірибелік-ғылыми қызметтерін жүзеге асыра білулеріне бағытталған білім берудің жаңаша бағыттағы әдістемелік жүйесін жасау;
- білім алушылардың білім дәрежесін аз уақыттың ішінде жүйелі түрде бақылап, бағалауға мүмкіндік беретін компьютерлік жүйе бойынша есептелетін және болжайтын әдістемелер жасау.

Оқу үрдісіндегі ақпараттық-коммуникациялық және мультимедиалық технологиялар құралдарының мүмкіншіліктерін пайдалану барған сайын арта түсуде, бұл әрине заман талабы. Бұд құралдарға қысқаша анықтама берелік.

«Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар құралдары» – дегеніміз микропроцессорлық және жаңа ақпараттық технологиялар негізінде қызмет атқаратын, ақпаратты таратудың жаңа құралдары мен жүйелері, ақпаратты жинақтау мен олардың қорын жасау, сақтау мен өңдеу, оларды жан-жақты таратуды, одан қалды компьютерлік жүйелердің ақпараттар қорына енуді қамтамасыз ете алатын программалық, программалық-аппараттық және техникалық құралдар мен құрылымдарды айтамыз. Ақпараттық және коммуникациялық технологияларға жататындар: ЭЕМ, дербес компьютерлер, терминалдық құралдардың жинақтары, жергілікті есептеу жүйелері, мәтіндік және графикалық ақпараттардың құрылымдары, көлемі үлкен мұрағаттық ақпараттарды сақтау құралдары, аудиовизуалдық ақпараттарды бақылайтын құралдар мен құрылымдар, машиналық графика жүйелері, программалық кешендер, жергілікті желілер, әлемдік деңгейде ақпарат алмасуын қамтамасыз ететін қазіргі кездегі байланыс құралдары [1. 8 б.].

Білім беруді ақпараттандыру үрдісіне тән нәрсе – ол педагогика ғылымы дамуының бүкіл тарихында тұңғыш рет ақпараттық және коммуникациялық технологияның негізінде қолданыс табатын оқу құралдарының мүлде жаңа түрлерінің пайда болуы болып табылады. Ал, бұл технологиялар педагогика тарихында бұрын-соңды болып көрмеген білім беру үрдісінің қарқындауына даңғыл жол ашып берді: жедел түрде жүзеге асырылатын кері байланыстар; оқу ақпаратын компьютерлер арқылы беру; көлемі үлкен болып келетін ақпараттарды мұрағатқа сақтау; есептеу, ақпараттық-ізденіс қызметі, сонымен

қатар оқу тәжірибесінің нәтижелерін автоматтандыру; оқу қызметін басқару мен басқару нәтижелерін бақылауды автоматтандыру.

Ақпараттық қарым-қатынастар құралдарын қолданудың тиімді бағыттарының бірі – мультимедиа.

«Мультимедиа технологиясы» дегеніміз – компакт-диск негізінде аудиовизуалды ақпараттарды қабылдаудың әдістерінің, тарату тәсілдерінің, өңдеудің, сақтаудың және т.б. жиынтығы болып табылады. Компакт-диск технологиясын пайдалануға негізделген мультимедиалық-операциялық орта интерактивті сұхбаттың мүмкіншіліктерін пайдалана отырып, компьютер экранында кез-келген аудиовизуалдық ақпаратты түрлі формаларда (видеофильм, мәтін, графика, анимация, слайдтар, музыка) бере алады. Мультимедиа технологиясының негізінде орындалатын білім беру жүйесінің көмегі арқылы компьютер экранында кез-келген қажетті ақпаратпен жете таныса аламыз. Мұндай кезде бұл жүйе пайдаланушы адамның белгілі бір сюжеттің немесе жағдайдың өзіне керекті бөлігін таңдап алып көрінуіне де мүмкіншілітер тудырады. Мультимедиа технологиясын қолданудың педагогикалық мақсаты ақпаратты эмоционалдық тұрғыдан қабылдаумен байланысты болып келген білім берудің мотивациясының артуымен және ақпаратты өңдеуге байланысты атқарылатын өзіндік жұмыстардың түрлі формаларын қолдана білу қабілетін қалыптастырумен айқындалады.

Білім беру үрдісінде мультимедиа технологиясының жүзеге асырылуы компьютерлік жүйе мен телефон, теледидар, спутниктік байланыс құралдарын синтездеу деңгейінде телекоммуникация құралдарын пайдаланумен тығыз байланысты болып келеді.

Жоғарыда атап өтілген құралдарды қолданатын кешендер еліміздің кез-келген жерін қажетті ақпараттармен жан-жақты қамтамасыз ету үшін ақпараттарды қабылдау-тарату жүйесіне бірігулеріне әбден болады. Мұндай жағдайда компьютерлік жүйе арқылы байланыстар жасау (жергілікті және әлемдік деңгейіндегі) мәтіндік, графикалық ақпараттарды пайдаланушы адамның сұраныстарын да қанағаттандырады және мәліметтердің орталық ақпараттық банкіден оның өзіне қажетті жауаптарды алуына да мүмкіндік туғызып отырады. Телекоммуникациялық байланыстар нақты уақыт ішінде жүзеге асып отырады, ал бұларды синхронды телекоммуникациялық байланыстар деп атайды. Телекоммуникациялық байланыстар шектеулі уақыт ішінде электронды пошта арқылы жүзеге асырыла береді, ал бұлар асинхронды телекоммуникациялық байланыстар. Электронды пошталар қажет болған жағдайларда ЭЕМ-ның жергілікті жүйесін де, телефонның ортақ жүйесін де пайдалана алады. Олардың мүшелері еліміздің қай түпкірінде болса да оқу, ізденіс немесе зерттеу сипатындағы жұмыстарды бірлесе отырып орындай алатындай мүмкіндікке ие болады [2, 10 б.].

Жоғарыда атап өтілгендерден басқа телекоммуникациялық жүйелер ресурстарын пайдаланудың тағы да бірнеше түрлері бар.

- алыс қашықтықта орналасқандарына қарамастан кез-келген адамға қажетті мәтінді, графикалық бейнелерді, компьютерлік программаларды,

дыбыстық ақпараттарды тез арада жеткізе алатын қазіргі заманның электрондық поштасы;

- пайдаланушы адамның өзіне қажетті хабарларды өзінің электрондық жәшігінен алуға мүмкіндік тудыратын тарату тізімдері;
- белгіленген сөздер және суреттер бойынша қажетті ақпараттар мен көріністерді (дыбыс, видео, виртуалдық шындықтың элементтері және т.б.) іздестіріп табуға мүмкіндік берумен қатар әлемдік жүйелермен де байланыс орнатуды қамтамасыз етіп отыратын дүние жүзілік мультимедиалық орта;
- өзін қызықтырған проблемаларды талқылауға араласуға мүмкіндік беретін электрондық конференциялар («электрондық хабарламалар тақтасы»). Мұндай кезде әрбір адам өзінің компьютерінен алыстамай-ақ бір уақыттың ішінде бірнеше конференцияның жұмыстарына қатыса алады;
- әлемдік Интернет жүйесіндегі компьютерлердің көмегіне сүйене отырып, мәліметтердің түрлі қорларындағы іздестіру жұмыстарын жүргізуге жағдайлар туғызып отыратын жүйе;
- абонентке өзіне қажетті файлды алумен қатар өзінің файлдарын жіберуге мүмкіндік беретін файлдарды жіберудің хаттамалары.

Мультимедиа (multimedia) – бұл компьютерлік жүйеде мәтін, дыбыс, видеобейнелерді, графикалық бейнелерді және анимацияларды (мультипликация) біріктіруге мүмкіндік беретін қазіргі заманғы компьютерлік ақпараттық технология. Мультимедиа – бұл мәтін, графика, анимация, сандық бейнелерді, видео, дыбыс сияқты мәліметтер типін енгізуге, өңдеуге, сақтауға, беруге және бейнелеуге мүмкіндік беретін технологиялар жиынтығы. Мультимедиалық технологиялар (МТ) – визуалдау, аудиоэффектілерді және интербелсенді бағдарламалық қамтамасыздандырудың жалпы басқаруымен әртүрлі жағдайларды мультипрограммалауды қамтитын электрондық құжаттарды дайындау әдісі.

Мультимедиа технологияның бұл екі анықтамасы мультимедиалық технология түсінігінің мәнін толық ашады, яғни МТ – бұл бірінші кезекте, компьютер экранында ақпаратты дайындау және ұсыну технологиясы. Мультимедиалық технологиялар толығымен компьютерлік оқыту технологиясының даму концепциясына сәйкес келеді. Оқытудың мультимедиалық технологиялары да компьютерлік технологиялар сияқты теориялық негізге ие. Оқытудың мультимедиалық компьютерлік технологияларын қазіргі заманғы компьютердің дидактикалық мүмкіндіктерін, программалау технологияларын және оқытудың компьютерлік құралдарын құрудың құрал-жабдықтар орталарын қолданатын компьютерлік оқыту технологиясы дамуының қазіргі заманғы кезеңі деп қарастыруға болады.

Мультимедиа технологиясының идеялық алғышарты ретінде 1945 жылы американ ғалымы Ваннивер Бушпен ұсынылған “MEMEX” жадысын ұйымдастыру концепциясы саналады. Ол ақпаратты оның формальды белгілері (нөмір, адрес реті немесе алфавит бойынша т.с.с) бойынша емес мағыналық мазмұнына қарай іздеуді қарастыратын. Бұл идея гипермәтін (мәтіндік құжаттар жиынтығының жұмыс жүйесі) түрінде компьютерлік жүзеге

асырылады, одан кейін гипермедиа (графика, дыбыс, видео және анимациялар жиынтығымен жұмыс жүйесі) және осы жүйелерді байланыстырған мультимедиа. Яғни мультимедиа мәтін, графика, дыбыс және видеобейнелерді біріктіретін диалогтік ақпараттық технология болып табылады. Мультимедиа – кешенді түсінік. Бір жағынан, ол құжаттардың ерекше типі болса, екінші жағынан – программалық және аппараттық қамсыздандырудың ерекше классы.

Мультимедиалық құжаттардың қарапайымдардан айырмашылығы, дәстүрлі мәтіндік және графикалық деректерден басқа дыбыстық және музыкалық объектілерді, анимацияланған графиканы, видеоүзінділерді қамтиды.

Мультимедиалық программалық қамсыздандыру – бұл мультимедиалық құжаттарды және үзінділерді құру және ойнату үшін арналған программалық құралдар. Мультимедиалық аппараттық қамсыздандыру – мультимедиалық программалық қамсыздандыруды құру, сақтау және ойнату үшін қажет құрал-жабдық. Оларға дыбыстық карта, CD-ROM дисковод және дыбыстық колонкалар жатады. Сонымен қатар құрал-жабдықтардың бұл тобын базалық мультимедиалық кешен деп атайды. Мультимедиа құралдарының дәстүрлі ақпарат тасушылардан айырмашылығы – интербелсенділік, еркін талғап-талдап түсіндіру және үйірімділік [3, 52 б].

Мультимедиа құралдарының негізгі стандарттарына келесі программалар жатады:

- Лазерлік ойнатқыш (CD Player);
- Әмбебап ойнатқыш (media Player);
- дыбыстың естілуін реттеуші (Volume Control);
- Фонограф дыбысты жазу программасы (Sound Recoder).

Мультимедиа технологиялар жарнама бизнесінде, компьютерлік ойындарды құруда қолданылады. Мультимедиа технологиялардың кең дидактакалық мүмкіндіктері электрондық оқу құралдарын құруда және оқытушы сипаттағы материалдарды құруда қолданылады.

Мультимедиа құралдары ретінде: графика, гипермәтін, дыбыс, анимация, видеоны қолдана отырып қолданушыға компьютермен қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін аппараттық және программалық құралдар кешенін түсінуге болады.

Біздің елімізде мультимедиа жүйелерінің мүмкіндіктері қоғамымыздың барлық салаларына, оның ішінде білім беру саласы бойынша ұлттық тұрғыдағы әдістемелік жүйе жасаудың жаңаша моделін жасау барысында кеңінен пайдалануда.

Әдебиеттер тізімі:

1. Өстеміров К. Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары. – Алматы, 2007 ж.

2. Аяжанов С.С., Сатымбекова С.Б. Компьютерлік желілер. – Алматы, 2011 ж.

3. Караев Ж.А. Активизация познавательной деятельности учащихся в условиях применения компьютерной технологии обучения: автореф. ...док. пед. наук. – Алматы, 1994. – 45 с.

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ

Амиров М. С., Жумабаева С. Б., Қыдырбекова С. А.
Ы. Алтынсарина атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қаласы
№10 орта мектеп, Арқалық қаласы,
Қазақстан Республикасы E-mail.ru: sanya_1978-07-01@mail.ru

Қазіргі таңда білім мен ғылымның үздіксіз, үзіліссіз дамып отырған заманында білімді жас қана ортада еркін өмір сүреді. Қай заман болмасын білім, білу керек, ізденіс ұғымдары пара-пар жүрген. Міне сондықтан да белгілі қайраткер Жак Делордың "Образование: необходимая утопия" атты еңбегіндегі төмендегідей бағыттарды жас ұрпақ бойына сіңіріп қалыптасса. Атап айтсақ:

- болашшаққа деген асулар;
- қарама-қайшылықты жеңу;
- біздің ортақ болашағымызды көру және тұрғызу;
- қоғам үшін басты мәселе –білім, біліммен ұмырымыздың соңына дейн айналысу;
- жаңа концепциялар мен білімнің әртүрлі сатысындағы байланыс;
- реформа стратегияларының сәтті жүзеге асуы;
- халықаралық бірлестікпен бүкіл ғаламшарларды жаулап алу –болды.

Жалпы Жак Делор өз еңбегінде *"Болашақтың бізге қояр көптеген мәселелердің алдында БІЛІМ тұр, ол адамның мінсіз әлемге, бостандыққа, әлеуметтік әділеттілікке ұмтылуына мүмкіндік беретін қажетті шарт болып табылады"* деген. Саяси қайраткердің айтуынша *"Білім- өз қоғамымызға тартатын балаларға, жастарға деген махаббат "*. Міне сондықтан да біздің Қазақ елі дамыған 50 елдің қатарына кіру үшін ғылымы мен білімі мықты болуы тиіс. Ол үшін біз қарама - қайшылықты жеңіуіміз керек. Қазіргі таңда еліміздегі дүбірлі өзгерістер қоғамдық өмірдің салаларында, соның ішінде білім беру саласында жүріп жатқан игі шаралар шығаратын даңғыл жол ашты. Білім беру саласында жаңаша көз-қарас, жаңаша серпін, жаңа қарым-қатынас орнап, жаңа оқу кешендеріне көшу, жаңаша ойлау қалыптасты[1]. Осыған орай барлық буындағы оқу орындарында оқыту үрдісін жаңаша технологияландыру мәселесі қойылып отыр. Себебі оқу үрдісінде ақпараттық технологияны пайдалану білім сапасының артыруына әкеледі. Логикалық ойлау қабілеттерін дамытып, интернет желісінен сабаққа қажетті деректерді өз бетімен іздеуіне, компьютерлік сауаттылықтарына жол ашады. Алған білімдерін өмірде қолдана біледі.

Жак Делордың айтуынша мұғалімнің міндеті – адамзаттың өзі жайлы, табиғат туралы, ойлап табу және шығармашылық саласындағы негізгі жетістіктері жайлы өзіне білім ретінде жинағандарының бәрін оқушыға беру. Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни ақпараттық қоғамға бейімдеу [2]. Ақпараттық технология – қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өндеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны екені белгілі.

Ал қазіргі қолданыстағы оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

а) электронды оқулықтар;

ә) телекоммуникациялық технологиялар;

б) мультимедиалық және гипермәтіндік технологиялар;

в) қашықтықтан оқыту (басқару).

Оқытудың ақпараттық-коммуникациялық және интерактивтік технологияларын пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиалық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды [3].

Ақпараттық-коммуникациялық технологияны дамыту білім берудің бір бөлігі. Бүгінгі күні инновациялық әдістер мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады. Әсіресе қашықтан оқыту жүйесі жедел қарқынмен дамуда, бұған бірнеше факторлар, ең бастысы – білім беру мекемелерінің қуатты компьютер техникасымен қамтылуы, оқу пәндерінің барлық бағыттыры бойынша электрондық оқулықтар құрылуы және Интернеттің дамуы мысал бола алады.

Сонымен қатар әрадамның бойынан білімді ақпараттық құзіреттіліктің қалыптасқандығын көруіміз керек:

- сын тұрғысынан ұсынылған ақпараттар негізінде саналы шешім қабылдауға;

- өз бетінше мақсат қоюға және оны негіздеуге, мақсатқа жету үшін танымдық қызметті жоспарлауға және жүзеге асыруға;

- ақпаратты өз бетімен табуға, талдауға, іріктеу жасауға, қайта қарауға сақтауға, түрлендіруге және тасмалдауға, оның ішінде қазіргі заманғы ақпараттық- коммуникациялық технологиялардың көмегімен жүзеге асыруға;

- логикалық операцияларды (талдау, жинақтау, құрылымдау, тікелей және жанама дәлелдеу, аналогия бойынша дәлелдеу, моделдеу, ойша экспериментеу, материалды жүйелеу) қолдана отырып, ақпаратты өңдеуге;

- өзінің оқу қызметін жоспарлау және жүзеге асыру үшін ақпаратты қолдануға мүмкіндік береді.

- нақты өмір жағдайында өзінің міндеттерін шешу үшін қазақ және басқа тілдерде ауызша және жазбаша коммуникациялардың түрлі құралдарын қолдануға;

- коммуникативтік міндеттерді шешуге сәйкес келетін стилдер мен жанрларды таңдауға және қолдануға;

- әдептілік ережелеріне сәйкес өзіндік пікірін білдіруге;

- нәтижелі өзара іс-әрекетті, түрлі көзқарас және әртүрлі бағыттағы адамдармен сұхбат жүргізе отырып, шиеліскен ахуалдарды шешуді жүзеге асыруға;

- жалпы нәтижеге қол жеткізу үшін түрлі көзқарастағы адамдар тобымен қатынас (коммуникация) жасауға мүмкіндік береді [4].

Оқушылардың ақпараттық құзырлылығы мен ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі ең көкейтесті мәселелердің біріне айналып отыр.

Жалпы орта мектепте ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

• оқушының өз бетімен жұмысы;

• аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;

• білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;

• шығармашылық есептер шығару;

• қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;

• қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;

• экономикалық тиімділігі;

• іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;

• қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезіну мүмкіндігі;

• оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі - білім беру бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау керек»- деп көрсетілген [5].

Міне сондықтан қазіргі кезде білім беру саласындағы өзекті мәселе – білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді жаңа әдістерін іздестіру болып отыр. Елбасымыз Н.Назарбаевтың «ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте оның білім деңгейімен анықталады» деген байламы мектептерге зор мақсаттар

мен міндеттер жүктейтіні белгілі. Ал ақпараттарға сүйенер болсақ, кез-келген елдің экономикалық қуаты, халқының өмір сүру деңгейінің жоғарлығы, дүниежүзілік қауымдастықтағы рөлі мен салмағы сол елдің техникалық даму деңгейімен анықталады. Мұғалім сабақта ақпараттық технологияны қолдану арқылы білімнің тереңіне бойлай алады, әрі оқытудың бүкіл мазмұнының өзгеруіне мүмкіндік береді. Ал бұл дегеніміз қазақ жастарының болашаққа бастар жолы болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Образование: сокрытое сокровище (Learning: The Treasure Within) Жак Делор, Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века. — М.: Юнеско, 1996. — 31 с.
2. Морева Н. А. Педагогика среднего профессионального образования: Учеб.пособие длястудентов высш. пед. учеб, заведений. М.: Академия, 2001. С. 26.
3. Введение в педагогическую деятельность: Учеб.пособие для студ. высш. пед. Учеб.заведений. М.: Академия, 2002. С. 66.
4. Захарова И. Г. Информационные технологии е образовании: Учеб. пособие для студ.высш. учеб, заведений. М.: Академия, 2003.
5. ҚР «Білім туралы» Заңы, Астана, 2007.

XXI ҒАСЫР – АҚПАРАТТАНДЫРУ ҒАСЫРЫ

Ғалымбек Алмат Қанатбекұлы
Рудный қаласы әкімдігінің «№15 орта мектебі» КММ,Рудный қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: aitkul_77@mail.ru

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникативтік технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Келешек қоғамымыздың мүшелері – жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру қоғамның алдында тұрған ең басты міндет. Қоғамды ақпараттандыру – экономиканың, ғылымның, мәдениеттің дамуының негізгі шарттарының бірі.
Адамзат өркениетінің қазіргі заманғы дамуы ғылыми-техникалық төңкерістің кезекті кезеңі - АКТ-ларды өмірдің барлық салаларына енгізумен сипатталады, бұл технологиялар адам өмірінің салтын өзгертіп, ақпараттық қоғамға, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы жоғары қоғамға көшу үшін іргетас әрі материалдық база болады.
Осы тұрғыдан алып қарағанда, әлемде жаппай мынадай үрдістер байқалуда:
1) АКТ-ның ықпалымен барлық қоғамдық институттар мен адамның қызмет ету салаларының өзгеруі;

2) қазіргі заманғы технологияларды әзірлеудің, өндірудің және енгізудің барлық салаларының ілгерілеуі;

3) елді әлеуметтік-экономикалық дамытудың міндеттеріне барабар дамыған ақпараттық орта қалыптастыруға ұмтылу;

4) тұрғындардың ақпараттық ресурстарға тең құқылы кепілдендірілген қолжетімділігін қамтамасыз ету;

5) азаматтарды, қоғамдық институттарды, бизнес пен барлық деңгейдегі мемлекеттік билік органдарын ақпараттық қоғам жағдайында өмір сүруге бейімделу.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 8 қаңтардағы № 464 жарлығымен бекітіліген «Ақпаратты Қазақстан - 2020» мемлекеттік бағдарламасы қабылданған еді. [1] Бағдарламаның мақсаты: Ақпаратты қоғамға көшу үшін жағдайлар жасау.

Бағдарлама мазмұны ең нақты 13 қадамды негіз еткен.

Осы бағдарлама мазмұнына орай елімізде ақпарат саласына енгізілген біраз өзгерістерді атап өтуге болады. Қазіргі уақытта «Ақпаратты Қазақстан» бағдарламасы саласына қатысты мемлекетімізде атқарылған жұмыстарды төмендегідей бөліктерге бөліп қарастыруға болады. Атап айтсақ:

1) мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз ету;

2) ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның қолжетімділігін қамтамасыз ету;

3) қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы үшін ақпараттық орта құру;

4) Отандық ақпараттық кеңістікті дамыту.

Осы бағыттардың шеңберінде АКТ-ны жаппай енгізу арқылы мемлекеттік басқаруды жетілдіру, ашық және "ұтқыр үкімет" құру, ақпараттық инфрақұрылымның қолжетімділігін дамыту жөніндегі міндеттер шешіледі. Ақпаратты қоғамды дамыту адами ресурстарды дамытумен сүйемелденуге тиіс екенін ескере отырып,[1.] Бағдарламада азаматтарға электрондық білім алу арқылы ақпараттық технологияларды игеруге және олармен жұмыс істеу дағдыларын алуға, өмір бойы оқуға және дайындалуға, қашықтан жұмыс істеуге, қолжетімді электрондық денсаулық сақтау қызметтерін алуға мүмкіндік беру үшін жағдайлар көзделген.

Ақпаратты қоғамға көшу саясатының тиімділігі АКТ кеңінен қолдану және электрондық қызметтер көрсету бойынша бизнес пен мемлекеттің күш-жігерін шоғырландыруға байланысты болады. Біздің көзқарасымыз бойынша, мемлекетіміздегі ақпараттандыру саласындағы өзгерістер қандай жағдайлардан айқындалады.

Мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз етуді, engov электрондық жүйесі бағдарламасы саласынан көруге болады. Қазіргі уақытта Халыққа қызмет көрсету орталықтарында орнатылған автоматтандырылған жүйе қызмет көрсету барысын жеделдетуге пайдасы зор. Сондай ақ, банк жүйелерінде еркін орталықтандырылған жүйелер арқылы мәліметтерге қол жеткізу, есеп айырысу орталықтарында төлемдерді жүзеге асыру,жол жүру

билеттерін сатып алу барысында да т.б көптеген халықтың тұрмыстық қажеттілігін жүзеге асыруда АКТ ролі зор. Алысқа бармай-ақ, қазіргі таңда жаңа білім мазмұнды мектеп бағдарламаларына жаппай енгізіліп жатқан электронды күнделік пен электронды журналдардың «Күнделік. kz» бірегей жүйесі де дамыған ақпарат құралдарының қолжетімділігіне мысал бола алады. Электронды түрде оқушы білімін, үй тапсырмаларын, ата-анамен байланыс ара қашықтығын жүзеге асыруға аранлған журнал маңызы пайдаланушылар үшін пайдасы мол. Ол әсіресе, мектеп пен ата-ана арасындағы қарым-қатынасты ашық түрде қолдану мүмкіндігіне қол жеткізуге көмектеседі. Ортамен қарым-қатынасты қалыптастыруға бағытталған электронды жүйелер артықшылығы кез-келген уақытта қажетті ақпаратқа қол жеткізу, тез арада қажетті құжатқа ие болу, өз-өзіне қызмет көрсету арқылы жұмыс күшін үнемдеу болып табылады.

Ал, жүйеде ауытқулар болған сәтте мәлімет ала алмау, техника көзі бұзылған жағдайда орындау уақытының белгісіз болуы, интернет күші әлсіз болса тұтынушылар қажеттілігін қанағаттандырмау жағынан кемшіліктері анықталады. Әсіресе, электронды журналды уақтылы толтыру үшін мектепте әр оқу кабинеті үшін интернет желісіне қосылған компьютерлермен жабдықталуы қажет. Өкінішке орай, ондай мүмкіндіктер қала мектептерінің көпшілігінде қарастырылмаған.

Осындай артықшылықтары мен кемшіліктерін айта келе, «электрондық үкімет» порталы арқылы көрсетілетін электрондық мемлекеттік қызметтердің санын ұлғайту қажет деп ойлаймыз.

Ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның қолжетімділігі - бұл салаға телекоммуникация саласының негізгі үрдістерін жатқызуға болады[2]. Жоғары жылдамдықты сымсыз технологияларға негізделген инфрақұрылымды дамыту, тұрғындар мен ұйымдарға мультимедиялық қызметтер көрсету, телерадио хабарларын таратудың цифрлық технологияларын енгізу және дамыту, сондай-ақ жергілікті телефон байланысын цифрландыру деңгейін көтеру болып табылады.

Елімізде қазіргі таңда интернет желісіне қолжетімдікті қамтамасыз ету бойынша байланыс желілерін дамыту озыңқы қарқынмен жүруде. Қазақстан халқының 53,5 %-ы Интернет желісін пайдаланушылар болып табылады. Абонентке қарай ақпарат беру жылдамдығы 8 мбит/с 150 мбит/с дейінқұрайды. Қазіргі уақытта телекомуникация мүмкіндіктері тіпті шексіз деп айта аламыз. Кабельді және сымсыз (Wi-fi) интернет желілері үйлерде, мекемелерде еркін түрде қолданылады. Тіпті, сымсыз интернет желісі шаштараз салондарында, дүкендерде тұтынушыларды (клиенттерді) шақыру құралы болып та табылады. Бұл өз кезегінде смартфондарды жиі қолданушылар үшін ең алдымен байланыс құралы болса, екіншіден, ақпарат алу көзі болып табылады. Ақпаратты технологиялар желісінің дамуы жеке байланыс аппараттарына арнайы хабарламалар жіберу жолдары арқылы сауда дүкендерінің жарнамасы, төтенше жағдай өкілдері тарапынан ауа райы ескертпелері жайлы, елдегі ерекше мерекелер туралы хабарламалар жіберу арқылы халықты ақпараттандыру жолдарын қарастырды. Бұл күндері

телекомуникация жүйесінің ең жоғары мүмкіндіктерінің бірі-цифрлық телерадио хабарларын тарату. Қазіргі уақытта кабельді телевизияларда қосымша 100 каналға дейін көрсету мүмкіндіктері бар. Ол еліміздегі спутникті телевизиялық қондырғыларының дамығанының көрінісі деп білемін. Мұндай мүмкіншіліктер халық арасында өз қалауы бойынша бағдарламаларды таңдап көруіне, шет ел мемлекеттерінің жаңалықтарына назар аударуына, тіпті телеарналар арасында бәсекелесті туғызуға пайдасы зор.

Бұл сала бойынша алыс ауылды мекендерде интернет желісінің жүргізілуі кешеуілдеп отыр. Сондай-ақ, қазақ тілінде интернет беттерінен қазақ тілінде берілген мәліметтердің сапасы төмен қолданушы сұранысын қанағаттандыра алмайды.

Қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы үшін ақпараттық орта құру, Отандық БАҚ жұмысының сапасын арттыру.

Қазіргі уақытта, мемлекеттік телеарналар мен баспа бұқаралық ақпараттық құралдары мәліметерін интернет желісінен он-лайн түрде қолдану мүмкіндігі; қазақстандық БАҚ-тың маңызды графикалық, фото- және бейнематериалдары интернет желісінде белсенді түрде жарияланып отыруы өте ұтымды ойластырылған. Телехабарларда берілген жаңалықтар баспа, видео тұрғысында оқып білуге қолжетімді. Газеттер мен журналдардың интернет ресурстарын дамыту жолға қойылған. Осылайша, ағымдағы ахуалды талдау Қазақстанның ақпараттық дамуының және мемлекеттік басқарудың тиімді жүйесін қалыптастырудың ірі көлемді және кешенді мемлекеттік стратегияларын іске асыруға дайын екенін айғақтайды. Бүгінде Қазақстан Республикасының алдында тұрған өзекті міндет цифрлық технологияларға көшу жолымен телерадио хабарларын таратудың барлық ұлттық желілерін жаңғырту болып табылады. Және ол өз алдында «Отау-ТВ» бағдарламасы төңірегінде Отандық телекомуникациямыздың даму деңгейін көрсетіп отыр. Артықшылығы: Қазақстанның жақын көршілерінің тұрғындарына қазақстандық мәдени-білім беру арналарына қолжетімділік ұсынылатын болады.

Ұсыныс: елдің шалғайдағы елді мекендерінде республикалық арналардың көрсетілімін қамтамасыз ету үшін электрондық БАҚ-тың жерсеріктік операторлармен өзара іс-қимыл жасауын кеңейту қажет.

Отандық ақпараттық кеңістікті дамыту

Ақпаратты қоғамды қалыптастыру елді әлеуметтік-экономикалық дамытудың ажырамас бөлігі болып табылады. Кітапханаларда, мұражайларда, мұрағаттар мен басқа да мәдениет мекемелерінде шоғырланған ақпараттық материалдар бұл процесте маңызды рөлге ие.

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, соңғы уақытта мәдениет саласын ақпараттандыруға, АКТ негізінде мәдениет мекемелерінің жаңа қызметтерін дамытуға, мәдени және ғылыми мұраны цифрландыруға және оған ашық қолжетімділікті ұсынуға, электрондық кітапханаларды ашуға баса назар аударылуда.

Отандық ұғымына ұлттық валютамыз теңгені де жатқызуға болады. Компьютерлік желілердің көмегімен барлық қаржылық және сауда транзакцияларын орындауға болады. Электрондық коммерция нарығы біздің елімізде соңғы жылдары неғұрлым қарқынды дами бастады, бұл интернет-пайдаланушылар санының артуымен, әлеуметтік желілер ықпалының артуымен, электрондық төлемдерге көшуімен түсіндіріледі. Бұл салада ең басты қолданылатыны төлем карточкалары. Төлем карточкалары тұтынушылар үшін өзіндік жеңілдіктерімен ұсынылады. Әлемнің кез-келген түкпірінен банкомат құрылғылары ақша алу, интернет- банкинг қызметі арқылы төлемдерді, ақша аударымдарын орындау мүмкіндіктері қолданушы адамдар үшін пайдалы. Ол қолданушы адам уақытын үнемдеу, қызметтің тез арада орындалу мүмкіндіктеріне жол ашады.

Дегенмен, ел ішінде осы қызметтер түрін толықтай қолдану мүмкіндігінің төмендігі байқалады. Ол төлем карточкалары бойынша төлеу мәдениетінің жетіспеушілігі, электронды құрылғымен жұмыс істеу барысына сенбеушілікпен қарай түсінігі кері әсерін тигізеді. Осы сенбестік әсерінен электрондық коммерцияның Отандық нарығының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуді қажет етеді.

Қазіргі уақытта рұқсат беру жүйесін және мемлекеттік органдардың бақылау-қадағалау қызметін жетілдіру бойынша шаралар іске асырылуда, рұқсат беру құжаттарын беру процесі автоматтандырылуда, рұқсат беру рәсімдерін оңайлату жөніндегі нормалар заң жүзінде бекітілді, сондай-ақ тәуекелдерді басқару жүйесі негізінде тексерулердің кезеңділігін белгілеуге мүмкіндік беретін тетік енгізілді.

Осы шаралардың бәрі мынадай көрсеткіштерге қол жеткізуге бағытталған:

1) уақыт жұмсауды және бизнестің шығындарын қысқарту;
2) әкімшілік кедергілерді азайту;
3) мемлекеттік органның бақылау қызметін реттеу;
4) халыққа мемлекеттік қызметтерді көрсетудің тиімділігін арттыру.

Мемлекетіміздің дамыған елдер қатарына енуі үшін ақпарат саласының дамыту - маңызды мәселелердің бірі. Сондықтан, қазіргі таңдағы инновациялық өзгерістерді оң қабылдап, еліміздің дамуына үлес қосайық!

Әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә.Назарбаев. Қазақстан халқына жолдауы. «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан».

2. Б. Б. Аккуланова «Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру деңгейін көтеру».

БІЛІМ БЕРУ БАРЫСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ – КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Ахатова Жанар Едресовна, Ергешбай Гүлзира И-4 курс студенті
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: janar_2004@mail.ru

«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында,
ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында»
Н. Ә. Назарбаев

Егеменді еліміздің тірегі – білімді ұрпақ. XXI ғасыр білімділер ғасыры болмақ. Жаңа кезеңге бет бұру оңай емес.Ол үшін болашақ ұрпағын тәрбиелеу керек.

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі АКТ» ұғымы «оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты [1].

Білім беруді ақпараттандандыру процесі пән мұғалімдеріне, әдіскерлерге, білім мекемелерін басқарушыларға жаңа ақпараттық технологияны өз қызметтеріне жан-жақты пайдалану саласына үлкен талап қояды. Ақпараттық – коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне ақпараттық технологияны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында педагог мамандардың біліктілігін арттыру процесі қазіргі заман міндеті.

Ақпараттық –коммуникациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, Интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникациялық байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді.

Ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол [1].

Жедел дамып отырған ғылыми –техникалық прогресс қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандырудың ғаламдық процесінің негізіне айналды. Ақпараттық технологиялық дамуға және оның қарқынына экономиканың жағдайы, адамдардың тұрмыс деңгейі, ұлттық қауіпсіздік, бүкіл дүниежүзілік қауымдастықтағы мемлекеттің рөлі тәуелді болады. Тұтас дүние қалыптастыру мен қоғамдастықтар, жеке адам мен бүкіл дүниежүзілік қоғамдастықтың өмір сүруі үшін жаңа жағдайларды қамтамасыз етуде ақпараттық – коммуникациялық технологиялар маңызды рөл атқарады. Білім беру саласында электрондық байланыс жүйелерінде ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, теле-конференция телекоммуникациялық жүйелер арқылы іске асырылуы керек.

Заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды.

Ақпараттық – коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияны пайдалану жөніндегі қызметтің мақсаты:

- үйренушінің шығармашылық әлеуетін дамыту; коммуникативтік әрекеттерге қабілетті болуды дамыту; сараптамалық –зерттеу қызметі дағдыларын дамыту; оқу қызметі мәдениетін дамыту;
- оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін қарқындандыру, оның тиімділігі мен сапасын арттыру;
- қазіргі қоғамның ақпараттануымен байланысты пайда болатын әлеуметтік тапсырысты өткізу.

Мұғалімнің АКТ пайдалану жөніндегі қызметі табиғатының, оның мақсаттарының уәжінің өзінің сапалық өзгеруі оқыту мақсатында АКТ пайдалану дағдысына әсер ету жолымен мүмкін болуы мүмкін.

АКТ пайдаланудың мәні компьютерлік техниканың мүмкіндіктерін баланың жеке тұлғасын дамыту проблемасының маңына топтасқан дидактикалық -әдістемелік проблемалық міндеттерді шешуге бағындыру болып табылатындай. Сондай-ақ педагогтың компьютерік сауаттылығы АКТ пайдаланудағы жеке тәжірибесін тұжырымдау есебінен сапалы түрде артады [2].

Қазіргі жағдайда педагогтардың ақпараттық –коммуникациялық құзырлылығы кәсіби мамандықтың құрамды бөліктері болып табылады.

Қазақстан Республикасы орта білім жүйесін ақпараттандыру туралы мемлкеттік бағдарламасында «... ҚР дүниежүзінің дамыған елдері сияқты орта білім беру жүйесінен ақпараттандырудың жолына түсуі тиіс, яғни бірыңғай ақпараттық білім беретін желіге негізделген оқыту жүйесін жасау керек. » Осы тұжырым білім беру жүйесін ақпараттандырудың мақсаты болып табылады. Бұл бағдарламалардың міндеттерінің бірі –мектептерді компьютерлендіру.

XXI ғасыр ақпараттық қоғам табалдырығына аяқ басқан сәтте –ақ республикалық білім берудің жаңа жүйесі, яғни білім беру жүйесін ақпараттандыру ісі қолға алына бастады. Заман талабы оқу үрдісінде компьютерлік технологияны енгізуді, оны кең көлемде қолдануды қажет етеді. Электронды оқыту интерактивті жүйе болып табылады. Электрондық оқулық «оқушы-компьютер-мұғалім» жүйесін қалыптастырады, яғни оқушы жаңа тақырыпты ақпарат көзі –компьютерден оқып қажетті мәліметтерді алып, мұғалімге түсіндіріп бере алатындай болуы керек.

Білім беруді ақпараттандыру –жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп, Ел басы атап көрсеткендей жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны яғни компьютерді оқу үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор.

Әр мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық.

Сабақтың қызықты да түсінікті болуы мұғалімнің шеберлігі мен ізденімпаздығына тікелей байланысты.

Мысалы физика пәнінен сабақ берген кезде ақпараттық технологияларды пайдалану үлкен жеңілдіктер туғызады, себебі кейбір лабораториялық жұмыстарды электронды оқулықпен орындауға болады. Және де интерактивті тақтаны пайдалана отырып, тест тапсырмаларын орындауға мол мүмкіндік бар.

Интернет желісінде жұмыс істеу де оқушыларымызға әлемдік білім мен ғылым жетістігінен хабардар болып, оны игеруіне шексіз мүмкіндіктер ашатыны хақ [2].

Қазіргі заманғы дамудың талаптарына лайық ақпараттық –компьютерлік технологияларсыз жоғарыда айтылғандарды шешу мүмкін емес.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында пән мұғалімдерінің біліктілігін көтеру мектебіміздің негізгі міндеттерінің бірі. Пән мұғалімдеріне ақпараттық технологияны өз еркіне пайдалану, ақпараттық сауаттылығын қалыптастыру мақсатында әр каникул кезінде компьютерден білімдерін толықтырып отырамыз. Пән мұғалімдерінің де қызығушылығы артуда, өз ашық сабақтарына интерактивті тақтаны пайдалану, компьютерді пайдалану арқылы сабақтарын тиімді өткізеді. Әсіресе, ағылшын тілі мұғалімдері мультимедиа-лингофон кабинетінде сабақ өткізгенді жөн санайды. Оқушылардың қызығушылығының артуына ықпал жасайды.

Информатика сабағында ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқушылардың ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру, қазіргі заман талабына сай ақпараттық технологияларды, электрондық оқулықтарды және Интернет ресурстарды пайдалану оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың ақпараттық құзырлылығы

мен ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйес індегі ең көкейтесті мәселелердіңб ірінеайналыпотыр. Сабақта ақпараттық –коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

• оқушының өз бетімен жұмысы;
• аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;
• білім –білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;
•шығармашылық есептер шығару;
• қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;
• қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
• экономикалықтиімділігі;
• іс –әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;
• қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибенәтижелерінкөріп, сезінумүмкіндігі;
• оқушының ой –өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Ақпараттық –коммуникациялық технологиялар жеке тұлғаның құзыреттілігін дамыту құралы: Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуына үйретіп, олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі есептеледі. Біздің ойымызша, ақпараттық –білім беру ортасын жобалаудағы басты мақсат оқушының өздігінен оқуға талаптандыру, яғни ізденімпаздыққа үйрету болып саналады [3].

Әдебиеттер тізімі:

1. Садыбекова. Ж. «Оқу – тәрбие үрдісінде ақпараттық – коммуникациялық технологияны қолдану»
2. Ғалымжанова М «Ақпараттық коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру»
3. М. А. Ғалымжанова «Педагогтардың ақпараттық –коммуникациялық құзырлылығын қалыптастыру бағыттары»

АҚПАРТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ БАРЫСЫНДА ҚОЛДАНУ

Алиева Г.С., Ермахан Забира
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: gulim_alieva@bk.ru

«Баланың ынтасын арттыру үшін оқытылатын нәрседе бір жаңалық болуы керек»

Ж. Аймауытов

Егеменді еліміздің ең басты мақсаты өркениетті елдер қатарына көтерілу болса,ол өркениетке жетуде жан – жақты дамыған,рухани бай тұлғаның алатын орны ерекше .Қазіргі білім берудің басты мақсаты да жан – жақты дамыған,рухани бай жекетұлға қалыптастыру болып табылады.Сондықтан заман талабына сай оқыту үрдісін жетілдіре отырып,қоғам сұранысына сай жеке тұлға қалыптастыру мәселесі бойынша оқушыларға ақпараттық - коммуникациялық технологияларды сабақта көптеп қолдану тиімділігі артып отыр. Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындылап отыр. Мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – оқытудың жаңа технологияларын меңгеру. Осындай аса қажетті технологиялардың бірі–ақпараттық - коммуникациялық технологиялардыпайдалану.

Ақпараттық - коммуникациялық технологиялар дегеніміз не ? «Білім берудегі АКТ» ұғымы «оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты. Ақпараттық –коммуникациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Қазіргі кезде білім беру саласында көп қолданыста жүрген АКТ құралдары:

- Интерактивті тақта;
- Мультимедия;
- Интернеткеңістігі;
- Электронды оқулық.

АКТ - ны игеру қазіргі заманда әрбір жеке тұлға үшін қажетті шартқа айналды. АКТ - ның дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді шәкірт тәрбиелеу мұғалімнің басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан - жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді. АКТ - ның негізгі мақсаты – оқушыны қазіргі қоғам сұранысына сай, өзінің өмірлік іс - әрекетінде дербес компьютердің құралдарын қажетті деңгейде пайдаланатын жан - жақты дара тұлға ретінде тәрбиелеу. Білім беруде АКТ - ны пайдалану мен оқушылардың құзіреттілігін қалыптастыру, қазіргі заман талабына сай АКТ - ны, электрондық оқулықтарды және Интернет ресурстарды пайдалану оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. АКТ - ны сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Сонымен қатар АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында мектеп оқушыларының оқуға, білім алуға деген ұмтылысының артуы АКТ құралдарымен жұмыс істей алу

жаңалығымен ғана емес, сонымен берілетін оқу тапсырмаларын қиындық деңгейі бойынша реттей алу мүмкіндігінен, тапсырманың дұрыс нәтижесі үшін марапаттай алу қызметінен де байқалады. Заманауи АКТ құралдарымен жұмыс істеу оқушыларды ұқыптылыққа, нақтылыққа, берілген тапсырмалардың нәтижелі орындалуына, басты мәселеге назар аудара білуге баулиды, сондай - ақ, АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында оқушылардың өзінің жеке іс - әрекетін дұрыс жоспарлауға, дұрыс шешім қабылдай алуға тәрбиелейді.

Қазіргі ақпараттық коммуникациялық технологияларды пайдалану негізінде жаңа педагогикалық әдістерді қалыптастыруға бағытталған білім беру жүйесін ақпараттандыруды зерттеу істері оқулықтар шығарумен қатарласа немесе оның алдында атқарылуы керек.

Қазақстандағы дарынды балаларға білім беруді ақпараттандыру мәселелері;

- білім берудің жаңа технологияларын (оқу теледидарлары, Internet Telekom, Relkom және қашықтықтан оқытудың өзге түрлері) жасау, жүзеге асыру..

- дарынды жастар мәселесінің және балалардың ақпарат алмасуының бағдарламаларын әзірлеу.

Заман ағымына сай күнделікті сабаққа видео, аудио қондырғылары мен теледидарды,компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Бұндай қондырғылар оқушылардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдаумен қатар, түсінбей қалған сәттерін қайталап көруге, тыңдауға және алған мағлұматты нақтылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып (дискетке, бейне таспаға) онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады.

Әсіресе,олардың тиімділігі:

1. Қашықтықтан білім алу мүмкінділігінің туындауы;
2. Қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкінділігі;
3. Экономикалық тиімділігі (бару, келу, тұрмыс тауқыметі т.с.с. материалдық шығынды қажет етпеу);
4. Білім сапасына әсері зор. Әсіресе, тіл сабақтарын игеруге (ағылшын, орыс, қазақ т.с.с. тілдерді) айқын сезіледі;
5. Іс - әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйренуге (би өнері, қол еңбек, дене шынықтыру сабақтары т.с.с.);
6. Қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақпен есту мүмкіндіктер болмайтын табиғаттың таңғажайып үрдістері мен әртүрлі физикалық, химиялық, биологиялық тәжірибе нәтижелерін көріп, сезінуге мүмкіндік береді;
7. Оқушының ой - өрісін, дүниетанымын кеңейтуге де, ықпалы зор (теледидардағы ғылыми – көпшілік, рухани, тарихи танымдық хабарлар мен компьютерлік жүйедегі шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ т.с.с логикалық ойындар).

АКТ келешек ұрпақтың жан - жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашуына тигізер пайдасы аса мол.

Мектептегі оқыту пәндерінің ішіндегі күрделісі әрі қиындығы мол деп саналатын пәндердің бірі – физика. Ол оқушылардың интеллектуалдық, логикалық ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға толығымен ықпал жасайды. Коммуникативтік технологиялардың әр түрлі тәсілдерін қолдануда физика және информатика пәнін оқытудың тығыз байланысты бірнеше ерекшеліктерін атап өтейік:

1. Ақпараттық - коммуникативтік технологиялар үш бағытта қарастырылады: оқыту объектісі, оқыту құралы және болашақ кәсіптік - педагогикалық әркетінің құралы

2. АКТ - ды оқыту үрдісінде қолдану оқу әрекетіндегі әрбір оқушының түрлі мақсаттарын, мотивтерін, қызығушылығын іске асыруға көмектеседі;

3. АКТ - лар оқу әрекетіндегі оқушылардың өзіндік іске асыруын, өзіндік ұйымдастыру қабілетін, белсенділік, шығармашылық үшін жаңа мүмкіндіктер беретін өнімді ақпараттық оқыту өрісін құруға көмектеседі;

4. АКТ - лар информатиканың жобалау әдісін оқытудағы педагогикалық технологиялардың бірі ретінде қолдануға көмектеседі.Алайда мұндай ерекшеліктермен қатар АКТ - мен жұмыс істеу барысында кездесетін кемшіліктерді де атап өткен жөн. Оқушылардың компьютермен жұмыс істеуде уақытын шектемеуі, дәлірек айтқанда қауіпсіздік техникалық ережелерді сақтау керек. Сонымен бірге көп жағдайда компьютерлік желі сервистеріндегі адам тәртібінің ережелері сақтала бермейді, яғни желілік этикет ережесін сақтау керек. Осындай кемшіліктердің алдын алып, оқушылар ауқымды желіде өздеріне қажет ақпараттарды алып, өз білімдерін толықтырып, ауқымды желі мүмкіндіктерін тиімді пайдалануларына болады.Оқушылардың жеке және топтық жұмыстануымен бірге, сонымен қатар экранға немесе интерактивті тақтаға мультимедиалық проектор көмегімен проекцияланатын көрнекі - демонстрациялық қосымшаларды пайдаланып өткізілетін сабақ формалары қолданылады. Сынып ішіндегі жергілікті желіні пайдалану арқылы, оқушылар бір - бірінің жұмыстарын сараптап, тапсырманы орындап болған оқушының дайын қорытынды жұмысын тақта арқылы көрсетуге болады. Сонымен бірге топтық және жеке жұмыс үлгілерін сәйкестендіріп, алдын - ала дайындап қоюға да болады.

Қорыта,айтқанда,ақпараттық-коммуникациялық технологияларды сабақта қолдану-бұл оныңнәтижелігіне қолайлы жағдайды жасаудың бірден – бір жолы, ал ол өз кезегінде бірлесе жұмыс жасауға, адами қарым – қатынастарға себепкер болады.Оқытуға жаңашыл көзқарасты қолдану,тәжірибеге бағытталған оқытудыүлкен жетістігі болып табылады , сондай- ақ оның сапасы алынған білімнің нақты жағдайда мақсатқа жету мен қатар өмірдің сапасын көтеруде үлкен сұранысты қанағаттандыруды қамтамасыз етеді. АКТ - ны әр мұғалім өз сабақтарына пайдалана отырып, оқушылардың білім, білік дағдыларын қалыптастыруға қызығушылығын арттырып, логикалық ойлау қабілетін дамытуға болады. Мұғалім мен

оқушылардың шығармашылық ізденісіне мол мүмкіндік ашып, алған білімдерін өмірде қолдана білуге тәрбиелеу біздің басты міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:
1.12 жылдық білім беру бойынша мемлекеттік стандарт жобасы.
2.Мектептегі шет тілі .Республикалық әдістемелік – педагогикалық журнал .№3 2010ж
3.Шет тілін оқыту әдістемесі .Амандықова Г.Н,Мұхтарова Ш.Е,Баймұқанова Б.С
4.Жалпы педагогика. 2009ж М.Жұмабаев.
5.Педагогикалық еңбектер .2008ж

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ

Жолмаганбетов А.К.
Б.Майлин атындағы №3 орта мектеп, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: miss_zina.95@mail.ru

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет»
Н.Ә.Назарбаев

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу.

Ақпараттық технология – қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өндеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны. Коммуникация – ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жазып жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым. Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады.

Интерактивтік оқыту технологиясы – бұл коллективтік, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту процесін ұйымдастыру[1].

Оқытудың ақпараттық-коммуникациялық және интерактивтік

технологияларын пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиалық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды. Ақпараттық-коммуникациялық технологияны дамыту білім берудің бір бөлігі. Соңғы жылдары заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электрондық оқулық, интерактивті тақта қолдану жақсы нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, On-line сабақтар арқылы іске асырылуда. Бүгінгі күні инновациялық әдістер мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады.

Әсіресе қашықтан оқыту жүйесі жедел қарқынмен дамуда, бұған бірнеше факторлар, ең бастысы – білім беру мекемелерінің қуатты компьютер техникасымен қамтылуы, оқу пәндерінің барлық бағыттыры бойынша электрондық оқулықтар құрылуы және Интернеттің дамуы мысал бола алады. Бүгінгі таңда білім беруді ақпараттандыру формалары мен құралдары өте көп. Оқу процесінде ақпараттық және телекоммуникациялық құралдар мүмкіндігін комлексті түрде қолдануды жүзеге асыру көп функционалды электрондық оқу құралдарын құру және қолдану кезінде ғана мүмкін болады.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқытудағы тақырып шеңберіндегі немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады.

2. Білімге бір – бірінен үлкен ара қашықтықта орналасқан әр түрлі оқу орнында отырып қол жеткізуге болады. Жоғары сынып оқушыларын емтихандар мен ҰБТ даярлауға арналған жаттықтыру бағдарламаларын пайдалану;

3. Оқытудың жүйесінің көп денгейлі жетілдіруі олардың таралымдалуы мен оқу сапасын арттырады.

4. Оқушы өз бетінше немесе өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.

5. Оқушының танымдық іс-әрекеттері күшейіп, өзіндік жұмыстарды тез орындау мүмкіндіктері артады[2].

Ақпараттық технологиялар орталарын пайдаланудың мақсаттары:

1. Ақпараттық технологияларды қолдану негізінде оқу-тәрбие процесінің барлық деңгейін жетілдіру:

- оқыту процесінің ықпалы мен сапасын арттыру,
- пәнаралық байланысты тереңдету,
- қажетті ақпаратты іздеуді оңайлату және көлемін ұлғайту.

2. Оқушы тұлғасын дамыту, ақпараттық қоғамда өмір сүруге даярлау.

- коммуникативтік қабілеттерді дамыту,
- күрделі жағдайда оңтайлы шешім немесе шешу нұсқаларын қабылдау

дағдыларын қалыптастыру.

- компьютерлік графика, мультимедиа технологияссын пайдалану арқылы эстетикалық тәрбие беру,
- ақпараттық мәдениетті қалыптастыру, ақпаратты өңдей білу:

3. Қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындау:

- Ақпараттық сауаты бар тұлғаны даярлау;
- компьютерлік орталарды пайдаланушыны даярлау:

Оқыту үрдісінде компьютерлік технологияларды пайдадалану келесі мақсаттарға бағытталады:

- компьютерлік технологиялардың мүмкіндіктерін іске асыру арқылы оқыту үрдісінің ықпалдығы мен сапасының деңгейін көтеру:
- танымдық әрекеттердің белсенділігін арттыратын ынталарды қамтамасыз ету:
- қазіргі заманғы ақпарат өңдеу орталарын пайдалану негізінде пәнаралық байланысты тереңдету.

Мұғалім – сабақтағы негізгі әрекетті тұлға. Сондықтан компьютер мен мультимедиалық құралдарды оқытудың тек инструменті (құрал-сайманы) ретінде қарастыру керек. Бұл инструменттің көмегі өте мәнді.

Сабақтың параметрі	АКТ-ны қолданатын сабақ	Дәстүрлі сабақ
ақпаратты беру	оқушылар ақпаратты неғұрлым қанықкан, көрнекі түрде алады	мұғалімнің түсіндіруі, оқулық бойынша параграфты өз беттерімен оқуы, кестелерді қолдануы
жұмыс қарқыны	әр оқушы өз қарқынымен жұмыс істейді, тапсырмалар мен мультимедиялық құралдар білім алушылардың жеке ерекшеліктерін, олардың сол уақыттағы білім мен дағды деңгейлерін есепке алады	мұғалім сыныптағы оқушылардың көпшілігіне сәйкес келетін жұмыс қарқынын қолданады
оқушымен кері байланыс	түсіндіру кезінде, бекіту кезінде іске асады.	ағымдық бақылау

Ғалымдардың зерттеуіне сүйене отырып, компьютерлік бағдарламалардың қолданылуының үш негізгі формасын бөліп алуға болады:

1) компьютерлік қолдаумен жүретін сабақтар;

2) оқушылардың бағдарламамен өздік жұмысы;

3) қашықтан оқыту (мұғалім мен оқушының компьютерлік торап арқылы өзара іс-әрекеті).

АКТ-ны қолдану сабақтарында, басқа сабақтардағы сияқты, мұғалімге келесі мәселелерді шешуге тура келеді:

· дидактикалық (сабақтың оқу материалын дайындау, компьютерлік бағдарламаны талдау);

· әдістемелік (тақырыпты беруде АКТ-ны қолдану әдістерін анықтау, сабақтың нәтижесін талдау, келесі оқу мақсатын қою);

· ұйымдастырушылық (оқушының шамадан тыс жүктелуін және уақытты тиімсіз өткізуді болдырмайтындай етіп жұмысты ұйымдастыру);

·оқыту (қарастырылған тақырып бойынша оқушылардың білімдерін және ұсынылған бағдарлама бойынша біліктері мен дағдыларын нығайту және бекіту).

Осы көрсетілген мәселелерден компьютерлік бағдарламаны қолдану сабақтарын дайындау әдістемесі мынадай кезеңдерден тұратынын айтуға болады:

·мұғалімнің міндеттерді қоюы (конкретті сынып бойынша берілгендерді талдау, тұтас сыныппен және жеке оқушылармен жұмыс формалары мен әдістерін айқындау);

· компьютерлік бағдарламаның әзірлемесін дайындау бойынша немесе дайын білімдік цифрлық ресурсты пайдалануы бойынша мұғалімнің өздік жұмысы;

·дайындалған бағдарламаны сабақтың әр түрлі кезеңдерінде пайдалану;

· тестілеу қабыршағы көмегімен тесттік бақылау жүргізу (тақырыптық, аралық, сабақ қорытындысы бойынша);

·оқушылардың сабақтан тыс уақыттағы өздік жұмыстары үшін бағдарлама енгізу;

· осы сыныптағы келесі сабақтың мазмұнына түзету енгізу мақсатында сабақты талдау, мысалы, не игерілмегенін, оған кейін қайта оралу қажеттігін анықтау[3].

Ұстаз үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала – ертенгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Он-лайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағат-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Оқушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.

2. “Болашақтың іргесін бірге қалаймыз” Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2011 жыл.

3. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ МЫРЫШ ОКСИДІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Жумабаева С.Б., Соқабаева Ә.Ш.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалақ мемлекеттік педагогикалық институты,
Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: ai-kerim1992@bk.ru, sanya_1978-07-01@mail.ru

Мырыш (ZnO) оксиді түрлі бояғыштар компоненттерін құраушы қосымшалар ретінде кеңінен қолданылады, сондай-ақ химия өнеркәсібінде қолданылып жүргеніне 150 жылдан астам уақыт өтті.Бұл материал көне заманнан бері қолданылып келеді. ZnO – мыс алу процестерінде пайдаланылып жүрген алғашқы материалдардың бірі. Көне заманның өзінде мырыш оксидінің ерекше қасиеттерін жез және алтын алу барысында басты рөл атқарған. Сондай-ақ, таза мырышты алғаннан бері, бұл материалды медицина саласында да пайдлануға жол ашылды. 1900 жылдардан бастап ZnO поликристалды ұнтағын фармацевтика саласында күнге және күнге күюге қарсы маскалар мен косметикалық кремдер өндірісінде қолдана бастады. ZnO негізінде жасалған антибиотикалық препараттар көмегімен, сондай-ақ стоматологияда тіс протездеу маңызды орынға шықты.

1950 жылдары ZnO өндірісте кеңінен қолданылуы, Еуропа мен АҚШ-да ішкі құрылымын және басқа да қасиеттерін белсенді теоретикалық зерттеулердің басталуына себепкер болды. Мұндай қасиеттеріне жартылай өткізгіштігі, пьезоэлектрлік және фотохимиялық қасиеттерін атап өтуге болады және люминесценция мен фотоөткізгіштікті зерттеу де мырыш оксидіне ғалымдардың назарын аудартты [1].

1930-ншы жылдары фото- және электролюминесценция құбылысын зерттеу басталды, бірақ 20 жылдан кейін кристтал өсіру әдістерінің көмегімен және табиғи кристалдарды өңдеу арқылы монокристалды тазалығы жоғары ZnO алынғаннан кейін, оның оптикалық және электрондық қасиеттерін кеңінен сипаттала бастады. Монокристалдардың алғашқы үлгілерінің пішіндері әр түрлі, негізінен жұқа пластина, призма және ине тәріздес кішкентай өлшемді кристалдар (бірнеше миллиметр) болатын. Монокристалдарды ZnO қарапайым жағдайда кристталл торы гексагональді вюрцит пішінде кристалданады. Бұл кристалл оптикалық диапазонда мөлдір және ультракүлгін диапазонында тыйым салынған оптикалық аймаққа (3.44 кезінде 2К) ие. 1950-60 жылдары ZnO өте сирек кездесетін пьезоэлектрлік қасиеттері бар екендігі байқалғаннан кейін, ZnO негізінде жасалынған қысым және деформация датчиктері секілді пьезоэлектрлік түрлендіргіш тердің дамуына әкеп соқты. Пьезоэлектрлік қасиеттерін зерттеу әлі күнге дейін жалғасуда. Идеал (дефектісіз) ZnO зоналық құрылымын, экситонды күйін электрондар мен кемтіктердің эффективті

массаларын, фононды қасиеттерін зерттеу жөнінде 1960-ншы жылдары зор көлемде теоретикалық және тәжірибелік зерттеулер жүргізілді. Сол уақытта ZnO үшін, периодтық кестедегі II-IV топтағы басқа да кең саңылаулы жартылай өткізгіштер сияқты, жақсы *n* және *p* типті өткізгіштікті алудың қиындығын көрсетті, себебі концентрациясы жоғары донорлы және акцепторлы қоспаларды басқару күрделі болатын. Қоспаларды басқару, ультракүлгін жарық диодтары, детекторлар мен транзисторлар секілді оптоэлектронды құрылғыларға қажетті *p-n* өтулерін жасауға мүмкіндік туғызады. Бірақ сол уақыттарда ZnO кристалдарын акцепторлы қоспалармен легирлеу үшін молекулярлы-сәулелі эпитаксия және бу фазасынан металорганикалық химиялық тұндыру тәрізді кристалл өсіру әдістері жеткілікті дамымаған болғандығын айтып кетейік. ZnO қолданылған оптоэлектроника мен микроэлектрониканың дамуына ZnO кристалдарның үлкен үлгілерінің болмауы кедергі келтірді. Осыған қарамастан соңғы 3-4 онжылдықта ZnO негізінде жасалынған варисторлар, катодты люминесценциялы жарық диодтарының (кукіртті мырышқа (ZnS) айналу), мөлдір жұқа өткізгіш пленкалар, «металл-жартылай өткізгіш-металл» ультра күлгін детекторлар, *p* – типті ZnO қолданылмайтын дыбыстық құрылғылардың дамуының алға өрлегенін көруге болады.

1990 жылдардың ортасында Жапонияда ұзақ уақыт бойы үздіксіз спектрде жұмыс істейтін алғашқы InGaN/GaN жарық диодының, сонымен бірге алғашқы диодты лазердің көрсетілімінің өтуі зерттеушілерді изоморфты ZnO-ін галлий нитридінің (GaN) эпактасиясына жапсар етіп қолдануға болатыны байқады, себебі дәл осындай GaN кристалынан көлемді жапсарлар өндіріп шығару мүмкін болмай шықты. Бұдан InGaN/GaN өсуі барысында лазер диодының жұмыс істеу уақыты мен өнімділігіне және ішінара шығарылатын толқынның үздіксіздігіне әсер ететін тор параметрлерінің сәйкессіздігінен *c* (≈14%) көп мөлшерде дислокациялар пайда болады. Кейінірек АҚШ-та молекулярлы-сәулелі эпактасия (*Molecular Beam Epitaxy*) өсірі әдісі көрсетілді. GaN кристалдарын ZnO-нің кішкентай үлгілерінде *c* осіне перпендикуляр жазықтықта өсіру, жақұтты InGaN жапсарына қарағанда GaN-дегі дислокация санын 2-3 қатарға азайтуға мүмкіндік берді. Соңы 10 жылда, АҚШ-тың басқа зерттеушілер тобы осы мақсат үшін үлкен (диаметрі 40 мм) жоғары сапалы көлемді ZnO монокристалын GaN кристалын бу күйінен (CVP) тұндыру әдісімен өсіру үшін қажетті жапсарды жасады, ал жақында жоғары қысымда балқыту (*Pressure-Melt Technique*) әдісінің көмегімен тәжірибешілерге үлкен көлемді ZnO монокристалын өсіру қолдарынан келді. Қазіргі кезде арзан ZnO өшірілеген молекулярлық эпитаксия әдісімен өсірілген AlGaN/GaN негізінде дайындалған өріс транзисторларын дайындау жұмыстары жүріп жатыр, ал оның жоғары жылуөткізгіштігін гофрланған құрылғы және оның ауданын үлкейтіп жылуды әкету арқылы азайтады [2].

Соңғы онжылдықта ZnO-нің атомдық және электрондық құрылымын зерттеу осы жартылай өткізгіш жақсы оптоэлектронды қасиеттерге ие салыстырмалы түрде арзан және басқа қымбат оптоэлектронды материалдардың орнын басуы мүмкін материал ретінде назар аудартты. Мысал үшін бұдан қымбат материал –

GaN электрондық және құрылымдық қасиеттері, сонымен қатар тыйым салынған зоналары (2K кезінде ZnO үшін 3.437 эВ және GaN үшін 3.50 эВ) және олардың тұрақты торларының ұқсастығын айтып өтуге болады. ZnO экситонның бос байланыс энергиясы 60 мэВ, бұл GaN-мен салыстырғанда екі есе үлкен. Бұл дегеніміз, ZnO-ін бөлме температурасында жұмыс істейтін ультракүлгін лазерлерде, детекторларда қолданудың тиімділігі жоғары екендігін байқатады. Осылайша, ZnO алудың заманауи тәсілі оены легирлеуге, *p-n* өтулерін жасауға, сондай-ақ гетероқұрылымды өтулерде қолдануға мүмкіндік берді.

PBE0 алмасу-корреляциялы функционалды қолдана отырып ab-initio есептеулері жүргізіледі. Sb қосындыларының пайда болу энергиясының, күй тығыздығының нәтижелері көрсетілді және электрон тығыздығының картасы құрылады. Sb қосындыларын қосқаннан кейін Ферми деңгейі төмен энергетикалық деңгейлерге қарай ығысады, ал жүйе p-типті жартылай өткізгіш ретінде сипатталады. Sb атомының оттегі вакансиясында орналасқан жағдайда Ферми деңгейінің бойында Sb қосындыларының жұқа жолағы пайда болып, кемтіктер тебілу салдарынан жұқа дефекті жолағы пайда болады. Түйінаралықтағы Sb үшін Sb дефекті деңгейі кеңейеді де, өткізгіштік зонасы түбінің маңайында донорлы деңгейлер пайда болады. Бұл күшті өздігінен компенсация эффектісіне әкеп соғады. Соған байланысты, теориялық есептеулерді талдау үшін тәжірибелік жұмыстарды әрі қарай жалғастыру қажет [3].

Zn атомдарын ауыстыру кезінде, жоғарыда қарастырылған V топтың элементтері үштік донорлық қоспа ретінде ұсынылады. Біздің нәтижелерімізге сәйкес, P және Sb E_F-тің барлық мәндерінде оң зарядталған күйде болады, бұл оларды жақсы донор ретінде айқындайды және кейбір тәжірибелік нәтижелермен сәйкеседі. Осы уақытта N және As, сәйкесінше, айтарлықтай терең ауысу энергияларына ε(0/+)=0.39 эВ және ε(0/3+) 0.73 эВ ие болады. Алайда, E_F валентті зонаның максимуміне жақындаған кезде X_{Zn}^{3+} өте аз пайда болу энергиясына ие және акцепторлы қоспаларды компенсациялауға әсер етеді.

Осы жағдайда атом радиусының кішкентайлығынан N_O атомы P, As және Sb атомдарымен салыстырғанда, ерекше құрылымға ие. Дефект 0 және + зарядты күйлері үшін оғашталған NO, ал +2 және +3 үшін көршілес Zn атомдарының бірімен байланысқан NO_3 молекуласын молекуласы түзіледі. As атомы оттегінің үш атомымен тығыз байланысқан As_{Zn}^0-тен басқа элементтер релаксациядан кейін симметриялы конфигурацияны құрайды [4].

Сонымен қатар, периодтық жүйенің V топ элементтерімен легирлеу жасалған ZnO-ның кең ауқымды *ab-initio* есептеулері жүргізіледі. Оттегі атомының орнын ауыстыратын қоспалық дефектілердің ешқайсысы жақсы акцептор көзі бола алмайды. Себебі, Ферми энергиясының барлық мәндерінде дефектінің зарядты-ауыспалы деңгейі валентті зона шыңынан терең орналасқан немесе керісінше – донорлық қасиеттерге ие болып келеді. Біздің есептеулеріміздің нәтижелері байқалған тәжірибе нәтижелерін дәлелдейді.

Әдебиеттер тізімі:

1 Кон В. Электронная структура вещества – волновые функции и функционалы плотности // Успехи физ. наук. – 2002. – Т.172. – 336 с.

2 Fock V. A. NäherungsmethodezurLösung des quantenmechanischenMehrkörperproblems // Z Phys. – 1930. – Vol. 61. – P. 126-148.

3 Hartree D. R. The wave mechanics of an atom with a non-Coulomb central field // Proc. Camb. Phil. Soc. Math. Phys. Sci. – 1928. – Vol. 24. – P. 328.

4 Perdew J. P., Zunger A. Self-interaction correction to density functional approximations for many-electron systems // Phys. Rev. B. – 1981. – Vol. 23. – P. 5048-5078.

ПРИМЕНЕНИЕ НОВЕЙШИХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗРАБОТКЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОЛЛЕДЖА

Задорожнюк В. В.
КГКП «Костанайскийстрительный колледж»
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования Магнитогорский Государственный технический университет им. Г.И. Носова
г. Костанай
г. Магнитогорск vera_viktorovna16@mail.ru

С приходом новых технологий при разработке пользовательских приложений стало доступно использовать средства для создания богатого интерфейса и дизайна. Для комфортной и удобной работы пользователей с повышением мощности современных ПК стало возможным создавать адаптивные интерфейсы с богатым дизайном.

Целью данной работы является исследование новейших технологий в разработке информационной системы управления и дальнейшее применение полученных знаний при разработке системы управления в образовательной сфере.

Предмет исследования: современные технологии для разработки программного обеспечения.

Объект исследования: программное обеспечение в образовательной сфере. В ходе исследовательской работы были поставлены следующие задачи:

-Исследовать современные системы управления;

-Изучить новейшие технологии для разработки программного обеспечения;

-применить получение знания для создания системы управления, отвечающего требованиям современного программного обеспечения.

Предполагаемый результат: в результате работы ожидается получить стабильное приложение для системы управления в Костанайском строительном колледже, не уступающие в производительности и безопасности современным аналогам с адаптивным интерфейсом и богатым дизайном.

Основной критерий, на который следует ориентироваться в процессе разработки программы, это удобная работа с ней. необходимо создать интерфейс, подходящий под разные критерии пользователя. Нужно создать простой и понятный интерфейс, но в тоже время он должен быть функциональным. Для этого идеально подходит OracleApplicationExpress (Oracle APEX), ранее известный как HTML DB, представляет собой среду для быстрого создания и разворачивания веб-приложений, которая позволяет разрабатывать более быстрые и надежные профессиональные приложения, используя для этого лишь только веб-браузер и минимальный опыт программирования. OracleApplicationExpress сочетает в себе высокую производительность, безопасность, интегрируемость и масштабируемость корпоративных БД, разработанных на основе веб-технологий, с простотой использования, доступностью и гибкостью персональных БД. В ApplicationExpress применяется декларативное программирование, при котором код не генерируется, не компилируется, а пользователь взаимодействует с мастерами и списками свойств. Очень важным является знание языка SQL так, как именно этот язык используется для определения отчетов и диаграмм. Применение декларативного кода устраняет разногласия между азработчиками и делает программы, созданные на APEX, легко правляемыми и сопровождаемыми.

Для успешной реализации нашего проекта необходимо было решить следующие проблемы.

В процессе исследования нужно было решить следующие проблемы:

- использование бумажных носителей
- трудности согласования документов
- отсутствие централизации данных

Причины возникновения данных проблем:

- Привычное использование бумажных носителей
- Ограниченность ресурсов орг. Техники
- Отсутствие централизованного хранилища
- Разрозненность документов

Основные типы решений на основе OracleApplicationExpress

- Web-приложения для работы с данными, хранимыми в OracleDatabase.
- Онлайн-отчётность.
- Миграция с MicrosoftAccess.
- Миграция с OracleForms.
- Миграция с MicrosoftExcel.
- Кастомизация Oracle E-Business Suite

Рассмотрим три основные инструменты ApplicationExpress:

- 1) ApplicationBuilder – инструмент, позволяющий разрабатывать динамические веб-приложения, управляемые БД;
- 2) SQL Workshop – инструмент для просмотра содержимого БД, визуального построения запросов, в том числе и сложных SQL запросов;
- 3) Utilities – инструмент, выполняющий экспорт и импорт разных форматов данных.

Итог исследовательской работы:

- Единый стандарт данных
- Автоматизация отчётов
- Вывод документов

Список литературы:

1. Michel van Zoest, Marcel van der Plas - Oracle APEX 4.0 Cookbook. Packt Publishing, 2010, 328
2. Rick Greenwald Beginning Oracle Application Express 4. Изд.Wrox, 2008, 384
3. John Edward Scott and Scott Spendolini. Pro Oracle Application Express. Изд. Apress. 2008

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ – БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ БІРІ

Шонгалова Камар Серикбаевна, Исатай Құралай Омарқызы
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: kamar-85@mail.ru

Бүгінгі әлем дамуының жаңа ұстанымдары білім беру жүйесінен күн сайынғы экономикалық,әлеуметтік және мәдени өзгерістерге мейлінше бейімделуді талап етеді.Әлем қазіргі күні «білім қоғамын» және «білім экономикасын» құру бағытында.Бұл ауқымды мәселе туралы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев 2011 жылғы Қазақстан халқына «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» Жолдауында былай деген: «Біз білім беруді жалғастыруды одан әрі жалғастыруға тиіспіз.Сапалы білім беру Қазақстанның индустрияландырылуының және инновациялық дамуының негізіне айналуы тиіс ». Сондықтан өз шәкірттеріне сапалы нәтижелі білім беруді мақсат еткен әр ұстаз өз тәжірибесін жаңашылдық арнасына бағыттап,әр әдісін тиімді қолдануы шарт.

Қазіргі уақытта ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың заманауи талаптарға сай дамуы білімді бағалау және пайдалану жүйесін уақытылы өзгертіп отыруды талап етеді. Осыған байланысты оқытуда қолданылатын әдіс-тәсілдер,әдістемелер,технологиялар білім беру талаптарына байланысты жаңартылып отырады. Сапалы терең білімді меңгеруге талпынған өскелең ұрпақтың жеткілікті дәрежеде сандық сауаттылығы бар,

себебі олар өмір жағдайлары барысында жаңа технологияның барлық мүмкіндіктерін пайдаланады.Сол мүмкіндіктерді нәтижелі қолдану мұғалімнің біліктілігіне,біліміне,тәжірибесіне байланысты.

Кәсіби дамуға ұмтылатын бәсекеге қабілетті маман өзінің негізгі қызметінен үзілмей жаңа білім алу жолдарын іздестіреді. Ал жоғары оқу орындары мамандарға қойылатын талаптардың өсуіне байланысты оқытудың жаңа формалары мен әдістерін іздестіреді, білім беруге жаңа технологиялар енгізеді. Оқу үдерісін ұйымдастырудың жаңа формасының бірі – қашықтықтан оқыту технологиялары арқылы оқыту. Сонымен қашықтықтан оқыту дегеніміз не?

Қашықтықтан оқыту - ол оқу процессі кезінде осы замандық компьютерлерге және телекоммуникациялық технологияларға негізделіп дәстүрлі және инновациялық оқыту әдістерді қолданып, сырттай және күндізгі білім түрлер қатарлы білікті білім алудың ең негізгі түрі.

Соңғы он-он бес жылдан астам уақыт ішінде Қазақстандағы білім беру жүйелерінің құрылымдарында елеулі өзгерістер болып жатыр. Оқу мен білім технологиясы қаржы қорының байыбына жетіп түсінудің, нарықты өркендету жолында күресудің тиімді құралына айналып отыр. Осы ретте қазіргі замандағы технологиялық жетістіктерге негізделген қашықтықтан білім беру жетекші рөл атқарады. Дүние жүзі бойынша қашықтан білім беру жүйесін өркендетудің басты мақсаттарының бірі - оқушылардың кез келген мектептер, колледждер мен университеттердегі оқу бағдарламалары бойынша оқып, білім алуларына жағдай туғызу болмақ. Осылай еткенде ғана студенттердің бір елден екінші елге орын ауыстыруларына шектеу қойып, кедергілер туғызудан гөрі көзқарастар жүйелерінің бір арнаға тоғыстырылған идеяларымен қаруланып, білім беру ресурстарын өзара алмастыру жағдайында болашағы зор жаңа істерді өркендете түсуге мүмкіндік туады. Коммуникациялық каналдарды ауқымды түрде тарату курсы маңызды міндеттерді ойдағыдай іс жүзінде асыруға септігін тигізбек.

Қашықтан оқытудың білім саласындағы мақсаты: білім берудің біртұтас ақпараттың жүйесін құру арқылы оқушылар мен студенттердің білім деңгейін көтеру.

Қашықтан оқытудың білім саласындағы міндеттері:

- бір-бірімен тығыз байланысты бола отырып. мемлекеттік (республикалық) деңгейіндегі қашықтықтан оқытудың құрамына енуі;
- құру кезінде мемлекеттің стандарт талаптарын сақтау.

Оқу процесін сапалы ұйымдастырудың келесі түрі - «E-learning». E-Learning– бұл оқу үрдісін ұйымдастырудағы халықаралық стандарттар мен принциптерін қолдайтын, барлық заманауи талаптарға сәйкес келетін, электронды және қашықтықтан оқыту.

E-learning технологиялары оқу үрдісіне келесі мүмкіндіктер береді:

Берілген материалды меңгеруге жағдай жасау үшін өте қолайлы және ыңғайлы;

Оқу материалын меңгеруде қиындық деңгейін, уақытын және көлемін таңдаудағы жекешілдік;

Интерактивті, өйткені, мұғаліммен, сыныптастарыңмен синхронды (чат, скайп) және асинхронды (пошта, форум) әрекеттесу арқылы оқуға болады.

E-learning-тің басқа технологиясы –бұл мұғалімнің оқу сайты. Мұғалімнің оқу сайттарының ресурстары (бейнелекциялар, тест жұмыстар, практикалық тапсырмалар, форумдағы дискуссиялар, есептер шығару практикумдары, компаниялардың оқу-жаттығу жұмыстары) оқушыларға ыңғайлы уақытта керекті тақырыбымен өз бабымен жұмыстануға мүмкіндік береді. Сандық білім беру контентін электронды оқулықтар, компьютерлік ойындар, виртуалды жаттығу әдістері, ғылыми - әдістемелік зерттеулер құрайды.

Осылайша, e-learning технологиясы – бұл оқыту ортасы, оның көмегімен оқу үрдісін жекелеуге болады, оқытудың жылдамдығын таңдауға болады (ақпаратты қабылдаған кезде). Оқушы өзіндік жұмысты дербес компьютердің, ноутбуктың, ұялы телефонның көмегімен ұйымдастыра алады. Оқушылардың өзіндік жұмыстарының көлемін көбейту оқу үрдісін ақпараттық технологиялардың арқасында нығайтуға мүмкіндік береді.

Қашықтан оқытудың білім саласындағы рөлі.

Соңғы он-он бес жылдан астам уақыт ішінде Қазақстандағы білім беру жүйелерінің құрылымдарында елеулі өзгерістер болып жатыр. Оқу мен білім технологиясы қаржы қорының байыбына жетіп түсінудің, нарықты өркендету жолында күресудің тиімді құралына айналып отыр. Осы ретте қазіргі замандағы технологиялық жетістіктерге негізделген қашықтықтан білім беру жетекші рөл атқарады.

Қашықтан оқытудың білім саласындағы мақсаты: Білім берудің біртұтас ақпараттың жүйесін құру арқылы оқушылар мен студенттердің білім деңгейін көтеру.

Қашықтан оқытудың білім саласындағы міндеттері:

- бір-бірімен тығыз байланысты бола отырып. мемлекеттік (республикалық) деңгейіндегі қашықтықтан оқытудың құрамына енуі;
- Оқытушы компъютермен жоғары дәрежеде сауатты жұмыс істей білуі қажет.
- Қашықтықтан оқытудағы мақсаттары мен міндеттері, оның алда ғы уақытта ақпараттық технология және коммуникация құралдарының негізінде дамуы туралы білуі қажет.
- Қашықтықтан оқыту технологиясын жетік білетін, білім саласындағы қызметкерлерді, оқушыларды таныстыра білуі қажет.
- Оқытушының ақпараттық құралдармен жұмыс істеуге іс жүзінде дағдылануы қажет.
- Оқытудың телекоммуникациялық құралдарын қолдану ісіне дағды лануын қалыптастыру, атап айтқанда: тұтынушылар арасында ақпараттар алмастыру және ақпараттық жүйелердегі ресурстарды пайдалануға дағдылануын қалыптастыруы қажет.

- Жинақталған түрде оқу бағдарламасын құрайтын белгілі бір тәртіптегі модульдік курстардың әдістемелерін баяндай және курстарды өткізуді ұйымдастыра білуі қажет.

- Оқу үрдісін қашықтықтан оқыту шеңберінде жүргізу ісіне жан-жақты даярлау, қашықтықтан оқыту жүйесі бойынша сабақ өткізу үрдісінде үйлестіруші болуы қажет.

Қашықтықтан оқыту жүйесін әрқайсысы өз кезегінде бірнеше компоненттерден тұратын үш компоненттің жиыны ретінде карастыруға болады. Олар:

1. Дидактикалық жүйе;
2. Технологиялық жүйе;
3. Қамтамасыз ету жүйелері.

Қашықтықтан оқыту үшін оқытудың жалпы дидактикалық бес әдісін қолдануға болады:

1. Ақпараттық-рецептивті;
2. Репродуктивті;
3. Мәселелік мазмұндау;
4. Әвристикалық;
5. Зерттеу;

Қашықтықтан оқытудағы мұғалімдердің біліктілігін көтерудегі артықшылықтары:

1.Экономикалық,оқытуға кететін жалпы шығыны 40% кемиді.

2.Коммерциалық, қашықтықтан оқыту,технологиясы және оны қолдану болып табылады, оған деген сұраныс күннен-күнге өсуде;

3.Педагогикалық, оқыту мотивациялық,интерактивті, технологиялы және индивидуалы болып келеді.

4.Эргономикалық, қашықтан тыңдаушылар және мұғалімдер айналысуға өзіне ыңғайлы уақыттың кестесін қоюға мүмкіндігі бар:

Қашықтықтан оқытуды ұйымдастырудың әр түрлі технологиялары бар:

Кейс-технология - оқытушы-тьюторлардың дәстүрлі және қашықтықтан консультацияларды үйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуальды және мультимедиалық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген.

Кейс технологиясы (ағылшынның case—портфель) оқытуда жасалынған әдістемелік материалдармен іске асырылады.

Кейс-технология арналған материалдар түрлері мыналар:

1. Әдістемелік нұсқалар. Оқу құралдары мен глоссарий. Оқушыларға оқужоспарындағы пәндер бойынша электрондық тасымалдауышта (CD-ROM) оқу-әдістемелік материалдардың кешені (кейс) беріледі. Кешенді даярлауда ұжымдық әдістер, жобалау әдістері пайдаланылады. Мұндай әдістер тыңдаушылардың белсенділігін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін белсендіруге
2. Жұмыс дәптері.
3. Анықтама.

4. Оқу, аудио, бейне материалдары.

5. Бақылау және емтихан материалдары.

Қашықтықтықтан оқытуға арналған кейстердің сапалық қасиеттері:

-курстың терминдер мен ұғымдарына арналған гипертекстік құрылымы;

- пайдаланушыға ыңғайлы құрылым – мұғалім материалды беру реті мен бейнелеудің бірнеше түрін таңдай алады. Сол арқылы бір оқу материалын әр түрлі аудитория үшін әдістемелік қажеттілік болса әр түрлі түрде беру мүмкіндігі бар.

-Кейстің құрамына белгілі бір нормативті талаптар жоқ. Кең таралған документтер мен дыбыс, анимация, графикалық кірістірулер, слайд-шоу пайдаланылады.

-Оқушы оқулықтың кез келген бетін қағазға шығара алады.

-Оқушы оқу материалдарына кез келген әдіспен қол жеткізе алады (Интернет, CD-ROM).

-Оқулыққа кіріктірілген білімді тексеру жүйесі бар.

-Оқулық бетінен Интернет ресурстарына қол жеткізуге болады.

Желілік –технология - білім алушы, оқытушылар, әкімшілік арасындағы интерактивті өзара әсері мен оның оқу-әдістемелік құралдармен жабдықталуын қамтамасыз етуде телекоммуникациялық желіні қолдануға негізделген;

Оқытудың желілік –технологиясына жатады:

-Интернет желісін пайдалану;

-Электрондық поштаны пайдалану;

-Телекоммуникациялық құрылғыларды пайдалану;

-Мультимедиамен жабдықталған, Интернетке шығу мүмкіндігі бар желелік компьютерлік класс;

Электронды почта тыңдаушыларға курстың негізгі мәселелері бойынша конфиденциалды хат жазысуға мүмкіндік береді. Электронды почта арқылы ақпаратты жоғары жылдамдықпен жіберу мүмкіндігінің арқасында тыңдаушыға көмек дер кезінде, сұранысты алған соң бірден көрсетіледі. Интернет көмегімен тыңдаушылармен кері байланыс орнатып қана қоймай, олардың оқу қызметін бақылауға, бағалауға болады.

Қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша оқытушының негізгі міндеті білім алушының келесі түрдегі орындалатын өз бетінше жұмысын басқару болып табылады: туындайтын мәселелерді қарастыру; мақсат пен міндеттерді қою; білім, тәжірибелерді беру; ұйымдастыру қызметі; білім алушылардың арасында өзара байланысты ұйымдастыру; оқу процесін бақылау. Тыңдаушылар қашықтықтан оқыту кезінде білім беру процесінің негізін қолайлы уақытта, ыңғайлы орында, тиімді темптегі өз бетінше жұмыс құрайды. Сондықтан тындаушылар өз бетінше жұмыстың техникасы мен әдістемесін, жоғарғы деңгейде білімді өз бетімен толықтыру негіздерін меңгеруі қажет. Сонымен бірге нәтижелі түрде оқу үшін жаңа ақпараттық технологияның құралдарымен жұмыс істей білуі тиіс.

Сонымен, қашықтықтан оқыту — адамның білім алуға және ақпарат алуға деген құқықтарын іске асыратын үздіксіз білім беру жүйесі

нысандарының бірі ретінде мамандардың негізгі қызметін атқара жүріп білімін, біліктілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1.Ғаламтор сайттары
2.Инфрматика негіздері ғылыми–әдістемелік №1 2014ж
3.Ж.Е.Сманқұлова. Оқытудың интерактивті әдісі. Алматы 2006ж

ИНТЕРАКТИВНЫЕ КАРТЫ ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСТАНА КАК ОТОБРАЖЕНИЕ ИСТОРИИ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ ОТ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА К РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Кеклис А.В.
КГКП «Костанайский строительный колледж». г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail:a.keklis@mail.ru

"Быть настоящим патриотом нельзя без знания истории родной земли, родного языка, своих корней. У казахстанцев есть земля, на которой они родились, - это наша Родина. Необходимо систематизировать все сведения об истории страны и разработать ее канонизированную версию"
Н.А. Назарбаев

Все сферы жизни человеческого общества имеют свои закономерности, которые изучает историческая наука. Рассмотрев действие этих закономерностей в прошлом, можно использовать их и в современном мире. [1]

Историческая наука формирует мировоззрение и историческое мышление человека, историческое сознание общества. [2]

Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев, объявляя 2015 год Годом 550-летия Казахского ханства, назвал Казахстан сердцем Евразии. И это утверждение Лидера нации совершенно справедливо. Его разделяют как ученые, так и политологи, государственные деятели. На территории современного Казахстана в древности сосуществовали вместе земледельцы и скотоводы, оседлые и кочевые народы. Они создали высокую культуру, развитое государство и были известны всему миру. Это время историки называют эпохой Великой степной цивилизации. Однако, к сожалению, в принятых классификаторах цивилизаций ей не нашлось места.

За годы независимости в Казахстане проделана огромная работа в направлении роста национального самосознания, уважения богатых исторических и национальных традиций, знакомства всего мира с демократическими традициями казахского народа, соединения его богатого духовного наследия с мировой цивилизацией и интеллектуальной элитой, связывания ценностей традиционной культуры народов Казахстана с ценностями либерально-демократического общества. [3]

История страны - это, прежде всего история простого человека. Одна из проблем современности - потеря общей памяти человека и незнание истории своей семьи меньше всего относится к казахскому народу. Исторически повелось, что казахи знают о себе все до седьмого поколения. У каждой из семей, составляющих казахский народ, есть своя история, и есть люди в своем роду, которые так или иначе оставив добрый след, являются частью истории Казахстана. [4]

Слабость исторического сознания народа делает его жертвой манипуляторов общественным мнением, в кризисные моменты ведет к апатии и бездеятельности или в ловушку идей тоталитарного характера.

Искажение исторических фактов, это проблема, с которой столкнулось человечество в 21 веке. Сделать необычное селфи, переписка в социальных сетях и прогулка с друзьями – это интересы нынешней молодежи. Изучение истории в этот список не входит. Поэтому знания о событиях минувших времен у подрастающего поколения оставляют желать лучшего. И это лишь вершина айсберга. Многие и вовсе имеют неверные знания об исторических событиях.

В век информационных технологий главной задачей образования является не только получение обучающимися определенной суммы знаний, но и формирование у них умений и навыков самостоятельного приобретения знаний.

Сегодня компьютерные технологии прочно обосновались в образовательном процессе. С помощью медиа и компьютерных технологий появилась возможность в полной мере приобщить детей к сокровищам не только казахской, но и мировой культуры, показать шедевры мировой архитектуры, скульптуры, зодчества, которые многим не доведется увидеть в реальной жизни. Как показывает практика, использование медиа-ресурсов не только разнообразит уроки, но способствует более глубокому, заинтересованному включению детей в образовательный процесс.

На мой взгляд, проследить историю государства проще всего на картах разных исторических периодов, узнавая о событиях на основе изменения границ территории. И здесь вместо бумажных карт актуально использовать более удобные и информативные интерактивные карты.

Интерактивная карта - это электронная карта, работающая в режиме двухстороннего диалогового взаимодействия человека (пользователя) и компьютера и представляет собой визуальную информационную систему.

Важно отметить, что для интерактивных карт расширяется понятие информативности. Помимо информации, воспринимаемой пользователем при чтении карты, интерактивные карты обладают скрытой информацией, которую можно получить, выполнив на карте определенные действия (например, при наведении курсора на объект).

Для создания интерактивной карты территории Казахстана был взят период от Казахского ханства до Республики Казахстан и разделен на семь основных исторических событий:

1. Основание казахского ханства;

2. Деление на жузы;
3. Джунгарское вторжение;
4. Казахстан в составе Российской империи;
5. Революция и гражданская война;
6. Советский период;
7. Независимая Республика Казахстан.

Каждый период помещен в меню приложения (см. рисунок 1), которое в итоге получило название «Интерактивные карты территории Казахстана от Казахского ханства к Республике Казахстан». Меню выполнено красочно, пункты меню обозначены в виде иконок, отображающих соответствующее событие. При наведении курсора на иконку события – изображение увеличивается и появляется соответствующая надпись.

Рисунок 1. Меню приложения

После нажатия на изображение появляется карта территории Казахстана соответствующего времени (см. рисунок 2). При наведении мыши на область (жуз, велаят и т.д., административное деление выбранного периода) происходит ее выделение, а при нажатии ЛКМ на экран выводится информация.

Рисунок 2. Карта Казахского ханства с выделенной областью

В приложении имеются сведения как по отдельным областям территории, так и в целом описание всей территории. Для удобства пользования в каждом файле имеется содержание с применением гиперссылок (см. рисунок3), как с возможностью перехода к определенному разделу, так и обратно к содержанию.

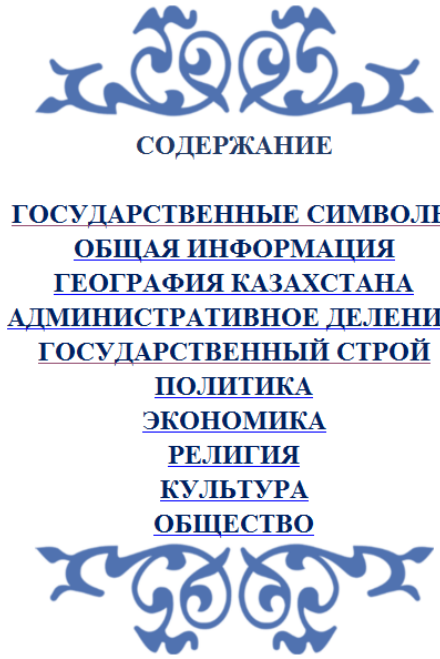

Рисунок 3. Пример содержания в период Независимости Республики Казахстан

Предложенная разработка предназначена не для замены учебников и книг по истории, а для увеличения интереса к истории страны.

Историю приходится изучать практически всем: сначала в школе, а потом и в вузе. И если у студентов-гуманитариев это не вызывает проблем, то будущим финансистам, программистам или врачам иногда не очень понятно, зачем изучать историю, ведь она не имеет прямого отношения к их профессии. Можно выделить, по крайней мере, несколько причин, по которым этот предмет является таким обязательным для изучения:

- во-первых, жизнь человека не ограничивается профессиональной сферой. Нам очень часто приходится действовать в социуме: голосовать на выборах, выражать свою гражданскую позицию по какому-то вопросу, поддерживать ту или иную партию. Чтобы этот выбор не был бессмысленным, надо знать историю такого рода явлений;

- во-вторых, знание истории – одна из самых резких черт, отличающих жизнь человека от животного существования. Историческое знание – это накопление духовности, а духовность, в отличие от физиологических особенностей, не наследуется новорожденным человеком от своих предков. Ее надо воспитывать, и историческое образование является одним из самых мощных воспитательных факторов;

- в-третьих, узнавание о жизни людей в другие эпохи чрезвычайно увлекательно. Неслучайно для многих людей исторические романы и даже исторические энциклопедии – одно из самых любимых чтений. Если не подавлять свое любопытство, то изучать историю на уроках и лекциях тоже станет гораздо интереснее. [9]

Предложенная разработка предназначена не для замены учебников и книг по истории, а для увеличения интереса к истории.

Список литературы:

1. Статья «Основы исторических знаний» на сайте библиотеки Гумер, раздел «История». URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/history2/01.php. Дата обращения: 1.06.2015;

2. Статья по истории «Значение исторических знаний в развитии общества и личности» на сайте естественных наукestnauki.ru. URL: http://estnauki.ru/istoriya/8-statii-po-istorii/8791-znachenie-istoricheskih-znanij-v-razvitii-obshhestva-i-lichnosti.html. Дата обращения 1.06.2015;

3. Статья «Истоки государственности» на новостном портале «Вечерний Алматы», опубликованная 22.01.15. URL: http://vecher.kz/node/34164. Дата обращения 2.06.2015;

4. Статья «История моего рода – история моей страны» на сайте Института истории государства history-state.kz. URL: http://history-state.kz/ru/?ELEMENT_ID=278&bxajaxid=ccb6ad31101c9f96b7955bebd0da3f59. Дата обращения: 2.06.2015;

5. Статья «Казахское ханство» на сайте свободной энциклопедии ВикипедиЯ. URL:https://ru.wikipedia.org/wiki/Казахское_ханство. Дата обращения: 25.05.2015;
6. Статья «История Казахстана» на сайте свободной энциклопедии ВикипедиЯ. URL:https://ru.wikipedia.org/wiki/История_Казахстана. Дата обращения:25.05.2015;
7. Краткий справочник по истории Казахстана. URL: http://testent.ru/index/kratkii_sprovochnik_po_istorii_kazahstana/0-231. Дата обращения: 26.05.2015;
8. Официальный сайт, посвященный550-летию Казахского ханства. URL:http://550kazakhan.kz/. Дата обращения: 26.05.2015;
9. Статья «Зачем нужно знать историю» на сайте «Знаю все». URL: http://znayuvse.ru/istoriya/zachem-nuzhno-izuchat-istoriyu. Дата обращения: 04.06.2015;
10.Статья «Быть настоящим патриотом нельзя без знания истории родной земли, родного языка, своих корней - Президент РК» на сайте Международного информационного агентства kazinform.kz. URL: http://www.inform.kz/kaz/article/2586521. Дата обращения: 04.06.2015.

ПОНЯТИЕ БАНКОВСКОЙ, НАЛОГОВОЙ И КОММЕРЧЕСКОЙ ТАЙНЫ, СПОСОБЫ ИХ ЗАЩИТЫ

Махамбетова А. Т.
университет «Туран», город Алматы
E-mail: levent853@mail.ru

На сегодняшний день в связи с развитием рыночных отношений, широко используются такие понятия как банковская тайна, налоговая тайна и коммерческая тайна.

Банковская тайна включает в себя сведения о клиентах и корреспондентах банков, их операциях и взаимоотношениях с банками, связанных с получением банковских услуг, в том числе без ограничения: информацию о наличии, владельцах и номерах банковских счетов и корреспондентов банков, остатках и движении денег на этих счетах и счетах самого банка, ограничениях на перечисленных счетах (решениях и (или) распоряжениях государственных органов о приостановлении расходных операций, арестах, залогах), операциях клиентов и корреспондентов и самого банка (за исключением общих условий проведения банковских операций), а также наличии, владельцах, характере и стоимости имущества клиентов, находящегося на хранении в сейфовых ящиках, шкафах и помещениях банка, информацию о получении клиентами кредитов (кроме случаев, определенных в настоящей статье), проведении операций по платежам и (или) переводам денег, в том числе выполненным без открытия банковского счета.

Не относятся к банковской тайне сведения о кредитах, выданных банком, находящимся в процессе ликвидации[1].

Налоговую тайнусоставляют любые полученные налоговым органом сведения о налогоплательщике (налоговом агенте), за исключением сведений:

1) о сумме налогов и других обязательных платежей в бюджет, уплаченных (перечисленных) налогоплательщиком (налоговым агентом), за исключением физических лиц;

2) о сумме возврата налогоплательщику из бюджета превышения суммы налога на добавленную стоимость, относимого в зачет, над суммой начисленного налога;

3) о сумме налоговой задолженности налогоплательщика (налогового агента);

4) о бездействующих налогоплательщиках и налогоплательщиках, признанных лжепредприятиями на основании вступившего в законную силу приговора либо постановления суда;

5) о представлении налогоплательщиком налогового заявления о проведении документальной проверки в связи с ликвидацией (прекращением деятельности);

6) о начисленной сумме налогов и других обязательных платежей в бюджет налогоплательщику (налоговому агенту), за исключением физических лиц;

6-1) о начисленной сумме налога на имущество, земельного налога, налога на транспортные средства физическим лицам;

6-2) о мерах ответственности, примененных в отношении налогоплательщика (налогового агента), нарушившего налоговое законодательство Республики Казахстан;

7) о наличии (отсутствии) регистрации в качестве налогоплательщика нерезидента, осуществляющего деятельность через постоянное учреждение, филиал, представительство или без образования постоянного;

8) о следующих регистрационных данных налогоплательщика (налогового агента):

– идентификационный номер;

– фамилия, имя, отчество (при его наличии) физического лица, руководителя юридического лица;

– наименование индивидуального предпринимателя, юридического лица;

– дата постановки на регистрационный учет, дата снятия с регистрационного учета, причина снятия с регистрационного учета налогоплательщика (налогового агента);

– дата начала и окончания приостановления деятельности;

– резидентство налогоплательщика;

– регистрационный номер контрольно-кассовой машины в налоговом органе;

– место использования контрольно-кассовой машины;

– применяемый налоговый режим;

9) исключен в соответствии с Законом РК от 29.12.14 г. № 269-V (введено в действие с 1 января 2015 г.) (Пункт дополнен подпунктом 10 в соответствии с РК от 16.11.09 г. № 200-IV (введено в действие с 1 января 2010 г.)

10) о непредставлении налогоплательщиком (налоговым агентом) налоговой отчетности;

11) не являющихся конфиденциальной информацией в соответствии с законодательством Республики Казахстан о реабилитации и банкротстве;

12) о коэффициенте налоговой нагрузки налогоплательщика (налогового агента), рассчитываемом в порядке, установленном уполномоченным органом[2].

Служебная и коммерческая тайна:

1. Гражданским законодательством защищается информация, составляющая служебную или коммерческую тайну, в случае, когда информация имеет действительную или потенциальную коммерческую ценность в силу неизвестности ее третьим лицам, к ней нет свободного доступа на законном основании и обладатель информации принимает меры к охране ее конфиденциальности.

2. Лица, незаконными методами получившие такую информацию, а также служащие вопреки трудовому договору или контрагенты вопреки гражданско-правовому договору, разгласившие служебную или коммерческую тайну, обязаны возместить причиненный ущерб[3].

Возможные мероприятия банка по обеспечению защиты банковской тайны:

1. Ограничение доступа к сведениям, составляющим банковскую тайну.

Разрешение на доступ к таким сведениям могут иметь только служащие, имеющие такую необходимость в силу своих должностных обязанностей и в объемах, необходимых им для выполнения ими своих функций. Все сотрудники, имеющие такой доступ должны подписать документ - обязательство о неразглашении банковской тайны. Данный документ должен содержать перечень сведений, которые являются банковской тайной, а также нормативно-законодательную базу о банковской тайне.

2. Контроль со стороны руководителя каждого структурного подразделения банка за сведениями, материалами, документами, ответами на запросы, представляемыми в другие организации и прессу, на предмет содержания в них банковской тайны.

3. Организация работ по защите от утечки конфиденциальной информации со стороны технических служб банка при ее создании, обработке, передаче и хранении в информационно-вычислительных и телекоммуникационных системах банка.

4. Регулярные проверки сотрудниками службы безопасности банка выполнения всеми служащими установленных в банке правил и порядков, касающихся соблюдения банковской тайны.

5. Организация служебных расследований по выявленным фактам разглашения банковской тайны либо утечки конфиденциальной информации.

В целях сохранения конфиденциальности получаемой налоговыми органами информации о налогоплательщиках правоохранительным органам при направлении запросов о предоставлении сведений, составляющих налоговую тайну, необходимо указывать конкретные обстоятельства, в связи с которыми возникла необходимость в получении указанных сведений, и мотивировать, что необходимость в предоставлении данной информации связана с исполнением обязанностей, возложенных на запрашивающее должностное лицо. Порядок предоставления конфиденциальной информации несколько различается в зависимости от того, какие органы за ней обращаются. Законодательством не предусмотрена возможность предоставления имеющихся в налоговых органах библиотек, архивов, фондов, баз и банков данных, содержащих конфиденциальную информацию, сторонним организациям. Действующее законодательство предусматривает лишь возможность получения конфиденциальной налоговой информации. Прежде всего такая информация может быть предоставлена таможенным органам, органам государственных внебюджетных фондов по экономическим и налоговым преступлениям, сотрудники которых сами имеют доступ к сведениям, составляющим налоговую тайну[4].

Поскольку наиболее распространенной причиной утечки коммерческой тайны, является ее распространение работниками самого предпринимателя, этот вопрос и способы решения подобных проблем следует рассмотреть подробно. Основная сложность охраны коммерческой тайны в отношениях между работодателем и работником заключается в том, что владельцем тайны, как правило, является работодатель, в то же время информация, которая составляет коммерческую тайну, находится в пользовании работников. Причем интересы работодателя и работников не всегда совпадают.

В правовой литературе даётся множество определений такой информации. Достаточно привести содержание одного из них.

Коммерческая информация - сведения о различных сторонах производственной, торговой, управленческой, научно-технической, финансовой деятельности предприятия, которые в интересах конкуренции и экономической безопасности фирмы подлежат охране[5].

Информационный компонент определяет и качество, и стоимость товара.

В условиях конкуренции охрана такой информации приобретает немаловажное значение. Во многом от того, как она защищена, зависит жизненный цикл товара на рынке.

Законом (смотрите ст. 126 Гражданского Кодекса РК(общая часть)) запрещено иным лицам разглашать коммерческую тайну без ведома обладателя под угрозой применения имущественных санкций.

Право на защиту коммерческой тайны может осуществляться и вне самой системы охраны секретности. Здесь предполагается защита созданной системы от нарушений извне, то есть от нарушителей, с которыми обладатель информации никак не связан. В этом случае действует общий гражданско-правовой механизм защиты нарушенных прав.

Требующих решения вопросов, связанных с правом на коммерческую тайну, множество. Одним из таких может показаться вопрос о том, как соотносятся право предпринимателя на защиту информации о товаре, составляющей коммерческую тайну, и право потребителя на получение достоверной информации о товаре (смотрите законодательство о защите прав потребителей). Предполагает ли предоставленное потребителю данное право принадлежность ему и права получения такой информации о товаре, которая составляет коммерческую тайну? Анализ законодательства о коммерческой тайне и о защите прав потребителей позволяет ответить на этот вопрос отрицательно. Скорее положения законодательства о праве потребителя на информацию о товаре дополняют перечень сведений о товаре, которые не могут быть коммерческой тайной.

Следует заметить, что главное условие обеспечения права на защиту коммерческой тайны - это знание предпринимателем того, что включает в себя его коммерческая тайна. Думается, что лишь в этом случае можно говорить о возможности защиты права натакого рода информацию.

Таким образом, экскурс в исследование правовых особенностей защиты товара позволяет заключить, что такая защита должна включать комплекс различных установленных законом средств. Думается, в первую очередь, это различные способы защиты интеллектуальной собственности, некоторые из которых явились предметом данного краткого исследования.

Рассмотренные выше положения о товарном знаке и коммерческой тайне являются общими нормами, определяющими стратегию защиты товара на рынке в условиях конкуренции. Вопросов, связанных с указанными и другими возможными способами защиты, требующих ответов, достаточно. Представляется необходимым их детальный сравнительный анализ. Однако это предмет отдельного рассмотрения.

Список литературы:

[1]Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» от 31 августа 1995 года, № 2444, с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г., статья 50.//Ведомости Верховного Совета Республики Казахстан, 1995 г., N 15-16, ст. 106

[2]Кодекс Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет», с изменениями и дополнениями на 26.07.2016 г., статья 557.//http://kgd.gov.kz/ru/content/nalogovyy-kodeks-rk

[3] Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть), принят Верховным Советом Республики Казахстан 27 декабря 1994 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г.)статья 126.// Ведомости Верховного Совета Республики Казахстан, 1994 г., N 23-24 (приложение)

[4]Исаков В.Б. Механизм правового регулирования и правовые режимы // Проблемы теории государства и права. М., 1987. С. 258 - 259.

[5]Виноградова С.Н. Коммерческая деятельность. -Минск, 1998, с.33.

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Шонгалова Камар Серикбаевна, Мимандос Жансая Адебиетовна
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: kamar-85@mail.ru

Қазіргі адамзат өмір сүріп жатқан заман ортасы – бұл ақпараттық қоғамның дамыған дәуірі, технологиялық мәдениеттің қалыптасқан дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір. Осыған орай болашақ маман даярлауда маманның ғылыми-техникалық бәсекеге қабілеттілігі және оның өзін-өзі дамытуға қабілеттілігі жалпыға бірдей бәсекелестік жағдайында басты фактор ретінде қарастырылуда.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында «Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз. Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар біздің елімізде де жоғары қарқынмен дамып келеді. Білім беруде жаңа технологиялық әдістермен қатар жаңа ақпараттық технологияларды да қолданудың мүмкіндігі жасалып отыр» деген болатын. Жас буынды жаңашылдыққа жетелеу деген сөз.

Жас ұрпақтың жаңаша ойлануына, олардың біртұтас дүниетанымының қалыптасуында әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселе . Бүгінгі орта білім беру ісіне қойылар талаптар қай кездегіден де күрделі маңызды. Өйткені бізді дамудың жаңа кезеңі күтіп тұр. Сол кезеңге лайық ұлттық санасы жаңғырған жаңа ұрпақ тәрбиелеу міндеті мойынымызда. Барлық кедергілерді жеңу табысқа талпыну өз қолымызда деп білемін. «Оқусыз – білім жоқ, білімсіз күнің жоқ» деген халық даналығы ешқашан мәнін жоғалтпайды.

Ақпараттық технология – экономиканың және бүкіл қоғам мен мемлекеттің “ілгерілеуінің” белгісі. Біздің өркениетті дамуымыздың барлық маңызды өмірлік салалары бүгінде ақпараттық технологиялармен және жасалымдармен тікелей байланысты десек, асыра айтқанымыз емес. Осы заманғы экономикалық өсімнің басты факторлары микроэлектроника, сандық және ақпараттық жүйелер, бағдарламалық қамтамасыз ету, байланыс және коммуникация т.б. салалардағы инновациялық технологиялар болып отырғаны баршаға белгілі.

Білім беру жүйесінің барлық саласында жаңа технологияны жоспарлы түрде енгізіп, жүйелік интегралды өткізу немесе қамтамасыз ету қажеттілігі туындап отыр. Қазіргі замандағы технология әрбір тұлғаның білім алу үдерісінде шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер береді. Дәл

осы жаңа технология мен әрбір тұлғаның өзіндік білім алу траекториясын таңдауына жол беретін анық білім беру жүйесін құруды, оқу бағдарламаларының бағдарламалануы және өзгермелі бейімделінуі есебінен оқу үдерісінің біртұтастығын сақтай отырып оны дараландыруға мүмкіндік беретін компьютердің маңызды дидактикалық қасиеті негізінде тұлғаның оқу үдерісінде танымдық қызметін тиімді ұйымдастыру арқылы жаңа білім алу технологиясын түбегейлі өзгертуді тығыз байланыстырады.

Білім беруді ақпараттандырудың негізгі мақсаты Қазақстан Республикасында біртұтас білімдік ақпараттық ортаны құру болып табылады. Олай болса, білім беру саласында жаңа ақпараттық технологияны пайдалануға, Қазақстан Республикасындағы ақпараттық кеңістікті әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыруға мүмкіндік береді.

Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми - техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді.

Осыған байланысты заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды. Инновациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Қазақстан Республикасы орта білім жүйесін ақпараттандыру туралы мемлекеттік бағдарламасында «ҚР дүниежүзінің дамыған елдері сияқты орта білім беру жүйесінен ақпараттандырудың жолына түсуі тиіс, яғни бірыңғай ақпараттық білім беретін желіге негізделген оқыту жүйесін жасау керек». Осы тұжырым білім беру жүйесін ақпараттандырудың мақсаты болып табылады. Бұл бағдарламалардың міндеттерінің бірі – мектептерді компьютерлендіру.

Білім беруді ақпараттандыру – жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады.Педагогикалық технология – мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүмкіндік беретін іс-әрекеттер жиынтығы. Педагогикалық технологиядағы басты міндет – оқушының оқу-танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Ал бұдан педагогикалық технологияның тиімділігі шығады.

Ақпараттық технология құралдарын меңгеру, жаңа элементтің енгізілуінің негізінде адам қызметінің өзгеруі сияқты мәселелер көп уақыттан бері психологтарды қызықтыруда. 1937 ж. Л.С.Выготский былай деп жазған: «Адамның өмір сүру процесіне құралдың ендірілуі осы құралды қолдану және басқарумен байланысты көптеген жаңа қызметтерді өмірге әкеледі, осы құрал орындай алатын көп жай процестерді керек емес қылады, психикалық процестер және олардың ұзақтылығын, интенсивтілігін, жүйелілігін өзгертіп,

бір қызметті екінші қызметпен ауыстырады, қысқаша айтқанда, бүкіл өмір сүру құрылымын өзгертеді».

Қазіргі таңда білім саласы қызметкерлерінің алдында тұрған басты мақсат – жаңа технологиялар арқылы білім мазмұнын жаңарту болып табылады.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудан негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер - білім беру ісіндегі бұрын шешімін таппай келген жаңа, тың дидактикалық мүмкіндіктерді шешуге мүмкіндік беретін зор құрал. Бірақ әлі күнге дейін біз осы зор құралдың шексіз мүмкіндіктерінің оннан бірін де пайдалана алмай отырмыз.

Президентіміз Н.Ә. Назарбаевтың 2030 жылға дейінгі бағдарламасын іске асыруға белсене қатысатындар, кең байтақ Қазақстанның байлығына ие болатындар, сол байлықты өз иелігіне жұмсайтындар, сөз жоқ, қазіргі мектеп қабырғасында жүрген біздің оқушыларымыз екеніне ешкім күмән келтіре алмайды.

Тәуелсіз ел тірегі - білімді ұрпақ. Жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе- білім беру, ғылымды дамыту. Осы орайда, «Сабақ беру – үйреншікті жай шеберлік емес, ол – үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер» деген, Жүсіпбек Аймауытовтың сөзін айта кету артық болмас.

XXI ғасырдың жан-жақты зерделі, дарынды, талантты адамды қалыптастыруда білім беру мәселесі мемлекетіміздің басты назарында. Осы тұрғыда мұғалімге білім берудің тиімді жолдарын қарастыру, таңдай білу еркіндігі тиіп отыр.

Қазіргі заман талабының өзі оқушыны 1-орынға қою, яғни мұғалім сабаққа бағыт беруші болып, оқушы алдын-ала берілген тапсырмалар арқылы сабақ түсіндіріп, өздік, өзіндік талдау жасап, бірін-бірі бағалап, өз ойларын толық жеткізіп, білім беруші рөлін алады. Осы заманғы білім беру ісінің өзекті мәселесіне оқушыларға түсетін ауыртпалықты жою, олардың бойында оқуға деген қызығушылықты, белсенділік пен өз бетінше жұмыс істеу қабілеттерін арттыру жатады.

Оқыту үрдісінде технологияны қолдану мұғалім мен оқушы қарым-қатынасының бұрынғы қалыптасқан жүйесін, олардың іс әрекеттернің мазмұнын, құрылымын үлкен өзгерістерге ұшыратады. Қалыпты білім беру жүйесінде мұғалім - оқушы оқу түрінде құрылған үш байланыс бұзылып, мұғалім – оқушы - компьютер - оқулық жүйесі пайда болды. Мұндай жүйеде білім беру оқыту процесінде компьютерді қолдану білім мен біліктілікке қоятын талаптарды қайта қарап, жетілдіріп, жүйелеуді талап етеді. Ақпараттандыруда технологияның негізгі бағыты XXI ғасырдың талаптарына сәйкес қоғамды дамытудың жоғарғы тиімділікті технологияларының сүйенген жаңа білім стратегиясына көшу болып табылады. Осыған сәйкес қазіргі білім жүйесінің ерекшеліктеріне-оның іргелілігі, алдын алу сипаты және оларға қол жеткізу мүмкіндіктері жатады. Оқу процесінде қолданылатын технологиялық құралдарын орналастырудың бірнеше жолдары бар ең перспективтісі және

мазмұндысы жіктелу кретерия ретінде тағайындау облысы болатын жол құрылымдық элементтері болып табылады. Технологияны пайдаланудың төмендегідей артықшылығы бар: білім мазмұнын заман талабына сай болуы, болашақта қажетті білімді толығымен алу, білімді өздігімен меңгеру, өзін-өзі бағалай алуы, өз күшіне сенімділіктің болуы, өз жетістігін көре алуы, оқушыны ізденіске, шығармашылыққа бағыттайды. Елбасы атап көрсеткендей «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте-мөте қажет» - жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны оқу үрдісіне оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор.

Білім беруді ақпараттандырудың негізгі мақсаты ҚР бір тұтас білімдік ақпараттық ортаны құру болып табылады. Олай болса білім беру саласында информатика пәні ақпараттық технологияны пайдалануға, әлемдегі ақпараттық кеңістікті әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыруға мүмкіндік береді. Осы заманғы білім беру ісінің өзекті мәселесіне оқушыларға түсетін ауыртпалықты жою, олардың бойында оқуға деген қызығушылықты, белсенділік пен өз бетінше жұмыс істеу қабілеттерін арттыру жатады.

Жалпы ақпараттық технологияны пайдаланудың төмендегідей артықшылығы бар: білім мазмұнынын заман талабына сай болуы, болашақта қажетті білімді толығымен алу, білімді өздігімен меңгеру, өзін-өзі бағалай алуы, өз күшіне сенімділіктің болуы, өз жетістігін көре алуы, оқушыны ізденіске, шығармашылыққа бағыттайды.

Алдын ала дайындаған оқу материалдары - презентациялар, мәтіндік, графикалық ақпараттық объектілер – сабақтың жақсы өтуін және барлық ақпарат түрлерін қолдануды қамтамасыз етеді. Бұл оқушының сабаққа деген қызығушылығын, әрі өз бетінше іздену қабілетін арттырады. Бұл сапалы білім берудің ең басты факторы болып табылады.

Осы арқылы қоғамдағы түрлі қайшылықтар мен жағдайларды, халқымыздың мәдени құндылықтарын өздігінен пайымдауға қадам бастайтын, рухы мықты азамат тәрбиелейміз.

Осындай білім жүйесінің ерекшелігі–тек білім мен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Қорытындысында білім беру–адамға үздіксіз оқуға, білім алуға жан-жақты білім қызметін ұсынатын басты көшбасшы болуы керек.

Әдебиеттер тізімі:

1.Г.Ә. Жапарова«Информатиканегіздері», Алматы, 2006 ж.

2. А.С. Грошев. Информатика. Учебник для вузов. - Архангельск: Арханг. Гос. Техн. Ун-т, 2010.

3. Н. Т.Ермеков, В. А.Криворучок, С.Ж.Ноғайбаланова«Информатика», Алматы, 2007 ж.

4. В.Я.Гельман «Медицинская информатика». Питер,2002 г.

5. К.Б.Есекеев, Г.К.Нургалиева «Учебно-методическое пособие по обучению населения компьютерной грамотности» , Алматы, 2007 г.

DISTANCE LEARNINGIN COLLEGE: PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION

Mukhamedrakhimov E. B.
Kostanayconstruction college, Kostanay city,
The Republic of Kazakhstan
E-mail: esilbay@mail.ru

Nowadays a new computer technologies and the Internet developing rapidly. Also developing a new ways of learning, such as distance education, in particular, the most populartype of study through Internet technologies.By the influenceof development of the Internet and modern methods of communication and exchange of data, it is possible to create and apply learning new ways of learning, such as electronic notes, encyclopedias, tests, glossaries, profiles, and virtual labs, etc.
Innovation, characteristic of any professional activity of the person and therefore become the subject of study, analysis and implementation. Innovations in itself is not appears, they are the results of scientific research, advanced pedagogical experience of individual teachers and entire communities.

One of the types of innovations in the organization of vocational training is the introduction to distance learning (DL).

DL - a very flexible system, it allows all the participants of the educational process (students, teachers and school administrators) to choose a convenient time for employment. It is the second most important argument in favor of DL.
The use of distance learning technologies allow to: identify some benefits for students such as:

- Efficiency - no cost for students, if the student comes from other regions. Possibility of in-service training of primary production activity;
- availability - regardless of geographical and temporal situation of the learner;
- Learning at your own place - study rate is set by the student depending on his personal circumstances and needs;
- Freedom and flexibility - the student can choose any of the courses of study, as well as to plan time, place and duration of employment;
- Mobility - the effective implementation of the feedback between a teacher and a student;
- Workability - the use of new advances in information and telecommunication technologiesin the educational process.

Necessarily to highlight the benefits, not only for learning, but also for the educational institution, in such a way to allow:

- reduce costs to conduct training (not required costs for rental of premises, education travel, both students and teachers, etc...);
- to study a large number of people;
- increase the quality of education through the use of modern means of bulk e-libraries, etc.
- to create a unified educational environment.

Today, distance learning is widely implemented and used in the country's universities. However, in organizations of technical and vocational education, this trend is not widespread. This is due primarily to the limited financial resources, insufficient equipment of material and technical base and professional staff grip compared with universities.

But time passes, new technologies are developing at a rapid pace, so in spite of the existing problems is necessary to keep up with the demands of the times.

Since 2015-2016 academic year in Kostanay construction college for students of correspondence courses implemented distance learning system. For organization DL was chosen free and open source software learning system called Moodle.

Moodle - course management system (e-learning), also known as a Learning Management System, or Virtual Learning Environment. It is an abbreviation of Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment [1].

Currently, Moodle system is used by many major universities in the world. LMS Moodle has about 2 million. Registered users 46 thousand. Educational portals in 70 languages in 200 countriesof the world and bring connect together more than 300 programmers developers.

Moodlefeautures for teachers:

- Moodle uses pedagogy social constructionism, which comprises reacting, active learning, critical reflection, etc.
- Moodle is suitable for 100% online - courses.
- Moodle has simple, effective, compatible from various browsers web- interface.
- Courses list contains a description of each course on the server, providing access to this information and guest.
- Courses are broken down into categories. There are courses on search engine keyword. Moodle can support thousands of courses.
- Most of the text elements (resources, forum, job, etc.) They can be edited using an embedded HTML editor.
- A wide range of tools for the construction of school process, including not only standard modules, but also additional.
- For communication and socialization in the community Course Lecturer can use tools such as forums, chat rooms, the wiki, system messaging, blogging, etc.

Moodle features for students:

- For communication offers features forums, messaging system and another instruments.
- Any user can post on course community about himself, using a blog.

- Provides access to a text course materials, assignments, tests, and other elements of course. [2]

It should focus on what the teacher is not replaced by computers and new information technologies, it only change his role. Distance learning system can support the following forms of learning [3]:

- lectures before, distinction from traditional classroom lectures, exclusive living communication from teacher, but have and row advantages: the use of latest information Technology (hypertext, multimedia, virtual reality and et al.) makes lectures interesting and visual. Such lectures can listen at any time and on any distance. In addition In order not required recapitulate material;
- "Face to face" consultation;
- off -line consultations that conducted Tutor exchange rate from assistance email or at teleconferences;
- on -line consultations; conducted Tutor course;
- practical lessons;
- independent work of students.

Along with ample opportunities to the system, as well as most of the technology has its drawbacks:

- success of learning depends on technical skills in computer management, using Internet, and on the ability to cope with technical difficulties;
- There are a number of practical skills that can be obtained only if the real (not virtual) and practical laboratory work;
- in some cases in the rural areas is still no easy access to the Internet, the lack of non-verbal interactions can interfere with communication; communication technologies lead to the isolation of students, weaken control by the teacher, etc.

The main problems that we have identified in the course of implementation and to the organization were:

- shortage of teachers who are ready professionally, technically, psychologically use distance technologies in educational process;
- very low computer literacy of students who study by correspondence form of training.

Worth noting, distance forms of training can be used not only for students but also for teachers, not only to enhance the skills, play an important role remote educational conferences and competitions. For example, with the help of remote sensing technologies for the second year are held the traditional August conference in our area. Internet increases the role of the "network" of teachers, because their zone of influence with the help of telecommunication increases in hundreds and thousands of times compared to the conventional educational process. A talented teacher is interesting not only to the people who surround him; his mission wider - to help those who want to learn from him, using remote technology. In this century, the best teacher is likely to be just remote, that is, those who are able and know how to interact with the world through electronic telecommunications [5].

Certainly, it takes some time to resolve these complex issues, as well as to prepare the teachers and support staff for the widespread introduction of new

technologies in our college. Distance learning is developing enormous pace, and this contributes to the development of the Internet and the growth of its information and communication opportunities.

Thus, the distance learning system can and should take its place in the educational system, since the organization of its competent it can provide high-quality education, meeting the requirements of modern society today and in the near future.

References:

1. Materials from Wikipedia;
2. Official site moodle.org. https://docs.moodle.org/archive/ru/Возможности
3. Gromov, TA teacher training to distance learning / T. Gromov // Education. - 2006. №5. S.153-156
4. Soloviev AV E-learning: issues, didactics, technology. Samara: New Equipment. 2006.- 464 p.
5. Nabiyev IM // Prospects for distance education of young scientists. - 2014. - №2. - S. 799-801.

XXI ҒАСЫР –АҚПАРАТТАНДЫРУ ҒАСЫРЫ

Мұхамедияр З.И.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қаласы.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: miss_zina.95@mail.ru

XXI ғасыр – ақпараттық ғасыр, жаңа технологиялар ғасыры. Әлемдік ақпараттық технологиялар кеңістігінде жастардың жаһандық білім алуының негізінде Қазақстанның ақпараттық әлемі де заман талабына сай деңгейде дамып келеді. Бұл ақпараттық технологиялық өрлеулерімізді республикамыздың ғылым саласындағы мемлекеттік саясатының жемісі деп білеміз. Сондықтан, нақ осы салаға қызмет ету үшін құрылған біздің Ақпараттық және есептеуіш технологиялар институты өзінің зерттеу жұмыстарын ғасыр сипатына, ғасыр деңгейіне отандық ақпараттық-технологиялық құндылықтарымыздың сай болуын қамтамасыз етуге бағыттайды. Шаңырақ көтергеніне 25 жыл толған бұл ғылым мекемесін тәуелсіздік жемісі десе болады. Институт ұйымдастырылған күнінен бастап, ақпараттық технология және республиканы ақпараттандыру бағдарламасын ғылыми тұрғыдан қамтамасыз ету мен басқару саласында іргелі де қолданбалы зерттеулерді жүйелі жүргізіп келеді.

Өткен жылы Елбасымыз Ұлт Жоспары – «100 нақты қадам» бағдарламасын ұсынып, онда қоғамдық дамудың барлық саласындағы атқарылар жұмысты айқындап берді. Бұл, ғылым саласына да үлкен серпіліс беріп отыр[1].

Енді АЕТИ-дің ғылыми қызметінің негізгі бағыттары қандай дегенге тоқталсақ, бірінші, ақпараттық және есептеуіш технологиялар; екінші, ақпараттық қауіпсіздік; үшінші, нарықтық экономикада желілік емес динамикалық жүйелердің дамуын параметрлік реттеу теориясы; төртінші, бейнелерді тану, жіктеу және шешімдер қабылдау теориясының мәселелері; бесінші, динамикалық жүйелерді оңтайландыру және оңтайлы басқару; алтыншы, күрделі объектілерді болжау мен басқарудың интеллектуалды сарапшы жүйелерін жасаудың модельдерін, әдістерін және ақпараттық технологияларын әзірлеу; жетінші, қазақ сөзін синтездеу және тану мәселелері; сегізінші, робот-техникалық жүйелер, тағы да басқа салалар бойынша іргелі зерттеулермен айналысуда[2].

Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу – тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр –ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми – техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді. Қазіргі кездегі жаңа әлемдегі жаңа Қазақстанның білім беру мекемелеріндегі жеткіншек ұрпақтарды оқыту мен тәрбиелеу олардың бойында жеке тұлғалық қасиеттерінің жан-жақты қалыптасуымен тығыз байланысты. Бұл мәселе дүниежүзілік қауымдастықта әлеуметтік-экономикалық, мәдени және рухани дамудың басты факторы ретінде жариялануда.

Ақпараттық–коммуникациялық технологияны (АКТ) бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне ақпараттық технологияны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты. Ақпараттық –коммуникациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, Интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникациялық байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді[3].

Интерактивті тақта – бұл компьютердің қосымша құрылғыларының бірі және де дәріс берушіге немесе баяндамашыға екі түрлі құралдарды біріктіретін: ақпараттың кескіні мен қарапайым маркер тақтасын біріктіретін құрал.Қазіргі таңда оқушы- ақпаратпен қаруланған, жан-жақты дамыған тұлға. Оның білімдік қабілеттерін дамыту үшін біздер, мұғалімдер жан-жақты қаруланған болуымыз керек. «Балаға білім бергенде, алыстан жақынға, таныстан жатқа көшіп, жаңа білімді ескі білімге байлап беру керек»-деп Мағжан Жұмабаев айтқандай, оқыту процесіне жаңа көзқараспен қарау керек. Сол себептен жаңа технологияларды енгізу арқылы, оқу процесінің деңгейі көтеріледі, қазіргі

заман талабына сай дамыған тұлға тәрбиеленеді. Жылдан-жылға білім беру ісі ерекше қолға алынып отыр. Мектептерде жаңа бағдарламалар, технологиялар пайдаланылып жүр.

Қазіргі заманда білім беру әлеуметтік құрылымның маңызды элементтерінің біріне айналды. Дүние жүзінде білімнің әлеуметтік рөлі артты. Адамның болашағы, оның қазіргі алған білімнің сапасына, көлеміне, ойлау деңгейіне байланысты.

Бұл термин ақпарат және технология деген екі ұғыммен байланысты.Технология (грек тілінен аударғанда) өнер, шеберлік, біліктілік деген мағынаны білдереді. Технология дегеніміз – белгілі бір нәрсені өңдеу үшін орындалатын әрекеттер тізбегі. Технологиялық процесс түрлі құралдар мен әдістердің көмегімн жүзеге асады. Технология мен ақпарат түсініктерін біріктіре келе, ақпараттық технологияны есептеуіш құралдарын пайдалана отырып , ақпаратты алу, жинақтау, сақтау, өңдеу, талдау қызметтерін жүзеге асыратын әрекеттердің реті деп атайды.

Ақпараттық технологиялардың мақсаты, адамның талдау жасай отырып, нәтижесінде белгілі бір әрекетті орындау арқылы шешімдер қабылдай алатындай ақпаратты өңдіру болып табылады.

Ақпараттық технология құралдарына техникалық, программалық, ақпараттық құралдар жатады. Техникалық құралдарға дербес компьютер, байланыс желілері, желі жабдықтары енеді. Техникалық жабдықталуына тәуелді болып келетін ақпараттық технология түрі ақпаратты жинақтауға, өңдеуге мүмкіндік береді. Техникалық және ақпараттық жабдықтамаларға тікелей тәуелді болып келетін программалық құралдар жинақтау, өңдеу, талдау қызметін атқарады.

Қазіргі уақытта жаратылыстану - ғылыми білім беруде сабақ барысында интерактивті құралдарды қолдануда. Интерактивті құралдардың көмегімен мұғалімнің , оқушының шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылып отыр.

Білім берудегі интерактивті технология - мұндағы интерактивтісөзі- inter (бірлесу), act (әрекет жасау)ұғымын білдіреді, сабақ барысында оқушының топпен жұмыс жасауға қатыспауы мүмкін емес, бірін-бір толықтыратын, сабақ барысында барлық оқушылардың қатысуын ұйымдастыратын оқыту барысы.

Интерактивті тақта –дегеніміз не?

Интерактивті тақта – бұл компьютердің қосымша құрылғыларының бірі және де дәріс берушіге немесе баяндамашыға екі түрлі құралдарды біріктіретін: ақпараттың кескіні мен қарапайым маркер тақтасын біріктіретін құрал. Бүгінгі күні бірнеше ИТ түрлері бар. Олардың ішінде білім саласында қолданып жүргендеріне қысқаша шолу жасайық.

ACTIVboard(Promethean компаниясы) - ACTIVstudio программасы арқылы іске қосылады. Бұл құрылғы компьютер, мультимедиялық проектор және ақпараттарды енгізуге арналған активті қаламнан тұрады.

Активті қалам – дегеніміз не?

Активті қалам – бұл меңзерді басқару құрылғысы және компьютер мен тақта арасындағы байланысты іске асырушы құрылғы.

Қоғамды индустрияландыру кезеңінде білім беру жүйесі алдыңғы кезекте, маманданған сауатты тұтынушыларды дайындауға бағытталса, ал білім беруді ақпараттандыру жағдайында бұл мәселе білім берудің негізгі мақсатына ауысады. Мұндағы негізгі мақсат – оқушының қоршаған әлем жайында табиғи ғылыми болжамын қалыптастырумен жалпы ізгілікті адамгершілікке дайындау болып саналады[4].

Қазіргі заман мұғалімнен тек өз пәнінің терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық – психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Ол заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие ісіне еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген жан болғанда ғана білігі мен білімі жоғары жетекші тұлға ретінде ұлағатты саналады.

Бәсекеге қабілетті болу тікелей білімге байланысты. Біз жаңа технологияға, жаңа өркениетті дамуға байланысты басқа өркенді елдердің көптен бері пайдаланып келе жатқан нитерактивті құралдарды қолданып отырмыз. Бұл – біздің Қазақстаннның алға қарай жылжуының нышаны болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Н. Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» (Ел басының халыққа жолдауы) 2007 ж;

2. «Қазақстан өз дамуындағы жаңа серпіліс жасау қарсаңында». Ел басының халыққа жолдауы, Астана – 2006 жыл;

3. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін 2010 жылға дейін дамытудың Мемлекеттік бағдарламасы;

4. Бакирова Ү. Электронды оқулықты пайдалану// Қазақстан тарихы әдістемелік журнал. – 2005. - №10. – 6-7 бет;

ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ОҚЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Нүркенова Ә.Д., Нүркеова Г.Д.
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: aigera29_92@mail.ru

Ел боламын десен, бесігіңді түзе,-дегендей, еңсесін енді ғана көтеріп келе жатқан біздің еліміз үшін дарынды, білімді, жігерлі ұрпақтардың орны бөлек. Қазргі уақытта Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлесі қалыптасуда. Бұл процесі білім программасының өзгеруімен қатар жүреді. Білім берудегі ескі мазмұнның орнына жаңасы келуде. Ол балаға өзін-өзі өзектелендіруге, өзін

толытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылатын дамушы тұлға ретінде қалыптастыруға бағытталған. Қазіргі уақытта педагогика ғылымының бір ерекшелігі- баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығарып, оқу үрдісіне еңгізу.Елімізде оқыту мазмұны жаңартылып, 12 жылдық білім беру жүйесіне көшу мақсатында жаңа буын оқулықтарының негізінде жасалған бағдарламалар бастауыш мектептің жаңа жүйеге көшуін, әрбір мұғалімнен жаңаша жұмыс істеуін, батыл шығармашалық ізденісін, оқушылардың белсенділігі мен қызығушылығын арттыруды талап етеді. Сондықтан, мұғалім өз білімін жан-жақты жетілдіре отырып, оқушыны қызықтырып оқыту керек екенін сөзсіз. Ұлы неміс пегагогы А.А.Дистервег: «Жаман мұғалім ақиқатты өзі айтып береді, ал жақсы оқушының өзін ізденуге жетелейді, ойлауға үйретеді» – деген.[1]

Адамзат баласының өз ұрпағын оқыту, тәрбиелеудегі ең озық, тиімді, ізденістерін, тәжірибелерін жалғасытырып, тың жолдарын іздеу, классикалық педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен дамыту жалғаса бермек. «Педагогикалық технология» дегеніміз не? Технология – tehne (шеберлік, өнер, білім) деген мағынаны білдіретін грек сөзі.«Технология» — ұғымы соңғы кездері ең көп қолданылатын ұғымдардың біріне айналды. Технология ұғымының оқытудың технологиясы, педагогикалық технология, білім беру технологиясы, тәрбие технологиясы, қарым-қатынас технологиясы, даму технологиясы, қалыптасу технологиясы, модульдік технология, топтық оқыту технологиясы сияқты психологиялық-педагогикалық ұғымдармен байланысы сан алуан.АҚШ пен Батыс Европада XX – ғасырдың екінші жартысынан бастап оқыту процесінің технологиясын жасау бағытындағы ізденістер белсенді түрде жүргізіле бастады. Осы уақытта оқыту үрдісіне техникалық құралдардың енуіне байланысты «білім берудің технологиясы» — термині кеңінен қолданыла бастады. Кейінірек, түрлі техникалық құралдарды қолдану әдістері жөніндегі еңбектердің ықпалымен бұл терминдер «педагогикалық технология» — деп атала бастады. 60-шы жылдардың ортасында технологиялық әдіс шет елдерде кеңінен қызу талқылана бастады. Мұнда негізгі екі бағыт көзге түсті. Біріншісі, бұрынғыша технологиялық әдісті, техникалық құралдарды қолданумен байланыстырылса, екіншісінің құрамында оқу процесінің өзін ұйымдастырудағы технологиялық әдістер дами бастады да педагогикалық технология «оқытудың технологиясы» — деген термин пайда болды.Президентіміз Н.А. Назарбаев айтқандай, сапалы білім беру Қазақстанның индустрияландыруының және инновациялануының негізіне айналуы тиіс. Бұл мәселе жалпы білім беретін мектептерге байланысты айтылып тұрғандығы белгілі. Еліміздің болашағы орта мектептен толық қанды сапалы білім алған, оның бағдарламасын толық меңгерген баладан, яғни, оқушыдан шығары анық, өйткені, ертеңгі ел тізгінін ұстар азаматтар- бүгінгі мектеп оқушысы. Мектепте жұмыс атқаратын әрбір мұғалімнің алдына қазіргі таңда қойылатын талап өте үлкен болып отыр. Мұғалім өзінің инновациялық іс -әрекетін қалыптастырып, оны меңгеріп, сол жаңа педагогикалық технологияларды оқу-тәрбие үрдісінде жүйелі пайдалану арқылы оқушылардың

білім сапасын арттыруы қажет. Сонда ғана жаңа педагогикалық технологияларды меңгерген, өз практикасында қолданған әрбір мұғалім өз сабағын нәтижелі даму жағынан көре алады. Мұғалім алғаш жаңа педагогикалық технологияларды: оқып үйренеді, екнішіден, меңгереді, үшіншіден, жаңа педагогикалық технологияларды тәжірибеде қолданады, төртіншіден, оны дамытып, нәтижесін тексереді. Жаңа педагогикалық технологиялар педагогика ғылымының жаңа саласы. Инновациялық үрдістің негізі – жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану, жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай жасайды. Инновацияны «жаңалық», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «әдістеме», «жаңашылдық», ал инновациялық үрдісті «жаңа әдістеме құралы» деп атауға болады. Инновацияны қолдану дегеніміз, инновацияны шаблон, трафарет ретінде пайдалану емес, өйткені әр мұғалімнің өз іс тәжірибесі бар. Бірақ, инновацияны қолдану арқылы мұғалім өз іс тәжірибесін байытып, еңбегін жеңілдетіп, белгілі бір нәтижеге жету- педагогиканың ең асыл заты болып табылады. [2] Ушинский К.Д. айтқандай, іс тәжірибе толық көшіріліп алынбайды, тек оның негізгі ойы ғана алыну мүмкін. Осы негізгі ойды түсініп оларға шығармашылық көз қараспен қараған мұғалім технология бойынша жұмыс атқара алады.Өмір талабы бойынша оқушы қазіргі кездегі сабақта қонақ болып отырмай, оның негізгі кейіпкері болу керек. Осыған қарай нәтижеге жеткізсе, әр технология тиімді. Оқу үрдісіннің тиімділігін арттыру жолдарын іздестіру мақсатымен өз басым жеке технологиялармен танысып, оларды оқып, үйренуге бет бұрдым. Соңғы кезде оқытудың әр түрлі педагогикалық технологиялары жасалып, мектеп практикасына енгізілуде. Сондай технологияларының бірі –деңгейлік саралау оқыту педагогикалық технологиясы. Біздің елімізде осы технологияның негізін қалаушылары Кобдикова Ж.У., Қараев Ж.А. болып отыр. Өз басым сабақтың тиімділігін арттыру мақсатында оқушы қызметін белсендету негізінде деңгейлік саралау технологиясын сабақ үстінде кеңінен қолданамын.Өйткені, оқыту практикасында деңгейлеп оқыту технологиясын енгізуге оқу ақпараттары көлемінің ұлғаюы, оқушыларға түсетін «салмақтың» артуы басты себеп болды.Әр сыныпта оқу озаттары мен үлгермеушілер пайда болу себебі- балалардың даму деңгейінің бірыңғай болмауы, жеке қабілеттеріндегі айырмашылықтар және т.б. болып отыр. Сол себептерден өзім сабақ үстінде деңгейлеп саралап оқытуды жиі пайдаланып отырамын. Осының нәтижесінде әр оқушы сабақ кезінде жаңа білім қосып қана қоймайды, соны өзі игеріп, талап, пікір таластыру деңгейіне жетуге тырысады, даму үстінде болуды қалайды. Психолог Л.С. Выгодскийдің айтуынша «Бала дамуының ең шарықтау шегі- бұл тіл мен ойдың шығармашылығы». Оқыту барысында жаңа технологиялық әдістерді пайдалану шәкірттердің ойлана білу қабілеттерін дамытады, олардың білім сапасын жақсартады, ой өрісін кеңейтеді, есте сақтау қабілеттерін өсіреді. Оқыту мен дамыту әдістерінің екуіде жеке тұлғаның қалыптасуына ықпал ететін маңызды айғақтар болып саналады. Дамыта оқытуда оқушының ойлау, ізденушілік, зерттеушілік қабілеттері артып, талдау арқылы белгілі бір шешімге келуге, оны дәлелдей білуге, оқушының өз ой-

пікірін айтуға мүмкіндік беріледі. Бастауш саты- бұл оқушы тұлғасы мен санасының қарқынды дамитын құнды, қайталанбайтын кезеңі. Сондықтан бастауыш мектеп – оқушыны тұлға етіп қалыптастырудың алғашқы баспалдағы. Президент жолдауында: «Ұлттық бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен анықталады»- деген байламы жеке адамның құндылықтарын арттыру, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің өсуі, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз. Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда негізінен дамыта оқыту технологисы басшылыққа алынады. Себебі қазіргі оқулықтар дамыта оқыту технологиясы негізінде жазылған. Сондықтан әрбір бастауыш сынып мұғалімі «Дамыта оқыту» технологиясындағы сабақтың құрылымын, әдіснамалық негіздерін толық меңгеріп, өз іс-тәжірибесінде шығармашылықпен қолдана білу тиіс. Оқу – адамның психикалық дамуының формасы, элементі. Кез келген оқыту белгілі бір мөлшерде адамды дамытады. «Даму» ұғымы сөздікте «... мөлшерлік өзгерістердің белгілі бір өлшем шегінен шығып, сапалық өзгерістерге айналуы» -деп түсіндіріледі. «Даму» ұғымының психологиялық анықтамасы – жаңарту процесі жаңаның өмірге келуі, ескінің жоғалуы деген мағынаны білдіреді. Оқыту мен дамытудың арасында тығыз байланыс бар екенін психология ғылымы жеткілікті дәрежеде дәлелдеп берді деп айтуға болады. Бұл мәселені түбегейлі зерттеп, бала дамуындағы оқытудың рөлін, алар орнын анықтаған көрнекті психолог Л.С Выгодский. И.Я Лернер «Даму» деген ұғымды педагоикалық заңдылықтарға негіздей отырып, адамның әртүрлі қиындықтардағы мәселелерді шеше білуге дайындығы деп түсіндіреді. Мұндай анықтама интеллектуалдық іс-әрекетті жоғары орынға шығарады. Мәселе қаншалықты күрделі болса, оны шешуге жұмсалатын ақыл- ой қызметі де соншалықты кең, аумақты, демек даму деңгейі де жоғары болады. Л.В. Занков ақыл –ой қызметінің төмендегідей көрсеткіштері дамуды іске асырады деп есептейді. Олар байқампаздық, өз ойын еркін жеткізе білу, практикалық іс-әрекетті атқара білу. В.В. Давыдов ақыл ойдың дамуының көрсеткіші ретінде жинақтай, қорытындылай алу дағдысын есептейді. Тұтас алғанда барлық авторлардың даму туралы ойлары оқыту барысында баланың психикасының жаңа сапалық деңгейге көтерілуі дегенге келіп саяды және оның басты шарты ретінде әрекет алынды.

Метеп оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл –ой жұмысының тәсілдері қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу процесін жолға қою керектігі саналады. Оқушының шығармашылық қабілеті де оның ойлау мен практикалық әрекеттері арқылы ғана дамиды. Ойлауға үйретететін сабақтардыдамыта оқыту сабақтары деп білеміз. Дамыта оқытуды ұйымдастыру, балаға ақыл-ой әрекетін меңгеруге жағдай жасау деп қарастыру керек. Дамыта оқыту сабақтағы ерекше ахуал, мұғалім мен оқушы арасындағы ерекше қарым-қатынас. Мұғалім бұл жағдайда дайын білімді түсіндіріп қоюшы, бағалаушы емес, танымдық іс-әрекетті ұйымдастыратын ұжымдық істердің ұйытқысы. Тек осындай оқыту

ғана баланың интеллектісінің көзін ашып, шығармашылығын дамытады. Оқытудың модульдік технологиясын таңдаған мұғалім оқушылардың жалпы оқу білігі жөнінде нені білуі керек? Оқыту – жалпы табиғаты жағынан және оны ұйымдастыру ерекшеліктер жағынан алып қарағанда күрделі процесс. Бір жағынан ол алған білімін кез келген сәттерде жеңіл әрі саналы түрде қолдана алуға үйретеді. Осы оқытумен қатар, әрі тығыз байланыста жүретін маңызды процесс бар, ол білік, яғни оқушылардың білімді жеңіл меңгеруін, сонымен қатар қоса оны өз бетінше ала білуін қамтамасыз ететін оқу еңбегінің тәсілдері. [3]Сондықтан бұл процестердің біреуін екіншісінен маңыздырақ деп бөліп қарауға болмайды. Оқушының алатын білім қорын оқу білігін қалыптастыратын материал есебінде қабылдасақ, онда оқу кезінде қалыптасқан білікті, осы қорды жаңа біліммен толықтыруға мүмкіндік жасайды деп айтуға болады. Оқу білігінің екі түрі болады: жалпы оқу білігі кез келген пәнді оқытуда қажет болса, арнайы білік жеке пәнді оқытуда қажет. Біз жалпы оқу білігіне тоқталып өтуді мақсат етіп қойдық. Себебі, ол барлық арнайы біліктердің ірге тасы (фундаменті) болып табылады. Қоғамның білім беру жүйесінің алдына қойған талабы: оқыту барысында баланың жеке қабілеті мен әлеуметтік белсенділігінің дамуына жол ашу, шығармашылық тұлға қалыптастыру міндетін шешу.

Қорыта айтқанда, инновациялық технологиялардың қай түрін алсақ та, олардың тиімділігі тек қана оқытушының шеберлігімен және осы шеберлікті шыңдай түскендігімен ғана шын күшіне ие бола алады. Сондықтан білім алушылардың ынтасын арттыруға арналған әдістемелік құралдардың жүйесі мен амалдары әр білім берушіден оларды терең игеруін, іске асыруын және оған сай болатын іскерлікті талап етеді. Жаңа технологияларын қолдана отырып сабақтың тиімділігін арттыру. Сонымен қатар оқушыларды өз бетімен жұмыс жасауға тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілетін дамыту. Тақырып бойынша деңгейлік тапсырма жүйесі дамыта оқыту жүйесін іске асырады. Өйткені, ол оқушының ойлауын, елестету мен есте сақтауын белсенділігін, дағдысын, білім саласының дамуын қамтамасыз етеді. Сабақтың ерекшелігі және оның тиімділігін арттырудың негізгі бөлігінің бірі- әр мұғалім сабақ жоспарын құрастырған кезде нақты мақсаттар қойып, соған жету жолдарын ізденушілік, жауапкершілік көз қараспен қарауы. Жан-жақты дайындалуы, өз білімін өзі шыңдау, шығармашыл қабілеттерін үнемі арттырып отыру қажет. Бұрын бастауыш мектеп мұғалімінің басты міндеті баланы оқуға, сануға үйрету болса, қазір бастауыш мектеп – оқушының тұлға етіп қалыптастырудың алғашқы баспалдағы. Сондықтан жоғарыда аталған мүмкіндіктерді жүзеге асыру, тиімділігіне қарай пайдалану – мұғалімнен үлкен шеберлікті, ідненушілікті, шығармашылықты талап етеді.

Әдебиеттер:

1. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. Алматы, 2004, 21-бет.

2. Сарбасова Қ.А. Инновациялық педагогикалық технологиялар. Алматы, Атлас баспасы-2001,
3. М.М.Жанпейсова. Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде.Алматы 2006 жыл.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР – ТҰЛҒАНЫҢ ӘЛЕУМЕТТЕНУІ МЕН ТӘРБИЕ ҚҰРАЛЫ

Ахатова Жанар Едресовна, Нурсеит Лаура И-4 курс студенті
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: janar_2004@mail.ru

Ақпараттық технология – ақпараттарды жинау, сақтау және өңдеу үшін бір технологиялық тізбекте біріктірілген әдістер мен өндірістік және бағдарламалық – технологиялық құралдардың жиынтығы. Қазіргі кезде сабақта ақпараттық технологияларды бәріміз кеңінен қолданамыз. Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы: «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек»- деген. Расында да, тек ғана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Қазақстан Республикасының дербес мемлекет болып әлемдік кеңістікте нығая түсуі еліміздегі білім беру саласында ақпараттық технологияларды кеңінен қолдануға бағытталған бетбұрыстары талап етіп отырғаны белгілі. Балалардың сабаққа деген ынтасы бірден мұғалімнің парасаттылығына, біліміне, өз жұмысына деген сүйіспеншілігіне байланысты. Қазіргі кезде мемлекеттік тілді оқытуда жаңа технологияларды сабақта жан-жақты қолдану жаңаша оқытудың тиімді жолдарының бірі. Мемлекеттік тілді оқытуда жаңа технологияларды сабақта жан-жақты қолдану жаңаша оқытудың тиімді жолдарының бірі болып саналады Осындай жаңа жолдарының біріне заман талабына сай 21 ғасырдағы ақпараттық оқыту жүйесіндегі жобалау технолгиясы арқылы тіл үйретуді жатқызуға болады. Білім берудің озық технологияларын меңгермейінше сауатты да жан-жақты болу мүмкін емес. Соның бәрі компьютер, интернет, мультимедиялық құралдар және интербелсенді тақта көмегімен болмақ[1].

XXI ғасырдағы ақпараттық оқыту жүйесіндегі жобалау технолгиясының ерекшелігі: оқушының танымдық қабілетін және танымдық процестерді жадының алуан түрлерін есту, көру, қимыл ойлауды, ынтаны қабылдау қабілетін дамытып, оны бекіту, шығармашылық деңгейін арттыру.

Қазақ тілін үйретуде бастапқы мақсат коммуникативтік бағытта оқыту. Осылай, біз оқушылардың жалпы ойларын бір жүйеге келтіріп, жақсы психологиялық жағдай жасаймыз. Осының бәрі оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына әсер етеді. Оқушы үшін тіл өз ойын жеткізуде қажетті құрал

болып табылады. Бұл бағытта негізгі лингвистикалық жұмысты қарым-қатынас түрінде жүргізіп, бір мезгілде іске асырамыз. Жаңа технологияларды қолдана келе сабақ бойы біз бүкіл топтың жұмыс істеуін талап етеміз, сондықтан өткізген сабағымыз мазмұнды, интенсивті болады. Ақпараттық сабақта бұрын адам ойында болмаған оқытудың жаңа әдістерін ұйымдастыруға болады. Оқушылар Word, Power Point, Excel, Актив студио т.б программаларының көмегімен жаңа тақырыптарды және мәтіндер жазу, оқу, талдау, сурет салу жұмыстарын үйренеді.Сонымен қатар интерактивтік тақтада ертегілерді көрініс ретінде, ролдік ойындарды өткізуге болады.

Компьютердің білім беру құралы ретінде кең таралуының негізгі алғы шарттарын ғалымдар төмендегідей саралайды:

1. Компьютер шексіз ақпарат әлемінде енуге және ақпаратты жүйелі түрде талдап, сараптауға мүмкіндік береді. Ақпаратты алудағы жоғары жылдамдық адамның ақпараттық мәдениетінің үнемі өсуіне жағдай жасайды.

2. Компьютер адамның зерттеу – танымдық әрекетінің әмбебап құралы ретінде ерекшелінеді.

3. Өзге құралдардан компьютердің ерекшелігі – оның қатысымдық құрал бола білуі. Яғни білімгер ол арқылы қатысымның барлық түрлерін жүзеге асыра алады. Бұл – мәтіндерді оқу, сұхбат жасау, жазу, тыңдау әрекеттері. Тіл үйренуде бұл мүмкіншіліктер ең маңызды болмақ.

4. Құрал білімгерлерге өз әрекеттерінің нәтижесін айқын көрсете алады. Білім алуда дұрыс шешім жасай білуге деген оқушылардың өзіндік тәсілін, стратегиясын қалыптастырады.

5. Компьютердің комегімен жаттығулардың кешенді түрлерін аз уақытта орындау мүмкіншілігі туындайды.

Әр сабақта компьютерді қолдану мәтіндер мен ақпаратты білуге жол ашады. Тіпті нашар оқитын оқушылардың өзі компютермен жұмыс істеуге қызығады, өйткені кейбір жағдайларда компьютер білмеген жерін көрсетіп, көмекке келеді.

Жобалау технологияның маңыздылығы – оқушылардың әр саладан алған білімдері үлкен мәселені шешуге мүмкіндік береді. Жоба түсінігі бойынша алынып отырған идея теориялық және практикалық тұрғыда шешіледі. Осы технология белгіленген нәтижеге жетіп, қорытынды шығаруға бағытталған. Қорытындыға жету барысында оқушылар ойланып, мәселені шешу барысында алған білімдеріне сүйене отырып ізденеді. Кез келген уақыт мерзімінде оқушылардың жекеше, жұптық, топтық жұмыс істеу іскерліктерін әрқашан жобалау тәсілі бойынша іске асырылады[2].

Сонымен қатар оқушылар интелектуалдық, шығармашылық және коммуникативтік істерін дамыта алады.Осы технолгияның тағы бір тиімді белгілерінің бірі – оқушының оқу белсенділігі. Бұл технологияның бір ерекшелігі сабақтың негізгі кезендерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады.

Жобалау әдісі XX - ғасырдың технологиясына кіріп басқа елдерде ұрыннан қолданылса да, біздің елде тек соңғы жылдарда ғана қолданылуда.

Жобаны ғалымдар пәндік-мазмұндық белгілеріне қарай, үйлестіру сипатына қарай, әрекет түріне қарай, жобаға қатысатын адамдар санына қарай, жобаның жүру мерзіміне қарай бірнеше түрлерге бөледі.

Пәндік-мазмұндық белгілеріне қарай шағын жобалар және пәнаралық жобалар деп, үйлестіру сипатына қарай ашық және жабық деп, әрекет түріне қарай ізденушілік жоба, шығармашылық жоба, ақпараттық жоба, рөлдік ойындар түріндегі жобалар, тәжірибеге арналған жобалар деп бөлінеді. Атап айтқанда, бір жобаның аясында оқушылар ізденушілік те, шығармашылық та, ақпараттық та жұмыстар жүргізеді.

Жоба әдісін қолдануда оқушылар өз бетімен қажетті хабарды жинауға дағдыланып, өздік шығармашылық қабілеттерін артырады. Жоба әдісінің басты мақсаты – тәжірибе жүзінде орындауға бағытталған белгілі бір міндеттерді немесе әр сала бойынша білімдерін толықтыруды талап ететін маңызды тапсырмаларды орындау барысында студенттің өздігінен білім алуына жағдай жасау.

Таңдалған тақырып бойынша жоба (презентация) жасағанда оқушылар интернет желісін пайдалана отырып, тақырып туралы ең қызықты оқиғаларды, мәліметтерді іріктеп алады. Жобадағы мәліметтерді игерудегі ең маңыздысы оқушылар көрнекілікті, анимацияны, дыбыстарды қолданады. Оларға: суреттер, хаттамалар, маңдайша жазулары, жарнамалар, кестелер, диаграммалар жатады. Сөйлеу барысында оқушылар әр слайдқа толық мәліметтер береді. Өз ойын ашық айту жоба құрушы логикалық, тілдік, грамматикалық жағынан дұрыс құруға ұмтылады.

Оқу – жобамен жұмыс істеген кезіндегі ең негізгі бөліктердің бірі. Жобаға керекті мәліметтерді алу үшін қатысушылар баспа мәліметтеріне сараптама жасауына тура келеді. Жұмыс кезінде оқушылар анықтамалармен, энциклопедиялық сөздікпен жұмыс істейді[3].

Тыңдау – оқыту құралы және нысан ретінде жобада қолданады. Тыңдаудың ең бірінші қызметі – жобаны қорғаушы сөйлеген кезде оның сөзін басқалар тыңдайды, жаңа мәліметтерді ерекшелеуге, ал екінші жағынан кейбір түсініксіз сөздерді тастап кетіп, мәтінді түсінуге дағдыланады.

Жобалау әдісі арқылы ұсынылатын тапсырмаларды орындау барысында оқушылар шығармашылықпен ойлауға, өз әрекетін өз бетінше жоспарлауға, жоба бойынша алдына қойған міндеттерді шешуге алдын ала болжам жасай білуге, басқаша айтқанда, жұмыс істеу мәдениетіне үйренеді.

Жобалау әдісіне тән жетістіктерге мыналарды жатқызуға болады:

- жобалау әдісі оқушыларды оқыту үрдісіне және тілдік қатынасқа белсенді жұмылдыра алуымен ерекшеленеді;
- балаларды білім алуда, өз ісін ұйымдастыруда жауапкершілікке үйретеді;
- жобамен жұмыс істеу барысында оқушылардың тілдік дайындығы қалыптасады;
- жобалау әдісі оқушылардың белсенді түрде өз бетінше ойлауына, жұмыс істеуіне және алған білімін есте сақтауы, тиісті жағдайда қолдана

алуына көмектеседі. Сонымен бірге оларды жеке тұлға ретінде қалыптастырады;

- жобаны қорғау кезінде оқушылар өз әрекетін ұйымдастырып бағалай алатын жеке тұлға ретінде ғана емес, тілді меңгеруге байланысты өз бойындағы кемшіліктерді жеңуге де үйренеді.

Сонымен қорыта келгенде мектепте жобамен жұмыс технологиясын қолдану жеке тұлғаны дамыту бағытында оқушылардың өз бетімен хабарды жинауға, сараптау, тиімді де тиісті қорытынды жасауға, өз ойын дәлелдеуге, сөздік қорын толтыруға, сөйлеу тілінің мәдениетін тиімді үйренуге, эстетикалық талғамын дамытуға үлкен үлес қосады. Оқушылар жобалау әдісімен жүргізілетін жұмыс барысында өздерінің оқытушыға беймәлім таланттарын көрсетуге мүмкіндік алады. Олар ұйымдастырушылық қабілеттерін арттырады. Сондықтан, жобалау әдісі студенттерді жан-жақты дамытуда ең озық әдіс деуге негіз бар [4].

Әдебиеттер тізімі:

1. Скаткин М.М. Совершенствование процесса обучения. – М.: Просвещение, 1971. – 365 с.

2. *Гузеев В.В*. Планирование результатов образования и образовательная технология. - М.: Народное образование, 2000.

3. Фазылова Р.Л. Проект на уроках немецкого языка \Иностранный язык в школе-1999- №.3

4. Әлметова Ә.С. «Қазақ тілі сабағында студенттердің сұхбаттық тілдесім мәдениетін қалыптастырудың ғылыми-әдістемелік негіздері» пед.ғыл.доктор.дисс.автореф. Алматы, 2007. -48б.

ЕЛ БОЛАШАҒЫ-ЖАЛЫНДЫ ЖАСТАР

Рамазан Олжас
Рудный қаласы әкімдігінің
«№7 мектеп-гимназиясы»КММ, Рудный қаласы
Қазақстан Республикасы
E-mail: rudny_sh7kaz@mail.ru

Бүгінгі таңда жаңа қоғам баспалдағы мектебі, яғни болашақ мектебі. Ол халықтық мәдениетке баланың жеке басының дамуына, рухани жағынан таза, көкжиегі кең, қоршаған ортамен байланысқа түсетін, білімнің жаңа мазмұнымен байланысқан, бәсекеге қабілетті жаңа ұрпақ өсіріп, дамытатын өмір мектебі.. Біздің келешектегі басты мақсатымыз – рухани жан дүниесі бай, елі үшін адал қызмет ететін тұлға болып қалыптасу.

Болашақта ел тізгінін ұстайтын, еліміздің әлемдік деңгейдегі бәсекеге қабілетті, экономикасы дамыған, өркениет көшінен лайық орын алуына, еліміздің қарқынды дамуына өзіндік үлес қосатын қоғамның негізгі белсенді

күші жастар екені сөзсіз. Соңғы жылдары елімізде жастар саясаты-маңызды стратегиялық сипатқа ие. Елбасының биылғы Жолдауы Қазақстан жастарына алдағы уақытта атқаратын міндеттерді белгілеп берді. Сондай- ақ, ел дамуының жаңа кезеңіне бет бұрған тұста қоғамдағы ең ірі әлеуметтік топ-жастарға деген Президенттің сенімі мен қамқорлығы олардың білім мен ғылымға деген құштарлығын одан әрі күшейтті. Осы тұста Мемлекет басшысының Жолдауынан мынадай ұлағатты сөздерін айтуға болады: “Білімді, еңбекқор, бастамашыл, белсенді болуға қазірден бастап дағдыланыңдар. Жұмыс пен сұраныс бар өңірге батыл барыңдар. Шеберліктің шыңына жете білсеңдер, мамандықтың бәрі жақсы. Қазір техникалық мамандықтардың, ғылым мен инновацияның күні туған заман. Ерінбей еңбек еткен, талмай ғылым іздеген, жалықпай техника меңгерген адам озады. Тұр- мысы жақсы, абыройы асқақ болады. Біз жүзеге асырып жатқан түбегейлі реформалар мен атқарып жатқан қыруар істердің бәрі сендер үшін, болашақ үшін жасалуда”. Осы тұста Елбасы бастамасымен егемен еліміздің болашағы үшін қолға алынған «Дипломмен-ауылға» жобасының ауыл жастары үшін маңызы аса жоғары. Тәуелсіз елдің білімді ұланының ауылға бет бұруы серпінділікті талап етіп отырған бір ғана ауыл үшін ғана емес, ұлтымыздың болашағы үшін де ұтымды. Әлбетте, әрбір жаңа ұрпақ өмірге өзімен бірге жаңа леп, жаңа серпіліс әкеледі. Техника құлағында шебер ойнайтын қазіргі заманауи ұрпаққа келер болсақ, олар тиімділікке, жаңалыққа, инновацияға иек артқанды ұнатады. Олардың жан дүниесі жігерге толы, жасампаз еңбекке ынталы, жақсылыққа құмар. Олар-ешкім әлі танып-білмеген таңғажайып ерлік жасап, танымал атансақ дейді. Білім-ғылым қуып, дөңгеленген дүниені бағындыруға ұмтылған арман иелері. Сөз жоқ, көздеген мақсаты мен мақсат қойған межесіне еш қиындықсыз, тезірек қол жеткізгісі келетін албырттығы тағы бар. Ең бастысы, қазіргі қазақ жастары- азуын айға білеген адуынды мемлекеттермен терезесі тең егемен елдің еркін ұландары екендіктерін терең ұғынатын үлкен қозғаушы күш. Тәуелсіз Қазақ елінің өсіп-өркендеуі мен гүлденуін тікелей жастармен байланыстыратын Елбасы: «Мен жастарымызды жұмысшы мамандығын белсенді меңгеруге шақырамын. Жұмысшы мамандықтарын меңгеру керек. Кезінде мен де жұмысшы киімін киюден бастадым, домна пеші от-жалынының жанында тұрдым. Үлгі алыңдар! Жылдар өтеді, бірақ, осы өмірлік тәжірибелерің, сендер қандай өмір жолын таңдап алсаңдар да, міндетті түрде кәделеріңе жарайды»,-деді. Әсіресе, жастарды жаңа көзқарас, жаңа басымдықтар тұрғысында индустриялық-инновациялық экономика жағдайында өмір сүруге тәрбиелеудің мән- маңызын айшықтаудан әсте жалыққан емес. Қазіргі таңда әлемнің көптеген дамыған елдерінде экономикалық дағдарыста көптеген жастар өмірден өз орнын таба алмай, жұмыссыз қалуда. Ал, бізде Мемлекет басшысының бастамасымен «Дипломмен-ауылға», «Жастар тәжірибесі», «Жұмыспен қамту-2020», «Бизнестің жол кар тасы-2020», «Жасыл ел» және “Студенттік құрылыс жасақтары” сынды жобалар жемісті жұмыс жасауда. Жыл сайын жоғары оқу орындары мен колледждерді бітірген мыңдаған жас маман жалақысы жоғары,

тұрақты жұмыс орнымен қамтамасыз етіліп отыр. Н.Назарбаевтың Білім және ғылым министрлігі құрылымында жастар саясаты бойынша арнайы комитет құруы және 2020 жылға дейінгі мемлекеттік жастар саясаты тұжырымдамасын дайындауды тапсыруының өзі-мемлекет тарапынан жастарға көңіл бөлу бұрынғыдан да арта түскенін аңғаруымызға болады. Жас маманды мамандығының шебері ететін, оны қызмет бабында өсіретін басты қасиет- бұл оның өзіне деген сенімі. Сенім сапалы кәсіп негізі болуы қажет. Ол жас маманның жалпы мәдениетінен, зерделілігі мен өресінен, кәсіби біліктілігінен және адамгершілігінен құралады. Елбасы бәсекеге қабілеттілік иммиджін мектеп қабырғасынан бастап қалыптастыруға бағыт алып отыр. Бұл үдерісте студенттік өзін-өзі басқарудың маңызы айрық ша. Студенттік өзін- өзі басқару бір жағынан, жеке тұлғаның әлеуметтік белсенді болуына себепкер болса, екінші жағынан, ол жоғары оқу орны түлегінің бойында бәсекеге қабілетті маманға тән қасиеттерді қалыптастыруда да тиімді болып табылады. Біздің мемлекетімізде ұлт тық сана-сезім мен азаматтық патриотизмді бойларына сіңірген жастардың қоғамы қалыптасуда. Елбасының «Қазақстан XXI ғасырдың ортасына қарай әлемнің ең дамыған 30 елінің қатарында болуға тиіс» деген сөзі біз секілді жастарға үлкен міндет пен жауапкершілік жүктейді. Сон дықтан Жолдауда айқындалған тапсырмалардың жүзеге асуына біз де өз үлесімізді қосуымыз қажет деп ой лаймын. Еліміздің ертеңі, мемлекетіміздің болашағы- жастар қолында. Бүгінгі жас-ертеңгі ел тізгінін ұстайтын ел ағасы. Бүгінгі алдыңғы толқын аға буынның орнын басар, ізін жалғастырар артында өсіп келе жатқан жастар екені даусыз. Еліміздің ендігі дамуы мен өркендеуі, келешегі жастарға тікелей байланысты. Әрі білімді, бәсекеге барынша қабілетті, сонымен қатар дені сау, яғни салауатты өмір салтын ұстануы алғы шарт болып табылады. Ұлы Мағжан атамыз «Арыстандай айбатты, жолбарыстай қайратты, қырандай күшті қырағы-Мен жастарға сенемін» деген өсиет сөзі, бүгінгі қоғам, қазіргі нарық бәсекеге қабілеттілікте талап етіп отыр. Жүректерінде жалыны, бойларында күш-қуаты бар XXI ғасырдың жастары өзгеріп жатқан өмірге, құбылыстар мен жаңалықтарға өз көзқарасымен қарап түйін түйіп,жақсыдан үйреніп, жаманнан жиреніп» жатса, бұл керемет болар еді. Мемлекет басшысының «Еліміздің келешегі жастардың қолында» деген сөзі жастарымызға қандай жауапкершілік жүктеп отырғанын айқын көрсетеді. Ел ертеңі-бүгінгі ұрпақ екенін үнемі жадында сақтайтын жастар Президентіміз бағыт-бағдар берген сара жолмен ілгері басып келеді. Талапты да тапқыр, талғампаз да терең ойлы, төзімді де табанды азамат болып, елге өз үлесімізді қосу-біздің басты мақсатымыз. Жастардың жарқын болашағы бүгіннен басталады десек, әрбір қазақстандық азамат осы игі жолда аянбай еңбек етуіміз қажет.

МОЛОДЕЖЬ КАК ОСНОВНОЙ СУБЪЕКТ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАЗАХСТАНА

Сейчанова Д.Г.
КГКП «Костанайский строительный колледж», г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail:dina_murzalina@mail.ru

В начале основной части я бы хотела осветить вопрос, что же такое молодежь?

Молодѐжь — это особая социально-возрастная группа, отличающаяся возрастными рамками и своим статусом в обществе: переход от детства и юности к социальной ответственности. Некоторыми учѐными молодежь понимается как совокупность молодых людей, которым общество предоставляет возможность социального становления, обеспечивая их льготами, но ограничивая в возможности активного участия в определѐнных сферах жизни социума.

На современном этапе большую роль в развитии любой страны играет молодежь, поскольку она определяет будущее развитие общества в целом. Роль молодежи заключается в преемственности социальной культуры, и построении общества, а так же внедрении проектов с дальнейшей реализацией многих социальных, политических и культурных программ.

Возрастные рамки, позволяющие относить людей к молодежи, различаются в зависимости от конкретной страны. Как правило, низшая возрастная граница молодёжи — 14-16 лет, высшая — 25-35 лет. Молодежь в значительной части обладает тем уровнем мобильности, интеллектуальной активности и здоровья, который выгодно отличает ее от других групп населения. В то же время перед любым обществом стоит вопрос о необходимости минимизации издержек и потерь, которые несет страна из-за проблем, связанных с социализацией молодых людей и интеграцией их в единое экономическое, политическое и социокультурное пространство.

Немецкий социолог Карл Мангейм (1893—1947) определил, что молодѐжь является своего рода резервом, выступающим на передний план, когда такое оживление становится необходимым для приспособления к быстро меняющимся или качественно новым обстоятельствам. Динамичные общества рано или поздно должны активизировать и даже организовывать их (ресурсы, которые в традиционном обществе не мобилизуются и не интегрируются, а часто подавляются)[1].

В настоящее время молодежь в Казахстане составляет 29%.

Конкурентоспособность государства в значительной степени определяется его возможностью и способностью по сравнению с другими государствами: формировать у молодежи прогрессивные, общественно значимые ценности и доминирующие ценностные ориентации на самоконструирование жизненной стратегии жизни, самосовершенствование и самоменеджмент[3].

Молодежь, как поколение, вступающее в жизнь, проявляет особый интерес к собственному будущему. Молодое поколение верит в свои

возможности, четко знает, какие знания и умения могут стать ему полезными в будущем.

Современная молодежь Казахстана является субъектом истории, казахстанское общество открыло его для себя как социальную ценность особого рода. Нынешняя молодежь исключительный и важный фактор перемен, носитель новых идей. В связи с этим и необходима современная государственная молодежная политика, отвечающая запросам XXI века.

Новая философия формирования молодежной государственной политики Казахстана исходит из современных реалий. Приоритетными для молодежной государственной политики Казахстана должны стать: раскрытие индивидуальных способностей молодежи к выполнению общественно значимых социальных ролей; выработка позитивного отношения молодежи к браку, подготовке молодежи к семейной жизни, материнству; развитие новых досуговых практик, влияющих на интеллектуальное, нравственное самочувствие современной молодежи.

В связи с этим представляется, что главной задачей современной молодежной политики должно стать создание условий для расширения возможностей молодого поколения в участии жизни общества и направления молодежного потенциала на развитие Казахстана, обеспечения должного уровня ее конкурентоспособности. Прагматичность современной молодежи требует инновационных подходов к молодежной работе. Существует необходимость разработать методы, предполагающие переориентацию ценностных установок молодежи с карьерно-потребительского на творческо-созидательное отношение к самому себе и обществуинформционному обществу.

Молодежь в силу своей мобильности и восприимчивости ко всему новому является основным субъектом развития информационных и коммуникационных технологий, активнее их возрастных групп участвует в их формировании и ощущает на себе как их положительные аспекты, так и отрицательные.

Современные средства массовой коммуникации формируют унифицированное мировоззрение, упрощенные модели мира путем внесения системных знаний, а суммы специально подобранных и тщательно организованных сведений. Это создает опасность формирования пассивных потребителей информации, создаваемых многочисленными каналами средств массовой коммуникации [2].

Медиапотоки оказывают информационно-психологическое воздействие на ценностно-смысловые ориентации личности молодежной аудитории, определяющие решение «задач жизненного выбора». При этом, чем выше уровень вовлеченности в медиапотоки, тем сильнее проявляются затруднения или относительная неэффективность решения задач жизненного выбора. Одновременно молодые люди переживают чувство и состояния ценностно-смысловой неопределенности жизненных ситуаций (субъективно это может выступать как безразличие к актуальным проблемам, как переживание

противоречивого отношения к ним) и уклоняются от принятия на себя ответственности за решение жизненных проблем своих и (или) своих близких.

Как правило, молодые люди оказываются недостаточно компетентными и информированными в решении следующих социальных задач:

· умение планировать развитие событий и свое поведение;

· самостоятельно анализировать жизненные ситуации и уметь собирать необходимую для этого информацию;

· формулировать, презентовать социальному окружению свою позицию и отстаивать ее;

· быть социально компетентным в построении различных типов социальных взаимоотношений (партнерство, лидерство, индивидуальная социальная активность, участие в сообществах и движениях по интересам).

Государственная программа «Информационный Казахстан - 2020» разработана по поручению Главы государства, данного в статье «Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда» от 10 июля 2012 года, а также в соответствии со Стратегическим планом развития Республики Казахстан до 2020 года, утвержденным Указом Президента от 1 февраля 2010 года.

Целью программы является создание условий для перехода к информационному обществу.

Задачами программы являются:

- Повышение эффективности системы государственного управления.
- Обеспечение доступности инновационной и информационно-коммуникационной инфраструктуры.
- Создание информационной среды для социально-экономического и культурного развития общества [4].

Информационный уклад серьезно влияет на всю систему социальных связей в обществе. Значимость и важность молодого поколения заключается в том, что она является не столько объектом воспитания, образования, социализации, сколько активным субъектом общественного воспроизводства, инновационным потенциалом общества, существенным гарантом его развития. Именно молодежь выступает как важный фактор социально-экономических перемен.

Современная молодежь оказалась полностью вовлеченной в эту систему отношений.

Молодежь легче адаптируется к новым условиям жизни, быстрее осваивает новую экономическую деятельность и индивидуальные техники выживания, адекватнее реагирует на меняющиеся потребительские предложения, легче включается в информационные сети, овладевает их технологиями. Несомненно, что информационный уклон общества сопровождается увеличением производства и потребления информации. Кроме того, принципиальное значение имеет проблема обеспечения своевременной и достоверной информацией.

Это является важнейшим условием успешного перехода к информационному обществу, т.е. к такому обществу, в котором качество жизни, а также перспективы социальных, экономических и политических изменений зависят все больше от информации и ее использования, а ключевой фигурой, определяющей направленность и особенности развития современного общества, становится информированный, сознательный, и активно участвующий в процессе преобразования своей жизненной среды, человек.

В новом информационном обществе источник производительности заключается в технологии генерирования знаний, обработки информации и символической коммуникации.

Молодежная среда в современном обществе достаточно динамична, она постоянно находится под воздействием многочисленных каналов СМК, формирующих ее ценностные установки и образы поведения. Современное молодое поколение скоро войдет в другие возрастные категории, привнося в общество свою систему ценностей, свои взгляды и установки. Они же будут доминировать в обществе. Изменить парадигму развития человека невозможно, если не изменится сам человек. Определение новых способов развития должно осуществляться на основе измененной и вновь установленной иерархии и гармонии ценностей.

Чтобы современное Казахстанское общество преодолело переходное состояние, молодежь должна «знать», должна научиться узнавать и усваивать заявляемые обществом созидательные ценности и ориентироваться на них в своей деятельности.

Развитие информационных ресурсов(прежде всего Интернет порталов) - одна из основных задач современной практики работы государственных и общественных структур с подростками и молодежью. Такие ресурсы позволят удовлетворять информационные запросы каждого представителя молодого поколения и тех, кто работает с молодежью, подростками. Решение вопросов гражданского и патриотического воспитания, международные молодежные обмены, реализация программ поддержки молодежной научного и художественного творчества, формирование банков данных о положении детей и молодежи, проведение мониторингов невозможны без современного информационно-ресурсного обеспечения. Естественно, речь идет о «серьезных» порталах, выполняющих информационные, консультативные, просветительские, образовательные функции, но в то же время интересных большинству пользователей.

В отличие от «обычных» СМИ, ориентированных на молодежную аудиторию, информационные ресурсы, как правило, носят интерактивный характер, когда отклики и комментарии и просто число посещений часто более информативны, чем «основные» сообщения.

В данном случае из всех «молодежных» сайтов можно выделить государственные и независимые информационные ресурсы, выполняющие не развлекательные, но социально ориентированные функции и пользующиеся поддержкой государственных структур и общественных молодежных

объединений. Информационные ресурсы в этой сфере значительно отличаются от образовательных ресурсов по целевым группам, задачам и даже технологиям реализации.

Современное развитие человеческой цивилизации характеризуется очередным этапом научно-технической революции - внедрением во все сферы жизни информационно-коммуникационных технологий, которые составляют фундамент и материальную базу для перехода к информационному обществу, к новой ступени в развитии современной цивилизации.

В мире повсеместно наблюдаются такие тенденции как:

- трансформация всех общественных институтов и сфер человеческой деятельности под воздействием ИКТ;
- прогресс во всех сферах разработки, производства и внедрения современных технологий;
- стремление к формированию развитой информационной среды, адекватной задачам социально-экономического развития страны;
- обеспечение равноправного гарантированного доступа населения к информационным ресурсам;

подготовка граждан, общественных институтов, бизнеса и органов государственной власти всех уровней к жизни в условиях информационного общества.

В конечном итоге, информационное общество направлено на достижение высокого уровня благосостояния народа за счет развитой и доступной инновационной и инфраструктуры информационных технологий.

В большинстве стран мира разработаны и реализуются стратегии или комплексные программы информационного развития как общества в целом, так и отдельных сфер деятельности.

Казахстан объективно вовлечен в процесс становления глобального информационного общества. Доступ к материальным и духовным благам информационной цивилизации может обеспечить гражданам Республики Казахстан достойную жизнь, экономическое процветание и необходимые условия для свободного развития личности.

Список литературы:

1 Карл Мангейм. Диагноз нашего времени, 1998. -55 с

2 Назарбаев Н.А. Послание Президента Казахстана: Новое десятилетие - новый экономический подъем - новые возможности Казахстана // Казахстанская правда. - 2010. - 30 января.

3 Назарбаев Н.А Актовая лекция Президента РК. Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее. - Алматы: Казак, университеті, 2009. - С. 20.

4 Концепция государственной молодежной политики до 2020 года // Официальный интернет-ресурс молодежного крыла «ЖасОтан» НДП

«НурОтан». Режим доступа: http://zhasotan.kz/ru/news/index.php?ELEMENT_ID=4771

РАЗРАБОТКА ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ ПРЕДМЕТНОЙ ОБЛАСТИ «БАЗА ЗНАНИЙ О ПАМЯТНИКАХ И ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЯХ КАЗАХСТАНА»

Султанова Н.Т., Кеклис А.В.
Костанайский строительный колледж, г. Костанай
Республика Казахстан
E-mail: ashatanlaram@mail.ru

На сегодняшний день не только современная молодежь не обходится без компьютерной техники, но и все возрастные группы. Так как компьютерная техника является неотъемлемой частью нашей жизни, что бы, мы не делали, нам нужен телефон, компьютер, принтер и другая техника. Вся эта техника позволяет быстро найти нужную информацию. Многим интересно узнать какие в Республике Казахстан имеются достопримечательности или памятники, а так же полюбоваться их красотами.

Республика Казахстан - это музей под открытым небом. В этой стране находятся красивейшие природные достопримечательности, например овеянные легендами озеро Бурабай в Кокшетауской области, альпийские луга Заилиийского Алатау, величественные пейзажи каньона реки Чарын.

Алматы является одним из самых прекрасных городов Казахстана. Расположенный у гор Заилийского Алатау, он впечатляет оригинальными архитектурными ансамблями, сочетающими в себе элементы национального стиля с новейшими строительными конструкциями. Неподалеку от города находится уникальный заповедник занимающий территорию в 90 тысяч гектаров.

Медео и Чимбулак- это живописное ущелье, расположенное недалеко от Алматы. Помимо великолепной природы, здесь есть очень много привлекательного - например, огромный скоростной коньковый каток Медео. Еще здесь есть плотина, она была создана для предохранения города от оползней. Вместимость плотины внушительна - 6 000 000 куб. м. воды.

Величественность царских могил подчеркнута унылым видом окружающего ландшафта. Погребальные курганы Бешатыр Сака - уникальное историческое место.

Данная информация подтолкнула на идею спроектировать программу, предназначенную для хранения данных о памятниках и достопримечательностях Казахстана.

Для решения задачи был разработан программный продукт в состав, которого, входят таблицы и формы.

Программа содержит информацию об имеющихся памятниках и достопримечательностях Казахстана. Также осуществляет поиск по данной базе, добавление, удаление, сохранение записей базы данных, а также, чтобы можно было просматривать данные в окне форме и разных формах.

Интерфейс программыкрасивый и интуитивно понятный, достаточно мобильный и удобный в использовании.

Программа заинтересовывает любого пользователя интересующегося достопримечательностями Республики Казахстан. Для удобства программа оснащена возможностями добавления записей в базу, редактирования и поиска.

Для реализации данной идеи выбран наиболее популярный продукт фирмы Borland - BorlandDelphi 7, позволяющий создавать яркие приложения и управлять базами данных.

При открытии программы «База знаний о памятниках и достопримечательностях Казахстана» выходит окно, где можно выбрать «Базу» для того чтобы добавить, удалить или редактировать информацию по нужному памятнику или достопримечательности (Рисунок 1).

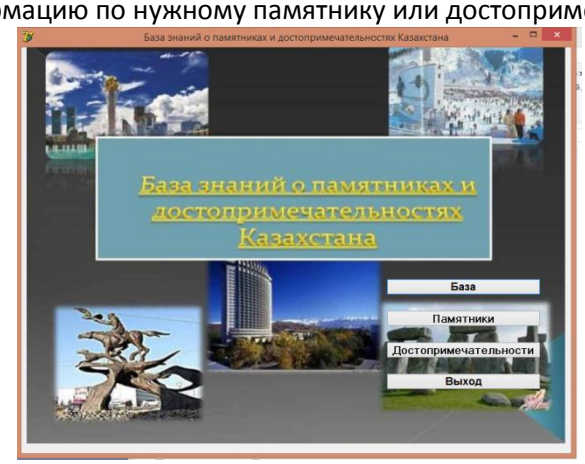

Рисунок 1- Выбор раздела

При выборе достопримечательности или памятника можно просмотреть информацию, добавить или удалить.

Чтобы просмотреть информацию по выбранному памятнику или достопримечательности нужно выбрать кнопку «Открыть», после чего можно просмотреть данные в текстовом редакторе и применять его в дельнейшем (Рисунок 3).

Описание Байтерек

Байтерек — это одна из главных достопримечательностей города Астана. Проект сооружения разработали по инициативе президента Казахстана, в работе над ним принимал участие один из самых именитых и известных архитекторов - Норман Фостер. Объем земляных работ при строительстве составил около 8600 м³, а бетонных — 2800 м³. Также при создании Байтерека было задействовано 999 тонн металлоконструкций. Для выполнения инженерных, специальных и отделочных работ было привлечено 23 субподрядчика. Примерная стоимость остекления сооружения составила около 6 миллионов долларов. Его высота составляет 97 метров, а вместе с шаром, который венчает конструкцию — 105 метров.

Нижний уровень Байтерека уходит почти на пять метров под землю, где расположены аквариумы, кафе и небольшая галерея «Байтерек».

Отсюда вы сможете подняться на лифте к шару – самому верхнему уровню сооружения, внутри которого расположены великолепный бар и панорамный зал. Прекрасные парковые площади, которые находятся вокруг монумента, регулярно

Рисунок 3- Открытие файла

Для того чтобы быстро найти интересующую информацию достаточно в поисковой строке написать название и нажать кнопку «найти», также можно сортировать данные.

При нажатии на раздел «Памятники» выйдет форма с данными по памятникам Казахстана (Рисунок 5)

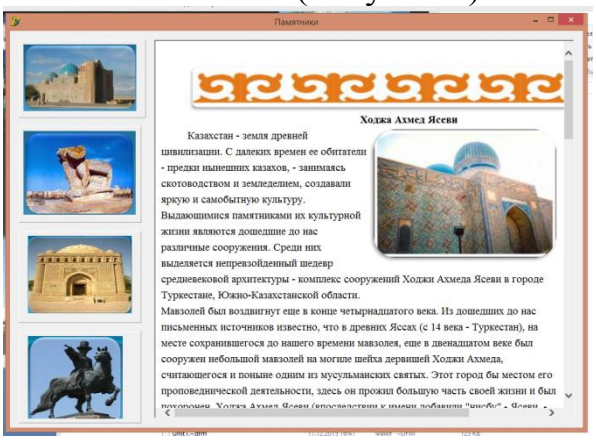

Рисунок 5- Раздел памятники

При нажатии на раздел «Достопримечательности» выйдет форма с достопримечательностями Казахстана (Рисунок 6)

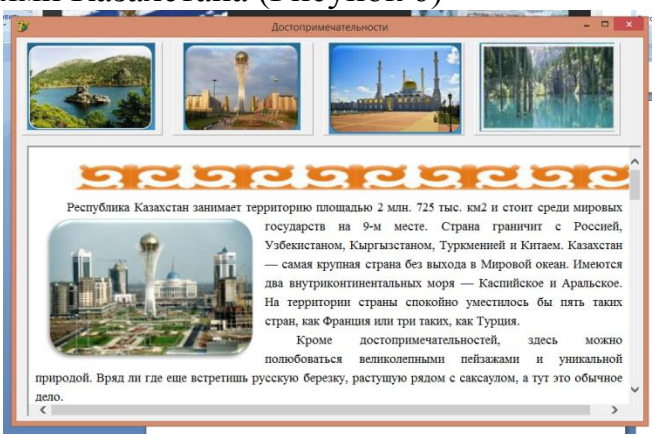

Рисунок 6- Раздел достопримечательности

Данная программа позволяет повысить уровень знаний в области памятниках и достопримечательностях Республики Казахстана и заинтересовать все возрастные категории населения.

Список литературы:

1. *Волкова Т.П.* Некоторые проблемы источниковедческого изучения материалов экспедиций Ф.А.Щербины // Вопросы историографии Казахстана. — Алма-Ата, 1983. — С. 224–237.

2. *Байдосов З.Б.* Из истории становления сельскохозяйственной науки в Западном Казахстане (вторая половина XIX – начало XX вв.) // Известия АН КазССР. Сер.обществ. наук. — 1989. — № 4. — С. 30–35.

3. Волкова Т.П. Материалы по киргизскому (казахскому) землепользованию, собранные и разработанные Экспедицией по исследованию степных областей: Дис... канд. ист. наук. — М., 1982. — С. 72–73.
4. Кривков А. Состав участников экспедиции П.П.Румянцева по материалам архива департамента полиции // Қазақстанмұрағаттары. 2005. — № 1 (1). — С. 47–56.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ДАМУ БАҒЫТЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ БЕС ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ РЕФОРМАНЫҢ НЕГІЗІ

Хамит А.Ж., Досмагулова Қ.Қ.

Ы.Алтынсарин атындағы АрқМПИ, Арқалық қ. Қазақстан Республикасы.
E-mail: khamit@mail.ru.

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың Бес институционалдық реформаны жүзеге асыру мақсатында ұсынған «100 нақты қадам» бағдарламасы – бұл Қазақстанның әлемдегі ең дамыған отыз мемлекет қатарына кіру жолындағы сенімді қадамдары, қазақстандық қоғамды өркениетті дамытуға, адам мәселелерін шешуге бағытталған әрі жаһандық және ішкі сын-қатерлерге жауап ретінде ұсынылатын мемлекетті жаңғыртудың кешенді бағдарламасы. Бүгінгі күні мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси негіздерін қарқынды дамытуға арналған кең ауқымды іс-шаралар жүргізіліп келеді.

5 институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам Қазақстанның барлық салада ұзақ мерзімді өркендеуіне әкеледі. Ұлт жоспарын тиімді жүзеге асыру мемлекеттік органдардың, сараптама қауымдастығының және азаматтық сектордың белсенді өзара қарым-қатынасқа түсуін талап етеді.

Бағдарламалар – бұл мемлекеттік шешімдер өмірге келтірудегі негізгі тәсілдердің бірі. «Бағдарлама» сөзі «мақсаттар ағашы» ретінде реттелген, шаруашылықты дамытудағы бір немесе бірнеше мақсаттар мен мүдделерді жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар кешені дегенді білдіреді» [1].

«Ұлт жоспарының негізін құрайтын 100 қадам, бірінші кезекте, мемлекеттік құрылыс процесін нығайту деген сөз. Ұлт жоспарының ерекшелігі – оның тарихи маңызды кезеңде, мемлекет эволюциясының сапалы тұрғыда жаңа кезеңде қабылдануы. Қазақстандық қоғамның сенімі мен әлеуеті 100 қадамды сәтті жүзеге асырудың екінші құраушысы болып табылады, ол белсенді әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістер үшін жасалған», - дейді тарих ғылымдарының докторы, профессор, «Интеллект Орда» Халықаралық әлеуметтік-гуманитарлық зерттеулерді біріктіру институтының бас директоры С. Мәжитов.

Бірінші реформа – кәсіби мемлекеттік аппарат құру, оған сәйкес мемлекеттік қызмет туралы жаңа заң қабылданады, мемлекеттік органдарда жұмыс істеуге үміткерлерді іріктеген кезде құзыреттілік тәсіл басты құраушы

болып табылады және қызметтік саты бойынша өсу тек конкурстық негізде жүргізілетін болады.

Заңның ұлықтылығын қамтамасыз ету бес сатылы сот жүйесінен үш деңгейлі инстанцияға көшуден; соттардың есеп беру міндетін күшейтуден, судьялардың жаңа этикалық кодексін жасаудан; құзыреттілік тәсіл негізінде полиция қызметкерлерін іріктеу жүйесін жақсартудан; қоғамдық кеңестер мен ғаламтор порталы жүйесін жасау арқылы полиция ашықтығын қамтамасыз етуден тұрады.

Келесі реформа – индустрияландыру мен экономикалық өсу. Бұл мақсатқа қол жеткізудің негізгі құралдары – инвестициялық климатты жалпы жақсарту, сәйкес салаларға (қайта өңдеу секторы, туризм саласы, энергия үнемдеу, сүт және ет өндірісін дамыту) инвестициялар тарту, экспортты ынталандыру механизмдерін жасау, өмірге бейімді экспорттық өндірістер қалыптастыру. Білім беру саласында – орта білім беретін мектептерде 12 жылдың оқытуға бірте-бірте көшу, жоғары оқу орындарының академиялық және басқару дербестігін кеңейту. «Басты мақсат – шығатын кадрлардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және білім беру секторының экспорттық әлеуетін өсіру».

Бағдарламаның басты реформаларының ішіндегі «Мәңгілік Ел» атты жеті принцип дамудың негізгі құндылықтарын, Қазақстан халқының мүдделері мен тарихи тағдырының ортақтығын көрсетеді. Мемлекет жас буынды төзімділікке, өзара құрметтеуге, отанға деген махаббатқа, оның өткені мен болашағына деген мақтанышқа тәрбиелеуге ұмтылады, бұл, өз кезегінде, патриоттық сезімді тудырып, қалыптастырады.

Қазақстан Тәуелсіздіктің колониализм мен тоталитаризмнің орын алған жиырма жылында рухани құлдырау дәуірінің зардаптарын тұқыртып қана емес, өзінің мемлекеттік қалыптасуының жаңа кезеңіне көшті. Алайда, Қазақстан бүгінгі кезеңде, ұлттық сәйкестік пен мәдени тұтастықты қалыптастырып, толық, нағыз дербестікке жетсе де, оның «Мәңгілік Ел» құру талпынысына жаһандану дәуіріндегі қатал бәсекелестік шарттарымен қатар, саяси, әлеуметтік-экономикалық егемендікті, рухани тәуелсіздікті талап етеді. Ұлт сияқты осындай күрделі жүйенің тіршілік әрекетін қамтамасыз ету мақсатында, тарихи саналы қоғамға тән, төл мәдениеті пен тарихын құрайтын маңызды рухани бастаулары бар, ұлттық дүниетанымды қайта өркендету арқылы қалыптастыру керек. Тарих адамның жады мен әлеуметтік санасының өткенімен байланысты болғандықтан, төл тарихын зерттеп, зерделеу арқылы ғана, тарихи сананы жаңартуға болады [2].

Ұлт Көсбасшысының «Мәңгілік Ел» түсінігінде келтірілген философиялық - саяси негіздеріндегі бастауды сонау сақтардан, ғұндардан, ежелгі түркілерден, Шыңғыс империясынан, Алтын Орда мемлекетінен алады, ендеше Қазақстанға «Мәңгілік Ел» иідеясы ата-бабадан қалған мұра ретінде өтеді. Осы идеяға деген сенім біздің жерімізді барлық заманда басқыншылардан қорғады және бұл байланыс тарихқа да, уақытқа да қарамастан үзілмеуі керек. Өйткені, Президент айтқандай, біздің қаһарман ата-

бабаларымыздың әрекеттері арасындағы, бүгінгі жетістіктеріміз бен жарқын болашақ арасындағы сабақтасты сақтасақ қана біз «Мәңгілік Ел» бола аламыз.

Ежелгі түркілер өз мемлекеттерін құрып, оны «Мәңгілік Ел» деп атады. Елдің атауы үш ғасырлық қағанатта (V–VIII ғғ.), осы өңірге таңылғандығы соншалық, тіпті түркілердің Батысқа кетуіне қарамастан (қоныстану әлі де жалғасты), сол территорияда қалған маньчжурлік одақтастар, елдің атауын өздерінің этнонимі ретінде қабылдай бастаған. Сонымен, Ұлы түркі елінің мемлекеттік қайраткері – Күлтегіннің құрметіне орнатылған тас жазба ескерткіштерінде, әскери-саяси айбындылықты, экономикалық жетістікті, ұлттық құндылықтарға бейімделу мен адалдықты, айналадағы халыққа толеранттылық қарым-қатынасты, баяндылықты, түркі жұрты мен мемлекетінің аумақтық және саяси бірлігін көрсететін, жүздеген жылдар бойы өшпеген «Мәңгілік Ел» идеясы көрініс тапқан. Түрік элитасын басқарушыларының өздерінің көбеюіне, жалпы жақсы тұрмысқа қол жеткізуге, басқа мәдениетке және өркениетке құрмет танытуға, қауіп-қатерлер кезінде елдің бірлігі мен тұтастығын, қағандар мен қарапайым халық арасындағы өзаратүсіністікті қалыптастыруға, мемлекеттілікті сақтауға күші мен жігерін салуға үндеді, түптеп келгенде сол кездегі «Мәңгілік Ел» идеясының өзегін қалыптастырды. Мысалға, Күлтегіннің құрметіне жазылған кіші ескерткіште алғашқы рет қағанның кеңесшісі және әйгілі жырау Тонықөктің мәңгі ел және мемлекет идеясы көрініс тапқан. Ал, Бумын қағанның құрметіне арналған Онғұн ескерткішінде түркі халқының мәңгі екендігіне шақыратын сенім мен үндеулер кездеседі. Осы ұлы идеяның арқасында ұлы түркілер мен түркі тілдес ата-бабаларымыз бен ұрпағымыз еуразия кеңістігінде алғашқы болып «скрипкада ойнаған». Мысалға, олар сол уақыттағы маневр жасайтын бірегей әскери өнердің негізін қалады, өз кезегінде бұл тұрақты мал экономикасына, саясат пен дипломатияға, дипломатиялық құндылықтарға бейімделуге, салауатты өмір салтын ұстануға, гуманистік дәстүрлерге, көрші елмен белсенді қарым-қарым-қатынас орнатуға, еңбексүйгіштікке және өздерін сыртқы жау шапқыншылығынан қорғауға негізделген тірек болды. IX ғасырдың араб шежірешісі аль-Джазих түркілердің орасан зор арынды жігері мен күшін, сонымен бірге сол уақыттағы қарсы күресе алатын қоғамдық-саяси топ екенін атап көрсеткен. Сол себепті, Мәңгі түркі елі – «Мәңгі ел» туралы Ұлы жазықтың ғұламалары мен ұлдары ойлауды тоқтатпады [3].

Жалпығы Ортақ Еңбек атты кең ауқымды идея одан әрі дами түсті, оның негізінде нақты өндірістік еңбек жатыр, бұл кезде әлеуметтік қорғаудан әлеуметтік прогреске көшу үшін жағдайлар жасалады. Идея Президентіміздің Жалпыға Ортақ Қоғам құру туралы идеясы мазмұны мен мағынасы жағынан мемлекеттік және қоғамдық құрылымдар үшін де, әр қазақстандық үшін де әрекет етуге арналған нұсқаулық болып табылады.

Қазақстан халықтарының ассамблеясы қоғамдық келісім мен ұлттық бірліктің бірегей үлгісі ретінде және Қазақстанның сәйкестігі мен азаматтық бірлігін нығайту үшін «Үлкен ел – үлкен отбасы» жобасын әзірлеп, жүзеге асыруы керек.

Әр ұлттың тарихы ұрпақтан ұрпаққа жетеді. Өткеннен келе жатқан рухани және мәдени құндылықтар заманауи қоғамның игілігіне айналады. Тарих адамдардың ойы мен сезіміне эмоционалдық әсер етеді, ол адамды үйлесімді тәрбиелеуге белсенді қатысады және патриотизмді қалыптастыруға ықпал етеді, Отанымыздың тарихын дәріптеу мақсатында «Қазақстан энциклопедиясы» ғаламторлық жоба жасалуда.

Есеп беретін мемлекет құру – бұл ауқымды құжаттың бесінші реформасы. ««Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы», «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» сияқты жаңа заңдар негізінде аудит және мемлекеттік аппаратты бағалаудың жаңа жүйесі енгізілетін болады әрі «Ашық үкімет» іске қосылады. Мемлекеттік органдардың басшылары жыл сайын стратегиялық жоспар мен аймақты дамыту бағдарламалары бойынша жұмыс нәтижелері бойынша тұрғындар алдында сөз сөйлейді. Мемлекеттік органдар жанындағы қоғамдық кеңестердің ролі күшейе түседі.

«100 нақты қадам» мемлекеттік Ұлт жоспарын әзірлеу мемлекеттік саясатты мемлекетті дамытудың басым бағыттары, экономиканың жеке салалары және әкімшілік-аймақты бірліктер бойынша жүзеге асыруға ықпал етеді. Бұл мақсатқа қол жеткізу қаржылық, материалдық-техникалық және еңбек ресурстарын ұлттық экономиканы дамытудың; орталық және жергілікті атқарушы билік органдарының, кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың қызметін үйлестірудің басым бағыттарына шоғырландыру арқылы жүзеге асырылады. Ең басты мақсатқа қол жеткізу үшін – әр қазақстандықтың өмірін жақсарту, азаматтық сәйкестік пен патриотизмді нығайту, қазақстандықтарды біріктіру, қоғам мен экономиканы дамыту, мемлекетті гүлдендіру және барлығына ортақ заманауи мемлекет құру!

Әдебиеттер тізімі

1. Турысбеков Е. Программа пяти институциональных реформ является конкретным шагом на пути реализации курса «Мәңгілік Ел» - С. Мажитов // КАЗИНФОРМ. – 2015, -С.17.

2. Омарбеков Т. Шедший много веков к понятию «Мәңгі ел» многострадальный казахский народ достоин им стать // Zakon.kz, 2014. –С.5.

3. Кабульдинов З. Великой степи достояние. Международный научно-популярный исторический журнал «Мәңгілік Ел» № 1(3) 02.2014. - С. 32-34.

ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫ - ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ БАСТАУЫ

Шолпанбаева Ғ.Ә., Ловцова Д.П.
Қостанай Мемлекеттік Педагогикалық Институты, Қостанай қ.,
Қазақстан Республикасы
E-mail: gaziza.sholpanbaeva@mail.ru, di.l.8@mail.ru

Кез келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады. XXI ғасыр бүгінгі ұрпаққа, яғни біздерге бұйырған бақыт деп ойлаймын. Еліміздің тәуелсіздігі – ата-бабамыздың асқақ арманынан туындаған, бүгінгі ұрпақ қол жеткізген ұлы жеңіс. Тәуелсіздікпен бірге ел тарихына, көп ұлтты Қазақстан мемлекетіне ұлы жаңалықтар қоса кірді.Елбасымыздың Халыққа Жолдауында XXI ғасыр білім ғасыры делінген. Олай болса, елімізді өркендету үшін білімді жастар керек, жақсы оқып, жан-жақты білім мен ғылым алуымыз керек. Ел ертеңі – біздердің, келер ұрпақтың қолында деп айтып та, жазып та жатыр. Елімізді көркейту, оны өзімізден кейінгі ұрпаққа жеткізу-біздің борышымыз деп білем.

Адамзат өркениетінің қазіргі заманғы дамуы ғылыми-техникалық революцияның тағы да бір кезеңі – адамның тыныс-тіршілігінің барлық салаларына оның өмірін өзгертіп, ақпараттық қоғам, жоғары әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени дамыған қоғамға көшуінің тұғырын және материалдық базасын құрайтын ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі – АКТ) енгізумен сипатталады.

Әлемде мынадай үрдістер байқалуда:

АКТ-ның ықпалымен барлық қоғамдық институттар мен адамның қызмет ету салаларының өзгеруі;

Заманауи технологияларды әзірлеу, өндіру және енгізудің барлық салаларында алға басу;

Елді әлеуметтік-экономикалық дамытудың міндеттеріне бара-бар дамыған ақпараттық ортаны қалыптастыруға ұмтылу;

Халықтың ақпараттық қорларға тең құқылы кепілдендірілген қолжетімділігін қамтамасыз ету;

Барлық деңгейдегі азаматтарды, қоғамдық институттарды, мемлекеттік билік органдары мен бизнесті ақпараттық қоғам жағдайында өмір сүруге дайындау.

Ақпараттық даму стратегиялары немесе кешендік бағдарламалар Канада, Корея, Малайзия, Сингапур, АҚШ тәрізді дамыған елдерде әзірленіп іске асырылуда.

Посткеңестік кеңістікте құрылған мемлекеттер де осы қатарда. Дамыған мемлекеттердің стратегиялар мен бағдарламаларын талдау ақпараттық дамудың ұлттық стратегиясын қалыптастыру, ақпараттық қауымдастыққа ену болып табылады.

Біздің елімізге ақпараттық қоғамның құрамдас бөліктерінің тек біріне екпін жасалды: жоғары халықаралық рейтингтердің куәлік етуі бойынша сәтті іске асырылған электрондық үкіметті қалыптастыру және дамыту. Алайда, ақпараттық қоғамды қалыптастыру міндеті әлбетте тек электрондық үкімет пен телекоммуникация саласын дамытуға қарағанда кеңірек.

Сондықтан, ақпараттық қоғамға көшуге ықпалдастық жасайтын барлық қажетті жағдайларды жасау үшін және Мемлекет басшысының «Қазақстанды әлеуметік жаңғырту: Жалпыға ортақ қоғамдық еңбекке қарай жиырма қадам»

атты 2012 жылғы 10 шілдедегі мақаласында берілген тапсырмаларды орындау мақсатында «Ақпараттық Қазақстан – 2020» мемлекеттік бағдарламасы әзірленді.

Ақпараттық қоғамды құрудың халықаралық тәжірибесіне және жоғарыда аталған құжаттардың ережелеріне сүйене отыра Бағдарламаның төрт негізгі бағыты анықталды:

мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз ету;

ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның қолжетімділігін қамтамасыз ету;

қоғамды әлеуметтік-экономикалық және медени дамытуға арналған ақпараттық ортаны құру;

отандық ақпараттық кеңістікті дамыту.

«Ақпараттық Қазақстан -2020» бағдарламасының негізгі мақсаты: ақпараттық қоғамға көшуді қамтамасыз ететін жағдайларды құру.

Орта білім мекемелерінің білім беру процессіне АКТ-ны енгізу мыналарды көздейді:

білім беру барысында АКТ-ны пайдалану әдістемесі бойынша оқытушылар үшін АКТ бойынша қосымша курстарды ұйымдастыру;

мүгедек балаларды жабдықтармен және бағдарламалық қамтамасыз етумен жабдықтау.

Жоғары оқу орындарының оқу процессіне АКТ-ны енгізу мыналарды көздейді:

ЖОО-лар жанында студенттердің ғылыми жұмыстарын іске асыру үшін қажетті құралдармен жабдықталған зертханаларды ашу.

Білім беру процесстерін электрондық форматқа көшіру қарастырылады: материалдарды тарату, жаңалықтарды жариялау, оқушылардың өзара араласуы, барлық, мектепке дейінгі және жоғары оқу орындарында оқушылар мен оқытушылардың өзара жекелеген қарым-қатынас жасауы; білім беру процессіне мамандықтар бойынша нақты бір кәсіби қызметке арналған жаңа бағдарламалық шешімдері мен қосымшаларды тәжірибелік пайдаланудың негізгі машықтарына оқытуды енгізу [1].

Болашақта өз елінің қожасы да, иесі де – бүгінгі мектеп оқушылары. Олар – біздер. Өсер еліміздің өскелең ұрпағы – бүгінгі жастар. Қазіргі заман талабына сай білім беру- бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, интеллектуалдық, мәдени дамуының жоғары деңгейлік және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие беру мен оқытудың үздіксіз үрдісі екендігі белгілі. Сондықтан еліміздегі ұлттық қоғамды кемелдендіру ел болашағы-жас ұрпақты жаңа инновациялық әдісте рухтық тәлім және білім негіздерімен қаруландырып, қалыптастыру қажет.

Ал енді жоғарыда айтылған оқытудың педагогикалық технологияларын оқу-тәрбие процесіне біртіндеп енгізетін болсақ, онда білім сапасын арттыруға, оқушылардың дамуына бақылау жасауға, оған сәйкес бағалауға, басқару тиімділігін жетілдіруге мүмкіндік болатыны дәлелденіп отыр. Сондықтан да бірқатар мектептерде жүргізіліп жатқан тәжірибелердің басты міндеті дәл

осындай оқытудың жаңа педагогикалық технологиясын оқыту процесіне енгізу болып табылады

Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялар:

• Жобалау технологиясы;
• Саралап даралап оқыту;
• Дамыта оқыту технологиясы;
• Модульдік оқыту технологиясы;
• Сын тұрғысынан ойлауды дамыту;
• Сатылай комплексті талдау;
• VTS бағдарламасы;

Инновациялық технология – білім сапасын арттыру кепілі.

Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа инновациялық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді. Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми - техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді.

Инновациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникативтік байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді. Жедел дамып отырған ғылыми –техникалық прогресс қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандырудың ғаламдық процесінің негізіне айналды. Ақпараттық технологиялық дамуға және оның қарқынына экономиканың жағдайы, адамдардың тұрмыс деңгейі, ұлттық қауіпсіздік, бүкіл дүниежүзілік қауымдастықтағы мемлекеттің рөлі тәуелді болады.

Заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды. Инновациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Инновациялық технологияны пайдалану жөніндегі қызметтің мақсаты:

• үйренушінің шығармашылық әлеуметін дамыту; коммуникативтік әрекеттерге қабілетті болуды қамту; сараптамалық – зерттеу қызметі дағдыларын қалыптастыру; оқу қызметі мәдениетін дамыту;

• оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін жеделдету, оның тиімділігі мен сапасын арттыру;

Ақпараттық мәдениетті, сауатты адам - ақпараттың қажет кезін сезіну, оны тауып алуға, бағалауға және тиімді қолдануға қабілетті, ақпарат

сақталатын дәстүрлі және автоматтандырылған құралдарын пайдалана білуі керек. Жаңа мыңжылдық – бұл күнтізбедегі жаңа уақыт өткелі емес. Ол-өткенді таразылап, өмірдің мәнін жаңаша түсінуге, болашақты барынша жете дұрыс анықтайтын уақыт. Қоғамның қарқынды дамуы, көбіне оның білімімен және мәдениетімен анықталады. Сондықтан,менің ойымша, білім жүйесін құру, қоғамды мына күнде дамып отырған әлемге дайындау – бүгінгі күннің ең негізгі және өзекті мәселесі. Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Қорытындысында білім беру – адамға үздіксіз оқуға, білім алуға жан-жақты білім қызметін ұсынатын әлеуметтік институт болуы керек.

«Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу».

Елімізде көптеген лицейлер, гимназиялар, мамандандырылған мектептер көбейіп,білім алуымызға үлкен мүмкіндіктер жасалуда. Елбасының "Қазақстан - 2050" стратегиясындағы мектептерді компьютерлендіру,балалардың мектепке баруын толық қамтамасыз ету шаралары іс жүзінде жалғасын тапты.Білім беру жүйесінде тың өзгерістер енуде. Бүгінгі күннің басты талабы – осы,яғни болашақта елу елдің қатарынан,әлемдік деңгейден көрінетін Қазақ елінің болашағы зор.

Қазақстан - әлемнің көптеген дамыған елдерімен дипломатиялық қарым-қатынаста. Қазір де экономиканың дамуы баяу болса, бұл жағдай келешекте осы саланың жедел қарқынмен өрбуіне септігін тигізеді деп сенемін. Келешекте Қазақстан ғылым жаңалықтарын жаңа технологияларды кеңінен пайдаланатын болады. Бұл - дамудың бірден-бір көзі. Жаңа технологияның көмегімен біз үлкен жетістіктерге қол жеткіземіз. Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру енгізілді. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны өзгеріп отыр. Білім беру саласында ақпараттық–коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін модернизациялаудың тиімді тәсілдері пайдаланылуда және одан әрі жетілдірілуде. Осы мақсаттағы бағдарламаға әлем мемлекеттері қызығушылық білдіруде. Келешекте компьютерді барлық салада толық пайдалану еліміздің дамыған елдер қатарына қосылуының бірден-бір кепілі болмақ. «Еліміздің болашағы көркейіп,өркениетті елдер қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақ бейнесінен көрінеді» дейді Елбасы Н.Ә.Назарбаев[2].

Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Әр ұрпақтың пешенесіне жазылған заман ағымы, кезең тынысы болады.

Қайсар рух пен қара күшті қару етіп,еркіндік үшін күрескен бабаларымыздың ерлік жолындағы күресі бүгінгі таңда айбыны аспан тіреген тәуелсіздік тұғырын биіктетті.Жұмыр жердің иен бөлігін иемденіп,жер көлемі жағынан дүниежүзі бойынша тоғызыншы орында тұрған Қазақстан Тәуелсіз Республикасы деген атақты бұдан аттай жиырма үш жыл бұрын күллі

адамзаттың санасына құйды.Қазіргі таңда қазақ елі жан-жақты өркендеп, дамып келе жатқан алып елге айналып жатыр. Сондай елдің төсінде өмірге келіп, қазіргі таңда өмір баспалдағынан өз жолын таңдағалы отырған мен сынды перзентке тәуелсіз елімнің болашағы жастар екені,солар жайында ақ қағазбен тілдесу бұйырған сынды.Жастар еліміздің әлеуметтік, экономикалық және қоғамдық өмірдің барлық салаларына қатыстылығы жағынан алғанда, болашағы зор қоғамның маңызды бөлшегі. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастардың еліміздің жаңару үдерістеріне белсене қатысып келеді. Еліміздің бүгінгі жастары жаңа жағдайда заманауи мемлекеттің жасап жатқан сындарлы саясатының арқасында алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда.

Үкілі үміт таймасын халқым басыңнан,

Мол бақыт күтем жас ұрпақ сенен жасырман.

Басқаны қайдам ұлылық күтем өз басым,

Басталған мынау бәйтерек жаңа ғасырдан-деп,жаңа даму ғасырынан үлкен үміт күтетін,жастарғабұйырғанын айтады.

«Жастар-болашаққа апаратын алтын көпір», - дейді дана халқымыз. Әрбір өскелең ұрпақ жеке қабілетіне және кәсіби біліміне сай қоғамымызда өз орнын табуы қажет. Біздің әлеуметтік- экономикалық даму жолындағы қарқынымыз, жастардың қоғамдық – саяси өмірдегі ұстанымына олардың ертеңгі күнге деген сенімі мен белсенділігіне тікелей байланысты. Ендігі кезекте тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісі олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық- саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аударуға тиіспіз.Әрбір қазақ жастары өздерін ұлтжандымын деп ұғынып,өн бойларында ұлттық намысын жоғары қою керек. Еліміздің бейбітшілік аспанында қазақ жастары тәуелсіз елдің айқын мақсаттарымен жігерленіп, тек қана алға ұмтылуға жұмыс жасаймыз. Ел сенімін, үмітін ақтау-жастардың қолында.

Ел боламын десең, бесігіңді түзе,-дегендей, еңсесін енді ғана көтеріп келе жатқан біздің еліміз үшін дарынды, білімді, жігерлі ұрпақтардың орны бөлек қой. Ал барлық жігер, қайрат, еліміздің болашағы тек жастардың қолында.Елбасымыздың Халыққа Жолдауында: Біздің ұрпақ алдында бабалар қол жеткізген игілікті сақтау, қайта қалпына келтірілген мемлекетімізді нығайту және дүниежүзілік қауымдастық талаптарына сай жаңа сапалық деңгейге көтерілу міндеті тұр,-деп, жастарға зор сенім мен үміт артып отыр. Сол сенімді ақтап, болашағымызды жарқын қылайық.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Ақпараттық Қазақстан -2020» бағдарламасы.
2. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050 стратегиясы».

ИНФОРМАТИКА САБАҒЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Шонгалова Камар Серикбаевна
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: kamar-85@mail.ru

Оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс-тәжірибесі зерттеліп, мектеп өміріне енуде. Жаңа технологияны меңгеруде мұғалімнің жан-жақты білімі қажет.

Қазіргі мұғалім: педагогикалық үрдісте жүйелі жұмыс жүргізе алатын, педагогикалық өзгерістерге тез төселетін, жаңаша ойлау жүйесін меңгере алатын, оқушылармен ортақ тіл табыса алатын, білімді, іскер, шебер болу керек.

Жаңа педагогикалық технологияның ерекшеліктері – өсіп келе жатқан жеке тұлғаны жан-жақты дамыту. Инновациялық білімді дамыту, өзгеріс енгізу, жаңа педагогикалық идеялар мен жаңалықтарды өмірге әкелу. Бұрынғы оқушы тек тыңдаушы, орындаушы болса, ал қазіргі оқушы – өздігінен білім іздейтін жеке тұлға екендігіне ерекше мән беруіміз керек.

Қазіргі оқушы: дүниетаным қабілеті жоғары, дарынды, өнерпаз, әздемпаз, талапты, өз алдына мақсат қоя білу керек.

Осындай тұлғаны дамыту үшін оқытудың жаңа технологиясы қажет. Оқыту үрдісінде осындай әдістерді пайдалану мұғалімнің өзінің шеберлігі қарай жүзеге асады.

XXI ғасыр – бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір. Бүгінгі білім мазмұны мұғалім мен оқушының арасындағы байланысты субъективті деңгейде көтерудегі демократиялық бастамалардың барлығы мұғалімдер арқылы жүзеге асырылады. Бүгінгі мұғалімге тек пән мұғалімі ретінде қабылдау олқылық көрсетеді. Мұғалім қоғам айнасы.

Қазіргі таңда дәстүрлі оқыту әдістемесінің заман талабына сай толық білім беруге, меңгертуге кепілдік бермейтіндігін мектеп тәжірибесі көрсетіп отыр. Сондықтан жаңартылған әдістемелік жүйенің оқыту үрдісінде іске асу үшін оны технологияландыру қажеттілігі туады. Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық-коммуникативтік технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді. Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми - техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді.

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық - коммуникативтік технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі ақпараттық - коммуникативтік технологиялар» ұғымы «оқытудың

жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты [1,17б.].

Ақпараттық - коммуникативтік технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникативтік байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді.

Ақпараттық - коммуникативтік технологиялардың келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол.

Ақпараттық - коммуникативтік технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Ақпараттық - коммуникативтік технологияны пайдалану жөніндегі қызметтің мақсаты:

- үйренушінің шығармашылық әлеуметін дамыту; коммуникативтік әрекеттерге қабілетті болуды дамыту; сараптамалық – зерттеу қызметі дағдыларын дамыту; оқу қызметі мәдениетін дамыту;
- оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін қарқындандыру, оның тиімділігі мен сапасын арттыру;
- қазіргі қоғамның ақпараттануымен байланысты пайда болатын әлеуметтік тапсырысты өткізу.

Ақпараттық - коммуникативтік технологияны пайдаланудың мәні компьютерлік техниканың мүмкіндіктерін баланың жеке тұлғасын дамыту проблемасының маңына топтасқан дидактикалық - әдістемелік проблемалық міндеттерді шешуге бағындыру болып табылатындай. Сондай-ақ педагогтың компьютерлік сауаттылығы ақпараттық - коммуникативтік технологияны пайдаланудағы жеке тәжірибесін тұжырымдау есебінен сапалы түрде артады.

Уақыт талабы оқу-тәрбие үрдісін батыл интенсивтендіру- оқушылардың білім жүйесін сапалық жаңа деңгейге көтеру үшін ұстаздан терең білімділікті, кәсіптік шеберлікті, ыждағаттылықты талап етеді. Осы талаптарға сай мұғалім қызметіндегі шығармашылық негіздерді нығайту - оқушыларға білімді игертуде бар мүмкіншілікті тиімді пайдалану, барлық әдіс-тәсілдерді жетілдіріп отырғанда ғана сапалы білім, дұрыс тәрбие беру жүзеге асады [2,33б.].

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық - коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Осы орайда келешек қоғамымыздың мүшелері – жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру қоғамның алдында тұрған ең басты міндет.

Ақпараттық мәдениетті, сауатты адам-ақпараттың қажет кезін сезіну, оны тауып алуға, бағалауға және тиімді қолдануға қабілетті, ақпарат сақталатын дәстүрлі және автоматтандырылған құралдарын пайдалана білуі керек.

Адамзаттың қолы жеткен ең үлкен табыстарының бірі – осы ақпарат. Бірақ оны шектен тыс ашық қолдана берсе, жастар санасын улайтын да нәрсеге айналып кетуі мүмкін. Бұл ақпараттың пассивті түрде пайдаланатын бөлігінің артуына байланысты болып отыр. Интернеттің кең таралуына орай ақпарат таратудың бақылауға көнбейтін кері процесінің күннен-күнге артып бара жатқаны байқалады.

Жаңа мыңжылдық – бұл күнтізбедегі жаңа уақыт өткелі емес. Ол- өткенді таразылап, өмірдің мәнін жаңаша түсінуге, болашақты барынша жете дұрыс анықтайтын уақыт. Әсіресе, бүгін біз өз күшімізді жарқын болашаққа жұмсауымыз керек. Қоғамның қарқынды дамуы, көбіне оның білімімен және мәдениетімен анықталады. Сондықтан, біздің ойымызша, білім жүйесін құру, қоғамды мына күнде дамып отырған әлемге дайындау – бүгінгі күннің ең негізгі және өзекті мәселесі.

Бұдан шығатыны, XXI ғасырдың алғашқы жылдарының негізгі проблемаларының бірі – *«Білім-бүкіл өміріңе»* қағидасынан *«Білім бүкіл өмір бойына»* қағидасына өте алатын білім жүйесінің ұйымдық құрылымдарын іздеу болып табылады.

Қазақстан Республикасы орта білім жүйесін ақпараттандыру туралы мемлкеттік бағдарламасында «... ҚР дүниежүзінің дамыған елдері сияқты орта білім беру жүйесінен ақпараттандырудың жолына түсуі тиіс, яғни бірыңғай ақпараттық білім беретін желіге негізделген оқыту жүйесін жасау керек.» Осы тұжырым білім беру жүйесін ақпараттандырудың мақсаты болып табылады. Бұл бағдарламалардың міндеттерінің бірі – мектептерді компьютерлендіру.

Білім беруді ақпараттандыру – жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп, Елбасы атап көрсеткендей жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны яғни компьютерді оқу үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор.

XXI ғасырда ақпараттық қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында төмендегідей міндеттерді шешу көзделіп отыр: компьютерлік техниканы, интернет, телекоммуникациялық желі, электрондық және телекоммуникациялық құралдарды, мультимедиялық электрондық оқулықтарды оқу үрдісіне тиімді пайдалану арқылы білім сапасын көтеру.

Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне АКТ-ны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты. Ақпараттық процестерді қамтамасыз ететін қазіргі заманғы есептеу техникалары біртұтас күрделі жүйе болып табылады. Сол себепті, педагогтардың кәсіби біліктілігін арттыруда АКТ - ны оқып - үйрену және оны қолдану күрделі процесс болып табылады.

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық - коммуникативтік технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Келешек қоғамның бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру қоғамның алдында тұрған ең басты міндет.

Ақпараттық - коммуникативтік технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізуде мұғалім алдына жаңа бағыттағы мақсаттар қойылады:

♦ *Өз пәні бойынша оқу-әдістемелік электронды кешендер құру, әдістемелік пәндік Web –сайттар ашу;*

♦ *Жалпы компьютерлік желілерді пайдалану;*

♦ *Бағдарламалау ортасында инновациялық әдістерді пайдаланып, бағдарламалық сайттар, құралдар жасау (мультимедиялық және гипермәтіндік технологиялар).*

♦ *Қашықтықтан оқыту (Internet желісі) барысында өздігінен қосымша білім алуды қамтамасыз ету.*

Іс тәжірибемде ақпараттық технологияның барлық мүмкіндіктерін пайдалана отырып, оқушылардың шығармашылық даралығын қалыптастыру үшін сабақта төмендегі іс-шараларды қолданудың маңызы зор екенін байқадым.

Интерактивтік оқыту – бұл, ең алдымен оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интерактивтік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әрқайсысына қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін - ұйымдастыру және сұқбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады. Интерактив бір көзқарастың немесе бір ғана сөйлеуішінің басым болуы жағдайын болдырмайды. Сұхбаттасып оқыту барасында оқушылар сыни ойлауды, тиісті ақпарат пен белгілі жағдайды талдау негізінде күрделі мәселелерді шешуді, балама көзқарастарды салыстыруды, ақылды шешімдер қабылдауды, дискуссияға қатысуды, басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасауды үйренеді. Ол үшін сабақта жекелей, жұптық және топтық жұмыс ұйымдастырылады, зерттеу жұмыстары, ролдік ойындар қолданылады, құжаттармен және түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасайды.

Әр мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық.

Интерактивті оқыту моделін пайдалану - өмірлік ситуацияларды моделдеуді, ролдік ойындарды қолдануды, мәселені бірлесіп шешуді қарастырады. Оқу процесінің қандайда бір қатысушысын немесе идеяны ерекшелеуді шектейді. Бұл моделге адамгершілікпен, демократиялық жолмен келуді үйретеді.

Әр ұстаз өз бетінше сыныппен жұмыстың жаңа формаларын ойлап таба алады. Оқушылар бір-біріне сұрақ қойып және оған жауап беруді үйретететін, жұптасып жұмыс істеу әдісін сабақтарда жиі қолданылады [3,9б.].

Білім беруде компьютерлік технологияның барлық мүмкіндіктерін интеграциялау оқушылардың өзіне және өз біліміне қатысты танымдық қызметін, шығармашылық талабын, белсенді бағыттарын ынталандыруға көмектеседі. Сонымен, интерактивтік тақта сабаққа қатысушылардың барлығының ойын бір ортаға жинақтап, қажет ақпаратты өңдеу арқылы жалпылаған ақпараттық біліктілікті қалыптастыратын тиімді құрал болып табылады. Алдын ала дайындаған оқу материалдары - презентациялар, мәтіндік, графикалық ақпараттық объектілер - сабақтың жақсы өтуін және барлық ақпарат түрлерін қолдануды қамтамасыз етеді. Бұл оқушының сабаққа деген қызығушылығын, әрі өз бетінше іздену қабілетін арттырады. Бұл сапалы білім берудің ең басты факторы болып табылады. Осындай әдістермен жасалған теориялық талдаулар үздіксіз жыл бойында жүзеге асырылып отырса, бала жаттығып, өз бетінше ізденіп, жаңалық ашуға, зерттеу жұмыстарын жасауға дайындалады. Осы арқылы қоғамдағы түрлі қайшылықтар мен жағдайларды, халқымыздың мәдени құндылықтарын өздігінен пайымдауға қадам бастайтын, рухы мықты азамат тәрбиелейміз.

Әдебиеттер тізімі

1. К.Ж.Бұзаубақова Жаңа педагогикалық технология. Алматы, 2004.
2. М.Валиева. Білім беру технологиялары және оларды оқу-тәрбие үрдісіне енгізу жолдары. (Әдістемелік нұсқау) – Алматы, 2002.
3. Қ.А.Сарбасова. Инновациялық технологиялар. Алматы., 2006.

АҚПАРАТТЫ ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАР КӨЗІМЕН

Алиева Гулим Сабитханова, Шыныбек Айдана
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты, Арқалық қ., Қазақстан Республикасы
e-mail: gulim_aliewa@bk.ru

Адамзат өркениетінің қазіргі заманғы дамуы ғылыми-техникалық төңкерістің кезекті кезеңі - АКТ-ларды өмірдің барлық салаларына енгізумен сипатталады, бұл технологиялар адам өмірінің салтын өзгертіп, ақпараттық қоғамға, әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы жоғары қоғамға көшу үшін іргетас әрі материалдық база болады.

Әлемде жаппай мынадай үрдістер байқалуда:

1) АКТ-ның ықпалымен барлық қоғамдық институттар мен адамның қызмет ету салаларының өзгеруі;
2) қазіргі заманғы технологияларды әзірлеудің, өндірудің және енгізудің барлық салаларының ілгерілеуі;

3) елді әлеуметтік-экономикалық дамытудың міндеттеріне барабар дамыған ақпараттық орта қалыптастыруға ұмтылу;

4) тұрғындардың ақпараттық ресурстарға тең құқылы кепілдендірілген қолжетімділігін қамтамасыз ету;

5) азаматтарды, қоғамдық институттарды, бизнес пен барлық деңгейдегі мемлекеттік билік органдарын ақпараттық қоғам жағдайында өмір сүруге дайындау.

Канада, Корея, Малайзия, Сингапур, АҚШ сынды әлемдегі алдыңғы қатарлы елдердің көпшілігінде тұтас қоғамда да, қызметтің жекелеген салаларында да ақпараттық даму стратегиялары немесе кешенді бағдарламалары әзірленген және іске асырылуда.

Бұрынғы кеңестік кеңістікте құрылған мемлекеттер де осы қатарда. Мысалы, Ресей Федерациясының мемлекеттік ақпараттық саясаты мен Беларусь Республикасының ақпараттандыру саласындағы мемлекеттік саясатының ұзақ мерзімді стратегиялық мақсаты дамудың жаңа кезеңіне - ақпаратты қоғамды құруға және әлемдік ақпаратты қоғамдастыққа кіруге көшу болып табылады.

Жоғарыда аталған стратегиялар мен бағдарламаларды талдау ақпараттық дамудың ұлттық стратегиясын қалыптастырудағы, ақпараттық және инновациялық дамудың алға қойылған мақсаттарына қол жеткізу үшін қоғамның барлық топтарын шоғырландырудағы, ұлттық стратегияны іске асыру бойынша бизнесті, барлық қоғамдық институттар мен азаматтарды үйлестірудегі жетекші рөл мемлекетке берілгенін көрсетті. Біздің елімізде ақпаратты қоғамның құрамдас бөліктерінің біреуіне ғана - "электрондық үкіметті" қалыптастыру мен дамытуға баса назар аударылып, сәтті іске асырылды, халықаралық рейтингтердің жоғары болуы осының айғағы. Алайда ақпаратты қоғамды қалыптастыру міндеті тек "электрондық үкімет" пен телекоммуникация саласын дамытуға қарағанда ауқымды екені сөзсіз.

Сондықтан, ақпаратты қоғамға көшуге ықпал ететін барлық қажетті жағдайларды жасау үшін және «Қазақстанды әлеуметтік жаңғырту: Жалпыға ортақ еңбек қоғамына қарай жиырма қадам» атты 2012 жылғы 10 шілдедегі мақалада берілген Мемлекет басшысының тапсырмаларын орындау үшін «Ақпаратты Қазақстан - 2020» мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) әзірленді.

Бағдарламаны әзірлеу кезінде Жаһандық ақпаратты қоғамның Окинава хартиясының (Окинава қ., Жапония, 2000 жыл), Ақпаратты қоғам құру қағидаттары декларациясының (Женева қ., Швейцария, 2003 жыл), Тунис міндеттемесі іс-қимыл жоспарының (Тунис қ., Тунис Республикасы, 2005 жыл), басқа да халықаралық құжаттардың, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарының негізгі ережелері ескерілді [1].

Ақпаратты қоғам құрудың халықаралық тәжірибесіне және жоғарыда аталған құжаттардың ережелеріне сүйене отырып, бағдарламада төрт түйінді бағыт айқындалған:

1) мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз ету;

2) ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның қолжетімділігін қамтамасыз ету;

3) қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы үшін ақпараттық орта құру;

4) отандық ақпараттық кеңістікті дамыту.

Осы бағыттардың шеңберінде АКТ-ны жаппай енгізу арқылы мемлекеттік басқаруды жетілдіру, ашық және "ұтқыр үкімет" құру, ақпараттық инфрақұрылымның қолжетімділігін дамыту жөніндегі міндеттер шешіледі. Ақпаратты қоғамды дамыту адами ресурстарды дамытумен сүйемелденуге тиіс екенін ескере отырып, бағдарламада азаматтарға электрондық білім алу арқылы ақпараттық технологияларды игеруге және олармен жұмыс істеу дағдыларын алуға, өмір бойы оқуға және дайындалуға, қашықтан жұмыс істеуге, қолжетімді электрондық денсаулық сақтау қызметтерін алуға мүмкіндік беру үшін жағдайлар көзделген. Сондай-ақ, еліміздің неғұрлым ашық, қолжетімді және бәсекеге қабілетті экономикасын құру үшін бағдарламада экономиканың негіз қалаушы салаларына зияткерлік жүйелерді барынша енгізу көзделген.

Ақпаратты қоғамға көшу саясатының тиімділігі АКТ кеңінен қолдану және электрондық қызметтер көрсету бойынша бизнес пен мемлекеттің күш-жігерін шоғырландыруға байланысты болады. «Ақпаратты Қазақстан - 2030» мемлекеттік бағдарламасы Қазақстанның ақпараттық қоғамға көшуін іске асырудың қорытындылаушы кезеңіне айналады деп болжанады.

Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында АКТ-ны қарқынды дамыту және бейімдеу экономикалық көрсеткіштерге ғана емес, адамдардың өмір сүру салтына да әсерін тигізіп, қоғамды жаңғыртудың маңызды факторына айнала бастағаны атап өтілген, бұл қазіргі заманғы Қазақстанның экономикасы мен азаматтарының өмірі үшін АКТ-ны дамытудың маңызды екенін сипаттайды.

Соңғы жылдары Қазақстанның АКТ секторында маңызды жетістіктер байқалады.

2012 жылғы наурыздың басында жарияланған БҰҰ E-Government Survey-2012 «Электрондық үкімет адамдар үшін» рейтингінде Қазақстан 2010 жылмен салыстырғанда 8 тұғырға көтеріліп, 38-орынды иеленді. Е-қатысу индексі бойынша Қазақстан Сингапурмен 2-орынды бөлісті.

Дүниежүзілік экономикалық форумның 2012 - 2013 жылдардағы жаһандық бәсекеге қабілеттілік бойынша есебінде Қазақстанның бәсекеге қабілеттілік рейтингі 21 тұғырға көтеріліп, 51-орынға жетті. Халықаралық электр байланысы одағының рейтингінде Қазақстан соңғы жылы АКТ дамыту индексі бойынша 72-орыннан 68-орынға көтерілді.

Пошта байланысы саласында ұлттық оператор болып табылатын «Қазпошта» акционерлік қоғамы қызметтер нарығының негізгі жеткізушісі болып қалады. Қызмет көрсетуді еліміздің бүкіл аумағын қамтитын 3000 астам өндірістік объектілер жүзеге асырады. Бұдан басқа, пошталық, курьерлік қызметтерді «DHL International Kazakhstan» ЖШС, «ЯНЦЕН-ЭКСПРЕСС» ЖШС және басқалары да көрсетеді.

Телекоммуникация саласының негізгі үрдістері жоғары жылдамдықты оптикалық және сымсыз технологияларға негізделген инфрақұрылымды дамыту, тұрғындар мен ұйымдарға мультимедиялық қызметтер көрсету, телерадио хабарларын таратудың цифрлық технологияларын енгізу және дамыту, сондай-ақ жергілікті телефон байланысын цифрландыру деңгейін көтеру болып табылады.

Интернет желісіне қолжетімдікті қамтамасыз ету бойынша байланыс желілерін дамыту озыңқы қарқынмен жүруде. Қазақстан халқының 53,5 %-ы Интернет желісін пайдаланушылар болып табылады (Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің 2012 жылғы 2 тоқсандағы жедел деректеріне сәйкес).

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында 4G технологиясы енгізілуде, Интернет желісіне кең жолақты қолжетімділік (бұдан әрі - КЖҚ) жүйесін дамыту ADSL, CDMA/EVDO, 3G, FTTH сияқты технологияларды пайдалану арқылы жүзеге асырылады.

Қазіргі заманғы АКТ дамуы білім беруді дамытудың қарқыны мен бағытын белгілейді: әдістемелер вариабельді, ғимараттар өндірістік тәжірибеге жақын болуы керек, ал оқытушылар жоғары білікті болуымен өздерінің әдістемелік және өндірістік біліктілігін үздіксіз арттырып отыруға міндетті болуға тиіс. Кері жағдайда АКТ-ның адами капиталды қалыптастыруға жасайтын ықпалы теріс болып шығады.

Болашақтағы білім - бұл аралас білім, яғни білім беру процесіне күндізгі және желілік оқу нысандарының тартылу дәрежесі әртүрлі симбиозы. Қазіргі уақытта әлемде аралас (дәстүрлі және электрондық) оқыту тәжірибеге енгізілген. Болашақта аралас оқу нысаны орта білім беруде басымдыққа ие болмақ. Білім беру саласында АКТ-ны дамытудың барлық жаңа процестерін есепке алу және оларды білім беру процестерінде пайдалану елдегі білім беруді жаңа деңгейге шығаруға көмектеседі.

АКТ-ны денсаулық сақтау саласына енгізу медициналық көмек көрсетудің сапасын жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. АКТ дәрігерлік-санитарлық көмек көрсетуде және қамтамасыз етуде өмірлік маңызды рөлге ие болады. Электрондық денсаулық сақтау технологиялары емделушілерге қашықтықтан мониторинг жүргізуге, емделушілер арасында ақпарат таратуды жақсартуға, медициналық-санитарлық көмекке қолжетімділікті, әсіресе шалғайдағы аудандарда, мүгедектер мен егде жастағы адамдар үшін жақсартуға мүмкіндік береді.

АТК пайдалану мынадай салаларда спорт саласын басқару процесін толығымен автоматтандыруға мүмкіндік береді: әкімшілік-шаруашылық, қаржы-экономикалық, заң шығарушылық, кадрлық және бақылау қызметі,

спортшылар мен мамандарды даярлау жүйесінде оқу-жаттықтырушылық процестері, барлық деңгейдегі спорт жарыстарын және басқа да спорт іс-шараларын өткізу.

АКТ спорт саласын басқару тиімділігін арттыруға, әртүрлі спорт ұйымдарының, оның ішінде халықаралық ұйымдардың арасында өзара байланыс жасауға және үйлестіруге ықпал етеді. Қазақстан Республикасы Спорт және дене шынықтыру істері агенттігі халықаралық стандарттардың талаптарына жақындау және елде бұқаралық спортты дамыту мақсатында спорт инфрақұрылымын одан әрі дамытуға және республика спортының материалдық-техникалық базасын жақсартуға бағытталған бірқатар ұйымдастыру шараларын жүзеге асырды.

Сондай-ақ саланың нормативтік құқықтық базасын жетілдіру жұмыстары жүргізіледі. Кейбір заңнамалық актілерге дене шынықтыру және спорт мәселелері бойынша түзетулер енгізілді. Заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілер әзірленді және бекітілді.

Елде дене шынықтыру мен спортпен айналысатындар санының тұрақты өсу үрдісі байқалады: 2007 жылы жалпы халықтың ішіндегі спортпен айналысатындардың саны 2,3 млн. адамды құрады (15 %), 2008 жылы 2,35 млн. адам, 2009 жылы 2,4 млн. адам, 2010 жылы 2,8 млн. адам (17,7 %), 2011 жылы 3,3 млн. адам немесе 20 %.

Бүгінгі күні елімізде өткізіліп жатқан спорттық-бұқаралық және дене шынықтыру-сауықтыру іс-шараларының саны артып келеді, 2011 жылы 18 мыңнан астам спорттық-бұқаралық іс-шаралар өткізілді, оларға 4,1 млн. астам адам қатысты. Қазақстанның мәдениет және өнер саласындағы мемлекеттік мекемелері жүйесінде 40 республикалық және шамамен 8 мыңдай облыстық мәдени ұйымдар қызмет етеді.

Бүгінгі күнгі жағдай бойынша елімізде 64 театр, 216 мұражай, 4 171 кітапхана, 94 кинозал және кинотеатр, 74 концерттік ұйым, 3 169 мәдени мекеме, 105 цирк, хайуанаттар бағы, ойын-сауық және демалыс саябақтары қызмет етуде. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың бастамасы бойынша 2004 жылдан бастап ауқымы мен тарихи диапазоны бойынша теңдесі жоқ «Мәдени мұра» ұлттық стратегиялық жобасы іске асырылуда.

2004 жылдан бастап ғылымды мыңдаған артефактілермен байытқан және ұлттық тарих туралы түсінік беретін 40-тан астам археологиялық және 30-дан астам ғылыми-қолданбалы зерттеулер жүргізілді.

2011 жылы «Мәдени мұра - Культурное наследие» (www.madenimura.kz) ақпараттық порталының жаңа нұсқасын іске қосу жүзеге асырылды. Ресурс Қазақстанның мәдени мұрасы туралы жалпы көлемі 70 ГБ құрайтын кеңейтілген ақпаратты қамтиды. Мұнда 1 млн. файл, 2000 фотосурет және сурет, 360 кітап, 50 бейнематериал орналастырылған.

Археологиялық, тарихи және мәдени бірегей ескерткіштер, археологиялық қазбалар туралы мәліметтер іздеуге ыңғайлы формат - елді

мекендер мен ескерткіштердің географиялық деректемелеріне сәйкес Қазақстанның мәдени мұрасының виртуалды картасында орналастырылған.

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің деректеріне сәйкес Қазақстан Республикасының өнеркәсіптік өндірісінің 2012 жылғы қаңтар-тамыз аралығындағы жалпы көлемі 10 687 879 млн. теңгені құрады және өткен жылмен салыстырғанда 0,7 %-ға артты.

Бүгінгі күні ірі және орташа өнеркәсіп кәсіпорындары мен өндірістердің саны 1 848 құрайды. Өнеркәсіп көрсеткіштерінің оң серпініне қарамастан, өнеркәсіп кәсіпорындарының өзінің өндірістік қызметінде жоғары технологияларды игеруінің деңгейі төмен екенін атап өту қажет.

Өнеркәсіп кәсіпорындарының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету үшін АКТ-ны енгізу және өнеркәсіп кәсіпорындарының қызметкерлерін АКТ саласындағы арнайы біліктілікке оқыту арқылы өндірістік процестерді тұрақты жетілдіру талап етіледі. Сол себепті кәсіпорындардың аталған аспектіге назар аударғаны және өндірістік қызметкерлер арасында инновациялық қызметті дамытуды ынталандыруы аса маңызды.

Қазақстанның көлік саласының тиімділігі мен тартымдылығын арттыру міндетін шешудің негізгі құралы зияткерлік көлік жүйесін (бұдан әрі - ЗКЖ) - көліктің барлық түрлерінің (жеке, қоғамдық, жүк) жұмысын мониторингтеу және басқару, жол жүрісін басқару, өңірдің, елдің аумағында көліктік қызмет көрсетуді ұйымдастыру туралы азаматтар мен кәсіпорындарды ақпараттандыру міндеттерін шешетін өзара байланысты автоматтандырылған жүйелер кешенін енгізу болуы тиіс. ЗКЖ үш негізгі мәселені шешуге бағытталады: қауіпсіздік, ұтқырлық, қоршаған ортаны қорғау.

ЗКЖ-ны құрудың маңызды элементі жаһандық навигациялық жерсеріктік жүйесі (бұдан әрі - НЖЖ) болып табылады. Аталған жүйенің негізіндегі шешімдер жер үстіндегі көлік кешені жұмысының тиімділігін арттырумен қатар, авиация, флот, теміржол саласында белсенді қолданылады, жіберу және тасымалдау желілерін синхрондау үшін қызмет етеді, деректерді жіберуді синхрондау үшін байланыста қолданылады және т.б.

ЗКЖ қалыптастыру және енгізу тасымалдауды басқарудың тиімділігін арттырады, жүктерді, жолаушыларды тасымалдауға жұмсалатын өндірістік емес шығындарды қысқартады, көлік-коммуникациялық құрылымды дамытуды жылдамдатады, қолданыстағы навигациялық спутниктік жүйелердің негізінде сервистерді енгізу үшін қолайлы жағдай жасалды [2].

АКТ саласындағы қазіргі заманғы жетістіктер туристік бизнеске жаңа мүмкіндіктер береді. Туризмге қажетті барлық кеңістік ақпараттық технологиялармен қамтылады (дестинация, орналастыру, көлік, пэкидж-турлар және қызметтер туралы ақпарат) және мұндай қызметтердің болуын белсенді бақылау жүзеге асырылады. Туризм саласында тұрақты негізде шетелде Қазақстанның имиджін қалыптастыру, оның ішінде ақпараттық насихаттау бойынша жұмыс жүргізілгенін атап өткен жөн. Негізгі құралдар әлемнің жетекші телеарналарында жарнамалық бейнероликтерді жасау және жүргізу, ірі халықаралық туристік көрмелерге қатысу болып табылады.

Әдебиттер тізімі:
4. Қ.А.Сарбасова. Инновациялық технологиялар. Алматы., 2006.
5. Гузеев В.В. Планирование результатов образования и образовательная технология. - М.: Народное образование, 2000.

Научное издание

МОЛОДЕЖНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ «ВЕЛИКОЙ СТЕПИ – МӘҢГІЛІК ЕЛ»: ПРИНЦИПЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Сборник докладов Международной молодежной научно-практической конференции

Издан в электронном виде.

Издание Рудненского индустриального института
г. Рудный, ул. 50 лет Октября, 38

1167